Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Arbaʿah ha-ṭurim

Ṭur Ḥoshen ha-mishpaṭ - hu ha-ṭur ha-3. me-arbaʿah ha-ṭurim

Yaʿaḳov ben Asher
רשא וב בקעי

Ṿin, 5573 = 1813

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8729

Visual Library

Jc 57874 a/4

Geschenk
aus dem Nachlasse des seligen
Herrn Lazar Weiss
Am 15. Januar 94

1 B 3326
240

Twe choschen hamischpat

Wien 1813

טור

BIBLIOTHEK des Rabbiner-Seminares zu BERLIN

חשן המשפט

הוא

הטור השלישי מארבעה הטורים

שחבר הגאון הגדול הרב המפורסם מוהר"ר יעקב בן רבנו אשר זצ"ל

וסביב לו

חדושי הרב הגאון הגדול המפורסם מו' יוסף קארו ז"ל ונקראו בשם

בית יוסף

וחדושי הרב הגאון הגדול מוהר"ר משה איסרלש ז"ל ונקראו בשם

דרכי משה

שניהם מורים דרך והנתיב הישר ללכת ארחות חיים •

חלק ראשון

נדפסו מחדש, בכל מיני סמעלות וסהדור אשר נמצאו בטורים שנדפסו בברלין ובוויסלמרסדארף ונוספו בסם בד"פ עם סנסות מהרל"ח ובתוספות סנסות ופיקונים חדשים גם ישנים • כאשר תחזינה עיניך פנים בפנים •

ווין

נעדרוקט בייא אנטאן שמיד קייזערל' קעניגל' פריוויל' אונד נידער עסטעררייכישען לאנדשאפטס בוכדרוקער
בשנת ה' תקע"ב לפ"ג

WIEN, gedruckt bey ANTON SCHMID k. k. priv. und N. Oe. Landschafts-Buchdrucker 1813.

BIBLIOTHEK
des
Rabbiner-Seminars
BERLIN

7086
UNIVERSITÄT POTSDAM
Universitätsbibliothek

בדוך ס' מלכי ישראל אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו תורת אמת ומשפטים ישרים וחמימים ויגרם מפגימו גוים נדולים ועצומים ויטענו בחבל נחלה ויפל מבלינו בנעימים בעבור קיימור מקיו ושמרתו בכונה לילות ונם ימים ובכחה מקומות מסיבינו על דבר המשפט תחלת בוחנו לערכה נם שם לו חוק ומשפט ונם בקרבינו נפני כי סיני נתת לנו עפרת קדשי' הקדים לנו דבר המשפט ויניד לחריש פתח בוחלה המשפטים והבוח במדרש משל על זה למטרוניתא שמלכה בשוק ושנדיים הולכין לפניה ולאחריה ועוד נוים לוקחו על דבר המשפט כי יפלח מתך דבר למשפט שלם יעלה בלב היניד למלוך על המרובי' פילנו על המשפט אשר יהיה בינים שהם חוטם מו אל תחזור תורם בפתי תורות זה יאמר בכם וזה יאמר בכם אבל תורם לחתי ומשפט אח' יהיה לכלנו ואח"ל נמירי דסכינה בחלקו של בינינו ולכבת הנזיח אבל בחלקו של יהודה שהם סנהדרין יושבים ומשפט יולאם תורם ומשפט לכל בעבור זכות עשיית לתורם ומשפט שכינה שורה ביניהם ועליהם ה' בפתח הר הבית ומלבד אלהים היו פני בתי דינין של כ"נ בעקדם לחתך בפתח הנזרה וה' בפתח הר הבית ומלבד אלהים היו פני בתי דינין של כ"נ בתי דינין חון מבתי דינין שבכל עיר ועיר נאין מבקר: **בראורי** אני יעקב בן הר"ר אשר ז"ל כי בעומנו הרב מקדמינו ובטלם כל אלה ואין לנסתם ואין בסנהדרין לא בירה ולא בדהדרין אין מנך ולא ערי' לא עוני' ולא חוניס לא שופטי' ולא שוטרים לא נביא ולא חוזים לא כהן ולא עורים ואין שוטה לנד נם אשכי' מחזיקי בדק אך מרגוע ולא בדרים עיקוב ולא מסרים עקלקלות ולא ישרים חסך ולא מחזיק ולא נאמנים נלמוד ולא סדרים הפוכים נפשטים הפוכים נשטרים העוזרים נעזרים העוזרים הנעזרים הניזבים הנזבחים הפוזבים נפוזבים העוסיקים עוסקים העוכרים עוכרים חיל סיקר בעיניהן ועשה ומי יאמר לו מה העשה ילא ילא לו מאם הדרך וקלקל על כן ילא המשפט מעוקל יש מאר ידרוש דבר המשפט ולא יסכון עליו עכן מודו כי קם מפניו עבלו ויש מאר יסכון עליו עכן מודו אבל הוא בדלוהו יקשיך עמודו כי ירחק עדת הדין מתוכם כנגדו יאמר משפט לחכמים לי בדבר אחד מהחמבדים ומסם לדברם וירוח לי ומקלי יניד לי ועל כן עוררתי ושלחם בחשבתי לחקר ספר בחשפטי סדינין ע"ל מספקי ת"ם כל"ת ז"ל אשר סם בנוים על יסוד כרך הנדול סר"י חלפס ז"ל מאר סיל' ובידר סחלמוד בנסח נדולה וסוליח לאור כל תעלומה ומעט מקומו אשר אין דעתו מוסוק עם דעת סאר המחברים כמו כרמ"ם ז"ל ורוצה לומי כותב דעתם ודעת ת"ל כה"ם ז"ל ובסכמתו לעמן ירון סקורא בו ויעשם בכל אשר ומלאו במקום שכוא ולא יסור נזמנו ימין ושמאל וקראתי שמו חסן שהשפט יאתן לל חסן שהשפט לאורים ולחומים יען כי הוא בדרם לכל קוחל נפשות עיני מאירים ונפשית מפתח שפתיו יורי' ותורתי' ובו נפלאו מדבש הטורים אשר קבצתי בעזרת אלהי מקומים הטוב לאחד תורת חיים שבו נתתי את הסבלות ואת הסלאים והלבות שבת ומועד ומשפטיהן וקראתיו תורת חיי' כי ממנו חוצאת חיים והטור השני יורה דעת הסולך קדמת לסור לנהורות את בני ישראל הסעזר וקראתיו יורה דעה כי הוא יורה ויבין סמועה ' והטור השלישי חבן הערך שם עשיתי לאדם עזר כנגדו נם בשלשה נרש שיר ישראל מעבדו וקראתיו חבן הערך יען כי הוא לעזרו נם לעזר ' והטור הרביעי חקן המשפ' שם חקקתי חק ומשפט וזה שדרו בחלקי לחיות חן בהדרי' שדרין נאחן שהם והלכו שדיינין בשתם דין ומתי דין ומי הוא רשוי לשיות דיין ולילד יעקב בדין עם בעלי שדינין ונשפוטו' ונשפוטו' ובכתיבת שכתב דין ובטרחה' שוחד והל משפטיו ושם טעם בדין והלבות עדות מי שרשוי להעיד ולילד מקבלין תורה ושם עבחיזין את זה והל משפטיו והודאם בשני עדים ומנ' בשטר ומתי כותבין השטר והל משפטי השט' כתיבתו וחתימתו וקיומו ומבירתו ושמוחתו והשמיש שטרו והל דיני השלוחי' והשמטת שבועית והלוחי עליו כתוב ידו ומלוח על שם מתי זמן מילעון שהלוחה ושבח כיתבה ליתבע ואחר שלוח משלוח ושניש שלו מאחר כל דיני שלוחה ומלוח על המשכון ושם אחר המשכון שו שקחתו בו ושם הוא שומר שכר עליו ושעשה רשות שדין שלוח ושלוח ועניו שבועות על תורם ועניו שבועות שיסת והשבעין ושלטין והשבעין שלא בשעשה והל משפטיהן וכילד ומשכנין שלוח ושמ משכנתי שתו ומלות שהשת שלוח שדר נשיית שהוד בשניו ושלא בשניו וכילד פורעים מן שיקומים ויקומים מן שיקומים ומן שלקוחות והל דיני שרשות על שלוח יד שו על שלוחו עד שיניע ליד שלוח ודיני שרשות מי יכול לשרשות ומי ילוך שרשות והולך שו מן שכח לשלוח ודיני שרשות ודיני שחקת שטוען על שמוחזק בידו שהוא שלו שמשלטני לכל אדם

תם ונשלם חקדמת חמחבר רבינו יעקב בעל הטורים

רשב"ג

רשב"ג אומר על ג' דברי' העולם קיים וכו' ספ"ק דאבות: פי' ה"ר יונ' ז"ל אין פירושו שבשביל ג' דברי' אלו נבר' העולם וכו' וא"ת והלא בג' שנברא העולם יספיק לקיימו שני שהוא קנה להיות הדבר כ"ש שיקיימנו · וי"ל שמעון הצדיק דבר כפי זמנו שהיה ב"ה קיים ורשב"ג שהיה בזמן החרבן לא נומר שמע"ש שאין ב"ה קיים ואין לנו עבוד' וגם אין לנו יכולי' לעסוק בתור' ובג"ח כראוי מפני עול הגלות מ"מ מתקיים העול' בג' אחרים שדומי' להם כי יש הפר' בין שמיר' הגמלא להתהוות העוז' ברמה שהדברים שקבלנו מוגש. בשם חזק ישמרו חומ' בשם שאינו חזק ואינו לא היו חמים לא יקבלו החו' בשותו השם · וכן בענין זה א"א להבראו העול' בע' הג' שהזכי' רש"בג אבל אח שנברא בג' שהזכי' שמעון הצדי' הוא קיי' בג' דרש"בג שהדין שבת קיום התורה שהעוז' התור' ענישתה בדין · והשמ' תיקון לעבודה שע"י שעבודה הית' שהביא' שורה בינינו והיינו נותנחים ובשמירת השמ' הסו' תותמו של הק"בה נכיה ונתפלל אליו שהיא במקו' עבוד' הקרבנו' · ועל השלום כנג' ג"ח שמלד ג"ח יהי' שלו' שאל"כ השני יגזול ועל דרך זו יתפר' או יחזק במעוזי יעשה שלו' לי השכותן לדק' כנגד נגד' שלו' שא"כ הי' השני גוזל וכי' שהגוזל מפי' דמי מלחמ' בשלום והשם' לפרש שכל ג' דברים שהזכי' רשב"ג הם בענין הדין כי מה שהמג' על הדין הוא תלוי בדיין לדונו לאמתו: ועל האמ' תלוי בעדי' שלא יעידו שק' ועל השלום תלוי בבעלי הדין לסלק מריבה ומריבים ולקבל עליה' את הדין בסב' פנים יפות: (ג) וזהו כונת רז"ל באמר' כל הדן דין אמת לאמתו וכו' בפ"ק דשב' (דף י')

וכתבו התוס' דין אמת לאמתו לאפוקי · דין מרומ' עכ"ל וגר' דכתיבה אמת הוי מני לאפוקי ומאי לאמתו וי"ל דאע"פ שידון הדין דין אמת אם מלטרף בזה אסב' הדיין לזכאי או שכאתו לחייב לא הוי לאמתו*
כמו שמצינו בדור המבול שלא נחת' גזר דינם אלא על הגזל כו' בפר' חלק (דף קח) ואחז"ל ח שבדור' שהלך שנה זו לא הלך שנה זו ואחז"ל בזכו' משפט וצדק' שעש' דוד יחיה יואב את שאר העיר בפ' נגמ' הדין (דף מט) הלא דלא מייתי לה מיוא' יחיה את שא' העי' אלא מדכתי' ויהי דוד עוש' משפ' וצדק' לכל עמו ויואב על הצבא מה טעם יואב על הצב' משום דדוד עושה משפט וצדק' ורביכו לא דק דקר' דיוא' יחיה את שאר העי' איתא בענין אחר' דויהי דוד עוש' משפ' וצדק' דבדברי הימים איתיה גבי כשלכד דוד את מצוד' ציון: **ואמרו** חז"ל שכל דין הדן עד שהי' בין י"ה שנה החזי' לבעלין בפ' במ' בתרא' (ד' טו) ומייתי לה רבי'הכ' לונ' שהי' מקעם' כדב' המשפ': וכפי גוד' מסכורתו כן עונש שמנטלו והמעותו כדתנן

*ב"ה נהג כר"ת מקנאת ושאלם פי' תנכשים ...

אומר על ג' דברי' העול' קיים על הדין ועל האמת ועל השלום פיר' ה"ר יונה ז"ל אין פירושו שבשביל ג' דברים אלו נברא העול' שהרי בתחילת הפרק אומר על ג' דברי' העולם עומד ואינם אלו שזוכר כאן אלא מתחלה אמר שבשביל ג' דברים נברא העולם ואלו הן התורה והעבודה וגמילות חסדי' תורה דכתיב השם קנני ראשי' דרכו אמרה תורה אני נבראתי לפני כל הנבראי' ובעבורי נבראו כל הנבראים וכן בשביל העבודה שבחר הק"בה בישראל מכל האומו' ובחר בבית המקד' מכל המקומו' שיעבדוהו בו ובשבילו נברא העולם וכן ג"ח שהיא מדת חסד שגורמת להיו' לרצון לפני הש"י וכאן אמר העולם קיים פי' אחר שנברא מתקיים ע"י אלו שע"י הדיינין שדנין בין איש לחבירו העולם קיים כי אלמל' הדין כל דאלים גבר וכן האמת כמו שאמרו שקר אין לו רגלים אבל האמת הוא יסוד ומעמד גדול לכל הדברי' וכן השלו' כמו שאמרו הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מורא מלכו' איש את רעהו חיים בלעו ע"כ: וזהו כונת רבו' ז"ל (ג) באמרם כל הדן דין אמת לאמתו כאילו נעשה שותף לקב"ה במעשה בראשית כי הק"בה ברא העולם להיות קיים והרשעים שגוזלין וחומסין מחריבין אותו במעשיה' כמו שמצינו בדור המבול שלא נחתם גזר דינם אלא על הגזל דכתיב כי מלא' הארץ חמס וכתי' בתריה הנני משחיתם את הארץ נמצא שהדיין המשבר זרועות רמות הרשעים ולוקח מידם טרף ומחזירו לבעלי' מקיים העולם וגורם להשלים רצון הבור' יתברך שמו שבראו להיות קיים והרי כאילו נעשה שותף להק"בה בבריאה ואברה' אבינו לא ידעו השם וקראו אוהבי אלא על אשר הלך בדרך המשפ' והדריך בו בניו כדכתיב כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו את דרך ה' לעשות צדקה ומשפט ומרע"ה רבן של כל הנביאים לקח עצת יתרו בענין המשפט להעמיד שופטים להזהיר את ישראל ולצותם על דבר המשפט וה' הסכים על ידו ויהושע אחרי כרתו ברית עם ישראל לעבוד את ה' סיים את דבריו במשפט דכתיב ויכרות יהושע ברית לעם ביום ההוא וישם לו חק ומשפט בשכם כי המשפט הוא יסוד ועיקר גדול בעבודת השם ואחריו כל שופט ושופט שפט את דורו והשיבו מדרכי הרעה לעבודת ה' ללכת בדרך אשר דרך בה א"א לעשות צדקה ומשפט ובעבור זה ניצולו מידי אויביהם עד קם שמוא' לנביא נאמן השם וישפוט את ישרא' כל ימי חייו והלך מדי שנה בשנה וסבב בית אל והמצפה והגלגל ושפט את ישרא' את כל המקומות האלה ואמרו חכמי' שבדרך שהלך שנה זה לא הלך שנה זה למען השיב לב כל העם לעבודת השם וללכת בדרך אשר הלך אברהם אבינו ע"ה וימשח את דוד למלך על ישראל וילך גם הוא בדרכי השם מכל אשר היו לפניו דכתיב ויעש דוד משפט וצדקה ויואב יחיה את שאר העיר וא"ה בזכות משפט וצדק' שעשה דוד יואב יחיה את שאר העיר ויקם בנו תחתיו ידיד ה' אשר אהב ללכת בחוקות דוד אביו וישאל מאת השם לב מבין שומע לשפוט את עמו בין טוב לרע וייטב בעיניה' על אשר שאל את הדבר הזה ויתן לו לב חכם ונבון אשר כמוהו לא היה לפניו ואחריו לא קם כמוהו וייראו כל ישראל מפניו כי ראו כי חכמת ה'

כלבו

בלבו לעשות משפט וגם יהושפט שהלך בדרכי אביו וגבה לבו בדרכי ה' נתחזק בדבר המשפט והעמיד שופטי' בכל עיר ועיר ויאמר אל השופטי' ראו מה אתם עושים כי לא לאדם תשפטו כי לאלהי' ועמכ' בדבר המשפט וגם יאשיהו שהכתו' מעיד עליו וכמוהו לא היה לפניו מלך אשר שב אל ה' בכל לבו וא"ת שכל דין שדן עד שהיה בן י"ח שנה החזיר לבעליו וגם מלך המשיח שיגלה במהרה בימינו משבחו הפסוק בדבר משפט דכתי' ושפט בצדק דלים והוכיח במישור ענוי ארץ וגו' וכפי גודל משכורתו כן עונש המבטלו והמעוותו כדתנן חרב בא לעול' על ענוי הדין ועל עיוות הדין וכן אמר דוד עשיתי משפט וצדק בל תניחני לעושקי מכ"ל שבמניעו' המשפט יונח ביד העושקים ולא חרבה ירושלי' ולא גלו ישראל אלא על שבטלו המשפט כדכתי' מלאתי משפט צדק ילין בה ועתה מרצחים וכתיב יתום לא ישפוטו וריב אלמנ' לא יבא אליהם וכתיב בתריה הוי אנחם מצרי ואנקמה מאויבי ובמשפט עתידה לפדות דכתיב ציון במשפט תפדה ושביה בצדק' וכתיב דרשו משפט אשרו חמוץ שפטו יתום ריבו אלמנה וכתיב בתריה אם יהיו חטאיכ' כשנים כשלג ילבינו והוא מקרב הגאולה דכתיב שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבא וצדקתי להגלו' והקב"ה חפץ בו יותר מבכל הקרבנו' דכתיב עשו' משפט וצדקה נבחר לה' מזבח מחטאת ועולה לא נאמר לא מזבח ובכמה מקומו' הזהיר עלינו על ידי משה רבינו ע"ה לא תכירו פנים במשפט לא תגורו מפני איש כי המשפ' לאלהי' הוא' ועוד הזהיר עלינו בעשה בצדק תשפיט עמיתך ושפטתם צדק וצוה למנו' שופטים בכל המקומות דכתיב שופטי' ושוטרי' תתן לך בכל שעריך שופטים הם הדיינין הקבועין לשפוט ושוטרים הן בעלי מקל ורצוע' העומדין לפני הדיינין לרדות ע"פ הדיינין: וא"ר ירמיה אשר תשים לפניהם אשר תלמדם מיבעי ליה אלא אלו ג' כלי הדיינין מקל ורצוע' (א) מנעל ושופר וכת' רב האי ב"ד צריך שיהא לו מזומן במושב ב"ד מקל לרדו' בו ורצועה להלקות בו ושופר לנדו' בו וספר תורה נמי צריך שתהא מזומן בב"ד כדאמרי' בתקנ' עזרא שיהו בתי דינין קבועי' בשני ובחמישי ואמרי' מאי טעמא משו' דשכיחי בהו רבים איבעית אימא משום טירחא לאפוקי ספר תורה ותנן בפ"ק דמכות סנהדרין נוהגת בין בארץ בין בח"ל ומסקינן בגמרא שאין ח"ל שוה לארץ שבאר' חייבין למנו' בכל פלך ופלך ובכ' עיר ועי' ובח"ל אין חייבין למנות אלא בכל פלך ופלך ולא בכל עיר ועיר ודוקא בזמן שיש סמיכה אבל האידנא דליכא סמיכה כל הדיינים בטלים מן התורה כדכתיב לפניהם לפני אלהים הכתובים בפרשה דהיינו סמוכים ודרשינן לפניהם ולא לפני הדיוטות ואנו הדיוטות אנו לפיכך אין הדיינין מן התורה אלא דשליחותייהו דקמאי עבדי' ומסקינן ד' דלא עבדי' שליחותייהו אלא במידי דשכיחא ואית ביה חסרון כיס כגון הודאות והלואות פירוש שתובע אותו בעדי הודאה שהודה לו בפניהם או שהלוה לו בפניהם אבל במידי דלא שכיח אפילו אית ביה חסרון כיס כגון אדם שחבל בחבירו אין דנין אותו וכן מידי דלי' ביה חסרון כיס כגון בושת אע"ג דשכיח אין דנין אותו וכתב הרמ"בם אבל ריפוי ושבת דנין אותו וכן הורו הגאונים ואמרו שמעשים בכל יום לגבות ריפוי ושבת בבבל ומדברי א"א הרא"ש ז"ל יראה שאין דנין אותו וכן שור שהזיק אדם אינו מצוי ואין דנין אותו אבל אדם שהזיק שור ושור שהזיק שור מצוי הוא ודנין אותו ודוקא שהזיק בשן ורגל בין שהזיק לבהמה כגון שנתחככה

דתנן חרב בא לעול' על ענוי הדין ועל עוות הדין בפ"ה דמס' אבות ג וא"ר ירמי' אשר תשים לפניה' אשר תלמד' מבעי ליה' אלא אלו כלי הדיינים בפ"ק דסנהדרין (דף ז) וקאמר עלה רב הונא כי הוה נפיק לדינא אמר הכי אפיקו לי מאני תשמישי מקל ורצועה ושופרא וסנדלא' ופירש רש"י כלי הדיינים דצריכא בהו שימוש דבר המתקלקל' מקל למכת מרדות' רצועה למלקות' שופר לשמתא ונידוי' סנדל לחליצה: וספר ת"ה נמי צריך שיהא מזומן בבית דין כדאמרינן בתקנת עזרא שיהו בתי דינים קבועים בב' ובה' ואמרינן מאי טעמ' משו' דשכיחי בהו רבי' אי בעית אימא משום טירחא לאפוקי ס"ת' תקנת עזרא היא בב"ק פ' מרובה (דף פב) אבל אינו כתוב בנוסחאות שלנו כמו שכתב רבינו אלא הכי איתא' ודנין בשני ובחמישי דשכיחי דאתו למקרי בספרא ולפי נוסחא זו אין מכאן ראיה שצריך שיהא ס"ת מצוי בב"ד: ותנן בפ"ק דמכות סנהדרין נוהג' בארץ ובח"ל ומסקינן בגמ' שאין ח"ל שוה לארץ כו' התם מייתי לה מקרא: ודוקא בזמן שיש סמיכה אבל האידנא דליכא סמיכה כל הדיינים בטלי' מן התורה כו' ודרשינן לפניהם ולא לפני הדיוטות: ואנן הדיוטות אנן לפי' אין הדייני' מן התורה אלא דשליחותייהו דקמאי עבדינן בסוף גטין אביי אשכחיה לרב יוסף דהוה מעשה אגיטי א"ל והא אנן הדיוטות אנן ותניא לפניהם ולא לפני הדיוטות א"ל אנן שליחותייהו קא עבדינן מידי דהוה אהודאות והלואות: ופרש"י שליחותייהו דהני א"י עבדינן הם נתנו לנו רשות מידי דהוה אדיני ממונו' דהלואות דעבדי' שליחותייהו כדאמרינן בפרק קמא דסנהדרין (דף ג) וכתבו התוספות וא"ת היכי עבדינן שליחותייהו והא עכשיו אין נסמכין בארץ ישראל ומי יתן לנו רשות: ויש לומר דשליחותייהו דקמאי עבדינן: ד ומסקינן דלא עבדי שליחותייהו אלא במידי דשכיחא ואית ביה חסרון כיס וכו': בר"פ החובל אסיקנא כי עבדינן שליחותייהו במלתא דשכיחא ואית ביה חסרון כיס אבל מלתא דשכיח' ולי' ביה חסרון כיס אי נמי מלתא דלא שכיח' ואית בי' חסרון כיס לא עבדי' שליחותייהו ופירש רש"י חסרון כיס והכי' הודאה והלואה ואע"ג דהאי עובדא דסוף גיטין דאשכחי' אביי לרב יוסף דהוה מעש' אגיטי אמרי' דכי עבדי' שליחותייהו במידי דשכי' ולא מדכר התם חסרון כיס י"ל דהיכי גטין משו' עגונה עדיפי מהיכא דאיכא חסרון כיס והכי נמי תירץ הר"ן ז"ל דהיינו טעמ' דמקבלים גרים בזמן הזה אע"ג דלא שכי' דלהכניסם אדם תחת כנפי השכינה עדיף ממלוה דשכיח ורבי יוסף נמי אלו דאקשי ליה אביי הני לי' כי עבדינן שליחותייהו במלתא דשכיח כו' אבל מה"ל דבעינן אית ביה חסרון כיס וכדאיתא בר"פ החובל דהוה דוכת' דהאי דינא ומ"ש רבינו בשם הרמ"בם ז"ל אבל שבת ורפוי דנין אותו וכן הורו הגאונים וכו' בפ"ה מהלכות סנהדרין כתב כן: וז"ל כל הניזוקים כעבד אין דנין אותו דייני ח"ל לפיכך אדם שחבל בחבירו אין גובין הנזק והצער והבושה שהוא חייב בהם דייני ח"ל אבל שבת ורפוי גובין מפני שיש בהם חסרון כיס וכן הורו הגאונים ואמרו שמעשים בכל יום לגבות שבת ורפוי בבבל עכ"ל : ויש לתמוה דהא אמרינן דאדם באדם אע"ג דאית ביה חסרון כיס לא עבדינן שליחותייהו ואפשר לומר דהס"ל דדינא הכי הוי ולא כתב הגאונים אותם אלא מפני תיקון העולם אבל לא משמע כן מדבריו שכתב קוד' לכן אבל דברי' שאין מצויי' אע"פ שיש בהם חסרון כיס כגון בהמה שחבל' בחברתה או דברים המצויי' אבל אין בהם חסרון כיס כגון תשלומי כפל אין דנין אותו דייני ח"ל ומדלא כתב גבי דברים שאין מצויים ויש בהן חסרון כיס אדם שחבל באדם משמע דס"ל דמדינא אדם באדם כי אית ביה חסרון כיס דנין אותו דייני חו"ל' לארץ לכן נ"ל שהוא מפרש דהא דאמרינן דאדם באדם אע"ג דאית ביה חסרון כיס לא עבדינן שליחותייהו לא אמרו אלא לענין נזק דלית ביה חסרון כיס ומש"ה לא דיינינן ליה בבבל וה"ה לצער ובשת דלית בהו חסרון כיס אבל רפוי ושבת כיון דאי' בהו חסרון כיס דיינינן להו בבבל וטעמא משום דאמר רבא כל הניזקו' כעבד אין גובין אותו בבבל ואין לך כישום כעבד אלא נזק בלב' וכדתנן בר"פ החובל משמע הא שאר דברים שאינן כישומים כעבד נגבין בבבל דאל"כ ה"ל למתנייה סתומי' ולמימר אדם שחבל באדם אין גובין אותו בבבל ומ"מ צער ובשת אינם נגבין בבבל משום דלית בהו חסרון כיס ומפני כן כשכתב דברים שאינם מצויין אע"פ שיש בהם חסרון כיס אין דנין דייני ח"ל לא רצה לכתוב כגון אדם שחבל באד' דא"כ הוה משמע דאף שבת ורפוי אינן נגבין בבבל וכתב כגון בהמה שחבלה בחברתה ואח"כ כתב מפני אדם שחבל באדם וחלק בין נזק וצער ובשת לשב' ורפוי ומ"מ ומדברי א"א הרא"ש יראה שאין דנין אותו כן משמע מדקתם וכתב אדם באדם אע"ג דאי' ביה חסרון כיס לא עבדי' שליחותייהו דאל"כ לא שתיק מלפרושי וכן נראה שהוא דעת הרי"ף והביא דכל הניזקו' כעבד אין מגבין אותו בבבל יפרשו דהיינו לומר דכל שצריך שומא אין מגבין בבבל וכדפרש"י וא"כ אף שבת ורפוי בכלל ומ"מ לענין הלכה כיון שהרי"ף והרא"ש לא ביארו דעת' והרמ"בם ביא' דבריו וכת' שכן הורו הגאונים ואמרו שמעשים בכל יום לגבות שבת ורפוי בבבל הכי נקטינן (ב) ומה שכתב וכן שור שהזיק אדם אינו מצוי ואין דנין אותו אבל אדם שהזיק שור ושור שהזיק שור מצוי הוא ודנין אותו ודוקא שהזיק בשן ורגל וכו' אבל אם הזיקה בקרן או בתולדותיו אין דנין אותו שאם תם הוא פלגא נזקא קנסא הוא ואין דנין אותו ואם במועד אין מועד בבבל ואפי' הועד בא"י ובא לבבל אין דנין אותו דמלתא דלא שכיח' הוא בר"פ החובל (שם) ההוא תורא דאכל ידיה דינוקא אתא לקמיה דרבא כו' רבא לטעמי' דאמר נזקי שור בשור ונזקי שור באדם גובין אותו בבבל נזקי אדם באדם ונזקי אדם בשור אין גובין אותו בבבל מ"ט נזקי אדם באדם ונזקי אדם בשור דלא אלהים בעינן וליכא נזקי שור בשור ושור באדם' נמי אלהים בעינן וליכא' אלא מ"ט שור בשור ושור באדם דשליחותייהו קא עבדי' אדם באדם ואדם בשור נמי שליחותייהו קא עבדינן ומסיק' כי עבדי' שליחותייהו במלתא דשכיח ואית ביה חסרון כיס אבל מלתא דשכיחא ולית בה חסרון כיס א"נ מלתא דלא שכיח' ואית בה חסרון כיס לא עבדינן שליחותייהו הילכך אדם באדם אע"ג דאית ביה חסרון כיס כיון דלא שכיח' לא עבדינן שליחותייהו בשת אע"ג דשכיחא כיון דלית ביה חסרון כיס לא עבדינן שליחותייהו ושור בשור גובין בבבל והאמר פי' רב שור שהזיק אין גובין אותו בבבל דהזיק מאן אילימא דהזיק אדם מאי איריא שור דהזיק אדם אפי' אדם דהזיק אדם נמי אין גובין אותו בבבל אלא פשיטא דהזיק שור וקתני אין גובין אותו בבבל ואמרינן התם בתם הכא במועד והא אמר רבא אין מועד בבבל אמרי דאייעד התם ואייתוה להכא והא מלתא דלא שכיחא היא ולא אמרת מלתא דלא שכיחא לא עבדינן שליחותייהו אלא כי קאמר רבא בשן ורגל דמועדין מתחלתן נינהו' ופרש"י נזקי שור בשור נזקי שור שבאו לו ע"י השור' נזקי שור באדם נזקים שבאו לשור ע"י אדם' נזקי אדם בשור אדם שהוזק ע"י שור דבעי לשיימ' כעבדא בהם אין גובין דקי"ל פלגא נזקא קנסא' אין מועד בבבל דכיון דמנגיחות דתמות לא מייתינן ליה לבי דינא היכי מייעד ליה והא לא שכיח הוא לבא שור מועד מא"י לבבל: אלא כי קאמר רבא דשור בשור גובין בבבל בשן ורגל קאמר כגון שנתחכך בחבירו

(א) הגה"ה בא"ז [?] לבי"ד פ"ק דסנהדרין סנדל לחליצ"ל וכ"ל שמע' שצריכים שיהיו לשיום [illegible] כמו שכתוב במ"ב סי' קנ"ט ועל כן נכון לשיום לדיינים אוכן סנדל כמו שאר כלי הדיינים לשם:

(ב) וכן פסק מהרא"י בפסקיו סי' ר"ח דגובין ריפוי ושבת וקונסין אותו וכו' ולא ריפוי ושבת [?] כגוים שהם רק [illegible] ונקנים שהוגל [?] כפי ראות הדיינים וע"ל סוף סימן א' אם פ' דנים [?] [illegible] או קנס:

חשן המשפט הלכות דיינים א

מדברי הרמב"ם בסוף הלכות סנהדרין והמרדכי ב' בפ' הזהב שהמלבים את חבירו בדברים מלקין אותו מפני שעב' על לאו דלא תונו איש את עמיתו ותמהני עליו דה' קי"ל כל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מנשבע ומימר ומקלל את חבירו בשם ואיפשר דמכת מרדו' מדרבנן קאמר יג ירושלמי המבי"ש את הזקן נותן לו בושתו שלם חד בר נש איפקר לר' יודן בר חנינא וכו' כתבוהו הרי"ף והרא"ש בפרק החובל וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפרק ג' מה' ת"ת וכבר נתבאר בטור י"ד סי' רמ"ג:

ב אע"פ א שאין דנין בח"ל דיני נפשות ולא דיני מכות ולא קנסות אם רואים ב"ד שהעם פרוצים בעבירות דנין בין מיתה בין ממון בין כל מיני עונש בפ' נגמר הדין (ד' מו) ובפ' האשה רבה תניא א"ר אליעזר בן יעקב שמעתי שב"ד מכין ועונשין שלא מן הדין ולא לעבור על ד"ת אלא לעשות סייג לתורה ומעשה בא' שרכב על הסוס בימי יונים בשבת והביאוהו לב"ד וסקלוהו לא מפני שהדין כך אלא שהשעה צריכה לכך ושוב מעשה בא' שהטיה את אשתו תחת התאנה והביאוהו לב"ד והלקוהו לא מפני שהדין כך אלא שהשעה צריכה לכך ופרש"י שמעתי מרבותי שב"ד מותרין להיות מכין מלקות ועונשין עונש מיתה שלא מן התורה ולא יתכוונו לעבור על ד"ת לבד מלבם

טעם היה לענוש גוף ולקנוס ממון לתיקון המדינה ולצורך השעה כדין עשו וכ"ה בדליכא הרמנא דמלכא וכעניין רבי אלעזר בר' שמעון בר"מ הפועלים ומכל מקום הברורים צריכים להתישב בדברים ולעשו' מעשיהם אחר המלכה ולהיות כוונתם בכל עת לשמים עכ"ל' וכתבו אחר' כת' ולדיני כפשות צריך שיהיו מוזהרי' לעשו' בהסכמת זקני עירכם כדי שיעשו אחר הצורך הגדול ובמתון' עיין בתשובות להרמ"בן סימן ר"מ כי שם כתב הא דמכין ועונשין שלא מן הדין ואי זה קנסות נוהגין בבבל וכתו' עוד שם סימן רע"ט על קהל

משערי' בלב' שיעו' קרו' ואין מגלין אותו ומנדין לחובל עד שיפייס לנחבל ורואין עד כמה מגיע לתת לו אם קרו' לא ש' בלב' והנחבל אינו רוצ' לקבל אומרין לו אין בנו כח לנדותו יות' מכאן ומתירין אותו ואם רחוק ממה שהיה בלבב' אין מתירין אותו עד שיקרבו לאותו שיעור יב וכן על המבייש בדברי' רק"ל שהו' פטור כת' רב שריר' גאון שמנדין אותו עד שיפייסנו כראוי לפי כבודו וכ' א"א ז"ל ומסתבר' דיות' הוא בוש' של דברי' מבוש' של חבל' שאין דבר גדול כל"ה ודיבה שאדם מוציא על חבירו יג ירוש' המבייש את הזקן נותן לו בושתו שלם חד בר נש איפקיר לר' יודא ב"ר חנינא אתא עובד' קמיה דר"ל וקנסוהו ליטרא דדהבא:

ב א אע"פ שאין דנין בח"ל דיני נפשות ודיני מכו' ולא קנסו' אם רואים ב"ד שצור' שעה הו' שהעם פרוצי' בעבירו' דנין בין מית' בין ממון בין כל מיני עונש ואם הוא אלם חובטים אותו ע"י גוים ואומרי' לו עשה מה שישרא' אומרי' לך וכתב רב אלפס בפ' הגוזל בהא דקנסי' ר"נ להה' גבר' דגזלן עתיקא הוה ש"מ דקנסינן בכה"ג אפילו בח"ל ודוקא גדול הדור כמו ר"נ דהתניה דבי נשיאה הוה וממונה לדון ע"פ הנשיא או טובי העיר שהמרום רבים עליהם אבל דייני דעלמא לא עד כאן ונראה שאפי' אין בדבר עדות גמורה שהיה מתחייב על פיהם כדין בשעה שהיו דנין דיני נפשות אלא שיש רגלים לדב' וקלא דלא פסיק אם נראה לדיין שיש צורך השעה לדונו בכך הרשות בידו ב וכן יראה מדברי הרמב"ם שכת' יש לב"ד להלקות למי שאינו חייב מלקות ולהרוג למי שאינו חייב מית' ולא לעבור על ד"ת אלא לעשות סייג לתורה וכיון שרואים ב"ד שפרצו העם בדבר יש להם כח לגדור ולחזק הדבר כפי מה שיראה להם הכל הוראת שעה ולא שיקבעו (ג) הלכה לדורות וכן יש להם להלקות אדם ששמועתו רעה והעם מרננין אחריו שהוא עובר על הערוי' והוא שיהיה קול שאינו פוסק ולא (ד) יהיה לו אויבים שמוציאי' עליו דבה רעה וכן מבזין את מי (ה) ששמועתו רעה ומבזין את יולדיו בפניו וכן יש להם להפקיר ממון שיש לו בעליו ולאבדו כפי מה שרואים לגדור פרצת הדור ולקנוס אלם ולנדו' ולהחרים ולקללו ולהכותו ולתלוש שערו ולאוסרו בבי' האסורין ולהשביעו בשם ע"כ שלא יעשה ושלא עשה כל אלו הדברי' לפי מה שיראה לדיין שזה צריך לכך והשעה צריכה לכך ובכל יהו מעשיו לש"ש ואל יהא כבו' הבריות קל בעיניו שהרי דוחה ל"ת של דבריהם וכ"ש כבוד בני א"ו המחזיק' בתור' אמת שיהיה זהי' שלא יהרס כבודם אלא להוסיף כבוד המקום בלבד אין

ג

א אין ב"ד בפחו' מג' וכל ג' נקרא' ב"ד ואפי' הדיוטו' וכ' הרמ"ה דוקא דגמירי דיני אף ע"פ דלא סבירי (ס"א סבי"כ) ויר"א' מדברי' דבעי' שלשת' גמירי אבל א"א הרא"ש ז"ל כת' כנ"א דלית בהו חד דגמיר ששמ' או קרא בספרים וידע סברו' בדינין אבל (א) אם לית בהו חד דגמיר פסולי' לדינא **ב** ואלו הג' דנין לאדם בע"כ כר"א כשהנתבע מסרב לירד לדין או שאינו רוצה לדון עם התובע בעירו אבל אם רוצה לדון עמו בעירו אלא שאין חפ"ץ בג' שבירר התובע אז זה בורר לו אחד וזה בור' לו אח' כמו שיתבא' בע"ה **ג** ופחות מג' אין דיניהם דין ואפילו לא טעו **ד** והוראה שמורים בפניהם כמי שטודה חוץ לב"ד ולא הוי הודא' אא"כ שאמ' אתם עדים ויכולים להחליף טענותיה' שטענו בפניהם ולטעון טענו' אחרות **ה** בר"א כשאינם מומחין ולא קבלו' עליהם אבל אם קבלום עליהם או אפי' לא קבלום עליהם והם מומחין אפי' יחיד ולא נקיט רשותא מריש גלותא דיניו דין ויכול לכוף האדם לדון לפניו בע"כ **ו** וכ' רב שרירא גאון יחיד מומחה היינו דחשיב (ג) כר"נ ברורו ופקיע במשנה ובתלמו' ופקיע נמי בשקול הדעת ומעיין בדינין כמה שנין ומנסין ליה זימני סגיאין ולא הוו ביה טעות כגון האי הוי מומחה לרבים ע"כ ואי נקיט רשות' מריש גלותא אפי' אינו מומחה יכול לכוף האד' לדון לפניו ודוקא דגמיר אפי' אם לא סביר **ז** אבל אם לא גמיר ולא סביר פסול לדינא ולאו כל כמיניה דריש גלותא לאכשורי פסולים ולקמן יתבאר בע"ה באיזה ענין ישלם אם טעה **ח** כתב הרמב"ם אעפ"י שיחיד מומחה או מי שנטל רשות מב"ד הגדול מותר לדון יחידי מ"מ אינו חשוב ב"ד להיות הודאה שבפניו כמודה בב"ד אפילו הוא סמוך אבל ג' הדיוטות ההודא' לפניהם חשובה כלפני ב"ד וכן הכופר בפניהם ואח"כ באו עדים חשוב כפרן ומדברי א"א ז"ל ירא' שאין חילוק בין יחיד מומחה לג' הדיוטו' לכל דבר **ט** וכתב עוד הרמב"ם אע"פ שיחיד שנטל רשות מותר לו לדון מצו' חכמים היא שיושב אחר עמו שאמרו ואל תהי דן יחידי ואע"פ שב"ד של ג' ב"ד שלם הוא **י** כל זמן שהם רבי' ה"ז משובח ומוטב שיחתך הדין בי"א מבי' וצריך שיהיו כל היושבים שם בב"ד ת"ח וראוין **יא** ואסור לאדם חכם שישב

שיש בדין עד שיד׳ מי ישב עמו שמא יצטר׳ לאנשי׳ שאינ׳ מהוגני׳ ונמצ׳ בכלל קש׳ בוגדי׳ ולא עם ב״ד ע״כ יב והאידנ׳ שאין לנו נטיל׳ רשו׳ שאין נטיל׳ רשו׳ אלא מב״ד סמוך בא״י או מריש גלות׳ בבבל ואין לנו לא זה ולא זה לפיכך יראה דרשות שנותן המלך אינו כלום דהא דמהני נטילת רשו׳ ילפי׳ מקרא דלא יסור שב׳ מיהודה אלו ראשי גליו׳ שבבבל אבל רשו׳ שנותן המלך אינו כלו׳ וגדולה מזאת כ׳ הרמ״בם יג שאפי׳ רשו׳ מרי׳ גלות׳ אינו מועיל למי שאינו מומח׳ שכת׳ מי שאינו מומחה ולא קבלו אותו בעלי דינין עליה׳ אע״פ שנטל רשות ה״ז בכלל בעלי זרוע ואינן בכלל דיינים לפי׳ אין דינו דין בין טעה בין לא טעה וכל אח׳ מבעלי דיינין אם רצה חוזר ודן בפני ב״ד אחר ואם טעה ונשא ונתן ביד חייב לשל׳ וחוזר ולוקח מבעלי דין מה שנתן לו שלא כדין י ואם אין לו להחזיר או שטמא או שהאכיל לכלבי׳ דבר המות׳ ישלם כדין כל אר׳ המזיק ע״כ ומיהו אע״פ שאין מועיל רשו׳ המלך כיון שמקבלין אות׳ הקהל ע״פ כתב המלך יכולין לדון:

ד א אע״פ

שיחיד אינו יכול לדון עושה דין לעצמו פי׳ אם רואה את שלו ביד אחר שגזלו יכול לקחת מידו מה שגזל לו ואם האחר עומד כנגדו למחו׳ בו יכול להכותו עד שיניחנו ליקח שלו לא מיבעי׳ אם הוא דבר שאם לא יקחנו עתה מידו שיהיה לו הפס׳ כגון שהאח׳ יוציאנו ושוב לא יוכל להוציא׳ מידו דפשיט׳ שעוש׳ דין לעצמו ופטו׳ על מה שמכהו אם הוא בענין שאינו יכול להציל את שלו מידו אם לא ע״י הכאה אלא אפי׳ אם הוא דבר שלא יפסי׳ אם ימתין עד שיעמידנו בדין אלא שאינו רוצ׳ לטרו׳ להעמידנו בדין אפ״ה כיון שברו׳ לו שהדין עמו ויכול להוציאו בדין מידו יש לו רשו׳ להצי׳ את שלו ואפי׳ ע״י הכא׳ אם אינו יכול להצילו בענין אח׳ ואם בעל דינו מתרעם עליו והביאו לב״ד ומצאו שעשה כהלכ׳ ח אין סותרין דינו אבל אם אינו יכול י לבר׳ שבדין עשה יכול להוציאו (ג) ממנו ולאו כל כמיני׳ לומ׳ שלי הו׳ ולהציל את שלי אני רוצ׳ ודוק׳ שבא להצי׳ את שלו שגזלו כדפרישי׳ או שבא לגזלו והו׳ עומ׳ עליו להצי׳ שלו אבל אין לו רשו׳ למשכנו (ג) בשביל חובו כאש׳ יתבאר בע״ה:

ה א מעשר

תקנות שתקן עזרא שיהו ב״ד יושבין בשני ובה׳ והאידנ׳ קביעו׳ כל הימים שוין וכ״כ ה״ר יהודה ברצלוני אע״פ שעיק׳ קביעו׳ של בתי דינין בב׳ וה׳ אם יש שום עיר שצורך לישב בה ב״ד בכל יום מושיבין בה בתי דינין בכל יום הכל לפי צורך השעה דבר תורה כל

כל הימים ראוים לדין ב אבל חכמים אסרו לדון בשבת וי"ט משום גזירה שמא יכתוב ואם עבר ודן בהם בין שוגג בין מזיד דיניו דין וכן ג בע"ש וי"ט אין דנין שטרודין להכין לצורך שבת וי"ט ואם הזמינו לבעל דין לבא לב"ד א"צ לבא ואפי' אם הזמינו בע"ש וי"ט לבא אחרי כן ולא בא אין קונסין אותו וכן ד אין קובעין זמן לבא לדין בניסן ותשרי מפני טרדת המועדו' אבל אם ה הזמינו בניסן ותשרי לבא אחרי כן ולא בא קונסין אותו וכ' הרמ"ה הא דאין קובעין זמן בניסן ותשרי ה"מ לבא מעיר לעיר אבל מי שהוא בעיר קובעין לו זמן ודנין אותו ו אין דנין בלילה בד"א בתחילת דין אבל אם התחילו לדון ביו' גומרין בלילה ז זמן ישיבת הדיינין מהבקר עד חצי היום מכאן ואילך אין צריכין לישב ח אין יושבין בדין סמוך למנחה גדולה דהיינו כתחלת שעה שביעית עד שיתפלל וכת' ר"ת דוקא בתחלת דין אבל בגמר דין יכול לגמור סמוך למנחה גדולה ואם התחילו אפי' תחילת דין סמוך למנח' גדולה כגון שהתחילו בעלי הדינין לטעון או שנתעטפו הדיינין אין מפסיקין אפי' לכשיגיע מנחה קטנה ובלבד שיהא להם שהות להתפלל אחר שיגמרו הדין אבל אם התחילו סמוך למנחה קטנה דהיינו מתחלת שעה עשירית מפסיקין ולרב אלפס אפי' לגמר דין אין להתחיל אפילו סמוך למנחה גדולה וכן מסקנת א"א ז"ל:

ט אין הדיינין יושבין לדון פחות משוה פרוטה וכת' הרמ"בם ואם הוזקקו לדון על שוה פרוטה גומרין אותו אפילו בפחות משוה פרוטה וא"א הרא"ש ז"ל כתב דאפילו אם הוזקקו כבר לשוה פרוטה אין גומרין אותו בפחות משוה פרוטה:

כל

ה (א) וכ' סמ"ג פי' שהמשנתינו מדבר עודר קורים שלכין אבל מדברי סופרים אין דנין · וכ' הר"ן בריש ביצה כתובו' וליפא במעיפי איכ' לגימר דפרי פע"ב דאמרי' בידו' בפרקין אסור לדון דיני ממונות בע"ם איכ' לפי' שלא אסרו אלא לפיהב' זימנא · וכדאמרינן בפ' הגוזל לא קבעי' זימנא לא במעלי שבתא ולא במעלי יומא טבא · אבל אי אתו מכפסייהו לייתיכן לכו ומקבלי' טענותיה' וטענ' דמלתא משום דלמקבע זימנ' ולדון בלחוד אסרו לפי שהדין צריך מתון ועיון ואתי לאמנועי מצורכי שבת וי"ט טוב אבל לקבל טענותיהם אי אתו מכפסייהו שרי הילכך אפי' בשפי מכפפי ב"ד ויתבי לקבל טענות עכ"ל (א): ואם הזמינו לבעל דין לב"ד אין צריך לבא ואפי' אם הזמינו בע"ש וי"ט לבא אחר כך ולא בא אין קונסין אותו ד וכן אין קובעין זמן לבא לדין בניסן ותשרי מפני טרדת המועדות אבל ה אם הזמינו בניסן ותשרי לבא אחר כך ולא בא קונסין אותו בפ' הגוזל בתר' (דף קיג) אמר רב יהודה לא יהבינן זימנא לא ביומי ניסן ולא ביומי תשרי לא במעלי י"ט ולא במעלי שבתא אבל מניסן לבתר יומי ניסן ומתשרי לבתר תשרי קבעינן ממעלי שבת' לבת' שבת' לא קבעי' מ"ט בעבידתיה דשבת טריד ופירש רש"י לא יהבינן זימנ' ביומי ניסן אין מזמינין אדם לדין לא בניסן ותשרי שהן זמן קציר ובציר והרמב"ם ז"ל כ"ש בפ"כ מהלכו' סנהדרין שהטעם שאין קובעין זמן לא ביומי ניסן ולא בתשרי הוא מפני שהעם טרודים במועדות: ובנוסחות הרי"ף שבידינו כתוב לא קבעינן זמן לא ביומי ניסן ותשרי ולא ביומי סיון וזה כפי טעמו של הרמב"ם ז"ל שהוא מפני טרדת המועדות דאילו לטעמו של רש"י אינו ענין לסיון והרמב"ן דלא גרים ליה היינו משום דחג השבועות אינו אלא יום או ב' ימים אין טרודים בשבילו · והא דאמרינן ממעלי שבתא לבתר שבתא לא קבעינן וכו' כתב הר"אש משום דטריד בשבתא ויסכח הטענות: וכתב הר"מה הא דאין קובעין זמן בניסן ותשרי ה"מ לבא מעיר לעיר אבל מי שהוא בעיר קובעין לו זמן ודנין אותו · כ"כ רבינו ירוחם בשמו: ונראה דע"כ ל"ל כן מדתניא בפרק אלו מגלחין דנין דיני נפשות ודיני ממונות ודיני מכות בחול המועד ופסקוה הפוסקים: כתוב בהגהות מיימון ובמרדכי פר' הגוזל ומאכיל נהגו קדמונים שאין קובעין בבית הכנסת בניסן ובימים הנוראים ואם הם בני הכפרים הבאים למכין קובעין להם זמן לאחר הרגל לדון ואם יש בו חשש דחיה ולמקום דהין לאחר עכ"ל (ב):

ו אין דנין בלילה בד"א בתחלת דין אבל אם התחילו לדון ביום גומרין בלילה משנה פ' אחד דיני ממונות (דף לב) ומבואר שם דהיינו דוק' דיני ממונו' אבל דיני נפשות צריך לגמור נמי ביום ובגמרא יליף כל הני מילי מקרא: ומתוך שאין דיני נפשות נוהגים בזמן הזה סתם רבינו דבריו וכתב אבל אם התחילו לדון ביום גומרין בלילה: ובר"פ יש נוחלין כתב הר"אש רשב"ם כתב שאם קבלו עדות בלילה יש לדון אותו ע"פ אותה הקבלה והכי נמי איתא בירושל' אם טעו ודנו בלילה דיניהם דין: והרמב"ן כתב דגמ' דידן פליגא מדאמרי' בסנהדרין פ"ק אין מקדשין את החדש אלא ביום ואם קדשוהו בלילה אינו מקודש ויליף לה ממשפט מה משפט ביום אף קדוש החדש ביום ש"מ שאם עשו תחלת דין בלילה אינו כלום וה"ה קבלת עדות דאמרינן בפרק ראוהו ב"ד דקבלת עדות זו בתחלת דין ועוד אמרינן ביבמות חלצה בלילה חליצתה כשרה ור"א פוסל ומפרשי' עלה בגמרא מ"ש חליצה בתחלת דין ומ"ש חליצה בגמר דין עכ"ל: ודעת הר"ן נראה שהיא כדעת הרמב"ן ז"ל וכן סתם רבינו דבריו בסי' רכ"ג: ז זמן ישיבת הדיינים מהבקר עד חצי היום כו' בפ"ק דשבת (דף י) עד אימתי יושבין בדין אמר רב ששת עד זמן סעודה ושם בסמוך אמרו שעה ששית היא זמן סעודת ת"ח: וכ"כ הרי"ף והר"אש ז"ל בפ"ק דסנהדרין עד מתי יושבין בדין אמר רב ששת עד זמן סעודה והיא שעה ששית שהיא זמן סעודת ת"ח: ויש לתמוה על רבינו למה כתב עד חצי היום דמשמע עד סוף שעה ששית ולא הוה ליה לכתוב אלא עד תחלת שעה ששית כדי שיסעדו בששית: וכן יש לתמוה על הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ג מהלכות סנהדרין שיושבין בדין עד סוף שש שעות ביום: ח אין יושבין בדין סמוך למנחה גדולה כו' בפרק קמא דשבת (דף י) תנן לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל ולא יכנס למרחץ ולא לאכול ולא לדון ואם התחילו אין מפסיקין: ופירש רש"י טעמא דכולהו משום שמא ימשך עד שיעבור זמן תפלה ובגמרא הא סמוך למנחה אלימא סמוך למנחה גדולה אמאי לא הא איכא שהות ביום טובא אלא סמוך למנחה קטנה אם התחילו אין מפסיקין לימא תהוי תיובתא דר"יבל לעולם סמוך למנחה גדולה ובתספור' דבן אלעשה כו': ולא לדון בתחילת דין רב אחא בר יעקב אמר לעולם בתספור' דידן לכתחלה אמאי לא גזירה שמא ישבר הזוג: ולא לדין בגמר הדין לכתחלה אמאי לא דלמא חזא טעמ' וחזר וסתר דינא ופרש"י וסתר

דינא יסתור מה שפסק ויחזור וידון ויחזור לסיום תחלת דין · ופסקו הפוס' כליפנא קמא וכ' הר"אש שזה דעת ר"ח ור"י אבל רב אלפס פסק כרב אחא בר יעקב וכן פסק הרמ"ה ז"ל ב"פ ג' מהל' תפל': ומ"ש רבי' שכן מסקנ' א"א הר"אש ז"ל הוא ממה שכתב דעת ר"ת ור"י קשים ואח"כ כ' דע' רב אלפס ושכן נרא' לה"ר יונה ז"ל ומאח' שסבירא דעת רב אלפס לבסוף · משמע לי' שכן היא מסקנתו: ומ"ש ואם התחילו אפי' תחלת דין סמוך למנחה גדולה כו' אין מפסיקין שם אסא דחכן ואם התחילו אין מפסיקין כתב התוספ' והר"אש והר"ן ז"ל והמרדכי ז"ל דמוכח בגמ' שם ובפ' לולב הגזול דאפי' התחילו באיסור נמי אין מפסיקין: ומ"ש ובלבד שיהי' להם שהות לתפלל אחר שיגמרו הדין כן כתבו שם המפרשי' שהכרי' דהכא משמע הכי ובפר' לולב הגזול שוקי בהדיא עתני' בדאיכא שהות וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות תפלה: ומ"ש אבל אם התחילו סמוך למנח' קטנה דהיינו מתחלת שעה עשירי' מפסיקין כן כתב שם הר"אש דלר"ת ור"י אם התחיל לאכול סמוך למנחה קטנ' מפסיק כשיגיע זמן תפלת המנחה ומשמ' דה"ה לשתחילו בדין ומשמע לי א דאפילו בגמר דין אם התחיל לגמור הדין סמוך למנחה קטנה מפסיקין דהא אפילו התחיל לאכול סעודה קטנ' סמוך למנחה קטנ' מפסיקין כמבואר שם בדברי הר"אש וגם בדברי רבי' בטור א"ח סי' רל"ב ודין גמר דין הוא לדין סעודה קטנה: ומ"ש כגון שהתחילו בעלי הדינין לטעון או שנתעטפו הדייני' שם (דף י) מאימתי התחלת דין רבי ירמיה ורבי יונה חד אמר משיתעטפו הדיינים וחד אמר משיפתחו בעלי דינים ולא פליגי הא דעסקי ואתו בדינא הא דלא עסקי ואתו בדינא ופרש"י דיינים מתעטפים בטליתן כשפותחין בדין מאימת שכינה שלא יפנו לכאן ולכאן ותנא דעתן מיושבת עליהם עסקי ואתו בדין אחר וכבר מעוטפין הם וכשנגמר אותו דין באים לפניהם דין אחר סמוך למנחה הויא התחלתן משיפתחו בעלי דינים בטענותיהם דהכא ליכא למימ' משיתעטפו:

ט אין הדיינים יושבין לדון על פחות משוה פרוטה · וכתב הרמב"ם ואם הוזקקו לדון אפילו על שוה פרוטה כו' וא"א הר"אש ז"ל כתב דאפילו אם הוזקקו לשוה פרוטה כו' בפרק הזהב (דף נה) תנן המנה פרוטות כן הסודאה שוה פרוטה כו' ובגמרא תני לוי חמש פרוטות הן האונאה פרוטה וכו': וישיבת הדיינים בפרוטה ותנא דידן מ"ט לא קתני ישיבת הדיינים תנא ליה גזל ולוי מ"ט לא תני אבידה בפרוטה תנא ליה גזל ומי לא קתני גזל וקתני ישיבת הדיינים ישיבת הדיינים אצטריכא ליה לאפוקי מדרב קטינא דאמר בית דין נזקקין אפילו על פחות משוה פרוטה גופא אמר רב קטינא בית דין נזקקין אפילו לפחות משוה פרוטה מתיב רבא ואת אשר חטא מן הקדש ישלם לרבות פחות משוה פרוטה להקדש נקדם אבל להדיוט לא אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב קטינא אם הוזקקו לשוה פרוטה גומרין אפילו לפחות משוה פרוטה תחלת הדין בעינן פרוטה גמר דין לא בעינן פרוטה ופירש רש"י אם אם הוזקקו בית דין לשוה פרוטה בין תובע לנתבע גומרין אפילו בפחות אם חזר הכי ותבעו פחות משוה פרוטה קודם שעמדו בית דין מהם נזקקין לו · וכתב הר"אש ישיבת הדיינים איצטריכא ליה לאפוקי מדרב קטינא דאמר בית דין נזקקין לפחות מש"פ פרוטה ואסיקנא דרב קטינא איירי כשנזקקין בית דין לשוה פרוטה אחר כך גומרים לפחות משוה פרוטה וליתא הלכתא כרב קטינא דהא לוי תנא ישיבת הדיינים לאפוקי מדרב קטינא ומתניתין דלא קתני ישיבת הדיינים אמרינן משום דאיתיה בכלל גזל וכי היכי דגזל ליתיה בכלל בפחות משוה פרוטה הה"נ ישיבת הדיינים אפילו בגמר התביעה עד כאן לשונו: והרמב"ם פסק בפרק עשרי' מה' סנהדרין כרב קטינ' כרת' דטעמו משום דאם כדברי הר"אש ה"ל לתלמוד' למימ' ישיבת הדייני' אצטריכא ליה לאפוקי מדרב קטינ' דקאמ' אם הוזקקו ב"ד לש"פ גומרים אפי' לפחות מש"פ ומדלא קאמר אלא לאפוקי מדרב קטינא דאמר בית דין נזקקין לפחות מש"פ משמע דה"ק לאפוקי ממאי דהוה ס"ד דהוה אמר רב קטינא דב"ד נזקקין אפילו פחות מש"פ ואפילו בתחלת דין ולמאי דאסיקנא דרב קטינא כמי לא אמר אלא בגמר דין לוי ורב קטינא לא פליגי אלא מר איירי בתחלת דין ומר איירי בגמר דין וליכא דבריתא הכי דייקא דלא איירי אלא בתחלת דין דקתני ישיבת הדיינים בפרוטה דמשמע משעה שיושבים הדיינים דהיינו תחלת דין הוא דבעינן פרוטה אבל בתר הכי לא בעינן פרוטה וזה ברור:

ז כל ישראל כשרים לדון אפי' ממזר וגר פסול לדון את ישראל אפי' בדיני ממונו' כו' · אבל יכול לדון את גר חבירו וכו' בפ' א' דיני ממונו' (דף לב) תנן הכל כשרי' לדון דיני ממונו' ובגמ' (ד' לב) הכל לאיתויי מאי אמ' רב יהוד' לאתויי ממזר' הא תניא חדא זימנא' כל הראוי לדון דיני נפשות ראוי לדון דיני ממונו' ויש ראוי לדון דיני ממונות ואין ראוי לדון דיני נפשות והוינן בה לאתויי מאי ואמר רב יהודה לאתויי ממזר הדא לאתויי גר ודחא לאתויי

ז כל א ישראל כשרין לדון אפילו ממזר וגר פסול לדון את ישרא' אפי' בדיני ממונו' עד **ב** שתהא אמו מישרא' אבל יכול לדון את גר (א) חבירו אע"פ שאין אמו מישראל קטן פסול לדון **ג** י"א שאינו ראוי לדון עד שיהיה בן י"ח שנים והביא שתי שערות מהא דאמר שמואל כל דין שדן יאשיהו מבן ח' עד י"ח החזיר לבעליו אבל בירו' מוכחי' דמן י"ג שנה ומעלה ראוי לדון ואפי' לא הביא ב' שערות אם הוא מפולפל ובקי בחדרי התורה בין שמושיבין אותו עם אחרי' בג' או ביחיד מומח' ויאשיהו שהחזי' חומרא יתירא נהג בעצמו שהחזיר מבן י"ג שנה ומעלה וכת' ה"ר יהודה ברצלוני יצ"ע אם הלכ' כשמואל דאמר עד י"ח או כר' אבהו דאמר בירושלמי פחות מבן י"ח ולא הביא ב' שערות כשר לדיני ממונות **ד** סומא באחד מעיניו כשר לדון אבל הסומ' בשתי עיניו פסול **ה** אשה פסולה לדון ודבורה לא היתה דנה אלא מלמדת שופטי ישראל **ו** אין עד נעשה דיין ודוקא עד שמעיד כגון אם העיד אחד מן הדיינין בפני חביריו על מעשה שראה אינו יכול להצטרף עמהם לדון על אותו מעשה אבל אם אינו מעיד כגון

לאיתויי ממזר וכתבו הרי"ף והרא"ש **ב** האי גר דקאמר כשר לדון דיני ממונו' דוקא דאמו מישראל דגרסי' בפר' מצות חליצה (דף קב) אמר רבא גר דן את חבירו דבר תורה שנ' שום תשים עליך מלך עליך הוא דבעי' מקר' אחיך אבל גר דן את חבירו ואם היתה אמו מישראל דן את ישראל ולענין חליצה עד שיהיה אביו ואמו מישראל מ"ט הרי בישראל כתיבי וגרסינן נמי בפרק החולץ א רב אשי אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה ב בפריסי דבבל ואף על גב דאמר מר כל משימו' שאתה משים לא יהו אלא מקרב אחיך כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה. וגרסינן נמי בפרק עשרה יוחסין (דף עו) אושפיזכניה דרב אדא בר אהבה גיורא הוה וכו' אתו לקמי' דרב יוסף א"ל שום תשי' עליך מלך מקרב אחיך כל משימות שאתה משים לא יהו אלא מקרב אחיך א"ל רב אדא בר אהבה ואפילו אמו מישראל א"ל אמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה הילכך לא מיתוקמא הא דאמרינן הכא לאיתויי גר אלא כשאמו מישראל עכ"ל. וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' סנהדרין וז"ל ב"ד של ג' שהיה אחד מהם גר ה"ז פסול עד שתהיה אמו מישראל היה אחד מהם ממזר אפילו שלשתם ממזרים הרי אלו כשרים לדון ומשמע **א** דה"ה לשלשתן גרים שאמם מישראל כשרים לדון ג ובפיר"י אחר כתב שהכל כשרים לדון דיני ממונות אפילו גר והוא שתהיה אמו מישראל וגר דן את חבירו הגר אף ע"פ שאין אמו מישראל וכתבו התוספות בפרק מ"ח הא דאמרינן ולענין חליצה עד שיהיה אביו ואמו מישראל פי' דאמו לא הוי עד שיהא גם אביו מישראל אבל מאביו לחוד הוי דהא לענין יחס כהונה הוי מאביו מישראל כדאמרינן בפרק י' יוחסין ומשמע מדבריהם דהא דאמרי' כיון דאמו מישראל מקר' אחיך קריא ביה לרבות' כ"ש אמו מישראל וכ"ש לאביו מישראל ואע"ג דאין אמו מישראל: **קטן** פסול לדין וכו' וי"א שאינו ראוי לדון עד שיהיה בן י"ח שנים והביא ב' שערות מהא דאמר שמואל כל דין שדן יאשיהו מבן ח' ועד י"ח החזיר לבעליו הא דשמואל איתא בפ"ק במס' שבת (דף נו): ומ"ש אבל בירושלמי מוכח דמן י"ג שנה ומעלה ראוי לדון וכו' כל זה כתב רבינו ירוחם וכתב שבדברי הירושלמי עיקר: **ד** **סומא** באחד מעיניו כשר לדון אבל הסומא בשתי עיניו פסול בפ"א דיני ממונות (דף לד) ובפרק בא סימן (דף מט) ההוא סמיא דהוה בשבבותיה דרבי יוחנן דהוה דאין דינא ולא א"ל ר"י מידי היכי עביד הכי והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן כל הכשר לדון כשר להעיד ויש שכשר להעיד ואינו כשר לדון ואמר רבי יוחנן לאיתויי סומא מאחד מעיניו רבי יוחנן סתמא אחרינא אשכח דתנן דיני ממונות דנים ביום וגומרים בלילה ואי אולמיה דהאי סתמא מהאי סתמא אי בעית אימא סתמא דרבים עדיף ואי בעית אימא משום דקתני לה גבי הלכתא דדינא ופרש"י בפרק בא סימן סתמא דרבים עדיף היא דלעיל אוקימנא כר"מ דיחיד הוא דקתני לה גבי הלכתא דדיני ובסנהדרין דקא מיירי כולה מסכתא בדינין הילכך עיקר היא וז"ל הרא"ש והרי"ף בפרק אחד דיני ממונות וסומא בא' מעיניו כשר לדון דיני ממונות דאמרי' ההוא סומא באחד מעיניו דהוה בשבבותיה דרבי יוחנן דהוה דאין דינא ולא הוה א"ל מידי והיכי עביד הכי והא"ר יוחנן הלכה כסתם משנה וכו'. ר"י סתמא אחרינא אשכח דתנן ד"מ דנין ביום וגומרין בלילה דהא כולהו איכא לא מצו למחזי בליליא כי חזי סומא באחד מעיניו ביום וקתני דגומרים בלילה וכיון דגומרין בלילה דין הוא לסומא באחד מעיניו שידון ביום לכתחלה עד כאן לשונו. וכן פסק הרמב"ם בפ"ב מהלכות סנהדרין והכי נקיטי' דדוקא בסומא באחד מעיניו הוא דמכשרי אבל בסומא בשתי עיניו פסול ולאפוקי ממה שכתב רבינו ירוחם ומרדכי בשם קצת פוסקים להכשיר: **כתבו** התוספות בס"פ היו בודקין דהשתויי **ב** יין מותרין לדון דיני ממונות והא דאמרינן שתה רביעית יין אל יורה היינו הוראה לאיסור והיתר וכתב הרשב"א בתשובה סימן רע"ז שאם שתה **ג** רביעית אסור להורות כל היום ואינו נ"ל אלא כשירגיש שכר יינו מעליו מותר: **אם יש** חילוק בין ייכות שלהם לייכות שלנו עיין בתרומת הדשן סימן מ"ב: **כתב** הריב"ש בסימן רכ"ח על דיין **ד** שהעיז פניו לומר שהוא נוח להכות יהודי אחד מכת מות בלבד מה שתייסרהו לדיין הרשע הזה ראוי להורידו מגדולתו ושלא יתמנה בשום שררה על הציבור: **ה** **אשה** פסולה לדון ודבורה לא היתה דנה וכו' בסוף פרק קמא דב"ק (דף טו) כתבו התוספ' אשה פסול' לדון דתנן בפרק בא סימן כל הכשר לדון כשר להעיד ואשה פסולה להעיד כדאמרינן בהחובל ובפר' שבועת העדו' ומדכתיב והיא שפטה את ישראל בדבורה אין להביא ראיה דאשה כשרה לדון דשמא היו מקבלים אותה עליהם משום שכינה ובפרק החולץ (דף מס) כתבו אשה איכה ראויה לדון כדתנן כל הכשר לדון כשר להעיד ובהדיא איתא בירושלמי דיומא מעתה שאין אשה מעידה אינה דנה ודבורה לא היתה דנה את מלמדת להם שידונו אי נמי על פי הדבור שאני וכיוצא בזה כתבו בסוף פרק ג' דשבועות (דף ל): **אין** עד נעשה דיין ודוקא עד שמעיד וכולו בפרק ב' דכתובות (דף כא) מסיק גבי קיום שטר שכיב מרע עד נעשה דיין ומותי' עליה מדתנן גבי עדות

החדש דאושו ג' והם ב"ד יעמדו ב' ויושיבו מחבריהם אצל היחיד ויעידו בפניהם ויאמרו מקודש החדש מקודש שאין היחיד נאמן ע"י עצמו ואי ס"ד דעד נעש' דיין למה לי כולי האי ליתבו בדוכתייהו וליקדשו ומסיק הכא לעדות החדש דאורייתא וקיו' שטרו' דרבנן ופרש"י יעמדו השנים להיו' עדים והתם פרכינן לא תהא שמיע' גדולה מראיה ומוקמינן לה בשראוהו בלילה לפי' אם לא יעידו בבקר על מה יאמרו מקודש וכתבו התוספ' הכא לעדות החדש דאורית' ובדאורייתא אין עד נעשה דיין וטעמא **ה** דאין עד נעשה דיין משום דבעינן שיעידו לפני הדייני' כמו שמפרש רשב"ם דכתיב ועמדו שני האנשים לפני ה' אלו הדיינים וי"מ משום דבעי' עדות שאתה יכול להזימה ואם העדים נעשו דיינים עדות שאי את' יכול להזימ' הוא שלא יקבלו הזמה על עצמן ודוקא בעד שמעיד אמרינן דאין עד נעשה דיין דשייכ' הני טעמי אבל עד שאינו צריך להעיד כגון שיש אחרים שיעידו או כגון שראוהו ביום שאינו צריך להעיד דלא תהא שמיעה גדולה מראיה נעשה דיין ודוקא בדאורית' אבל בדרבנן אפילו עד שמעיד נעשה דיין עד כאן לשונו (ב) וכן כתב שם הר"ן ז"ל וכתב הי"א דדוקא בקידוש החדש הוא דמקשינן התם לא תהא שמיעה גדולה מראיה משום דגבי עדות החדש לא כתיבא הגדה אבל בדיני ממונות דכתיבא הגדה עדות בעדים לא ודחה הוא ז"ל דבריהם ובפרק יש נוחלים (דף קי"ד) גרסינן אמר רב יהודה ג' שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין רצו עושים דין שנים כותבין ואין עושים דין אמר רב חסדא לא שנו אלא ביום אבל בלילה אפילו ג' כותבין ואין עושין דין מאי טעמא דה"ל עדים ואין עד נעשה דיין' וכתב הרא"ש אבל בלילה אפילו ג' כותבין ואין עושין דין מאי טעמא דה"ל עדים ואין עד נעשה דיין ודוק' עד שמעיד אבל עד שרואה נעשה דיין כדמוכח בפרק קמא דגטין ובפ"ב דכתובו' גבי קיום שטרו' עכ"ל. וז"ל רשב"ם אבל אם נכנסו לבקר את החולה בלילה שבאותה שעה לא היו ראויים להיו' דיינים ועדות שהועד בפניה' מפי החולה בלילה לא בפני ב"ד הוא דבההיא שעתא אינם יכולים להיות דיינים והויא ראיה דידהו אינה כשמיעת ב"ד ששומעין עדות מפי עדים אלא הן עצמן הם עדים במה ששומעים מפי החולה אפילו הן ג' כותבין ואין עושין דין למחר אפי' לא כתבו אלא א"כ יבואו אחרים ויעידו בפניהם כדאמרינן בר"ה ראוהו ג' והם ב"ד יושיבו מחביריהם אצל היחיד אחד מהם ויעידו הב' בפניהם ויאמרו הג' מקודש ופרכינן התם וליתבו בדוכתייהו וליקדשו ומוקמינן בשראוהו בלילה הילכך הן עצמן אינם יכולי' להדם למחר שהרי בלילה עדי' היו ולא דיינים למחר אין עד שרואה בדבר נעשה דיין ע"פ עצמו אא"כ יעיד אחר בפניו דהשתא אינו עושה הדין ע"פ עדות עצמו והילכך אחד מהג' שראו החדש כשמושיבין שנים אצלו להיות דיינים ושנים הרואים מעידים בפניהם יכול הוא להיות דיין אע"פ שראוהו בלילה עמהם שהרי ע"פ עדות אחרי' שמעידין לפניו הוא דן את הדין ולא ע"פ ראיית עצמו דאין לנו לפסו' דייני' בשביל שראו בדבר כל זמן שלא העידו בפניהם אלא שהוא עצמו לא ידון את הדין ע"פ ראית עצמו דאין עד נעשה דיין וכגון שראה בשעה דאינו יכול להיות דיין אבל אם ביום ראה דבההיא שעתא נמי לדון את הדין דלא תהא שמיעה גדולה מראיה מה לי אם ידון עכשיו מה לי אם ידון למחר וה"נ מ"מ מפו' דה"ל עדי' בראית הלילה דלא מצי למימר דלא תהא שמיעה גדולה מראיה דההיא ראיה לא חשבי' לי' כעדות שהועד בפניהם אלא היכא דראו בשעה שיכולים לעשו' הדין אבל היכא דראו בשעה דאין יכולין להיות דייני' כגון בלילה ההיא ראיה ראיית עדי' היא ערומי' בדבר ולא ראית דייני' היא והילכך ע"פ ראייתן דהיינו כאלו הם עדי' אין יכולי' הם עצמ' להיו' דיינים ע"פ ראיית עצמן דאין עד נעשה דיין: **ומ"ש** ב"ד שהעידו לפניהם בלילה עדות גמורה היא ויכולי' לדון למחר ביום אבל ראיה דידהו שראוה בלילה לא חשבינן כאלו הועד לפניהם בלילה דכיון דלא חזו בההיא שעתא לדינא ראיה אינה כשמיע' ממה ששמעו מפי עדים בלילה אלא הן עצמן נעשו עדים ושוב לא יהו דיינים בעדו' עצמן אא"כ יעידו אחר' בפניהם והכי הלכתא והכי הא סוגיא דשמעתין בפ' החובל גבי התוקע לחבירו עכ"ל. ומ"ש רבי' אבל אם אינו מעי' וכו' אפי' אם כיונו לאותן בתורת עדות כ"כ התוספות בפ"ק דסנהדרין (דף ט) וז"ל וכן לענין אין עד נעש' דיין נרא' לר"י דדוק' בעד שמעיד אין עד נעש' דיין אבל במתכוין להעיד לא דהא דטעמ' דאין עד נעשה דיין או משום דבעי' עדות שאתה יכול להזימה או משום דכתיב ועמדו שני האנשים וכו' דבעינן שיעידו העדים לפני הדיינים ולא שיהיו בעצמן דיינים והנך טעמי לא שייכי אלא בעד שמעיד בפיו ולא במתכוין להעיד ולא כפי' רשב"ם שפירש שנתכוון להעיד אמרינן כמלא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה וכן לענין שאינו נעשה דיין ודקדק מדאמר בפ"א דיני ממונו' ג' שנכנסו לבקר את החולה וכו' משמע דוקא שנכנסו לבקר ולא נתכוונו להעיד אמרי' רצו עושין דין אבל נתכוונו להעי' אין עושין דין וגם בפרק יש נוחלין דחה דברי רשב"ם והרא"ש ז"ל נ"כ דחה שם דברי רשב"ם והסכים לדברי התוספו' וכך הם דברי רבי' וז"ל הר"ן בפ' יש נוחלין כתלמוד כללי הסוגיא לדע' רשב"ם שכל שנתכוון

(א) ומרדכי פ' תלוה חנילם מעשה דרוק' גבא כפיים כו': (ב) וכן כתב נ"י פ' אחד דיני ממונו' דף רע"ז ע"א ופ"ג דכתובות דף ע"ז ע"א וכאריך שם גוה:

כגון ששלשתן הדיינין ראו המעשה אפי' אם כיונו לראותו בתור' עדות אם ראוהו בשעה שראוי' לדון נעשי' דייני' ודנין על המעשה ההוא אבל אם לא ראוהו בשעה שראויי' לדון אין דנין עליו מי ז שתובעי' אותו לדין לפני דיין שקטן ממנו כתב רב האי גאון אין הדיין יכול לכופו לילך לפניו אלא שמכנפין מאן דאיכא התם מחכימי ומעיינים ביניהו ח אין הדיין יכול לדון את אוהבו ולא את שונאו ואיזהו שונא שאינו יכול לדונו כל שלא דבר עמו ג' ימים מחמת איבה ואוהב שהוא חבירו ורעהו ט ואם הבעל דין אומר שהדיין שונאו ואין הדיין מוד' לו אין הבעל דין יכול לפוסלו מלדונו אא"כ יביא עדים שלא דבר עמו תוך ג' ימים באיב' ובאלו אין דיניהם דין כמו שאר הפסולין י ואם אינו אוהבו ושונאו כ"כ אין לדונו לכתחילה דאמר רבא לא לידון איניש לא למאן דרחי' ליה ולא למאן דסני ליה דרחים ליה לא חזי ליה חובתיה ודסני ליה לא חזי ליה זכותא ואפי' אם אין מכוין להטות הדין מתוך שלבו נוטה לזכות לאוהבו ולחייב את שונאו אינו יכול להוציא הדין לאמתו אבל אם דנו דיניהם דין יא ב' ת"ח השונאים זה את זה אסורין לישב יחד בדין לשון הרמ"בם אסור לדון למי שהוא אוהבו אע"פ שאינו שושבינו ולא ריעו אשר כנפשו ולא לשונאו אע"פ שאינו אויב לו ולא מבקש רעתו אלא צריך שיהו ב' בעלי הדינין שוין בעיני הדיינים ואם לא היה מכיר שום אחד מהם ולא את מעשיו אין לך דין צדק כמוהו ושני ת"ח ששונאים זה את זה אסורין לישב בדין יחד מפני השנא' שביניהם דעת כל אחד מהם לסתור דברי חבירו יב כל הפסולי' להעיד מחמת קורבה ומחמת עבירה כאשר יתבאר בעזרת השם בהלכות עדות פסולים לדון יג וצריך שלא יהו הדיינין קרובים זה לזה יד דיין שיודע בחבירו שהוא גזלן או רשע אין לו להצטרף עמו יג וכך היו נקיי הדעת שבירושלם עושין לא היו יושבין בדין אא"כ היו יודעים מי יושב עמהם כתב הרמ"בם אע"פ שאין מדקדקין בב"ד של שלשה בכל הדברי' שמדקדקין בסנהדרין צריך שיהיה טו בהם ז' דברים אלו

להעיד נעשה עד ואם פסול הוא פוסל את חבירו לדיין דקי"ל כרבא דאמר התם היילינן למיחזי אתיתו או לאסהודי ואם כשר הוא טוב הוא נעשה דיין ואפילו בשאחרים מעידים לפניו שכיון שנעשה מתחל' עד, אין נעשה דיין אבל כהרא' בגליל' אינו כן לפי שלא נעשה עד בידוע והדבר תלוי הוא אם נרי' הוא לעדות עצמו אינו יכול לדון לפי שיעשה עד ואין עד נעשה דיין ואם יש כאן עדות אחרים לא נעשה עד מעולם ודן על פי עדותם זו היא שיטת הרב ז"ל אבל אינה מחוורת שאין הדעת נותנת שמעשה שנתכוון להעיד יהא נעשה עד ואם אתה אומר כן שנלתינהו לכולהו כתובות וקידושין שמעידי' בכל יום שמקדשי' בפני קרובים ורחוקים ואינם חוששי' שמא הקרובים נתכוונו להעיד ותהא אף העדו' הרחוקים בטלה והכי נמי דפ"ק דמכות לא מוכחא הכי דליבעא למיחזי אתיתון או לאסהודי מוכח אלא על דעת המעשה אנו שואלין אותם דא"כ מאי אתיתו שמא היו שם מתחלה אלא ודאי כשבאו לפני ב"ד קאמר ששואלין אות' אם באו לשם כדי להעי' שאם לכך באו מצטרפין עם הכשרי' ופוסלים אותם ואם אמרו שלא באו אלא לראות אין מצטרפין ואין פוסלין את הכשרי' ויש מי שמוסיף עוד ואומ' שלאחר שהעידו הוא ששואלין אות' שכל שאמרו שמתחל' לא נתכוונו להעיד אע"פ שהעידו אינן פוסלין וכ"כ הרמ"בן והרשב"א ז"ל אבל מ"מ מחשב' בלבד אינה עושה אותם עדים ואינהו כל שזימנום להעיד הדברים מרלים דה"ל עד ואם פסול הוא פוסל את האחרי' ואם הוא כשר אינו נעשה דיין ואף כשהוזמן להעיד יש ב' עדות שיש מי שאומר שהוזמנו להעיד ולאותו בלילה דיין הוא שבפניהם אין דין ע"פ עצמן אבל בעדות אחרים דנין ואחרים אומרים דדוקא ראוהו בלילה הוא שדנין בעדות אחרים לפי שכל שאינו ראוי לעדו' עצמו לא נעש' עד מעולם וכמו שנתפרש למעלה אבל כל שהוזמן להעיד מיד נעשה עד ושוב אינו נעשה דיין לעולם על פי עדות אחרים וכן דעת הרמ"בן וכן ראוי להורות הלכה למעשה אף על פי שהרשב"א ז"ל לא כתב כן ונמצאו כללי השמועה שמחשבה בלבד אינה עושה אותו עד לא לפסול את הכשרים ולא לפסול את עצמו בדיין· הוזמן להעיד נעשה עד לפסול את חבירו אם הוא פסול ולפסול את עצמו לדין אפילו בעדות אחרים· ראה בלילה על פי עצמו אינו דן אבל על פי עדות אחרים נעשה דיין עד כאן לשונו· ועיין בתשובת הריב"ש סימן קס"ח ובנמקי יוסף פרק החובל ופרק אחד דיני ממונות ומדברי הרמ"בם בפרק ה' מהלכות עדות נראה דדוקא עד שהעיד הוא דאינו נעשה דיין אבל אם לא העיד נעשה דיין: כתב רבינו ירוחם שעד החתום ו בשטר אינו דן באותו שטר וכן כתב בעל העטור בשם רב אלפס יא והרשב"א יב כתב בתשובה שיש לדון ולהכשיר אפילו עד החתו' בשטר להיות דיין ויש' בתשובות להרמ"בן ז"ל סי' ק"ג: ז כתב הרי"בש בסימן תי"ג מה שטוען שאין עד נעש' דיין ולכן התפסת המתנה פסולה מפני שהתפס בדיין אחד מעידי המתנה אינו אמת דבענין זה עד נעשה דיין אפילו בדאורייתא שהרי זה העד למה שנעשה דיין בזו התפסת המתנה לא העיד על זה כלל בפניהם שהרי כולם ראו המתנה בעיניהם והכירו חתימת העדים ועושין דין על פי ראיית' בלא הגדה כלל כל שלא ראו בלילה שאינה שעת דין דלא בעינן הגדה בדיני ממונות כמו שהסכים הרמ"בן בפ"ב דכתובות והרשב"א בפרק החובל והתוספות בפרק ראוהו ב"ד ויש בידי תשובה ממורינו הר"ן שהשיב לי להכשיר מעשה בית דין של גט שרלו שנמסר הגט בפניהם ואמר שיכולים לעשות מעשה ב"ד על פי ראייתם לפי שרוב המפרשים והגדולים הסכימו דלא בעינן הגדה בדיני ממונות או אפשר בכגון זה שאחרים העידו בפניהם על חתימת עדי המתנה דהיא היא גופא ואם כן מה לנו אם זה הדיין היה עד במתנה וכו' (וכ"כ ב"י דאפילו יחזן לעדים מותרין לדון) כתב הרשב"א ·· שנשאל על צואת ח ש"מ שכתוב בסופה כל צואה זו ומשפטיה ביד פלוני ואותו פלוני הוא אחד מעדי הצואה החתומים והיורשי' טוענים שכיון שכתב שהצואה ומשפטיה יהיה ביד אחד מאותם העדים ואין עד נעשה דיין טענו בעלי המתנות מכמה טעמים וכו': ט ועוד שאפילו אמר בפירוש פלוני ופלוני יהיו עידי הצואה וכל דיניה יהיו ע"פ פלוני שאפילו כן יכול הוא להעיד אלא לאחר שיעיד אינו רשאי להיות דיין ואע"פי שאמר הש"מ שיהיה דיין הוא סבר שיכול להעיד ולדון והמצוה אמר לא ידין אחר שיעיד עכ"ל: (ג) ז מי שתובעים יו אותו לדין לפני דיין שקטן ממנו כתב רב האי גאון אין הדיין יכול לכופו לילך לפניו אלא שמכנפים מאן דאיכא התם מחכימי

ומעיינים ביניהו: ח אין הדיין יכול לדון את אוהבו ואת שונאו ואי זהו שונא שאינו יכול לדונו וכו' בפרק זה בורר (ד' כז) תנן דלר' יהודה האוהב והשונא פסולי' לעדו' אי זהו האוהב זה טו שושבינו שונא כל שלא דבר עמו שלש' ימים טז באיבה ובגמ' (דף כט) ת"ר והוא לא אויב לו יז יעידנו ולא מבקש רעתו יח ידיננו הא שכחן שונא אוהב מנא לן סברא הוא אויב מאי טעמא משו' דמרחק' דעתיה אוהב נמי מקרבא דעתי' ורבנן האי לא אויב לו ולא מבקש רעתו מאי דרשי ביה חד לדיין איידך כדתניא אמר ר' יוסי בר יהוד' והוא לא אויב לו ולא מבקש רעתו מכאן לב' ת"ח השונאים זה את זה שאין יושבין בדין כאח' ופרש"י חד לדיין דדיין מודו רבנן דהוא' לא ידון דלא מצי חזי ליה זכותא וידוע דהלכתא כרבנן וכן פסקו הפוסקים ז"ל וכתב הר"אש וה"א דדיין פסול לדון את שונאו היינו שלא דבר עמו ג' ימים משום איבה דומיא דעדות לר' יהודה וכן נמי אוהב שושבינו ונראה אפילו אין שונאו כ"כ או אין אוהבו כ"כ לכתחלה לא לידייני' כדאמרינן בפרק בתרא דכתובות לא לידון איניש לא למאן דרחים ליה ולא למאן דסני ליה דרחי' ליה לא חזי ליה חובת' ודסני ליה לא חזי ליה זכותא כי עניין הזכו' והחוב' מגלגל' באד' בלא כיוון רמע לפיכך באהבה מועטת לבו נוטה לזכות ובשנא' מועטת הלב נוטה לחובה עכ"ל: וכ"כ המרדכי בספ"ק דסנהדרין· ט וכ"כ הר"אש ז"ל בתשובה בכלל יט הדייני' סי' י"א וסי' וכתב שאם הדיין רוצ' לדון את שונאו אין בעל הדין יכול לפסלו כל שאינו מבר' בעדי' שלא דבר עמו ג' ימי' באיבה אבל הרמ"בם ז"ל כתב בפכ"ג מה' סנהדרין אסור לדיין לדון למי שהוא אוהבו אע"פ שאינו שושבינו ולא ריעו אשר כנפשו ולא למי ששונאו אף על פי שאינו אויב לו ולא מבק' רעתו אלא צריך שיהיו שני בעלי דינים שוין בעיני הדיינים ובלבם ואם לא היה מכיר את אחד מהם ולא מעשיו אין לך דין צדק כמוהו עד כאן לשונו: נראה שהוא ז"ל סובר דכיון דאמרינן בפרק זה בורר שאינו יכול לדון לאוהבו ולשונאו ואשכחן בפ"ב דכתובות (ד' ק"ה) דאמור התם לא לידון איני' לא למאן דרחים ליה ולא למאן דסני ליה ולא חילקו בדבר · אית לן למימר דכי פסלי רבנן אוהב ושונא לדון לאו בשונא דרבי יהודה בלחוד הוא דפסלי אלא בכל שונא דרחים או סני ליה מיפסל ומשמע לי מדבריו ז"ל דהיינו דוקא לכתחלה אבל בדיעבד אם דנו אפילו לשונא שלא דבר עמו ג' ימים באיבה ולשושבינו דיניהם דין ולאפוקי ממה שכתב רבינו ובאלו אין דיניהם דין שהרי לא כתב אלא שאסור לדון לאוהבו ולשונאו ולא כתב שאם דנו אין דיניהם דין וכבר נתבאר דאינו ז"ל אינו מחלק בין אוהב לאוהב ובין שונא לשונא וליכא דלא לידון איניש וכו' הכי דייק לכתחלה הוא דאסור מדלא קאמר פסול איניש למידן לא למאן דסני ליה ולא למאן דרחים ליה וכן כתוב בהגהות אשירי בדיה סנהדרין בשם א"ז אוהב ושונא מיפסלי לכתחלה אבל לא בדיעבד · ויש לתמוה על רבינו שכתב בסמוך לקמן לשון הרמ"בם כאלו אינו חולק עליו וכבר נתבאר דבתרתי פליג עליה ולפמות במחת ומ"מ ואם הבעל דין אומר שהדיין שונאו ואין הדיין מודה לו אין הבעל דין יכול לפסלן מלדונו אלא יביא עדים שלא דבר עמו ג' ימים באיבה כבר כתבתי בסמוך שכן כתב הרא"ש בתשובה ומה שכתב ובאלו אין דיניהם דין וכו' וכן מה שכתב ואם אינו אוהבו ושונאו כ"כ אין לדונו לכתחלה דאמר רבא לא לידון איניש וכו' וכן מה שכת' ואפי' אם אין מכוין להטות הדין וכו' וכן מה שכתב ב' ת"ח יא השונאים זה את זה וכו' וכן מה שכתב לשון הרמ"בם אסור לדון למי שהוא אוהבו וכו' הכל נתבאר בסמוך יב כל הפסולים להעיד מחמת קורבה ומחמת עבירה וכו' פסולים לדון כן משמע מדתנן בפרק בא סי' (דף מט) כל הכשר לדון כשר להעיד ויש שהוא כשר להעיד ואינו כשר לדון יג ומה שכתב וצריך שלא יהיו הדיינים קרובים זה לזה ירושלמי כתבוהו הרי"ף והר"אש בפרק זה בורר וכתב הר"ן בפרק ב' דכתובות דיינים שדנין על תנאים ועניים שבמלוח צריכים להיות רחוקים מעידי השטר: יא כתב מהרי"ק בשורש כ"א דמחותנין דהיינו אבי חתן ואבי כלה כשרים לדון זה את זה כמו שכשרים להעיד זה את זה (ד) אבל בהגהות מרדכי דסנהדרין כתוב בשם גאון דאבי חתן ואבי כלה מעידין זה לזה ואין כשרים לדון ואפילו הוא דיין קבוע יכול בעל דינו לומר אינו מקובל לי עד כאן לשונו והוא מדברי האיטור באות קוף קבלת עדות: יב וכתב מהרי"ק עוד בשם המרדכי דראובן אינו יכול לפסול את שמעון לפי שהוא אושפיזכנו של לוי כי מה

שאמרו

(ג) ירושלמי ופסקו המרדכי ריש פ"ק דגיטין אם באו לדון לפני דיין שיודע עדות יכול לפסק אלמא תני הדין ונעשה עד לפני אחרים כו': (ד) וכגיה בא"י מפ' זה ס' דאמר' כשם יש מכבד נשיד ופסול לדון לאתויי כו' ולא אתי לאתויי נה"ג פ"מ דאין היו"ק גם אין דין לנדוה וני' בלאה דלק ונל שעיקר לא קאמר דיש נכסנו אגא נבמהולם דלא גרע מאוהב ובורא פסול דוקא לבתחלה ובבר גריעבד לדעת ה"ז ולמתמעמי' שמייתי' סהגהתי נשיל אגל גדייתד בשר ובדברי מהרי"ק וכ"ל סוף סימן כ"ג תדין דיינים שקבלו עליהם ני הסיר אם יבולין נדון אע"ג שהן פסולים· עוד כתב מהרי"ק דאין ב"ד יבול לפוסלו ובכל שהוא אוהבו כל הגירו שאינו אלא הדה מסידום:

או חכמ' ענוה ויראה ושנא' ממון שאפי' ממון שלהם אין נבהלין עליו ולא רודפי לקבץ ממון שכל מי שהו' נבהל להון חסר יבואנו ואהבת האמת שיהו רודפין אחר הצדק מחמת עצמן בדעתן אוהבין האמת ושונאים את החמס ובורחי' מכל מיני עול ואהבת הבריו' להם שרוח הבריות נוחה מהם ובמ' יהיו אוהבי' לבריות בזמן שיהו בעלי עין טובה ונפש שפלה וחברתן טובה ומשאם ומתנם טוב' ודבורם בנחת עם הבריות ובעלי שם טוב שיהיו גבורים במצות ומדקדקין על עצמן וכובשי' את יצר' עד שלא יהא עליהם שום גנאי ולא שם רע ויהא פרקו נאה ויהיה לב אמיץ להציל עני מיד גוזל עד כאן: יז כל דבר שיש לדיין בו צד הנאה אינו יכול לדון עליו כדתניא יז בני העיר שנגנב להם ס"ת אין דנים אותו בדייני אותה העיר והאומר תנו מנה לעניי העיר אין דנים אותו בדייני אותה העיר לפי שמוטל עליהם לפרנסם ואפי' בעניים שיש להם קצבה אין מועיל סילוק לומר יתנו להם אחרי' קצבתן וידונו אותם הדיינים שהנאה להם שיהיה להם בריות כיון שמוטלין עליהם לפיכך כל עסקי המס אין דנין אותו בדייני אות' העיר לפי שיש להם חלק בו אלא יסתלקו הם וקרוביהם שלא יהנו מן הדבר שבאין לדון עליו ועל ס"ת אין מועיל סילוק כי אי אפשר להם להסתלק שלא ישמעו קריאת הספר אא"כ יש להם ספר אחר וא"א הרא"ש ז"ל כתב בתשובה על ענין סילוק להכשיר בענין המס אינו רואה שיועיל שום סילוק בענין זה כי פריעת מס נוהג לעולם ואי איפשר להם להסתלק לעולם מהמס שיתן יח ואם עשו תקנה או שיש מנהג בעיר (ז) שדייני העיר ידונו אף על עניני המסים דיניהם דין כמו מי שקבל עליו פסול או קרוב לדון שדיניו דין:

ח א אין למנות דיין שאינו הגון וכל מי שממנה מי שאינו הגון ואינו חכם בתורה אפי' יש לו מדות אחרות טובות הרי זה עובר בלא תעשה ואמרו חכמים כל הממנה דיין שאינו הגון כאילו מקים מצבה ובמקום ת"ח כאילו נוטע אשרה

שאמרו בפרק קמא בתרא דכתובו' אושפיזכני את שבילתא לך לדיכא פר"י שהיה מחמיר על עצמו אבל אינו פסול וכו' דה"ה לכל שבילתא לך שבתלמוד כן הוא עכ"ל וכתב עוד שם כל השנויים הנז' בפ' שני דייני גזירות דפסילי לדון כגון אוהב ושונא ושאר דברי' הנז' שם אינם אלא מדת חסידות שהחמירו על עצמן יג אבל במקו' שהחומר גור' שום הפסד לתובע או לנתבע אלינהם שיחמיר עליו שלא לדונם: יד וכתב עוד אפי' שמחמירים על עצמם שלא לדון באותם דברים מחמת חסידו' יכולים הם לברר להם דייני' וכן משמע שם בגמ': (ס) וכתב בטורם י"ן טו הרב כשר להעיד ולדון לתלמידו או לחבירו של תלמידו אף ע"פ שמקבל ממנו הכ' למודו' וכ' עוד שם י"ן דכל הכך עובדי דפ' שני דייני גזירות דאמרו שבילתא לך לדיכא וכל השנויים הנזכרי' שם לא שייכי בשזה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד דאם זה יברור ברמים ליה גם זה יברור כן ועיקר הדין תלוי בשליפי שהכריע ביניהם' ועיין עוד שם(ו) יד דיין שהוא יודע בחבירו שהוא גזלן או רשע אין לו להצטרף עמו בריתא בפ' שבועת העדו' (דף ל) ומייתי לה מדכתיב מדב' שקר תרחק ומ"ש וכן היו נקיי הדעת שבירושלים עושין וכולו בריתא בפרק זה בורר (דף כג): טו כתב הרמ"בם ז"ל אע"פי שאין מדקדקין בב"ד של ג' בכל הדברי' שמדקדקין בסנהדרין צריך שיהיו בהם ז' דברים אלו וכו' בפ"ב מה' סנהדרין וזה בדברי הרמ"בם אלא שהעתיק רבינו חסרון והפוך דברים וכן היא הגרסא בספרי הרמב"ם ז"ל צריך שיהא בכל אחד מהם ז' דברים ואלו הן חכמה ענוה יראה שנאת ממון אהבת האמת אהבת הבריות להן בעלי שם טוב וכל אלו הדברים מפורשים הם בתורה הרי הוא אומר חכמים ונבונים הרי חכמה אמו' וידועים לשבטיכם אלו שרוח הבריות נוחה מהם ובמה יהיו אהובים לבריות בזמן שיהיו בעלי עין טובה ונפש שפלה וחברתן טובה ומשאן ומתנן בנחת עם הבריות ולהלן הוא אומר אנשי חיל אלו שהם גבורים במצות ומדקדקים על עצמן וכובשים את יצרם עד שלא יהא להם שום גנאי ולא שם רע ויהא פרקן נאה ובכלל אנשי חיל שיהיה להם לב אמיץ להציל עשוק מיד גוזל כענין שנאמר ויקם משה ויושיען ומה משה רבינו עליו השלום עניו אף כל דיין צריך להיות עניו יראי אלהים כמשמעו שונאי בצע כמשמעו אף ממון שלהם אינם נבהלים עליו ולא רודפים לקבץ ממון שכל מי שהוא נבהל להון חסר יבואנו אנשי אמת שיהיו רודפין הצדק מחמת עצמן בדעתן אוהבים את האמת ושונאים את החמס ובורחים מכל מיני העול: יז יז כל דבר שיש לדיין בו צד הנאה אינו יכול לדון עליו כדתניא בני העיר שנגנב להם ס"ת אין דנין אותו בדייני אותה העיר והאומר תנו מנה לעניי העיר אין דנין אותו בדייני אותה העיר בריתא בפרק חזקת (דף מג) ומה שכתב ואפילו בעניים שיש להם קצבה אין מועיל להם סילוק וכו' שם אהא דקתני האומר תנו מנה לעניי עירי אין דנין אותו בדייני אותה העיר אמרינן ולמאי ליסתלקו בי תרי מינייהו ולדיינו בעניי דרמו עלייהו ה"ד אי דקיץ להו ליתבו בי תרי מינייהו מאי דקיץ להו ולדיינו הב"ע דלא קיץ להו ואי בעית אימא לעולם דקיץ להו וניחא להו דכיון דרווח רווח ופירש רש"י לסתלקו יכתבו דין ודברים אין לי על זה ויקנו מידם אי דקיץ להו דבר קצוב כמה יתן לעניי העיר מאלו בכל שנה ושנה ומשני דלא קיץ להו אלא הכל לפי הצורך ולפי המחסורן של עניים נותנים וכל זמן שיש מן המנה בעין לא יתנו הדיינים כלום · לעולם דקיץ להו ואפילו הכי ניחא להו לדיינים שינתן המנה לעניים דכיון דרווח שיש להם מעות רווח כלומר הרי יש להם מעות ולמה יתנו כלום כל זמן שאין צריכים עד כאן לשונו · אבל הרמ"בם ז"ל כתב בפרק ט"ו מהלכות עדות האומר תנו מנה לעניי עירי אין דנין בדייני אותה העיר ואין מביאין ראייה מאנשי אותה העיר בד"א כשהיו העניים סמוכים עליהם ופוסקים עליהם צדקה אפילו אמרו שנים מאותה העיר אנו ניתן דבר הקצוב עלינו ונעיד אין שומעין להם שהנאה הוא להם שיתעשרו עניים אלו שאילו והן סמוכין עליהם ורבי' כתב בפירש כיון דרווח רווח כדברי הרמ"בם ובפירוש ליתבו בי תרי מינייהו ולדיינו פירש בע"א: וז"ל הרא"ש בתשובה סוף כלל ששי שאלת אם יכולים הקהל להעיד בדבר שאין הקהל נהנים בו כגון תכריכי מתים או מאור ב"ה או ספרים של ב"ה דבר גדול הוא להוציא ממון מיד המוחזק בו אם לא בראי' ברורה דגרסינן בפרק חזקת האומר [נ"ח] תנו למנ' עירי אין דנין אותו בדייני אותה העיר וכו' ואי בעי' אימא לעול' דקיץ בהו וכיון דרווח רווח לענ' חזינן אע"ג דקיץ להו רק בשביל שיהיו העניים ברווח פוסל לכן גם באור של ב"ה נהנין ממנו כל בני העיר כשיש מאור יפה בב"ה וגם בספרי הקהל שילמדו בהם עניי עירם כי גנאי גדול היה להם שילכו בני עירם בטלי' מחסרון ספרים וכ"ש מחסרון תכריכי מתים דהיינו מידי דרמי על בני העיר לקבו' מת מצוה עד כאן לשונו · ועיין במה שאכתוב בסימן ל"ז ומ"ש רבי' לפיכך כל עסקי המס אין דנין אותו בדייני אותה העיר לפי שיש להם חלק בו אלא יסתלקו הם וקרוביהם שלא יהנו מן הדבר שבאין לדון עליו דבר פשוט הוא יז כתב רבינו ירוחם היכא דמהני סילוק צריך קנין וכן מבואר שם בגמ' (ח) ומ"ש ועל ס"ת אין מועיל סילוק כו א"א להם להסתלק שלא ישמעו קריאת הספר פשוט בפ' חזקת' ומה שאמר אלא א"כ יש להם ספר אחר כן כתב הרא"ש בתשוב' כלל ב' סימן י"ב בפרק חזקת הבתים איירי שאין ס"ת בעיר אלא זה בלבד אבל אם יש ס"ת אחר בעיר אפשר להם להסתלק שלא יקראו בעודו ס"ת בעודו בב"ה ואפי' אם וקראו בו [ל"ט] בעודו בב"ה לא מיקרי הנאה כיון שאפשר שיקראו בספר אחר' ורבינו ירוחם כתב בשם הר"אם ודוק' שיש ס"ת אחר באותו ב"ה שהם רגילים להתפלל בו: יח כתב רבינו ירוחם דין ב"ה לדון עליו דינו כס"ת שכול' נכנסי' בתוכו להתפלל ואם יש בעיר ב"ה אחר יכולים להסתלק ולדון כמו בס"ת : וא"א הרא"ש ז"ל כתב בתשובה על ענין סילוק להכשיר בענין המס איני רואה שום סילוק שיועיל בענין זה כי פריעת מס נוהג לעולם כו' בכלל ששי לסימן י"ח ואף על פי שבכלל [ל"ט] כ"ט כתב שבני העיר יכולים להעיד במס שלהם אחר שסלקו עצמם והסילוק הוא שיתן ממון לקהל בלי ערמה כפי החלק שמגיע לו באותו ממון י"ל שבכלל כ"ט איירי יט במס פרטי של אותה שנה ובכלל ששי איירי להעיד על אדם אם הוא מפורעי המס במקום ההוא· ההוא דבר שאין לו קצבה שמי יודע כמה שנים יחיה אותו פורע מס וכמה מס יהיה בכל שנה כדי שהעדים והדיינים יתנו לקהל המגיע לחלקם ממשי שאיש ההוא שילכן א"א להסתלק ורבינו סתם הדברים וקיצר במקום שהיה לו להאריך: יח ואם עשו תקנה או שיש מנהג בעיר שדייני העיר ידונו אף על ענייני המסים דיניהם דין כמו מי שקבל עליו קרוב או פסול לדון שדיניו דין כן נראה מדבריו בתשובה כלל י"ב [ל"ג] סימן י"ט ועיין במה שכתבתי בסוף סימן ל"ז לענין עדות בשם הרא"ש ורבינו ירוחם בשם הרשב"א ובתשובות הרשב"א סימן תתי"א:

ח א אין למנות דיין שאינו הגון וכל מי שממנה מי שאינו הגון ואינו חכם בהורה אפילו יש לו מדות אחרות טובות הרי זה עובר בל"ת כ"כ הרמ"בם בפ"ג מהלכות סנהדרין וז"ל כל הסנהדרין או מלך או ראש גולה שהעמידו להם לישראל דיין שאינו הגון ואינו חכם בחכמת התורה וראוי להיות דיין אפילו שהוא כלו מחמדים [א] ויש בו טובות אחרות הרי זה שהעמידו עובר במצות לא תעשה שנאמר לא תכירו פנים במשפט מפי השמועה למדו שזה מדבר כנגד הממונה להושיב דיינים אמרו חכמים שמא תאמר איש פלוני נאה אושיבנו דיין איש פלוני גבור אושיבנו דיין איש פלוני קרובי אושיבנו דיין או איש פלוני יודע בכל לשון אושיבנו דיין נמצא מזכה את החייב ומחייב את הזכאי לא מפני שהוא רשע אלא מפני שאינו יודע לכך נאמר לא תכירו פנים במשפט עד כאן לשונו : וכתב סמ"ג במ"לת סימן קנ"ד דאיתיה במכילתא (א):

ואמרו חכמים כל הממנה דיין שאינו הגון כאלו מקים מצבה ובמקום ת"ח כאלו נטע אשרה ז"ל הרמב"ם בפ"ג מהלכות סנהדרין · עוד אמרו כל המעמיד לישראל דיין שאינו הגון כאלו הקים מצבה שנאמר ולא תקים לך מצבה אשר שנא ה' אלהיך · ובמקום ת"ח כאלו נטע אשרה שנאמר לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך · ובגמרא פרק קמא דסנהדרין (דף ז) ובע"ז פ"ר ישמעאל (דף נ"ב) הכי איתיה אמר ר"ל כל המעמיד דיין על הצבור שאינו הגון כאלו נוטע אשרה בישראל שנאמר שופטים ושוטרים תתן לך וסמיך ליה לא תטע לך אשרה כל עץ ואמר רב אשי ובמקום שיש תלמיד חכם כאלו נטעה אצל המזבח שנאמר אצל מזבח ה' אלהיך · ויש לתמוה על הרמב"ם אמאי כתב כאלו הקים מצבה שנאמר ולא תקים לך מצבה ותלמודא לא מייתי אלא מלא תטע לך אשרה · ומה"ר קולון בסימן קי"ז נתן טעם לדבר ואין דבריו נוחים לי: (ול"נ שגרס' הרמ"בם היה בספרים כמו שכתב) ועוד דרשו חכמים לא תעשון: אתי

(ה) וכן כתב תשה"ר נגמאיו סי' רנ"ח דאתנהג דאין ג"ד פסול תשדר לשם ג"ד כשר וכתב תשרי"ש עוד דאין גשל דין משני יכול לפסול נגביל שהוא אוהבו של חבירו שאינו לא מדת חסידות וכ"כ המרדכי שאין אדם יכול לפוסלו אושפיזכני של חבירו דאינו אלא מדת חסידו' שלא לדונו כו': (ו) וע"ש שהאריך בזה אמרי' פ' עשר' יוחסין ההוא גברא דאמר מאן יסודה גר הויטקאל כו' שמאי דג יסודה אמרי ליה קבלו לאנשים עבדי' אכרין עליה דעבדא הוא כו' נראה ללמד משם דהמנגד' חבירו תשום פזלנל נבנודו יכול לדונו אח"כ ולא מקרי שונא וגב ונ"ע: (ז) וכ"כ הרשב"א בתשובו' סי' תר"ץ דהתנהג נכ"ת לדון לכבי לגוב נדייני ועידי העיר ונוהגי' להכשיר פסולי קורבה נדבר' לו כי' וא"ל סוף סי' ל"ג וסוף סימן ל"ז מאלו הדינים כתב מהרי"ק בתשובתו שורש רע"ט דרבל שאלוני ומנהג שעיר א"א נו תרי כמאה לא אזלינן גבתר הרוב וכל כה"ג נרבר שאין לדייני' עדות ממש גם לא אמרינן גדו' שאלוני ומנהג לא דאינו אינו ראוי' אלא הוי ראוי' וע"ש שהאריך נדינים אלו: (ח) כ' הרא"ש בתשובה כלל נ"ח דאין נרי העיר יכולין לדון ליחיד שיש לו דין עמהן נפסק בגנזי ובהו' שזה ונראה' דדוקא אם יש להם היזוקי' ומשנו' עמו אבל אם נדור להם סדור שא' מחזק גבנהם עבדי דינא לנפשייהו כמו שנהגא' לעיל סי' ד': ח' (א) כתוב בני' דאסור להעמיד דיין גוי על שהן שיתלו' בו פעי' ומ"ח ולשמתי' לא ישאלנו ומטם את הדין וכן הוא גשב' פ' חולין ועוד שם בפ' ההוא דינים שגריבים ליום' נסן הדייני' וע"ש:

אשרה ועוד דרשו חכמים לא תעשון אתי אלהי כסף ונו' זה הבא בשביל בסף והרהב וזהו דיין שמינוהו בשביל עושרו וכל ב דיין המתמנה בשביל כסף אסור לעמוד לפניו ולא עוד אלא שמצוה להקל בו ולזלזל בו ג וכל ב"ד מישראל שהוא הנון שבינה עמה' לפיכך צריכים הדיינים לישב באימה וביראה ובעטיפה ובכובד ראש ד ואסור להקל ראש ולישב לספר בדבר בטלה בב"ך אא"כ בדברי תורה ובהכמה ה ויראה הדיין באלו חרב מונחת לו על צווארו וכאילו גהינם פתוחה לו מתחתיו וידע את מי הוא דן ולפני מי הוא דן ומי הוא עתיד ליפרע ממנו אם הוא נוטה מקו הדין שנאמר אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט ואומר ראו מה אתם עושים כי לא לאדם תשפוטו כי לאלהי' ן וכל דיין שאינו דן אמת לאמתו גורם לשכינה שתסתלק מישראל וכל דיין שנוטל ממון מזה ונותנו לזה שלא כדין ה"בה נוטל ממנו נפשות ז וכל דיין שדן דין אמת לאמתו אפי' שעה אחת כאילו תקן כל העולם כלו וגורם לשכינה שתשרה בישראל ושמ"א הדיין מה לי ולצרה הזאת ת"ל ועמכם בדב' המשפט אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות ח כתב הרמ"ם כך היה דרך החכמים הראשונים בורחין מלהתמנות ודוחקין עצמן הרבה שלא לישב בדין עד שידעו שאין שם ראוי כמותן ושאם ימנעו עצמן מהדין התקלקל השורה ואע"פ כן לא היו יושבין בדין עד שהיו מכבידין עליהם העם והזקנים ומפצירים בם עד כאן ט ואסור לדיין להתנהג בשררה ונסאת הרוח על הצבור אלא בענוה ויראה י וכל פרנס המכיל אימה יתרה על הצבור שלא לשם שמים אינו רואה בן ת"ח לעולם וכן אסור לנהוג בהם קלות ראש אע"פ שהם עמי הארץ: יא ולא יפסיע על ראשי עם קדוש אע"פ שהם הדיוטות ושפלים בני אברהם יצחק ויעקב הם יב וצריך שיסבול טורח הצבור ומשאן כמו שדרשו ויצו אל בני ישראל על מנת שיהו מקללין אתכם ופוקלין אתכם באבנים וכשם שנצטוה הדיין לנהוג במדה זו יג כך מצוה לצבור לנהוג בדיין ויהי' אימתו עליהם ונם הוא לא יהבז' ולא ינהוג קלות ראש לפניה' יד שכיון שנתמנה אדם פרנס על הציבור אסור לו לעשות מלאכה בפני ג כדי שלא יתבזה בפניהם והלא הדברים ק"ו אם מלאכה ברבים אסור לו טו ק"ו לאכול ולשתות ולהשתכר בפני רבים ובכניסת ע"ה ובסעודת כריעה' אוי להם לאות' הדייני' שנהגו בכך וכיוצא בהן ע"ה ובסעודת כריעה' אוי להם לאות' הדייני' שנהגו בכך וכיוצא בהן בתורת משה רבי' ע"ה שביזיון דיניה והשפילוה עד ארץ והגיעוה עד עפ' וגרמו להם רעה ולבניה' בע"ה הוב"ה יו ואף בשליח ב"ד אסור לנהוג בו קלות ראש והמצערו יש להם רשו' לב"ד להכותו מכת מרדות והשליח נאמן כשנים להעיד על מי שביזהו כדי לנדותו:

ט א מאד מאד צריך הדיין ליזהר שלא ליקח שוח' אפי' לזכות הזכאי ואם ב לקח צריך להחזירו כשיחבענו הנותן כשם שהלוקחו עובר בלא תעשה כך ג הנותנו עובר בלפני עור לא תתן מכשול ולא שוחד מכון לבר לא ד אפי' שוחד דברים כהוא עובדא דאמימר דהוה יהיב ורדן דינא

ומה שאמר ולא יפסיע על ראשי עם קדש מימרא דר' אלעזר בפרק קמא דסנהדרין וכל ב דיין שמתמנה בשביל כסף וזהב אסור לעמוד לפניו ולא עוד אלא שמצוה להקל בו ולזלזל בו ג מנא מיקל ליה דתניא כבורים ר' יהושע בן קרחה אומר מנין לדיין שמתמנין עליו בערב"ע תלמ"ד כסף וכו' תלמ"ד זה שמו' מקנא' בכסף אין עומדין מפניו ואין קונין מהן רבי וסטני' אומר כמדעתם של הגו' וכת' כל זה סרמ"ם פ"ג מה' סנהדרין: **א כתב** הסרמ"ם שכשהוא על עיירות אפי' בפחות מי' יושבין אפי' הוא לחתך ואינו נראים לפחות מי' דיינים נדון ונפע"ם על כרחן של בעלי דבר ואם לא כעדיף מינהו סומכין ה בערכאות הגוים וכפי' הרמ"ם לפרש' דיינים שאינם מומחים אלא מדעת בעלי דיני' אלא שהעמידו בי"ד שבעיר יכולי' לכוף בעלי' הדין לדון לפניהם כל אחין גדולים שהם בחכמ' בעיר ואותו שבקיאין בדינים ע"כ אתם נראים למנותם לדעת אבל סעיר ואע"פ שאינם בקיאים שכבל לפי כורח שפעם וכל מעשיך יהיו לשם שמים' ואם קבלום עליהם אבל סעיר עוקר ואין אח' מהם יכול לפטרם ודיינים ערכאות לחוץ' כל"ם זה בורל ומ"ש נראין לבדוק תחר אחרים כשרים יותר מבלי שום בעל דין ואינם מבני עכ"ו: ובתשובת אחרת כתב שכשר יכולי' למנות עליהם ב"ד מע"ם שאינו לפני מדין תורה כערכאות שבחוץ לארץ: **נרסי'** בפ' תולין שבר ה' שעם דעשים שבו מוכנים ממל על שוטרת אלו ב ת"ח מונחדים שלכות לבור לדייני בור ופר' מי שכשטה מותם ת"ח מעמידין דייני בור לדון אח כל שבא ואומרם דייני' אחין מעלין בשם ומטין מותם: עוד בפ' שנ' שרפם דברים מבריהל שהוא הנון שבינם שעמם לפיכך לריכים לדייני' ליבד בחינם ובילמם בפ"ק דסנהדרין יהיה דיין כאלו חרב מונחת לו בין יריכותיו וידע לפני מי הוא דן ולפני מי הוא עתיד ליתן דין וחשבון וכתב ליהיה דיין כאלו חרב מונחת לו בין יריכיו וכו' ליתים כמי דיומו' ס"ב (ד' קמן) ומ"ש בעטים' כ"כ סרמ"ם בפ"ג מה' סנהדרין ומיתים בגמר' פ"ק דשבת מתיתי שתאלת דיין מפיקטטו דייני' ופר"י מפטיקין בטליתן בשפתיהן דין מאימ' שכינה ואלת יפנו לתתן לבתן ולבתן ותקח דעתן מיוסבת עליהם ומ"ש ד ותקבל לפקח לתתו ולימד לפשר בדבר בפלגא בד' אח בד' ותכתב' כ"כ סרמ"ם בפ"ג מה' סנהדרין (דף ו) **כתב** הסרמ"ם על פוחלו וכן ס"ח בפ' סרמ"ם בפ' כ"ג מה' סנהדרין ומ"ם וידע לפני מי הוא דן ולפני מי הוא עתיד ליתן דין ומי שאינו דן דין אמת לאמתו נוהם שכינה מן הארץ בפ"ק דסנהדרין (דף ו) **וכל** דיין שאינו דן דין אמת לאמתו אפי' שעה אחת כאלו תקן כל העולם כלו וגורם לשכינה שתשרה בישראל ומ"ש ומי שאינו דן דין אמת לאמתו נוהם שכינה מן הארץ וכל דיין שנוטל ממון מזה ונותנו לזה שלא כדין ה"בה נוטל ממנו נפשות (דף ז) ומ"ש וכל דיין שדן דין אמת לאמתו אפי' שעה אחת כאלו תקן כל העולם כלו וגורם לשכינה שתשרה בישראל ומ"ש הדיין מה לי ולצרה הזאת ת"ל ועמכם בדבר המשפט אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות (דף ז) ומ"ש ולא יפסיע על ראשי עם קדוש אע"פ שהם הדיוטות ושפלים בני אברהם יצחק ויעקב הם וצריך שיסבול טורח הצבור ומשאן כמו שדרשו ויצו אל בני ישראל על מנת שיהו מקללין אתכם ופוקלין אתכם באבנים וכשם שנצטוה הדיין לנהוג במדה זו כך מצוה לצבור לנהוג בדיין ויהי' אימתו עליהם ונם הוא לא יהבז' ולא ינהוג קלות ראש לפניה' שכיון שנתמנה אדם פרנס על הציבור אסור לו לעשות מלאכה בפני ג כדי שלא יתבזה בפניהם והלא הדברים ק"ו אם מלאכה ברבים אסור לו ק"ו לאכול ולשתות ולהשתכר בפני רבים ובכניסת ע"ה ובסעודת כריעה' אוי להם לאות' הדייני' שנהגו בכך וכיוצא בהן בתורת משה רבי' ע"ה שביזיון דיניה והשפילוה עד ארץ והגיעוה עד עפ' וגרמו להם רעה ולבניה' בע"ה הוב"ה ואף בשליח ב"ד אסור לנהוג בו קלות ראש והמצערו יש להם רשו' לב"ד להכותו מכת מרדות והשליח נאמן כשנים להעיד על מי שביזהו כדי לנדותו: **כתב** הסרמ"ם בפ' כ"ג מה' סנהדרין ומ"ש ג כתב הסרמ"ם בפ' כ"ג מה' סנהדרין ומ"ש וידע לפני מי הוא דן ולפני מי הוא עתיד ליתן דין ומי שאינו דן דין אמת לאמתו נוהם שכינה מן הארץ וכל דיין שנוטל ממון מזה ונותנו לזה שלא כדין ה"בה נוטל ממנו נפשות (דף ז) ומ"ש וכל דיין שדן דין אמת לאמתו אפי' שעה אחת כאלו תקן כל העולם כלו וגורם לשכינה שתשרה בישראל ומ"ש הדיין מה לי ולצרה הזאת ת"ל ועמכם בדבר המשפט אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות (דף ז) ומ"ש ולא יפסיע על ראשי עם קדוש אע"פ שהם הדיוטות ושפלים בני אברהם יצחק ויעקב הם וצריך שיסבול טורח הצבור ומשאן כמו שדרשו ויצו אל בני ישראל על מנת שיהו מקללין אתכם ופוקלין אתכם באבנים וכשם שנצטוה הדיין לנהוג במדה זו כך מצוה לצבור לנהוג בדיין ויהי' אימתו עליהם ונם הוא לא יהבז' ולא ינהוג קלות ראש לפניה' שכיון שנתמנה אדם פרנס על הציבור אסור לו לעשות מלאכה בפני ג כדי שלא יתבזה בפניהם והלא הדברים ק"ו אם מלאכה ברבים אסור לו ק"ו לאכול ולשתות ולהשתכר בפני רבים ובכניסת ע"ה ובסעודת כריעה' אוי להם לאות' הדייני' שנהגו בכך וכיוצא בהן בתורת משה רבי' ע"ה שביזיון דיניה והשפילוה עד ארץ והגיעוה עד עפ' וגרמו להם רעה ולבניה' בע"ה הוב"ה ואף בשליח ב"ד אסור לנהוג בו קלות ראש והמצערו יש להם רשו' לב"ד להכותו מכת מרדות והשליח נאמן כשנים להעיד על מי שביזהו כדי לנדותו:

ט א מאד א לריך דיין ליזהר מלא ליקח שוחד אפילו לזכות הזכאי אם (דף קכ) ובפרק לא תקח מס ק"ל בפרק לכתובו (דף קכ) ובפרק לא תקח מס ק"ל מס ללמד מלא לזכות את המייב ומלא למייב הזכאי הרי אמור לא תעשה ב ומ"ש ומס לקח לריך להחזירו כשיתבענו שהלוקחו עובר בלא תעשה כך ג ומ"ש הנותנו עובר בלפני עור לא תתן מכשול ולא שוחד מכון לבר לא ד אפי' שוחד דברים כהוא עובדא דאמימר דהוה יהיב ורדן דינא

דינא פרח גרפא ויתיב ליה ארישיה אתא ההוא גברא ושקל א״ל מאי עבידתך א״ל דינ׳ אית לי א״ל פסילנ׳ לך לדינא ותו מר עוקב׳ הוה יתיב שדי רוקא קמיה אתא ההוא גברא וכסייא אמ׳ ליה פסילנא לך לדינא וכל כיוצא בזה על כן צריך כל דיין להרחיק מזה ה לכן כל דיין שצריך לשאול כלים משכניו פסול להם אבל אם גם הוא משאיל׳ כשר שאינו אלא פרעון על שמשאילם תשובה לגאון היכא דמיפרסמא תביעותא דאיניש גבי חבריה ובעי לאזמוני׳ לדינא ו וקדם תובע ושדר ליה מנחה אי אית ליה לנתבע למיפסלי לדינא בהאי מילתא או לא מרת חסידי׳ היא זו דאי חזי ביה דיינא דאיקרב דעתי׳ לגבי׳ תובע למנע הו׳ מדעתו מן ההו׳ דינא עד שמתרחק׳ אבל מדינא לית ליה לנתבע למיפסלי׳ ואי דמי לרבה דהו׳ שאיל מרבי בר מורין ולא הוה משאיל להו והו׳ מבוין לאחשבינהו אפי׳ מדת חסידו׳ ליכא וכתב הר״ר יהודה ברצלוני ז נהגו ברוב מקומות לעשות לב״ד קופה שפוסקין מזון ב״ד ופרנסתה לכמה עולה בשנה ומגבין אותו בתחלת השנה או בסופה ואין בזו משום תורת שוחד ותורת אגרא כי חובה הוא על ישראל לפרנס דייניהם וחכמיהם וגם אם יש נרבות או הקדשות סתם לוקחין מהן ומיתו במקום שמגבין אותו בתחילה אין צריכין הדיינין לטרוח לכך ולא לבקש משום אדם כלום כדי שלא יהא צריך לשום אדם ולא להחניפו ולא להחזיק לו טובה אלא דבר קצוב הוא על הצבור ומגבין אות׳ בעונתו כמו ארנונת כדי שיהא מקובץ ומוכן לו ולא יהא צריך הדיין להחזיק טובה מנבויו לשום אדם וכתב הרב רבינו משה בן מימון ח כל דיין שיושב ומגדל שכר לחזנים ולסופרים הרי זה בכלל הנוטי׳ אחר הבצע וכך עשו בני שמואל ונאמר בהם ויטו אחרי הבצע ויקחו שוחד ט הנוטל שכר לדון דיניו בטילין ואם אינו נוטל אלא שכר בטלתו מותר בד״א שניכר לכל שאינו נוטל אלא שכר בטלתו י כגון שיש לו מלאכה ידוע׳ לעשותה בשעה שיש לו לדון ואמ׳ לבעלי הדין יותנו לי מה שאבטל ממלאכתי או יתנו לי שכר פעולה של אותה מלאכה שאתבטל ממנה אז הוא מותר וכגון שיקבל משניהם בשוה אבל אם אינו ניכר כגון שאין לו מלאכ׳ ידועה אלא שאמ׳ שמא יזדמן לו שכר בקניית סחורה ובסרסרו׳ ובשביל זה מבקש שכר אסור יא אין לדיין להניח לתלמוד בור לישב לפניו שלא ישא ויתן עמו ויטה מדרך האמת מתוך בורותו יב ותלמי׳ היושב לפני רבו ורואה זכות לעני והרב רוצה לחייבו צרי׳ ללמד עליו זכות ואם שותק עובר משו׳ מדבר שקר תרחק יג ותלמוד היושב לפני רבו ורואה שטועה רבו בדין אל יאמר אשתוק עד שיגמור הדין ואסתרנו ואחזור ואבננו כדי שיקרא על שמי אלא יאמר לו דרך כבוד רבי כך וכך למדתני:

י א צריך הדיין להיות מתון בדין שלא יפסקנו עד שיתחמיצנו וישא ויתן בו ויהיה ברור לו כשמש כי ברוב משא ומתן ירד לעומקו כמו שאמר אסף כי יתחמץ לבבי וכליותי אשתונן ב והגס לבו בהוראה וקופץ ופוסק הדין קודם שיחקרנו היטב בינו לבין עצמו עד שיהא ברור לו כשמש הרי זה שוטה רשע וגס רוח וכל מי שבא לידו דין ומדמהו לדין אחר שבא לידו כבר ופסקו

כססיה עובדא דאמימר דיתיב ודן דינא כו׳ וזו מר עוקבא ו סוס יתיב ושדי רוקא קניס וכו׳ בפ׳ בתרא דכתובו׳ (שם) וכתבו סתו׳ שם אסא דאמ׳ רב פפא לא לידון איניס לא למאן דרחים ליה ולא למאן דסני ליה לא במוסב ובוכא דמיירי ביה רבי יסוד׳ ורבנן גבי עדו׳ איירי דא״כ ה״ל לאתויי הכא קרא דה ז׳ אלא הכא במוסב כמו סוסביהו וסוכא שלא דבר עמו ג׳ ימיס׳ אבל הכא במוסב כי הכך דפרח בדפא אריס׳ אפא הסוא גבר׳ שקלא דאינו אלא חומרא בעלמא הסיו מחמירין על עצמס כדאשכחן גבי כמה דברים אבל פסולים לא היו עכ״ל וכן כרא׳ מתשו׳ דברי הגאון שכתב רבינו בשמו׳ אבל מדברי הרמ״בם ז״ל בפ׳ כ״ג מהלכו׳ סנהדרין נרא׳ דמדינא כמי מפסלי (א) ח ומ״ש רבי׳ לכן כל דיין שצרי׳ לשאול כלי׳ משכניו פסול להם אבל אם גם הוא משאיל׳ כשר כו׳ מימרא בר״פ בתרא דכתובו׳ (שם) ועיין בתשו׳ מהר״יק שורש י״ו: תשובה לגאון ומ״ש ואי דמי לרבה דהוה שאיל מרבי בר מוריון וכו׳ מבואר בר״פ בתרא דכתו׳: ז וכתב הר׳ יהודה אלברצלוני נהגו ברוב מקומו׳ לעשות לב״ד קופה כו׳ דברים ברורי׳ הם׳ ומ״ש ומיהו במקו׳ שמגבין אותו בתחלה אין צריכים הדיינים לטרוח לכך וכו׳ כו׳ דס״ק נהגו ברוב מקומו׳ וכו׳ ומגבין אותו בתחלת השנה או בסופה והשתא דקאמ׳ דטפי עדיף להגבותה בתחלת השנה מבסופה משו׳ דאם אין מגבין אותה אלא בסופה אפש׳ שיתעלמו הקהל מלהגבות׳ ויצטרכו הדיינים לטרוח בכך לבקש מהם שיגבוה וכמלאן שצריכים להחזיק טובה למשתדלים בדבר: ח כתב הרמ״בם כל דיין שיושב ומגדל שכר לחזנים ולסופרי׳ ה״ז בכלל הנוטי׳ אחר הבצע וכו׳ בפ׳ כ״ג מהלכו׳ סנהדרין ואיתיה בפ׳ במה בהמה יוצאה (דף נו) מה אני מקיים ויטו אחרי הבצע שלא עשו כמעש׳ אביה׳ שהיה שמואל הצדיק מחז׳ בכל מקומות ישראל ודן אותם בעריהם והם לא עשו כן כדי להרבות שכר לסופריהם ולחזניהם כלומ׳ לשלוחי׳ שמזמנים אותם לדין: ט הנוטל שכר לדון דיניו בטלים משנה בפרק עד כמה (דף כט) וכתב הר״ן בסוף פרק הזה מקדם דמדתני׳ דיניו בטלים ולא תנן דינו בטל משמע דלא אותו דין בלבד שנטל בו שכרו הוא בלבד שבטל אלא כל דינים שדן פסולים אלא אם כן ידוע שלא נטל בזה שכר ומה שכתב י ואם אינו נוטל אלא שכר בטלתו מותר בד״א שניכר לכל שאינו נוטל אלא שכר בטלתו וכו׳ כגון שקיבל מהכיסם בשוה וכו׳ בריש פרק בתרא דכתובות (דף קה) קרנא הוה שקיל איסתירא מזכאי ואיסתורא מחייב ודאין להו דינא וסיכי עביד הכי והא כתיב ושוחד לא תקח וכ״ת ה״מ היכא דלא שקיל מתרווייהו דלמא אתי לאצלויי דינ׳ והא תניא ושוחד לא תקח מה תלמוד לומר אם ללמד שלא לזכות את החייב הרי כבר נאמר לא תטה משפט אלא אפילו לזכות את הזכאי ולחייב את החייב הכי מילי היכא דשקיל בתורת שוחד קרנא בתורת אגרא הוה שקיל והתנן הנוטל שכר לדון דיניו בטלים הני מילי דמי אגר דינא קרנא שכר בטלה הוה שקיל והתניא מכוער הדיין שנוטל שכרו לדון אלא שדינו דין היכא דמי אילימא אגר דינא והתנן הנוטל שכר לדון דיניו בטלים אלא אגר בטלה וקתני מכוער הדיין הני מילי בטלה דלא מוכח קרנא בטלה דמוכח הוה שקיל דהוה תהי באמברא דחמרא ויהבי ליה זוזא כי הא דרב הונא כי הוה אתי דינא לקמיה אמר ליה הבו לי גברא דדלו לי במריקאי ואידון לכו דינא ופרש״י אגר בטלה שהיה בטל ממלאכתו שהיה מריח בתוגלות יין אי זה לאוי להתקיים ושכר זה היה עולי׳ לו בכל יום כי הא דבטלה דמוכח פרי׳ הבו לי גברא דדלי מיא מספק פדות׳ במריקאי במקומי׳ וכתב הרא״ש ז״ל בתשובה כלל כ״ו סימן ז׳ הלשון משמע שהיו באים לפניו בשעה שהיה משקה שדותיו מדקאמר דדלי במריקאי פירוש במקומי שהיה נכנם להשקות השדה וכמו קרנ׳ דהוה תהי באמברא דחמרא ודבר זה הוה מגוי ליה תדיר והוא בטלה דמוכח אבל לא שיאמר

אדם שמא יזדמן ליה ריוח בקניית סחורה או בסרסרו׳ בדבר ז שאינו יודע ומאי לן תדע לך שהוא כן שהרי אסור לדיין ליקח יותר ממה שיתבטל ממלאכתו דהכי משמע לשון בטלה דאם היה נוטל יותר מכדי בטול מלאכתו היה זה שכר דינא ותנן הנוטל שכר לדון דיניו בטלים וא״כ ע״כ צ״ל דלא מקרי שכר בטלה אם לא שעוסק במלאכה ונתבטל ממנה אבל לא שיאמר אדם שמא יזדמן לי סחורה או ריוח ואם יטול שכר על זה הדין בטל וכמלא שנוטל ממון מזה ונותן לזה בלא דין וגזלן הוא עכ״ל (ב): אין לדיין להניח תלמיד בור לישב לפניו וכולי בריתא פ׳ שבועת העדו׳ (דף ו) ותלמיד היוש׳ לפני רבו ורואה זכות לעני וכו׳ עד סוף הסימן הכל שם בבריתא:

י צריך א הדיין להיו׳ מתון בדין שלא יפסיקנו עד שיחמיצנו כו׳ בריש מסכת אבות תנן הוו מתונין בדין ובפ׳ אחד דיני ממונות (דף לה) אמרו ממון אמרי׳ דיין שמחמיץ את דינו ופר״שי שמשהה את דינו ומלינו כדי להוציאו לאמתו: ומ״ש ויהיה ברור לו כשמש בפ״ק דסנהדרין (דף ז) דרש ר׳ יאשיה מאי דכתי׳ דיני לבקר משפ׳ וכי בבקר דנין וכל היום אין דנין אלא אם ברור לך כבקר אמרהו ואם לאו אל תאמרהו׳ ומ״ש כמ״ש אסף כי יתחמץ לבבי וכו׳: ב והגס לבו בהורא׳ וקופץ ופוסק הדין קודם שיחקרנו היטיב וכו׳ ה״ז שוטה רשע וגס רוח משנה פ״ד דמס׳ אבות: וכל מי שבא לידו דין ומדמהו לדין אחר שבא לידו כבר ופסקו וכו׳ ביבמות פ׳ב״ש (דף קט) רעה אחר רע׳ תבא לתוקע עצמו לדבר הלכה ומפרש דהיינו דיינא דאתי דינא קמיה וגמ׳ הלכ׳ ומדמי מילתא למילתא ב ואית ליה רבה ולא אתי ממשיל ליה ופרש״י תוקע עצמו וכפען על מה שהוא יודע ומשמע לדידן דהאי רבה לאו רבו ממש דוקא אלא כל שגדול ממנו בחכמה וכך הם דברי הרמ״בם ז״ל בפרק ג׳ מהלכו׳ סנהדרין: ד ודרשו חכמים כי רבים חללים הפילה זה תלמי׳ שלא הגיע להוראה ח ומורה ועצומים כל הרוגיה זה שהגיע להורא׳ ואינו מורה בסוף פרק קמא דע״ז (דף יט) ופירש״י הפילה לשון כפל שלא מלאו ימיו ג רבים חללים ועצומים שמתעלמים ומשחרים ומתפקים מלהורות הורגין את בני דורן ועלומי׳ מלשון ועוצם עיניו ומה שכתב והוא שיהיה הדור צריך לו ו אבל אם יודע שיש אחר ראוי להוראה ומונע עצמו מן ההוראה ה״ז משובח כן כתב הרמ״בם ז״ל בפ׳ כ׳ וכרא׳ שטעמו מדתנן רבי ישמעאל אומר החושך עצמו מן הדין פורק ממנו איבה וגזל ושבועת שוא וע״כ לאו בשאינו ראוי להוראה מיירי דאם כן מאי פורק ממנו דקאמר דמשמע שאם היה מורה לא היה ריעותא אחריתי במילתא והא אסור להורות הוא אלא בראוי להוראה מיירי ואי בשאין שם אחר ראוי להוראה הרי אסור לו לחשוך עצמו מן הדין שהרי אמרו ועצומים כל הרוגיה אלא ודאי בשיש שם אחר ראוי להוראה:

וכל המונע עצמו מן הדין פורק ממנו איבה וגזל ושבועת שוא משנה בפ״ד ממסכת אבות: ז ואל יאמר אדם אין לי אלא דעתי וכו׳ ... ואל יעיס חלוק בין דין קטן לגדול וכו׳ פשוט בפרק קמא דסנהדרין (דף ח):

יא א וכיצד מזמנין לבעלי הדינין לדון שולחים לו בית דין שלוחם שיבא ליום שמזומן לדין וכו׳ עד מכדין אותו למחרתו בהגהל בתר׳ (ד׳ קיב) אמר רב חסדא קובעין זמן בה״ב זימנא וזימנא בתר זימנא ולמחר כתבינן ופיר״ש קובעין זמן ליום ב׳ בשבת אם לא יבא מזמנין אותו ליום ה׳ ואם לא יבא מזמנין אותו ליום ב׳ עד למחר לא כתבינן שטר פתיח׳ שכל היום ממתינין שמא יבא ומ״ש ואפס שהזמינוהו לדין ולא בא בפעם הראשון מנדין אותו מיד שם (דף קי״ב) רב אסי איקלע בי רב כהנא חזא להסוא איתתא דאזמניה לדינא בפנים ובצפרא כתב עלה פתיחא א״ל לא ס״ל מר להא דאמ׳ רב חסדא קובעין זמן בה״ב ס״ל ה״מ גברא דאנוס וליתיה במתא אבל הכא כיון דאיתא במתא ולא אתי מורדת היא:

D 2

ד״מ

[illegible]

א נרסי' בפ' בתרא דר"ה ה"ה איתא דאזמינוה לדינא קמיה דאמימר בנהרדעא אזל אמימר למחוזא ולא אזלא בתריה כתב פתיחא עילוה · א"ל רב אשי לאמימר והא תנן שאפי' רואם ב"ד בכל מקום שלא יהו העדי' הולכים אלא למקום הועד א"ל ה"מ לעדן' המדם דא"כ כמלאה מכשילן לעתי' ...

ב כתב בעל התרומו' בשער ג' אם שלחו הב"ד שלוחם שיבא לדון לפניהם עם בעל דינו והוא מרד במנות' אם אותם דייני' לא המחוזם רבים עליהם יכול לומר אין רלוני לבא לפניהם אלא לפני אחרים שהם בעיר הזאת שהם דיינים מומחים כמותהם או יותר מהם · וכדאמרינן בפ' הגוזל אבל לא פתחו ליה בדינא אבי א"ל לב"ד הגדול קא אזילנא · אבל אם המחו' רבי' עליהם · ואין במותם העיר אחרים כמותם או גדולים מהם בחכמה אין יכול לומר הלך לב"ד שבעיר אחרת ואדון עמו כדאיתא בפרק זה בורר אחד אומר כדון כאן ואחד אומר נלך לבית הועד ...

ופסקו ג ויש עמו חכם בעיר שיכול להימלך בו ואינו נמלך בו הרי זה שוטה וגס רוח ך ודרשו חכמים כי רבים חללים הפילה זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה ה ועצומים כל הרוגיה הוא שהגיע להוראה ואינו מורה והוא שיהיה הדור צריך לו אבל אם יודע שיש אחר ראוי להוראה ומונע עצמו מן ההורא' הרי זה משובח ו וכל המונע עצמו מן הדין פורק ממנו איבה וגזל ושבועת שוא ז ואל ישים הילוק בין דין קטן לגדול אלא יהא בעיניו דין של פרוטה כדין של ק' מנה:

יא א וכיצד מזמינין לבעלי הדינין לדין שולחין לו בית דין שלוחם שיבא ליום המזומן לדין לא בא מזמינין אותו ופעם שנית לא בא מזמינין אותו פעם שלישית לא בא בפע' שלישי' ממתינין לו כל היום לא בא מנדין אותו למחרתו ואשה שהזמינוה ולא באה מנדין אותה בפע' הראשון כ' הרמ"בם שנם לאיש המצוי בעיר מנדין לו בפעם הראשון ואין מזמינין ג"פ אלא למי שדרכו לילך על הכפרים והוא יוצא ונכנס ב והשליח נאמן לומר לא רצה לבא או ביזה לב"ד ומנדין אותו על פיו אבל אין כותבין הנדוי על פיו עד שיעידו עליו שנים שלא רצה לבא ג ואם הזמינו השלי' ולא הזמינו על שם שלשתן (ג) אין מנדין אותו עד שיזמינו על שם שלשתן בד"א שלא הזמינו ליו' הידוע לישיב' הדיינין אבל אם הזמינוהו ליום הידוע לישיבת הדיינין אפי' לא הזמינו א על שם אח' כותבין עליו נדוי שהכל יודעי' שהדיינים מקובצין ד מזמינים על פי אשה ושכנים ההולכין לפי תומן אצל הנתבע אע"פ שא' נם שלוחים לשם כך אלא אמר להם לפי דרכך שאתה הולך אצל פלו' הזמינו לדין שיבא וסומכין עליהם שיעשו שליחות' ומנדין אותו אם לא בא וכ"ש ע"פ שליח ב"ד א"ע פי שלא חזר לומ' עשיתי שליחותי בד"א שסומכין ע"פ נשי ושכני' בשלא היה הנתבע בעיר ואמרו לאלו הודיעוהו לכשבא שיבא לב"ד אבל אם הוא בעיר אין סומכין עליהם שמא יאמרו בלבם שמא כבר מצאוהו ואמרו לו ואפי' אינו בעי' דוקא כשיש לו לבא בו ביום ואין דרכו עוברת על פתח ב"ד אבל אם אין לו לבא בו ביום לא שמא שכחו מלומ' לו ואם דרכו עוברת על פתח ב"ד אין סומכים עליה' שיאמרו שמא בעוברו על פתח ב"ד אמרו לו ה מי שכתבו עליו נדוי על שלא בא אפי' אמר אבא אין קורעין הנדוי עד שיבא אבל מי שכתבו עליו נדוי על שהיה מסרב לעשו' ציווי ב"ד מיד כשאומ' הריני מקבל עלי לעשות צווי ב"ד קורעים הנדוי והוא נותן שכר הסופר:

דיין

... בכפרים ויולא ונכנס וטעמו כדפרישית דל"ם אית ל"ס אשה כל שהיא במדינה ומרד ולא בא מנדין אותו בפעם הראשון וכל שהיא בכפרים ויולא ונכנס אין מנדין אותו עד שיקבעו לו זמן ג' פ' ולא בא: ב והשליח כלומר לומר לא רלה לבא או ביזה לב"ד ומנדין אותו על פיו אבל אין כותבין את הנדוי על פיו מימרא דרבינא שם וכבר נתבאר בסוף סימן ח': ג ואם הזמינו השלי' ולא הזמינו על שם שלשתן אין מנדין אותו וכו' עד שהכל יודעי' שהדיינים מקובלים מימרא דרבא בפ"ק דסנהדרין (דף ח) ולשון רבינו שכתב ליום הידוע לישיבת הדיינים אינו מכוון יפה שבשביל שהזמינוהו ליו' שקבוע אינו הוכחה שהיו כלם מזומנים כשלנו להזמינו והנכון כדברי הרמב"ם שכתב בד"א שהלך השליח ביום שאינו ידוע לישיבת הדיינים אבל ביום הידוע שהדיינים יושבים בו לדון שהכל יודעים שכל הדיינים מקובלים ואע"פ שלא הזכיר השליח נשם א' כאלו בא בשם שלשתן ג כתוב בתשובות מהרי"ק שורש י"א רב היושב בעיר אחת ונסתלק מן הדין הוי כמאן דליתיה ורב אחר יכול להזמינו ואם לא בא תוך ל' כותב עליו הרבנות ד וכתב עוד שם אין לכתוב הרבנות על הספק (א) כתב הרשב"א בתשובה ה מי שקבל עליו ב"ד של שנים בקנין ואח"כ ישרב על דבריהם ולא יבא במלותם יש להם כח לכתוב שטר פתיחא ולנדות ולאחרים כדין ב"ד נמוך: ד מזמינים ע"פ אשה ושכנים וכו' בפרק הגוזל בתרא (דף קיב וקיג) אמר רבינא יהבינן זימנא אפומא דאיתתא ואפומא דשיבבי ולא אמרן אלא דליתיה במתא אבל איתיה במתא אמרינן אשכחיה ואמר ליה ולא ...

יב דיין שבאו לפניו שני בעלי דינין כלמן אפילו יביא עדים כדבריו כו' ... דבריהם וכו' עד לא תגורו מפני ...

(דף ו) ופרש"י קשה בעל מריבה ...

יב א דיין שבאו לפניו ב׳ בעלי דינין אחד רך ואח׳ קשה כל זמן שלא שמע דבריה׳ או שמע דבריה׳ ואינו יודע להיכן הדין נוטה רשאי לומר איני נזקק לכם שמא יתחייב הקשה וירדפני אבל משמשמע דבריהם ויודע להיכן הדין נוטה אינו רשאי לומר איני נזקק לכם שנאמר לא תגורו מפני איש **ב** ומצוה לדיין להתחיל להם בפשר׳ שיאמר במה אתם רוצים יותר בפשרה או בדין אפילו **ג** אם שמע דבריה׳ וידע להיכן הדין נוטה כל זמן שלא גמר הדין לומ׳ פלוני זכאי ופלוני חייב אבל לאחר גמר דין אינו יכול לעשות פשרה ומיהו אם יש שבועה ביניהם רשאי לעשות פשרה ביניהם אפי׳ לאחר גמר דין כדי ליפטר מעונש שבועה **ד** וכל דיין שעושה פשרה תמיד הרי זה משובח ועליו נאמר אמת ומשפט ושלום שפטו בשעריכ׳ איזה משפט שיש בו שלום זו פשרה **ה** וכשם שמוזהר שלא להטות דין כך מוזהר שלא יהא נוטה בפשרה לאח׳ יותר מחבירו **ו** כתב בספר המצות צריכין הדיינין להתרחק בכל היכול׳ שלא יקבלו עליהם לדון דין תורה כי מאד נתמעטו הלבבות וגרסינן בירושלמי פ״ק דסנהדרין י בימי ר״ש בן יוחאי בטלו דיני ממונות י אמר ר״ש בן יוחאי לית רחכי׳ בדין ר׳ יוסי בן חלפת באו ב׳ אנשים לפניו ח אמרו לו על מנת שתדיננו דין תורה אמר להם איני יודע לדון אתכם דין תורה **ז** אע״פ שנתרצו בעלי הדינין בפשר׳ יכולין לחזור בהן כל זמן שלא קנו מידם **ח** דפשרה צריכה קנין אבל אפילו בשלשה

דיהא בעיניו כיון שתכף לומר אי פשרה בעיניו מתחיל בפשרה מיקרי וכן נראה מדברי הרמב״ם ז״ל שכתב בפכ״ב מהל׳ סנהדרין מצוה לומר לבעלי דינין בתחלה בדין אתם רוצים או בפשרה ואם רצו בפשרה עושים ביניהם פשרה אבל מדברי רבינו נראה שצריך להזכיר פשרה תחלה ולומר להם במה אתם רוצים יותר בפשרה או בדין וקשה דא״כ למה בגמ׳ הזכירו דין תחלה שאמרו אי דינא בעיניו אי פשרה בעיניו ונ״ל שהוא ז״ל סובר שלכך נתכוין רש״י שכתב דפתחינן להו בפשרה לומר דלע״ג דתלמודא נקט ברישא אי דינא בעיניו לאו דוקא אלא ברישא כ״ל אי פשר׳ בעיניו וטעמו דכיון דמצוה למימרא להו אי בעו לבצוע מסתמא בפשרה בעי׳ למפתח ולמימר להו ברישא אי פשרה בעיניו ואיפשר דגם רבי׳ סובר דאי דינא בעיניו אי פשרה בעיניו מיקרי שפיר מתחיל בפשרה והא דנקט ברישא׳ בפשרה לאו למימרא דהכי תליא מילת׳ : ג ומ״ש אפי׳ אם שמע דבריהם וידע להיכן הדין נוטה כל זמן שלא גמר הדין וכו׳ שם כנגמר הדין אי אתה רשאי לבצוע ה״ד גמר דין אמר רב יהודה אמר רב איש פלוני אתה חייב איש פלוני אתה זכאי וכתבו התוס׳ כגמר הדין אי אתה רשאי לבצוע כגון שכבר דקדקו בדין היטי׳ וכמו גמרו את הדין דלא מחסר אלא איש פלוני אתה חייב דכיון דנתברר כ״כ אין לסטותו לעשו׳ פשר׳ ג שאלמלא היה יודע שנתברר דינו לזכות לא היה מתרצה בפשרה בשום ענין · ופירש בקו׳ שכבר אמרו איש פלוני אתה חייב איש פלוני אתה זכאי ולשון התלמוד מוכח כן בודאי אבל ג קשה בילוע שייך השתא אחר שנפסק הדין לגמרי · ויש לומר בדוחק שלא יטעו אותו לומר לו ירדים אנו שמא טעינו בדין ונייהו כשמתחייבים שבועה זה אין זה הרי למימר להו לעשות הבילוע כדי ליפטר מעונש שבועה עד כאן לשונו · וז״ל הרמב״ם בפרק כ״ב מהלכות סנהדרין וכל בית דין שעושה פשרה תמיד הרי זה משובח בד״א קודם גמר דין אף על פי ששמע דבריהם וידע להיכן הדין נוטה מצוה לבצוע אבל אחר שגמר הדין ואמר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב אינו רשאי לעשות פשרה ביניהם אלא יקוב הדין את ההר עד כאן לשונו וזה מבואר ד בדברי רש״י וכן הם דברי רבינו ועיקר : כתוב בתשובות הרא״ש כלל פ״ה סימן ה׳ למה שאלתם לפסוק פעם אחרת דין שנפסק כבר בית דין בתר בית דין לא דייקי ומה שטען שפסק הדיינים בטל לפי שלא בירדום בעלי דינים אלא שבקש השר דון יהודה ליפנ בדייניהם דברי הבאי הם כי כיון שבאו בעלי הדין לטעון בפניהם הרי קבלום עליהם לדיינים ולא תקנו לי לכתוב פסק אחר על דין שפסקו כבר אנשים גדולים ונכבדים אמנם אם יש בו דבר סתום שצריך פירוש או הוסיפו בטענות אחרות מה שלא טענו לפני הדיינים שלא לי פסק הדיינים והחזירו הטענות ובטל הדין כל הצורך עד כאן לשונו: ב ביצאתי ה כתוב בשם ספר אגודה דאדם שאינו דיין יכול לעשות פשרה אפילו לאחר גמר דין · ובתשובות הרשב״א סימן אלף קי״ג כתוב בשם רבינו האי שאם אחר שפסקו הדין הלך החייב ותלה בשלטון כדי שלא לפרוע עומדים אחרים ופושרים ביניהם שלא במושב דין הקבוע למשפט : **ד וכל** דיין שעושה פשרה תמיד הרי זה משובח ועליו נאמר אמת ומשפט שלום וכו׳ איזהו משפט שיש בו שלום זו פשרה ברייתא בפרק קמא דסנהדרין (שם) ר״י בן קרחה אומר מצוה לבצוע שנאמר אמת ומשפט שלום כו׳ וכן בדוד הוא אומר ויהי דוד עושה משפט וצדקה וכו׳ איזהו משפט שיש בו צדקה הוי אומר זה בילוע:

ה וכשם שמוזהר שלא להטות דין כך יהא מוזהר שלא יהא נוטה בפשרה לאחד יותר מחבירו בר״פ אחד דיני ממונות (דף לב) צדק צדק תרדוף אחד לדין ואחד לפשרה ופרש״י צדק דין הלך ולדק פשרה הלך לפי ראות עיניך ולא תרדוף את האחד יותר מחבירו: **ו כתוב** בספר המצות ט צריכים להתרחק בכל היכולת שלא יקבלו עליהם לדון דין תורה וכו׳: ג

כתוב בכתבי מהר״ר איסרלן סימן קס״ב הרי לבית דין לוותר בממון היתומים חוץ מן הדין כדי להפסיק מריבות וקטטה מהסיא דאמר רב נחמן להכהן דבנו אפדנא אקיקלי דיתמי זילו פייסו ליתמי ולא אסגתו ביה ואגבי רב נחמן לאפדנא עינייהו ופי׳ שם אפי׳ דמן הדין היו חייבים ליתומים כל הגאתם לפי שהסרן אותם מעט ואפ״ה אמר בתחלה פייסו היתומים בגוי דיתפייסו וכתב עוד מה שהסכמתם ולגזור ולהחרים שתתקיים הפשרה ושלא יוכלו היתומים לחלוק ולמחות כשיגדלו דינא הכי הוא · דיש כח ביד בית דין על היתומים על זה דקי״ל כרב נחמן דא״כ מה כח בית דין יפה עד כאן לשונו : ועיין בתשובת הר״ן שכתבתי בסי׳ ק״ח ועיין בתשובת הרשב״א שכתבתי בסוף הסי׳ הנזכ׳: **כתב** הרא״ש בתשובות כלל ק״ז סימן ו׳ ד שניתן לדיין כח לעשות דין כעין פשרה בפרק המפקיד הוא אפטרופא דיתמי דזבן תורא ומשכוה לבקרא וכו׳ וכתב אין כח ורשות להוציא הדין חלוק מתחת ידו שצריך לגמור ולפשר הדין כדי

להטיל שלום בעולם ולכן נתנו חכמים רשות לדיין לפסוק לפי ראות עיניו במקו׳ שאין הדבר יכול להתברר בראיות ובעדויות פעמים בלומד הדעת ופעמי׳ כמו שיראה הדיין בלא טעם ובלא ראיה ובלא אומד הדעת שיהו שודא לפירוש תוספ׳ ופעמים על דרך פשרה: **ה כתב** רבינו ירוחם בשם הר״אש אין כופין על לפני׳ משורת הדין ופשוט הוא בעיני · ותמהני על מה שכתב המרדכי בפרק ב׳ דמציעא דכייפינן למעבד לפנים משורת הדין מהכא עובדי דנייתי ראיה מנייהו לא נזכר בשם כפיה · עיין במהרי״ק שורש ע״ו: **ו** שנים שקבלו עליהם פשרנים בקנין וקנה מנשים דינרים ואחר שהטילו הפשרה אמר אחד מהבעלי דינים אפלה שקנה ולא אקיים הפשרה כתב הרשב״א שאין בדבריו כלו׳ שהרי הוא חייב לקיים הפשרה מכח הקנין : **ז וכתב** עוד שאם טוען הבעל דין שלא קבעו לו זמן הפשרנים לעשות אותו דבר שגזרו עליו שיעשה אותו כשיזדמן לו שאין בטענתו כלום אלא חייב לעשותו מיד והביא ראיה לדבר: **וכתב** עוד שהשאל בית לראובן ועליה לשמעון ופשרו ביניהם פשרנים שיעשה ראובן בנין כך וכך בעליה ושמעון יעשה בנין כך וכך בבית והתחיל שמעון בבנין ועשה מקלת וכן ראובן עשה מקלת בנין כדברי הפשרנים עכשיו טוען ראובן אי איפשי בפשרה כיון שאין בה קנין והשיב כיון שקבלו עליהם יא והלך זה והחזיק והלך זה והחזיק אין אחר חזקה כלום : **וכתב** עוד יב שנשאל על ראובן שנתן לשמעון שטרי חוב שחייבים לו ועשה לו מתנה כהוגן ונשבע לו שלא יבקש לעצמו מכל אותם חובות כלום ואחר כך נתגלגלו תרעומות ותביעות בין ראובן ושמעון וקבלו עליהם פשרן אחד שכל מה שיגזור ביניהם תוך זמן פלוני יהיה קיים ופשר ביניהם שימחול זה לזה בשטר חוץ משטרי המתנה הנזכר׳ שיהא בתקפן כמו שהם היום ליומים נתגלה שראובן לקח מעות מאותם שטרות ושמעון תובע ממנו מה שלקח וראובן השיב שהוא פטור לפי שהפשרן פסק שימחלו זה לזה וקודם שמחילה לקח ואף על פי שהוציא מכלל הפשרה השטרות שכתן לו שיהיו בחזקתן מכל מקום הם כתוב כמו יג שהם חיים היום לומר במה שחייבים היום ונשאל הפשרן על זה ואמר שכך היתה כוונתו ושמעון אומר לא כי כל השטרות נשארו בחזקתן ובתקפן · והשיב מסתברא שהדין עם שמעון שהרי בשעה ששמו תביעותיהם ביד הפשרן לא נודע שלקח ראובן מאותם שטרות כלום והדרבה בחזקת שלא נטל כלום הוא כיון שנשבע שלא יטול כלום א״כ היאך איפשר שהכניס הפשרן זה בכלל המחילה ומה שהפשרן אומר עכשיו אין בדבריו כלום כיון שלא אמר בשעה שבעלי הדין עומדים לפניו וכאותה שאינו נאמן הדיין לומר לזה זכיתי לזה חייבתי אימתי בזמן שבעלי הדין עומדים לפניו ואפילו אמר תוך הזמן אין מאמינין בו שאף הזמן אלא ליתן לו זמן שיפסוק מה שיפסוק תוך אותו זמן אבל אחר שפסק וכתב ונתן שוב אין לו רשות להוסיף ולגרוע אפילו תוך אותו זמן עד כאן לשונו · (וע״ל סימן כ״ה אם קבל קנין על הפשרה וטעה מה דינו):

וכתב עוד שנשאל על ראובן ושמעון שהיה להם תביעה על לוי תבעו ראובן ועשה עמו פשרה ואחר כך מת שמעון ותבעו יורשיו את לוי אמר להם איני חייב לכם כלום אמרו לו ולמה נתת לראובן אמר להם טעיתי ואיני חייב לו ולא לכם · והשיב אף על פי שנתפשר עם ראובן ואמר שטעה שהיה מושב שהיה חייב לו ועכשיו נתן על דעתו וידע או שהודיעוהו אחרים שאינו חייב כדין טען ומקבלין ממנו עד כאן לשונו : **הטוען** שנתפשר עם התובע מחמת פחד בכלל פ׳ סימן י״א וי״ג:

כתוב בתשובות שבסוף ספר אזה התרומה ראובן ושמעון שבאו לדין ויצא אחד מהם זכאי ושוב חזר בעל דינו ותבעו בפני בית דין אחר אינו זקוק לו לירד עמו לדין ולא להשיב על טענותיו וגם אין בית דין רשאי לשמוע דבריו כלל אחר שכבר יצא זכאי מבית דין הראשון וכן כתב בכלל פ״ה:

וכתוב יד ע״ש ראובן שאמר לשמעון שותפו טעיתי עמך בחשבון כך וכך ושמעון אומר כבר תבעתני ולויתי אותך בכך וכך ופטרתני שמעון זה נאמן בשבועתו שהילכו ואם היפך השבועה על ראובן שישבע שלא הילכו יכול התובע לומר לו תן בבית דין על מה שתשבע ואם לא יתן ישבע שמעון שהילכו: ח

וכתב עוד שאלת לראובן שהפקיד את שמעון בעדים שאם לא יתן לו ממון שפסקו דנים עליו ואין לו בו זכות כפי הדין יעסול אותו וכנס אחד ביניהם ועשה פשרה בקנין וביטול מודעה תשובה הדין עם שמעון לפי שאנוס היה דה״ל כתליוה ויהיב והקנין וביטול מודעה קבל היה מחמת אונסו: ט

מי שתובעים אותו ממון שהוא מוחזק בו אסור לבקש לבדים ותואנות להשמט כדי שיתרצה הלה לעשות עמו פשרה וימחול לו על השאר תרומת הדשן סימן ס״ו:

אע״פ

אבל אם קנו מידם אינם יכולין לחזור בהן אפילו ביחיד ט אבל מחילה אינה צריכה קנין כתב הר"ר ישעיה מה שצריכין קנין דוקא במידי דמצי למהדר ביה כגון אתן לך או במחול לך ותפיש שטרא אבל במחול לך ולא תפיש שטרא אינה צריכה קנין וא"א הרא"ש ז"ל לא חילק:

לא

אעפ"י ז שהתרצו בעלי הדינין בפשרה יכולים לחזור בהם כל זמן שלא קנו מידם · אבל אם קנו מידם אינם יכולין לחזור בהם אפילו ביחיד אבל מחילה אינה צריכה קנין בפ"ק דסנהדרין · תניא בלוע בג' דר"מ וחכמים אומרים פשרה ביחיד ומסיק עלה בגמרא והלכתא ח פשרה צריכה קנין · ופרש"י אפילו נעשית בג' · וז"ל הרא"ש והלכתא כחכמים וכדרשב"ג דאמר לעיל פשרה בשנים וה"ה באחד כדמפרש תלמודא והלכתא פשרה צריכה קנין · ואפילו בשלשה אין מועיל בלא קנין ואף על גב דפשרה בעי קנין מחילה לא בעי קנין כדאמרינן בפרק המקבל עכ"ל וכתבו התוספות והלכתא פשרה צריכה קנין אם נפרש דקנין של פשרה עושים קודם הפשר' וקונים זה מזה לעשות כמו שיאמרו הדיינים הן לשלם הן למחול אין לדקדק מכאן דבעלמא מחילה צריכה קנין דהא שאני הכא דהוי קנין על המחילה משום דלא הוי קנין הוי כמו מחילה בטעות שלא היה יודע שיאמרו לו למחול כ"כ ואף על גב דהשתא דאיכא קנין הוי כעין קנין בטעות מיהו אלימא מילתא טפי בקנין מבלא קנין ואפילו אם נפרש שהקנין הוא לאחר הפשרה אין ראיה מכאן דמצינן למימר דהקנין על אותו שיש לו לאחר לפרוע אבל להאי דמחיל אין צריך קנין ומיהו בה"ג פירש דצריך קנין על המחיל' אף על פי שעושים הקנין אחר הפשרה ומ"מ אין ללמוד מכאן על שאר מחילה שהתם צריכה קנין דמחילה שע"י פשרה אף על פי שיודע מה מוחל דומה למחילה בטעות לפי שמוחל על פי עצתם של דיינים שהשיאו אותו למחול לפיכך צריך לאלם הדבר על ידי קנין ונראה להביא ראיה דמחילה אינה צריכה קנין מהא דאמרינן בפרק המקבל גבי שכיר שהמחהו אצל החנוני או אצל השולחני אינו עובר עליו וכו' וכן כתבו עוד התוספות בפרק המקבל · וז"ל הגהות מיימונית בפרק כ"ב מהלכות סנהדרין כתב ראב"יה דמה שצריכה קנין ה"מ כדי שלא יוכל לחזור בו הנותן דהיינו הנתבע אבל התובע אין יכול לחזור בו אפילו בלא קנין דמחילה אינה צריכה קנין · וכ"כ זקני הר"אבן וכן קבלתי מאבא מרי אבל רב נחמן וה"ג פסקו שאפילו המוחל צריך קנין ואמר לי אבא מרי דטעמייהו משום דאינו יודע היאך יפשרו וכמה ימחול ומיהו אם שמעו הפשרה כבר ט ושתקו ושוב בא לתבוע המוחל לא מצי תבע ורב נחמן כתב דמצי תבע כיון שלא מחל עד כאן לשונו: (ומשמע דאם לאחר ששמע הפשרה אמר בפירוש אני מוחל לך לד"ה א"צ קנין) וכל זה כתב המרדכי שם ואלא גם שכתב שהמוחל צריך קנין כתב והשמן צריך לקנות כדי שלא יהא קנין דברים בעלמ' ועיין עוד שם במרדכי ובתשובת מהרי"ק שורש י' ובתשובת מיימון דספר שופטים סימן ט' ענין מחילה בטעות אימתי הוי מחילה במהרי"ק שורש כ' ופ"ט · דיני מחילה עיין במה שכתבתי בסימן רמ"א : י **כתב** הרי"טבא שאלת פשרה שאין בה קנין אבל אחר שגזרו הפשרנים ביניהם קבל הנתבע גזירתם וקבל בשטר בעדים בלא קנין אם הוא יכול לחזור בו: **תשובה** זה נראה לי פשוט שאם השטר מקיים הנתבע הוא עשוי כראוי הן בלשון הודאה הן בלשון חיוב כאותה שהיה פרק הגוזל דפוב אינו יכול לחזור בו כי אין אחר החיוב כלום ועדיפא דא מקנין: ומה שכתב בעל העיטור פ"ו פרעון לאו דוקא ואין זה צריך לשנים עד כאן לשונו: ט ומ"ש רבינו בשם ה"ר ישעיה דמה שצריכה קנין דוקא במידי דמצי למיהדר ביה וכו' אבל במחול לך ולא תפיש שטרא אינה צריכה קנין זהו מה שכתבתי בסמוך בשם התוספות ואפילו אם נפרש שהקנין הוא לאחר הפשרה אין ראיה מכאן דמצי למימר דהקנין על אותו שיש לו לאחר לפרוע אבל להאי דמחיל אין צריך קנין: ומ"ש וא"א ז"ל לא חלק בפ"ק דסנהדרין שהם וכתב דפשרה צריכה קנין ובפר' המקבל כתב ומכאן ראי' דמחילה לא בעיא קנין והא דאמרינן בפרק קמא דסנהדרין דפשרה צריכה קנין דהגיהם צריכים להקנות זה שימחול לו הלי וזה שיפרע לו הלי. שאני התם דדמו למחילה בטעות בהודע אחד מהם שהדין עמו ואמר אלו הייתי יודע זה לא הייתי מוחל או אם הייתי יודע שיאמרו לי למחול כ"כ לא הייתי מתרצה ועוד י"ל ה דהא דבעי משום דלא יחזרו לקיים הפשרה ולא מטעם המחילה עד כאן לשונו ורבינו ירוחם כתב בנתיב ה"ג פשרה צריכה קנין אפילו במחול לך ואפילו הודיעוהו הפשרה שרגילים הפשרנים לאיים יה על הכתות כדי לפשר עד כאן לשונו:

והגהות מיימוניות כתבו בפרק כ"ב מהלכות סנהדרין פירש בה"ג פשרה צריכה קנין שלא בבית דין איירי דאיכא למימר דלגמא טעה כיון שלא הוחזקו לדין אלא לפשרה לא אלימי לאפקועי מיניה ממונא בלא קנין אבל כשהוחזקו מקמילה לדין ליכא למימר דבעי קנין לשום אדם דודאי אלימי (וכ"כ המרדכי בשם אבי העזרי) ולדברי רב יהודאי גאון נדלא הפליג בפי' דפשרה בין היכא דאית עידא בשלשה או בשנים מ"מ הש"ל דהא ט בפסק תלמודא דפשרה צריכה קנין אכולהו קאי בין מתעביד בתרי בין בשלשה אבל רבינו יוסף חלק בתשובתו וקאמר דבג' לא בעי קנין עד כאן לשונו : **אבל** הרמב"ם ז"ל כתב בפרק כ"ב מהלכות סנהדרין אף על פי שרצו בעלי הדין בפשרה בבית דין יש להם לחזור ולתבוע את הדין עד שיקנו מיד שהי' יפה כח פשרה מכח הדין שהני הדיוטות שדנו אין דיניהם דין ויש לבעלי דינין לחזור בהם ואם עשו פשר וקנו מידם אין יכולין לחזור בהם עד כאן לשונו י והייתו עדתנים בפרק קמא דסנהדרין רבי שמעון בן גמליאל אומר הדין בשלשה ופשרה בשנים יפה כח פשרה מכח הדין שהשנים שדנו בעלי דיני' יכולים לחזור בהם ושנים שעשו פשרה אין בעלי דינים יכולים לחזור בהם · וכתב הרא"ש ג שאלת דקשיא לך ע"כ פשרה בשקנו מידן וכיון שכן אף כח הדין יפה בשקנו מידן ואם בשלא קנו מידן אף בפשרה יכולין לחזור בהם · תשובה כבר ידעת שעיקר הדין אינו צריך קנין אלא שלשה יכולים לכוף את הנתבע לדון בפניהם כל שאין שם ב"ד יפה מהם. וכן לפי' יחיד מומחה וכל שיכולין לכוף לדין אין צריך קנו ללא קנו ואין קנין בדין אלא במקבלים עליהם מי שאינו ראוי לדון כקרובים א"נ שנים או אחד שאינם מומחי' אבל הפשרה בעיקרה צריכה קנין ואפילו בשלשה ומומחין אי"ה מתקיימת אלא בקנין וכדאיתא התם והילכך הכי קאמר יפה כח הפשרה מכח הדין שהשנים שדנו מעצמ' בלא קבלת בעלי הדין אין דיניהם דין ואפילו לאחר גמר דין מה שאין כן בפשרה דאלמא בדין יש הפרש בין ג' לב' דאילו בשלשה אין בעלי הדין יכולי' לחזור בהם מה שאין כן בפשרה שאין הפרש בין ב' לשלשה דבין שנים בין שלשה אם לא קנו מידן יכולים לחזור בהם ואם קנו מידם אפילו שני' אין יכולים לחזור בהם נמצא שיפה כח עיקר הפשרה מכח עיקר הדין וה"ה דה"נ ויפה כח הדין מכח הפשרה שהשלשה שדנו בלא קנין אין בעלי הדין יכולים לחזור בהם · ושלשה שעשו פשרה בלא קנין יכולים בעלי הדין לחזור בהם עד כאן לשונו: ומיהו איכא למידק דאשכח דהכי' תו התם בילוע בשלשה דברי ר' מאיר וחכמים אומרים פשרה ביחיד דקאמר לימא הלכתא תרתי בפשרה דמ"ס בשלשה ומ"ס בשנים ומ"ס ביחיד אמר רב אחא בריה דרב איכא מאן דאמר תרי אפילו חד נמי והא דקאמר תרי לא כי היכי דליהוי עליה סהדי · וכיון דתלמודא מסיק דלרבי שמעון בן גמליאל נמי פשרה ביחיד סבירא ליה אמאי פסק הרמב"ם ז"ל דפשרה בשנים · ויש לומר דסבר הרמב"ם דלא אתער הכי אלא למידחי דלא נימא דתרתי בפשרה· אבל פשטא דמלתא דרבי שמעון בן גמליאל היא דפשרה בב' דוקא ולא ביחיד יג וכן נראה מדברי הרי"ף בריש סנהדרין שכתב דברי רבי שמעון בן גמליאל התם אלא דהכתי איכא למידק אמאי פסקו כרבי שמעון בן גמליאל דאמר בב' כחכמי' דאמרי ביחיד הש"ל למיפסק וצריך עיון:

יא כתב המרדכי בריש סנהדרין מעשה בא לפני ר"אבן באחד שהתחייב שבועה לחבירו ופייסו התובע למחול ואמ' יהי כדברך ושוב תפס התובע משבועתו ואמר מחילתי אינה מחילה כי לא אמרתי מחול לך גם לא היה קנין בדבר ופסק ר"אבן דכשאמר יהי' כדברך הוי כאלו פירש בהדיא מחול לך : **ולענין** מחילה דלאו דפשרה כתב הרמב"ם בפרק ה' מהלכות מכירה יש דברים שהן אינם צריכים קנין יב ואין לקנין בהם טעם · כגון המפקיר את עבדו וכו' או המוחל את חבירו חוב או פקדון שיש לו בידו וכל כיוצא בדברים אלו נהגו רוב המקומות להקנות למקבל אלו הדברים ואומרים וקנינו מפלוני מעשה פלוני שליח או שמחל לפלוני חוב שיש לו אבל קנין זה שנהגו להקנות באלו הדברים אינו מועיל כלום אלא להודיע שאינו אומר דברים אלו כמשחק ומהתל אלא שגמר בלבו ואחר כך אמר לפיכך אם אמר בלב שלם אני גמרתי ואמרתי לעשות דבר זה אינו צריך דבר אחר עד כאן לשונו: פשרה בטעות אימתי חוזרת עיין במישרים נתי"ו ח"ג :

יג כתב הרשב"א בתשובה סימן אלף ול' בפשרה כל שלא קנו מידו יכול לחזור בו ואף על פי שקנו השכון ביד הפשרנים ואמרו להם אם לא תבאו מה שתאמרו דיניכו זכו בהם לוני מפסינו שיעמוד על פשרתכם אפילו הכי לא עשו כלום לפי שזו אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא אלא אם אמרו בפירוש דלא כאסמכתא ואי נמי במעכשיו וכ"ש כאן שלא נמסר אלא שטרי חוב ושטר אינו נקנה אלא בכתיבה ובמסירה עד כאן לשונו ועיין במרדכי ריש סנהדרין:

וכתב בתשובה אחרת שנשאל על ראובן שהיה תופס קרק' של שמעון באלמנות ולא היה יכול להוציאו מידו עד שאמר ראובן לשמעון מחול לי הקרק' ועשה לי שטר מחילה ואתן לך מאה דינרים ונסתלק מן הקרקע ועשה שמעון כן ולאחר זמן בא שמעון וטען בשטר כזה לא קנית דהוה ליה כידי מסולקת ממנה דלא קנה והמעות אינו חייב להחזיר שלא קבלתי המעות אלא בשביל שמעשה לך שטר מחילה וכבר עשיתי והשיב הדין יג עם ראובן כיון דלא קנו מידו כדאיתא בריש פרק הכותב ובפרק חזקת · ולענין המעות חייב להחזיר דאומדן דעתא הוא שלא נתן לו אלא ע"מ שיהא הקרקע שלו במחילה זו עכ"ל :

וכתב עוד שנשאל על שמעון שחייב לראובן מנה וכפר בכל ובשום פנים לא רצה להודות לו בשום דבר אבל אמר לו עשה לי מחילת שמים ומחילת בריות ואתן לך חמשים זוז ולראובן כדי שלא יאבד הכל נתרצה ועשה לו מחילת שמים ובריות אם נפטר שמעון בכך : והשיב דברים ברורים אני רואה שאין שמעון יוצא ידי שמים בכך שלא כתב לו ראובן אלא מתוך האונס ואף מה שמחל לו מחילת בריות אינו יוצא עכשיו עדים או ראיה שהיה חייב לו יותר ממה שהשיב לו מוציאין מידו ומותבים ליה דמחילה באונס היא והרי זה כמי שאנסוהו ליתן שאף על פי שקבל קנין מעות לא אמרי בכי האי אגב אונסיה וזוזי גמר ומקני שלא אמרו אלא בזוזי של דמי המכירה אבל כאן הנות הנזילה הוא דהשיב ולא דמי הגזילה הבע עלמין הרי הגזל שדה מחבירו ואנסו למכור לו מהגיתו ובמקיר שיחזור לו מהגיתו האחר שהמאמר בזה אגב אונסיה ואלי שדהו שהוא מחזיר לו גמר ומקנה אלא האחר ואה כמי דכוותה היא · ועוד דאף לכשתמצא לומר גבי תליוה וזבין שאמרו אגב אונסיה וזוזי גמר ומקנה דאפי' בנותן זוזי כל דהו קאמר כדעת מקצת גדולים בכל כי הא מדו דלא גמר ומקנ' דלא אמרו אלא בקרקע שאין לו אונסה וקנה אפילו בפרוטה דומיא דהאי הא במטלטלין שיש להם אונסה לא · ועוד תדע שהגזון שלפנינו פשרה היא

ז ופשרה

בטעות

יג א לא נתרצו בפשרה אלא בדין ורצו לדון כאן לא שאין מסכימי׳ שניהם לפני איזה שלשה ידונו כל אחד מבעלי הדינין בורר לו דיין אחד ב והדיינין בוררין להם שלישי (א) וא״צ שיהא י ברצון בעלי הדינין השלישי וכותבין פלוני בירר לפלוני ופלוני לפלוני ג שכל זמן שלא כתבו יכולין לחזור בהן ומשכתבו אין יכולין לחזור בהן הילכך ד אין כותבין אלא מדעת שניהם ושניהם נותנין שכר הסופר וטוענין לפניהם ה באו לכתוב טענותיה׳ לא יכתבו אלא מדעת שניהם ושניהם נותנין שכר הסופר וכת׳ הרמ״בם ו אפי׳ היה האח׳ שבירר הבע״ד ס חכם וסמיך אינו יכול לכוף לבעל דינו שידון אצל זה אלא גם הו׳ בורר את מי שירצה ואני כתבתי למעל׳ שהמומחה דן את האדם בע״כ ואיפשר י לומר שדעת הרמ״בם ז״ל אינו אלא דוקא כשבירר כבר אחד דאז אינו יכול לכוף חבירו דא״לכ לא היה הדין שוה דכמו שבירר האחר כן יש לו לחבירו לברור אחד אם ירצה אבל כל זמן שלא נברר המומחה יכול לכוף שניהם לדון לפניו ז ואם אחד בא לפסול דיין שבירר חבירו אין שומעין לו אפי׳ יש לו את׳ שמעיד כדבריו ולא מיבעיא אם פוסלו לבדו לומר שהוא גזלן לא אפי׳ אם פוסלו פסול המשפח׳ אין שומעין לו שהוא נוגע בדבר׳ איתמר בגמר׳ מתוך שזה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד ושנים בוררין להן עוד שלישי יצא הדין לאמיתו פי׳ רש״י דציית׳ בעלי דינין וסברי הרי אני ביררתי לי האח׳ ואם הי׳ יכול להפך בזכותי היה מהפך והדיינין עצמן נוח להם להפך בזכות שניה׳ מפני שהם בירורם ע״כ ח יראה מלשונו שהדיין יש להפך בזכות מי שבררו וכ״כ הרמ״ה ז״ל שיהא זה מהפך בזכותו של בעל דין שבירר וזה מהפך בזכותו של שני וא״א הרא״ש ז״ל כתב וז״ל ם לפי שיש חסרי הדעת טועי׳ בדברי רש״י ולומדין ממנו שהדיין יש לו להפ בזכות מי שבררו ועומד במקומו להפך דברים אשר לא כדין ונהגו כמה אנשי׳ לברור להם דיין בעל תחבולו׳ ונתל׳ בדברי רש״י שמשמע

בטעו׳ אינה משרה סבור היה שלא ימלא רמיה וסרי מלא ולגבי מחילת שמים הנה בשמים עדן והדו שלא מחל אלא בטוכם ואפי׳ לא כאכם כלל וסבור שאין לו בידו יותר ובמלא שיש לו נמחילתן בטל׳ דכל דלא ידע לא מלי מחיל ואע״פ שהוא כותב לו הריני מוחל לך בדלא מבני בדלא אנוס כדרך שהגו כותבי טופסי שטרות לכתוב אין בדברין כלום עד שיאמר מרלוני בלא שום אונס יודע אני שיש לי בידך יותר וכדתכי׳ מוכר שאמ׳ ללוקח חפץ זה שאני מוכר לך בק״ק יודע אני שאינו שוה אלא מנה ע״מ שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה עכ״ל: אך׳ שיש לו חפץ ביד חבירו וא״ל אני מוחלו לך אינו כלום אלא לריך שיאמר לו אני נותנו לך ולא שייך לשון מחילה אלא למי שחייב מעות · תשובת הרא״ש כתבה רבי׳ בסי׳ ע״ג: יד כתבו נמקי יוסף והמרדכי בר״ש סנהדרין יש חילוק בין פשר׳ לדין דבדין אזלינן בתר הרוב ובפשרה אם רבים הם המפשרים לריך שיסכימו כולם כדאית׳ בפ׳ בת׳ דע״ז כד שיימי בי תלתא אפי׳ תרי מגו תלתא כדאמרי׳ בי תלתא עד דאמרי בי תלתא: וכתב עוד נמקי יוסף דנהגו דאמרינן והא דקאמ׳ תרי כי היכי דלהוו עלי׳ סהדי שמעינן מו שהמפשרי׳ יכולי׳ להיות עדי׳ וה״ה לדיינים יז וכתב עוד בשם בעל העיטור דבתר קנין פשרה לא מלי טעין חד לאחרי׳ משו׳ קנין בטעות אבל פשרה שעושי׳ מפני שאין לו ראיה או שט׳ ואח״כ מלא הראיה הסיא ודאי קנין בטעות הוא וחוזר · וכ״כ הרש״בא בתשוב׳ ועיין במה שכתבתי בסוף סי׳ כ״ה בש׳ הרמ״בם ובש׳ בעל העיטור:

יג א לא נתרלו בפשרה אלא בדין ורלו לדון כאן אלא שאין מסכימים שניהם לפני איזה ב׳ ידונו כל אח׳ מבעלי הדינין בורר לו דיין א׳ וכו׳ רפ״ג דסנהדרין (דף כג) דיני ממונות בג׳ זה בורר לו א׳ וזה בורר לו אחד ושניהם בוררים להם עו׳ אחד דר״מ וחכמים אומ׳ ב שני הדיינים בוררים להם עוד אחד והלכה כחכמי׳ וז״ל הרמ״בם בפ״ז מהלכו׳ סנהדרין א׳ מבעלי דינין שאמר איש פלוני ידון לי ואמר בעל דינו פלוני ידון לי הרי אלו ב׳ הדיינים שבירר זה אחד וזה אחד והם בוררים להם דיין שלישי כך כתוב בנסחאות שלנו ולפי זה פסק כרבי מאיר משום דסקלי׳ ומרו אמוראי לפרושי מילתיה ויותר נראה לי דטעות סופר הוא וצריך למחוק ו״או דוהם וכן מצאתי בספר ישן שלא היה כתוב בו תיבות והם וכן גורס סמ״ג: כתוב בהגהות אשירי בשם א״ז היכא שבררו את שני הדיינים וטענו לפניהם אין בעלי דינים יכולים לומר לדיינים אל תשאלו דיני לפני פלוני ת״ח אלא בפני פלוני דהא הלכה כחכמים דלא בעי דעת בעלי דינים: וכתוב ע״ש ואוקמה ר׳ יוחנן בערכאות שבסוריא דהיינו יושבי קרנות שיש לכל אחד לומר לא אדון אלא בפני מומחה ורבנן סברי דהואיל שזה בירר לו אחד מיושבי קרנות גם הוא יכול לברר לו אחר וקי״ל כרבנן הילכך לא שנא בירר לו מומחה לא שנא בירר לו אחד מיושבי קרנו׳ לא מצי למימ׳ לא אדון בפניו עד שיביא ראיה שהוא קרוב או פסול: וכתב עוד ודוקא ערכאות שבסוריא פירש שנתמנו להיות דיינים אבל יושבי קרנות שלא נתמנו להיות דיינים אפילו לרבנן פסולים כן פר״י בר״ש מכילתין: וכתב עוד ומדקאמ׳ זה פוסל וזה פוסל משמע דאפילו לוה כה״ג מצי מעכב ומה שכתב ג וכותבים פלוני בירר לפלוני ופלוני לפלוני שכל זמן שלא כתבו יכולים לחזור בהם · ומשכתבו אין יכולים לחזור בהם בספ״ק דמציעא (דף כ) תנן שלא אגרות שום ואגרות מזון שטרי חליצה ומאונין ושטרי בירורין וכל מעשה בית דין הרי זה יחזיר ובגמרא מאי שטרי בירורין הכא תרגמו שטרי טענתא רבי ירמיה אמר זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד ופירש רש״י כשבוררים להם דיינים כותבים להם זה בירר לו את פלוני וזה בירר לו את פלוני שלא יוכלו לחזור בהם · וכתב הר״אש זה בורר לו אחד וכו׳ שבעוד שלא לא נכתב יכול כל אחד מהם לחזור בעוד שלא החתילו לטעון ולומר אני רוצה לברר אחר ושמא נתכוין לדחות הדין לכך כותבין פלוני בירר לפלוני ופלוני לפלוני שכל זמן שלא כתבו יכולים לחזור בהם · ומשכתבו אין יכולין לחזור בהם עד כאן לשונו: והם לשון נמקי יוסף זה בורר לו וכו׳ פר״ש היינו כותבין כן כדי שלא יוכלו לחזור בהם משמע דקודם כתיבה יכולים לחזור ולאיפטר מדעת כרי״ף כתב בתשובה שיכול לחזור בו עד שיגמור הדין מיירי בשלא כתבו אבל אם נכתב לא ובילא מאן דאמר דאף על פי שלא נכתב אינו יכול בפניהם אינם יכולים לחזור בהם ואע״פ שלא קבלו ולא קנו וכן משמע בירושלמי דגרסינן התם בפרק דיני ממונות בתרא אבל עליו בפני שנים יכול לחזור בו בפני שלשה אין יכול לחזור בו ומשמע דקבלה מיקרי משהתחילו בפניהם כן כתב הרא״ש ז״ל והר״ן ומיהו כל כ״ש בשלא קנו מידם אבל קנו מידם אינם יכולים לחזור ואפילו בפני שנים ואפילו קבל עליו קרוב או פסול דאין לאחר קנין כלום כדאיתא

פרק זה בורר עכ״ל: (ג) ומ״ש ד הילכך אין כותבין אלא מדעת שניהם ששניהם נותנין שכר הסופר בפרק גט פשוט תנן אין כותבין שטרי בירורין אלא מדעת שניהם ושניהם נותנין את השכר · וליכא דהילכך שכתב רבינו כלומר כיון שמשכתבו אין יכולים לחזור בהם אין כותבים אלא מדעת שניהם דאל״כ כמאלו חבין להם שלא מדעתם: ומ״ש ה באו לכתוב טענותיהם לא יכתבו אלא מדעת שניהם ושניהם נותנים את השכר של הסופר היינו מתניתין שכתבתי בסמוך · אין כותבין שטר בירורין אלא מדעת שניהם ושניה׳ נותני׳ את השכ׳ וכדתרגימנו הכא מאי שטרי בירורין שטרי טענתא: א וכתב נמקי יוסף בפר׳ גט פשוט אמתני׳ דאין כותבין שטרי בירורין אלא מדעת שניהם למדו מכאן שאין כופין לשום אדם שיתן טענתו כתובה אפילו לבית דין וכ״ש לבעל דינו דדמו עליה כאריא ארבא עכ״ל: ובתשובת הרש״בא מצאתי כלשון הזה אין מחייבין את התובע ליתן נוסח שטרו לנתבע וגדולה מזו אמר רש״בג בפרק גט פשוט גבי שטרי בירורין דהיינו שטרי טענתא שאין כותבין טענות שניהם בשטר אחד אלא כותבין לזה בפני עצמו ולזה בפני עצמו משום דס״ל לא בעינא דתהא זכותי גבי זכותך דדמיא עלי כאריא ארבא ואף על פי שאין הלכה כרבי שמעון בן גמליאל התם הוא דאינם אלא שטרי טענות בלבד שטענו עכשיו בפני ב״ד ואין כ״כ הפסד בדבר ועוד שיש בו משום נדת קדום שצריך זה לרבו׳ בשכר אבל שימסור שטרו ליד הנתבע שיחזיר אחר דקדוקין לעלול עליו בטענות הדין עמו שלא ימסור לו דדמי עליה כאריא ארבא עכ״ל · ודין מסירת השטר לנתבע יתבאר בסוף סימן ם׳: ב כתוב בתשובות ו הרי״בש שאלת שהי כתות באו לדין שאח׳ מורשה שלא בהרשאה ומסדר טענותיו בכתב ומבקש לפניהם לעשות לו דין באותה הטענות והכת האחרת משיבה ואומרת שאין לדיינים לקבל שום טענה בכתב תשובה בדין משיבה הכת האומרת שאין לדיין לקבל שום טענות בכתב שאין להטריח לכתבע לקחת טופס מטענות התובע ולהשיב עליהם מתוך הכתב ולעשות הולאות הכם וגם שיש לדיינים לשמוע טענות הכתות מפיהם שמא מתוך דבריהם ילמדו ויבינו מי מהם טוען באמת ולא יבואו בטענות מסודרות מפי אחר כאשר בודה מלבו ליפות טענות של שקר בתיקון הלשון אלא ישמעו הדיינים טענות התובע והנתבע מפיהם ויצוו לסופר הדיינים שיכתוב טענותיהם בכתב כפי אשר סדרו אותם מפיהם לפניהם וזה למען לא יוכלו הכתות לחזור בהם מגם שטענו בפניהם עד כאן לשונו: *
כתב נמקי יוסף בסוף פרק זה בורר אהא דתניא ואם הולך לשאול דבר מבית דין הגדול כותבין ושולחין אותו בית דין הגדול מודיעים דעתם לאלו והם דנין אותם דליכא למיחש שמא בית דין יפסקו עליהם את הדין דהא בעינן שיהיו בעלי דינים עומדין לפני הדייני׳ עד כאן לשונו (וכן משמע לקמן סי׳ י״ד כדברי הטור): כתב הרש״בא שנשאל על לווין שתבע לשמעון בב״ד ושמעון הנתבע השיב תנו לי זמן ואשיבנו על טענותיו שיתן לי בכתב · אם יש לב״ד ליתן לו זמן והשיב לא שמעתי בזה זמן אבל כל׳ שזה תלוי בדע׳ הב״ד אם יראה בעיניהם שאומר כן ברמאות לדחות את התובע אין נותנין לו זמן ויזקיקוהו להשיב מיד אבל אם יראה בעיניהם שאינו מתכוין לכך אלא שיש עניני׳ שצריך אדם לחשוב ולשום הדברים על לבו לזכור מה היה בינו לבין חבירו ולדקדק יותר בהשגבותיו וכיולא בזה לזה ודאי מדוקדק ירא בעיניהם והכל לפי מה שהוא ענין שכל זה מדלך המתי׳ הוא ועל ידי כן ילא הדין יותר לאמיתו עכ״ל: י וכתב הרמב״ם בפ׳ שיש לאחד מכירד הבעל דין חכם וסמוך אינו יכול לכוף לבעל דינו שידון אלא זה וכולו בפרק ז׳ מהלכות סנהדרין בר״ש פר׳ זה בורר אמריכן ה״ק בשזה בורר לו בית דין אחד וזה בורר לו בית דין אחר שניהם בוררים להם עוד אחד ואפילו הוא הלי מעכב ואמר רבי ז׳ אלעזר אלא מלוה אבל לוה כופין אותו ודן בעירו בערכאות שבסוריא הכי אבל שומעין לו רב פפא אמר אפילו תימא מומחין כגון בית דין דרב הונא ודרב חסדא דקאמר ליה מי קא מטרחנא לך · ופירש רש״י בית דין דרב הונא ודרב חסדא דמרויחא בחד מקום · ומ״ש רבינו ואפי׳

*(ג״ה) כתב הרי״בש בס״ק דתכות בני הכנסת לערותו יש אומרי׳ דהוא הדין לשמעו׳ בעלי דינין דגעינן מפיהם ולא מפי כתבם לא משומרי הדיינים בותנו׳ טענותיהם · וכן כתב ג״ה שאם אחד מיכחוו טענותיהם ושלחו לב״ד דמלי הגדי׳ ליה בג עליו ואף לור הרי״ב אינו לא גבולתים לבית דין אבל נגוננים בנגר טענותים לב״ד ואומרים שהם טוענו׳ לחו שכתוב שם אין נקבלו וכתו שנהגו דמפיהם קריכן ניה אבל דעת רבותינו שבירון כל שבינו זה לא בעדי׳ ום׳ הקפיד הכן הוא ולא בבעלי דיני׳ וכנסו לערותו עדים שהו ותיחו ומ״ם בס׳ אמת תנות דגמינן עמדו שני האכשים אשר להם הריב לפני ה׳ ודרשי׳ אבו לכם הריב לו בעלי דינים לפני ה׳ אלו הדייני׳ עכ״ל:

ד״מ
יג (א) ובתשובו׳ הרי״בש סי׳ י״א דאם הנים יכולין לשחח עצמן אין צריכין לגרל שני׳ ובן נוהגים לשפטי׳ וכ׳ הרמ״בן ז״ל נסילופו לתורה ס׳ אלה הדברים דאפשר דיוכל בעל דין לומר אני אברר׳ בני׳ והבירור אתם בני׳ אחרים והם יבררו עוד א׳ ויצא הדין נגמר נאמנים וינופר כמו שאמרו אינו דומה דין שנגמר גם׳ לדין שנגמר בי״ו ואע״פ שני׳ כופין שאדם לדון בעל כרחו אינו במאמינו דולם לקבל עליו הדין אבל דולם לברור יותר בור בו׳: (ג) ועיי׳ מ״ש סי׳ כ״ב גבי בדרי אונסין מי במסר מודעא שחולם ונולד גולנים ובא לפנים׳ נחל׳ ואח״כ שטענו דולי לחזור ואמר כי אונס היה בדי שלא יכפול לו בעל דינו בגם שסודם לפני הבוררים דאינו יכול לחזור וע״פ במאמר בו:

כתבתי

ד"מ

(ג) וכ' נ"י ריש זה בורר ע"ג נכתבו האחרונים ז"ל ועוד דכיון שזה בוררו מעיין יפה ואפילו כברואה איתקיים הדין אינו מתחסר לפסוק הדין כנגדו לא מתמין באה יתגדל הגדול יותר ויוכל לזכותו בדין וכן שום הספק ומתוך שאינן מתכרים לפסוק יוצא הדין לאמתו עכ"ל: (ד) וכ' עוד דאם נזמן דלך למקו' ב"ד הגדול דנבהו הכי הולך שמה צריך לדון עמו במקו' הוועד וכן הוא בהגהות הרא"ש סי' א': יד (א) וכ' נ"י סוף זה בורר בשם האחרונים ז"ל דאם התובע רוצה לדון בפני גדולים והנתבע אומר לדון כאן לפני בריאות חסכר דשומעין לו דהגבהות עדיפי ... ודבנין לדון אבל אם טוען שלום לילך לפני גדולים אין שומעין לו עי' לקמן סי' זה בה"זה ערבאות מיירי כ' מהרי"ק שורש ל' דאין כופין לילך למקו' הוועד אלא בגמות גדולים אבל לא בגמות גדולות אהרן אהרם כ"ם שאין לנו בית הוועד בזמן הזה כמו שכ' א"ז ואגבהות דגדיה בסמוך: (ג) כן כ' מהרא"ם סוף פ' זה בורר והנימוקי יוסף ב' ריש הוקי' בזה ומהרי"ק שורש ל' דבזמן הזה אין לעבות מעט' לג ק לגבות גבולר' עבנות ומ"ש.

כתבתי שהמומחה דן את האדם בעל כרחו ואיפשר לומר דעת הרמב"ם איתו שלא דוקא כשבירר כבר אחד וכו' דברים נכונים הם:

ז ואם בא ליפסול דיין שבירר חבירו אין שומעין לו וכו' בריש פ' זה בורר תנן זה פוסל דיינו של זה וזה פוסל דיינו של זה דברי ר"מ וחכמים אומרי' אימתי בזמן שהוא מביא עליהם ראיה שהם קרובי' או פסולי' אבל אם הם כשרים או מומחים אינו יכול לפוסלם וכתב הרא"ש מוקי רבי אלעזר לפלוגתייהו בבא הוא ואחר לפסול את העד שמעיד עליו וקמו וקראו על המשפחה ערער לפוסלה ר"מ סבר הני למשפחה קא מסהדי וליכא נוגע איפסל ורבנן סברי סוף סוף נוגע בעדותן הוא וקי"ל כרבנן ואע"ג דהיכי' אוקמית' אחריתי הא נמי דהלכתא היא עכ"ל ואף ע"ג דהא מילתא גבי פוסל עדות של חבירו איתמ' דבר פשוט הוא דה"ה לפוסל דיינו:

ח איתמר בגמ' מתוך שזה בורר לו א' וזה בורר לו א' ושני בוררי' להם עוד ג' יצא הדין לאמתו בפ' המכר' ונ"ש ופרש"י דלייתי בעלי דינין וסברי וכולי ואודוי אבי ז"ל כתב וז"ל לפי שיש חסרי דעת טועים בדברי רש"י וכו' דברי הרא"ש ברורים ונכונים הם ואין לספקפק בהם וגם דברי הרמ"ה שכתב רבי' כך יש לפרשם: ונ"ש ט ואם לא יוכלו להשוות דעת' לברור להם שלישי זקני העי' ומנהיג' יתנו להם שלישי וכו' עד סוף הסימן דברי הרא"ש ז"ל בפ' הנז': ג כתוב במישרים נ"א ח"ג מוכח הם דאם הממון' רבי' עליה' אין הא' יכול לעכ' חבירו שלא יברור אותו אבל לא הממון' יכול לעכ' עליו שלא יברור דיין דלא גמיר וכן אם יש בעיר שתי בתי דיני' יכול לעכב עליו עכ"ל (ד): ד וכתוב ע"ש בנט"ו ח"ג השטרי בירורין שכל אחד בורר לו א' יכול לחזור בו עד שיכתבוהו כ"כ רב אלפס בתשובה ה והרע"בן כתב דקוד' שכתבו יכולי' להוסיף דיינים משכתבו אין יכולי' להוסיף דיינים בפ"ה בתר' עכ"ל: בפרק גט פשוט אהא דקאמ' מאי שטרי בירורין הכא תרגמו שטרי טענתא רב ירמיה בר אבא אמ' זה בורר לו א' וזה בורר לו א' כתב נמוקי יוסף שטרי טענתא ולאחר כתיבה אינו יכול לחזור ולטעון ואפי' בנותן אמתלאות ואפי' לא הוכחש בעדי' וכן זה בורר וכו' עד שלא כתבו יכולי' לחזור בהם ולברור אחרי' ומשכתבו אין יכולי' לחזור בהם וכן פרש"י בפ"ק דמציעא ומיהו בירושלמי אמרו שאם טענו בפניהם אין יכולי' לחזור בהם עכ"ל: ז כתב מהר"יק בשורש ע"ט אלה שאינו רוצה לבא לפני דיינים שמבוררים כבר באמרו שאינם עוד ממולעים לו ודיינים שמזוכים אינם רוצים לדון ביניהם מפני אלמותו מחוייב הוא לחזור ולבא לפני המבוררים ראשונים אפר דעו כבר ביניהם: כתב הגהות מיימון פכ"ד מה' סנהדרין בשם הר"מ ח אם בירר הנתבע דיין שיודע עדות לתובע דוחקין אותו לברור דיין אחר כדי שיוכל להעיד הוא וקבלה דאיש מירושלמי: ט כתב ט נמוקי יוסף בפרק אחד דיני ממונות הא דקאמר אם הולך לשאול דבר מבית דין הגדול כותבים ושולחים אותו בית דין מודיעים דעתם לאלו והם דנים אותם דליכא למימר שיפסקו אותו הבית דין עליהם את הדין דהא בעינן שיהו הבעלי דין עומדים לפני הדיינים עכ"ל: כתב י הרשב"א שאלת ראובן ושמעון שבררו להם י' אנשים לראות בדינם הן בדין הן בפשרה ונשבעו שניהם לקיים עליהם כל אשר יגזרו אותם הי' ואם לא ישוו לדעת א' שילכו אחר הרוב ובין כך ובין כך נסתלק אחד מהם ולא רצה להיות עמהם באותה ברירה ולא אומר דעתו באותו ענין תודיעני אם ראובן חייב לקבל מה שאמרו הט' הנותרים או רוצה: תשובה דבר ברור הוא שכיון שנסתלק אחד מהם נתפרדה חבילה ולא עוד אלא אפילו אמר איני יודע אינם יכולים לגמור הדין על פי ט' הנותרים שאין הולכים אחר הרוב. אלא כשרבו המזכים על המחייבים או המחייבים על המזכים מתוך משא ומתן של כולם אבל כשהמיעוט איננו לא שאלו היה שם אותו האחד שמא היה מלמד טעם שמא מה שהסכימו הרוב ויודו הרוב בכך וכן כשהיחיד אומר איני יודע דתנן אפילו ב' מחייבים או מזכין ואחד אומר איני יודע יוסיפו הדיינים: וכן אם נסתלק הא' אינם יכולים השנים לחתך הדין: וכמ"ש בפרק זה בורר גמרו את הדבר מכתב הכי כתבינן יא רבי יצחק אמר איש פלוני זכאי וכו' מאי ביניהו וכו' עד ולמאן דאמר זכאי ופלמי ולימרו ליה אי לאו את נכהן לא סליק דינא ודברים אלו פשוטים הם לענין הדין והוא הדין לנמסרים יב דמה שכתוב ואין רוב בכל מקום אלא רוב הבא מתוך הכלל ומתוך משא ומתן עם הכלל הא לאו הכי לא שלא במעמדן לא עשה כלום ע"כ ודוגמת זה כתבתי בסימן י"ח בשם הגהות אשי"רי: כתב הרשב"א בתשובה דעו כי כל שקבלו עליהם הקהל דעת הנפים ד' או ה' או יותר אין הולכים אחר הרוב שאין רוב אלא בב"ד ואם לא הושוו כולם לדעת אחד הרי הנתבע פטור שמעמידים האדם וממונו על חזקתו עד שיודע שהוא חייב והם דבר ברור ולא עוד אלא אפילו אמרו הקהל שילך אחר הרוב אם הם מקולים הרי הוא פטור ואין אומרים בכיוצא בזה יבואו אחרים ויכריעום שהקהל

שמשמע שיש לו להפ' בזכותו ותלילה וחס שלא דקדקו בדבריו שכתב דסברי הרי בירורתי שסובר כך שיהפך בזכותו יות' מבזכות האח' ומתוך כך צייתי לדינייהו אבל הדיין עצמו הלילה שיהפך למצא סברא לזכותו אם לא שיראה לו דין גמור אבל אם היה יכול להטעות את חבירו שיקבל סברתו אע"פ שהו' מפוקפק ט בה הרי זה בכלל מטה משפט אבל דעת הרב ז"ל מתוך שזה בוררו מבין דבריו לאשורו ואם יש לו שום צד זכו' נושא (ג) ונותן עם חבירו וכן עושה דיין השני למי שבררו נמצא שלא ישא' שום צד זכות נעלם מעיני הדיינים שניהם והשלישי שומע משא ומתן של שניהם ומכריע ביניהם ויוצא הדין לאמתו ט ואם לא יוכלו להשוו' דעת' לברור להם ג' זקני העיר ומנהיגיה יתנו להם שלישי ואם אין זקנים ומנהיגיה בעיר ילך התובע לפני ג' ויכופו הנתבע לבא לדין בפניהם וכן אם הנתבע מערים לברור דיין שאינו הגון כדי לשבת אצל דיין הגון כופין אותו לדון בפני שלשה או שיברור דיין הגון:

יד א **לא** נתרצו לדון בעירם אלא בבירת הוועד מקום קבוץ חכמים אם הנתבע אומר כן אין שומעין לו אלא כופין אותו ודן בעירו ואם יצטרכו לשאול כותבי' ושולחו' לבית הוועד ודנים להם בעירם כפי שישלחו להם מבית הוועד ואם התובע אומר לילך לבית הוועד (א) שומעין לו ול"ש תובע על עסקי מלוה או על עסק גזילות וירושות ומתנו' (ג) בד"א כשידוע שיש לו תביעה על הנתבע כגון שמורה מקצת או שטוען פרעתי אבל י אם אין ידוע כגון כופר הכל אין שום אחד מהם

לא קבלו עליהם דעת המכריעים אלא לדעת ברורים אלו ירדו ולא לדעת אחרים י וירצה כת אחת מהם דברי המכריעים ויאמנו דבריהם בעיניהם ורצו עכשיו בדעת' מה שלא רצו בתחל' בזה ובכיוצ' בזה באמ' יכולי' לעשו' כי אין זה דע' המכריעי' אלא דעת הברורים שהסכימו עליו עכשיו עכ"ל: וכתב עוד כל שיש ספק במשמעות התקנה הולכים להקל לנתבע הדא שכל שהוא חוץ מגדר הדין אי אתה יכול להסכימו עד שיהיה ברור וכל שאינו ברור העמידהו על דין התלמוד ועוד שכל המע"ה עכ"ל:

יד לא א נתרצו לדון בעיר' אלא בבית הווע' וכו' בסוף פ' זה בורר כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן המוקף את חבירו אחד. אומר נדון כאן ואחד אומר נלך למקום הוועד כופין אותו וילך לבית הוועד אמ' לפניו ר' אלעזר הנושה בחבירו מנה יוציא מנה על מנה אלא כופין אותו ודן בעירו איתמר נמי אמר רבי ספרא אמר רבי יוחנן שנים שנתעצמו בדין אחד אומר נדון בכאן ואחד אומר נלך למקום הוועד כופין אותו ודן בעירו ואם הוצרך דבר לשאול כותבים ושולחין ואם אמר כתבו ותנו לי מאי זה טעם דנתוני כותבין ונותנין לו: אמר אמימר הלכתא כופין אותו וילך למקום הוועד: א"ל רב אשי לאמימר והא אמ' רבי אלעזר כופין אותו ודן בעירו ה"מ היכא דקאמר ליה לוה למלוה אבל מלוה עבד לוה לאיש מלוה וכתב הרא"ש ולאו דוקא לוה ומלוה אלא אפילו בגזלות מקח וממכר ומתנו' וירושו' וכל דבר שיש בו תובע ונתבע דהאי טענה דרבי אלעזר שלא יוציא מנה על מנה שייך בכל תובע וגם ר"י איירי בכל תביעות שתוקף את חבירו לדין וקשה דבפרק הגוזל בתרא משמע דאפילו לוה מצי כייף לילך למקום הוועד גבי אין מקבלין עדות אלא בפני בעל דין וקאמר אפילו פתחו ליה בדינא מצי נתבע למימר לבית דין הגדול קא אזילנא ויש לומר דהתם בשניהם תובעים זה את זה אי נמי הא דאמר אבל לוה כופין אותו ודן בעירו הייני דוקא בידוע שזה לוה וזה מלוה כגון שמודה מקצת אי נמי טוען פרעתי אבל אם אמר לא היו דברים מעולם לא שייך כאן עבד לוה לאיש מלוה ועוד נראה שבית דין הגדול ומקום הוועד תרי מילי נינהו דמקום הוועד מקום קיבוץ חכמים והכא במציעא משמע מתוך פר"ת דבית דין הגדול הייני נשיא שבארץ ישראל שילכו למקום הוועד שאינו אלא מקום קיבוץ חכמים עבד לוה לאיש מלוה וכופין אותו והולך למקו' הווע' אבל נתבע לא מצי כייף לתובע לילך למקו' הווע' והו' דידיע דאית ליה תביע' גבי' כגון דמוד' במקצ' או טוען פרעתי אבל לב"ד הגדול אפי' נתבע מצי טעין ובזמן הזה מסתבר שהשופט שבדור נקרא ב"ד הגדול וכן היה אומר ר"ת שהמגיד היו ממנים הגדול שבדור לנשיא כמו שבני בתירא ירדו מנשיאותם ומנו את הלל נשיא לפי שהי' גדול מהם לכך נקר' ב"ד הגדול ואמרי' בריש פרק אחד דיני ממונו' צדק צדק תרדוף אחר רבי אליעזר ללוד וכן אחר רבי מתיא בן חרש לרומי אלמא דאפילו רומי נקרא ב"ד כשאין למעלה ממנו עכ"ל: וכ"כ עוד התוספות והרא"ש ז"ל בפרק הגוזל בתרא והמרדכי בפרק זה בורר וסמ"ג: ומ"ש רבינו וי"א לב"ד הגדול אין שומעין אלא לנתבע וכו' גם זה מדברי הרא"ש שם וז"ל ויש שהיו רוצים לומ' דב"ד הגדול דוקא נתבע מצי טעין ולא תובע וכו' אבל רבי' תם דקדק מלשון ה"נ דאפי' תובע מצי טעין וכו' ומ"ש ב וא"א ז"ל כתב אם עני יתמין עשיר לב"ד הגדול יסדר טענותיו לפני דייני עירו וכו' בפרק הגוזל בתרא כתב כן: עיין במישרים נ"א חלק י"ג ובמהר"יק שורש נ"א ושורש א' כתב הרא"ש בתשובות סוף כלל ס' שני הבעלי דינים יפרעו שכר השליח: כתו' בנמקי יוסף סוף פר' קמא דב"ק על כלבא דאכל אימרא דמזמינן ליה לא"י אע"ג דקי"ל דאין מוציאין מנה על מנה הני מילי היכא דאיכא דיינים בהאי' אבל השאין כאן דיינים שיוכלו לדון דין זה כי הכא מזמינן ליה לארעא דמנו למדייניה: כתב הר"ש בר צמח להוליכו למקו' אחר לדון איכא דין אלא יסדרו טענותיה' במקומו' וישלחו לב"ד וכדאמרי' בירו' תרין גוברין הוה להו דין וכו': בפ' הגוזל בתרא דהיכא דפתחו ליה בדיניה לא מצי למימר לב"ד הגדול אזילנא ועיין בתשובת הריב"ש שכתבתי בסי' ע"ט: כתב הרשב"א בתשובה הא דאמרינן דהם לוה אומר נלך לבית הוועד כופין אותו ודן בעירו אפילו א אמר הלוה נלך לבית הוועד י ואני אעשה כל ההוצאות הדרך אפ"ה אין שומעין לו דיכול לומר לו מלוה איני רוצה לטרוח: וכתב עוד בתשובה אימתי אילו היה בית דין יפה י סמוך לעירם חוץ לב' ב פרסאות אי נמי שאין בעירם יודע הדין אף ללוה שומעין לומר נלך לבית דין היפה סמוך לנו וכדמוכח בר"ש זה בורר דאקשי' ואפי' לוה מצי מעכב וכו' כדאמר רבי יוחנן בעלילות בצוריא שנו וכו' רב פפא אמר אפי' תימ' מומחין כגון ב"ד דרב הונא ורב חסדא דאמר ליה מי קא מטרחנא לך והדבר ידוע דרב חסדא תלמיד רב הונא היה ואסור לתלמיד להורות תוך ג' פרסאות דרבו אלמא תוך ג' פרסאות אף הלוה יכול לעכב ולומר לב"ד
הגדול

הגדול אבי הולך דעכשיו אין המלוה צריך להוליא הולאה ואין לו טורח כ״כ וכן אלו נזדמן למלוה דרך למקום הב״ד יפה יכול הלוה לעכב ולומר הרי אתה הולך למקו׳ ב״ד יפה ואיכך לרי׳ על דיכי לא טורח ולא הולאה׳ שומעין לו עכ״ל וכל זה בתשו׳ להרמ״בן סי׳ מ״ז׳ עיין בנמקי יוסף ר״פ זה בורר כי סוף כת׳ כמה חילוקים בדינים אלו:

ועל זה הדרך כ׳ הרמ״בם בזמן שאין ב״ד הגדול וכו׳ דברי הרמ״ב ז״ל שם ״בכו׳ פ״ו מה׳ סנהדרין ועיין בתשו׳ מהר״יק שורש ל׳ ובמה שאכתו׳ לקמן בשם המרדכי וא״ז ומ״ם רבי׳ ועל זה הדרך כ׳ הרמ״בם נרא׳ דקאי למה שכתב בשם ר״ת דאפי׳ התובע מלי טעין לב״ד הגדו׳ קא אזליכ

״ב״ה ומ״ש מ״ם מהרי״ק שגיתי א״ז יודה הרמ״גם דברים המוסים הם ונת״ם בגיאורי להרמג״ם:

הכרי כ׳ אם אמר התובע נלך למקום פלו׳ לפני פלו׳ הגדול ואע״ג דלר״ת בין תובע בין נתבע מלי טעני הכי ולהרמ״בם דוק׳ תובע הוא דמלי טעין הכי ולא כתב׳ מ״מ בענין התובע הם שוים ולאפוקי מסברת י״א שהיו רולים לומ׳ דאין שומעין לתובע ומשו׳ הכי׳ דנתבע טעין הכי איכ׳ פלוגת׳ בין הרמ״בם ור״ת לא כ׳ רבי׳ וכ״כ הרמ״ב אלא ועל דרך זו כ׳ הרמ״בם ואיפשר לומר עוד שהכי׳ רבי׳ דברי הרמ״בם להחזיק מה שכתב ב״ד הגדול פי׳ ב״ד חשוב ומומחה שבדורו כל דור ודור לפי מה שהוא עיין בתשו׳ מה״ר איסרלן סי׳ ק״נו ס״ד וק״ס ופ״ז: זה לשון הרמ״בם בדינין הללו שבפי׳ זה בפרק הכו׳ שנים שנתעלמו בדין אח׳ או׳ כאן וא׳ אומ׳ נעלה לב״ד הגדו׳ שמ׳ יטעו אלו הדיינים ויוליאו ממון שלא כדין כופין אותו ודן בעירו ואם אמר כתבו ותנו לי מאי זה טעם דנתוני שמא טעיתם כותבים ונותנין לו ואח״כ מוליאין ואם הולרך לשאול דבר מב״ד גדול שבירושלם כותבי׳ ושולחי׳ ושואלין ודנין להם בעירם כפי מה שיבא בכתב ב״ד הגדול בד״א בשאר הדינים שזה טוען וזה טוען או כשאמר המלוה נדון כאן והלוה אומ׳ נלך לב״ד הגדול אבל אם המלוה אומר נלך לב״ד הגדול כופין את הלוה ועולה עמו שהא׳ עבד לוה לאיש מלו׳ וכן אם טען זה שהזיקו או גזלו והנה הטוען לעלות כופין ב״ד שבעירו את הנטען לעלות עמו וכן כל כיולא בזה בד״א בשיהיו שם עדים או ראיה לנגזל או לניזק או למלוה אבל טענה דקיית אין מחייבין את הנטען לעלו׳ כלל אלא נדון׳ במקומו ונשמ׳ עכ״ל (ג): כתוב בתשובת מהרי״ק סי׳ י״ד על דבר הרב שרולה לכוף לדון בעירו הנה מנהג פשוט הוא בין הקהלות ״׳ כשמוליא בעל דינו במקום שיש שם ב״ד שמכריחו לדון שם: ד כתב הרש״בא בסי׳ אלף קנ״ט ולענין מה ששאלת אם יכולים הב״ד שיאלה מהם לכוף אותה לדון שם כיון שהקרקעו׳ שם יכולים הם לכופה לדון כאן ובית דין שולחים ומודיעים אות׳ אם באה או שפייסה אותם מוטב ואם לאו בית דין מגבין להם מאותה קרקעות שעשתה להם אפותיקי וכדאמרי׳ בפ׳ הכותב כדי שלא יהא כל א׳ נוטל מעותיו של חבירו והולך ויושב לו במדינת הים ומערו בירו׳ שהולאה לו מב״ד ג׳ אגרות אח׳ תוך ל׳ ואחד תוך ל׳ וא׳ תוך ל׳ אם בא מוטב ואם לאו מפליטין נכסיו עכ״ל ועיין בתשובת הר״אש שכתבתי בסי׳ ק״ו: ובא תשובה אחרת כ׳ על ראובן שהלו׳ לשמעון מנה והניח׳ דרי׳ במוכטסון ועכשיו ילא שמעון לדור במקו׳ אחר ובא ראובן לפני ב״ד קהל מוכטסון ושלחו לשמעון לעמו׳ בדין והשיב ואמ׳ שלא ידון

כס׳ סמכ׳ וע״ש ומ״ש רבי׳ וכ״כ ונרא׳ שאינו יכול להסתלק מאח׳ לחבירו וכו׳ יש לתמוה עליו שמאחר שסמ״ג הביא ראיה לדברין היאך חלק עליו בסברא בעלמא בלי סתירת ראיתו: ומ״מ יש לדקדק בדברי סמ״ג שאם יכול אחד מבעלי הדין לומר לא אדון בפני זה אלא בפני זה כשבעל דין זה יאמר כך גם חבירו יאמר לא אדון בפני זה שאת׳ אומ׳ אלא בפני האחר וא״כ מי ידון ביניהם ול״ל דא״הכ שזה יכול לעכב על בית דינו של זה וזה יכול לעכב על בית דינו של זה וצריכין לברור ב״ד השני לשניהם:

ז כתב המרדכי בפרק זה בורר השיב רבינו מאיר כך ראיתי בתקנת הקהלות שאם אחד מבעלי דינים טוען לשלוח למרחקים ויש חכם סמוך להם ורואים הדיינים שהו׳ מתכוין להפסיד חבירו בשכירות השליח אין שומעין לו ואם הדיינים אומרין נשלח לחכם שבסמוך וחבירו אומר נשלח למרחוק יש לשלוח בסמוך דלאו כל הימנו לגרום הפסד לבעל דין אם יש בית דין בקי סמוך לעיר׳ וכל שכן בתוך עירם דלא שבקת חיי לכל בריה שאם התביעה מה׳ דינרים אין נכון שישלחו למרחוק וישכיר שליח בעשר׳ דינרי׳ אף על פי שאותו חכם רחוק חכם יותר מן החכם שבסמוך (ו): וכתב עוד שם בשם א״ז כל היכא שיש בעיר מומח׳ ויודע דין תור׳ לאמתו הרי זה דן בעירו בעל כרחו לא שנא תובע לא שנא נתבע לא מצי לאימר נלך לבית הוועד או לבית דין הגדול אלא דן בעירו מפני שרמאין שלא ידחו עלמן מן הדין ותו דלית׳ מקום הוועד מקום קיבוץ חכמים שיתבייש מהם עד כאן לשונו ועיין עוד שם מה שיש מנהגם במזמנין את חבירו לדין (ח)

״ב״ה כתוב בתשו׳ נשאלתי על אחד שהזמינוהו לדין גדולי העיר ופרנסיה אשר כל דבר העיר נחתם על פיהם והנדון אומר אין אדון בעיר הזאת והלא איחתנם תועלה על הדיינים וגם ...

מהם יכול לכוף את חבירו ואם מסתלקים מב״ד של עירם לילך לב״ד הגדול פי׳ ב״ד חשוב ומומחה שבדורו כל דור ודור לפי מה שהוא שומעין לשניהם לנתבע כמו לתובע וי״א לב״ד הגדול ״אין שומעין אלא לנתבע דא״לכ יתנו העניי׳ עיניה׳ בעשירי׳ ויתבעוהו ליל׳ למרחו׳ ויתנו לה׳ כל תביעת׳ כדי שלא יצטרכו לילך אבל ר״ת ״דקדק מלשון הגאון דאפי׳ תובע מצי טעין שכתב ואי טעין לוה לאישתמוטי לב״ד הגדול קאולינא טענתו טענה וכיון דלוה מצי טעין לאישתמוטי כ״ש מלוה ב וא״א הר״אש ז״ל כתב אם עני יזמין עשי׳ לב״ד הגדול יסדר טענותיו לפני דייני עירו ואם יש ממש בדבריו יאמרו לו שילך עמו ועל זה הדרך כתב הר״מבם בזמן שאין ב״ד הגדול אבל יש מקומות שיש בהם חכמים גדולי׳ מוכחי׳ לרבים ויש מקומות שיש בהם תלמידים שאינם כמותם אם אמ׳ התובע נלך במקו׳ פלוני לפני פלוני הגדול ונדון לפניו כופין הנתבע להלוך עמו ג כת׳ בספר המצו׳ אם יש ב׳ ת״ח בעיר אחת (ז) ואחד גדול מחברו יכול אח׳ מבעלי הדינים לומר לא ארון בפני זה אלא בפני זה ואע״פ שהוא קטן ממנו כיון ששניה׳ בעיר אחת ולא נהירא ונר׳ שאינו יכול להסתלק מא׳ לחבירו אפי׳ בשוין אלא מהקטן להגדול ממנו ואף במקום שאין שומעין לנתבע להסתלק מן הדין ד אם אמר לדיין כתוב לי מאיזה טעם דנתני כותבין ונותנין לו ואם יראה לדיין שבעל הדין (ט) הוישרו שנוטה הדין כנגדו צריך להודיעו מאיזה טעם דנו אפי׳ אם לא ישאל כדי שיהי׳ נקי מה׳ ומישראל ה אע״פ שהאח׳ מבעלי דינין נסתלק מב״ד שבעירו לב״ד הגדול ויצא חייב אין צריך לפרוע לשכנגדו יציאותיו שהוציא לילך עמו כד״א שאינו מסרב לירד לב״ד אלא שאמר לילך לב״ד הגדול אבל

ואף במקום שאין שומעין לנתבע להסתלק מן הדין אם אמר לדיין כתוב לי מאי זה טעם דנתוני כותבי׳ ונותנין לו כבר כתבתיו בסמוך דהכי איתא בס״פ זה בורר: וכתב רבינו ירוחם בין אם דנוהו בכפים בין לא דנוהו בכפים מ״מ כותבין ונותנים ח וכתב עוד בשם הר״מה כי מי שאומר כתבו לי מאי זה טע׳ דנתוני או אלך לב״ד הגדול או לבית הועד לסתור הדין גובין ממנו בתוך כך עד שיתברר ואין ממתינין לו ורא״ים ממה׳ חזקת רב כהנא שקל בידקא בפרעיה אזל אהדר גודא וכו׳ א״ל לכי תיתי וכ״כ מהרי״ק בשורש אחד וכ״כ בהגהות מיימון פ״ו מהל׳ סנהדרין וכן כר׳ מדברי הרמ״בם שם: וע״מ ואם יראה כנגדו צריך להודיעו מאי זה טעם דנו אפילו ...

אבל מסרב מלירד לדין והוצרך התובע להוצי' עליו יציאו' לכופו לירד לדין צריך לפרוע לו כל יציאותיו:

טו צריך הדיין שיקדים לדון הדין שבא לפניו תחיל' דכתיב כקטן כגדול תשמעון אבל צריך להקדים דין של ת"ח אפי' התלמיד חכם בא לבסוף לכבוד תורתו בוכן מצוה עליו להפך בזכותו מה שיוכל כתב הרמ"בם היו לפני הדיינין דינין הרבה מקדימין דין היתום לדין האלמנה שנא' שפטו יתום ריבו אלמנה ודין האלמנ' קודם לדין ת"ח (א) ודין ת"ח קודם לדין ע"ה ודין האשה קודם לאיש שבושת האשה מרובה ג. הדיין שבא לפניו דין מרומה לא יאמר אחתכנו ויהיה העון תלוי על העדים לא ירדשנו ויחקרנו היטב אם יראה לפי דעתו שאין בו רמאות חותך הדין ע"פ העדי' אבל אם לבו נוקפו שיש בו רמאות או אין דעתו סומכת על דברי העדי' אע"פ שאינו יכול לפוסלן או שדעתו נוט' שבע"דין זה רמאי והשיא את העדי' אע"פ שהם כשרי' ולפי תומ' העידו וזה הטע' אן שנרא' לו ככל' דברי' שיש שם דברי' אחרי' ואינם רוצי' לגלותן כל אלו הדברי' וכיוצ' בהן אם באו לדיין אסו' לו לחתוך אותו הדין אלא יסלק עצמו ממנו וידין אותו מי שלבו שלם בדבר והדברים מסורין ללב והכתו' אמר כי המשפט לאלהי' הוא וזה' דוקא כשהתובע רמאי אבל אם הנתבע רמאי כ"ש שישתדל בו לבטל דברי הרמאי כתב ד' הרמ"בם יש לדיין לדון בדיני ממונות על פי הדברים שדעתו נוטה בהן שהן אמת והדבר חזק בלבו שהוא כן אע"פ שאין ראיה ברורה ואין צ"ל אם הוא יודע בודאי שהו' כן שהו' דן כפי מה שיודע כיצ' הרי שנתחייב אדם שבועה בב"ד ואמר לדיין אדם נאמן אצלו ושדעתו סומכת עליו שזה האיש חשוד על השבועה יהפוך השבועה על שכנגדו ויטול הואיל וסמכה

וסמכה דעתו של דיין על דברי זה ואפי' אשה או קרוב ואצ"ל אם יודע הדיין בעצמו שהוא חשוד וכן אם יצא שט' לפניו ואצ"ל אדם שהוא סומך עליו אפי' אשה או קרוב שהוא פרוע אם סמכה דעתו על דבריו יש לו לומר לזה לא תפרע אלא בשבועה או אם היה עליו שטר חוב לאחר יתן לזה שלא נפגם שטרו כלל ויניח זה שנפגם שטרו כדברי האחד או ישליך שטרו לפניו ולא ידין בו כלל כפי מה שיראה וכן מי שטוען יש לי פקדון אצל פלוני שמת בלא צואה ונותן בו סי' מובהק ולא היה זה הטוען רגיל ליכנס בבית זה שמת אם יודע הדיין שזה החייב אינו אמוד להיו' לו חפץ כזה וסמכה דעתו שאין זה החפץ של מת מוציאו מן היורשין ונתנו לזה האמוד שנותן בו סי' וכן כל כיוצא בזה שאין הדבר מסור אלא ללבו של דיין א"כ למה הצריכ' התורה ב' עדי' שבזמן שבאו העדים לפני הדיין ידון על פיה' אע"פ שאינו יודע אם העידו אמת או שקר כל אלו הדברים מעיקר הדין אבל משרבו בתי דינין שאינם הגונים במעשיהם ואם הם הגונים במעשיהם אינם חכמים כראוי הסכימו רוב בתי דיני ישראל שלא יהפכו שבועה אלא בראיה גמורה ולא יפגמו שטר ולא יפסידו חזקתן בעדות אשה או קרוב או פסול וכן בשאר הדינין לא ידון הדיין בסמיכ' דעתו שלא יאמר כל הדיוט והדיוט לבו מאמין לדבר זה ודעתי נסמכת עליו אע"פ אם העיד אדם נאמן כא' מכל הדברי' ונוטה דעת הדיין שאמת הוא ממתין בדין ואינו דוחה עדותו ונוש' ונותן עם בעלי דינין עד שיודו לדברי העד או יעשה פשרה או יסתלק מן הדין ע"כ וכן הביא א"א הר"אש ז"ל דברי גאון על ההיא כגון דאמר ברי דקים לי בגויה מרענא שטרא אפומי' והאידנא לית ליה לדיין למימר קים לי בגויה דלא בריר לן קים לי בגויה היכי הוא הילכך לית לן לאורועי שטרא או לאפוכי שבועה אלא בעדות ברורה ואפ"ה באדם כשר מחמיצין הדין ודורשין וחוקרין עד שיתברר הדבר ויצא הדין לאמתו: אמר

ג הדיין שבא לפניו דין מרומה לא יאמר אמתלכנו ויסיס סעון תלו י על סעדים וכו' עד וסכתו' או כי סמשפט לאסי' הוא · כל זס מדברי סרמ"ב בפכ"ד ממס' סנסדרי' ובמקו' מס שכתוב בספרי רבי' וידון אותו אותו מלכו של עולם כתו' בדברי סרמב"ס וידון אותו מי שלבו שלם בדב' וסיא סנידס' סככול' וכתו' בספרי רבי' או שכבר' לו וט"ס סו' ולכי' לסני' או שכבר' לו ודברים אלו וגם ע"ש וזס דוקא כפסתובע רמאי וכו' בר"ס פ' א' דיני ממונות (דף לב) תנן אח' דיני ממונות וא' דיני נפשות בדרישס וחקירס ובגמ' דיני ממונות מי בעי דריש' וחקירס ורמינהי שטר שזמנו כתוב באחד בניסן בשמט' וכו' אמ' רב פפא כאן בדין מרומ' כאן בדין שאינו מרומס וכת' הר"אש וסא דאמרינן פ' שבועת סעדו' דדין מרומ' אין לדונו כלל משו' דכתי' מדבר שקר תרחק תירץ ר"מ דסיינו כפסתוב' טוען ברמאות אז יסתלק סדיין ולא ישמע טענתו וסכא מיירי שסכתב' טוען ברמאו' ואפי' יכו' סדיין לסתלק שלא יסתכר סרמאי ברמאותו אלא ידרוש ויחקור סדיין יפה לבטל רמאותו עכ"ל וכ"כ בתשוב' סוף כלל ק"ז וסיים בס אלא מס יעשו סדיינים יחקרו וידרשו בכל מיני דרישו' וחקירו' לסוליא סדין לאמתו וצריך סכתב' לספיר על כל מס שישאל סדיין ואם אינו רולס לספיר ומכסס ומעלים דבריו ומשיב תשובות נגובות כדי שלא יוכל סדיין לעמוד על אמתת סדין מס יעשס סדיין לזכותו א"א תאמר שכרא' לו דין מרומס ואם יסתלק מן סדין סייגו זכות כי בזס יפטר אם שום דיין לא יזס' לדונו ועל זס כתמ' אין לדיין אלא מס שעיניו רואות א וכיון שכראס לדיין שאם סיס זס משיב על שאלתו סיס סדבר מתברר ומתמת שלא יתברר סוא כובש את דבריו יעשס סדיין כאלו סשיב ונתברר שקר ויחייבנו באומד סדע' אע"פ שאינו יכול לברר שקרו בביאור מאחר שסעדר סביאור בא מתמת רמאותו שאינו רולס לספיר על חקירו' ודרישו' אומדנא דמוכח סוא ורשאי דיין מומחס לדון באומדנא דמוכח כזס כססיא דפ' חזקת דאמר ר' בנאס יא זילו חבוטו לקברא דאבוכון וכו' שמא כל דיכא דלא איפשר לגא לברורי לא אמרי' יסא מוכח עד שיב' אליסו אלא ידין לפי מס שעיניו רואו' אומד דעתו בסברא מועטת שכר' לו שאותו שסיס בנו סיתס ירא תקוע' בלבו וחלק כבוד לאביו וכתן לו כל סנכסים כ"ש בנדון זס שיש כמס ידים מוכיחות ור' בנאס למד דין זס מאב' סחכמי' שלמס ע"ס במעש' דסתים כפי' זונות וכן חכמי סתלמוד בכמ' מקומו' פסקו דבריסס באומד דעתס גבי' ש"מ שכתב כל נכסיו לאחרים וכו' וכן סכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאס אלא אפטרופ' וכן במי שסלך למדינ' סים ושמע שמת בנו וכת' כל נכסיו לאחרים וכן שטר מברחת וכן סודאה דדייני וסיינו טעמא דכיון שבא סדין לפני סדיין וסוא אינו יכול לברר סדב' אינו רשאי למשוך ידו מן סדין ויריבו סבעלי דינין זס עם זס וכתי' אמת משפט שלום וכו' וע"י סמשפט יש שלום בעולם ולכך נתנו כח לדיין לספוט ולעשו' מס שירל' אף בלא טעם ורא' כדי לתת שלו' בעול' וכן מליכו שניתן כח לדיין לעשו' דין כעין פשרס בפ' סמפקיד גבי ססוא אפטרופ' דיתמי דזבין לססו תורא ולא סוס ליס ככי ושני ומית וכו' וכ' עו' סס סדיינים חקרו ודרשו לסוליא סדין לאמתו וסיס לריך לסשיב על כל חקירו' ודרישו' שלסס כי סיס נרא' לסם שסיס טוען ברמאו' כיון שלא סשי' לסם סיס לס' לחייבו לאלת' כי סיכי דעדי' שלא סשיבו על סחקירו' ודרישות עדותן בטלה וכיול' בזס כתוב במרדכי ריש מליע' בשם סר"מ: (וע"ל סי' ס"ס) ב כתב מסרי"ק בשורש ס"ו אם ירא' לדיין שסדין מרומס לריך דרישס וחקיר' לעדי' סחתומי' על סשט' ועיין שם: וכ' עוד סר"אש בכלל ס"ח יג סימן ט"ו אם אני רואס באומדנ' דמוכח דסדין מרומס ושקר אני אומר שאין לשום דיין מישראל לסשתדל בדין זס וזס אני כותב וחותם ונותן ביד שכתבע עיין בתשובות סרא"ש שכ' רבי' בסי' ס"ס ובתשוב' שכתב סי' ע"א ועיין עוד בתשובת סכז' ראש כלל פ"ו וכתבס רבי' בסי' כ"א עיין בכתבי מס"ר איסרלן סי' ר"ס ורס"א (וע"ל סי' ס"א בסטרות יסיני'): כתב סרי"בס בסי' ק"ח על אנים שטעו' שלא נסאר מבעלס כלום וים אומדנות מוכיחו' שסיס לו ממון סרבס וסיא לקחס אותו תאיימו עלי' לספחיד בכל מיני איומי' וספחדות כדי שתודס לסתפשר עם סיורשים אחרי שמפורסס ביניכם הסערעות והאונאות שנעשה כמו שאמרו בפרק אלו נאלאות מר זוטרא חסידא איגניב ליה כסא דכספא מאושפיזיה וכו' ובאמת כי אותו ג הכמת שעשה לא הפסו שעשקתות בוותיקו שהוא נעשים אם סבעל ולקה' · בעדכס כפולה אמת מנהג דאמי ליענש על בלי הגיד לבעל ודן כן ד' אותם שקנו סחורה מכנס בזול מאוד מבעלים בעדכס וסיתה מוכרת לכס לבעלים גם שלא עשו היסוד ואף ע"פ שסיתה גופתת ונעתכת בתוך הבית: כתב יד הרשב"א שאלת ראובן ושמעון אחים ויעקב אביהם נתחייב לראובן מנה ובשטר יעקב והוליא לראובן השטר הכז' של סמנה ושעה אדרבתא בנכסי שמעון מפני שחוב הכז' כיון שהוא היה יודע יעקב אביו

ליעיס כוליא שמעון הסטר חוב קלוע ואמ' שגבסו לראובן כולי ממנו ולשביא ראיס לדבריו שראובן מכר לו חלקו מירוש' אביו במנ' וכן כתוב בשט' סמכר וסולי' שמעון שטר אחר קלוע שסחזיק לראובן עליו ק"ק ואמ' שסמנס סא' סיס מקנין חלקו סמכ' וסמכ' סשני מתמת סחוב סכז' שנתחייב לו יעקב אביס' עכשיו תובע שמעון מראובן מחלית סמנס סכזכר לפי שסוליאו ממנו שלא כדין מפני שראובן גם כן יורש בנכסי יעקב ועליו מוטל מחלית סחוב לפרוע וראובן אומר שלא נטל ממנו אלא ב' זוז' תשובס כל שטוען ראובן שלא קבל ממנו אלא ב' כדינו סרי סוא כופ' בכל מס שטען שמעון וסרי נשבע לו עליו שבועת סיסת ככל כופ' בכל ונפטר אלא שיש לב"ד לחקו' סיטב מפני שאע"פ שאין שטר סק"ק דבר ברור שסמנ' סא' סיס שלו מתמ' סחוב סיפס' שלא רלס לקבל ממנו ראובן שעא מתחל' לא סיס יודע סדין ואח"כ ידעו או שידעו וחזר בו כדי שלא יעשס רש' ליקח מס שאינו שלו מ"מ קל' אמתלא יש וב"ד יפס יוליא דבר לאמתו: וכתב עוד שאלתם במס שאמרתי בדין ראובן ושמעון וב"ד יפס יוצי' דב' לאמתו סודיענו סיאך יוליאנו לאמתו· תשו' דבר זס אינו עכין פרטי שיוב' שום א' חכם בדב' פלו' ובדב' פלו' אלא לפי מס שסוא עכין במקומו ושעתו בחקירו' סענין אם סיו שם עדים ליש או אפי' אשס ובאיזס ענין סיס ולפי דע' סב"ד וחכמתו וחריפותו יכיל סענין מתוך סדברי' וזסו שסיו בודקין ומרבי' בחקירו' ובבדיקו' וסוא רמזו במס שאמרו דן דין אמת לאמתו ואם סוא דן דין אמת מאי לאמתו אלא שרמזו לזס שיוסיפו לדב' ולשאול ואע"פ שמן סדין סי' כן וכן בתחל' סדב' אפי' כן יעיינו סיט' כדי שילא לאמתו אם ירא' בעיניסם קלת רמאו' וסערמו' בדבר בטענותיסם עכ"ל עיין בתשו' סרש"בא בסי' קמט: ד כתב סרמ"בם יש לדיין לדון בדיני ממונו' ע"פ סדברי' שדעתו בסן שסן אמת וכו' עד או יסתלק מן סדין ססכל פכ"ד ממס' סנסדרין ויש חסרון ל' בדברים אלו שאלל מ"ש ודעתו נסמכת עליו כתו' בדברי סרמ"בם וכן אין מוליאין מן סיתומים אלא בראי' ברור' לא בדע' סדיין ולא באומדן סמת או סטוען דיכים סללו מבוארים בפ' סכותב (דף פס) דגרסי' סתם ססיא איתתא דאחייב' שבוע' בי דינא דרבא אמרס ליס בת רב חסדא ידענא בס דחשוד' אשבועת' ה ו ז אפכס רבא לשבועס אשכנגדס זימנין סוו יתבי קמיס רב פפא ורב אדא בר מתנס אייתי ססוא שטרא גביס א"ל פפא ידענא ביס דשטרא פריעא סוא א"ל איכא איניש אחרינא בסדי דמר א"ל לא א"ל אע"ג דאיכא מר ע"א לאו כלו' סוא א"ל רב אדא בר מתנא ולא יסא רב פפא כבת רב חסדא בת רב חסדא ק"ל בגוס מר לא ק"ל בגויס אמר רב פפא השתא דאמר מר ק"ל בגויס מילתא סיא כגון אבא מר ברי דק"ל בגויס קרענא שטרא אפומיס קרענא ס"ד אלא מרענא שטרא אפומיס ססוא גברא דאפקיד שב מרגנותא דלייזי בסדינא בי רבי מיאשא בר בריס דרי"בל שכיב רבי מיאשא ולא פקיד אתו לקמי' דרבי אמי א"ל חדא דידענא ברבי מיאש' דלא אמיד ועוד סא קא יסיב בסימנא ולא אמרן אלא דלא סוס רגיל דעייל ונפיק לסתם אבל רגיל דעייל ונפיק לית' אימור איניש אחרינא אפקיד ואיסו מחזא חזא ססוא גברא דאפקיד ככא דכספא בי חסא שכיב חסא ולא פקיד אתו לקמיס דרב נחמן דן לסו כסאי דיכא דרבי אמי ותו ססוא גברא דאפקיד מטכסא בי רב דימי אחוס דרב ספרא שכב רב דימי ולא פקיד אתו לקמיס דרבי אבא ודן לסו כרבי אמי ורב נחמן וכתב סרי"ף למימרא דסלכס רווחת ולית בס פלוגתא ואסא דאמריכן אפכס רבא אשכנגדס ואסא דא' רב פפא כגון אבא מר ברי דק"ל בגויס מרענא שטר אפומי' כתב סרי"ף חזינן לגאון דקאמר דסאידנא לא איפשר לדיין למימר ק"ל בגויס דלא בריר לן ק"ל בגויס סיכי סוא · סילכך לית לן לאורועי שטרא או לאפוכי שבועס אלא בעדות ברורס ואעפ"כ בעדות אדם נאמן מחמילין את סדין ודורשין וחוקרין עד שיתברר סדבר וילא סדין לאמתו וגם סרא"ש כתב כן וכתבו רבינו בסמוך · ומ"מ איכא למידק ח דמשמע דלא אמר סכי גאון אלא כענין לאורועי שטרא או לאפוכי שבועתא אבל לענין לסוליא מן סיתומים באומדן דעת סמת או טוען ומש"ע דבעל לא איירי גאון וכן משמע בהדיא ממה שכתבו סרי"ף והר"אש ז"ל על כתבו עובדי למימרא דהלכתא רווחת ולית בה פלוגתא ולא כתבו על זה סום דב' מעמ' דעוד סיו דין הוי סכי ואיסם סמעמע' זה סמעי' רבי' מדברי סרמ"בם סא דאין מוליאין מן היתומים אלא בראי' ברור' וסר"ב' סבת' דסאידנא אין מוליאין מן היתומי' אלא בראי' ברור' מעמ' דה"ל בזכינן שטעמא מיחזי ממ' ד"ה דסאידנא לא בריר לן ק"ל בנו' היכי סוא דהיינו לוח שרבו ב"ד שהין סבוני' במעשיהם ואם הם הגוני' במעשים איב' חכמי' כראוי מסוא טעם' אית לן למימר דאין מוליאין מן היתומים אלא בראיה ברורה לא בדעת הדיין ולא באומדן סמכת או

[illegible]

ז א אמר א׳ מבעלי הדינין יש לי עדים ושאל זמן להביא׳ נותנין לו זמן ל׳ יום ולא יות׳ ולאח׳ ל׳ יום פוסקין הדין (א) ואם כביאן אח׳ כן יסתור הדין כתב הר״ר ישעיה הא דיהבינן זמן ל׳ יום דוקא כשתבעהו תחלה בלא ראיה וחייבוהו ב״ד שישבעוהו טוען יש לי ראי׳ ואינ׳ מצויה עתה בידי ואיני רוצ׳ לקבל שבועתו אז נותנין לו זמן ל׳ יו׳ אבל אם טען תחל׳ יש לי ראיה ואינ׳ מצוי׳ עתה בידי מה צורך ליתן לו זמן לכשיביא ישיב לו הנתבע וכל זמן שלא יביא לא ישיב לו טענה ואם חזר ואמר אין לי ראיה ישיב לו בלא ראיה ונשבע ונפטר ואינו נאמן עוד להביא ראיה כיון שאמ׳ אין לי ראיה ואם גלוי וידוע לבית דין שפלוני ופלוני הן עדים בדבר והרחיקו נדוד נותנין לו זמן עד זמן שיוכל להביא ב כתב א״א הרא״ש ז״ל בתשוב׳ טען אח׳ מבעלי הדינין יש לי זכות בעדים או בראיה ואיני יודע ביד מי הוא חייב הדיין להטיל חרם כל מי שיודע לו זכות בעדים או בראיה שירא׳ אותו לדיין (ג) אפי׳ אם הזכות של העדים והראיה ביד מי שכנגדו דמאי שנא הוא מאחר ארדב׳ כ״ש הוא כיון שיש בידו זכותו של כנגדו והוא תובע ממנו שלא כדין היאך יאבילהו דבר איסור להנבותו ממון שאינו שלו אלא מוקיקין אותו להראו׳ כל מה שיש בידו זכות לשכנגדו ג עוד שאלה לו ששאלת האומר לחבירו שטר שבידך זכות יש לי בו שהורו הגאונים שכופין אותו להוצי׳א אם צריך התובע שיאמר בפי׳ מה זכות יש לו בשטר או לא תשובה הוראה זו של הגאונים לא פשטה בארצינו ואין כופין לשום אדם להראות שטר שבידו בשביל טענות אח׳ שאמר שיש לו בו זכות אם לא שיאמר בפני ב״ד דברים שיש להם אמתלא אז יראה השטר לדיינין ויראו אם ימצאו בשטר הזכות שטוען זה ובענין אח׳ אין כופין לאד׳ להראו׳ שטרו שאין אדם רוצ׳ להשביעו את עצמו שידעו העלם עושרו וממונו:

[illegible]

ט׳עמס לגס ממיס עכ״ל : וכתב בסי׳ ק״ח ולמר מלגת לם יש לדיין לדין ע״פ טענס כלשר נקס ממנו סממון: לו לס יש לדון ע״פ מס סנתבלר לו מפי סממון ולס כי לו רלס לנלר בתוך סטענות כלסס דבר פשוט סבעל סדיין מוטל לדון ע״פ סלמת סנתלמת ללנו ולו ע״פ סטענות לס סס מכחישות סלמת עיין בירו׳ שכתבתי בתחלת סימן פ״ג בשס תשובת סרשב״ל (ג): דיין סנברר לדון בן דין בן פשרס בן נגד סדין יש לו לסשביע לפילו לס לינו חייב שבועס בדין כדי לברר סדבר ללמתו עכ״ל מסר״יק שורש קפ״ז: דיני לומדכ׳ ולליס דבר תלוי׳ בתר לומדנל במסר״יק שורש קכ״ט: ט ב״ד ידוע ומוחזק בכשרות שילו סטר לפנין וידוע ללנו שסול מזוייף לס רשלי סב״ד לקרעו עיין בתשוב׳ סרשב״ל סימן ללף וקמ״ו: י כתב סרשב״ל שנשלל שנס שכתבו בני סעיר בתקנותיסס שיסל כדון כל ענין סתקנס וכל לשון מסופק שבס כלשר ילון לנס לני לס יש לי רשות לדון בלומד כפי מס שירלס לי בתיקון סענין לו דוקל במשמעות סלשון וסשיב ללו כתבו כל ענין מתוקן וכל לשון מסופ׳ יסל נדון ע״פ פלו׳ סיס לך לדון סענין סמחוד׳ לפי מס שירל׳ לך שיסל בו תיקון לענין סתקנס ללל ללו שכתבו כל ענין סתקנס וכל לשון יסל נדון ע״פ פלו׳ ול״ל לדונו כדרוך ללל כפי מס שירלס בדעתך לדונו מתוך סלשון

[illegible]

א יז צריכין הדייני' ליזה' שישוו ב' בעלי הדינין ולא יסבירו פנים לא' יותר מלחבירו ולא יאמר לא' דבר כל דבריך ולאחר קצר דבריך ואם הא' לבוש בגדי' נאים והשני בגדי' פחותים ובזויים יאמרו לזה לבוש כמותו או הלבישוהו כמותך שלא יסתמו דבריו שיחשוב שישאו לו פנים בשביל בגדים ב ולא יהא האחד עומד והשני יושב אלא שניהם עומדים ואם רצו להושיב שניהם מושיבין ולא יהא א' יושב למעלה והשני למטה אלא זה בצד זה וזה בצד זה בד"א בשעת משא ומתן אבל בשעת גמר דין צריכין להיות שניהם בעמידה ואיזהו גמר דין פלוני זכאי ופלו' חייב והעדי' לעולם בעמידה ג ודוקא לכתחלה אבל בדיעבד אם ישבו אף בשע' גמר דין או שהעידו העדי' בישיב' הדין דין ד ות"ח וע"ה שבאין לדין מושיבין לת"ח ואומרי גם לע"ה לישב ואם לא ישב אין מקפידין בכך ה וכת' הרמב"ם וכבר נהגו בכל בתי דיני ישראל שלאחר התלמוד שמושיבין בעלי הדינין והעדים כדי להסיר המחלוקת שאין בנו כח להעמיד משפטי הדת על תלם: ו אסור לדיין לשמו' בעל דין הא' קודם שיבא חבירו (ו) או שלא בפני חבירו ז וכן הבעל דין מוזהר שלא ישמיע דבריו לדיין קודם שבא חבירו ח לפיכך תלמיד שיש לו דין לפני רבו לא יקדים לבא לפניו קודם בעל דינו שלא יהא נראה כאילו מקדים לסדר טענותיו ואם יש לו זמן קבוע לבא לפניו ובא בזמנו מותר: ט לשון הרמב"ם לא יהא הדיין שומע מפי המתורגמן (ס) אא"כ היה מכיר לשון בעלי הדינין ושומע טענותיהם י ויהיה מכיר בלשונם (ואם אינו יו מכי' בלשונם) כדי להשיב להם יעמיד תורגמן כדי להודיע אותם פסק דין ומאיזה טעם חייב את זה וזיכה את זה וצריך הדיין לשמוע דברי בעל הדינין ולשנות אותם שנא' ויאמר המלך זאת אומרת בני החי וגו' ומצדיק את הדין בלבו ואחר כך חותכו ומניין יא לדיין שלא יעשה מליץ לדבריו של בעל דין שנ' מדבר שקר תרחק אלא יאמר מה שירא' לו וישתוק יב ולא ילמ' אחד מבעלי דינין כלל יג אפי' הביא אחד מבעלי דינין עד אחד לא יאמר לו אין מקבלין עד אחד אלא יאמר לנטען הרי זה העיד עליך עד שיטען ויאמר עד א' אינו נאמן עלי וכל כיוצא בזה יד ראה הדיין זכות לאחד מהם ובעל הדין מבקש לאומרם ואינו יודע לחבר הדברים או שראה עצמו מצטער להציל עצמו בטענ' אמת ומפני החימה והכעס נסתלקה ממנו או נשתבש מפני הסכלות הרי זה מותר לסעדו ולהבינו תחילת הדבר משום

דן דין ולבו נוקפו נומר שהוא טועה לא יחזיק דבריו להביא ראיה: לסתמיד שהוא בוש לחזור אלא לכל צדדים יחזור להוציא דין לאמתו:

יב יג ומה שאמר ולא ילמד א' מבעלי דינין ככל אפי' הביא א' מבעלי דינין עד אחד לא יאמר לו אין מקבלין עד אחד וכו' ירו' פר' זה בורר רב הונא מקבל דייכא דאמר מקבלין אתון חד. הסיד אלא איגון יימרין את לא תימא והביאו הרי"ף הם ומשמע דה"פ רב הונא היה מזלזל לדיין כשהבעל דין היה אומר יש לי ע"א שיעיד כדברי היה הוא אומר להם מקבלים אתם עליכם עדות ע"א כאלו היא של ב' עדים שאם אין אתם מקבלים עליכ' כן עדו' ע"א לאו כלום הוא · כתב הרשב"א בתשוב' מה שטען א' שהשטר אינו עכשיו ברשותו כיון שהודה שהיה בידו צריך הוא לברר היכן הוא ומה יעשה בלותו שטר ולפי טענתו לכין הדיינים ואיני רוצה לכתוב כאן במה יתחייב במה יפטר שמא מתוך מה שאכתוב ילמדו לשקר עד כאן לשונו: יד ומ"ש ראה הדיין זכות לאחד מהם ובעל הדין מבקש לאומרו וכו' ה"ז מותר לסעדו ולהבינו תחלת הדבר משום פתח פיך לאלם וכו' ירושלמי בפרק זה בורר רב הונא כד הוה חזי זכו' לבר נש ולא הוה ידע ליה הוה פתח ליה משום פתח פיך לאלם וכתבוהו הרי"ף והרא"ש והטור הרמב"ם ז"ל דלא אמרו כן אלא כשבעל דין מבקש לומר זכותו ואינו יודע לחבר הדברים וכו' או שנסתלקה ממנו טענת האמת מפני האימה והכעס או נסתתם מפני הסכנות הא לאו הכי לא דנראה כעורכי הדיינים · ומה שאמר רבינו ואינו משמע כן בירושלמי דגרסינן התם רב הונא כי הוה חזי זכו לחד בר נש וכו' נראה שדעתו לומר דכיון דירושל' סתמא קאמר דכי הוה חזי זכו לבר נש והוא לא ידע ליה פתח ליה משמע בכל גוונא אפי' לא הוה ידע הבעל דין לטעון זכו כלל * כיון דטענינן ליתמי בתשוב' הרא"ש כלל פ"ו סי' א' וכלל ק"ס סי' א':

*(ג"ה) ואין זה הכרע דאיכא למימ' דלא אם נפל' דתיגמא דפשיטא היא:

טו טז יז יח ואין לו לרחם על דל שלא יאמר עני הוא זה ובעל דינו כשר וכו' עד סוף הסי' הם דברי הרמב"ם ס"פ כ"א מהלכ' סנהדרין וזול' מה שכתב אלא לעולם יהיו שני בעלי הדינין בעיניו כרשעים וכו' עד וידון כל אח' לכף זכות שהוא בפ"כב: גרסינן בסוף פ' מגילת האשה אמר רב מניומי בריה דרב ניחומי הוה קאימנא קמיה דשמואל ואתאי הך איתתא קמיה דהוה בעיא עיסור ככסי וחזיתי לדעתיה דאיבעי לסלוקה בזוזי הוה מסלק לה דשמע מאחי דהוו אמרי לה אילו הוו לן זוזי סליקנא בזוזי ואישתיק ולא אמר להו ולא מידי: וכתבו התוספות על זה ג מכאן רגיל ר"ת כשהיה יושב בדין וא' מבעלי דינין מגזים לחבירו ולומר כך וכך תתחייב לי בדין רגיל היה ר"ת לומר שקר אתה דובר כי לא יתחייב אתה אין לנו לדיין לומ' כן מה היה מוכיח רב מניומי מדאשתיק אמינא עכ"ל: (ו) יח א הביא א' מבעלי הדינין עדי' לדבריו מכניסין העדי' ומקבלין עדו' כראוי כאשר יתבאר בהל' עדו' בסי' כ"ח: ומ"ש ולאח' שמקבלין עדותן יוציאו כל אד' לחוץ וישאו ויתנו בדבר בפר' זה בורר (דף ל) תניא רבי נחמיה אומר כך היה מנהגן של נקיי הדעת שבירושלם מכניסין לבעלי דינין ושומעין דבריהם ומכניסים את העדים ושומעי' דבריהם ומוציאין אותם לחוץ ונושאין ונותנין בדבר: ומ"ש ב' אומרי' זכאי ואחד אומר חייב זכאי ב' אומרים חייב ואחד אומר זכאי חייב משנה שם דף (כט): ומ"ש אמר א' זכאי ואחד אומר חייב ואחד אומר איני יודע או אפילו ב' מזכים וכו' יוסיפו שני דיינים שם במשנה תנן אחד אומר זכאי וכו' ואח' אומר איני יודע יוסיפו הדיינים והרמב"ם בפ"ח מהלכו' סנהדרין כתב מוסיפין שנים ונראה שלמד כן מדתנן בפרק היו בודקין גבי דיני נפשות דהיכ' דא' אומר איני יודע מוסיפין שנים: ומ"ש נמצאו שהם ה' נושאים ונותני' בדבר כך כתב הרמב"ם בפרק ח' מהל' סנהדרין וכתב עליו הראב"ד אני רואה בגמרא שאותו שאמר איני יודע אינו מן המנין ואי אמר טעמא לא שמעינן ליה נמצא לאחר שהוסיפו אינם אלא ד' ונראה דהר' מגם סובר דהא דאמרי' בס"פ דסנהדרין דההוא דאמר איני יודע כמאן דליתיה דמי היינו ג בדיני נפשות אבל בדיני ממונו' כמאן דאיתיה דמי ואי אמר טענתא שמעי' ליה · והראב"ד חולק עליו ודעת הרשב"א בתשובה כדברי הראב"ד. כתוב בהגהות מיימוני פ"ה

דסנהדרין ג' שישבו לדין ו וסילק האחד עצמו אין השנים יכולים לגמור הדין כיון דנעקרה מדעתא דהלכתא יתבי ודוגמא זה כתבתי בסוף סימן י"ג ס בשם תשובת הרשב"א: י ומ"ש בשם הרמב"ם אבל ד' אומרים זכאי או חייב ואחד אומר איני יודע · או שאומרים ג' זכאי ואחד חייב ואמר א' איני יודע וכו' הולכין אחר הרוב בפ"ח מה' סנהדרין וכן משמע ממתני' דהא לא קתני דיוסיפו הדיינים אלא היכא שהמזכים כמנין המחייבים ואחד אומר איני יודע אבל אם המזכים רבו על המחייבים או המחייבים רבו על המזכים הולכים אחר הרוב: ומ"ש היו מחצה על מחצה ואחד אומר איני יודע הרי אלו מוסיפים ב' אחרים וכן אם נסתפק הדבר מוסיפין והולכים עד שמגיעין לע"א וכולו עד ונמצאו ל"ו מזכין או מחייבין הם דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ח מה' סנהדרין · ולמד זה ממה ששנינו לענין דיני נפשות בפר' היו בודקין (דף מ): ומ"ש לא חזר בו לא הוא ולא אחד מהם נמצא הדבר ספק ומעמידין הממון בחזקת בעליו כן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר ופשוט הוא: ומ"ש כל מי שאמר איני יודע אין צריך ליתן טעם לדבריו וכולו פ כ"כ הרמב"ם ז"ל בפרק הנז': א כתב המרדכי בס"פ ע זה בורר דהא דאמרינן הרב ותלמידו אין מונין להם אלא אחד היינו דוקא כדאמר רב הונא אדם לתלמידו ודן עמו שפעמים מלמדו הדין על פיו סומך · ואפי' כי האי אם הוא תלמיד כרב אמי ורב אסי דלגמרייה דרב הוו צריכי ולסברים לא הוו צריכי יכול ללמדו בשעת הדין ודן עמו · אבל אם אין מלמדו עתה הדין בשעת הדין אף ע"פ שהוא תלמידו נראה שיכול לישב עמו בדין רק שיהא לו קצת סברא להבין קצת לישא וליתן כדי שלא יסמוך עליו לגמרי עכ"ל: (ג) היכא דאמרי' הולא דדייק' עיין בסי' ר"ט: כתוב בנמוקי יוסף בר"פ המוכר את הבית כתב ה"ר יונה בשם ר"י היכא דלא שכיחן סוגיין דעלמא דמכרעא כחד יש לדיין לדון כפי מה שדעתו נוטה:

יט א אחר שנשאו ונתנו בדבר מכניסים בעלי דינין והגדול שבדיינים אומר איש פלוני אתה זכאי וכו' בפ' זה בורר (ד' כט) תנן גומרין ונושאים בדבר וכו' גמרו את הדבר מכניסין אותם הגדול שבדיינים אומר להם איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב ואמרי' בגמרא דמאי מכניסין אותם לבעלי דינין: ומ"ש כדי שלא ידע אח' מבעלי הדינין אי זה דיין חייב ואי זה דיין זיכה הוא נתינת טעם למה מוציאין את הבעלי דינין לחוץ שהוצרכו להכניסם:

משום פתח פיך לאלם וצריך להתיישב בדבר זה הרבה שלא יהא כעורכי הדיינין עד כאן ואינו משמע כן בירושלמי דגרסינן התם רב הונא כי הוה חזי זכו לחד בר נש והוא לא הוה ידע פתח ליה על שם פתח פיך לאלם וא"א הרא"ש זכרונו לברכה הביא בפסקיו

טו ואין לו לדיין לרחם על דל שלא יאמר עני הוא זה ובעל דינו עשיר וחייב לפרנסו אזכנו בדין ונמצא מתפרנס בכבוד ולא להדר פני גדול שאם באו לפניו טז עשיר וחכם גדול עם עני והדיוט לא יכבדנו ולא ישאל בשלומו שלא יסתתמו דברי בעל דינו ולא יאמר היאך אחייבנו בדין ונמצא מתבייש אלא אפטרנו ואח"כ אומר לו שיתן לו את שלו אלא יחתוך הדין מיד לאמתו ואם באו לפניו אחד כשר ואחד רשע לא יאמר הואיל וזה רשע וחזקתו משקר וזה בחזקת שאינו משנה בדיבורו אטה הדין על הרשע אלא יז לעול' יהיו שני בעלי הדינין בעיניו כרשעים ובחזק' שכל אחד מהם טוען שקר וידון לפי מה שירא' לו מן הדברי' וכשיפטרו מלפניו אז יהיו בעיניו ככשרים כשקבלו עליהם את הדין וידון כל אחד לכף זכות יח וצריך שיפסוק הדין מיד אח' שיתברר לו שאם מענה הדין ומאריך בדברים הברורי' כדי לצער א' מבעלי הדינין ה"ז בכלל לא תעשו עול:

יח הביא אחד מבעלי דינין עדים לדבריו מכניסין העדים ומקבלין עדות כראוי כאשר יתברר בהלכו' עדות (א) ולאח' שמקבלי' עדותן יוציאו כל אדם לחוץ וישאו ויתנו בדב' (ב) אם יסכימו לדעת אחד מוטב ואם לא ילכו אחר הרוב שני' אומרי' זכאי ואחד אומר חייב זכאי ב' אומרים חייב וא' אומר זכאי חייב אמר אחד זכאי ואחד אומר חייב וא' אומר איני יודע או אפי' ב' מזכין או שנים מחייבין ואחד אומר איני יודע יוסיפו שני דיינין ונמצאו י שהם חמשה נושאים ונותנים בדבר אם ג' מזכין ושני' מחייבין זכאי ואם ג' מחייבין וב' מזכין חייב ב' אומרים זכאי ושני' חייב ואחד אומר איני יודע יוסיפו עוד הדיינין: כ' הרמ"בם אבל ד' אומרי' זכאי או חייב וא' אומר איני יודע או שאומרי' ג' זכאי וא' חייב ואמר א' איני יודע בין שהיה זה שהוא אמר איני יודע תחלה בין שאמ' אח"כ הולכי' אחר הרוב היו מחצה על מחצ' ואח' אומר איני יודע הרי אלו מוסיפין ב' אחרי' וכן אם נסתפק הדב' מוסיפין והולכין עד שיגיעו לע"א הגיעו לע"א ול"ה אומרים זכאי ול"ה אומרי' חיי' ואחד אומר איני יודע נושאים ונותנין עמו עד שיחזור לצד האחד ונמצא ל"ו מזכין או מחייבי' לא חזר לא הוא ולא אחד מהם נמצא הדבר ספק ומעמידין הממון בחזק' בעליו כל מי שאמ' איני יודע א"צ ליתן טעם לדבריו ולהודיע מאיז' טעם בא לו הספק כדרך שמרא' המזכ' מאיז' טעם מזכ' והמחייב מאיזה טעם מחיי':

יט א אחר שנשאו ונתנו בדבר מכניסין בעלי הדינין והגדול שבדיינין אומר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב כדי שלא ידע אח' מבעלי הדינין אי' זה דיין חייב ואיזה דיין זיכה ב ואסור לדיין לומר

ב ואסור לדיין לומר כשיצא מב"ד אני הייתי מזכה וכו' משנה שם: ג שאל א' מבעלי הדינין שיכתבו לו הפסק דין אין מזכירין שם המזכין ולא שם המחייבין וכולי בס"פ זה בורר (דף ל) מיכתב היכי כתבינן ר' יוחנן אמר זכאי משום לא תלך רכיל ר"ל אמ' פלוני ופלוני מזכין ופלוני ופלוני מחייבין משום דמחזי כשקרא · אי כתבי סתמא זכאי משמע דכולם זיכו כאחד: ר' אלעזר אמר מדבריה' נזדכה פלוני דהשתא ד"ש מחלק ביניהם ומתוך דבריה' נזדכה והשתא ליכא משו' מיחזי כשקר' ולא משום הולך רכיל וכו' הרא"ש והלכתא כר' אלעזר דאית ליה כתרוייהו ומסתבר טעמיה: וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ' כ"ב מה' סנהדרין: כתוב א בתשובות הרשב"א סימן אלף וקי"ח ב"ד פוסקין בדיני ממונות אפי' שלא בפני בעל דין: ד ואחר שקבלו הדין ואמרו לו לך ושלם הלך ולא שלם מנתקינן לו שני וחמישי ושני בר"פ הגוזל בתר': אמר רבא הלכתא מקיימינן את השטר שלא בפני בעל דין ואפי' עומד וצווח · ומי אמ' נקיט' לי זימנא עד דמייתינא סהדי ומרענא לשטרא נקטינן ליה: אי אתאי אתא ואי לא אתא נטרי' ליה ב' וה' וב' אי לא אתא כתבינן פתיח' עליה ופר"ש פתיח' שטר שמתא על שאינו פורע החוב: ומ"ש ואחר שקבל הדין וא"ל לך ושלם מנתקינן לו ב' וה' וב' לא בא לשלם מנדי' אותו עד שיתן מה שחייבוהו: עומד בנדויו ל' יום ולא תבע להתי' נדויו מחרימי' אותו: ואלו דברי הרמב"ם בפ' כ"ה מה' סנהדרין אלא שבמקו' מ"ש רבי' מנתקינן לו ב' וה' וב' כתוב בספרי הרמב"ם אין מנדין אותו עד שיהדרו בו ב' וה' וב' ודברים אלו בפ' אלו מגלחין מנדין לאלתר ושונין לאחר שלשים ומחרימין לאחר ששים ואמרי' עלה משמיה דרב חסדא מתרין ביה ב' וה' וב' וה"מ לממונא אבל לאפקירותא מנדין לאלתר וגו' שהרמב"ם לא היה גורס אלא מנדין לאלתר ומחרימין לאחר ·

לאחר ל׳ יום ואם נפסק לומ׳ שהיה נודה כנדה׳ שפריכו י״ל שהוא מפלם דלרב חסד׳ כיון דמתרים ביה ג׳ ימים׳ ולא״כ מנדין אותו כי משהי שלשים יומין מחרימין אותו דהתראה ב׳ וה׳ וב׳ במקו׳ משהי עצמו בנדוי ל׳ יומין פע׳ ראשונ׳ קאי׳ ודייק הרמב״ם לכתוב שקבל הדין לומר דבהאי דוקא הוא דמתרינן ביה אבל אם לא קבל עליו הדין הינו אפקירות׳ ומנדין אותו לאלתר

ויש קל׳ הוכחה לזה בפ׳ הגוזל בתר׳: ב כתב הרשב״א שנשאל על מי שהתנה בפני בית דין שאם לא ישלים ליום פלוני שיתנו השטרות לשכנגדו ועבר היום ולא השלים והוא בענין שאין בו משו׳ אסמכת׳ וזה תובע שיתנו לו השטרות והלה טוען שיש לב״ד ליתן לו זמן והשיב דלא שייך בזה נתינת זמן אלא מיד יתנו השטרות לשכנגדו: בפ״ק דמציעא אמרינן שבין אמרו לו לא תן לו בין א״ל חייב אתה ליתן לו אם בא מלוה לב״ד שיכתבו לו פסק דין אין כותבין ונותנים לו ומשמע שאם הודיעו לנתבע שכותבין עליו פסק דין כותבים לכתבו: ג מי שיש לו פסק

מכיר שהלשבי׳ הודעי׳ זכותו לשיהקול מהם: *כתב הרשב״א
שנשאל על ראובן שתבע משמעון שיחלוק עמו קרקע שהיה לאביהם והוא מוחזק עכשיו ביד שמעון וטען שמעון שהוא שלו ועוד תבע ראובן מב״ד זמן להביא עוד ראי׳ וכתנו לו ומייבוהו להביא כל ראיות

לומר כשיוצא מב״ד אני הייתי מזכה אבל חבירי רבו עלי והעוש׳ כן הוא בכלל הולך רכיל ומגלה סוד **ג** שאל אחד מבעלי הדינין שיכתבו לו הפס׳ דין אין מזכירין שם המזכין ולא שם המחייבי׳ אלא כותבין סת׳ פלו׳ בא עם פלו׳ בעל דינו לפני ב״ד ומדבריה׳ יצא פלו׳ זכאי ופלו׳ חייב **ד** ואחר שקבלו הדין ואמרו לו לך ושלם הלך ולא שלם ממתינין לו שני וחמישי ושני לא בא לשלם מנדין אותו עד שיתן מה שחייבוהו עמד בנדוי שלשים יום ולא בא להתיר נידויו מחרימין אותו (א):

כ מי שנתחייב בדין ומצא אח״כ עדים או ראיה לזכותו מביא וסותר הדין אפי׳ אחר כמה ימים אפי׳ אם פרע כבר אפי׳ אם אמר לו הדיין כל זכות שיש לך הביא תוך שלשים יום ולא הביאו אלא אחר שלשי׳ יום סותר הדין אבל אם אמר לו להביא עדים או ראיה ואמר אין לי אע״פ שמצא אח״כ לאו כלום הוא וא״צ״ל אם לאחר שאמר אין לי (ב) וכשרוא׳ שמתחייב אומ׳ לפלו׳ ופלוני קרבו והעידוני או שהוציא ראייתו מכיסו שאינו כלום בד״א שהיה הראיה אצלו והעדי׳ עמו במדינה אבל אם אינו עמו ואח״כ באו לו עדים ממדינת הים או שהיו שטרותיו מופקדי׳ ביד אחרים ובאו אלו שהיו מופקדים ביד׳ והוציאו לו ראיותיו סותר הדין שמה שאמר אין לי עדים וראיה ר״ל אין לי עדים וראיה מצויין בידי לפיכך אם פירש דבריו אין לי עדים וראיה כלל לא כאן ולא במדינ׳ אחר׳ ולא בידי ולא ביד׳ אחרים אינו יכול לסתור הדין ודוקא בגדול הוא שאינו יכול לסתור הדין אחר שאמרו לו הביא ראיה ואמר אין לי אבל קטן אפי׳ בכי האי גונא יכול לסתו׳ הדין דמה שאמ׳ אין לי ראיה מפני שלא ידע בעניני אביו ואח״כ מצא: וכתב הרמ״ה אפי׳ הוא גדול בשעת העמדתו בדין כיון שהיה קטן כשמת אביו אינו יודע בענין אביו וכ״כ הרמב״ם וא״א הרא״ש ז״ל כ׳ (ג) דוקא בבא לב״ד כשהוא קטן אבל אם הו׳ גדול בשעת העמדתו בדין ודאי אמרי׳ או ידע קודם בואו לדין או חוקר אחר שתבעו לדין כיון דבר דעת הוא ודינו כאחר:

א כא כתב הרמב״ם מי שקנו מידו (א) שאם לא יבא ליום פלוני וישבע שיהא חבירו נאמן בטענותיו ויטול כל מה שטען בלא שבועה או שאם לא יבא ליום פלוני נישבע ויטול אבד כל זכותו ויפטר חבירו ועבר היום ולא בא נתקיימו התנאים ואבד כל זכותו ואם הביא ראיה שהיה אנוס באותו יום הרי זה פטור מקנין זה וישבע כשיתבענו חבירו כמו שהיה מקודם וכן כל כיוצא בזה:

א כב מי שקבל עליו קרוב או פסול בין אם קבלו התובע לקבל דינו לפטו׳ לנתבע בכל מה שידון עליו שיפט׳ בין אם קבלו הנתבע לקבל דינו ליתן לתובע בכל מה שידון עליו ליתן לו אם קנו מידו אינו יכול לחזור בו ואם לא קנו מידו יכול לחזור בו בר״א קודם ג״ד אז יכול לחזו׳ בו אפי׳ במחול לך (א) אבל לאחר גמר דין אפילו לא

לא קנו מידו אינו יכול לחזו' בו אפילו באתן לך לשון הרמב"ם נגמר הדין והוציא ממון בדין הפסול הזה אינו יכול לחזו' בו יראה מדבריו שיכול לחזור בו כל זמן שלא הוציא ממון על ידו ונראה אפי' לא הוציא ממון רק שאמר פלוני חייב נקרא גמר דין ואינו יכול לחזור בו ואם כופר ואמר לא קבלתיו עלי לדון ואין עדים ברבר ישבע שלא קבלו עליו אפי' אם הדיין מכחישו ואמר שקבלו עליו והא דמהני קבלת פסול דווקא שקבלו במקום אחר דליכא אלא חדא לריעותא הוא הדין נמי אם קבל כשר אחר במקו' ב' ג אבל קבל עליו פסול אחר במקום שנים כשרים דאיכא תרתי לריעותא אפי' נגמר הדין על פיו יכול לחזור בו ואם קנו מידו אינו יכול לחזור בו אפי' שקבל עליו הפסול במקום שנים ד והוא דאמר ליה לחבריה מהימנ' לי כל אימת דאמר לא פרענא דמהני' כתב הרמ"ה דווקא דאמר לו הכי בשעת הלואה דאדעתא דהכי הייל עלי' שיעבודא אולאח' הלואה וקנו מיניה אבל לא קנו מיני' לא כיון שקבל עליו פסול כבי תרי דאדם קרוב אצל עצמו וא"א הרא"ש ז"ל כ' דלא בעי קנין דכיון דקבל עליו הלוה שיהא המלו' נאמן שלא נפרע ואפי' עדים מעידין עליו שפרעו הרי האמינו עליו ופסל כל העדים המכחישין דבריו וכל תנאי שבממון קיים כאדם האומר אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני דלא צריך קנין אלא קבלה ה וכן מי שנתחייב לחבירו שבועה בב"ד בין שאם תובע לנתבע השבע לי בחיי ראשך והפט'או שאמר

בב רועי בקר ר"מ אומ' יכול לחזור בו וחכמי' או' אינו יכול לחזור בו · ופרש"י כאומן עלי להיות דיין · ובגמ' אמר רב יהודה אמ' שמואל מחלוקת במחול לך אבל באתן לך ד"ה יכול לחזור בו · ור' יוחנן אמר מחלוקת באתן לך · אמר ר"ל מחלוקת לפני גמר דין אבל לאחר גמר דין ד"ה אינו יכול לחזור בו ור' יוחנן אמר לאחר גמר דין מחלוקת שלח ליה רב נחמן בר רב חסד' לרב נחמן בר יעקב ילמדנו רבינו לאחר גמר דין מחלוק' או לפני גמר דין מחלוקת והלכה כדברי מי שלח לי' לאחר גמר דין מחלוק' והלכה כדברי חכמים · רב אשי אמר הכי שלח ליה באתן לך מחלוקת או במחול לך מחלוקת והלכה כדברי מי · שלח לי' באתן לך מחלוקת והלכה כדברי חכמים : שלחו מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו לפני גמר דין וקנו מידו מהו שלח להו אין לאח' קנין כלום ופרש"י במחול לך אי תובע אמר לנתבע נאמן עלי אבא או אביך אם יזכה יהא מחול לך הת' קאמרי אינו יכול לחזור בו דהא זכה זה במה שבידו מכיון שילא זכאי אבל באתן לך דנתבע אמר לתובע אם יחייבוני אבא או אביך אתן לך ד"ה יכול לחזור בו דהוא"ל וממונו בידו אין בו כח לתובע להוציאו אלא בדייני' כשרי' לפני גמר דין לאחר שטענו בפניה' וקודם גמר דין בא זה לחזור וקנו מידו מתחלה שלא יחזור · וכת' הרי"ף וקי"ל כי הני תרי לישני דר' נחמן בר יעקב וכ"כ הרא"ש ז"ל וז"ל וקי"ל כהני תרי לישני דרב נחמן בר יעקב דבאתן לך ולאחר גמר דין מחלוק' אבל במחול לך ולפני גמר דין גם לרבנן יכול לחזור בו אף ע"ג דלאו היה מחול לך לפני גמר דין כמו אתן לך לאחר גמר דין מ"מ משמע בלישנא ענין שהמחלוקת באתן לך דהיינו לאח' גמר דין הוא דאמר אבל במחול לך ד"ה אינו יכול לחזור בו ולא פליגי ר"מ ורבנן אלא באתן לך לאחר גמ' דין אבל במחול ולפני גמר דין לא פליגי עיין במשפ' כ"מ סי"ב: אם קבלו בפני ב' אם צריך קנין עיין בהגהות אשירי' דמרדכי דמציעא: לשון הרמב"ם ז"ל נגמר הדין והוציא הממון בדין הפסול הזה אינו יכול לחזו' בו ירא' מדבריו שיכול לחזור בו כל זמן שלא הוציא ממון על ידו וכו' אפי' לא הוציא ממון כו' נראה דגם הרמב"ם הכי סבירא ליה ומה שכתב נגמר הדין והוציא הממון בדין זה הפסול היינו לומר דכיון שנגמר הדין הוה ליה כאילו הוציא הממון כבר ואינו יכול לחזור בו ואי אפש' לפרש דבריו דכל זמן שלא הוציא ממון על ידו יכול לחזור בו דהא אפי' בדור לי בחיי ראשך כ' הרמב"ם כנגמר הדין ונשב' כמו שאמר לו אינו יכול לחזור וחייב לשלם ואפי' לא אמרו בית דין איש פלוני זכאי וכו' כמו שנתבאר בסמוך כ"ש הכא שנגמ' הדין בא' פלוני זכאי וכו' שאינו יכול לחזור בו · ובנמקי יוסף ר"פ מרובה כתוב דלאו דוקא נקט הוציא: (ג) ב ואם כפר ואמר לא קבלתיו עלי לדון ואין עדים בדבר ישבע שלא קבלו עליו וכו' כ"כ הרא"ש בתשובה כלל ל"ן סי' א' ופשוט הוא: א כתוב * בתשובת דשייכי להלכות סנהדרין לאשכנז עלי ג' רועי בקר וכו' ה"ה לשנים שקבלו עליהם כל מה שיפסקו עליהם לאפי הקהל ועשה אחד על פיהם שאין לשני עליו כלום ואע"ג דכרא' דהא דנאמנים עלי ג' רועי בקר שאם נודע שטעו שיכול לחזור בו אפי' לאחר גמר דין דלא עדיף משרה בלא קנין שיכול לחזור בו כ"ש הכא דקבלינהו עליהו לעשות דין דכל דין של טעות אינו דין אפ"ה בכה"ג זה שהביאו על טובי העיר ועל ראשי הקהל מנה' הוא בכל גלילותינו דכל מה שאד' מקבל בפני ראשי הקהל שנבררו מדע' הקהל שאין יכול לחזו' בו' וכ"כ ר"ת בתשובו' ועיין עוד שם · וגם במרד"פ זה בור' כ' בשם הר"מ דהא דנאמני' עלי ג' רועי בקר ה"מ דלא נוד' שטעו אבל אם נודע שטעו יכול לחזור בו: והא דמהני קבלת פסול דוקא שקבלו במקום א' דליכא אלא חדא לריעותא וכו' ג אבל קבל עליו פסול אחד במקום ב' כשרים דאיכא תרתי לריעותא אפילו נגמר הדין על פיו יכול לחזור בו גם אמתני' דה"ל נאמן עלי אבא נאמן עלי אביך אמר רב דימי בריה דר' נחמן בריה דרב יוסף כגון דקבליה עליו בחד ופרש"י דקבליה בחד דייכא ואע"ג דאיכ' תרי אחריני בהדיה אמר ר"מ יכול לחזור בו וכתבו התו' ול"נ דכיון דלרבותא נקטיה ה"לל לא צריכה וכו' ומדקאמר כגון דמשמע דוקא קאמר כגון דקבליה עליה בחד ע"כ נר' דאמילתייהו דרבנן קאי דדוק' כגון דקבליה עליה בחד דהדר לרעותא הוא דליכא קאמרי רבנן דאינו יכול לחזור בו אבל אי קבליה עליה כבי תרי יכול לחזור בו אף לרבנן כיון דאיכא תרתי לריעותא עכ"ל וכ"כ המרדכי וכ"כ הרא"ש וכן נראה שהוא דעת הרי"ף שכתב הא דאמר רב דימי כגון דקבלי' עליה בחד ואם היה מפרש כפרש"י כיון דלא נפקא לן מינה מידי אלא לר"מ דלית הלכתא כוותי' למה לו לכתבו אבל הרמב"ם כתב בפ"ז מהלכ' סנהדרין שאפי' קבל עליו א' מהפסולי' בעבירה בב' ב"ד שעומדין לדון לו מהני דאם נגמ' הדין על פיו אינו יכול לחזור בו : ומ"ש רבי' וה"ה נמי אם קבל עליו כשר א' במקום שנים כ"כ גם הרא"ש ז"ל : וכתב הרי"בם בסי' ט"ל הרמב"ן הוכיח בראיות ברורות בפ' יש נוחלין דאפי' אח קרוב או פסול דקבי"ל עליה כתרי או כתלתא אף בלא קנין אינו יכול לחזור בו לאחר גמר דין שלא כדעת הרי"ף והיא דרב דימי' לר"מ איצטריכא

*(נ"ה) וכן דעת הרמ"בם גפ"ז מסנהדרין:

וכמו שפרש"י ולז' הסכימו האחרונים עכ"ל (ג) : ומ"ש ואם קנו מידו אינו יכול לחזו' בו אפי' אם קבל עליו הפסול במקום שנים שם : ב כתב הרי"ף והיכא דקביל עליו קרוב או פסול כבי תרי חזינן נאמן דקאמר אפילו קנו מיניה בב"ד מצי הדר ביה דקנין בטעות הוא דהאמנה אמר ע"פ שנים עדים ורבוותא אחריני אמרי ' אם קרוב או פסול כבי תרי וקנו מיניה לא מצי הדר ביה דקי"ל אין לאחר קנין כלו' ומסתברא כותייהו דהא אפי' קביל עליה לבעל דינו כבי תרי וקנו מיניה דאינו יכול לחזו' בו כדגר' בפ' שבועת הדיינים ההוא דאמר ליה לחבריה מהימנת לי כבי תרי כל אימת דאמרת לא פרענא וכו' וכת' הרא"ש על זה הראיה שהביא רב אלפס אינה ראיה לפי שטעם שהלה הטעם דקנין טעות והיה דשבועות אפילו קנין לא בעי א אלא שקבל עליו הלוה שיהא המלוה נאמן עליו שלא נפרע ואפילו עדים מעידים שפרעו הרי האמינו עליו ופסל כל העדים המכחישים דבריו וכל תנאי שבממון קיים כאדם האומ' לחבירו אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני שאין צריך קנין אלא קבלה ומיהו עיקר דבריו אינה כלום דאי משום קנין טעות משום דהאמנה אמר על פי שנים עדים אם כן קבליה עליה בחד נמי קנין טעות הוא דהאמנה אמר לא יומתו אבות על בנים וכולו אל תאמר רשע עד אלא ודאי אין אחר קנין כלום ולא שייך להזכיר הכא קנין טעות עכ"ל ומתוך דברי רבינו משמע שדעת הר"מה היא כדעת הרי"ף דהיינו דשבועות דקנו מיניה היא אלא הסוגיא לומר שאם התנה כן בשעת הלואה בלא קנו מיניה נמי מהני וכל זה נזכר בדברי נמקי יוסף ודעת הרמב"ם כבר נתבאר בסמוך דאפילו קבל עליה קרוב או פסול כב' מומחין ונגמר הדין על פיו אפי' לא קנו מידו אינו יכול לחזור בו ואם קנו מידו מבואר בדבריו בפ' הגזל' דאפי' קודם גמר דין אינו יכול לחזור בו דאין לאחר קנין כלום : כתב הרי"בם בסי' ט"א נראה שמבירת הטעות ב"ד לוי הדיין קרוב בעל דינו לא הוי כאילו קבלו עליו לדיין שאם האמינו לקבל טענו' השם לא האמינו שידון ביניהם ועוד שאין כאן קבלה בב"ד ולכ"ע אף ע"ג דלא בעי' קנין מ"מ בעינן קבלה בב"ד יפה גם מה שאמר מפני שקבלוהו הקהל עליהם ג' מעולם לא שמענו כזאת שיקבלו הקהל עליהם דיין שיוכל לדון לקרוביו והרשב"א לא כתב אלא בענייני' הכוללים לומר דלא בעינן סילוק משום דלא איפשר : ד כתב הרשב"א בתשובה סי' אלף וק"כו על שנים שקבלו עליהם חכם אחד לדיין ועשו שטרי בירורין וקנו מיד' וטענו בפניו ואח"כ רצה א' מהם לחזור בו והשיב שאינו יכול לחזור ועיין במה שכתבתי בסוף סי' י"ג: (וע"ל סימן כ"ד איזה יכול לחזור אחר קבלת קנין) וכתב עוד שאם יעמוד בית דין אחר הרי הוא דן על פי הטענות וההודאות שנאמרו בפני בית דין הראשון : ה כתב המרדכי בפ' זה בורר בא מעשה לפני רבינו מאיר בא' שאמר נאמן עלי אותו גוי וקנו מיניה וכשהרגיש שהיה מטה דבריו וקבל שוחד רצה לחזור בו ופסק דלא מצי הדר ביה: * ו כתב הרא"ש בתשובה כלל הדיינים סימן י' מי שקבל עליו דיין אח' ונגמר הדין אין יכולים לחזור בהם אע"פ שפניהם מתרצים בכך עכ"ל: ודבר תימה הוא אם שני הבעלי דיני' מתרצים מי יעכב על ידם ואיפשר דאדיינים קאי כלומר שאף על פי ששני הדיינים מתרצים בכך בעל דין אחד מעכב על חבירו ואף על פי שכתב בתחלה דיין אחד לאו דוקא דכל שאות מגלשה דיין אחד קרי ליה ועי"ל דאבעלי דינים קאי ואין יכולים לחזור בהם ולעמוד בפני בית דין אחר (יא) מפני כבוד הדיין הראשון וזה נראה יותר : ה וכן מי שנתחייב לחבירו שבועה בבית דין שאמר תובע לנתבע השבע לי בחיי ראשך (יד) רבי מאיר אומר יכול לחזור בו וחכמים אומרים אינו יכול לחזור בו ופירש רש"י דור לי לשון שבועה : ומאי דאיתמר בגמרא על פלוגתא דרבי מאיר ורבנן בעי שקבל עליו קרוב או פסול קאי נמי אהא פלוגתא דדור לי בחיי ראשך וכבר נתבאר דלאחר גמר דין מחלוקת ובאתן לך מחלוקת והלכה כחכמים ולפני גמר דין וקנו מידו אין לאחר קנין כלום : וכתב הרא"ש והא דדור לי בחיי ראשך אחר גמר דין היינו אחר שנשבע אבל קודם שנשבע יכול לחזו' בו והא דאמרי' בפרק יש נוחלין עבדי גנבת והוא אומר לא גנבתי מה טיבו אצלך אתה מכרתו לי אתה נתתו לי במתנה דנוכח השבע וטול נשבע ואין יכול לחזור בו גרסינן ונשבע' אין יכול לחזור בו אבל בעוד שלא נשבע יכול לחזור בו דמידי דלא שייך ביה פסק דין בעוד שלא נעשה המעשה הוי כלפני גמר דין : ו והא דאמרינן בפרק שבועת הדיינים אמר איני נשבע פוטרין אותו מיד פירש מחייבין אותו לפרוע דאף על גב דאמר איני נשבע יכול לחזור בו בעוד שלא פרע (טו) ומתוך רש"י דהתם משמע דאמר היכא שלא בפני בית דין אין יכול לחזור בו · ומה שקבל עליו בפני בית דין ונפטר מלפניהם בלא חזרה הוי כנגמר דין ומסתבר הכי עד כאן לשונו ובפרק המפקיד כתב דמסתבר דכיון שקבל עליו בפני ב"ד לשלם שוב אינו יכול לחזור

*(נ"ה) ופיינו כשקבלו עליו לאחד אבל אם קבלו לדיין אינו רשאי לדון אפילו כמו שנתבאר בסי' ל"ו' עיין בתשובות הרא"ש ובתשו' הרא"ש שנכתבו (יז) בסוף סי' כ"ג:

ד"מ

בב (א) וכתב המרדכי ריש ז"א ג' הרמ"בם דדוקא בלא נודע שטעו אבל אם נודע שטעו יכול לחזור בו ונח כדין תפסרה דיכולין לחזור אף לאחר שקבלוהו ושם לא קנו מידו אע"ג דקבלינהו עליו נאמנים והיה כאן אע"ג דקבלינהו עליו לא קבלינהו נאמן אם טעו דלא תקרי דין וז"ם אע"ב דלא טעו קודם ג"ד לאחר ג"מ יוכל לחזור וי"ג דיוכל לחזור ולטעון אימון אחד או ביתני' לו זמן מב"ד מבני כי הראשון אינו כנוס אתחר בחזור בתסוי' היא בתסוי' מייתוני סוף ספר מוספים כת"ב ג"ל ע"ב: (ג) ומסיים שם אבל ה"ם לא הן לו אבל חייב אתם כיבן לו לא תקרי גמר דין לא בלוג לומר אני רואים בתחיוב עליך בכלם אבל לא בה"ד לגמרי ורבנן לא מקרי גמר דין וא"ם והמרדכי ב' ריש ז"א דאם אמרו פלוני חייב שנוא' מקרי ג"ד וזהו בדעת הטור וע"ם: (ג) וכ' דה"ם אם קיבל ע"א קרוב או פסול להעיד בפני עדים אפי' לאחר שהעיד יכול לחזור וכ' ד' ידות' ומשבים נ"א הי"ג דה"א דעדים לא אכני קנין ה"יה"ם ואח' דעוקי' הוכחם וע"ם:

לחזור בו עד כאן לשונו: ונ"ל דהכא מיירי מלפניהם שלא חזרה קאמר וכמו שנתבאר בדברין בפ' זה בורר והתוספו' כתבו בפרק זה בורר בשם רבינו תם דקוד' שנשבע יכול לחזור בו ואף על פי דהשתא פקיד כתבו שבתוספות א' חוזר בו ופירש דכיון שקבל עליו לשלם אם ישבע שכנגדו הוי כמו לאחר גמר דין כדברי הראשונים עיקר דאתי כדעת הר"אש ז"ל וכן דעת הרמ"בם ז"ל שכתב בפרק ז' מהלכות סנהדרין מי שנתחייב לחבירו שבועה בבית דין ואמר לו השבע לי בחיי ראשך והפטר או השבע לי בחיי ראשך ואתן לך כל מה שתטעון אם קנו מידו אינו יכול לחזור בו ואם לא קנו מידו יכול לחזור בו עד שיגמור הדין כגמר הדין ונשבע כמו שאמר לו אינו יכול לטעון לחזור וחייב לשלם והוא הדין למי שנתחייב שבועת היסת והפכה אם קנו מידו או נשבע זה שנהפכה עליו אינו יכול לחזור בו והוא הדין במי שלא היה חייב שבועה ואמר השבע שבועה אם קנו מידו אינו יכול לחזור בו ואם לא קנו מידו אף על פי שקבל בבית דין חוזר עד שיגמור הדין וישבע עד כאן לשונו· ונמקי יוסף כתב בפרק זה בורר דמשמע מהאחרונים שהרי"ף סובר דקבלה בבית דין מהניא וכיון שאמר לו דור לי בחיי ראשך שוב אינו יכול לחזור בו מיהו הני מילי בשקבל עליו שלא אבל לא קבל עליו יכול לחזור בו דכיון שלא קבל עליו לא הוי גמר דין: ובריש פרק המפקיד כתבו הר"ן ונמקי יוסף כל אמר דמשמעתין הוא לאמר בבית דין ומ"ה אמר רבי יוחנן לעיל דבדיבורא בעלמא גמר ועקני ליה כהילא משום דכיון דאמר כן בבית דין שוב אינו יכול לחזור בו והמנהג דעתיה והכי מוכח בפרק יש נוחלין גבי הורי גנבת וכו' פי' ובגירסת רב אלפס שמחוורת בעיני רוב המפרשי': ונראה למפרשים ז"ל דכיון שהודה בפני בית דין פיה להם לעסוק תכף בדברים אחרים כדי שלא יהיו עסוקים באותו ענין ולא יוכל לחזור בו ונראים מפרק שבועת הדיינים דאמרינן התם אם אמר איני נשבע פוטרין אותו כלומר פי היכי דלא ליהדר ביה עד כאן לשונו נמקי יוסף: ובפרק שבועת הדיינים כתב הר"ן הא דקאמר התם אם אמר איני נשבע פוטרין אותו מיד פירש רש"י ואין משהין אותו כאן שלא יחזור בו וע"כ ישלם משקבל עליו בבית דין נראה שהוא סובר דכל זמן שעסוקים באותו ענין יכול לחזור בו אבל בתר הכי לא משקבל עליו בבית דין שוב אינו חוזר ולפי זה התם בפרקים נוחלין דאמרינן הורי הרבת השבע ושול נשבע ואינו יכול לחזור בו גרסינן בלא ו"ו לו' דכיון שגמר דינו שקבל עליו שלם שוב אינו יכול לחזור בו וכאלו גמרו את דינו בבית דין ואעלו כן ומיהו דוקא כשאמר כן בפני בית דין אבל רבינו תם גורס ונשבע אינו יכול לחזור בו אבל קודם לכן אף על פי שקבל עליו בבית דין יכול לחזור בו ולפי זה ע"ש אמרינן שהא פוטרין אותו מיד כדי שלא יחזור בו אבל להם לחזור בו חוזר עד כאן לשונו: ורבינו ירוחם כתב שהפסק חלק שלפס לא חילק בין עסוקין באותו ענין לשאינם עסוקים וכתב שאין בין רש"י והרי"ף חילוק זולתי לפירוש רש"י יכול לחזור כל זמן שלא יצא מבית דין ולרי"ף אינו יכול לחזור בו אפילו לא יצא מבית דין שאחר שאמרו לו בית דין ישבע כמו שאמרת הוי גמר דין עד כאן לשונו: וכתוב בהגהות אשירי פרק זה בורר כולה מתניתין מיירי שקבל עליו אבא ואביך ודוד כי בחיי ראשך וגם שקבל עליו קרוב או פסול היינו כשקבל עליו בבית דין דהוי חוץ לבית דין ולא קנו מיניה אפילו לאחר גמר דין חוזר לרבי מאיר עד כאן לשונו· אבל רבינו ירוחם כתב שאפילו אמר כן חוץ לבית דין אינו יכול לחזור בו מאחר שנשבע וכן כתב נמקי יוסף בפרק יש נוחלין בשם האחרונים ז"ל והרי"בש כתב בסימן ת"ל כשהאמין בעל דבר עצמו אפילו קודם שנשבע אינו יכול לחזור בו שמיד שאמר לו בפני בית דין דרוכך השבע וטול וקבל עליו זה להשבע הוי כגמר דין פיסול זה בשבועה כמו שהסכימו גדולי האחרונים הרמ"בן והרשב"א וגרסינן אם נשבע ואינו יכול לחזור בו שלא כדברי הרמ"בם עד כאן לשונו ואני כתבתי לעיל בסמוך דכדברי הרמ"בם עיקר דהר"אש נמי הכי ס"ל:

ז ומעשה באחד שהיה מודה לחבירו מקצת הטענה ואמר שהתובע לחבירו שלא בפני בית דין אם תשבע אני אשלם לך וקפץ הלה ונשבע באלהי ישראל והנתבע אומר לא אמרתי שאם תשבע אשלם לך אלא אם תשבע בבית דין ולא שתשבע שלא בפני בית דין והוה ליה כאלו לא נשבע והודיעני בי ואני אשבע והשבע והסקתי דאף על גב שלא בבית דין הוה אינו יכול לחזור בו מאחר שנשבע וכדברי רבינו ירוחם ונמקי יוסף· ואם תאמר כיון שהשבועה שהיה חייב שנשבע היתה שבועה דאורייתא דבעיא נקיטת חפץ כדאמר רבא בפרק שבועת הדיינים האי דיינא דאשבע באלהי ישראל ולא אנקטיה חפץ בידיה כעשה כטועה בדבר משנה וחוזר ומשבע כי אמר ליה אם תשבע אני אשלם הייני שישבע כעין אותה שבועה שהוא חייב וכיון שלא נשבע כעין שבועת התורה דהיינו בנקיטת חפץ הוה ליה כאילו לא נשבע ויכול לחזור בו: יש לומר דכיון דקיימא לן דבדאורייתא לא משגיחינן הא ודאי לא נתכוין לחפץ אלא לומר לו אם תשבע אני מאמינך וכיון שלא נתכוון לחפץ כיון שנשבע שוב אין הלה יכול לחזור בו ואפילו אם נתכוון לחפץ כבר כתב רבינו בסימן פ"ז בדעת רבי שמעון בן חסדאי אין בידם לחפץ ואפילו לדברי הרי"ף שיש בידם לחפץ מכל מקום כיון שנשבע אף על גב דלא נקט חפצא בידיה אין הלה יכול לחזור בו שהרי כתב ר"ן בפרק שבועת הדיינים שאילו המפרשים שלא באחוזם הוא נשבע אלא שאוחז ספר תורה בזרועו כדי לאיים עליו וכיון דאנקוטי חפצא לאו מעיקר שבועה הוא אלא משום איום אף על גב דדייקא דאשבע חוזר לענין זה שהאמינו בשבועתו נראה דאינו יכול לחזור בו כיון שנשבע עיקר שבועה אף על פי שחסר האיום וחוזר ונשבע בנקיטת חפץ ונוטל· ואם תאמר כיון שצריך לחזור ולישבע הכתי לא הוי גמר דין ויכול לחזור· יש לומר דלאו מתורת גמר דין אתינן עליה אלא משום דהמניה בשבועתה וכן כתב בנמקי יוסף דאמר לו שלא בפני בית דין השבע וטול אמר שנשבע אינו יכול לחזור בו דהוה ליה כאלו אמר לו הני מאמין לך שהדין עמך אם תשבע וכיון שהאמינו שוב אינו חוזר: אם כופר ואומר לא אמרתי לך אם תשבע אני אשלם ישבע שלא אמר לו כן וכמו שכת' רבינו בסימן זה בכופר ואומר לא קבלתיו עלי לדון· (ע"ל סימן רמ"א אם מחלו השבועה איזה לשון מקרי מחילה) ומה שכתב רבינו אפילו לפי זה נראה מי שנתחייב בבית דין שבועה דרבנן ושתק ולא אמר שרוצה להפכה על שכנגדו ויצא מבית דין ואחר כך אמר שרוצה להפכה על שכנגדו הרשות בידו טעמו משום דלא דמי לאומר איני רוצה לישבע אלא לשלם דהתם הוא דאמרי אם יצא חוץ לבית דין אינו יכול לחזור בו משום דהוי כגמר דין אבל זה ששתק ולא אמר כלום אף על פי שיצא אחר כך מבית דין יכול לחזור ולהפכה דשתיקה דידיה לא חשיבא כגמר דין: ומה שכתב וכן בשבועת היסת אם נתחייב בה והפכה וכו' וכן מי שלא היה חייב שבועה ואמר אני אשבע שבועה חמורה וכו' פשוט דארישא דמלתא קאי דלאמר אם קנו מידו אינו יכול לחזור בו:

שאמר נתבע לתובע השבע לי בחיי ראשך ואתן לך לא קנו מידו יכול לחזור בו כל זמן שלא נשבע נשבע אינו יכול לחזור בו ו וכן מי שנתחייב שבועה בב"ד ואמר איני רוצה לישבע אלא לשלם יכול לחזור בו כל זמן שלא שלם ורש"י פירש שאם יצא חוץ לבית דין אינו יכול לחזור בו דחשיב כגמר דין וכן מסתברא לא"א הרא"ש (ד) זכרונו לברכה אפילו לפי זה נראה מי שנתחייב בבית דין שבוע' דרבנן ושתק ולא אמר שירצה להפכ' על שכנגדו ויצא מבית דין ואחר כך אמר שירצה להפכה על שכנגדו הרשות בידו וכן הדין בשבועת היסת אם נתחייב בה והפכה אם קנו מידו או נשבע זה שהפכה עליו אינו יכול לחזור בו וכן מי שלא חייב שבועה ואמר אני אשבע שבועה חמורה אם קנו מידו אינו יכול לחזור בו ואם לאו יכול לחזור אף על פי שקבל עליו כל זמן שלא נשבע:

כג כל א זמן שבעלי הדינין עומדין לפני הדיין נאמן לומר לזה חייבתי ולזה זכיתי נסתלקו מלפניו אינו נאמן אם אין בידו פסק דין ודוקא בשודא דדייני (ע"ל ס"ס קל"ח פי' שודא דדייני) שאינו תלוי בטענות אלא בראות הדיין ליתנו למי שיראה לו שדעת הנותן היתה קרובה

כתב המרדכי פרק קמא דסנהדרין מה שאמרת שקבע לו זמן להזמינ' לדין וקבל עליו שאם לא יזמינם עד אותו זמן שלא יהא רשאי להזמינם עוד והעביר המועד מאחר שלא קבל עליו בקנין יכול לחזור בו:

וכתב עוד שם מי שנתחייב שבועה לחבירו ופייסו התובע למחול ואמר יהי כדברך ושוב תפס התובע משכונו של זה ואמר מחילתי אינה מחילה כי לא אמרתי מחול לך הדין עם הנתבע:

ח כתב הרשב"א שנשאל על כתלי שתבע הראובן בבית דין פקדונו ומסר לאחד מהדיינים שטר הפקדון והשיב ראובן לתביעתו ואחר כתלי שמא יחייבוהו בית דין ורצה להסתלק מן התביע' ותבע שטר הפקדון מהדיין שמסרו לו שיחזירנו לידו ובית דין משיבין שאין לכן להחזירו לו מפני שכבר מסרו לאחד מהן לפסוק עליו הדין וכתלי טוען שלא מסרו אלא דרך פקדון ורוצ' שיחזירנו לו ויסתלק עכשיו מתביעתו והבית דין טוען שאינו יכול להסתלק מחמת שראובן טוען שרוצה ללכת מדינו משום דזילי כבשי ובכי הא יש מזקיקין לנתבע· והשיב הדין עם כתלי כי כל מוסר שטרותיו לבית דין הוא אינו מזכה אותם לבעל דינו ואינו מוסר שיתבטלו זכיותיו להשיגמרו הבית דין את הדין אלא אם כן מסרם ביד בית דין כן בפירוש כההוא דפרק הרבעה כדרים דאתפיס זכוותיה בבית דין ואמר אי לא אתינא עד תלתין יומין ליבטלן זכוותיה אבל מוסר שטרו ביד בית דין כזה שמסרן שיראו את דינו מתוך שטרו אין לב"ד לעכב שטרו אלא יחזירוהו לו ואם ירצה להסתלק מדינו עד שלא נגמר הדין רשאי ואף על פי שקבלו עליהם בית דין בקנין שלא אמרו אין לאחר קנין כלום אלא שאם ויתר האחד על דינו ואמר נאמן עלי אבא או אביך וקנו מידו אינו יכול לחזור בו אבל אם רצה להסתלק מדינו לגמרי ושלא לתבוע עכשיו הרשות בידו אף על פי שהתובע הנתבע שיגמרו לו את דינו לפי שאין מזקיקין לנתבע תחלה ומכל מקום אם ראובן טוען דזילי כבשי ורואים בית דין שהוא טוען כן באמת ושלא יהא הטענה בנגע שהוא טוען מזקיקין לו כדעת מקצת גדולי המורים שפרשו כן בההיא דפעמים שמזקיקין לנתבע תחלה אבל אם ראו בית דין שאינו טוען:

(ד) וכן פוסק במרדכי ר"פ יש נוחלין ע"ג ורוקח שנאמנו שהדין קודם שחוזר בו אבל קודם גמר דין יכול לחזור עכ"ל:

ד"מ

(א) הג"ה פ"ה הספרן נאמן נזקקים לו תחי' מנה אינו ולקמן סימן ע"ב יתבאר תשובה שבם כל תימוקי דין זה: (ב) ובמרדכי ריש פ"ק הבתרא דף הם כתוב מודם כלום גם אפילו בבי דינא הכי וע"ש: (ג) ומרדכי ריש פ' בור כתב אם הסר עו' פירוקי אחרים ידי נזקקין לתובע תחילה וא' מכן לכתוב ישען דבריו תחל' ואי זיילי נכסי נתבע תפוס זו דיולין עליו קונום בסוף חייב ישען הוא תחל' כדי שיסלקו העונש בסוף ספועו:

כג כל כן נאמת ופלא יזילו נכסיו על זה אין מזקקין לו עכ"ל: זמן שבעלי הדינין עומדין לפני הדיין נאמן הדיין לומר לזה חייבתי ולזה זכיתי וכו' בפ"ב יומסין (דף עד) נאמן דיין לומר לזה זכיתי ולזה חייבתי במה דברים אמורים כשבעלי דינין עומדין לפניו אבל אם אין בעלי דינין עומדין לפניו אינו נאמן ונחזי זכות האמן נקיט לא לריכא דקריע זכותייהו וניסדר וכדייניכנו בגודא דדייני ופרש"י בזמן שבעלי דינין עומדין לפניו דעים ליה למדכר שהדיין לא ילאו מהם שהגמרו דינם והמרו איש פלוני חייב איש פלוני זכאי שאין בעלי דינין עומדין לפניו הן לא דעיא עליה למדכרי ונחזי זכותא שאן נקיט ביד איש מכן פסק דין של זכות: ונסדר וכדייניכנו למה לי כולי האי למימר אינו נאמן כסדר הוא עלמו או אחר וידונם לפי טענותם ב:

ומ"ש וכל זה דוקא בדיין אחד כמו מומחה או יחיד וקבלו עליהם וכו' כן כתב הר"אש בתשובה כלל ו' סימן י"ד על אחד שהביא אחד מן הדייני' ועד אחד עמו שנפסק הדין כך והשיב מה שהשיבו מורשי הקהל שהדיין אינו יכול להעיד לפי טענה היא דהא דתניא נאמן דיין לומר לזה זכיתי ולזה חייבתי במה דברים אמורים בזמן שבעלי דינין עומדין לפניו וכו' היינו דוקא בדיין אחד כגון יחיד מומחה שדן את האדם בעל כרחו או אינו מומחה וקבלוהו עליהם' אותו אינו נאמן לאחר שילאו בעלי דינים מלפניו וכל הסבירא איירי ביחיד דקתני דיינא בלמפנא היה לומר זה בבול נאמן בעל השוקה לומר ליה תכרתי אבל ג' דייני' שלאמני' לנגו' שאינן נוגעים בדבר ע"כ לשונו: (ועיי' בית יוסף ריש סנהדרין) וכן כתב הרי"בש בתשובה סימן פ' וסימן ת"ל: ומה שכתב רבינו ואפילו יש שני עדים שמכחישין אותם הם נאמנים יותר מהעדים בתשובת הרא"ש בכלל הדיינ' סימן ה':

כד אין נזקקין אלא לתובע תחל' ואי זילי נכסים דנתבע נזקקין לו תחלה בריש פרק הכותב (דף מו) ומה שכתב ומיירי כגון שמשמעון הנתבע אמר שיש לו עדים פלוני ופלוני וכו' כן כתבו התוספות והר"אש ז"ל: ומה שכתב ועוד כתב אבי אדוני הרא"ש ז"ל דכ"ע אפילו אם אמר להביא העדים תוך שלשים יום נזקקין לתובע תחלה וכו' עד סוף הסי' הכל שם בפסקי הר"אש ז"ל וכתב על דברי הריב"א וליפכא דשמעתא דהא זילי נכסי לא שייך לפרושי על קבלת עדות:

וכתב עוד ויש מפרשים כגון שתובע מחבל בו ושמעון משיב שיש לי תביעות אחרות עליו שנבין לראובן דעי' קבלתו אפילו שמעון אומר שיביא עדי' היום או למחר אין ממתינין לו כלל דקיימא לן בפרק החובל דאין נותנין זמן לחבלות וכתבו התוספות על זה ויותר משמע לפר' לענין חבלה שלענין שלום בדמייתי עליה קרא דאמרו חמון בפרק אחד דיני ממונות עיין במרדכי ריש פ' ליטא ובתשובת מיימון דספר משפטי' סימן כ"ח (ד):

ד"מ (ד) וכ"כ ב"י דפי' נזקקים לתובע תחילה אם התובע מוחזק שלא יגמרו שבשיו סדין או בעינן התובע לנתבע לא יוכ' לומר שהתובע שלא יתבע ש"ח שבשיו אבל אם זיילי נכסי תבו'זו נזקקי' לנתבע' וכ"כ נ"י ס"ל כ"ג נימוקי הרשב"א דאמרי' קני קניין לדין נפני ב"ד ושענו שניהם יוכל התובע לסתפק ולנמר לא תדון עכשיו ואפילו אמר שטלוסיו לב"ד לפרלום זכיותיו ואי זיילי נכסי שנתבע משום זה נזקקין לנתבע וצריך לדון עכשיו:

(א) (ה"ס) ועיין נמסר' הרשב"א בתשובי נט"ס כ"ג: **מצאתי** כתו' שם שאמ' זימלן שם' מעלו בקרה לא מעלו כאשר הוצד

לין יותר בהא חיישינן שמא נשתנה דעת הדיין ממה שהיה בבי' אבל דין התלוי בטענות לא שייך בו נאמנות שלפי הטענות שטענו יזכה לזוכה ובלבד שלא יסתור טענות הראשונות וכל זה דוקא בדיין אחד כמו מומחה או יחיד וקבלו עליו ב אבל שנים נאמנים לעולם שאינם חשובים נוגעים בדבר ואפי' יש שני עדים שמכחישין אותם הם נאמנים יותר מהעדים:

כד אין נזקקין אלא לתובע תחלה ואי זיילי נכסי דנתבע נזקקין לו תחלה פירש רש"י כגון ראובן תובע משמעון מנה שהלוהו בשטר בענין שאין שמעון נאמן (א) לטעון פרעתי ושמעון משיב תפש' משלי החזיר לים' שתפש' או משכון היה לי בידך ונפחת מדמיו בתחילה נזקקין לטענת (ג) ראובן שמוציאין לו המנה ואחר כך נזקקין לטענת שמעון לדון על התפישה ועל המשכון ואי זיילי נכסי שמעון אם היה צריך למכור נכסיו או שיש לו קוני' לחפין שתובע מראובן ואם לא ידוע לו להוציא' מידו ילכו מכאן ויצטרך למוכרן בזול נזקקין לו תחל' ומיירי כגון ששמעון הנתבע אמר שיש לו עדים פלוני ופלוני שיודעין שהוא כדבריו רק שאינן מצויין לו להביא עד אחר שלשים יום ואנן ידעינן שא מר אמת שפלוני ופלוני יודעין בדבר שאם לא כן אפילו אם זיילי נכסיה אין ממתינין לו יותר משלשי' יום ואילו אמר להביא העדים תוך שלשים יום פשיטא דממתינין לו אפי' אי לא זיילי כדין כל נתבע שנותנין לו זמן שלשים יום להביא ראיה וע"ד כתב א"א הרא"ש ז"ל שנפקא מינה אפילו אם אמר להביא העדים תוך שלשים יום נזקקין לתובע תחלה מיד לפסוק הדין ואם יביא העדים תוך שלשים יום יסתור הדין ואם לא יביא אותם נמצא שהתחילו שלשים יום שנותנין לו לפרעון מזמן הראשון שנפסק הדין וריב"א כתב דנזקקין להובע תחלה מיירי כדי לשמוע דבריו ולקבל עדותו תחלה ונפקא מינה אפילו ימותו עדיו של נתבע או ילכו למדינת הים בעוד שמקבלין עדותו של תובע והרא"בד (ג) פירש נזקקין לתובע תחלה כגון ראובן שתבע שמעון לדין ולא מצא עדים לדבריו והדין נוטה לדברי שמעון לזכותו ואמר ראובן שאינו רוצה שיפסקו הדין כי שמא היום או מחר ימצא עדים או שמעון יודה לו ושמעון תובע שיפסקו הדין נזקקין לראובן שתבע תחלה ושומעין לו שלא לפסוק הדין ואי זילי נכסיה מחמת שהוציא עליו קול שחייב לו נזקקין לשמעון לפסוק הדין לפוטרו לבטל הקול מעליו:

כה א דיין שדן דין וטעה אם הטעות בשיקול הדעת ב כגון דבר שהוא מחלוקת תנאים

שהם במלו עליו שהלכה בתחלה וכיון דהכי הוא ספיר עבדו שלא רצו להשיב על דבריו עד שיעמוד הוא למשפט על תביעתם כמו שהיו הם התובעים הראשונים: ב

כתב הרשב"א ז"ל ראובן נתחייב לשמעון בק"ק ושמעון לראובן מנה ושמעון עמד כבר בדין עם ראובן על המנה ונתחייב בבית דין אמר שמעון אתה חייב לי מאתים תחלה מנה השיב ראובן אני לא עמדתי עמך בבית דין על המאתים וכשתודה שיש לי ראיות שאני פטור השיב שמעון אין בדבריו כלום שיביא אותם הראיות תשובה אם שטרו של שמעון מקויים הדין עמו שלא יפרע לו ואחר כך יחזור אחריו ובכי הא מסתבר' שנזקקין לנתבע תחלה שהם האמת כמו שטוען שמעון שראובן חייב לו המאתים והגיע זמנו יכול הוא לומר לו יש לי בידך כנגדו ואפילו הוא בידו כמות או כליה כדאיתא בתוספתא וכ"ש שטענתו של ראובן מסופקת וערלה בעלמא שאינה אלא דחייה בעלמא עד כאן לשונו:

כתב הר"ם בר נתן התומר שיש לו תביעות הרבה על חבירו אלא שאינו רוצה לתבעם עתה והאחר אומר טעון מה שיש לך לטעון כי מפני דבריך אלה יש לי הפסד גדול אף על גב דאין נזקקין אלא לתובע אי זילי נכסים נזקקין לנתבע וכופין את התובע לסדר טענותיו עד כאן לשונו (ה):

ד"מ (ה) ועיין בתשו' הרשב"א סימן תתק נמצאת מיימוני ס"ס משפטים בהגה"ה שכתב ועי"ש: שיש לו זכות בדין נזקקין לתובע תחי' על קרקע חבירו כתב מהרי"ו סי' קמ"ו א' והראה לבי' דין שתבע לחבירו ולא רצה ושתק אינו יכו' להשיב לו אח"כ הוא לבסוף זלק אלא לדון שנתבע ונתבע את התובע כי יאמ' שכתב מפחד דגדים אחרים גם ינמור טענתו דזילי הוא אין צריך להשיב לו נכסים עד כאן הוחיל והוא היה שתובע לשונו: הנאמן שב"ל:

כה דיין שדן דין וטע' אם הטעות בשיקול הדעת וכו' בפרק אחד דיני ממונות (ד' לב) תנן דיני ממונו' מחזירין: ובגמרא (דף לג) ורמינהי דן את הדין זיכה את החייב חייב את הזכאי מה שעשה עשוי וישלם מביתו אמר רב יוסף לא קשיא כאן בטועה כאן בשאינו טועה בטועה מחזירין והא קתני אם היה מומחה לבית דין פטור מלשלם אמר רב נחמן כאן שיש גדול הימנו בחכמה ובמנין כאן שאין גדול הימנו בחכמה ובמנין רב ששת אמר כאן שטעה בדבר משנה ב כאן שטעה בשיקול הדעת דאמר רב ששת אמר רב אסי אם טעה בדבר משנה חוזר טעה בשיקול הדעת אינו חוזר אמר ליה רבינא לרב אשי אפילו טעה בדרבי חייא ורבי אושעיא אמר ליה אין בדרב ושמואל אמר ליה אין אפילו בדידי ודידך אמר ליה אטו אנן קטלי קני באגמא אנן היכי דמי שיקול הדעת אמר רב פפא כגון תרי תנאי או תרי אמוראי דפליגי אהדדי ולא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר ואיקרי ועבד כחד מינייהו ג וסוגיין כאידך היינו שיקול הדעת: רב חסדא אמר כאן שנשא ונתן ביד כאן שלא נשא ונתן ביד: וכתב הרי"ף וקיימא לן כרב חסדא חדא דהוא מסקנא דשמעתא ועוד דהא אוקימנא להא מתניתין בדוכתא אחריתא בבכורות בשנשא ונתן ביד כדמוקמ' רב חסדא הכא וקימא לן נמי כרב ששת דאמר טעה בדבר משנה חוזר דאמרינן בכמה דוכתי גבי טעה בדבר משנה וחוזר אלא מיהו

רתנאים או אמוראים ולא נפסק כאחד מהם והוא פסק כאחד מהם ג וסוגיא דעלמא אולא כאידך כגון שסתמ׳ דתלמודא פריך ממילתיה וכיוצא בזה ורש״י פירש וסוגיא דע״כא כאידך פירש שרוב הדיינים נראה להם דברי השני אם זה הדיין הוא יחיד שאינו מומחה או אפילו שנים שאינן מומחין וקבלום עליהן מה׳ שעשו עשוי וישלמו מביתם אפילו לא נשאו ונתנו ביד ואינו יכול לומר לבעל דין שזיכה החזר מה שנתן לך כי טעיתי ואפילו אם יש גדול כמנו להחזירו אין הבעל דין שזיכהו צריך להחזיר דקי״ם הוא שקנסו חכמים שיתקיים הדין וישלם מביתו במה דברים אמורים שקבלוהו סתם אבל אם קבלוהו בפירוש בין לדין בין לטעות פטור מלשלם וכן הדין ביחיד או שנים מומחין ולא קבלו עלידהם ולא נקיט רשותא מריש גלותא ימעו בשיקול הדעת מה׳ שעשו עשוי וישלמו מביתם אפילו לא נטל בידו וכן הדין בשלשה הדיוטות ולא קבלו עליהם ולא נקיטי רשותא מריש גלותא שאם טעו בשיקול הדעת מה שעשו עשוי וישלמו מביתם אפילו לא נשאו ונתנו ביד ואם הסכימו לדעת אחד משלמין בין שלשתן ואי גמר דינא בתרי מינייהו משלמי הנך תרי שני חלקים והשלישי פטור ובעל דין מפסיד השליש ואם היו ארבעה או חמשה וגמיר דינא בשלשה משלמין הכל דלא מצי למימר אי לאו אתון לא הוה סליק דינא כדיין דשלשה יכולין לדין את האדם בעל כרחו אי נמי אי הוו שלשה וגמיר דינא בשני וחד כהנך הרי מומחה משלמי הנך תרי טולה דמצי דינא למיגמר בהנך תרי

בין

אף על גב דקיימא לן דטעה בדבר משנה חוזר פירוקא דהני מתנייתא לא כדפריק רב ששת הוא אלא כדפריק רב חסדא הוא דסבירא ליה דתרתי מתניתא בטעה בשיקול הדעת ניהנו והאי דקתני מחזירין בשלא נשא ונתן ביד הוא והא דקתני מה שעשה עשוי הוא בשנשא ונתן ביד ושמעינן דהא מילתא נמי הכא שעשה עשוי הוא בשנשא ונתן ביד ושמעינן דהא מילתא נמי הכא פסק עמנו של בעל דין דהיכא דליכא פסידא לבעל דין כגון שנשא הדיין ונתן ביד דחייב לשלם מביתו אמרינן מה שעשה עשוי והיכא דאית ליה לבעל דין פסיד׳ כגון שלא נשא הדיין ביד ונתן ביד דאינו חייב לשלם לא אמרינן מה שעשה עשוי אלא מחזירין בין לזכות בין לחובה הדין הוא טעמא דרב חסדא והכין הלכתא וכיון דקיימא לן דטעה בדבר משנה חוזר וקיימא לן כרב חסדא דאוקי להני תרתי מתנייתא בטועה בשיקול הדעת אידחי ליה פירוק׳ דרב יוסף ודרב נחמן ושמעינן השתא דהיכא דטעה בדבר משנה לא שנא מומח׳ לא שנא שאינו מומחה לא שנא נשא ונתן ביד לא שנא לא נשא ונתן ביד בכולהו חוזר ולרב חסדא לא פליג בין נשא ונתן ביד לבין לא נשא ונתן ביד אלא היכא דטעה בשיקול הדעת אבל היכא דטעה בדבר משנה אפילו לרב חסדא חוזר לא שנא נשא ונתן ביד ולא שנא לא נשא ונתן ביד וזו היכא נריכה לפנים: אבל היכא דטעה בשיקול הדעת הא עילוא ודאי נריכא עיונא והלכתא בכל ענייכין אלו ודייקינן לה מלתא ושמעתא לא תנעה בהי: ובהא קאמ׳ כד הוי דיינא מומחה ונקט רשות׳ מריש גלותא וטעה בשיקול הדעת לא שנא נשא ונתן ביד ולא שנא לא נשא ונתן ביך פטור מלשלם כדאמרינן אמר רבי הני מלן דבעי למידן דינא וכי בעי ליפטר ולא לישלם ליגקוט רשות מבי ריש גלותא וכיון דהוא פטור מלשלם הדר דינא כדמפרשינן בשמעתא דרב חסדא דכל היכא דליכא פסידא באתרי דינא הדר דינא׳ ובהא תניא ג׳ דלא נקיט רשותא מבי ריש גלותא אבל קבלוהו עלייהו בעלי דינא דינא נמי כמאן דנקיט רשותא מריש גלותא ואי טעי חוזר ואינו משלם לא שנא נשא כגון ביד לא שנא לא נשא ונתן ביד כדאמרי ד רבה בר רב הונא דן דינא וטעה אתא לקמיה ה דרב אמר ליה אי קבלוך עלייהו לא תשלם ואי לא זיל שלם׳ ואמרינן נמי מר זוטרא בריה דרב נחמן דן דינא וטעה אתא לקמיה דרב יוסף אמר ליה אי את קבילת לא זיל שלם ואי לא קבילוך לא תשלם והני תרוייהו מומחין נינהו ומתנייתין דדן את הדין שמע מינה הני דהא אוקימנא בשנשא ונתן ביד ואוקימנא בפרק קמא בקבלוהו בעלי דינא וקתני סיפא ואם היה מומחה לרבים פטור אלמא מומחה בקבלוהו בעלי דינא פטור ואף על פי שנשא ונתן ביד פטור ובהא גליא לן דמומחה דלא נקיט רשות׳ ולא קבלוהו עליהו בעלי דינא ודן וטעה בשיקול הדעת אם נשא ונתן ביד משלם ואינו חוזר כדאמרינן בהדיא מעשה דרבה בר רב הונא קבלוך עלייהו לא תשלם ואי לא זיל שלם ואי לא נשא ונתן ביד הדר דינא ואינו משלם כי טעמיה דרב חסדא: ובהא דביעתא דליתיה מומחה וקבלוהו עליהו בעלי דינים וטעה בשיקול הדעת ונשא ונתן ביד מה שעשה עשוי וישלם מביתו כדתנן דן את הדין חייב את הזכאי וזיכה את החייב מה שעשה עשוי וישלם מביתו ואוקמה רב חסדא בשנשא ונתן ביד ומדאמרינן בסיפא אם היה מומחה לרבים פטור שמעינן דרישא דקתני ישלם מביתו בדליתיה מומחה והאי מתניתין אוקימנא בפרק קמא בדקבלוהו בעלי דינין דאמרי׳ אמר רבי אבהו שנים שדנו אין דיניהם דין איתיביה רבא לרבי אבהו דן את הדין זיכה את החייב חייב את הזכאי מה שעשה עשוי וישלם מביתו אמר ליה הכא במאי עסקינן כגון דקבלוהו עילוייהו אי הכי אמאי ישלם מביתו דאמרי ליה כי קבילנא לך עילוון אדעתא דדיינת לן דינא דאורייתא וקיימא לן כרבי אבהו ואם לא נשא ונתן ביד פטור מלשלם והדר דינא כי טעמא דרב חסדא וכדאוקמא למתניתין דדיני ממונות מחזירין בשלא נשא ונתן ביד׳ ובהא תניא דליתיה מומחה * וקבלוהו בעלי דינין הא ודאי

* (נ״ה) אוכתב רוה לשון הרב בהא בהלכות בגא סתמא בני נשא ליה לנקוט אפיק בלשא הדיוטות

דינים לאו דין הוא בין טעה בין לא טעה כרבי אבהו דאמר רבי אבהו שנים שדנו אין דיניהם דין וכל שכן יחיד הילכך אף על גב דלא טעה ובעא חד מנייהו לאיהדר למידן קמי דיינא דמומחה מצי הדר ביה וליכא למיחש לעיכובי עלמא׳ ואי טעה וקא אכיס לבעל דין ואפסיק מיניה ממונא והשתא ונתן ביד מחייב לשלומי מדיליה והדר הוא שקיל מהאיך משום דדינא לאו דינא ואם לא נשא ונתן ביד הדר מרי דינא לחברי׳ ושקיל מיני׳ מאי דיהיב לי ואי ליתיה דלשקול מיניה משל׳ ליה מדיליה דכיון דלאו דיינא הוא הוה ליה כגורם לאבד ממון חבירו וקיימא לן דדייכינן דינא דגרמי עד כאן לשונו׳ והר״ם הקשה על דברי הרי״ף שפסק הלכה כרב חסדא וכתב הלכך כרחם כמפרשים דאין הלכה כרב חסדא דהא אוקמתא דרב חסדא איקא בבכורו׳ אליבא דרבנן ולית הלכתא כוותייהו אלא כר׳ מאיר דאמרי׳ בבכורות הא מתניתין לימא תנן סתמא כרבי מאיר וכולי אלמא דהך אוקמתא דרב חסדא דלא כהלכתא וכן כתב רב האי גאון והלכתא כדאוקמוה רב נחמן ורב ששת לפירוקא דהני מתניק׳ ורב נחמן איירי בטעה בשיקול הדעת כמו שפירשו התוספות דטעה בדבר משנה חוזר ומתניתין דבכורות כדאוקמא רב יוסף בשאינו מומחה ואף על פי שיש גדול ממנו להחזירו ה וכיון שהתחיל מתחלה לדון והוא אינו מומחה ראוי הוא שיתקיים הדין וישלם מביתו ואף על גב דקבלו עלייהו כדאוקמא רבי אבהו בפרק קמא מ״מ לא הוה ליה לדון יחידי כיון שאינו מומחה הילכך משלם מביתו אף על פי שלא נשא ונתן ביד ומתניתין דהכא במומחה הלכך אינו משלם והדין חוזר אם יש גדול ממנו להחזירו כדשני רב נחמן לאוקמתא דרב יוסף וסיפא דמתניתין דבכורות כשאין גדול ממנו להחזירו הלכך כיון דמומחה הוא וקבלוה עלויהו קם דינא דאין מי שיחזירנו דאין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן יהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין ופטור מלשלם כיון דמומחה הוא ולא היה ראוי לטעות אלא דמזליה דההוא גברא גרם כדתנן כל שהוא מומחה לבית דין פטור מלשלם: וכן בטבח אומן שקלקל ומראה דיכל לשולחני וכגלא רע מומחים פטורים ואפילו יש גדול ממנו להחזירו הם פי אפשר בחזרה פטור מלשלם כההוא עובדא דרבי טרפון דרבי עקיבא גדול ממנו דקיימא לן כרבי עקיבא ורבי טרפון הלכה כרבי עקיבא אפילו הכי קאמר ליה פטור אתה שמומחה לבית דין אתה ולענין חזרת הדין דוקא הוא דמפליגינן בין יש גדול ממנו לאין גדול ממנו ורב ששת אמר לא קשיא וכולי רב ששת לא פליג אדרב נחמן אלא שנויא אחרינא קאמר ומוקי תרווייהו בשאין גדול ממנו להחזירו אבל אם יש גדול עולם שמחזירין: כללא דמלתא טעה בדבר משנה לעולם חוזר ואפילו שלשתן מומחין כדקתני מתניתין דיני ממונות בשלשה מחזירין בין לזכות בין לחובה ואוקמה רב יוסף במומחה ואפילו קבלו עליהם ואפילו נקטי רשותא מבי ריש גלותא דכיון דטעו בדבר משנה אין דין זה ראוי לסתקיים

כנטו ונראה לי שהלכה כדין יחיד מומחה ואי נקטי רשותא מבי ריש גלותא אי גם קבלוהו עליהו בדינהו דינא וגם משלמי ואי לא נקטי רשותא וגם קבלוהו מ...ייהו אם לא נשאו ונתנו ביד לא משלמי ואם נשאו ונתנו ביד הם דיני׳ ומשלמי איכו הא מילתא פירשתי כי היכא דאזלינן בתר רובא כגון שנים אומרים חייב ואחד אומר זכאי וטעו השנים הילך משלמי ונראה לי שהסוגיא פוסקת דהכא סלוקי דאחד בן מכניסין את השני דהאי דאמר זכאי לא משלם הואיל ונדייהו דאמר ליה אי לדידי ציתיתו אתון נמי לא פלגתון ואינהו נמי לא משלמי הואיל דיליה דלומדו ליה אי לא הוה נמי לא הוה סליק דינא אלא השנים טעו משלמי ונשייכו ונמוך ונני הנך השניים אמרינן דסדר דינא דכל היכא דאית לבעל דין פסידא לא אמרינן מה שעשה עשוי ואחזר דין הדין וכו׳:

להקהי'ס כלל ואפ טעו בשיקול הדעת יחיד שאינו מומחה או שנים שאינם מומחי' וקבלום עליהם מה שעשה עשוי וישלם מביתו ואפילו לא נשאו ונתנו ב"ד מתני' דבכורות דן את הדין ואוקמה רבי אבהו נעיל דקבלו עליהו ואוקמה רב ששת בטעה בשקול הדעת ואפילו לא נשאו ונתנו ב"ד אבל אם קבלו בעלי דינין עליהם יחיד שאינו מומחה בשירוש בין כדין בין לטעות דינים דינא אי טעה בשקול הדעת ופטור מדאמרינן בפרק קמא אמר מתניתין דדן את הדין זכאה במאי עסקינן דקבלו עליהו אי הכי אמאי משלם מביתו דאמרי ליה כי קבלנו עליך אדעתא דדיינת לן דין תורה מכלל דאי קבלו עליהו לכל מילי דינו' דינא ופטור ויחיד הדיוט או שנים הדיוטות ונקיט רשותא מבי ריש גלותא אף על פי דלא קבלו' עלייהו אם טעה בשקול הדעת פטור ואפי' נשא ונתן ב"ד כדאמרי' בפרק קמא אמר שמואל האי מאן דבעי למידן דינא ואי טעי ליפטר ליטקול רשותא מבי ריש גלותא ומשמע לא שנא מומחה לא שנא אינו מומחה דכיון דיהבו ליה רשותא כמומחה הוי ודוקא דגמיר ולא סביר אבל לא גמיר ולא סביר פסול לדון כדאמרי' בפרק זה בורר אמר אביי הנהו רועי בקר אפי' כל בי תלתא דלא גמירי דינא נמי פסילי וכיון דפסיל לא מהני רשותא מריש גלותא דלאו כל כמינייהו לאכשורי פסולים והכי אמרי' בפרק קמא דבי נשיאה אוקמוה דיינא דלא גמיר ומסיק דעתיד הקב"ה ליפרע ממעמידו ויחיד הדיוט או שני הדיוטות ולא קבלו עלייהו י"א דלא נקטי רשותא מבי ריש גלותא אפילו לא טעו אין דיניהם דין כדרבי אבהו דא' שנים שדנו אין דיניהם' דין משמע בכל ענין אין דיניהם דין אפילו לא טעו וכן מוכח מההיא אודיתא דלא הוה כהוגן בס במותב תלתא כחדא הוינא ואף על גב דהכי תרי דנו דין תורה לא הויא הודאה · ושלשה הדיוטות דלא נקטו רשותא ולא קביל עלייהו וטעו בשקול הדעת לא שנא נשאו ונתנו ב"ד לא שנא לא נשאו ונת' ב"ד מה שעש' עשוי דכיון דתלתא איכא אית להו רשותא לדון את האדם' בעל כרחו הילכך קם דינא ומשלמין מביתם דלמפטר אי טעו לית להו רשותא והכי אמרינן בריש מכילתין גבי שלשה הדיוטות אלא מעתה טעו לא ישלמו כל הכן שאתה נוטל דלא בפני גוי ואמרי' נמי בפרק זה בורר מיכתב הכי כתבינן וכו' ואם הסכימו כאחד וטעו משלמין ביניהם ואי גמר דינא בתר תרי מינייהו וטעו משלמי תרי תלתי ואידך תילתא מפסיד בעל דין כדפרשתי לעיל דאיהו לא משלמי אלא דיליה דאמרי אי לאו את בהדן לא הוה סליק דינא · ואי הוו הרבה או הנשים ונגמר דינא בתלתא וטעו מסתברא דהכי משלמי כולהו דלא מצי למימר אי לאו אתון לא [illegible]

כיון דחד מיניהו מומח' מצי למידן ליה בעל כרחו ויחיד או שנים מומחין וקבלום עליהם אפילו לא נקיטי רשותא מריש גלותא או אפילו שלשה הדיוטות וקבלום עליהם וטעו בשקול הדעת פטורין מלשלם ואפילו נשאו ונתנו ב"ד אפילו יש גדול מהם אין מחזירין אלא קם דינא ופטורים וכן הדין בשלשה מומחין אפילו לא קבלום עליהם: וכת' הרמ"ה ודוקא שהיו סמוכים בענין שהם ראויים לדין מן התורה אבל אם אינם סמוכין אפילו אי גמירי וסברי צריכים לשלם ומאן דנקיט רשותא מריש גלותא אפי' יחיד הדיוט ולא קבלוהו עליהם וטעה בשקול הדעת דינו דין ופטור מלשלם אפי' נשא ונתן ב"ד ודוקא דגמיר אפי' אם לא סביר אבל אם לא גמיר ולא סביר פסול לדינא כדפירש לעיל ויחיד או שנים הדיוטות שלא קבלום עליהם ולא נקוטי רשותא מריש גלותא אפילו לא טעו אין דיניהם דין: כתב בעל העיטור משום רב האי יחיד שאינו מומחה וקבלוהו עליהן וטעה בשקול הדעת שדינו שישלם מביתו דוק' כשאין כאן בעל הדין שזכה או שישנו ואין לו לשלם אבל אם יש לפנינו ויש לו לשלם חוזר ומוצי' ממנו מה שנתן לו:

ואבי אדוני הרא"ש ז"ל כתב כל היכא דדינא שישלם מביתו כגון יחיד שאינו מומחה וקבלוהו עליהן או יחיד מומח' ולא קבלוהו עליהם או ג הדיוטות ולא קבלו עליהם בכלהו אפילו אם הבעל דין לפנינו ויש לו לשלם אינם יכולין לחזו' ולהוצי' ממנו אלא קם דינא וישלמו מביתם והרמ"בם כתב מומחה שנטל רשו' הגאיל או שקבלו עליהן

האי גאון דיחיד שאינו מומחה וקבלוה עלייהו ואפילו נשא ונתן ב"ד אם ישנו לבעל דין שנטל מה שלא היה לו ליטול יש לו להחזיר מן הדין ולהוציא ממנו · ואם איננו או שישנו ואין לו כח להחזיר משלם הוא מביתו דליכא דנוס מעשה עשוי לא משמע כלל הכי והיכא דטעה בדבר משנה דאמרינן חוזר וליתיה לבעל דין אי נמי איתיה ולית ליה לאשלומי משלם הדיין מביתו אף על פי שלא נשא ונתן ב"ד דקיימא לן כרבי מאיר דדאין דינא דגרמי ואף על גב דאמר לן (א) רב ששת לרב הונא אלא מי אמרת טועה בדבר משנה חוזר לימא ליה כיון דאי הוא הוה הדר דינא דינו לאו דינא ולאו כלום עבדת השתא נמי כי ליתיה לאו כלום עבדת ואם כן הכי נמי כיון דאינו איתיה לבעל דין הוה ליה לשלומי לאו כלום עבד השתא נמי לאו כלום עבד ולא היא דהך סוגיא אליבא דרבנן כמו שפירשו התוספות דאי אפשר לומר דאתי' כרבי מאיר דאם כן טיהר את הטמאה אמאי חייב לרבי מאיר בפעירנו ב"ה וכו' אלא ודאי כי היכא דקם דינא אפילו בדינו כמעשה חייב ולא בגרמא וחייב אפילו לרבנן אבל היכא דאינו הוא קמן הוה הדר כגון טועה בדבר משנה לרבי מאיר חייב ולרבנן פטור דהא דינא דגרמי הוא מה שהלבינן אחר כך על פיו או מה שעירבן עם פירותיו והא דאמרינן בפרק עד כמה לימא תנן סתמא כרבי מאיר משום טיהר את הטמאה וחייב את הזכאי דמחייב במה שערבן ב"ה על פיו עם פירותיו ובמה (י) דשילם את הזכאי אבל טימא את הטהור וזיכה את החייב על פי דבורו אל הכא מה שעשה עשוי וא"א במחלה ליתא דחייב לשלם אפילו לרבנן דלא דייני דינא דגרמי והא דמפרש התם טימא את הטהור (יח) דנגע בהו שרץ וזיכה את החייב שהיה ממון בידו ונטלו הימנו אגב אהדורי מפרש לכו אי נמי סתמא מפרש סוגיא דהתם אליבא דרב חסדא עכ"ל הרא"ש ז"ל ועל פיו הם דברי רבינו ומה שכתב בשם הרמב"ם ז"ל הוא בפרק ו' מהלכות סנהדרין ודבריו כדברי הרי"ף ז"ל זולת מה שכתב בסוף דבריו ואם אי אפשר להחזיר ישלם מביתו שזהו דעת גאון אחד שהביא הרי"ף והוא ז"ל חלק עליו (יט) וסתם את דבריו ואין לומר שהרמב"ם ז"ל סובר כדעת הגאון שהוא סברי (ג) טעמא הגאון היא דכי אסיקנא לא בנשא ונתן דלא כרבי מאיר דדאין דינא דגרמי אבל אנן דקיימא לן כותיה עד שאינו מומחה שטעה בשיקול הדעת אם אי אפשר להחזיר ישלם מביתו והרי"ף דחה דבריו דאפילו לרבי מאיר פטור שאף על פי שגרם להזיק לא נתכוון להזיק (כ) ובעל כרחו לא חייב רבי מאיר אלא בגורם שמתכוין אבל לא בגורם שאינו מכוין כי הכי והרמב"ם ז"ל כתב בריש פרק ו' [illegible]

עומחה חייב וה"ה למומחה ולא קבילו עלייהו דתלוויהו בחד טעמא תליי' וחד דיכא איתא להו וליכא למימר דחדא ועוד קאמר כדקאמר תלמודא דאם כן הוה ליה תרי ועוד וחדא ועוד אמרינן בדוחק תרי ועוד לא אמרינן כנ"ל: ומה שאמר רבינו וסוגיא דעלמא אזלא כאיד' כגון שסתמא דתלמודא פליג אמתניתין כן הם דברי הרי"ף בפ' שבוע' הדייני' גבי פלוגת' דר"הבי ורבנן · והרמב"ם כת' בפ"ו מהלכ' סנהדרין דסוגיין דעלמא כאידך הייגו שפשט המעשה בכל העולם כדברי האח' ומשמע לי דכולהו פירושי איתנהו ובחד מהני גווני או בגוונא דכתב רש"י מיקרי טועה בשיקול הדעת :

כתב בנמוקי יוסף בר"פ סנהדרין אהא דאמר ליה אי קבלוך עלייהו לא תשלם הרבה מהאחרוני' הסכימו למקצת מפרשים שפירשו אי קבלוך עלייהו שהם באו לפניך לדין לא תשלם · ואם לא קבלוך עליהם כלל אלא שאתה כפית אותם לדין זיל שלם · ומיהו א אפילו קבלוהו אם אמרו לו בפירוש שידון להם דין תורה וטעה אינו משלם דהא בין דינו דין כלל ואין דעת רש"י כן אלא היכא דאמרו דייגא לן דין תורה וטעה דינו דין ומשלם · ובעל העיטור הביא ירושלמי כנ"ל שמסייע קצת לפיר' רש"י ב ומשמע מתוך פירש זה דבכל היכא דקבילו עלייהו גמיר וסבי' לא מצי למימר ליה כי קבלוך אדעתא למידן דברי תורה דלא אמרינן הכי לקמן אלא להדיוט דגמיר ולא סביר וי"ם דהוא הדין שאם קבלו עליהם יושבי קרנ' שידינו דין ואפי' טעו אינם חייבים לשלם דהא לא מצי אמרי להו אדעתא דלידייני להו דין תורה קבלו' דהא מידע ידעי שאינם יודעים דין תורה עד כאן לשונו : עיין בנמוקי יוסף פרק אחד דיני ממונות כי שם כתב דינים השייכי לסימן זה : ואם הטעות בדבר הפשוט כגון דבר הפשוט המפורש במשנה בכל ענין חוזר אפילו שלשה מומחין אפי' קבלום עליהם שאין כאן דין כלל כיון שהטעות בדבר הפשוט זה מבואר בדאוקימנא מתניתין דתנן דיני ממונות מחזירין בטועה בדבר משנה ומתניתין סתמא מתניא אפילו בשלשה מומחים וקבלום עליהם · וכן כתב רבינו ירוחם ומה שכתב ואם אי איפשר להחזיר כגון שהלך זה שנטל הממון למדינת הים וכו':

הואיל והוא מומחה חוזר הדין ואם אי אפשר להחזיר הדין פטור מלשלם היה הטועה מומחה ולא נטל רשותא ולא קבלוהו עליהם או שלא היה מומחה אבל הם קבלוה וטעה בשיקול הדע' אם נש' ונתן ביד מה שעש' עשוי' וישל' מביתו ואם לא נשא ונתן ביד חוזר הדין ואם אי אפשר לחזור ישלם מביתו עד כאן וכאשר כתבתי היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל (ג) : ואם הטעו' בדבר פשוט כגון דבר המפורש במשנה בכל ענין חוזר הדין אפילו שלשה מומחין אפי' קבלום עליהם שאין כאן דין כלל כיון שהטעות בדבר הפשוט ואם אי אפשר להחזיר כגון שהלך זה שנטל הממון למדינת הים או שהוא אלם או שאין לו מה לשלם או שהורה בכשרה שהיא טרפה והאכילוה על פיו לכלבים כתב הרמב"ם שהוא פטור אע"פ שגרם להזי' לא נתכוין להזיק וכן כתב הרמ"ה אלא שחלק אם לא נשא ונתן ביד הוא פטור ואם נשא ונתן ביד אם הוא מומחה גמיר וסביר וקבליה עליהו פטור ואי לא חייב והדיוט אף על גב דקבלה עלייהו חייב דכל היכא שאם טעה בשיקול הדעת מה שעשה עשוי וחייב לשלם אם טעה בדבר משנה כהאי גוונא ואית ליה פסידא לבעל דין אם נשאו ונתנו ביד חייב ואדוני אבי הרא"ש ז"ל כתב דבכל ענין חייב אפילו מומחי' ואפי' לא נשאו ונתנו ביד ד כת' הראב"ד שאין אדם עתה בזמנינו רשאי לחלוק על דברי גאון כדי שישתנה הדין מדברי גאון אלא בקושיא מפורסמת וזהו דבר שאינו נמצא לפיכך החולק על דברי גאון הוי כטועה בדבר משנה לח וכן אם טעה בפסקי הגאונים שלא שמע דבריהם ואילו שמע היה חוזר בו

בכלום וה"ל דיין זה מזיק כיון דדיניה לאו דינא וחייב · אבל כל שהפנין ולא מיחה פטור מי שאינו מומחה כמומחה עד כאן לשונו :

ד כתב המרדכי בר"פ סנהדרין נשאל לרבינו מאיר אם יכול לערער על הדיינים ולהזמינ' לדין והשיב נראה לי שיכול דאי משום דאמרינן הב"ע דקבילו עלייהו אי הכי אמאי משלם דאמר ליה דון לנו דין תורה משמע הא כל היכא דקבילו עליהו בסתם לא ישלמו אין לנו ראיה מהם חדא דמצינו לפרושי מסתמא על דעת כן קבלוהו שידון דין תורה והיינו דקא מסיק דאמר ליה דון לנו דין תורה ועוד דכת' איירי דליכא אלא חד דיין וכו' אבל היכא דאיכא דיינים ובמשפט ובדין תורה אם טעו ישלמו ואפילו אם באו לחלוק ולומר דן את הדין מה שעשה עשוי וישלם מביתו זהו דוקא בימיהם שהיו דנים ומכריחים את העולם לדון בפניהם אבל בזמן הזה שמכריחים את הדיינים ליסב בדין על פי חרם הקהילו' על כן אם טעו לא ישלמו ומה יש להם לעשות מכל מקום יש להם לחזור בהדנו שלא כדין ואם אינם רוצים ישלמו · ומה שאמרתם שקבעת' לו זמן להזמינם לדין וקבל עליו שאם לא יזמינם עד אותו זמן שלא יהא רשאי להזמינם עוד והעביר המועד נראה לי שמאחר שלא קבל עליו בקנין שיכול לחזור בו עד כאן לשונו :

ואבי אדוני כח הרא"ש הכתב דבכל ענין חייב אפילו מומחין ואפי' לא נשאו ונתנו ביד:

כתב הראב"ד שאין אדם עתה בזמננו רשאי לחלוק על דברי גאון וכו' לפיכך החולק על דברי גאון הוי כטועה בדבר משנה וכו' בפרק אחד דיני ממונות כתב הרא"ש ז"ל בפסקיו דברי בעל המאור ועליהם כתב דברי הראב"ד וזה לשונו כתב בעל המאור שמעתי משם חכם גדול מחכמי דורנו שלפנינו דהאידנא לית לן טועה בשיקול הדעת שהרי כל ההלכות פסוקות בידינו או מן התלמוד או מן הגאונים שאחר התלמוד הילכך לא משכחת האידנא טועה בשיקול הדעת אלא כל הטועים בדבר משנה הם טועים · ואני אין נראה לי דברים הללו אלא כל מי שאין טעותו מתברר מן המשנה או מן התלמוד מפורש בלי ספק לאו טועה בדבר משנה הוא אלא בשיקול הדעת כעין ההיא עובדא דהוו קרי עכברא דהכיג אדיגרי דאיפליגו ביה רבי ישמעאל ברבי יוסי ורבי חייא אף כל כיוצא בו שאין לברר טעותו ממשנתנו ומתלמודנו מפורש טועה בשיקול הדעת הוא ומה שפסקו הגאונים אחר חתימת התלמוד נדעת מכרעת ולא מהלכה ברורה ופסוקה מהתלמוד כסוגיין דעלמא הוי מאן דטעי ביה טעי בשיקול הדעת ולא בדבר משנה · והראב"ד כתב על דעת המאור דאמת אמר החכם שאם טעה בפסקי הגאונים שלא שמע דבריהם ואילו שמע היה חוזר בו באמת ובבירור זהו טועה בדבר משנה וקרוב אני לומר שאפילו אם היה חולק על פסק הגאון מטעם שנראה לו לפי דעתו שלא כדעת הגאון ולא כפירושו גם זה טועה בדבר משנה שאין לנו עתה לחלוק על דברי גאון מלאות דעתינו לפרש הענין בדרך אחרת עד שיתחל' הדין מדברי הגאון אם לא בקושיא מפורסמ' וזהו דבר שאין כמוהו עד כאן לשונו : וא"א הרא"ש ז"ל כתב ודאי מי שטועה בדברי הגאונים שלא שמע דבריהם וכו' עד אין כאן טעות ומה שפסק הפסק הכל שם והכל מה שכתב יכול לסתור ולבנות אפילו לחלוק על דברי הגאונים כתוב שם בפסקים והיינו דאמר ליה רב הונא לרב ששת אפילו כדידך ודידי ואמר ליה אטו קטלי קני באגמא כלומר אם הדשנו דבר מדעתנו שלא מצאנו לא במשנה ולא בגמרא ודיין שלא ידע דבריהם ופסק בענין אחר והשמע הדברים ישרו בעיניו כטועה בדבר משנה הוי וחוזר אבל הדיין הבא אחריהם יש לחלוק על דבריהם דאמוראים אחרונים פעמים חולקים על הראשונים והדרבה אנו תופסים דברי האחרונים עיקר כיון שידעו סברת הראשונים וסברתם והכריעו בין אלו הסברות ועמדו על עיקרו של דבר וכיוצא בזה אין למדין הלכה מפי תלמוד אלא מדברי האמוראים אנו למדים פסקי הלכות אף על פי שהתנאים היו יותר גדולים מהאמוראים עד כאן לשונו · והכל מה שכתב ואי לאו בר הכי הוא לא יוצא ממון מספק כתוב שם בפסקים

כתב הרמב"ם שהוא פטור וכו' בפרק ו' מהלכות סנהדרין ונראה שטעמו מדתנן בפרק עד כמה ומייתי לה בפרק אחד דיני ממונות מעשה בפרה שניטל האם שלה והאכילה רבי טרפון לכלבים וטועה בדבר משנה הוה דהא התם מתניתין בפרק אלו טרפות ניטל האם שלה כשרה ואמרינן עלה כיון דאילו הואי פרה דיכך לאו דינא ולאו כלום עבדת השתא נמי לאו כלום עבדת ג ונראה מדברי רבינו שהוא הוצרך כה כדברי הרמב"ם ז"ל שאפילו נשא ונתן ביד פטור · ולי נראה דלא פטר הרמב"ם ז"ל לטועה בדבר משנה אלא אותה שנעשה על פיו לא מנה שעשה בידים והכי דייק לישנא דהרמב"ם שכתב אף על פי שגרם להזיק ואלו נשא ונתן ביד אינו גורם בלבד אלא מזיק בידים ופשיטא דחייב לשלם · וכן כתבו התוספות גבי ההוא דהאכילה רבי טרפון לכלבים ואמר ליה רבי עקיבא לאו כלום עבדת בלא נשא ונתן ביד איירי דאי האכיל רבי טרפון לכלבים טובא עבד עד כאן לשונו · ואף על פי שהמומחה שנטל רשות פטור אפילו נשא ונתן ביד התם שאני דכיון שנטל רשות מריש גלותא הפקר בית דין הפקר ועל דרך כן נתנו לו רשות שאם שידון בשיקול דעתו אפילו ישא ויתן ביד יפטר וכן אף על גב דלא נקיט רשותא אי קבלוהו עלייהו כיון דמומחה הוא איכא למימר דאדעתא דהכי קבלוהו עלייהו שאם יטעה בשיקול הדעת יפטר אפילו ישא ויתן ביד : ומכל מקום הרמב"ם בתשובה כתב בכל טועה בדבר משנה אפילו נשא ונתן ביד ואפילו אי איפשר להחזיר פטור מלשלם לא שנא מומחה לא שנא שאינו מומחה והביא ראיה לדבר וכתב עוד וטעמא דטועה בדבר משנה אפילו בהאכילה לכלבים פטור ואפילו בשאינו מומחה ואפילו למאן דדאין דינא דגרמי כתב בעל המאור דמשום פשיעותא דבעל דין הוא שנגעו בה דכל טועה בדבר משנה דבר ברור והוה ליה לאיתויי ולגלויי טעותא ולא הוה ליה למיסמך עליה והשתא דיין בזוע והאכיל לכלבים חייב דדייניכן ליה כגזלן ומטעמו של הרב משמע נמי דאי נטל שלא בפני הבעלים והאכילה לכלבי' חייב דהא הכא לא פשעו בעלים

(ג) תגל הרי"ף ל' בסנהד' כרת"גם והמרדכי פ"א דיני ממונות וכ"י דף רע"ה פ"ג פסהדרין גלין ז"ם וכ"ם:

ד"מ

(ג) וכ"כ המרדכי פ' מוכר"ם ס"פ מי שהיה נשוי ע"א וכ' מהרי"ק שורש קס"ט מיהו אם רבים חולקים על היחיד ליכא למימר קים לי כיחיד דלא גרע ...

כדאמרינן פרק חזקת הבתים כרבא בארעא וכרב יוסף בזוזי היכא דקיימא ארעא תיקום והיכא דקיימי זוזי קיימי אלמא כל ספיקא דדינא אין מוציאין מיד המוחזק עד כאן לשונו: * ו כתב הרמ"ה דיינא דטעה ולא הספיק תובע להוציא מיד הנתבע עד שנתברר שטעה וכו' דחזינן בההוא דקרו ליה עכברא דשכיב אדינרי וכו'

*(ג"ה) נאני אומר שמתוך הוא עצמו הדברים נגלוהינו לפסוק בספרי"ג נ"א וגם וקב' הפוסקו לפי דבריו ולא ידרו לפי דעתו:

הא עובדא איתיה בפרק זה בורר (דף כט) ומה שכתב רבינו בשם הרא"ש ולא הוה רבי ישמעאל טועה בשיקול הדעת וכו' הם בפסקים וכן הם דברי הרי"ף בפרק אחד דיני ממונות: ומה שכתב רבינו ויראה מדבריו שאם היה הטעות בשיקול הדעת אין משפסק הדין אף על פי שעדיין לא הוציא מיד המתחייב הם דינא ומה שעשה עשוי וכו' אין לומר דאיפכא הוא דאיכא למידק שאם הטעות היה בשיקול הדעת אף על פי שהלכו על פי רבי ישמעאל היה מוציא' רבי חייא מידם [23] שהרי שאם היה הרא"ש סבור כדברי הרי"ף והרמ"בם הוה איפשר למימר הכי אבל נאמר שהוא ז"ל סובר דמומחה הטועה בשיקול הדעת אי קבלוהו עלייהו הם דינא ור' ישמעאל ברבי יוסי מומחה ופשטא דעובדא משמע דקבלוהו עליהם הילכך ליכא למידק אלא כדדייק רבינו: כתב מהרי"ק בשורש י' על זה שכתב הרא"ש לא הוה ר' ישמעאל טועה בשיקול הדעת וכו' משמע בהדיא שאין חולק אלא היכא דטעה בשיקול הדעת אבל טעה הדבר משנה מודה לדברי הרמ"ה דהדר דינא: כתב ה הרי"בש בסימן רכ"ז דאוי [23] לסתור דינם מפני שלא עיינו בתביעת הלוה ונתנו לו יותר ממה שתבע שהוא בתביעתו נתן לשמעון הבחירה אם בחלוקת הסבירות וכו' ולזה אף אם יהיה הדין דחלוקת סבירות עדיפא כיון שהוא ויתר לשמעון בפני בית דין ונתן לו הבחירה היה ראוי לדיינים לפסוק הדין כפי תביעתו ואף על פי שנחלקו המפרשים אם יכול לחזור בו קודם שנגמר הדין מכל מקום ראובן לא חזר בו לפני הדיינים ואף על פי ששמעון לא קבל דבריו מכל מקום כיון ששמעון עמד בתביעתו לא היה להם לחייב את שמעון ביותר מתביעתו של ראובן שנתן לשמעון הבחירה באחד משני הדרכים עד כאן לשונו: ו וכתוב בהגהות מיימוני פרק חמישי מהלכות סנהדרין היכי דמי שיקול הדעת אמר רב פפא כגון תרי תנאי וכו' אומר הר"ר יהודה הלכה למעשה דווקא כי האי גוונא הוי שיקול הדעת אבל היכא דתרי תנאי או תרי אמוראי פליגי והדיין לא ידע כי אם דברי האחד ולא ידע שהשני חולק והורה ודן לא הוי שיקול הדעת ולא ישלם מביתו והוא הדין אם טעה בדבר פרש"י פירש כך. ושאר הגאונים בענין אחר ולא ידע כי אם האחד והורה ודן כאותו פירוש כי האי גוונא לא הוי שיקול הדעת אלא מה שעשה עשוי ולא ישלם מביתו ורא"ה מעובדא דעכברא דשכיב אדינרי אמר ליה כבר הורה זקן אלמא אף על גב דרבי חייא פליג עליה מכל מקום כיון שלא ידע שהיה חולק עליו מה שעשה עשוי ולא ישלם מביתו עד כאן לשונו: וכן כתב המרדכי בפרק אחד דיני ממונות וכן כתב הגהות אשירי בריש סנהדרין ומיהו כתב שיש מי שדחה ראייתו (ד): ז כתב הרמב"ם דיין שטעה וחייב שבועה למי שאינו חייב בה ועשה זה פשרה עם בעל דינו כדי שלא ישבע וכו' בפרק ו' מהלכות סנהדרין: וכתב בעל העיטור שהרי"ף כתב בתשובה שמי שחייבוהו בית דין שבועה מעודה ועשו ביניהם פשרה ואחר כך ראו שלא היה עליו אלא חרם סתם יכול הוא לחזור שיש לו לומר אילו היה יודע שאין עליו שבוע' לא היה עושה הפשרה והוה ליה ליה קנין בטעות ח ומי שנתחייב שבועה ונתן מעות לפטרו משבועה ואחר כך מצא ראיה שנתחייב בממון הפשרה בטלה דכיון שנתחייב בממון אין כאן שבועה אבל עשה פשרה ולא הזכירו שבועה הפשרה קיימ' עד כאן לשונו (ה) וכתבו נמוקי יוסף בריש סנהדרין ומהם יש ללמוד לדיין שטעה וחייב שבועה וכו' ונראה דהיינו דוקא בשטעה בדבר משנה או בשיקול הדעת והיכא לברורי טעותא אבל אי ליכא לברורי טעותא המוציא מחבירו עליו הראיה כמו שנתבאר לדעת הרי"ף והרא"ש מההוא עובדא דעכברא דשכיב אדינרי: ז כתב נמוקי יוסף בריש פרק אחד דיני ממונות על אהי דמחייבינן לטועה שישלם היינו לענין דין אבל לענין הוראה אפילו אינו

בו וזהו טועה בדבר משנה * וא"א הרא"ש ז"ל כת' ודאי מי שטועה בדברי הגאונים שלא שמע דבריהם וכשאמרו לו פסק הגאונים ישר בעיניו טועה בדבר משנה הוא ולא מבעיא בפסקי הגאונים אלא אפי' חכמי כל דור ודור שאחר הגאונים לאו קטלי קניא באגמי הוו ואם פסק הדיין שלא כדבריהם וכששמע דבריה' ישרו בעיניו והודה שטעה טועה בדבר משנה הוא וחוזר אבל אם לא ישרו בעיניו ומביא ראיה לדבריו המקובלת לאנשי דורו יפתח בדורו כשמואל בדורו ואין לך אלא כל שופט ושופט אשר יהיה בימים ההם ויכול לסתור דבריה' כי כל הדברים שאינם מבוארים בתלמוד שסדרו רבינא ורב אשי יכול לסתור ולבנות אפי' לחלוק על דברי הגאונים ה והיכא שנחלקו שני גדולים בפסק הלכה לא יאמר הדיין אפסוק כאיזה מהם שארצה ואם עשה כן זהו דין שקר אלא אם הוא חכם גדול וגמיר וסביר ויודע להכריע כדברי האחד בראיות ברורות ונכ'חות הרשות בידו דאפי' אם פסק גדול א' יכול החכם לסתור דבריו בראיות ברורות ולהלוק עליו כאש' כתבתי למעלה וכ"ש אם יש סיוע מא' מהמחברים החולקי' עליו ואי לא בר הכי הוא לא יוציא ממון מספק דכל היכא דאיכא (ג) ספיק' דדינא אין מוציאין הממון מיד המוחזק ואם לא ידע הפסק במחלוקת הגדולים ואח"כ נודע לו ואינו בר הכי שיוכל להכריע או שאינו יודע להכריע אם נראין כדברי האחד לרוב החכמים והוא עבר כאידך היינו שיקול הדעת ואם א"א לעמוד על הדבר אין כאן טעות ומה שפסק פסק ע"כ: ו כתב הרמ"ה דיינא דטעה ולא הספיק תובע לאפוקיה מיניה דנתבע עד דאיתברר דטע' ל"ש הדיוט ול"ש מומחה ל"ש טעה בדבר משנה ל"ש טעה בשיקול הדעת כל כמה דלא זכי תובע בממונו הדר דינא ואפי' זכי בפלגא ופש פלגא גבי אידך ההוא פלגא דזכי ביה אם טע' בשיקול הדעת זכה לפום הנך אנפי דפרישנא בטועה בשיקול הדע' ואידך פלגא דפש נביה ל"ש טעה בדבר משנה ל"ש טעה בשיקול הדעת ל"ש מומחה ול"ש הדיוט לא מפקינן מיניה דחזינן בההוא דהוו קרי ליה עכברא דשכיב אדינרי כי קא שכיב ואמר מאן מסיק בי

שעוך אם הוא מומחה להוראה פטור מלשלם שהרי הוא חייב להורות מן התורה עד כאן לשונו ול"ע: אם רצה חכם גדול יחיד בדורו להוציא כתב מהמלך שלא ידון שום אדם זולתו ולתת לו רשות לקנוס לטר' זהב למחן דלא ליית ליה עיין תשובות הר"ש בר צמח סי' קמ"א:

ט כתוב במשרים נתיב א' חלק י"א פסק דין אין רשאין לקרעו אפילו שיראו התלמידים שהוא שלא מן הדין עד שיבא הרב שעשאו שיודע יותר מהם בתרא פ"ח וכתוב עוד שם דיין שטעה והוריד מלוה לנכסי ערב קודם שיתבע הלוה מסלקין אותו בתרא פרק עשרים: (ו)

כו

אסור א לדון בפני דייני גוים אפילו בדין שדנין אותו כדיני ישראל ברייתא בסוף גטין (דף פח): ומה שכתב וכל הדן בדיניהם הרי זה רשע וכאילו חירף והרים ידו בתורת משה רבינו עליו השלום כן כתב הרמב"ם בסוף הלכות סנהדרין והוא ורש"י כתבו בפרשת משפטים וכתב הרמב"ן בפרשה הנזכר א שאפילו נתרצו שני בעלי הדינים לילך לפני דייני גוים אסור אפילו בדין שדינם כדיננו. *

*(ג"ה) וכ"כ הרמב"ן והגהות בהלכות בסוף סימן זה:

כתוב במשרים נתיב אח' חלק י"ב אחד מבעלי דינים שרוצה לדון בערכאות של ע"א אין שומעין לו וכו' רב אלפס בתשו' שצריך לנדותו: ב וכתב הרי"בש בסימן ק"ב להחרים ולנדות המחזיק ביד ההולך לדון בדיני גוים: ומה שכתב ואם היה בעל דינו אלם ואינו יכול להוציא ממנו בדיני ישראל יתבענו תחלה בדייני ישראל ואם אינו רוצה לבא נוטל רשו' מבית דין ומציל את שלו מבעל דינו בדייני גוים בסוף פרק החובל (דף לג): אמרינן אמר ליה רבא לרבא בר מרי מנא הא מילתא דאמרי איניש קרית חברך ולא ענך רמי גודא רבא סדי עלויי אמר ליה יען טהרתיך ולא טהרת מטומאתך לא תטהרי עוד: וכתב הרא"ש ע"ז פסק רב פלטוי ז"ל ראובן שיש לו תביעה על שמעון ומסרב לבא עמו לבית דין הרשאי להביאו לערכאות של גוים כדי להוציא את שלו מתחת ידו · ועיין במהרי"ק סימן קנ"ד וגם לשון ספר התרומות בשער ס"ב ג וכן דאמרינן דאין השלום רשאי לכוף בפני גוים דוקא דליתיה אלם ורוצה לקבל דינו לפי מה שידונו עליו דייני ישראל ד אבל אם היה אלם ולא רצה לבא לבית דין אסור להביאו לדייני גוים אלא לאחר שידונו בית דין של ישראל כותבין אדרכתא על נכסיו ואם הוצרך לכך יבא לפני גוים והם מכריחים אותו לעשות מה שדנו לו דייני ישראל דהכי"ג ליכא משום לפניהם ולא לפני גוים כדאמרינן בעישוי דגט אבל אם היה אלם או אלם ובית דין של ישראל מתיראים ממנו מלכתוב עליו אדרכתא זה בכלל רשעי ישראל הוא ומתלע' ממנו ואינו חושש וכן פסק הרמב"ם ז"ל בסוף הלכות סנהדרין וז"ל היתה יד גוים תקיפה ובעל דינו אלם ואינו יכול להוציא ממנו בדיני ישראל יתבענו לדייני ישראל תחלה ואם לא רצה לבא נוטל רשות מבית דין ומציל מבעל דינו עד כאן לשונו וז"ל ד רבינו שרירא גאון במה שכתב בזה מי שחייבוהו בחוב או פקדון ואינם יכולים להוציא ממנו ויש ביניהם מקום בי דואר של גוים שאינו לוקח שוחד ומקבל עדות מישראל על חבירו יש רשות לזקנים ותלמידים שילכו לפני השופט ויעידו שזה חייב לזה ומצוה לעשות כן דאפילו כגזל גוי וגזלן ישראל עדים מעידים אבל השופט שאינו חומס ושופטו כדאמרינן אבריז רבא האי בר ישראל דידע סהדותא וכו' וכל השורד בדין מתרים בו תחלה שהדבר מפורסמת ואם אינו מקבל מעידין עליו וגובין ממנו בדיני גוים: ומנהג שלנו לעכב ב"פ בב"ה ואחר כך מתירין לו עד כאן לשונו: כתב המרדכי בפרק מרובה מצאתי בספר הר"מ דאין מותר להבריח בידי גוים אלא אם כן יתירו לו בית דין או רשאי הקהל וכן כתב הגהות מיימוני בסוף הלכות סנהדרין: ה וכתב עוד בעל התרומות בשער הנזכר אפילו דיני הגלות שאינם מקורים לנו בזמן הזה אסור למסור בידי גוים וג"מ אף על פי שאין דנין דיני קנסות בבבל יש לדיינים לענוש ולקנוס האדם כפי צורך שעתם ולנדותם אם שנו ושלשו עד כאן לשונו: ג כתב בעל התרומות לוה שחייב עצמו בקנין בכך וכך לילך עם המלוה לדון בדייני גוים וכו' ז"ל בעל התרומות בשער ס"ב ויש לברר לוה שקבל על עצמו לדון עם

כי אלא פלניא ופלניא אתו תבעינהו קמיה דר' ישמעאל בר' יוסי אמר כי אמרי' אדם עשוי שלא להשבי' את' עצמו ה"מ בחייו אבל לאחר מותו לא זילו פרעו אזיל פרעו פלג' ובאידך פלג' אתו לקמי' דר' חייא אמר כשם שאר' עשוי שלא להשביע את עצמו כך עשוי שלא להשביע את בניו א"ל ניזול וניהדור בו מאידך פלג' דפרעי' א"ל כבר הורה זקן ע"כ: וא"א ז"ל כת' בזה ולא הוה ר' ישמעאל טועה בשיקול הדעת כיון שלא נחלקו תנאים ואמוראים בזה תחלה ור' ישמעאל לפי סברתו חייב ואין כח לרבי חייא להוכיח שטעה אלא בסבר' נחלק עליו ויראה מדבריו שאם היה הטעות בשיקול הדעת מיד כשפסק הדין אע"פ שעדיין לא הוציא מיד המתחייב קם דינא וכה שעש' עשוי וחייב הדיין כל אחר לפי מה שהוא על הדרך שפירשתי למעלה והכא היינו טעמא כיון שלא היו חולקין אלא בסברא מה שדן ר' ישמעאל והוצי' מכח סברתו אין להחזיר אבל מה שלא הוציא עדיין אין להוציא כיון שר' חייא חולק על סברתו ז כת' הרמב"ם דיין שטע' וחייב שבוע' למי שאינו חייב בה ועשה זה פשרה עם בעל דינו כדי שלא ישבע ואח"כ ידע שאינו בר שבועה אע"פ שקנו מידו על הפשרה אינו כלום שלא קבל עליו ליתן או למחול אלא כדי להפט' מהשבוע' שחייבו זה הטועה וכל קנין בטעו' חוזר וכן כל כיוצא בזה:

א כו אסור לדון בפני דייני גוי' אפי' בדין שדנין כדיני ישרא' וכל הדן בדיניהם הרי זה רשע וכאילו חירף והרים ידו בתורת משה ב ואם בעל דינו אלם ואינו יכול להוציאו ממנו בדייני ישראל יתבענו תחילה לדייני ישראל ואם אינו רוצה לבא נוטל רשות מבית דין ומציל את שלו מבעל דינו בדייני גוים ג כתב בעל התרומות לוה שחייב עצמו בקנין בכך וכך לילך עם המלוה לדון בדייני גוים אם יש זכות למלוה בכך שיכול לזכות בדיניהם ד ולא בדיני ישראל אין הלוה יכול לחזור בו שאין מועיל אח' קנין כלום וה"ז כמקבל עליו עדות גוים בקנין שאינו יכול לחזור בו ומכאן ה אני אומר הואיל וכותבין בשטרי חוב שיוכל לגבות חובו בין בדיני ישראל בין בדיני האומות רשאי להביא לפני דייני גוים בזמן שאינו יכול לכופו בדיני ישראל כגון שעברה עליו שמיטה וכיוצא בזה שהרי קנו מידו אבל בזמן שיכול לכופו בדיני ישראל כמו בדיני גוים אסור להביאו בפני גוים והקנין אינו כלום שאינו אלא קנין דברים וכמו שהקנין אינו כלום גם הקנס שהתנה על עצמו בשביל הקנין אינו כלום ואינו מוציאם ממנו בב"ד אלא שאם התנה על עצמו להתחייב כך וכך לעניים או לב"ה מודיעין אותו שחל הנדר עליו ואומרים לו עליך ליתן מדעת' מה שפסקת על עצמ' כי זה הוא כמו נדר שאם לא יחלל שבת יתן מנה לעניים שהוא חייב לשמור את השבת וליתן מנה לעניים בקיום מצוה חייב באותו מנה אבל אין בית דין מחייבין אותו ע"כ (א) אבל א"א הרא"ש ז"ל כתב אף על פי שכתב בשטר לדון בדיני האומות אין ו בכלל זה שלא ישמט שאין הכונה בזה אלא שאם הוא אלם ולא צייתא דינא שמקבל על עצמו שיכרחוהו בדיני האומות אבל לא שיעבור על דברי התורה ז וכתב עוד בתשובה אף על פי שכתב בשטר לדון בדיני האומות אינו יכול לתובעו שם כל זמן שהוא צ"ית דינא ולא דיין ישראל רשאי לדונו בדיני האומות ואפילו אם יש על המלוה שטר חוב לגוי אינו יכול למסור לו זה השטר שבתוב בו שיכול לתובעו בדיני האומות כדי שלא יתבענו גוי בדיני האומות ואם עבר ומסרו לגוי צריך (ג) לקבל עליו כל אונסא דמתיילד ליה ואם יעבור

עם המלוה בפני גוים אם מועיל לו תנאו וכן נמי אם חייב עצמו בממון אם לא ילך עמו לפניהם מה דינו על זה· השיב הרב אלפסי ז"ל כך והוא טופסו מה שאלתם המקבל על עצמו בקנין לילך לדון עם בעל דינו לפוס' של ישמעאל יכול לחזור בו או לא ועוד אם קבל על עצמו בעדים שאם לא ילך לפניהם לדון עם בעל דינו שיהא עליו לעניים או לבית הכנסת או לישיבות או לכוונות אלו וחזר בו ואמר לא אלך לדיני גוים יש לו רשות להוציא ממנו מה שפסק על עצמו כך ראינו כי זה יכול לחזור ואינו חייב ואף אינו רשאי לילך עם בעל דינו אל הגוים· ול"מ הס"ג דקא עקר מלוה וכדאמ' רבי טרפון אלא אפילו לדבר הרשות מאן דקנו מיניה במילתא דעביד קנין דברים הוא ואי' ליה למיהד' ד אבל אי מקב' עילויה ההדותא דגוים וקנו מיניה לאו דברים בעלמא נינהו כדאמרינן כאמן עלי אבא כאמן עלי אביך אינו יכול לחזור בו שאין לאחר קנין כלום ולענין שאלתם שאם לא ילך שיהיה עליו להקד' כך וכך ראינו מן הדין שיש לו לומר כן ויש על בית דין ולזקני המקום למנוע בעל דינו מלתבעו בכך שדבר אסור הוא ואם נמנע כבר בטל הנדר שהדבר מוכיח שלא קבל על עצמו לילך לפני הגוים אלא עם התובע ואם לא נמנע התובע והנתבע לא הלך עמו לגוים אין בית דין מוציאין ממנו לא לעניים ולא להקדש אלא מודיעין אותו כי חל הנדר עליו שעליך לתת מדעתך מה שפסק' על עצמך כי זה נדר הוא וכמלא כנודר שאם לא יחלל שבת שיתן מנה לעניים שהוא חייב לשמרו ולקיים נדרו ודבר זה שנוי במשנתינו מונר בנדרים ובשבועות אמר ג' סוכה שאיני עושה לולב שאיני נוטל בנדרים אסור ובשבועות מותר וכו' וזה ששנינו בנדרים אסור זה ר"ל כמו זה שאמרנו שאם נדר בצדק' לקיים מלוה חייב באות' צדקה אבל בית דין אין מוציאין ממנו עכ"ל· ונראה שרבינו מפרש מה שכתב אבל אי מקבל עילויה ההדותא דגוים וקנו מיניה וכו' דהיינו לומר דמקבל עליו דיני גוים הוי כמקבל ההדותא דגוים דבין בזה ובין בזה אם קנו מידו אין לאחר קנין כלום* ה ומה שכתב ומכאן אני אומר הואיל וכותבי' בש"ח שיכול לגבות חובו בין בדיני ישראל בין בדיני האומות רשאי להביאו לפני דייני גוים בזמן שאינו יכול לכופו בדיני ישראל כגון שעברה עליו שמטה וכו' לא מצאתיו בספר התרומות ולכן נראה ד שדברי רבי' הם שלמ' מדברי בעל התרומו' ומ"ש והקנין אינו כלום שאינו אלא קנין דברים וכו' לא יקשה על מה שכתב אין הלוה יכול לחזור בו שאין מועיל אחר קנין כלום דהתם כיון שיכול לזכות בדיניהם ולא בדיני ישראל כההו' נוטל קנין ה"ל כמשעב' נכסיו לפרוע אותו זכו' שזוכה בדיניהם ולפיכך מועיל הקנין אבל הכא שיכול לכופו בדיני ישראל כמו בדיני גוים נמצא שהקנין אינו מעלה ולא מוריד לענין ממון אלא לענין שמחייב עצמו לילך לפני דייני גוים ואין זה אלא קנין דברים ואינו כלום: **אבל** אבי אדוני הרא"ש ז"ל כתב אף על פי שכתוב בשטר לדון בדיני האומות וכו' שאין הכונה בזה אלא שאם הוא אלם ולא ציית דינא שיכריחוהו בדיני האומות וכו' בתשובה כלל י"ח ס סימן ה' כתב כן וכיוצא בזה כתב בתשובה אחרת כלל ס"ח ס סימן י"ב וכתבו רבינו בסימן ס"ח ואף על פי שלא נזכר בתשובו' אלו שאין בכלל זה שלא ישמט ממילא משמע וכדברי הרא"ש כתב הר"ן בתשובה סימן פ"א: ז וכתב עוד

*(נ"ס) ואינו מוכרח ומ"מ מ"ש שאין ב"ד מוציאין ממנו מה שקבל עליו לתת לצדקה אם לא ילך לדון עמו לפני גוים גם מה שפי' מתניתין דמותר בנדרים לא משמע לי שאי פירושא נפשט' דמתניתין:

בתשובה אחרת אף על פי שכתוב בשטר לדון בדיני האומות אינו יכול לתובעו הם וכו' בכלל י"ח סימן ה' כתב על שטרות שכתוב בהם שמקבלים על עצמם לדון ולהתחייב בדיני גוים ודין המלכות לענוש נכסין בכפל ולאסרו עד זמן הפרעון אין התובע רשאי להביאו אלא לפני דייני ישראל וגם הם לא ידונו אלא דין תורה ובכלל הנזכר י' סימן ז' כתוב שאלה ראובן היה לו שטר על שמעון וכתוב בו שיוכל לתובעו בין בדיני ישראל בין בדיני האומות והיה על ראובן ש"ח שהתחייב לגוי ונתן ראובן לגוי שטרו שהיה לו על שמעון בפרעון שטרו יראה אף על פי שנהגו הסופרים לכתוב בשטרות בין בדיני ישראל בין בדיני האומות כל כה"ג לא דרשינן ל' הדיוט לומר שיוכל לתבעו בערכאו' הגוים משום דעבירה היא וכו' ואם הו' ימסו' שטרו לגוי צרי' לקבל עליו כל אונסא דמתיליד ללוה אם יעבור עליו הגוי את הדרך ויוציא ממנו יותר ממה שהיה שישראל יכול להוציא ממנו בכח אותו השטר וכו' עד סוף הסימן והאריך עוד בזה בכלל ס"ח ו' סימן ה' ועיין במהרי"ק שורש קפ"ח· ישראל שהוליך את חבירו לפני הערכאות וחייבו לאותו שהוליך את חבירו וכשראה כן חזר ותבעו בדיני ישראל היה ראוי לומר שאין נזקקין לו אם זוכה בדיני ישראל וגדולה מזו משמע במהרי"ק שורש קפ"ח בס' ר"י בר פרץ אבל לא משמע הכי בההוא עובדא דהביא המרדכי בסוף קמא ותשובות מיימוניות בספר נזיקין סימן י"ד מרבי יואל ורבי אפרים (ג): ו גוי שיש לו שטר חוב על ישראל ומסרו הגוי לישראל אחר אינו יכול לתבעו בדיניהם וכיוצא דכין אותו עיין בתשובות הרא"ש כלל י"ח סימן א': ז **כתב** הרשב"א שנשאל על אחד שמתה בתו ותבע את חתנו בערכאו' הגוים שיחזיר לו כל הנדוניא בטענה ח שאע"פ בדיני ישרא' הבעל יורש את אשתו כיון שהכל יודעים שהם הולכי' בדיני הגוים הרי כל הכונס אשה שם כאלו התנ' כן וכמו שאמרו גמלי' דערבי' אשה גובה פורנ' מהם לפי שסומכ' עליה' והשיב כל דבר שבממון תנאי קיים ובאמ' אמרו שמתנין בכענין זה אבל לנהוג כן מפני שהוא משפט הגוים באמת נ"ל דאסור לפי שהוא ט מחקה את הגוי' וזהו שהזהיר' התורה לפניהם ולא לפני גוים ואף על פי ששניהם רוצים בכך והוא דבר שבממון שלא הניחה תורה את הטעם שהו' לנחל' לו על רצונם שייקרו חוקות הגוי' ודיניהם ולא אפי' לעמוד לפניהם לדין אפי' בדבר שדיניה' כדיני ישראל והמביא ראיה לזה שגמלי' דערבי' טועה דכתוב' מן הדין היה לגבו' ממטלטלי דמיניה ואפילו מגלימא דאכתפי' אלא שהמו רבנן שאין סמיכ' האש' עליה' משו' שנביית' לזמן מרוב' ובערביא שכל עסקיהם בגמלי' סמיכת' עליה' אבל ללמוד מזה לילך בדרכי הגוי' ומשפטיהם ח"ו לעם קדוש לנהוג ככה וכ"ש אם עתה יוסיפו לחטוא לעקור נחלה הסומך על משעב' קנה הרצון הזה ועושה אלה מפיל חומות התור' ועוק' שורש וענף והתורה מידו תבק' ואו' אני שכל הסומך בזה לומ' שמות' משו' דינא דמלכותא טועה וגזלן הוא ואפי' גזלה יהיב רשע מקרי כדאית' בפ' הכונס ובכלל י עיקר כל דיני התור' השלימ' ומה לנו לספרי הקודש המקודשי' שחברו לנו רבי ואחרין רבינ' ורב אשי ילמדו את בניה' דיני הגוי' ויבנו להם במות טלואות בבית מדרשי הגוים חלילה לא תהי' כזאת בישראל ח"ו שמא תתגור התורה שק עליה' עכ"ל עיין בתשו' מהר"יק שורש קפ"ח ושורש א' ושורש ט': **ובהר"יבש** סי' קע"ט: **כתב** הרשב"א בתשו' לענין דינא דמלכות' דינא דע שלא אמרו אלא במאי דאיכא הרמנ' דמלכ' ובדברים שהם מדיני המלכות כי כמו שיש לנו משפטי מלוכה כגון שאמר שמואל לישראל כך בשאר האומו' דינים ידועי' יש למלכו' ועליהם אמרו דדיניהם דין אבל דינים שדנים

כו (א) וכ' נמ"ה סי' ס"ד דאף דגר למומ' למתני' דינא לנפשי' מ"מ אסור לכופו ע"י גוים ועי"ש וכתב מהרי"ק שורש שורש קל"ד אם שגר א' והלך לפני דייני גוים צריך לסלק יד גוים מעליו ולדון לפני דייני ישראל עכ"ל · ועי"ש שהאריך בזו גם בשורש א' שהאריך בזו וכתב ג' המרדכי מגרול קמא דאפי' אין שופט שוט מעמם דק כופסר גדין גוים ביעמוד גדין ישראל לאוי לתחתו על העמוד כו' ועי"ל סי' שפ"ח מי שהל' בערכאות מתמ' שהנהו אם יש לו דין מסור: (ג) כ' מהרי"ק שורש א' דאין כח לגוים דיין לאת כח לגבת בערכאות ש"ג כל זמן שהנהגו לגלם לפיו' ליאת דין והשוע הוא: (ג) והמדקדק בתשו' שמרדכי יראה שאינו' שייכם לכאן כלל כי שהם תמרו זה את זה ולכן שהקו להם גדין ישראל אבל לענין הדין אפשר לעולם דאין נזקקין וכדברי מהרי"ק כנ"ל וז"ל מוהר"ם מיזינבורג' בנימוקיו וע"ד הערכאות אם ספסי' סמכ'

יעבור עליו הגוי הדרך ויוציא ממנו יותר ממה שהישראל יכול להוציא ממנו בדיני ישראל כאותו שטר או אם בא לו היזק מפני שתבעו גוי בדינין שלה' והוצרך ליקח מליין שיטעון בעדו וכל כיוצא בזה צריך לסלק הכל מעליו:

כז א אסור לקלל הדיין והמקללו עובר בלאו שנא' אלהים לא תקלל כל המקלל א' מישראל עובר בלאו שנ' לא תקלל חרש ופרט לן בחרש להשמיענו שאע"פ שאינו שומע שאינו מצטער וכ"ש השומע שהוא מצטער בקללתו לוקין עליו כתב הרמ"בם המקלל את הישן חייב כי לא גרע מחרש **ב** המקלל את המת פטור **ג** ואפי' המקלל עצמו חייב שנ' השמר לך ושמור נפשך מאד **ד** ואינו חייב בכל אלו עד שיקלל בשם או בא' מהכינויין וכיון שמקלל בכינוי חייב א"כ **ה** המקלל בכל לשון חיי' שהשמו' שקוראין הגוים להקב"ה הם בכלל הכינויין **ו** ואם אמר ארור יהא הוי קללה כי ארור בו נידוי בו שבוע' בו קלל' ובכל אלו אין חייב מלקו' עד שיתרו בו בפני עדי' בכל החייבי לאוין אבל אם לא הי' שם התרא' או שקלל בלא שם ובלא כינוי כגון שאמ' ארור פלוני או שהקללה באה מכלל דברים כגון שאמר אל יהי פלוני ברוך לה' או אל יברכהו ה' וכיוצא באילו אינו לוקה אבל מיהא איסורא איכא אע"פ שאינו לוקה: **ז** אם חירף ת"ח מנדין אותו ואם רצו ב"ד להכותו מכת מרדות מכין אותו ועונשין אותו כפי מה שיראו שהרי ביזה את החכ' ואם היה עם האר' עונשין אותו כפי שהשע' צריכ' כפי המחרף והמתחרף **ח** אע"פ שמחל החכם או א' משאר העו' למקלל על קללתו מכין אותו שכב' חטא ונתחיי' **ט** אבל מי שחייב נידוי מפני שהפקיר כב"ד ורצו ב"ד למחול על כבודם ולא לנדותו הרשו' בידם והוא שלא יהא ברב' הפס' בכבוד הבורא אבל אם יש הפסד בכבוד הבורא כגון שהיו העם מבעטין בדיני התורה ובדייניהם הואיל ופקרו העם בדבר צריכין לחזק ולענוש כפי מה שיראה להם:

הלכות עדות

כח א כל מי שיודע עדות לחבירו וראוי להעידו ויש לחבירו תועל' בעדותו חייב להעיד לו בין אם הוא לבדו יודע בעדותו בין אם יש אחר עמו שכשם שב' העדים מחייבין ממון (ג) כך האחד מחייבו שבועה ואולי ישל' ולא ישבע ונמצא מרויח זה בעדותו בר"א בדין שבין ישרא' לחבירו: **ב** אבל בגוי שתובע לישראל ויש לו לגוי עד א' אסור להעידו מפני שמפסידו לישראל שלא כדין שהגוים מוציאין ממון ע"פ עד אחד וישראל התובע לגוי וכופר ויש לגוי עד אחד יכול להעידו שגם בדיני ישראל העד המסייע פוטרו וכתב א"א הר"אש

בערכאות אין אלו ממשפטי הגלוהים אלא הערכאות דכן לעצמם כמו שימלאו בספרי הדיינים שאם אי אתה או' כן בטלת מ"ו דיני ישראל עכ"ל: עיין במהרי"ק סי' ס"ו וקפ"א וקל"ס בענין דינא דמלכותא ועיין בדברי רבי' סי' סס"ט:

כז א אסור לקלל הדיין והמקללו עובר בלאו שנאמר אלהים לא תקלל בפ"ד מיתות (דף סו) דמ"ר ישמעאל הוי אלהי' היינו הדיין והתרגומו של אונקלוס ואפי' לר"ע דאמר הוי אלהים קדש הוא והוא אזהר' למברך את השם יליף נמי דיין מהכא מדכתיב לא תקלל ולא כתי' לא תקל: **כל** המקלל א' מישרא' עובר בלאו שנא' לא תקלל חרש דס"פ שבועת העדות (דף לו): **ומ"ש** ופרט לך בחרש להשמיענו וכו' כ"כ הרמ"בם בפ' כ"ו מהלכות סנהדרין: **כתב** הרמ"בם המקלל את הישן חייב כו' בפ' הנז' ובגמ' דידן כתו' המקלל את הקטן ובקללת כתוב את הגכלם כלומ' קטן הנכלם ויש ללמוד כן מדין בשת כדאיתא בחובל ונירסת רבי' יותר נכונה מדמדמי ליה לחרש: **ב המקלל** את המת פטור כ"כ הרמ"בם בפ' הנז' ונר' שטעמו מדאיצטריך למילף בפ' הנחנקים (דף פה) דחייב על קללת אביו ואמו לאחר מית' אלמ' דבשאר כל אדם פטור ובסמ"ג כתב דאית' בת"כ גם חרש מיוחד שהוא בחיים אף כל שהוא בחיי' יצא המקלל את המת שהוא פטור: **ואפי'** **ג** המקלל עצמו חייב שנא' השמר לך ושמור' נפשך מאד משנה בס"פ שבועת העדו' (דף לה"לו): **ואינו** **ד** חייב בכל אלו עד שיקלל בשם או באח' מן הכנויים כ"כ הרמ"בם בפכ"ו מה' סנהדרין וטעמו מדתנן בס"פ שבועת העדות המקלל עצמו וחבירו בכולן פי' בכל הכנויי' עובר בלא תעשה ומשמע דכל שאינו בשם או בכינוי אינו עוב' בל"ת ומינ' ילפי' לדיין: והרא"בד כתב על דברי הרמ"בם א"א אינו לוקה אלא בשם המיוחד: **ה** ומ"ש וכיון שמקלל בכנוי חייב א"כ המקלל בכל לשון חייב שהשמו' שהגוים קוראים בשם לה"בה הם בכלל הכנויי' כ"כ הרמ"ב' בפ' כ"ו מה' סנהדרין: **ו ואם** אמר ארור יהא הוי קללה כי ארור בו נדוי בו קללה בו שבועה כדאיתא בס"פ שבוע' העדו' (שם) ופרש"י כל לשוני' הללו הוא משמש צריך לפרוש ממנו אם אמר הכם ארור בלשון נדוי וא"ח אדם לחבירו בלשון שבוע' וקבלו עליו והמקלל את חבירו בלשון ארור הוא לש' קללה היא וחיי' המקלל ובכל אלו אין חייב מלקות עד שיתרו בו בפני עדי' וכו' עד וכיוצא באלו אינו לוקה כ"כ הרמ"בם בפ' כ"ו מה' סנהדרין: ומ"ש עד שיתרו בו בפני עדים כו' דאצטריך משום דס"ד דכיון דמלקו' במקלל חבירו חדוש הוא דהא לאו שאין בו מעש' הוא התראה נמי לא ליבעי קמ"ל א"כ כיון דמורה' דקללה בכעס ובריתחא היא לא איבעי התרא' קמ"ל ומ"ש או שקלל בלא שם ובלא כנוי כבר כתבא' או שהקללה באה מכלל הדברים וכו' פלוגתא דר"מ ורבנן במתני' ס"פ שבועו' העדו' (שם) ופסק כרבנן ומ"ש רבי' אבל איסורא מיהא איכא אע"פ שאינה לוקה * אם חירף ת"ח מנדין אותו כו' עד סוף הסי' הכל הם דברי הרמ"ב' ז"ל בפ"ה כ"ו מה'סנהדרין

*(ג"ה) בן משמע דלא איפלינו רבנן אר' מאיר אלא לפוטרו ממלקו' אבל איסורא מיהו איכא:

ל' הרמ"בם אבל ג' נ"ם אע"פ שמחל החכ' כו' כך הוא אע"פ שיש לו לדיין או לנשיא למחול על כבודו אינו יכול למחול על קללתו וכן אמר הטעם אע"פ שמחל המקולל מלקין את המקלל שכב' חטא ונתחיי' אבל מי שנתחייב נדוי מפני שהפקי' ב"ד וכו':

כח הלכות עדות

א כל מי שיודע עדות לחבירו וכו' בב"ק ריש הכונס (דף כו) תני' הוד' עדו' לחברו ואינו מעיד לו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ופריך תלמודא במאי עסקי' אילימ' בבי תרי פשיט' דאורית' הוא אם לא יגיד ונשא עונו אלא בחד פרש"י פשיט' דאורית' הוא חייב בדיני שמים אם לא יגיד בתרי קמיפסקי' דקפיד אסנהדר' מפני שאילו מגידי' נתחיי' זה ממון ועוד דק"ל כל מקום שב' עד הרי כאן שנים עד שיפרוט לך הכתוב א' כדכתי' לא יקום עד א' באיש אלא בחד שמחייבו שבועה בדיני שמי' נימיי' דאי הוה מסהיד מחייב לה שבועה ודילמא לא היה מישתבע לשיקרא ומשלם עכ"ל: וכתבו התוס' פשיטא אם לא יגיד וכו' וא"ת ה"מ כשעב' על שבועתו כדכתי' ושמע קול אלה וי"ל דה"ק קרא כפשוט' בדב' שאם לא יגי' הוי נוש' עון אז יביא קרבן שבוע' אבל בלא שבוע' נמי איכא נשיאו' עון כדמוכ' במתני' דא' דיני ממונות

כלו' דתקן הכא שהיו אומרים לעדים שמא תאמרו מה לנו ולצרה הזאת והלא כבר כא' הוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד וכו' והרי גם לא היו משביעי' אותם ואפ"ה איכא נשיאות עון אם לא יגיד וכתבו התוס' עוד דוקא בב"ד דכשאומרים אין אנו יודעים להעיד טוב אינם יכולים להעיד דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד וה"ינו אם לא יגיד דקרא אבל חוץ לב"ד אין נאמן כיון שיכול לחזור ולהגיד: וצ"ל דילפי' הכי מדכתי' אם לא יגיד וגם' עוון במקום שאלו היה מגיד היה מחייב ממון לאפוקי אם כבש עדותו חוץ לב"ד דאפי' היה מגיד שם לא היה מחיי' ממון והכי אמר אביי בפ' שבועת העדות לגבי קרבן שבועה: וכתב כ"י ומיהו דמחייבים הכא בכובש עדותו היינו בדיני שמים אבל בדיני אדם לא ואפי' למאן דדאין דינא דגרמי' לפי שאין אדם חייב לסהדי' להדרן אלא מנדת גמילו' חסדי' כ"כ הר"אה ז"ל עכ"ל: ומשמ' דהיינו אפי' איכ' תרי סהדי וכן משמע ממ"ש רבי' בסמוך ואם כבש עדותו וכו' ומשמ' דקאי דהיכ' דאיכ' תרי סהדי ויש לדקד' בדבריו אם זה כובש עדותו *ה היאך הי' אפש' לדונו בדיני אדם וי"ל כגון שאח' שא' בב"ד שאינו יוד' לו עדו' ששו' אינו חוז' ומגי' חזר ואמר יוד' אני ושוב אינו נאמן על העדי' דכיון שהגי' שוב אינו חוז' ומגי' ואילו הו' נתחיי' ממון הו' נאמן על עצמו כשאומ' יוד' הייתי העדו' וכבשתיו: וכתב רבי' כל מי שיודע עדו' לחבירו לאפוקי יוד' עדו' לגוי וכמ"ש בסמו' ורא' להעידו לאפוקי אם הו' קרו' או פסו' דכיון דאפי' יגי' אינו מחיי' ממון אינו בכל' נשיאו' עון: ויש לחבירו תועל' בעדותו לאפוקי שאם אפי' יעיד' לא יחייבו ממון לזה כגון שלא הוד' שהוב' בפניו וגם לא אמ' את' עדי אלא אמ' בפניו אני חייב לזה מנה שאין מחייבין אותו לשלם ע"פ עדות זו כמו שיתבאר בסי' ל"ב וכיון דאפי' יגי' לא מחייב ממון ליכ' נשיאות עון: **א כתב** *י הרא"בא שאלת ראובן טרלה לאחרי' גב"ה שכל מי שיודע לו עדות שהרע לממון ש"א פלו' מהו שיאמרו לו קרובי' שמעון שיוציא' מן האחר כיון שאינ' ראוי' להעיד תשוב' נראה' שהם ומה בכך שהרי אין הקרובים בכלל האחר' מן השא' דעדו' אינם נקרובים וכיון שאינם בכלל למה יוציאם בפירוש עכ"ל וכן הם דברי הרא"ה נתבו' כלל שסי סי' כ"ג שכת' וז"ל שמעון אינו עדריין ב' ספרי כשמטילין חרם להעיד על הכשרים אל האחרים ולא על בעלי דבר: אבל המרדכי כתב בפ' שבועת העדו' בשם רא"בן וגשם רי"בא הלוי שבסנהדרין החרם שהם על כל בר ישראל להעיד שהחרם אל אף על אלים דאויים להעיד דלב ב"ד מתנה עליהם כדי לחקור האמ' ולהתרחק מעונש שבוע' שקר וגם דלא נפקי' ממון ע"פ פסולים מ"מ הכי מחמילי' את הדין עכ"ל (א):
ד כתב הרא"ש בתשובה כלל ז' סי' ז' ראובן שנתחייב לשמעון שבוע' ושאל שמעון לדיינים שיחרימו בב"ה אם יש אדם יודע שעבר ראובן שבוע' כדי שיפסלהו אליל' ואם לא תהא כזאת בישראל לב"ים בן ברית ברבים ואף התובע החרם ראוי לגזים שמוליא קול ולעז עליו שהחזי' עליו שום פיסול אלא אם יש לו עדי' יביא ויעידו אבל לא כלום להחרים לו עכ"ל וכתבה רבי' בסי' ל"ב: **והרשבא** כת' שאל' מי שהוא חייב שבוע' התורה לחבירו והתובע או' שאין לב"ד לקבל שבועתו שחשוד הוא על השבועה ואמרו לו ב"ד שיביא עדי' על כך ואלא עדים שיודעים ואינם רוצי' להעיד אא"כ יחרימו שהם בב"ה כל מי שיודע עדות שהוא חשוד יבא ויעיד: תשוב' החשו' על השבועה שהכנגדו נשבע ונוטל ועדים אלו שאינן רוצים להעיד גורמין איסור שימסרו ב"ד שבועה לחשוד ומפסידין ממונו של זה בכבישת עדותן ואם אינם מעידים לו חייבין בדיני שמי' ואם אינם רוצים יכול התובע להשביע בב"ה כל מי שיודע עדות בכך יבא ויעידהו *(ג"ה) ועיי' בתו"ם נסי' ל"ו לייבא תשובות הר"אב גם תמו הרשב"א:
עכ"ל*: **כתב** *ה הרשב"א שאל' אחד שהחרים בב"ה בפני העדים אם יוכל להשביעם · תשובה לא מצינו שיוכל אדם להשביע עדיו אם יודעים לו עדות אלא שאם השביען וכפרו חייבים קרבן ומי שיודע עדות לחבירו אף על פי שלא השביעו חייב הוא להעידו אבל לקבל שבועה בע"כ זו לא שמענו אבל מ"מ הוי הם חייבים להגיד מחמת שהחרים זה כל מי שיודע לו שיבא ויעיד ואפי' אם החרים פעם אחד ולא החרים פעם אחרת ולייחד עדיו אם רצו העדים לומר כבר החרמת כל מי שיודע לך עדות שיבא ויעיד אף על פי שלא ייחדתנו כיון שמעצנו אין לך להחרים יותר

ד"מ

כח (א) וא"ל סי' י"ט דמשמע דספרי' הג"ה ל הנוגל דגר וכ' מהרי"ו סי' נ"א דאין יתומי' אין תובעין בעדות קרובי' כלל וע"ס סי' ב"ד סי' רנ"ג אנך בגוים לאח חרם אחר עדום אם צריכין להעיד מחמ' מחרם כ' מהרי"ו סי' ת"ג דאם מרעד יאמר' שאינו רגאי להגיד עדום מחמת שקלל עליו נפול אלא לגנוים כדגל ל' אנ עמני דיינים יתידו אותו עד גנוים ברור עכ"ל: (ג) ובנס"מ' פ"ד דה' עדות דוקא בנקי' דח"כ' כוונה אבל בגבר עון שאין ראוי להשביעו לא יעיד עליו ואם העיד לוקה אבו' דעולי' פ"ד על מינו בראמרי' ופסקים מוגי משה וזינוד מגני' אבל לאחרונים מאיסורא הכיא כדאמרי' גקולסן ממעש' דהכיא כמי' דאמר אתבן זנכם בו' ונכ' ומכרי' נ"ג מ"ג הרוא' דגר עוג' חיי' להעיד לקיים ונגד' הכיא מקדיך שכ"ל וגדי' דאיידי שהיו ג' עדי' או לאתרוסי מאסורי אסי' א' אבל גנא"ם א'לא יעיד כמו שבמגמי:

שמלת המר' הראשון אנו חייבי' להגיד לך אם ידענו לך עדות הרשות בידם עכ"ל:
ומדברי כולם נלמוד שאדם רשאי לאמרים בבית הכנסת על כל מי שיודע לו
עדות שיבא ויעיד ולאפוקי ממה שכתוב בתוך תשוב' הרא"ש בא סימן
קת"ק אם רצה להשביעם בב"ה יאמר משביע אני עליכ' פלוני ופלוני אבל שיחרימו
בבית דין זה לא שמענו עכ"ל ואיפשר
דהשם מדין תורה קאמר שלא שמענו
אבל מפני תיקון העולם נהגו להחרים:
כתב הרשב"א בתשוב' מה שתבע לתת
לו רשות להחרים על כל מי שיוד' לו עדו'
שיש לו להוציא מקצת הראשונים גם לגדר
שלא היה שם תנאי הרי החרימו על מי
שיודע לו עדות מן השכיר' שיעיד ליום
מועד ושוב אין להחרים שבית דהרם עדו'
זו אינו תורה כי על בעל העדים להטפל
ולהביא עדיו כדאית' בעליעא אלא מנהג
בעלמא ודי בחרם אחד עכ"ל: ה כתב
ה"ר שלמה בר"ש בר צמח בתשובה מה
שנוהגים בארצות אדום להשביע העדים
גם בעניי' יפלא ואם לאית רבים ונכבדים
נוהגים כן וגם אני מעיד כמוך שהרי"בש
היה נוהג כן במקום הזה וא"ל שעל עדות
שנמסר בגללנו' היה שומ' הר"ן אני רוצ'

פירושו כשהעדו' לאסו' והוכרח לומר כן מדאמרי' כל מקום שיש בו חלול השם ואם
הב"ד רוצ' לאסור וזה יודע עדו' כתבי' אע"פ שי אסר וליכא חלול השם ח"ש רבי' אבל
בעדו' שיש בו צד אפרושי מאיסור' וכתב רבי' ירוחם נ"ב ח"ב דבעדות דליכ' איסור'
שיש בא לב"ד הקטן ממנו שלא שולחין לו ומעי' בפני הב"ד או בפני שלושה:
ואם הבעל דין אלם וכו' פ' המפקי' (דף
לט) ופ"ב דכתובו' (דף כז) ערי בר איסק
אתי ליה אחא מבי חוזאה אמ' ליה שלוב לי
בהדי דאבא אמר ליה לא ידענא לך אתו
לקמיה דרב חסדא א"ל זיל אייתי סהדי
דאחו' את א"ל אית לי סהדי ומסתפו
מיניה דגברא אלמא הוא א"ל לאידך זיל
את אייתיניהו א"ל דינא הכי המ"עס א"ל
הכי דאיכא לך ולהכל אלמי תבלך הפתא
כעי אתו ומפקרי כלומ' מפני יראתו של
זה תרתי לא עבדי' וכתבו התוספות
בהמפקיד וא"ת וכי כל אדם שהיה אלם
יצטרך להביא עדים שאין התובעו אחיו
כלומר דאם כן לא סבקת ליה חיי וי"ל
דשאני הכא שאותו אמר שיש לו עדים
ויראי' להגיד א"ל רב חסדא שיעשה עמהם
שעידו' ועדי בר איסק א"ל קום הוא
השת' יעידו שקר מיראתי ויאמרו שאינו
אחי או יאמרו שאינ' יודעי' אע"פ שיודעי'
ומשני תרתי לא עבדי חדא שישתקו וחדא
שיעקרו ויאמרו אין אנו יודעי' או שיאמרו
אינו אחיו ובפ"ב דכתובו' כתבו ברא' לר"י
דמיירי שסביא עדו' ומומרי' אותו עדות
שאת' שולל של כמא' לך כלום עליו דרבנו'
לדבר שהוא אלם דמ"לכ כל אדם יאמר
לחברו שהוא גברא אלמא עכ"ל שהו' וכ"כ
בהגהו' מרדכי וכ"כ הרמ"ם ז"ל אבל רש"י
כת' ז"ל אבת אייתי סהדי דלאו אחוך הוא

הרא"ש ז"ל וכל זה כשלא יחד הגוי אותו לעד אבל אם מתחלה יחדו הגוי לישראל להיות עד איכא חילול השם אם לא יעידו כ"ש בזמן הזה שחק לישראל הוא שאין גוי נאמן להעי' על ישרא' אם לא שיהיה ישראל עמו ואם הישראל יכחד עדותו יבטלו זה החק ויאמינו לגוי להעיד על ישראל ג ואינו חייב להעיד עד שיתבענו שיעיד לו (ד) ד ואם כבש עדותו ולא העיד פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ה ואם העד ת"ח וגנאי לו לילך אצל ב"ד הקטן ממנו אינו חייב לילך בד"א בעדו' ממון אבל בעדות שיש בו צד אפרושי מאיסורא חייב לילך שאין חכמ' ואין תבונה נגד ה' ו ואם הבעל דין אלם ובא מי שיש לו תביעה עליו לב"ד ואמר פלוני בעל דיני אלם ויש לי עדים עליו ואינם רשאין להעיד מפני אלמותו ב"ד כופין את האלם שיביא אותן העדים שאומר אותו שכנגדו שיודעין בדבר ודוקא שיש הוכחה שהעדים יודעין אלא שיראים להעיד כגון שאומרים מה לנו ולצרה שנכנס עצמינו על זה או דברים כיוצא באלו אבל אם אין רגילים לדבר לא דאם לא כן כל מי שיש לו דין עם אלם יאמר כן כדי שנתחייב האלם להביא העדים ז וצריך שיעידו העדים מעומד וי"א שאם העידו מיושב אינו עדות ואין דנין על פיו וא"א הרא"ש כתב שהוא עדות: ח ואם העד ת"ח מעיד מיושב לכתחילה לכבוד תורתו: ט וצריך שיבינו הדיינין לשון העדים שלא ישמעו מפי התורגמן ומיהו אם מבירין לשונם אפי' אם אינם יודעין לה שיב להם שפי' דמי י ומאיימין על העדים שלא יעידו שקר ומודיעין להם עונשו של מעיד עדות שקר ושהוא בזוי בעיני השוכרו: ובודקין

יא ובודקין כל א' לבד לומר היאך אתה יודע שזה חייב לזה אם יאמר שהמלו' או הלו' אמ' לי או אדם אח' הכשר לי בעיני ומאמין אני בו הוא אמר לי שראה שהלוה אינו כלום יב עד שיעיד שהוא בעצמו ראה שהלוה לו או שיאמר בפני הוד' לו ואמ' אתם עדי כאשר יתבאר בע"ה: יג ואפי' תלמיד שא' לו רבו אתה יודע שאם נותנין לי כל ממון שבעולם איני משקר מנה יש לי אצל פלוני ויש לי עד אחד בא והצטרף עמו לא יעשה ואפי' אמ' לו בא ועמוד עם העד הא' ולא תעיד אלא כדי שיראה הלוה ויפחד שיסבור שיש לי שני עדים ויודה לא ישמע לו: ואח' שבדקו הא' בודקין את השני אם נמצאו דבריהם מכוונין גומרין את הדין על פיה' יד ירושלמי רב כד הוה חמי סהדי מכוונין הוה חקר כד הוה חמי סהדי הכן והכן היה מכוון פירו' כשהיה רואה עדים שהיו אומרים עדותן מכוונין בלשון א' היה חושש לשקרי' ובעצה אח' כיוונו לשונם והיה חוקר ודורש אות' אבל אם לא היו אומרים ממש בלשון א' אלא זה אומר בכה וזה אומר בכה רק שתהא עדותן מכוונת בלא הכחשה לא היה דורש כל כך: טו כתב רש"י שאין העדים יכולין להעיד עדותן בכתב וישלחו אותו לב"ד כדאמרי' מפיהם ולא מפי כתב' וכן יראה מדברי הרמב"ם שכתב דין תורה שאין מקבלין עדות אלא מפי העדים שנאמר על פי שנים עדים מפיהם לא מפי כתבם אבל מדברי סופרים (ו) שחותכין דיני ממונות בעדות שבשטר אעפ"י שאין העד' קיימין כדי שלא תנעול דלת בפני לווין הרי שלא התירו אלא להתום בשטר אבל ר"ת התיר שישלחו העדים עדותן לב"ד בכתב (ז) ולא קרינן מפיהם ולא מפי כתבם כיון שראויין להעיד אבל אלם לכולי עלמא אינו ראוי להעיד בכתב כיון שאינו ראוי להגיד יו כל זמן שזוכר האדם העדו' יכול להגיד לעולם ואין לו לדרוש אולי נתיישן הדבר ואינו זוכ' הדבר על בוריו אלא בל כמ' דרמי' אנפשי' ומידכר יכול להעיד ואפי' אינו נזכר לעדות אלא מתוך הכתב שכששמסרוהו לו כתבו בפנקסו לזכרון דברי פלו' העיד אותי עליו ביום פלוני כך וכך ושכח הדבר ואינו נזכ' אלא מתוך הכתב יכול להעיד

מעומד והנבות כהבו דהיינו דוקא לכתחלה ה ונ"ם ואם סעד ק"מ וכו' בפ' שבועות העדות רב יימר הוה ידע ליה בסהדותא למר זוטרא אתא לקמיה דאמימר אותביהו לכולהו אמר ליה רב אשי לאמימר' והא מר' עולא עדיה ד"ם בעמיד' א"ל הני עשה והני עשה עשה דכבוד תורה עדיף ופיר' רש"י הני עשה ועמדו והני עשה את ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח : וכתב במישרים כ"ב ח"ב מחלוקת הפוסקים על הדיינים שקבלו עדות כשהם עומדים והעיקר שהגמרא בפ"ב דשבועות עד כאן לשונו: ט וצריך שיבינו הדיינו' וכו' משנה ספ"ק דמכות (דף ו) על פי שנים עדים שלא תהא סנהדרין שומע' מפי התורגמן ובגמרא הנהו לעוזי דאתו לקמיה דרבא אוקי רבא תורגמן ביניהו והיכי עבי' הכי והתנן שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן רבא מידע הוה ידע מאי דהוו אמרי אהדורי הוא דלא הוה ידע כלומר והעמיד עליו להשיב להם מה שרצ' הוקר אותם ופירש רש"י לעוזי בעלי לשון אחרת שאין הדיינים מכירים בה לא : ומאיימין על העדים וכו' משנה פרק זה בורר (דף כט) כיצד בודקין את העדים היו מכניסים אותם ומאיימין עליהם ובגמר' היכי אמרינן להו אמר רב יהודה נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר · אמר ליה רבא יכלי למימר שב שני הוה כפנ' ואבבא אומנא לא חליף אלא אמר רבא אמר להו מפץ וחרב וחץ שנון איש עונה ברעהו עד שקר אמר ליה רב אשי יכלי למימר שב שני הוה מותב' ואיניש בבא דביתיה לא שכיב אלא אמר רב אשי אמר ליה נתן בר מר זוטרא סהדי שקרי אמוגרייהו זילי דכתיב והושיבו שני אנשי' בני בליעל נגדו ויעידוהו לאמר ברך נבות אלהים ומלך ופירש רש"י נשיאים ורוח וגשם אין בשביל מתהלל במתת שקר דהיינו מעידי שקר גשמים נעצרים אמר רבא מאי איכפת להו אם לא ירדו אמרי בלבם מעל הדיוט שב שני הוה כפנא ואבבא דמי שיודע האומנות לא עבר הרעב · מפץ וחרב וכו' בעון עדות שקר דבר בא ויתייראו שלא יענשו אמוגרייהו זילי השוכרים אותם מבזים אותם וקלים הם בעיניהם והושיבו שני אנשים בני בליעל גבי נבות היזרעאלי כתיב שיועצי המלך היו יועצים לשוכר' והיו קורין אות' בני בליעל ומשמ' דלא היו אומר להם אלא סהדי שקרי אמוגרייהו זילי' אבל רבי' כתב ומודיעין להם עונשן של מעיד שקר גם במישרי' נ"ב ח"ב כתב ומאיימין עליהם ואומרים להם סהדי שקרי אמוגרייהו זילי עכ"ל' נראה דקרתי בעינ' שיאיימו עליהם ושיודיעום דסהדי שקרי אמוגרייהו זילי · גם הרמב"ם פי"ז מהל' עדו' כת' ומודיעים אותם כח עדו' שקר ובושת המעי' בה בעה"ז ובעה"ב נראה דס"ל דלא פליגו אימרי דרב יהודה ורבא אלא לענין שלא יאיימו אותם ברע כללי כי יחשבו שינצלו אבל ברע פרטי שיבי' להם באותו עון מאיימין עליה' והיינו דאמר רב אשי סהדי שקרי אמוגרייהו זילי שהוא רע טוב להם בפרט וה"ה לשא' רעו' פרטיו' שמאיימין עליהם : יא וב דקין כל אח' לבדו וכו' משנ' שם כיצד בודקין את העדי' מכניסי' אותם ומאיימין עליהם ומוציאים כל אדם לחוץ ומשיירין את הגדול שבהם ואומרים לו היאך אתה יודע שזה חייב לזה כלום אם אמ' הוא אמר לי שאני חייב לו או איש פלו' אמ' לי שחייב לו אינו כלום עד שיאמ' בפנינו הודה שהוא חייב לו ואח"כ מכניסין את השני ובודקין אותו יב ופרש"י הוא אמ' לי הלוה א"ל לא אמר כלו' דעביד איניש דאמ' פלו' נושה בי כדי שלא יחזיקוהו עשי' : יג ואפי' ת"ח וכו' עד לא ישמ' לו בריית' פ' שבועת העדו' (דף לא) ומפורש שם שהתלמיד הראשון' אסור משום שמעיד שק' והתלמי' שנייה אסור משו' מדב' שקר תרחק שגורם להפסיק דין ע"פ שני' ואין כאן אלא עד א' : ומ"ש ואפי' תלמי' וכו' לפי שאמ' בשמו' שכל שלא לא' שהלוה לו או שהודה בפניו לאו עדו' היא וא"כ אינו יכול להעיד אמ' לא נימצא זה שאסור להעיד אלא אפילו תלמיד וכו' אסור : ומ"ש ואחר שבדקו וכו' סוף המשנה שכתבתי בסמוך: יד ירושלמי רב כד הוה חזי מכוונין היה חקר הירושלמי הזה איתיה בפרק זה בורר ופירשו הרא"ש ז"ל בפסקיו בפרק הנזכ' כמו שכתוב רבינו :
טו כתב רש"י שאין העדים יכולין וכו' בפרק אי אפשר (דף עא) תניא אם לא יגיד פרט לאל' שאינו יכול להגיד ולמאי הא יכול להגיד מתוך הכת' ומתרצי' שאני עדות דרחמנא אמר ע"פ שנים עדים מפיהם ולא מפי כתבם ואיתא נמי בספרי ע"פ שנים עדים מפיהם ולא מפי כתבם ובפ"ד אחין נמי אמרי' ורחמנא אמ' מפיהם' ולא מפי כתבם וכתבו התוספות בפ"ב דכתובות ובפ"ב דבתרא ובפ"ב דיבמות פרש"י כתב בפירוש החומש על פי שנים עדים פרט שלא ישלחו כתבם לב"ד · ור"י אומר שמענו מר"ת שנוהגי' העדי' לשלוח עדן בכת' ידם לב"ד והוי עדו' והא דאמרינן

מפיה' ולא מפי כתב' היינו דוק' בא' דלאו בר הגד' הוא אבל אד' דראוי להגד' מועיל כתב ידו כשזוכר העדות דכל הראוי לבילה וכו' והא דאמרי' פ"ב דכתובות כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה והוא שזוכר' מעצמו אבל אינו זוכרה לא ומי כר"ת יוליא כתב ידו בב"ד וי"ל דה"ע בשאינן מוליא כת' ידו בב"ד ועיין בפסקי הרא"ש פ"ד אחים : ומ"ש רבינו וכן ירא' מדברי הרמב"ם שכ' דין תורה שאין מקבלין עדות אלא מפי העדים וכו' דברי הרמב"ם הם בפ"ג מה' עדו' ואפרש' בסמוך בע"ה : ודע דבפ"ט מהל' עדות להרמב"ם כתוב בנסחאותינו הארם כשוטה וכולי אף לפני' בב"ד בפיו או ע"י הי' ראוי להעיד בפיו וא"כ ס"ל דשולחין עדותן לב"ד אבל רבינו הי' לא כתב לשון הרמב"ם ולא כ' אלא צריך להעיד בב"ד בפיו וא"כ הרי מפורש דס"ל דאין שולחין עדותן לב"ד והיא הגירסא הנכונ' שהוא מסכמת עם מה שכ' בפ"ג: אע"ג דעד אחד היכא שאח' מכחישו לאו כלו' הוא אם הוא דבר שיגלה להתבר' נאמן מהרי"ק שורש אחד ותוספ' קדושין פרק האומר: יו וכל זמן וכו' כן כתב הרא"ש פ"ב דכתובות ולמד כן מדאמרינן התם (דף כ) א"ר חסדא פ"מ מדתקן בני הגולה' אי זו היא יפנה פסים שנה וטעמא משום דאין אדם זוכרה הפי' מסדותם עד שתין שנין מדכר טפי לא מידכר ואסיקנא ולא היא התם הוא דלא רמי' עליה אבל הכא כיון דרמי' עליה אפי' טובא נמי ופרש"י אבל הכא בעדותו עד בדבר אפי' טובא נמי מכירן מסהדותיה אי נמסיר עכ"ל: נראה מדבריו דדוקא היכא שעשאוהו עד בדבר הוא דרמי' עלי' ומדכר אפי' אחר כמה שנים אבל אם לא עשאוהו עד בדבר לא רמי עליה טפי מתהלוליא ועד שתין שנין מידכר טפי לא מידכר וטעמ' דמסתבר הוא אלא שלא ראיתי מי שכתב כן ואיפשר לומ' דלענין דינא לא סליק הכי טעמו' דהת' הכי תנן אי זו היא יפנה ס' שנה דר"מ ר' יהודה אומר יפנה שאין אדם זוכר' הרי דלר' יהוד' אפי' מילת' דלא רמיא עליה אפי' אחר כמ' שני' מידכר גר"מ ור' יהודה הלכה כר"י ורב חסדא הוא דבעא לאוקי אליבא דר"מ דעד שתין שנין מידכר וכו' ודחינן דאפי' לר"מ שאני ליה בין מילת' דרמיא עליה למילת' דלא רמיא עליה: אבל לדידן דקי"ל כר' יהודה בין רמיא עליה בין לא רמיא לעולם מידכר ומ"ש ואפי' אינו נזכר וכו' שם ת"ר כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אפי' אחר כמה שנים ופרש"י והרי"ף והרא"ש ז"ל כמ"ש רבי' ורבי' הלו פירש פירוש אחר יתבאר בסי' (לט) כי אע"פ שחלקו על פירושו הדין דין אמת והרמב"ם כ"כ בפ"ח מהל' עדות כתב אחד שכותב עדותו על השטר או שמגלה כתוב על פנקסו בכתב פלו' העיד אותי עליו וכו' אם זכר מעצמו וכו' והוא מפרש כפירו' רבי' אלא דס"ל ז"ל שאם אין העדים זוכרים עדותם ואין כתב ידם יוצא ממקו' אחר ואין שם עידי קיום אין דנין ע"פ השטר ולדידיה ליכא דברייתא דייקא דקתני כותב אדם עדותו על השטר דהיינו שטר ממש ובשאין כתב ידו יוצא ממקום אחר ואין עדי' מצויי' לקיימו וה"ה אם מגלה כתוב בפנקסו ונזכר שמע' אפי' אחר כמה שנים וכו' והרי"ף בפ"ד אחין כת' דהא ברייתא בדאיתא לסהדותא תחות ידי עדים ומש"ה בעינן שיזכרו דמני שלא העידו עד השתא דמיא דהא אי בעו כתבי לשטרא ולא מסהדי ומהאי טעמא נמי אמרי' בפ"ד אחין דמ"ה לא תקון זמן בקידושין דאי מנחי ליה גבי עדי' דילמא חזו בכתבא ואתו ומסהדי ורחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם כלומ' משו' דעדין העדו' תחת ידי העדי' אבל אם אין העדות תחת ידם נעשה כמי שנחקר' עדותן בב"ד ומשום טעמ' מקיימין לשטר' בחתימו' ידי סהדי ולא איכפת לן אי מידכרי בסהדות' או לא מידכרי : וכתב נמוקי יוסף שפסקו על הרי"ף אמאי לא מקרעינן כמה שטרי שהעדים חתומי' ואינם מספיקי' ליתנן לבעל דבר עד שמוכחי' עיק' הדבר וי"ל דשאני הכא דכיון דשטר קדושין לא חזי למתביה לבעל דבר להיות בידו לראי' לא חשיב שטר דהיה כלל אלא דהוי שטר מוקם בעלמא להתקדש בו : וכן כתב הרמב"ן ז"ל בספר הזכות עכ"ל ותמיהא לי מילתא דמשמע דאין חלוק בין שטר לשטר כלל שהרי כתב ומהאי טעמא מקיימין לשטרא בחתימו' ידי סהדי וכו' אלמא דאיכא תחות ידי סהדי לא הוה מקיימי' ליה אי לא דכירי ול"ע · והרא"ש דחה דברי הרי"ף כמו שאכתוב בסמוך : ונראה דוקא כשזוכר הדברים וכו' שם על ברייתא שכתבתי בסמוך אמ' רב הונא והוא שזוכרה מעצמו ור' יוחנן אמ' אע"פ שאין זוכרה מעצמו ופירש"י שזוכר' מעצמו בלא ראיי' השט' מזכ' קצ' עדו' נמצאו אף ע"פ שאין זוכר' מעצמו אלא לאח' שרא' בשטר נתן בלבו ונזכר שלא נשתכח ממנו כ"כ שכשמזכירין לו נזכר אבל אינו נזכר לגמרי לא דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם והתוספות כתבו אע"פ שאין זוכר' מעצמו אבל ע"י השטר זוכר' אבל אם אין זוכרה כלל לא דמפיהם ולא מפי כתבם כדאמרינן

ד"מ

להעיד ומיהו דוקא כשזוכר הדברים על ידי הכתב אבל אם אינו נזכר לדברים אף מתוך הכת' לא יעיד ז וכן אם נזכר לדבר על ידי אחר שמזכירו לו יכול להעיד אבל אם הבעל דין בעצמו הזכירו ונזכר לא יעיד ואם העד תלמיד חכם אף אם הבעל דין בעצמו מזכירו שפיר דמי שודאי לא היה מעיד אלא שזוכרו מעצמו והרמב"ם כתב אם הבעל דין תלמיד חכם שפיר דמי כיון שהוא ת"ח הוא יודע שלא יהא העד מעיד אם לא שזוכרו מעצמו: יח אין מקבלין את העדות אלא בפני בעל דין יט וקטן אפי' בפניו כשלא בפניו דמי ודוק' בנכסים שהיו בחזקת אביו ובא אחר להחזי' בהם והוציאו הקטן משם אפי' יש לאחר עדים שהחזי' בהן אין מקבלין אות' אבל אם אין לקטן חזק' אב מוצ"אין מידו כ ואם קבלו העדות שלא בפני בעל דין אין דנין על פיו כא היו העדים חולים או רוצים לילך למדינת הים ובקש התובע שיקבלו עדותן קודם שילכו או ימותו שולחין לנתבע שיבא לא בא

כדאמרי' בפ"ד אחין גבי מפני מה לא תקנו זמן בקדושין דקאמר ליגמיה גבי עדים אי דכירי ליתו וליסהדו ואי לא זמנין דחזו כתיבא ואתו ומסהדי ורחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם וא"ת א"כ אמאי לא אסרינן לכתוב עדות על השטר שמא ישכח לגמרי ואתי ומסהיד מכתבא כדחיישי' התם: וי"ל דהתם ודאי הוו חכמים לפי שב"ד מוסרין לו השטר ויסבור שלכך מסרוהו לו שיעיד אפילו שלא יזכור אבל הכא שמעצמו כותב עדותו על השטר לא הוו חכמי' לכך וא"ת ואמאי לא מנו הזו בכתבא ולאסהודי הא תנן בפרק גט פשוט מי שנמחק שטר חובו מעמיד עליו עדים ובא לב"ד ועושין לו קיומו וכן בהגוזל קמא גבי שורף שטרותיו של חבירו פטור מדיני אדם וכו' ה"ד אי דאיכא סהדי דידעי מה הוה כתוב בשטרא ליכתוב ליה שטרא אחרינא אלמא לא חשבינן ליה מפיהם ולא מפי כתבם · וי"ל דבפ' ד' אחין מיירי דילמא אתו ומסהדי בסתם כאילו זוכרים העדות אבל ודאי אם היו מעידים שכך ראו בחתימתן הא לא חשיב מפיהם ולא מפי כתבם דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד והוי כאלו מעידין דאינו עדות שנחקר' בב"ד עכ"ל התוספ' ומדברי הרמ"בם שכתב פ"ג מהל' עדות דין תורה שאין מקבלין עדות וכו' וכתבו רבי' בסמוך נראה דבדעתי' תילוק אחר בקושיא אחרונ' שהקשו בתוספות והוא דההיא דפ"ד אחין הוא דיני נפשות וקנסות אדין תורה דמפיהם ולא מפי כתבם וה"ה לדיני מכות וקנסות וגזילות דלא שייך בהו נעילת דלת אבל ההיא דגט פשוט והגוזל דדיני ממונות נינהו אקילו בהו רבנן כדי שלא תנעול דלת בפני לווין אבל ק"ל עליו דאמרינן בכמה דוכתי דקיום שטרות דרבנן אלמא דמדאורייתא עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד ולא בעי קיום וצ"ע · וכבר כתבתי בסמוך שדעת הרי"ף דההיא דפ"ד אחין בדמפיק מתותי ידי דסהדי ומ"ה לא הוי כמי שנחקרה עדותן בב"ד וא"כ ההיא דגט פשוט והגוזל דכבר נפק מתותי ידי דסהדי ה"ל כאילו נחקרה עדותן בב"ד ויכולין להעיד דאינו עדות שנחקרה בב"ד והרא"ש בפ"ד אחין כתב ורי"ף ז"ל כתב בענין אחר ומה שכתבתי דברי התוספות עיקר ואין להשיב עכ"ל והקשו עוד בתוס' דאפילו אינו זוכרם מה בכך יביא שטרו לב"ד · ותירץ ר"י דלא חשיב שטר אלא כשעשוי מדעת שניהם אבל הכא שכותב עדותו שלא מדעת שניהם לא חשיב שטר א"כ אפילו לא בעינן דעת שניהם הב"ע בשאינו כתוב בסדר השטר אלא זכרון דברים בעלמא · (ח) ובעינן פלוגתא דרב הונא ורבי יוחנן ק"ל כרבי יוחנן דהא אפילו לגביה רב דרביה דרב הונא הוא ק"ל כרבי יוחנן ועוד מדמסיק רבא דילא אליביה וכמו שאכתוב בסמוך אלמא ה"ל דכותיה ק"ל וזהו שכתב רבינו ושאר הפוסקים דבזוכר ע"י הכתב סגי: וכתבו התוספות דבירושלמי מפ' סוגיא זו בע"א דקאמר התם רב הונא כרבי ור' יוחנן כרבנן פי' כשהעדים באים לקיים חתימתן אם זוכרים המלוה בלא שטר אפילו לר' אין צריך לצרף עמהם אחר דעל מנה שבשטר הם מעידים · וכשאין זוכרין המלוה על ידי השטר אפילו רבנן מודו דצריכין לצרף דע"כ אין מעידין אלא על כתב ידן וכי פליגי היינו כשזוכרים המלוה על ידי השטר דלרבנן חשיב זכירה ועל מנה הם מעידים ולרבי לא חשיב זכירה ומדמשמע הכא דלכ"ע כל שלא נזכר ע"י השטר אינו יכול להעיד למד הרמ"בם מה שכתב בפ"ח מהל' עדות מי שחתם על השטר ובא להעיד על כתב ידו וכו' עד אבל אם לא נזכר לא יעיד הואיל והדבר כן וכו' עד הואיל ואפשר לקיימו שלא מפיהם · ורבינו ירוחם כתב פירוש זה של תוספו' נ"ב ח"ב וגם רבינו כתב דין זה בשם הרמ"בם סי' מ"ו: יז וכן אם נזכר לדבר על ידי אחר וכו' שם אמר רבא ש"מ מדר' יוחנן כלומ' דאמר דעל ידי זכירת הכתב יכול להעיד הכי נמי דידעי הסהדות' ומנשי חד מינייהו חד מדכר לחבריה מיבעיא להו עלמא מאי רב חביבא אמר אפילו עלמו: רב אשי אמר עלמו לא והלכתא עלמו לא ואי צורבא מרבנן הוא אפילו עלמו כי הא דרב אשי הוה ידע ליה סהדותא לרב כהנא אמר ליה מי דכיר מר א"ל לא ולאו הכי והכי הוה עובדא א"ל לא ידענא לסוף אידכר רב אשי אסהיד ליה חזייה דהוה מתחסם א"ל מי סברת דעלך קא סמיכנא אנא הוא דרמאי אנפשאי ואדכרתי: ופרש"י לעלמו מאי אם בעל דין עצמו מזכירו עד שנזכ' מהו: ואי צורבא מרבנן הוא העד אפילו עלמו של בעל דין דצורבא מרבנן אי לאו דכי רמי אנפשיה ומדכר שפיר לא הוה סמיך אספיקא למיקם ולאסהודי: מתחסם מגמגם תמיה על רב אשי שהעיד בדבר: והרמ"בם כתב אם הבעל דין ת"ח וכו': בפ"ח מהלכות עדות ובנוסחאות שלנו כתיב בהרמ"בם ז"ל לפיכ' אם היה התובע ת"ח והזכיר התובע הזה את העד וכו' ורבינו איפשר שהיה גריס בעל דין ולומר דה"ה ביודע עדות לנתבע דמ"ם: והראב"ד מפרש ואי צורבא מרבנן הוא הבעל דין וכתבו ההגהות דלהרמ"בם יש לפרש שהיה רב כהנא שגמגם אם כך היה המעשה כלומ' שלא יסמוך על שהזכירו וכן השיב לו שלא סמך על הזכרתו אבל אם לא היה מגמגם בדבר מאחר שהיה רב כהנא ת"ח היה רב אשי יכול להעיד אע"פי שלא נזכ' מעצמו ומסיק מי סברת דעלך קא סמיכנא וכו' ואיכי יכול ליישב דבריהם דכיון דרב כהנא היה ת"ח למה הוה מגמגם שלא יסמוך על שהזכירו הא להרמ"בם צורבא מרבנן יודע שאלו לא זכר את הדבר לא היה מעיד והיאך היה חושד לרב אשי ועל דעת הרמ"בם ק"ל דבשלמא לרש"י כיון שהעד ת"ח יודע שאם אינו נזכ' אינו יכול להעי' אבל אם הבעל דין ת"ח אף

ע"פ שהתובע ת"ח מאן לימא לן דרמא אנפשי' ואידכר' דילמא על דברי התובע' סמך · נמ"מ נ"ל דלהרמ"בם ז"ל כ"ש אם העד ת"ח שיכול להעיד · וכתבו עוד ההגהות שרבי' אבי"ה פי' כרש"י וכתב דה"ה אדם ירא שמים והאר עד כאן לשונו · ול"נ לי שאם אמרו בת"ח דגמר דיכא לא אמרו בירא שמים והטעם דלא גמר דיכא והאר דאף על גב דלא מידכר מלי לאסהודי ול"נ דע"כ לא פליגן הכי' בגמרא לעלמו מאי אלא בליתיה לעד קמן דניסליה אי נמי איתיה ולא ידע אי אידכר או סמיך אמאי דאדכריה תובע אבל אי איתיה קמן ואמר אנא רמאי אנפשאי ואידכרנא מהימנן דכיון דכשר לעדות הוא בהא נמי מהימני' ליה: יח יט אין מקבלין את העדות אלא בפני בעל דין וכו' פרק בתרא דב"ק (ד' קיב) בר חמוה דר' ירמיה טרק גלא באפיה דר' ירמיה אתא לקמיה דרבי אבין אמר שלו הוא תובע והא מייתינא סהדי דאחזיקי בה בחיי אבוה א"ל וכי מקבלין עדים שלא בפני בעל דין · ופרש"י בר חמוה דר' ירמיה קטן הוה' טרק גלי דלת פתוחה בבית אביו סגר ולא הניח ליכנס לפי שהיה רוצה ר' ירמיה להחזיק בה · דאחזיק בה בחיי אבוה והיה טוען שאביו מכרה או נתנה לו · שלא בפני בעל דין והאי קטן כמאן דליתיה דמי עכ"ל · ואותביה אהא מדאמר רב יוסף בר חמא אמר ר' אושעיא תנוק שתקף בעבדיו וירד לתוך שדה חבירו ואמר שלי הוא מוציאין אותו מידו מיד ואסיקנא דה"מ היכא דלית ליה חזקה דאבוה אבל היכא דאית ליה חזקה דאבו' אין מוציאין אותה מידו וכתבו התוספות דמשמע' דהיינו אפילו היה רבי ירמיה מוחזק בבית מדלא מפליג התם בבעל השדה מוחזק בשדה הכא רבי ירמיה לא היה מוחזק משמע דלא תלי בהכי מידי אלא בזוה דאית ליה חזקה מאבות אפי' היה ר' ירמיה מוחזק בבית ובהגהות מרדכי כתב סברא זו וכתב עוד אומנם רי"בא פירש דוקא טרק גלי שהחזיק התינוק בעצמו ולא הניחו מעכשיו אינו יכול רבי ירמיה להוציאו מידו אלא בעידי חזקה ואין מקבלין עדות שלא בפניו אבל אם היה ר' ירמיה דר בתוך בית והיה היה תובעו בב"ד שיצא מביתו לא היינו מוציאין ר' ירמיה ע"י תביעתו של זה אע"ג דק"ל מעולם דבית זה בחזקת אבוה משום דר' ירמיה עכשיו א"צ להביא עדים שהרי הוא אינו מערער אלא מוחזק בבית וזה מערער עליו ולכשיהיה גדול ויתבענו לדין אז יביא עדים שהחזיק בחיי אביו ממיבור מורי ה"ר אפרים עכ"ל *(ג"ה) ולזה הסכים הרא"ש והיודפיו ילך נלאה ודברי רש"י נוטים לזה שכתב לפי מדברי הרא"ש בפרק י"ג משכנים תנוס: שהיה רוצה רבי ירמיה להחזיק בה משמע דאילו כבר החזיק רבי ירמיה לא הוה מפקי' לה מיני' ולפי זה הא דקאמ' מייתינ' סהדי דאחזיקי בה בחיי אבוה היינו בכסף או בשטר או בחזק' אבל הבית אינו מוחזק בה ובה"ג נמי אפירי כתו' בשם ר"ת כדע' רי"בא וכתב דבהכי אתי שפיר הא דמשמע בפ' חזקת גבי בי רבה בר שרשום' דמשמע התם אי הוה טוען לקוחה היא בידי הוה מהימן אף על פי שהיה צריך להביא עדים על כך ויתומים קטני' הוו אלמא כיון דמוחזק בה בלוקחה שאם מקבלין עדי' להחזקי' בידו · ונ"ל שהוא חלוק על רי"בא דלרי"בא אילו היה ר' ירמיה מוחזק בה השתא לא היה צריך רבי ירמיה להביא עדים עד שיגדיל ויתבענו לדין · ולר"ת צריך מיד להביא עדים ולדעת התוספות הא דמשמע בפר' חזקת דאי טוען לקוחה בידי מהימן לגבי קטנים היינו היכא דבחיי אביהם אכלה שני חזקה וכן פ' הר"בם: ז כתב בעל התרומות בשע' י"ד ח"א אם גזל אביו חייבים לשלם ונוטים אף מיתומים קטנים דק"ל כרבנן דפליגי אסומכוס בהגוזל ואמרו בין גדולי' בין קטני' חייבים דבגזילה מקבלים עדים שלא בפני בעל דין עכ"ל: מצאתי כתוב בשטה אחת דלוות אביהם מקבלו' עדותן על הקטנים משום דאלמוס רבנן גם כדי שלא תטרף דעתו עליו וכתב נ"י שכתב' הרי"טבא בשם רבו הא דאמרי' דאין מקבלין עדים שלא בפני בעל דין וקטן כשלא בפניו דמי היינו בדבר שאינו ברור ויש בו חשש אבל בדבר ברור שאין בו חשש כגון דלוה אבי הקטן ואמר תנו מנה לפלוני מקבלים עדים שלוה כך ונזקקין דליכא למיחש למידי וכן לכל כיוצא בזה שהוא ברור על פי העדים בלא שום חשש מקבלים עדים שלא בפני בעל דין עכ"ל · ובפ' אלמנה ניזונת כתב הרי"ף אמר רבא אין נזקקין לנכסי יתומים ואם אמר תנו נזקקין וכתב הר"ן בשם הרמ"בן דמדאמרינן אמר תנו נזקקין מקבלים עדים שלוו בפני אפטרופא דכל עידי גוחה מילי דיתומים נינהו וליכא בהו משום אין מקבלים עדים שלא בפני בעל דין אבל יש הרב אב בית דין שמעינן במוסר דבריו לבית דין או שכתבו עדותן בשטר ולאו משמע ועוד היכא כתבו עדות לוה בשטר מחיים ואם כתבו לאחר מיתה אף בשטר אין מקבלים עדות דבשעת חתימה הוי כמי שנחקר' עדותן בב"ד וזו בב"ד נמי אין מקבלין אותה וכן מה שאמ' בהמ"ב מודה פירש הרב ז"ל בהודאה בבית דין ומודה אני בזה משום דמילתא דאמוכון היא וכן לכתובות אשה משום חינא מקבלים עדים שלא בפני בעל דין עכ"ל: ח וגבי מוכרת שלא בב"ד כתב דלאלמנה מקבלים עדים אפי' על יתומים קטנים: אפלום דיכים אלו כתבו רבינו בסי' ק"י ב: ואם קבלו העדות שלא בפני בעל דין וכו' בפ"ב דכתובו' ובפ"בת דב"ק כתב המרדכי דמדאמרי' פ"ב דכתובו' בהזמה שלא בפני העדים נמי דהזמה לא הוה הכחשה מיהא. הויא אומר ראבי"ה שאם קבלו הדיינים עדות שלא בפני בעל דין בדיעבד הוי עדות כדאמרי' דהכחשה מיהא הויא' ורי"בא כתב דלא הוי עדות לדון על פה דהא אפי' בדיעבד אמרי' דלא הויא הזמה שלא בפני העדים משום דהזמה חובת

ד"מ

(א) ומשמע אי נכתב בספר הספ' הוי מעידין פ"ז ודלא כדברי הריג"ם שבהגהות בסמוך ונראה דר"י אזיל לשיטתי' דס"ל כר"ם דמגמר להעיד מפי כתב ולכן אי הוה בסדר השטר הוה כשר אבל הריג"ם כ' לסבר' הרא"ש ורש"י דס"ל דאפי' כתב בסדר דפסיק תפיסה ולא מפי כתבם ולכן אפילו נכתב בסדר השטר פסול כל זמן שלא נכתב לשם שטר מתם ונעשתה הרבי"א היתן אף כ"ש דכל שטר שלא ניתן לכתוב ואיכא למימר שהעדים עשו ומכנו שטר שלא כדין אין דנין ע"פ אותו שטר דהוי מפי כתבן אא"כ צריכ' להעיד עדותן ע"פ ול"צ שם סי' אף רי"א ועי"ש נכתב תשר"ץ בתשובותיו בסי' מוכרים הא דאינו יכו' להעיד בשאינו זוכר היינו דוקא גבי אגב כי עדים החתומים על השטר יכולין לפסוק אע"פ שאין זוכרין מעלתן ואי"ש שהשטר פסול ולא אבט' כן מדגלי שלי"ף וסמכ' ע"ב דכמוא' וע"ל סי' מ"ח מדין זה ומ"ל דזה סי' נ"ם נכתבתי מדין זה:

בא מקבלין העדות שלא בפניו אבל כל זמן שלא הודיעו אותו לא וי"מ דווקא כשהעדים רוצים לילך למדינת הים: יש שהות להודיעהו או אין מקבלין אא"כ הודיעוהו אבל אם היו חולי' שאין שהות מקבלין אע"פ שלא הודיעוהו וא"א הרא"ש ז"ל הסכים לסברא הראשונה וכן אם התובע חולה ומבקש שיקבלו העדות בחיין כי הוא יזכיר לעדי' לכוין את העדות ושלחו לנתבע ולא בא מקבלין את העדות אפי' שלא בפניו וכת' ריב"א אבל אם הי' הנתבע חולה ואומר התובע שיקבלו עדות בחיי הנתבע שלא בפניו כדי שיחזיקוהו בנכסי הנתב' בחייו שאם ימו' יצטר' להמתין עד שיגדלו היתומין כי לא ישמעו העדו' בעודם קטני' אין שומעין לו לקבל העדות שלא בפניו כדי שיגבה חובו מיד כי מזל רע שלו גרם שחלה הנתבע ואין מקבלין עדות שלא בפניו לחוב ליתומים שלא כדין • כב וכתב הראב"ד אפי' אומר התובע לדיינין הרי שדי לפניכם

לפניכם אלא שאינכם רוצין לקבלם לכל הפחות קחו ממון הקטני' בידכ' שלא יאכלוהו הקטנים אין שומעין לו וכן אם פתחו ליה בדינא ולא אתא מקבלין העדות שלא בפניו פירוש שכבר טענו לפני הדיינין והביא התובע את עדיו ושלחו בית דין לנתבע שיבא וישמע עדי התובע ולא בא:

כט אחר

שנחקר עדותן בב"ד אינו יכול הע' לחזו' בו ולומ' דבר שסותר עדותו ואם יאמר טעיתי או שנגרי אין שומעין לו אפילו

אין טעם עכ"ל וכתב הרשב"א בתשובה א"ת שלא אמרו בכל אלה שמקבלין אלא דוקא במי ששלחו לו ולא בא לא היה דבכל חד מינייהו מקבלין וכן כ' הראב"ד ז"ל ומדין דבריו ע"כ וכ"כ הריב"ש בתשובה וז"ל אין מקבלים עדי' בדיני ממונות וכו' אלא כגון שהיו העדי' חולים וכו' או כגון ששלחו לו ולא בא כלומ' שכשהעדים הולכי' למ"ה א"נ וכ"ש אם הם בעיר אחרת וכ"כ בה"ן ז"ל והיכא שמלא עידיו בעיר אחרת ואין בעל דינו שם ה"ז מביא עדים בפני חכמי העיר ומקבלים עדותם וכותבין שכך העידו פלוני ופלוני ושפ' דמי עכ"ל:

כתב הר"ן בפרק אלמנה ניזונת גבי מוכרת שלא בב"ד צריכה שבועה אין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד דהכ' ביתומי' קטני' עסקינן וליתא' דבני אלמנה ודאי מקבלין דאי לא אלמנה דנביא בעידי' מיהו מיתומים קטנים היכי משכחת לה ועוד דאפילו באחר לא שייך אין מקבלין עדים אלא בפני בע"ד אלא בתובע שמביא עדים על תביעתו אבל זו שבא לפטור עצמו מקבלין (יש): י אם מקבלים עדי' שלא בפני המערער על מי שהוא מחזיק בקרקע עיין במישרים נ"א ח"ב ובתשובות הרשב"א סימן אלף וכ"א: יא

(ג"ה) ולענין שלנס כיון [illegible]

כתב ה"ר מנח' שאמרו בתשוב' עדי' שנתקבל עדותן שלא בפני בע"ד אפי' שהביאו' ב"ד חוזרין ומקבלין עדות' ואם כיוונו עדותן עם הראשונ' עדותן קיימ' ולא אמרי' נוגעים בעדותן הם כיון שנשבעו בעדות ראשונה דלא מחזיקי נפשייהו ברשיעי והביא ראיה מדאמרי' בפ' שבועת העדים השביע עליהם חוץ לב"ד ובאו לב"ד והודו פטורים: וכתב עוד שבאותו הגדון שנשאל עליו כיון שהיה הבעל דין מצוי בעיר הוא"ל והשבע שלא בפני בעל דין הוי כשנשבעו חוץ לב"ד ומקבלין עדות שנית וכתב עוד דכיון שהיו נוגעים להשביע העדים אם לא כיוונו עדותן עדו' הראשונ' והאחרונה בטלה מה"כ עברו על השבועה ומ' לא דמשתפילא בעי' לעימר דעדות האחרונה קיימת והביא ראיה מההיא דפ' שבועת העדות דהשמון וטעמא הוא"ל והעידו חוץ לב"ד לא דייקי עדותן ודקד' כן מדברי הרשב"א ז"ל וח"ל הריב"ש נ' בתשו' על אשה שהעידו שלקחה רוב מזונן בעלה והיה לה בן מאיש אחר והיו אומרים שגם הבן לקח מעזבון בעל אמו והחרימו בב"ה שכל מי שיודע עדו' יבא ויעיד ובאו והעידו שלא בפניה אם יש עדים כנגדה שמחייבין אותה אלא שהעדים שהעידו כנגד ע בבא חרם שהחרימו הקהל כר' שנתקבלו שלא בפניה וידעת שאין מקבלין עדים אלא בפני בעל דין ואם קבלום אין דנין על פיהם וכן הוא בירושלמי וכ"כ הרשב"א והרמב"ם ז"ל ולכן צריך שיקובל העדות בפניה כי מעתה לא יחזרו בהם אחרי שכבר העידו בבא חרם עכ"ל: יב כתב הרי"ק בשור' ש"ח מה שאדם מעיד לפעת יסורין וירא' אין בו ממש: יג כתב המרדכי בפ' בתרא דב"ק דכל קבלת עדות בפני ג' שלא יהא עד מפי עד עכ"ל וכמקיים כתב בפ' הזהב כתב הרב בעל העיטור תשובה לרי"ף אם בא לפני ב"ד שטר קבלת עדות והעדים באותה העיר רואים אם אות' מקבלי עדות בקיאים בדקדוק עדי' ובחקיר' הולכי' אחר השטר ואין חוששים לעדות העדים אם לאו אין סומכין על קבל' העדות וכתיבתן אלא סומכין על העדים: והלכתא קבלת עדות צריך ג' ומומחין יודעין הלכות עדו' כשר ופסול זהירין בקבלתן לכוין עדו' כל א' וא' כדתנן הוי זהיר בדברי' שמא מתוכן ילמדו לשקר משום דב"ד בתר ב"ד לא דייקי ומחדש התחילו הדיוטות לקבל עדים ומטים עקלקלותם וכל המקבל עדות ואינו ראוי לדון כאלו קבל עדות שקר ואין ראוי לדון ע"פ אותו שטר עכ"ל וכ"כ במשרים נ"ב ח"א וגם אני מלאתי בבעל העיטו' עצמו גם בתשוב' הרשב"א סי' ס"ו כתב אין שכים דראויים לקבל עדות ואם קבלו לא עשו כלום שהנים אין להם תורת ב"ד אלא תורת עדים וק"ל שהנים עדנו אין דיניהם דין עכ"ל: וכ"כ בתשובות להרמב"ן סי' קי"ב וכן בתשוב' הרא"ש כלל נ"ט: יד כתוב במישרים נ"ב ח"ח שהוזכני' שהשני סופרים מקבלי' עדות ומגבין על פיהם יכולים הלינו' לנהוג שמנהג שיראה בעיניהם שיהא בו תקנה לציבור כמו יחידים שקבלו עליהם נקנין קרוב או פסול עכ"ל: טו וכ"כ הרשב"א בתשובה על קהל שתקנו שאם יעמד העד שהוזמן לחתו' עם הסופר שתעל' חתימ' הסופ' בפני עדים שתקנת' קיימת: טז כתוב בתשוב' להרמב"ן סי' קי"ד שכון למקבלי העדות שיפרשו בשטר מי הם העדים ואיפס' שכן היו נוהגים בימי חז"ל כגון שאמרו מדאתא פלוני וחד דעמי' ועוד פלוני ומי שדקדק כשכר ומי שלא דקדק וכתב שהם לא הפסיד: יז כתוב במשרים נתיב ג' חלק ב' מי שטוען שיש לו שני כיתי עדים ואמר הבאת הא' שאינו יודע כלום לא הפסיד בזה זכותו ומביא כת שנים פ' זה בורר: יח וכתוב עוד שם עדים שמעידים על השטר שנשרף ואינם עידי השטר ולא השטר והכירו חתימת העדים די ואם הם עידי השטר צריכים לזכור ענין השטר ועיין בתוס' שהובא עלה כ"ח ובפסקי תוספו' פ"ב דכתובות: יט וכתוב עוד שם שהרואה דבר עבירה חייב להעיד לקיים ובערת הרע מקרבך דין שנטל שכר להעיד עדותו בטל עיין במשרים נתיב ג' ח"ו ובה"שב לקדושין בהר"ן: כ כתב הרשב"א בתשוב' על השפ' דהנוטל שכרו להעי' עדותו בטלה כ"ל שלא אמרו אלא בעדים שנעשו עדים כבר שהם מצווים להעיד ולא רצו להעיד עד שנטלו שכר ודומיא דנוטל שכרו לדון מנו' על ב"ד לדון בין איש לרעהו כא שכל מי שאינו מחוייב להעיד ונוטל שכר לילך ולהיות עד אינו בדין זה לפי דעתי עד כאן לשונו:

כב בפרק ד' מיתות אמר ר"ל אם העיד עד א' ואע' שהוא אף אני כמוהו כשר אפי' לדיני נפשו' אלא דרבנן עבוד מעלה דאפילו בדיני ממונות בריכי' העדי' לפר' עדותן: וכתוב בעשרי' ב"ב ה"ב דהיכא דלא איפשר למחזו ולקבל עדותו בפירו' כגון שהלך למ"ה בלא אף אני כמוהו שאמ' כבר הגי וכ"כ במרדכי פ' כנגו' הדין עיקו כתוב שם הרא"ש מולק בדבר: כג אין מקבלין עדות אלא ביו' ואם קבלו' בליל' כתב רבי' ירוח' נ"ב ח"א שאין דני' על פיו וכ"כ הרשב"א בתשו' א (וכ"כ כד וכת' עוד הרשב"א בתשו' שאפילו היו עידין רדופי' לילך למדינ' הים אין מקבלין עדו' בליל' ואם קבלו אין דנין על פי אותם קבל' ודלא כהרמב"ם שכת' שדנין על פיו: וכת' עוד הרשב"א בתשוב' אם קבלו עליהם בעלי הדין שיקבלו עדים בליל' מהני דלא גרע מנאמן עלי אביך ועיין בסמ"נ: כה מקבלי עדות מעדים שהעידו שזה לוה מזה מנה בלא קנין אם כותבין קבלת העדות בשט' אכתוב בסי' נ"ט: כו כתב הריב"ש בסי' רל"ה אין ספק שבדיני ממונו' אין מקבלין את העדי' אלא אח' שהשיב הנתבע לתביע' התובע כפי שאולי יודה הנתבע ולא יצא לרי' עדי' ולטרוחי ב"ד לא מטרחינן: כז כתב הריב"ש בסי' קכ"ז אפש' שאף הרמב"ם יודה דעד א' בשט' יכול לחזו' בו ולא הוי כמי שנחקר' עדותו בב"ד דדוק' בשני' אמרו כן: כתב הריב"ש בסי' רס"ו הסכימו האחרוני' שאם קבלו עדות מעומד מה שעש' עשו' ואם היו כשמבין על העמוד אפי' לכתחל' מותר ת"י דסמיכה כישיבה עיין בתשו' הרא"ש בא שכתבתי בסי' ת"י כי שם נתבארו קצת דיני עדות:

כט אחר שנחק' עדו' בב"ד וכו' ירוש' פ"ב דכתוב' ובתוספת' דסנהדרין תני וכן העדי' שהעידו בין לטמא בין לטהר בין לרחק בין לקרב בין לאסור בין להתי' בין לפטו' בין לחייב א עד שלא נחקר' עדותן בב"ד אמרו מבודין היינו הרי אלו נאמנין ב משנחקר' עדותן בב"ד אמרו מבודין היינו אינן נאמני' ובכמה דוכתי אמרי' כיון שהגיד שוב אינו חוז' ומגיד ובפרק שבועת העדות (דף לה) תנן השביע עליהם ה' פעמי' בפני ב"ד וכפרו אינם חייבי' אלא אחת אר"ש מה טעם מפני שאינ' יכולין לחזור ולהודו': וא"ש אפי' אם נותן טעם וכו' מפורש בפר' כנגמר הדין (דף מד) לאו סהדי נינהו סהדי פע"ג דקא יהבי טעמא למילתייהו קרינן ביא' כיון שהגיד שוב אינו חוז' ומגיד וכתב הרמב"ם פ"ג מהלכות עדות שה"ה אם אמרו לאחר שהינו לא עשינו ופסוק הוא ועיין כמו שכתוב לקמן בסי' זה: אבל בדב' שנוכח שטע' וכו' פ"ב דמליע' (דף כח) אבוה דרב ספא איתבר (בש"א אירכס פי' אבד) ליה מגילה ואשכחוה אתא לקמיה דרבה בר רב הונא א"ל זיל אייתי סהדי דלאו רמאי את ותול אזל אייתי סהדי א"ל ידעיתין ביה דרמאי הוא א"ל אין א"ל אלא רמאי הכא אמרו לי' אכן לאו דרמאי את קאמרי' אמ' רב' בר רב הונא משהגיד לא מייתי אינים הובתא לנפשיה ע"כ בגמ' והרי"ף והרא"ש הביאו בס"ה והכי ודאי מיטעא טעו ולא אמרינן בכי הא כיון שהגיד שוב אינו חוז' ומגיד עכ"ל:

כתב המרדכי פ' אחד דיני ממונות שהשאל לר"י על אחד שהשביע להעיד הק' ע"י שהשביע את העדי' בטעו' להעיד מה שיודע' והגו' לשם להעיד שקידש אשה אחת ולבסוף חזר בו אחד מן העדים והשיב ר"י להלריך גט להתיר שלנו ולוני כן לא היתה נזקקת לכך כי מן הדין יש לפוטרה בלא גט כי עדים שבאים לאוסרה צריכי' דרישה וחקיר' הוא"ל והיא מכחישתן וכל זמן שלא נחקר' עדותן יכולין לומר מבודין היינו ג ועוד דהוי כדין מרומה ובעו דריש' וחקיר' ע"כ וכ"ל שמה שכתב הוא"ל והיא מכחישתן לאו למימרא דבדיני נפשות אודאת בע"ד מילתא היא אלא לומר דאילו לא הכחישתן הא הוה נפשה אתיכה דאיסורא ובעי' גט: ונ"ע אם העידו בדיני ממונו' שא"ל דריש' וחקיר' אם יכולין לחזו' בהם כיון שעדיין לא נחקרה עדותן או דילמא כיון דבד"מ לא בעינן דריש' וחקיר' הגדתן בפני ב"ד הויא כמקירה בדיני נפשו' ומתוך לשון ר"י שכתב כי עדים שבאי' לאוסרה צריך דרישה וחקיר' וכל זמן שלא נחקר' עדותן יכולין לומ' מבודין היינו אלמא דוק' משו' דבעו דרישה הוא דכשלא נחקר' עדותן יכולין לומר מבודין היינו הא אי לא הוו בעו דרישה וחקירה אע"פ שלא נחקר' עדותן לא היו יכולין לומ' מבודין היינו משום דהגדתן בב"ד הויא כמקיר' בדיני נפשו' ככ"ל ולקמן בסי' זה גבי אם אמרו תנאי היו דברינו משמע הכי וכמו שאכתוב שם וכן כת' הר"ן בתשוב' ג סי' ע' אל תתמה שכשתפסו זה הלשון אם עד שלא נחקר' עדותן ומשנחקר' שבא בדקדוק נמו' ותלמוד מנגנו שאף בדיני ממונות דלא בעי חקיר' ודריש' אחר שנתקבל עדותן יכולי' לחזו' בהם כיון שלא נחקר' עדותן שזה בודאי אינו שכיון שנגמ' עדותו ואין אנו צריכי' עוד לדבריו הרי הגיד ושוב אינו חוזר ומגיד:

ג וכתב עוד שם שנשאל היכא שאינו סותר עיקר דבריו הראשוני' כגון שהגדי' קתומי' וקובלי' ביאור אחד מפני עצייני' משמעות א' קרו' וא' רחוק אם העדי' יכולי' לחזו' ולהגיד לבאר משמעו' לשון עדות' אחר שנחק' עדותן בבית דין או לא רק שנקבל עדותם בשתם משמעות לשון הקרוב והשיב כל שאנו יכולים לכוין דברי העד כדי שלא תהא עדותו מוכחשת יש לנו לכוין דבריו כשם שיש לנו לתקן דברי שני עדים הנראי' מכחישים זה את זה כדי שתהא עדותן מכוונת תולין זה בכל מה שאיפשר וזו היא השגינו בפ' היו בודקין זה או' בשנים בחדש וזה אומר בג' עדותן קיימת: ועיין בתשובת הרא"ש כלל נ"ט סי' א' ועיין בתשובת הרשב"א סי' אלף וי"ב:

עיין במה שכתבתי בסי' שקודם זה בשם ה"ר מנחם מלרוך:

אפי' אם ניתן טעם לדבריו אבל בב"ב שמוכח שטעה כגון שמעיד הוכחו של המביא אותו שומעין לו דמסתמא אין אדם מביא עד להעיד הוכחו: ב וכ' הרמב"ם וכן אינו יכול להוסיף בעדותו תנאי כללו של דבר כל דבר שיאמ' העד אחר שנחקר' עדותו שבא בכללו ביטול העדות או תוספו' תנאי אין שומעין לו וא"א הרא"ש ז"ל כתב דבתנאי שומעין לו ואפי' אחר אמר תנאי ואח' אמר לא היה תנאי שומעין לזה שאומר תנאי ורב מתתיה גאון כת' דא"עפ דעד אח' אמר תנאי וא' אמ' לא היה התנאי ק"ל דהאומ' תנאי נאמן כיון דאיכא רב נחמן דמחייב שבוע' והתקין היסת משתבע ליה היסת דתנאה הוה ומיפטר: אין

ד עדים שאמר שהעידו אמרו שקר שהעדו חייבים לשלם לו שהפסד שגרמו להפקיד לשני שאומרים שהעידו עליו שקר · כן להב הרמ"ה ז כלל ל"ט סי' ו' וכתבו רבינו בסימן מ"ו ועיין במה שכתב בסי' ל"ה בשם רבינו חננאל: ה וכתב עוד המרדכי בהגהו' שנהדרין בשם בעל העיטור דאף על גב דתקן פ"ב דעדיות לא דאינו הכא דאיים שיינו היכא דאיכא למימר זה לאסו והא לא דאס אבל היכא דקדייהו כי הדדי נינהו כי אמר הא' לא דאיתי הוה ליה כאומ' לחבירו לא דאית וה"ל שכחשה והכי תנן בפרק עגלה ערופה דעד אחד אומר דאיתי ועד אומ' לא דאיתי ה"ל שכחשה: ונראה לי דהיינו כדאמרי' בהמה דוכתי כשאמרו עדים לא זהו ידינו מתוך ידו: וכתב שם עוד ובתשובו' עדי' שהעידו בב"ד וחזרו והעידו בחילוף מלקין אותם ועדותם הראשונה קיימת והאחרונה בטלה עכ"ל: גרסינן בפרק גט פשוט הסו' תברה דהוה חתי' עלה ר' רבא בר חנין אתא לקמיה אמר לאו אבא הואי אנ' אבא כמי אמרי נהו לאו איהי היא וא"ל מיקם הוא דקשה לה ובגר לה קלא אמר אביי אע"ג דאמר רבנן כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד לורבא מרבנן לאו אורחיה למידק: הסוא תברא דהוה חתים עלה רב ירמיה בר אבא אמרה ליה לאו אבא הואי אמ' לה איבר' אבא הות אמר אביי אף על גב דלורבא מרבנן לאו אורחיה למידק כיון דדקדק פי' ההוא תברא שובר אשה מכתובתה שהוליה הבעל על אשתו ושיא כופרת · לאו אבא הואי מעולם לא התקנת על שוברי שתא אשה אחרת היתה ששמה כשמי א"ל רבא בר חנן הכי כך אמרתי לתלמידים אלא שאמרו לי מיקם הוא דקשה כלו' בשביל הספיקה נתחלפה קולה מכמות שהיתה בימי בחורתה ומ"ם אין אתה מכיר אותה כיון דדקדק וכמגן: ומהכי עובדי כתב בנ' כ"ב ה"ב לורבא מרבנן אף על פי שהגיד חוזר ומגיד דלאו אורחיה למידק עכ"ל וכו' מדבריו שבכל השנייהם לאו אורחיה למידק ולא משמע הכי מהר"ם שכתב לאו אורחיה להסתכל בנש' כדי שיכירם יפה · ויכול לסמוך על אחרים שמכירים אלא' דבעדות היכא דהוה דוק' הוא דאמרי' דחוזר ומגיד אבל לא בשאר עדויות והכי משתבר' · וגם רבינו ירוחם לא יספר דה"ק אע"פ שהגיד חוזר ומגיד במילתא דלאו אורחיה למידק כלו' כי עדות היכר אשה: ז וכן נראה מדברי רבי' שכתב דברי' אלו בטור אבן העזר סי' ק"י ובפ"ק דר"ה כתב הר"ן בשם ר"ז שכל טעות שהעדים מלויים לטעות בו נאמנים הם בעצמם · ולא בזה משום חוזר ומגיד וצריך בזה בית דין הגדול ולהאמין הדין והביא ראיה מהירושלמי ומהא דגט פשוט · ומלשון הירושלמי שכתב העדים שהעידו גם ולשון רבינו ולשון הרמב"ם פ"ג מהלכות עדות שכתבו שאינו יכול העד לחזור ולומר דבר שמוטל עדותו ח משמע לי דדוקא כשהעיד כבר בב"ד אינו יכול לחזור בו אבל אם שאלוהו על עדותו ואמר שאינו יודע יכול לחזור ולהעיד אם נתן טעם לדבריו ולישנא דכיון שהגי' אינו חוזר ומגיד משמע דהיכא דהעיד בתחלה אינו חוזר ומגיד אבל כל שאמר שאינו יודע לא מיקרי מגיד וכיון שנתן טעם לדבר למה בתחלה אמר אינו יודע נאמן ועוד דכשהעיד אינו יכול לחזור בו משום דמעשי כמשים רשיעה משום דלא דק מלהעיד עדות שקר אבל כי אמר אינו יודע מפני פחד או מפני טענה אחרת לא משוי נפשיה רשיעה שהרי לא עבר שום עבירה ואף על פי שנשא עון דאם לא יגיד מ"מ שב ואל תעשה הוא וכן משמע מההיא פרק המפקיד ופ"ב דכתובות גבי הא דמרי בר איסק אתא ליה אחא מבי חוזאי דאמרינן התם דמשום דאלמא הוא הדא עבדי אתרי לא עבדי · ומשמע מדבריו דה"ק הדא דפתקי נלהעיד לאמת והדא דמשהדי לא עבדי הרי עמו' דאף על גב דלא מהדינן להו בסהדי פיקרא מהדינן להו בסיפקו מלהעיד האמת מפני פחדו של זה וטעמא כדפרשי' ועוד דה"לכ למה ליה למיתני השביע עליהם ה' פעמים בפני ב"ד וכפרו אינם חייבים אלא אחד ליתני תבעם בפני ב"ד כלומר בלא שבועה וכפרו וחזר ותבעם ה' פעמים והשביעם פטורים לפי שבשהשביעם שבועה ראשונה כבר לא היו יכולין לחזור ולהודות · גם הר"ן בפ' שבועות העדות כתב שקרוב הדבר דעמין אנו יודעים ליודעים אנו לא מיקרי חוזר ומגיד אלא ברשונה לא הגידו כלום ועכשיו מגידים וכי אמרי' שאין יכולין לחזור ולהודו' לאו מטעם חוזר ומגיד אלא משום דלא מלו משוו נפשייהו רשיעי שהרי כפרו בתחלה אחר שהשביעם עכ"ל: ולפי דעתו כו' דאפילו לא נתן טעם לדבריו למה אמר בתחלה איני יודע מקבלין עדותו: ט אבל במרדכי פ' שבועת העדות כתוב בשאלתי' על מעשה שאירע שהקהל תקנו חרם בב"ה על כל מי שיודע עדות שיעיד קודם שילכו מתוך ב"ה וילכו ולא העידו ולאחר זמן באו עדים שהיו בב"ה ואמרו לא שמנו לבנו אז להעיד ועתה זכרנו ובאנו להעיד והשיב כ"ל דמקבלין עדותן דהא אמרי' בפ"ב דכתובו' רב אשי הוה ידע ליה בסהדותא לרב כהנא א"ל לאו הכי הו' א"ל לא ידעג'לכו' א"דכ' רב אשי אזל והסי'לי' וכו' ולא דמי להא דאמרי' השביע עליו חמשה פעמים בבית דין וכפר אינו חייב אלא אחד אמר רבי שמעון מה טעם מפני שאינם יכולין לחזור ולהודות דלמא דהאי התם דכפרו לגמרי וכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד עכ"ל: גם התוספת פרק הכונס כתבו דבשאומרים בבית דין אין אנו יודעין שוב אינם יכולין להעיד דאינו חוזר ומגיד והיינו אם לא יגיד דקרא אלמא דס"ל ז"ל דטעמא דאינו יכול לחזור ולהודות משום שאינו חוזר ומגיד הוא ודלא כהר"ן ומ"מ כבר אפשר שיחלקו בין נותן טעם למה אמר שאינו יודע לאינו נותן וכמו שכתבתי בסמוך:

ובהגהות אשירי פרק שבועות העדות כתוב בשבותינים חרם בב"ה בעבור עדות לא מיבעיא אם הע' אינו יודע שאינו יכול לחזור בו ולומר שכחתי ועתה נזכרתי אלא אפי' שתק ולא אמר כלום ולאחר זמן רוצה להגיד לא כוליא מגון על פיו מספ' דדילמ' שתיקתו הויא כפיר' וה"ל כפיר' בב"ד דשוב אינו יכול לחזור ולהודות · כגון שאותו מקום שיתנו לו חרם בב"ה וגם העדים שיודעי' עדות הם בב"ה וכגון שאמר תני לי חרם על כל אותם שבב"ה שאם לא אומר כן אין החרם חל על העדים עכ"ל: (א) כתב רבי' בסי' ע"א שטר שיש בו נאמנות ונוטן הלוה שלא ככת' בגליונו כי דרך הסופרים לכתוב נאמנות סופר' דשטרא אם העדים בפניהו ומעידי' שלא בתבוהו בגליוני הלוה אע"ג דכתיב וקיימא מיניה על כל מאי דכתיב לעיל אין סומכין על הנאמנות ואין כאן משום חוזר ומגיד דאיכא למימר אשתר מילי דשטרא תתני כדאיתא בירושלמי נאמנים העדים לומר על זה התנינו ועל זה לא התנינו אבל אם מפורש בו שקנו ממנו על הנאמנות אינם נאמנים: ב וכתב הרמב"ם בפ"ג מהלכות עדות וכן אינו יכול להוסיף וכו' דעת הרמב"ם שכיון שנחקרה עדותם ונגמרו דבריהם ובתנאי זה שאומרים מתבטל עדותן כל שלא נתקיים התנאי ה"ל חוזרים ומגידים ולא משמעי ואע"ג דאפילו בעד אחר אומר תנאי ועד אחד אומר אינו תנאי אמרי' בפ"ב דכתובות (דף יט) ששומעין לעד שאמר תנאי היינו הא אוקמה הרמב"ם והיינו דוקא בשאין כת' ידם יוצא ממקו' אחר ומשום דס"ל כאילו מעסדי השתא ולא נגמרו עדותן וכיון שדבריהם שאמרוני' אינם סותרים לגמרי לראשונים ומהני אבל אם כתב ידם יוצא ממקום אחר הרי נחקרה עדותן ושוב אינם יכולין לחזור ולשני' וה"ה בעדות ע"פ אחר שנחקרה עדותן דלא מהני לומ' תנאי היו דבריהן: יא ומשמע לי דהיינו באומרים דבר שסותר עדותם או שאמרו תנאי היו דבריהם אם בתוך כדי דיבור לגמר עדותם אמרו כן נאמנים ואם לאו אינם נאמנים דבפרק שבועות העדות אמרינן שאם השביעום וכפרו י"ג ובתוך כדי דיבור חזר והודה א' מהם תוך כדי דיבור והא קמ"ל דתוך כדי דיבור כדיבור דמי: וכתב הרי"ף וקודם א' מהם והודה בתוך כדי דיבור של חבירו וכתב הר"ן והכא קמ"ל כגון שכפרו שניהם בזה אחר זה וחזר הראשון והודה תוך כדי דיבור של כפירת השני וקמ"ל דכפירה והודאה אפילו בב' עדים חדא מילתא היא ולזה נתכוון הרי"ף שכתב תוך כדי דיבור של חבירו עכ"ל: ועיין ברבי' ירוחם נ"ג ח"ג ומשמע לי דחוזר ומגיד ושבועת העדו' י"ג דינם שוה אע"פ שדעת הר"ן דהא דאין יכולין לחזור ולהודות לאו מטעם חוזר ומגיד וכמו שיתבאר' בסמוך מ"מ כיון דמהני לפוטרם מקרבן משמע דהוי טעמא משום דמהניא חזרתן וה"ל שאם גמר עדותו וקודם שיזכור התנאי ערערו עליו בעלי דינין והפסיקו וחזר ואמר שהוא היה רוצה להשלים דבריו אלא שהפסיקוהו ועכשיו משלימין נאמן אבל לומר דבר שסותר עדותו לגמרי לא מהימן כיון שעבר יותר מתוך כדי דיבור עכ"ל (ג): והרי"בש בסימן רס"ו הרחיב הדיבור בדין חוזר בו תוך כדי דיבור של חבירו עיין עליו: ומה שכתב וא"א הרא"ש ז"ל כתב דבתנאי שומעין לו ואפי' א' אמר תנאי וכו' שומעין לזה שאומ' תנאי כבר כתבתי בסמוך דהכי איתא בפ"ב דכתובו' ועדהכי הרא"ש דברי הגמרא שתם ולא חילק בין כתב ידם יוצא ממקום אחר לאינו יוצא משמע לרבינו דבכל גוונא מיירי וכתב הר"ן בפרק הנז' הא דתנאי היו דברינו נאמנים כתלקו בה אבות העולם שרבינו האיי וכת' א' של ראשונים פירשוה אפילו בשכת' ידן יוצא ממקום אחר · וכת' גן מהאחרונים פירשוה בשאין כתב ידן יוצא ממקו' אח' והרמב"ן הכריע כדברי האחרוני' ואמת דאמרי' עלה וכו' ולדידי לא מתוור' כן הברא וכו' ואין הכרעת הרמב"ן מכרעת אבלי כלל · והרמב"ם סובר כדברי האחרונים בפ"ג מהלכות עדות עכ"ל וכ"כ הרשב"א בתשוב' דהא דתנאי היו דברינו נאמנים בשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר דוקא הוא יב ובתשוב' אחרת כתב על ראובן שכתב שמכולה ת"ק דינרין על אחיו לשמעון אחיו ומתו ראובן ושמעון ויורשי ראובן טוענים' שלא היתה משכולה זו אלא לתנאי שיקנה ראובן זה קרקע לאשתו וכבר קיי' תנאו ונתבטל כח שטר משכולה זה ויורשי שמעון אינם מודי' בתנאי זה · ויש ליורשי ראובן עדים בתנאי זה והשיב שנאמנים העדים ואפי' כתב ידן של עידי שטר המשכולה יוצא ממקום אחר לפי שאין אנו העדים עכשיו עידי השטר אלא בירור בעיקר העדות הוא עכ"ל: ואין זה חולק על דברי התשוב' הראשונה דשאני הכא שעדים אחרי' הם המעידים על התנאי: ועיין בתשובת הרשב"א סי' דפוס סי' אלף וי"ב: יג וכתב עוד הרשב"א על ראובן שהוציא שטר על שמעון שמכר לו כרם א' והלה טוען כי לא מכרו לו אלא על תנאי שאם יפרע לו ס' דינרין שהלוהו לזמן פלוני יחזו' לו השטר ויבטל המכר והבי' עדי' מעידי' כדבריו ופס"ק הבחורי' שאפי' העידו עידי השט' בפי' שלא היה שום תנאי במכירה כיון שיש עדי' שהיה שם תנאי אוקי תרי לגבהי תרי ואוקי נכסי בחזק' המוכ' וכת' הוא ז"ל על זה אני רוא' שדינו דין זה לאותם שאמרו בפ"ב דכתובות אין נאמני' ומנבינן בי תרי ותרי כינהו ואוקי ממונא בחזק' מריה ואין דמיונם עולה יפה דשאני הכא שלדברי כולם לוקח זה כדין ירד לכרם זה שהמוכ' החזיקו בכסף בשט' ובחזק' וכמו שכתו' בשט' המכיר' אלא שהתנה לפי דבריו שאם יתן לו מעותיו תוך זמן פלוני שתתבטל המכיר' וכיון שהחזיק זה בדין כדברי כולם אלא שזה טוען

כב (א) וכ"כ הר"ן בפ' פ' שבועו' העדו' בקרוב הסגר דאין אנו יודעין ליודעין אנו לא מיקרי חוזר ומגיד ות"א נראה דאם נתנו טעם לדבר נאם אמרו תחלה אין אנו יודעין יכולין להעיד אח"כ וכן משמע דברי הרמ"ם פ"ג דעדו' ודברי הר' בהגה שאין יכולין לחזור ולהעיד אח"כ דגר בסוף עדותן הראשונה משמע דוקא שהעידו הינם אבל אם אמרו תחלה אין אנו יודעים עדות ואח"כ אומרים יודעים אנחנו ונותנין טעם למה שיתלו דאמרינן יכולין להעי' עכ"ל והרמ"א כ' בתשובות בכלל כ"ט סי' א' נתי' בשפיר לאונן דל ענין במעון אבל איני זוכר אם הוא בני הזקם כאלחר זמן אמר בנאמן אבל כגון יהיו כמי חוקה שוי הדר ותב ד נאינו מושיב כיון דנתחלם אמר שאינו זוכר אבל אם אמר מתחלם איני זוכר עתם במה דר יכול כותר אח"ב נתפי אך נגי וולכתי וכ"ש כתב הרי"בש ס' תן קנ"ז אפשר באף בתנ"ם יודע דע"א נשע' יכול לחזו' נו ולא הוי כוי' בנחקרי' שדיבו גנ"ד דלוק גשמי אמרו כן וע"ע ס"ס מ"ו מדין עדים נסתפק איתי'ולין לחזו' ולהגיד: (ג) ועיין בתשו' הרי"בש סי' רס"ו באריך בדין זה וע"ל סימן פ"א סעי' סיפ גז באמנו' ולומר' העדי' שלא תאמנו אבל שנאמני' אם נאמני':

ל אין צריך לדרוש עדי ממונות בדריש' וחקירה בין עדי הודאות והלואות בין עדי ירושות מתנות וגזלות חוץ מעדי חבלו'כיצ' אמרו בפנינו הלו' פלו' מנה לפלו' בשנ' פלוני אע"פ שלא כיונו החדש שהלוה בו ולא המקום ולא המטב' אם היה ממטבע פלוני או פלוני עדותן עדות אבל אם נראה לדיין שהדין מרומה צריך דרישה ותקירה להוצי' הדין לאמיתו ב ואף ע"פ שא"צ דרישה וחקיר' אם הכחישו זה את זה בדרישו' וחקירו' עדותן בטלה ג אבל אם הכחישו זה את זה בבדיקו' עדותן קיימת כיצד א' אמר בניסן לוה היכנו והשני אמר לא כי אלא באייר לוה הימנו או שאמר הא' במקום פלוני והשני אמר לא כי אלא במקום פלוני עדותן בטלה וכן אחד אמר חבית של יין הלוה לו ואחד אמר חבית של שמן עדותן בטלה אפי' אם תבע שניהם אבל אם אחד אמר מנה שחור והשני אמר מנה לבן והוא תבע שניהם או אחד אומ' בבית והשני אומר בעלייה והמקומות הם קרובין שאפש' לראות מזה לזה עדותן קיימת ונותנין לו הפחות'ה אמר אחד ק' והשני ר' נותן לו ק' וכן אם אחד אמר דמי חבית של יין והשני אמר דמי חבית של שמן והוא תבעו שניהם נותן לו הפחות שבשניהם ✦ שאלה ראובן תבע משמעון אלף ות"ק זהובים ומביא חמשה עדים אחר אמר ראיתי שהלוה

היה לו להסתלק מחמ' תנאי ומביא עדים וזה טוען שאין מכירתו מתבטלת ומביא עדים העמד הכרם בחזקת זה שהיה מוחזק בה עכשיו ועיין בתשובותיו י' דפוס סימן ת"ת קנ"ב: יד וכתב בתשובה אחרת על שטר שכתוב בו שלא יוכל לפדות משכונתא זו והעדים אומרים שלא היה תנאי זה אלא לזמן פלוני וכתבתיה בסימן מ"ט ועיין בתשו' הרא"ש שכתבתי בסי' ס"א :

ורב נתתים וכו' כ"כ בעל התרומות בשמו בשע' כ"א וטעמו משום דס"ל דכשם שעד א' מחייב שבועה כך פוטר משבועה והכא אוקי חד בהדא לבהדי חד בהדא וליכא שבועה דאורייתא · וה"ל כאילו היא תביעה ע"פ וישבע שבועת היסת ויפטר ולבי' סי' מ"ו כתב בשם הרמ"ה שאם הם מטלטלין נשבע שבועה שבועה דאורייתא וטעמו משום דס"ל דאין ע"א שמסייעו פוטר משבועה · ולבי' לא הם לכתוב כאן אלא דברי רב נתתים שהם כסברתו ודע שדעת רבינו שפטור אף משבועת היסת כמבואר בסי' פ"ד ובעל התרומות כתב בשער כ"א דכיון שהעדי' מכחישין זה את זה לא חיישינן שום שהודאה לחיובי עלה שבועת ע"א וכתבו רבינו בסי' פ"ג :

כתב נמקי יוסף בפ' מי שמת גבי ההוא דהוה כתו' בה בר קציר ולמי בערסי' וכו' מכאן נ"ל דעדים שלא העידו כל עדותם אלא כתבו סתם לאו מיקרא הוא וטעמא משו' דהוה מחולי' ומופרש' דברים כ' הכי אינו עקירת השטר כלל דהא סתמ'כתבו והם יכולין לבאר הענין אם היה ברור או ס"מ ומע"ש שכתב ידן יוצא ממקום אחר ועיין בתשובות הרי"בש סימן קס"ו ורפ"ו : טו שטר שכתוב בו השבע שבועה ואינו אמור בשטר אם בהזכרת הש"ת אם בתורה כתב רבינו ירוחם בנ"ב ח"ב שהולכים לערים : יו וכתב עוד שם דבר שאינו הולך בענין אם שינו אינו עדות שקר והכא על פיו כגון שינו מקום שהקיפה וכדומה בפ"ח דגטין :

יז כתוב בהגהות מרדכי דקידושין דבעילי' דמסירה י"ם אין לכוין עדות בדולה :

ל אין צריך לדרוש עדי ממונות וכו' משנ' בסנהדרין (דף ל"ב) פ"ד אחד דיני ממונות וא' דיני נפשות בדרישה וחקיר' שנ' משפט א' יהיה לכם · ורמינן עלה מתני' דדיני ממונות לא בעו דריש' וחקירה · ואמר ר' חנינא דבר תור' א' דיני ממונות וא' דיני נפשו' בדרישה וחקירה ומ"ט אמרו דיני ממונות לא בעו דרישה וחקירה כדי שלא תנעול דלת בפני לווין · ומתני' דאוריית' וברייתא דרבנן ורבא אמר תלוייהו בתר תקנתא דרבנן ומתני' בדיני קנסות דליכא למימ' לנעיל' דלת וברייתא בהודאות והלואות · ורב פפא אמ' הא והא בהודאו' והלואות כאן בדין מרומה כאן בדין שאינו מרומה · והני תלתא אמוראי מר אמר חדא ומר אמר חדא ובעני' דיכא לא פליגי וכדמסקנ' מתוך מה שפירשתי והוא פרש"י וכן דעת הרמב"ם בפ"ג מהל' עדות והוא דעת רבי' כמו שיתבאר בסמוך והר"א"ש שלא כתב בפסקיו אם אלא תירוצא דרב פפא היינו משום דהדיש סנהדרין (דף ג) מייתי הא דרבי חנינא וכ' הר"א"ש בפסקין דה"ה דכתובת אשה ירושות ומתנו' לא בעי דרישה וחקיר' כדי שתנעול דלת בפני עוש' עול שלא יקנו' זה על מנ' לא יכוונו עדי'עדות' אבל גזילות וחבלות בעו דרישה וחקירה והא דבפ"ק דיני ממונות אוקי רבא מתני' דמלבכה דרישה וחקירה בדיני קנסות לאו דוקא דיני קנסות דהכל מאי דלריך מומחין דרך השתמו' לכוללו עם דיני קנסות ובפ' החובל מסיק דבכל מידי דשכיח עבדי שליחותייהו ונבין אותו בבבל מידי דהוה אהודאו' והלוחו' וקאמר הת' דחבלו' לא שכיח משמע דכל שאר מילי שכיח אפי' גזילות הלכך כל מידי בר מחבלות עבדי' שליחותייהו ולא בעי מומחי' וגם דרישה וחקירה כמי לא בעי' עכ"ל : וכיון שהשוו הזכיר דעת ר' חנינא ורבא לא הם להזכירם בפ' א' דיני ממונות ואע"פי שבתוספו' שם ובפ' החובל כתבו וכתבו להשוות גזילות לחבלות מ"מ דעת הרא"ש לחל' ביניהם וג"כ א' מדיעו' שכתבו התוספו' היא שגזילו' שע"י חבלות כגון דמיכלו בי תרי ומחו אהדדי עד שתוקפו א' וגוזל את חבירו דהם"ג לא שכיח לא עבדי' שליחותייהו אבל שאר גזילות עבדינן שליחותייהו ולא בעי דרישה וחקירה ובהחובל ושתמו דבדרישה ומעשי' בכל יום שאנו דכין דיני גזלות משמע דס"ל דדוקא חבלות או גזילות שע"י חבלות הוא דבעינן מומחין ודרישה וחקיר' ולכן פסקו כן הר"א"ש ורבי' והרמב"ם בפ' הכ' כת' אין עידי ממון לריכין דריש' וחקיר' בד"א בהודאו' והלואו' מתנו' ומכירו' וגזול' בהם אבל בדיני קנסו' לריכין דריש' וחקיר' ואין בדבריו הכרע לגו' מה סובר :

א ומשמע מהכא דדיני גטין וקידושין ודיני זכות אשה לאסרה על בעלה לריך דרישה וחקירה דהא לא שייך בהו טעמא דשלא תנעול דלת וכ"כ בהגהות מיימון פכ"ד מה' אישות ובסמ"ג מ"ע סי' מ"ח דלאסרה על בעלה לריכים העדים דרישה וחקירה · וכן כתוב בתוספות סנהדרין · וגם המרדכי ריש פ"א' דיני ממונו' כתב דעדים שבאים לאסרה ע"י שאומרים שנתקדשה לריכים דרישה וחקירה הוא' והיא מכחישתן כלומר דאי הודית הא פוייתא נפשה מתיכה דאיסור' אך בסוף יבמות תניא אין בודקין עידי נשים בדרישה וחקירה דברי רבי טרפון ור"ע אומר בודקין וקאימלג' בדר' חנינא דא' מ"ט אמרו דיני ממונות אין לריכין דרישה וחקיר' כדי שלא תנעול דלת בפני לווין מר סבר כיון דאיכא למיסקל כתוב' כדיני ממונות דמיא ומר סבר כיון דפריכן אשת איש לעלמא כדיני נפשות דמיא ותנן התוספו' דהלכה כר' טרפון וכ"כ בעל נמקי יוסף בשם הגאונים ולע"ג דיבמו' טעמא משום דכיון דסי"ל למיסקל כתובה כדיני ממונות דמיא בעידי זנות הא כ"מ כמי לענין לי משמעה כתובה וכן לענין גטין אם היא מגורש' תנבה כתובה ואפי' אם היא אלמנ' כבר כתב הם נמוקי יוסף בשם הרמ"בן דכיון דדיני נפשות ליתנהו בזמן הזה טפי דמיא לדיני ממונות ולא מפלגינן בהלוסה ועיין הם אך בעידי קידושין כיון דקי"ל דארוס' לית לה כתובה היה נראה שלריך לבודקן בדרישה וחקיר' ומ"מ אע"פי שלא נבדקו בדרישה וחקירה אריכה גט מספק היא כמ"ש המרדכי ריש א' דיני ממונו' : ג כבר כתבתי בא"ע סי' י"א ומ"ב דעו' שאר פוסקים בזה ע"ש

אבל אם נראה לדיין שהדין מרומ' וכו' היינו מימרא דרב פפא שכתבתי בסמוך דבדין מרומה אפילו בהודאות והלואות בעי דרישה וחקיר' והילוקים שנוהגים בדין מרומ' כתבתים בדברי רבי' סי' ט"ו : ו וכתב הרי"בש בסימן רס"ו נראה דבהודאו' והלואות אפילו בדין מרומה לא בעי' דרישה וחקיר' כדיני נפשו' ממש אלא שלריך הדיין לחקור כל מה שאיפשר לא שאם אמר בא' מהחקירו' איני יודע שתהא עדותו בטלה כדיני נפשו' וכן אם אמר שמא הלוהו היה לריך שיכוונו באי זה שבוע באי זהשנה באי זו חדש וכל שאר החקירות אף על פי שבדיני נפשות לריך כן אלא שיש לדיין לחקור ולדרוש בדין מרומה כל מה שאפש' כההיא דר' טרפון בהלכה יבמות לא כך אמרת לי יוחנן וכו' וכן פיר' הר"א"ש וכן נראה מדברי הר"ן מקולי' עכ"ל: (וע"ל סט"ו) ב ג ומה שכ' רבי' וא"עפי שאין לריך אם הכחישו זה את זה בדרישות וכו' פרק זה בורר (דף ל) אמר רב יהודה עדות המכחש' זו את זו בבדיקו' פסול' בדיני ממונות משמע ז הא אם הם הכחישות ודרישות פסולה ודרישות וחקירות הן שבע וכן מפורשות בפ' היו בודקין (דף מ) ובדברי הרמב"ם פ"ב מהלכות עדות באי זו שבוע באי זו שנה באי זה חדש באי זה יום באי זו שעה ובאי זו מקום כלומר כגון שא' אומר ב' אחד אומר בב' או אחד אומר בשעה אחד ביום ואחד אומר בב' אבל אח' ביום ואח' אומר בשתים עדותן קיימת דעבידי איכשי דטעו בהכי וכן אם א' אומר בחדש ואחד אומר בשלשה עדותן קיימת שזה ידע בעיבורו של חדש והוא שכיוונו יום מימי השבת והוא עד חלות החדש אבל אחר חלות אמר ב"ז וזה אומר בי"ז אף על פי שכיוונו שהיה יום אחד מימי השבת בטלה שכיון שבא חלות החדש אי אפשר שלא ידעו העולם אימתי היה ר"ח · ואם עד אחד אומר קודם הכן החמה ואחד אומר בהכן החמה עדותן בטלה אף על פי שהוא טעה אחת שהדבר ניכר לכל וכן אם נחלקו בשקיעתה · ועיין בתשובת הרי"בש סימן רס"ו : (א)

וכן א' אומר חבית של יין וכו' בפרק זה בורר אחד אומר חבית של שמן הוה עובדא וחייבים רבי אמי לשלומי ליה חבית דשמן חבית דמעלא כמאן כרשב"א שאמר דאמר רשב"א היכא דיש בכלל מאתים מנה כה"ג מי אמר אלא לדעי ופרש"י כה"ג דתרי מילי נינהו וכו' אהדדי מי אמר וכ"ל דאכחשי דנקט רש"י לאו דוקא שאין זו מכלל אבל עדותן בטלה לפי שאין על כל חבית אלא עד אחד ולכן עדותן לשלם אבל חייב לישבע שבוע' התור' שעד א' מחייבו שבועה וכפי ב' מהלכות עדות מיכחשי דוקא הוא שכן כתב וכן אם אמר האח' חבית וכו' עדותן בטלה שהרי הכחישו בדרישה · ומה שהקשה על דברי בביאורי פרק ב' מהלכות עדות : ומה שכתב רבינו אפילו יתבאר בסמוך : כתב בעל התרומות בשער כ"ט ס"א דעדים זה את זה בחקירות כשר בדיני ממונות והאי דנקט בדיקות דהודאות והלואות אין דנין אותן בדרישה וחקירה · והרמ"בם חכמי לוניל כהרמ"בם ולא מטעמיה :

דין שני כיתי עדים המכחישים זה את זה עיין בסימן שאחר זה :

אבל אם אחד אומר מנה שחור וכו' שם אמר רב יהודה עדות המכחשת זו את זו בבדיקות כשרה בדיני ממונות · ואיפלגינו התם רבא ורב אמלי' אפי' א' אומר מנה שחור וא' אומר מנה לבן מלטרפי ופרש"י ישנה כלומר שהשעות שהמלוהו ממנות יוצאים : ואמרינן כרשב"א דאמרי לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על שני כיתי עדים מאתים וא' אומרת מנה שיש בכלל מאתים מנה לא נחלקו אלא על אומר' נחלקה עדות ובה"מ יש בכלל מאתים מנה ובפ' חזקת (דף מ"א) ואמרינן

ל (א) ובאם סרי"ש סימן קנ"ג בתשובו' דע"א אומר הלוה היה קול' גירושין וע"א אומר אחר גירושין הוה שלשהם דבכה"ג לא שייך אינמי וע"ש :

בא"ה ג' ו' הרי"בש פסקו הגאונים דבלשי יבמות דאין בודקין עדי נשים בדרישה וחקירה דלדיני ממונות מדמינן להו כל שכן לכל דיני קדושין וגרושין דהא טעמא דשלא תנעול דלת בפני לווין איתיה נמי בגטין וקדושין כדאמרינן לענין ג"ד של הדיוטו' דטעמא דלא בעינן מומחין משום דלא תנעול דלת כדאית' פ"ק דסנהדרין ואמרינן נמי התם הני מכתים לבי יוסף דמעשי תנייני אינ בשליחותייהו עבדינן מידי דהוה אהודאות והלואות עכ"ל · ז"ל הרמב"ם בתשובה לעיקר הדין ולהלכה למעשה עדי קדושין אין צריך דרישה וחקירה עכ"ל ועיין בא"ע בטור אבן העזר בסי' י"א וסי' מ"ג :

שהלוה לו ק' ואחר מעיד על מאתים וא' מעיד על שלש מאות וא' על ת' ואחר על ת"ק כתב הרמב"ן אם העידו כל אח' מהם בעדות מיוחדת כגון שאמר הראשון כאח' בניסן בשעה ראשונה והשני אמ' בזמן אחר וכן כלם מש' ת"ש לפי שנצרף עד אח' מהר' עם עד של הש' ומשל מאתי' מתו ש' וש' נצרף עד הת' עם הת"ק ומשל' ת' מתוך ת"ק וע' נצרף עד של הק' עם עד של הת"ק כק' הנשארים בעדותו שמן הדין ראוי לצרפם שזה אמר הלוהו ק' בא' בניסן וזהו אמר הלוהו ת' ומאה בזמן אחר ולא נרענו מעדותו כי אם ת' א"כ נשאר לו מאה שראוי לצרפו עם עד הראשון וכן ראוי להצטר' עם עד של הג' מאו' שנשא' לו מא' בעדותו שלא נשתל' ויש עוד דרך אחרת להעלו' החשבון לת"ש ולהזקיקו שבועה על המא' וכן עיק' להעלו' החשבון בכל מה שנוכל ולהצרי' כל עדות העדי' להועלת התובע כיצד נצרף עד של הת' עם עד של הת"ק ויתחייב על פיהם ת' ואח"כ נצרף הק' שנשא' מן הת"ק עם המאה של העד של הש' ויתחיי' בק' הרי ת"ק ואח"כ נצרף הר' של העד השני עם ר' שנשארו מהעד של הש' ויהיה בין הכל ת"ש ועד של המאה אין לו צירוף וזוקק לשבועת התור' על הק' ויגלגלו על הת"ש שנשארו אבל אם העידו על כולם ביום אח' בהכחשה אינו משלם אלא ר' שהרי יש כאן שני עדים שאין הלואה זו ית' מר' אפי' אם ק' עדי' מעידי' ביות' מכאן פטור • ו וכן אם העידו סתם דנין הדב' בכחישין להקל שהמוציא מחבירו עליו הראיה • ז א"צ בדיני ממונות שיראו המעשה כאח' כיצד אמר אחד בפני הלוהו ביום פלו' מנה והשני אומר

דעבד רב יהודה עובדא כרש"בא אליבא דר"ה אלמא הכי ס"ל וכן פסקו הפוסקים וטעמא משום דמנה שחור ומנה לבן תרוייהו כמנין אחד הם ולא דמו לאחד אומר חבית של יין ואחד אומר חבית של שמן וכן כתב נמקי יוסף: מ"ש אחד אומר בבית וכו' נ"ז גם אחד אומר בדיוטא העליונה ואחד אומר בדיוטא התחתונה א"ר חניל בא מעשה לפני ר' וליקא עדותן ופרש"י בדיוטא עליונה הלוהו מנה: דיוטא עליה הבולטת לרשות הרבים על פני רוחב הבית ובגי' ר"ה עוברין תחתיה וכתב נ"י ואע"ג דמקום חקירה הוא ועדו' המוכחש' בחקירות אפי' בדיני ממונו' פסולה י"ל דבין דיוט' העליו' לדיוטא תחתונה כיון דבחד מקום הוא כבדיקות חשיבי לגבי דיני ממונו' אבל דיני נפשות לא עכ"ל • ודבריו סתומים ודברי רבי' מבוארי' יותר דס"ד בע בשאיפשר לראות מזה לזה • וכיון שכן ליכא הכחשה בחקירות דטעמ' דבדיני נפשות אמר אחד איני יודע בחקירות עדותן בטלה משום דס"ל עדות שא"א יכול להזימה שאם עד אחד אומר שאינו יודע באיזה מקו' היה כשהרג פלוני את הנפש היאך יזימוהו בעמנו היית באותה שעה במקום פלוני שא"א לראות משם את העומד באותו מקום שאתה אומר וכיון דבא' אומר איני יודע עדותן בטלה כ"ש בא' אומר במקום פלוני ואחד או' במקום פלו' שהם מכחישי' זה את זה אבל כשאיפש' לראו' מזה לזה אין זו הכחשה בחקירו' אלא בבדיקות ועדותן כשר' בדיני ממונו' כרב יהודה וכ"כ במישרים נ"ז ח"ג כדברי רבי' והרי"בש כתב בסי' רס"ו דטעמ' משום דכיון דתרוייהו אמרי בדיוט' בין עליונ' לתחתונ' לא דכירי איכשי: ועיין עוד בתשובות הנזכר סי' קנ"ג: ומ"ש רבינו ונותן לו הפחות דבר פשוט הוא דלא קאי לאחד אומר בבית דהתם לא שייך לומר נותן לו הפחות אלא לאחד אומר מנה שחור קאי: כתב בעל התרומות בשער ס"ז • וכתב ה"ר אפרים אחד אומר חבית של יין ואחד אומר חבית של שמן והאתבע אומר להד"ם ואוקימנא לדמי כלומר לא חבית ממש חייבוהו אלא לדמי ליזף עדותן דהוה ליה כאחד אומר מנה שחור ואחד אומר מנה לבן דקא מכחיש מלו' לאידך בהא אמ' לכו לא אבל איזיפתיה מנה שחור מעולם דבודאי לא קניא דלא אמר תובע כחד מינייהו ואפ"ה כיון דמדברי שניהם אית ליה נגיה כלום מפקינן מיניה הכי נמי מדברי שניהם אית ליה נגיה ולא בעיר מתמנין זוזי דחשיב דמי משחא מאה זוזי ודמי חמרא כ' זוזי ומפקינן מיניה חמשים זוזי ולא תקשי לך טענו חטים והודה לו בשעורים דפטור לגמרי דהתם לא אמר לא לויתי ולא מכחיש בהדי הכא לא לויתי קאמר • ואיכא מאן דפריש עיקר טענה בדמי הוא ול"ע עד כאן:

ה אמר אחד ק' וכו' כבר כתבתי בסמוך פלוגתא דר"ש ור"ה ובפרק חזקת עבד רב יהודה עובדא כרש"בא ואליבא דר"ה דהלכתא כותיה דיש בכלל מאתים מנה • ומ"ש וכן אם אמר דמי חבית של יין וכו' גם כן כתבתיו בסמוך ואסיקנא אלא לדמי ופרש"י זה אומר בפני הודה לו דמי חבית של יין וזה אומר בפני הודה לו דמי חבית של שמן דתרוייהו מסהדי אדמי חבית יין: ומ"ש רבינו וגבי אחד אומר מנה שחור כו' והוא תבעו שניהם הוא מ"ש רבינו לכאן בסימן זה בשם הרמ"ה ושם יתבאר: שאלה דאוכן תבע וכו' עד שהמוליא מחבירו עליו הראיה הם דברי בעל התרומות בשער ס"ו בשם הרמ"בן וכל דברי התשובה מבוארים ואינם צריכים פירוש: ג כתב הר"אש בתשובה כלל כ"ט סי' אחד עד המעיד ראיתי דבר זה ופלוני היה עמי ואותו פלוני אומר לא ראיתי ולא הייתי עמך אין זו הכחשה כי בגוף העדות לא מתכחש כלל כי לא דמיא עליה דשכחה למידכר מי היה עמו בעדות:

כתב הרי"בש בסימן תע"ו עיינתי בשאר העדויות שהעידו העדים האחרים ואינו רואה בהם מי שיכחיש עדותו של רבי שם טוב לפי שכולם אומרים שהדברים שהיו שם על פה אינם נזכרים משם ואין זה הכחשה ואף על פי שאומרים בעדותם שכל התנאים נכתבו ונחתמו איפשר שהם אינם מחשיבים לתנאי הדברים שנאמרו על פה כמו שבא זה בטענות הברורים והושבים שזול' מה שנכתב ונחתם שהכל יהיה דברים בעלמא ולא תנאי קיים ויש לנו לומר כן כדי שלא נאמר שהם מכחישים זה את זה כדתנן בפרק היו בודקין אחד אומר בשנים בחדש ואחד אומר בשלשה עדותן קיימת שזה ידע בעיבורו של חדש וזה לא ידע וכיון שאין אחד מהם מכחיש עדות רבי שם טוב המעיד על הדברים שהיו על פה בין החזן והברורים בשעת הבירות והקיום אם כן נתחייבו ברורי הקהל לשבועה שבועה להכחיש עדות רבי שם טוב ואיני רואה שיכחישוהו בדבריהם אך אמרו בשבועתם שגלה כל הענינים הכתובים והחתומים לא נזכר לכן שום דבר ואין זו הכחשה לעדות רבי שם טוב ואם כן הרי הברורים מחוייבים שבועה להכחיש העד ואינם יכולים לישבע להכחישו כיון שאינם זכורים ומחוייב שבועה שאינו יכול לישבע

מפלה ומה שאמרו כי כל תנאי שהתנו עמו כתבו וחתמו אין דיבורם זה מספיק להכחיש העד כי הם חשבו שזה לא היה תנאי כיון שלא הוזכר בכתבו ולחתמו עם שאר התנאים כמו שאמרו כן בטענותיהם ועוד שאין זה תנאי שהתנו הם עמו אלא הוא התנה והם לא התנו ולא פטרו אותו אלא שאמרו לו שלא יירא שלא יתחדש בעדו דבר והוא נשען על דבורם הסביר עלינו על דעת כן והסכים דעתו על דבריהם כאלו וגואלא אתי וכיון שכן ה"ל כאלו התנה כן בפירוש וצריכים לא לישבע בפירו' שמה שאומר העד שאמר לברורים בשעה שהסבירו אותו והסכימו הברורים הכל שקר ולא היו דברים מעול' ושאמרו כן בבריא ולא שיאמרו שאינם זכורים אלא כמה שנחתם אומנם אם יסובו הברורים הראשונים לישבע בבריא להכחיש העד שאותם הדברים שאומר העד שנאמר שם בשעה שסכרו אותו הם שקר ושהם זכורים זה בבירור ושכן היה דעתם בשבועתם הראשונה כיון שאין בדבר כי אם עד אחד אינו קם לממון כי אם לשבועה ואם לא ישובו לישבע כן נשאר החזן פטור עד כאן לשונו: ד וכתב עוד הר"אש בסוף כלל נ"ד על מי שתבע לחבירו שיש לו בידו ק"ק בפיקדון לשבעה' לו והלה כפר בכל ועד אחד מעיד ששמע מפיו שהיו כ' ועד אחד מעיד ששמע מפיו שהיו ק"ן והשיב לדברי שניהם יש בידו כ' והוא כפר בכל הרי הוחזק כפרן לאותו ממון והוא חייב שבועה דאורייתא כהסיא דרבי חייא דפדק קמא דמציעא הילכך הוא חייב שבועה דאורייתא ואינו יכול לישבע שהרי שנים מעידים שיש בידו חמשים והוחזק כפרן לאותו ממון הילכך משלם ק"ק ואף על גב דהסיא דכופר בפקדון פסול אוקימנא דוקא כדאסהידו סהדי דהסיא טעינא דכפריה הוא איתיה לפקדון בביתיה דמי כאלו הכי אמרינן דהשתמוטי קא משתמיט עד דמחיה ומשכח ליה הכא לא שייך למימר עד דמחישבנא שלא היה חפץ מבורר אלא מעות או שוה כסף:

ז אין צריך בדיני ממונות וכו' בפרק זה בורר (דף ל) אין עדותן מצטרפת עד שיראו שניהם כאחד רבי יהושע בן קרחה אומר אפילו בזה אחר זה ואסיקנא הלכה כרבי יהושע בן קרחה ואיפליגו אמוראי בגמ' הוי הלכה כרבי יהושע בן קרחה ואסיקנא כנהרדעי אמרי בין הודאה אחר הודאה בין הלואה אחר הלואה בין הלואה אחר הודאה מצטרפות וכן פסקו הרי"ף והרמ"בם והר"אש זכר לצדקה אבל כתב סמ"ג מ"ע תמה בפרק השולח משמע דרב אשי סובר כרבנן שמקשה מדבריהם על מחלוקת רבי ורבי שמעון בן גמליאל עד כאן לשונו ואיפשר שזה דעת ההגהות שכתבו פרק ד' מהלכות עדות וגם המרדכי פרק זה בורר בשם רבינו חננאל והרמ"בם דאפי' הודאה אחר הודאה אינה כשירה • ואני אומר הרב אפי' לא אמר כן אלא בני הישיבה אמרו על דברי רב אשי הכי נמי מסתבר ואידחו דדילמא כרבי יהושע בן קרחה סבירא ליה ואם כן לא משמע מהכא דרב אשי סבר כרבנן ואפילו אי הוי משמע דסבר כרבנן לא הוה פסקינן פסק מפורש דאיתמר בדוכתיה משום דיוקא דדוכתא אחריתא הילכך כרבי יהושע בן קרחה ואיבא דנהרדעי קימא לן ורבינו כתב הג' חלוקות והד' שהיא הודאה אחר הודאה לא חשש לכותבה דכ"ש הוא כמו שיתבאר בסמוך • עיין בתשובת הרי"בש סי' תע"ט: ובס"פק דמכות אמרינן דעדות מיוחד' פסולה בדיני נפשות ופרש"י מיוחדת ה' רואה אותו מחלון זה ואחד רואה אותו מחלון זה ואין העדי' רואים זה את זה ע"כ: ונענין כשמקבלין עדות דאילו הוה דיינין דיני נפשות ה"ל דיני נפשות יש לדקדק אי דייני' ליה כדיני נפשות ואין מצרפין אותם או אי דייני' ליה כדיני ממונות ומצרפין אותם ומצאתי דבפרק מי שאחזו גמרא לא תתיחד עמו אלא בפני עדים כתב הרי"ף דהוה ב' שבתיחדה עמו לריכה סימנו גט שני ב אחד בשחרית וא' בין הערבי' זה היה מעשה ואמרו אין מצטרפין עכ"ל והוא לשון הירושלמי וכתבו גם הר"אש וכתב הר"ן אין מצטרפין דאע"ג דלגבי ממון קי"ל דמצטרפין לגבי איסורא דמייך כדיני נפשות דבת אחת בעי' להו עכ"ל אבל סמ"ג דכי כתב בפ"ב דיבמות ואף אם אין עידי ביעור פרחון בבת א' אלא אפי' בזה אחר זה כמאן דאתו בבת א' דמו ואע"ג דביעור דחזא הוי לא חזא הוי ק"ל בהלוא' אחר הלואה דמצטרפין ואע"ג דאמר' דמסהי' הוי לא מסהי' הוי מיהו אחד מנה מסהדי תרוייהו ה"נ תרוייהו אדבר ביעור מסהדי וכן משמע בירוש' פ"ק דסוט' נסתר' בעד א' בשחרי' ועד א' בין הערבי' זה היה מעשה ושאל ר"א לחכמי' ואמרו אין זה ייחוד או יבא כהדה אין מקבלין העדי' אא"כ ראו שניהם כא' רי"בק אומר אפי' בראו שניהם זה אחר זה אלמ' דרי"בק אפי' בכה"ג או' דמצטרפין וק"ל כותי' עכ"ל ובגמ' דידן פ"ב דכתובו' משמ' קצת כדברי המרדכי דכי היכי דמצטרפי לעדות ממון מצטרפי לענין איסור י"ג דעודו שקם דפליגי רפב"ג ור"מ אי מצטרפין ב' עדי' להאכילנו תרומ' על פיהם וקם' דפליגי

אומר ביום אחד או' אפי' שאמ' אחד בפני הלוה לוו והשני אמ' בפני הוד' לו או שאמ' הראשון בפני הודה לו והשני אמר בפני הלוה לו בכל ענין מצטרפין וכ' הרמ"ה דוקא היכא דלא מכחיש המלו' לחד מינייהו כגון שתבע מיניה ב' מנים א' שהלו' לו בא' בשבת והמנה השני בב' בשבת והביא בר' עדים א' על הראשון וא' על השני אע"ג דאמנה דמסהיד האי לא מסהיד האי מצטרפין לחייב הלוה מנה אח' אבל אם המלו' מודה דלית ליה גביה אלא חד מנה ואתו תרי סהדי חד אסהיד דאית ליה גביה חד מנה וחד אסהיד דאית ליה גביה חד מנה חזינא אי איכא למימר דטעי חד מינייהו בזימנא דהלוא' כגון שאמר האחד בשני בחדש ואח' אמר בג' בחד' דאיכא למימר דתרוייהו אח' יומא מסהדי וטעו בעיבורא דירחא מצטרפי דאימו' אח' מנה מסהדי ואי הוברר הדבר דאתרי מנה מסהדי הא ודאי חד מינייהו הוי שיקרא דהא מלוה מודה דלית ליה גביה אלא חד מנה הילכך מישתבע ליה שבועה דאוריתא ומיפטר

ח וכתב בעל התרומות דה"ה לענין פירעון כיצ' תבעו ר' בשטר ואמר לו פרעתיך ומביא ב' עדים אח' אומ' בניסן פרעו מנה והשני אומר בתשרי מצטרפין ואם נעש' השט' קוד' ניסן נחזקינן בפרוע ממנ' שהרי לדברי שניהם פרעו מנה וכן אם הודה בפני

דפליגי בפלוגתא דר"יצחק ורבנן והרי אכילת תרומ' דאיסורא הוא ואמרי' דלר"י בן קרחה מצטרפין ובהשולח נמי אמרי' דלריב"ק אי אמר לעד אחד לחתום גט לאשתו ואח"כ אמ' לחבירו מצטרפין אע"פ שלא נוה להכניס כאחד והרי גט דכ"ע לדיני נפשות כיון דלאו למידן דיני נפשו' הוא דאתי הני סהדותא מצטרפין והירושלמי שכתבו הרי"ף והרא"ש ז"ל בשני שאחזו נראה שהקידה עד א' שחרי' ועד א' בין הערבי' אין מצטרפין איפשר לפר' דטעמא משום דכיון שהבעל והאשה רצו שאין שם אלא עד א' לא נתכונו לשם קדושין אלא לשם זנות וכמו שכת' הרשב"א בפ' האורג אבל בשאר דברים דלא שייך למימר הכי אה"נ דמצטרפין כך היה נ"ל אבל בירוש' פ"ק דסוט' נרא' שמשום דין נתיחדה עמו לשאר דברים ולפיכך הדבר ספק ומשמע דהירושלמי דפ"ק דסוטה נמי מספק' ליה שכך כתוב שם כמ"ש ז"ל' בעד א' שחרית ועד אחד בין הערבי' ייבא כהדה נתיחדה עמו בפני שנים צריכ' גט שני ממנו א' שחרית וא' בין הערבי' זה היה מעש' ושאל ר' אלעז' לחכמים כן ואמרו אין זה ייחוד קינא לה בעד א' שחרית וא' בין הערבים נאחר שהוא איש והיא אשה אין קינויין קינוי או ייבא כהדה אין מקבלין מן העד אח"כ דאו שכיסה כמ' ריב"ק אומר אפי' דאו זה אחר זה עכ"ל הירושלמי ומשמע לי דה"ק נסתרה בעד א' שחרי' וא' בין הערבי' ייבא כהדה כלומר כמא' דאתיא כהיא' דנתייחד' וכו' ואמרו אין זה ייחוד וה"נ אין זו סתירה או ייבא כהדה כלומ' או כמא' דאתיא כהדה דתניא אין מקבלין וכו' ריב"ק אומ' אפי' דאו זה אחר זה וק"ל כריב"ק וטעמ' דמספקא לירושלמי הוא אם נאמר דייחו' וסתיר' דינ' הו' כי היכי דלענין ייחו' ה"נ לענין סתיר' ולע"נ דקי"ל כריב"ק היינו בדיני ממונו' אבל במידי דאיסור' אמרי' דאין מצטרפין א"ד דמצטרפין והס' דייחוד שאני מטעמ' דפרישית דאמן הסדי דכיון דהאיש והאשה אינם רואים אלא עד א' לא לשם קדושין נתכוונו אלא לשם זנות הילכך אין מצטרפין אבל בסתירה וקינוי אה"נ דמצטרפין ונ"ל שיש בלשון הירושלמי טעות שנמקו' אפי' כתבו מאח' וה"ק אף ע"פ שעל האיש שקינא שחרית קינא ערבית ולאשה שקינא שחרית קינא ערבית אין מצטרפין ויישוב המשך לשונ' כך הוא נסתרה בע"א שחרי' וכו' ייבא כהדה וכו' ואמרו אין זה ייחוד כלו' וה"נ אין זו סתיר' וה"ה לקינוי לה בעד א' שחרי' וכו' דאין זה קנוי או ייבא כהדה וכו' וקי"ל כריב"ק וה"ל סתיר' וכן נמי ה"ל קינוי כנ"ל' והרי"ף והרא"ש כתבו דין ייחוד דבין מהאי טעמא ובין מהאי טעמא דיהא הכי הוא דאין זה ייחוד ולענין בדון שלפנינו נ"ל דכיון דירושלמי מספקא ליה ובתלמודא דידן משמע דכל דאינו דיני נפשו' ממש אע"ג דל"מ לדיני נפשו' מצטרפין הכי נקטינן:

אם עד א' מעיד על המפי' וע"א מעיד על ק"ן עיין בתשובו' הרא"ש סוף כלל כ"ד: וכ"ב הרמ"ה דוקא וכו' דברי הרמ"ה כתבם הרא"ש בפסקיו בפרק זה בורר ו"נ כתב הרמ"ה ז"ל הא דהלואה אחר הלואה מצטרפין דוקא היכא דלא מכחיש לוה לחד מינייהו וכו' גם נמוקי יוסף בפ' הנז' כת' אבל בהלואה אח' הלו' א' איכא למידק הילך אתה מצרף שתי עדויות הללו והלא תובע מכחיש את אחד מהם שהוא אינו תובע אלא מנה אחד והם מעידים על שני מנים ועל כרחך אחד מהם שקר לפי דברי התובע והוא נאמן על עצמו ואם כן בהדי סהדי שקרי למה לי ויש בזה דברים הרבה בספר הריבות להראב"ד ולהרז"ה ז"ל ומסתבר דהכא במאי עסקינן כגון שזה תובע ב' מנין אחד מניסן וא' מתשרי ויש לו עד על כל אחד מהמנים שאין הכחש' ביניהם כלל לפיכך אנו מגבין לו המנה האחד מתוך דברי שניהם אבל היכא שהוא עצמו מכחישן שאינו תובע אלא מנה אין נאמנין כלל שהוא נאמן על עצמו לחובתו עכ"ל הא קמן דבין לפי מ"ש הרא"ש בין למ"ש נמקי יוסף לא בעינן דליתבע מלוה שני מנים אלא דוק' בהלוא' אחר הלואה אבל בהודאה אחר הודאה דלאו על עיקר ההלואה הם מעידים וכבר איפשר שלא הלוהו אלא מנה והודה לו בפני זה וחזר והודה לו בפני זה וליכ' הכחש' ואפי' אינו תובע אלא מנה עדים קושטא קא מסהדי וכן בהודאה אחר הלואה שכב' איפש' שאותו מנה שהלוהו לפני זה הוא שהודה לו בפני זה וליכא הכחש' וכן בהלוא' אחר הודאה שכבר אפשר שהיה מחזר ללות ממנו והודה לו בפני זה קודם שילוה לו ולא נזדמן ללוותו בו ביום ולאחר יום או יותר הלוה לו בפני זה אותו מנה שהוד' לו בפני האחר וליכא הכחשה אבל בהלואה אחר הלואה דתרוייהו על עיקר הלואה הם מעידים מאחר שהתובע מודה שלא הלוהו אלא מנה הא ודאי עד א' מהם שקר כנ"ל: אבל רבינו ורבינו ירוחם כתבו חילוק זה סתם נרא' דמשמע להו דהרמ"ה לכל החלוקות קאי והא דנקט הלואה אחר הלואה כדכתוב בפסקי הרא"ש לאו דוקא אלא חדא מינייהו נקט וה"ה לאידך ולא עוד אלא אפי' בא' אומ' מנה שחור וא' אומר מנה לבן קאי להו' דבעינ' שיתבענו ב' מני' כמ"ש בסי' לעי' בסי' זה אך ר' ירו' כ"ב ח"ג כתב ומה שאמרנו דמנה שחור ומנה לבן מצטרפי מיירי שהתובע אומ' שאין בידו אלא מנה והעדי' מכחישי' זה לזה בבדיקו' ומצטרפין עכ"ל דס"ל דכיון דתרוייהו אחד מנה קא מסהדי אע"ג דהאי קאמ' שחור והאי קאמר לבן אין דרך לדקדק בכך וה"ל הכחש' בבדיק' ובטל' והכי אמרי' בפ' חזקת זה אומ' אכלה חטים וזה אומר אכל' שעורי' מצטרפי דבשתא דמסהיד האי מסהיד האי מאי איכא בין חטיא לשערי לא דייקי וה"נ במנה שחו' ומנה לבן לא דייקי איניש וכן כתב נמקי יוסף וע"כ לא פליג רבינו ירוחם אלא במנה שחור ולבן אבל בשאר החלוקות כולם מודה דבעינן שיתבענו שני מנים ולכן ק"ל עליו ועל רבינו מה שהוכחתי לעיל דבשום חלוקה לא שייך קושיא דבהדי סהדי שקרי למה לי אלא בהלואה אחר הלואה דוקא וא"כ אין אנו צריכין לומר שתובע ב' מנים אלא בהלואה אחר הלואה לחוד וכבר איפשר ליישב דרבינו ירוחם סבר דלא קאי הרמ"ה אלא אהלואה אחר הלואה ומשום דמנה' שחור ומנה לבן הוו עידי הלואה דהא דאמרינן בין מנה שחור ללבן עידי איכא דטעו היינו בהלואה ההלוא' דאילו בעידי הודאה אינו מצוי לטעות בין אם הודה לו מנה שחור ללבן לכן איצטריך לפלוגי ביה דאפילו אינו תובע אלא מנה וגם רבינו סבר דקאי להלואה אחר הלואה ואפילו למנה שחור ומנה לבן אבל לשא' חלוקות לא קאי:

ומ"ש דדמי חבית והוא תבעו שניה' היינו דוקא בעידי הלואה ודוחק:

ודע שע"כ יש טעות בדברי נמקי יוסף שכתב גבי נהרדעי אמרי אפילו מנה שחור וכו' ולא מבעיא שני כיתי עדים אלא אפילו בכת אח' אמרו ב"ה דכשרים ואפי' כשאין המלוה תובע אלא מנה תלינן בטעותא ואין זו הכחשה בין התובע והעדים עכ"ל · ונ"ה לא איירי אלא בא' אומר מנה שחור ואחד אומר מנה לבן ונמקי יוסף בעצמו כתב לעיל דבהלואה אחר הלואה בעינן שיתבענו שני מנים:

ה כתוב במישרים נ"ב ח"ב אחד אומר מאה ואחד אומר ק"ק מצטרפי' למאה וכ"ש שני כיתי עדים עכ"ל ונראה לי דהא דשני כיתי עדים מיירי באינו תובע אלא מנה · א"כ בשתי כיתי עדים מכחישות זו את זו בבדיקות הילכך אינו משלם אלא מנה אבל אם הוא תובע ק"ק ואין הכחשה בין העדים שאלו אומרים ק"ק הודה לו ביום פלוני ואלו אומרים מאה הודה לו ביום פלוני משל' ק"ק על פי שני העדים ואם תבעו ה' נרא' דאפילו הכי אינו משלם אלא ק"ק שהרי איפשר שהמא' מכלל הק"ק שמעידים אלו הם (ב): ומ"ש הרמ"ה דאיכא למימר דתרוייהו אחד יומא מסהדי וטעי בעיבורא דירחא מצטרפי כבר כתבתי לעיל דהיינו עד תלות החדש: אבל אם אחד אומר בי"ו בחדש ואחד אומר בי"ז לא מצטרפי · ועל מ"ש הרמ"ה דמשתבע שבועה דאוריתא כתב הרא"ש דאין זו עדות מוכחשת שיבטל כל העדות ולא ישבע שבועה דאוריתא דהתם שניהם מעידים על דבר אחד כגון שזה אומר הרג וזה אומר לא הרג ומכחיש הא' את חבירו אבל כאן הם שני דברים ואין אחד מכחיש את חבירו ולדברי המלוה אחד מהם אומר אמת ומחייב שבועה:

ח כתוב במישרים נט"ו ח"ב כתב אחד מן החכמים בתשובה כי אם עד אחד אומר בפני ובפני עד אחד שמת נתן פלוני לפלוני בניסן ועד אחד העיד בפני ובפני עד שמת נתן פלוני לפלוני בתשרי אין מצטרפין דלא דמי להלואה אחר הלואה אלא לשני שטרות של מתנה על ענין אחד שביטל שני לראשון ומשני ליכא אלא עד אחד ואינו כלום והשכיב מקבל המתנה ע"כ ודברי' תמוהים הם (ג): ח ומ"ש רבינו וכתב בעל התרומות בשער ס"ו דה"ה לענין פרעון וכו' דבר פשוט הוא: ומ"ש ואם נעשה השטר קודם ניסן כלומ' דאילו נעשה בתר ניסן זה שאומ' בניסן פרעו מנה לאו אסהדי שטרא קא מסהיד דהא אכתי שטרא לא הוה וה"ה אם נעשה השטר בט"ו בניסן וזה מודה שפרע מנה בי"ו שאחריו או בו ביום דעדותו כשרה לא נקמעט אלא היכא שמעיד שפרע מנה קודם עשיית השטר: ומ"ש ולא יוכל המלוה לומר שטרות היו וכו' היינו לפי שזה מביא עידי פרעון כנגד שטרו של זה והאי דקאמר שטרות היו היא טענה על פה ולא מהימן:

ט וכן א"צ שיעידו וכו' כשם שאין צריך שיראו המעשה כאח' א"צ שיעידו שניהם כאחד דין זה איתא בפרק זה בורר (שם) אין עדותן מתקיימת בב"ד עד שיעידו שניהם כאחד ר' נתן אומר שומעין דבריו של זה היום וכשיבא חבירו למחר שומעין דבריו ופסקו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש כרבי נתן מדאמרינן בגמ' דעודה רבי יהושע בן קרחה לרבי נתן וכיון דקי"ל כריב"ק ממילא קי"ל כרבי נתן ועוד דדחקינן התם לאוקומי מתני' כותיה ועוד דר' נתן דייקא הוא ועו' רשב"ג דמתניתין דפ"ב דכתובות כר' נתן ס"ל: וכן אם העיד אחד בכתב ואחד בעל פה וכו' פ' גט פשוט (דף קס"ה) אמימר אכשר בעד אחד בכתב ועד אחד ע"פ ופסקו הרי"ף והרא"ש כאמימר וכן פסק הרמב"ם פ"ד מהלכות עדות:

ט מצאתי במרדכי ישן פ' גט פשוט כתב רבינו אפרים דדוקא ב"ד אבל בית דין מצטרף אבל שנים שהעיד אחד בבית דין זה ויש עדים ששמעו הגדת השני והקירה בבית דין אחר וגם שמעו הגדת זה כאן ובאים לפני בית דין אחר להעיד ששמעו חקירתו אותם שני עדים בפני בית דין לאו מידי הוא ·

(ב) בשם ריב"ש סי' קפ"א דאין חילוק לענין ממון בין מילתא דעבידי לגלויי או לא ע"ש:

(ג) ואיני יודע למה כי לפי הנראה דינא הכי דאף שמקבל מתנה מודה שנתן לו א"כ קבל ואי אפשר לשיום ב' העדים אמת וא"כ אין נתקיים המתנה רק ע"א וגם הוא מוכחש מן הבעל הראשון ודמי לנה דב' הרמ"ה נסמוך דאם אין המלוה תובע רק מנה אחד כו'

בפני א' שפרעו מנ' בניסן והוד' בפני הב' שפרעו מנה בתשרי או א' מעי' שפרעו מנה והב' מעיד לפני הוד' שפרעו מנ' בכל ענין מצטרפין ורא יוכל המלוה לומ' הסתראי נינהו כמלו' ע"פ או כהו שהי' לי עליך בשטר והחזרתיו לך ט' וכן א"צ שיעידו שניהם כאחד בב"ד אלא שומעין דבריו של זה היום וכשיבא חבירו למח' שומעין לו י' וכן אם העיד אחד בכתב ואח'(ו) בע"פ מצטרפין להיות מלוה על פה יא העיד אחד בבית דין זה והשני בב"ד אחר שני בתי הדינין מצטרפין עדותן יב וכן אם העידו בב"ד זה ואח"כ העידו בב"ד שני וחזרו והעידו בב"ד ג' יכולין כל א' וא' מכל ב"ד ובית דין להצטרף ולעשות ב"ד חדש ולדון על מה ששמעו: יג אבל דיין שהעידו שנים לפניו אינו יכול להצטרף עם אחד מן העדים לדון • יד צריך שיעיד כל אחד ואחד על דבר שלם אבל אם העידו על חצי דבר אינו כלום כיצד באו להעיד על אחר שהוא גדול והעיד אחד שראה לו שער אח' בימינו והשני בשמאלו אינו כלום שכל אחר לא העיד אלא על קצת הסימנים אפי' העידו ב' בשער א' ושני בשני אינו כלום שהרי כל כת וכת לא העיד' אלא על חצי דבר אבל העיד א' שראה שתי שערות בימינו ואח' העיד שראה ב' בשמאלו מצטרפין וכל כיוצא בזה:

לא א שתי כיתי עדים המכחישות זו את זו כגון אח' אומרת פלוני לוה מפלוני מנה ביום פליני ואחת אומרת לא לוה דברי שניהם בטלים אבל לעדו' אחרת כל אחת באה בפני עצמה ומעידה אבל א' מכת זו וא' מכת זו שהעידו עדות א' אינו כלום שאחד מהם ודאי שקרן לפיכך ב שני מלוים שני לוים ושני שטרות ואחת מאלו הכיתות חתומים על שטרו של זה והשנייה על שטרו של זה שניה' כשרים כלו' שיש לו על לוה אח' שתי שטרו' מאלו שני הכיתו' אם הוציאו כאחר

הוא דאוו כעד מפי עד והביא ראיו' על זה (ס): ומ"ש רבינו להיות מלוה ע"פ הוא מע"ש הר"אש גם אמימר אבטר וכו' פירוש הה"גם למיגבי ביה ממשעבדי והרמ"בן ורבינו יונה כתבו דלא משתכר כלל האי פירושא דאין זה מלוה בשטר דלית ליה קלא כיון דבשטר ליכא אלא חד סהדי פלקוחו' לא נשמע להם עדות של העד שמעיד ע"פ ובשביל השטר שחתם עליו אח' לא ימנעו מליקח ועוד דלא עדיף קלא דעד אחד מקלא דכתב ידו דגונה מבני מרי ועד המליך ברשות: וכתב הרמ"בם ואם אמר זה שלא כתב עדותו אבי קניתי מידו על דבר זה ולא בא המלוה הזה ולא שאל ממני לכתוב שניהם מצטרפין לעשות המלוה בשטר ואינו יכו' לומר פרעתי ומתוך דברי רבינו סימן כ"ח משמע דהכי ס"ל וטעמא דהא קתם קנין לכתיבה עומד ומ"מ אפילו לדעת הרמ"בם יש להסתפק' אם מצטרפין לעשות המלוה בשטר לגמרי י' אפילו לגבות מן היורשים או מן הלקוחות או דוקא לענין שאינו יכול לומר פרעתי הוא שמצטרפין לעשותו מלוה בשטר לא לדבר אחר דהא כיון שלא נכתב בשני עדים לית ליה קלא לאיפרע מן הלקוחות והכי דייק לשון הרמ"בם שכתב מצטרפים לעשות המלוה בשטר ואינו יכול לומר פרעתי דמשמע לעשות המלוה בשטר לענין שאינו יכול לומר פרעתי דוקא לא לנ"א • ורבינו סימן כ"ח כתב דעת הרמ"בם ולא הזיס בלשונו ואינו יכול לומר פרעתי אלמא דס"ל דלהר"מבם כיון דקי"ל סתם קנין לכתיב' עומד ה"ל כאילו יש שני עדים בשטר וגבי מן הלקוחו' וא"כ דברי הר"אש בשם הרמ"בן ורבינו יונה בשלא קנו מידו הוא דהא משמע שרבינו פוסק כהר"אש גם פוסק כהרמ"בם ויש עוד חילוק דינים בעד א' ושם כתב' רבינו וכאן לא חש רק להעיד דעד אחד בכתב ועד א' ע"פ מצטרפין: וכתב עוד נמוקי יוסף דדעת הגאוני' והרמ"בם והרא"ה דהכי היכי שהעידו לנרף ה"ה לחייב שבועה לומר שעד אחד בכתב מחייב שבועה כמו עד אחד על פה אבל בגמרא דילן לא חלקו בדבר עכ"ל • ונ"ל דבריו דבירושלמי פ"ב דכתובות אמרינן דעד אחד לבדו חתום בכתב ועד אחד ע"פ לאו כלום הו' יש לא לחייב ממון ולא לחייב שבוע' וסובר דלא חיישינן לאותו ירושלמי כיון דבגמרא דילן לא חילקו בכך כתלמוד' דידן נקטינן וכן כתב הר"אש שם דלא קי"ל כירושלמי אך בא"ז נראה שמסכים הירושלמי עם תלמודא דידן כמ"ש בסמוך • וק"ל מאי טעמא דכשר לחייב שבוע' הא קי"ל נמפיה' ולא מפי כתבם לרפ"י והרמ"בם כמ"ש בסימן • וי"ל דכהם שפי עדים החתומים על השטר מחייבים אותו ממון כן עד א' חתום על השטר מחייבו שבועה: יא העיד אחד בב"ד זה וכו' ב"ז פס שמאלו לרבי ירמיה אליבא דרבי נתן והלא לאו דמצטרפין ועגין לידוף זה היכא ב"ד אבל ב"ד וידונו ע"פ מה שהעידו בפניה' שני העדים: יב ומ"ש וכן אם העידו בב"ד זה וכו' ב"ז פם שאלו ליה לרבי ירמיה שנים שהעידו בב"ד זה ונזקרו והעידו בב"ד זה מהו שיבא אחד מכל ב"ד ויצטרפו ופרש"בם ב' שנים שהעידו בב"ד על חתימת יד שני העדים והלכו להם שנים מאותן ג' ב"ד למ"ם דהשתא לא מלי הוי חד ב"ד וחזרו והעידו בב"ד אחר והלכו להם שנים מהם וחזרו העדים והעידו בב"ד והלכו להם שנים ונשתייר א' מכל ב"ד וב"ד מהו שיבא אותו א' שנשתייר מכל ב"ד וב"ד דהויין ג' ב"ד ויצטרפו לקיים השטר בעדותן עכ"ל: והא דנקט רפ"בם שהעידו על חתימת יד שני עדים לדוגמא נקט וה"ה לכל עדות • וכן נרא' מדברי רבינו והרמב"ם שסתמו דבריהם ודקדק הרפ"בם במ"ש והלכו להם וכו' פא"כ לא היינו לריכים לשאול אם מצטרף שכל ב"ד מהם יכול לדונו כיון שהעדים העידו בפניהם וכ"כ בנימוקי' ח"ב מכ"ב • ודע דדוקא משום שהעידו שני העדים בכל ב"ד אבל אם העיד עד אחד בב"ד זה ועד א' בב"ד זה אין אחד מב"ד זה ואח' מב"ד זה מצטרפין וכן כתוב בהגהות אשירי: ודע דלדידן דקי"ל כר' נתן לא היה לריך לפוסקים לכתוב דין זה דהא אמרי' בגמרא דלא תיבעיא לן הלא אליבא דת"ק דרבי נתן דאילו לר' נתן כיון דאמר העדים מצטרפין כ"ש דיינים דהשתא עדים דלא בקיעי מצטרפי דיינים דבקיעי מיבעיא ולא כתבוה אלא לומר החילוק יג דאבל דיין שהעידו שנים לפניו וכו' כדאסיקנא פ"ב דכתובות דעד ודיין לא מצטרפי וטעמא משום דמאי דאסהיד סהדא לא מסהיד דיינא ומאי דמסהיד דיינ' לא מסהיד סהד' ופרש"י עידי השטר מעידים על מנה שבשטר והדיינים מעידי' בפנינו נתקיים עכ"ל וה"ה בשאר עדויות שהעד מעיד על ההודאה או ההלואה והדיין מעיד שהעידו בפניו שקנה זה מנה והילך ידונו זה ע"פ ראייתו ההלואה או שמיעתו ההודא' ומפי הלוה וזה ע"פ מה שהעידו העדים בפניו ופלוני דיני אין עד נעשה דיין עיין בסי' ז': • כתוב בנ"י פ' חזקת שנים שמעידים ששמעו מפי עדים לאו כלום הוא אבל

בכהם נ' הוא ב"ד ודומה לפסק דין • יד צריך שיעיד כל א' על דבר שלם וכו' בב"ק פ' מרובה (דף ע) ובבתרא פרק חזקת (דף נו) אמרינן דרבנן דרפי' דבר ולא חלי דבר למעוטי שני' אומרים שערה אחד בגבה ושנים אומרים שערה אחד בכריסה ומפרש רבינו גבה וכריסה לד ימין ולד שמאל וכן דעת הרמ"בם פ"ד מהלכות עדות ואמרינן נמי התם דא' אומר אחד בגבה ואחד אומר אחד בכריסה הוי חלי דבר וחלי עדות • וה"ה לאחד מעיד שאכל שנה אחת ואחד מעיד שאכלה שנה שנייה ואחד מעיד שאכלה שנה ג' אבל אם הוו שנים מעידים על שנה אחד ושנים מעידים על שנה שנייה ושנים על שנה ג' בהדיא תנן בפרק חזקת דמצטרפין • וא"ת מ"ש משנים אומרים אחד בגבה וב' אומרים אחד בכריסה • ותירץ הרי"ף פרק חזקת משום דגבי חזק' מנו דמהני סהדותייהו לענין פירו' שאכל בשנה ראשונ' שחייב לשלם אם לא ימצא עדים יותר מהני היכא דמלא עדים יותר והויא חזקה • והתוספות תירצו במרוב' דחזקה שאני שראו כל מה שהיו יכולים לראות באותה שנה: ונ"ל דהא דמכשירים אם העיד אחד שראה שתי שערות בימינו וכו' היינו דוקא לענין דיני ממונות כגון לענין אם עדותו עדות בדיני ממונות או לענין מקח וממכר דהא קי"ל דעדותן מצטרפ' אע"ג דאמנה דמסהיד האי לא מסהיד האי אבל בגטין וקידושין בדיני נפשות הייני ואין דנין ע"פ עדותן דה"ל עדות המיוחד' ואמרינן בפ"ק דמכות דפסולה בדיני נפשות וכן נראה מדברי הרמ"בם פרק ד' מהלכות עדו' דבדיני ממונו' דוקא עסקינן • (ו):

יא העושה דבר אחד בפני עדים על תנאי שיעשה דבר פלוני וחזר והתנה בפני עדים אחרים תנאי אחר והוא בענין שביד חבירו לבחור אי זה תנאי מהם שירצה אם מצטרפים עד אחד מהעדים הראשונים וא' מהאחרונים לומר שהיה תנאי בענין זה עיין בפרק מי שאחזו גמרא ע"מ שתשמשי את אבא (ז):

ב"ח ונראה לפי פ"ש לענין נפשי זה דיני גטין וקידושין כדיני ממונות

לא שתי כיתי עדי' וכו' פרק כל הנשבעין (דף מז) איתמר שתי כיתי עדים המכחישות זו את זו אמר רב הונא זו באה בפני עצמה ומעידה וזו באה בפני עצמה ומעידה רב חסדא אמר בהדי סהדי שקרי למה לי שני מלוין ושני לווין ושני שטרו' היינו פלוגתייהו ופרש"י זו באה בפני עצמה ומעידה בעדו' אחרת וכן זו ואע"פ שהא' פסול' אין לך לפסול לא זו ולא זו הוא' ואיכך יוד' איזו מהם פסול' אבל א' מכת זו וא' מכת זו אין מצטרפין בעדו' אח' דממה נפשך א' פסול והיינו דנקט הא' ליטב' באה בפני עצמ' ומעידה: ב שני מלוין ושני לווין ושני שטרות וא' משתי כתות הללו חתומה על זה והאחרת חתומ' על זה לרב הונא שני השטרו' כשרים ולרב חסדא שניהם פסולים • וכתבו הרי"ף והתוס' דהלכה כרב הונא דרבים דרב חסדא הוא כדאמרי' בפרק הזהב ועוד דבפרק חזקת אוקימנא לרב נחמן ודרבא כרב הונא וכן הסכימו הרמ"בם בפ"כב מהלכות עדות והרא"ש ז"ל בפסקיו: ומ"ש רבי' כגון הא' אומרת לוה פלוני מפלוני מנה ביום פלוני וא' אומרת לא לוה כלומ' שאומרים לא זזה ידינו מתוך ידו כל אותו יום ודאינו שלא הלוה לו • וגם רבינו מפל זה דלא כימא מכחישות היינו שאומרי' להם עמנו הייתם במקום פלוני ולית' דהיינו זוממין ולבתרא' מסימנין כמו שיתבאר בס"ד וכן לאפוקי אחת אומרת ק"ק ואחת אומרת מנה או אחת אומרת מנה שחור ואחת אומרת מנה לבן דהא"נ ליכא הכחשה • ומ"ש רבינו שדברי שניהם בטלים באותה עדות הוא מדאמרינן בגמ' דוכתי מנהם בפרק ב' דכתובות (דף כ) אוקי תרי לגבי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה:

א כתוב במישרי' נתיב ג' חלק ז' ואם היכא מכחישים זו את זו אלא בקלת העדות ובקלת אינם מכחישי' נתקיים אותו הקלת: דין כת אחת שהעדים מכחישים זה את זה עיין בסימן שקודם זה: מלוה שיש לו על לוה אחד שני שטרות וכו' שם (פ' כל הנשבעין דף מז) מלוה ולוה ושני שטרות יד בעל השטר על התחתונה כלו' שיש לאדם אחד שני שטרות של שני הלואות על חבירו וכת אחת חתומה על זה וכת אחת חתומה על זה יד בעל השטר על התחתונה בין לרב הונא בין לרב חסדא אין חולקין בזו שהרי זה בא עליו מכח שני כתות אחת כשרה ואחת פסולה אין אתה יכול לפסול את שתיהם • ולא להכשי' את שתיהם הילכך שטר קטן שבהם גובה והגדול יפסיד לפי שאומר לו זו היא הפסולה דמספיקא לא מפקי' ממונא אבל ממה נפשך מקטן גובה דיש בכלל מאתים מנה • וכתב הר"אש ז"ל בפסקיו דהא דאמרינן יד בעל השטר על התחתונה איירי בסוליא

ד"מ

(ד) ע"ל סי' נ"א תמלו הדינים ובהגהות הרא"ש בלל נ"ם שמע דעד הקנין ועד החוקם מצטרפי' וע"ש:

(ס) ובהגהות אשירי' פס כ' דאף שני דיינים אינן מצטרפין אא בשהעידו ב' שרי' ג"ל ג"ד אבל אם הוי' פד א' ג"ד זה וע"א ג"ד זה אין א' מב"ד זה וא' מב"ד זה מצטרפין וכ"ל מדבדי ג"י דס"ל שני נפרדים כל"ל אבדי' דלפ"ל לא מסתם כן:

(ו) והתוספות דפסק באן דדיני גיטין וקדושין הוה כדיני נפשות ולעיל סי' ז' לא פסק כן:

(ז) ונ"ע סי' קמ"ד נמצא דין זה ...

הניחם כא׳ בפני ב״ד לא מגבין לו הקטן ומוציאין מידו הגדול ושורפין אותו אבל לרב הונא יכול הוא להוציא השטר הגדול ולומר אין לי שטר אחר ובפני ב״ד אחר יוציא השטר האחר ויגבה בו ובהאי איכא לאסתפוקי אם יוכל להשביעו שאין שטר אחר במתום בו כח להרע מלותו שתי כתות ואפי׳ לגבות הכי דרב נחמן דשמא לא חטיב הכ׳ דרך׳ דממונ׳ או אם הכ׳ גבה בא׳ מן השטרו׳ ובא לגבות גם בפני אם יכול להשביעו שלא גבה הב׳ בא׳ מן הכתו׳ וממנה כשפן אם רוצ׳ לשרוף את הקטן קוד׳ שיבא לב״ד וגבה את הכל עכ״ל ותימ׳ לנא לא יחרים חרם סתם אם פרע שטר אחר שהתומי׳ עליו אח׳ משתי כתו׳ (א): ומ״ש דשמא לא תפי׳ כלל דרשא דממונא הוא משום דה״ל כאומ׳ זכות יש לי בשטר והלה אומ׳ אין בידי שום שטר שאינו יכו׳ להשבי׳ וק׳ שהרי ב״ד כופין אותו להראות לב״ד שטר שיש לחבירו זכות בו כמבואר בסי׳ ס״ו ולע״פ שהרא״ש כשתפ׳ אם יוכל להשביעו שאין בידו שטר׳ אח׳ שמתו׳ בו כת אח׳ מאותן שתי כתות׳ כתב רבי׳ שמשביעו משום דשמע״ה *: ומ״ש ומוליאין אותו׳ של ק״ק מידו ושורפין אותו כ״כ בעל התרומות בשער כ״ט וזה לשונו ומסתברא דכיון דנטב׳ ליה אמידך שטר׳ ונפטר הלוה ...

*ב״ח ונתנה הרמב״ם בסוף הלכות עדות והיינו גם אגב שטר מקרא עליו עצמו והוא שיגיד עדים ויאמרו ממנו שלא נזייף לו שטר זה אע״פ שנתקיים השטר בהוחמיו אין נוגע בו לעולם והוא מימרא דרב פפא פרק אלו נערות וכתב עוד הרמ״ס ויראה לי שאם נאו עידי השטר והעידו הם נאמנים על כתב ידם גו ועיין הם הסמ״ן זכרונו לברכה:

כאחר אחד מק׳ ואחד מר׳ לא יגבה אלא של ק׳ ומוציאין אותו של ר׳ מידו ושורפין אותו שהא׳ מהם פסול ויד בעל השטר על התחתונה וישבע על השני ויפטר וכתב הרמב״ם שצריך לישבע בנקיטת חפץ כדין מודה במקצת שהרי יש עליו ב׳ ערי׳ במקצת הממון שכפר בכלו וכ׳ א״א הרא״ש ז״ל ואם הוא פקח יוצי׳ השט׳ הגדול לבדו בב״ד אחד ויוציא השני בב״ד אחר ויגבה בו ומיהו כשבא לגבו׳ הגדול ישביענו הלוה שאין בידו שטר אחר שהאח׳ מאלו הכיתות חתומין עליו לפיכך טוב לו שישרוף הקטן ויגבה הגדול: שני מלוים שהוציאו כל אחד שטר על לוה א׳ שאלו הכיתות חתומים בו כל אח׳ נשבע ונוטל אפי׳ אם טוען לכל אחד אין לך בידי כלום כ״ש אם טוען אחד מכם יש לו בידי ואיני יודע איזה מכם הוא ואפי׳ אם יש נאמנו׳ בשטרו׳ צריכין לישבע וכתב הרמ״ה לא מיבעיא אם באו לגבות כאחד אלא אפי׳ באו כל אח׳ לגבות לבדו צריכין שבועת׳ מלוה אחד שהוציאן על שני לוין אם הוציאן כאחד ישבע כל א׳ וא׳ היסת ויפט׳ וא׳ מורי חד מינייהו יגבה ממנו מבני חרי ולא ממשעבדי הוציא בזה אחר זה מגבין לו שניהם שכל אחד וא׳ מעידה בפני עצמה ל״ש על לוה א׳ ול״ש על ב׳ לווין **ג** מי שהביא עדים והוכחשו מתוך עדותן ואח״כ הביא אחרים על אותה תביעה וגם הוכחשו אפי׳ עד מא׳ פעמים ואח״כ הביא אחרי׳ ונמצא מכוונין דנין על פיהם ולא אמרי׳ כבר הוחזק התובע להביא עדים שקרנים אלא דנין לו ע״פ אלו כיון שלא הוחזקו שקרנים:

לב ראובן **א** שתבע משמעון מנה והודה לו כן בפני עדים אינם יכולים להעיד

בשביל זה שחייב לו מנה ל״ש אם תבעו והודה לו ל״ש הודה לו מעצמו אם תבעו והודה לו לא יעידו **ב** שאם יטעון שמעון משטה הייתי בך נאמן ופטור: **ג** וכתב הר״ר סעדיה שצריך לישבע שלא כיון בהודאתו אלא להשטו׳ בו וכן מסתבר׳ לא״א הרא״ש • **ד** ואפי׳ טען להד״ם פטור דכל מילי דכדי לא דכירי אינשי • **ה** אבל אם לא טען משטה הייתי בך לא טענינן ליה **ו** והא דנאמן לומר משטה הייתי בך דווקא שלא תבעו בשע׳ מית׳ אבל תבעו בשעת מיתה והודה לו בניו חייבים לשלם אפילו לא אמר אתם עדים דאין אדם משטה בשעת מיתה • **ז** אבל אם תבעו שלא בשע׳ מית׳ ובא זה ותבע ליורשין טוענין להם שאביה׳ היה משט׳ בו אע״פ שלא היינו טוענין לו אם היה קיי׳ אביהן אם לא שיטען בעצמו ליתומי׳ טענינן כל מה שאביהן הי׳ יכול לטעון ובהודה

הס * : **ב** הטוען לא יש לו שני כיתי עדים ואמר הכת האח׳ אינו יודע כלום לא הפסיד בזה זכותו ומבי׳ כת שני׳ פ׳ זה בורר ובמס׳ כ״ב ח״ב • לשון הרמב״ם פי״ז מי שהעידו לו אנשים רבים וגדולים בחכמה ובירלאה שהם ראו פלו׳ שעב׳ עביר׳ פלונית או שלוה ממלוני אע״פ שהוא מאמינו הדבר בלבו כאילו ראהו לא יעיד עד שיראה הדבר בעיניו או יודה לו הלוה מפיו ויאמ׳ לו היה עלי עד שפלו׳ הלוה לי מנה הכא׳ והוא עד או ראה או ידע ואין לך עדות שמתקיימת בראייה או בידיעה אלא עדות ממון וכל המעיד מפי אחרים ה״ז עד שקר ועובר בלא תעשה שנא׳ לא תענה ברעך עד שקר: הטוען **ד** יש לו שני כיתי עדים והביא כת אחת ואמרו שאינם יודעין כלו׳ עיין במישרי׳ נ״ב ח״ב ובהגהות אשירי פרק זה בורר:

לב ראובן שתבע משמעון מנה וכו׳

משכ׳ פ׳ זה בורר (דף כט) אינו חייב עד שיאמרו בפניהו הודה שחייב לו ק״ק זוז ואמרי׳ בגמ׳ מסייע ליה לרב יהודה דאמר רב יהודה אמ׳ רב לרי׳ שיאמ׳ אתם עידי **ב** איתמר כמי אמר ר׳ חייא בר אבא אמ׳ ר׳ יוחנן מנה לי בידך א״ל הן למחר א״ל תנהו לי אמר משטה אני בך פטור ותני׳ כמי הכי ופרש״י משט׳ אני בך שוחק הייתי בך ומשיים בבריית׳ ואם לא טען אין טוענין לו ופרש״י ואם לא טען משטה הייתי בך כשהודיתי אלא אמר לא אתן לך שהא עדי׳ שהלוית׳ לי אין טוענין בשבילו אלא אומרין לו הואיל והודית לך שלם • וכתב כ״י שכן כתב ר״ח אבל רי״ף והרמ״בם פירשו דהא דאמרי׳ דקא טעין איהו אף בדלא אהד׳ משט׳ אני בך מיירי אלא אפי׳ א״ל להד״ע פטור והא דאמריכן אבל אכן לא טענינן ליה הייכו לומר שאם מודה שהוד׳ לו אלא שהוכפר בעיקר החוב חייב דכיון שהוא מודה בהודא׳ צריך ליתן טע׳ לדבריו למה הודה ואם לא טען אין טוענין לו עכ״ל כ״י • ולי נר׳ שאין חילוק בין שני הפירושים דלדברי שניהם אם מוד׳ שהודה צריך ליתן טעם לדבריו ואם אינו מוד׳ שהוד׳ נמר׳ ערוכה היא דפטו׳ כדאית׳ נמי התם אמ׳ אביי ל״ש אלא דאמר

משטה אני בך אבל אמר להד״ע הוחזק כפרן א״ר פפא בריה דרב אח׳ בר אדא הכי אמרי׳ משמי׳ דרבא כל מילתי דכדי לא דכירי אינשי ופרש״י כלו׳ ואות׳ הודאה דברי רוח היו שהשטה בו לא דכירי אינשי והכ׳ אות׳ הודא׳ וידוע דאביי ורבא הלכה כרבא • **ב** וכ׳ הר״אש ומצאתי בשם רב סעדי׳ גאון שהצרי׳ לישבע שמה שהוד׳ לו לא כיון אלא להשטו׳ בו ולא לשם הודאה ומסתבר׳ שכיון שתקנו שבוע׳ היסת לכפיר׳ה לכל טענ׳ שטוען לפטור את עצמו וכ״כ המרדכי בשם רב סעדיה וכן כתבו הגהות פ״ו מטוען ונטען ובספ׳ התרומו׳ בשער נ״ב כתו׳ וישבע היסת שאין בידו כלום וכתב המרד׳ בפסק ר״י **ג** דאי לא טען טענינן ליה עכ״ל כלו׳ דאי לא טען היהב׳ לו הכתכוון להשטות טענינן ליה והרמב״ם כתב בפ״ו מטוען ונטען שאם טען משטה הייתי בך ואין לך בידי כלו׳ פטור ונשבע היסת שאין בידו כלום • וכתב עוד במרדכי ובהגהו׳ בפ׳ הכזכר פסק רבי׳ מאיר דלא אמרינן משטה אני בך אלא בנתבע אבל בתובע לא ורא״ה מפ׳ יש חולקין דלא אמרי׳ אדם עשוי שלא להשביע את עצמו אלא בנתבע אבל בתובע לא עכ״ל • וכ״כ במישרים נ״ג ח״ג ופי׳ דבריו כגון שאחד הלוה לחבירו מאתים ואמרו לו יש לך ק״ק ביד פלוני והשיב אין לי בידו אלא ק׳ או שהוא מעצמו אמר כלום יש לי אלא מנה ביד פלוני ואח״כ תבעו מאתים והביא זה עדים שהודה בפניהם שאינו חייב לו אלא מנה אינו משלם אלא מנה **ג** ונשבע על השאר שבועת מודה במקצת: **א** ובוצא בזה כתוב בספר התרומות בשער מ״ב שהמודה לחבירו בפני עדים קבלתי מהחוב שיש לי אצלך כך וכך אע״פ שהחוב בשטר א״ל לומר אתם עידי: **ב** וכן הודאה שהיה פוטר בה את חבירו אין צריך לומר אתם עידי לפי שאינו מחוסר כלום עכ״ל וכתבו רבינו בסי׳ פ״א: **והא** דנאמן לומר משטה הייתי וכו׳ בסוף בתרא (דף קעה) בעי רבא ש״מ שהודה מהו צריך לומר אתם עידי או אין צריך אדם משטה בשעת מיתה או לא בתר דבעיא הדר פשטה אין אדם משטה בשעת מיתה והיינו דוקא בשתבעוהו והודה כמו שיתבאר לקמן: וכתבו התוספות בפרק זה בורר דמדאמרינן אין אדם משטה בשעת מיתה הא אם אינו שעת מיתה משמע **ז** דטענת משטה אף על גב דלא טענינן ליה

טערות הייגו מתני׳ כלו׳ דקתני דיכא דהכוני על הנקהו דכל א׳ נשב׳ ונוטל וה״ל כל א׳ נשבע ונוטל וכ׳ הר״ן דלפי דברי רש״י שהכת׳ הייכו מתני׳ דקתני שניה׳ נשבעי׳ ונוטלי׳ מנ״ה ואע״פ שא׳ מהם טוען שקר אין יכולין להפסיד אחד מהם ונזקקין להם ב״ד להנבותם • וה״כ לרב הונא דאית ליה גבי שני מלוין ושני לווין זו באה בפני עצמה ומעיד׳ וזו באה בפני עצמ׳ ומעיד׳ ה״ה לשני מלוין ולוה א׳ ולע״פ שמגמה כתפ׳ הלוה שעני היה לוקה בא׳ משני השטרו׳ הללו ע״י עדות פסולה אין אתה יכול להפסיד א׳ מן המגוין שאינו יודע איזה פסול עכ״ל הר׳ שלא למדנו שישבע אלא מ״כ ה״ל אמתנ׳ כי כשאר שטרו׳ דלא אמרי׳ הייכו מתני׳ אלא לענין שאע״פ שבידוע שלוה נפסד שלא כדין נזקקין להם כמתני׳ דבע״ה נפסד שלא כדין אבל הרי״ף ז״ל פי׳ דהייכו מתני׳ לגמרי דהשבעין מלוין ונוטלין ולפ״ז אפי׳ כתוב בשטר נאמנות אינו גובה אלא בשבוע׳ עכ״ל הר״ן והר״אש כתב כהרי״ף והכי משמ׳ מלשון הרמ״בם **ג** בפ״ג וכ״כ רבי׳ ולע״פ שכת׳ בעל התרומות בשער כ״ט שרבי׳ אפרים חולק והסובר דאיכו גובה כלל דכל חד מדמי ליה ולא מפקי׳ מינייהו • ולפי׳ קרעיה לחד מינייהו מני א״ל הכוא דקרעת הוא קושטא והאי דאשתאר בידך שקרא לא שבקי׳ כל הכך רבוות׳ מקמיה: *

מלוה, אח׳ שהוציא על שני לווין וכו׳ ב״ז שם שני לווין ומלוה א׳ ושני שטרות מאי תיקו׳ • וכ׳ הרי״ף הילכך ה״ל ספק ממונא ולית ליה לתובע ולא מידי אלא משתבע כל חד מינייהו דליכא גביה מהאי שטרא כלום ומיפטר ולא שייך הכא למימר ממון המוטל בספק הוא וחולקין דכיון דאיתי׳ לממונא ביד׳ דחד מינייהו המע״ה ומסתבר׳ ה״מ היכא דאתו כולהו לב״ד בהדי הדדי אבל היכא דאתי מלוה בהדי חד מינייהו נבי מיני׳ דהייכו דרב הונא דאמ׳ זו באה בפני עצמה ומעידה וזו באה בפני עצמ׳ ומעיד׳ וכ״כ הר״אש וכ״כ הרמ״ב׳ פכ״ב מה׳ עדו׳ ומ״ש רבי׳ ואי מודה חד מינייהו יגבה ממנו מבני חרי פשוט הוא דהא שטר אין כאן דלגבי ממשעבדי דהא דילמא שטרו׳ פסולי׳ הם שאם זה מכחיש אינו גובה בהם כלום: **ג** בי׳ שהביא עדים וכו׳ פ״ק מכו׳ (דף ה) עובדא דאתא לקמיה דר׳ יוחנן ופסק כן משום דהא הוא הוחזק לחזר אחר עידי שקר כל ישראל מי הוחזקו לשמוע לו להעיד שקר דסתם ישראל בחזק׳ כשרים

*ב״ח אגב אין נראה כן מדברי הרמב״ם שכתב נפי׳ כ״ב מה׳ עדות נגם דברי אמורי׳ כשבאו שתי הכתו׳ להעיד כא׳ אבל כל שבאו׳ בזה אחר זה לוה וכו׳ ...

*ב״ח לרמ״ם דינו נכם שרמ״ם כתפי׳ ...

ובדורה לו מעצמו נמי לא יעידו דנהי דאינו נאמן לומר משטה הייתי בך ח דלא שייך משטה הייתי בך אלא כשאד' תובעו שכן דרך אדם להתל כחבירו להודו' לו כשתבעו דבר שאין חייב לו ט מ"מ יכול לומר שלא להשביע את עצמי הודיתי י אפי' הוד' בפני הא' שא"ל מנה לך בידי כיון שלא תבעו יכול לומר לו כדי שלא להשבי' עצמי הודיתי אפי' אי לא טעין לי' אנן טענינן לי' יא אפי' הודה בשעת מיתה אמרינן כיון שלא להשביע את בניו וטענינן להו אפי' אם לא טעני אינהו הכי: יב אבל כשתבע והודה אינו יכול לומר שלא להשביע עצמי הודיתי שלא היה לו להודות על טענת חבירו כדי שלא להשביע עצמו אלא יטעון משט' הייתי בך שזה הוא דרך השלם כדפריש' לענין שבועה אם טוען תן לי מנ' שאתה חייב לי ואם תרצה לכפור הרי פלו' ופלוני שאמר' לפניה' שאתה חייב לי צריך לישבע היסת דהל עדים מהכא צריך לישב' לו על תביעתו יג אבל אם אמר תן לי מנה שאמרת בפני פלוני ופלוני שאתה חייב לי אף שבועה אין צריך יד ואינם יכולין להעיד שחייב בשביל הודאתו אלא אם כן שאמר הלוה הוו עלי עדים שאני מודה שאני חייב לו או טו שאמר המלו' אתם עדי ואמר הלוה כן תהיו עדים או ששתק ודוקא בפני המלוה יו אבל שלא בפני המלוה אפי' אמר הלוה הוו עלי' עדים שאני מודה לו שאני חייב לו אינו כלום יז והרמב"ם כתב המודה בפני עדים דרך הודא' ולא דרך שיחה זה יש לו אצלי כך וכך חייב וכן כתב הר"מה שאם אמר הריני מודה לפניכם אין צריך לומר אתם עדי דעד כאן לא קאמרינן שצריך לומר אתם עדי אלא בשלא אמר לוה בלשון הודאה אבל אם אמר בלשון הודאה א"צ לומר אתם עדי דהו לא מצי לומר משט' הייתי בך ואדוני אבי הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה יח וכתב הרמ"ה היכא דאודי ליה קמי סהדי בהודאה גמורה והוי ליה סהדי אחריני אע"ג דליתנהו עדי הודא' כי אתו עדי ראייה ומסהדי דאודי קמי הנך מחייב דהודאה כהלואה דמיא וכי היכי דבהלואה לא בעינן עד דמקבל לסהדי אנפשיה אלא מכי חזו ליה מהימני לאסהודי לגבי הודא' נמי אע"ג דלא מקבל לאחריני עליה מהימני דמשעת הודאה מחייב ליה והני גלויי מלת' בעלמא נינהו: יט כתב בעל המאור שאם הודה בפני אחד אין בהודאתו כלום אפי' שאמר לו את עד ולא משתב' אפומיה אם כפר בהודאתו ולא מיחייב אם הודה בהודאתו דמילי דכדי נינהו עד שיאמר

ליה טענינן לבניו · וכן כתב הרא"ש וכתב עוד ומילתא דפשיטא היא דאי הוה אבוהון קיים דילמא הוה טעין משטה אני בך עכ"ל וכן כתוב במרדכי וכ"ל שכל שהוא חולה מוטל על מטתו מיקרי שעת מיתה שהרי בשכיב מרע איתמר האי דינא · וכל שהוא חולה מוטל על מיטתו מיקרי ש"מ וכן אם הוא מסוכן אע"פ שהולך על רגליו · נ"ל עוד שאם הודה בשעת מיתה אפי' הוא על רגליו ותבעו חייב לשלם לו דהא אין אדם משטה בשע' מיתה ודבר פשוט הוא שהרי אם היו הן יכול לטעון כן היינו אנו טוענים ליורשים · וכתב הריב"ש בסימן תע"ו דטענת השטאה לא נאמרה אלא ביחיד · ולא ברוב צבור המודים שאין דרך הצבור להשטות · ח ומ"ש רבי' דלא שייך משטה הייתי בך אלא כשאדם תובעו וכו' כך כתב הרא"ש וגם נמוקי יוסף כתב בשם המפרשים דהני מילי כשמודה לו על ידי תביעה אבל אם הודה לו מעצמו ליכא למימר טענת השטאה דמה לו להשטות בשם נאמר שאין אדם תובע לו כלום וכן דעת רש"י שכתב משטה אני בך הוה' הייתי בך בשביל שהיית שואל מה שלא היה דכשם ששחקת בי לתבעני מה שאיני חייב לך גם אני השטיתי בך והודיתי עד כאן לשונו: ט מ"מ יכול לומר שלא להשביע את עצמי הודיתי פרק זה בורר (דף כט) ההוא דהוו קרי ליה קבא רשו אמר מאן מסיק בי אלא פלוני ופלוני תבעוה לדינא קמיה דרב נחמן אמר ליה אדם עשוי שלא להשביע את עצמו · ופרש"י קבא רשו מלא קב שטרות יש עליו · מאן מסיק בי למי אני חייב כלום · אדם עשוי לומר לבריות חייב אני מעות לפלוני להתרחק מעין הרע · שלא להשביע שלא יראוהו שבע ממון עד כאן לשונו · וכתב נמוקי יוסף ואפילו בלא שהיה מכוין להשביע את עצמו דהא קאמר מאן מסיק בי אפ"ה אמרינן דמה שהודה כדי שלא להשביע את עצמו עשה שהוא רוצה שלא יחזיקו אותו בעשיר וגם אינו רוצה שיחזיקו אותו בעשיר יש דעות באדם * אפילו הודה בפני האמ' וכו' ד כתב נמוקי יוסף ואיכא מ"ד דכל היכא שהודה לבעל דבר עצמו שלא ע"י תביעה לא בעינן שיאמר אתם עידי דלא אמרינן טעמא דאדם עשוי שלא להשביע את עצמו אלא בעדים אבל בבעל דבר עצמו לא שאין אדם עשוי להודות לחבירו שהוא חייב לו אם אינו אמת מפו' טעמא דשלא להשבי' ומי' ליכא דמתניתין לא דייק הכי דקתני לא אמר כלום עד שיאמר בפניו הודה לו ומתניתין כללא כייל דלעולם לא מהני אפילו במודה לבעל דבר עד שיאמר בפניו הודה דהיינו אתם עידי וכן כתבו התוספות עד כאן וכן כתבו הרא"ש והמרדכי זה לשונו וכן כתב הגהות בפרק ו' מהלכות טוען וכתב המרדכי בשם ר"י דהודה מעצמו אפילו אמר אתם עידי יכול לחזור בו והני מילי שלא בפני מלוה א"נ בפניו ושותק אבל אמר מלוה אתם עידי ולוה שתק היינו טענו וכן כתב רבינו סימן פ"א בשם הראב"ד ורבינו חלק עליו · ומה שכת' אפילו אי לא טעין אנן טענינן ליה כן כתבו הרא"ש והמרדכי והגהות פרק ו' מהלכות טוען שהרי רב נחמן אמר אדם עשוי שלא להשביע את עצמו אף על פי שהנתבע לא טען כן ונמוקי יוסף כתב הכי נמי המפרשים דהך טענה דאדם עשוי שלא להשבי' אי לא טעין איהו אנן לא טענינן ליה וכדמוכחא בטענת משטה אני בך והא דאמר רב נחמן אדם עשוי וכו' איפשר לומר שהבעל דין טען כן אלא שהתלמוד לא חשש להזכיר זה שלא בא אלא לומר שרב נחמן פסק כן וכן נראה מדברי הר"ן ז"ל בפרק ו' מהלכות טוען ונטען שאף בטענת שלא להשביע בעינן דטעי' איהו ואף על פי שדעת בעל המאור דטענינן ליה עד כאן לשונו ועיין במה שכתב רבינו בסימן פ"א בשם הראב"ד והרא"ש ועיין בהריב"ש סימן תל"ב יא: אפילו הודה בשעת מיתה אמרינן כיון שלא להשביע את בניו וכו' עובדא פרק זה בורר (דף שם) דההוא דהוה שכיב ואמר פלוני ופלוני מסקי ביה זוזי ואסיק ר' חייא דכשם שאדם עשוי שלא להשביע את עצמו כך עשוי שלא להשביע את בניו וכתבו התוספות הא דאמרי' בפרק גט פשוט פ"ח שהודה אע"ג אתם עידי משום דאין אדם משטה בשע' מיתה ואפ"ה לא אמרי' דאמר הכי שלא להשביע את בניו יב וי"ל דהתם שתבעו והודה דלא שייך טענת שלא להשביע שלא טענ' משט' ודעת הרמ"ב' שאם הודה בפני התובע אינו יכול לטעון שלא להשביע עצמי הודיתי והרא"ש והתוס' חולקים עליו כמבואר בדברי רבינו ס"ח יג ולענין שבועה אם טוען וכו' ז"ל הרא"ש בפסקיו בפרק זה בורר וטעם הדבר לפי שבחלוק' ראשונה זה תובע לו מנה שחייב לו ולכן חייב לישבע לו היסת אבל בחלוקה שניה אינו תובע לו מנה שחייב לו אלא מנה שהודה לו בפני עדים ואותה הודאה אינה כלום ולכן אינו צריך לישבע: יד ואינם יכולים להעיד וכו' משנה בפ' זה בורר (שם) אינו חייב עד שיאמרו בפנינו הודה שחייב לו ק"ק זוז · ובגמרא מקשה ליה לרב יהודה דאמר רב יהודה אמר רב צריך שיאמר אתם עידי כלומ' דמדקתני בפנינו הודה לו ולא קתני שמענו שהודה לו בפנינו משמע שייחד אותנו לעדים: ואמרינן תו התם אמר רבינא ותיפוק רב ששא כי דאמר רב יהודה צריך שיאמ' אתם עידי תני ל"ש כי אמר לוה ול"ש כי אמר מלוה ושתיק לוה יו ומ"ש ודוקא בפני המלוה וכו' כן כתב המרדכי בשם ר"י: יז והרמב"ם כתב המודה בפני עדים וכו' דברי הרמב"ם הם בפ"ז מהלכו' טוען ונטען · ומ"ש חייב היינו לומר שאינו יכול לטעון טענת משטה · אבל טענת שלא להשביע יכול לטעון אם לא הודה כן בפני התובע וכך מבואר גם בדברי הרמב"ם וכבר השתדל המגיד משנה להכין לעד הרמב"ם לכתוב כן והוי אומר שלמד כן מדגרסינן בירושלמי פרק זה בורר אהא דתנן שאם אמרו העדים הוא אמר לנו שהוא חייב לו אינו כלום עד שיאמרו בפנינו הודה שהוא חייב לו ק"ק זוז רבי יוסא בשם רבי יוחנן אמ' אם היה מתכוין למסור לו עדות עדותו מתקיימת והוא ז"ל מפרש אם כשמסר דבריו דהיינו שאומר כן דרך הודייה לא דרך שיחה ודלא כדפירש הרא"ש בפרק חזקת דאם כשמסר דבריו היינו אם א"ל אתם עד ולדברי הרמב"ם הסכים בעל התרומות בשער מ"ג *: וכתב נמוקי יוסף על זה הירושלמי משמע דאפי' ע"י תביעה מהני כשמסר כיון שמסר להם עדות אין זו השטאה אבל שלא ע"י תביעה דליכא למיחש להשטות אלא משום שאין אדם עשוי להשביע את עצמו וכל שהוא כשמסר דבריו בין לבעל דין בין לעדי' מהני עכ"ל: ומה שכתב ומ"ש הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה כן משמע ממה שכתב אהא דאמר רבי יוחנן צריך שיאמר אתם עידי וכן משמ' ליסנא דמתניתין בפנינו הודה לו משמע שייחד לנו לעדי' שאמר לנו הלוה אתם עידי בפניכם ואתם תעידו עלי לו או שאמ' המלוה אתה עידי ואמר הלוה כן תהיו עדים או ששתק הלוה אבל בענין אחר לא עכ"ל: וכן משמע ממה שכתב בתשובה כלל ס"ד: כתב יט בעל המאור שאם הודה בפני אחד אין בהודאתו כלום וכו' בספר התרומות שער מ"ג כתב כן בשמו וכתב שכן פסק הר"ש והדבר מחלוקת בין הגאונים שגאון א' כתב דמחייב שבועה ע"י עד אחד אי כפר ביה וגאון אחר כתב דלא מהני ואפילו מודה וכ"ש אם כופר ורבי' יצחק סבר כמאן דאמר מהני ומחייב שבועה על כפירתו וקמיה לן טובא ולא איתברר טעמא דידיה ומסיקנא דכל קנין וכל הודאה בעד א' לא מהני · ומ"ד מהני טועה הוא ודייקינן לה מדתנן אם אמר הוא אמר לי שהוא חייב לו לא אמר כלום עד שיאמר בפנינו הודה לו · ונקט רישא ליסנא דחד וסיפא ליסנא דתרי פ"א דהודאה עד א' לאו כלום היא ומסיפא דפ' חזקת הודאה בפני שנים ואולי כי דעתם רחבה מדעתינו יש קושיא על סברתם דמשמעתינו לאו דוקא שנים דודאי כל מקום ששנים מחייבין אותו ממון אחד מחייבו שבועה וכללא הוא בכולי תלמודא ותו דגרסי' בפרק זה בורר אמר רבא הודא' אחר הודאה והודאה אחר הלואה מצטרפין אלמא דהודאה בע"א עדות הוא ואם יש שנים מצטרפים ואי לא מייתי ליה לידי שבועה דאורייתא והכי מסתברא כדכתיבנא עכ"ל: וכ"כ הרמב"ם בפ"ז מה' טוען ואם היה עד אחד נשבע הוא"ל ואמר דרך הודייה עכ"ל: כלומר שנשבע אם הודה כך בפניו שאם מודה שהודה בפניו חייב לשלם דה"ל כאילו הודה הלוה בפני אותו עד: אבל אין לפרש שנשבע אם לוה שאין שעד מעיד שלוה לשיפטר זה לשכחישו כלל וגם הרמב"ן והרא"ש והר"ן בפרק חזקת חלקו על הר"ש ז"ל והעלו דע"א מהניא · וכן כתב הריב"ש בסימן תע"ו וזה לשונו וכבר הכריע הרמב"ם כדברי האומרים דהודאה בפני עד אחד מהניא משום הודאה ומחייבו שבועה ומצטרף עם אחר לחייבו ממון וכן כתב נמוקי יוסף בפרק זה בורר גבי הודה בפני שנים וקנו מידו שהסכמת מפרשים שלא כדברי בעל המאור וכתב רבינו בסימן פ"א מדעת הרי"ף כדעת הרמב"ם ושכן דעת הרא"ש בתשובה ולענין

* ב"ה וכ' הויות סי' פ"א מדעת הרמב"ם כדעת הרמב"ם:

* (ב"ח) [illegible] דדינא הוא ומסתבר שעוני' וסוף דגאל התרומות והרמב"ם שנרי בנוסים:

ולענין הלכה כיון דכל הני רבוותא חולקים על בעל התרומות נקיטינן כוותייהו : ה כתב בעל התרומות בשער נ"ג האומר לחבירו מנה לך בידי הילך מהם חמשים ולא אמ' אתם עידי יכול לומר משטה הייתי בך לגבי החמשי' שעדיין לא נתן לו אבל מה שנתן לו נתון · ומדברי הרא"ש ז"ל שכת' גם בעל התרומות נראה שהוא חולק על זה וסובר שאף מה שנתן אינו נתון וסברא דאסור הי"א דעת בעל העיטור וכן נראה שהוא דעת בעל התרומות : ו וכתב עוד בעל התרומות בשער הנז' אמר מנה לפלוני בידי ונשבע על כך הוי כאומר אתם עדי : ז משמע מדברי המרדכי שאם הודה מעצמו לפני ס"נ שחייבו לו מנה אינו יכול לטעון טענת שלא להשביע טו : * תשלום דיני דהייני לסימן זה כתב רבינו בסי' פ"א : ח כתוב בתשו' הרא"ש בכלל ס"ה

*(נ"ח) ונ"ל דה"ה אם הודה בב"ד שחייב לו שנים ובזה לו באינו יכול לטעון משטה אני בך שאין דרך נשבעות עם פגושי' כמות :

הודה בפני עדים בלא קנין אע"פ שאמר להם כתבו שטר אם לא אמר אתם עדי לאו הודאה היא : כתב רבי' בסי' ע' האומר לחבירו שטר שכתוב בו שהוא חייב לו מנה אע"פ שלא אמר אתם עדי הוי הודאה : וכתב עוד שם העודה לחבירו בחזקת שהוא חייב לו או נכר לו שטר בעדים ועדים חתומים עליו ואח"כ נתברר הדבר שטעה לאו הודאה היא : וכתב בסי' קכ"ו הודה במעמד שלשתן או חייב עצמו בשט' או קנו מידו אינו יכול לומר משט' הייתי:

שיאמר לשנים אתם עדי **כג** ולא עוד אלא אפילו המטמין עדים לחבירו והורה לו בינו לבין עצמו והעדי' שומעין לו מאחורי הגדר ואמר לו הורת לי בפני עדים והוא משיב לו הייתי מודה לך אלא שירא אנכי שתכפני לפרוע אף על פי שהעדים שומעין שהיה מודה לפניהם אם לא שירא אינה הוראה להעיד על פיו ויכול לומר משטה הייתי בך **כד** ואם לאחר שאמר לו רצונך שתודה לי בפני עדי' אמר לו הן כ' הרמ"ה דהוי הוראה וא"א הר"אש ז"לכ' שאינה הוראה ודווק' כי האי גוונא דלא איבעי ליה לאסוקי אדעתיה שהיו שם עדי' אבל אי איבעי ליה לאסוקי ארעתיה שהיו שם עדים כההוא דאטמין סהדי לחבריה בבלתא ואמר לו מנה לי בידך ואמר לו הין אמר לו עירי ושכבי ליהוו סהדי עליך ושתק הוי הוראה בפני עדים דשתיקתו הוי קבלה דאיבעי ליה לאסוקי אדעתיה שיש שם עדים כי למה אמר עירי ושכבי ליהוו סהדי אם לא שהיו שם וכל כיוצא בזה אבל כשאמר לו עירי ושכבי הוי סהדי ואמר לולא הרי מיחה בהדיא שלא יהיו עדים :

כן השוכר עדי שקר פטור מדיני ארם וחייב בדיני שמים :

לג (א) **כל** הפסולין לדון פסולים להעי' חוץ מאוהב ושונא שכשרין להעיד אע"פ שפסולים לדון · **ב** ואלו הפסולין מהן מחמת קורבה ומהן מחמת עבירה ומהם מחמת שאינם מתנהגין בדרך ישוב העולם ומהם · מחמת קטנות ומהם מחמת ריעותא שבגופם ומהם

וכתב בסי' ס"ס מי שמת וכו' כתו' בלשון זה אלין לפלוני לא זכה אותו פלוני במתנה : ט כתב הרשב"ם דהא דצריך לומר אתם עדי דוקא בדיבור כנגד דיבור בלא קנין דבדיבור בעלמא יכול לומר משטה אני בך ולא במעשה ורא' מדאמרי' בפ"ב דקדושין אלא מעתה קדש אשה בפני שנים ה"נ דצריך לומ' אתם עדי ומכאן מסקי' רש"י דכל תנאי שבני אדם מתנין ומקיימין ביניהם אין צריך לומר אתם עדי בן אבל דברים בעלמא כגון שהומר לחבירו מנה לי בידך והלה אומר הן דהוי דיבור כנגד דיבור בלא קנין התם הוא דלי' לומר משטה אני בך עד שיאמר אתם עדי כו'

דבכל עדים על ממון שאין חייב לו אבל אם היה מחייב אלא שלא היו עדי' בדבר אינו חייב אלא שעובר על מדבר שקר תרחק : וכתב עוד בשם הרא"ש דהא דאמרי' פטור מדיני אדם היינו כשאין העדים מודי' שהעידו שקר אבל אם היו עדים מודים חייבים אף בדיני אדם דהא גרמא הוא וקי"ל כמאן דדאין דינא דגרמי עכ"ל וכ"כ

הדרי הרא"ש הם כשאין לחברים מה שמשלם לו או הלך לע"ם ולא העדים חייבים לשלם אבל אי איתיה קמן מוציאין מבעלים מידו (ג) ומ"מ כשאין העדים וכו' כלומר וכן אין עדים מעידין עליהם דא"כ אפילו מכחישים הן חייבים לשלם · עיין בתשובו' הרא"ש כלל נ"ח סימן ב' : יג כתב הרשב"א מה שהמלמדים ברלוכן שתובע בב"ד לבטל מעליו

לג א ב כל הפסולים לדון וכו' משנה בנדרים פ' בא סי' (דף מט)

דרב יסוד' ודבנן ופסק כרבנן דפסלי לדון ומכשרי לסעיד : א כתב הריב"ש בסי'

אבל הרי"ף כתב...

ועם

ומהם מחמת שיש להם צד הנאה בדבר: ואלו הן הפסולין מחמת קורבה האב ג פסול לבנו והוא חשוב ראשון בראשון לפיכך שנים ד נשואין זה האם וזה הבת אסור להעיד זה לזה כדאמרינן בעל כאשתו ובראשון בראשון אמרי' אפילו תרי בעל כאשתו ולבן בנו הוא חשוב ראשון בשני לפיכך ה שנים שנשואי' זה האם וזה בת בנה או בת בתה' מותרין זה לזה לדעת ארוני אבי הרא"ש ז"ל ו אבל לבן בן בנו מכשיר רב אלפס וכ"כ הרמב"ם אבל לר"ת דפוסל ראשון (ג) בשלישי פסול ז וכשם שקרובי האב פסולין כך קרובי האם פסולין כיצ' הוא פסול לאמו ולבעלה ולאם אמו דאבי אמו פסול לו אבל ח בעל אם אמו כשר לו· אחים ט פסולין זה לזה וכן אח לאחותו בין שהן מן האב או מן האם וכן הנשואין שתי אחיות דראשון בראשון אמרינן תרי בעל כאשתו: יא בני אחין כגון בן ראובן לבן שמעון או בני אחיות אסורין בין שהן אחין או אחיו' מן האב או מן האם יב וכל שכן שראובן פסול לבן שמעון שהוא בן אח אע"פ שאינו דודו אלא מן האם יג וכן חתן ראובן פסול לשמעון ולבנו יד אבל הנשואין שתי בנות אחין או שתי בנות אחיות כשרים דלא אמרינן תרי בעל כאשתו בשני בשני ואפילו ראשון בשני לא אמרינן ב' בעל כאשתו כגון טו הנשוי עם רחל כשר לנשוי בת לאה אבל הרמב"ם פסל שכת' לא יעיד לבעל בת אחות אשתו ורב אלפס פסול אפילו נשואין שתי בנות אחין וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא (ה) ראשונה שלישי יו בראשון כגון ראובן לבן בן שמעון רב אלפס הכשיר ור"ת פוסל יז אבל לאשתו מכשיר כיון שהוא מופלג: יח כל אשה שפסול להעיד לה פסול (ו) להעיד לבעלה אבל מעיד הוא לשאר קרוביו כגון לבנו ולאחיו לפי' פסול לבעל אחותו ולבנו ולחתנו שיש לו ממנה ולבעל אחות אביו ובעל אחות

ועוד שסבירא ליה ר"ת דהיא מדאמרינן אי לאפוקי מדרבא מוסיף הוא יתכן לפרש כמו שפירש"ם שכתב אי לאפוקי מדרב דאמר אף בראשון וסלא מוסיף הוא על דברי ר' אבא דאמר שלישי בשני כשר ואת' איסו למימר דאף בראשון ואיכא למימר דאפילו ר' אבא מוד' וסיא נופא אצטרי' לרבי אבא לאשמועינן דשלישי בשני כשר דאיכ' למ"ד בפרק זה בורר פסול ולאו למידק מינה הא ב' בראשון פסול דדילמא עובדא הוא בשני וסלא ליה דכשר ועוד דרבא בתרא הוא וכוותיה קיימינן ואע"ם שהירושלמי מוכיח כדבריו אנן בתר גמרא דידן אזלינן · ובמרדכי יש כתוב עוד שהכריע מדלא פסל במתניתין אלא שני בראשון ושני בשני ותו לא: וכתב סמ"ג שאין לפסול בדבר שהוא מחולק בין ר"ת וה"ג והירושלמי והרמב"ם כתב בפרק זה בורר סברת רבינו תם וסבר' החולקים עליו ולא הכריע ביניה': ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם מסכימי' לדע' אחת נקטינן כוותייהו: ומ"ש רבינו ד לפיכך שנים הנשואים וכולו דאמרינן בעל כאשתו פרק זה בורר: (דף כח) רב איקלע לגבן נויליים ובעו מיניה מהו שיעיד אדם באש' חורגו בעולא אמרי בעל כאשתו במערבא אמרו אשה כבעלה והכי תרי ליישני לא פליגי אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא וכן כתב נמוקי יוסף והכי מסמ' בירושלמי וכן פסק הרמב"ם בפי"ג ודעת המרדכי בזה יתבאר לקמן בסימן זה: ומ"ש דבראשון בראשון אמרינן תרי בעל כאשתו כך כתב הרא"ש פרק זה בורר והרמב"ם פי"ג מהלכות עדות ועוד אבאר זה בסמוך ה ומ"ש לפי' שנים שנשואים זה האם וכו' לדעת א"א הרא"ש ז"ל כלומר דס"ל דאפי' ראשון בשני לא אמרי' תרי בעל כאשתו ולאפוקי מהרי"ף והרמב"ם דסברי דאמרי' כמו שיתבאר בסמוך: ו ומ"ש אבל לבן בן בנו כבר נתבאר מתוך דברי ושיעור לשון רבי' כך הוא שהא פסול לבנו אבל לבן בן בנו דהוי שלישי בראשון מכשי' רי"ף והרמב"ם ור"ת שפוסל שלישי בראשון ה"ה לבן בן בנו דהא שלישי בראשון הוא: ז וכשם שקרובי האב פסולים וכו' הכי דרשי' בפרק זה בורר (דף כח) מיתורא דקרא' וכנ"ם בסמוך והרמב"ם כתב פי"ג מהלכות עדות דקרובי אם פסולים מדרבנן וביאורי' להלכותיו * נתתי טעם לדבריו: ביצד הוא פסול לאמו כלומר דבמקום אביו היה ולבעל' דתנן בפ' זה בורר (דף כ"ז וכן כל מה שהבי' בענין זה מפ' ז"ב הוא בדף זה ובדף כח) אלו הם הקרובים וכו' וחרגנו ומדחרגנו פסול לו הוא נמי פסול לחרגנו · ולאם אמו זה לא מצאתי מפורש אבל רבי' כת' דינא בטעמא דכיון דאבי אמו פסול לו הס"ל בעקו' אבא דה"ה דפסול לאם אמו ח אבל בעל אם אמו כשר לו דחרגנו לבדו קתני כלומר ולא בן חרגנו ולא חתנו וזה לבעל אם אמו הוא בן חרגתו: ולר"ת דפסל ג' בראשון ה"ה נמי דפסיל אבי אמו מן האם אמו ולא ידעתי לעה לא כ' כן רבי' (ג): ט י יא אחים פסולים זה לזה בפ' זה בורר דרים מדכתיב לא יומתו אבות על בנים וגו' מ"ל אם ללמד שלא יומתו אבות בעון בנים ובנים בעון אבות הרי כבר נאמר איש בחטאו יומתו · אלא לא יומתו אבות בעדות בנים ובנים לא יומתו בעדות אבות אשכחן אבות לבנים ובנים לאבות וכ"ם אבות לאהדדי בנים לבנים מנ"ל כלומ' דבן ראובן יא וכן שמעון פסולי' לאחיו ולאחי אביו וכ"ם שאבותיה' שהם אחים פסולים זה לזה דהא בנים מכח דידהו אתו בנים לבנים מנ"ל א"כ ליכתוב קרא לא יומתו אבות על בן מאי בני' דאפי' בנים לאהדדי אשכחן בני' לאהדדי בנים לעלמא מנ"ל כלו' היינו שני קרובים פסולים להעיד על אדם מן הצד א"כ ליכתו' קרא ובן על אבו א"כ הא על אבו מאי ובני' אפי' בני' לעלמ' אשכחן קרובי חובה קרובי זכות מנ"ל אמר קרא אבות אבו' תרי זמני אם אינו ענין לקרובי חובה תנהו ענין לקרובי זכות אשכחן לחובה לזכות מנ"ל אמר קרא יומתו יומתו תרי זימני אם אינו ענין לחובה תנהו ענין לזכות אשכחן בדיני נפשות בדיני ממונות מנ"ל אמר קרא משפט אחד יהיה לכם משפט השוה לכם וכבר כתבתי לעיל דאמר בעל כאשתו: יב וכ"ש אע"פ שאינו דודו אלא מן האם ענינו אע"פ שאינו אחי אביו אלא מן האם: יג ומ"ש וכן חתן ראובן וכו' הוא מדתנן בפרק זה בורר אלו הם הקרובים אחיו ואחי אביו ואחי אמו ובעל אחותו ובעל אחות אביו ובעל אחות אמו ובעל אמו וחמיו וגיסו הן ובניהן וחתניהם וחתן ראובן לשמעון הוא חתן אחיו ולבן שמעון מפסיל מטעם חתן אחי אביו: יד אבל הנשואין ב' בנות אחין וכו' פרק זה בורר תנו רבנן חרגנו לבדו רבי יוסי אומר גיסו כלומר פסול לעדות והפסיקתא דס"ק חרגנו לבדו אבל גיסו הוא ובנו וחתנו ואמר רבי יוסי למימ' גיסו לבדו וכל שכן חרגנו · אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי ואיכא למידק היכי קתני גיסו אי פירוש גיסו היינו אחי אשתו הא בנו הוי פסול לאחי דהא בעל אחות אביו הוא ואי פירוש גיסו בעלי שתי אחיות הא הוי לבנו

דגיסו בעל אחות אמו ותירצו רש"י ותוספות דבן גיסו פסול לו משום דגם הוא פסול לבן גיסו שהוא בעל אחות אמו לפיכך גם בן גיסו פסול לו ולא מטע' קורבת גיסו להיו' חתן גיסו אסור לו דודאי גיסו לבדו כיון דקורב' שהיא ע"י בעל אשתו לא הוה שהוא פסול מחמת שהוא בעל אחות אמו כלומר גיסו לבדו דקאמר לאפוקי חתן גיסו מאחות אשתו וכן כתב הר"ן וכתב עוד וכיון דאיפסיקא הלכתא כרבי יוסי א"כ אחד נשוי רחל ואחד נשוי דינה בת לאה כשרים להעיד וכ"ש נשואים שתי בני אחים או בני אחיות ט דלא אמרינן תרי זימני בעל כאשתו אלא ראשון בראשון כגון הנשואים שתי אחיות אבל שני בשני וכן ראשון בשני לא אבל חד זימנא בעל כאשתו אמרינן בכל הפסולים לבד משלישי בראשון לפי הירושלמי וכן עקר ודלא כהרי"ף שכתב דהא דקאמר רבי יוסי וגיסו לבדו היינו דבן גיסו וחתן גיסו היינו לגיסו מאשה אחרת כלומר אבל חתן גיסו מאחו' אשתו פסול: והירושלמי שהביא הרי"ף דמפליג בגיסו בין בנים שיש לו מאחות אשתו ובין בנים שיש לו מאשה אחרת איפשר דפליג אגמר' דידן עכ"ל וכ"כ בתשובות י"ג כלל כ"ח דתרי בעל כאשתו לא אמרינן בשני בראשון כי הא דפרק זה בורר לא קתני אחי חמיו וחתנו אלא בן אחי חמיו ועו' דפסיק התם דגיסו לבדו ולא חתנו וחתן גיסו לא דנשותיהם שני בראשון · וכתב שההכרעה שהכריעו נגד הרי"ף היא הכרעה מוכרחת שאין להשיב עליה וכתב שכן דעת כל חכמי אשכנז וצרפת: וכדבריו כתבו התוספות דלא אמרינן תרי זימני בעל כאשתו אלא ראשון בראשון דוקא: ויש לתמוה על רבי' שכתב שפסל הרי"ף בנשואין שתי בנות אחים דאע"ג דפסל בחתן גיסו לא ילפינן מיניה דשאני התם דהוא ראשון וחתן גיסו הוי שני וראשון בשני אמרינן תרי זימני בעל כאשתו אבל לא בשני בשני (ד) וכן דעת הרמב"ם בפרק י"ג מהלכות עדות שכתב כל שתי נשים שהן זו עם זו שני בשני בעליהן מעידין זה לזה אבל אם היה ראשון בראשון כגון שלקח זה אשה וזה בתה אין מעידין זה לזה: וכן בעלי אחיות פסולים זה לזה והרי הם ראשון בראשון וכן לא יעיד לבן אחות אשתו ולא לבעל בת אחות אשתו אבל מעיד הוא לבן בעל אחות אשתו שיש לו מאשה אחרת עד כאן לשונו · וטעמו מדאמרינן בירושלמי דחתן גיסו מאחות אשתו פסול והרי הוא וחתן אחות אשתו כשותיהן ראשון בשני ואפילו הכי פסול · וממילא שמעינן דלא מיפסיל אלא דוקא בהאי גוונא אבל בשתי הנשים שני בשני מילתא כשר כיון שלא מצינו מי שאמר תרי זימני בעל כאשתו בשני בשני ומתחלה איבעיא לן אי אמרינן בעל כאשתו אפילו חד די לנו שנפסול היכא דאיתמר בהדיא אבל היכא דלא איתמר הא ודאי כשר · ומשמע דהרמב"ם בשטת הרי"ף רביה אזיל וסיוע לדברי מצאתי בתשובת הרשב"א שכתב לא אמרינן תרי בעל כאשתו אלא בבעלי אשה ובתה · ובבעלי שתי אחיות · וכן כתב הרי"ף בתשובה וזה לשונו כך ראינו שאין בעלי בנות דודו פסולים להדדי אלא בבעל האם עם בעל הבת שאמרו בהם בעל כאשתו לפי שבעל האם פסול לחורגו וחורגתו · ובעלי אחיות נמי פסולים אהדדי כדאמרינן והאי קורבות כשרין להדדי שאילו היו פסולים היה ההלכה זו להזכיר כמו שהזכירה אילו וליכא למימר שהזכירה אלו והוא הדין לאחרים לפי שאלו קרובים יותר ואין למדין לרחוק מן הקרוב ואין צריך ראיה לכשרותם יותר מזו עד כאן לשונו הרז"ל בספר המאור שאין אומרים תרי בעל כאשתו אלא באלו שאמרנו עד כאן לשונו: ובתשובה אחרת כתב כלשון הזה רבי יוסי אומר גיסו לבדו כלומר שאין לו חתנים והשוו כל הגדולים שאפילו כל החתנים מאותה אשה כשרים ולזה הסכים רבינו האי ורש"י והראב"ד ובעל המאור ואף הרי"ף נראה בדעת שהוא מודה בחתנים אף על פי שהוא חולק עם הגאון בבנים עד כאן לשונו · ויש לתמוה על מה שכתב שהרי"ף מודה בחתנים שהרי הירושלמי שממנו הביא ראיה לדבריו מפוש חתנים לבנים: יז שלישי בראשון וכולי עד כיון שהוא מופלג כבר נתבאר בסמוך ונקט רבינו כגון ראובן לבן בן שמעון לאשמועינן דאפילו הכי פסל רבינו תם אבל הרי"ף דמכשיר אפילו ראובן לבן בן בנו עצמו מכשיר כמו שכתבתי בסמוך: וזה לשון הרא"ש בתשובה יז שלישי בראשון אפילו חד בעל כאשתו לא אמרינן דגרסינן בירושלמי אשה מהו שיעיד באשת פנחס אמר רבי יוחנן מותר לכתחילה:

יח כל אשה שפסול להעיד וכולי כבר כתבתי דבפרק זה בורר משמע' דבעל כאשתו וכלל זה בכלל רבינו דכל אשה שפסול להעיד לה פסול להעיד לבעלה סמך בו על מה שכתוב בסמוך לימתי אמרינן בעל כאשתו דהא בראשון בשני להרא"ש ובשני בשני להרמב"ם · ולדידי נכ"ע לא ינדק בכלל זה דכל אשה שפסול

ד"מ

(ג) וכ"כ המרדכי פ"ב בפ' סנהדרין דגזלי ר"ת וכ"כ ס"ג והרא"ש מביא ב' הסברו' פו"ג ולא הכריע [illegible]

שפסול להעיד לה פסול להעיד לבעלה וכן כוונתו בכלל שאמר זה כל איש שפסול להעיד לו כך פסול להעיד לאשתו ולא כתב רבינו בכללים אלו הי׳ אשת בנו ובעל בתו משום שיש חילוק בין הפוסקים דלר״ת פסול ולאינך כשר:

ומ״ש אבל מעיד הוא לשאר קרוביו כלו׳ נמאי הלא הכא כשרי׳ כמו שהלכתו׳ בסמוך: לפי׳ פסול לבעל אחותו וכו׳ ומשנה פ׳ זה בורר כתבתים לעיל אלו הן הקרובים ובעל אחותו ובעל אחות אביו ובעל אחות אמו ובעל אמו הן ובניהן וחתניה׳: ומ״ש ואפי׳ לחתן בנו ובתו קאי לבעל אמו. וכל שכן דפסול לבן בנו ובן בתו דבעל אמו וטעמא משום דבנו ובתו דבעל אמו מאמו הם אחיו והכינו אלו הן הקרובים אחיו וכו׳ הן ובניהם וחתניהם: יט ומ״ש אבל מותר לבניהם ולחתניהם שיש להם נשים אחרות קאי לכל מה שהזכיר זה הסי׳ ונלמד מאחי האח שהלכתו׳ בסמוך. ואפי׳ לפי דברי הירושל׳ דמוקי פלוגתא דרבי יהודה ור׳ יוסי ב״ש לו בני׳ מאחר׳ הרי איפסיק׳ הלכת׳ כרבי יוסי דאמ׳ ביכו לבדו ומ״ש דבי׳ פסו׳ לבע׳ אחותו ולבנו ולחתנו שיש לו ממנה לא היה צריך לכתוב כאן שיש לו ממנה אלא כך היה לו לכתו׳ בנו כול׳ וה״מ בבניה וחתניה שיש להם מאות׳ האשה קרובותיה אבל מאות׳ לבניהם ולחתניהם שיש להם מנשי׳ אחרו׳: כ כל איש שפסול להעיד וכו׳ כבר כתבתי דבפר׳ זה בורר משמע דאשה כבעלה: ומ״ש אבל כשר לשאר קרובי׳ נלמד נ״כ מאחי האח: ומ״ש ולפיכ׳ פסול לאשת אחיו וכו׳ היינו מדתנן אלו הן הקרובים אחיו ואחי אביו ואחי אמו הם ובניה׳ וחתניהם: ומ״ש ולאשת אביו ולכלתו משום דאשה כבעלה: ומ״ש ואפי׳ לכלת בנו ובתו משמע דכלת בנו ובתו על עצמו קאמר משום דכי היכי דפסול לבת בנו ובת בתו הכי נמי פסול לבעליהן ואף על גב דלר״ת דפסל בן בנו הכי נמי פסל בכלת בן בנו וכלת בן בתו וכלת בת בנו ובת בתו לא כתב רבינו אלא מה שהוא פסול לדברי הכל: ואפשר לפרש שמ״ש רבי׳ ואפי׳ לכלת בנו ובתו קאי לאחי דסמיך ליה ולאשת אביו ולכלתו כלומ׳ נ״מ לכלתו דאביו שלא מאמו אלא אפי׳ כלת בנו ובתו דאביו דהיינו כלת אחיו ואחותו שלא מאמו פסול להם ויפה בעיני פי׳ זה משום דדמי למה שכת׳ בבבא שקוד׳ זו ולבעל אמו ולחתנו ואפי׳ לחתן בנו ובתו: כא ומ״ש כשר לבניהם וחתניהם וכו׳ כבר נתבאר בסמוך: כתב המרד׳ בשם ריב״ן דהקרו׳ לבעל פסול לאשה. אבל הפסול לאשה כשר לבעל וטעמא משום דבכ״מ אמרי׳ מה שקנתה אשה קנה בעלה אבל מה שקנה בעל לא קנתה אשתו ועוד דנפיק מקרא דאשה כבעלה אבל לא מפיק דבעל כאשה והא דאמרינן בסור׳ אמרי בעל כאשתו בעומבדיתא אמרי אשה כבעל׳ ה״ל דתרי לישני פליגי אהדדי וק״ל כלישנא דאמר אשה כבעלה ואין דעת הפוסקים כן: כב חמיו ובנו ובן בנו וחתנו פסולים בפ׳ זה בורר במשנה אלו הן הקרובים וכו׳ וחמיו הם ובניה׳ וחתניהם וכיון דבעל כאשתו ה״ל בן חמיו כאילו הוא אחיו והוא ראשון בראשון ולגבי בן בנו הוה ליה שני בראשון ולגבי בת חמיו הוה ליה ראשון בראשון ואמרי בהו תרי בעל כאשתו והלכך פסול לחתן חמיו אבל לבת בן חמיו הוה ליה ראשון בשני והלכ׳ לבעלה דלא אמרינן בהו תרי בעל כאשתו מיהו היינו לסר״א אבל להרמב״ם ורי״ף הכי נמי פסול לחתן בן חמיו דראשון בשני אמרינן תרי בעל כאשתו כמ״ש בסמוך ורבינו סתם הדברים כדעת הרא״ש שלא פסל אלא בחתן חמיו: כג ומ״ש אבל אבי חמיו כשר לו ק״ל דהא ראשון בשני הוא וחד בעל כאשתו ולכ״ע פסול הוא ואפשר שסבירא ליה אבל אחי אבי חמיו כש׳ לו אע״פ שהוא פסול לאשתו לדעת ר״ת שפסול שלישי בראשון אפ״ה לא אמרינן ביה אפילו חד בעל כאשתו כיון שהוא רחוק כדאמרינן בירושלמי דמשה מותר להעיד לאשת פנחס ואפש׳ עוד לומר שסבירא היה אבל חתן אחי חמיו כשר לו אף על פי שהוא פסול לאשתו דלגבי חתן אחי חמיו הוה ליה כפולי׳ שני בנות אחים שהם כשרים כמו שנתבאר בסמוך והוא פסול לאשתו כמו שנתבאר בסמוך שחתן ראובן פסול לבן שמעון: כד כה כו אחי חמיו ובנו וכו׳ בפרק זה בורר אמר רב אפי כי הוינן בי עולא ...

ר״ל דכשם שהאתן פסול לאחי החמות כך אחי חמות פסול לאתן: כח חורגו פסול לו וכו׳ שם במשנה אלו הן הפסולים וכו׳ הן ובניהם וחתניהם וחורגו לבדו: כט ל אבי חתן וכו׳ שם מימר׳ דרב חסדא אחי האח וכו׳ גם זה שם מימרא דרב חסד׳ ואע״ג דאיכא דפליג עליה כותיה פסקו הפוסקי׳: לא הארוס פסול להעי׳ וכו׳ שם מימרא דרבה בר בר חנה ואסיקנא דל״ש לחובתה ל״ש לזכותה אינו מעיד וכו׳ הרא״ש אבל לקרובים כשר עד שתכנס והרמב״ם פי״ג מהלכות עדות כתב אבל אם העי׳ לקרוב ארוסתו כגון בעל אחות׳ או בנה או בתה וכיוצא בהם אין פוסלים אות׳ עד שיכנסנה וטעמ׳ משו׳ דלגבי דידה איקרבא דעתיה אבל לא לגבי קרובים ומ״מ כו׳ שלהר״א לכתחל׳ מקבלי׳ עדותו על קרובי׳ ולהרמב״ם לכתחלה אין מקבלין והעיטור בשם תשובת הרי״ף כת׳ כדברי הרמב״ם וכתבו המרדכי בהגהו׳ סנהדרין והמרדכי כתב דדוקא להעיד לעצמ׳ אבל בשאר קרובו׳ שהן מחמת האשה כר׳ היכול להעיד וי״מ דה״ה לכל קרבות הבאו׳ מחמ׳ ארוסתו עכ״ל וכת׳ בהגהות אשי״רי וכ״ל דהיינו דוקא שקדשה אבל אם עשו קנין בלא קדושין יכול להעיד לה ומיהו דוקא לאפוקי מינה אבל לעיולי לה שמא לא מהימן ע״כ: לב כתב הרמב״ם בפי״ג מה׳ עדות האיש עם אשתו ראשון בראשון כלומ׳ דאילו הוה הכי בשני לא הי׳ פסול להעיד לבעלי קרובתיה כמו שכתבת׳ לפיכך אינו מעיד לה וכו׳ כבר נתבאר דחורגו פסול וגם נתבאר דבעל כאשתו ואשה כבעל׳ וראשון בשני לדידיה ולהרי״ף אמרי תרי בעל כאשתו ולפיכך פסול לאשת בנה ולבעל בתה אך לדעת הרא״ש והתו׳ כבר נתבא׳ דלא אמרי תרי בעל כאשתו אלא דראשון בראשון דוקא:

ולא לאביה וכו׳ חמיו הוא א׳ מהשנויים במשנת הקרובים והרי נתבאר דבעל כאשתו ואשה כבעלה ולכן יתחייב שבעל חמותו ואשת חמיו פסולי׳: לג מה שפסלה וכו׳ כך אמרו בב״ב בס״פ מי שמת (דף קנט): ומ״ש לפי׳ האוהב והשונא וכו׳ כבר בארתי בתחלת סי׳ זה: לד הגרים אין להם קורבא וכו׳ פ״ב דיבמות (דף כב) אמר רב נחמן גרים הואיל ואתו לידן כינ׳ בהו מלתא אגזים מן השם לא יעידו ואם העידו עדותן עדות אחים מן האב מעידין לכתחלה אגימור אמ׳ אפי׳ אחים מן האם נמי מעידין לכתחלה ומ״ש מערו׳ דא׳ ההם יוליא ערו׳ לכל מסורה עדי׳ לב״ד מסו׳ וגר שנתגייר כקטן שנולד דמי ופרש״י ערו׳ לכל מסורה שכל נושאין נשים ואי פרית לקיומ׳ אתי למסרי ערו׳ מישרא׳ דכ״ע לא ידעי דטעמ׳ דגר משו׳ דכקטן שנולד דמי עדות לב״ד מסור׳ ואי נמי מכשר׳ עדו׳ אחין גרים לא אתי לאכשורי עדו׳ אחין דישראל דב״ד ידעי דגר שנתגיי׳ כקטן שנולד דמי עכ״ל ובפ׳ נושאין על האנוס׳ (דף לח) אמר רבא הא דאמ׳ רבנן אין אב לגוי לאו משו׳ דפקורי בזמה דלא ידיע אבל ידיע חייסי׳ דהא הכי אחין תאומי׳ דטפה א׳ היא ונחלקה לשתים וקתני לא חולצין ולא מייבמי׳ וה״ה לענין עדות דלא חשיב קורבא דידהו וכ״ל דהיינו דוקא כשהית׳ הורתם ולידתם שלא בקדושה או לאחות לידת א׳ מהן והורתו שלא בקדוש׳ וליהא הכי דייק דגר שנתגיי׳ כקטן שנולד דמי אלמא הורתו ולידתו שלא בקדושה אבל אם לידת שניהם בקדושה אע״פ שהורתם שלא בקדושה הרי הן אחים מן האם ופסולים מדרבנן ואפשר דכיון דעדו׳ לב״ד מסורה דכל שאין הורת שניהם ולידתם בקדושה כשרי׳ הם ולישנא דקתני׳ שיין אפי׳ כתנייר אמן כשהי׳ מעוברת וצ״ע (ח): לה כל קורבה שע״י הפסולין וכו׳ משנה פ׳ ז״ב היה קרוב ונתרחק כשר רבי יהודה אומר אפילו מת׳ בתו ויש לו בנים ממנה ה״ז קרוב ובגמרא אמר רבא אמ׳ רב נחמן אין הלכה כרבי יהודה:

לו היה יודע לו בעדות וכו׳ בריתא פ׳ ז״ב (דף קכח) היה יודע לו בעדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו פסול אבל היה יודע לו בעדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו ומתה בתו כשר זה הכלל כל שתחלתו וסופו בכשרו׳ כשר ופרש״בם

אחות אבי בן אחי חמותי אבי ולאחן בעל אחות אמי בן אחות חמותי אבי:

ומ״ש ולא התניהם פשוט שהרי לא הוזכר במשנה לפיסול ושני בשני הוא ותרי בעל כאשתו לא אמרי׳ ב״ה ואלתי׳ לשרי״ף אליבא דרבינו וכ׳ כ״י וקמ״ל

(ו) נראה דס״ל יש כאן דסא אבי ... אחר ... (ח) ונפי׳ כ׳ שתמין סוף תשבי׳ הניפי׳ תוב׳ גפדי׳ דלשון נהנייר ולא משמ׳ לא נגל שסיפס לידתו שלא נקדושה:

אחות אמו ולבניהם ולחתניהם ולבעל אמו ולחתנו ואפילו לחתן בנו ובתו יט אבל מותר לבניהם ולחתניהם שיש להם נשים אחרות. כ כל איש שפסול להעיד לו כך פסול לאשתו אבל כשר לשאר קרוביה ולפי׳ פסול לאשת אחיו ולבנה ולהתנ׳ כמנו ולאשת אחי אביו ולאשת אחי אמו ולבניהם וחתניהם ולאשת אביו ולכלתו ואפי׳ לכל׳ בנו ובתו כא אבל כש׳ לבניה׳ ולחתניה׳ שיש להם מאנשי׳ אחרים כב חמיו ובנו ובן בנו וחתנו פסולין לו כג אבל אבי חמיו כשר לו (ז) אע״פ שהוא פסול לאשתו כד אחי חמיו ובנו הן פסולין לו כה אבל לא חתנו׳ כו ובן אחות חמיו פסול לו אבל לא חתנו: כז אחי חמותו ובן אחי חמותו ובן אחות חמותו פסולין לו ולא חתניה׳ כח חורגו פסול לו אבל לא בנו וחתנו אע״פ שהן פסולין לאשתו: כט אבי חתן ואבי כלה מעידים זה לזה ל אחי האח מעידי׳ זה לזה כגון ראובן נשא רחל וילד׳ לו את ימין והיה לו בן מאשה אחרת ושמו נמואל שהוא אחי ימין מן האב ומת ראובן ונשאת רחל לשמעון וילדה לו את אוהד הוא אחי ימין מן האם נמואל ואוהד כשרין זה לזה אע״פ שימין הוא אח לשניהם: לא הארוס פסול להעיד לארוסתו בד״א לעצמה אבל לקרוביה כגון לבנה ולבתה ולבעל אחותה כשר עד שישאנה: לב כתב הרמ״בם האיש עם אשתו ראשון בראשון לפי׳ אינו מעיד לא לבנה ולא לאשת בנה ולא לבתה ולא לבעל בתה ולא לאביה ולאמה ולא לבעל אמה ולא לאשת אביה: לג מה שפסלה תורה קרובי׳ לא מחמ׳ אהבה שביניהם שהרי פסולין לו בין לזכו׳ בין לחובה

(ע) ומדאם דאיתו פסול דון נדיני נעלמות מסוס דסדר עדות כאי מסס יכול נסמיס נדחיות ס"ק ג"ל ד' דמכרות אינ עדיני מת מי דאין אנו מכיר עדות נס מדיינין ומי: ומדאם דאיתו פסול דון נדיני נעלמות מסוס דסדר עדות כאי מסס יכול נסמיס נדחיות ס"ק ג"ל ד' דמכרות אינ עדיני מת מי דאין אנו מכיר עדות נס מדיינין ומי:

כתב הר"יצחק נתקוסס נס מעדי עדות שנטלס מקלקס נטלס כולס אלא כשכל סטדות סיס נקוטלת מסיס אלא שסס פסולים נזס וכשרים נזס כשסיו דיוסנלמי דסס מסיכס שכל עדות שנס נכאן שסדבר שסיכס נזמנים עליו סוס עדות שסמעו נעלמה סיו נדין זס נפי שכל מדס מעיד נעלמה נדין נזכות דין נמוקס סין עליו סס עדות אלא שנשנע דבר עלמו ומזכה סו מסייב נעלמה נעלמו דבר עלמו ומזכה סו לנד מנעלי סדין וכדאמריכן נפ"ק דשכו' סטבח דבר שכתוב מדבר: **כתבו** סמרדכי ונסנסות מעירי פרק זס נורל דקדושי שנלא יכולין לסעיד על סדוסת ומסכיס נס נסנסות סנ' וקדושי סמוכס מעידיו על סמכס נגרסו נס מנין שכנסת יא ונקוב עוד נמרדכי ומפילו נגדלת עלמו כל זמן שסוס מי ומיכו טריפס יכול לסעיד כדמשמע מפלוגי דנעני לתוסס ושכר סיס דנמלמני לסעיד כיון דכשר עס סחיו ור"ת ליורסיו וכן מנלס שפר סתכוסס דקדושי שנדלת יכולין לסעיד עכ"ל יב ומשמע מסכ' דטרפס מיכו כשר לסעיד (ע): **דין** קדוש שסעיד עס דמוק סס נפסל גס עדות שסמוק עיין נסי: ל"ז:

כהבו הרי"ף ורס"ס יהודנמני נס' זס נורל ופירסו סל"ן נפס"ג דכתובות שסעדים לס יסיו קרובים זס לזס ולס קדושי' כי לדיינים ועיין נתו' ס"ס סחובל:

יג וכתב הרא"ס נתסובס דס"ד שקבלו עדות וסיס נעל קדוב לדיינים סלינו דדיעבד לס עכו כלום כ"ס סלינלמן קבלת עדות: **וכתב** נמעדים כ"ג מ"ג שכתב הרא"ס נסמובס דדיעבד לין לפסול שטר שסעדים קרובי לדיינים:

יד אם קדובים סו עד מפי עד כשרים לסעיד על סודת סייבוב ופס מחלוקת נעדותן ככל נסנסות נתסובות דפייבי לסלכות עדות: **שטר** שכתוב לנעים וסעדים קדובים לאחד ולחובים לאחד עיין נסימן נ"ג: **טו כתב** הרא"ס נכלל ס' סימן ג' שטר שנוסס סוא נטל אחד מאחד מסעדים שחתימי עדות נלא נקוב: אבל אס שטר אחד שכתוב נו ביום ונו נקוב ואין זכור לעדותן יבא לפני ב"ד ויעיד ושטר סאחד שנמצא נסוסס עצמן שלטרף אף על פי שלא יחדוסו וסעיד: **טז** ונסימן ס' כתב על שטר שתחתון נו קדוב לו פסול אס סעדים שכשרים שתחתונים נו קיימים וזוכרים שעדות שפעלו על ידי שלוחים סוסו שטר יכולים לסעיד ע"פ וכ"ד יכתבו עדותס ויחתום כשטר:

לד א רשע פסול לסעיד וכו' נפ' זס נורל (דף כז) ונפ' מרוסס (דף מב) ממרי עד זומ' דשע סוא וסקוסס ממנ' לפ' תפת יד עס דשע לפ' תפת דשע עד שכוסר אס שממרס תוסס לפ' תפת יד עס דשע לסיות עד עכיו לפ' תפת דשע עד ב ואפי' עד כשר וכו' נפרק שנועת דעדות ונין לעד פיודע נחכירו שטוס נזכן פלא יטרוף עמו ת"ל מדכר פקר תרמס כלו' אפי' שטעדות לתת מסוס שנוסס לפסול סדין ע"פ שני ואין כאן פלא עד אסד שפסקול סרי קוס כמי שלינו ומעכיו על דבינו מאפי לפ שמיף לפ שמעדר פקר תרמס כדמפיק לס תלמודא ונפון דבינו כלפון סרמב"ס פ"י מפל' עדות ונ"ע: **וכתב** סרמב"ס וס"ל עד כשר שסוס יודע נעדות לסבירו ויודע שנשר שכני עמו עד פקר שפסול לסעיד שנשמר פל תפת יד עס דשע ופשוט כוס מסשנע שכתבתי נשמוך שנוסס לפסוק סדין ע"פ עד אסד:

ג איזהו דשע וכו' לפון סרמב"ס פ"י מס עדו' פיסיו דשע כל שעבר עבירה שחייבין עליס מלקות סוא דשע ופפול פסרי שתוסס קרוס למומייב מלקות דשע שנשמר פיכ דשע וס"ל עד שזומ' פיתת בית דין שסוס פפול דשע שנשמר פשר כוס דשע למנין עכ"ל ומייבי פבייות פכלל מייבי מלקות סס:

ומ"ש לא שנא סס שעבר עבירות לקיפנון וכו' נפרק זס נורל (דף כז) מפוסד פיכל נדיעות לקיפנון ד"ס פפול כלומר דכיון דמפוס מעמן קל עבירה דסא פכיס פפול ופפול לעדו' נפכיים מפיי מעמ פפול דס"ל דשע ורמעמא מעמ על דשע ורבא מעמ כשר דשע דמעמ פעיון כלו' דכיון דעבר פעיון עד שמעמ מעמן ופס"ל דשע ומקיפנת נכלס כתבתי ונו סס מ"ט של ס"ס דכלכתא כוליס:

ד היתה שעידים שעבר עליס וכו' נפ' זס נורל (שם) ונפ"ק דר"ס (ר' כב) מוכס פכדיס דפיכל פפולי עדות דמוליקת ופפולי עדות דפנין א וכתו' נפמ"ג ס"ק ד"ס ויש מן שנאמרי שכ' סס עבר עבירה פל דבריס שפיכו פפול כלל כיון דליכ' מיעו' מעמן וסס כיש מן סכוליס ופין נס מלקו' פיכו פפול פלא פדבנן ע"כ ונפוס' סמיס נעיני שמעמן כיון דניכא מיעו' מעמן דסא מיפקיק פלכס' כפנ"י דס' פלא נעי' דשע דמעמ' ועוד דפיו' מיעו' פ"כ טפי פיכולי קולס מנפיקולי דפנין ושוב מלפתי דפנ' פיכו כפ' דפני ס"ס דשע נ"ג נוב' פיס נו דני נוב' פת פקלן פקנו כתן שפיכ יגב' נפט' זס פפעדים

לחובה לפיכך האוהב והשונא כשרים להעיד אע"פ שהן פסולין לדון לך הגרים אין להם קורבה אפי שני אחין תאומי שנתגיירו מעידין זה לזה דגר שנתגייר בקטן שטלד דמי: לך כל קורבה שע"י הנשואין מתה בטלה הקורבה בגון אם היה חתנו ומתה בתו מותר להעיד אפי' יש לו בנים ממנה **לך** היה יודע לו בעדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו פסול לו אף ע"פ שהיה כשר בשעה שנכסר לו העדות כיון שעתה הוא פסול פסול בשעה שנכסר לו העדות וכשר בשעת העראת העדות דבעינן תחילתו וסופו בכשרות **לך** לפיכך שכיב מרע שצוה בפני עדים הקרובים לו ורחוקו מבניו אין הצוואה כלום כיון שהיו קרובים בשעה שנכסר להם העדות. **לך** אבל הבש בתחילתו וסופו כשר להעיד אע"פ שהיה פסול באמצע **לך** והא דבעי' תחילתו וסופו בכשרות דוקא בפסול קורבה שהוא פסול הגוף אבל פסול ממון לא בעינן תחילתו וסופו בכשרו לפיכך אם היה נוגע ברבר בשעת ראיית העדות מפני שהיה לו הנאה ברב יכול להסתלק בענין שלא יהא לו הנאה ברבר ויעיד **בן** כת' א"א הרא"ש ז"ל בתשובה אם הקהל מנו עדים ותקנו שלא ישוח שום עדות זולתם יכולין להעיד אף לקרוביהם כיון שקבלום עליהם. **מא** עדים הקרובים לערב פסולים ללוה לא שנא אם הלוה בא לפטור בטענת כפירה והם מעידים עליו שלוה או אם טוען שפרע והם מעידים עליו שלא פרע:

לד א רשע פסול להעיד שנא' אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס **ב** ואפי' ער כשר היודע בחבירו שהוא רשע ואין הדיינים מכירין את רשעו אסור לו להעיד עמו אע"פ שהוא יודע שהוא עדות אמת מפני שמצטרף עמו ונמצא זה הכשר השית ידו עם רשע **ג** איזהו רשע כל העובר על עבירות שחייבים עליהם מלקות וכ"ש אם עובר על חייבי כריתות ומיתות ב"ד ל"ש אם עובר על העבירות להיאבן לא שנא להבעיט דהלכה כאביי דלא בעי' רשע דחמס

גו סוא קדוב. אבל אס שטר שסיו קדוב שכוכר לעדותן יבא לפני ב"ד ויעיד ושטר סאחד שנמצא נסוסס עצמן שלטרף אף על פי שלא יחדוסו וסעיד: **טז** ונסימן ס' כתב על שטר שתחתון נו קדוב לו פסול אס סעדים שכשרים שתחתונים נו קיימים וזוכרים שעדות שפעלו על ידי שלוחים סוסו שטר יכולים לסעיד ע"פ וכ"ד יכתבו עדותס ויחתום כשטר:

לד א רשע פסול לסעיד וכו' נפ' זס נורל (דף כז) ונפ' מרוסס (דף מב) ממרי עד זומ' דשע סוא וסקוסס ממנ' לפ' תפת יד עס דשע לפ' תפת דשע עד שכוסר אס שממרס תוסס לפ' תפת יד עס דשע לסיות עד עכיו לפ' תפת דשע עד ב ואפי' עד כשר וכו' נפרק שנועת דעדות ונין לעד פיודע נחכירו שטוס נזכן פלא יטרוף עמו ת"ל מדכר פקר תרמס כלו' אפי' שטעדות לתת מסוס שנוסס לפסול סדין ע"פ שני ואין כאן פלא עד אסד שפסקול סרי קוס כמי שלינו ומעכיו על דבינו מאפי לפ שמיף לפ שמעדר פקר תרמס כדמפיק לס תלמודא ונפון דבינו כלפון סרמב"ס פ"י מפל' עדות ונ"ע: **וכתב** סרמב"ס וס"ל עד כשר שסוס יודע נעדות לסבירו ויודע שנשר שכני עמו עד פקר שפסקול לסעיד שנשמר פל תפת יד עס דשע ופשוט כוס מסשנע שכתבתי נשמוך שנוסס לפסוק סדין ע"פ עד אסד:

ג איזהו דשע וכו' לפון סרמב"ס פ"י מס עדו' פיסיו דשע כל שעבר עבירה שחייבין עליס מלקות סוא דשע ופפול פסרי שתוסס קרוס למומייב מלקות דשע שנשמר פיכ דשע וס"ל עד שזומ' פיתת בית דין שסוס פפול דשע שנשמר פשר כוס דשע למנין עכ"ל ומייבי פבייות פכלל מייבי מלקות סס:

ומ"ש לא שנא סס שעבר עבירות לקיפנון וכו' נפרק זס נורל (דף כז) מפוסד פיכל נדיעות לקיפנון ד"ס פפול כלומר דכיון דמפוס מעמן קל עבירה דסא פכיס פפול ופפול לעדו' נפכיים מפיי מעמ פפול דס"ל דשע ורמעמא מעמן על דשע ורבא מעמ כשר דשע דמעמ פעיון כלו' דכיון דעבר פעיון עד שמעמ מעמן ופס"ל דשע ומקיפנת נכלס כתבתי ונו סס מ"ט של ס"ס דכלכתא כוליס:

ד היתה שעידים שעבר עליס וכו' נפ' זס נורל (שם) ונפ"ק דר"ס (ר' כב) מוכס פכדיס דפיכל פפולי עדות דמוליקת ופפולי עדות דפנין א וכתו' נפמ"ג ס"ק ד"ס ויש מן שנאמרי שכ' סס עבר עבירה פל דבריס שפיכו פפול כלל כיון דליכ' מיעו' מעמן וסס כיש מן סכוליס ופין נס מלקו' פיכו פפול פלא פדבנן ע"כ ונפוס' סמיס נעיני שמעמן כיון דניכא מיעו' מעמן דסא מיפקיק פלכס' כפנ"י דס' פלא נעי' דשע דמעמ' ועוד דפיו' מיעו' פ"כ טפי פיכולי קולס מנפיקולי דפנין ושוב מלפתי דפנ' פיכו כפ' דפני ס"ס דשע נ"ג נוב' פיס נו דני נוב' פת פקלן פקנו כתן שפיכ יגב' נפט' זס פפעדים

כתב כדברי כולס דנין שפעדים שלוס סו שלא פרעו פסולים:

רחמס׳ היתה עבירה שעבר עליה מן התורה פסול מן התורה ד היתה מדרבנן פסול מדרבנן כיצד אכל בשר בהמה בחלב או הילל י״ט ראשון פסול מן התורה אכל בשר עוף בחלב או שחילל י״ט שני פסול מדרבנן: ה קוברי המת בי״ט ראשון פסולי׳ לרב אלפס וא״א הרא״ש ז״ל הכשי׳ אפי׳ נדו אות׳ על בכה ושנו באולת׳ ודוקא קוברי מת משו׳ דסברי מצוה קעבדי אבל מחללי י״ט בדב׳ אח׳ פסולין (א) ו העובר על השבועה אח׳ שבועת שוא ואח׳ שבועת שקר של ממון ובטוי פסולין ׃ ז ואפי׳ (ג) עובר על חרם שהחרימו הקהל ׃

הבא

סהעדי׳ פסולי׳ כיון שעוברי׳ על לא תשימון עליו נשך ׃ ואה׳ מסתידרולי׳ שתילנו הוא מזייפי׳ שכה ברבי׳ דרבנן ולא מיפסלו באיסור דרבנן כיון שאין מרויחין כלו׳ אע״פ שעבירה דאורייתא היא נפסלי׳ ובפרק זה בורר ופ׳ הגוזל קמא כ׳ גבי פסולי דרבנן בעו הכרזה דגני שהגבי׳ ידו על חבירו נקר׳ רשע ופסול לעדו׳ ׃ ואם הגגבי׳ יד על חבירו אינו לוקה כ״ל ב דהעובר על לא תעשה שאין בו מלקו׳ פסול מדרבנן ואף ע״פ שמדברי הרמב״ם ורבי׳ ירוחם שאינו פסול מדרבנן אלא העובר על דברי רבנן משמע דכ״ש הוא לעובר על ד״ת שאין בהם מלקות ונלאתי בספר התיטור שהעובר על דבר שאיסורו מדרבנן כגון גניבת גוים או חילול י״ט שני וכיוצא אינו פסול לעדות אפי׳ מדבריהם׳ ואיכא מ״ד פסול מדרבנן ׃ ולא כ״ל דלא משכחן פסולים דרבנן אלא בחמס וממון: ה קוברי המת וכו׳ בפ׳ זה בורר (דף כו) הנהו קוראי דקבור נפשא בי״ט ראשון שמתינהו רב פפא ופסלינהו רב הונא בריה דרב יהושע לאכשורינהו א״ל רב פפא והא רשעים אינון סבור מצוה קעבדי והא מסמתינן להו׳ ועבדי זימנא אחריתי אלמא במזיד קא עבדי סברי כפרה עבדי לן רבנן בעית שמנדין אותן לכפר להם על מה שעשו מלאכ׳ בי״ט ולעולם מצוה היא זו שהם גירסא׳ רי״ף וניגרס׳ הספרי׳ שמתינהו רב פפא ופסלינהו ואכשרינהו רב הונא בריה דרב יהושע ולכן גירס׳ הלכתא כרב הונא דעבד עובדא ואכשרינהו אבל לרי״ף דגריס סבר רב הונא הלכת׳ כרב פפא מיסתבר׳ כגיר׳ הספרים דאין לפוסלו כיון שיכול למצוא להם טענה של זכות עכ״ל הרא״ש כתב במיפרי׳ ל״ב קוברי מת בי״ט א׳ פסולים לעדות מדרבנן וי״א שכשרי׳ ורא״ש עקר עכ״ל ׃ וכן תמה עלי׳ למה פסק שכן דעת הרא״ש ועוד שכתב פסולים מדרבנן ומי פסילי מדאוריתא הוא דפסילי לדידן דבקיאינן בקיבועא דירחא ׃ ובענין דעת הרי״ף איפשר לומר דאיהו נמי סבר דהלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע דאע״ג דרב פפא עבד עובדא כיון דאותביה רב הונא ואוקמיה הלכת׳ כרב הונא והא דקא׳ סבר רב הונא לאו למימרא דס״ל הכי והדר ביה דהדר׳ מזיק דאיהו אותביה לרב פפא ואוקמיה היכן ע״כ לפרושי דס״ק סבר רב הונא לאכשוריהו וקי״ל הכי ודוגמת זה נמצא בתלמוד׳ דקא׳ סברו׳ וקי״ל הכי וכן כרא׳ מדברי הגהות מרדכי דסוף כתובו׳ שכתבו דאין אדם נעשה גזלן ליפסל לעדות ולשבוע׳ אלא בממון שאין לו טענה כלל ׃ ודברי הרמב״ם בפי״ב מהלכות עדות נוטים לומר שהם כשרים כמו שכתבתי בביאורי׳ וכן מוכיח ממה שכתב פ״ב מה׳ טוען אם אמר איני חייב לך אפילו הוציא עליו שטר בעדי׳ שלוה אינו חשוד שנה שאמר איני חייב לך כלו׳ פרעתיך ׃ וכן כתב הריב״ש בסי׳ י״א שכן הוא דעת הרמב״ם לפסוק כרב הונא בריה דרב יהושע ׃ כתב הרי״בש בסי׳ פי״א על ראובן שנשבע לפרוע לפלו׳ כך וכך דינרים ליום פלו׳ ובהגיע זמן הפרעון מסר ראובן ביד דיין העיר ומעתו בעדו שאינו עבריין דלגבים אנסים דסבר דנתיל׳ ליד הדיין הוי כתיל׳ כהנהו שכתב הרמב״ם בפי״ב מהל׳ עדות יש לבעל דין לחלוק ולומר דלא דמי להנהו שאין לחבות בגלביס אנסים אלא במה שרוב העולם טועים כהא דאמרי׳ בפ״ק דמציע׳ לא תחמו׳ לאינשי בלא דמי משמע להו ומיהו ההיא דהנהו קוראי בפ׳ ז״ב אין כל׳ שרוב העולם יטעו בזה אלא שכיון שהיא׳ נקנות תולין כמו שכתב גם הרמב״ם שהם עשה מעשה בשבת לריך להודיעו שהשבת שמא שוכח הוא ואע״פ שאין רוב העולם טועים בזה אבל כיון שהשכחה מצויה איפשר שזה שוכח הוא ומסתמא דהנהו קוראי וכן מסתמא דלא תמנוד לאינשי בלא דמי משמע להו ילא להרמב״ם הדין ההוא שכ׳ ברא״ם הפ׳ ההוא עכ״ל ׃ **בתשובו׳** הרשב״א כללא שהחשוד על השבוע׳ ואפילו שבועת שוא אין מוסרין לו שבוע׳ לעולם ׃ וכשנגדו נשבע ונוטל ואם חשוד על שבועת ממון אף לעדות פסול דתנן בפ׳ זה בורר אלו תפת חמס עד אלו הגזלנין ומועלין בשבועו׳ ומוקימנ׳ בשבועו׳ ממון דהוי רשע דחמס עכ״ל ויש לתמוה על מה שכתב דלפסלו לעדו׳ בעי׳ שיהא רשע דחמס דהיינו לרב׳ אבל לאביי כל רשע פסול אפי׳ דלאו חמס וקי״ל כאביי כמו שנתבאר בסמוך ׃ ג **וכתב** עוד שם ואם ילא עליו קלא דלא פסיק אין מוספין לו ואין מוסרין לו שבועה ואין מוציאין ממון בעדותו דאין מוציאין ממון אלא בעדות ברורה ואע״פ שבחזק׳ כשר היה ואין פוסלין אותו בקלא דעלמא מ״מ מיחש חיישי׳ ליה ואפילו איתתא מפקינן מכטען בדבר מבועל וקלא דלא פסיק כ״ש זה שאין מוסרין לו שבועה וכ״ש דלא מפקינן ממונא אפומיה דהא תניא שנים שהיו חתומים על השטר ומתו ובאו ב׳ ואמרו אנוסים היו וכו׳ ואפי׳ עלה ומגבינן ב״ה תרי ותרי נינהו אוקמא לאפוקי ממונא אפומייהו לא אמרי׳ אוקי גברא אחזקתי׳ ולא אמרינן קלא דלא פסיק וכו׳ אלא בדליכא אויבים וכו׳ כדאית׳ בפ״ב דיבמות (ג) ד והעובר על החרם שאמרת כבר הורגלו שאומרים בכלל החרם משביעין אנו ומחרימים וכיון שכן ה״ז כחרם ושבועה ולפי׳ העובר על נזירות לבור שגוזרין בחרם חשוד כעובר על השבועה ועוד שהם משביעין בו וכל העובר אדור הוא ואדור בו שבועה כדאיתא בהלכות שבועות העדות ׃ ה מי שעבר ליכנס לתקנת הקהל כדי שלא לפרוע שהקהל אין זה כמו עד דחמס שיהא פסול לעדות אף על גב דקרי׳ רשע דחמס עד כאן לשונו משרי״ק שורש קכ״ו ׃ ו **העובר** על השבוע׳ וכו׳ בגמרא פ׳ זה בורר (דף כו) אל תשת רשע עד אלו הגזלנין ומועלין בשבועות וכת׳ רבי׳ אחד שבועת שוא וכו׳ משום דתנן בפ׳ כל הנשבעין (דף מה) גבי שכנגדו חשוד על השבועה אח׳ שבועות העדות ואחד שבועת הפקדון ואפילו שבועת שוא ופריך וליתני נמי שבועת ביטוי ומשני כי קתני שבועה דכי קמישתבע לסיקרא קמישתבע אבל שבועת ביטוי דאיכא למימר בקושטא קמישתבע לא קתני ופרש״י אבל שבוע׳ ביטוי דלהב׳ כי מישתבע איכ׳ למימ׳ בקושט׳ קמישתבע שבדעתו לקיימה ואפי׳ עבר עליה שבשפתו ילרו אינו חשוד בכך על השבועה שעבר להוציא שקר מפיו וכתב הר״ן שזה דעת ר״ת וכן כ׳ הרא״ש בפ׳ השולח והמרדכי בהנשבעי׳ בשם ר״י וגם המרדכי בפ׳ השולח כתב כן בשם התוספות וכתבו התוספות בפ׳ כל הנשבעים אבל שבועת ביטוי דאיכא למימר בקושטא קמישתבע לא קתני מכאן רצו לדקדק דמי שעבר על החר׳ לא יפסל לשבוע׳ כיון דבשעת קבלת החרם איכא למימר בקושט׳ קמישתבע ׃ ואמר ר״ת דפסול הוא והכא לא קאמר אלא דלא קתני כלו׳ דלא קמיירי במידי דקושט׳ קמישתבע ולאיה מה׳ שכותב דאמר שהיא איתתא דאיחייבא שבועה גבי דיכא דרבא א״ל בת רב חסדא ידענא בההיא איתת׳ דחשידא אשבועה וה״ה נ״ג גרים ידענא בההיא איתתא דנפקא שם שמים לבטלה ׃ ופירשו שנשבעת ואינה נקיית כגון שלא תאכל ואוכלת והשכה רבא אשכנגדה אע״ג דא״ל בקושטא מישתבע השיב לה חשודה עכ״ל התוספות ׃ והמרדכי כתב פ׳ כל הנשבעין פרא״בי״ה ורי״בא ס״ל כרש״י ׃ ושוב מצאתי בתוס׳ מור״ם שפסק כר״ת ׃ ותמהני על הגהות בפר׳ הנזכ׳ שכתבו לפיכך אדם שעבר על חרמות שלנו חשוד על השבועה וכן פר״י וזה השך מה שכתבו הפוסקים בשם ר״י ובמס׳ ח״ד כ״ג כתב שדעת הרי״ף כרש״י וג״כ רבינו סימן ל״ג והר״אש פ׳ הנשבעין שכן דעת הרי״ף ולא ידעתי היכן כתב כן וכתב רבינו בסימן הסמוך שדעת הרמב״ם כדעת רש״י ובפ״ב מהלכות טוען נראה מדברי הרמב״ם לספק אלא שדעתו כדעת ר״ת וכן כתב הריב״ש בסי׳ שנ״ד שדעת הרמב״ם כר״ת ונראים דבריהם עכ״ל וכתב שם הרב המגיד שכן דעת רבינו האיי ושדעת הרמב״ן והרשב״א כדעת רש״י ז״ל מ״מ רבינו סתם דבריו כדעת ר״ת ורבינו האיי לפי שהרא״ש סובר כן כמבואר בדברי רבינו סי׳ ל״ג ׃ **כתב** הרי״בש סימן ש״א שהרמב״ן והרבה מן האחרונים מסכימין לדעת רש״י ׃ ול״נ להכריע דנשבע שלא לאכול ואכל הרי הוא חייב מלקות ורשע הוא ופסול לעדות ולשבועה אבל נשבע לאכול או לפרוע ולא עשה כיון דאינו חייב מלקות דלא עביד מעשה ג אינו פסול לעדות ולשבועה והא דלא קתני שבועת ביטוי במתני׳ להבא בשלא אכל ואכל משו׳ דלא פסיקא ליה בכל שבועת ביטוי להבא וכן נראה דעת הרמב״ם שכתב בפ״ב מהלכות טוען שכל הפסול לעדות משום עבירה הרי הוא חשוד על השבועה ובפ״י מה׳ עדות כתב איזהו רשע כל שעבר עבירה שחייבין עליה מלקות זהו רשע ופסול לעדות שהרי התורה קראה למחוייב מלקות רשע שנא׳ והיה אם בן הכות הרשע עכ״ל ׃ עיין בתשו׳ הרי״בש שכתבתי בסוף סי׳ ע״ה ׃ **כתב** הרי״בש בסימן ק״ח על שהטילו חרם הקהל על מי שיודע ממנון פלו׳ שיגלה ויגיד והשה אחת עברה עליו ח״ל והחרם שהחרימו הקהל הרי הוא כשבועה להבא ונראה מיניה שהרי לא יצאה שבועה מפיה כלל עכ״ל ׃ **וכתב** עוד בסימן תקט״ו אפילו לדעת האומר דהוי חשוד משום שבועת ביטוי להבא י״ל כי מי שלא פרע החוב שנשבע לפרעו לא הוי חשוד דשמא לא הוי בידו המעות בזמן הפרעון והוי אנוס אא״כ אתו סהדי דהוה שעתא הוו זוזי ברשותיה דהכי אמרי׳ בפ״ק דמציעא גבי כופר בפקדון אלא היכא דאתו סהדי דהשיא שעתא הוה גביה וכן כתב הרשב״א ג בתשובה ודבר זה אין ראוי לאמרו בפני עמי הארץ עכ״ל ׃ **כתב** ה״ר יהודה בן הר״אש בתשובה אם היתה השבועה כתובה בשטר ולא היה כתוב בו שלא יוכל לטעון שפרע והיה אומר שקיים שבועתו ופרע אף ע״פ שלא היו יכולים לפסלו מחמת השבועה דשמא פרע מ״מ צריך לפרוע השט׳ ׃ ו **כתב** הרי״בש בסימן רס״ו על מי שהשביעוהו בחל׳ אם היה בידו דבר מהגניבה שהיא ונשבע שלא היה בידו דבר ואחר כך ילאו מתחת ידו תכשיטים מהגניבה שהיא אין זה מספיק לפסלו כי אם נשבע לשקר בחלר היה מתוך הלוכם ואימתם פן יענישוהו בחוקותיהם שהמשכים והיועץ נעגה כמו האונס ואין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש עכ״ל ׃ ז **כתב** הרא״ש בתשובה על אחד שהעידו עליו שעבר על שבועתו וטוען שגנב הייתי אינו נאמן להשפיר עלמו למסור לו שבועה שאם כן אין לך חשוד אפילו בשבועת העדות דיכול הוא לטעון שכחתי ושגג וכן היה וכדאמרינן בפרק אלו נערות עדים זוממים ממונא משלמי מילקא לא לקו משום דלאו בני התראה׳ נינהו ׃ אמר רבא תדע כיתני בהו מעיקרא אמרי אשתליין עכ״ל ׃ **כתוב** בתשובות הר״מ אם העידו עליו שעבר על החרם ניפסל ואפילו לדברי המפרשים שבועת ביטוי לא קתני דמיפסיל נהכי מ״מ איפסיל בכיוצא בזה שאמר חרמות דלהבא ואפילו אם יאמר השבע לשעבר לא סבקינן ליה דסמכינן אה״ג ור״ח ור״ת ואפי׳ לעדות מיפסל מההיא שעתא ואע״ג דלא אסהידו עליה לפסלו שלא התראה כאביי דאמר למפרע הוא נפסל עכ״ל ׃ ח **הכופר** בפקדון או במלוה ובאו עדים והכחישוהו אם הוא פסול לעדות כ׳ רבי׳ בסי׳ ל״ב ׃ **דין** העובר על חרם הקהל אם הוא פסול לעדו׳ עיין בתשו׳ הרי״בש סימן רס״ו ׃ ט **אם** נשבע לאחד או לשנים אם יכולים להעיד עליו שנשבע להעיד לשקר ולפוסלו לעדות ולשבועה נתבאר בסוף סימן זה ׃ ח **הבא** על ערוה וכו׳ פ׳ זה בורר (דף כו) אמר רב נחמן החשוד על העריות כשר לעדות אמ׳ רב ששת מ׳ בכתפים ובשר ׃ וכתב הרא״ש פר״ת שבא על הערוה וכן עוכח נתו רש״י שפי׳ ארבעין בכתפים ובשר חייב מלקות הוא אע״פ שאין בו התראה דאמר מר מלקין על לא טובה השמועה ולא דמי לאוכל נבלות שפסול דהתם אין יצרו תוקפו כמו בעריות

ד״מ

לד (א) ועיין במרדכי פ׳ אלו מציאות פ״ג שהנו׳ של ספרים גלותנו נכון אין נפסל גזו אמות בני׳ אמתם דקשול אנוס קא שויה אול גל״ם פסול וע״פ דיש הולקים ׃ (ג) וג״ע נקוט גבי אבוד עג עבירות דמבמעם דלא מפסל אבות קול ׃ (ג) כ׳ גמ״ר פ׳ אגודי פ׳ ז״ג גי׳ דאני דאין לפסול מיבני ותוספות הקנות שקשינו׳ דאם לא כן לא יוכשר א׳ מאלף כ׳ הרא״ם גומו׳ כלל ק״ח סי׳ ו׳ דאדם שאומרי׳ עליו שעבר על החרם אין לפסלו אא״כ אמרו עדי׳ ידענו גגיורו שהי׳ פלוני בם כשנתנו החרם וידענו ג״כ כשיורו שעבר על החרם עכ״ל ׃

והא ד' דה' פלו' רבעו לאנסו רשע ופסו' לעדות התם אין יצרו תוקפו כ"כ א"נ להכו' מלת' דוקא מיפסיל כדאמר' החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו אבל לעדו' אחרת כשר וכן משמ' מתוך דברי רי"ף דגרים אמר רב פפא מ' בכתפיה וכה' א"ל התם יצרו תוקפו וליכא' דחשו' לא משמ' לפרושי הכי דה"ל להבא על הערוה ועוד דדוחק הוא לחלק בעריות ולו' דבמשכב זכור אין יצרו תוקפו כ"כ וגם ליכנא דרשע משמ' שפסול לכל עדות וכר' לפרש החשוד על העריות שהוא רגיל וגם בעריות ומתיחד עמהם והנו שומעני' ומ' בכתפים דמלקין על היחו' של כל העריו' חוץ מאש' איש ומלקין על לא טובה השמועה קלא דלא פסיק כהשמון עם מעבירין עליו קול עכ"ל הר"אש · וכת' ב"י שדעת הר"ן כדע' הר"אש ובמ' כ"ב מ"ד שמכים לדברי ר"ת אפי' חשוד בקלא דלא פסיק כשר לעדות חוץ מלעדו' אשה ואמרי'תו בגמ' אמ' רבא ומודה רב נחמן לעדות אשה שפסול אמר רבינא ואיתימא רב פפא לא אמרן אלא לאפוקה אבל לעיולה לית לן בה פשיטא מהו דתימא הא ערוה ליה דכתיב מים גנובים ימתקו קמ"ל דבכמה דקיימא הכי סניאה ליה ופרש"י לאפוקה לומר מת בעלה או גירשה דניח' ליה לשוויה פנויה דתיהוי שכיח' ליה · לעיולה לו פלו' קידש' הא עדים' ליה דתהוי אסירא עליה ולא תהוי שכיחא ליה דכתיב מים גנובים ימתקו והקולי משקר · אבל הרי"ף גורס אמר רבא ומודה רב נחמן לעדות אשה שפסול בין לאפוקה בין לעיולה וכן היא גירס' הרא"ש· ולענין פסק הלכה כ'הרי"ף בשם גאון דהלכה כרב פפא דהלכתא כותיה באיסורי וכר'שום היה דעת הרמ"בם שסתם דבריו פי"ב מה' עדו' כל הנפסל בעביר' וכו' ולא חילק בין חשו' על העריו' לשא' פסולין*

*(ג"ה) ומשמע דהפרש כפי' ר"ת דחשוד על העריות אינו פסול על העדות ולא כפי' הרא"ש ז"ל ע"ש :

אבל הר"אש כת' דהלכ' כרב נחמן דלא כחלק' רב פפא עליו בהדיא אלא ו במתמיה על מ' בכתפיה וכה' מכשר ליה ואין קימא כ"כ דלא מלקין ליה אלא על לא טובה השמועה וגם מדשקלו וטרו רבא ורבינא ורב פפא בשיטתיה דרב נחמן סברי כותיה ועוד שפסול לעדות טפי דמי לדינ' מלאיסורא עכ"ל הר"אש ולענין דינא דיכא לכ"ע אם העידו עליו ב' עדי' שבא על הערוה אע"פ שלא התרו בו פסול לכל עדו' דאי להרי"ף אפי' החשוד על העריו' שבא על הערוה הרי פסק בהדיא כרב פפא דפסל ואי לרש"י הרי הוא ז"ל כתב כשר לעדות דבעינן רשע דחמס וכיון דקי"ל דלא בעינן רשע דחמס כמו שנתבאר בסי' זה ממילא אידחי רב נחמן וק"ל כרב פפא דפסל ודרגיל בעריות וקול יוצא עליו וכו' להרי"ף ורש"י כשר הוא לשאר עדיות שהרי לא הכירוהו בגמר' ולהר"אש כיון דפסק כרב נחמן מני כשר הוא ולענין עדות אשה לכ"ע נמי מיפסיל למאן דפסק כר"מ דסבר שחשו' על הדב' לא דנו ולא מעידו · אבל בהא איכ' לספוקי אי מיפסיל דוקא לאפוקי או אפי' לעיולי כפי חילוף הגירסאות שכתבתי · וכתב המרדכי בשם הגאונים דבועל ארוסתו בלא כתובה ובועלי נדות פסולין להעיד עכ"ל : ובועל ארוסתו כר' דמדרבנן הוא דמפסיל אא"כ היא נדה (ד) : כתב הרשב"א כל שהכיר שמעון בנזק שעושה לו ראובן בפתיחת אותו פתח ובא וסייע עמו בודאי מחל ואע"ג דבידו' משמע דאפילו דמושיט לו צרורות מצי א"ל ה הוינא בך אנו אין לנו אלא בנמרתינו ואם שמא עבר שמעון ונשבע שלא רצה בפתיחתו לא טוב עשה אבל לחייבו על השבועה כעבריין אינו נרא' שאלו הדברי' הם מסורין ללב שאפשר שהאמת אמר שלא סייעו ע"ד מחילה אלא רצה לבטל' בו היבנה ביני' ויפתח ויחזור ויסתום : י טבח שנמצא אחריו נבלה וכו' בפרק זה בורר (דף כה) ההוא טבחא דנפק טריפה מתותי ידיה פסליה רב נחמן ועבריה · ל' הרמ"בם טבח שבודק וכו' יראה מלשונו יא שהבודק לאחר אינו נפסל אם יצאה טרפה מתחת ידו מאחר שרבי' מפ' כן בדברי הרמ"בם לא ידעתי למה לא כתב כן בשם הרא"ש שגם הוא ס"ל דההוא טבחא דנפק טריפה מתותי ידיה היה לו בה הנאת ממון היה שכך כתב בפ' זה בורר ובשאר כל ממון אם בא לידו באיסור ורוצה לעשות תשובה צריך להוצי' הממון מתחת ידו כדחזינן לעיל גבי חשוד על הטריפה דאין מקבלין תשובתו עד שיתברר ע"י ממון אחר ששב בתשובה שלימה כ"ש שאותו ממון של איסור צריך להוצי' מתחת ידו עכ"ל הרי בהדיא דס"ל דחשוד על הטריפ' שיש לו בה הנאת ממון עסקינן אבל דעת הרמ"בם נראה שאינו כמו שכתב רבינו אלא כל מי שיצא טריפה מתחת ידו ל"ש בודק לעצמו ל"ש בודק לאחרי' נפסל הוא לא נפתח' דינ' אלא שהבודק לעצמו כיון שיש לו בה הנאת ממון אע"פ' שעשה תשובה לא מתכפר עד שילך למקום שאין מכירין אותו וכו' כמבואר בסו' סי' זה והבודק לאחרי' כיון שאין לו בה הנאת ממון לא בעי כולי האי אלא בתשובה מתכפר אבל תשובה מיהא בעי ואיכא לחלוק בין עובר במידי דאית ביה דררא דממונא לעובר במידי דלית ביה דררא דממונא כתבו רבי' בסוף סי' זה בש' הרמ"בם ובבאורי להרמ"בם הארכתי יותר : י ומ' אפש' דטבח שיצא' טריפ' מתחת ידו אם אין לו בה הנאת ממון לא מיפסיל דכיון דאין לו בה הנאה לא חשדינן ליה במזיד אלא בשוגג* יב נגנבו נגזלו וכו' פ' זה בורר (שם) תאנ' הוסיפו עליהם הגזלנין ופריך גזלן דאורייתא הוא ומוקי לה בגזלן דרבנן וכתב רבי' והיינו

*(ג"ה) ע"ל אבל בהא דאי אמר בשוגג הייתי אינו נאמן דא"כ שוטה הוא :

הבא על הערוה או על הזכר פסול לכל עדות · ט אבל החשוד על העריות שרגיל עם העריות ומתייחד עמהם וקול יוצא עליו שפרוץ בהם כשר לעדות אחר ופסול לעדות אשה בין להכניסה לבעלה בין להוציא' מבעלה · י טבח שנמצא אחריו נבלה הרי הוא כאוכל נבלות לתיאבון ופסול לשון הרמב"ם טבח שבודק לעצמו ומכר לאחרים ויצאה טריפה מתח' ידו פסול ירא' מלשונו יא שהבודק לאחר אינו נפסל אם יצאה טריפה מתחת ידו · יב גנב (ס) וגזלן אע"פ שהן בני תשלומין ואינן בני מלקות פסולים לעדות והיינו רשע דקרא דכתיב עד חמס יג עד זומם פסול למפרע משעה שהעיד כגון אם העיד בניסן והוזם בתשרי על אותו עדות כל מה שהעי' מניסן ואילך פסול יד ואם הוא עדות בשטר פסול משחתם בשטר וה"מ שנתברר מתי חתם אבל אי לא ידעי' מתי חתם לא פסלי' ליה מזימנא דשטר' דכיון דזייף איכא למימר השתא חתם על שטרא ולא מפסדי' לשטרי דאינשי דהוו' חתום בהו מספק ואם הוחזק שטר זה שמזימין אותו בו בב"ד נפסל משעה שהוחזק השט' בב"ד טו כתב הרמ"בם אע"ג שהחזירו הגנב והגזלן הממון שגנבו וגזלו ושלם עד הזומם הממון שהוזם עליו פסולי' ואיני יודע למ' לא יוכשרו אח' שהחזירו הממון ואפש' שר"ל אע"פ ששלמו כיון דבכפיי' ב"ד שלמו פסולים עד שישובו מעצמם יו המלוה ברבית פסול אחד המלו' וא' הלוה אם ברבית קצוצה פסולין מן התורה יז ואם באבק ריבית פסולים מדרבנן ור"י נסתפק בערב ועדים אי פסולים או

רשע דקרא כלומר שאע"פ שאין חייבין מלקות משום דבני תשלומין נינהו כיון דחשוד אממונא אתי לאסהודי שיקרא וגנב וגזלן חדא מילת' הוא של הביריים שלא כדין ות"ש הרמ"ב' ועוד יש שם רשעי' שהם פסולי' לעדות אע"פ שהם בני תשלומין ואינן בני מלקו' הואיל ולוקחי' ממון שאינו שלהם בחמס פסולים שנ' כי יקום עד חמס באיש כגון הגנבים וכו' : יא כתב הרי"בש בסי' רס"ו לא נפסל אלא הגנב עצמו לא המקבל ממנו ולא אפי' החולק עמו *

*(ג"ה) [illegible]

יג עד זומם וכו' שם ובפרק מרובה (דף עג) עד זומם אביי אמר למפרע הוא נפסל דבעידנ' דאסהיד רשע הוא והתורה אמרה אל תשת רשע עד : ורבא אמר מכאן ולהבא הוא נפסל ואסיקנ' והלכת' כאביי וזו היא אחת מן יע"ל קג"ם : יד ומ"ש ואם הוא עדות בשטר וכו' עד משעה שהוחזק השטר בב"ד כך כתב הרי"ף פ' מרובה והרמ"בם פ"י מה' עדות : ועיין במש"כ כ"ב ח"מ וכת' הר"ן בס"פ ב דכתובות בשם הר"ז חולק על זה שכ' דבעדות ע"פ איכא הזמה אבל בעדות בשטר ליכא : וכ' רבי' בסי' מ"ג שאם אמרו זוממו כתבנוהו והזמנו אם אלו מודעים באיזה יום חתמוהו שהוא השטר ביום פלוני חתום ב... כיון שהוזמו נפסלו למפרע משעה שחתמו : יב עדים שכתבו שטר מוקדם אם הם פסולים עיין בתוס' והרא"ש פ' איזהו נשך : ובהר"ן פ"ב דכתובות : ובמגיד משנה פכ"ג מה' מלוה יא : יג כתב הרי"בש בסי' רס"ו איני רואה מנודעין של אלו העדי' שום הוכחה שעבר ונכשל על החר' קודם שהעיד בעדו' הקידושין אלא שאמרו שהם שעבר על החרם ולא ביארו באי זה זמן וא"כ אינו נפסל אלא מעת שהעידו עליו בב"ד דמוקמי' גבר' אחזקתי' עכ"ל (וכ"כ הרשב"א בתשו' סי' תמ"ו) : טו כתב הרמ"בם אע"פ שהחזי' וכו' דברי הרמ"בם ולא היה נר' הרמ"בם להזכירו אבל כ"ל דאפי' שהחזיר ברצונו קא' ונפקא ליה מדת' מאימתי הזרת מלוי ברבית וכמו שיתבא' ממאן דהכשרו' ממון שהחזי' עקי' ואפ"ה לא מתכשרי כיון שמתחלה עשו באיסור דמיון עבר' תשובה : (ו) טז המלוה ברבי' וכו' פ' זה בורר (דף כה) אמ' רבא לוה ברבית פסול לעדות והא אנן תנן המלוה ברבית מלוה הבאה ברבי' כלו' ומ' מלוה ולוה שגם הלוה מתוך ממון שהוא צריך למעו' לעשו' בהם נרפ' וכו' ונסתפק בהן ר"י וכו' ונפ' הגניה אסה דא' שטר שיש בו רבית גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית וק' לר"י דהא חשו' על הרבית כשר כיון שהעדי' עוברין על לא תשימון וי"ל דלא תשימון עליו נשך לאיכוי בערב ולוה וערב משמע להו ובפ' איזהו נשך קתני ואלו עוברין בלא תעשה המלוה והלוה המלוה משמע להו ולא בעדים ולא הסופר הערב והעדים אינהו מחנ' כפשו' א"כ הב"ע ברבי' דרבנן ולא מיפסלי אבל ברבית קצוצה דעביר' דאוריית' הוו נפסלי' והרמ"בם פ"י מה' עדות כ' מלאתי י' בשם הגאוני' והיינו סייעתא לתירוץ להא דאמרינן לאיכוי ערב ועדי' ורבי' בסי' כ"ב כ' דשט' שיש בו רבית גובה את הקרן מסמנ' דס"ל דעדי' כשרי' הם וכ' במ"כ ב' ח"מ דעדי' ולוה והערב עוברי' על לא תשימון ואמרי' עליהם ראוי לאיכוי הערב והעדי' והסופר עוברי' על לא תשימון או שזה ל'המשנ' בפ' איזהו נשך ועו' מנו' מהם מל' סרמ"בם יות' מל' המשנ' ועב"ז אין תשימון כיון דלא בני מלקו' נינהו וב"כ הרמ"בם בפי' שמי שעבר עביר' שחייב מלקות הוא פסול אבל הכי לא א"כ הוא עד דחזו' כמ"ש בזה הלשון ודין שטר שיש בו רבית כתבו רבי' סי' נ"ב מגו' הבאה ברבי' קתני ומשום לוה לא מפסל למלוה דאע"ג דעבר אדאורי' לא פסיל מדאורי' אלא למלוה דאי' ליה רווחא אבל ללוה דמפסיד לא (ועי' ב"י ס"י קס) יז ומלוה ברבי' דרבנן פסול אבל לא לוה דאבק רבית ליכ' איסור' אלא למלוה דהכי אשכחן בהיזהו כמו ב' נבי בני רב עיליש עכ"ד ומכל דברי' דדינו דערב ועדי' כיון שלא נהנו כלו' לא מיפסלי : יז וכהב הרב בית ערובת... ההלוה ברבית קנולה מנו' של יתומי' שנאמר כי עדים בדבר שהאפטרופוס פסול לעדות ולשבועה עד שיחזור הדבר גמורה דאפ' לפי מה דפי' ר"י בממעינין והפט"ש ... ומלוה מהנ' להו אבל האפטרופוס אין איהו דקא עבד המנ' אם אין עדים אלא ... רשע עכ"ל ונ"ש ברבית קנולה הוא

או לא דאיכא למימר לא תשימון עליו נשך למלוה וללוה משמע כדאמרינן בעלמא לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו וא"א הרא"ש ז"ל כתב מצאתי כתוב בשם הגאונים שמנו כל פסולי עדות ומנו הלוה והמלוה ולא מנו עדי' וערב עמהם · יח העובר על גזל של דבריהם כגון גוזלי מציאות חרש שוטה וקטן · יט וכגון החמסני' שגוזלים משל חברי' שלא ברצונו ונותן לו הדמי' פסולים מדבריהם : כ אריס שגונב מחלקו של בעל הבית דבר מועט בדבר שנגמרה מלאכתו אינו נפסל בכך שמורה היתר לעצמו להיות כמו פועל שאוכל בדבר שנגמר' מלאכתו ודווקא אריס שיש לו חלק בגוף הפירות כא אבל רועה שגונב משל בעל הבית אפילו כל שהוא פסול כב הרועים אחד רועה בהמה גסה ואחד רועה בהמה דקה סתמא פסולים שחזקתן שמרעין בשדות אחרים אפילו לא ראינו שעשו כן ודווקא ברועה בהמות שלו אבל של אחרים אינו פסול עד שנדע שמרע' בשדות אחרים : כג המוכסין סתמן פסולים שחזקתן שנוטלין יותר מקצבתן כד ונבאי מנת המלך סתמן כשרין ואם נודע אפי' בפעם אחת שנטלו יותר מהראוי להם לגבות פסולים · כה משחקים בקוביא פסולים ולאו דווקא בקוביא אלא אפילו בכל מיני שחוק אפילו בקליפי רימונים ואגוזי' ודווק' כשאין לו אומנ' אחרת אלא הוא והטעם מפני שאז אינו מתעסק בישובו של עולם לידע כמה טורח האדם אחר הממון ונקל בעיניו להעיד שקר להפסיד ממון חבירו לפי' אם יש לו אומנות אחרת כשר כו ומפריחי יונים והוא שאומר לחבירו אם תקדו' יונתי לשלך למקום פלוני תתן לי כך וכך ואם שלך תקדו' אתן לך כך וכך והוא הדין העושין כן בכל מיני בהמה וחיה ועוף גם אלו אינן פסולין אלא כשאין להם אומנות אחרת · כתב הרמ"בם מפריחי יונים בישוב פסולין שחזקתן שגוזלין יונים של אחרים וכן מפרש טעמא לפי שאינו עוסק בישובו של עולם גבי קוביא

דכל היכא שאינו מלוה הוא כלום לא מיפסיל ברבית דרבנן: ואיפסר דמשו' דמעו' יתומים מותר להלוותן באבק רבית וזו ל"ל עיקר: ובתשובת י' מהרש"ל מלאתי שעכשיו שנתפשט המנהג להלוות מעות יתומים אפילו ברבית קצוצה אף ע"ג דשלא כדין עבדי מ"מ אין לפסול האפטרופוס שהלוה מעות היתומים ברבית משום דכיון דקא עביד כמנהג וקא סבר עלים עבידנא להרויח היתום לא מיפסל וכעובדא דהנהו קצולאי: * והרשב"א כתב בתשובה כל שהוא מלוה מעות של גוי ברבית קצוצ' אינו נפסל בכך וכן אפילו היה אפטרופוס על היתומים והלוה מעות היתומים ברבית קצוצה אינו נפסל בכך יח וכתב עוד שאפילו עד התוס בשטר שנה והעידו עליו שהלוה לישראל ברבית קצוצה כל שהדבר מפורסם שהוא אפטרופוס או סרסו' של גוי תולין דשל גוי הלוה ברבית וכן כשהוא אפטרופא ליתומי' תולין בשל יתומים והשטר שהוא חתום בו כשר אבל באינו מפורסם אין תולין מעשה גזילה או רבי' שנעש' בעדים בהיתר עד שיתברר וכההיא דאמרינן בדידי אזיף ברבית' ולא תלי' רבית בגוי או יתומים וכן בגזילה בשקרא עליו ערע' דגזלנות אין תולין אותו במלוה ישנה או דינמא דידיה חטף עכ"ל: והרי"בש כת' בתשוב' סי' ת"ג שאם העידו על אדם מוחזק בכשרות שהלוה ברבית שתולים לומר שהלו' בדרך שאין בו איסו' או שהיה טועה וסביר שאין איסור בדרך ההוא ועיין שם: יח העובר על גזל של דבריהם וכו' בפרק זה בורר (שם) תאנא הוסיפו עליהם הגזלנין יט והחמסנין ופריך גזלן דאורייתא הוא ומוקי לה בגזלן דרבנן ומדפרכי' הכי בגזלן ולא בחמסן משמע דמדרבנן הוא דמיפסיל ואף ע"ג דבפ"ק דמציע' (דף ה) אמרי' לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו דמשמע דלאינשי משמע אבל קושטא לאו הכי הוי כתבו התו' די"ל דמשמע להו דקאמר ר"ל נמי דכן הוא האמת: ומ"ש רבי' דחמסן יהיב דמי הכי משמע שם בפ' זה בורר ובהדיא אמרינן (בפר' הכונס דף סב) חמסן יהיב דמי גזלן לא יהיב דמי וכתב בהגה' ל"ב ח"ד ויש מי שכתב דחמסן פסול דאורייתא כיון שלוקח בחוזק ולאפו' עיקר עכ"ל ולא ידעתי היאך יוכל ליישב בעל ספר' זו הא דקאמר' הוסיפו עליהם החמסנין והגזלנין דהא משמע בהדיא דמדרבנן מיפסיל וכתבו התוס' בריש מציעא דחמסן מיפסל מדרבנן וה"מ כשחוטף לחטוף מיד ליד בידיעת הבעלי' אבל היכא דלא מחליף אלא מעלי' חמסנותו ואו' שהלבדים לו לא פסיל (ח) ודע שדעת הרמב"ם כדעת רבינו כדמשמע בסוף דבריו בפ"י מה' עדות ולענ"ד שבתחלה גבי פסולי דאורייתא כתב כגון הגנבים והחמסנין הרגון בו הגזלנין אלא דנקט ליפנא דקרא או שהגהה מוספת ולריך לגרוס כגון הגנבים והגזלנין וסוף לשונו מוכיח שכתב אף על פי שהחזיר פסול לעדות מעת שגנב או גזל * · מי שהחזיקו אותו מספר ונשתמש בו הם נפסל לעדות ולשבועה עיין במרדכי פ"ב דמציע'

*(ג"ה) ומ"ש כגון גוזלי מציאת חרש שוטה וקטן כפר' ט' מנזיקין:

כ ארים שגונב וכו' שם אמר רב נחמן גנב גינן וגנב תמרי לא נחמי' גנב ה"מ באריסא ודבר מועט ובדבר שנגמרה מלאכתו איכריס דרב זביד חד גנב קבא דשערי ופסליה וחד גנב קיבורא דאסיני ופסלי' ופרש"י גינן זמן קציר תמרי זמן בציר ואסיף באריסא דטרח בה ומורה היתר לעצמו ליטול דבר מועט יותר על חלקו מפני טרחו ודבר שנגמרה מלאכתו דעשוי נעשה כפועל ומורה בה היתרא וסבר לא קפיד · אריס לאו היינו אריס ואינו חולק בפירות עכ"ל זו היא גירסת ספרינו והיא גירסת הר"אש וכן גירסת העיטור וגירסת סמ"ג אבל הרי"ף * גורס ובדבר שלא נגמרה מלאכתו וכ"כ הרמ"בם פ"י מהלכות עדות נראה דס"ל דכל זמן שלא נגמרה מלאכתו מורה ואמר כיון שאני עוסק במלאכה מותר אני ליקח דבר מועט אבל כל שנגמר מלאכתו אינו מורה אלא דרך גניבה הוא נוטל:

כב הרועים א' רועה וכו' ג"ז שם הוסיפו עליהם הרועים כג והגבאים כד והמוכסים רועים מעיקרא סבור אקראי בעלמא כיון דחזו דקא מכווני ופדו לכתחלה גזרו' בהו רבנן הגבאין והמוכסי' מעיקרא סבור מאי דקיץ להו קא שקלי כיון דחזו דקא שקלי יתירא פסלינהו אמר רבא רועה שאמרו אחד רועה בהמה גסה ואחד רועה בהמ' דקה תנא רבי יהודה סתם רועה פסול סתם גבאי כשר ובפ"ק דמציעא אוקימנא להא דאמר רב יהודה סתם רועה פסול ברועה בהמות דידיה · אבל ברועה בהמות דעלמא סתמייהו כשר דאי לא קימא הכי אמאי מיותא לרעיא היכי מסרינן והכתיב ולפני עור לא תתן מכשול אלא חזקה אין אדם חוטא ולא לו וכן כתבו הרי"ף והרא"ש ובט' ל"ב ה"ד ופירש רש"י גבאין ממונים שמעמידין מלך הקוצות לגבות מס וגנות המלך וברנא והרכינה ע"י ישראל הגוייהם סתם רועה דלכתי לא חזינן דעיילי בהמותיו בשדות אחרו' סתם גבאי כשר עד דשמעינן ביה דשקיל יתירא: וכתבו התוספות סתם גבאי כשר פירש שקודדים והא דהוסיפו הגבאין והמוכסין כדחזינן דשקלי יתירא · וקא אתי לאשמועינן דאף על גב שהחזירו הגבאי והמוכס פסול דלא ידע לעמן כסדר ועוד דכיון דעדין הם עוסקין בגבאות חשודים לחזור לקלקולם עכ"ל וכתב בהגהת אשירי ופר"ח דהאי מוכסין לאו משום דשקלי טפי ממאי דקיץ להו פסילי דאם כן היינו גבאין אלא משום דבזמן שהמלכות מטיל מס כך וכך ליקח מן היהודים כפי ממונם ורוב מוכסים שנושאין פנים למקצתם ומקילים ומכבידים על מקצתם יותר מן הראוי כמאן גזלנין לפיכך פסלינהו רבנן יט הילכך צריכין ליזהר דאפי' הקהל כשמשימים מס מחומד שדעת על כל אחד ואחד לפי ממונו שלא יחניפו להוסב ולא יכבידו לשונא כדי שלא יפסלו לעדות ולשבועה מא"ז ע"כ ומשמע לי דגבאי היינו נושא מנת המלך ושכרו קצוב וידוע ולפיכך סתמו כשר עד שיודע שלוקח יותר ומוכס היינו שקונה מנת המלך בכך וכך לשנה והוא נושא לעצמו הסוד ליקח יותר ממה שלוה המלך ליטול וה"כ אמרי' בפ' שבועת הדיינין אין לך משפחה שיש בה מוכס שאין כולם מוכסים ואינו משפחה שיש בה גבאי לא קתני ולפיכך כשאמר רב יהודה סתם גבאי כשר לא אמרינן דה"ה למוכס אלא דוקא גבאי אבל מוכס סתמו פסול כנ"ל להעמיד דברי רבינו והרמ"בם בפ"י מהלכות עדו' ובמס' ל"ב ח"ד שכתבו דסתם מוכס פסול כ ודע דבגמרא פרכי' אהא דאמר רבא רועה שאמרו אחד רועה בהמה גסה ואחד רועה בהמה דקה והאמר רבא רועה בהמה דקה בארץ ישראל פסולים בח"ל כשרים רועה בהמה גסה אפילו בא"י כשרים ומתרץ הסוא במגדלי איתמר ופרש"י בא"י תגיה' טפי משום ייסוב א"י מגדלי איתמר שמגדלים אותם בבתיהם ולפ"ה בא"י פסולים מגדלי בהמה דקה דעבידא דמשמטא ורהטא לתוך השדות אבל גסה לא משתמטא ואיפשר לנטרה אבל רועה שמרעה בחוץ באפר של ייסוב אפילו בהמה גסה פסול שמכנסם בשדה של אחרים עכ"ל הרי דמגדלי בהמה דקה בא"י פסולי' וכן פסק הרמ"בם בפ"י ותמהני על הרי"ף והר"אש ורבינו ובט' שלא הזכירוהו ואיפשר שמפני שהיו רחוקים מא"י היה אצלם כדבר בלתי נוהג ומטעם זה השמיטו * · כא פיסול סוחרי שביעית יא וקצותה שהוזכר בגמרא פרק זה בורר והרמ"בם בפי"ב מהלכות עדות: יא

*(ג"ה) סאידנא דליכא לישראל שדות בא"י ל"ל דתנא ר' בהמה דקה בא"י נמי כשרים:

כה משחקים בקוביא וכו' משנה שם (דף כה) אלו הם הפסולים המשחקים בקוביא ומלוי ברבית ומפריחי יונים וסוחרי שביעית אמר רבי יהודה אימתי בזמן שאין לו אומנות אלא הוא אבל יש לו אומנות שלא הוא כשר והסוברים הרמ"בם ורבינו דלא קאי ר' יהודה אלא אריישא דהיינו משחק בקוביא כו ובכללו הוי מפריחי יונים דקאי נמי עלייהו וטעמא דלהכי מיפסלי משום גזל או משום פירות שביעית אבל הכי דלא מיפסלי אלא מפני שאין עוסקים בישובו של עולם בעינן שלא יהא להם אומנות אלא הוא אבל אם יש לו אומנות אחרת אין כל עסקו שלא בישובו של עולם ואמרינן בגמרא משחק בקוביא מאי קא עביד אמר רמי בר חמא משום דהוי אסמכתא ואסמכתא לא קניא רב ששת אמר כה"ג לאו אסמכתא היא אלא לפי שאין עסוקים בישובו של עולם מאי בינייהו איכא בינייהו דגמר אומנות אחריתי והרי"ף לא כתב אלא דברי רב ששת אלמא כוותיה ס"ל ואיפשר דטעמיה מדאמרי' דרמי בר חמא ס"ל דלא כר"יבל ודלא כרבי יוחנן ואע"ג דבגמר' אמרינן אמר רבי אבהו א"ר אלעזר הלכה כר' יהודה כדאמרי' הלכה מכלל דפליגי מ"מ כיון דהלכה כרבי יהודה דדוקא באין לו אומנות אלא הוא מיפסיל ממילא הוי טעמא משום ישובו של עולם: ובמפריחי יונים אמרו בגמרא הכא תרגימו אי תקדמי' יונך ליון ר' חמא בר אושעי' אמר ארא ופרש"י אי תקדמי' יונך ליון אתן לך כך וכך ארא מלומד להביא יונים ממקומן לבית בעליו על כרחם ויש בהם גזל מפני דרכי שלום והוזכר רבינו כמ"ד אי תקדמי' יונך ליון דהוא דומיא דמשחק בקוביא וכ"ש דארא נמי פסול דהרי יש בו משום גזל ומ"ש ולאו דוקא קוביא וכו' וכן מ"ה וה"ה השועים כן בכל מיני בהמה וכו' בריתא שם: כתב הרמ"בם מפריחי יונים וכו' טעם דברי הרמ"בם כתבתי בהרוכה בביאורי ע"י מהלכות עדות ג עיין עליו: ומ"ש רבי' ולפי זה אם יש לו ממון וכו' כלו' אם בריא לנו בודאי שיש לו ממון אחר מיוחד לאכול ממנו ומה שמרויח בקוביא אינו אוכלו אלא חוזר ומשחק אותו או שמצניעו אינו פסול: דין משחק בקוביא אימתי אסור ואימתי מותר אבאר בדיני אסמכתא בס"ד: דין עדים שהיו אנוסים ביום הרב עיין בתשו' הרא"ש בתחלת כלל כ"ד · ובתשו' הרי"בש סי' ר"י"א וסי' י"ב: כז כל שאינו וכו' בפ"ק דקידושין (דף מ) אמתני' דכל שאינו לא במקרא

(ח) וכן הוא בהגהות מרדכי וג"מ ד' קמ"ל ע"א ועיין בתוספ' דכתובות ד' י"ח ע"ב וגבולות נגעי דבורי גו':

קוביא וחזקתו שהוא אוכל מן הקוביא שהוא אבק גזל ולפי זה אם יש לו ממון אחר שאוכל ממנו אינו פסול אבל לפי הטעם שפירשתי פסול לעולם: **כז** כל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ פסול לעדות ונתן הרמ"בם טעם לדבר שכל מי שירד לכך חזקתו שעובר על רוב עבירות שיבואו לידו לפיכך אין מוסרין עדות לעם הארץ ואין מקבלין עדות ממנו אא"כ הוחזק שהוא עוסק במצות ובגמילות חסדי' ונוהג בדרכי ישראל ויש בו דרך ארץ דאז מקבלים עדותו אע"פ שהוא עם הארץ והוא אינו לא במקרא ולא במשנה **כח** נמצא כל ת"ח בחזקת כשרות עד שיפסל וכל עם הארץ בחזקת פסלות עד שיוחזק שהוא הולך בדרכי חכשרים וכל מי שמקבל עדות ע"ה קוד' שתהיה לו חזקה זו או קודם שיבואו עדים ומעידין שהוא נוהג במצות ודרך ארץ הרי זה הדיוט ועתיד ליתן הדין שהוא מאבד ממון ישראל על פי רשעים: **כט** האוכל בשוק פסול לעדות מפני שאין לו בושת פנים ואינו חושש להעיד שקר ופי' ר"ח דוקא בחוטף ואוכל ור"ת פי' דוקא בקובע סעודותיו בשוק: **ל** לשון הרמ"בם הבזויין פסולין לעדות מדבריהם והם האנשים האוכלים בשוק בפני כל העם וכגון אלו שהולכים ערומי' בשוק בעת שהן עוסקין במלאכ' מנוולת וכיוצא באלו שאין מקפידין על הבושת כל אלו הן חשובין ככלב ואין מקפידין על עדות שקר: **לא** מקבלי צדקה מהגוים בפרהסיא אם היה אפשר להם להתפרנס בצינעא והם אינן חוששין להתבייש לקבל בפרהסיא פסולין לעדות ואם א"א להם להתפרנס בצנעא כשרים: **לב** כתב הרמ"בם המוסרין והאפיקרוסין והמינין והמשומדין לא הוצרכו חכמי' למנותן בכלל פסולי עדות שלא מנו אלא רשעי ישראל אבל אלו המורדים הכופרים פחותים הם מהגוים שהגוים לא מורידין ולא מעלין ויש לחסידיהם חלק לעולם הבא ואלו מורידין ואין להם חלק לעולם הבא · **לג** כל הפסול מן התורה כגון גזלן דאוריתא וכיוצא בו פסול אע"פ שלא הכריזו על פסולו פסולי דרבנן אין נפסלים עד שיכריזו עליה' וכל עדות שהעידו קודם הכרז' כשר **לד** וסתם רועה מכריזין עליו · **לה** כתב הרמ"בם כל הפסול בעביר' אם העידו שני עדים שעשה העבירה

ב"י

ולא במשנה ולא בדרך ארץ אין זה מן הישוב א"ר יוחנן ופסול לעדו' ונתן הרמ"בם טעם לדב' שכל שירד לכך חזקתו שעובר על רוב עבירו' שיבואו לידו לפי' אין מוסרין עדו' לעם הארץ וכו' עד על פי רשעים: כל אלה דברי הרמ"בם בפי"א מהל' עדות: ומ"ש לפי' אין מוסרין עדו' לע"ה למד כן הרמ"בם מדתני' בפסחי' פ' אלו עוברין (דף מט) ע"ה אין מוסרין לו עדות ואין מקבלין ממנו עדות כלומר אין מזמנין אותו להעיד לכתחלה · ואין מקבלין ממנו עדו' שאינו יודע לכוין והק' הרי"ף על זה מדאמר רב פפא בפ"ב דחגיגה כמאן מקבלין האידנא סהדותא מעם הארץ כר' יוסי דאמ' התם מפני מה הכל נאמנין על טהרת יין ושמן כל ימות השנה כדי שלא יהא כל אחד ואחד בונה במה לעצמו · ומתרץ דע"ה דחגיגה איתיה בדרך ארץ וע"ה דפסחי' ליתיה בדרך ארץ ולפי דבריו צ"ל דכי קתני אין מקבלין ממנו עדו' דמשמע דקבולי לא מקבלינן אבל בדיעבד עדותו עדות לאו דוקא דהא ע"ה כי האי פסול לעדו' דהא אינו לא במקר' ולא במשנ' ולא בדרך ארץ · אבל רש"י פירש בחגיגה דפליגא אדפסחי' ותרוייהו בע"ה דליתיה במקר' ובמשנ' · ואיתיה בדרך ארץ ומצות וכל כי האי נמי דכשר לעדות מ"מ ס"ל לרבנן דלכתחלה לא מקבלים והאידנא דמקבלין סמכינן אדר' יוסי · וכתב הר"ן שדברי רש"י יותר נכונים והר"אש כ' על דברי הרי"ף ולא ידענא מה היה קשה לו לרי"ף מהאי' דחגיג' דקאמ' כמאן מקבלין האידנא סהדותא מע"ה דאדרבה משתם מוכח דפסו' לעדו' כדאמ' הכ' שאין מקבלין ממנו אלא שצריכין אנו להכשירם ולקבל מהם עדו' שאם היינו מרחקי' אותן ביותר היו עושים דת לעצמם ומכניסים להם דיינים מתוכם כדקאמר ר' יוסי התם מפני מה נאמנו הכל כמאני' על טהרת יין ושמן וכו' והא דקאמ' רב פפא כמאן מקבלין האידנ' סהדותא מע"ה וכו' משמע אף ע"פ שמן הדין לא היה לנו לקבל עדות מע"ה צריכין אנו לעשות כמאי דקי"ל רבי יוסי ואי איירי התם בע"ה שאין בו שום פסול כמו שכתב הרי"ף למה יהא פסול לעדות אלא ודאי פסול היה וצריכין להכשירו מפו' דר' יוסי עכ"ל הר"אש והרמ"ב' איפסק דס"ל כהרי"ף וק"ל דהתם ע"ה ליתיה במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ ואם כן הויא דפסחים איירי בהתם ע"ה והסיא דחגיגה איירי בע"ה דאיתיה בדרך ארץ ומצות וכיון דליתיה במקרא ובמשנה לא היה ראוי לקבלו אלא משום דרבי יוסי ומפשט דברי הר"אש משמע דע"ה דליתיה בתורה ובדרך ארץ אע"פ שהיא פסול מקבלי' סהדותיה מדרבי יוסי · והם הפך סברת הרמ"בם ולפי זה יש לתמוה על רבינו שתפס סברת הרמב"ם והניח סברת הר"אש ולא עוד אלא שלא הזכיר סברת אביו כלל ולכך אני אומר דס"ל לרבי' שהר"אש פוסק דלא כר' יוסי ורב פפא דאמר כמאן מקבלין וכו' לא לפסוק הלכה כרבי יוסי נתכוון ולא ללמדנו שבימיהם היו מקבלין עדות מע"ה אלא לא היו מקבלין ולא בא אלא לומר שצריך להתיישב בדבר וה"ק לרבי יוסי יש לחוש לעידי עמי הארץ ולהכשירם אבל אנן לא קי"ל הכי אלא כברייתא דפסחים דאין מוסרים להם עדות וכו' והתם ע"ה ליתיה בתורה ובדרך ארץ כדברי הרמ"בם ובמשרים כת' נ"ב ח"ד כמה סברות ארוכות כמעורבבות ולא ראיתי להאריך בהם · וז"ל המרדכי בהגהות סנהדרין בשם העיטור כתבו הגאונים מי שאינו זריז בתפלה ובמצות ואין בו דרך ארץ פסול לעדות וע"ה דפסחים שעוסק בתורה ובמצו' ובדרך ארץ ואינו בן תורה עד כאן לשונו: **כט האוכל** בשוק וכו' בפ"ק דקידושין ת"ר האוכל בשוק ה"ז דומה לכלב וי"א פסול לעדות · אמר רב אידי בר אבין הלכה כי"א ופרש"י האוכל בשוק הואיל ואינו מקפיד על כבודו אינו בוש לגזול בעלמו וליפסל והקשו בתוספות מדאמרינן בירושלמי אין שבח לת"ח לאכול בשוק משמע דלאחר אין קפידא ופר"ח דה"מ בחוטף ואוכל ול"ת פשיטא דגזלן הוא · וי"ל שחוטף פחות משוה פרוטה · א"נ שגזל דבר שאינו מקפיד עליו וה"ר אליהו מפרש כגון שהלך אצל החנונים וטועם מאכל כולם מעט מעט כאילו רוצה לקנות מהם ור"ת פי' היינו שאוכל בשוק סעודת פת דנראה יותר והר"אש כתב סברת ר"ת ולא הזכיר בה פת אלא כך כתב ור"ת פירש דהאי אוכל בשוק היינו כשאוכל שם סעודתו · והר"אש והתו' דרך א' להם בסבר' ר"ת דאוכל בשוק היינו קובע סעודתו בשוק · **ל** והרמב"ם פי"א מהל' עדות כתב וכן הבזויי' פסולים לעדות מדבריהם והם האנשים שהולכים ואוכלין בשוק בפני כל העם · וכתב נמ' כ"ב ח"ד שדעתו כדעת ר"ת ולא ראיתי בדברי הרמ"בם הכרע לכך ויותר נראה לומר דס"ל דהא דאמרינן פסול לעדות היינו כשאוכל בשוק בפני כל העם אבל אם אוכל בשוק שאין בו רוב

ב"ח

טעם אלא קלא קלא עוברים והנים לא מיפסיל והיינו ההיא דירושל': **וכגון** אלו שהולכי' ערומים וכו' פי"א מהל' עדות: **לא מקבלי'** צדקה מהגוים וכו' פרק זה בורר אמ' רב נחמן אוכלי ד"א פסולים לעדות ה"מ בפרהסיא אבל בצנעא לא ובפרהסיא נמי לא אמרן אלא דאפשר ליה לאתזוני בצנעא ומבזי' נפשיה בפרהסיא אבל לא אפשר ליה מיותיה הוא · ופי' שהמפרנסים ד"א לדקה של גוים: **לב כתב** הרמ"בם המוסרין וכו' דבריו אלה הם פי"א מהל' עדות בג וכתב בהגהת אשירי פרק זה בורר דאיניש דסני לחבריה וא"ל בפני רבים אזילנ' ומסרנא לך רשע הוא ופסול לעדות · נ"ל דהיינו במוחזק שעושה מעשה כי עובד' דרב עילא פר' הגוזל אם שהתרו בו כי ההיא דרב כהנא דהגוזל בת' הא לאו הכי לא דעביד איניש דגזים ולא עביד ואפש' דמ"ה נקט סני לחבריה · וגם א"ל בפני רבים לומר דכיון דסני לי' וגם אמ' לו בפני רבים אף על פי שלא התרו בו כיון שהעיז פניו כ"כ חזקתו שימסור והרי הוא פסול: ומיהו לענין להרגו ע"י כך לא ברירא לי מילתא * ובסוף ספר ההלכו כתו' אמ' רב פלטוי מוסר פסול לעדו' וכ"ש מוסר גמור אלא אפי' אד' מפורסם ומריב עם חבירו ואומר לו אלך ואמסו' ממונך הואיל והעיז פניו בפרהסיא נחשב רשע ופסול לעדות וה"ה לשבועה עכ"ל ועיין במהרי"ק סימן קכ"ו: **כד מצאתי** כתוב גם על זימלין שמכ' ליוסף מה שטען שבעי"ה מאלו זה לזה אם יוסף מחל לו דין שמים לא נמחל לו ולא ישוב לחזקת כשרות עד שיעשה תשובה וכ"כ הרמ"בם בפי"ב הגנבים והגזלני' אע"פ ששלמו פסולי' עד שיחזרו בתשובה וכן משמע באשירי פ' זה בורר עכ"ל: **כה כתוב** בהגהות אשירי פ"ק דגטין הרבי' יקר היה אומר דגוים המוחזקים שאינם מקרבים כשרי' לעדו' · ולא נ"ל להכשיר גוי לעדות כיון שאינו בכלל אחיו ולא עדיף מעבד עכ"ל וכ"כ במרדכי וכן כתב רבינו בסי' ל"ה וכן כתב הרמ"בם בפ"ט: וכן נראה מדברי הרי"ף והר"אש שכתבו בפ"ק דגטין דכותי פסול לעדות וכן שטוע בפי כל העולם: ודברי רבינו יקר דברים תמוהים הם ומתני' היא בפ"ק דב"ק ע"פ עדים בני חורין ובני ברית ואמרינן בגמ' בני חורין למעוטי עבדי' ובני ברית למעוטי גוים · ובפ' החובל כתבו התוספות דגוי פסול לעדות מדכתיב עד שקר העד שקר ענה באחיו וגוי לאו אחיו הוא · ועבד דפסול לעדות יליף לה התם בגמ': וכתב הרמ"בם בפ' הגזל' מי שחציו עבד וחציו בן חורין פסול: כל מי שנשתחרר והרי הוא מוחזק' גט שחרור פסול עד שיגיע גט לידו עכ"ל: **כו כתבו** התוס' בפ' החובל ממזר ופצוע דכא וכרות שפכה כשרים לעדות: **כז כתוב** בהגהת אשירי פ"ק דב"ק ערל שמתו אחיו מחמת מילה בס' להעיד (ט): **לג כל** הנפסל וכו' פ' זה בורר א"ר אלעזר כולן פי' כל הפסולי' לעדות צריכין הכרזה בב"ד ומסיקנא דה"מ פסולין דרבנן אבל פסולין דאוריית' לא בעו הכרזה וכתב הרמ"בם פי"א שהטעם כדי שלא לאבד זכו' העם שהרי לא ידעו שהוא פסול ואין פסולו אלא מדרבנן עכ"ל: ומ"ש רבי' וסתם רועה מכריזין עליו הוא מדאמרי' התם רועה פליגי ביה רב אחא ורבינא חד אמר בעי הכרזה וחד אמר לא בעי הכרזה בשלמא למ"ד לא בעי הכרזה היינו דאמר רב יהודה אמר רב סתם רועה פסול אלא למ"ד בעי הכרזה מאי סתם רועה פסול דבסתמא מכריזין ליה ופרש"י לא בעי הכרזה שעבירה שלו מפורסמת לכל: דבסתמא מכריזין עליה אף ע"פ שלא באו עדים שהכניס עדרו לשדה אחר: ורבינו פסק דבעי הכרזה דהכי קי"ל כל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל: יד ולפיכך כתב וסתם רועה מכריזין עלין כלומר כל ע"פ סתם רועה פסול לאו למימרא דלא בעי הכרזה אלא לומר דבסתם שלא באו עדים שהכניס עדרו לשדה אחר מכריזין עליו: **וכתב** כ"י פר' זה בורר בשם הרמ"ה גבי בר בתים דלא בעינן הכרזה אלא לקמ' עדוות: **כח** אבל לאותו עדות שנפסל בשבילו אפילו בלא הכרזה פסול: וכתב המרדכי בפ' זה בורר כתב ב' רא"בן מי שהוציאוהו הקהל מב"ה מפני שסחק בקוביא אין לך הכרזה גדולה מזו (וע"ל סימן ל"ב אם מתכוין הרס בעדות שיבאו ויעידו כל מי שיודע על א' שפסול לעדות): **לה כתב** הרמ"בם כל הנפסל בעבירה וכו' כ' שלמד כן מעובדא דההוא קצבא שכתבתי בסימן זה שלא התרו בהם דלאו התרו בהם לא הוה שייך למימר מגוה עבדינן ואפילו הכי אפלגוהו רב פפא ולא אכשריהו רב הונא בריה דרב יהושע אלא משום דסברי מגוה עבדינן הא לאו הכי אף ע"ג דלא התרו בהו פסילי ומשמע נמי מהתם דכל היכא דאתן יכולי' למגוא להם טענה של זכות לא נפסול אותם

*(נ"ה) ונפלה נתמן סוס באף שמוחזקים בגברים אומרים בן ונח מסמ' לפו דאיבא איסורא נאמרים:

וכן

ד"מ

[illegible]

וכן כתב הר"אש שם בתשובה עובדא וכתב דספי חזין בגזלנין ומסכין דמתחלה לא שהלוה כל זמן שיוכלו למלוה להם לד זכות: לו אין אדם נפסל בעבירה ע"פ עצמו וכו' מימרא דרבא פ"ק דסנהדרין (דף ט) גבי פלו' רבעו לאונסו · וכתב הרמב"ם בפ"ב מטוען שאין עושין אותו עד לכתחילה וכתבו רבי' סי' ל"ב וכת' בעל התרומות בשער כ"ה דהא דאין אדם משים עצמו רשע דוקא לענין עדות · אבל אם טוען על חבירו ענין שהוא משי' עצמו רשע טענתיה טענה ולא מבטלינן ליה משום אין אדם משים עצמו רשע (י) : לז לוה שהעיד על המלוה וכו' פ' זה בורר (דף כה) גר בנתים אסהידו ביה תרי חסדי חד אמר קמי דידי אוזיף ברביתא וחד אמר לדידי אוזפן ברביתא הכשיר רבא לגבר בנתים משום דאדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משי' עצמו רשע ופלגי' דיבורי' ומהימנינן ליה דאידך אוזיף ברבית' ולא מהימן למימר האי דלדידיה אוזיף ברביתא · וכתב המרדכי פירש ראבי"ה העזרי גבי כמו שאין מעידין כלל על הרבית אלא אוזיף ברביתא ולא שקל אידי הפת' לאו כנגע בעדו' הוא כלל ע"כ ועיין במה שכתוב בסמוך (יח) · ובתשובות הרי"בש סימן של"ט: לח כתב ה"ר יקר הנשבע להכחיש העד וכו' כך כתבו הר"אש והמרדכי שדקדק כן מהא דבר בנתים שכתבתי בסמוך ל · וכת' עוד במרד' שה"ה אם תבעוהו שני' בין בבת אחת בין בזה אח' זה ונשבע להם כי דיבוריי להעיד לכשוסלו וכן פסק רבי' ברוך בספ' החכמ' לא וכ' עו' במרדכי שמצא בשם ר"י ב"א דנשבע להכחיש העד אע"פ שפטר עצמו מי' לחנת' נפסל מכאן ולהבא ודוק' בפקדון אבל לא במלוה עכ"ל: ונ"ל טעם ר"י ב"א דלגבי מלו' דרך להוצי' אם איי' לו ושמא אותו הי' איי' לו ממקו' אחר ונשבע באמת אבל גבי פקדון דרך להשביע אם הפקיד אצלו וכיון שאלו מעידי' שהפקיד אצלו הרי מעידי' שנשב' לשק' (וע"ל סי' ל"ב אלו שבין מלו' לפקדון): וכתב הר"אש בתשובו כלל י"ח סי' ג' ובכלל נ"ח סי' ב' ששאל' על שנשבע להכחיש העד שאמרו רבותינו שהעד ובעל דין מצטרפין לפסלו כי או הוא נפסל מיד ממילא או עד שיעידו עליו בפני ב"ד ויצא' שצריך להעי' עליו דכל זמן שלא העי' עליו שבעל דין ממון לית' לן שתביעתו הית' אמת שמא שקר תבע ממנו כמלא הכיס פסול ע"פ העד לבדו אבל כשיעידו הכיס' בפני ב"ד ויאמרו אנו מעידים על זה שעב' על שבוע' זו' אמת והלכה הוא נפסל עכ"ל · ומדברי רבי' שכת' בס"ס פ"ז נראה שהוא חולק על דברי ה"ר יקר ויש לתמוה עליו שכאן כת' דבריו סתם בלא חילק משמע דהכי ס"ל: ועיין בתשובו' הרי"בש סי' של"ט: וכתב במ' כ"ב ה"ד שהרשב"א כתב בתשובה כרבי' יקר · אבל אני מצאתי להרשב"א שכתב בתשובה וסיא כתובה בתשובות להרמב"ן בסי' ק"ט שנשאל על זה שאמ' משמו של הרמ"ה דלא אמרן אלא בחד בעל דבר וע"א שמצטרפים כי אמרי' חד סעד קמי דידי אוזיף וחד אמר לדידי אוזפן · אבל שני בעלי דב' שנשבע להם אין מצטרפין לפסלו אם דעתו מסכים בזה או חולק עליו והשיב דכיון שהאמינתו תור' להכחי' עד אח' שוב אין אותו העד נאמן לפוסלו מחמת אות' שבוע' והכל שהעידו עליו בין עד גזלה בין בגזל אם העידו עליו לפסלו כל שלא נשבע נאמנין ואפילו שני גזלני' נאמנין דפלגי' דיבור והיא דבר בנתים כשבא להעיד עליו עכשיו עד שלא העמידו בדין על הלואת הרבית וכן העד שהעיד ואמר קמיה דידי אוזיף ברביתא והביא כמה ראיות לדבריו וכתב שמדברי הרא"בד והר"י ן' מיגאש נראה כדבריו ושה"ר משה בר יהודה הסכי' לדבריו ומ"מ חתם דבריו ועכ"פ יקור אחר דברי הר"מה וכתוב לי מ"מ באותו מעשה דבר בנתים · ומ"מ כי למעלה בשם אני העידי נוטה קצת לסברא זו : לב כתב הרא"ש בשאלה על שנשבע לפרוע לחבירו מנה לזמן פלו' ועבר הזמן ולא פרעו והמלו' טוען שעבר על שבועתו והלוה טוען שהוא שהחזירו לו הוי חשוד · והשיב אין אדם נפסל ע"פ עד א' ולא עוד אלא אפי' המלוים שנים אינו נפסל על פיהם דנוגעים בעדותם הם והשבוע' במלוה אפי' במלוה שיש לשנים עליו אינו נפסל · ולא עוד אלא אפילו העידו העדים שלא שהחזירו המלוה וכגון שלא זזה ידם מתוך ידו אפ"ה איני נפסל די"ל אנוס הוה ולא אתרמו ליה זוזי וכטענ' דאמור בגמ' בכופר במלוה וה"נ בפקדון מי לא אמרי' הסדי בעידנא דכפריה בידיה הוה קאי עכ"ל : לג ובתשובה אחרת כתב שהאלוהו אם

(ג"ה) ויב: נתחוה על זה דכיון דקי"ל כאביי דאמר לתאבון הוא נפסל בשמעידו שכשיו שבזמן עבר נגוע לפסק הרי הוא נפסל למפרע משעה שנשבע לשקר :

(ג"ה) ובתשובות כתב לפסק והמא עליו :

העבירה אע"פ שלא התרו בו והרי' אינו לוקה מ"מ הרי זה פסול לעדות בר"א שעבר על דבר הפשוט בישראל שהוא עבירה כגון שנשבע לשקר או לשוא או גזל וכיוצא בו אבל אם ראוהו עדים שעובר על דבר שקרוב העושה אותו להיות שוגג צריכין להזהירו ואח"כ יפסל כיצד ראוהו קושר או מתיר בשבת צריכין להודיעו שמחלל שב' בזה מפני שרו' העם אין יודעין זה וכן אם ראוהו עוש' מלאכה בי"ט או בשבת צריכין להודיעו שהיום שבת שמא שכח וכן המשחק בקוביא תמיד ומי שנעשה מוכס או גבאי שמוסיף לעצמו צריכין העדים להודיעו שהעוש' דבר זה הוא פסול לעדות שרוב העם אינ' יודעים דברי' אלו וכל כיוצא בזה כללו של דבר כל עבירה שהדברים נראים לעדים שזה יודע שהוא רשע ועבר בזדון אע"פ שלא התרו בו הרי זה פסול ואינו לוקה לו אין אדם נפסל בעבירה על פי עצמו הרי שבא לב"ד ואמר שגנב או גזל או לוה ברבית אע"פ שמשלם על פי עצמו אינו נפסל וכן אם אמר שאכל נבילה או שבעל בעילה האסורה לו אינו נפסל עד שיהיו שם עדים שאין אדם משים עצמו רשע: לז לוה שהעיד על המלוה שהלוה לו ברבית ויש עד א' עמו מצטרפין לפוסלו אע"פ שעושה עצמו רשע שלוה ברבי' פלגינן דיבוריה ומאמינין לו גבי מלוה ולא לגבי עצמו לח כתב ה"ר יקר הנשבע להכחיש העד ואותו שנשבע לו מצטרפין להעי' עליו לפוסלו דלא חשיב כנוגע בדבר שכבר נשבע לו ונפטר ממנו: לט וכן מי שהעיד על פלוני שרבעו בין לרצונו בין לאונסו הוא ואחר מצטרפין להורגו מ וכן אם העיד פלוני בא על אשתי הוא ואחר מצטרפין להורגו ולא להורגה מא פלוני רבע שורי הוא ואחר מצטרפין להורגו שאין אדם קרוב אצל ממונו מב כתב הרמב"ם ב' שהעידו באחר שהוא פסול באחת מן אילו העבירות ובאו שני' והעידו שחזר בו ועשה תשובה או שלקה הרי זה כשר אבל באו שנים והכחישו' ואמרו לא עשה עבירה זו ולא נפסל הרי זה ספק פסול לפיכך לא יעיד ואין מוציאין ממון בעדותו ולא ידון עד שיודע שעשה תשובה כל מי שנתחיי' מלקות כיון שלקה בב"ד חזר לכשרותו אבל שא' פסולי עדו' שהן מחמת ממון שחמסו או שגזלו אע"פ ששלמו צריכין תשובה והרי הם פסולים עד שיודע שחזרו בהם מדרכם הרעה ע"כ: מג מאימתי חזרת מלוה רבית משיקרעו שטרותיה' ויחזרו בהם חזרה גמורה שאפי' לנכ' לא (יג) ילוו עוד בריבית וצריך להחזיר כל מה שלקח בריבית כל א' לבעליו ואם אינו יודע ממי

עדים מעידים שפלו' חשוד מפני שחייב להם מנה בשטר ונשבועה לזמן קצוב ועבר על שבועתו והוציאו השטר בב"ד והלה טוען שהם החזירו לו ולפיכך אין נאמנים דנוגעים בעדות הם · והשיב אין אלו נוגעים בעדות דמה יש להם בעדות זו וסלי שטר השבועה בידם והזמן עבר ואפילו יטעון הוא שהם החזירו אינו נאמן לגבי פריע' הממון אלא או יפרע או יביא ראיה שהם החזירוהו כמו שטוען ואם נפסלו לעדות מה הנאה יש להם נפסלו הילכך אין אלו רואה כאן נגיעת עדו' לאלו אבל מ"מ לעיקר פיסולו על שלא קיים שבועתו לפרו' בזמנו · חלוק' גדולי המורי' יש מגדולי החכמים אומרים שאינו נעש' חשוד אלא כשנשבע שבועה שנשבע יתום שבוע' מפיו לשק' עכ"ל: לד והר"אש כ' בתשובה כלל י' על ראובן שנשבע לשמעון שלא יצא ממנה בלי רשותה ויצא ממנה וטוען שהיא נתנה לו רשו' והיא מכחישתו ושני' שהוא נאמן ואינה נאמנת לפסלו וזה כו' כפוסק' למ' שכתבתי בסמו' בשם הרשב"א שבעלי השם נאמני' לפסלו ואינו נאמן לומר שהם החזירו לו הזמן · ושמא י"ל דשאני התם שהיו ב' עדים: ט וכן מי שהעיד וכו' פ"ק דסנהדרין (דף ט) אמר ר' יוסף פלו' רבעו לאונסו הוא ואח' מצטרפין להורגו: לרצונו רשע הוא והתורה אמרה אל תשת רשע עד רבא אמ' אדם קרו' אצל עצמו ואין אדם משי' עצמו רשע כלומ' על עדות עצמו אינו נעשה רשע שהרי התור' פסלה קרוב לעדו' ואדם קרו' לעצמו ופלגי' דיבורא ונהרג הרובע על פיו והוא אינו פסול לעדות והלכה כרבא דבתרא הוא: מ וכן אם העיד פלוני בא על אשתי וכו' ג"ז מימרא דרבא שם וטעמא משום דאדם קרוב אצל אשתו ולא מהימן לגבי דידה: מא פלוני רבע שורי וכו' ג"ז שם בעיא דרבא ופשטה דאדם קרוב אצל עצמו ואין אדם קרוב אצל ממונו · ופרש"י דכיון דאין אדם קרוב אצל ממונו לא פלגינן דיבורא והשור יסקל וכן דעת הרמב"ם פי"ב מה' עדו' אבל יש מפרשים דכיון דאין אדם קרו' אצל ממונו גם על השור נתכוון להעיד ומתוך שאינו נאמן על השור שהוא ממונו אינו נאמן על הרובע דעדו' שבטלה מקצתה בטלה כולה וזה דעת הראב"ד בהשגות ואע"פ שאין דיני נפשות נוהגי' בזמן הזה כתב רבינו דינים אלו משום כלמוד שהו' נאמן לפסלו : לה כתב הרי"בש בסי' רפ"ז כל שאין העד נאמן מגד עדותו לגבי גם בשבועה אילו נאמן דהא נפיק ליה מתורת עד וכמו שכתבו המפרשים בפרק האיש מקדש במעשה דשליח נעשה עד (יג) : מב כתב הרמב"ם שנים שהעידו וכו' דברי הרמב"ם הם בפי"ב מהלכות עדות ולמד כן מדאמרינן פרק ב' דכתובות אמר רבי אבהו אמר רב הונא אמר רב שלשה שישבו לקיים השטר וקרא ערער על אחד מהם פירוש לומר שהוא פסול עד שלא חתמו מעידין עליו וחותם משחתמו אין מעידין עליו וחותם ערער דמאי אי ערער דגזלנותא תרי ותרי ניכהו לעולם ערער דגזלנותא כגון דקאמר שהי ידענא ביה דעבד תשובה ופרש"י דכי אמרינן ערער דמאי סעד שלא חתמו ובולי קאי אמאי מעידין עליו וחותם דהא ליכא למימר אוקי תרי בהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה ואע"ג דליכא למימר אוקי גברא בחזקתיה חזקת ממון אלימא טפי וכן דעת הרי"ף והביא שם הרי"ף ראיה לדבריו והר"ן ז"ל האריך בדבר וכתב הר"ח מפרש דאמאי דאעריי' משחתמו אין מעידין עליו קאי וה"ק ואמאי תרי ותרי ניכהו ואוקי גברא אחזקתיה ודעת הרמ"ה כדעת הרמב"ם והרי"ף ז"ל וכן דעת רבינו ירוחם נ"ב ח"ד וכן הסכים הר"ן ז"ל והכי נקיטינן: כל מי שנתחייב וכו' בסוף מכות (דף כג) ונקלה אחיך לעיניך משלקה הרי הוא כאחיך ומ"מ אבל שאר פסולי עדות שהם מחמת ממון וכו' מתבאר ממה שיתבאר רבינו בסמוך ומ"מ מספקא לי אם עבר ולא התרו בו שאין הדין נותן להלקותו או שהוא מפסולי דרבנן שהרי אינו לוקה במה יחזור לכשרותו ונלאתי במה' · כ"ב ה"ד אחר שכתב סברת הרמב"ם כתב ויש מן הגדולים שכתבו כי נראה במקום על השבועה דוקא צריך בחזרה כמו שכתוב בירושלמי אבל בשאר עבירות די שילך לב"ד שהעידו ויקבל עליו שלא לעשות עוד וכתבו בתוספות כי כל אלו חזרתן במקומן ואין צריך לנקום שאין מכירין אותו זולתו הטבח כמו שיתבאר דחיישינן שמא העדים כדי שיחזירוהו לאומנתו עכ"ל ונראה שטעם הטבח משום שכיון שהעבירוהו מאומנותו בשביל אותה עבירה חמיר טפי ומכאן נלמוד שכל מי שהעבירוהו

(ג"ה) עד סוף הסי' אבל דברי הרמב"ם פר' ... כיון שלקה אגיד חזר לכשרותו :

(י) כ' המרדכי בס"פ ד' דש"ם ע"א דאין אדם משים עצמו רשע אפי' אם אמר אמנם ... (יח) וכ' עוד דש"ם ... (יג) כ' בתשובות ... עכ"ל :

ד"מ

שהעבירוהו מאומנתו בשביל איזו עביר' דאי דינו כטבח וכ"ל שהשיבו' לבית דין שהעבירו לקבל עליו שלא יחזיר לאותו חטא צריך שיקבל עליו שום גדר לאסור עצמו במותר לו בדבר הנוגע לאותו ענין כדאשכחן במלוה ברבית ומפריחי יונים וכו' כמו שיתבאר בסמוך ואפשר דדוקא בפסולי ממון הוא דבעי לפנים מן השורה אבל לא באיסור (טו) ומ"מ הרמב"ם כתב דלא ה"ל שטעם חזרת הטבח הוא מפני שהעבירוהו מאומנתו בשביל עבירה הארי בפרק י"ב מהלכ' עדות הצריך לעד זומם שילך למקום שאין מכירין אותו ולדבריו צריך טעם מ"ש הכי דבעו מקום שאין מכירין טפי מאיך וכ"ל לחלק דבהלואה ברבית ואיך דשייך בהו להשבי' לפנים משורת הדין כיון שקבל כך בפני בית דין שהעבירו הוכשר אבל בטבח אי אמרינן ליה אל תאכל בשר אפי' כשר א"כ נראה דעדיין פסול הוא והאי טעמא שייך בחשוד על השבועה ובעד זומם ועוד יש טעם אח' בעד זומם דמאי אמרינן ליה אל תעי' עוד אפי' באמת הא עבירה קא עביד דכתיב והוא עד וכו' לפיכך צריך בהכי שילכו למקום שאין מכירין וכו' ועוד טעם אחר כתבתי לקמן ולדברי התוספ' ק"ל מש"ה שכתב דהיינו בסמוך והיינו בירושלמי דחשוד על השבועה צריך לילך למקום שאין מכירין וכו' והתם ליכ' טעמ' דשמא יעבירוהו מאומנתו וצ"ע: כתב הרמב"ם פי' הגנבים והחמסנין אע"פ שהחזירו פסולים לעדות וכ"כ ג"כ פי"ב וכתבו רבי' לעיל בסי' זה: יג מאימתי חזרת מלוה ברבית וכו' ברייתא פרק זה בורר (דף כה) מאימתי חזרתן מלוה ברבית משיקרעו שטרותיהם ויחזרו בהם חזרה גמורה דאפי' לנכרי לא מוזפי ופרש"י דאפילו לנכרי שהיתה שם רבית עפ"הם דקו ודאי לא הדרי לקלקולייהו עכ"ל:

פי"ב מה' עדות ואיפשר שלמד כן מעובדא דעבא' שהיא בסמוך: וחזרת טבח וכו' פרק זה בורר (שם) ההוא טבחא דנפקא טריפה מתותי ידיה פסליה רב נחמן ועברי' אזל רבי מזייה וטופריה סבר רב נחמן לאכשורי א"ל רבא דלמא איערומי קא מערים מ וליח ליה תקנתא עד שילבש שחורי' ויתכסה שחורים וילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אבידה בדבר חשוב או שיוציא טריפה מתחת ידו בדבר חשוב משלו ופרש"י למקום שאין מכירין אותו דתשובה דהתם לאו איערומי הוא ויחזיר אבידה אם ימצא אבידת חבירו דכיון דמחזיר אבדה הוא ודאי הדר ביה מחמדת ממון עכ"ל: וכתב ב"י יש שפירשו דתרתי בעינן ילך למקום שאין מכירין וכו' ויחזיר אבדה או יוציא טריפה וכן משמע מלשון הספרי' דלא אמרי' או הכא בגי' יוציא טריפה והרא"ש נמי כתוב א"כ יוציא טריפה והא דאמרינן שיוציא טריפה בדבר חשוב כשהטבח לעצמו מיירי דלאחרים א"א דהא עבדינן ליה והוא הלך לשם לשוב בתשובה ואיך יעשו גזירתם עכ"ל' ועוד נ"ל הכרע אחר דאי לאחרים מאי איכפת ליה אי הוי דבר חשוב אי לא וכבר כתבתי לעיל דלהרמב"ם והר"אש דוקא בטבח שבודק לעצמו ומוכר לאחרי' שיש לו הנאת ממון הוא דא' דבעי' כל ה"ע אבל אם לא היה בודק לעצמו אלא לאחרים לא בעי כל הכי מילי אלא בתשובה לחוד סגי ליה וכבר כתבתי לפי' התשובה הצריכה לעבירות שאין בהם מלקות בשם ספר מישרים ומי' כפי אותו לשון שכתבתי שכתב בשם הרמ"ה דבטבח

מפי' לקח צריך לעשות בו צרכי רבים אם ירצ' לעשות תשובה שלימ' מאימתי חזרת משחקי בקוביא משישברו פסיפסיהן ויחזרו בהם חזרה גמורה דאפילו בחנם לא עבדי וכן מפריחי יונים משישברו פגמיהם העשוים לכך ויחזרו בהן חזרה גמורה ולא יעשו עוד אפי' בחנם ומאימתי חזרת מועלי בשבועות משבא לב"ד שאין מכירין אותו ואומר חשוד אני או יתחייב שבועה בממון חשוב בב"ד שאין מכירין אותו וישלם ולא ירצה לישבע וחזרת טבח שיצתה טריפה מתחת ידו שילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורים ויכסה שחורים ויחזיר אבידה בממון חשוב או יוציא טריפה מתחת ידו בממון חשוב (ומ"מ ש"ץ יוכל להיות) וחזרת עד זומם שהולך למקו' שאין מכירין אותו ונותנין לו ממון חשוב להעיד שקר ואינו מקבל וכן כל כיוצא בזה:

לה א קטן פסול להעיד אפי' פקח וחכם עד שיביא שתי שערות אחר שיהיה בן י"ג שנה ויום אחד ב ואפי' הגיע לכלל שנים אין מקבלין את עדותו עד שיבדקוהו שהביא ב' שערות ג ואם משהין לבודקו זמן רב אחר שהיה לו י"ג שנים ובדקוהו ומצאו לו שתי שערו' כתב א"א הר"אש ז"ל בתשובה שהוא בחזקת גדול משעה שהיה לו י"ג שנה ד ואם צמח זקנו למעלה א"צ בדיקה ה ואם הגיע לך' שנים ונולדו בו סימני סריס הרי זה גדול ויעיד ואם לא נולדו לו סימני סריס לא יעיד עד רוב שנותיו

בן

וכתב הרא"ם ומה שלא פירש ה"ר ה"ט בית דמילתא דפשיטא דצריך להוציא גזילה מתחת ידו ואף אם אין יודע ממי נטל צריך לעשות בהם צרכי רבים אם רוצה לעשות תשובה מעלייתא כי הסיא דפ"ב דמשכות י"ט שהיכא ממון בגזולי מדות אלא אפילו השר שיש בו רבית צריך לקורעו ויגבה הקרן בע"ש לרבנן דאמר אין קונסין אותו ובשאר של ממון אם בא לידו באיסור ורוצה לעשות תשובה צריך להוציאו מתחת ידו כדחזינן לעיל בחשוד על הטריפה דאין מקבלין תשובתו ע"י ממון ה"ר שהוא שם בתשובה שלימה ב"ש שאותו ממון של איסור צריך להוציאו מתחת ידו: ומצ"ע שכתב ואם אינו יודע ממי נטל וכו' אם רוצה לעשות תשובה מעלייתא דמשמע הא לאו הכי תשוב' הוי אבל לא מעלייתא כ"ל דלאו דוק' דא"הכ שאם לא עשה כן עדיין פסול הוא שהיאך אפשר להכשירו ועדיין הרבה מעו' שאיסור בידו ומ"מ נראה שאם הניחם מידו ונתנם ביד ב"ד לעשות מהם כפי הנראה בעיניהם בהכי מתכשר (טז) וכ' בגמ' כ"ב א"ד שחזרת נוה ברבי משיקבל עליו דאפילו מנוי לא יויף ופשוט הוא שהכל כלמוד מדין המלוה: י וכן חזרת משחקים בקוביא בס' לוב' בגמ' כ"ב א"ד שצריך להחזי' מעו' שהרויח בקובי' דאסמכת' הם וי"א דלא וזה עיקר: מאימתי חזרת מפריחי יונים וכו' ג"ז בריתא שם אלא שמסיים בה ויחזרו חזרה גמורה דאפי' במדבר לא עבדי וכ"כ הרמב"ם פי"ב ושובר רבי' דבריתא כמ"ד דמפריחי יונים היינו ארח' אבל לא למ"ד היינו אי תקדמיה יוקך גיון צריך לקבל עליו שלא לעשות אפי' בחנם ומאחר שרבי' סובר כמ"ד אי תקדמיה יוקך ליון וכמו שכתבתי למעלה שינה הלשון כאן וכתב ולא יעשו עוד אפי' בחנם וכפי לשון הר"אש שכתבתי בסמוך גבי משחקי בקוביא ומפריחי יונים צריכין להחזיר כל ממון שהרויחו בכך ורבינו כתב הדין במלוה ברבית ומשם כלמוד לכל היכא דאיכא דררא דממונא: כתוב בעיטור לרי"ף חשוד על הגניבה אם החזירם בתשוב' ולא על ידאם ופחד וקבל שלא לגנוב לישראל נמי מקבלין עדותו והרמ"ם כתב בכלל כ"ט כי צריכין כל עיקרי התשובה שיסור מעלמו של אדם ומעין העבירה שעשה ועל טבח אחד שפסלוהו על שהעיד שקר ולקה והתענה כתב שאפשר שהוא תשובה של למאות בהסיק דזה בורר ההוא טבחא דנפק טריפה מתותי ידיה וכו' וכמו שכתוב לקמן: לז ומאימתי חזרת הנועלים בשבועה וכו' ירושלמי וכתבו הסמ"ג בל"ת סימן רי"ד וכתוב במ' כ"ב א"ד ומועלים בשבועות כתב הירושל' כי תשובתו שילך למקום שאין מכירין אותו ויאמר בפני ב"ד חשוד אני ושכנגדו כשבע ונוטל וכתוב בהגהת אשירי פרק זה בורר בא"ז כתב מועלי שבועות צריך שיחזור מה שהרויח בשבועת שקר אבל אין יודע מתי חוזר להכשר שהרי פירש בהכסו דלעיל אע"פ שהחזירו ממון אכתי צריך תשובה כגון משחקי בקובי' ומלוה ברבית וכן כולהו שמא ה"נ לא מתכשר עד שתזדמן לו שבועה אחרת ויודע ולא ישבע לח לט והא דאמרי' בירוש' שחשו' בשבוע' מאימתי מקבלין אותו וכו' שמא זה מיירי בשבועת ביטוי שלא היה בה ריוח ממון וכן נבי גזלן ומשום צריך לדקדק עכ"ל ומדברי הרמב"ם ורבינו נראה דס"ל דירוש' מיירי אפילו בשבועה שיש בה ריוח ממון וכבר כתבתי לעיל בשם מישרים דבשאר עבירות בשיבא לבית דין שהעידו ויקבל עליו שלא לחזור עוד לאותו ענין די: או יתחייב שבועה וכו' כך כת' הרמב"ם

מיישינן דלמא איערומי מערים כדי שיחזירוהו לאומנותו ל"ש בודק לעצמו או לאחרים מעבירין אותו מאומנותו ולא מתכשר עד שילך למקום וכו' ויחזיר אבידה או יוציא טריפה וכו' והם לא בשנטל שכר על כך שהוא פסול בממון א"כ אפי' לא נטל שכר על כך כיון דעדות שקר העיד לא מתכשר לעדות עד שילך למקום וכו' כחמור שבפסולים והאי טעמא שייך לנשבע לשקר במידי דממון ועוד טעם אחר כתבתי לעיל: ומ"ש וחזרת עד זומם וכו' כך כתב הרמב"ם פי"ב מה' עדות ונרא' שלמד כן מדין הטבח שנזכר בסמוך ולפי דעת התוס' שכתבתי לעיל בשם ב"מ דטעמא דטבח משום דילמא מערים כדי שיחזירוהו לאומנותו לא ילמדו מהם דין עד זומם ולדעת' דינו כשאר הפסולים בשיקבל בפני דייני עירו שלא יעשה עוד כן' ובלבד שאם נטל שכר שיחזיר המעות ככ"ל (יז): מא כתב הר"ן ז"ל פ"ב דכתו' דלר"ח והרי"ף גזלן לא מתכשר אלא מטעם שהעידו עליו בב"ד שעשה תשוב' וכל שטרות שחתם בהם פסולי' דהא הוה בעת פסול הו' והר"ן ז"ל כתב שהדברי' מתמיהי' דכיון שהעידו עליו דכשר היה בשע' שחת' איגלאי מלת' דלאו היה רשע' באות' שעה:

לה א קטן פסול להעיד וכו' בגמר' פ' מי שמת (דף קנה) אמרי' דפחות מבן י"ג אע"פ שהו' פקח עד שמקחו מקח וממכרו ממכר במטלטלין אין עדותו עדות משום דבעינן ועמדו שני האנשים וליכא עד שיהיו ב' שנדרו' אחר שיהיה בן י"ג כלומר שאם הביאם קודם י"ג וגדל ולא נשרו לא הוו סימנים כדאמרי בפרק יוצא דופן והר"ם בה סימן: ב ואפילו הגיע לכלל שנים וכו' בפרק יוצא דופן אמרי' בהדיא שאע"פ שהוא בן י"ג ויום א' ולא הביא ב' שערות אכתי קטן הוא: ג ומ"ש שאין מקבלין עדותו עד שיבדקוהו ואם משהין לבודקו וכו' כתב א"א הר"אש ז"ל בתשובה שהוא בחזקת גדול וכו' בכלל ל"ג סי' ה': ד ואם צמח זקנו למעלה אינו צריך בדיקה נראה שלמד כן ממה שכתבו התוס' בפ"ע הערל דכתמלא זקנו חשוב גדול' וכתבו רבי' בטור אבן העזר סי' קס"ט וצמח זקנו דנקט היינו כתמלא זקנו אלא שקשה לי למה שינה הלשון מכאן לשם ושמא י"ל דדוקא התם לענין חליצה שצריך כתמלא זקנו לחומרא אבל לענין עדות בצמח זקנו סגי להחשיבו גדול אלא שצריך תלמוד מנין לו לחלק כך: והרמב"ם כתב בפ"ט קטן שהגיע לכלל שנותיו שנראו בו סימני גדלות מלמעלה אינו צריך בדיקה ואם לאו אין מקבלים עדותו עד שיבד' ולטעמיה אזיל שהוא סבור שיש בהם סימן מלמעל' כמו שכ' בפ"ב מה' אישות והראב"ד השיגו שם וה"ה הניח הדבר בצ"ע: ה ואם הגיע לכ' שנה וכו' משנה פ' יוצא דופן בן כ' שנה שלא הביא שתי שערות יביאו ראיה שהוא בן כ' שנה והוא סריס לא חולץ ולא מייבם ואוקימנ' בגמ' דמתני' בשנולדו בו סימני סריס וכי לא נולדו בו סימני סריס עד כמה תני ר' חייא עד רוב שנותיו ופרש"י שנולדו בו סימני סרי' המפורשי' בפ' הערל שאין בשרו מולי' הבל כשהו' רוחץ ושערו לקוי וזקנו מתליק והתוס' כתבו עד רוב שנותיו ומכאן ואילך גדול הוא ואי ודאי סריס עכ"ל הרי שכל זמן שאינו חולץ ואינו מייבם לא חשי' גדול וה"ל אמרי' בפרק הערל א"ר אבהו סימני סריס ואילונית אין עושין בהם מעשה עד שיהו בן כ' שנה ופרש"י אין עושין בהם מעשה להחזיקם בגדולים ודע דאסיקנא התם הלכה כרבי יוסי בן כיפר דאמר שנת עשרים שילוה מקצת ל' יום הרי היא שנת עשרים לכל דברים ופירש הרמב"ם פ"ב מהל' אישות שילוה שיתחילו לנאות עדין דכיון דאיכא חסרה אלא שלשים יום הרי היא כאילו נשלמה אבל אמר כל המפרשים שירצו

הילכך

(טו) וני' נראה דגה צריך נעשים לפנים מן השורה [illegible] (טז) וני' נראה [illegible] (יז) [illegible]

ו בן י"ג שנה ויום אחד שהביא שתי שערות ואינו יודע בטיב משא ומתן אין עדותו עדות במקרקעי' אלא במטלטלי' ואפי' לאחר שהגדיל הקטן אינו יכול להעיד על מה שראה בקטנותו אבל יש דברים שמעיד עליה' בגדלו אע"פ שלא ראה אות' אלא בקטנותו כגון שמעי' זה כתב יד אבי או כתב יד רבי או אחי כדי לקיים השטר אע"פ דכבר מתו בעוד שהיה קטן ודווקא על אלו ג' מעיד שהוא רגיל בהם ומצוי אצלם אבל אם מעיד על אחר לא ודווקא שיש גדול עמו שמעיד כדבריו וכן נאמן להעיד כשיגדל על אשה שכשנשאת יצאת בהינומה ונעשה לה כמנהג הבתולו' וגובה כתובת' מאתים כיון שהרוב בתולות נישאו' וכן נאמן אפי' הוא לבדו לומר עד כאן תחום שבת כיון (א) שתחומין דרבנן ושאמר לו אביו משפחה זו כשירה או פסולה ושאכלנו בקצצה של פלוני שהאכילנו להוריע שאחיהם נשא אשה שאינ' הוגנת לו ח ובכל אלו שמעי' בהן הגדול שידע בהן כשהיה קטן אם היה גוי או עבד כשראה דברים אלו ונתגייר או נשתחרר אינו נאמן להעיד עליהם : ט שוטה פסול להעיד וזהו שוטה שיוצא יחידי בלילה והלן בבית הקברות והקורע כסותו ומאבד מה שנותנין לו ובאחד מאלו שעושה דרך שטות נקרא שוטה והרמב"ם כת' ולא שוטה שהולך ערום ומשבר כלים וזורק אבנים בלבד אלא כל מי שנטרפ' דעתו ונמצא דעתו משובש' תמי' בדבר מן הדברים אע"פ שהוא מדבר ושואל כענין בשאר הדברים הרי זה פסול ובכלל שוטה יחשב : י הנכפה בעת כפייתו פסול ובעת שהוא בריא כשר ואחד הנכפה מזמן לזמן או הנכפה תמי' בלא עת קבוע והוא שלא יהא דעתו משובש' תמיד שיש נכפין שגם בעת בריאותן דעתן מטורפ' עליהן וצריך להתיישב בעדו' הנכפין הרבה : יא הפתאים ביותר שאינן מכירין הדברים שסותרין זה את זה ולא יבינו ענין הדבר כדרך שיבינו שאר העם וכן המבוהלין ונחפזים בדעתן והמשתגעים ביותר הרי אלו בכלל השוטים ודבר זה לפי מה שיראה הדיין שא"א לכוין הדעות בכת' ע"כ : יב חרש פסול וחרש שאחז"ל בכ"מ זהו שאינו מדבר ואינו שומע ולכאורה נראה שאם הוא מדבר ואינו שומע שכשר להעיד אבל הרמב"ם כת' אח' חרש המדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר אע"פ שראייתו ראיה מעלה ודעתו נכונה צרי' שיעי' בב"ד (ג) בפיו או יהא ראוי לשמוע דברי הדיינין והאיו' שמאיימי' עליו יג וכן אם נשתתק אע"פ שנבדק כדרך שבודקין לגיטין ונמצא שעדותו מכוונת והעיד לפנינו בכתב ידו אינו עדות כלל חוץ מעדות אשה שבעיגונה הקילו ע"כ : יד סומא פסול אע"פ שהוא מכיר הקול והאנשים ומכוונת עדותו התורה פסלתו דכתיב והוא עד או ראה אבל סומא באחד מעיניו כשר : טו וכל אילו בין שהיה חרש שוטה וקטן או סומא בשעה שנכ׳סר

פילגו כבר דכיון שהוא בן י"ט שנה וג' יום מגנת כ' שרי הן הסובים שנה וכאלו כשלמו לעשרים · וזה דעת רבי' שכתב ואם הגיע לכ' שנה כלומר כיון שהגיע לכ' ונכנס בה ג' יום ולאפוקי מהרמב"ם · ויש חסרון בקצת נסחאות שבספרי רבי' וכן דאי' נשנים ואם הגיע לכ' שנים ונולדו בו סימני שערה הרי הוא כגדול ויעיד · ואם לא נולדו בו סימני שערה לא יעיד עד רוב שנותיו וכן מצאתי בספרים ישנים : ו בן י"ג שנה ויום אחד וכו' פרק מי שמת (דף קנ"ה) אמר רב הונא בריה דרב יהושע ולעדות עדותו עדות · וכתב הרי"ף כלומר בן י"ג שנה ויום אחד שהביא ב' שערות ואינו יודע בטיב מקח וממכר אע"פ שאין מקחו מקח ואין ממכרו ממכר לענין עדות עדותו עדות · אמר מר זוטרא לא אמרן אלא למטלטלי אבל למקרקעי לא והרמב"ם פ"ט מהלכ' עדות פי' שהי' מילתא בפשיטות דלעדות קרקע אין עדותו עדות דכיון דאינו בקי בטיב משא ומתן לא דייק בעדות קרקע כולי האי ומ"מ בעדות מטלטלין דייק אע"פ שאינו בקי בהם אבל התוספות כתבו אין לפרש לעדות קרקע דמ"ש ממטלטלי ועוד דהא לא שייך שום שטות אלא כלאה לפר' דהיינו עדו' שיאמרו כך וכך היתה שום זו הקרקע דכיון דמקרבא דעתי' לגבי' זיל יהו' אות' יותר משווי אבל מטלטלים לא ישום אותם יותר משווייה דמקרבא דעתיה כמו לגבי מטלטלי וכן כתב המרדכי ורבי' אלו היה מפרש כדברי התוספו' ה"ל לכתוב דין זה בדיני שומא ולא בדיני עדו' אלא ודאי כהרמב"ם ס"ל כנ"ל : ז ואפי' לאחר שהגדיל הקטן כו משנה פ"ב דכתובות (דף כח) ואלו נאמנין להעיד בגדלן מה שראו בקטנן נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אבא וזה כ' ידו של רבי וזה כ' ידו של אחי זכור הייתי באשה פלונית שיצאת בהינומא וראשה פרוע ועד כאן היינו באים בשבת אבל אינו נאמן לומר דרך היה לאיש פלו' במקום הזה מעמד ומושב למספד היה לאיש פלוני במקום הזה ומוכח עוד דברי' שנאמן עליהם אם במשנ' ולא כתב' רבי' לפי שאינם נהוגים ובגמ' אמר רב הונא בריה דרב יהושע והוא שיש גדול עמו זה כת' ידו וכו' כיון דקיום שטרות מדרבנן הימנו' רבנן בדרבנן זכור הייתי באשת פלו' וכו' מ"ט כיון דרוב נשים בתולות נשאות גלויי מילתא בעלמא הוא ועד כאן היינו באים בשבת קסבר תחומין דרבנן ואינו נאמן לומר דרך היה לפלוני וכו' מ"ט אפוקי ממונא הוא ולא מהימנן וכתב הר"ש דדוקא באביו ואחיו ורבו הוא דמהימנן משום דסמיך גבייהו אבל על אחר לא והא דאמר רב הונא והוא שיש גדול מעי' עמו כת' הר"ן דלאו אכולהו מתני' קאי אלא אזה כתב ידו של אבא ויליאת בהינומא וזה דעת רבי' שאחר שכתב שנאמן לומר שיצאת בהינומא כתב וכן נאמן לומר אפי' הוא לבדו וכ"כ מדברי הרא"ש אבל המגיד כתב פי"ן מה"א שדע' הרמב"ם דלא קאי אלא אזה כתב ידו של אבא : ושאמר לו אביו וכו' בריתא שם ת"ר נאמן התינוק לומר כך א"ל אבא משפחה זו כשיר' ומשפחה זו פסולה ושאכלנו בקצצה של בת פלוני לתנו כילד קצצה א' מן האחים שנשא אשה שאינה הוגנת לו באים בני משפחה ומביאים חבית מלאה פירות ושוברים אותה באמצע רחבה ואומרים אחינו שמעו אחינו פלו' נשא אשה שאינה הוגנת לו ומתייראים אנו שמא יתערב זרעו בזרענו בואו וקחו לכם דוגמא' לדורו' שלא יתערב זרעו בזרענו וכ' הר"ן ז"ל שהגיד בכאן הרבה וכת' הך דברי' אפי' כשהוא קטן ואף על פי שאין גדול עמו משום דלית להו קלא יתירא ומפרסמא ליה מילת' ולא מהלפא ליה ומשפחה זו פסולה אי הוו תרי פסלי לה לפומייהו ואי חד הוא חיישי' ליה ולא מכריזין עליה ומשפחה זו כשרה אי תרי ניניהו מכשרינן לה לפומייהו ואע"ג דהוות קיימא בחזקת פסולה וכן שאכלנו בקצצה של בת פלו' דאי תרי ניניהו פסלינן לזרע' לפומייהו ואי חד הוא חיישינן לה ע"כ ולפי דעתי פשוט מילתא יתירא וה"ל דהכי אמר נאמן תנוק לומר כך א"ל אבא משפחה זו פסולה או משפחה זו כשירה ע"יי במשפחת כהנים שאיכא עליה חשש פיסול כהונה ואותה משפחה נחלקה לבתי אבות וקאמר שנאמן התינוק להכשיר משפחת בית אב שיעיד ויאמ' אותו חשש על משפחת בית אב פלוני הוא ולא על משפחת בית אב פלוני ולא נקט באומר משפחה זו כשירה לבד לפי שאם היינו מוחזקים באיסור משפחה אין התינוק נאמן להכשירה אפי' לתרומה דרבנן · אבל כשאנו מוחזקים בכלל שיש פיסול באותה משפחה סתם ואין אנו יודעים על כולה אם על מקצתה נאמן התינוק לבד בשם אביו ולומר אותו פיסול על משפחת בית אב פלו' היא ולא על משפחת בית אב פלו' וסומכין על עדות זו להאכיל אותו שהוא מכשי' תרומה דרבנן אבל ודאי אין התינוק נאמן לפסול וזה לא שמענו בשום מקום והילך יהא נאמן במה שאומ' בשם אביו והלא לא היה אביו נאמן דהא קי"ל אין ערער פחות משני' אלא ודאי כדאמרן ומשפחה זו פסולה דקתני בשביל שכפל שאחר כך נקט ודברי הרמב"ם מטים כדברי אע"פ שכתב וכן כתב פרק י"ג מהלכו' עדות וא"ל אבא משפח' זו פסול' ומשפח' זו כשיר' ושאכלנו בקצצ' של פלו' שהאכילוני אחיו פדי להודיע שאחיו' פלו' נשא אשה שאינה הוגנת לו שכל אלו הדברים להחזיק זה הבן לאכול בתרומה של דבריהם או לדחותו ממנה ע"כ וכו' הר"ן שאין אלו אם כשמעיד בעדות זו או לא כאמיתא אלא להאכילו בתרומה של דבריהם או לדחותו ממנה שאלו היה כוונת הרב ז"ל שהתינוק היה נאמן לדחו' את הכהן המוחזק בכשרות מתרומה של דברים כ"ש שהיה נאמן לדחותו משל תורה ואע"פ כן פתח הדברים יותר מדאי עכ"ל הר"ן ז"ל ורבינו כיון שאין דרכו לכתוב דב' בלתי מוסכ' אי הוה ס"ל דלענין תרומה איתני' לא היה כותבה אלא ודאי ס"ל דלענין כשרו' משפחה ופיסול' איתני' דכשהגדיל נאמן להעיד שאמר ליה אביו שמשפחה זו עמדה בדין והוכשר' או פסלוה ב"ד ואי הוה תרי מכשירינן או פסלינן לה לפומייהו ואי חד הוא חיישי' לפיסולייהו משום דמילתא דמפרסמא היא וגלויי מילתא בעלמא הוא וקלילה כמי שהעמד' בדין הוא כנ"ל לדעת רבינו : ח ובכל אלו שמעיד בהן הגדול וכו' ברית' שם פלוגתא דר"י בן ברוקא ות"ק ופסק כת"ק ומפרש טעמא בגמ' דלע"ג דהוה דעתיה לאיגיורי כיון דגוי הוא בההיא שעת' לא הוה דייק : ובעבד נמי טעמ' דכיון דאין בידו להשתחרר לא דייק ואפי' אי הוה בידיה להשתחרר כיון דאינו חייב בכל המצות כישראל דינו כגוי : ט שוטה פסול להעיד וכו' זה פשוט דכיון דלאו בר דעת הוא לא סמכי' אסהדותיה : ומ"ש וזה שוטה וכו' בפ"ק דחגיגה אמרינן אי זהו שוטה היוצא יחידי בלילה והלן בבית הקברות : ואמר רב הונא עד שיהא כולן בבת אחת ור' יוחנן אמר אפי' באחת מהן וכרבי יוחנן קי"ל דהלכתא כותיה לגבי רב דרבי' דרב הונא הוא וכ"ש לגבי רב הונא וכן פסק הר"א ברי"ש חולין והתבאר שם דדוקא בדעבד לה דרך שטות ומאלה לי שאין הכוונה שבפעם א' שעשה א' מאלו דרך שטות מיקרי שוטה אלא כשדרכו בכך וזהו שכתב הרמב"ם ז"ל ונמצאת דעתו משובשת תמיד כנ"ל: והרמב"ם כתב ולא שוטה שהולך ערום ומשבר כלים וכו' פ"ט מהלכות עדות פי' דבריו כתבתי בטור אבן העזר סימן קכ"א : י ומ"ש הנכפה בעת כפייתו וכו' ברית' בר"ה פ' ראוהו ב"ד עתים חלים עתים שוטה כשהוא שוטה לכל דבריו וכשהוא פקח כפקח לכל דבריו וה"כ עשמ' בפ"ב דקדושין גבי עובד' דב' שטיא זבין נכסי : יא ומ"ש הפתאים ביותר וכו' כן כתבו בעיטור הפתאי' והנחפזים והכסי' שאינ' יודעי' להבין עיק' דברים צריכין לדיש' והקיר' לב"ד שאף הם בכלל שוטים דלאו בני דעת ניהו : יב חרש פסול וכו' זה מבואר דבכל דוכתא חרש בהדי שוטה וקטן קייך וטעם פיסול אחרש כת' הרמב"ם שהוא כשוטה לפי שאין דעתו נכונ' ואינו בן מצות ועוד נתבאר בסמוך כדברי הרמב"ם : וחרש שאמרו חכמי' וכו' משנ' בתרומות פ"ק (דף מ) : ולכאורה כראה וכו' לא הזכיר רבי' שומע ואינו מדבר כי שזה דין מי שנשתתק כמו שיתבאר בסמוך אבל הרמב"ם כת' א' חרש המדבר וכו' בפ"ט וטעמו מדתני' בריש מי שאחזו (דף עא) אם לא יגיד פרט לאלם שאינו יכול להגיד ואמרי' התם אמר אביי ע"פ שיכול להגי' מתוך הכתב פסול דרחמנ' אמ' מפיהם ולא מפי כתב' ותנא דבי מנשה להרמב"ם דה"ה למדב' ואינו שומע משו' דכתי' ושמע' קול אלה פרט לשי שאינו יכול לשמוע : ומ"ש

לה (א) ותוספות הנעשי פרק שני דכתובות דף פס"ח ע"א ב' דהוא הדין אבל איסורי' דרבנן וכו' וע"ש · (ג) אבל ראוי להעיד לא מהני בפ"ב לפיל היתר כ"ת ו"ס שהכ"ב שעות כאן לכן הולכי ובהגהמי שנה :

יג וכן אם נשתתק וכו' נ"ל שם כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין לעדויות ומסיקנא דדוקא בעדות אשה להשיאה דאקילו בה רבנן בעד אחד קרוב וכו' אבל בשאר עדות לא: וחרש הוא מתחלת ברייתו ונשתתק אינו כן ונראה שלא נתכוון הרמב"ם בפרקי דגי' ומשמע שדין נתחרש על ידי חולי הוי כדין נשתתק

ובגמרא שהיו נשתתק ועיים ילפינן לקולא: יד טומא פסול הכי אמרינן בפ"ב דגיטין (דף כג) דאע"ג דידעי בטביעות עינא דקלא הם פסולים והראיה מזו דהא כ"כ רש"י פ' בא סי' נראה יש שכתב להעיד: אבל סומא באחד מעיניו וכולו זה פסו. דכיון דכשר לדון כמבואר בדברי רבינו סימן ז' כ"ש שכשר להעיד דאמרינן בפרק בא סימן דאפילו גר"ע דאגד פסול לדון מודים דכשר להעיד: טו וכל אלו בין שהיה חש"ו וכולו בריאת פרק יש נוחלין ועיין בסימן ל"ג: אשה תנן בפ"ק דר"ה שהיא פסולה לעדות והכי אמרינן בפרק החובל ובפרק שבועת העדות ועייתי לה מדכתיב ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר ורבינו לא הביא לכתוב פיסול אשה לעדות מפני שסמך על מ"ש בתב הרא"ש סימן ל"ג כל הפסולים לדון פסולים להעיד ובסימן ז' כתב אשה פסולה לדון וה"נ א הרמב"ם

פכרא אחרת שאם אמרו להם בית דין לאסהודי אתיתו או לאיחזי ואמרו לאסהודי כבר נעשו כולם מגידים אחת ואם נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה ובלבד שיראו כולם כאחד ונשמע מדבריו הא אם לא ראו כולם כאחת אף על פי שאמרו לאסהודי אתינן אין מצטרפין ודלא כהר"ן שפסק: וגם כתבתי

שנמסר לו העדות ובריא בשעת העדאת העדות או איפכ' פסולי' עד שיהא בריא בשעת העדאת העדות ובשעה שנמס' לו העדות ואז הם כשרים אפי' הם פסולים באמצע:

לו א עדים רבים שהעידו בעדות אחרת ונמצא אחד מהם קרוב (א) או פסול כל העדות בטילה וכו'

הרמ"בם כיצד בודקין אותן אומרים להם כשראית' המעש' לראו' באתם או להעיד באתם אותו שאומר שבא להעיד פוסל כל העדות ואותו שאומר שבא לראות אינו פוסל במה דברי' אמורים כשיש עמהם קרוב או פסול **ב** אבל אם כלם כשרים בין אותן שכיוונו להעיד בין אותן שלא כיוונו להעיד חותכין הדין על פיהם כיון שראה הדבר וכיון עדות' והר"שה הוסיף לומ' דהא דאמרינן כשאומר שבא לראות אינו פוסל' זהו דווקא שלא העידו ביחד בבית דין בתוך כדי דבור אבל אם העידו יחד בתוך כדי דבור אפילו אומרים שלא באו אלא לראות ואפילו לא ראה זה את זה ונמצא א' מהם קרוב או פסול עדותן בטילה דהא עיקר קרא בשעת הגדה קאי הלכך ל"ש נצטרף עמהם קרוב או פסול בשע' ראיה להעיד ולא העיד עמהם בשעת הגדה ול"ש נצטרף עמהם בשעת הגדה ולא בא להעיד בשעת ראיה או שלא ראו כאחד עדותן בטילה וא"א הר"אש ז"ל כתב אפי' אם כיון לראות כדי להעיד אינו פוסל אלא א"כ כיון לראות כדי להעיד ובא לב"ד והעיד אבל אם לא כיון לראות כדי להעיד אפילו בא לב"ד והעיד או שכיון לראות כדי להעיד ולא העיד אינו פוסל **ג** ואם הזמין התובע עדים כשרים ועמדו שם עדים קרובים או פסולין אפי' אם כיונו להעיד והעידו לא נתבטל העדות של כשרים דכיון שהזמין עדיו והוציא את האחרים מכלל העדות לאו כל כמיניהו לבטל העדות **ד** וכן כשאדם צריך לעדות ומצוה להחרי' כל מי שיודע לו עדות שיבא ויעיד והעידו כשרים ופסולין לא נתבטל עדות הכשרים שלא היה כוונתו אלא בראוי להעיד: **ה** כתב רב אלפס שאם העיד קרוב עם רחוק ואין הרחוק יודע בקורבתו (ב) ובלבד שלא יהא רגיל בו) של זה שעדות הרחוק כשר ומחייבו שבוע' ובלבד שלא יהא רגיל בו שאפשר שלא ידע בקורבתו ונאמן לומר שלא ידע בקורבתו אבל אם רגיל בו או ודאי ידע בו ופסול וכ"כ הרמ"בן דבי היכי דתלינן בדעת הפסולין אי למיתני קא אתו אי לאסהודי קא אתו הכי נמי תלינן בדעת הכשרים אם לא הכירו הפסולין וא"א הרא"ש ז"ל כתב לא כסתבר לי כלל דכיון שהעיד הפסול בב"ד נתבטל גם עדות הכשר ואינו תלוי במה שמכיר הכש' בקורבתו או שלא מכיר כל

והניא הפסולים: אבל אם זימן בערבוניא לא א"א לומר כך דא"כ קשיא דידיה אדידיה שכתב אחר כך גבי פגום לאחרים כל מי שיודע לו עדות שיבא ויעיד ושעידו כשרים ופסולים לא נתכוונו הכשרים וכו' וז"ל הר"י ואם הזמין התובע עדים כשרים וכו' עד שלא היתה כוונתו אלא בראויים להעיד וכן הם דברי רבי' ירוחם וכ"כ נכ"י כיון עדי' והביא את הראשונה ואין הנתבע יכול לטעו' לפסלם ע"כ : ד אמרינן בפ"ב דיבמות דעדי' החתומים על מקח שדה יכולים ליקח אות' וכתב רבי' ירוחם בכ"ב ח"ס ובר"פ אלו טריפו' אמרו דעל זה אמרו חכמי' הרחק מן הכיעור ומן הדומה לכיעור : ולענין דיין שהן על השדה אם יכול ליקחה' עיין בתוספו' פ' אלו טריפו' :

לז א ב כל עדות שיש לו לאדם הנאה בו פסול להעיד לפיכך קרקע של שני שותפין ובא אחר להוציא' מתחת יד האחד לומר שאותו שמכרה להם גזלה ממנו אין שותפו מעיד לו עליה לפסול עידי המערער ואפילו על חלק השות' לא יועיל עדותו אא"כ שסילק עצמו ממנו וקנה מידו שלא נשאר לו כלום זכות בו ג ואפי' שלא סילק את עצמו עד לאחר הערעור וצריך להתנות אם יבא בעל חובו לגבותו ממנו בשביל חובו שהו' יסלקו במעו' דאם לא כן שמא הוא מעיד כדי להעמידו בידו כדי שיפרע ממנו בעל חובו אפי' יש לו שדה אחרת כי מי יודע כמה בעלי חובים יש לו וגם צריך להתנות שאם יבא לחטפ' ממנו בטענות אחרות לומר שהיתה גזולה בידו וכיוצא באלו שאינו מקבל עליו אחריות אבל אם אין המערער טוען אלא על חלק השותף בלבד כגון שטוען שמכרה לו השותף יכול להעיד לו שאז אינו נוגע כלל בעדות ד אריס אינו מעיד לבעל השדה להעמידה בידו כשיש בה פירות דשמא מעיד כדי להעמיד' בידו כדי שיטול חלקו בפירות ואם אין בה פירות מעיד לו ופי' רשב"ם והוא שלא טרח בה דאם טרח לא רניח' ליה דהתיקו' כיך בעל' שאם יזכה המערער יטול הואשבח ופירי הכל ולא יתן לאריס כלום וה"ר יונה ז"ל הוסיף לומר שאפי' אם אכל פירי מעולם אינו מעיד שצריך לשל' לנגזל כל הפירו' היתרים על ההוצאה שלקח ממנו מעולם ומיהו אם אין עדים שלקח ממנו פירות או כמה לקח נאמן להעיד כמינו דלא לקחתי אלא כדי ההוצא' וא"צ שבועה כיון שאין המערער טוען בודא' שלקח יותר מההוצאה ואם טוען ברי' אז הוא צריך שבועה וליכא מיגו ואינו נאמן אם לקח ממנו פירות מעולם ור"י פי' אפי' אם אית בה פירא בארעא מעיד שאפי' אם יטרפנה המערער יטול האריס חלקו דחשיב כיור' ברשו' אלא היכא שהתנה בעל השדה ליתן לאריס יותר מלאריסי העי' שאז אינו מעיד דשמא המערער לא ירצה ליתן לו אלא כמו לשאר אריסי העיר והרמ"ה כ' כשאין בה פירות מעיד לו אע"פ שטרח בה שהמערער צריך לשלם שכר טרחו כדין השוכר הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו וכ"כ א"א הרא"ש ה השוכר

אם

וכ'עו'כי לדע' הרי"ף ובע' העיטור והרמב"ן והמרדכי והר"ן אם העד אינו עני' בפיסו' חבירו עדות השבר קיימ' ואף אם הר"אש חולק עליהם : וכ'ע"ז הר"ש חכים במחיל' אין פי' דברי הטור' כן שאינו מדבר אלא בהזמנ' העדים בשעת המעשה לראותו להעי' עליו אח"כ וזה פשוט ומדוקדק בדברי הר"אש ורבי' ירוח' ובמקו' יוסף * :

לז א ב נ כל פי' לן לאדם הנא' וכו' פ' חזק' (דף מב) אמר שמואל השותפין מעידין זה על זה' ופריך (בדף מ"ג) אמאי נוגעין בעדותן הן הב"ע דכת' ליה דין ודברים אין לי על שדה זו וכי כת' ליה הכי מאי הוי והתני' האומ' לחבירו דין ודברי' אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקו' ממנ' לא אמר כלום הב"ע בשקנו מידו וכי קנו מידו מאי הוי הרי מעמידה בפני בע' חובו הב"ע דקבי' עליה אחריו' אחריו' דמאן אילימ' אחריו' דעלמ' הב"ם דניח' ליה אלא אחריו' דאתיא לי' מחמתי' והרשב"ם י נוגעין בעדותן הן דכל זמן שלא חלקו לגמרי אם יטול מערער מן השדה יפסידו שניה' דכת' לי' מעיד לחבירו דין ודברי' אין לי בשד' זו בכולה בשקנו מידו בקנין סודר דהשתא דאיכ' קנין על תנאי

יב"ה אחר כך אלאתי' בתוב על זה מי שהכחים לו זה ושרי הרב הניא לגון הר"י ולא פי' גו [illegible] דוד ועם הפילום [illegible] השפוע ובדברי הר"י הניא לאים שאם זימן עדים בערבוניא שלא כיון אלא לכשרים השמא מי פגום לאחרים וכו' אם שעידו כשרים ופסולים לא נתכוונו הכשרים כי גם בהכרום זו [illegible] אמר מעשה אתי' הכי הרי אם [illegible] בערבוניא' להעיד ולא [illegible] פסולים את הכשרים וכן נתפרש הרב ז"ל [illegible] לגון זה יותר [illegible] כי לגון זה הוא [illegible] מעשה שכתב הם ואם שכתבו כל הפוסקים הר"אש ורבי' ירוחם' ודאי [illegible] מעשה אין מכוונין אלא לאחרי' וגו' וכתב אח"כ ואם הם' הרא"ש והר"י ז"ל שאם הזמין התובע עדי' וכו' [illegible] מעשה אע"פ שנתכוונו הפסולי' להעיד לאו כל כמיניהו לפסול את הכשרים ואחד זה כתב הר"ן גבי מתנה לאחרים שכיון שנתכונו למתנה [illegible] כשרים אין הכשרים נפסלים בעדות הפסולי' גבי מתנה לאחרים אין כוונתו אלא לכשרים וכו' ומכאן שאפי' הזמין בשעת מעשה [illegible] לא ביוון אלא לכשרים [illegible] הכשרים אין עדות הפסולי' פוסלים אותם [illegible] :

זה אמרי' מגופא סליק נפשי' דקנין בכדי לא עבדי איניש' בפני בעל חובו הקוד' להקלא"ז ויגבה מהלי שלו ולא יהי' לוה רשע אבל אם יתקיימו דברי המערע' ואומר שלי היא אינו יכול להעמיד בפנים אחרים דעלמ' המערע' ואומ' של אבותי היא' כ"פ דניח' ליה דכי מפקי מיני' עלי' דידי' הדר דאתי לי' מחמתי' כגון בעל חובו הילכך מעי' לו עלי' גבי ערער דעלמ' דמאי איכפ' ליה אי להעמיד בפני בעל חובו הא לגבי לוקח נמי כיון דקביל עליה אחריו' מיקרי רשע ע"כ' ונתבארו דברי רבי' : ומ"ש ואפי' יש לו שדה אחר' וכו' יתבאר בסמוך ומ"ש אבל אם אין המערער טוען וכו' זה דבר פשוט דהא אינו נוג' בעדו' וכו' ולשון הרשב"ם : מפמ' דהשב"ע בשלא חלקו לגמרי אבל כל א' משתמש בחצי השד' דאילו חלקו מעי' ואילך כ"ע מפסי' לעצמו והילכך מעי' לו עלי' והנו שכתב רבינו אבל אם אין המערער טוען אלא על חלק השותף וכולו :

וכתוב בהגהו' אשירי לפר"ש ורשב"ם אפכי בשקנו מידם אפי' אם כתב לו בזה' הלשון דין ודברי' אין לי על שדה זו אבל לפר"ח ורי"ף ור"י בר שמואל ורשב"ם לא עסקי בזה הלשון עד דיקנו מידו ואפי' מגופה של קרקע אבל אם לא קנו מידו אלא אמר מדין ודברים סליק נפשיה ולא סליק נפשיה משדה הוא ע"כ הסה"נ : וכתב ב"י דקמ"ל שמואל שותפין מעידין זה על זה דלא חיישינן לקנוניא שיעי' לו ואח"כ יחזרו לשותפותן אע"פ שלא כתב לו אלא עכשיו כשבא מערער דלעול' לא חיישינן להכי כשהסתלק מהממון שלא דוק' ה במקבל איסו הנאה כגון אם קבל עליו אחריו' דעלמא והוא הטרו לזה ודאי לא יעיד לו כיון דאיכא סרך הנאה חיישינן גומל דבשביל זה מעיד לו עכ"ל : והא דנושבי סילוק לשעי' [illegible] ב כתוב בתשובו' [illegible] [illegible] ג כתוב בתשובו' [illegible] עבדים ונראה שמעידים [illegible] ואין יכול לפסלו בשום ענין [illegible]

ה מצאתי בתשובות רבי' גרשם ראובן תבע לשנים שהלוה להם וכפר אחד והודה השני שהוא וחבירו חייבי' אם אותו ממון לקחו בשיתוף כטענו אתרא זה לזה וזה הטו' יתחייב בכל ואין מקבלין עדותו על חבירו מפני שהו' נוגע בדב' ע"פ הם ראובן כוני' שט"ח על ב' אחי' וטענו כלם והמרב פרעתו אם כל א' מהם חיי"ו זהובי' לעצמו ואין לחבירו בהם שותפו' עדותו כשר' על חבירו ולא חיישי' לגומלין : מורשה אם הוא או קרוביו כשרי' להעיד בענין אותה תביע' עיין בסי' קכ"ג ובק"סד סי' ה"כ"ד עם היות כי אין דבריו נראי' לי ז : מצאתי כתו' אי טעין חד מהשותפין דב' שהוא חוב לו ולחבירו נאמן כעד א' לחייב שבוע' את חבירו ולפטרו משבועה את ראובן ח ואי טעני תרי שותפי מוחזקים מסייעי לחייב חבירים דקי"ל בפרק חזקת דשותפין מעידין זה את זה ה היכא דלא נוגע בעדו כיכתוב עכ"ל וכונ' בזה כתו' הנה מרדכי פי"א דכתובו' ועיי' בדברי רבי' סי' ע"ז : ג' שיסבו לקיי' את השט' ומתו הב' ואח"כ קרא ערער דנא על א' מה אין השני יכולין להעי' עליו שהב' בחתום מפני שהן נוגעי' בעדו' בדברי רבי' סי' מ"ו : ה מוכר שטר חוב לא' מעדי' החתומי' בו או לשנים אי השיבי נוגעי' בעדו' בדברי רבי' כ"מ מ"ו : ט פשרנים או דייני' יכולי' להיות עדי' ל"י ברים סנהדרין ועיין בדברי רבי' סי' כ"ג : כתב הרשב"א בתשו' שגזברים כל זמן שאין להם ולא לקרוביה' שום חלק ושום זכות בנכסי ההקדש ולא בפירותיה' הרי הם כאחרי' דעלמ' וכשרי' להעי' : יא כל היכא דהשתא אין בו נגע בעדו מגום דלי' לי' אע"פ שאם יתעש' יהנה בעדותו כשר להעיד הגהות אשירי פרק חזקת : יב שליח אם נעש' עד הרי"ף פ"ב דקידושין: ראובן היה לו שטר על שמעון ומכרו ללוי בכתיבה ומסירה והיה שמעון א' מעידי המתנה הטיב שמעון נוגע בעדות סי' ס"ו : יד ראובן חייב מנה לשמעון ועדי השטר חתמו בטופס שבספר הסופ' וקוד' שהוליאו השטר מטופס הסופר הקנהו שמעון המלוה ליהודה שהוא אחד מעידי השטר אי חשיב יהודה נוגע בעדו' בחתום' הריבה סי' ר"י : כתב הר"י יעבץ בתשו' מה שאמרת שהמלמד טוען' שההקדש שלום הם"ע בטל לפי שהעד שאחד אחין של ר' יעקב הנזכר מעם כניע' עדו' אין כאן שאין כאן הנא' שהכרת לעד עצמו בשע' העדו' ואע"פ שאח"כ נתן ר' יעקב לבת אחיו השעוכם עליו מהקדש' ההוא אין פוסלין העדו' למפרע וכדתני' עדי' החתומי' על גם אשה ועל פר' מקח לא תנו חכמי' לדבר זה כדאית' ** פ' אלו טריפו' וגם השתכ' אבל יש לבעל דין לחלוק ולומ' כשי דכניע' עדו' אין כאן עדו' קורבה יש כאן לפי שיש בהקדש לפי עדות זו הנאה גדולה לר"י ושקר ר"ת והרמב"ן דטובו' הנא' ממון ובכאן יש לו הנא' לאחיו לחלק ההקדש למי שירלה ואפי' לבניו ולבנותיו שסמוכי' על שלחנו ומ"מ אומר אני באין ההקדש מפסי' זכותו בכך שאפי' קמא שבטל' עדו' הטעד לגבי אחיו לא בטל' לגבי העני' ואין אומרי' עדו' שבטל' מקצת בטל' כולה דה"קי"ל בתרי גופי' פלגינן דיבור'* ואע"פ שאמרו בירוש' כתב כל נכסיו לב' בני אדו' והעדי' קרובי' לזה ורחוקי' לזה ר' יוחנן אמ' מתוך שפסולי' לזה הוא הם בעדו' בשט' שבל שמקו' בעדו' אחת אבל בעדו' ע"פ אינו כן וכמו שכתבו הם' ועוד דכיון שעדו' הראשון שהעידו בב"ד העידו על ההקדש היה בהיתר ואמרו בהעמד השני על ענין זה של ר"י זו סתיר' היא לעדות הראשון השני בעדו' הראשון זכו העניי' וא"א להפקיע זכות' ועכשיו הם מעידי' שיוכל ר"י לחלק כמו שירל' ושיוכל להפקיע ההקד' מעיקרו אין לך ביטול עדו' והסתיר' גדולה מזו וכיון שכן אין מקבלין עדותן דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד כיון שלא העידו תוך כדי דיבו' שיכל' עדו' העדי' קיימ' לזכו' ההקדש והעניים אבל עדותן של ר' יעקב בטל עכ"ל : ד אריס אינו מעיד וכו' הם (ד' מו) שלח לי' רב נחמן בר רב חסדא לרב נחמן בר יצחק [illegible]

[illegible] אינו מעיד עד כאן לשונו :

אם לקח בידו השכירות ואומר כל מי שתתקיים השדה בידו ה"ז יטול אז מעיד למשכי' ואם נתן כבר השכירות אינו מעיד שאם תצא השדה למערער חייב ליתן לו השכירות פעם אחרת ומיהו הר"ר יונה כתב יכול המשכיר לחזור ולתנו לשוכר ויאמר לו תנהו למי שיזכה בדין כדי שלא יהא נוגע בעדות: **ו** לוה שבא לערער עליו להוציא קרקע שלו מידו אם לא ישאר בידו קרק' אחר כנג' החוב שיש למלו' עליו אין המלו' והער' יכולין להעי' לו להעמיד' בידו שהן מעידין להעמיד' בידו המלו' כדי לגבו' ממנו חובו והערב כדי שלא יחזור המלוה עליו כשלא ימצא כלום ביד הלוה אבל אם ישאר קרקע בידו כנגד החוב אפי' אם היא זיבורי' יכולין להעיד אפי' אם הקרקע שמעידין עליה בינונית לא חשוד להעיד שקר משום חילוק שבין בינונית לזיבורית כיון שמוצ' כדי לגבו' בו חובו אבל אם הערב קבלן שמן הדין יכולין לגבו' הימנו תחלה אינו מעיד אפי' אם ישאר קרקע אחרת ביד הלוה שהוא חפ"ץ שימצא המלוה לגבות בריוח מן הלוה שמתוך כך לא יחזור עליו ואפי' אם השדה שמעיד עליו עידית או זיבורית שמא ניחא ליה למלוה ליקח בזיבורית טפי פורתא ושמא ניחא ליה ללוה ליתן ליה בעידי' בציר פורתא: **ז** לוקח ראשון מעיד ללוקח שני להעמידה בידו והוא שתשאר למוכר שדה אחרת בת חורין כנגד דמי שדה זו של לוקח ראשון או שתשאר שדה אחרת ביד לוקח שני שאז אין ללוקח ראשון הנאה במה שתשאר השדה ביד הלוקח שני שאפי' אם יטרפו ממנו השדה שקנה יש לו על מי לחזור אבל אם לא תשאר שדה על מה שיחזור לא יעיד וכן לוקח שני לא יעיד ללוקח ראשון אא"כ שתשאר ביד המוכ' קרקע כדי חובו של לוקח ראשון: **ח** ראובן שמכר שדה לשמעון ובא לוי לערער עליו לומר שראובן גזלה ממנו פשיטא שראובן אינו יכול להעיד ולפסול עדי לוי אפי' מכרה שלא באחריות שודאי נוגע בעדות הוא דניחא ליה דלא ליקרייה גזלנא אלא אפי' אם אין טוען לוי שראובן בעצמו גזלה אלא שקנאו ממי שגזלה ממנו אפ"ה אין ראובן מעי' להעמידה ביד שמעון אע"פ שמכר' לו שלא באחריות

ובתבו התוס' הא דאית ליה פירא בארעא לא יעיד דנוגע בעדות הוא לפי שהיה אותו כותן לו לגמלה לשלים ולרביע ואם יזכה המערער הרי שלא ברשותו ירד וידו על התחתונה אבל בית ליה פירא בארעא לא חייש אם ישלקוהו דכמה שדו' ימצא באחריות עכ"ל: ומ"ש בשם ה"ר יונה ור"י והר"מ והרא"ש נ"ע היכא איתיה:

ה השוכר אם לקח בידו השכירות וכו' שם בראש הפרק (דף כט) לענין ג' שנים דבעי' רצופו' ובחים בגילה לא ידעי' כלומר ואין יכולין להעיד שרצופו שדר שם בגילה ואפ"ה הויא חזקה ואמר רבה כגון דאתו בי תרי ואמרי אנן אגרינן מיניה ודרנן ביה תלת שנין ביממ' ובלילי' אמר ליה רב ייבר לרבא אטו הני נוגעין בעדותן הן דאי לא אמרי הכי אמרינן להו זילו הבו ליה אגר ביתא להאי · א"ל דייני דשפילי פירוש דיינים שפלי' שאינן בקיאין בדין הכי דייני מי לא עסקינן בגון דנקיטי אגר ביתא ואמרי לגמאן ניתביה: **וכתב** המרדכי עיסו אם י"ג יש בני אדם יודעי' שיאמו מוחזקי' ומעידי' שאנו דרים בו מכאן ומתנין לזה שכירות כאמנין כיון שאין ידוע שדר בתוכו כי אם על פיהם איכא נוגעי' בעדות הוי דאי בעו הוו שתק' עכ"ל ונ"ת אמאי הכילי הא לאו נוגעי' בעדות נינהו אפילו אם נתנו כבר השכירות למשכיר שאם תבא השדה למערער יתבעו אגן דמי השכירות שנתנו למשכיר שלא היה קרקע שלו והיפשר לומר דלא ניחא להו לאיעק' בדינא ודיינא כדאמרי גבי ערב בסמו': **ו לוה** שבא לערער עליו וכולו ב"ב שם (דף מו) א"ר ערב מעיד ללוה והוא דאית ליה ארעא אחריתי מלוה מעיד ללוה והוא דאית ליה ארעא אחריתי קבלן אמרי לה מעיד ואמ"ל אינו מעיד · א"ל מעיד כערב דמי ואמ"ל אינו מעיד דניח' ליה דנוקמיה בידיה תרווייהו כי אתי ב"ח מאי דבעי שקיל ופרש"ב ערב מעיד ללוה אם יצאו עסיקין על שדותיו של לוה והוא דאית ליה ללוה ארעא אחריתי שוה כנגד חוב שנתערב דאי לא הוי נוגע בעדות דבעל חוב יגבה הימנו והא קמ"ל דלא חיישינן שמא יחוש הערב לב"ה הקודם לו ויגבה קודם הימנו דאין לחוש אלא על מה שהוא יודע כך כתב נמקי יוסף וכן יש לפ' גבי מלוה ולוה: קבלן ערב קבלן דקי"ל ממני שירצה יפרע והוא דאית ליה ארע' אחריתי ללוה דניחא ליה לקבלן דליקום תרווייהו ארעתא בידיה דלוה ומאי זו שירצה יפרע שאם לא יהא ללוה בינונית ילך לו אצל קבלן כדין ב"ח שדינו בבינונית: **וכתב** הר"אש והוא דאית ליה ארעא כנגד חובו ואפי' אי הויא ארע' אחריתי זבורית והאי של ערער בינונית לא חשדי' ליה להעיד שקר משום חילוף דין בינונית לזיבורית אחרי שעול' לגבות כל חובו · וכן כתבו התוספו' וכתבו עוד דלשמא יבא ב"ח אחר ויוליא' ממנו לא חיישי' דהא הוא יודע אם יש לו שום ב"ח ללוה י"ג דלא חיישי' לב"ח אפי' אית ליה ארעא אחריתי כיחוש לב"ח גדול דדוק' גבי מוכר שדהו שלא באחריו' אין מעיד לו עליה דחיישי' שמא דעתו להעמידה בפני בעל חוב כי המוכר יודע שיש לו בעל חוב הלכך אפילו אי אית ליה ארעא אחריתי אין מעיד דחיישי' לב"ח גדול ולקמן גבי לוקח ראשון מעיד ללוקח שני אכתו' בזה עוד: ודין קבלן כר' פסק ה"ה בפ' ט"ז מהלכות עדות פסק כלישנא קמא שלא חילק בין קבלן לאינו קבלן אבל רבינו פוסק כלישנא בתרא: וכתבו התוספו' קבלן אמרי לה אינו מעיד אע"ג דאית ליה ארעא אחריתי תימא דמאי נפקא מינה דאי אתי מלוה וטריף את של קבלן אתי קבלן וטריף של לוה כיון דאית ליה ארעא אחריתי והעלו דהיינו טעמ' משו' דטריח' ליה מילתא למיקם בדינא ודיינא והשיבו ללוה קרקעו' הרבה לא יגבה המלוה מן הקבלן הואיל ויכול לגבות מן המלוה בהרוחה י"ד א"כ ארעא אחריתי דכולא שמעתי' כיולא בו קאמר עכ"ל התוס' · ובהגה' אשירי כת' תירוץ ראשון ולא הסם לתירוץ שני וזה דעת רבינו וכתב נמקי יוסף בשם הרי"טבא דאפילו אם השדה שקבלן מעיד עליה היא זבורית לא יעיד דשמא ירצה מלוה בזיבורית טובה טפי מבינוני' פורחת כדאיתא פ"ק דב"ק ומ"ה ניחא ליה דתיקום בידיה ואפי' בעידית שאין דינו של בעל חוב לגבות ממנו לא יעיד דשמא יפייס את הלוה שיתן לו מן העידי' כדי שלא יגבה ממנו או יתפשר עמו המלוה לגבות ממנו מעט מעט כדי שיקח מן העידית ולא יצטרך הקבלן לפרוע והכי הלכתא דאינו מעיד · ומיהו נראה דאם ללוה קרקעות עידית בינונית וזיבורית דאפי' קבלן מצי להעיד עד כאן לשונו: **ז לוקח** ראשון מעי' ללוקח שני וכו' ברייתא שם (שם) לוקח ראשון מעיד ללוקח שני והוא דאית ליה ארעא אחריתי: ופרש"בם כגון ראובן שמכר שדה אחד ללוי ואח"כ מכר שדה אחרת ליהודה ואתא איניש דעלמא ומערער על של יהודה לומר גזלה ראובן ממנו מעיד לו לוי ליהודה דהיינו לוקח ראשון ללוקח שני שהיא שלו ולא של מערער והו' דאית לי' ליהודה עוד קרקע אחרת שלקח מראובן שיוכל ב"ח דראובן לגבות חובו הימנ' בדין ב"ח שגובה מלוקח אחרון ואם אין לו גובה משלפניו והילכך כיון דאית ליהודה עוד קרקע אחרת המשועבדת לב"ח דראובן אי נמי יש לראובן קרקע אחרת בת חורין דלהדר עלה ב"ח דידיה מצי לוי לאסהודי ליהוד' אבל קרקע דלאו נוגע בעדותו הוא דהא אפילו מפיק ליה מערער מיהודה לא אתי ב"ח דראובן וטריף מלוי אלא מקרקע שיש לו ליהודה מראובן או מקרקע אחרת שיש לראובן עוד אבל אי ליכא קרקע אחר' לא מסהיד לוי ליהודה מפני שמעיד' לוי בפני ב"ח דראובן שן יבא ויטרוף ממנו ודוק' לוקח ראשון מעיד ללוקח שני: אבל לוקח שני מעיד ללוקח ראשון אפילו היכא דלית למוכר קרקע אחרת דהא ב"ח דמוכר לעולם אלוקח שני הדר בין שיש קרקע ללוקח ראשון ובין אין לו והילכך לא מרוח מידי מעדותו וכגון שמכר המוכר ללוקח ראשון שלא באחריות אבל אם מכר לו באחריו' לא מסהיד ליה שני לראשון אלא אם כן יש לו קרקע למוכר דלהדר לוקח אחר עילויה דנוגע בעדותו הוא דחייש דאי מפקי ליה מלוקח ראשון הדר לוקח ראשון עילוויה שקניתי אחריו קרקע המשועבדת לו כן נראה בעיני עכ"ל ור"י הקשה עליו דא"כ אפילו אית ליה ארעא אחריתי נמי דכי היכי דחייש לב"ח קטן ה"ל יחוש לב"ח גדול שיטול חובו כנגד שני קרקעו' אלא נראה לר"י דאע"ג דגבי מוכר שדה שלא באחריות אמרינן שאין מעיד לו עליה מפני שמעמידה בפני בעל חוב הכא ודאי חיישינן לבעל חוב לפי שאדם יודע אם יש לו בעלי חובין אם לאו וכשאנו רואי' שבא להעיד אנו חוששין שלכך מעיד לפי שרוצה להעמידה בפני בעל חוב והכא אפילו אית ליה ארעא אחריתי לא יעיד דחיישינן שמא יש לו בעל חוב גדול אבל אין לחוש שהלוקח מעיד לפי שיהיה לב"ח של מוכר ממה לגבות דאין הלוקח יודע אם יש למוכר שום בעל חוב אלא היינו טעמא דאין לוקח ראשון מעיד ללוקח שני אע"ג דלא חייש לב"ח מיהו חייש שמא קרקע גזולה הוא ושום או לאחר יבא הגזלן ויקחנה ולא יהיה לו ממה לחזור על המוכר הילכ' דלית ליה ארעא אחריתי למוכר: וא"ת ומלוה וערב אמאי מעידין ללוה אע"ג דאית ליה ארעא אחריתי ניחוש שמא היא גזולה וכשיבא הגזל ויקחנה לא יהיה לו ממה לגבות כדחיישינן לגזל גבי לוקח ה"נ ניחוש גבי ערב ומלוה: וי"ל דבשום מקו' אין המלוה והערב והלוקח חוששין כל זמן שאחריות שלהם קיים עכ"ל והר"אש כתב כדברי התוספות דטעמא משום שמא תגזל' קרקע שלו בגזלה ויטרפוה מידו ולא יהיה לו ממה לחזור על המוכר: ורבי' כתב וכן לוקח שני וכו' ולא חילק בין מכר לו באחריות לשלא באחריות מפני שסמך על מה שכתב אח"כ שתשאר ביד מוכ' קרק' כדי חובו של לוקח ראשון ולא הייך למימר חובו של לוקח ראשון אלא א"כ שקבל עליו אחריו': **ח ראובן** שמכר שדה לשמעון וכו' ב"ב שם (דף מג) אמר רבין כל שגזלה נשמיה דשואל המוכר שדה לחבירו שלא באחריות אין מעיד לו עליה מפני שמעמידה בפני ב"ח ה"ד אי דאית ליה ארע' אחריתי עליה דידי הדר אי דלי' ליה ארעא אחריתי ומאי נפקא ליה מינה לעולם דלית ליה ארעא אחריתי דלא' לא ניחא לי דלהוי לוה רשע ולא ישלם הוא דלמ' לשכי זכי לך שלא באחריות: ומ"ש רבי' אע"פ שמכר' לו שלא באחריו' ושמעון מכיר שזו השדה היתה של ראובן וכו' הוא משום דקשיא ליה מאי פריך אי דאית ליה ארעא וכו' הא כ"ע דלא ניחא ליה דלהוי ליה תרעומת עילויה כדאמרי' פ"ק דב"ק (דף יד) ופ"ק דב"מ (דף ח) ולכך מוקי לה רבי' במכיר בה שמעון שהיא שלו דליכא תרעומת · ומ"ש ונמצא שאפילו אם יוליאנה לוי מידו וכו' אינו מטעם שמעון מכיר שזו השדה של ראובן אלא מטעם שמכרה לו שלא באחריות ובתוספות פרק חזקת הרגישו קושיא זו ותירצו וי"ל דלעדו' אין לפסול משו' כך א"כ הכא איירי אפי' שכיר בה שהיא שלו דליכא תרעומת עכ"ל ורבינו תפס לו תירוץ שני עיקר ומ"ש רבינו ואפילו אם קנה השדה וכו' שם בגמרא תניא שאם מכר לו פרה וטלית מעי' לו עליה משום דאמרי' עפאן אשתיקו ומכרו אין בעל חוב גובה הימנו ופריך וליחוש דילמא אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי הכ"ע בשלקח ומכר לאלתר וליחוש דילמא דאיקני הוא כלומר שמעבד לבעל חובו אגב קרקע מטלטלין שקנה ושעתיד לקנות

לא

באחריו (ס"א או באחריו) ושמעון מכיר שזו השד' היה' של ראובן ושל אבותיו מעולם אלא שלוי בא להוציא מידו בעדי שקרי והוד' בזה ונמצ' שאפי' אם יוציאנה לוי מידו אינו חוזר על ראובן אפ"ה אינו יכול להעיד לו עליה לפי שהוא חפץ שתשא בידו שאם יבא בעל חובו של ראובן ליפרע מראובן ולא ימצא לוכלום שישתרפנה משמעון ולא יהיה לוה רשע ולא ישלם ולבני שמעון הלוקח אינו לוה רשע ולא ישלם שהרי מכר לו שלא באחריות ואפי' אם קנה השדה ומכרה מיד ולא לוה בינתים אם ה"ה יישי' שמא לוה קודם שקנאו וכתב (למלוה) דאקני וק"ל דאקני וקנה ומכר משתעבד ואפילו אם אין אנו יודעין לו שום ב"ח או שאנו יודעין שיש לו קרקע המספקת כנגד חובו אם ה"ה אינו מעיד שאנו חוששין שמא יש לו עליו חובות שאינן יודעין לנו או שמא עשה זה השדה אפותיקי מפורש שנמצא אפי' שיש בידו שדות אחרות אינו יכול לגבו אלא מזו ואם אין המערער בא מכח המוכ' אלא מכח שמעון הלוקח כגון שיש לו חוב או שום הבעי עליו או יכול ראובן להעי' שאינו נוגע בעדו כלל שבעל חובו יכול להוציאו מיד לוי המערע' כמו מיד שמעון: ס"מ מכר לו ראובן פרה או טלית שלא באחריו' ובא לוי לערער עליה להוציאה מידו בטענה שקנאה מגולן יכול ראובן להעיד לו שאין לו בזה שום הנאה שתשאר בידו שאפילו יבא בעל חובו אינו יכול למטורפה שאין ב"ח נוב' ממטלטלין שביד לוקח אפי' עשא לו אפותיקי בר"א שיכול להעי' להעמ' חמטלטלי' בידו כשעדים מעידים שלא היה לראובן קרקע מעולם וכתב ר"ח שצריכין להעיד שזה האיש לא נפרע ממנו מעולם וברור לנו במה שקנה וכי לא קנה קרקע מעולם לא בקנייה ולא במתנה אז יכול להעיד לו וה"ר יונה כתב שאין צריכין להעיד שלא נפרע ממנו מעולם ולא עשה שום מעשה משהגריל שלא בפניה אלא כיון שדרו בעיר אחת והביאו בעסקיו והוחזק אצלם בעי' שלא היה לו קרקע אינו יכול להעיד גם על המטלטלין כי שמא הקנה אותם לבעל חוב אגב קרקע וכ' לו ראקני שנקנו לו מטלטלין אגב קרקע והיה לו קרקע ונשתעברו המטלטלין ונמצא ב"ח יכול לטורפ' מן הלקוחות ומעיד כרי להעמיד לפני בעל חובו כתב הרמב"ם שאין מעיד לו עליה אא"כ הודה שמעון שזו הפרה וטלית הן של ראובן והוא יודע בודאי שהם שלו שאל"כ אע"פ שמכר לו שלא באחריות היה צריך לשלם לו אם יטרפם ממנו שמכר לו דבר שלא היה שלו יראה שפוסק כרב פפא דמוקי לה דמכי בה שתי' בת חמורו וא"א הרא"ש ז"ל פסק כרב זביד שא"צ דכיון שמכ' לו שלא באחריות אפי' נמצאת שלא היתה שלו אי"צ לשלם לו והרמב"ן כתב הא דמעיד הוקא בהנך ענייני דליית בהו תקנו חשוק דלאו נוגע בעדות הוא דאי מערער זכה בטענותיו אין משלם כלו ואי לוקח זכי לה לא מהני ליה כלום א"נ כשהמערער טוען שלי הוא וזה מעיד ללוקח ואומ' אני מכרתיו לו ואינו שלך אי"נ בגון שאינו טוען שהמוכר גזל אלא שלקחה מגזלן אבל אם טוען שהמוכ' גזל וראי נוגע בעדו הוא שהמערע' בשבא להוציא מיד הלוק' צריכ' ליתן לו דמים משום תקנת השוק והדר גבי להו מהאי מוכר שהוא גזלן: ראובן שגזל שור או טלית משמעון ובא לוי להוציא מידו לומר שהיא שלו אם שמעון מעיד שיודע ששרה זו או טלית זו שהיא של ראובן שומעין לו שאו אינו יכול להוציאה מיד ראובן בין שהודה שהי' שלו אבל אם בא לפסול עדי לוי כרי להעמיד השדה והטלית ביד ראובן אין שומעין לו שהוא מכוין להעמידם בידו ולחזור להוציאם מידו בטענה שגולם מבעו ואפש שנוח לו ותר להוציא מיד ראובן משאם יבואו ליד לוי וכת' ה"ר יונה אפי' אם אין אנו יודעין שנוגע בערות אלא ע"י שנתרעם על ראובן בב"ד יש לנו לפוסלו ע"פ דבריו שיש לנו לחוש שבא נוגע בעדות אבל ר"י פי' שמשום חששא שנתרעם עליו בב"ד שגולה מבעו אין לפוסלו לעדות אא"כ יודע לנו שיש לו עדים שיכו' ליכו'

דרין יא וכן הדין אם מכר ראובן את השדה

הגזלה

ומ"ם נמי לא מוקי לה בסלוקח פוטר דמוכר מלחריו' דמסתק לא סוי טוענ בעדו' מפוס דסיימו מופסין דבפגיבל לוקח סגיס מעיד עכ"ל ופע"ב דלדעת רבי' ורכ"ת לא נסתק לן מידו דסס מוזר עליו מ"מ ל"ת דלדעת סרמ"ס מכתב דבעי' סיכיר ססיס בת המוכרו: ומ"ש בשם ס"ר יוסף סתין לריכין לפעי' כל' כשרד מעבו מעולם וכו' כ"כ לביכו יכוסס כ"ב ת"ס ועיין בכ': וא"ת סר"ת סס מסק וכו' פסק מזקק כח' וכלכתת כרב זביד וכן פסק כרי"ף: והרמ"בן כ' סת דמעיד דוקת בסכך עכיכם לפי שהוא בסו פקק' פסוק וסס סס נגב ופרע במוכו נגב ופרע בסיקפו כדסיקיב' בפוק קמת (קף קי"ד) דסך נסו טוב בעדו פוס סתם יב' סמערער טוענו ואינו נותן כלו' לנוקח דסת לא עסו בו תקנ' פסוק וסנוקח סימו יכול לסוצאו כרב זביד ופס נוקח זוכס סימו נסכס סתם יכול סיכ נתחייב' לא סי' עכשלם לו כלו': * ראובן בגזל

סדם לו טלית "ב"ח ופסידו" מפני סמוכר מתחייב' ל"ח שולף מתשלומיו וכו' בפר' מזקק סוגם אפי' בשאינו יכול לסוצאו ר"ל עכר לו בגב מקופיו דקנוי ודקנוי ס"ם מכוכי סר"ת כר' נ"ב דאין לו אלא דמי מקופיו דקנוי כיכם דלדעת סרמב"ם לא מהני מעיד לו עליכ סדם לין ובשאינו יכול לסוצאו מחמת שמכר לו מלא מתחייב מעיד לו עליכס:

באחריותו עליו מכר לו פרס מכר לו טלי' מעיד לו עליכס מעפי' סתין לחחריותו ע"ם ריפ"ה ופ"ם סיפ"ק סמ' דב' מפק עליו ע"ם ריפ"ה ופ"ם סיפ"ק סמ' דב' מפק ריפ"ה בדתובן מגזל סדם מסמעון ומכרס לגלו וסתת יסודס ודת מערער דלת ניידל סמעון למסמודי לגלו דניחת ליכ דסדרס ופרכי' עליכס ניין דמסכיד דלוי היה סיכי מלי עסיק לס מיכיס' ומעכי דת' דדעת מסמ"ק דלמו דיסוד סיח ומסמו' זכותס דמסיק לס מלוי ליפ' עיסודס דמ' מסכי נוס לי ומלמעון קסס מעכי' ופרס"ם ודת יסודס ודת מערער עיליכס סכיח מלו בעיכס לו מכיד ליפסיד ליכ לגלו לסגדרף עס סתר למסמוך מסדו סל יסודס לו לסיכ עידיו לסמעיד' ביד לוי דיכ"ל דסדר ליכ כלום' ניחת דקיימ' ביד לוי דסיום לו למת' סדרס לי' סיס לו עדי' מכי' מלו ונידן בתי' סמעון וכו' קס"ד דסמעון יעיד דכל לוי קיים סקרקע: למ' מכי טוס לי לפו דוקת נקט מפי ליכ דלתעון טוס לי ס"ל פלג ליכ' דמתני' דכתובות נקט עכ"ל ופריך סו ונוקמס בגזלן כלו' פס סיכת דס"ם דמתני' למס ליכ לתי' למיתני מכר ליתי גזלן גזל לו בית גזל לו סדס סין מעיד לו עלי' מפני שלחריותו של גזלן ומפני שעסו דקת בעי למיתנית סיפס מכר לו פרס מכר לו טלית דוק' עכר דס"ל יפוס ומיכו סוס מפל לת מכר דסר"ל ליכ לת תכ' ליכ' כמי מכר וסדר פרידוסים' מכי דמיית' מי מענף סטלט' מדמי מי מיית"ם כלו' ומכר' נוגע בעדו סוס מפלו סיכ טוב' סמערער בעדי' כמ' פלג ליכ לסו מסי' בגזלן מל' בפר' מלוכן כלו' ומפני לת לריכ' דמיית' גזלן דקי"ל פעוליו מלבל' וכמו מפלג' מכסו' ופ"ד' ומפל דמ' דוקת מכר דס"ל יפוס ומיכו רבו' פרס דיפוס ומיכו רבו' לת מכי בקרקע דקרקע ליכ' בגזל' מפל סקוס כתב דיפו' ומיכו רבו' מכי בקרקע ומכ"ע בפלג' מכי' מפל דקרקע ליכ' בגזל' מפל סקוס כתב בפלג' מכי' מפל דקרקע ליכ' בגזל' מפל סקוס כתב בפלג' מכי' מפל דקרקע ליכ' בגזל' מפל סקוס כתב

לת כת' פלג דבני סקו' · סרי דבין מסמד' עדיין ביד מגזלן דין מכר לין מכגזל יכול לסני' עליכ לסמעיד ביד מגזלן מו ביד סלוק' מסגזלן וס"ם כפפס לפכו' עידי סמערער מכו' דמ"ס ביכ' עיר' מסגזל מפל מעיד פסיס על גזלן מו סל לוקח מגזלן מכרי סוב סימו יכול לסוציא' מיד מכרי סוסס פפיכ' פלו וסוסס' בעל דין כך' עדי' מן יכול

ד״מ

לז (א) כתב נמוקי יוסף ...

להעיד ובהעדיין לא מכ׳ הגזלן את הגזילה עון קרקעו׳ ומטלטלי דליכו. נעי׳ עליהן שהרי יכול להוציא׳ מידו אבל כשמכר הגזילה ומת בקרקעו׳ אינו יכול להעיד דהא נוגע בעדות הוא דקרקע איכה נגזלת ואפי׳ נתיא׳ לעולם הדרא אבל במטלטלין כיון שנתיאש ומת הגזלן אין בהין מסלמין לו וכיון דאינו נוגע בעדות מעיד לו עלי׳

מהכי גם נמי סילוק דלשמיע׳ עבידא וכו׳ ותרתי איכא למידק בי׳ הדא דכ׳ דלשמיע׳ עבידא דמשמע דעיקר טעמ׳ משום דעדי דתלי בשמיעה הוא ותו דקא׳ לא מהני גם נמי סילוק דמשמע דס״ת אתי בתורת סילוק נמי וליכא דאדרבה בגמ׳ לא אידכ׳ אלא ס״ת ומכן פייתינן אחר צרכי העיר בתורת סילוק נמי: ונראה לי דמשנ׳ לדבינו דהיינו טעמא דקתני בברית׳ בני העיר שנגנב ס״ת שלהם ולא קתני בני העיר שדנין על מלקין או רחוב או שאר צרכי העיר משום דהוה ס״ד למימר דבס״ת יכולים להביא ראיה מבני העיר דלאו עידי דהלאה הנוף הוא ...

הנזולה ליהודה ובא לוי לערער עם יהודה אין שמעון יכול להעיד לו להעמידה בידו מטעם דהראשון נוח לו והב׳ קש׳ לו שכשם שמוציאה מיד הגזלן כך מוציא׳ מיד הלוקח אפי׳ נתייאש קודם שמכרה אבל אם מכר הטלית הגזול׳ ליהודה ובא לוי לערער אם מת ראובן ושמעי׳ ליה לנגזל דאייאש קודם שנמכר יכול להעיד ליהודה הלוקח להעמיד בידו שאין לו שום הנאה בזה העדות שאפי׳ אם תשאר ביד יהודה לא תחזור לו שקנאה ביאו׳ ושנוי רשו׳ ואף דמיה לא יחזירו לו כיון שמת ראובן אבל אם ראובן חי לא יעיד שהוא נהנה בדבר שתשא׳ ביד יהודה דנהי׳ שהטלי׳ אינו חוזרת לו מ״מ ראובן מתחיי׳ לו בדמי׳ ואם תבא ליד לוי לא יתחיי׳ לו כלום ואפי׳ מת דוקא שלא הניח אחריו׳ נכסים אבל אם הניח אחריות נכסים חייב לשלם ונמצא בזה שנוגע בעדות וכ׳ הרמ״ה והאידנא דתקינו רבנן לב״ח למיגבי אפי׳ ממטלטלי דיתמי אע״פ שמת הגזלן ולא הניח אחריו׳ נכסים אין הנגזל מעיד לו דאכתי נוגע בעדו׳ הוא ואם לא מכרו הנגזלן אפי׳ אם מת ולא הניח אחריו׳ נכסים חייבין הבנים להחזיר אף מדינא דקי״ל רשות יורש לאו כרשות לוקח ונוגע בעדו׳ הוא: יב בני העיר שבא אדם לערער על שום דבר משלהן כגון מרחץ או רחוב של עיר או כל דב׳ שהו׳ צרכי העי׳ אין א׳ מבני העיר יכול להעיד עליו וגם א״א לו להסתלק כיון שהו׳ צרכי העיר אבל במקום שאפש׳ להסתלק כגון שותפין דלעיל מסתלק ומעיד אע״פ שלא היה תחלתו וסופו בכשרו׳ יג דלא בעי׳ תחילתו וסופו בכשרו׳ אלא בפסו׳ הגוף אבל בפסו׳ ממון כי הא לא ואם באים להעיד על ס״ת לא מהני כה נמי סילוק דלשמיעה עבידא וא״א שלא ישמעו אא״כ יש להם ס״ת אחרת בעיר: יד מי שחייב מנה לעניי העיר אם עניי העיר סומכין עליה ורגילין לפסו׳ להן צדק׳ בכל עת אין מביאין להן ראי׳ מאנשי העיר אפי׳ אמרו ב׳ מבני העי׳ אנו ניתן הדב׳ הקצוב עלינו ונעיד אין שומעין להן שהן נהנין במה שיהיה ריוח לענייה׳ הוא׳ והן סומכין עליהן: כ׳ הרמ״בם כל כיוצא בזה לא יעיד עליהן ודברים אלו אינן תלוי׳ אלא בדע׳ הדיין ועוצם בינתו שיבין עקרי המשפטים וידע הדב׳ הגור׳ לד״א וידע להעמיק לראו׳ טו אם ידע שיש לו לער שום צד הנא׳ בעול׳ בעדו׳ זו אפי׳ בדר׳ רחוק ונפלא׳ הרי זה לא יעיד בה וכש׳ שלא יעי׳ ברב׳ שנוג׳ בעדו׳ כך לא ידון וכל הפסלו׳ כדרך

...

שפוסל בערכך פוסל בריין:

**לח א שני עדים שהעידו בא' שהרג הנפש או שחייב לפלוני מנה ובאו ב' והכחישו דברי שניהם בטלין והוא והן פטורין אבל אם באו האחרונים והזימם או האחרונים נאמנין ועדות הראשונים בטלה והן חייבין כפי מה אשר רצו לחייב אותן שהעידו עליו אם באו לחייבו מיתה נהרגין במיתה שבאו להרגו כה ב ואם לחייבו ממון באו משלמין הממון בין שניהן ואין לוקין כיון שמשלמין ב רוץ מאם העידו על כהן שהוא בן גרושה או בן חלוצ' שאו לוקין לפי שא"א לקיי' בהם ועשית' לו כאשר זמם וכן אם העידו בא' שהרג שוגג ובאו לחייבו גלות והזימו או שהעידו בא' בשו' המועד שלו שהרג ובאו לחייבו קופר והזימו או שהעידו בא' שנגב ואין לו לשלם ובאו לחייבו להיותו נמכר בגנבתן והזימו בא' מכל אלו לוקין ד ומה שמתחייבין הניזמין אינו אלא קנס לפי' אין משלמין ע"פ עצמן שאם אמרו העדנו בב"ד פלו' והזומנו אינן חייבין אבל אם אמרו הזומנו בב"ד עלו' ונתחייבנו ליתן לו כך וכך הרי אלו משלמין שזה ממון גמור הוא כיון שכבר נתחייבו בו בב"ד ה אבל אם אמרו עדים שכר העדנו כתב ר"ח לא מב"ע שאין משלמין ע"פ עצמן אלא אפי' העדות שהעידו נכונה חשבינן ליה ומתקיימת שכיון שהניד שוב אינו חוזר ומניד ו ומה יש בין הכחשה להזמה הכחשה אינה בנוף העדים אלא שמכחישין אותן שאלו אומרים פלוני ולוה ואלו אומרי' יודעין אנו שלא לוה כי היינו אצלו כל היום (ג) וראינו שלא לוה והזם בנוף העדי' שאו באותו שעה שאתם אומרים שלוה הייתם עמנו ז ומפני זה האחרונים נאמנין כיון שמעידין על נופן של העדים והוי כאלו העידו עליהן שהרגו הנפש או שהלוו שבת והן אינן נאמנין על עצמן לומר לא עשינו כך וכך ח ואפי' היו הראשונים ק' נאמנין אלו עליהן להורגם בין אם העידו המאה בבת א' בין אם העידו בזה אחר זה שנים אח' שנים ואלו המזימין הזימו כל כת וכת בזה אחר זה ט עדים וזממין אין צריכין התראה י ואין מזימין אורגן אלא בפניהם יא אבל מכחישין אותן אפי' שלא בפניה' יב ואם הזכחשו ואח"כ הזימו לוקין או משלמין שהכחשה תחלת הזמ' היא יג והזם שלא בפניה אע"פ שאינ' הזמ' הכחש' מיהא הוי לבט' עדותן יד אין הערי' וזממין לוקין או משלמין עד שיהו כלם כשרי' ראוים להעיד וינמר הדין על פיהם ויומו כלם אפי' מאה אע"פ שהעדות מתקיים אפי' בב' אין חייבין עד שיומו כלם והוא שהעי' כל א' ואי' תוך כדי דבור של חבירו או שאמר אח' עדות חבירו ואני

(ג) כמותך אבל אם יש ביניהם הפסק יותר מכדי

שפוסל בערכך פוסל בריין:

**לח א שני עדים שהעידו בא' שהרג הנפש או שחייב לפלוני מנה ובאו ב' והכחישו דברי שניהם בטלין והוא והן פטורין אבל אם באו האחרונים והזימם או האחרונים נאמנין ועדות הראשונים בטלה והן חייבין כפי מה אשר רצו לחייב אותן שהעידו עליו אם באו לחייבו מיתה נהרגין במיתה שבאו להרגו כה ב ואם לחייבו ממון באו משלמין הממון בין שניהן ואין לוקין כיון שמשלמין ב רוץ מאם העידו על כהן שהוא בן גרושה או בן חלוצ' שאו לוקין לפי שא"א לקיי' בהם ועשית' לו כאשר זמם וכן אם העידו בא' שהרג שוגג ובאו לחייבו גלות והזימו או שהעידו בא' בשו' המועד שלו שהרג ובאו לחייבו קופר והזימו או שהעידו בא' שנגב ואין לו לשלם ובאו לחייבו להיותו נמכר בגנבתן והזימו בא' מכל אלו לוקין ד ומה שמתחייבין הניזמין אינו אלא קנס לפי' אין משלמין ע"פ עצמן שאם אמרו העדנו בב"ד פלו' והזומנו אינן חייבין אבל אם אמרו הזומנו בב"ד עלו' ונתחייבנו ליתן לו כך וכך הרי אלו משלמין שזה ממון גמור הוא כיון שכבר נתחייבו בו בב"ד ה אבל אם אמרו עדים שכר העדנו כתב ר"ח לא מב"ע שאין משלמין ע"פ עצמן אלא אפי' העדות שהעידו נכונה חשבינן ליה ומתקיימת שכיון שהניד שוב אינו חוזר ומניד ו ומה יש בין הכחשה להזמה הכחשה אינה בנוף העדים אלא שמכחישין אותן שאלו אומרים פלוני לוה ואלו אומרי' יודעין אנו שלא לוה כי היינו אצלו כל היום (ג) וראינו שלא לוה והזם בנוף העדי' שאו באותו שעה שאתם אומרים שלוה הייתם עמנו ז ומפני זה האחרונים נאמנין כיון שמעידין על נופן של העדים והוי כאלו העידו עליהן שהרגו הנפש או שהלוו שבת והן אינן נאמנין על עצמן לומר לא עשינו כך וכך ח ואפי' היו הראשונים ק' נאמנין אלו עליהן להורגם בין אם העידו המאה בבת א' בין אם העידו בזה אחר זה שנים אח' שנים ואלו המזימין הזימו כל כת וכת בזה אחר זה ט עדים וזממין אין צריכין התראה י ואין מזימין אורגן אלא בפניהם יא אבל מכחישין אותן אפי' שלא בפניה' יב ואם הזכחשו ואח"כ הזימו לוקין או משלמין שהכחשה תחלת הזמ' היא יג והזם שלא בפניה אע"פ שאינ' הזמ' הכחש' מיהא הוי לבט' עדותן יד אין הערי' וזממין לוקין או משלמין עד שיהו כלם כשרי' ראוים להעיד וינמר הדין על פיהם ויומו כלם אפי' מאה אע"פ שהעדות מתקיים אפי' בב' אין חייבין עד שיומו כלם והוא שהעי' כל א' ואי' תוך כדי דבור של חבירו או שאמר אח' עדות חבירו ואני

(ג) כמותך אבל אם יש ביניהם הפסק יותר מכדי

מכדי דבור אז נחלקה העדות והשנים שהוזמו נענשים והאחרונים שהיה הפסק ביניהן ובין דברי הראשונים אינן נענשין אע"פ שכל הערו' בטילו' וכ' ה"ר ישעיה מה שצריך שיעידו כולם בתוך כדי דבור זהו דוקא כשהעידו מאליהם בלא התרא' הדיינין לומ' להם למיחזי קאתיתו או לאסהודי קא אתיתו אבל אם כשבאו להעיד אמ' להעיד כיונו כבר נעשו אגודה אחת בין לענין הזמה דבעינן שיוזמו כולם כאחד בין לענין שאם נמצ' א' מהם קרוב או פסול שעדותן בטלה ובלבד שיראו כלם כאחד ודוקא בשאר העדים בעינן שיעידו תוך כדי דבור לצרפם עם ב' הראשונים אבל בשנים הראשונים אע"פ שהפסיקו בין זה לזה אין בכך כלום אבל אם לא הוזמו כולם או שהוזמו קודם שנגמר הדין על פיהם או שנמצ' א' מהן קרוב או פסול פטורין **טו** העידו שנים פלוני לוה מפלוני מנה במזרח הבירה ובאו שנים ואמרו עמנו הייתם במערב הביר אם העומד במערב הבירה יכול להביט מה שעושין במזרח' אינן זוממין ואם לאו זוממין הם וא"א מאור עיניהם של ראשונים גדול והביטו מרחוק יותר משאר כל אדם וכן אם אמרו פלוני לוה מפלוני מנה בסוריא ביום פלוני בבקר ובאו שנים ואמרו באותו יום הייתם עמנו בנהרדעא בערב אם אדם יכול לרוץ בסוס מסוריא לנהרדע' מבקר עד ערב אינן זוממין ואם לאו זוממין הן וא"א שמא נזדמן להן סוס רץ יותר מכדרך העולם ובאו בו ביום אלא כשערין כפי דרך העולם ולא יותר: **טז** ב' שהעידו בא' שגירש את אשתו ובאו לחייבו ליתן לה כתובתה והוזמו אין חייבין לפרוע לו כל הכתוב' שהרי אף לפי מה שהוזמו נשאר עליו חיוב הכתוב' לכשתתאלמן או שתתגר' אלא אומרין כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זאת אם היתה עומד' לגבות מיד ורואין כמה היא שוה מי שבא לקנותה מספק אם התאלמן או תתגר' מאי דביני ביני יתנו הם לבעל שכל כך באו להפסידו שרצו לחייבו ליתן לה מיד ושומא זו תלוי' באשה שאם היא זקנה או חולה שקרובה למות אז שוה יותר וכן לענין גירושין אם היא קנתרנית בענין שאין הבעל יכול לסובלה אז קרובה להתגרש יותר וגם שמין לפי מה שהיא השדה המיוחדת לכתובת' אם היא עידית או בינונית או זיבורית **יז** העידו בא' שחייב לחבירו מנה ליתנו לו לאחר ל' יום והוא או' שאינו חייב ליתנו לו אלא לאח' ה' שנים והוזמו אומרים כמה אדם רוצה ליתן וישאר מנה בידו מל' יום ואילך עד תשלום ה' שנים וכך יתנו לו וכן כל כיוצא בזה: **יח** שני' שהעידו לא' שהחזיק בשדה חבירו ג' שני והוזמו משלמין לבעל השדה כל דמי השדה **יט** העידו ב' שאכלה שנה ראשונה וב' העידו על שנה שני' וב' העידו על שנ' השלישי' והוזמו משלשין ביניהן כל כת וכת השליש **כ** לפיכך ג' אחין וא' מצטרף עם כל א' וא' מהן והעידו שנה שנה שנה הרי אלו ג' עדויות ותתקיים בהם החזקה והם כעדות אחת לענין הזמה שאם הוזמו כלם ג' האחין משלמין דמי חצי השד' וזה שנצטר' עם כל א' וא' משל' החצי האח':

הלכות הלואות

לט א המלוה את חבירו בעדי' זהו נקר' מלו' ע"פ ואינו גוב' מן המשועבדי' ואם נתן לו כתב ידו גם זה דינו (א) כהלוה על פה שאינו גוב' מן המשועבדין ולקמן בסימן ס"ו יתבאר אם נאמן לו' פרעתי **ב** ואם מלוה את חבירו בשט' גובה מן

ג. מן המשועבדין אפי' לא כתב בו אחריות דקי"ל (ג) אחריות טעות סופר הוא ד לפיכך אע"פ שראו העדים שהלוה פלוני לפלוני (ג) לא יכתבו לו שטר למלוה עד שיאמר להם הלוה כתבו וחתמו ותנו שאולי אינו רוצה שיהא לו שטר עליו:

ה אבל אם לקח לו בקנין כותבין לו סתמה דסתם (ו) קנין לכתיבה עומד ן ואפי' לא ראו ההלואה אלא שהוד' בפניה' שחייב לו מנה ולקח בקנין כותבין לו אפי' שנשתהא זמן מרובה ואח"כ בא המלוה ותבעם שיכתבו לו הרי אלו יכתבו ויתנו לו ואין צריכין לחוש שמא פרע ואפי' אם מת הלוה קודם כתיבת השטר יכולין לכותבו אחר מותו וכן אם מת המלוה ובאו יורשיו לעדים שיכתבו להם השטר כותבין להם ז אבל (ו) אם הלוה מוחה בעדים שלא יכתבו אין כותבין לו אפי' מיד אף ע"פ שלקח בקנין לפי' אם יאמר המלוה כיון שאינך רוצה שיכתבו לי השטר תחזיר לי מעותי שומעין לו כי ודאי לא הלוה לו אלא אדעת' שיה' לו שטר בידו לראיה לטרוף לו ממשעבדי' לא לקח בקנין אפי' הודה בפני ג' אין כותבין אפי' אמר הוו עלי עדים (ס"א ר"יני') אלא אם כן קבעו הג' מקו' להתקבץ בו לדון ושלחו לו לבא ובא והודה בפניהן אז כותבין אפי' לא אמ' אתם עדי וכו' הרמ"בם והוא שיכירו ב"ד את שניהם כדי שלא יעריכו לחייב את איש אחר בר"א שאין כותבין ההוראה כל זמן שלא לקח בקנין שהוד' לו במטלטלין אפי' הן בעין דהא מחסרא גוביינא ט אבל הוד' לו במקרקעי כותבין ובמטלטלי נמי אם המודה חייב באחריו' משע' שהוד' כותבין אע"פ שלא לקח בקנין י ופי' התו' הא דהודאה בפני ב"ד חשוב במלוה בשטר לטרוף מהלקוחות דוקא כל זמן שידוע שלא פרעו או שהו' מוד' שלא פרעו אבל אם טוען שפרעו נאמנין אמרו לו צא תן לו בין אם אמ' לו חייב את' ליתן לו יא לפי' כ' אין ב"ד כותבין לו אע"פ שהוד' בפניה' אא"כ ידוע שהו' לא פרע ע"פ עדי' או על פיו יב ואפי' אם כתבו לו פ"ד ועודנו בידו וטוען הא' שפרעכת' אבי' העורי שנאמן וכ"כ הרמב"ם: יג כשבאו לדין ותבע א' מהם את חבירו ואמ' לו מנה לי בידך וא' לו הנתבע הן יש לך בידי בין שאמרו ב"ד

הכריע נמקי יוס׳ דהכי ס״ל להרי״ף כיון ההוכו׳ בעל הסבר׳ הסי׳ מ״מ כיון דפלוגת׳ היא הבא להפסיק שטר עליו הראיה דלית הלכת׳ כמר בר רב אשי ולא כתבי׳ שטרא עד דקבעי׳ דוכתא וכו׳ וכן דעת הרמב״ם פ״ז מטוען ונטען • וכ׳ נמקי יוסף שכתבו מן המפרשי׳ דהא דמר בר רב אשי היינו במוד׳ מעצמו בלא תביעת בעל דבר שלכן אין שם דיינים עליהם אבל במודה ע״י תביע׳ בפני ב׳ ואומ׳ הוו עלי דייני׳ הו״ז ב״ד גמור ויכולין לחייבו וכל שהם יכולין לחייבו כותבין לו שטר ודע דכל הודאה דקני בי דיני׳ בין דמודי׳ ע״י תביעה בין דמודי׳ מנפשי׳ א״צ לאמר עדי׳ ולא נאמנו׳ עדו׳ דלעולם הויא הודאה עכ״ל וב״מ כ״א ח״ו כתב בשם הרמב״ן אפי׳ אם קבלם הוא והושיבם ואמ׳ הוו עלי דייני׳ אין כותבין אלא בחיל׳ קבועים אבל אם הם קבועי׳ם מעלמא לדון ותבעו׳ החוב והלוו לו והודה בפניהם כותבין וכ״כ הנ״י עכ״ל ודע שהר״ם יש באותו חלק שיבוא׳ בדברי ב״מ הכ׳ ואם הם מקובלי׳ ועומדי׳ כותבי׳ אותו הכי׳ עם לשון הגמ׳ וגם דבריו סותרי׳ את דבריו לכן צריך לגרוס אין כותבין : (ז) ועיין בתשובו׳ הרשב״א סי׳ אלף וקפ״ט : ומ״ש רבינו בשם הרמ״בם והוא שהכירו ב״ד את שניה׳ כו׳ כ״כ בפ׳ הנזכר ויתבא׳ בסי׳ מ״ט : בר״א שאין כותבין וכו׳ הכי איפסקא בפ׳ זה בורר (שם) ט דהודה במקרקעי ולא קנו מידו כותבין ופרש״י קרק׳ שהיה ראובן מוחזק בו והודה לשמעון שהיה שלו כותבין כיון דמודי׳ ליה דידי היא ולא ל מחסר גוביינא גלוי׳ מילתא בעלמא הוא והרמב״ם כתב פ״ז מטוען ונטען שאין כאן לחוש שמא יחן לו ויתבענו פעם שניה ואיבעיא לן מטלטלי ואיתנהו בעיניייהו אי דמו לקרקע וכתבינן או לא רבינ׳ אמר כותבין ורב אשי אמר אין כותבין ופסקו הרי״ף והרא״ש והרמב״ם כרב אשי וטעמיה משום דמחסר׳ גוביינ׳ כלומ׳ דכיון דמטוה להוצאה ניתנה שמא יוציאם ולא ניח׳ ליה למיהוי שטר׳ עילויה וכ״כ״י ואפי׳ מטלטלי דפקדון לאו כמקרקעי דמו מהו׳ דהפקיד איה לי׳ דמעיקר׳ נהימן למימ׳ החזרתי והשתא דאיכ׳ שטר לא מהימן אלא (ס״א אפי׳) בשבוע׳ והם כדברי הרמ״בם בפ״ז מטוען ולפי׳ הסברי׳ ולא קי״ל אלא בכל מילי מטלטלי׳ לא כתבי׳ בלא קנין י יא יב יג ומ״ש נא ובמטלטלי כמי וכו׳ ופירשו הטו׳ וכו׳ : נג כתב הרמ״ב כו דברי הרמב״ם הם פ״ז מטוען ונטען ותחיל׳ דבריו כבר ביארנו שהודאו׳ בב״ד או עדות בב״ד כאלו׳ שכתוב בשט׳ דמי ולפי׳ כותבין ומתנים לבעל דינו בד״א בשלא קבל את הדין עד שאלו והשיאוהו כמו שביארנו • אבל פנים שבאו לדין וכו׳ והם דברי הרי״ף פ״ק דמציעא שפסק כרב זביד משמיה דרב נחמן דבין אמרו ב״ד לחייב צא תן לו חייב אתה ליתן לו צא ואמר פרעתי נאמן בא מלוה לכתוב אין כותבין ונותנין לו ואע״ג דאמרי׳ לעיל דעדות בב״ד או הודאה בב״ד כמלוה הכתוב׳ בשטר דמיא ה״מ היכא דלא ליית דינא א״נ לייט לדינא ונתברר דלא פרע אבל היכא דלייט לדינא ונפיק ליה מבי דינא אדעתא דקבליה עליה לדינא ואמר פרעתי נאמן • ואם בא מלוה לכתוב אין כותבין ונותנין לו דחיישי׳ דילמ׳ פרע ליה* : (ג״ה) וכתבו הגהות בסוף סימן ע״ט • ומשמ׳ מדבריהם שאם יש פסק דין בידו אינו נאמן לומר פרעתי וכיון שכן לא ידענא למה כתב רבינו ואפי׳ אם כתבו לו פסק דין וכו׳ וכ״כ הרמ״בם דהא הרמ״בם אינו נאמן קאמ׳ וכ״כ בתבנה׳ כד בפ׳ הכונ׳ בשם מהר״מ והסברים כן מדאמרי׳ בא לכתו׳ אין כותבין ונותנין לו ואמאי יכתבו לו ואם יתבעהו יאמר פרעתי ונימ׳ אם זה איתר כמה ימים ספסק׳ דין בידו ולא תבע סבר׳ הו׳ דנכפר׳ מדפתק בולי הני והדייני׳ יש להם לומ׳ לכתבם שנתנו פסק דין לתובע ואם כב אמרו לו הדייני׳ שלא א״ל נאמן לומ׳ פרעתי ואם שכחו אם א״ל אם לאו מחזק׳ שהם עשו כדין ואמרו לו שנתנו הפסק דין לתובע עכ״ל אבל רש״י פי׳ בא מלוה לפנינו לכתוב לו שטר אדרכת׳ על נכסיו אין כותבין ונותנין לו ולפ״ז אע״פ שפסק דין בידו נאמן לומר פרעתי דאל״כ ניפלוג בין בשפסק׳ דין בידו לאינו בידו והר״אש בפ״ק דמציע׳ לא קיל׳ בין לייט דינא ללא לייט שכן כת׳ בא מלו׳ לכתו׳ אין כותבין לו דאע״ג דאמרי׳ לעיל דעמ׳ בדין כמלו׳ בשט׳ דמי היינו לטרוף מן הלקוחו׳ משום דאית ליה קלא אבל מלי למימ׳ פרעתי והיכ׳ שידוע שלא פרע או שהוא מוד׳ גובה מן הלקוחות עכ״ל • וכ״י כת׳ בפ׳ זה בורר גבי ההיא דמר בר רב אשי שכתבתי לעי׳ ודוק׳ קוד׳ שילא מלפני ב״ד אבל לאח׳ שיל׳ אין כותבין דחיישי׳ שמ׳ כתן לו והכי מיתוקמ׳ הסוי׳ דפ״ק דמציע׳ דבא מלוה לכתו׳ אין כותבי׳ ונותנין לו : והסבר׳ אבי העזרי כתובה במרדכי בפ׳ הכונ׳ וז״ל בא מלו׳ לכתו׳ אין כותבין ונותנין לו כת׳ ראבי״ה וז״ל ה״ה אם כתבו לו פס׳ דין ומחייבוהו נאמן לומר פרעתי והשבועה שאין זה דומה לשטר העומד לגבו׳ ולראיה אבל פס׳ דין כותבין מפני שאין הדייני׳ נאמנין לומ׳ בזה זכינו ובזה חייבנו אם בזמן

ב״ד צא תן לו בין שאמרו אתה חייב ליתן לו ויצא ואמר פרעתי נאמן וישבע שבועת היסת ויפטר לפיכך אם חזר התובע ואמר כתבו לי הודאתו אין כותבין לו שמא פרע ע״כ : יד שטר הודא׳ שחתמו בו ב׳ ולא פירשו בו שאמר להם כתבו וחתמו (ותנו) לו כשר דמסתמא לא היו כותבין אא״כ צוה כד״א שהיה כתוב בלשון שמוכח שלא היו ב״ד כגון זכרון עדות טו אבל (ט) אם כתוב בלשון ב״ד כגון זכרון דברים וכפנינו ב״ד הודה ואין חתום בו אלא שנים ואין כתוב בו וחד ליתוהי פסול דשמא טעו לומר בחשובים ב״ד אא״כ מוכיח מתוכו שהיו ג׳ כגון שכתוב בו שנעשת בפני מומח׳ שלא היה טועה לומר ב״ד בשני׳ וי״מ אם יש בו לשון שמוכית שהיו ג׳ שפיר דמי כגון ואמר לנו הרי״ג שהשני׳ אומרים שהשלישי אמר להם יז כותבים שטר ללוה אע״פ שאין מלו׳ עמו ובלבד שיכירו הלוה כדאיתא לקמן בסי׳ מ״ט יז כיצד אמר קנו ממני שאני חייב לפלוני כך וכך וכתבו השט׳ ותנו אותו בידי הרי אלו כותבין ונותנין ללוה ולא יזכה בו המלוה עד שיצא מתחת יד הלוה ואינם רשאין ליתנו למלוה יח אבל כשיצוה שיתנוהו למלוה נשתעבדו לו נכסי הלוה משעת הקנין ואם אמר קנו ממני שאני חייב לפלוני כך וכך וכתבו לו שטר או אפי׳ כתבו סתם הרי אלו כותבין ונותנין לו ואין נותנין אותו ליד הלוה : יט כ׳ הרמב״ן ראובן שהתנדב להלוות לשמעון מנה ואמר לו לך לסופ׳ לכתוב ולעדים שיחתמו שאתה חייב לי מנה ומסור לי השטר ואלווך והלך והביא לו השטר כאותת ששנינו כותבין שטר ללוה אעפ״י שאין מלו׳ עמו ואח״כ חזר בו ראובן אם היה מוד׳ ראובן שמדעתו נכתב השטר הואיל ונשתעבדו לו נכסי שמעון מעכשיו חייב להלותו עד זמן שקבע לו ויקנה נכסיו לשעבודו ואם כפר ואמר שלא צוהו לכתוב אלא מדעתו עשה הכל שמעון התובע צריך להביא ראיה שמדעת ראובן כתב השטר ואז יתחייב להלותו מעותיו ואם אין לו ראיה אז ישבע ראובן היסת שלא צוהו לכתו׳ השטר ויפטר ע״כ ואינו נראה שבכתיבת השטר יתחייב להלוות לו

הבעלי׳ דיני׳ עומדין לפניהם והפרע איפה׳ שלא חם ליטול מידו וכן קבלתי מקצת מאחרי שקבל מרי״בא כן הלכה למעשה עכ״ל : * (ג״ה) עיין ות״ג יה״ם זה וציין נפי׳ פ״ע וה״ל שאין דברי הא״ע׳ מנוונים׳ דהא דאין הדיין יכול לומר לזה זכיתי וכו׳ היינו דוקא כשהות׳ הגל אם יש שנים נאמנים הם ולפנין הלכה נקטי׳ כשתת״ב בהרי״ף וי״ל משני׳ פמו :

יד שטר הודא׳ שחתמו בו ב׳ וכו׳ פ׳ זה בורר (שם) ההיא אודיתא כלומ׳ שלא היו חותמין עלי׳ אלא הני דלא הוה כתי׳ בה אמר לנ׳ כתבו וחתמו והבו ליה אביי ורבא דאמרי תרוייהו ודאי לא כתבי אלא א״כ אמ׳ להם כתבו וחתמו והבו ליה מתקיף לה רב פפא ואיתימ׳ רב הונא בריה דרב יהושע אי הכא מידי דאכן לא ידעינן הלכו׳ היא דייני׳ הרבה שאין יודעים דהאי ולא קנו מיניה לא כתבינן והפרי דבי רב ידעי שאילתיכו לספרי דאביי וידעי לספרי דרבא ולא ידעי כך היא הגירסא בנוסחא שלנו אבל הרי״ף והרא״ש גורסים בפניהם וידעי ומ״כ לא קמא לה אתקפתא והלכה כאביי ורבא וזה דעת רבי׳ וכ״כ הרמב״ם פ״ז מטוען ונטען אך הגה׳ אשיר״י כתב עיהו לבי אומר לי דהאידנא בהתמעטות הטורח דאפילו הלומדים לא בקיעי בדיני ולית לן סופרים מיוחדים למטרות כמו שהיה בימי החכמים אי אתיא אודית׳ לקמן אפי׳ בב׳ החותמי׳ לא מכשרינן ליה כלל אלא א״כ כתוב בה ואמר לנא כתבו וחתמו והבו לי׳ וה״ה לענין לקוחו׳ למיגב׳ ממשעבדי אבל מיניה שלא יוכל לכפור כשירה דעיקרא לא כתבי ולא חתמי עכ״ל גם רבי׳ ירוחם כ״ד ח״א כתב דעוכה בגמ׳ דדוק׳ סופרים הבקיאים שלא יכתבו זולתו אם יאמר להם העודה תנו אבל סופרי׳ כתם שלנו כר׳ שאינה נעלת זולתו אם כתבו בה כתבו וחתמו ותנו לפלו׳ עכ״ל (ח) : (ג״ה) וכן הם דברי רש״א ומפו׳ באנפרו׳ בסי׳ זה :

טו בר״א שהיה כתו׳ וכו׳ גם שהיא אודיתא דהוה כתוב בה דוכרן פתגמיי׳ כלו׳ לא היה כתוב בה זכרון עדו׳ בלשון עדי׳ אלא בלשון זכרון דברי׳ והוא לשון דייני׳ וכן כל דברים היו כתובי׳ בלש׳ ב״ד ולא היו חתומי׳ אלא ב׳ ולא הוה כתוב בה במותב תלתא כחדא הוינא וחד ליתוהי כמו שצריך לכתו׳ כשיהיו ב׳ לקיים השטר ונתח א׳ מהם סבר רביל׳ למימר יתקם אין ב״ד כותבין שט׳ אלא בדת והני ב׳ היו א״ל רב נתן בר אמי הכי אמרי׳ משמיה דרבא כל הס״נ חיישי׳ לב״ד טועי׳ כלו׳ שהם סבורים שב׳ כשרים לדון א״ר נחמן בר יצחק אי כתב ביה בי דינא תו לא צריך שהכל יודעים שאין ב׳ קרויים ב״ד ודילמ׳ ב״ד חצוף הוא דא׳ שמואל ב׳ שדנו דיניהם דין אלא שנקראו ב״ד חצוף דכתי׳ ביה בי דינא דרבל׳ אפי כלו׳ דאיכהו ודאי ידעי שאין ב׳ קרויים ב״ד ודילמ׳ דבנן דבי רב אשי כשמואל ס״ל דכתי׳ ביה ואמרנא לרבל׳ אפי ואמר לנא רבנא אפי כלו׳ אמר לנא רבנא אפי לכתוב לו דכיון דהוא היה שם מסתמ׳ לא לוה לפתוח מג׳ לכתוב ואפי׳ דמק׳ דרבנא אפי לפי שבית דינו הי׳ ראש בימי רביל׳ וה״ה אם מוזכר וא׳ לנא פלנ׳ ע״ש שום מכם דקי״ל בגויה דידע דלא סבי בתרי ובפ״ב דכתובו׳ מביא דין אחר כיוצ׳ בזה ופי׳ שם רש״י כמו שכתבתי וכת׳ עוד ו״י״מ ואמ׳ לנא רבנא אפי תנת׳ ניכהו ולא נסיר׳ לי דאי רב אפי חד מנייהו אתי ואמר לנא דכתבי ביה עכ״ל : ורב׳ נו לא חשש לקושית ולא נסיר׳ די״ל דס״ק אמ׳ לנא רבנא אפי שכתוב לן אמתנו כלו׳ שהוא לא היה יכול להתאפק מעסקיו לחתו׳ בו ולכן כת׳ ב׳ הפירושי׳ גם במ׳ כ״מ ח״ז כת׳ שאם כתוב א״ל פלו׳ שמשמע שהם ב׳ וכן אם מוכח שעשו אותה במלות גדול כשיר׳ דס״ל דגאי זה מהם הני : ודברי הרמב״ם בפ״ז מה׳ טוען כדברי הפי׳ השני : כ וכתב עוד רבי׳ ירוחם בנ״א ח״ז הודה בפני ב׳ ולא קנו מידו וכו׳ ואם כתבו הדייני׳ ההודאה ולא כתבו ביה א״ל פלנ׳ לא חיישי׳ לב״ד טועים כי בודאי לא היו כותבי׳ אם לא אמ׳ הוא לכתו׳ : וכתב הרש״בא בתשוב׳ כי בודאי באלו הדיינים של זה הזמן חיישי׳ שטעו וכתבו בלא רשותו ודינא כמו בפני שנים עכ״ל כא וז״ל כי הרש״בא שכתב על שטר הכ׳ כך בי במותב כחד׳ הוינ׳ כשהודי׳ פלוני׳ שיש עליה חוב לראובן והיה ש׳ זהובים ע״ש אם תכנה עד תשלום כ׳ שנה וכו׳ וכתב׳ בקנין חיזוק לת״כתי׳ הנזכרי׳ והשי׳ לפון שטר זה שהו׳ מאחר שיש במשמעו שהיא הודית בפני אותם הב׳ כשהיו מקובלי׳ ויושבי׳ כא׳ שהיא חייב עלמה כבר לראובן והמתלה בקנין כבר וכל זה לא עשתה בפני אלו הב׳ אלא הב׳ אלו שהודית בפניהם מה שעשת׳ קודם וא״כ היה כר׳ שאין לזה דין שטר לפי שהשודאה אפי׳ בפני ב׳ אם לא קנו מידו שטמי׳ שאין כותבין כדאמרינן בפרק זה בורר הני אודיתא זימנין כתבינן וזימנין לא כתבינן וכו׳ אלמא כל זמן שהיו אלו השלשה מקובלים מעלמא אף על פי שהודית בכך לא היה להם לכתוב אלא אם כן קנו מידו או שאמרה להם כתובו ואפילו קבלום הם ואמרו להם הוו עלינו דיינים כדברי מר בר רב אשי עד שיקבעו

(לו מעותיו ואם אין לו ראיה אז ישבע ראובן היסת שלא צוהו לכתוב השטר ויפטר ע"כ ואינו נראה שבכתיבת השטר) יתחייב להלוות לו בע"כ: **כ** חייב עצמו לשנים בקנין ואמר לעדים שיכתבו השטר ויתנו לידו וכן עשו ומסר החייב השטר לא' מאלו שחייב עצמו להם אע"פ שלא ידע האחר מזו המסירה ואפי' מת ולא ידע ממסירה זו לעולם מכיון שיצא השטר מתחת יד החייב זכו בו שניה' ויגבו בו יתומים חלקם: **כא** ואין כותבין שט' למלוה בלא לוה: **כב** והלוה נותן השכר ואפי' הוא שטר עיסקא **כג** כ' הרמב"ם כר"א בשט' שיש בו קנין שהרי כיד בשע"שק' נשתעבדו נכסיו אבל בשטר שאין בו קנין אין כותבין אפי' ללוה עד שיהא מלוה עמו ויתן השטר למלוה בפניהם שמא יכתוב בו ללוות בניסן ולא ילוה עד תשרי ונמצא המלוה טורף עתה מהלקוחות שלא כדין וכ"כ רב אלפס שאין הלכ' כאביי דאמר עדיו בחותמיו זכין לו אבל ר"י פסק הלכה כאביי לפיכך כותבין כל שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו ואפי' אין בו קנין דמשע"שיגיע השטר לידו יזכה למפרע משעה שנחתם בין שהוא שטר הלואה בין שהוא שטר מכר וזכה בקרקע למפרע אפי' אם מכרו המוכר או נתנו לאחר אח"כ קודם שמסרו לראשון קנאו **כד** ודוקא שניכר מזמן שכתו' בו שקדם למעשה שנעשה אחריו כגון שהי' בב' ימים אבל בשני שטרו' שנכתבו ביום א' ומסר האחרון תחילה קנה אותו לא שנמסר תחילה ואפי' בשניכר מזמן הכתוב בו דוקא שבא לידו לבסוף אז קנה משעת חתימה אבל לא הגיע לידו לא קנה ומיהו דוקא בדבר שצריך מקבל השטר לזכות ע"י השטר דבר שלא היה בא לידו כגון שטר הלואה

אקום ויזמינהו לדין ומתוך לשון השטר נראה שהיו אלו מקובלים מעולם שאילו קבלום הם ה"ל כו' ולערים לכא פלונית קבעו לי דוכת' והוו עלי דייני ולהכי' קבעגא דוכתא והדרנא בה מבי דינא ולהזמנתא יתה לדינא וכיון שלין כתו' כן בלותו שטר וכן אין כתוב בו וקיבלא מפלוני' וכן אין כתוב בו כח ואמר' לכא כתובו לא ה"ל לכתוב ואע"פי שכתבו אין לו דין שט' וה"ל מגוה ע"פ ואינה גובה מהלקוחות דמלוה ע"פ בפני שנים אם עמדו העדים וכתבו שלא מדע' הלוה פסול ואינו גובה מהלקוחות ואין לומ' מקומ' כל שכתבו הדייני' בודאי היה אמר' להם כתובו דאין הדיי' שרוב הדייני' היוצאי' עכשיו בדין אינם בקיאי' בכך וכדאמרי' בפרק זה בורר גבי ההיא הודית' דלא הוה כתיב בה כתובו וחתומו והבו לה היינו דאמרי' יודעי וכו' הלכך יש להו' וכשלא לומה אם יודעין אם לאו ובכל כי הא חושפין וחוקרין ובודקין להוציא הדין לאמתו: ומ"ש מה שאמרתי שמשמעו' הלשון הוא שהי' מוד' שבב' חייב' עצמם ושנטלה בקנין אינו נוזר שלא יסא כמשמעו של לשון שנטלה עכשיו בקנין בפני אלו השנים' אלא שהלשון סובל כן וטע' דע"כ שהתחלת השטר על מה שעבר שכך כתוב בו בשותב אלת' כאד' הוי' כשהודית פלוני' שיש עליה חוב ואלו נתחייב' עכשיו ה"ל לומר ונתחייבו עצמם בפנינו וכיון שכן לכאורה קא מה שכתוב שם וקבלה בקנין נגרר היא אחר התחלת הלשון כלו' שהודית שיש עליה חוב ושקבלה בקנין וכל כיוצא בזה יד בעל השטר על התחתונה עכ"ל: וכתב עוד שם אני רואה בו זמן ברור שהרי כתוב בו אם תבא עד תשלום ב' שנה ולא נתברר בו לאי זה ענין הם מונים אם לתשלו' כ' שנה מיו' שנתאלמנה או לנידתה או למקרה שקרה לה או מיום זה וכל שלא נתברר יד בעל השטר על התחתונ' שמא כשכאלת זו כבר נשלמו לות' ב' שנה עכ"ל: ומ"ש גם רבי' ובלבד שיכירו הלוה ולא הזכיר המלוה כה"שהוכר כדברי ה"שה שכתבתי בסי' מ"ט לק' ק' שבסי' שמ' כתב שלרי' גם הלוה והמלוה: **יז** כותבין שטר ללוה וכו' משנה פ' גט פשוט (ד' קסז) ומ"ש רבי' ואינה רשאים ליתנו למלו' וכו' בפ"ב דכתו' (ד' יט) אמרי' דעדים שאמרו אמנה היו דברינו אינם נאמנים משום דעולם הוא ולעולם לא תהימי' כלו' ואם אמרו שחתמו אינם נאמנים' וכתבו התו' לעולם לא תהימי' והא דכותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו היינו למוסרו ללוה ולא למלוה וכ"כ נתב' אפילו: **יז יח** כיצד אמר קנו וכו' ולא יזכה בו המלוה כלו' אפי' אם בא לידו אינו זוכה בו כיון שלא בא לידו מיד הלוה: ומ"ש או אפילו כתבו סתם כלו' **כב** שאמר קנו ממני שאני חייב לפלוני כך וכך וכתבו שט' אע"פ שלא פי' כתבו לו הרי אלו כותבין ונותנין למלוה דלעולם אין נותנין ללוה אא"כ אמר להם בשעת קנין שלא יתנוהו אלא בידו' וטעמא משום דסתם קנין לכתיבה ונתינה ביד המלוה עומד' ומ"ש רבינו או אפי' כתבו סתם לאו דוקא דה"ה אפילו לא אמר כתבו כיון שקנו ממנו כותבין ונותנין ביד המלוה: *
יט כתב הרמב"ן לקונן שהתנדב וכו' כתב בעל התרומות בשע"מ"ח שכן השיב לו הרמב"ן בשם ן' מיגש והכל"ל להרמב"ן גם ה"שה שכ"ב מהמלוה ולוה כתב שכך כתב הרמב"ן בתשובה בשם רמ"ה והכך כ"ל להרמב"ן וטעמו שכיון שנשתעבדו לו נכסי לוה בחליפין מעכשיו אף הוא חייי'ליתן דמי' כלומ' שחייב להלוותו עד זמן שקבע לו ויקנה נכסיו לשעבודן אבל הרש"בא כתב דלענין מלוה יכול לחזור בו והביא ראיה מפ'החיש מקדש שאמרו שם בתנוה ברשו' בעלי' לחזרה קמיפלגי דמשמע מהת' דכל שלא נתנם לכ"ע יכול לחזור בו עכ"ל ואף על פי שמי יכנים ראשו בין ההרים הדעת נוטה לדברי הרשב"א ועוד שהביא ראיות לדבריו שכת' וז"ל שאלתם ראובן שהסכי' עם שמעון שילוה לו מנה בשטר ועשה שמעון השטר מדעת ראובן יכול ראובן לחזור בו או לא: תשובה יכול ראובן לחזור בו ולומ'" רוצה הייתי ועכשיו איני רוצה כי לא נתחייב לשמעון בכלום וע"ז שנינו כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו ואילו היה המלוה חייב להלוות אחר שנמלא השטר נמצא אלו שכותבין השטר ללוה שלא מדעת המלוה מחייבין את המלוה להלוות ולא עוד אלא אפי' שנתן לו מעות כל שעדיין המעות בעין ביד הלוה נחלקו בו בפר' האיש מקדש אם יכול המלוה לחזור בו אם לאו ובולי' שאמרו דמלוה משעה שנתנה להוצא' ניתנה היינו שומרי' שניתנ' לחזרה אלמא לכ"ע מיהא קודם שנתן המעו' יכול לחזור בו וה"ה והוא הטעם למוכר והוא שנינו כותבין שטר למוכר אעפ"י שאין לוקח עמו ואילו הייתה כתיבת השט' מחייב את הלוקח ליקח היאך כותבין את השטר שלא מדעת הלוקח עכ"ל:
ובתשובו' דפוסי' אלף ל"ד כתו' כן על האו' כתבו שט' כשלו' מהנו' שאני ממשכן לו בית בכך וכך וקנו מידו ועד שלא נתן המלוה ללוה המעות רלה לחזו' בו המלוה שסרטו' בידו ואעפ"י שכת' השטר ועיקו אם עלוה זה ירד למשכונתו וזכה בקרקע

* (נ"ה) והכא את"ס שקנו מידו כיון שאת' וקנו אותו מידו אינם רשאי' ליתנו למלוי שלא נאמר לשהשתעבד לו עד שילוהו ואם נאמנו הם למלוה קודם שילוהו הוא ני' אולם:

לא היה יכול לחזור בו שהרי כבר נתחייב בנעות עם ירידתו בתוך המשכונא אבל כשלא זכה עדיין בקרקע לא נתחייב בכלום דאי נתנות שטר המשכון קרקע אינו נקנה בשט' לבד אלא בכסף ושטר ואם מפני הקנין היה בשט' המשכונא י"ל שאפי' בשטר וקנין אינו קונה בלא כסף עכ"ל: ובתשובה אחרת כת' מי שקנו מידו לחבירו והזר ואמר לעדים איני רוצה שתכתבו לו השט' אם הוא קודם שקבל מעות ההלוא' וקודם שהחזיק הלוקח בקרקע שומעין לו שהרי יכול הוא לחזור בו שלא ללוות ושלא למכור ובשטר מתנה שקנו מידו י"א שהם מכע' מלכתו' שומעין לו וי"א שאין שומעין לו ולזה הדעת נוטה עכ"ל: ובתשובו' אחר' כ' על ראובן שאמ' לעדי' קנו ממני וכתבו וחתמו עלי שאני חייב לשמעון מנה ותנו לו השטר ועד שלא כתבו השטר בא ראובן וא' להם שלא יכתבוהו ולא יחתמוהו ושם' שאינם רשאים לכתבו (י): **חייב** עצמו לשנים וכו' בעל התרומות בשער כ"ג כתב שנשאל ה"ר יצחק על כיוצא בזה והשיב שלא קנה השני ותמה בעל התרומה על תשובה זו ושאל את ה"ר נתן בר מאי' והשיב דכיון שכתבו העדי' ונתנו השטר לא' מה' במנות המחייב עצמו ודאי קיימא בדול איך לא זכה האחר דהא נפיק שטר' מתותי ידיה ואין לסמוך על זה עכ"ל כלומ' דאין לסמוך על תשוב' ה"ר יצחק ולכך כ' רבינו כדע' ה"ר נתן: **כא כב** ואין כותבין שט' למלוה וכו' משנה פ' גט פשוט (דף קסז) וסריך בגמרא (דף קסח) הלוה נותן את הסכר פשיט' כלו' דהא כל הכתא שלוה היא ומשני לא צריכא בעיסק' כלו' מהו דתימא שכר שהרי יש הנאה למלוה ג"כ ואפ"ה לוה נותן את השכר וכתב ה"ה בפ' כ"ב ממלוה ולוה ויש שהקשו שיטה ותירצו דפיידי דתנא דישא כותבין שטר ללוה אף ע"פ שאין מלו' עמו תנ' סיפא אין כותבין למלוה וכו' **כג** וגי' נר' שכך פי' שלם בא מלוה לעדים ואמר להם אני מלוה לפלוני מנה כתבו שטר ויהיה בידכם ואם יבא הלוה היום ויאמר לכם כי כן הוא שלמנה הקנו ממנו ותתנוהו לי ואם אין תקרעוהו אע"פכ אין כותבין לפי שבשעת כתיבה הוא שקר ויש לחוש אולי נערי' הוא עכ"ל וק"ל דהא משמע בפ' כל הגט דלמיחזי כשיקרא לא חיישינן ואפי' כמתם השטר קודם שילוה בו וכ"כ הרי"ף וכדאמר רב אסי שכר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו מפני' בו ביום שכבר נמחל שעבודו טעמא דנמחל שעבודו אבל למיחזי כשיקרא לא חיישינן וי"ל דשאני התם שבשעה שנחתם לא הוה מיחזי כשיקרא אבל הכא דמשעה שנחתם מיחזי כשיקרא חיישינן ליה דהכא בשנחתם קודם שיבא הלוה עסקי' וכמ"ש תקנו ממנו ותתכוהו לי ולא כתב תקנו ממנו ותחתמו בו ותתנוהו לי מיחזי כשיקרא איכא למיחש שהו' מעדים דשמא יפול מידם או יגנבנו קודם שיבא הלוה ויגבה בשטר מזוייף כתוב בנ"י אם אבד המלוה את השטר וצריך לכתוב אחר הוא נותן שכר: **כג** כתב הרמב"ם בפ"כב ממלוה ולוה בר"א בשטר וכו' פ"ק דמצי' (דף יג) פריך אלא הא דתנן כותבין שטר ללוה אף ע"פ שאין מלוה עמו היכי כתבי ליחוש שמא כתב ללות בניסן ולא לוה עד תשרי ואתי למטרף לקוחות שלא כדין אמר רב אסי בשטרי הקנאה דהא שעביד נפשיה אביי אמר עידיו בחיתומיו זכין לו ובשטרי הקנאה פירש הרי"ף שטר שיש בו קנין שמשעה שקנו מידו של לוה שיש בידו למלוה כך וכך שעביד ליה נפשיה והכתא דטריף כדין טריף אבל שטר שאין בו קנין דלא שעביד ליה נפשיה עדיין אין כותבין ללוה עד שיהיה המלוה עמו דכיון דקביל ליה מלוה לשטרא אישתעביד ליה לוה עססיה שעתא ואביי דאמר עידיו בחיתומיו זכין לו לומר דמשתעבד ליה משעת חתימה לית הלכתא כותיה דהא רבא פליג עליה וזה דעת הרמב"ם וכמו שכתב רבי' והר"אש כתב ומה שכתב הרי"ף שטרי הקנאה שטר שיש בו קנין לא ברירא לי מה חילוק יש בין יש בו קנין לאין בו קנין כיון שכתב בשטר פלוני לוה מפלוני מנה כשעבדו נכסי לוה למלוה דשעבודא דאורייתא הכל מה שאדם חייב נכסיו משועבדי לפרוע ואי נפיש קלא שיוכלו לקוחות ליזהר עדיו החתומי' על השטר מפקי לקלא ולא שקנין אלא היינו טעמא דרב אסי דלית ליה שלא זכה משעת החתימה לגבות מן הלקוחות משום דלא נפיק קלא עד שימסור השט' ביד המלו' א"כ אע"פ שלוה הלו' לכתו' השטר אין דעתו שיחול שיעבוד עד שיגיעו המעו' לידו הלכך נר' כפרש"י שפי' בט' הקנא' שמקנ' לו נכסיו בין ילוה בין לא ילוה יגבה מהם מעותו היום ורב' אינ' הוא שאדם ישתעבד נכסיו קוד' הלוא' ומתני' זה הקול יוצא משעת כתיבה עכ"ל הרא"ש בפ"ק דמציע' וכת' נ"י שדעת גדולי הראשוני' כהרי"ף: וכתב בפ' כ"ד ה"א היה מי שפי' דברי רש"י כמו הרי"ף דלאו דוק' שכתב לו כך אלא שבסתם הקנין כך שמשעב' עצמו כך' וכ"כ הרי"בם בשי' קמא בשם המפרשי' וכת' נ"י בפ' הגז' בשם הרא"בד דחפילן להרי"ף והרמ"בם אפי' בשטרי דלאו אקניית' כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלו' עמו ובלבד שיזכו עדי' למלו' ושיעמוד השטר בידם מאות' שעה ואילך בשביל המלוה דבכה"ג הרי מלו' עמו דזכין לאדם שלא בפניו לא בתנו לגמט בשטרי דלאו אקניית'

(י) כ' הרשב"א נחשי' אי מפק"מש אע"ג דמוסכין בשטר ללוה גלא מלוה ת"ח אם המלוה פותח מפוח טענה שלא להשביע אם ביולא גזו אין כותבין וה"ל ר"מ ד"ז מדין אם יוכל כמתום בשטר מנכסוו:

אלא שלא יכתבו שטר ללוה ויחתמוהו לו או שיעמוד בידן של עדי' בעדו עכ"ל · וסר"אש ספ"ק דמליעא סבריע כדברי התוספו' שפסקו הלכה כאביי דאמר עידיו בחיתומיו זכין לו כלו' מיום שחתמו לו השט' זכין לו השעבו' ואפי' לא הלוה לו מעות עד לאחר זמן ואמרינן בגמ' דה"מ היכא דמטא שטר לידיה ואפי' אח' זמן זכו לו

הלוא' שזוכ' בנכסי הלוה ע"י השטר **ה** אבל כשזוכ' ע"י השט' דבר שהיה בידו כגון שמחל לו על מה שה' חייב לו זכה לפרע משע' הת מה אפי' אם לא יגיע השטר לידו לעולם:

מ א האומר לחבירו חייב אני לך מנה בשטר חייב ופר"שי שמס' לו שטר בפני עדי' שכתו' בו פלוני חייב לפלו' מנה (או אני חייב לך מנה בשט ס"א אינו) ואינו כ' ידו הוי הודאה וחייב לו אע"פ שלא אמר אתם עדים אע"פ שאלו אמר לו זה על פה היה צ"ל אתם עדי אלימא מילתא דשטרא כשכתב לו בשטר ומסרו לו בפני עדים שאצ"ל אתם עדי: **ב** אבל המודה לחבירו בחזקת שהוא חייב לו ואח"כ נודע שטע' ונתברר הדבר בעדים או שהורה לו מלוה שאינו חייב לו הרי זה הודאה בטעות ואינה כלום אפי' מסר לו השטר בעדים ועדים חתומי' בו **ג** ור"ת פי' דלא מיירי בהודאה שמודה בדבר שחייב בו אלא מתחייב לו עתה מנה וכותב בכתב ידו אני פלוני חייב לך מנה ומוסר לו השטר ובמסירת זה השטר מתחייב לו עתה במנה אם מוסרו לו בפני עדי' גובה ממשעבדי' ואם מוסרו לו בינו לבין עצמו גובה מבני חרי והרמ"ה פי' שאמר לו זה הלשון מנה אני חייב לך בשטר וכ"כ הרמב"ם **ד** כתב לו בשטר הריני חייב לך מנה אף ע"פ שאין שם עדים או שאמר לו בפני עדים הרי אני חייב לך מנה בשטר אע"פ שלא אמר אתם עדי כיון שאמר בשטר חייב אע"פ ששניהם מודים שלא היה לו אצלו כלו' שכבר שעבד עצמו כמו שמשתעבד הערב · וכתב עוד לוה שכתב שטר אף ע"פ שאין בו עדים ונתנו למלוה בפני עדים ה"ז מלוה בשטר והוא שיהיה כתב שאין יכול להזדייף ויקראוהו העדים שנגמ' לפניה' ויש מהגאוני' שהורו שצריך לומר לעדים

קודמיו לגבות מזמן הכתוב בו אבל לא מטא שטרא לידיה לא אמרינן עידיו בחתומיו זכין לו וכתב הר"אש בפ' הכותב' דמשמע מדברי הרי"ף דהא דאמרי' בגמ' דלאביי בעינן דלימטי שטר' לידיה בסוף היינו דוקא בדבר שצריך מקבל השטר לזכות ע"י השטר דבר שאין בידו כגון שטר הלואה שזוכה המלוה בשיעבוד נכסי הלוה ע"י השטר אבל כשזוכה בדב' שהוא כבר אח' ידו זכה משע' חתימ' אפי' לא יבא השט' לידו לעולם · ועו' שמעינן מדבריו דבשט' מתנ' או מכר אם מכר השמוכר או הנותן את הקרקע לאח' בין חתימ' השטר למסירתו (הוי מכירתו מכי') דלא אמרי' עידיו בחתומיו זכין לו משע' החתימ' ואין במכירתו כלום שמכר בין חתימ' למסיר' אלא לענין שיעבוד דוקא דלא ליהוי שטר מוקדם אז עידיו בחיתומיו זכין לו אבל לענין מתנה או מכר אם מכר או נתן את הקרקע לאחר בין חתימה למסירה נתבטלה זיכוי הא זימ' כיון שנתנו לאחר קודם שיבא השטר ליד הראשון * וכתב עוד והאי דאמרי' עידיו בחיתומיו זכין היינו דוקא כשניכר בזמן שכתוב מקדם למעשה *(נ"ב) והיינו סברת דרש"י גם ה"ן נסיבך כתב בסוד דלא כדולי' סריך נרפי' סר"אש וק"נ: שנעשה אחריו אבל שני שטרות שנכתבו ביום אחד ומכר האחרון תחילה זכה דהא בסוף מי שהיה נשוי משמע דלמ"ד עידי מסירה כרתי כתב לזה ומסר לזה קנה ואביי ס"ל כר' אליעזר דאמר עידי מסיר' כרתי כדאית' בפ' זה בורר גבי ההיא מתנתא דהוו חתימי עלה תרי גיסי אלא ודאי כשאין הקדימה נכרת מתוך השטר לא אמרינן עידיו בחיתומיו זכין לו עכ"ל: וכ"ה**ב** הרי"בש בסי' קס"ח אע"פ שרבי' חננאל כתב דכי אמרי' בשטרי הקנאה דמשע' קנין שעביד נכסיה הני מילי היכא דמטא שטר' לידיה אבל אי לא מטי שטר' לידי' לא ונם הרי"ף כתב כן בתשו' כבר דחו האחרונים דבריהם והוכיחו כדברי רש"י ונ"ע הרמ"בם בפ"ט מה' זכיה ומתנ' מי שמת וכמלא' דייתיקי קשור' על ירכו אע"פ שהוא בעדי' וקנו מידו הר"ז אינה כלום וכו' כבר בא' מגיד משנה שזה הוא במתנת כל הנכסים שהיא במקלתן ודאי זכה בהם כיון שיש בהם קנין ואע"ג דלא מטא שטרא לידיה וכ"כ הרב ן' מיגאש וכ"כ עוד מגיד משנה בפי"א מה' גזיל' שדעת הרמ"בן והרשב"א כדעת רש"י ון' מיגאש וכ"כ הריטב"א גם מדברי הרמ"בם נראה שכן דעתו שכתב בפ"ח מה' זכיה אל תטעה בש"מ שכתב כל נכסיו ופי' שנתן הכל מעכשיו והקנה מחיים שאין זה מתנת ש"מ אלא כשאר כל מתנות הבריאים שאם הגיע השטר ליד המקבל או שקנו מיד הנותן קנה הכל ואין יכול לחזור בו עכ"ל הרי מלשון זה שאם קנו מידו א"צ שיגיע השטר ליד המקבל עכ"ל ומעתה נ"מ ב"י שדעת הרמ"בם כדעת ר"ת ורי"ף בתוספו' לגבי של פ"ט מה' זכיה ונראה כבר נתבאר שאינו כן אלא שדעתו כדעת רש"י ון' מיגאש והרמ"בן והרשב"א ז"ל וז"ל הרשב"א ג' בתשו' דברי רש"י מוכרעין הם ומוכרחים ואין לזוז מהם וכמה ראיות יש שאין תשובה עליהם עכ"ל וכדבריהם פסק דבריו רבינו בסימן ס"ה והכי נקיטינן דס"ל ר"ת ורי"ף יחידאי נגבי כל הני רבוותא: **כתב** ה"י בפ"ק דמציעא גבי שאני אומר כתובים היו בנסח הר"ן דכותבין לכתחלה שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו אפילו בשטרי דלאו אקנייתא וז"ל הר"ן בפ"ב דכתובות כל שמפרש לוה לכשילוה ישתעבד נכסיו אפי' בשטרי דלאו אקנייתא ואפי' אין מלוה עמו:

כז כתב בעל התרומות בשער מ"ח בשם הר"י ן' מיגאש דהא דכותבין שטר ללוה אף על פי שאין מלוה עמו היינו דוקא כשהעיד עצמו שכבר קבל המעות אבל אם לא העיד על עצמו אין העדים רשאים לכתוב ולחתום אלא מדעת שניהם וכתב שהרמ"בן חלק עליו וכתב שאין דבריו נכונים אף על פי שלא העיד על עצמו דקיבול הדמים כותבין לפי שאין הספר ללוקח או למלוה בכך שאין השטר ראיה בחיוב נקיבת הדמים עד שיגיע לידם כללו של דבר בשטרי אקנייתא כתבי' בין במקח בין בהלואה אע"פ שלא הודה שקבל המעות ובשטרי דלאו אקנייתא אפילו מסר מעו' ללוה בפניהו אין כותבין אלא א"כ מלוה עמו ויאמרו לו הספר מיד בפניהו בשטרי דלאו אקנייתא דהא כתב לאמור בניסן ולא מסר עד תשרי ולא משתעבדי לקוחות עד שעת מסירה דשטרא לא קניא ליה אלא או משעתא דמטי' לידיה דמלוה או משעת קנין בשטרי דאקנייתא **כח** וכת' עוד ואף על פי שתמצא לקצת מחברים שאמרו אין כותבין אא"כ דאו נקיבת המעות אל תמוה להם דשלא בעיון כתבו כן ודברי הרמ"בם יפין ומדוקדקין עכ"ל **כט** ולפי זה אפילו אם ראו עדים שהלוה לו ואמר הלוה כתבו וחתמו השטר ותנו ביד המלו' ולא היה שם קנין כותבין בשט' יום שנמס' בו השט' ואין כותבין יום שהלו' לו דכל שכתבו

בשטר יום א' ומסרוהו יום אחר נמצא מורף לקוחו' שלא כדין דלא משתעבדי לקוחו' עד שעת מסירה: **ל כי** מחייב עצמו לחבירו בשטר בקנין והפקידו החייב ביד אחר בסת' ולא פירש לו בלאי זה ענין מוסרו לידו ומת המפקיד לא יתננו לא למלוה ולא ליורשי לוה כ"כ רבי' בסי' נ"ה: **לא עדים** שראו שנמסר שטר חוב לחבירו ומכרו לו ואמר ליה קני לך איהו וכל שעבודא דאית ביה וקנו מידו אין כותבין שטר מכר בסי' ס"ו: **לב עדים** שראו קטן שהגיע מיקו לא יכתבו עליו שטר בסימן ל"ז: **לג עדים** שראו דב' א' לזכות ראובן ואין זכותו נגמר עד שיבא עדים שראו עוד דבר אחר אם כותבי' העדי' מה שראו ויתנו בידו בסימן ל"ה: דיני שטרות מכר ומתנת שדה בסי' רל"ז ורל"ח ורל"ט ור"מ ורמ"נ: **כתב** הרשב"א בתשו' שטר שביד השופ' והוא יודע שנפרע מחזירו ללוה אלא אם כן נקיט ליה משום שהיטי דספרא:

מ א האומר לחבירו אני חייב לך וכו' פרק השותפ (דף מד) איתמר האומר לחבירו חייב אני לך מנה רבי יוחנן אמר חייב ור"ל אמר פטור ה"ד אי דאמר להו אתם עידי פ"ט דר"ל דפטור ואי דלא אמר אתם עידי מ"ט דר"י דמחייב לעולם דלא א"ל אתם עידי והכ"ע באומר לחבירו חייב אני לך מנה בשטר ר"י אמר חייב אלימא מילתא דשטרא כמאן דאמ' להו אתם עידי ור"ל אמ' פטו' לא אלימא מילתא דשטרא ופרש"י דחייב אני לך מנה בשטר בהודאה איירי שכתב לו ולא חתם בו דאילו חתם בו היינו כתב ידו ולית ביה פלוגתא דהא תנן הוליא עליו כתב ידו גובה מנכסים מבועבדים (ס"א בני חורין) ולזה נתכוון רבי' שכתב ואינו כתב ידי כלומר שאינו חתום בו וס"ל לר"י שאע"פ שאילו כתב לו שטר זה שלא בפני עדים או שהודה לו בפני עדים שהוא חייב ולא אמר להו אתם עדי עלי נמיעד מפטיה אפי בך כיון שמסרו לו בפני עדים אלימא מילתא דשטרא כאילו אמר אתם עידי וחייב לשלם ונראה דהיינו כל זמן שהמלוה טוען שהוא חייב לו באמת אבל אם עודה שלא היה חייב לו דבר אלא שבמסירת אותו שטר רצה מתחייב אין בדבריו ממש · **ב** וכן אם נתברר בעדים שלא היה חייב לו מקודם אינו מתחייב במסירת השטר · **ג** והר"אש כתב בשם רבינו תם דלא איירי בהודאה וכו' וקרוב לפירש זה הוא מה שכתב הרב המגיד פרק י"א מהלכות מכירה בשם הרמ"בם והרשב"א וכתב שפירשו דרש' לאו במי שבא להתחייב בלא כלום היה · וה"ט קס"ד מעיקרא דפליגי במי שהודה שהוא חייב מחמת הלואה או מחמת טענה אחרת ואסיקנא כגון דאמר חייב אני לך מנה בשטר פי' שאם כתב לו שטר ולאו במוד' שהוא חייב מחמת הלואה כדס"ד עד השתא אלא שהוא מתחייב לו בלא כלום וכותב לו שטר חיוב על המנה ושטר זה כשאר שטרי חוב ופירשו כמאן דאמר אתם עידי דמי כמי שהודה שהוא חייב לו כבר ואמר אתם עידי כן הוא דינו של זה שמתחייב בשטר · וכתב הר"אש ואין לתמוה היאך מתחייב בשטר זה הא אין מטלטלין נקנין בשטר דהואיל ומדה נמיכתב בליפנא דקיובא גמר ומשעבד נכסיה שהרי יש דברים שנקנין אפילו באמירה כדאמרינן גבי כמה את נותן לבנך וה"נ מתוך שטרח ליתן לו בשטר גמר ומקני מטלטלים המיוחדים אינם נקנין אלא במשיכה אבל שיעבוד וחוב מהני בשטר: והרמ"בם מפרש דכי אמרינן האומר חייב אני לך מנה פירש שבא להתחיי' בלא הלואה והקשו אי דאמר להו אתם עידי מ"ט דר"ל פירש שפיטא ליה לבעל הגמרא דכי היכי דאתם עידי מהני בהודאה ה"נ מהני בבא להתחייב ואי דלא אמר אתם עידי מ"ט דר"י דמחייב דזה לאו כלום הוא כיון דלא אמר אתם עידי ובהודאה נמי יכול לומר משטה הייתי בך ותירצו הכ"ע כגון דאמר חייב אני לך מנה בשטר בבא להתחייב כדאמר ואומר בפני עדים הריני חייב לזה מנה בשטר וכיון שהזכיר מלת שטר ה"ז כמי שבא להתחייב ואמר אתם עידי ומעלא **ד** שאם כתב לו בשטר הריני חייב לך מנה ואף על פי שאין עדים בשטר שהוא חייב וכ"ש הוא וכתב הרב המגיד ונכל נקום אין זה אלא בנמסרו לו בעדים וכמ"ד עידי מסירה ק"ים או נמי שהיה השטר בכתב יד המתחייב ונתנו לו בינו לבינו ולגבות מנכסים בני חורין אבל אם היה כתב ידי אחר ונתנו בינו לבינו ודאי לאו כלום הוא דלאו עדיף זה שנתחייב מלוה ממש עכ"ל והרי"ף דעת הר"ן וה"הנ שדבריו נוטי' לדברי הרמ"בם והר"אש כתב שדעתו כדעת ר"ת וכ"כ הר"ן בשם הרמ"בן וטעם מחלוקתם הוא לפי שכתב דשמעי' משמעתין דפלוגת' דר"י ור"ל כמאן דקביל על נפשיה מילת' דלא הוה מיחיי' בה והלכת' כר"י דאמ' חיי' אני לך מנה בשטר חייב ואפי' לא אמ' אתם עדי וכל שכן אם אמ' אתם עידי דהא אפי' ר"ל מוד' וכ"ש אם קנו מיני' וכיון שכת' כ"ש אי אמר אתם עידי הוברים הר"ן וה"הנ דס"ל דבאומר בפיו חייב אני לך בשטר עסקינן וכדברי הרמ"בם אפילו לדברי הרמ"בן והרשב"א דדוקא בכותב כן בשטר עסקינן אתם

לעדים שמסרו בפניהם חתמו והעידו שנמסר בפניכם:

מא א מי שנמחק שטר חובו מעמי' עליו עדים ובאין לפני ב"ד ועושין לו קיומו ופירש ר"י שלא נמחק לגמרי אלא שרישומו עדין ניכר אבל הוא ירא שמא ימחק לגמרי מעמיד עליו עדים שמכירין החתימות ובאין לפני ב"ד ומעידין שראו ביד פלוני שטר שהתחיל לימחק והכירו החתימו' וכותבין לו ב"ד אנחנו ב"ד פלו' ופלוני ופלוני הוציא פלוני שטר מחוק לפנינו שזמנו ביום פלוני ופלוני ופלוני היו עדי השטר ופלוני ופלוני (א) העידו עליו שנמחק וגוב' בזה השטר ממונו מזמן הראשון ורשב"ם פי' שאפי' אם נמחק לגמרי כיון שיודעין העדים מה היה כתוב בו ומאימתי נכתב ושזהו השט' שהיה לו על פלוני יכולין להעיד לפני ב"ד וב"ד עושין לו קיום והכי מסתבר' **ב** אבל עדים בלא ב"ד לא יעשו לו שטר אפי' מזמן שנמחק **ג** ואם כתבו ב"ד שעכבו על דברי המעידים שהעידו עליו שנמחק ונמצאו מכוונין נובה בזה וא"צ ראיה אחרת ואם לא כתבו כן צרי' להביא ראיה על כל מה שהיה כתוב בשטר: וכת' הרמ"ה שצרי' לכתוב בקיו' [*] שקרעו שטר הראשון דאל"כ פסול הוא דשמא ילך לב"ד אחר ויעשו לו קיום אחר ויגב' ויחזור ויגב' אבל שטר מתנ' שנמחק כותבין לו אחר אע"פ שלא נקרע הראשון דלא נפקא מיניה חורבא שאינו אלא להעמיד המתנה בידו אבל אם היה

[*] (ג"ה) ולתקן הלכה נקטי' בהרא"ש ובסדי נכר ... וכן לדעת ...

כתב הרשב"א [*] שנשאל על שטר שזה לשונו העידנו על עצמו בקנין דאוכן שמעת שנתחייב בקנין גמור בתורת הלואה בהלמתות לקח לפלוני מנה לזמן פלוני והשיב שדין שטר גמור יש לו:

מא א מי שנמחק שטר חובו וכו' משנה ב' בגמ פשוט (דף קסח) מי שנמחק שטר חובו מעמיד עליו עדי' ובא לפני ב"ד ועושים לו קיום הי"ש פלו' נמחק שטרו שזמנו ביום פלוני ופלו' ופלוני עידיו ופרשב"ם מי שנמחק שטר חובו מעלמו שנטשטש או שנפלו עליו מים מעמיד עליו עדים היודעי' מאימתי נכתב ומה כתוב בו והם עושים לו קיום בפני ב"ד וכותבין לו מה שהיה כתוב באותו השטר הזמן והמעות · נמחק שטרו שהיה כתוב ביום פלו' ופלוני ופלוני היו עדי' שהיו חתומי' בו כל זה כותבין אלו המקיימים ואח"כ חותמים את שמותם בסוף והרמב"ם בפכ"ג ממלוה ולוה כתב מי שנלה שטר חובו והרי הוא הולך לימחק מעמיד עליו עדים ופירש הרב המגיד מעמיד עליו עדים שיראוהו בטרם הראותו אותו לב"ד · וכ"כ בס' ב"ה"ד בפירוש הרמב"ם · והוא הפירו' שכתב רבינו בשם ר"י וגם הרא"ש כתב כן וכ"ל שאין מעמיד עליו עדים שיראהו לפ' כן ובעיקר הדין לא פליגי דלכ"ע אם יודעים העדים מאימתי נכתב ומה כתוב בו עושין לו קיום וכן כתב' מדברי נמקי ...

היה במרנה אחריות ד וכן בשטרי מקח וממכר צריך לקרוע הראשון או לכתוב בפירו' בשני זה השטר לא נכתב לטרוף בו ממשעבדי ולא מבני חרי אלא כדי להעמיד שדה זו ביד מקבל מתנה או הלוקח שלא יוציאנו מידו הנותן או המוכר ה ודווקא שיש עדים שנמחק באונס אבל מחקו מלוה מרעת או שהניחו במקום שאינו נשתמר ונמחק אין עושין לו קיום דכיון שהניחו במקום שראוי למחוק ודאי פרעיה ורוצ' שיעשו קיום כדי שיגבה בו פעם שנית ו אבל מי שהיה לו שטר ואבד ובא לב"ד שיכתבו לו שטר אחר אין כותבין לו אפי' אם הביא עדי שטר הראשון ומעידין שכתבו ונתנו לו הראשון דאיכא למיחש שמא פרע: ז וכ' א"א הרא"ש ז"ל בתשובה ע"כ אין לב"ד לכתוב העתק' שום שטר אם לא שיראו שיש בו צורך כי ההיא דנמחק שטר חובו ואם כתבו לא"דם טופס שטר ובא לפני ב"ד אין ב"ד נובין בו עד שיוציא גוף השטר אם לא כתבו בו טעם למה עשו שטר אחר כי ההיא דנמחק שטר חובו וכיוצ' בו כגון שידוע לעדים שאבד אבל אין ידוע לעד' לא יכתבו לו ח וכתשוב' אחר' כ' אפי' נאבד בעדי' אין כותבין לו דשמא ימצאנו אלא א"כ עדי' מעידים שנשר' (ג) ואפילו לפי זה כתב אם היה ביד אחר ונאבד משם בעדי' כותבין לו אחר דליכא למיחש שמא ימצאנו כיון שלא היה בידו ט כת' הרמ"בם הורו רבותי אפי' היה החוב לזמן ועדין לא הגיע הזמן הואיל וכתבו לו שטר ואין בידו השטר והלוה טוען פרעתי נאמן ונשבע היסת שפרעו שאנו חוששין שמ' פרעו ולפיכך קרע השט' י וכן הורו רבותי שאפי' השטר יוצא מתחת יד אחר והלו' טוען מפני נפל אחר שפרעתי אע"פ שהוא בתוך הזמן נשבע היסת ונפטר שכיון שאין שטר ביד המלוה אין כאן חזקה ע"כ אבל אם הפקידו המלוה אצל אחר אע"פ שיוצא מתחת יד הנפקד אין הלוה נאמן לומר פרעתי ומפני נפל ואתה מצאתו ואע"פ שלא הפקיד לו בעדים כי הנפקד נאמן לומר שהמלוה הפקידו אצלו במגו שהיה מחזירו לו בינו לבינו יא אבד שטרו ותבע את הלוה בב"ד ואומר לא

היו

היו דברים מעולם ועדים מעידים שלוה וכתבו שטר למלו' הוחזק כפרן ושוב אינו נאמן לומר פרעתי יב כתב בעל התרומו' יש מהמורים שהורו אם הלוה (ג) במדינת הים והמלוה חושש שלא יוליך שטרו בידו שמא יאבד לו בדרך בא לב"ד וכותבין לו את זהו מניח את שטרו ביד ב"ד זה שבעירו וב"ד שבמקו' שהלוה שם יודיעו לב"ד שבמקום המלוה שהוא נפרע מחובו וקורעין השטר הראשון שבידם ואם נאבד השטר כשהוא הולך לבעל חובו וידוע זה בעדים הולך לפני ב"ד ומחזירין לו השטר אבל על דרך אחרת אין מתפישין שטר חוב:

מב אב אין

כותבין שטר חוב על דבר שיכול להזדייף ואם כתבו עליו פסול אפי' לגבות בו לאלתר אע"ג דאיכא למימר כיון שבא לגבות בו מיד אם היה בו שום זיוף היו העדים נזכרים לדבר אפ"ה פסול ור"ת מכשירו אם בא לגבות בו מיד ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל ג ונכתב בכל לשון ובכל כתב רק שידקדק הסופר בכתב ההוא שלא יהא בו שום שינוי ואם בא לפני דיין וראה בו שום שינוי שאותיותיו ד רחוקים ויש לחוש שמא הוסיף בו או שאותיותיו מרווחין ויש לחוש שמ' מחק כגון ה' או ח' שמחקה והניח רגליה במקום ו' או ז' וכל כיוצא בזה צריך לדקדק ויש לו לדיין לכוף לבעל השטר להוציא הדבר לאמתו ד כתב הר"מה צריך הסופר ליזהר בכתיבת השטר שיהא אותיותיו דומות זו לזו ויהי' הכתב מיושר ושוה בכל דבריו שלא ירחיק האותיות זו מזו יותר מדאי ואל ידחוק הכתב יותר מדאי ואל ידחוק במקום אחד וירחיק במקו' אחר לפיכך אין העדי' רשאין לחתום עד שידקדקו היטב בכל אותיותיו: ה ולפיכך כשיבא השטר לפני הדיין צריך לעיין בכל אותיותיו ולדמו' אות לאות ואם רואה בו שום שינוי לא ינבה בו עד שיברו' הדב' היטב ואם צריך לכוף בעלי השטר ולהכותו יעשה כדי שיצא הדין לאמתו ומסתבר' דה"מ היכא דאתי לאפוקי מיורשין או מלקוחו' דק"ל טוענים ליורש וללוקח אבל היכא דאתי לאפוקי מלוה או ממוכר ומנותן נפייהו ולא קא טעין נתב"ז טענות דשייכ' בההיא ריעותא דאשתכח בשטר' לא טענינן ליה אנן ע"כ ונ"ל שאפי' אם לא יטען הנתבע חייב הדיין לטעון כדי להוציא הדין לאמיתו ו וצריך ליזהר שלא יכתוב בסוף שיטה משלש עד עשר שמא יעשה מעשר עשרים ומשלש שלשים ואם נזדמן לו בסוף שיטה מחזיר הדבר פעמים רבות עד שיבא בתוך שיטה ז וכן יזהר שלא יכתוב החשבון באותיות כגון ב' או ד' שלא יעשנו כ' או ר' ח היה כתוב בו למעלה דבר אחד ולמטה ד"א וסותרין זה את זה כגון שכתוב למעלה ק' ולמט' ר' או איפכא הולכין אח' התחתון ובלבד שלא יהא בשיטה אחרונה וכתב ה"ר ישעיה אם למעלה היה פורט והולך ולמטה כתוב סכום הכל כך וכך ופיחת או הוסיף כזה אנו אומרים ודאי טעה בחשבון ואחר הפרט אנו הולכי' כגון אנו שכותבין בכתוב עולה למנין כל מה שהביא' כך וכך ט ואם נמחק מהתחתון אות אחת שאפשר להבין ענינו מן העליון למדי' מכני כגון שכתוב למעלה שנתחייב לחנני ולמטה כתוב לחנן ס ילמד תחתון מעליון וינתן לחנני אבל ב' אותיות אין למדין כגון למעלה חנני ולמטה חן ואפי' אם יש בתיבה העליונ' ששה אותיו' ולא נמחק בתחתונה אלא ב' אין למדין היכנה אבל אות אחת למדין אע"פ שאין בכל העליונה אלא שני אותיות ואנו צריכין ללמוד חצי תיבה וכיון שאין למדין וידוע שנמחק אח"כ השט' פסול ואין גובין בו אבל אם היה חסרון בלא מחק שלמעלה כתב חנני למטה חן ודאי חזרה היא שהסופר לא היה טועה בב' אותיו' וינתן לחן י ואם אפשר לתלות המחק בזבוב כגון שלמעלה כתב קפל ולמטה ספל דאיכא למימר שמא זבוב מחק רגל

נהמ' סודלהו בתור' מלו' ע"פ אבל מעפ' ב"ד אין עוסי' לו לגבו' בו מנכסי' משועבדי' דדילמ' נמחל או נפרע ועביד קנוניא על הלקוחות וכמו שאמרו גבי תלא שטר חוב בשוק ואם אמר שנמחל או נתפרע ולכך נקרע קרע ב"ד הרי זה פטור עכ"ל:

מב אב אין כותבין שטר חוב וכו' בפ"ב דגיטין תנן אין כותבין לא על הנייר המחוק ולא על הדיפתר' מפני שהוא יכול להזדייף וחכמי' מכשירין ובגמ' (דף כב) מאן חכמי' אמ"ר"א ר' אליעזר היא דאמר עידי מסיר' כרתי: ואמ' ר' אלעזר לא הכשיר ר' אליעזר אלא לאלתר אבל מכאן ועד עשר' ימים לא דלמא הוה ביה תנאה וזייפיה ור' יוחנן אמ' אפי' מכאן ועד עשרה ימים אם איתא דהוה ביה תנאה מידכר דכירי איכא' וכו' הר"אש והלכה כר' יוחנן דהוה רביה דר' אליעזר ואמר ר' אלעזר לא הכשיר ר' אליעזר אלא בגיטין אבל בשטרו' לא ואפי' לאלתר דכתיב ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים דגזירת הכתוב הוא דבעינן בשטרו' דבר הראוי לעמוד ימי' רבים ולא מכשירינן אפי' לאלתר בדב' הראוי להזדייף ור' יוחנן אמר אפי' בשטרו' והא כתי' למען יעמדו ימים רבים התם עצה טובה קמ"ל וכת' הר"אש ונראה לית הלכתא כר' יוחנן מסו' דפריך סתם תלמוד' לעיל גבי שטרו' והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף וכן גבי דיפתרא קאמ' לעיל כדי לכתוב גיטי נשי' משמ' אבל לא שטרות וכן פסק הרי"ף ור"ת פסק הלכ' כר' יוחנן אף בשטרו' ולא נמצא' לוגסטרנג' בתב"ז ומ"ש מלו' שם כדע' הרי"ף והרמ"ה (ח): גד ומה שאמר ונכתב בכל לשון וכו' גם זה שם מימרא דאמימ': ה ומ"ש ואם בא לפני דיין וכו' פ' גט פשוט עני' ב' מעשים שהכיר הדיין הזיוף ע"י דוח' ב' אותיות או ע"י שרווחתן וכפתי' לבעל השטר ואודי ונסבור הרמ"ה דהיינו שכפאו ע"י יסורין ולפי' כתב ואם צרי' לכוף לבעל השט' ולהכותו יעש' וסבור עוד הרמ"ה שלא עמדו דברי' אלו בגמרא אלא היכ' דאתי לאפוקי מיורשים וכו': כתב ב"י בפרק ג"פ כפתיה ואודי פ"מ דמי לאו דאודי לא מפקינן שטרא ומיירי שלא היה שמחק ניכר דמי לא כל מה שאתם יכול לתלות במחק תלה וש"מ דאותיו' דומו' או מחוקו' שאינן מקויימות כפרו' ומיהו מוטב לקיימם כדי שלא יבא כלפה כשערמה ויצטרכו ב"ד לכוף עליהם עכ"ל: ו וצריך ליזהר וכולי שם מימרא דאביי וכתבו התוס' פי' אי כת' לשון נקבה דכתב תלת ולא כ' תלתא ז ומ"ש וכן יזהר שלא יכתוב וכולי ה"ה לשאר אותיו' שהרי יכול הוא לזייף מוי"ו לזיי"ן ומה"א לחי"ת: ובתוב בב"י נתלת ועד עשר אי כתי' הכי ולא אסדרינן באמצע שכרו ה"ל שטר שיכול להזדייף ופסול וכן כל שמניח ריוח חלק בסוף שטה במקו' שיכול לזייף בו כגו' ואי אשכח תלתין ותעשין בסוף שטה כפר השטר ולא אמרינן שמא תלת ותעש היה דחזקה על העדים שעושים כהוגן וכן דקתי לפני רבותי עכ"ל: ח כתוב בו וכו' משנ' שם (דף קסה) כתוב בו מלמעל' מנה ולמטה מאתים מלמעלה מאתים ולמטה מנה הכל הולך אחר התחתון כלומר משום דאיכא למימר חזר בו מן העליון: ומה"ש דבינו ובותרים זה את זה משמע דס"ל כמו שכתבו הגהות בסוף ה' מלוה ולוה דלא דהכל הולך אחר התחתון היינו היכא דא"א לקיים שתי הלשונות שלא יהו סותרים זה את זה אבל היכא דאיפשר לקיימן אפילו היכא דשני הלשונות מרוחקים זה מזה מקיימין אותן וכ"ש היכא דסמיכי אהדדי דלאו אורחא הוא לסתור דבריו תוך כדי דיבור ומ"ש ובלבד שלא יהא בשטה אחרונה שם (דף קסב) מימרא דרב עמרם שאין למדין משטה אחרונה וטעמא דחיישינן שמא אחר שנחתם נכתב וזייף הוא:

ועוד יתבאר סי' מ"ד וכתב נמקי' יוסף בשם הרי"טבא והר"אה ז"ל דהיינו אם כתוב מלמעלה מנה ולמטה מאתים אבל אי הוי איפכא שכתוב למעל' מאתי' ולמט' מנה למדין מהתחתון אפי' שהוא בשטה אחרונה כיון שבא להוליא מידו או מיד יורשיו וכתוב בסנס' אפירי ואם נמחק שכוס של מטה כל השטר פסול דאיכ' למיחש שמ' לא היה כתו' כי אם דיגל א' ט: ואם נמחק וכו' (דף קסה) סוף ממפל' שכתבתי במו' א"כ למה כותבין את העליון שאם תמחו' אות אחת מן התחתון ילמד מן העליון (ודף קסו) ת"ר ילמ' התחתון מן העליון באות אחת אבל לא בשתי אותיות כגון חנן מחנני וענן מענני מ"מ שתי אותיות דלא דילמ' מתרמי שם בן ד' אותיו' וה"ל פלג' דשמ' א"ה או' אחת כמו דילמא מתרמי שם בן שתי אותיו' וה"ל פלג' דשמ' אלא ב' אותיו' היינו טעמ' דילמ' מתרמי שם בן ג' אותיו' וה"ל רובא דשמ' וכתבו התוס' אבל לא משתי אותיות פר"שבם י שלא יתן למי ששמו כך שתי אותיות לא חסר הסופר ומשמע שלא היה מעמידו בנמחק האות ואתי שפיר לספרים דגרסי' במתני' שאם תמחק לא כת' אות אחת וכו' אבל לספרי' דגרסי' במתני' שאם תמחק אין לפרש כן דמשמע דקאי אמתני' דקתני שאם תמחק או' אחת וכן כתוב בהנסו' אפירי וי"ס ספרי' שכתו' בשם שאם לא כ' אות אחת מלמעלה ולפי זה הוי פי' בגמ' דקאמר אין למדין תחתון מעליון אלא באות אחת אבל לא בשתי אותיות כגון חנן מחנני וענן מענני אלא יתן למי ששמו כך דשתי אותיו' לא חסר הסופ' כדפר"שבם אב' לפי הספרי' דגרסי שאם נמח' אין לפרש כן דמשמע דמנתני' קאי אלא ר"ל דבנמחק שתי אותיו' מיירי דכיון שנמחק אין לא מנכי' ביה ואע"ג דאי לא סדר לדיבורי' לא הוה פסלינן לי' מ"מ היכ' דנמחק גרוע טפי כיון דשתי אותיות אינן ניכרות בו איכא למימר שלא החזיר דבריו אלא לשנו' השם עכ"ל הגהה ומשמ' דהכי ליתני לענין ייחוד הברית' והשתא הוא דפליגי דלענין דיכא לב"ע היכ' דאין שם מחק אין דרך הסופר לחסר שתי אותיות ויכתן למי ששמו חן ואם נמחקו שתי אותיות לכ"ע פסול ולא מנכי' ביה ככ"ל: ומ"ש רבי' ודאי חזר"היא וכולו ויכתן לחן נ"ל דסב"ע בני הנקחיי' במתנה או בהלואה או במכר ונתן השטר ליד שליש והשליש מלא כתוב בו חנני וחן ואינו יודע למי יתננו יתן לחן דהא ודאי שתי אותיות לא חסר הסופר אלא שהוא טיה לכתוב חן וחזר בו מהשטר שהתחיל לכתו' לחנני והרי לא הספיקו לגמרו וכ"ש שלא הספיקו לחתמו עד שחז' בו ולכן לא זכה בו חנני וינתן לחן וה"ה אם היה אחד הוליא שטר חוב וכתוב בו מלמעלה חנני ולמטה חן פינבה מחנני ולא מחנן ואם כתוב למטה חן ינבה מחן ולא מחנני דאיכ' למימר אחר שהתחיל לכתוב השטר ללות מחנני חזר בו ולא הלוהו והלוה לחן ונגמר השטר ולא נזכר מחנני שכתוב למעל' ככ"ל (ג): וכתב הרב המגי' בשו' ס' מלוה ולוה וירושלמי רבי ימחק פסיל מלמעלה כתב חנן ולמטה כתב ככי מהו שילמד התחתון מן העליון חנן והעליון מן התחתון ככי ולא איפשיט' עכ"ל וכ"ל דלא יגבה בשטר זה משום אחד מהם ואם הוא שטר מתנה לא יתנו לשום אחד דהמוליא מחבירו עליו הראיה: י ואם איפשר לתלות וכו' שם אמר רב פפא פשיטא לי ספל מלמעלה וקפל מלמטה הכל הולך אחר התחתון בעי רב פפא קפל מלמעלה וספל מלמטה מי חיישינן לזבוב או לא תיקו וכל תיקו דממונא קולא לתובע וקולא לנתבע ותלינן בזבוב ולא נג' מ אלא ספל וכו' שהם הוא שטר מחילה לא תלינן בזבוב דהמע"ה וספל וקפל כתבי' סתום' בשם ל"ת שהם שמו' של כלים ועוד פי' ל"ת ספל סאה ופלגא קפל קב ופלג

רא"ש מב (ג) היה בלא בדגלי השמוי' שבג"יי נ"מ פס"נא וה"ל שהלא אמו לשפעים פ"ח של יפותו' פיפ לסם על אמריס וכס נמקום אח' והומפין פמח יחגר וגדך הפוריל הפעסם זו גמו גבסל עלמו כוחיל ומתנפם ג"ד הות המו' אין מגנין בהשפסם לגולם דח"ב ים לגוס בחזר דגוגם גם מיסו י"ל דגדך גם שפטסד מוכת ג"ד אסרי לגגלי הרפ"לא אוה' דליב' לתיתם למידי ב' ל"י ג"ב פ"ג ג' עדים הפוידי' של ספפ' בגטלך ואינס עדי הפטר ורהו חמיפ' הפרי' הני נגך אבל הם עדי הפטר לריכין לומ' עגייני הפטר ועיי' נמוי' פרק המוכר עב"ל: מב (א) והר"ן פ"ב דגיטין דף הקמ"ד פ"ב מיהו כ' דויקא בשטרות שעומדי' לקיים אבל בשטרות אמניים' יכול לכותבן על דבר הראוי להזדייף ומ"מ אנ"יריס פ"ב דכל השטר שאינו בקיום בקיון חכמי' פסלו' אע"ג דאיף ממיס לפסלו' כולי האי ולכן אם שגם בזמן הזה שאלתמקוקו' הכל מוכיל ולא מכיגין נזמן הזה בשטרי' מקוימים עכ"ל: (ג) ומשמע אבל אם שמעם הוא חנני ושטר גידו אע"ג דנמחק ב' משלום חן אין מוליאין מידו השטר מחנני:

רגל של ק׳ ועש׳ ס׳ תולין לומר שהיה קפל שהוא הפחות ודיד בעל השטר על התחתונה יב היה כתו׳ בו לשון שמשתמע כך וכך הולכין אחר הפחות כגון פלוני לוה מפלוני מא׳ זוזי דאינון עשרי׳ סלעים אין לו אלא ך׳ סלעים שיש לפרש ק׳ זוזי גריעי שאינן שוין אא כ׳ סלעים. ק׳ זוזי דאינון ל׳ סלעי׳ אין לו אלא ק׳ זוזי שיש לפרש ק׳ זוזי ששוין ל׳ סלעים גרועים שאינן שוין אלא מאה זוזי ודיד בעל השטר על התחתונה יג ואי תפיש מטלטלין מיניה לא מפקינן להו מיניה יד כתב א״א הרא״ש ז״ל בתשובה דוקא כהאי גוונא שאין השטר בטל לגמרי אבל בדבר שהשטר בטל בו לא טו כגון שכתב בו פלוני נתחייב לפלוני מנה אחר הפסח צריך ליתנו אחר פסח הבא ראשון ואינו יכול לומר לא אתנם לך אלא אחר הפסח יהבא אחרון. יו כתב בו מטבע פלוני דאינון ונמחק אין לו אלא שנים ממנו. יז כתוב בו סלעין מלוה אומר ה׳ ולוה אומר ב׳ נותן לו ב׳ ונשבע לו היסת על השאר יח כתב בו פלוני לוה מפלוני כסף נותן לו חתיכה של כסף כל דהו פחות שבמשקלו׳. כתוב בו מטבע של כסף אם פרוטות של כסף יוצאו׳ באותו מקום נותן לו פרוטות ואם אין פרוטות של כסף יוצאו׳ בו נותן לו מטבע של כסף הקטן שיצא שם ואם כתב בו דינרין כסף או כסף דינרין נותן לו ב׳ דינרין של כסף ואם כתוב בו כסף בדינרי נותן לו כסף ששוה ב׳ דינרין זהב ואם כתוב בו זהב בדינרי נותן לו דהבא פריכא שוה ב׳ דינרי זהב ואם כתו׳ בו כסף בדינרין נותן לו שברי כסף ששוה ב׳ דינרים של כסף ואם כתוב בו זהב נותן לו חתיכה של זהב פחות שבמשקלות ואם כתוב בו מטבע של זהב נותן לו מהמטבע הקטנה היוצא של זהב כתוב בו זהב דינרים או דינרי זהב נותן לו ב׳ דינרי זהב ואם כתו׳ בו זהב בדינרי׳ נותן לו זהב שוה ב׳ דינרין כסף יט ואם אין שום מטבע מפורש הולכין אחר המטבע של אותו המקום שנכתב

סה״ב הרא״ש שאלת פי׳ שמשכן בתים לחבירו ויש בהם עליות על גבי עליות וכתוב בשטר המשכונא איך ראובן משכן ביתו מתחתית המשכונ׳ עד סוף עלייתם ושמעון אומר שכל הבתי׳ והעליות משכן לו וראובן טוען שלא משכן לו אלא התחתי׳ והעליה שעל גבה והסופר יאמר שכוונתו לסוף כל העליות ושכן דרכו לכתוב וראיה שטרי משכונ״ש כתוב בהם והמלוה משתמש ומחזיק בכולן ואף הוא אחד מעידי השטר: תשובה מסתברא כדברי שמעון שאילו לא משכן לו ראובן אלא העליה שע״ג התחתית מאי עד סוף עליה שעל גבה דקא׳ לא הוה ליה לכתו׳ אלא תחתית והעלי׳ שעל גבה וכ״ש אם נהג הסופר לכתוב כן במשכונות ומכירו׳ ואכלו בעליהן כל העליות בסופי בשטרו׳ אלו ועוד יש סעד במה שהיה עד אחד מעידי השט׳ ומברר עדותו ואע״פ שאינו אלא יחיד מ״מ עושים אותו סניף אל האמת׳ וכ״ש אם כתוב בשט׳ משכנתי לו כל הבתי׳ מתחתי׳ עד סוף כמו שאמרתי: יב היה כתוב בו לשון שמשתמע כך וכך כו׳ משנה (דף קסה): יג ומ״מ ואי תפיס מטלטלי׳ וכו׳ קאי לכל מה שכתב לעיל דיד בעל השטר על התחתונה ודין זה דאי תפיס לא מפקי׳ מיניה כ״כ הרי״ף בסוף פ׳ השואל וכתב בעל התרומו׳ בשער ס״א שכתב הרמ״בן על מה שכתב הרי״ף פירוש לפירושו ואם נתן לו מאה מעי׳ ברשותו או שנתן לו זה המטלטלים כיון דברשותיה יהב ברשותיה קיימי והמע״ה עכ״ל. וטעם הדבר פירשו הגה׳ בסוף ה׳ מלוה ולוה מפו׳ דהא דאמרינן יד בעל השטר על התחתונה היינו משום דהמע״ה הפק׳ דבעל השטר תפס הוי אידך המע״ה׳ וכתב ה׳ המגיד סוף ה׳ מלוה ולוה דאפילו תפס בעדים לא מפקינן מיניה מדאמרי׳ אוקי תרי בהדי תרי ואוקי ממונ׳ בחזקת מאריה ואי תפיס לא מפקינן מיני׳ ופירשו דאפי׳ תפס בעדי׳ משמע׳ דה״ה לכל ספק שטר א׳ ומ״מ שטר שכתוב בו דינרי׳ סתם שאין נוהג בו אלא שנים אם תפס יותר בעדים מוציאין מידו כנ״ל עכ״ל כלומ׳ דאילו שלא בעדי׳ נאמן במגו דאי בעי לימנ׳ לא נטלתי וכו׳ שדעת רבי׳ כדעת ה׳ המגיד שכ׳ דין הא דאם תפס קודם שיכתוב דין שטר שכתוב בו דינרים סתם לומר דלא קאי הא דאם תפס אלא אדלעיל׳ ודקדק רבי׳ לכתוב מטלטלי דאילו קרקעות לא שייכא בהו תפיסה דקרקע בחזקת בעליה עומדת וכ״כ רבי׳ סי׳ ע״ו בשם רבינו יונה: ב ומהר״יק כתב בשורש ז׳ כשהלשון תלוי ומסופק יד בעל השטר על התחתונה ואפילו כשהלשון משמע קצת כדברי בעל השטר ואפילו יש בשום עוזק אם לא להפקיע בשטר עם שהוא מחוייב כדין אומרים יד בעל השטר על התחתונה * *(ג״ה) אני מצאתי אם דאם דברי הני רגונא אין חלק עליהם

יד טו כתב א״א הר״אש ז״ל וכו׳ כן כתב בכלל ס״ח סימן ט׳ ומכלל דבריו נלמוד דהיכא שאם נפרש משמעות אחד בשטר נתבטל השטר לא אמרינן בכי הא יד בעל השטר על התחתונה וכן כתב נ״י בפ׳ גט פשוט גבי שטר שזמנו בשבת׳ וכן כתב הרב המגיד בפ״כב מה׳ מלוה ולוה בשם ר״ח ור״ש והרמב״ן והרשב״א׳ וכ״כ הרי״בש בסי׳ ת״ג בשמם וכ״כ בעל התרומות בשער כ״ו בשם ר״ח ובעל העיטור׳ וכ״כ עוד הרי״בש בסי׳ שנ״ה ובסימן ת״ס ועיין במהר״יק שורש ל״ד: והרשב״א כתב בתשובה דפסח ראשון קאמר מטעם אחר שהביא ראיות מכל הנהו דנדרים דלא תלי בחד מינייהו לאשון דתנן קונם שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד החג קונם שאני טועם יין עד הפסח אסור עד שיגיע ולא אמרו היתה אסור עד שיגיע פסח אחרון כלומר עד עולם ואפילו למ״ד מעייל איניש נפשיה בספיקא לפי שאין במשמע אלא פסח ראשון והביא עוד ראיות לדבר ג ודע דבשטרות שלנו שנהגו לכתוב דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי בכל לשון מסופק יד בעל השטר על העליונה יו כן כתב רבינו ירוחם בנ״ד ח״ד בשם רבינו האי סעדיה וכן כתב הרמב״ן בפרק חזקת בשם א׳ מרבותיו שאמר כן בשם רבינו סעדיה וכן כתבו הר״ן ונ״י שם וכ״כ הרי״בש בסימן שנ״ה: ובריש פ׳ המפקיד כתב הר״ן בשם הרשב״א שאם פסקה עמו לזון את בתה ה׳ שנים חייב לזונה ה׳ שנים הראשונות וכן מפורש בירושלמי׳ וכתב הר״יטב״א שמעינן מהירושלמי הזה שהמתחייב לעשות דבר הוא זמן ולא פירש סימתי חייב לעשותו כן בזמן הבא ראשון׳ דין הנשבע להוליכו לחבירו לפרעו אחר הפסח או אחר הסוכות סי׳ עיין בהר״ן ס״פ מי שאחזו: יו כתוב בו מטבע פלוני וכו׳ משנה בס׳ כסף זוזין יו דאיכון לא פחות משני כסף פלוני דאיכון פחות משני דינרי׳ דאיכון ונמחק אין פחות משנים ובדרב״ס ואי כתב בו כסף זוזי דאיכון וכו׳ סלעי׳ לפלו׳ ונמחק אותו סכום ואין זוזי דאיכון פחות משנים: יז וכתב סלעין וכו׳ פ״ק דמציעא (דף ד) איפלוגו רבה ור״ע היכא דלוה אומר שלש ומלוה אומר חמש ולסכולי לכ״ע היכא דלוה אומר שתים פטור משבועת התורה משום דהמן השטר לא משמע אלא שנים ואפי׳ הוי שעבוד קרקעו׳ ובהם אין נשבעין על כפירת קרקעות כך הודאתן אינה מגלגלת לידי שבועה

ועי״כ לא פטרינן לקרקעות אלא משבועה דאורייתא אבל לא משבועת היסת: יח כתב בו פלוני לוה מפלוני כסף וכו׳ עד ואם כתוב בו זהב בדינרי נותן לו שוה שני דינרין כסף שכל מבריתות ונשא ונתן שעליהם בפ׳ גט פשוט (דף קסה) והכל מפורש שם: ודע שיש בספרי רבינו טעות סופר ומקרון שניכר מאלל מה שכתב כסף בדינרין זהב צריך למחוק תיבת זהב׳ ומלל מה שכתב ואם כתוב בו זהב בדינרין נותן לו שוה שני דינרין כסף צריך להוסיף תיבת זהב ולכתוב נותן לו זהב שוה שני דינרין׳ ומלל מה שכתוב כסף בדינרין צריך למחוק אות נ״ן שכן מבואר בגמרא דדינרי משמע של זהב ודינרין משמע של כסף וצריך להוסיף ולכתוב בבא אחת וזה לשונו ואם כתוב בו זהב בדינרי נותן לו דהבא פריכא שוה שני דינרין זהב וכן מצאתי בספר מוגה וכן מבואר בגמרא והרמב״ם בסוף הלכות מלוה השמיט הא דמפלגינן בין דינרי לדינרין וגם הרי״ף השמיטו וכתב הרב המגיד שהטעם לפי שאין אנו עכשיו מדקדקים בלשון כל כך: ועיין ברבינו ירוחם נ״ו ח״ס: ד כתב בעל התרומות שער ס״א וזה שפסקנו שפעמים הולך אחר התחתון פעמים אחר הפחות שבלשונות בזה בדרך טעמו של דבר הרי״ ן׳ מינלם דלא דמיין אהדדי דהכא דוחין ק׳ דאיכון סלעין כ׳ אין לו אלא מנה שאני התם דדיבור אחד הוא וא״א לחלק בגיסה וכיון דדברין סותרין זה את זה אמרי׳ דבעל השט׳ על התחתונה והכי אמרינן הלך אחר התחתון היכא דהוו שני דיבורים מחולקים וכל אחד מהם דיבור בפני עצמו ואין צריך לחבירו וכיון שהתחתון סותר את העליון אמרי מהדר קא הדר ביה מעליון ולפיכ׳ הלך אחר תחתון וכן הסיק דהשואל דאמ׳ רב נחמן דאע״ג דאפיך מיפך ואמ׳ מדינר זהב לאדם בי״ב זהובים לסלע כולו למשכיר ודאמרינן מני בענין אסתירא ק׳ מעי הלך אחר הפחות שבלשונו׳ ולא אמרי׳ בכו תפוס לשון אחרון התם כגי׳ אפו׳ דדיבור אחד הוא זה אחר זה ולא הפרים ביניהם בענין אחר אבל אילו הפרים ביניה׳ בענין אחר שנעשו שני דיבורים בכי הא אמרי׳ הלך אחר לשון תחתון וכן כתב נמקי יוסף בס״פ השואל בשם הריטב״א: וז״ל תשוב׳ הרשב״א יז כלל גדול אמרו המע״ה ולפי׳ כל מוציא שטר ידו על התחתונה ה׳ ופעמים שיד בעל השטר על העליונה בזמן שהלשון שאמר כולל לפי דעת השומעים ולפיכ׳ מי שכתב סתם על דעת משמעות השומעי׳ היא בוטח שאילולי כן ה״ל לפרושי כיון שהוא יודע שהסתם של דברים משמע בספק כונתו וכלותה שאמרו בפרק חזקת שהוא דא״ל למבריה יח ארעא דבר סיסין מזבינגא לך הוה הוית ארעא דמיקריא בר סיסין וכו׳ ואסיקנא כיון דכ״ע קרו לה בר סיסין עליה רמיא לגלויי דלא בר סיסין היא וה״נ בדא״ל ככסי דאכלי׳ הוא לשון כולל אבל א״ל ארעא דבר סיסין קרא ארעא בלמוד יהבי׳ ליה ואפי׳ א״ל ארעתא לא יהבי׳ ליה אלא מיעוט ארעתא דהיינו שתים בלמוד וכדאמרי׳ בפרק המוכר את הבית גבי ההוא דא״ל למבריה ארעא דבי חייא מזבינגא לך ולי אמר לי׳ ארעתא מיעוט ארעתא שתים ותנן בפרק גט פשוט זוזין דאינון ונמחק אין פחות משני׳ וכו׳ עד באתרא דלא סגו ביה פריטי דכספ׳ והילכך מי שמחייב עצמו לחבירו במאה דינרי׳ והולכין באותו מקום מטבעות הרבה אינו נותן לו אלא פחות שבהם ואלא מיהו מהמטבע שהוא יוצא שם הוא נותן לו ואף על פי שלא פירש לו דהתמא דמילתא דאותו מטבע שהוא יוצא שם הוא מחייב עצמו ואין אומרים בכי הא דיד בעל השטר על התחתונה וכדאמרינן בפתרא דלא מסגן פריטי דכספא ואפי׳ היכא דאיכא תרי ליפני בפשרא סמוכים זה לזה לעולם דנין יד בעל השטר על התחתונה ואפילו היה הלשון האחרון לתועלת בעל השטר והיינו דאסתירא מאה מעי ומאה מעי אסתירא ומדה בחבל כן חסר כן יתר ומדינר זהב לאדם בי״ב דינרים לסלע בכולן הולכים אחר פחות שבלשונות וכדאמרינן בפ׳ בית כור אבל חכמים אומרים הלך אחר פחות שבלשונות ומיהו אי מטלטלין ניכסו ותפס מדעת הבעלים קנינהו וכדאמרינן בפ׳ בית כור והיכא דאיכא תרי ליפני ואנו רואים שטעו בחשבון לכ״ע אומרים בזה יד בעל השטר על התחתו׳ הו היא שאמרו כתוב בו זוזין מאה דאינון סלעין עשרים וכו׳ ומיהו אם יש בשטר שני ענינים מופרדים זה מזה בשני מקומות בשטר לעולם הולכים אחר התכלית או אחר המזוג שמאוחר החזרה שהיא זו בדירו׳ והוא שמקבלו כתוב בו מלמעלה מנה ולמטה מאתים וכו׳ הכל הולך אחר התחתון עד כאן לשונו: ובתשוב׳ אחרת יו כתב כל שמשמעותו ניכר לב״ד מתוך הכתב שהוא מדין אותו ואפילו ליפוי כח של בעל השטר וכן אם דרכו של בני אדם לכתוב כן בענין שיהא בו יפוי כח לבעל השטר דנין אותו אף על פי שלפעמים לדונו למשמעותו אחר שיהא לגרוען בעל השטר וכדאמרינן בפרק גט פשוט פריטי דל מכסה דלא הכתי פריטי בשטרא עד כאן לשונו:

ובתשובה

שנכתב בו אם נכתב בבבל נותן לו מטבע של בבל אם נכתב בארץ ישראל נותן לו מטבע של ארץ ישראל ואם אין מפור׳ בו באיזה מקום נכתב נותן לו מהמטבע הקטן היוצא במקו׳ שמוצי׳ אותו ואם טוען הלוה המעו׳ שאני חייב לך הן פחותין מזה ישבע המלוה ויטול כ היה כתוב בו חשבון סתם הולכין אחר המנהג שרגילין לעשות בו באותו מקום סכום חשבונם כההוא שטרא דהוה כתיב ביה שית ק׳ זוזא דאיכא לספוקי בשית ק׳ איסתירא וזוזא או בשית מאה זוזי וזוזא דאמרי׳ שיתן לו שית מאה איסתירא שהוא פחות אבל אין לספק בשית מאה פרוטות לפי שאין עושין סכום חשבון מפרוטות וכל כיוצא בזה כא כל הלשון שרגילין לכתוב בשטרות אפי׳ אינו מתקון חכמי׳ ז״ל אלא לשון הדיוט שנהגו לכתוב במקום ההוא הולכין אחריו ואפי׳ לא נכתב דנין אותו כאלו נכתב :

מג א כותבין

בשטר זמן הלואה כדי שנדע מאיזה זמן יטרוף מהלקוחות שקנו מן הלוה ב ומיהו אפי׳ אין כתוב בו זמן השט׳ כשר לגבו׳ בו ממנו אלא שאינו יכול לגבו׳ מהלקוחות שיכולין לומ׳ לו קנינינו קדמה להלוא׳ שלך ג וכתב ר״י אם כת׳ הסופ׳ החשבון כדינו הכלל והפרט אלא שדילג לבריאת עולם השט׳ כשר לטרוף בו מהלקוחו׳ שאנו תולין אותו בטעות הסופר ד וכן אם לא כתב

ובתשובה אחרת כ׳ וז״ל כל היכא דאפש׳ לקיים ב׳ השט׳ כלו מפרשים ומקיימין ואפי׳ לגמו׳ בעל השטר על התחתון ולפי׳ אני או׳ שיש לפ׳ בזה כלשון ועד הכתו׳ בשני עם הכתוב שוה מלמטה למעל׳ ועד הכתוב בכולם הוא מלמעל׳ למטה והביא ראיה לדבר : וז״ל מהרי״ק בשורש י׳ דכי אמרינן תחתון עיקר דוקא היכא דמכחישי׳ זה את זה דאיכ׳ למימ׳ הדר ביה וכמו שכת׳ הרא״ש אם אבל היכא דליכא הו״ה כגון : דאפשר לקיים שניהם לא עדיף תחתון מעליון ואדרב׳ סבר׳ הוא שלא בא לבטלי׳ בתחתון לפי שסמך על מה שכבר כת׳ למעלה : ו וכתב בשורש הנזכר דכל ליכא יתירא בשט׳ לבטולי אלא אע״פ שלא היה צרי׳ לכתו׳ כן ועיין בשורש י״ב: ז וכתב בשורש י׳ על שטר שעש׳ יעקב לרחל בין ממה שהיה תובע ממנו׳ לדור עמו הן ממה שהי׳ תובע ממנה לקבל גם מכל אלה ומכל תביעות וערעורי׳ אי קאי דוקא לתביעו׳ וערעורים דהייכי למה שכ׳ קוד׳ או אפי׳ לשאר תביעו׳ מענינים אחרי׳ ועיין שם : יט ואם אין שום מטבע מפורש וכו׳ עד במקום שהוליא אותו ברייתא בסוף כתובו׳ : (דף קי) וכ׳ הר״ן הוליאו בבבל מגבהו ממעות בבל תמה׳ לי דהיינו טעמ׳ דכיון שלא פי׳ מקום מסתמ׳ כשתעבד הלוה לפרעו במטבע של מקו׳ גוביינא אם לפחות ואם לטוסי׳ אבל הרמ״בם כת׳ פי״ז ממלוה ולוה שאם טען הלוה שהמעות שאני חייב לך מכסף שהוא פחו׳ מזה המטבע ישבע המלו׳ ויטול ולפי זה תמה׳ דהיינו טעמ׳ משו׳ דמסתמ׳ אמרי׳ דבמקו׳ גביאה׳ היה דר מעיקר׳ ולפיכ׳ כל שאינו יכול להתברר אם טען הלוה שאותו כסף היה פחו׳ ישבע המלו׳ ולפי זה אם הביא ראיה המלוה או הלו׳ שהיו דרים בשע׳ הלואה במקו׳ אחר נוטל במקו׳ הלואה ואין כל זה בגמ׳ עכ״ל הר״ן ובעל התרומות בשער כ״ד כת׳ דטעמ׳ דמילתא משום דתלינן דמאותו מקום שכתב השט׳ משם היו הדינרי וכשאין בו מקום תלינן שבמקו׳ שהוליאו היה דר בשט׳ הלוה ומסתב׳ שאם יכול להתברר שבשע׳ ההלואה היה דר במקו׳ שהמטבע גרוע ממקום שדר בו עכשיו וגבהו מאותו מטבע של מקו׳ שהיה דר בו בשעת ההלואה ע״כ׳ וכ׳ עוד כ׳ הרמ״בם אם טען הלוה המעות שאני חייב לך מכסף שהוא פחות מזה המטבע ישבע המלוה ויטול ולא בריר לן עכ״ל : ולא ידעתי למה לא בריר ליה דהא מסתמ׳ דייני׳ שנותן לו מטבע אותו מקו׳ וכיון שזה טוען שאינו חייב לו אלא גרוע ה״ל כמי שטוען פרעתי שנשבע בעל השטר ונוטל : ח וכתב ה״ה פ׳ כל הדינים האמורי׳ הם כשכתוב בו דינרים או סכום מטבע אחר אבל אם כתוב בו ק׳ כסף ולא פי׳ אם סלעי׳ אם דינרים אם פונדיונים מה שירצ׳ לוה מגבהו כל מטבע שהוא מכסף עכ״ל *: כתב ר״י בפ׳ גט פשוט בשם הרא״בה שמי שב׳ מטבע קיים במקום שהולכין ב׳ או ג׳ מטבעות אי כולהו שוי כחדא נותן לו מן הגרוע שבה׳ אבל אם לא׳ ולא כשדי׳ ולא שהמרי׳ מאותו שיוליא להדיא נותן לו ואפי׳ הוא יותר טוב ובדאמרי׳ הכא באתרא דלא סני פריטי: זכתב הרי״טבא תלמידו דלא חשיב סני אלא בפנוסחין ובותקין בהן בעיני מאכל ושחורים ולא משו׳ שמתחלפין בשולחנות ומ״ם הרב להדי׳ לאו דוקא דלא סני פריטי כלל משמע וכן דעת הרי״טבא ורבו הר״אה ז״ל עכ״ל : וכתב עוד ר״י סובר שיכ׳ והיה כתוב בו שהתפרע ממנו דינרים י״א דגבי נדון זה חלקו על הענייני׳ והמ״עם ודייקינן הכא דעוכא קמא ולזה נוטה דעת הר״אה אע״פ שאיני כר׳ בעיני הרי״טבא יגד כאן לשונו : ב היה כתוב בו חשבון סתם וכו׳ פר׳ גט פשוט (דף קסו) עובדא ההו׳ דהו׳ כתיב ביה שית ק׳ זוזא ואמרו דליכא לספוקי שית מא׳ פריטי וזוזא משום דפריטי לא כתבי להו בשטרא אלא מצרפין אותם בסכום חשבון וכותבין כך זוזים ולא איכא לספוקי אי קאמר שית ק׳ זוזי וחד זוזא או שית ק׳ אסתירי וזוזא ויד בעל השטר על התחתונה ופרש״בם והר״ן מיגלא דאיסתירי היינו סלעים וזוזי היינו דינר וא״כ יתן לו שית ק׳ זוזי וחד זוזא ורבי׳ נפרש להכן שהאסתירא שלנו דזוזא בשווי וחשיבות וכן פי׳ ר״ח והרמ״בם וכולם שוים שאינו נוטל אלא הפחות :

*(נ״ה) ולפ״ז אם אין שם שום מטבע מפורש בכם׳ דוזי לאו למילתא שאינו מפורש בכלל דת״ל בתוב סלעים או דינרין אלא היינו נותן שאינו מפורש מטבע איזה מקום כם :

וכתב ר״י מכאן אתה למד כי שטר שכתוב בו ק׳ וה׳ דינרי׳ וכיולא בו שאף הק׳ דינרים ואין אומר שהם מעות דא״כ אכוכי׳ משכי׳ להו וזה ברור הרי״טבא ז״ל עכ״ל׳ וכתב דבי״ירוח׳ בנ״ו וה״ם דאי תפס לא מפקינן אף בראיה ברור׳ אם תפס מטלטלי׳ אבל קרקע בחזק׳ בעלים עומדת ודוק׳ בדבר דלא עבידא לאיגלויי כך כתבו התו׳ והר״אש ויש מי שכת׳ דאי תפס מפקי׳ מיניה בשטר שכתוב בו ורלשון עיקר וכ״כ רב אלפים עכ״ל : בא כל הלשון וכו׳ פ׳ המקבל (ד׳קד) אמרי׳ דתנא טובא היו דורשין לשון הדיוט ופרש״י ל׳ שהרגילו הדיוטו׳ לכתוב שלא כתקנת חכמי׳ היה דורש הלשון לפסוק הדין אחריו וכתבו התו׳ והר״אב שאפי׳ לא נכתב כתנאי דנכת׳ דמי דאי דוקא בשנכתב מה היה דורש פשיט׳ היה לו לקיים מה שהתנה דהא לאו אסמכת׳ היא וכן יש לדקדק מדברי רש״י שכ׳ לשון הדיוט שהרגילו הדיוטות לכתוב דמשמע מדקדוק לשונו שהרגילו הדיוטו׳ והם אע״פ שלא כתבו כאילו נכת׳ דמי וכ״כ הרא״בה בתשו׳ וכ״כ ר״י בשם רבינו האי ור״ח ז״ל וכתב עוד בשם הרא״בד היכך שמעי׳ שמעתין בכל ההדיוטות דגילין לכתוב אף על פי שלא נכתב כמי שנכתב דמי ואם הוא מנה׳ שהו׳ נהוג ברוב המקומו׳ דנין בכל מקו׳ בסת׳ ואם אינו כהו׳ אלא במקו׳ מקומו׳

אין דנין בשם אלא באותן מקומו׳ בלבד והוכיח כן מהגמ׳ וכ״כ נ״כ תלמידי הרא״בה וכתבו שהר״י ברגלוני פי׳ שירו׳ את׳ בדרים׳ ל׳ הדיו׳ ודחה פירושו וכבר כת׳ זה בדברי ר״י והרמ״בם כ׳ בפי״ו מה׳ אישות תקנו הגאונים שהאשה הספה גובה כתובתה אחרי מות בעלה אף מן המטלטלין וכו׳ כבר נהגו בכל המקומו׳ שידעו והשמענו שמעם שיכתבו בכתוב׳ בין מקרקעי בין מטלטלי וכו׳ הרי שלא כת׳ כך אלא כשלא סתם אם היה יודע בתקנה זו של גאונים גובה ואם לאו או שנסתפק לכן הדבר מחישבין כדבר הרב׳ שאין כח בתקנ׳ לדון בה אע״פ שלא נתפרש׳ כדין תנאי כתוב׳ עכ״ל ומדבריו אלה נר׳ שחולק על דין זה דהא סתם כיון שנהגו לכתוב שתגבה ממטלטלי כיון אע״פ שלא נכת׳ כמי שנכת׳ דמי וי״א דלשון שנהגו בו ההדיוטו׳ מעלמ׳ מבלי תקנה כיון שמעלמם נהגו כך ה״ל כתנאי כתובה דאף ע״פ שלא נכתבו כמי שנכתבו דמי אבל כשנהגו כך על פי תקנת אחרוני׳ לא חשיב כ״כ פשוט דלימא דאע״פ שלא נכתב ככתוב דמי וק׳ על זה מתשו׳ הרא״בה דמעי עדים שהסכמת הקהל מנהג הדיוטו׳ ואם׳ יש לחלק בין הסכמת הקהל שכולם ידעו בעשייתה לתקנת הגאונים שלא שהכיונו הקהל בכך אלא שסמכו על תקנת הגאונים דדבר זה אינו מתפשט כ״כ ולא אמר בזה אע״פ שלא נכתב ככתו׳ דמי ודוחק׳ ול״נ דאפש׳ לפרש דכי קאמ׳ הרמ״בם הרי שלא כתב כך וכו׳ במקומות שלא נהגו לכתוב מטלטלי היא דהיינו מקומו׳ שלא שמענו שמעם דאילו במקום שנהגו אע״פ שלא נכתב כמי שנכתב דמי ׃ א״כ במקום שאין אותה תקנ׳ פשוטה בכל המדינה כתב כן הרמ״בם אבל היתה פשוטה בכל המדינ׳ ודאי סבר דאע״פ שלא נכתבה ככתובה דמיא וכן מבואר בדבריו פכ״ג מהל׳ אישות שכתב מנהגות רבות יש בגדולה יש מקומות שנהגו שיכתבו בכתובו׳ יתר על דמים בשליש או בחומש וכו׳ הנושא סתם ונוהג כמנהג המדינה וכן היא פוסקת להכנים וכו׳ מגבין לה מה שבכתובתה הכל כמנהג המדינה ובכל הדברים האלו וכיוצא בהם מנהג המדינה עיקר גדול הוא ועל פיו דנין והוא שיהא אותו מנהג פשוט בכל המדינה עכ״ל : שיש דברים שאף ע״פ שמן הדין לא קנה באותו לשון הכתוב בשטר קנה מחמת המנהג שנהגו להגבות בשטר כיולא בזה בהר״יבש סימן תמ״ט :

מג א כותבין בשט׳ זמן וכו׳ ב ומי׳ אפי׳ אין כתוב בו זמן וכו׳ בפ״ק דמליעא גבי ב׳ אדוקי׳ בשט׳ אמרי׳ בשטרא דלית ביה זמן גבי ממשעבדי׳ ואידך לא גבי ממשעבדי כלומ׳ אלא מבני חרי א וכת׳ בנמ׳ כ״ד ח״ב אע״פ שאין בו זמן שאם קנה אחר שראו עדים השטר כתוב ותחום גבי מאות׳ נכסי׳ אפי׳ הם ממשעבדי׳ : ג וכ׳ ר״י אם כתב הסופר וכו׳ פ״ק דע״ז (דף ט ודף י) ההוא שטרא דהוה כתיב בה שית שנין יתירתא כגון שהיו עומדים בשנת ת״ק למלכות יון וכתב בשנת תק״ו ולא היה כתוב בו שום מלכות סבור רבנן למי׳ האי שטר מאוחר הוא ולא טריף עד דמטא זמניה כלו׳ אינו יכול לטרוף לקוחו׳ אלא אותם שיקנו משנת תק״ו ואילך אמר רב נחמן האי ספרא דוקנא כתביה כלו׳ מדקדק במשבונות ואינו הולך אחריהו והכא שית שנין דמלכו בעיל׳ דאכן לא חשבינן להו קחשי׳ דא״ר יוסי שית שנין מלכו בעילם ואח״כ נתפשט׳ מלכותן בכל העול׳ וא״כ שנת ת״ק שאנו הם שנת תק״ו דשפרי מתקיף לה רב אחא בר יעקב ממאי דלמלכות יוונים מנינן דלמא ליליאת מצרים מנינן ושבקי׳ לאלפא קמא וקטיה לתחלת אלפא בתר׳ והיא שנה דאתו׳ ליון שפשטה מלכותן בכל העול׳ והאי מאוחר הוא אמר רב נחמן בגולה אין מונין אלא למלכי יוני׳ בלבד וכתבו התו׳ ספר׳ דוקנא כתבו׳ מכאן יש להכשי׳ שטר שדילג בו הסופר לבריאת עול׳ : ד ואפי׳ דילג האלפים והמאות רק שכתב בכך וכן לפרט שהרי בימיהם היו כותבין למלכות יוונים והסופר דילגו דאי הוה כתב בשטר בהדי׳ למלכות יונים אמאי הוה קא דלמא ליליאת מצרים וכו׳ ואפילו הכי לא אמרינן למגילה אחריכא כתבינן ועד דמטא זמניה לא טריף כיון שבגולה אין מונין אלא למלכות יון אף כאן אם דילג לבריאת עולם כיון שאין אנו מונין עתה כי אם לבריאת עולם אין לחוש וגם אם דילג האלפים כמי אין לחוש עדלאמ׳ בסמוך שבקיה לאלפא קמא וקטיה לאלפא בתרא ׃ וי״ם שגורסים שבקיה לכללא וקטיה לפרטא ור״ת עשה מעשה שכתב שטר בכך וכן לפרט ודילג האלפים וגם לבריאת עולם עכ״ל וכן כתב הרא״ש ז״ל : וכתב רבינו וה״ה כמי שבק וכו׳ כלו׳ פש״ה אם דילג האלפים וגם דילג מאתים ולא כתב אלא הפרט הקטן כגון שכתב בשנת פ״ד שכשר והוא לשון הר״אש וכן כתבו הגהו׳ בשם בעל התרומות פי״ז ממלוה ולוה וה״ה אם לא כתב התת״ק אלא שנת ס׳ לפרט שהשטר כשר עכ״ל ׃ ומפ׳ מה״רר ישראל בכתביו סימן י״א שלא כתב התת״ק ולא האלפים כלל רק שנת ס׳ ושכן מבואר בספר התרומה ומספקא לי היכא שלא כתב שנת פ״ד אלא שנת ד׳ לפרט אי כשר או לא ודעתי נוטה להכשיר : ב והר״יבש בסימן שפ״ב על שטר שהיה זמנו שנת ה׳ קל״ד וחיסר ממנו ל׳ וכתב הק״ד שהאריך להוכיח דפסול ועוד כתב בזה בסימן רס״ד ׃ ודע שלשון זה שכתב רבינו הוא לשון הרא״ש ואף ע״ב שמפסקי׳ כר׳ דלא מכשר ר״י היכא שדילג לבריאת עולם אלא כשכתב הכלל והפרט אין הדבר כן אלא אפי׳ דילג לבריאת עולם וגם דילג

כתב חמשת אלפי' אלא כתב הפרט כדאמרי' דלמא שבק לאלפא קמא ונקט לאלפא בתרא ה וה"ה נמי שבק לכולהו כללי ונקט פרטא בתר לחוד ו ואם הקדים זמן השטר פסול לגבות בו ממשעבדי אפי' מזמן ההלואה שיבא לטרוף בו מהלקוחות שלא כדין לפיכך קנסו אותו שאינו גובה אלא מבני חרי שמא יבא לטרוף מזמן הכתוב בו אבל מבני חרי מיהא גבי ששטר גמור הו' ואינו יכול לו' פרעתי דא"ל שטרא בידי מאי בעי ונשבע מלוה ונוטל· ואם יש בו נאמנות נוטל בלא שבועה ואם טוען לא היו דברים מעולם הוחזק כפרן וזה לדעת רב אלפס ורש"י אבל ר"י כתב שהוא פסול לגמרי וכן היא מסקנ' א"א הרא"ש ז"ל ז וכתב הרמ"ה דוקא כגון שלוה באח' בניסן והקדים הזמן באחד בתשרי שלא ניתן להכתב מזמן הראשון אבל כתב ללוות בניסן ולא לוה עד תשרי אינו פוסל לגמרי אלא טריף מלקוחות מתשרי ואילך ע"כ ואין נראה להלק דנהי' דניתן ליכתב מ"מ איכא למיחש שמא יבא לגבות מניסן שלא כדין ח ובמה יודע שהוא מוקדם י"א כגון שהעדים החתומים בו מעידים שהוא מוקד' והן נאמנין אפי' אם כתב ידם יוצא ממקום אחר שהרי הוא ניתן ליכתוב מזמן שנעשית ההלואה לפי' נאמנין לומר לא נתכוונו לחתו' אלא מזמן שנעשית ההלואה ולא הרגשנו בשעה שחתמנו שהוא מוקדם אבל לדעת ר"י אם כתב ידם יוצא ממקום אחר אין נאמנין אא"כ מעידים עדים עליהם שהיו אנוסים מחמת נפשות או שאין כתב ידם יוצא ממקום אחר ואמרו שטעו בשנת המלך וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל ט אבל המאוחרים כשרים אפי' אין מפורש בו שהוא מאוחר בר"א שכתוב בו דאיקני אבל אם אין כתוב בו דאיקני אפי' מאוחרין פסולין אא"כ כתוב וגם מפור' בו ואיחרנוהו וטעמא משום שמא לוה בניסן וקנה קרקע באייר ואיחרו וכת' הזמן מסיון ואח"כ מכר את הקרקע ונמצא אלו כותבין הזמן מניסן לא היה טורף הקרקע שקנה באייר כיון שלא כתב לו דאיקני ובשביל האיחור שכתבו מסיון גובה אותו שהרי קנאו קודם הזמן הנכתב בשטר· וכל שטר הבא לפנינו אנו תולין שנמסר בזמן הכתוב בו חוץ מהיכא דאיתרע כגון שנפל דכיון דאית' יליד ביה ריעות' אינו יכול לגבות בו עד שיביא ראי' שבא לידו בזמן הכתוב בו יא ואם נכת' בליל' ונחת' ביום שלאחריו כשר שהיום הולך אח' הליל' אבל נכתב ביום ונחתם בלילה פסול בר"א בשאין עסקי' באותו ענין אבל

הכלל מכשר ר"י כדמשמע בתו' ותדע דע"כ הכי הוא הסרי אותו שט' לא היה כתוב בו פוס מלכו' כמו שהוכיחו בתוס' ואפ"ה אמרינן דלמא שבקיה לאלפא קמיה הרי עדילג הניהם ואפ"ה מכשר: וכתב נ המרדכי דהתובה שטעה הסופר וכו' אלפי' ודילג ארבעה והכשיר ר"י מוכח דליכא למימר דמיעוט אלפים הנים מדלא כתב אלפיים בשני יודי"ן ד וכתבי' מה"רר ישראל סי' י"א פסל גט א' שהיה כתוב בו שנת חמש' אלפי' וי"ח ודילג ומאתים וכו' מדבריו הם דמשום חומרא דעריות פסלו אע"פ שיש לדין להקל ולענין שטרו' ל"ע מיה תהא עליו: ה ובתשובו' הרא"ש כלל נ"ה הכשיר ז הרא"ש גט שכתוב בו למנין אנו מונין ודילג השי"ן וכ' ברביעי עשרי' יום לירח שבט ודילג בשב' וגם יום ד' היה כ"א יום לשבט והוא כתב כ' וכיון שבגט הכשיר כ"ש לענין שטרות מי' כתב מה"רר ישראל בכתביו סי' י"א דלא מכש' הרא"ש אלא כשהטעו' מוכח מיניה וביה הא לאו הכי לא ואע"ג דבשנת' ה' אלפים וי"ח אי חשבינן למפרע לשנה שקודם ומאתים לא מתכוון הימים בחדש ליום השבוע כתב מה"רר ישראל סי' י"ב דמ"מ לא הוי מוכח ומוכו דרובא לא ידעי חושבנא והילכך גבי גט פסול וגבי שטרות יש להסתפק כמו שכתבתי לעיל: במרדכי ריש מסכת ר"ה שנשאל רבינו אליעזר על שטר שהיה כתוב בו ברביעי לשבת כ"ב לתשרי ונמצא שהיה מכוון בימים לפי שראש השנה של אותה שנה היה ביום ג' וד' בשבת לאו היינו כ"ב בחדש אלא כ"ד ועו' שכ"ב היה יום שמיני עצר' שאין ישרא' כותבין שטרות והשיב כ"ל שאינו נפסל בכך עכ"ל (א):

כתב ג הרשב"א בתשוב' על שטר מתנ' שה"ל לכתוב בשנת כ"ח וטעה וכתב בשנ' כ"ז ומוכי' מתוך השט' טעו' סופר שכתוב בו ותנו לפלוני מתני' ובשנת כ"ז לא הי' עדיין מתנו ומתו' בשט' נבר' דבא בתור' ובחסידו שאין כל זה מגיל מלפסו' השט' ומ"מ אם העדי' קיימים ואין כתב ידן יוצא ממקום אחר יכולים לחתום שטר אחר ומזמן הכי דאלו לא עשו שליחותן הוא"א לכן לכתו' בשנת כ"ח והם כתבו בשנ' כ"ז והוי כהסי"' דכפת' ועפתא· ואם כת' ידן יוצא ממקום אחר והוחזק השטר בב"ד שוב אין נאמני'· מ"מ ראובן הקונה נאמן לומר טעות היה מגו דאי בעי אמר אין ודאי השרא מעליא הוא ובשנת כ"ז קנו מידו ואע"פ שהעדים אומרי' עכשיו שלא קנו מידו אלא בשנת כ"ח אינם נאמני' דכיון שהגידו אינם חוזרין ומגידים ואפי' יש עדים שמעידי' שבפניהם חתמו שטר זה בשנת כ"ח דעכשיו אין לקונה מגו דאי בעי אמר בשנת כ"ז חתמו מ"מ עדיין יש לו מגו בשנת כ"ז קנו מידו ובשנת כ"ח חתמו ואם יש עדים אחרים כשרים שלא כשקנו מידו בשנת כ"ח יכולים לכתוב לו שטר המתנה משנת כ"ח דעידי מתנה אין צריך שיהיו מזומנין לעדו' כדמוכח בפ' יש נוחלין גבי אלא' שהכניסו לבקר את החולה א"כ יעידו בפני ב"ד והם יכתבו לו שטר מעשה ב"ד בקבלת עדות עדים אלו עכ"ל: ואם הקדים זמן השטר וכו' בפר' איזהו נשך (דף עב) תנן השטרו' כלו' בסוף שביעית שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרי' מוקדמין אמאי פסולים נהי דלא גבי מזמן ראשון כגבו מזמן שני א"ר יוחנן גזירה שמא יגבו מזמן ראשון ופרש"י המוקדמין למלוה פסולים דבעי למטרף לקוחות מזמן שכתוב בו ועדיין לא הלוה ושטר הלקוחות קדם למלוה והוא מוליא שטרו שהוא קודם והוא שקר· פסולים ואינו טורף מן המשועבדים שמא יגבה מזמן ראשון דאיכא דלא מסיק אדעתיה לדקדק כ"כ בזמן ההלואה ולומר למלוה שטרך מוקדם ומקמי קדם לבלותך הילכך במלוה ע"פ הוא דלא גבי ממשעבדי כלו' ואפילו מהמאוחרין לזמן ההלואה וכ"כ הרמב"ם פכ"ג ממלוה ולוה והתוס' דיבור שטר היה בו רבית כתבו דפסולים לגמרי· והרא"ש כתב תחלה דכמלוה ע"פ דמי ואח"כ כתב התוס' כתבו דאין גובה אפי' מבני חרי בשטר ודקדקו מלשון פסולים דמשמע דהוי כשטר פסול ואין גובה בו כלל עכ"ל ולא הכריע אבל רבי' כ' שדעתו כדע' התו' מדהביא לבסוף: *

ז כתב הרי"בש בסי' רס"ד דע"כ לא אמרו דגובה מבני חרי אלא כשלא הקדימו העדים זמנו בכוונה אבל אם הקדימוהו בכוונ' ודאי אפילו מבני חורי אין גובין בו (ב) שהרי העדים פסולים שחתמו שקר

ד"מ מג (א) ועיין שם בשארין וכתב דגבל. דיני תמונות הלינן נשמות' דזמן השטר וכל מה שיכולין להכשיר וע"ש ואסר דעם רי"ף ורא"ש וכן דעת הרמ"א פרק כ"ג מתלוה ולוה וכ"כ רבינו לקמן סימן מ"ס נ' ר' יונה:

*(ג"ה) ואינו מוכרח ולענין הלכ' כיון שהרי"ף והרמב"ם והרא"ש מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן:

ד"מ (ב) ודע שהמ"ס כתב ל"י שהשטר פסול לגמרי אבל תקוע

כתב רבינו בסימן מ"ס בשם רבינו יונה גבי הלואתיקו העדים שהיו דאף על גב דפסלי' לשטרא היינו דוקא למגבי ממשעבדי א"כ מבני חרי וכו' ח אבל אינו יכול לטעון לא היו ד"מ וכו' ואפילו בשטרי חוב המוקדמין כ"ל לדון כן עכ"ל: ומ"ש רבינו ואינו יכול לומר פרעתי וכו' עד הוחזק כפרן הם דברי בעל התרומה בשער כ"ו*:

אם החוב מודה צריך לגבות אלא בהשטר השוב ויכול לכפור לן תובה נתום' ואפילו יכן הוא נכנסות אדרבי פא"ב והשני' הוא:

וכתבו ההגהות פכ"ג ממלוה ולוה ופ"א דגירו' בשם העיטור ואי כ' ביה מקמי חתימ' הסהדי השטר דכן ה או כתיב ביום פלן ולא איתחים עד יום פלן כשר: ח ובמה יודע כלומ' דהא פסל ר' יוחנן להני שטרי אלא משום גזירה ותיפו' לו דמדינ' מיפסלי הני שטרי דהא עדי' החתומים עליו פסולי' הם שהקדימו השטר אם יודע לנו בבירור שהוא מוקדם ואם לא נודע אלא ע"פ עדים עצמם הא לא מהימני דאין אדם משים עצמו רשע והשטרו' כשרי' יש אומרי' וכו' בריש ר"ה כ' הר"ן גרסי' בירו' מי מודיע כלומ' שהשטרו' מוקדמין ר"ש בר אבא בשם ר' יוחנן הן הן עידיו והסמ"ר"ל עדי' החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד תמן כשאומרי' לא חתמנו ברם הכ' יכלי למימר על זה חתמנו ועל זה לא חתמנו· וכ' עליו ר"ן ומכאן אנו למדין שכל טעות שהעדי' מלויין לטעו' בו נאמנין הם בעצמם ואין בזה משו' חוזר ומגיד כרא' מדברין ההעדי' נאמנין בכך אפי' כ' ידן יוצא ממקו' אח' אבל הרשב"א ז"ל כ' בפ' איזהו נשך דהכי ירוש' כשאין כתב ידם יוצא ממקום אחר ומ"ה נאמנין עכ"ל ודעת י"א שהרבי' היא כדע' הר"ן שכתבתי וכ' הרי"בש בתשוב' ו שהיי' הר"ן וגרי' ב"ד הגדול והאמין הדין: (ג)

*(ג"ה) ותמ"ס ונגב' וגושל ג"ל בסוף גדין סתר בגרות פיתנאל נסתין:

וכ"י בפ' איזהו נשך כתב דהשתא לה הכא כשרים כגון שלא הקדימו הזמן אלא שכתבו שטר ללוה ואין מלו' עמו ולא לוה עד אח' זמן ואע"ב דלי' להו למיעב' הכי אלא בשטרי אקניית' וכדרב אשי מ"מ כל מאן דלא נמ' לדרב אשי לאו רשע גמו' הוא עכ"ל· וה"ה פכ"ב ממלו' ולוה כת' תירץ בשם הרמ"בן והרשב"א והתם דבריו אבל ודאי אם כתבו בניסן והקדימו הזמן מתשרי שעב' בלא הוכה נפסו' פסולין הן ואין לזה תורת שטר כלל ואין כאן עדו' עכ"ל והרי"בש כ' ח בתשו' דנעשה לה במוקד' ממש שהקדימו זמנו לכתיבתו כגון דטעו בעיבור' דירח' ותלמידי הרשב"א כתבו בפר' איזהו נשך בשם הרא"ה כגון שבשע' שחתמו תפשו שכבר נעשי' המלוה ואחר זמן ראו שהיה מלוה לו מעו' דמי אותו שטר ובאו והעידו כן: אבל לדעת ר"י וכו' כתו' בפ' א"נ דיבור שטר היה בו רבית כתבו דה"נ היה עדי' שמעידין עליהן שהיו אנוסי' מחמת נפשות או כגון שאומרי' טעינו בשנת המלך או בעיבו' בין מלא לחסר ולא הזכירו בשט' בכמה בשב' אלא בכמה בחדש עכ"ל וכ"כ הרא"ש והא ודאי דאם כ' ידם יוצא ממקום אחר דלא מהימני למי' טעינו אלא ודאי באין כ' ידם יוצא ממקו' אחר עסקי' הא לאו הכי לא מהימני· וה"ה כמי שאם אין כ' ידם יוצא שהן עצמן נאמנין לו' אנוסי' היינו מחמת נפשו' וכ"כ ה"ה וברור הוא אלא דנקט רבי' בעדי' אחרים מעידין לאשמעי' דאפילו בשכתב ידן יוצ' ממקו' אחר נאמנין: כתב י הריב"ש בתשובה שיש לאיה לדעת ר"י ורא"ש בפ"ק דמציע' גבי שטר שלוה בו ופרעו וכו' תיפוק לי דה"ל מוקד' וכו' ומאי קושי' הא טעמ' דמחל שעבודו עדיף דלא גבי אפי' מבני חרי אלא ודאי מוקד' פסול לגמרי: * ט אבל המאוחרי' כשרי' וכו' בפ' מי שמת (דף קנז) ת"ש שטרי חוב המאוחרי' כשרי' ואי ס"ד דאיקני קנ' ומכ' לא משתעב' מאוחרי' אמאי כשרי' כלו' דלמ' בשע' שלוה לא היה לו לא שדו' ואח"כ קנאו קוד' זמן שכתו' בשט' ומכר' אח"כ ונמצ' מלוה טורף מזה' זו שלא כדין וא"כ ע"כ אי כ' דאקני קנה ומכר משתעבד' ונשנ' הא אי לא כ' דאיקני לא משתעב' וממיל' שהם הוא שט' מאוח' ואין כתו' בו דאיקני שהו' פסול דכיון דשד' שקנה אח"כ לא משתעבד אתי למיטרף לקוחו' שלא כדין וכ"ה הא פכ"ב ממלו' ולוה שזה דעת הרי"ף והרמ"בן: ותמ' על הרמב' שבפי"ח פסק שאם לא כ' בשטר דאקנ' שאינן משתעבדי' לו ובפכ"ב לא כ' שאין מאוחרי' כשרי' אלא כשכתב דאקנה אבל הרמ"בם לא הזכיר בלא קנה משנו כפי' ודחק עצמו ביישוב השוגיא שבפ' מי שמת זו ואע"ג מאוחרין כשרי' אפי' לא כתוב בהן דאקנה: ודעת בעל התרומה

ד"מ (ג) ועיי' בתשו' הרי"בש סי' פפ"ג כאריך גזו וכ' על עדים שסיי' כתבו' בשטר ד' שנים היה נסה נכתב ל"ד ואתמו שטעו ושכן דאין נאמני' דאין דיינין נפשות גסבו:

* (ג"ה) אם ל"ע באמצע אפי' אחר עדי' בשלום לו ואחר זמנו נהגו וחתמו השטר וקנו גיד המלוה אם לא הי' שם קנין והגרי"ב בשטר יד' שכנסו' נא וי' שכתבו' לו

אבל עסוקין באותו ענין כשר יב ודווקא כשלא לקח מיד בקנין אבל אם לקח מיד בקנין אפי' לא חתמו אלא לזמן מרובה כשר לפיכך עדים שראו הקנין ואיחרו לכותבו עד אחר זמן אם זוכרים לזמן הקני' יכתבו הזמן מאותו היום ואם לאו יכתבו מיום הכתיב' יג וכת' הרשב"א לעולם כשכותבין יום שקנו בו סומכין הקנין לאותו יום וכותבין קנינא מפלו' ביום פלוני וכתבנו ונתננו לפלוני וכשכותבין יום שעומדין בו אז סומכין הכתיבה (ס"א סומכים הכתיבה וכו' עד אז סומכין הקנייה) לאותו יום שחותמין וכותבין קנינו מפלו' וכתבנו וחתמנו ביום פלוני ונתננו לפלוני ואי לא מחזי כשיקרא עד כאן יד ואם אינן נזכרים ליום הקנין לא יאמרו ברור לנו שקנינו ממנו בתשרי ואין אנו יודעים בכמה בו ולפי' נכת' מתחיל' מרחשון שזה מיחזי כשיקרא טו ראו הקנין בטברי' והלכו לציפורי וכתבו שם השט' יכתבו בשט' שנכת' בציפורי המקום שעומדים בו בשע' כתיבה ודווקא כשאין זוכרין זמן הקנין וכותבין זמן הכתיבה אבל אם זוכרים זמן הקנין וכותבין אותו אז יכתבו ג"כ המקום שנעשה בו הקנין אע"פ שעומדי' בזמן הכתיבה במקו' אחר שאם יכתבו מקום הכתיבה נמצא משקרין שלא נעש' שם הקנין כ' הרמ"ה הא דאמרי' שכותבין מקו' הכתיב' אע"פ שקנו במקו' אחר דווקא שאין המטבע משתנ' ממקום הקנין למקום הכתיבה או אפי' אם משתנה ובלבד שכתו' בשט' המטבע שיוצא' במקו' פלוני אבל אם המטבע משתנה ממקום המסירה למקום הכתיבה ואין כתוב בשטר המטבע היוצא במקום פלו' אין להם לכתוב אלא המקו' שמסרו להם הדברים שם שכמטבע אותו מקום נשתעבד ואם יכתוב מקום אחר היה משתעבד ממטבע היוצא במקום כתיב' השטר טז שטר שזמנו בשבת הרי ודאי לא נכתב בזמן הכתוב בו לפי שאין כותבין בשבת ואין חוששין שמא מוקדם הוא שהלוה לו בשני בשבת והקדים הזמן משב' שקודם לכן אלא מעמידים אותו על חזקתו ואמרי' שאיחרוהו וכתב בעל העיטו' ומסתבר' דאי א"ל אישתבע לי דקא משתבע ליה (ס"א לא משתבע) ודוק' בשטר מקויי' אבל אם אינו מקויי' על בעל השט' לחבי' ראי' דאמרי' ליה קיי' שטר' וחות לדינ' ואע"ג דליכ' מערע' אנן טענינן ליה ע"כ יז לפי' אין עדי השטר נעשים זוממין עד שיאמרו בב"ד שטר זה כתבנוהו בזמנו ולא איחרנוהו שאם לא אמרו כן אע"פ שזמנו של שטר בא' בניסן ונכת' בטבריא ובאו עדים ואמרו בא' בניסן עמנו הייתם בצפורי' השטר כשר ועדיין העדים כשרים שיכולין לומר בא' באדר היינו בטבריא וכתבנו וזמנו בא' בניסן: יח אמרו בזמנו כתבנוהו והוזמו אם יש עדים שיודעים באיזה יום חתמוהו או שראו השטר ביום פלו' חתו' בחתימת ידם כיון שהוזמו נפסלו למפרע מיום שנודע שחתמו על השטר דעדים החתומים על השטר כמי שנחקרו עדותן בב"ד דמי מיום החתימה אבל אם אין עדים שראו חתימתן ולא ראו השטר מקודם אין נפסלין אלא משעה שהעידו בבית דין שזה כתב ידם ואמרו בזמנו כתבנו שאפשר שביום זה שהעידו

מד (א) וגלי' פ' ג"ש דף ל"ג ע"א לאס שיטה אחרונה נחונת תונית בשטר או ידעור נמידין מתני דודאי לא זייפורי לשכורי הכוס"א סי' אלף י"ג לאף שטר שהי' נכתב יד שלום אין למידין משטה אחרונה [א] ואפי' (ג) אינו לא משם' מדוכפי' התבאו' במנאמי [ז] כרגלי נ"י)

פלוני או קנינו מפלוני במקום פלו' וכתבנו וחתמנו לפלוני עכ"ל · ורבי' ירוחם כ' בנ"ד חלק ג' בשם הר"מה אף על פי שכתבו סתם במקום פלוני קנינו מפלוני לא מחזי כשיקרא אפי' נמסר במקו' אחר דמשמע' אכתיבה בלחוד משמע : (ועיי' בהר"ן פ"ק דכתו' סוגי' חייבי' לשיקר) וממ"ש רבי' ודוק' כשאין זוכרין וכו' גם מדברי הרמ"ה

כ כתוב בשטרים כ"ד ח"ד כל זמן שכתוב בשטר כגון עד הפסח או עד הקציר דכין אותו כמו בגדרי' · כא וכתוב עוד שם אם כתוב בשטר עד אחר הפסח היינו עד שיעברו רוב הימים שבין פסח לעצרת · נוסח כתיבת ימי החדש בטור אבן העזר סימן קכ"ו : ומ"ש ואם פליסה נכתב וכו' פשוט הוא :

שהעידו בב"ד בו ביום חתמו על השטר שיש לו כמה שנים והם שקרו ואמרו בזמנו כתבנו יט ראובן ושמעון שיש לכל א' מהם שטר על לוי בשל ראובן כתוב בה' בניסן ובשל שמעון כתו' בניסן סתם ואין ללוי אלא שדה אחת שאין בה כדי חובות שניה' נותנין אותה לראובן דשמא שטרו דשמעון היה בסוף ניסן וכן אין שמעון יכול לטרוף מלקוחות שקנו מלוי מאייר ואילך שיאמרו לו זמנך מאחד בניסן והנחנו לך מקום לגבות חובך והוא אותו שדה שגבה ראובן כי שלא כדין גבה שאתה מוקדם לו לפיכך אם יכתבו הרשאה זה לזה יגבו מהלקוחות שקנו מאייר ואילך: שני שטרו' שנעשו בשנה מעוברת אחד כתוב בו אדר סתם ואחד כתוב בו אדר שני ואין ללוה נכסים כנגד שניהם נותנין למי שכתוב בו אדר סתם דסתם אדר הוא הראשון דלשני קורין לו אדר שני ואם שניהם נכתב כהן סתם אדר הרי הן נעשו באדר הראשון ומעמידין אותו ביד מי שזמנו קודם:

מד א צריך להחזיר מעניינו של שט' בשט' (א) אחרונה לפי ב שאין למדין משטה אחרונה משום שאין העדים יכולים לצמצם שיחתמו מיד סמוך לכתב ויש לחוש שמא הניחו שם כדי שיטה וכתב שם מה שרצה ועל כן אמרו אין למדין משיטה אחרונ' ולפיכך תקנו שיחזיר בה מעניינו של שטר מה שכבר כתוב למעל' ואין צורך בו ואפי' אם יש אויר כדי שיטה בין הכתב לעדים שאז ודאי לא הוסיף בו דבר והיה לנו ללמוד משיטה אחרונה אפילו הכי פסול אם לא הוחזר בו מעניינו שכל שטר שאינו עשוי כתקון חכמים ז"ל פסול אף על פי שאין בו חשש זייוף ממש ג והרמ"בן כתב שאין כל השטר פסול אלא שיטה אחרונה לבד שאין למדים ממנה ואבי אדוני הרא"ש ז"ל פוסל כולו ד ואם יש מחקים או תלויות

שבסמוך משמע דלא ס"ל כהרשב"א על הא דקאמ' כי קיימיתו בהילי כתובו בהילי ואע"ג דמימסרן לכו מילי בהיני דהיינו לא שכותבין כך במקום פלו' כתבנו כך אם הרצינו במקום פלוני דא"כ ליכא למיחש למידי : כתב הרמ"ה וכו' דברי הרמ"ה ברורי' בטעמם ואפי' למה שתיקן הרשב"א שסובר שהכתיבה אל המקו' כשי דלא מיחזי כשיקר' מ"מ ממשמע היוצ' במקום שכתוב בשטר הוא גובה כנ"ל : טז שטר שזמנו בשב' וכו' בריתא בפ' גט פשוט (דף קס"א) שטר שזמנו כתו' בשבת או בעשרה בתשרי שטר מאוח' הוא וכשר · ורבינו כתב שבת וה"ה י"ה ולכל יום שאין ישראל כותבין בו : יז יח לפיכך אין עידי השטר וכו' כלו' כיון דקי"ל דתלינן במאוחר א"כ א"א להיות עידי השטר עד שיאמרו בב"ד וכו' וכל זה מלפיכ' עד וכן שקרו ואמרו בזמנו כתבנו הם דברי הרי"ף פ' מרובה ודברי הרמב"ם פי"ט מהלכ' עדו' וכתבו רבי' בסי' ל"ד והר"ן כתב הר' שני דכתובות שהר"ח חולק על זה שכת' דבעדו' ע"פ הוא דאיכ' הזמה אבל לא בעדו' בשטר לעולם משמע דס"ל אפי' כתו' בשטר' שבזמנו כתבוהו מצו' להזימה חדוש הוא ואין לך בו אלא חדושו דקתם עדו' ע"פ הוא עכ"ל הר"ן : כתב רבי' ירוח' בנ"ד חלק ד' בשם הרשב"א מ"מ אין לאחרן לכתחלה דמחזי כשיקרא · וכ"י כתב הרי"ף פ' אחד דיני ממונות כתבו ז"ל דמ"מ אם היה כתוב בשטר בסוף שמטה והוזמו השטר פסול ולא אמרינן איחרוהו וכתבוהו : יט ראובן ושמעון וכו' דין זה מפורש ס"פ מי שהיה נשוי (ד' צ"ד) אלא שבגמר' כתיב הכא תרי שטרי ופרש"י שטרי מכר ורבי' נמ' בהרמב"ם פ"ב מהלוה ולוה שפירשה בשטרי הלואה ואם נתחייב בשטר' לפרוע לו אחר הפסח כתב הרא"ש בכלל ס"ח [ט] תשוב' א' שמגבינן בו את' פסח הבא ראשון והביא ראיות לדבריו וכתבו רב' בסי' שקודם זה : יד כתב הרא"ש בתשובה ראש כלל ע"ז השובר כשר אע"פ שלא הוזכר בו לא עידי השטר ולא זמנו כיון שהכוס שמעו' של השטר והשובר הוים ממילא אמרי' שהשובר נכתב על אותו שטר דיד בעל השטר על התחתונ' כיון שהוא בא להוצי' ממון עכ"ל : טו וכתב עוד שם על מי שהחזיק על עצמו שטר חוב בניסן סת' והוציא מחילה שזמנ' כ"ה בניסן יש כח במחיל' זו לבטל החוב דיד בעל השטר' על התחתונ' ואנן אומרי' שהשטר היה קודם י"ה בניסן והמחיל' היתה אח"כ : טז וכתב עוד שם על ראובן שהוציא שובר שכתוב בו ששמעון מחל לו כל תביעו' ממון שהיה לו עליו עד היום הזה ושוב הוציא שמעון שטר שראובן חייב לו מנה וזמן השטר והשובר ביום א' ירא' לי דיד בעל השטר על התחתונה · וכ"כ הרשב"א בתשובה על שמעון שתבע חובו מלוי ולוי הוציא שטר מחילה שמחל לו שמעון וזמן המחילה ביום א' עם השטר חוב וטען שמעון שהמחילה נעשית לדברים אחרים שהיו ביניהם שאין הדעת סובלת שמיד שנשתעבד מחל לו והשיב הדין עם לוי וא"נ דלא שכיח שהחוב והשיחור נעשו ביום אחד מ"מ אינו נמנע להיות כן כי מקרי בני האדם רבים ובכל רגע יקרה מקרה כנגד מה שהיה קודם רגע זה ושטר מחילה הכוללת הכל הוא יגיד שקרה אותו מקרה ובכיוצא בזה חיישינן לפריעה בת יומא כדאית' בפ"ק דמציעא עכ"ל : ועיין בתשובת הריב"ש סי' ת"ד : יז וכתוב [כ] עוד שם ראובן הוציא שטר חוב על שמעון שזמנו ה' בניסן ושמעון הוציא שובר שכתב ה' בניסן כתוב בו שמחל ראובן לשמעון כל תביעו' שהיו עליו עד אותו היום לראובן נגנב שטרו דכיון שכתוב בשובר שמחל לו כל תביעות עד אותו היום אין אותו היום בכלל המחילה דבלשון העולם עד ולא עד בכלל כדתנן בפ' קונם יין כל שזמנו קבוע ואמ' עד אינו אסור אלא עד שיגיע · אבל אם היה כתוב בשובר שמחל לו כל תביעות שיש לו עליו עד עכשיו אז נסתפקה לן אי הוי בתחלת היום או בסופו וכן השטר מסתפקא לן באיזה שעה היה ביום ומספיקא לא מפקי' ממונא עכ"ל : הריב"ש האריך בדין שנים שבירדו ביניה' הפרכים ופסקו שיעשה זה לזה מחילה ושיתחייב שמעון להשיב לראובן אלף דינרים וישתעבד לו בחוב לפרעם לשני חדשים · וכתבנו שטרי המחיל' ושטר השעבוד ביום אחד ועיין שם בסי' ת"ד ובתשוב' הרא"ש והרשב"א דבסמוך : ובסימן קע"ח יח הארי' בדין מי שהוציא שני שוברות על חבירו מחוב ידוע ותובע ממנו שבפרע פעמים · עיין במה שכתבתי בסי' כ"ד : יט כתב הרשב"א בפ' המגרש עמקת ב' גטין פסולים דכתב ידו אין צריך לכתוב בו זמן : שני שטרות וכו' בריתא ס"פ קונם (דף ס"ג) ואיתא בשקלים לענין פטרא מאי תניתיה אדר ראשון כותב אדר ראשון אדר שני כותב סתם ד"ר מאיר ר' יהוד' או' אדר ראשון כות' סתם אדר שני כותב תנין · וכתב הרא"ש ובעל התרומ' דהלכה כר' יהודה · וכ"כ בנ' ג"ד ח"ד ומ"ש טועים לפי' שכתו' בו אדר סתם וכו' פשוט הוא וכ"כ בשם התרומות שער כ"ט :

מד א ב צריך להחזיר וכו' פרק גט פשוט (דף קס"א וגם כל הסימן הזה) מימרא דרב הונא ורב עמרם · ופי' ר"י כמו מה שאנו כותבין ומה שהי' בפנינו וקנינו מפלוני וכו' ועיין במה שכתוב בסמוך בשם תשוב' הרשב"א ובשם הגהות ובשם רבינו : ואפי' [ג] אם יש אויר וכו' [ב] והרמב"ן כתב וכו' כתב ה' המגיד בסוף ה' עדים שדעת הרשב"א כדעת הרמב"ן ומדברי הרמב"ם נראין כן : וכ"כ הר"ן פ"ק דגטין וכ"כ נ"י בשם ר"י הזקן והריטב"א : וא"א הרא"ש ז"ל פוסל כולו שהביא ראיה דאפי' כי ליכא למיחש לזיופא בעי חזרה וה"ה נמי הרחיק שיטה אחת דליכא למיחש לזיופא בעי חזרה משום דגזרינן הרחיקו אטו לא הרחיקו דכיון דתקנו רבנן חזר' לא פלוג וכ"כ הרשב"א גבי הרחיק שני שיטין וכן מוכח בכולי שמעתא דכל שטר שיכול לבא לידי זיוף אע"פ שלא נזדייף פסול מפני שלא נעשה כתיקון חז"ל עכ"ל הרא"ש ועיין במרדכי : א כתב הריב"ש בסימן תס"ב שאם יש העברת קולמוס על אי זו תיבה דינה כתלויה ואין למדין ממנה ואמר השטר כשר ונראה דהיינו כשהתיבה נקראת גם עתה דא"לכ הוו מחקים : ד ואם יש מחקים וכו' שם אמר [ג] רב הונא אמר רב יצחק בר יוסף כל המחקין צריך לכתוב קיומיהן וכתבו התוספ' ר"ח לא גריס ודין ואפי' לספרי' דגרסי' ודין ל"ק מידי אם אין כותבין ודין דלא הוי אלא שופרא דשטרא ועוד שאנו כותבין שריר וקים עכ"ל : מצאתי כתוב [ד] אהא דאמרי' בפ' גט פשוט שיטה אחת למאי חזי כתבו התו' אי מזייף ביה וכתב שכי גיטין דקו' יתה כיכר וכו' : ב וכן הרשב"א נראה לי שאין לקיים המחקים אלא בכתב שהוא כתב השטר ולא בכתיבה דקה יותר מכתיבת השטר : כתב הר"ש בר צמח ה"ל כתב הרמ"ה פרק אף על פי גבי כותבין שובר דכל שגמלא גרר בין השיטין חיישינן דילמא תברא הוה כתיב ביה וכן כתב הרא"ש אבל הרשב"א כתב שאין לחוש לו ומכל מקום כתב שיש לקיים על בעל השטר עכ"ל ועיין לקמן בדין עמודה ו' : ג כתב [ה] הרשב"א בתשובה הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו אם השטר כולו מכתיבת ידו של מי שהתחייב לו בודאי למדין משטה אחרונה שהרי נודע שהכל מכתיבת ידו ולא זייף ולא הוסיף בעל השטר כלום אבל אם היה השטר ע"י אחר והוא חתום למטה מתחבולה גם בזה אין למדין משטה אחרונה (ג) : גבי אין למדין משטה אחרונה כתבו הגהות בסוף הלכות מלוה ולוה ד כתב הר"מ דה"מ דבר חדש או דבר שאומר עם שלמעלה לגמרי אבל דבר שאינו אומר לגמרי עם שלמעלה כגון קנו ממני בכל לשון של זכות וכו' דלא ידעי [ו] אם נעשה הקנין דילמוד הסתום מן המפורש ואדרבה שטה אחרונה עיקר דהא היכא דעליון ותחתון הוי' אסהדי אזלינן בתר תחתון [ט] אפילו בשטה אחרונה והביא ראיות על זה ואז"ל בשיטת הרמב"ן דסבר דאם לא החזיר לא מיפסל שטרא בהכי : ה ודע שאם היה השטר בסוף שטה והרחיקו העדים שטה שלימה וחתמו העדים באמצע שיטה שניה שאין למדין מחצי שטה אחרונה ומשטה שלימה שלפניה וכן כתב רבינו בסימן שאחר זה : ה ואם לא קיים התלוי וכו' בנ"י בריש פרק גט פשוט כתוב בשם המפרשים כהבנה זו שכתב רבינו וכתב הרב המגיד בסוף ה' מלוה ולוה כתב הרשב"א כתבו מקצת רבותי דמ"מ לא אמרינן כל המחקים וכל התלויות לפי שהתלוים שאינם מקויימות אינם פוסלות את השטר אלא שאין למדין ממנה אבל המחק שאינו מקויים פוסל כל השטר · ואני אומר תלוי' היה בו ומחקו וכאן לריך שיכתוב קיומיהן דאי לא כל השטר פסול ואינו נראה בעיני שאין המחקין פוסלין אלא שאין למדין מהם והא דלא קאמר כל התלויות חדא מינייהו נקט וה"ה לאידך · ועוד האריך ובדבריו נראה שלשון רבינו שאמר כל המחקים וכל תלויות עמהם נראה שדין אחד להם עכ"ל : וכתב בתשובה שאם נמצא גרר בין שטה לשטה או מאחריו אין חוששין שמא שובר כתוב בו ובהדיא תניא בתוספתא שטר שיש בו מחק או תלוי מגופו פסול שלא מגופו כשר פי' דמחק שלא מגופו אינו פוסל את השטר לגמ' שמא תנאי היה כתוב בו ופירוש מגופו הוא שם הלוה והמלוה והזמן והמעות עכ"ל · בסימן אלף ול"ה : ו וכתב [יא] בתשובה אחרת דשטר שיש מחקים וקדם וגרר אותם וכתב אותם אותיות לא פסל אלא שהכב בו מכתב למחות [ז] ובתשובות להרמב"ן סימן ק' כתב על שטר שיש בו גרר בין שטה לשטה או מאחריו לא מרעינן לשטרא בשביל זה והאריך בראיות ובסוף דבריו כתב ומ"מ אף על פי שמעיקר הדין אין

חני

תלויות בשטר צריך לקיימם שיכתוב למטה אות או תיבה פלוני' שעל המחק או תלויה וזו קיומה והכל שריר וקים ח ואם לא קיי' התלוי אין כל השט' נפסל בכך אלא התלוי לבד פסול שאין למדין ממנו והרי הוא כמאן דליתיה ו אבל אם לא קיים המחק נפסל כל השטר דשמא היה בו שום חובה לבעל השטר ומחקו אא"כ יהא מוכח ממה שלפניו ולאחריו מה שהוא המחק כההיא דכסף זוזי ראינן ונמחק אז לא נפסל כל השטר ז ואם המחק בסוף השטר במקו' שראוי לכתוב שריר וקים וכשיעור שריר (ג) וקים או יותר פסול אפי' חור וקיימה דאיכא למימר שמא היה כתוב שריר וקים ומחקו וכתב ביה מה שרצ' וקיימו בריוח שבין הכת' והעדי' ונראה שאין לפוסלו אלא דווקא כשאין אויר שיטה בין עדים לשטר דאיכא למיחש שמא *הוסיף באותו האויר שהניחו העדים אבל יש בו אויר שיטה כשר ולא חיישי' שמא הניחו אויר ב' שיטין והוסיף מה שרצה בשיטה ונשאר עוד שיטה אויר ח כתב ר"ת צרי' לכתוב קיום המחקים והתלויות קודם שיכתוב וקנינא לפני שיטה אחרונה דאל"כ אין למדין מהם וא"א הרא"ש ז"ל כתב האידנא נהגו לכתוב קיום מחקים ותלויות אחר וקנינא לפי שהורגלו עתה לכתוב בכל השטרות שריר וקים וא"א לזייף ט ולמדין משיטה אחרונה וא"צ לחזו' מענינו של שטר משום הכי י שטר שאין בו שריר וקים פסול (ד) יא ואין להם לעדים לחתום אלא אם כן כתב בו שריר וקים שאם יחתמו בלא שריר וקים ימחוק למעלה חובתו ויכתוב על המחק מה שירצה ויקיימנו בשיטה אחרונה יב ולפי זה היה נראה לפסול אם כתב בו שני פעמים שריר וקים דשמא אחר קיום הראשון זייף וקיימו פעם שנית אבל ה"ר יהודה ברצלוני כתב בגט פשוט כיון שעדיו מתוכו כתבינן שפיר שריר וקים טובא:

מה א העדים

מה א העדים חותמין למט' בשטר וצרי' שיקראוהו קוד' שיחתמוהו ואם קראו אח' לפניהם לא יחתמו ואם חתמוהו השטר פסול ב אבל שנים קוראין בפניה' והן חותמין ג או ראש ב"ד וסופר שלו כההיא דרב נחמן דקרי קמיה ספרא דדיינא והוא חתים וטעמא

ומעמא כיון שהוא ראש ב"ד והסופר שלו ירא מפניו לשקר אבל איניש דעלמא וסופר שלו או ראש ב"ד וסופר אחר לא ד ואם אינן יודעין לחתום לא יחתמו על ידי שישרטו להם צורות האותיות והם ימלאו אותם דבגיטין דווקא שרינן כי ההיא גוונא משום עיגונ' אבל לא בשאר שטרות ואי חתים כהאי גוונא השטר כשר ומנגדינן ליה והרמב"ם כתב שהשטר פסול ה כל שטר הבא לפנינו שעדים מעידים על חתימת העדים מקיימין אותו שחזקה אין העדי' חותמין על השטר אא"כ קראוהו ויודעים לחתום ו כתבו הגאונים אי איתנהו לסהדי קמן וקים לן בהו דלא ידעי למיקרי אף ע"ג דאסהדו אחתימות ידייהו דייקינן בסהדותייהו על פהאי מכווני אשטרא מקיימין ליה ואי אמרי אקרינן ליה למאן דידע למיקרי סמכינן עלייהו ז וידקדקו העדי' שלא ירחיקו מן הכת' רוחב שני שיטין ואם הרחיקו ב' שיטין פסול אפי' כתב שריר וקים אפילו ידוע שלא הוסיף ולא זייף בו שום דבר ואפי' מייטוהו כדין פסול שלא יאמרו חתמו על חטוט' ולא על עיקר השטר וכתב ה"ר יונה אע"ג דפסלינן ליה לשטרא היינו דווקא למגבי ביה ממשעבדי א"נ מבני חרי אם הלוה טוען פרעתי דלאו שטרא הוא כדי שיוכל מלו' לטעון שטרא בידי מאי בעי אבל אינו יכול לטעון להד"ם כיון שניתנה עדות זו להכשיר אילו מלאוהו בקרובים ואפילו בשטרי חוב המוקדמים נ"ל לדון כן ע"כ פחות מכאן שלא הרחיקו ב' שיטין כשר ח וכ' שיטין אילו משערין בכתיבת ידי עדי' שהי' גסה ולא בכתיב' יד סופ' שבל המזייף

הר"ן בפי' להרי"ף לא הזכיר חילוק בין קראוהו הכי לקראוהו אח' גם הרמב"ם והרב המגיד בפכ"ד ממלוה ולוה לא הזכירוהו ובפ"ה דגירושין כ' דבגט אע"פ שאין יודעין לקרות קורין לפניהם וחותמים וכן מקרעין להם נייר וחותמים ואין עושין כן בשאר שטרו' ומשמע דקאי לתרווייהו והיינו כרשב"ג דמסקנא דתלמוד' לא מפני' דרב' דהלכה כותי' ומשמע' נמי דהרמב"ם בשיטת הרי"ף דגו אמר' כך כ"ל ומה שהבי' הר"א דאי מדאמר רב שמא בפני גוים שאינו כתב שהם משיחי' לפי תומם · וכ' הר"א בשם בעל העיטור מתקבל' בשאר שטרות דאי מקרו להו אדי דידעי למקרי כמשיח לפי תומו · כדאמרי' בשטר' הרשאה ולא כהיר' דלא בעינן משיח לפי תומו אלא בגוי דאי ידע דסמכינן עליה הוה משקר אבל בי תרי ישראל לא חשידי לשקר עכ"ל והא ודאי בעל העיטור כהרמב"ם ס"ל אלא דהוה ק"ל מדאמר רב שמא בב' גוי' ותירל' דהא' במשיח לפי תומו ואיפשו' דלהרמב"ם בבני ישראל' אפי' משיחים לפי תומם לא מריכן דהתם ה"א בגלאו הכי דלא שכיח שי שיודע לקרות כת' הגוי' ואם לא נאמין לבני גוים משיחים לפי תומם לא נאמין ונהגו בפ' הכהר [illegible] פסקו כרשב"ג : וכתוב במרדכי וספרי דייני דאי' לכו איניש' א ע"ז שנהגו חכמי הקהל לחתום הכתוב' קוד' הברכה דאיכא אימתא דליבורא לשקר וגם העדי' חותמי' קודם הברכה וליכא משום מיחזי כשיקר' כיון דעסוקי' באותו ענין · ויש מקומות שאין חותמין עד אחר הברכ' שכב' הקנין נעשה בפניהם עכ"ל ובהגהות אשיר"י ובכתובות שלנו חותמין העדים אף ע"פ שלא שמעו הקריאה וטעמא משום שקראוהו לפני חכמי הקהל ואיכא אימתא דליבורא לשקר ולחזור בקנין וגם לקרות שקר שפי' מהלב נאמן דקרו קמיה וחתים משום אימתא עכ"ל וכתוב עוד בהגהות אשיר"י על מ"ש הרמב"ם שאם קראו שניהם לפניו שיכול לחתום וכן פסק בה"ג והוא שיודעי' בלשון הקוד' שמבינים' מה שקורין לפניה' שאל"כ מה מועי' מה שקורין לפניה' עכ"ל ונראה דה"ה אם תרגמו להם השטר בלשון שהם מבינים ולא נתמעט אלא שאם קראוהו להם בלשון הקדש והם אינם מבינים דלא מהני וכן כתב רבינו באבן העזר סימן ק"ל על דברי הרמב"ם וכתב הרב המגיד בפרק הנזכר דהשגות א"א שטר מעשה ב"ד ע"כ לומר שלא הכשירו אלא בשטר מעשה ב"ד ואין הל' מוכיח כן שאמרו א"כ ספרי דייני ואינם אחריכא לא ולא אמרו ודייקא אחריכא עכ"ל : ב כתוב בתשובת להרמב"ן סימן ע"ו על הודאה בחתם ידו והשטר בנוסח של גוים והדבר ברור שאינו יודע לקרות ויש עדים שחתם עד שלא קראו מכל מקום מתחייב הוא בכל מה שכתוב בו כיון שלא חשש לקרותו וסמך על הסופר שכל הסומך על נאמנות של אחרים הוא גומר בדעתו להתחייב בכל מה שיאמר מי שהאמין על עצמו והיינו טעמא דשליש וגדולה מזו אמרו בעל אומר לפקדון ושליש אומר לגירושין שליש נאמן וטעמא דכיון שהוא יודע בעצה שהשליש הנה שהשליש יכול ליתנו לאשה אף הוא גמר בדעתו וכתבו לשמה ונתנו לגירושין אם יאמר שנפקד לגירושין הוא וכ"ש הכא שסומך על אחרים אף על פי שאינו יודע מה שכתבו עליו ולא חשש לקרותו וחתם בחותם ידו שהוא גומר בדעתו להתחייב בכל מה שכתוב בו והרי הוא חייב בכל אותו חיוב אף על פי שלא לוה מדרבי יוחנן דאמר חייב אני לך מנה בשטר כלומר אף על פי שלא היה חייב לו וקיימא לן כותיה עד כאן לשונו : כתב המרדכי בר"פ גט פשוט אין נראה לפסול אם שום דבר כתוב מהעדים ולמטה ושוב חתומים עדים על אותו דבר : וכתב ע"פ אם אין העד כותב אלא בן איש פלוני עד כשר אבל איש פלוני לחוד ולא כתב עד אינו כלום אם לא אדם הרגיל לכתוב לסימן כרב דהוה מצייר כוורא : כתובה שהחתן חותם תחלה והעדים תחתיו עיין שם : ד ואם אינם יודעים וכו' היינו מקרעים להם נייר חלק שכתבתי בסמוך והא אסיקנא דרב כהנא נגדיה להוא דעבד עובדא בשאר שטרות וכתב הרמב"ם בפכ"ד ממלוה ולוה שהשטר פסול וכתב הרב המגיד והרשב"א כתב דעת זו וכתב עוד ואיכא מ"ד מדאמר נגדיה רב כהנא ולא קאמר נגדיה ופסיל לשטרא ש"מ דשטר כשר הוא וכדאמרינן בעלמא רב מנגיד אמאן דמקדש בביאה נגודי מנגיד ליה וקידושיו קדושין וכן הדעת נוטה דכיון דבגיטין צריכן להו תקנתא מתקנה היא וכיון שכן בדיעבד בשאר שטרות אמאי פסלינן לשטרא עד כאן לשונו ואני אומר שאם היה השטר כשר אמאי נגדיה רב כהנא וכי כל מה שעבר על ל"ת של דבריהם מכין אותו מכת מרדות אלא ודאי השטר פסול ומתוך כך הוא בן מרדות לפי שהיה אפשר שתארע תקלה ע"י כי ברוב הימים יגבה המלוה עם השטר ההוא ואין זיוף זה ניכר מתוך השטר ונמצא גובה בשטר פסול וגטין שאני דמשום עיגונא הקלו עד כאן לשון הרב המגיד (ועיי' בא"ע סימן ק"ל) : ולמאן דמסבר צריכין אנו לפרש כאן מהו מקרעין להם נייר חלק דפי' פירש מסרטין להם שריטות כעין אותיות והם מעבירין על השריטות דיו וכתב עליו הר"ן ולא נהירא

דהריט"ב הרי היא ככתי"ב כדמוכח בגמ' והמשימין על השריטות דיו ה"ל כת' על גבי כת' ופסול ואיפשו' שלא מקרעין אלא נקב' כל אות ואות ומי' לשון מקרעין לא משמע הכי לפי' נראה כפר"ח שלוקחין נייר אחר ומקרעין בו שמות העדים מעבר אל עבר ומשימין אותו על הקלף שהגט כתוב בו ובאים עדים וממלאים את הקרעים דיו ונכרת הכתיבה ע"ג הקריעה והרמב"ם כ' בפ"א מהלכו' גירושין רושמין להם הנייר ברוק וכיוצא בו עד שיהיו נתקיים וכן כותבין על הרושם : ונ"ל דה"ה לשטרות אם רשמו להם שמם בדבר שרישומו ניכר והם כתבו דיו על הרשמי' ה"ל כת' על גבי כתב ופסול ודברים שרישומם ניכר ושאין רישומ' ניכר מתבאר בגמר' באותו פרק : כתב הרשב"א מקום שנהגו שהסופר חותם ע"פ העד שכותב פלו' בן פלו' אהם במסירת קולמוס אם קבלו בני העיר עליהם לעשות עדותו כעדות העד כשר דה"ל כנאמן עלי אבא וכו' רבי' ירוחם בשמו בנ"ד ח"ד · ג ובתשובה אחרת כתב על שטר שהיה חתום בו כלשון הזה פלוני לוה לחתום ח"ל עדים שאינם יודעים לחתום וצוו לאחר לחתום אין זה כלום לפי שורת הדין וכ"כ הר"ש בר צמח בתשובה משום דהעד כשהוא חותם הוי כמעיד בב"ד דעדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותן בב"ד וא"כ שטר שהחת' בו ראובן במצות שמעון פסול הוא שאם בא ראובן בב"ד והעיד במצות שמעון לא מקבלי' סהדותיה ואפי' עומד בפני ב"ד ואין בית דין מכירים לשונו אלא על ידי תורגמן עדותו פסול ה"ה אי חתים חד במצות העד וכ"כ הרשב"א בתשובה שאין עדו' החות' במצו' העד כלו' אלא שלפעמי' החתן אינו יודע לחתו' וחותם אחר במצותו וקרוב לומר שאם לא נמצא קיום אלא לחתימת עד א' שבכתוב' וחתימת החות' במצות החתן דמכשיר לההיא כתובה אם חתם אני פב"פ חתנתי במצות החתן פב"פ דודאי כיון שהוא חתם במצותו הרי הוא עד בדבר אלא שלענין מעשה הוא מבועד תפו' דאיפשר לאיפק מיניה חורבה אם החותם הוא קרוב לחתן או לכלה או לאחד מהעדים דאפילו לדעת הגאון שכתב הרי"ף בפ"ק דמכות שמכשיר בעד קרוב חתום אם יש שנים רחוקים איפשר ליפסול כאן דליכא למימר רווח' שבק דאיכא למימר דמשתמנא החתן הוא חותם תחלה או החותם במצותו · ודאה תשוב' להרי"ף על כתוב' שאחר שחת' העד הם חזר וחת' בשביל העד השני שהכתובה פסולה וצריך למחו' אות החימה עכ"ל · ד מ"מ שטר שנתאחר מלהוציאו ועבר זמן פרעונו י"א שאין על העדים לחתמו דאמרי' כבר פרעו והאחרונים אמרו דיכולין העדים לחתמו מן הדין דהבע עצמן שבעל השטר הפקיד שטר ביד שליש ועבר זמן השטר ואעפ"כ יש לנפקד להחזיר פקדונו בלא שום עיכוב ועוד אם איתא דפרעו הלוה היה לו להודיע לעדי' או להציל שטרו מיד המלוה ואם לא עש' כן איהו דאפסי' אנפשי' גם הרשב"א סקי' הכי' הגמרי' כן ע"כ וכב' כתבתי זה בסי' ל"ט : ה וכל שטר הבא לפנינו וכו' כתבו הגאוני' וכו' כ"כ רבינו ירוחם בנ"ד ח"ב ובכמה דוכתי אמרי' חזקה אין העדים חותמים על השטר אא"כ נעשה בגדול כגו' שהלוקח והמוכר היו גדולים וה"ה לשאר דברים שהשטר נפסל בהם שחזקה על העדים שעשו אותם כהוגן כך כתב הרמ"ה בפ"ב דגיטין בשם בעל העיטור : ומ"ש אי מכווני אשהדא מקיימינן להו ואי אמרי אקרינן ליה וכו' ענינו שאם באו לפנינו ושאלנו את פיהם וכיוונו לשטר השטר כשר ואם קודם שנשאל להם דבר אמרו אקרינן ליה וכו' שוב אין אנו צריכים לשאלה דבר והכי משמע מדברי הרמ"ה : ז וידקדקו העדים וכו' ברייתא בפ"ק דגט פשוט (דף קסג) הרחיק את העדים מן הכתב שני שיטין פסול : ואם הרחיקו וכו' כך דעת הר"א שם וכמו שכתבתי בסימן שלפני זה גבי אם לא החזיר מעניינו של שטר בשטה האחרונה ונראה דאפילו לדברי המכשירים שם הכא מודו דפסול לפי שאע"פ שכתב שריר וקים שניכר שהוא סיום השטר איכא למיחש שמא יגוז הכל ויכתוב בשני השיטין שטר אחר וכ"כ הרשב"א בתשובה סימן אלף ל"ו : (ודלא כהמרדכי שהבאתי בסימן מ"ד) וכת' הרב המגיד בסוף ה' מלוה ולוה שהתנו המפרשים שאפילו באו העדים והעידו על מה שכתב למעלה ולא נוסף בו כלום שפסול לפי שכל שלא נעשה כתיקון חכמים אינו שטר עכ"ל והוא המוזכר שלהרמב"ם אם לא החזיר מעניינו של שטר בשטה האחרונה שהשטר כשר ואין למדין ממנו משום דהתם אין אנו צריכים לעדים אחרים שהשטר בעצמו כשר דהא ליכא למיחש בי"ס לדילמא זייף אלא שאין למדין משטה האחרונה אבל הכא השט' בעצמו עשוי בפיסול עד שיבואו ויעידו עליו להכשירו וא"כ אף ע"פ שהעידו עליו הרי השטר עשוי שלא כתיקון חכמים ואינו שטר : ח כתב הריב"ש בסימן מ"ט שאם חתמו העדים רחוקים זה מזה בצד שיכול אדם לכתוב מה שירצה בין עד לעד שהוא כשר ואע"פ שמדברי הר"ש בן דורן בספר תיקון סופרים נראה שלא הכשיר הריב"ש אלא באין אויר בין עד לעד אלא כדי חתימת עד אחד המעיין בתשובה הנזכרת יראה שאפשר

שאפילו יש ביניהם הרבה או יותר הוא מכשיר: ואפי' טייטיהו וכו' ג"ז שם בגמ' (דף קסג) ופי' ר"י דעדים אטיוטא הוא דחתימי' כלומר בפניהו נמחק בדיו כדי שלא יחשדו על בעל השטר שמחק לאיזה דבר חוב שהיה כתוב בו ונמצא שלא באו להעידו על עיקרו של שטר או אפי' היה מלא נקודות שאין בו מחוק כלל והלובן כל' בין נקוד' לנקודה חיישינן שמא מעידין בו הלכך פסו' עכ"ל: **ח** פחות מכאן וכו' מבואר שם הדין והטע' וכתב ה"ה בסוף ה' מלוה ולוה ופי' בכתב ידי עדים לא שחתמו העדים **ט** גם ביותר אלא לומר לך שאם חתמו בקולמוסו של סופר ומשני אלא הורגלו בכתיבה חתמו יותר גם מן הסופר משערין בהם עכ"ל הרמ"בן והכי אומר בדרך כלל דלאו אחר כתב אלו העדים ולא אחר כת' זה הסופר הלך אלא אחר כתב ידי עדי' דעלמא שאיכן רגילין לאמן ידיה' כמו הסופרים ועושין כתיבה גסה מן הסופר וכן עיקר עכ"ל וכ"כ הרי"בש בסי' שפ"ב וכ"כ המרדכי בשם ראבי"ה: ורבי' ירוח' בנ"ד ח"ג כתב דברי הרמ"בן וכת עוד בשם הירושלמי שאם כת' הסופר יותר גם משל עדים שמשערינן בכת' הסופר להקל: **ואינו** פסול וכו שם איבעי' לן אי הן ואוירן אי הן ולא אוירן ואמר ר"כ הן ואוירן ורב יצחק שני שיטין וד' אוירין כגון לך לך זה ע"ב זה ור' אבהו אמר שטה אח' ושני אוירין כגון ברוך בן לוי בשט' אחת ור' חייא בר אמי כגון למ"ד וך' בשני שיטין אלמא קסבר שני שיטין וג' אוירין והרי"ף כתב דברי האמוראי' סתם ולא הכריע ופס' הר"אש כר' חייא בר אמי עפו' דמילת' דמסתב' היא וכן דעת הרמ"ב בסוף ה' מלוה ולוה וכתב ה"ה שפסק כן שלא לחלוק על ר"כ שאמר הן ואוירן ורבי' האיי פסק כמ"ד ברוך בן לוי בשט' אחת וזה דעת הרמב"ן וכ"כ מדברי בעל העיטור ודברי הרא"בד מטין לדברי הרמ"בם וכן פסק ה"ר יונה ועיקר עכ"ל ולא דקדק במ"ש שפסק כן שלא לחלוק על רב כהנא שאמר הן ואוירן דלכולהו אמוראי כמי הוי הן ואוירן דהא ליכא מאן דפליג אדרב כהנא: ומ"ש רבינו שהשיעור זה הוא שני שיטין וג' אוירין כן הוא בגמ' לר' חייא בר אמי וכ"כ ה' המגיד בסוף ה' מלוה ולוה ורבי' ירוחם בנ"ד ח"ג אבל הרי"ף והר"אש כתבו שהוא שני שיטין ושני אוירין וגר' שטעות סופר הוא בספרי הרי"ף והר"אש: **כתוב** בספר תיקון סופרים לה"ר שלמה בן דורבן הרמ"בם פסק כרבי חייא בר אמי כגון למ"ד למעלה וכ"ף למטה בב' שיטין הוו ג' שיטין וג' אוירין ונראה דפסק הכי משום דהוי' מילתא מציעתא ועוד דהוו שני שיטין ואינו לרבי אבהו לא הויא אלא שטה אחת: **ט ואם** השטר מסיי' באמצע השטה וכו שם בגמרא (דף קסב) אבעיא להו שיטה ומחצה מאי ופשטי' דכשר וכתב הר"ש ב"ן בספר תיקון סופרים מדברי הרי"ף והרמ"בם משמע דפסקו דשט ה ומחצה כשר וכ"כ בעל העיטור וכן דעת הרב הגפ"ח מגברלייטוני אלא שחילק בין מחצה ושטה לשטה ומחצה וכו' והאי דאמריכן שטה ומחצה ואיפשיטא דכשר לאו דוקא שטה ומחצה אלא הכי קאמר מחצה ושטה מאי אבל בספר התרומות פסל בין שטה ומחצה בין מחצה ושטה ואכי תמיה מהרב ז"ל איך פסק דשטה ומחצה פסול והא איפשיטא בעיין דשטה ומחצה כשר עד כאן לשונו ומדבריו נראה אלא דהה פסקי הר"אש שאילו דהה אותה לא הוה קשה ליה מידי שהרי דברי רבינו מועתקים מדברי הר"אש שכתב על האי בעיא לא קא מיבעיא ליה אם סיים השטר באמצע השטה והניח אותה חצי שטה ועוד שטה אחרת דפשיטא דפסול שיכול לכתוב באותה חצי שטה מה שירצה ויחזור מעניינו של שטר בשטה אחרונה וגם כמי אם סיים השטר באותה השטה והרחיק שטה שלימה וחתמו העדים באמצע שטה שניה לא מיבעיא ליה דהא ודאי אם חתמו העדים בזה אחר זה באותה חצי שטה פסול שיכתוב בחצי שטה החלק פלוני לוה מפלוני מנה ויהיה שטר הבא הוא ועידיו בשטה אחת ויחתוך כל השטר העליון ואם חתמו זה תחת זה כשר אם שני עדים בשני שטרות אין מצטרפין אלא הכי קא מיבעיא ליה כגון שסיים השטר בסוף השטה והרחיקו העדים מן הכתיבה ברוחב שטה ומחצה וקא מיבעיא ליה אי חיישינן שמא יכתוב שם שני שיטין בדוחק עכ"ל:

כתוב בתשובות הר"אש בר לאמו אם העדים חתומים באמצע שטה למדין אפי' בלא שריר וקיים משטה אחרונה אפי' אותה שטה שהם חתומים בה וכ"ש אותה שלמעל' ממנה השכן מ"ש בשם בעל ארחות חיים לפי שאין דרכן של עדים לחתום באמצע שטה כדי שלא יפסל השטר משום הגהת הגליון ומה שאין למדין משט' אחרונ' אינו אלא מפני חשש זה דשמא אחר שחתמו הוסיפו אותה שטה ערוב החותמים דרכם להתרחק מעט כשיעור שיטה מהכתב וכיון שחתמו באמצע שטה אין לחוש שאחר שחתמו העדים הוסיפו שיטה זו כאן שאין דרכן של עדים לחתום באמצע שטה א"כ למדים משטה אחרונה אפילו אותה שהם חתומים בה וכ"ש אותה שלמעלה ממנה עכ"ל: ומ"ש ואם חתמו זה תחת זה כשר אם נאמר ב' עדי' בשני שטרו' אין מצטרפין

המזייף אינו הולך אצל סופר ואינו פסול אא"כ הרחיק ב' שיטין וג' אוירים כגון ל' בשיטה עליונה וך' בשיטה התחתונה **ט** ואם השטר מסיים באמצע השיטה והניחו אותה שיטה ועוד אחרת והתחילו לחתום בשיטה שלישי' הוא פסול שיכול לכתוב באותו חצי שיטה מה שירצה ויחזור מענינו בשיטה אחרונה **י** וכן אם מסיים בסוף השיטה והרחיקו העדי' שיטה שלימה והתחילו העדי' באמצע שיטה שנייה פסול אם יחתמו זה אחר זה באותה חצי השיטה שיוכל לכתוב בחצי השיטה החלק שלפני חתימתו פלו' לוה מפלוני מנה ויהא שטר הבא הוא ועידיו בשיטה אחת שהוא כשר ויחתוך כל העליון אבל אם חתמו זה תחת זה כש' אם נאמר דשני עדים בב' שטרות אין מצטרפין ומ"מ אין למדין מחצי שיט' אחרונה ומשיטה שליטה שלפניה לפיכך אין לחוש שמא זייף וכתב בשטה עליונה **יא** וכן צריך ליזהר כשחותמין ויש חלק לפני חתימתן שלא יחתמו זה אחר זה בשיטה אחת דשמ' יכתוב בחלק שלפני חתימתן מה שירצ' ויחתוך העליון ויהיה שטר הבא הוא ועידיו בשיט' אחת **יב** וכיצד יעשו יטייטנו בדיו ולא אמרינן דאטיוט' חתימן אלא היכא שהטיוטא עומר בין שטר לעדים: **יג** ואם התחילו לחתום באמצע השיטה והתכו החלק שלפני חתימתן פסול דשמא היה כתוב שם חובתו או שום תנאי וזה חתכו ומיהו אם כתב למעלה בסוף השיט' שריר וקים כש' ובלבד שיהיו העדים חתומין זה תחת זה אבל אם חתומין זה אחר זה פסול דשמא היה שטר הבא הוא ועידיו בשיטה אחת וחתכו והיה חלק מלמעלה וכתב עליו שטר זה **יד** הרחיקו העדים שני שיטין או יותר ומלאוהו בחתימות קרובים

כלומ' דאי מצטרפי איכא למיחש שיכתוב שפלו' חייב לו מנה בחלק שלפני עד ראשון ויחתכו ובחלק שלפני עד שני יכתוב עוד פעם אחרת שאותו פלו' חייב לו מנה והרי כאן שני עדים על איש א' אלא שהם בשני שטרות ואי מצטרפי אפי' חתמו זה אחר זה פסול שהרי יכול לזייף כמו שכתבתי ואי לא מצטרפי כיון שחתמו זה תחת זה כשר דהו ליכ' למיחש לזיופא והרא"ש אלא במסרים דגרם אם נאמר דב' עדים בשני שיטות אין מצטרפין כלו' פסול שהא הוא ועד אחד בשטה אחת ועד שני בשיט' שניה ולא כהילא דבכה"ג משמע דליכא לספוקי ביה דפסול הוא דע"כ לא מכשרי' אלא כששני עדיו עם השטר בשטה אחת: ומ"ש ואין למדין מחצי שטה אחרונה וכו' הרי לך לשון הרא"ש אבל הא ליכא למיחש דילמא כתב מאי דבעי בשטה השלימה ויחזור מענין של שטר בחצי שטה דפשיטא דגם מן השלימה אין למדין כיון דליכא אלא חצי שטה בין כתיב' שטר לחתימת עדים משו' דאיכא למיחש שמא התחילו העדים לחתום באמצע שטה והרחיקו שטה אחת מן הכתיבה עכ"ל וא"ת אפילו אי שני עדים בשני שטרו' אין מצטרפין מ"מ נפסול שהרי יכול לכתוב לפני חתימת כל עד הכי שהחתום חייב לפלו' מנה וי"ל שאין לפסול השטר אלא כשיכול לזייף ולעשו' שט' שיש עליו ב' עדי' להוציא ממון מאחרים אבל משום שיכול לעשות שטר שהעד עצמו חייב לו לא פסלינן ליה לשטר' דאיהו אפסיד אנפשי' שחתם במקום שיכולין לעשות שטר עליו כך כתבו התו' בפ' גט פשוט וכ"י בשם הרי"טב' ורבותיו: **יא** ומ"ש וכן יש ליזה' כשחותמים ויש חלק לפני חתימתן שלא יחתמו זה אחר זה וכו' כן כתבו התוס' ר"פ גט פשוט · ועיין עוד שם בקידושי הרמ"בן והר"ן ודין זה כתוב בהגהות מיימון פ"א מה' גירושין ועיין בה' המגיד פכ"ז מהלכות מלוה: **ו** כתוב בתשו' להרמ"בן סימן ל"ד אני מלמד הסופרים לסיים השטר בחצי השטה ולחתום הם בחצי השטה המשלמת כי מכאן יש לנו הכשר גמור ולא אמר כי בודאי כתובה שיהא אותה חצי שטה וכל שלמעלה הימנו כשחתמו העדים שאילו לי כן אסור היה לחתום בחצי שטה מחשש שטר הבא הוא ועידיו בשטה אחת עכ"ל: **ז** כתבו התוס' בפרק גט פשוט עלה קס"ב שאיפשר לומר שאפילו יש גליון מרובה בראש השטר והעדים חתומים זה אצל זה בראש שטה של שטר כשר דלא פסלינן שטר אלא כשיכול לזייף בחלק שהוא לצרך השטר שאינו יכול לחתכו ואם היה חותכו היה השטר פסול עכ"ל (וכבר נתבאר בסמוך דדעת הר"אש וטור לפוסלו): **ח** כתב הרש"בא בתשובה אמרת שטען שמעון שהשטר פסול לפי שהרחיק הסופר מותם ידו יותר משטה אחת הדין עם ראובן קדא שכבר האמינו ופרעו · ועוד שהבא מכח גוי הרי הוא כגוי ואלו בא ראובן לגבות חובו מהגוי ומאותו קרקע שקנה ממנו שמעון היה גובה באותו שטר שכן כהנו אף הוא גובה מאותו קרקע משמעון הבא מחמת הגוי עכ"ל: **וכתב** עוד ומה ששאלת אם העדים נאמנים לומר שהרחיקו שטה אחת מפני שלא ידעו לאמן ידיהם לא ידעתי לכוף שאלה זו דבין לא אמרו אין למדין משטה אחרונה ואדרבה איפכא היה לך לשאול אם אמרו העדים לא הרחקנו אם למדים משטה אחרונה ואם זו שאלה אין נאמנים להכשיר שטה אחרונה לעשותה כשטר אלא כעדות ע"פ שכל שאין מוכיח מתוך השטר אין לו דין שטר: **יב** ומ"ש וכיצד יעשו יטייטנו בדיו ולא אמרינן דאטיוטא חתימי וכו' כ"כ הרא"ש שם: **יג** ומ"ש ואם התחילו לחתו' באמצ' השט' והתכו החלק שלפני חתימתן פסול וכו' עד והיה חלק מלמעלה וכתב עליו שטר זה הכל דברי הר"אש שם · **יד** עד **יט** הרחיקו העדים שני שטין וכו' גם זה שם הרחיק את העדים שני שטין מהכת' פסול היה ארבע' וה' עדים חתומים על השטר ונמצא א' מהם קרוב או פסו' תתקיים העדות בשאר מסייע ליה לחזקיה דאמר מלאוהו בקרובים כשר כלומר שטר שעידיו מרוחקים שני שטין מהכתב ומילא אותן שני שטין בקרובים כשר ואל תתמה שהרי **ט** אויר פוסל בב' שכן פסול פוסל בארבעה ונשמע דאיירי בשחתו' קרוב בין בתחלה בין באמצ' בין בסוף מדלא קבע ליה דוכתא וכתבו התוס' פר"י גורס וכמלאן שנים הראשונים קרובי' וכו' וכן גורס ר"ח ודוק' בשנים הראשוני' הוא דאמרינן תתקיים העדות בשאר דתלי' דלמילוי חתמו ולכבוד אבל אי חתמו בסוף ודאי לשם עדו' חתמו והעדו' בטלה וכן פי' בה"ג ורשב"ם וכ"נ דעת הרש"בא בפ"ב דגיטין ולפי זה אין מקיימין את השטר אלא מעדים שלמטה הילכך כמלאו קרובים בסוף פסול ואם כמלאו בתחלה תתקיים בעדות שלמטה · ור"ת היה מפרש גירסת ר"י דשנים הראשוני' דנקט לרבותא נקטינהו אע"פ שהרא' שהם עיקר העדות וכ"ש אם כמלאו האמצעיים או אחרוני' קרובים או פסולים שתתקיים העדות בשאר והקשה עליו ר"י וחזר בו ר"ת ואין נכשיר כי אם בתחלה ולא בסוף מפני שקיום השטר בסוף כך כתבו התו' בפ' גט פשוט ובפ"ב דגטין בתנו וחזר בו וכו' אבל אם נמל' מן האמצעיים

קרובים או פסולין אם שנים האחרונים כשרים כשר ואם לאו פסול **טו** לפי' שטר הבא לפנינו ועדי' הראשוני' פסולין אם שנים האחרונים כשרים כשר שאנו תולין על שם מילוי חתמו כל הראשוני' הפסולי' אבל אם ב' האחרוני' פסולין פסול **טז** לפי' שטר שעדיו מרובין אין מקיימין אותו אלא מעדיו שלמט' ודוק' בדיעב' מכשרינ' שט' הבא לפנינו שעדיו הראשוני' פסולין אבל **יז** לכתחל' אין להתו' קרוב או פסול למעלה וכשרין אחריו דאיכא למיח' שמ' יאמר הרואה לשם עדות חתמו ויב' להכשיר קרוב או פסו' בעלמא והגאוני' לא חלקו בין אם הקרוב או פסול בתחלה או בסוף שכתבו **יח** שטר שהיו חתומין עליו עדי' הרב' ונמצא קצתן קרובין או פסולין אם יש עדות גמורה שישבו כול' לחתו' פסול ואם לאו אין פוסלין אותו מספק אלא מקיימין אותו בעדות הכשרי' והפסולי' ' שמא רווחא שביק למאן דקשיש מיניה וחתים שמיה בלא דעת חבירו וא"א הר"אש כתב לסברא הראשונה **יט** וכתב בתשובה אע"פ שנפסל ע"י חתימת הפסולין אם הכשרי' זוכרי' לעדות על ידי ראיית השטר יכולין להעיד ובית דין יכתבו עדות כמו שכתוב בשטר ותשיב כמו שטר הראשון **כ** כ' ה"ר יונה מלאוהו בקרובין אפילו אחר שבא ליד המלוה כשר ודוקא שמלאוהו מדעת הלוה אבל אם המלוה מלאהו מדעת עצמו לא מתכשר בהכי דכיון דפסלי' רבנן האי שטרא בהרחקת שני שיטין נמצא שהלוה שטר פסול נתן לו וכי משוי ליה מלו' שטר כשר בלא דעת הלוה לא נשתעבד הלוה מאיתו שטר **כא** ודוקא שמלאוהו בקרובים ביום שנכתב ונחתם אבל אם מלאוהו למחר וליומא אוחרא אפי' במצות הלוה פסול דהא לא איתכשר להשתעבד בו אלא משעה שמלאוהו בקרובים והוה ליה מוקדם ופסול **כב** וי"א שאם הובא לפני ב"ד קוד' שמלאוהו בקרובין פסול דכיון שבא לפני ב"ד בעוד שיש בו חשש זיוף שוב אין לו תקנה ומלתא בלא טעמא הוא ע"כ וא"א ז"ל הסכים לזו הסברא דכיון שנראה פסולו בב"ד שוב אין לו תקנה וכתב עוד אבל אם הוכשר ע"י מלוי קרובין קודם שבא לב"ד אפילו עשאו המלוה מדעתו כשר **כג** שטר הבא כלו בשיטה א' ועדיו (א) בשיטת אחרת פסול דשמא הרחיקו העדים מהשטר שיטה אחת וחתך כל השטר וכתב זה השטר באותה שיטה ונמצאו העדים חתומין עליו **כד** היה השטר כולו עם עדיו בשיטה א' כשר דליכא למיחש למידי **כה** אבל אם השטר ועדיו בשיטה א' ועוד למטה ממנה בשיטה אחרת ב' עדים יש לחוש שמא חתך כל השטר העליון שהיו העדים התחתונים חתומים ובשיט' שבין שטר לעדים כתב שטר ועדיו ובעדי' שבשיטה שניה יאמ' כיונתי להרבות בעדים ולפיכך כשיבא לפנינו שטר כזה אין מקיימין אותו מעדים שבשיטה שנייה אלא מעדים שבשיטה ראשונה **כו** שטר הבא הוא ועדיו על המחק כשר והוא שלא יהיה שום שינוי בין השטר למקו' חתימת העדים שאם יש בו שום שנוי יש לחוש שמא מחק וכתב

מה

מה שרצ' ולפיכך הוא משונת שהרי מחקו ב' פעמים כן על כן לא יתחמו תערים על שטר מחוק אא"כ נמחק י' בפניהם שאל"כ יש לחוש שמא מקום החתימות נמחק ב"פ ומקום השטר פ"א ונמצא כשחוזר ומוחק פעם שניה וכותב מה שירצה השטר ומקו' חתימת העדים שוה הכל מחוק ב"פ ואם (נ) יש בין חתימת עד האחרי לשני ריוח כשיעור כתיב' אנחנא סהדי התבינו על המחק והשטר על הנייר פסול שמא היה השטר על הנייר ועדיו על המחק והיה כתוב בין חתימת העדים אנחנו סהדי וכו' ומחקו ומחק השט' וכת' מה שרצה אח"כ כך שטר שהוא על הנייר ועדיו על המחק פסול שמא ימחוק השט' ויזייפו ונמצאו הוא ועדיו על המחק ואם כתבו העדים אנחנא ערים החתמנו על המחק והשטר על הנייר כשר וה"ו שכתבו כן בין חתימת עד הראשון לחתימת עד השני יא אבל אם כתבו כן לפני התימתם או אחריה' לא מהני כך שטר שהוא על המחק ועדיו על הנייר פסול אפילו כתבו אנחנו ערים החתמנו על הנייר והשט' על המחק דסוף סוף ימחוק השטר ויזייפו ויכתוב מה שירצה אע"פ שנמחק ב"פ אינו ניכר כיון שאין אצלו מקו' שנמחק פ"א שיכולים להבחין בין זה לזה ל כתב א"א הר"א שבתשובה לפי' מה שנוהגין לכתוב פרעון ביני שיטי לא צריך ליזהר שלא יהא שום גרר ביני שיטי דאיכא למיחש שמא היה כו פרעון ומחקו לב וכ"ש אם הפרעון שביני שיטי הוא על המחק דאיכא למיחש שמא היה יותר וחקו וכתב מה שרצה ואם יש ערים שהפרעון הוא בכתב יד הלוה כשר ורצו ליכא למיחש למידי:

מו א תקנת חכמים לקיים השטר שכל זמן שלא נתקיים לא מיבעיא אם הלוה אומ' שהוא מזייף ומעולם לא צוה לכותבו שהוא נאמן ב אלא אפי' אם מודה שכתבו אלא שאומר הוא שטר אמנתי או פרוע נאמן במינו שהיה יכול לומר מזייף הוא ג וכתב בעל העיטור דוקא כשאין בו נאמנו' אבל אם יש בו נאמנות לאו כל כמיני' ובעל התרומות כתב דאפי' אם יש בו נאמנות נאמן משום מגו וה"נ מסתברא לכן תקנו חכמים לקיימו ושוב אין הלוה יכול לומר שום דבר ד וכיצד הוא תקיים באי עדי השטר ומעידים לפני (ה) שלשה אפי' הן הדיוטו' ואת היא חתימתינו דן וכותבין למטה במותב תלת בהדא הוינא ואתא פלו' ופלו' ואסהידו קדמנא אחתימות ידיהו ומדאיתברר לנא דאיהו חות חתימת ידיהו אשרינוהו וקיימינוהו כדהזו ן והותמין למטה ז ואין מקיימין אותו בלילה שהוא כמודין ח ומקיימין אותו אפי' שלא בפני בעל דין ואפי' עומד וצווח מוייף הוא אל תקיימוהו אין שומעין לו רקל הוא שהקילו חכמים בקיום שטרו' דערי' (ו) החתומים על השטר נעשה כמי שנהקירה עדיהן בב"ד דמי טן ום"ס אע"פ שהוא מקוי' אם אין מכירים חתימ' העדים ולא החתימת הדיינין יכול הלוה לערער עליו ולפוסלו ומיהו נפק' מינה בקיום כיון שב' עדים החתומים עליו וג' דיניין יותר בקל יוכל המלוה למצוא מי שמכיר החתימות משאלו לא היה החתום אלא בב' עדים י ואם אין עידי השט' בפנינו ויש עדי' בפנינו שמעידי' על חתימת הערים שמכירים שהיא חתימתן מקיימין אותו על פיהם יא ורוקא ששנים מכירים ב' החתימות אבל אם א' מעיד על כתב יד הא' וא' על כתב יד השני לא נתקיים לפי שצריך שני עדים על כתב יד של כל א' וא' אבל אם יש שלישי עמהם שמעיד על כתב יד שני הערים נתקיים יב ואם אין כאן לא הערים ולא מי שמכיר חתימתן אא עדי (ספרים אחרים דייני) הקיום בעצם מכירין אות' או שהחתמו בפניהם מקיימין אותו שערי הרואה נעשה דיין לקיום שטרות לפי

ט ומ"מ אע"פ שהוא מקוי' וכו' בב"ד כתבוהו (דף כח:) ומקיק' מנטרפין וכתבו סתו' וסר"ן דמשמע' דאפי' בשטר מקויים צריך קיו' ומי לא חייישינן שמא מזייף הוא וקו' ב"ד לא מכרי אלא לאחר זמנן וכן משמע בירושלמי הגיטין ובפ' בתר ומנודה וכן בתוספת' דפרישי' אין מעשה ב"ד צריך קיום לא אמרו אלא בקיי' ושטרו סתם אבל' הכיון דתקינו לכתן לעשות פרוזבל ליכא למיחש דמזייף הוא

ולפי שיטו כלו' דעד מפי עד הוא סגי כשם ג' הוא ב"ד והוא לפסק דין: ב וכתב ג כתוב בית סד סי' ע"ב רב סיונב סיעיב' שקיים שטר ביחידי מי אתי בעל דין ומעשה יכול לסיות דלא מסכי למע' מנסג פשוט הוא לתוספי יבמות פרק התערין ביחיד נקיי' שטרו' ותיפסר דכשתי נוסת מסנג מעשל שלכם בדבר שבממון עכ"ל ותנו לא דמיו ולא ממעט ד מי מכסג כן: וכ"ש ה תוספתין לממש לאמוקי אלא יחתמו למעלה לו מן סלד כמו שבתפתר לנבי עדים בסיטן מכירין חתימת עד ו' ומכירין כתב קושר שטר ומיהו לא מכירים חתימת עד שבי סגי סיטן קיום ומ"ש נבי מעבי הרי כבי סיבו שבי' עד ו' בכתב ועד ו' בע"פ ב"ב ח"מ ה יש מחלוקת ד בתום' שם סעדים תומרי' כתב ידיהו סום זה ואחרי' תומרים לן זה כתב יפה שם כעשה בשטר שקרא עליו ערעור ויתקיים בב"ד מן נעשה כמי שמקרא עדותן בב"ד ומן לריך קיום אמר ולא מיפסיק' סלכת כמלן ב"ב ח"מ ז ה ומן מקיימין אותו ב"ג' ומקיימין אותו אפי' בלא בפני בעל דין ומפי' עומד ומוות ומרפ"י מקיימין אף בשטר בלא בפני בעל דין ומפי' עומד ומוות דין כגון שטרי סעדי סחתומי בו מעקרים לילך לא"י ומע"פ פעומד בעל דין ומוות מזייף סוא מן מוסכין וכתבו סתו' דאין נלת כ"ל כ"י דא"כ אמאי נקט קיום שטר אף לפלוגו בלא עדות אמרי' לעיל דבכה"ג מקבלין ואל כ"י דבכל ענין קא' דמקיימין דקיום שטרות דרבנן דעדי' סחתומים על שטר כמי שנחקר' עדותן דמי וע"ש קין ומדרבנן סוא דלריך סילכך מקיימי' אלא בפני בעל דין עכ"ל · ומיהו אפקמו על רס"י י"ל דלעכען קבלת עדות בעי' דשלמן לו ולא נא בפני עידיו רוני' לילך לא"י כדמפורש בדברי סתום שם ע"ג דלא שלמו לו · שטרות בעידיו רוצים סני שע"ג דלא שלמו לו · אבל סתו לא סיכו כן בדברי רס"י ומפו' דמעמן מלינ לים למלמן מקבל עדו' למפטן לומר דמייש לעמרי מו מחלמן לעמרי דכיון דבלרי דמדמי קיום לקבלת עדות וכתב כגון שסיו עידיו רוצים כלומר וסס סתקני' סמיכר דסיינו שלמו לו מו שרצ"י סוכר דמפי' לעכען קבל' עדות לא בעינן מלמו לו מלא בעידיו רוני' למוד סני ולכך סקשו עליו ופי' דבכל ענין קאמ' וכן כתב רס"ם ומס דברי רבי' ופיפסר דנס רס"י יורס לדברי סתוספות מלא דלדונע' נקא כגון מסיו עדים סחתימים וכו' לומר דלעכען נאים לקיימו מלא בפני בעל דין מלא בפני בעל דין מלא נפני בעל דין מ"ם אין לחוש ומס שקשה על תוספת סרא"ם שכתב דסיינו מס שבתב עדים: ד פסוס בסמנרס סלם מכירין חתימת עד ו' ומכירין כתב קושר שטר ומיהו לא מכירים חתימת עד ו' סגי סיטן קיום ומ"ע נבי מעבי הרי כבי סיבו שבי' עד ו' בכתב ועד ו' בע"פ ב"ב ח"מ ה יש מחלוקת ד בתום' שם סעדים תומרי' כתב ידיהו סום זה ואחרי' תומרים לן זה כתב יפה שם כעשה בשטר שקרא עליו ערעור ויתקיים בב"ד מן נעשה כמי שמקרא עדותן בב"ד ומן לריך קיום אמר ולא מיפסיק' סלכת כמלן ב"ב ח"מ ז ה ומן מקיימין אותו ב"ג' ומקיימין אותו אפי' בלא בפני בעל דין ומפי' עומד ומוות ומרפ"י מקיימין אף בשטר בלא בפני בעל דין ומפי' עומד ומוות דין כגון שסיו עידיו רוצים כלומר וסס סתקני' סמיכר דסיינו שלמו לו מן שרצ"י סוכר דמפי' לעכען קבל' עדות לא בעינן מלמו לו מלא בעידיו רוני' למוד סני ולכך סקשו עליו ופי' דבכל ענין קאמ' וכן כתב רס"ם ומס דברי רבי' ופיפסר דנס רס"י יורס לדברי סתוספות מלא דלדונע' נקא כגון מסיו עדים סחתימים וכו' לומר דלעכען נאים לקיימו מלא בפני בעל דין מלא בפני בעל דין מלא נפני בעל דין מ"ם אין לחוש ומס שקשה על תוספת סרא"ם שכתב דסיינו מס שבתב עדים:

ד"מ

לפי שהוא דרבנן יג כשעידי השטר מעידין בפני דייני הקיו' על חתימתן אין צריכין שיעיד כל אחד על כתב ידו ועל כתב יד של חבירו אלא כל א' יעיד על כתב ידו לבד דקיימא לן על מנה שבשטר הן מעידין והרי יש כאן שני עדים שמעידי' עליו: יד במה דברים אמורים כשזוכרין ההלואה ואפי' שאין זוכרים אותה אלא על ידי ראיית השטר אבל אם שכחו ההלואה ואין נזכרין לה אף ע"י ראיית השט' אז ודאי על כתיב' ידם הם מעידין ויכולין להעיד על כתב ידם אפי' אינם זוכרין שחתמוהו מעולם אלא שמכירים שזה כתב ידם וכיון שמעידים על כתב ידם צריך ב' עדים על כל חתימה לכן צריך שיעיד כל א' אכתב ידו ואכתב יד חבירו או שיצטרף אחר עמהם שיעיד על כתב ידי שניהם כדי שיהא על כל חתימה ב' עדים טו אמר הראשון זה כתב ידי והעי' הוא ואחר על כתב יד השני לא נתקיי' לפי ששלשת רבעי הממון יוצאין על יד עד א' וכן אם העיד אחיו או אביו של הראשון עם אחר על כתב ידו של השני לא נתקיי' שהרי שלשת רבעי ממון יוצא ע"י קרוב טז מת אחד מהעדים והחי הנשא' זוכר ההלוא' ע"י ראיית שטר החי יעיד על חתימתו ועל חתימת המת צריך ב' מן השוק להעיד עליו ואין העד החי יכול להצטרף עם אח' להעי' על חתימת המת שא"כ יצאו ג' רבעי ממון על ידו ואם לא נמצא אלא א' שיכיר חתימ' המת וזה החי יכתיב חתימ' ידו על (ג) החרש וישליכנו בפני ב"ד כדי שתתחזק כתב ידו בב"ד ומקיימין מתוכה חתימת ידו כדי שלא יצטרך להעיד על חתימתו ואח"כ יעיד הוא ואחר על חתימת המת יז עד ודיין אין מצטרפין לקיים השטר פי' אם אין מכירין לא חתימת העדים ולא חתימת דייני הקיום וא' מעדי השטר מעיד על כתב ידו וב' עדים מעידין על כתב יד אחד מהדיינים או הדיין בעצמו ואחר עמו מעיד על כתב ידן אינו מועיל דמאי דמסהיד האי לא מסהיד האי העד מעיד על מנה שבשטר והדיין מעיד על חתימת העדים יח לפיכך אין לחוש אם העדים (פ) קרובים לעידי הקיום יט וכתב ה"ר יונה אם שני דייני הקיום כל אחד מעיד על כתב ידו השטר מקויים ולא אמרינן על כתב ידם הם מעידים אלא כל אחד מעיד על קיום השטר שהוא כשר והרי הן כשני עדים שמקיימין השטר וכן מסתברא לא"א הרא"ש ז"ל כ ג' שישבו לקיים השטר ב' מהם מכירין חתימת ידי העדים ואחר אינו מכיר עד שלא כתבו הקיו' מעידים השני' לפניו והו' הות' עם הב' האחרי' לפי שעד נעשה דיין אבל משכתבו אפי' לא חתמו עדיין אין יכולין להעיד בפני הג' כדי שיחתו' עמהם שדיינין שאין מכירין חתימת ידי העדים צריך שיעידו בפני כל אחד ואחד קודם שיכתבו הקיום אבל אם העידו בפני שני' מהם וכתבו אותו ואחר כך העידו בפני השלישי פסול משום דמיחזי כשיקרא שכתוב במותב תלתא הוינא ואישתמודענא דהיא חתימות ידייהו ובשעה שכתבו לא ידע השלישי שהוא חתימית

דלא שביק היתירא ואכיל איסורא אבל שאר מעשה ב"ד לכ"ע צריך קיום וכ"כ בהגה'
אשירי בשם המרדכי: ובתשובות הרשב"א כתוב שאלת שטר שכתוב בו הנפקק
אם נגבה בו אע"פ שאין מכירין חתימ' הדיינין תשוב' בגמ' מפורש שאינו נגבה בו
עד שיכירו חתימת שני עידין או מעשה הדיינים דפ"ק בפ"ב דכתובו' אמ' רב יהודה
אמר שמואל עד ודיין מצטרפין ואקשינן וכו' ואסיקנא דאין מצטרפין אלא שנים משמע שאין צריך קיו' ועליו סמך מי שאו' שנוהגין בו ואנו אין לנו לסמוך אלא על הגמ' שלנו וי"ע אומ' שהיום' כגון שאותו ב"ד הוא מומחה לרבים וב"ד קבוע שאין אדם חלוק לזייף חתימת דיינים קבועים כגון הסתם חתימתן נכרת לרבים ועכ"ז אין אנו סומכין עליו עכ"ל: וגם הר"ם בר נתן כת' שר"ח והרמב"ן ותלמידיו סוברי' דמעש' ב"ד צריך קיו' וכן הסכי' הוא ז"ל: י ואם אין עידי השטר בפניו וכו' כך פשוט פ"ב דכתובות במה דוכתי מהם (בדף כא) אמר רב יהודה אמר רב שנים החתומים על השטר ומת א' מהם צריכין שנים מן השוק להעיד ודע שאפילו עידי השטר במדינה יכולין לקיים השטר ע"פ עדי' שמעידי' על חתימ' ידם והא דאמרי' בגמ' ומת א' מהם וכן רבי' כתב ואם אין העדי' בפניו לאו דוק' אלא אורח' דמילת' נקט שאם הם היו בפניו הם עצמם היו מעידי' ודאי' מתקן שאם כתב ידם יוצ' ממקו' אחר ואמרו אנוסים או קטני' היינו אינ' נאמני' וכמ"ש בסי' זה אלמא שאע"פ שהם במדינה ואמרו אנוסים או קטנים היינו יכולי' לקיים השטר ע"פ עדים אחרי' וכ"ש היכא דלא אמרו מידי: יא ומ"ש ודוקא שהנים מכירים וכו' עד נתקיים פשוט הוא ונלמד מדין המוכר לאלן מת א' מהעדים ואחי שנאמר וכו': יב ואם אין כאן לא העדים וכו' שם פ"ב דיינים המכירים חתימות ידי עדים אין צריכין להעיד בפניהם ואע"ג דדחי רב אשי דילמא לעולם אימא לך צריכי לא מבקינן מאי דפשיט' ליה לתלמוד' משום דחיי' דרב אשי וכן פסקו הרי"ף והרא"ש וגם הרמב"ם פ"ו מה' עדות' ומ"ש שעד הלוואה נעשה דיין בקיום שטרות וכולו הוא מדמקשי' בגמ' אהא דקאמר א"מ עד נעשה דיין מקידוש החדש וקילו הכא לעדו' החדש דאוריתא וקיום שטרות דרבנן ופי' התוס' והר"ן דהיינו העד שמעיד אינו נעשה דיין אפילו בדיני ממונות אלא בקיום שטרות דרבנן וכ"ע בדברי רבי' למה כתב דעד הלוה דמשמע אבל עד שמעיד לא ובגמ' משמע דעד שמעיד נמי נעשה דיין בקיו' שטרות: יג כשעידי השטר וכו' משנה שם (דף כ) פלוגת' דר' ורבנן ופסק' כרבנן ומפרשי' התם דטעמ' דר' משו' דס"ל דעל כת' ידם הם באי' להעי' כשמקיימי' השטר בב"ד ולפי' צריך ג' להעיד על כל חתימה וחתימה וטעמא דרבנן משום דס"ל דכשהעדי' עצמם מקיימין חתימותיהן הרי הם כאילו או' אנו ראינו המלוה והתמכנו היאך בתרי סגי וכתבו התוס' דלר' אפי' אומר נזכרי' שעל מנה בשטר הם מעידי' לית לן בה ולרבנן אפי' או' נזכרי' שעל כת' ידם הם מעידי' לית לן בה אלא לעול' אנו חושבי' אותם כמעידי' על מנה שבשטר וכ"כ הרא"ש: יד בד"א כשזוכרין ההלואה וכו' ירו' על מתני' שכתבתי בסמו' תני כותב אדם עדותו אפי' לאח' כמה שני' רב הונא אמר והוא שיהא זוכר עדותו ור' יוחנן אמר אע"פ שאין זוכר עדותו ומוקי הא דרב הונא כר' ור' יוחנן כרבנן וכתבו התוס' גבי הא דתני' פ"ב דכתובו' כותב אדם עדותו על השטר וכו' פי' כשהעדי' באים לקיי' חתימתן אם זוכרין המלוה' בלא שטר אפי' לר' א"צ לצרף עמהם אחר מן השוק דעל מנה שבשטר הם מעידי' וכשאין זוכרי' המלוה אפי' ע"י השטר אפי' רבנן מודו דצריכין לצרף דע"כ אין מעידין אלא על כת' ידם וכי פליגי היינו כשזוכרין המלוה ע"י השטר דלרבנן חשיב זכירה ועל מנה הם מעידים ולר' לא חשיב זכיר' וכ"פ הרא"ש ועוד יתבאר זה בדברי הרמב"ם שכתב רבי' בסוף סי' זה: טו אמר הראשון זה כתב ידי וכו' כיון דקי"ל על מנה שבשטר הם מעידים א"כ כשזה אומר זה כתב ידי יוצ' על פיו חצי הממון וכשמצטרף עם האח' להעי' על חתימ' ידי השני חוזר ויוצ' רביע הממון על פיו נמצאו שלשת רבעי הממון יוצאי' על פי עד א' ולכן ע"פ שנים עדים בעי' חצי דבר ע"פ של זה וחציו על פיו של זה וכיוצ' בזה אמרי' גבי מת א' מהעדים דנפשך: וכן אם העיד אחיו וכו' פ' חזקת הבתים

(דף כ) דאתא עובדא קמי רב אשי ופסק הכי ועיין בב"י: ימות א' מהעדים וכו'
פ"ב דכתובות (דף כא וכב וכן עד סעי' כד) מימרא דרב יהודה אמ' רב: ואם לא
נמצא אלא א' וכו' ג"ז שם ואי ליכא אלא חד מאי אביי ליכתוב חתימת ידיה אחספא
ועדי ליה בי דינא ויתלוה הדיינים ויקיימוה אבל חתימתו שבשטר ומחזקי ליה בי
דינא לחתימ' דשטר' מכח דחספא ודוקא אחספא אבל אמגלתא לא דילמ' משכח לה איניש דלא מעלי' ויכתוב למעלה מהחתימה שזה החתום מוד' שלוה ממנו מנה ותקן הולי' עליו כתב ידו שהוא חייב לו נוגה מנכסים בני חורין וכתבו התוס' ודוקא אחספא וה"ה חריצא דמגלת' דתו ליכא למיחש למידי וכ"כ הריטב"א וכתב עוד והה"כ דאפילו בסופא דמגלתא יכול למיכתב תפרק למעבן או אלפא ביתא דליכא למיחש למידי והא מחזקי כתב ידיה בשטרא וכדאמרינן בירושלמי דלמדין מספר מוגה עכ"ל: וכתב הרמב"ם פ"ז מה' עדות כותב חתימת ידו בפני עדים והדיין עמו שא"לכ היאך יכירו שזו חתימ' ידו היה לגשיקיימו השטר ממנה ו וכתב הריטב"א אהא דאמרי' ליכתוב חתימת ידיה אחספ' מכאן אני אומר שישראל שהיה חקוק בשטר ונשתמד ואין לנו מי שיעיד על כתב ידו ההוא משומד מחזי חתימות ידיה בב"ד ומדמו לה דהא לא הסיבא עדות ומתה שכתב רבי' בש"ם זה נבי היה יודע לו עדות עד אל' נעש' גזלן יתבא' שאם לא ראו חתימתו באותו שטר קוד' שנשתמ' פסול (ד): יז יח יט עד ודיין וכו' שם מימר' דשמואל דמצטרפי ופרכה רב משום דמאי דאסהי' סהדא לא מסהיד דיינא ומאי דמסהיד דיינא לא מסהיד סהדא וכתב רבי' פירו' אם אין מכירין וכו' ללמדנו דבעדות חתימת הדיין צריך שני עדים ואפי' הוא עצמו מעיד על חתימת ידו צריך שיצטרף אחר עמו דלעולם הדיין על כתב ידו הוא מעיד כל שאין דיין אחר מעיד על חתימ' ידו וכן הם דברי הרא"ש שכתב אהא דאמר שמואל עד ודיין מצטרפין אם עד אחד כתוב בשטר מעיד על כתב ידו ושני עדים מעידים על כתב יד אחד מהדייני' או הדיין עצמו ואחר עמו מעיד על כתב ידו אבל הדיין לבדו לא אפילו לרבנן דאין מעיד על מנה שבשטר וכן העד אינו מצטרף עם הדיין להעיד על כתב ידו דא"כ נפיק כוליה ממונא אפי דינא על ידו עכ"ל: וכתב הרא"ש היכא כיון שאין השטר מתקיים ע"פ עד ודיין אין אנו חוששין אם הדיינים קרובים לעדי' ואע"פ דגרסינן בירושלמי פ' שבועת העדו' שלא יהיו העדים קרובים לדיינים היינו בעדי'
שמעידים לפני הדיינים לפי שלא יקבלו עליהם הזמה וטעמא דהזמה לא שייך הכא
וה"ר יונה כתב אם שני דייני הקיום כל אחד מעיד על כת' ידו השטר מקיים ולא
אמרינן על כתב ידן הן מעידים אלא כל אחד מהם מעיד על קיום השטר שהוא
כשר והרי הם כשני עדי' שמקיימין השטר ודברי' של טעם הם עכ"ל: ומ"ש הרא"ש
שאין אנו חוששין אם הדיינים קרובים לעדים משמע דהיינו לומר שאין חוששין אם
דייני הקיו' קרובים לעידי השט'·· וכתוב בספרי רבי' לפ"ז אין לחוש אם העדים
קרובים לעידי הקיום וכו' שטעות סופר הוא וצריך להגיה ולכתוב לדייני הקיום
במקום לעידי הקיום: והר"ן כת' בספ"ב דכתובות דכיון שהעד הקרוב לדיין פסול
מסתברא דבקיום שטרות נמי צריך שלא יהו עידי קיום קרובים לדייני קיום כשם
שצריך שלא יהו העדים קרובים זה לזה ז ועוד כתב שם הר"ן שעידי הקיום יכולין
להיות קרובים לעידי השטר ומשכתינו היא זו זה כתב ידו של אבא ח וכ"ל דה"ה
דעדים המעידים על חתימת ידי דייני הקיו' יכולים להיות קרובים לעידי הקיו':
ט אבל רבי' בש' הרשב"א דיכולין עידי קיום להיו' קרובי' לדייני קיו' דכיון שאין הם'
מלוי' בהם אלא היכ' דאמרי בפניכם חתמנו עידי השט' בי' פלו' וזה דבר רחו' לא חיישי'
לזכי בקיו' שטרו' הואי' ואינו אלא מדרבנן וסבי' להו' ע"ז וכן הם דברי רבי' ירוחם בנ"ב
ח"נ ובח"ט כתב ב' הסברו' ומ"מ העולה הר"ן שצריך שעידי קיו' יהיו רחוקים מדייני קיו'
• וכ' עו' דלענין דיינין שדנין על תקלו' ועניני' שבמלו' עלמא הדבר ברור שצריך שיהו
רחוקים מעידי השטר עלמו יא ובענין דייני קיום א"צ שיהיו רחוקי' מדיינים שדנין על
הגלוה עלמה אן לא כתב הרא"ש שמ"ל שיהיו רחוקים כל שאין צריכים דייני קיום

(ג) ובנ"י פי' הקם דף קט"ז ע"א דה"ם אי איכ' עדי' לקיים החתימה העד שהי' (ד) כ' הרא"ם בתשובותי' פי' בס"ג דקיום שטרים דרבנן לא תבעי' אפילו ושל אפי' כשין וכ"כ סיאן ח"ג אע"ג דקיו' בשרים נאי ג' מ"ת ג' יכירין לבתוא שמכירים חתימת הם ד"ס ואח"כ יעיידו ג' ע"פ אותו הדרי' כמו בהספתי נסמוך
(ס) נראה דר"ל שעדי קיים הדיינים שמקיימי' השטר וקרא עדי' נמי לדין שמעידין בפניהם ושדבר

עלמן

עצמן לפני על חתימתן בפניהם: יב וכ"כ הר"ן ונ"ל דהכי בעי היכא שעידי קיום יכולין להיו' קרובי' לדייני מלו' כל שלא בפניה' והר"ן יג הטעם הכל כ"כ ק וכו' ונ"מ כת' שיכולין עידי קיום להיו' קרובי' לעידי השטר ולדייני מלוה כל שנתקיי' השטר ע"פ אחרי': יד כתב הרי"בש שנו' א' מדייני הקיו' לא ישא קרו' לבעל דין שאם הי' קרוב פסו' ופסול הכתו' דברי הרשב"א והריב"ש בתשובותיה' בדייני' אלו: כתב הרי"בש שאע"פ שכת' העיטור עד ודיין מצטרפים וכו' דעת היכוני הוא: גם בעל העיטור עצמו כתב לקמן דהלכה' אין מצטרפין וא"כ דבריו סותרין את דבריו ותפ' לשון אחרון ושפס' שמ"ס למעלה הוא לנמדנו שאין כותבים לפ"ד מצטרפין טו וכ"נ כדינן אם עד שבשוק מעיד על חתימ' עידי השטר ומלאו לקיים כתב ידו של דיין דבענין זה מצטרפין לכ"ע דלאמלי דמעסי' שהדא מעסיד דיינא: וכ"כ הר"ן בפ"ב דכתובות בשם הרמ"ס דמעשה' לא דעד ודיין מצטרפין כגון שיש עד מן השוק שמעיד על חתימות שני העדי' ודיין אחד במעי' על חתימתו שהרי יש לנו ע"י העד נתקיים הקיום וע"י הדיין נתקיים הקיום אחד וכן הדין כשאין הדיין מעי' על חתימתו אלא השני' מן השוק מעידין על העד ועל הדיין דהשתא כולה סהדות' חד

חתימת ידיהם אבל אם ידעו כולם קודם שכתבו כא אפילו אם לא העידו בפני ג' כאחד אלא בפני כל אחד ואחד לבדו כשר. כב שלשה שישבו לקיים השטר וקרא ערער על אחד מהם עד שלא חתמו מעידים עליו וחותם ופי' רש"י עד שלא חתמו השנים יכולין הן להעיד על השלישי שהוא כשר ויחתום עמהם ואם כשחתמו יצא הערער אין יכולין להעי' עליו להכשירו שהן נוגעין בעדות מפני שגנאי להם שיחתמו עם פסול ודוקא שיצא עליו ערעור שהוא גזלן והעידו אלו השנים שעשה תשובה והשתא איכא נפקותא בעדותן אבל אם ב' אומרי' גזל ואלו השני' אומרים לא גזל אין נפקות' בעדותן שכל תרי ותרי ספיקא דרבנן ופסול מספק ואם יצא עליו שם פסול משפחה כגון שלא נשתחררה אמו והוא עבד אפי' משחתמו מעידין עליו שאינו אלא גלוי מלתא וסופו להתבר' ולאו עלייהו סמכי' ולפי זה ב' מן השוק יכולין להעי' עליו אפי' משחתמו אבל ר"ח ור"י פירשו משחתמו אפילו ב' מן השוק אין יכולין להעיד עליו דכיון דלאחר שחתמו השנים יצא עליו הערעור הרי נתבטל ועד הראשון שנועדו לקיימו והלכך אינו מצטרף עמהם אא"כ ישבו פעם אחר' אבל אם יצא הערעור קוד' שחתמו השנים ובאים שנים אחרי' ואומרי' שהוא כשר לא נתבטל ועד הראשון כיון שהוכשר קודם שחתמו וחותם עמהם ודוקא שבאו לפוסלו בגזלן או בשא' עבירו' והב' האחרוני' מעידין עליו שעשה תשובה כדפרישית אבל אם באים לפוסלו בפסול משפח' ונתברר השתא שהוא כשר אפי' אם משחתמו באו לפוסלו יכול לחתום עמהם אחר שהוכשר שהוברר הדבר שלא היה

ד"מ

הכי לדמשמע בפ"ב דכתובות גבי ג' שישבו לקיים
קיום הרגיל מוכיח שהם ב"ד וכן בפ"ז הם בורר
שתנמייא וכו' ולא דמי לנמי' דאמרי' בהשולח גבי
וחתימי הכי וכו' דהתם כיון שמסרו דבריו לדייני
שהותנין אינו אלא לראיה בעלמא אבל
בקיום זה השט' ישיבתן עד שעת חתימתן
הן עדי' ולא דיינין ואח"כ כתב ויש לדון
ולומר דהכי ה' לא העיד אחר בפניה' אלא
הם בעצמם היו מכירין חתימו' ונעש' עדי'
ודיינין בבת אחת דדרבנן עד נעשה דיין
בבת אחת כדאמרינן בפ"ק דגיטין גבי
בפני כמה עיקנו לה ועי"ל דכיון שהם
עצמ' עדי' אף אם לא יהיו דיינים יכולין
לכתוב עדות' על השט' והיו כמי שנחקר'
עדותן בב"ד וכל שכמו' לקיי' חתימתן של
אלו בהכי הני ויקבלו ב"ד עדותן מפי
כתב זה כיון דקיו' שטרו' דרבנן והם חתמו
עדותן ונתנוהו לבע"דין נעש' כמי שנחקר'
עדותן ולא אמרי' קיום שטרות בג' אלא
כשהעדי' או אחרי' מעידין בפניהם וחזר

היה פסול משלם ולא נתבטל וועד מושב הראשון כלל: **כג** שלש שישבו לקיים השטר ומת אחד מהם קודם שחתמו צריכין לכתוב במותב תלתא כחדא הוינא וחד ליתוהי שלא יטעו לומר קיום שטרות בשנים ופי' התוספות דוקא לכתחלה קאמר טוב הוא שיכתבו כך אבל אם לא כתבו וחד ליתוהי וכתבו במות' תלתא כחדא הוינא כשר ואי' כתבו במותב בי דינא הוינא והזכירו בו שהיה הענין בפני מומחה שידוע הוא שלא היה טועה לומר קיום שטרו' בפני שנים אפי' לכתחי' לא היה צריך לכתוב וחד ליתוהי והרמ"בם כתב אפי' כתוב בו בי דינא צרי' לכתוב וחד ליתוהי ואם יש בו משמעות שמוכיח שהיו ג' כגון ואמר לנא פלוני ואמרי' ליה תולא צריך: **כד** שטר שאין כאן מי שיכיר חתימת העדים אם יש כאן שטר שקראו עליו ערער ונתקיים והוא חתום באותם עדים עצמן וכדמין החתימות והם דומים מקיימים את זה מתוכו כתב ה"ר"מה דוקא שקרא עליו ערער והוחזק דאז דקדקו בקיומו ולא קיימוהו אא"כ נתברר להם חתימת עדיו אבל קיימוהו בלא ערעור לא וא"א הרא"ש ז"ל פירש כיון שנתקיים אפילו לא קראו עליו ערעור אפ"ה מקיימין מתוכו שודאי לא קיימוהו אא"כ עמדו על חתימת עדיו והאי דנקט קרא עליו ערער אורחא דמלת' נקט שלא היו רגילין לקיים שום שטר בלא ערעור ואם אין כאן שטר מקויים שיהא דומה לו אם יש כאן שני שטרי שדות או ב' כתובות חתומות באותן העדים וזה דומה להם מקיימין אותו מתוכן אבל מאחד לא וכגון שאכלו' בעליהם ג' שנים בשופי בלא ערעור והוא שיצאו שני השטרות מתחת יד אחר ולא מתחת יד זה שבא לקיי' השטר דשמא זייף מתוכם ודוקא בכי האי גונא שאין מכירין החתימות בטביעות עין חיישינן שמא זייף מתוכם אבל אדם אחר שיש לו שני שטרות מחתימת שני עדים שוות וניכרות בטביעות עין כשרים ולא חיישי' שמא זייף אחד מהנך חבירו ופירש הרמ"ה דדוקא שני שטרי שדות או שני שטרי כתובות שאכלה פירו' של המחזיק ג' שנים בשופי וכן כתובות אשה שישבה תחת בעלה ג' שנים בשופי מעידין ששט' כשר הוא אבל ב' שטרי חובות אחרי' או ב' שוברין אם לא נתקיימו אין מקיימין מהן דליכא מידי דמחזיק להני שטרי דאפשר דזייפינהו מריהו ולא ידעי בהו דהנך דליתבעינהו מיניה וכתב עוד דהנך שני שטרות שמקיימין צריך שיהיו ביד שני לקוחות אבל אם הם ביד

לוקח

קסט

התם אח"כ מעלמו ואינו מגיד שקר שהרי עמהם היה בשעת גמר הדין עכ"ל : **כד** שטר שאין כאן וכו' ב"י שם (דף ג' ושם הגמ' עד שעי' כ"ס) א"ר אסי אין מקיימין את השט' משטר שקר' עליו ערער אא"כ הוחזק בב"ד אמרי נהרדעי אין מקיימין את השט' אלא משטרי שתי שדות או שתי כתובות והוא שאכלום בעליהם ג' שנים בשופי

בגט"נ וכו' גם דברי התו' והר"אש שכתבו בגט ר"ת ובמרד' ב"א' טעם הדברי' בארך וכתב הר"אש ומדבריו נלמוד דמי שיש לו ג' שטרות בחתימת ג' עדים שאין לקיימן אלא בטביעות עין ולא בדימוי עכ"ל : **וכתב** הס"ג על דברי ר"ת וק"ל שהרי רבא מעיד בחתימתו בפ' גט פשוט ולאו קושיא הוא דאכן הכי אמרי' דלא שכיח

לוקח אחר לא חשיבי אלא כשטר אחר דכי היכי דאיכא למיתלי בחד שטרא ה"נ איכ' למיתלי בתרי ולא נהירא לי דכל היכ' דיוצא מיד אחד לא חיישי' שמא זייף כיון שאינו מצוי אצלו אלא היינו טעמא דבעינן שני שטרו' דאיכא למיחש שמא אותו עצמו שאנו מקיימין מתוכו שמא מזויף הוא ובתרי לא חיישינן שיהו שניהן מזו' פין תדע לך שהרי משטר אח' מקיים מקיימין אפי' יוצ' מתחת ידו כיון שידוע שאינו מזוייף ולא חיישינן שמא כוון וזייף וכיון דהכי הוא אפי' ב' שטרו' היוצאין מיד לוקח אחר מקיימין מתוכן:

כה כתב הרמ"בם ב"ד שכתבו במותב תלת' הוינא ונתקיים שטר זה בפנינו הרי זה מקוים אע"פ שלא פירשו באיזה ענין נתקיים אם העידו העדים בעצמם על חתימתם אם שהעידו אחרי' עליהן **כו** שאין חוששין לבית דין טועין שמא טעו וכבר נהגו כל בתי דינין בישראל שיכתבו הדרך שנתקיי' בה השט' בפניה' **כז** ולעול' אין בית דין בודקין אחר ב"ד אלא מחזיקין אותן בחזקת בקיאין שלא יטעו אבל בודקין אחר העדי' ע"כ צריך שיהיה הקיום סמוך לחתימ' העדים **כח** ואם הוא רחוק מהם אפי' שיט' אחת פסול פן יחתוך העליון ויעשה השטר ועדיו בשיטה אחת דק"ל שהוא כשר והקיום מקיים ואם הרחיקו הוטלאוהו טיוט' כש' דב"ד לא חתימי אטיוטא וכתב א"א הר"אש ז"ל הא דהרחיקו פסול דוקא הקיום שאין מקיימין על פיו אלא על פי עדים דכיון שאין ריעותא בין שטר לעדי' אין לפסול אלא מהריעותא ולמטה **כט** כתב הרמ"בם שטר הבא הוא ועדיו על המחק והקיום על הנייר אין מקיימין אותו מדייני הקיום אלא מעדים של מעלה דשמא היה הקיום רחוק מהשטר הרבה והיה הריוח מלא שריטות של דיו וחתך נוף השטר ומחק

כלומר בשפקט ולא בערעור זו היא גירס' רי"ף וכתב הר"אש שאיכא כבוכס דמלתא דפסיק' היא דמאחר שמערערין עליו לומ' שהוא מזוייף הילך יקיימו מתוכו מאי אולניס מזה שרוצי' לקיים ממנו והר"ן קירן דה"דא כיון דהא' שמערע' מקיימין ממנו קמ"ל דלא ולפי גיר"ז משמ' דטעמ' שקרא עליו ערער · אבל לא קרא עליו ערער מקיימין ממנו ואע"פ שלא הוחזק בב"ד ואתו נהרדעי לפרושי דכי אמר דמשטר שלא קרא עליו ערער מקיימין ואע"פ שלא הוחז' בב"ד דוק' מב' שדות וכו' אבל משט' אח' אין מקיימין אא"כ נתקיים בב"ד ומדברי רש"י כל' שגור' אין מקיימין אלא משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד שכך כתב אין מקיימין את השטר מתו' שטר אחר אלא א"כ קרא ערער על אותו שטר והוחזק בב"ד ע"י עידיו דאי לא קרא עליו ערער חיישי' דילמ' ההוא נמי מזוייף הוא עכ"ל : והרמ"בם פ"ו מהלכו' עדות כתב אין מקיימין השטר משטרות אחרות אלא משתי' שטרו' של שתי שדות וכו' וכן מקיימין השטר משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד מקיימין ממנו לבדו כמו שמקיימין משטר שתי שדות או משתי כתובות · וכתב הר"ן שדעת הרמ"בם כדעת הרי"ף וכ"כ בנ' כ"ב מ"א ולי נראה שהרמ"בם גורס כרש"י והראיה דלגרי"ף ר' אסי אמר בלשון שלילה אין מקיימין משטר שקרא עליו ערער וכו' דמשמע הא לא קרא מקיימין אף על גב דלא הוחזק והרמ"בם כתב מקיימין השטר משטר שקרא עליו ערער והוחזק דמשמע דוקא משום שקרא עליו ערער והוחזק הוא דמקיימין הא לאו הכי לא ועוד שהר"אבד כתב וכן מקיימין השטר וכו' א"א אין הגירסא שלנו כגירסא שלנו והר"ן אחר שכתב גרי"ף קוד' שיכתוב גרש"י כתב אבל הר"אבד כתב דלעולם אין מקיימין את השטר משטר אחר ואפילו הוחזק אלא משנים ושני שדות שאכלום בעליהם בשופי שלשה שני' כהוחזק בב"ד דמי הילכך אין מקיימין אלא משנים או שהוחזק כל אחד מהם בב"ד או שאכלום בעליהן לכל אחד ג' שני' עכ"ל נראה מדברי הר"ן דהר"אבד גרים כגרי"ף דא"לתה ה"ל לכתוב שברת הר"אבד אחר גרש"י ועוד שמדברי הרא"בד נלמוד דלא קפיד אקר' עליו ערער כדקפיד רש"י וכיון שהר"ן כותב שגירסת הרמ"בם כגרי"ף א"כ נראה קאמר הר"אבד אין הגירסא שלנו כגירסא שלנו אלא ודאי הר"אבד סובר דהרמ"בם גרים כרש"י והר"אבד נוטה גרים כגרי"ף וה"פ השגתו דהר"אבד אין מקיימין משטר שקרא עליו ערער אא"כ הוחזק אבל כי לא קרא עליו ערער אע"פ שלא הוחזק מקיימין ממנו ואתו נהרדעי לפרושי ברבי אסי שני דברי' חדא שכל מה שמזכיר ר' אסי שטר אין כונתו שטר אחד לבד אלא שני שטרות: שנית דהא דמשמע מדבריו דכי לא קרא ערער אע"פ שלא הוחזק מקיימין היינו דוקא כשהן שטרי שדות או כתובות ואכלום בעליהם בשופי ג' שנים דה"ל כאלו הוחזקו אבל משטרות אחרות לא כמו שיתבאר בס"ד והר"אש גרים גרש"י ומ"ש רבי' בשמו שמפרש דערער לאו דוקא אלא אורחא דמילתא נקט כן כתב גם אהא דא"ר שנים שהיו חתומי' על השטר ומתו וכו' ואם יש עדים שהוא כתב ידו או שהיה כתב ידו יוצא ממקום אחר משטר שקרא עליו ערעור והוחזק בב"ד אין נאמנין · ואפשר לומר עוד דלרבותא נקט קרא עליו ערער דהא איתרע טפי ממי שלא ערערו עליו דהיכ' לנימר טרח וכיון וזייף אפ"ה כיון דמקויים הוא מקיימין ממנו ומי' כיון דרש"י והרמ"בם סברי דבקרא עליו ערער דוקא הוא דמקיימין מיניה אבל אילא קרא עליו ערער אף ע"ג דמקויים הוא אין מקיימין ממנו וגם הרמ"ס קבור כן כמו שכתב רבי' בשמו הכי נקטינן : ואם אין בעל השטר מקיים שיכול לומר גו אם יש כאן ב' שטרי שדות או כתובות חתומות בחותם עדים וזה דומה להם מקיימין אותם מתוכם אבל אמר לא וכגון שאכלום בעליהם ב' שנים בשופי בלא ערעור היינו מילתא דנהרדעי שכתבתי בסמוך : וכ"ש והוא שיצאו שני השטרות מתחת יד אחר וכו' גם זה אלא דנהרדעי אמר בר קטינא וביוצא מתחת יד אחר אבל מיד עצמו לא מ"ט מתחת ידו דלמא דלא זיופי זייף מתחת יד אחר נמי דילמא אזל ואחא זייף כולי האי לא מצי מכוון והרא"ש מיוחד דזיופי זייף השתבל בכתב של אותן שטרות וכיון ומקום הוא עצמו את השלישי לנחת שהן הנחקמו אבל הרמ"בם כתב דיוצא מתחת ידו הייתו עומדת היא לחיים כמה הוא זייף את הכל וכתב הר"ן דלפי דעת הרמ"בם גם אם לאחזיק שטרות שהוא מוציא מקיימות בב"ד מקיימין מהן אפי' מתחת ידו אבל מתו אלא שכתבתי דהרמ"בם גורם כרש"י לא קשיא מידי ע"כ ודאי דמשמע דכל דמקויים ומוחזק בב"ד מקיימין ממנו אפי' שטר אחד מקרא עליו ערער וכו' : ומ"ש ודוק'

לניטעי כשמקיים החתימ' בטביע' עין כי היכי דשכיח לניטעי כשמקיימין ע"י דימוי חתימה לחתימה וכיון דלא שכיח לניטעי בטביע' עין לא חיישי' לזיופא : והקשה הר"אש דכיון דחיישי' דלמא זייף א"כ אם העד סופר אפי' ביוצא מתח' ידי אחר הילך נקיים אפי' משתי שדו' כיוש שמא זייף מספרו ותירץ דליכ' למיח' לזייף אלא מחתימ' יד העדי' אבל מתוך הספ' אין אדם יכול ללקט האותיו' יחד ולזייף והבי' הוכחה לזה וכ"ל ראי' **כז** מהירושלמי שכתבתי בסמוך דנשמע דוק' אלין ספרי דאסי שהוא חתימ' שמו הוא דמקיימי' אבל לא משא' הספ' טעמ' לפי שדרך בני אדם לחתו' שמם בשיטה מכתיבת' : והמרדכי האריך בזה עיין עליו : ופי' הרמ"ה דדוק' ב' שטרי שדות וכו' כ"כ נ"כ הר"ן וטעמא דמסתבר הוא : **וכתב** עוד דהכי שני שטרות וכו' כ"ל פי' דברי הרמ"ה דכי היכי דאיכ' למיתלי בחד שטרא שהוא ג"כ מזוייף ולפי' אין מקיימין משט' אחד ה"נ כששני שטרות יוצאין מיד לוקח אח' איכ' למיתלי שאותו לוקח זייף שניהם ואין מקיימין אלא משני שטרות היוצאין מיד ב' לקוחו' ורבי' הבין בדבריו דה"ק דכי היכ' דאיכא למיתלי בחד שמא בעל השטר הזה שאנו באים לקיימו רמה אותו שטר וכיון וזייף ה"נ איכא למיחש שכיון לחתום בחתימת שני השטרות אבל כששני שטרות יוצאים מיד שני לקוחות כולי האי ליכא למיחש שראה שני השטרות ביד שני הלקוחות וכיון לחתום בחתימת שני השטרות ולפיכך כתב ולא נהירא לי וכו' שאין הטעם משום שמא כיון וזייף אלא שמא השטר שביד הלוקח מזוייף הוא ובתרי לא חיישינן : **כח** כתב הרי"בם בשם קה"ן ירושלמי בפ"ב דכתובות למדין מספר מונה כגון דאמרי אילין ספרי דאסי ובאילין אגרתא נריכה ופירש דה"ק למדין ומקיימין שטר מספר ידוע לאיזה סופר שמחה מקיימין חתימתו מהספר ההוא אבל **כט** באגרת יש לספק אם סומכין עליה לקיים חתימתו לפי שאין אדם מוסר בתיקון שכתיבה והיא מסתכית לפי הקולמוס והנחן עכ"ל והר"ן פירש כגון אילין ספרי דאסי כלומר שכתוב בו ספר זה כתב אסי והרי שמו חתום שם : **כה כו כז** כתב הרמ"בם ב"ד שכתבו וכו' כ"ל שלמד כן מדאמרינן בפ"ב דכתובות (דף כא) ההוא שטרא דאתקיים בי דינא דעד שמואל והוה כתיב נזדמנא רב ענן ואסהיד אחתימות ידיה וכו' ואסיקנא דהאוא שטרא דיתמי הוה ואם שמואל לבית דין טועין והכר שמואל דילמא איכא דס"ל כרבי הבר לאעביד רווחא כי היכי דלא נפסדו יתמי ונראה שהרמ"בם מפרש שמן הדין לא היה צריך לכתוב הדרך שנתקיים בה אלא שאם שמואל שמא הבית דין היבא לפנין שטר זה יאמר דילמא ב"ד שקיימוהו טועין הוו ולא אחזיקו כמקויים אחר שלא נתבאר בו הדרך שבו נתקיים והבר אם אכתוב כרבנן דילמא איכא דס"ל הלכה כרבי וכו' והובר הרב ז"ל דמדאמרינן ואם שמואל חששא בעלמא היתה אבל מן הדין לא היה צריך לכתו' הדרך שבה נתקיים השטר ומ"ש ולעולם אין ב"ד בודקין וכו' בסוף יש נוחלין אסיקנא בי דינא בתר בי דינא לא דייקי ודברי הרמ"בם הם בפ"ו מהלכות עדות : **כח** צריך שיהיה הקיום סמוך לחתימת העדים וכו' פרק גט פשוט (דף קסג) אמר רב לא שנו דהרחיק העדים הכי שטין מן הכתב פסול אלא בין עדים לכתב אבל בין עדים לקיום אפילו טובא נמי כשר מ"ט בין עדים לכתב דילמא מזייף וכתב מאי דבעי וחתימי סהדי בין עדים לקיום נמי מזייף וכתב מאי דבעי וחתימי סהדי דמעייע ליה א"ס בין עדים לשטר נמי מעייע ליה אמרי עדים לטיוטא חתימי בין עדים לקיום נמי אמרי ב"ה דיכא לטיוטא לא חתמי ולימא דילמא גייז לעילא ומחק ליה לטיוטא וכתב מאי דבעי ומחתים סהדי והגר רב שטר הבא הוא ועדיו על המחק כשר הסבר כל כה"ב אין מקיימין אותו מן הקיום אבל אלא מן העדים אבו ודרבי יוחנן אמר לא שנו שאם הרחיק שתי מפני שיטין כשר אלא בין עדים לכתב אבל בין עדים לקיום אפילו שטה אחת פסול דילמא גייז לעילאי וכתב הוא ועדיו בשטה אחת והקשר דשטר הבא הוא ועדיו בשטה א' כשר · ובכל דידיה רב ודרבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן · ומשם זו והלי היא ואורייתא קמשר דלאמר בגמ' הרמיקו העדים מהכתב שטה א' בכתב שטה א' כשרה שטה א' ולאו חייא כלו' כה לא לא מני ליזייפו דכיון דאיכא אלא אוקמי אי בעינן שטה ושני אוירין אלו שני אוירא א' וג"כ דכיון דרוב הפוסקים פסקו דהבכרת עדים כי הכתב פסול לאותן כפי בעינן ב' אוירין הכי שיטין ג"ע ב' ודאי קילותם כי הדבר עוד לאדיך כמו לעולם ולמעה כמו בהכי שיטין צריך עוד אויר פליגי בין שטה לשטה : ודע שהרי"ף והר"אש לא הזכירו כלל שתמה ונתן הכא"מ על

ומחק השריטות וכתב השטר הוא ועידיו על המחק ל חתם בכת' קודם שנעשה גזלן ונעשה גזלן הוא אינו יכול להעיד על כתב ידו אבל אם אחרים מעידין שמכירין חתימתו וראוהו קודם שנעשה גזלן כשר אבל אם לא ראוהו עד אחר שנעשה גזלן לא דאיכא למיחש שמא עתה זייף והח"ס · חתם בכתב עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו הוא אינו יכול להעיד על כתב ידו אבל אחרי' מעידין עליה אפי' לא ראוהו עד שנעשה חתנו שזה אינו חשוד לזייף שאינו פסול רק מחמת קורב' חתם כשהיה בריא ונשתתק הוא אינו יכול להעיד על כתב ידו אבל אחרים מעידין עליה לא עדות זו שמעידין על חתימת ידי העדים לקיים השטר א"צ עדו' גמורה שהקילו חכמי' בקיו' שטרו לפיכך אפי' קרוב כשר לכך כיצד שטר שעידיו ראובן ושמעון ובא בנו של ראובן ואמר זה כתב ידו של אבי ובא בנו של שמעון ואמר זה כתב ידו של אבי הרי זה בעדים ואם יבא להם שלישי שמעיד על שני החתימות מקיימין על פיהם לב ולא עוד אלא אפי' מת האב בעוד הבן קטן יכול להעיד על חתימת אביו אחר שיגדיל להצטרף עם אח' כשר וכן יכול להעיד על כתב יד אחיו או על כתב יד רבו שהכיר בקטנותו ודוקא אלו שרגיל עמהן אבל על כתב יד אחר אינו נאמן להעיד בגודלו שהכיר אותו בקטנותו לג ב' חותמין על השטר ומתו ואין כתב ידם יוצא ממקום אחר ובאו שנים ואמרו כתב ידם הוא זה אבל קטנים היו או פסולין היו הרי אלו נאמנים וקורעין השטר ואם כתב ידם יוצא ממקום אחר משט' מקויים בב"ד אע"פ שלא קרא עליו ערעור אין נאמנין ופי' התו' הא דאין נאמנין דוקא כשאומרים פסולין היו כשחתמו ועכשיו הם כשרים שאין באין לפסול העדי' אבל אם הם באים לפסול העדים שאומרים עכשיו הם פסולין נאמנים אע"פ שכתב ידם יוצא ממקום אחר דלא עדיפי עדים החתומין ממה שהיו עומדין לפנינו דהוו מצי אמרי פסולין הן ואדוני אבי ז"ל

כתב

דברי רב דס"ל דר"י אבל מאי דאיתמר אליבא דרב פליג ואם כן אפילו בי דיכא אמרי' דמתני' אטיוטא · וכן כתבו התוספות לאחד מהתירוצין וכן כתוב בהגהות אשירי בשם ר"י אבל הרמב"ם סובר דלא פליג רב ורבי יוחנן אלא בשטרא שהוא הוא ועידיו בשיטה אחת דלרב אם הרחיק שטה אחת כשר בלא טיוטא דליכא למיחש דילמא נייז לעיל אי וכ' הוא ועידיו בשטה א' דהשט' שהוא הוא ועידיו בשטה אחת פסו' ולר"י כשר הילכך הרחיק שטה אח' בלא שריטות פסול אבל בהרחיק הקיום שתי שטין לכ"ע אי מטייט ליה כשר אי נמי ס"ל כתירוץ שני שכתבו התוס' דלא פליגי אלא רב איירי בטיוטא ורבי יוחנן איירי בלא טיוטא ולפי' כת' בפ"כ"ז ממגלים ונוס פתם טייטו כשר דבי דיכא לא מתמי אטיוטו' וכתבו התו' בשם ר"ת דהאי טיוט' היינו שיגלה כל הרוח שריטות דין דאין כפרה שימל' שחלק דין שאם ל"כ יש לחוש שמא היה שם שטר אחר וקיימוהו והוא כ'שטר זה בגליון של מעלה ומחק העדים והרי הקיו' מקיים אותו וכן כתב הרמב"ם בפ' המכר : וכתב א"א וכו' כ"כ ה"הג בפ' הגזל' בשם המפרשים וכן כתו' בתשו' הרמב"ן סי' ל"א וכבון הוא : כט כתב הרמב"ם בפ' הגזל' שטר שבא הוא ועידיו על המחק וכו' הודא לטעמיה דלא פליגי רב ור' יוחנן אלא בשטר שבא הוא ועידיו בשטה א' אבל בשאר דברים מודי ליה לרב וא"כ הא דאמרי' בה"ג אין מקיימין אותו מן העדי' שבו וכו' לכ"ע היינו וים לתמוה על רבי' נמה כ"זה בה' הרמב"ם דהא בגמ' איתיה ואי משום דמדברי הרי"ף והרא"ש משמע דלא ס"ל הכי לא כתבה בהתם גם היה דבסמוך ובי' דיל' אטיוטא לא מתמי לא ס"ל נמי כתבה התם אלא בש' הרמ"ב ד ואם אין הנייר שחלק מספיק לכתו' הקיו' כ' הרמ"ב בפ' הגזל' שיכתבוהו במון לצד השטר או מאחוריו כנגד שכתב וכתב ה"הם שיכתבו בקיום שהשטר כתוב מאחורי הקיום וכנגדו ואז אין לחוש לכלו' וכ' עוד שכתוב בעיטור בשם גאון והיכא דליכא בנייר כדי לכתוב בו קיום מוספף ביה נייר אחריכא וכתיב בקיום וקיומיה מוספף בגויה וכתיב ביה הכי' מובסק ע"כ גם וכ"כ בהגהות מרדכי בסוף בתרא' ואיכא יודע אי זה הי' מובסק ויעיל א"אב יכתבו הדייני' מחתימות ידיהם אי זה דבר בגוף השטר ואם יזייף כדמה כתיבה לכתיבה ולא תדמה אבל כל אלו השיגגין הרי הן יכולין לחזייף ודברי הרמב"ם עיקר עכ"ל : כמה דרכים בקיום השטר הרמב"ם כתב ג בפ' וט' עדות ה' ובהגהות מרדכי דסוף בתרא כתוב בשם העיטור שבע' וכ' עוד ואי לא כתב אלא במותב תלתא הוינא ואתקיים שטרא דנן קדמנא הרי הוא מקויים עכ"ל וכיוצא בזה כתב הרמב"ם וכת' דמ"מ טוב לכתוב הדרך שבו נתקיים השט' ודאיתי קיום שטר מספרד ואין כתוב בו אלא אתקיים שטרא דנן קדמנא : ל חתם בכתב עד שלא נעשה גזלן וכו' ברייתא בסוף מי שמת (דף קנג) הובאה בהלכ' ובפסקי הרא"ש פ' זה בורר היה יודע לו בעדות עד שלא נעשה גזלן ונעשה גזלן הוא אינו מעיד על כתב ידו אבל אחרים מעידים על כת' ידו והקשו איכו לא נוסינן לאחריני משמני ופרש"ב והלא שמא הוא עצמו חתם קיום שקר ואיקיימנא בשהוחזק כתב ידו בב"ד ופרש"ם כגון שהוחזק בספק בב"ד בטרם היותו גזלן דהשתא אלו מעידין שחתמו בספק זה וקיימו השטר מקמי דהוי הא נגרא גזלן והשיה בעת' היה הוא נאמן נו' זה כתב ידי והשתא ליכא למיפרך איכו לא מהימנן לאחריני משמני דהכי אמריני אכתב ידן הם מעידים ולא אכתב ידו והשתא מקיימא וקאי מעילא והתו' כתבו כגון שהוחזק כת' ידן בב"ד פרש"בם שכתוב בו הספק ואין נרא' לר"י אלא ה"ם הוחזק כתב ידו בב"ד שראו ב"ד כתב ידו קודם שנעשה גזלן דליכא למימר שאח"כ חתם וגם הרי"ף כתב וקא פרשי רבנן כגון שהוחזק אותו שכתב עליו בב"ד קודם שיעשה גזלן וכן כתב הרא"ש וכ"כ הרמב"ם בפי"ד מה'עדו' ומשמע דב"ד לאו דוקא דה"ה לראוהו עדים קוד' שנעשה גזלן מהכי דתו ליכ' למיחש כזיופא וכן נר' מדברי רבי' שכתב וכ' ודאוהו קודם שנעשה גזלן : כתוב במפרים ה"ז וכן הדין בעד זומם · וכתבו התוס' יש להסתפק אם נפסל בשאר עבירו' שאינו זומם אם נפסל בכך עכ"ל : חתם בכתב עד שלא נעשה חתנו וכו' ג"ז שם סוף הבריתם ואמר רב יוסף בר מניומי שמעת"י שלא הוחזק כתב ידו בב"ד אחרים מעידים על כתב ידו כפי שפסלות הקרובים אינו לפי שאינם נאמנים כי היכי דתקשי לן איכו לא מהימני אחריני אלא פיסול' הוא נשו' גזרת מלך שגזר שעדות הקרובים אינה כלום וכיון שכן ליכא למיחש שמא עתה זייף ותחם וכבר כתבתי בסימן ל"ג שכן כתב הרמב"ם והכי נקטינן ודלא כרבינו אשר שכתב במרדכי שצריך שידעו חתימתו קודם שנעשה חתנו וכמו שכתבתי כן נרא' מדברי התוספו' לא שכתבו שמכאן יש ללמוד שאם היו ב' מעידים ואחר כך נעשו קרובים ואחרים מעידים על כתב ידן שמכירין אותו ולא חיישינן שמא היום חתם עכ"ל :

ודע דהא דמכשרינן התימ' קרוב אעפ"י שהשטר יוצא לפני ב"ד בזמן שהם פסולי' לפי שהעדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותן דמי וכיון שבשעה שחתמו כשרים היו ה"ל כאלו קבלו ב"ד עדותן באותה שעה ועדים המעידים על חתימתן כאלו הם מעידים שראו שב"ד קבלו עדות אלו בשעה שחתמו ונגמרו הדין על פיהם ולפי דע' הרי"ף בפ"ד אמין שאכתו' בסוף סי' זה כ"ל לב דהיינו דוק' כשהשט' יוצא מתח' יד אח' אבל ביוצ' מיד העדי' לא ה"צ כמי שנחקרה עדותן ואם בעת שמוציאין השט' הם קרובי' השט' פסול : (וכ"פ נעזות ע"פ בקנין וע"ל סי' ל"ג) : חתם כשהיה בריא וכו' כן כ' הרא"ש ריש מי שאחזו : לא עדות זו שמעידין על חתימת ידי העדים וכו' שטו בכמה מקומות דקיום שטרות דרבנן מהם פר' ב' לב דכתובות (דף כח) תנן ואלו נאמנין להעי' בגדלן מה שראו בקטנן נאמן אדם לומר זה כ' ידו של אבא וזה כת' ידו של רבי וזה כתב ידו של אחי ובגמרא אמר רב הונא בריה דרב יהושע והוא שהיה גדול עומד על גביו כלומ' מעיד עמו ואמרי' בגמ' דהיינו טעמא דמהימני הכי דכיון דקיום שטרות דרבנן הימנו' רבנן בדרבנן ופרש"י דכיון דקיום שטרות מדרבנן דמדאורייתא לא בעי קיום דאמר ר"ל עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד : הימנוה רבנן בדרבנן בדבר שהוא מדבריהם האמינו ואין זה עוקר דבר מן התורה שהן אמרו והם אמרו הם שצריכין קיום העדות. והם הכשירו בו את אלו וכ' הר"ן ומיהו כי אצטריך להאי טעמ' היינו משום פסול קטנו' אבל משו' פסול קורבה לא והכי מוכח בגמ' דאמרי' ואי אשמועינן רביה משום דאית ליה אימתא וכו' ולא אמרי' משום שהוא רחוק הילכך הוי גדול דעלמא בהדיה אע"פ שהוא קרוב נאמן דעידי קיום אע"פ שהם קרובים לעידי השטר כשרים : ומ"ש רבינו ודוקא אלו שרגיל עמהם וכו' כן כתב הרא"ש בפרק המוכר והכי כמו אמרינן בירושלמי תני ובלבד דברים שרגילים בהם כלומר דאלו הג' שהוא תמיד אצלו ורגיל אגבם אבל בחיים דעלמא אפילו אם היה רגיל אצלו אינו הפו' רגילו' עכ"ל הרא"ש ז"ל : לג שנים החותמים על השטר וכו' שם (דף יט) תנו רבנן עדים שהיו חתומים על השטר ומתו ובאו שנים ואמרו כתב ידם הוא זה אבל אנוסים היו קטנים היו פסולי עדות היו הרי אלו נאמנין ואם יש עדי' שהו' כת' ידם או שהי' כת' ידם יוצ' ממקו' אח' השט' שקר' עליו ערע' והוחז' בבית דין אינם נאמנים · אינם נאמנים ומנבינן ביה אמאי תרי ותרי ניכנו אמר רב נחמן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מארים וכת' הר"ן דהא דאמרינן דכשאין כתב ידם יוצא ממקום אחר הרי אלו נאמנים מתברא דקרעינן לי' לשטרא דנאמנין לגמרי משמע ומיהו אי טעין דנקבע ליה זמנא לקיומי שטרא יהבינן ליה ואי מקיים ליה לא קרעינן ליה אבל כל היכא דלא טעין קרעינן ליה ולא חיישינן דלמא משכח סהדי לבתר וליזמנא אוחרי ומקיים ליה כיון דאפילו משכח הוה ליה תרי ותרי הרשב"א ז"ל עכ"ל : וכתוב בהגהות אשירי בשם ר"ת כ"ל דהשמיד הברייתא בעידי שובר פי' כגון שנים שחתמו על שובר ומתו ושנים אחרים אומרים קטנים היו וכו' ולכו מחזיקין עידי השובר בחזקת כשרו' ונוקי ממונא בחזקת הלוה שיש לו השובר ולהכי קתני אין נאמנים דאוקי תרי בהדי תרי ואוקי עידי השובר על חזקתם והממון בחזקת הלוה עד כאן לשונו : ומ"ש רבינו משטר מקויים בבית דין אף על פי שלא קרא עליו ערער כן כתב הרא"ש שם ירושלמי דקדם עליו ערער לאו דוקא דהוא הדין נמי אם הוחזק בלא ערער דכיון דמקויים בבית דין הוא בתר כי היכא לא דייקינן דודאי לא קיימוהו עד שנתברר להם שהוא חתימתן אלא שבינייהם לא היו נוהגים לקיים חתימות העדים בבית דין בלא ערער וכבר נתבאר בסימן זה שאין כן דעת הפוסקים : ומה שכתב רבינו ופירשו התוספות הא דאין נאמנים וכו' שם והרא"ש כת' ולי נראה דאפילו אי אמרי פסולי עדות הם גם עכשיו לא מהימני לפסול השט' דהרי גן הדין אף על פי שכת' ידם יוצא ממקו' אחר היה לנו להאמין לאחרונים דהרי אינם באים לזייף חתימתם אלא מגרעין השטר בפיסול אחר והאי דלא מהימני היינו טעמא דהכן דהדי דכל שטר שנכתב ונחתם בלא שום פסול נחתם הילכך אפילו אי אמרינן פסולי עדות הם עכשיו לא מהימני לפסול השטר כיון דכתב ידן יוצא ממקום אחר עד כאן לשונו : והר"ן כתב והאי פסולי עדות ליכא לפרושי גזלנין דמי הכי אפילו בשכתב ידם יוצא ממקום אחר מהימני דאנופייהו דסהדי מסהדו אלא כי אמרי פסולי עדות היו שהיו קרובים בנשותיהם כלומר שהיכם מעידים על גוף העדים שהם פסולי' ואיכא נמן דאמר דהכא כדאמרינן גזלנין היו עסקינן ומשום

(נ"ס) והפוסקי' הביאו זה הירושלמי · תנוס דובנתגורא לא אינק גגך תנמא לא סגירא ליה הכי אי מהם המפרשים זה הירושלמי שאינן אחר ·

כתב ראפי׳ באין לפוסלו עכשיו אינו מועיל לגרע כח השטר כיון דכתב ידם יוצא ממקו׳ אחר (ז) ופרש״י הא דקאמר אין נאמנין לא דלהוי שטרא מעליא למיגבי ביה אלא דלא מקרעי׳ ליה ואי תפש מדידיה לא מפקי׳ מיניה ואפי׳ תפש בעדי׳ והדר האי ותבע מיניה לא מפקינן מיניה ודוקא מטלטלי׳ אבל מקרקעי לא מהני בהו תפיש׳ והר״ר יונה כתב דלא מהניא להו תפישה אלא לענין זה שאם התפישוהו ב״ד או (ס) שהתפישו הלוה קוד׳ שבאו העדים אינו מחזי׳ והרמ״ה כת׳ דאף תפיש׳ ב״ד (ע) לא מהני דאם התפישוהו ב״ד קודם הספק כשיבאו עדים האחרונים מוציאין מידו וא״א הר״אש ז״ל הסכים לדעת רש״י׳ • לד העדים שאין כתב ידם יוצא ממקום אחר ואומרים כתב ידינו הוא זה ואומרים מיד תוך כדי דיבור אנוסין היינו מחמת נפשות או קטנים היינו או פסולי עדות היינו מחמ׳ קורבה ונתרחקנו או מסר מודע׳ בפנינו או תנאי היה ברב׳ ולא ראינו שנתקיים התנאי הרי אלו נאמנים ואפי׳ עד אחד אומר לא היה תנאי ועד אחד אומר היה תנאי ולא נתקיים נאמן והשטר בטל כל זמן שלא נתקיים התנאי אבל אם אמרו שהיו אנוסים מחמ׳ ממון או שהיה שטר אמנה או שהיו פסולין בעביר׳ אין נאמנין לפי שאין אדם משים עצמו רשע ואפילו אם אומרים שעשו תשובה והם עכשיו כשרים דכיון שהעדות מתבטל על ידי שעושין עצמן רשעים אין להאמינם וכתב א״א הר״אש ז״ל נהי דאין נאמנין לבטל השט׳ מ״מ (פ) לגבי דידהו נאמנין דהודא׳ בעל דין כמאה עדים דמי וחייבין לשלם ללוה ההפס׳ שבא לו מכח חתימתן שהתמו׳ שקר מדינא דגרמי ואם
אומרים

אמתו לא על גופן של עדים הם מעידי׳ אלא על מנה שבשטר והיינו דנקט בברייתא ומתו ופרש״י הא דקאמ׳ אין נאמנין הם אלא דת״[illegible]ם היה כתב ידן יוצא ממקו׳ אחר אינם נאמני׳ פריך תלמוד׳ ומגבינן ביה כשט׳ מעליא ואמאי תרי ותרי ניכסו והסיקנא אוקי תרי לגבי תרי ואוקי ממונא בחזקת מלוה ופרש״י אוקי ממונא בחזקת מלוה בחזקת הלוה ואם קרקע היא תעמוד בחזק׳ הלוה ודקתני בבריית׳ אין נאמנין לא דלהוי שטרא מעליא למיגבי ביה אלא דלא קרעינן ליה ואי תפיס מידי והדר אתי׳ הלוי תבע מיניה לא מפקינן מיניה דאמרי אוקי תרי לגבי תרי וממונ׳ בחזקת היכא דקאי: לג וכת׳ הרא״ש והא דמהני תפיסה מספק כתבתיו בפ״ק דב״מ גבי הקפו כהן אין מוציאין מידו ומיירי בדתפס קודם שנולד הספק אי נמי שאני הכא שטוען ברים ומצאתי כתו׳ בשם ה״ר יונה דתפיס לא מהני מדאמרי׳ בפ׳ אלמנה גבי אלמנה שתפסה׳ דאמרי׳ לה מאן שם לך ולא מהניא תפיסה אלא מיירי הכא כשהתפיסוהו ב״ד או שהתפיס המלוה קוד׳ שבאו עדים והרמ״ה כתב דאף תפיסת ב״ד לא מהניא דאף אם התפיסוהו ב״ד קודם הספק (א) כשיבואו עדים האחרונים כדאמרי׳ בפ׳ חזקת הבתי׳ אכן מחתינן ליה ואכן מסקי׳ ליה ואפי׳ במטלטלין אמ׳ בב״ק דאיכא מועלת תפיסה׳ ב״ד דאמרי׳ התם נ״ש הכי ול״ש הכי אדרבה׳ במטלטלין לא כתבינן דילמא מתקפי קרקעי דמלוה ומייתי לך ספרי ומרע לשטרא וליכא לאשתכוחי מיני׳ מאמ׳ הא איכ׳ לאשתכו׳ אע״פ שכב׳ הורידוהו ב״ד חוזרי׳ ומוציאין ממנו אפי׳ במטלטלין ואין בכח ממש בכל אלו הדברי׳ דהסיק דאלמנה׳ שאני לענ׳ היירי שאני לענ׳ נכסי יתומי׳ בכתובת׳ ואפ״ה הוקרו הנכסי׳ דאמרי׳ אין שומא כלום ולא יאכו הנכסי׳ פרעות יתומי׳ ברפות׳ הוקרו והכא דאברכתא דקאמר אי מרע לשטר ואיכא לאשתכוחי מיניה מפקי׳ מיני׳ מיירי דמרע לשטרא בעדי׳ פרעון אבל אם היה מביא עדים להכחיש השטר כיון שתפס לא מפקינן מיניה כיון שטוען ברי׳ דלא אשכחן דלא מהני׳ תפיסה אלא בספק בכור וכן בבא בסוף החדש דכולו למשכיר דהכי אין לתופס טענת ברי אבל כל היכא שמוחזק במטלטלין טוען ברי׳ אין כח ב״ד להוצי׳ מידו עכ״ל: וכתב הר״ן ואיכא מאן דאמ׳ דדוקא בתפס שלא בעדים אבל בתפס בעדים מוציאין מידו כדאמרינן בר״ה מליעא דתקפה אחד בפניכו מוציאין אותה מידו ואי קימא לן אפ״ה תיפוק לי משו׳ מגו דאי בעי אמר לא תפיסנא י״ל דלאו קמא׳ ידענא בהכי סהדי דמהימני אפ״ה אבל הכא בעדי עסקינן כגון שגלה בטר בין פטרותיו ואינו יודע מה טיבו ברישא ונפקי׳ מיניה אפילו שלא בעדים דכיון דמודה דבהלי שטרה הוא דתפס האי ושטר׳ אפסה בעלמ׳ הוא עכ״ל: לד העדים שאין כתב ידם וכו׳ משנה שם (דף יח) העדים שאמרו כתב ידינו הו״אם אבל אנוסי׳ היינו קטני׳ היינו פסולי עדו׳ היינו הרי אלו נאמנין וכו׳ ובגמ׳ אמ׳ רמי בר חמא ל״ש אלא שאמרו אנוסי׳ היינו מחמת נפשות אבל אנוסי׳ היינו מחמ׳ ממון אינם נאמנין מ״ט לפי שאין אדם משים עצמו רשע • וכתוב ברמזים שאע״פ שאומרי׳ שחזרים בתשוב׳ אינן נאמנין • וכת׳ הר״ן דהא דנאמנין דוקא כשהגיד תוך כדי דיבור שאמרו אנוסי׳ היינו • אבל אחר תוך כדי דיבור לא מהימני דכיון שהגיד פוב אינו חוזר ומגיד וכן נר׳ מדברי התוספו׳ ועוד כתב דהא דאמרי׳ פסולים היינו היינו כשאומרי׳ שהיו קרובי׳ בנשואים ונתרחקו אבל אי אמרי פסולי היינו בפיסול׳ דגזלנותא לא מהימני דהא משוי נפשייהו רשעים וה״ל כאנוסי׳ היינו מחמת ממון עכ״ל וצ״ל שמה שכתבו ונתרחקו היינו לדיוקי לשון קרובי׳ היינו דמשמע ועכשיו אין אנו קרובי׳ וכן מה שכתבו שהיו קרובי׳ בנשואים היינו נמי לדיוקי לישנ׳ דקרובי׳ היינו דמשמע ועכשיו אין אנו קרובי׳ ואם הם קרובי׳ מחמ׳ עצמם א״א להתרחק: ומ״ש רבינו בשם הרא״ש מ״מ לגבי דידהו נאמנין וכו׳ וחייבין לשלם וכו׳ כן משמע בתשו׳ הרא״ש כלל נ״ח • ומ״ש רבינו או מסר מודע׳ בפנינו ג״ז שם (דף יט) א״ר נחמן עדי׳ שאמרו אמנה היו דברינו אין נאמנין מודעא היו דברינו אינן נאמנין • מר בר רב אשי אמר אמנה היו דברינו אינן נאמנין מודעא היו דברינו הרי אלו נאמנין מ״ט האי ניתן ליכתב והאי לא ניתן ליכתב • ופסקו הרי״ף והר״אש כמר בר רב אשי וכן פסק הרמ״בם פ״ג מה׳ עדו׳ ופרש״י מודע׳ היו דברינו לא שטר מכר הוא ואמרו עדים שהחתומי׳ בו המוכר מסר מודעא בפנינו והראנו אונסו והבדנו בו • מודעא ניתן לעדים לכתוב את השטר כדי להציל הממון מיד אונסו • לד וכתב הר״ן ולפי זה ל״ל דהי מהימני להציל דוקא בשאין כתב ידם יוצא ממקום אחר אבל בשכתב ידם יוצא ממקו׳ אחר לא דא״ע דניתן ליכתב מהאי טעמא דהא כי אמרו אנוסי׳ היינו מחמת נפשו׳ כ״ש דניתן ליכתב ואפ״ה בשכתב ידם יוצא ממקו׳ אחר אינן נאמנין משום דעקרי לסהדותייהו דה״ל חוזרין ומגידין אבל אם כפרש דניתן ליכתב שטר מיהא מהכי דכי מבטלי זביני מחמת מודעא צריך שהמוכר לסהדי׳ שדמי׳ שקיבל כמו שכתוב בשטר [illegible]

במותו יום עצמו משטר ג״כ לו׳ דאפי׳ בכת׳ ידם יוצא ממקו׳ אחר נאמנין שאין אלו חוזרין ומגידין שעדין לא הגידו כיון שגידם לפסול הגדת השכר מפע׳ לפסול ולא דמי לאנוסי׳ היינו מחמת ממון׳ עכ״ל והיבעיא לן בגמ׳ (שם) אי אמרי תנאי היו דברינו אי מהימני או לא והסיקנ׳ דמהימני וכת׳ הר״ן דהיינו טעמ׳ דמהימני טפי כי אמרי תנאי היו דברינו מכי אמרי אמנה היו דברינו משו׳ דבאמנ׳ אכתי לא משתעב׳ ליה למלוה אבל ע״מ שידבר עליו לשלטון וכיוצא בו חייל שעבוד׳ משעת׳ בע״כ דלוה הסדי ב״ד שאלו לקיי׳ תנאו: לה כתב בעל ה״י בפ׳ חזקת נבי׳ ת אלא לפי דכיולא ועיסו מעשי׳ בכל יום שנוטלין קנין סתם ומתנים בן השטר אע״פ שעבד כמפיס שכתבו׳ אינו אלא לעשן השט׳ • הרי״טבא ז״ל בשם רבותיו • ומצאתי כתוב בשם הרים״בא דכל היכא שמעידים שלא ידעו בדבר עד אחר שחתמו נאמנין הם לעולם הרי הם כמעידי׳ על השט׳ שהוא פרוע או מחול ועל זה אמרו בירושלמי ברם הכי יכולין לו׳ על זה התמנו ועל זה לא התמנו עכ״ל וכ״כ רבינו ירוחם בנ״ב ח״ב: לו והא דאמרינן שאם כת׳ ידם יוצא ממקום אחר אינם נאמנין דוקא אנוסי׳ עדי׳ שהחומי׳ בשט׳ אבל שנים אחרים שהעידו על המלוה שהעיד על עצמו שיש בו תנאי נאמנין וכן כתבו הגאונים עכ״ל מהרי״ג״ב חלק שני וכן כתב בשם התרומו׳ שער כ״א

(נ״ס) וזה הוא בני דני ואם אומרי׳ בשט׳ שחתמו לא ידעו שהיה אמנה וזה וכלל מ״ש הרמ״בם בגאונים לומר מועטים היינו אח״כ ואם לידי בעקת הרי״טבא וכמו׳ גם כלבו׳ שיש כל בא וגמרים פיודיעים שלא ידעו כפים דור מכל זה אלא לאחר שחתמו ונתנו השטר הרי אנו נאמני׳ אפי׳ כתב ידם יוצא ממקום אחר וכן לא בשטר יוצא מתחת יד העדים נאמנים לא מדין עדות אלא מדין כיום נעלמת עכ״ל:

וכתבו הר״י בסוף סימן פ״ג) וכ״כ הרא״ש בסימן תתק״עב וע״ש) כתב הריט״בא בתשובה על מה שאלה טוענת שאין שטר הראיה שמולי׳ לראובן כלום לפי שהיא בעדים החתומים על השטר וכיון שלא כתבו תנאי זה בשט׳ שמבירים פוב אינם חוזרין ומגידים להכחיש עדותם שהעידו בשטר המכר וזה בודאי היתה טענה אינו נותנם שטר התנאי אחר שנחתם שטר המכירה או שבאו׳ בעל פה עתה להעיד על התנאי אף על פי שאמרו אג העדים שהעידים שבאו ואמרו תנאי היו דברינו נאמנים וזהו בשאין כתב ידן בשטר המכר יוצא ממקום אחר אבל כל שטר המכר נתקיים ממקום אחר אינם נאמנים אבל הנדון שלפנינו אינו מבטלים הזאת אפשרי פני השטרות יוצאים ביום אחד ואין מוכיח מתוך לשונם אי זה נחתם תחלה והעדים אינם נאמנים לומר אי זה מהם חתמו תחלה דלא אתי על פה ומרע לשטרא ולא שייך בהא דין שני שטרות היוצאים ביום אחד דהכא לא שייך פודא ולא חלוקה אלא דהמא כיון שיש כאן שתי עדויות שמכחישות זו את זו דכיון אוקי סהדותא לגבי סהדותא ואוקי ממונא בחזקת מריה והנה המוכר נאמן הוא שני השטרות מודים בו אלא שזה טוען שיש לו עליו זכות לשתמו תפני תנאי ואם כן הרי המכירה ודאית והתנאי ספק והבא לשתמו עליו הראיה דליכא למימר הכי אוקי סהדותא לגבי סהדותא ואוקי ממונא בחזקת מריה קמא כדאמרינן גבי שתי כיתי עדים המכחישות זו את זו ובעובדא דבר שטיא דהתם הוא שמכחישין בדבר המכור שזו אומרת מכר וזו אומרת לא מכר אבל הכא הכל מודים במכר שהימת המלון כפירוש זה לשתמו מילתא אחריתי היא ודמיא להא דאמרינן תרווייהו בשטרא מעליא מסהדי וכו׳ וכל זה אם החלון שעודרין עליו ראוי ליקרא בשם חלון או אורה אבל אם היא עשוי בדרך ארובה ואין קורים אותו בשם חלון ולא בשם אורה ויש ממנו היזק ראיה לביתו של ראובן אין שטר ראיה עדות שטר המכירה דאף על גב דקיימא לן שהמוכר סתם בענין יפה מוכר ואינו יכול לערער בדבר שמכור כלום ה״מ בדבר שאין בו היזק ראיה אבל דבר שיש בו היזק ראיה אינו מכור מן הסתם עד שיקבל עליו בפירוש דחזקה היא שאין אדם מוכר לחבירו דבר שיזיקנו ברמים ולא עוד אלא דהיזק ראיה איסורא הוא ומסתמא אין הנכנס מסכימים על האיסור וזה דעת מורי הר״אה וזה נראה לי (ט): ולענין מה שטוענת לאה שאין זה שטר הראיה לפי שאינו מדבר אלא מראובן בלבד ולא נמצאתי אין טענה זו כלום דשני שותפים שמכרו והאחד מכר בתנאי והאחר מכר שלא בתנאי אפילו תימא דלא מהני תנאה דחד לחבריה דלא גימא אליהוניים עבד מכל מקום לו ולבאי כחו תנאו קיים וה״ה כשותפים שמכר אחד מהם וחבירו לא מכר וזה פשוט עכ״ל: ומה שכתב ואפילו עד אחד אומר לא היה תנאי וכו׳ שם אמר רב פפא דהאומר תנאי היה אינו נאמן ומתקיף ליה רב הונא בריה דרב יהושע דהי היכי דבתרוייהו אומרים תנאי היו דברינו נאמני׳ ולא אמרינן הפם חוזרים ומגידים משום דתנאי מילתא אחריתי היא שאומרים לא התמנו אלא על מנת שיתקיים התנאי הכי נמי כי אמר חד תנאי היה עיקר חתימת ידו לומר לא התמתי אלא על מנת כן וכיון דלא בן דמילתא אחריתי היא ובטלה נמצא נעקר מחמצתה דאין בשטר אלא חתום אלא עד אחד ופסקו הרי״ף והר״אש כרב הונא בריה דרב יהושע וכן פסק הרמ״בם בה׳
כמכפר

(ז) ונסבא׳ אמירי׳ ב׳ נר לעדידי שבשטר זבה שא׳ נבס מגידי׳ והסבוב כבר דאיתי שחור בחזקת תרים (ח) ע״ל שי׳ ל״ח [illegible]

סמכל ופי' פטר למנ' כתבתין לעיל': כתב הרי"בם בסי' דינם עוד' יפה בנמה שפסקו סיחזי' הסטר דכיון שלת' ידם של עדים יולא ממקו' אחר
הל"ו לפי' התמו סטר יכולין הם להעיד ולברר ענין הסט' אם לא קרעי' ליה ולא מסדרינן ליה עפ"ל: לז כתב הרמ"בם עדים שאמרו וכו' כ"כ
ים ספק בו ולומר על זה חתמנו ועל זה לא חתמנו לח וכ"ה גג פ"א מהל' עדות וכתב מהר"י קולון בשור' ע"ד שכן כתב פס"ג וכ"ל שהרמ"בם למד
בזכרון דברי' שכותבי' העדי' לעצמם ראשי פרקי' שהכל תלוי כן מירושל' דפ"ב דכתובו' כתבתין לעיל בסי' זה גבי בבא שתחלת כשעידי השטר

אומרי' שבשע' שחתמו לא ידעו שהיה אמנה ואח"כ נתברר להם שהוא אמנה נאמנין ואם כתב ידם יוצא ממקום אחר בכל דבר אין נאמנין ורבי' נסים כתב דבמודעא נאמנין אפי' בכת' ידם יוצא ממקום אחר והרמ"בם וא"א הרא"ש ז"ל כתבו כסברא הראשונה והר"י ברצלוני כתב בשם רב האי (יג) דבתנאי נאמנין אפי' בכת' ידם יוצא ממקום אחר דלאו חוזר ומגיד הוא שהרי השט' חל והשטר כשר אם יתקיים התנאי לח ואם כתוב בשטר ואנן סהדי מפהרינן דלא הוי' שום שיור בשטרא לא יכלי למימר תנאי היה דברינו דאינהו גופייהו מרעי' לסהדות' וכיון שהגיד שוב אינו חוז' ומגיד ומיהו אם העדים מעידים שהיה במכר תנאי ואומרים מה שכתבו בשטר שלא היה בו שום שיור (יג) לא נאמר לבטל התנאי אלא רצו לומ' שבגוף המכ' לא היה בו שיור לכשיתקיים התנאי נאמנין לן כתב הר"מה בעד אומר היה תנאי ועד אומר לא היה תנאי אם על מטלטלין מעידין נשבע הנתבע שבועה דאוריתא ע"פ העד האחד שאמר שלא היה תנאי אף ע"פ שהעד האחר מכחישו לא אמרי' אוקי חד לבהדי חד דרחמנא היימניה לחד לחיוביה שבועה וכ"מ שהאמינה תורה לעד אחד ה"ל כשני' והאי דקאמר תנאי ה"ל חד ואין דבריו של אחד במקום שנים וכן הדין באחד אמר פרוע וא' אומר אינו פרוע ע"כ ואיני יודע למה נחשב דברי האומר שלא היה תנאי כשנים יותר מדברי האומר תנאי ונראין דברי רב מתתיה שכתב אע"פ שהלכ' שעד או' תנאי נאמן מ"מ כיון דרב נחמן מחייב שבועה אפי' היכא דליכא דררא דממונא משתבע ההוא דתנאי היה ובטיל לשטרא לז [יא] כתב הרמ"בם ז"ל עדים שאומרים כתב ידינו זה אבל מעולם לא ידענו עדות זו אין אנו זוכרין שזה לוה מזה לא נתקיים השטר עד שיזכרו עדותן אבל אם כתב ידם יוצא ממקום אחר מקיימין השטר ואין משגיחין לדבריהם שאומרים אין אנו זוכרין העדות שמא חזרו בהן וזה שאומרים אין אנו זוכרין העדות כדי לבטל השטר וכאלו אומרים קטנים היינו שאינ' נאמנין הואיל ומתקיים שלא על פיהם ע"כ ונראה שאפי' אם אין זוכרין שלוה או שחתמו מעולם כיון שמעידים שזהו כתב ידם מקיימין אותם על פיהם:

מז א מלוה שאמר על שטר שבידו שהוא אמנה או פרוע אם אינו חייב לאחרים שאינו מפסיד לאחרים [ב] נאמן ותבא עליו ברכה ואם הוא חייב לאחרים ואינן יכולין ליפרע אלא מזה השטר והוחזק השטר בב"ד או שהוא ביד שליש אינו נאמן כיון שבא לחוב לאחרים

מעידין בפני דייני סקיום על החימתן וכו' בד"ם כשזוכרין הסלואה ואפילו אין זוכרין אותם אלא ע"י ראיות השטר וכו' דנפשו' מסתם דכשאין זוכרין העדות ע"י ראיות השט' לכ"ע אין עדותן עדו' וטעמ' משו' דכי אמרי' נאמן כל ה"נו' זה כתב ידי היינו משום שעל מנה שבשט' הם מעידים אבל כשאינם זוכרים העדות הרי ע"כ על כתב ידם הם מעידין וצריך ב' עדים לכל חתימה וה"ה אם יצטרף אחר עמהם שמעי' על שני החתימ' שנתקיי' השט' על פיהם ולא"ש הרמ"בם גג והרי הם כחרשים היינו כל עוד שלא נלטרף עמהם אחר והם סירוש' כתבו הר"אש בפ' הנז' אלמא דהכי ס"ל וכ"כ בנ' בב"ב ח"א דהר"אש ס"ל כהרמ"ב אבל עדברי הרי"ף בפ"ד אחין כר' דבשטר יולא מתחת יד הבעל דין אע"פ שאין העדים מכרים לעדות אין לריכין שילטרף עמהם אחר אלא נאמן כל א' לומ' זה כתב ידי דמעת שחתמו ונתנו השט' לבעלין לא יכלי לנהדר ביה העדי' דכמי שנחקרה עדותן בב"ד דמי אבל כשהשטר יולא מתחת יד העדים כגון דלא מסהדי בה עד השתא דמי דהם אי בעו כבשי לשטר' ולא מסהדי הלכ' אי מדכרי לסהדות' ומסהדי בה ע"פ הוית עדו' ואי לא לא הוי' עדות וכת' בנ' כ"ב ח"מ שכן כר' עיקר ולא תיקשי להרמ"בם מההו' עובד' דרבא בפ' גג עי' סמת דאמר אין מתימת ידי הוא ומי' קניס דרב אחא לא התמי' וכשתיס ואודי והא הכו' הוא בלא הודאתו כיון שלא היה זוכר העדו' ולמה ליה למכפתי' די"ל שהרי יכול לקיימו ע"י לירוף עד א' שיכיר ב' החתימות א"נ בכתב ידו היה יולא ממקום אחר ועוד י"ל דלא כפתי' כדי לפסול השט' דפסול הוה שלא לדע' קושטא דמלת' היכי הוה · ומ"ש וכר' שאפי' אם אין זוכרין וכו' הוא ממ' שכתבתי לעיל בסי' זה בשם התו' דספי' אומ' על כתב ידינו אנו מעידי' אי"צ לריכין לנרף עמהם אחר ולעולם על מנה שבשט' הם מעידין וה"נ כשהם אומרי' אין זוכרין ס"ל כאומרי' על כתב ידינו אנו מעידי' ולא חיישי' לדבריה' אלא על מנה שבשט' הם מעידין וא"כ' לריכין לנרף עמה' אחר ומטע' זה כתב מהר"יק בשורש ע"ד דלא נראו לו דברי פס"ג והרמ"בם בו וכת' הרמ"בד בפ' הנז' שאם אמרו דומה חתימ' זו לכת' ידינו אבל הוייתה היא כי מעולם לא חתמנו בשט' זה ודאי יכולין לפסלו עכ"ל ועיין בתשובת הרמ"בה סי' אלף ור"י ג

בעדותן וכנס פיחתמו בשט' ולף אם אמרו כנגד התנאים שכתובים אלא בכתי' ידם ואומרים מוטעים היינו כאומני' הסרי אין לאותה כתיבה קורת שעל כלל עכ"ל: ומ"ש רבי' ואם כתב ידם יולא ממקום אחר וכו' נתבא' בסמוך טעם ונחלוקתם במודעא ומ"ש והרמ"בם וא"א כתבו כסברא הראשונה ה"א טעות סופר שבפ"ג מהלכו' עדו' כתב דבמודע' אפילו כתב ידם יולא ממקו' אחר נאמנין וא"כ יש לשנויה כדברי רבי' וכ"כ הרמ"בם וא"א כסברא לאשונה וכן נמלאתי בנוסח' כתיב' יד (י): וכת' הר"ן והא דתנאי היו דברינו ועד א' אומ' תנאי נחלקו בה אבות העולם הרבי' הפי' וכת' אח' של ראשונים פירשום אפילו בשכתב ידם יולא ממקום אחר וכת' גן שאחרוני' פירשו' באין כתב ידם יולא דוקא והרמ"בן הכריע כדברי האחרוני' דוקא ודעת הר"ן דליתא והרמ"בם בפ' הנז' כתב כדברי המאלוכים לה ושם כתוב בשטר וכו' כן כתוב במ"כ"ב מ"ב וכ"כ הרא"ש [יב] בתשוב' ועיין בתשוב' הרא' שכתבתי בסי' ס"א ובתשו' הרא"ש שכתבתי בסימן ל"ט: שטר שכתוב בו נשבע שלו' ואינו אמו' בשט' אם נזכר שם או נקודה תולין לעדים דעדים שאמרו תנאי היו דברינו נאמנים כך כתב הרא"ש בתשובה עכ"ל ונעתי' שם (יח): לט כתב הרשב"א [יג] בתשו' דעדי' החתומי' על השטר שאמרו שהלוה היה קטן בשעת' שעה היינו נאמנים דכיון דקי"ל חזקה אין העדי' חותמין א"כ נעשה בגדול לריכים הם לבדו' אם הוא גדול וכל שלא בדקו מאו נפסיכו השיעי ואין אדם משים עצמו רשע: לו כתב הרמ"בם בעד אומר היה תנאי וכו' כ"ל שהר"מס סובר שעד א' המסייעו אינו פוטרו משבועה וכיון שכן הרי הוא חייב שבועה ע"פ העד שמכחישו ואוהו שעד ה"ל כשנים ואין דבריו של א' במקום שנים ולפי' נשבע שבוע' דאורית' כאלו אין שם עד המסייעו · ורב מתתיה סובר דכשם שעד המכחישו מחייבו שבוע' כך עד המסייעו פוטרו משבועה דאורית' ומ"מ נשבע היסת מדרב נחמן ודע' רבינו כרב מתתיה שבסי' ע"ה כתב שעד אח' המסייעו פוטרו משבועה ולכן לעיל סימן כ"ט לא כתב אלא דברי רב מתתיה גם בסימן פ"ד כתב שדעתו שעד א' המסייעו פוטרו משבועה ובעל התרומות חולק עליו ובסי' פ"ז כתב שדעת הרמ"בם דפוטרו משבועה והיא דעת התוס' בריש מציעא: כתב הרמ"בם בתשוב' כלל ל"א סימן ד' על שטר משכנתא שלא היו כתובי' בו המחזיר אם היתה שלא היו בכלל המשכנתא היה לריך להוליאם בפי' ואף אם העדים החתומים על השטר יעידו על פה שהוליאו המחזי' מכלל המשכנת' אין בעדותם כלום מאחר שהוחלים מ"מ בשטר עכ"ל: כתב [יד] הרשב"א שנשאל על מי שהוליא שטר קניית כרם מחבירו והמוכר טוען שהמכירה היתה על תנאי כך וכך והביא עדים שהעידו כדבריו וכתב [טו] דומה שהב"ד דימו דין זה לאותה שאמרו בפ"ב דכתובות שנים החתומי' על השטר ובאו ב' ואמרו ידענו שכתב ידם הוא אבל אנוסים היו וכו' [טז] דמגבינן ביה תרי וקרי כינסו ולוקי ממונא בחזקת מאריה וע"כ אמרו שהקרקע בחזקת המוכר ואין דמיונם עולה יפה ושאני הכא דלדברי כולם לוקח זה כדין ירד לכרמו והחזיק בו כמו שכתוב בשטר המכירה אלא שהתנ' עמו לפי דבריו שאם יתן לו מעותיו תוך זמן שתתבטל המכיר' [illegible]

(נ"ב) וכי' הרי"בא על א' אומר תנאי וכו' פי' שכין ג' עדים המומים בשטר וא' אומר כתב ידי הוא אבל תנאי היו ... [illegible]

(י) ולדעתי שכתו"בו ב' הר"ן פ"ג דכתובות דף פ"ד ... חזקה הוקים דף קמ"ח ע"ג כמו בדברי הרא"ש: (יא) וכי' פי"ם ... [illegible] (יב) והרמ"בם ... [illegible] (יג) ועי' סי' ... [illegible]

מעידי' ולא חיישי' לדבריה' אלא על מנה שבשט' הם מעידין וא"כ' לריכין לנרף עמה' אחר ומטע' זה כתב מהר"יק בשורש ע"ד דלא נראו לו דברי פס"ג והרמ"בם בו וכת' הרמ"בד בפ' הנז' שאם אמרו דומה חתימ' זו לכת' ידינו אבל הוייתה היא כי מעולם לא חתמנו בשט' זה ודאי יכולין לפסלו עכ"ל ועיין בתשובת הרמ"בה סי' אלף ור"י ג: מז כ מלוה שאמ' על שט' שבידו וכו' פ"ב דכתובו' (דף יט) אמ' רב יהוד' א"ר האו' שט' אמנה הוא זה אינו נאמן דקאמ' מאן שליש' דקא מהו' תע"ב אמ' אביי לגזול דקא' מלו' וכגון שהב לאחרי' וכדר' כתן דאמ' מהנס' שבחבירו מנה וחבירו בחבירו מוליאין ממזה ונותנין לזה וכתב הרמ"בם וכגון שהב לאחרי' כלומ' שהב לאחרים בדיבורו כגון שחייב לאחרים ואין לו נכסי' לפרוע אלא מחוב זה · ומה שכתבו רבי' אומ' פרוע כאומ' אמנה כך כתב הר"אש וכ"כ בעל התרומ' בשע' כ"א בשם הרמ"בד אבל ה"ר אברהם בר ילח' ובעל העיטור כתבו דדוק' אמנה דמבטל ליה לשטר' אבל [ג] פרוע הוא נאמנין דשטר' לגוביינא קאי מהימן · והקשה הר"ן גם דלהשמני' במנו דאי בעי מחיל ליה וי"ל שאין דעתו [ג] למחול ולהפסיד חובו · וא"ת אכתי נהימני' במגו דאי בעי מגבע ליה ולא מפיק ליה וי"ל דהכ' אתחז' בב"ד ותו ליכ' מגו כדאמרי' בפ' זה בורר אי כמי' מיידי שהשט' ביד שליש : ומ"ש ואפי' לא נודע בשט' הודאתו וכו' כך כת' הר"אש בפ' הכו' אפילו אם הוא מפסי' גם לעלמו וכו' כתב בעל התרומ' בשער כ"א פ"א דהיכא דמפסי' גם לעלמו נאמן ומסתבר' דליכא למימר הכא' מגו דחיישי' לקנוני' עכ"ל: א אם אומ' המלוה זה השט' אמנה הוא שבעדי' כדין התמונה שכב"ח [illegible] לגבם בכך פיכתבו בשט' אלף דינר והוא האמין דו שלא תתבע ממנו כי אם ת"ק דינרי' [illegible]

לאחרים ואפי' לא נודע בשעת הודאתו שהוא חייב לאחרים ונודע אח"כ אינו נאמן כיון שבא לחייב לאחרי' אפי' אם הוא מפסיד גם לעצמו כגון שחייב לאחרים מנה והשטר שמודה בו שהוא פרוע הוא ממאתים אפ"ה אינו נאמן בד"א כשיש נאמנות בשטר אבל אם אין בו נאמנות כיון שמלוה הראשון לא היה יכול לגבו' אלא בשבועה גם המלוה השני לא יגבה עד שישבע מלו' ראשון והרי הוא אומר שהוא פרוע ואם לא הוחזק השטר בב"ד נאמן לעולם במגו דאי בעי לאצנועי' לשטריה ב ואם לאחר שאמ' אמנה פרע לבעל חובו ובא לגבות מן הלוה רואין אם כשבא בעל חובו לגבו' מזה השטר אמר ששטר אמנה הוא אז ודאי לא היה כונתו אלא לדחות בעל חובו וחוזר וגובה את חובו אבל אם מעצמו אמ' שטר אמנה הוא בלא תביעת בעל חובו אינו חוזר וגובה בו דהודאות בעל דין כמאה עדים דמי:

מח א סופר שבא לכתוב טופסי שטרו' כדי שיהיו מצויין אצלו הרשו' בירו ויכול לכתו' הכל שם הלוה והמלוה והמעות רק שינית מקום הזמן שלא יהא מוקדם ב אבל שטר שנכתב על הלואה אחת ונפרע אינו יכול לחזור וללוות בו ואפי' אם הוא הכל ביו' אחד שאינו מוקד' שכיון שנמחל שיעבודו אינו חוזר ולוה בו:

מט א כשכותבין שטר בשם הלוה והמלוה אם יש להם שני שמו' א"צ לכתוב אלא העיקר ואם כתבו הטפל לחוד השטר כשר וכן א"צ לכתוב החגיכא או כהן ולוי אלא אם יהיו ב' בעיר ששמותיהן שוים ב וצריך שיכירו העדים ששם לוה פלוני בר פלוני ושם המלוה פלוני בר פלוני דאל"כ יש להוש שמ' יעשו קנוניא שיעלו להם שמות של אחרים ויכתבו פלוני חייב לפלוני ג וכל שהוחזק שמו ל' יום בעי' אין חוששין שמא שינה שמו כדי לעשות קנוניא אבל כל זמן שלא הוחזק שמו ובא לפני ב"ד ואמר כתבו עלי שאני חייב לפלוני כך וכך אין כותבין עד שיביא ראי' ששמו כך וכך ד ומיהו א"צ עדות גמורה אלא אפי' אשה או קרוב סני דמלתא דעביד' לגלויי היא ה ובפחות מל' יום נמי כתב הרמ"ה אי קראו ליה ועני מחזקי' ליה בההוא שמא לחובתו כגון שקרא את עצמו ראובן וכת' שטר עליו ראובן לוה משמעון וטעין השת' לאו ראובן שמי אי קראו ליה ראובן ועני אע"ג דלא איתחז' ל' יום בהאי שמא חייב וכל שטר הבא לפנינו וטוען הלוה איני חייב לו כלום שמא אחר רמאי

העלה

כתב הר"אש ז בכלל פ' סי' י"ו על ראובן שהיה חייב מעות לשמעון ואין לו לפרו' כי אם שטרות ואומר כי הם מיוחדים ללוי שהלוה לו מעו' שאין בדבריו כלום שהייחוד שייחד אינו כלום דמלוה להוצא' כיתב' אפי' יש לו מעות מוכנים אינו יכול לו' של פלו' הם כל זמן שלא באו לידו ודאי אם הי' לו עיסק' בידו נאמן לו' אלו מעסק של פלוני הם במגו שנותב' לו בפרעון חובו עכ"ל(א) ב ואם לאח' שאמ' אמנה וכו' כתב הר"אש פ"ב דכתובות והיכ' דפרע לב"ח אח' שאמ' שטר אמנ' הוא זה ובא לגבו' מן הלוה כתב הרא"ד דגבי ליה מיניה כיון דמעיקרא לא הימנו' לגבי אחרי' דאמרי' לאש תמוטי' מנייהו הו' דקאמ' לגבי לוה נמי לא תפסי' ליה בהכי דהא אי לא פרע לאחרי' מדידיה הוה מפקינן מיני' דלוה ויהיבנ' ליה השתא דפר' להו מדידי' גבי מיני' דלוה דלא גרע מאחרי' וכ"ר יונה ז"ל היה אומ' דאם תבע ב"ח בב"ד לגבו' שטר זה ובא המלוה ואמר שטר אמנה הוא יש לדון בזה בדברי הרב שלא אמ' זה אלא לדחו' את בעל חובו אבל אם אמ' בלא תביע' ב"ח נרא' דלגבי עצמו מהימן דהודא' בעל דין כק' עדי' דמי ולגבי ב"ח אינו נאמן וכן מסתבר עכ"ל ודברי רבי' כה"ר יונה והר"אש ובעל התרו' בשער כ"א כת' שהר"אבד חיל' בין אם אמ' כן בפני הלוה או שלא בפני הלוה ואינו יכול לתובעו עוד אבל אם אמ' כן שלא בפני הלוה הודאתו לאו הודאה אחר שהוא חב לאחרי' דיכול הוא לומר ללוה לאשתמוטי מב"ח הוא דאמרי' אם שלא להשביע את עצמי אבל הרמ"בם לא חילק בין בפניו לשלא בפניו עכ"ל: כתב ה הרש"בא שנשאל על ראובן שהוד' בכת' ידו לנמואל בן שמעון אחיו שכל מה שיש לו בין קרק' בין טלטל הי' משותף ביניו ובין שמעון אחיו הנז' ואח"כ נשא ראובן אשה ו ושעבד לקבל נכסיו ואח"כ נפט' ראובן הנז' ונמוא' בא בכתב ידו לחלוק בנכסים ואלמנת ראובן טוענ' שאינ' מאמינה שנכתב כתב הודאה זה קודם שנשאה ואע"פ שכתוב בו זמן מוקדם לנישואים שמא לגרע כח שעבודה נתכוון ולאו כל כמיניה: והשיב לענין הקרקעו' של ראובן הדין עם האלמנ' לפי' שלא היה ראובן למכרם ולא ליתנם לטוליאם משעבוד' וכיון שכן אף הודאתו אינה הודאה וה"ה לכל מטלטלי אם כתב לה מטלטלי אגב מקרקעי אבל אם לא כתב לה אגב אע"פ שכתב מטלטלי ומקרקעי נאמן על המטלטלין שאלו רצה זה לטוליאם משעבוד אשתו למה לו לשקר הרי יכול ליתנם לזה עכשיו או למכרם לו: וכתב עוד ח שאלת אם עמד ראובן אחר שנשא אשה זו ובנה חורבה א' שהיא משותף ביניו ובין נמואל זה ונמואל זה טוען שמאותו ממון שהיה משותף ביניהם בנאה והאלמנה טוענת שאינה מאמינה אותו: תשוב' דין זה מתברר ממה שכתבנו שאם כתב לה מטלטלי אגב מקרקעי הדין עם האלמנה ואם לא כת' לה כן הדין עם נמואל שאפי' הוצי' ראובן הוצאת הבנין משל עצמו ה"ז כאלו מכר עצים ואבני' אלו לנמואל דכיון שהוא קרקע משותף אינו יכול לומר עצי ואבני אני נוטל וכן אין נמוא' יכול לומ' לה טול עציך ואבניך דשותף כיורד ברשות דמי והלכך יצאו משעבוד האלמנ' במכיר' זו וחזרה ההוצא' על נמואל כמלוה על פה ואלו רצה נמואל לומ' שחזר ופרע לראובן בחייו הוה נאמן ואין עליו אפי' שבועת היסת לפי שהאלמנ' אינה יודע' בכך ואין נשבעין שבועת היס' על הספק וכיון שכן אף הוא נאמן לומר מן הממון המשותף ביני לבינו הוציא הוצאה זו עכ"ל:

מח א סופר שבא לכתוב וכו' משנה פ' כל הגט (ד' כו) הכותב טופסי גטין צריך שיניח מקום האיש ומקו' האשה ומקו' הזמן שטרי מלוה צרי' שיניח מקום המלוה ומקום הלוה ומקום המעות ומקום הזמן מפני תקנה כלומר מפני תקנת הסופר שיהו מזומנין לו ר"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים א' רב אדא בר אהבה אמר רב הלכה כר' אלעזר ופרש"י ר' אלעזר מכשיר בכולן ובלב' שיניח מקומות הללו והתוס' הקשו על פרש"י ודחו אותו ופירשו הם דברי ר' אלעזר מכשיר בשטרות אפי' תורף: והר"אש הסכים לדברי התוס': ומ"ש רבי' רק שיניח מקום הזמן פשוט הוא: ב אבל שטר שנכתב על הלואה אחת פ"ק דמציעא (דף יז) מימר' דר' אסי א ואי פרע מקצת חובו אינו חוזר ולוה באותו שטר אותו מקצת דהוי נמח' שעבודו לאותו מקצת כך כתב רבי' בסי' נ"ד: ב וכתב המרדכי פ' הכותב פר"י שאם היו יעידי המסירה היה יכול לחזור וללות בו שהרי עיק' שעבודו במסירתו והילכך חוזרי' ומשתעבדי' נכסי הלוה הואיל והוי יום החתימה: ונר' דס"ל דעידי מסירה כרתי אף בשטרות עכ"ל: עידי מסירה כרתי יתבאר בסי' נ"א בס' ד (א):

מט א כשכותבין שטר וכו' בעל התרומו' בשער ל"ג כת' דהא דאמרי' בהשולח שלריך לכתוב מרים וכל שום שיש לה ולא שרה וכל שום שיש לה היינו דוקא בגיטי נשים אבל בגיטי ממון אינו כן אלא כותבין שם העיקר בלבד ואין מזכירין הטפל שאין תקנה ר"ג בכל שום אלא בגיטי נשים ולא עוד אלא אפילו כתבו הטפל כיון שהוחזק לו אותו שם הטפל גובין הימנו וגובין לו והוא שאין שם מקום לחוש לשני יוסף בן שמעון וכן אם היה כהן או לוי או שיש לו חניכא אין צריך להזכיר בשטרו דדוקא בשפני יוסף בן שמעון דלין בעיר אח' הוא שהלליכו שאם היו שמם ה משולשין שיכתבו כהן הא לאו הכי לא צריך וסכי מוכחא סוגיא דגט פשוט עכ"ל: וכן אין צריך לכתוב החניכא וכו' למד כן רבינו ג מדתניא בסוף בתרא (דף קעב) דשני יוסף בן שמעון בשכותבין להם שטר אם היה א' מהם כהן יכתו' כהן אלמא דאי לאו ששמותיהן שוין לא היה צריך לכתוב כהן וה"ה לשאר חניכא: ב וצריך שיכירו העדי' וכו' מפורש במשנה שם (דף קסז) גבי גט ושוב' ובלבד שיהיו מכירין ואמרי' בגמ' שצריך שיכירו שם האיש ושם האשה בין בגט בין בשוב' ואינו ג די מי שכותבין לו בלא חבירו שמא יש ששמו כשמו ואין שם אשתו כשם אשתו והוא מזייף שם אשתו בגט ומעלה לה שם אשת חבירו ד כן הדין בשובר שיש לחוש לכך שיש אשה ששמה כשמה ואין שם בעלה כשם בעלה ומכאן למד רבינו לכל השטרו שצרי' הכר' שניהם וכ"כ הרמ"בם פכ"ד ממלוה ולוה: וה"ה מחלק בין גט ושובר לשאר שטרות דבגט ושובר כיון שבאים להפקיע ולא להתחיי' צריך הכרת שניהם אבל במכר והלואה כיון שהמוכר מוד' שמכר שדהו לזה ואנו מכירין את המוכר מה צורך להכיר את הלוקח וכן אם אנו מכירין את הלו' שמודה שלוה מזה מה צורך להכיר את המלוה וכתב שדברי הרמ"בם תמוהים ושאפשר שלא אמר הרמ"בם כן אלא בשטרו' שאין בהם קנין שאין כותבין אות' ללוה ולמוכר בלא מלוה ולוקח והלכך צריך שיכירו שהם אלו שא"לב שמא אינן אלו ונמצאו כותבין ללוה ולמוכר בלא מלוה ולוק' אבל בשטרו' שיש בהם קנין כיון שכותבין אות' בלא ראוי' מלוה ולוקח מודה הרמ"ב' שאינו צריך הכרת שמותם אלא שיש לתמו' שלא הצריך הרמ"בם קנין בשטר מכר עכ"ד' וכ' בשבעל העיטור דאפי' שסהלו' והמוכ' אין צריך להכיר דלא חליף אינש לשנות שמו ודברי תימא כתב עכ"ל: ג וכל שהוחזק שמו וכו' שם מימרא דרב הונא בר חיננא אמר רב: וכתב נ"י הלכך לא כתבינן שטר לשום אדם עד שיהא מוחזק בשם זה ל' יום: ד ומיהו אין צרי' עדו' וכו' כך כתבו הר"אש וכ"י שם על מעש' א' ו דרבא בר חנן וכ"כ בעל התרומו' בשע' ל"ג בשם הר"אבד וכ"כ ה"הם בשם הרש"בא פכ"ד מה' הנז': א וכתב עוד שם בעל התרומות שדקדק הרא"ד מהסוא עובדא דהיכא דסמיך אאיתתא או קרו' ואשתכ' טעותא לצורבא מרבנן מקבלין לגברא אחריינא דאורחיה למידק לא מקבלינן דודאי מידק דק והשתא הדר וקא משקר עכ"ל וכבר כתבא' כיולא בזה בטור אבן העז' סי' ק"י וכתבתיו בטו' זה סי' כ"ט (עיין בא"ע אם עד נאמן לומ' טעיתי בשם הלוה בסי' ק'): כתב הרש"בא ז בתשוב' אם אמרו עידי השטר שכתבו לבדוק אם היה גדול לא מהימני דהא ק"ל חזקה אין העדים חותמים על השטר אלא אם כן נעשה בגדול וכל מי שלא עשה כן רשע מקרי ואין אדם משים עצמו רשע: ו וכל שטר שבא לפנינו וכו' כך כתב בעל התרומות בשער ל"ג וכן כתב הרמ"בם בפרק הנזכר וכתב ה"הם זה פשוט וכן כתבו המפרשים ומבואר סוף י"ג ז כל שאין כותבין אא"כ מכירין אין צריך ראיה אחרת והקשה הרמ"בן ושטרי הלואה ניחוש שמא יכתוב שטר כשמו ששמו יוסי בן שמעון ויש בעיר אחר' אדם אחר ששמו כך ונותן למלוה שבשטר ועושין קנוניא על זה דהא ודאי בשטרי הלואה לא בעינן שם עירו יש לומר שאם אתה חושש לקנוניא כזו אין לדבר סוף אפי' תאמ' שאין כותבין ללוה אלא אם כן מלוה עמו ששניהם עושים קנוניא על יוסף בן שמעון שבעי' אחר' אלא לכל זה אין חוששין וכן כתב הרש"בא ז"ל בשמו עכ"ל: ח וכתב אבי אדוני הר"אש ז"ל בתשובה מי שהוחזק שם כינויו בעיר וכתבו עליו שטר באותו כינוי ואחר כך נודע שהיה לו כינוי אחר יכולין העדים לעשות שטר אחר בשם השני ולא אמרינן עשו עדים שליחותן כן מצאתי בספרן מזה התנופה וכן מבואר בפרק התקבל גבי ההיא דהוו קרי לה נפתא: ט וכ"ש וכן אם טען בשם הלוה המלוה וכולו בשתי תשובות שבסוף כלל ס"ח ובכלל ו' סימן ח' כתב שנשאל על גבור ושהסכימו להוציא ראובן בן יעקב מהמם ואמלא כתוב בכתב ההסכמה ראובן

מז (א) ועי"ל פ"ם ל"ש מי שכתב שטר הודאה על נכסיו לאחרי' אם נאמן בהודאתו לחוב לאחרים:

מח (א) ומרדכי ה' כל הגט דאם חזר ולוה בו אותו היום עצמו וחזר והקנ' לו פעי' שנית בשעה אלוא' כשר לחוב ניה והא דקאמר נמחל שעבודו היינו ר"ל קניינו הראשון עכ"ל וכתב הרא"ש בתשוב' כלל ע"ד דשטר שנפרע או נמחל שעבודו צריך המלוה לחזור השטר ללוה שנוסו של נייר אלו פוא: ג

בן יצחק׳ וסשיב אם אין ספק בדבר וסכל מודי׳ שססכימו לסוליא לראובן בן יעקב אם סגג סבופר בזס לא כספיד דאובן בן יעקב וילכו אחר סרוב עכ"ל: וביואא בזס כתב ס׳ סמגיד בסמו׳ נבי אם"כ שבאו עידי סשטר בעצמן׳ וכו׳ עוד

סטעו וכתבו ראל במקום לאה אפילו אם לא סיו כותבים שטר אחר וסיה ספסו׳ בא לפני וסיה מתברר שסיה בו טעות סופר סייתי מכשירו: כתב ר"י בפרק ג"פ שטר חוב או מכר בשחריות שחתם בו אחד מהעדים בלבד ...

העלה שמו כשמי והודה לזה או שאמר אינו חייב לזה כלום אלא לאחר וזה רמאי הוא שהעלה שמו כשם בעל חובי אין שומעין לו ז שחזקה אין העדים חותמין על השט׳ אלא אם כן מכירין אותן הנזכרים בו ח וכת׳ א"א הר"אש ז"ל לרב׳ בתשובה מי שהוחזק שם כנויו בעיר וכתבו עליו שטר באותו כינוי ואח"כ נודע שהיה לו כינוי אחר יכולין העדים לעשות שטר אחר בשם כינוי השני ולא אמרינן עשו עדים שליחותן ט וכן אם טעו בשם הלוה או המלוה וכתבו ראובן במקו׳ שמעון או שטעו בסכו׳ המעות יכתבו אחר ׳ ואפי׳ אם לא כתבו אחר אם יתברר הדבר שיש בו טעות סופר השטר כשר ע"כ• יא היו ב׳ בעי׳ ששמותיהן שוין כל אח׳ יוסף בן שמעון אין שום אחר מהם יכול להוציא שטר על חבירו שיאמר לו שטר זה שאתה מוציא עלי שלי הוא והחזרתיו לך כשפרעת לי (ג) החוב שהיה לי בידך• וכ׳ ה"ר ישעיה דוקא בעיר אחת אין מוציאין אבל בשני עיירות מוציאין• יב אלמא שצריך לכתוב פלוני מעיר פלונית לוה מפלוני שאל"כ אף אם יש יוסף בן שמעון בעיר אחרת יאמ׳ אותו שלוה ממנו לא אני לויתי ממך אלא אותו שמעיר אחר לוה ממך לפיכך צריך לכתוב שם עיר של הלוה והמלוה ואין חילוק בין שטרות לגיטין ולא אחר יכול להוציא שטר חוב עליהן שכל אח׳ יאמ׳ לא עלי נכתב שט׳ זה אלא על חבירי אא"כ שבאו עדי השטר בעצמם ואומרי׳ זה הוא אשר העדנו עליו וזה שהעדנו לו בהלוא׳ ומה תקנת׳ יכתבו שם זקנם ואם גם שם זקנם שוים יכתבו שם סימן יג אבל (ד) הם מוציאין שטרות על אחר ולא יוכל האחר לומ׳ לא נתחייבתי לך אלא לחבירך ששמו כשם׳ שכל מי שהשט׳ יוצא מתחת ידו מחזיקינן לו בשלו ואם יש בידו שוב׳ מאח׳ מהם אין שום אחד מהן יכול לתובעו שיאמר לכל אחד מהם אתה כתבת לי זה השובר ומיהו אם יכתבו הרשאה זה לזה יגבה אחר מהם שהרי הוא מוד׳ שלא פרע אלא לאחר ואם יטעון פרעתי לשניכם וצויתי לכתוב שובר אח׳ כי הוא יספיק לי להראותו לכל מי שיב׳ מכם שיתבעני חובו טענתו טענה ולא יועיל הרשאה יד וכתב הרמ"ה ו וזקא כשאין משולשין לא בשטרות ולא בשובר ובעל חוב הוא דאפסיד אנפשיה דאוזיף בשטר שאינו משולש אבל אם משולשין בשטרות ולא בשובר על בעל השובר להבי׳ ראיה ואיני מבין מה יועיל שלש שטרות לענין שוב׳ זה ועוד מה יו צורך ג׳ שטרות והלא מוציאין שטר חוב על אחר: מלוה אחר שהלוה לשני יוסף בן שמעון בשני שטרות והיו משולשין ב׳ שטרות של כל אחד ואחר ונמצא אצל המלוה שובר מקויים ששטרו של יוסף בן שמעון פרוע ולא היה השובר משולש ונמצאו ב השטרות בין שטרותיו של מלוה הקרועים הורע כחן של השטרות ושניהם בחזקת פרועין• טו שני יוסף בן שמעון שלוה אח׳ מהם מאחר ונמצא לאחר מהם שדה שקנה מיוסף בן שמעון השני או שהיו שותפין בו אין המלוה יכול לטרוף השדה

ולימא

רבי' דברי הרא"ש שהרי בדין שכתב רבי' לקמן דשכתן שמועיל פירוש השטר לענין הפוך ה"נ מועיל פירוש השטרו' לענין שבעל השטר מוכיח מתוך השטר שזה חייב לו ובעל השובר אינו מוכיח מתוך שוברו שפרע לזה שהלכך יד בעל השובר על התחתונה ומ"ש ועוד מה לורך וכו' אם כן דאילו לא לוה זה מיוסף בן שמעון אחר לשיכתוב לו שובר שאין צורך בשלום השטר שיכולים להוציא ש"ח על אחר אבל כ"מ אם ילוה זה מיוסף בן שמעון אחר ויפרענו ויכתוב לו שובר ולא ישלם: כלו' הא אח' ששלום וכו' משנה שם נמלא לא' בין שטרותיו שטרו של יוסף בן שמעון פרוע שטרות שניהם פרועים ופריך בגמ' טעמא דמגלה הא לא מגלה מאי משיק והאכן ולא אחר יכול להוציא' עליהם ש"ח תנן אמר רבי ירמיה במשולשין ומחזי תבר' בשמא דמאן כתיב א"ר הושעיא במשולשין בשטר ואין משולשין בשובר אביי אמ' ה"ק נמלא לגוס בין שטרותיו שטרו של יוסי בן שמעון פרוע שניה' פרועי' ושובר רבי' דר' ירמיה ואביי לא פליגי אלא מר מתרץ הכי ומר מתרץ הכי: ומ"ש למעלה ואם בידו שובר וכו' הם דברי אביי: ומ"ש כאן הם דברי רבי ירמיה אבל תמיהא לי מילתא שרבי' במגע לשברת הרא"ש והרמ"ב והרי"ף לא כת' תירוצא דר' ירמיה אלמא ס"ל דפליגו ואביי דהוה בתרא קי"ל ול"ע: * ומ"ש רבי' בין שטרות של מלוה שקרועי' שהכי אוקימנא בס"ב אוחזים: טו שני יוסף בן שמעון שלוה אחד מהם וכו' פרק יש בכור לנחלה:

* (ג"ה) וצ"ל שהוא דברי רבי' דלא אמרו דהגיע לו כל ימים שבמשהות דכיון דאפשר דהוי אמר הדא ואמר הדא אמאי נקוט שטוינתא אלא לפי שהוא דבר שאינו מצוי קלנו גדול ועוד דהשיא דרבי ירמיה לא הולרכו לכתבו משום דתנמא דפשיטא היא:

ולומר אם לך הלויתי מוטב ואם לחבירך הלויתי כיון שאין לחבירך בן חורין הרי לקחת שיעבודי וכן כשהן שותפין לא יוכל לגבות חצי ממה נפשך לפי שאין נכסים של ב"ח משועבדין אלא מטעם ערב טז והערב אינו משתעבד אלא במקו' שיוכל לתבוע מהלוה בעצמו וכיון שאינו יכול לתבוע מהלוה בעצמו אינו גובה מנכסיו יז נמצא הערב לשני יוסף בן שמעון בין לשני מלוים בין למלוה אחד כשם שאינו יכול לתבוע מהם כך אינו יכול לתבוע מהערב:

נ שטר שכתוב בו אני פלוני לויתי ממך מנה כל המוציאו גובה בו שיאמ' המוציאו ממני לוית ולא הוצרכתי לפרט את שמי שכשמסרת לידי כתבת לויתי ממך ודוקא בשטר גמור החתום בעדי' אבל אם הוא כתב ידו בלא עדים מתוך שיכול לומר פרעתי יכול לומר לא לויתי ממך אלא מאחר ונפל ממנו ומצאתו:

נא א שטר שאין בו אלא עד אחד ואחד מעיד על פה על ההלוא' בלא קנין מצטרפין לחייבו ומיהו לא גבי אלא מבני חרי ולא ממשעבדי כיון דלית בה אלא חד סהדא כתב הרמב"ם ואם אמר אותו שלא כתב עדותו קניתי מידו על ההלואה ולא בא המלוה ולא שאל ממני שאכתוב לו שניהם מצטרפין ונעשה מלוה בשטר גמורה ע"כ ואם אותו שמעיד על פה אומר בפני נמסר השטר הוי כשטר גמור לטרוף בו ממשעבדי ב אבל שני שטרות שנעשו על הלואה אחת כל אחד אין חתום בו אלא עד אחד ונמסר בעד אחד אינו גובה בו ממשעבדי ג שטר שאין חתו' בו אלא עד א' או שני' ונמצ' אחד מהם קרוב או פסול כתב בשאלתות שאינו כלום אפי' לגבו' בו מבני חרי ויכול לכפור בו או לטעון פרעתי ד וכן כתב הראב"ד שאפי' אחד חתם בכתב זה ואחד חתם בכתב אחר אינו כלום שאינן מצטרפין אבל הרמב"ם כתב

נ שטר שכתו' בו אני פלו' וכו' בפ' גט פשוט (דף קעב) בעיא שטרא דנפק בב"ד דרב הונא דהוה כתיב ביה אני פלו' בן פלו' לויתי ממך מנה: ופסקו הרא"ש והרי"ף והרמב"ם כרבא דאמ' שכל המוציאו גובה בו ועיין בתשובו' הרא"ש שכתבתי בסי' ס"א: ז"ל רבי' ירוחם בנ"ו ח"ט ואם כתוב בו משתעבד לפלוני ולכל המוציאו לכי' שיבא מכח המלוה ומי לא לא, כמו משתעבדנ' לך ולכל דאתי מחמתך ולכן מועיל לפלו' ולכל מוציא שטר זה כך כת' הרשב"א וכו' מדבריו משם התנה ולכל מוצי' בין בטענתו בין שלא בטענתו שאין צריך לבא מכח המלוה אלא כל המוציאו יגבנו עכ"ל: (א) ודוקא בשט' גמור וכו' כך כ' בעל התרו' בשער י"ג בשם הרמב"ן שפי' בתשובה דהאי שטרא דהוה כתוב ביה מינך הודא' בעדים הוה תדע דאל"כ מנו דיכול למימר פרעתיך הוה מהימן לומר דההוא מינך מר"ב הוא ולא מיניה: וכ"כ עוד בעל התרומות בשער ל"ב: ומ"ש רבי' בשטר גמור חתום בעדי' אין הכונה שצריך שיהיה כתוב בלשון שטר שבפנינו עדים חתומי' מטה וכו' דאפילו אינו כתוב בלשון זה כיון שחתום בעדי' השטר כשר כמו שיתבאר בסי' ס"ט וכן ההוא שטרא דנפק בב"ד דרב הונא לא היה כתוב אלא בלשון כתב ידו אני פלוני לויתי ממך מנה דאל"כ הכי ה"ל והוה כתוב ביה מעידי' אנו שפב"פ לוה מינך מנה ואפ"ה גבי המוציאו כיון שחתומי' עליו עדים: וכתב כ"י ומיהו כל שהולי' א' שטר זה ופרעו לו ועשה ממנו שובר נמחל שעבודו לכל אדם שיוליאנו מכאן ואילך שלא נתחייב אלא במנ' בלבד:

נא שטר שאין בו אלא עד אחד וכו' עד כמלוה בשטר גמורה בפרק גט פשוט (דף קס) תנן שטר שכתוב בו עד אחד לבד פסול ופריך בגמרא (דף קסה) פשיטא אמר אביי לא נצרכה אלא לעד אחד בכתב ועד אחד על פה ואימא לכשר בעד אחד בכתב ועד א' על פה ופסקו הרי"ף והרא"ש כאמימר וכן פסק הרמב"ם בפ"ד מהלכות עדות (א) וכתב הרא"ש פרשב"ם לא נצרכה אלא לעד א' בכתב ועד אחד בעל פה דפסול למיגבא ביה ממשעבדי אבל מבני חרי גבי ואמימר אכשר בעד אחד בכתב ועד אחד על פה למיגבא ביה ממשעבדי והרמב"ן ורבינו יונה כתבו דלא מסתבר האי פירושא דאין זה מלוה בשטר דלית ליה קלא כיון שבשטר ליכא תרי סהדי הלקוחות לא נשמע להם עדות של עד שמעיד על פה ובשביל השטר שחתום עליו עד אחד לא ימנעו מליקח א ועוד דלא עדיף קלא דעד אחד מקלא דכתב ידו דתקן הוליא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסי' בני חורין ועוד דאמרינן בגמרא דבעו מיניה מרבי ירמיה עד אחד בכתב ועד אחד על פה אליבא דר"י בן קרחה דאמ' עדותן מצטרפת אף על פי שלא ראו זה את זה כמ' מהו שיצטרפו משום דמספק' להו אי מודה בהא ר"י לת"ק ואין מצטרפין כלל ועדותן בטלה והשיב להם דעדותן עדות ונגבות מבני חרי אבל לא להיות כמלוה בשטר ובהא פליגי נמי אביי ואמימר דלאביי אין מצטרפין ועדותן בטלה ולאמימ' עדותן עדות וגבי מבני חרי אבל אם העד מעיד שנמסר השט' בפניו גבי ממשעבדי דהשתא כאילו יש שני עידי מסירה שהעד שהוא חתום על השטר אמרינן שגם בפניו נמסר ואפשר דה"פ דשמעתין עד אחד בכתב ועד אחד בע"פ שמעיד על שכתב שחתום בו שהעד שנמסר בפניו ואפ"ה לאביי לא מצטרפי לגבות ממשעבדי * ועד אחד בכת'

שיפסר אפי' לאמימ' לא גבי ממשעבדי דדוקא עד אחד בכתב ועד אחד ע"פ דאיכא תרי סהדי אחד בשטר שנמסר בפניהם אי' ליה קלא אבל תרי שטרי וכל חד מינייהו נמסר באפי חד סהדא לית ליה קלא לא לזה ולא לזה שאין הלקוחות נמנעי' בשביל שטר שיש בו עד אחד ירושלמי פר' כשם שהתקבלה ר' חני אמר זעירי בעי עד א' בע"פ ועד א' בכת' מהו שיצטרפו * ועד אח' בכתב כלום הוא לכך לריכ' כשהן שניהם ומלאו לקיי' כתב ידו של ראשון ולא מלאו לקיים כתב ידו של שני (ג) ונמר' דידן פליג על הירושל' כיון דקאמ' עד אח' בכת' סתם משמע שאין חתום בו אלא עד אחד והאריך בראיות וגם בעל התרומו' בשער ט' כתב בשם הרי"בן מיגאש דמצטרפין ואינו יכול לומר פרעתי ולא גבי אלא מבני חרי עכ"ל: והרמב"ם בפ' הנזכ' כת' וכן אם היה עד אחד בכתב ועד אחד על פה מצטרפין ואם אמ' זה שלא כת' עדותו אני קניתי מידו על ההלוא' וכולו ומשמע דנפ' לכה דאמימ' דלא גבי אלא מבני חרי וס"ל דשכ"ס יחידאה ואע"פ שהרא"ש לא הכריע בין ב' הפירושי' מ"מ כיון שכתב מה שהקשו על רשב"ם ולא תירצם משמע דלא ס"ל כותיה וגם לפי מ"ש ואיפשר דה"פ דשמעתין וכו' ע"כ לא קאמ' אמימר דגבי ממשעבדי אלא משום שנמסר בפני עד שבע"פ הא לאו הכי מודה דלא גבי ממשעבדי ולפי' פסק רבי' דלא גבי אלא מבני חרי ומתוך דברי הרא"ש נתבאר לך שעיקר הפי' בעד אחד בכתב ועד אחד בע"פ שאין חתום בשטר אלא עד אח' ועד אח' מעיד על פה ואינו חתום בשטר * ובתשרי' כתיבנו ה"ן כת' שכן כת' הרשב"א וכן עיקר וכת' עוד פירוש אחר שעד אחד בשטר היינו שמעיד שהיה בו קנין והיה בו אחריות נכסים ועד אחד על פה כלומ' כמו מלוה על פה בלא אחריות ובלא קנין ועיין בהרי"בש סי' קל"ג : ומ"ש רבינו בשם הרמב"ם ואם אמר אותו שלא כתב עדותו קניתי מידו על ההלואה וכו' בפ' הנז' ונראה שדעת רבי' דהא כ"ע מודו משום דקנין לכתיבה עומד ולפי' לא כתב אבל הרמב"ם כתב דליפסקמע דפליג אלא כתב הדברים בשם אומרם וכ"ע מודו בהם ומ"מ בנוסחאות הרמב"ם כתוב שניה' מצטרפין לעשות המלוה כשטר ואינו יכול לומר פרעתי ומשמע דה"פ שניהם מצטרפין לעשות המלוה בשטר לענין שלא יוכל לומר פרעתי דוקא אבל לא לטרוף מלקוחות דאף על גב דסתם קנין לכתיבה עומד כל שלא נכתב כלל לא גבו ממשעבדי אבל כשנכתב לבסוף גובה למפרע מיום הקנין וכיון שקנין זה לא נחתם מעד השני ה"ל כאלו לא נכתב ולא גבי ממשעבדי ולא הוי כמלוה בשטר אלא לענין שלא יוכל לומר פרעתי ובכלל זה שגובה מהיורשים אבל רבי' כתב נעשה מלוה בשטר גמורה נראה דס"ל דכיון דסתם קנין לכתיבה עומד קלא אית ליה וגבי ממשעבדי אע"פ שלא נחתם מעד השני לעולם ואולי כן היתה גירסתו ברמב"ם ואפילו לפי גירסא שלנו איפשר לפרש דאינו יכול לומר פרעתי דנקט לאו למימר דדוקא לענין זה הויא מלוה בשטר אלא אחד מהענינים דשכיחי בהו מלוה בשטר נקט וה"ה לאידך: וכתוב בהגהות אשירי ובא"ז כתב עד אחד בכתב וכתב ידו יוצא ממקום אחר בעדים ועד אחד בעל פה נמי מסייע על אותה מלוה אין מצטרפין לטרוף מלקוחות ומבני חרי גבי ד וגם הלוה יכול לטעון פרעתי אבל אם אין כתב ידו יוצא ממקום אחר אלא הוא אמר זה כתב ידי אפילו מבני חרי לא גבי עכ"ל: ומ"ש ואם אותו שמעיד על פה וכו' כבר נתבאר בדברי הרא"ש שכתבתי בסמוך ואיפשר היה לתת טעם לדבר שכיון שבעידי חתימה או בעידי מסירה השטר כשר ה"ה נמי כי איכא חד עד דכתיבה וחד עד דמסירה אבל הרא"ש כתב שהטעם דחשיב כאילו יש שני עדי מסירה שהעד שהוא חתום על השטר אמרי' שגם הוא בפניו נמסר עכ"ל ונראה מדבריו שאם העד החתום הוא בפניו ואומר לא נמסר בפני דלא טריף ממשעבדי דהא ודאי נאמן הוא לומר לא נמסר בפני שאינו מכחיש עדותו בכך: ב ומ"ש אבל שני שטרות וכו' היינו מה שכתבתי בסמוך בדברי הרא"ש אבל תרי שטרי וכל חד מינייהו נמסר באפי חד סהדא וכו' ומ"מ יש תימה גדול בדבר דכיון שהשטר שחתום עליו עד אחד ונמסר בפני אחר גבי ממשעבדי כי איכא שני שטרות שחתומים על כל אחד ע"א ונמסר בפני עד אחר מי גרע * והחכם ה"ר אהרן מטולי ז"ל תירץ דהכי אמרינן דבעד אח' בכתב ועד א' ע"פ דגבי ממשעבדי היינו כשהעד שבע"פ מעיד על ההלואה וכמבואר בתחלת דברי רבינו אבל כשאינו מעיד אלא על המסירה לא גבי ממשעבדי וק"ל דא"כ ליפלוג בשטר א' ועד א' בכתב ועד א' בע"פ מעידין על ההלואה לבאין העד מעיד על ההלואה אלא על המסירה ועוד דמנ"ל לרבינו לפלוגי בהכי ואיפשר היה לפרש דברי הרא"ש * דה"ה שני שטרות שאין שום עד חתום עליהם אלא כל אחד נמסר לפני עד אחד דה"א דכיון שהעידיהם על הלואה אחת ה"ל כשט' אחת שנמסר בפני שנים קמ"ל דלא שאין הלקוחו' נמנעין בשביל שטר שאין עליו אלא עד א' של מסיר' א"כ דה"ק כל א' אין חתו' בו אלא עד א' ונמס' בפני אותו עד עצמו החתו'

ג (א) וכתב המרדכי פ' ג"פ ד' רנ"ח ע"א פסק דין שנכתב על ראשון ונכנס גו שמיי' של מי שנגנדו ולא דוכר גו מי הוא כל מי שיוליאנו חייב לשלם לו: נא (א) וכ"כ הרי"בש בתשו' סי' קל"ג וכ' פרש' אחרונים ז"ל: (ג) וכן משמעות המרדכי פרק ג"פ ע"ב והוא דעת המאמרות שכתב דהיינו נשמע דס"ל ע"א בשטר אינו כלום ועיי' בת"ה בס"ד דאלו' ונוס שהאריך בזה:

ד"פ

(ג) וזה הטעם שאחרון הוא נראה בעיני וכוונת פשוט לגבי בגי' דהי' לשי' נגי בכל הו' לא כתבו שנמסר בפי' לק שהתר בפני נמסר יר"ל בגת סר' נפניו ונפני' עד בחתימתם אבל בפסו' שמסירם ע"א ולא בפני' ז שחתימתם אין מלטרפי' ושפוט הוא שזו הוא דינם דגי' ולא בהוכי אלא לפי כדיוקי' בגי' מתמם' בגדל לג' בו כתם בגילוי' דמוקי' (ד) וכ"ש נמסר הוא בגל ס' סי' ג' דמשמע שם דאין מלטרף עמו דעי' אין נותם בנתפי' נפסוני עדי' ונסבי' מוסר"ם בכ"ו סימן נ"ו שהאריך בזו: (ס) ודנא בסר"ן פ"ג דגמוגם דף כנ"ג פסנית דגבי לגסאי ועני' ונמנו' פרא"ם בלל ס' סי' א' שהאריך בזו ובי' מוכר"ם פר"ו סי' מ"ד נמבו' דאפילו' מאן דפוסל בג דיקא געדים מנה לגו שכולם לא גשל כל שמוסר אבג אם לבתבו נשבר ג' או ג' דגדים והשט' נפל נדגד א' השפל לא נתוסב: (ו) וכתב תפרא"ו בפסקיו סי' פ"ט של כתובם א' בסיב א' מן פסדי שנלים ופסו' שקינו' ספים רגו' לגתוג ובמובו נאו וע"פ ואם גיו פסדי' גני' וא' ספן פסול בנו' וסוגר בעיל סימן פ"ס:

בו ח"ל ז דס"ק כיון שאין חתום על כל שטר אלא עד א' ונמסרו ביתו לבינו לו שנמס' כל שטר בפני עד א' ואין חתומים עליהם שום עד לא מלטרפי הכך שני עדים וזה סיה דרך בגון אילו היה כותב דבי' או נמסר בעד א' אבל כיון שכתב ונמסר משמע דאפילו דאיכא עד אחד חתום ועד א' שנמס' בפניו לא מלטרפי ודוחק לומר שכתב רבינו וי"ו המדבקת במקום או המחלקת ושיפסר לייטב דס"ק שעד א' חתום עכ"ל וידענו שלא נמסר בפניו אלא בפני עד אחר דעד החתום שלא נמסר בפניו לא מלטרף בהדי עד המסירה כמו שדייקתי לפי' מדברי הר"ש ושני עידי המסיר' או החתימה לא מלטרפי אף ע"פ שהכל על הלואה אחת דכיון שאין על כל שטר אלא ע"א לית ליה קלא (ג): ג שטר שאין חתום בו אלא עד א' וכולו כתב הר"ש פ' גט פשוט ירושלמי פ"ב דכתובו' ר' מנא בעי ב ע"א בכתב מהו ס לזוקקו שבועה וע"א בכתב כלום הוא לכך לריכה כשהיו שנים ומלאו לקיים כתב ידו של זה ולא מלאו לקיים כתב ידו של זה וכתב הר"ש דכיון דאמרי' בגמר' דידן ע"א בכת' וע"א בע"פ מלטרפין שהוא משמע שאין חתו' בו אלא ע"א וסכים ראיה לזה והשאלתו' מפרש ע"א בכתב דגמרא דידן כירושלמי דהיינו כשהיו שנים ומלאו לקיי' כתב ידי של אח' ולא מלאו לקיים כתב ידו של שני אבל ע"א לבדו בכתב אינו זוקק לשבועה ולפיכך כתב יכול לכפור בו שא"צ לא הל"ל יכול לכפור שהרי מחוייב שבועה הוא: וכתב הר"ש בשם רבינו יונה דטעמ' דירושלמי משום דקרינן ביה מפיה' ולא מפי כתבם אבל שטר שחתומים עליו שני עדים במלות המוכר והלוה גלי ביה קרא דכשר דכתי' וחקם את ספר המקנה עכ"ל: ומ"ש רבי' בשם הר"מ בד שאפילו א' חתום וכו' כתוב בס' התרומות שער ט' סכ"ב בתשובה אבל הרמב"ם פי"ד מהלוה ולוה כתב הוליא עליו שטר בע"א וכו' וביותר בזה כתב בפרק ד' מהלכות טוען וכתב הרב המגיד דעת קצת המפרשים שעד א' בשטר אינו כלום וסא דאמרינן בגט פשוט דעד א' בכתב מלטרף עם א' ע"פ ומפרשי לה בשני עדים חתומים על השטר ומלאו לקיים כתב ידו של א' ולא מלאו לקיים כתב ידו של שני אבל דעת הגאונים שעד א' בכתב זוקק לשבועה כדרך ששנים מחייבין אותו ממון וכן דעת בה"ג בשם רבנן קמאי וזה דעת ה הרמ"ב והרמב"ם שנו' כן ובודאי אם אמ' לא"ד מ"ה היה נשבע להכחיש העד ונפט' אבל עכשיו שמודה שלוה אלא שטוען שפרע הרי זה מחוייב שבועה שאינו יכול לישבע דימה הרב ז"ל דין זה לגמרא דרבי אבא דאמר אין חטפי ודידי חטפי ונתבאר פ"ד מה' גזילה וטעם זה כתבו בעל התרומ' בשער ט' וכתב עוד ס"א שלא דבר הרמב"ם כי אם בשטר שכתבו לשון שנים יודעי' שנו מקוימי' נמים ' ושודים שלוה את המלוה שפני עדים היו בהלואתן ולא חתם מהם אלא א' ונפק ליה מתורת שנקבו ולא מפי כתבו הוא אבל הירושלמי מיירי שאין כתו' בו אלא לשון אחד כגון בפני אני חתום מטה לוה פלו' מפלו' כך וכך וס"ל נמי כתבו ופסול ובכל זה לא כתה דעתי עכ"ל (והריב"ש בתשו' סי' ס"ב כ"כ דברי הסב"א) וכת' עוד ס' שמני' ולפ כן כר' מדברי קל' עפרסי' שכל מי שבא לפטור עלמו מדברי עד אחד בטענה אחרת שאינו מכחיש בה העד נקרא מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם ואגלי הוא דבר תימה היאך יפה כח עד אחד בשטר משני עדים ע"פ שאם לוה בפני עדים נאמן לומר פרעתי ואיך לא יהיה נאמן בעד א' בכתב וא"ת שאני הכא דמגי א"ל שטרך בידי מאי בעי א"כ אף בהולי' עליו כתב ידו לא יהא נאמן לומר שלא עמי מ"מ לך למימ' כיון דאי מודה לא גבי אלא מבני חרי לא חשש לסגיתו בידו דהא אי בעי יהיב ומזבין לכולהו נכסי ולא טריף מידי ה"נ בעד אח' ודאי אפילו מודה לא טריף ממשעבדי ולמה לא יהא נאמן לומ' פרעתי ובסדיא מוכח בגמר' דלענין גט עדיף טפי כתב ידו מחתימת עד א' בלא כתב ידו עכ"ל ולי נראה דה"ה דעדיף עד אחד בשטר משני עדים ע"פ משום דה"ל שטרך בידי מאי בעי ולא דמי להולי' עליו כת' ידו דכת' ידו כיון שאין שם עד חתום בו לא משמע לאינשי דליסוי שטרא לחתחייב בו אלא שלזכרון דברי' בעלמא הן יכתב אחד מהם כך השעות הוא שכותבין כן הילכך לא חשש לגביהו בידו אבל שטר שחתו' עליו עד אחד כיון שלוה' שמחתימין עליו מן השוק סובר שדין שט' יש לו ולפי' כשפורע אינו מניחו בידו הילכך יכול למימר ליה שטרך בידי מאי בעי והיא דפרק המגרש איכא למימר דשאני התם דכתיב וכתב דמשמע שהוא עלמו יכתוב ומשו' הכי כתיבת ידו עדיף מחתימ' עד אחד בלא כתב ידו: דין עד אחד שמעי' ע"פ שלוה ממנו וזה טוען פרעתי יתבאר בסימן ע"ס: ה ומ"ש וכן כתב בה"ג וכו' כך כתב הרא"ש פ' גט פשוט *וכתב עוד בתשו' כלל י"ג סימן ג' וסי' ס': וכתב

*(ג"ה) ואיני למירק בפני הרמב"ם ב' נפ"יד תפל' עדו' מפל היה בו בני עדים ואחד מהם פסול הרי הוא כחרס ותפסם דבריו תמפש כאילו עלי הנבר אין לסמוך בגד אותם לא היה נראה נפיו וזה היפך משל ס"ב ו"ל כשמין ספר א' גשטר שני פים סם ונלפוקי מבאלמו' וכרא"ה גד ולענין זה טייך נגה ובכ"ב ס"ב תא"ם שיסו' ואולי' גניכם נענין אי מיפסל בליריף פפסול ועי"ל שהרא"ם כתב ג"ם הבי הוא כחרם היא לענין שאינו חבוב שטר לגמרי גו תגבי תדי אף ע"פ שיש שם עדי פסידם אבל לספרייי' גדין מסד שים בו ע"א אין הכי נמי שמגניעין אותם נראה דעת הב"ם דלמריי זואת בנך לאין דקסיבי תנים בה"ג ופ"ם מש"ם ולהבתי' לבינו ופמון:

כתב הוציא עליו שטר בעד א' והלוה אומר פרעתי הרי זה מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע ומשל' טען ואמ' ישבע לי שלא פרעתי הרי זה נשבע אבל אם יטעון לא לויתי אז נשבע להכחיש העד ונפטר: ה וכן כתב בה"ג שטרא דהתים עליה ב' סהרי דאשתכח חד מיניהו קרוב או פסול נהי דממונ' לא מפקינן אפומי' אבל מחייבין שבועה אפומי' והא דלא מפסיל עד כשר בצירופו דפסול דאמרי' רווח' שבק למאן דקשיש מיניה ואתא פסול וחתים וכן דעת א"א הרא"ש ז"ל בפסקיו וכ' עוד בתשוב' על צוואה שנמצא אחד מעדיה קרוב או פסול שנתבטלה ואין דנין על פיה כלל אבל העד שאינו קרוב אם זוכר הערות יבא לפני ב"ד ויעיד והעד אח' ששמ' הצוואה מבחוץ מצטרף (ד) עמו להעיד אע"פ שלא יחדוהו להעיד: ו שטר שכתוב לשנים והעדי' רחוקי' לאחד וקרובי' לשני כתב רבינו האי אע"פ שהוא פסול לאותו שהעדי' קרובי' לו כשר הוא לאותו שהעדים רחוקים לו ורבי' חננאל כתב שהוא פסיל לשניהם וכן כתב רב אלפס וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל וכן כתב הרמב"ם הכותב כל נכסיו לשני בני אדם בעדות אח' והעדי' רחוקים לזה וקרובים לזה פסול אבל אם כתב' בשטר אחר נתתי לראובן שדה פלוני ולשמעון שדה פלוני ונמצאו העדים קרובים לזה ורחוקים לזה זה שהם רחוקים לו מתנתו קיימת וזה שהם קרובי' לו מתנתו בטל' שאלו שני עדיות הן אע"פ שהן בשט' אחד: ז הלכתא עדי מסירה כרתי בין בגיטין בין בשאר שטרו' לפיכך שט' שנמס' בפני שני עדי' גובין בו ממשעבדי אע"פ שאינן חתומי' בו ח ומ"מ אם נמצאו עדי החתימה פסולין הוא פסול אע"פ שנמסר בפני שנים כשרים (ו): שטר

כמקי יוסף פ' זה בורר כ' בעל מקיבות שטר שנמלא אחד מעידין קרוב או פסול נהי דלא מגבינן ביה יי אלא משבעינן ליה אפומא דכשרי' דלאתו לאסהודי ע"פ ומסתברא דלא משבעינן ליה אפומא דכשר דהכי קתני נמלא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה לגמרי קאמר דאי לא תימא הכי אף ב' דקתני עדותם בטלה נמאי הא איכא חרי אבל בתשובה לרי"ף עדי' החתומים על השטר ונמל' אחד מהם קרוב או פסול ואמ' א' מהם לא הייתי יודע שהוא פסול רואין אם אינו רגיל עמו עדותו כשרה ומשביעין אותו ע"פ העד הכשר ונאמן הוא לומר לא ידעתי שהוא פסול כי היכי דמקבלינן ליה כי אמ' למיחזי אתינא ולא לאסהודי אבל אם היה רגיל עמו אינו נאמן ואם היו שני עדי' עם הפסול ואמרו לא היינו יודעים שהוא פסול הרי השטר מקויים דמספקא לא מבטלינ' לשטרא ומסתבר' הכי' דליתנהו לסהדי מפסרינן ליה דאמרי' דילמ' לא הוה ידע ביה ואפי' נודע שישבו שלשתן להעיד עכ"ל וכל זה כ' רבי' ירוח' בנתיב ג' ח"ג ובפ"ק דמכות כ"כ הרמב"ן בשם הרא"ה דהיא לתשובה זו מסתופפתא ואע"פ שמדברי הרי"ף עלמו בפ"ק דמכו' משמע שאם נודע שישבו שלשתן להעיד שפסל י"ל דהת' בשאנו יודעים שרגילין עמו ומכירין אותו ככ"ל: וזה לשון הרמב"ם בפ' י"ד מה' עדו' שטר שיש בו שני עדים בלבד והיו שם קרובים זה לזה או אחד מהם פסול בעביר' אע"פ שמש"נו השט' בפני עדים הרי הוא כחרס מפני שהוא מזוייף מתוכו עכ"ל ודין זה מבואר בפ' זה בורר גבי שהוא מתנת' דהוו חתימי' בה חרי גיסי וכתבוהו רב אלפס והרא"ש בפ"ק דמכות ודקדק הרמב"ם לכתוב שטר שיש בו שני עדים בלבד לומר שאם היו החתומים בו יותר מב' מן השתם יש להחזיק שטר זה דכשר וכמו שכתב' בה"ם מה שכתב' וז"ל שטר שהיו עידיו ערוכים ונמלא א' מהם קרוב או פסול או שהיו בהם שנים קרובים זה לזה והרי אין העדים קיימין לשאול אותם אם יש שם עדו' גרורים שכולם ישבו לחתו' שהרי כתבוהו להעיד ה"ז בטל ואם לאו תתקיים העדות בשאר ולמה מקיימים העדות בשאר שהרי אפשר שמתנו הכשרים והניחו מקום לגדול לחתום ובא זה הקרוב או הפסול וחתם שלא מדעת' אע"פ שהעד שחתום מתחלה בשטר הוא הפסול הרי השטר כשר עד כאן לשונו וכם דברי הרי"ף בפ"ק דמכות בשם גאון ועיין בתשובות הרי"בש בסימן קי"ג ותי"ד ותקט"ו ושם ביאר דברי בעל עתיבות שכתבתי בסמוך: ו שטר שכתוב לשנים וכו' ירוש' כתבוהו הרי"ף והר"אש פ"ק דמכות כתב כל נכסיו לעבדו י' את אמר הוא ניטו הוא מתנתו מה את עביד לה יי בגט הוא וערעורו בטל או במתנה הוא וערעורו קיים יצא כהדא כתב כל נכסיו לשני בני אדם כאחד והיו העדים כשרים לזה ופסולים לזה רבי הילא בשם רבי אבי איתפלגון ר"י ור"ל רבי יוחנן אמר מאחר שהם פסולים לזה הם פסולים לזה ' ור"ל אמר כשרים לזה ופסולים לזה ' ורבי אלעזר מסייע לרבי יוחנן ואיכא מ"ד בירוש' דיאות אמר רבי אלעזר ואיכ' מ"ד דלאו יאות אמר ורבי' האי וסיעתו סוברים דכיון דהרים ניטין איפלינו אביי ורבא בכתב כל נכסיו לעבדו וס"ל לרבא פלגינן דיבורא וה"ה בכתב כל נכסיו לשני בני אדם שהרי בירושלמי תלאום זו בזו ואפילו בירושלמי איכא מ"ד לא יאות אמר רבי אלעזר דמסייע לר' יוחנן ורבינו חננאל וסיעתו סוברים דאף על גב דאיכא מאן דאמר דלאו יאות אמ' ר' יוחנן מ"מ כותי' ק"ל לגבי ר"ל ואע"ג דרבא דק"ל כותיה לגבי אביי אמר פלגינן דיבורא תלמודא פליג אירושלמי וס"ל דלא תלי הא בהא ומודה ר"י בכות' כל נכסיו לעבדו דטעמ' דכותב נכסיו לשני בני אדם דפסולים זה לזה היינו משו' דאתי לאיחלופי בשטרו' דעלמא שיאמרו קרוב כשר להעיד אבל בגט שחרור לא חיישי לאחלופי הואיל ולריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם: ג וכתב המרדכי פ"ק דגיטין דהכי סוחפין והעדי' קרובים לזה ורחוקים לזה מעידין לרחוק דהא חרי גופי ניכהו ועדות על פה לא שייך למימר אתי לאיחלופי עכ"ל ורבינו אפרים והרמב"ם בשיטת רבי' האי והרי"ף והרא"ש פ"ק דמכות והרמב"ם בפרק י"ד מה' עדו' בשיטת רבי' חננאל והכי נקטינן (ס) * הכותב כל נכסיו וכו' עד אע"פ שהם בשט' א' הכל דברי הרמב"ם בפ' הנז' וכן כתו' בעיטור:

*(ג"ה) נסג פדפו"ן פ"חוקת פגמו"ר"ל דס"ם בפנא נפמב' כג אותו בשעדי' פסולי' אבל אם נספלק מאותו שמון בפנים לאותו בשם דמוקי' גו וכ"ל סרא"ם נמסר בכלל נ' סיי"ג:

ז הלכתא עידי מסירה כרתי וכולו בס' בתרא דגיטין (דף סו) א"ר אלעזר עידי מסירה כרתי ובגמ' אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר' אלעזר בגיטין אבל לא בשטרות ושמואל אמר אפי' בשטרות וכן אמר רבי יעקב בר אידי הלכה כר' אלעזר בגיטין וכן הר"ל הלכה כר' אלעזר בגיטין והרי"ף כתב והלכתא כרבי אלעזר בגיטין משמע דס"ל דוקא בגיטין ולא בשטרות וכ' הר"ן שנמלאה הגהה במקצת נוסחאות והלכתא כרבי אלעזר אף בשטרות והרמב"ן העיד שמצא נוסחא ישנה מוגהת בכתיבת ידי המחבר וכן היה כתוב בתחלה והלכת' כר' אלעזר בגיטין ולא בשטרות וחזר ומחק ולא בשטרות והניח הדבר בקתם כרבי אליעזר בגיטין והרמב"ן פוסק דלא

נב. א שטר שיש בו רבית אינו גובה בו הרבית אבל גובה בו את הקרן אפי' ממשעבדי שאין העדים נפסלים בכך אפי' אם הוא רבית דאוריתא ודוקא שהרבית מפורש בשטר דליכא למיחש שמא יגבה הרבי' אבל אם כלל הקרן עם הרבי' פסול לפי שיבא לגבות בו הרבי': ב שטר שבא לפנינו קרוע קרע ב"ד ג והוא שקרוע במקום העדי' והזמן והתורף או שקרוע שתי וערב פסול ואם אינו קרוע בזה הענין כשר: ד וא"א הרא"ש ז"ל כתב בתשובה וכל זה דוקא שאין יכולין לעמוד על הקרע אם הוא בסכין או ממילא אבל אם ניכר שנעשה בסכין ולא נעשה ממילא כמו שדרך שטר ליקר' בכפליו אע"פ שאינו נקרע שתי וערב פסול וכתב בעל התרומות הא דכשר כשאינו קרע של ב"ד דוקא כשהו' מעורה קצתו אל קצתו אבל אם נקרע ממש לשנים גרע טפי מקרע ב"ד ופסול ה נמחק או נטשטש אם רישומו ניכר כשר ואם לאו פסול תני' בתוספתא הרקיב ונעשה ככברה כשר נמחק או נטשטש ושלדו קיימת אם יכול לקרות כשר ואם לאו פסול:

נג מי שיש לו על חבירו שט' של מנה ואמר לב"ד שיעשו לו שני' של נ' נ' או שיש לו שנים של נ' נ' וא"ל שיעש' לו אחד של מאה אין שומעין לו ואפי' יש לו אחד של מאה ואומ' שיקרעוהו ויעשו לו אחד של נ' אין שומעין לו דשמא פרע לו אותו של ק' וכת' לו עליו שובר ויוציא זה של נ' שעשו לו ויגבה בו:

נד א מי שפרע מקצת חובו אם רצה המלוה ב"ד יעשו לו שטר ממה שנשאר חייב לו ויכתבוהו מזמן הראשון אבל עדי השטר אינם יכולים לעשו' לו שטר מזמן הראשון ב רצה יכתוב לו שובר (א) וישאר שטרו שלם כמו שהיה ואפי' פרע הלוה כל החוב ואמר המלוה אבדתי שטרי אין הלוה יכול לומר לא אפרע לך עד שתחזיר לי שטרי אלא יכתוב לו שובר אבל אם אמר המלוה אין שטרי עתה בידי כי הוא בעיר אחרת ואכתוב לך שובר אין שומעין לו כיון שהוא בעולם לא יפרע לו עד שיחזיר לו שטרו: ד וכשכותבין שובר (ג) אם זוכרין זמן השט' יכתוב שובר על שטר שזמנו כך וכך ה ואם אין זוכרין אותו יכתבו סתם על שט' שסכומו כך וכך ולא יכתבו זמן בשובר שמא אחרו העדים זמן ההלואה בשטר ונמצא שלפעמים זמן השובר קודם לזמן השטר ויחזור ויוציא שטר חובו המאוחר ויטרוף בו לפיכך אין לעדים לכתוב זמן בשובר אלא אם כן זוכרין זמן ההלואה ו ושובר שנכתב סתם פלוני פרע לפלוני מבטל כל שטר שיש לו עליו שיד בעל השטר על התחתונה וכן כתב א"א הרא"ש ז"ל: ז אם זמן השטר והשובר יוצאין ביום אחד השטר פסול: ח ואם כתוב בו דינרים סתם מבטל כל שטר שיש לו עליו ט אבל אם היה כתוב כך וכך דינרים ונמחק הסכום ונשאר דינרין או שכתוב הסכום על המחק ולא נתקיים פסול:

כתב הרמ"ה יכול הלו' להחרים סתם על מי שכובש שטרו ואומר שאבד ואם טוען הלוה טענת בריא שהשטר אצלו ועתה הניחו בכיסו הורו רבותי' שישבע המלוה שאבד השט' ויכתוב לו שובר:

יא מי שפרע מקצת חובו והשליש שטרו ביד שליש ואומר אם לא אתן לך ביום פלוני תן לו שטרו ויגבה כל חובו והגיע הזמן ולא נתן אם עכבו אונס כגון חולי וכיוצ' בו לא יתן ואם לא עכבו אונס הרי זה יתן יב דאסמכתא קניא היכא דלא אניס אם קנו מיניה בב"ד חשוב ודוקא שפירש אם לא אתן עד יום פלוני תן לו שטרו ויהיו כל המעות הללו מתנה וישאר השטר קיים כבתחלה שאל"כ הוי שטר שנמחל שיעבודו כדי המעות שנתן וכתב רב אלפס דווקא כי האי גונא דאתפיס שטריה אבל בעלמא לא והרמ"ה כתב אע"ג דאתפיס שטרי לא מהני עד דאתפיס בב"ד ואמר ליבטלו זכותיה וקנו ממנו כב"ד חשוב וא"א הרא"ש ז"ל כ' דאפי' לא מתפיס זכותיה קניא אם קנה בב"ד חשיב וב"ד חשוב כ' ה"ר מאיר דבקיאי בדיני אסמכתא יג ראובן לוה משמעון מנה באחד בניסן עד י"ב חדש ועש' לו שטר מכר משדהו מעכשו בלא שום תנאי ושיור אלא שהשליש ראובן שטרו ביד לוי ואמר לו אם לא אפרענו מכאן ועד זמן פלוני תן לו שטר מכירה זו וראובן אוכל הפירות תוך הזמן ובתוך הזמן מכר שמעון השדה ליהודה קודם שזכה בשטר המכר שביד השליש וכשהגיע

במשנה (דף קעד) פלוגתא דר' יהודה ור' יוסי ובגמ' א"ר הונא אמר רב אין הלכ' לא כר' יהודה ולא כר' יוסי אלא ב"ד מקרעין את השטר וכותבי' לו שטר אחר מזמן ראשון: א וכתב בעל התרומות בשער ל"א * נראה למדנו שכותבין שובר בין שפורע מקצ' שטרו בין שפורע כולו עכ"ל ומסיקנא דדוקא ב"ד דאלימי לאפקועי ממונא אבל עדות שעשו שליחותן אין חוזרין ועושין ופרש"ם דב"ד אלימי לאפקועי ממונא לטרוף מזמן ראשון שלא כדין ובהגהות אשירי כתוב בשם ר"י דעדי' אין כותבין מזמן ראשון אפי' הלוה אומר להם לכתוב דס"ל מוקד' ופסול והיינו כהר"ם ובהגה' מרדכי' שאפי' אין הלוה אומ' להם לכתוב כותבין מזמן שני ועוד כתבו פי' אחר ג"כ בשם ר"י דעדי' אפי' מזמן שני אין כותבין בלא ציווי הלוה דכיון שעשו שליחותן אין חוזרין ועושין (ג): ב ומ"ש רב' לכתו' לו שובר נ"ז שם פלוגתא דתנאי ומסיקנא דכותבין שובר בין היכא דפרעיה כוליה או מקצתי' ואינו יכול לומ' לו לא אפרעך עד שתחזיר לי השטר אלא פורעו והלה כותב לו שובר ' ובילור לשון רבי' מי שפרע מקצת חובו והלה המלו' ב"ד יעשו לו שטר וכותב להם כותב לו שובר ' ונ"ם אבל אם המ' המלוה וכו' כן כ' בעל התרומות בשער ל"ט וכתב שכן דעת הרא"ש: וכתוב בתשובות הרשב"א סי' אלף ק"י אם השט' בידו ואינו רוצה להחזירו נראה לרבינו להלכ' אבל לא למעש' שזה פטו' עד שיחזי' לו שטרו ואינו צריך לתת המעות אפילו ביד בית דין ואפי' חייב לו בשט' ' ובשבוע' פטור מהשבוע' עד שיחזי' לו השט' ואיפס' כמי דהפי' השטר בידו ואומר לו פרעני ואסדר לך שטרך יכול הלוה לומר החזר לי שטרי' ואסדר שפרע ולאו' מש' הכות' (וכ"כ שם סי' אלף קנג): ובסימן תתק"ל כ' על ראובן שהפקיד אצל' שיעריכו אותה במנה ושימכור אותה מעבר לים והחזיר ואמר שלא נמכרה אלא בחצי מנה אמר לו ראובן תן לי אותו חצי מנה ולכתוב לך שובר עליו ועל השאר אדיא דאיה שמכרת ביות' ממנה ושמעון טוען החזר לי השט' שאיני רוצה לשמור שוברי מן העכברים ' פעמים שהדין עם התובע פעמים עם הנתבע כל שהתובע יכול לגמור דינו עכשיו כגון שיש לו עדים בעי' ויכול להביאם עכשיו הדין עם הנתבע ' אבל אם הדבר תלוי בעדים שאינם כאן ורואים ב"ד שאינו מערים או בענין שהשאר תלוי בדין שיש לשא וליתן בו הרבה מפני עומקו של דין או שאין מעיין בו כיס הדעת נוטה שיתן לו מה שהוא מודה ויכתוב שובר: ובסימן אתק"נ כתב על מי שעשה שובר לחבירו ונמצא טעות בחשבונם דאין השובר מועילו כלום ואפילו קנו מידו כדאיתא בס"פ דגיטין בעובדא דגינאי וכן הדין בקהל שעשו שובר מן המס ליחיד הבא להעתיק דירתו מן העיר ונמצא טעות בחשבונ' אבל כופר ואומר בבירור שפרע הכל נאמן מפני שהשוב' בידו וכיון שהמוקדמים הראשונים הודו לו שפרע הכל ועשו שובר אף על פי שהפנים נגלו טעות שיסתר פרע ליד הראשונים ושכחו מלכתוב הבלוס פרעונו שהשובר מוכיח והפניים אינם ' יכולים בבירור ולפיכך הוא פטור עכ"ל:

כתב מהרי"ק בשורש פ"ט שהפיטור מועיל אף על פי שכתוב בשטר כל זמן שילא השטר קיים בדלא קרוע הרע בית דין או בדלא כתיב עליה תברא: וכתב עוד בשורש הנזכר על ראובן שנשתעבד לשמעון בסך מה התנאי שלא יוכל שעבוד תביעת החוב כי אם שעה אחת לפני מיתתו ומת שמעון ופוטרו יורשיו את ראובן מכל החוב אח"כ מת ראובן ואמרו יורשי שמעון הפיטור שפטרנו את ראובן אין בו ממש כי עדיין לא חל החוב בשעה שפטרנו אותו והוי דשלב"ל והשיב שאין בדברי היורשים כלום: וכתב עוד בשורש הנזכר אם הבנים ' מ"מ בשעת עשיית הפיטורים אע"פ שבשעת מיתת אביהם לא היו בני י"ב אינם יכולים לטעון מחילה בטעות היתה מאחר שהשטרות בידם:

כתב נמקי יוסף בסוף פרק השואל בשם הריטב"א הא דאמרינן איבעי לך למכתב תברא אגביה אפילו נכתב ידי הלוה מהני כיון דכתוב בגופא דשטרא ה וכשכותבין שובר וכו' בפרק גט פשוט אמרינן דהכי אמ' ליה רב ספרא לספרים (דף קעא) ו ומ"ש ושובר שכתב סתם פלוני פרע לפלו' מבטל כל שטר שיש לו עליו וכו' כלמד מהא דאמר להו רב ספרא לספרים וכן כתוב בספר התרומות בשער כ"ג בשם הרמב"ן ב וכתב בעל התרומות שער ל"א גם צריך ליזהר בכתיבת השובר אם יודה בעדים או מכתיבת ידי המלוה אחר שיש בשטר חוב כלמנות בשני עדים כשרים עכ"ל והם יתבאר בסימן ע"א: ומ"ש רבינו וכ"כ א"א הר"א אם זמן השט' והשוב' ולפי' ביום אחד פסול השובר ' כלל ע"ו: ג ובתשו' ' פקוד' זו כת' שאם כתו' בשוב' שמח' לו כל תביעו' שהיו לו עליו עד אותו היום אין אותו היום בכלל דבכל' בני אדם עד ולא עד בכלל כדתנן בפ' קונ' אבל אם כת' בשוב' שמחל לו כל תביעות שיש לו עליו עד עכשיו אז עכשיו מספקא לן אם היה בתחלת היום או בסופו וכן השטר מספקא לן באי זו שעה ביום היה ומספיקא לא מפקינן ממונא ותלי' שהשטר קודם ואחר כך פשר עמו ומחל לו כל תביעות : ובתשובה אחרת ' בכלל כ"ם כתב שאם בשט' כתוב כיון שהמא ובשובר כתב י"ח לניסן השטר

נטל: בסוף סי' מ"ג כתבתי תשובו' אלו ועוד כתבתי שם כמה תשובות להר"אש בדינ' אלו וכתבתי שהרי"בש האריך בדין שטר מחיל' ושטר שעבוד שנעשו ביום אחד בסי' ק"ד: ח ועוד כתב בסי' תע"ח בדין מי שהוליא שני שוברות על חבירו מחוב ידוע והוציא ממנו שנפרע פעמים: ח ואם כתוב בו דינרי סתם וכו' כך כת' בעל התרומות בשער כ"ג והביא כמה ראיות וכתב שכן השיב לו הרמ"בן דשובר שכתו' בו דינרים סתם מבטל כל חוב שיש לו עליו ואף ע"ג דבפ"ק דמליעאת גבי שטר שכתוב בו סילעין דינרין משמע דסתם דינרי' לא הוו אלא שני' הסי' בשטרי הלוא' איתמר דאמרינן כיון דידעי עדים דיד בעל השטר על התחתונה אילו היו יותר משנים היו כותבין בפירוש אבל בשובר אדרבה אמרינן איפכא דילמא לא ידעי הכוס ממון השטר וכתבו סתם דכל נולי' * דמפיק לזרעי' ט אבל שובר שהיה כתוב בו כך וכך דינרים ונמחק הסכום ונשאר דינרי' או שכתוב במקו' הסכו' תיבה שלא נתקיימה למטה אומר אני שאותו שובר פסול ויד מוצי' על התחתונ' והביא ראיה מפ"ד אחין וגם מדאמרי' בירוש' כל מה שאתה יכול לתלו' במחק תלי גם ה"הם בפי"ו מהלכ' מלוה כתב תשובת הרמ"בן שכתבתי ופיי' גם כלשון הזה אבל אם היה כתוב כך ונמחק או שכתו' בין תיבה שלא נתקיימ' אין דין בו אלא בפחות שבלשו' כדי שלא יבואו להטעו' ואין דין נמחק שלא להורע כחו של מוצי' כך השיב הרמב"ן עכ"ל וזהו פי' אותו שובר פסול שכתב בעל התרו' ובדין זה דכתב דינרים סתם מבטל כל שטר שיש לו עליו: כתב הרי"בש בסימן שנ"ו עיין עליו ט וכתב * הרשב"א שנשאל על ראובן שהוליא שטר חוב על שמעון ושמעון טוען שפרעו כולו והוליא שובר וכתב בו כי ראובן מודה שפרע לו דינרי' וטען ראובן שלא פרע לו כי אם שני דינרי' והאריך בתשובה ובסוף העלה יש לב"ד לחקור הדבר הרבה ואם לא יוכלו להעמיד הדבר על בוריו ליקום שטרא ביד מלוה ומעות היכא דקיימי לוקמו עד שיתגלה הדבר ואי תפס לא מפקינן מיניה (ד): •

כתב הרמ"בם יכול הלוה וכו' פכ"ג ממלוה ולוה ופשוט הוא שעל טענת ברי נשבע שבועת היסת ולא על טענת שמא אלא מחרימים סתם מתקנת הגאונים: יא מי שפרע מקצת חובו וכו' משנה פרק גט פשוט (דף קסח) מי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו ואמר לו אם לא נתתי לך מכאן עד יום פלו' תן לו שטרו כו' הגיע הזמן ולא נתן ר' יוסי אומ' יתן ר' יהודה אומר לא יתן ומסיק' בגמ' דאין הלכה כר' יוסי וגרסינן בפ"ד נדרים (דף טו) ההוא גבר' דאתפיס זכוותיה בב"ד ואמר אי לא אתינ' מכאן עד ל' יום ליבטלן זכוותיה איתניס ולא אתא אמר רב הונא בטלה זכוותיה א"ל רבא והא אונסא דאוריתא הוא דכתיב ולנערה לא תעשה דבר ואמרי' ולרב הונא מכדי אסמכת' היא ואסמכתא לא קניא שאני הכא דאיתפסיה זכוותיה והתנן מי שפרע מקצת חובו וכו' ואמר רב נחמן אין הלכה כר' יוסי שאני הכא דאמר ליבטלן זכוותיה כלו' שמחל והקני' השמון מתח' ידו ונתנו ביד ב"ד ותכף זכו בו ב"ד בעד חבירו: יב והלכתא אסמכתא קניא והוא דלא אניס פי' חולה וכיוצא בו והוא דקנו מיניה בב"ד חשו' וכ' הרי"ף פר' גט פשוט וקאמר נאמן דהאי דינא ליתיה אלא במתפיס זכוותיה בלחוד ומסתברא כוותיה' וכתב הרא"ש והתוספות פסקו דאפי' בלא מתפיס זכוותיה קניא אסמכתא בב"ד חשיב והכי נהיגי עלמא וב"ד חשוב היה אומר רבינו מאיר שהיו בקיאין בדיני אסמכתא עכ"ל ובתשוב' כת' בכלל ע"ב ' סימן ה' על ראובן שהיה חייב לשמעון אלף זהובים בשני שטרות כל אחד ת"ק ופרע לו א' מהם ונתפשרו שיתן לו מהשני עד זמן ידוע והניחו השטרות ביד נאמן על מנת שאם לא יפרע בזמן שקבע לו שיחזיר לו הנאמן השני שטרו' ויעבר הזמן ולא פרע' וז"ל ופי' הר"מ דב"ד חשוב היינו ג' בקיאים בדיני אסמכתא מה נקרא אסמכתא ומה אינו נקרא כגון שמחלקים בין היכא דבזים נהיה דלא בזים ובין היכא שבידו לעשות מה שקיים עליו או אין בידו לעשו' דכיון דג' הם הבקיאין בדיני אסמכת' והקנו דלא כאסמכת' הפק' ב"ד הפק' והכי' וכגדון זה כרא' שלא הי' שם קנין ואף אם הי' קנין לא הי' ב"ד חשו' הילכך לא יחזי' הנאמן השטרו' לשמעון כי אינו חייב לו ראובן אלא ת"ק זהובי' עכ"ל:

* והרשב"א כת' * בתשו' ב"ד חשו' היינו ב"ד אלי' הראוי' להפקי' ממון וכ"כ הר' המגיד בפי"א מה' מכיר' ב"ד חשוב פי' הרשב"א אף על פי שאין סמוך אלא חשוב להפקיר ממון כגון מומחה לרבי' וכ"י כתב ב"ד חשוב הראויים לדון ד"ת ' ביחד כדאית' התם עליה דהא בנדרים: ומ"ש ודוקא שפי' וכו' כך כתב הרמ"בן פ' גט פשוט והר"ן פרק הזהב גבי שנותן ערבון לחבירו ' ובפ"ד דנדרים גבי ההוא דאתפיס זכוותיה והיכא דמיתפסן לאו אסמכת' היא והתנן מי שפרע מקצ' חובו והשליש את שטרו וכו' כת' הר"אש רבי יוסי אומר יתן דס"ל אסמכתא קניא ויגבה כל חובו ממני מרי אבל ממשעבדי לא שהרי נמחל שעבוד חצי החוב ושטר הלוה בו ופרעון אינו חוזר ולוה בו שהרי נמחל שעבודו ואפילו חצי החוב שלא פרע אינו גובה בשטר זה ממשעבדי דחיישינן שמא יגבה בו חצי האחר שנפרע כדאמרינן בשטר חוב מוקדם דאפילו.

וכשהגיע הזמן ולא פרע ראובן נתן השליש שטר המכר לשמעון והחזיק יהודה בשדה ואכל פירותיה ובא ראובן להוציא יהוד' מן השדה בשביל שלקחה קודם שזכה שמעון בשטר כתב הראב"ד שאין שומעין לו (ס):

נה שליש בזמן ששלישותו בידו נאמן כב' עדי' אפי' אם הוא קרוב ואין צריך לישבע שחזקה אין אדם חוטא ולא לו ואפילו אם נראה כבר בב"ד שהוצי' השטר מתחת ידו סתם ושתק עד שנתקיים ואמר פרוע הוא אפילו הכי נאמן אין שלישותו בידו הרי הוא כשאר כל אדם ומחייב שב עת התורה לשכנגדו אם אינו קרוב כתב בעל העיטו' בשם ה"ר יהודה ברצלוני הא דחשוב כעד אחר דווקא כששניהם נסתלקו מעליו ואין להם עליו שום תרעומת אבל אם יש להם עליו שום תרעומת בענין השלישות הוה ליה נוגע בעדות ואין מקבלין עדותו: **ב** הכחיש אחר מהם את השליש ואמר שלא עשאו שליש מעולם יש אומרים שאין לו דין שליש ואינו נאמן במה שיאמר ובעל

דאפי' מהמן הכי לא גבי דילמ' אתי לאגבי מזמן לאסון ומוכי חרי' גבי ביה דקני ליה במקירה א"כ גבי ממשעבדי כל החוב שבך התנה מתקלה שאם לא אתן לו לזמן פלוני יהיו המעות שנתן לו מתנה ויאמר השטר כבתחלה והוי פירוש' ניחא טפי דבקניית פירות בעי כתיבה ומסירה עכ"ל: וכן דעת הרמב"ן שם וכ"כ הרשב"א בתשוב' והר"ן בפ' הזהב דבאומר אם לא פרעתי ביום פלו' יהיו המעות מתנ' ואמר החוב כמו שהיה מתחלה מיירי דאילו באומר תן שטרו שאני רוצה להתחייב לו בדמי כל השטר אף ע"פ שפרעתי מקצתו לא הוה אמר ר' יוסי יתן דהא נמחל שעבודו: ומ"ש רבי' בשם הרי"ף כתבתיו בסמוך וטעמו משו' דמשמע ליה דהא דאמרי' תלמוד' והלכת' אסמכתא קני' קאי אהאי דרב הונ' דאתפי' זכוותי' ודוקא בהאי גונא אמרי' דקני' אבל אי לא אתפי' זכוותי' לא ומ"ש רבי' בשם הרמ"ה אע"ג דאתפי' שטרו' לא מהני עד דאתפי' בב"ד ואמר ליבטלו זכוותי' וקנו ממנו בב"ד חשוב טעמו משו' דמשמ' ליה דלא אסיק תלמוד' דאסמכת' קני' אלא בהכהו גווני דקא מקמי הכי ומדבעי רבי' כר' דמשמע ליה דלהרי"ף במתפיס זכוותי' ואפי' שלא בב"ד הכי ואפי' לא אמ' ליבטלן זכוותיה וכ"כ הרא"ש בתשו' כלל י' ע"ב וז"ל רב אלפס כתב בשם גאון דלא בעינן ב"ד חשוב ולא כת' ולא טעם וגם ראיי' עכ"ל ואינו נראה לי כן אלא דעת הרי"ף הוא לדעת הרמ"ה דכיון דס"ל להרי"ף דלא קאי מסקנא דאסמכתא קניא אלא אהאי דרב הונא ה"ה דקאי לכל הנך מילי דאיתמרו על ההיא מימרא: ומ"ש בשם הרא"ש כתבתיו בסמוך וכ"כ עוד בפ"ד נדרי' ונתן טעם לדבר ודברי הרמב"ם בפי"א מה' מכירה כדברי הרי"ף לפי מה שפירשתי דבריו ובסי' ר"ז אכתוב דיני אסמכתא באורך ושם יתבארו דברי הרי"ף ודברי' הרמב"ם: יזה לשון תשובת הרשב"א כל שחייב עצמו במעכשיו אין כאן אסמכתא כדאית' בפ' איזהו נשך גבי מתני' דהלוהו על שדהו ואפי' לא אמר בפי' מעכשיו כל שקנו מידו הרי הוא כמעכשיו כדאיתא בנדרים פרק השותפין וכן כתב ר"ת אלא שאני מסופק במה שכתבת שקנו מידו קנין גמור כאמר שטרות בב"ד ואיני יודע ב"ד מה עניינו בכאן אם קנס עצמו בפני בית דין שלא בהכרח בית דין או אם הכריחוהו ב"ד לעשות קנס זה ולפיכך אני אומר אם קנס עצמו מדעתו דהפסיד אין כאן דין אסמכתא וכמו שאמרתי אבל אם הכריחוהו ב"ד לעשות כן לא נסתלק מכאן דין אסמכתא כי זה מוכרח הוא ולא הועיל הקנין כלום אלא א"כ היה הב"ד ב"ד חשוב שיש בידו כח להפקיע ממון וזו היא שאמרו בפ"ד נדרים והלכתא אסמכתא קניא והוא דלא אניס והוא דקנו מיניה בב"ד חשוב אלמא אע"פ שקנו מידו וכל קנין כמעכשיו הוא אינו מועיל אלא בב"ד חשוב וא"ת תיקשי לה על ההיא דפרק איזהו נשך שכתבתי י"ל דהתם הכא שהיא אסמכתא דב"ד שהכריחוהו לעשות כן עכ"ל: ובתשובה אחרת כתב שאני הכא דהויא אסמכתא דב"ד שב"ד מכריחין אותו לבטל זכיותיו אם לא הביא עד זמן ידוע וכל שאינו מתנה מדעתו לא ביטל אלא אם כן קנו מידו בב"ד חשוב עכ"ל: וכתב עוד שאלת ראובן ושמעון היו מתעצמים בדין על ענין בנין אחד והסכימו ביניהם כמו שיגזרו עליהם אומני העיר וחייבו עצמם בזה בשטר העשוי בנוסח של גוים ומי שימרה מאמרם יענש בכ' דינרים מחציתם לבנין העיר ומחציתם לחבירו ונתנו משכונו ביד האומנים ופסקו ביניהם אומני העיר וחייבו לשמעון לעשו' בנין תוך זמן ידוע ועבר הזמן ולא עשה שמעון הבנין וראובן שואל הי' דינרין של הקנס ושמעון טוען דאסמכתא היא: תשו' אין כאן משום אסמכתא בכמה טעמים חדא משום דתלה בדעת האומנים ומקצת רבותי אמרו שאין אסמכתא אלא בתול' בדעת עצמו · ועוד דכאן שנתן משכון ביד האומנים וידוע באמת שיפרע חלק בנין העיר ולא יתבטל מצד האסמכתא א"כ בדוקא התנה ואין לומר שבמחצית התנה בדוקא ובמחצי' באסמכתא שבדיבור א' נאמרו ואין דיבור מתחלק לשנים · ועוד שכל שאומר מעכשיו אין בו משום אסמכתא וכיון שיש כאן שטר הרי הוא כמעכשיו דק"ל כרבי יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו · וא"ת במה נתחייב זה ובמה קנה חבירו דאי משום משכון שנמסר ביד האומנים והם זוכים לו הא ק"ל דאין שליחות לגוי וקנין נ"כ אין כאן אין זה כלום שהרי נתקיימו תנאיהם ואחוזים בשטר אף על פי שהוא נעשה בנוסח של גוים דק"ל כשמואל דאמר דינא דמלכותא דינא עכ"ל: וז"ל הריב"ש סימן של"ם מה שכתבת שאם קנה בב"ד חשוב מהני בשטה אחרת יש בזה לגדולי הראשונים והאחרונים שאין בית דין חשוב מעלה ומוריד בתנאים שבין אדם לחבירו והא דאמרינן בפ"ד נדרי' והוא דקנו מיניה בב"ד חשוב היינו דוקא בהכא דאתפיס זכותיה דבלא טעמו ולגונו אפי' לא אתי ליבטלו זכותיה אלא בית דין החזיקו לכך בשם הוצאים לו זמן דלא בתלתא קונין מידו ונ"ם בעינן בית דין חשוב דפלוני לתקוני מגוזי ומאכי כתם אפילו בלא מעכשיו אבל בתנאים שבין אדם לחבירו לכוין קנין בבית דין חשוב לא מהני אלא דוקא בקנין ובמעכשיו דכל מעכשיו מסלק אסמכתא כדאמרינן בפרק איזהו נשך ואף על גב דכל קנין סודר הוא כמעכשיו הכא בנדי לא אתי אלא בה קנה לא סגי דמעמ' דבר פלוני וקנו מידו לא משמע מעכשיו אלא לבתר שלא דבר יומא אלא אם פירש ואומר מעכשיו א"כ בב"ד חשוב במתפיס זכויותיו ומשו' אפקועי ממונא וזהו שכתב

הרי"ף בפ' גט פשוט והאמר גאון דהאי פיסקא ליתא אלא במתפיס זכיותיו בתלמוד ומסתברא כוותיה וכ"כ הרמב"ן וכ"כ הרשב"א בפי"א מה' מכיר' וזה דעת רוב האחרונ' וא"כ בנדון זה אפי' קנו מיניה בבית דין חשוב הוי אסמכתא אבל אם קנו מיניה במעכשיו כמו שדרך הסופרים לכתוב בשטרי אקנייתא וקנין גמו' במעכשיו אפילו בלא ב"ד חשוב קני ולא הוי אסמכת' וכל זה שלא כדרך ר"ת שכת' שאין מעכשיו מסלק אסמכתא אלא בההוא דמשכן לו בית משכן לו שדה שאמ' לו שזהו אבל היכ' שלא מכר ליד מי שהתנה עמו בכולהו אסמכתו' דעלמ' אין מעכשיו מועיל בהם אלא קנין וב"ד חשו' ונראה דמר אזיל לשיטתיה דר"ת ולכן אין לנו אלא כדברי הגאונים והאחרונים ז"ל הילכך בנדון זה אי איכא מעכשיו מהני ואי ליכא מעכשיו י"א לא נראה לי ומה שאמר' דמה שנשבע לשליש הוי כמו קנין בב"ד חשוב דומיא דהקדש דאין בו דין אסמכת' איפשר שהוא כן לפי שיטתו כר"ת דשני בב"ד חשוב אבל לפי שיטת הגאוני' דבעי' מעכשיו אף אם נאמר דבהקדש אין בו דין אסמכתא דאמירתו הוי כמעכשיו כיון דהוי כמסירה אין השבועה שנשבע לשליש כמעכשיו אלא אף אם מדין הקנין אינו חייב לשליש תנאו מכל מקום כדי לקיים שבועתו חייב להשליש וב"ד כופין אותו לשלי' כשקא מיני' שאם מת ולא השליש אין בניו חייבי' לשלי' וכן כשקא מיניה שאפי' בחייו אין בית דין יורדין לנכסיו אלא שבי' דין משמתין אותו אם הוא מתרשל מלקיים שבועתו ואף על פי שאין זמן בקיום שבועתו וכל שיקיים בחייו הוא נפטר בכך משבועתו מ"מ מיד חל עליו חיוב שבועתו ומיד הוא חייב לקיימה שמא ימות כדאמרינן בריש נזיר וכן כ"ת שאם נשאל על שבועתו והתירוהו לדעת ר"ת שאם התירוהו בדיעבד מותר אין עליו להשליש מעתה עכ"ל:

י כתב בעל התרומות בש' ס"ג שכתב רא"ם דהיכא דלא הוי שליטות בלשון אסמכתא דכ"ע דיהיב השליש וגבי מיניה כוליה שטרא ואף על פי שבוטל יותר מהלואתו לית ביה משום חשש רבית משום דליכא אגר נטר דהא אילו פרע לוה למלוה במשלם זימנא דקבל ליה מלוה דאפתאר ליה מהאי שטרא הוה שקיל ליה מלוה בלא תוספת משתכח דלא מטא ליה הנאה למלוה ממנות האי זימנא דארוח ליה וכי מטא זימנא ולא יהיב ליה מידי דמסדר שליש שטרו למלוה וגבה ליה כוליה אילו הוה מרווח ליה זימנא אמרינא ה"ל ההוא תוספת אגר נטר דההוא זימנא דקא מרווח ליה ועוד האריך בדבר: **ועוד** יתבארו דיני שליטות בסימן שאחר זה: **יא כתב** הרשב"א שאלת מלוה ולוה שהסכימו לשום דרך דין או פשרה ביד שליש שבררו להם ושם המלוה שטר חובו ביד שליש שיפסוק ביניהם עד זמן פלוני והמכריע לא פסק כלום ביניהם בתוך הזמן שקבע לו · תשובה זה פשוט שכיון שקבעו לו זמן לפסקו או לפשרתו ולא אמר כלום בתוך הזמן כבר נתבטל דעת השליש ויחזיר השטר למלוה: **יב כתב** הרשב"א בתשובה סימן אלף כ"ב מי שפרע מקצת חובו והשליש השטר עד שיפרע השאר והלך השליש והחזירו למלוה וחזר וגבה בו כל החוב פטור מדיני אדם שאין זה אלא גרמא בניזקין ואם עדיין לא גבה משמתינן לשליש עד דמקבל עליה כל אונסא דאתי ללוה מחמת אותו שטר דכל גרמא בניזקין מחייבין את הגורם לסלקו עד כאן לשונו: **יג דין** שטר שהוציאו יתומים ויצא עליו שובר עיין בגמרא ריש בתרא: **יג ראובן** לוה משמעון מנה וכו' נ"ל הטעם לפי שכשהגיע השטר ליד שמעון זכה בשדה למפרע משעה שכתב כדאיתא בסימן ל"ט אח"כ מצאתי שדין זה תשובת שאלה לראב"ד כתבה בעל התרומות בשער ס"נ ויהיב טעמא לפי שכנעשה האומר מעכשיו בלי שום תנאי וביור ובקנין איכא אלא כמי שאמר לכשיהיו לך מעות ליום פלוני אחזירם לך שאסור הלוקח לאכול פירות תוך זמן אלא מאותו יום ואילך וכבר עמד המוכר קיים מיום ראשון שעושה שדהו מכר אלא שמחוסר השלמת התנאי כאילו אמ' הדם זו מכורה לך מעכשיו ע"מ שתתן לי ק"ק זוז מכאן ועד יום פלוני ואם השלי' תנאו לאותו יום אע"פ שמכר לוקח תוך זמן לאחר מקחו קיים והמדמה זאת השליטות לאסמכתא טועה כי אם אבד שטר המכר אינו בטל שכבר קנאו במעותיו משעת מתן מעות אבל שליטות דמתני' דמי שפרע מקצת חובו מחייב עצמו במה שאינו חייב באסמכתא ולא קניא:

נה א שליש בזמן ששליטותו בידו נאמן וכולו פרק התקבל (דף מד) ובתוספתא דפרק עשרה יוחסין וכתבוה הרי"ף והרא"ש בריש מציעא הוראת בעל דין כנאמה עדים ושליש נאמן מעכיסם כילד זה אומר כך הוא אומר כך שליש נאמן: ומה שכתב ואפילו הוא קרוב כ"כ בספר התרומות בשער נ"ג ויהיב טעמא דהא סימנים והכן נאמן עלי' אבי' אינו יכול לחזור בו · ומה שכתב ואין צריך לישבע וכולו כ"כ בעל התרומות בשער נ"ג בשם רבינו האי וכן כתב המרדכי בריש מציעא ובפרק זה בורר ובפרק התקבל בשם הר"מ ובתשובות מיימון לספר משפטים סימן נ"ד וכתבו דאפילו אין שליטותו בידו מכי נאמן כבר בעוד שליטותו בידו: (ח) ומ"ש ואפילו אם נראה כבר בבית דין וכו' בפרק זה בורר (דף לה) הביא מימרא דבסוק שטרא מתותי ידא דפרע דכתיב כאשר דאמר רב נחמן משום מגו שאם היה רוצה שורפו איכא דאמרי לא מיהימן רב נחמן משום דבון

(א) כת' הר"ם ב"ח נחמי' שי' אלף קמ"ו אבל המשכנים בשטרי המנו' ולום שימנו לגבי לבשמשמא ושום נמנן לאתם ואם' ופסק דלא הוי תתנם דלא קאמר ליתן לה עד שתנשא ותיפר אם אין לו ירש' אלא זו שום א"כ נכסים נכנסים תכח יריםה ותנמם קיימת וש"ם:
נה (א) וכן הוא במרדכי ריש פ"ק דב"מ ור"ם הסקול אגל נתמו' הרא"ש כלל נ"א סי' ג' תסמת דפליג וכן תסמ' נדרגיו בכלל ק"ס סי' ג' בס' ובנבות מרדכי שם"ק דב"מ דשפנים נאמן ואין חילוק בין אות' שבל השטר פרוע או תקבור פרוע וע"ל סי' ס"ד אם אנא אלנא שטר ובזול תם דינו

ובעל התרומות כתב שהוא נאמן לא מבעיא אם טוען שלא עשאו שליש אלא בתורת פקדון מסרו לידו שאין מועיל לבטל השלישית הואיל והוא מודה שהאמינו עליו דרך פקדון הרי הוא נאמן בכל מה שיאמר אלא אפי' טוען נולת ממני והלה אומר לא כי אלא שליש מניתני בינך ובין פלו' נאמן במה דברים אמורים כשאין ביניהם הכחשה בסך ממון שתחת ידו אלא שאחד מהם אומר או אפי' שניהם אומרים דרך גזלה תפסתו והוא אומר שהשלישו בידו אבל אם יש ביניהם הכחשה בסך הממון שהוא אומר לא השלשת בידי אלא כך וכך והם אומרים או אחד מהם אומר יותר היה כיון שהוא חייב שבועה (ד) הוה ליה נוגע בעדו' ואינו נאמן ג הכחישוהו עדים ואומרי' לו לא על תנאי זה היית שליש ביניהם כת' הרמב"ן העדים נאמנין בין שהזמינו העדים שיעידו על השלישי בין שלא הזמינום אלא שאירע שהיו באותו מעמד וראו בכל ענין אין השליש נאמן בר"א כשאומר השליש ביום פלוני נמסר בידי השלישות בתנאי כך וכך והעדי' מכחישין אותו אבל אם אומ' בתנאי כך וכך הוא בידי סתם אע"פ שאומרי' העדי' כשנכנס לידו לא היו התנאים כן השליש נאמן דשמ' אח"כ באו לפניו והתנו בענין זה אע"פ שאין השליש טוען בפירוש כן אנן טענינן ליה כדי שלא יהא מוכחש מן העדים: ד שליש שמת ונמצא מכתיב' יד השליש או מכתיב' אח' ששטר זה המונח אצלו פרוע הרי זה פרוע אע"פי שאין עדים על הכתב • ה כתב בעל העיטור אמרי רבוותא אפי' עבר הזמן שהיה לו להחזי' לאחר מהן ולא החזיר עדיין שליש הוא] וכתב הוא ומסתבר' אם נעשה שליש לזמן ידוע ועבר הזמן אין לו ליתן השלישות אלא בפני ב"ד ויפרש להם ענין השלישות שמא יפול ביניהם מחלוקת ואם יוציא השלישו' מתחת ידו לא יהיה נאמן אלא כעד אחד לפיכך צריך שיכתבו ב"ד ויחתמו הענין: ו שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ראובן שהיה לו שטר על שמעון ונתפשר ביניהם שיפרענו לזמנים ידועים ועשה שמעון שטר עליו מת"ק זהובים ונתנו ליד נאמן בתנאי שאם יעבור אחד מהזמנים שקבע לפרוע ולא יפרע שיתן השטר לראובן ועברו הזמני' ולא פרע שמעון וראובן תובע שטרו תשובה הנאמן ישלים נאמנותו ויתן השטר לראובן כמו שהושלש בידו אבל קודם שיתן השטר לידו יעתיקנו ויקיימנו בעדים ויאמר לפני העדים היאך בא השטר לידו ושהוא צריך לקיים שלישותו ויכתבו ויחתמו העדים כל הדברים ויתנום ביד השליש והשליש יתן כתב העדים והתיכתן לשמעון וכשיתבע ראובן את שמעון לדין לגבות ממנו השטר יטעון כל זכותו אבל השליש יקיים שלישותו ואין לו לטעון בשביל שמעון ושמעון יטעון בעצמו מה שירצה: ח שטר שיוצא מתחת יד שליש והלוה טוען כי הוא מזויף או פרוע ואין יכולין לקיים חתימת העדים והשליש מעיד כי המלוה והלוה מסרו לו השטר ואמרו לו שכך וכך נשאר עדיין לפרו' משטר זה אינו נאמן שאין השליש נאמן בשביל תפיסתו יותר מבעל דבר בעצמו ואילו היה השטר ביד מלוה כיון שאינו יכול לקיימו אינו כלום שמוד' בשט' שכתבו צריך לקיימו ואין כח ביד השליש לעשות משטר מזויף כשר: ט שליש שהושלש שטר בידו לזמן ידוע שיפרענו ביום פלוני ועבר הזמן וטען הלוה שפרע בזמנו או שמת הלוה הרי הוא בחזקת שאינו פרוע ומחזירו למלוה שאילו פרעו היה מודיע לשליש בפני המלוה והיה תובע ממנו שטרו ולא היה מניח שטר בידו ואע"פ שהדבר מוכיח שאינו פרוע אם מת הלוה לא יפרע המלוה אלא בשבועה כדין הבא ליפרע מן היתומים שאפשר שפרעו ואירעו אונס או ששכח להודיעו לשליש מי שחייב עצמו בשטר בקנין לחבירו והפקידו

והפקידו החיי' ביד אחר בסתם ולא פי' לו באיזה ענין מוסרו לידו ומת המפקיד הרי זה לא יתננו למלוה משני טעמי' הא' שמא לוה בו ופר' לפי נמצ' בידו של החיי' והפקידו החיי' אצל זה והשני שמא לא לוה בו מעולם והתנ' על העדים שקנו מידו שיתנו השט' לידו ולא ליד המלוה שלא זכה בו המלוה לענין שיעידו בו העדים עד שיצא מתחת יד המתחייב וגם לא יחזירנו ליד יורשי הלוה שמא אמר לעדי' בסתם קנו ממני לפלו' וכתבו השטר או שמא אמר בפירוש וכתבו לו השטר ונמצא שזכה המלו' בהיותו ביד העדים ואפשר שטעו ומוסרהו ללוה שלא כדין: **יא** שליש הנעש' על ידי שליח כגון שבא הלוה עם אחר שבידו משכון או שטר ואמ' לוה המלו' עשאני שליח להבי' אליך משכון או שטר זה למוסרו בידך על ענין כך וכך וקבלו השליש מיד השלי' בתנאי כך וכך ואח"כ בא המלוה והכחיש השליחות ואמר שלא עשאו שליח לדבר זה מעולם אלא שלא מדעתי נכנ' לביתי ולקחו וכיון שאתה יודע שהשט' שלי ואני לא עשיתיך שליש עליו אלא שפלו' גזלו ממני וכחש לך על שמי החזיר לי שלי בזה כתב [יט] הרמ"ב' יעשה שליש מה שאמר לו השליח שהרי השליש נאמן שכך אמר לו השליח והשליח נאמן בשעה שיצא השטר או המשכון מתחת ידו במגו שאם היה רוצה היה אומר הושלש בידי על תנאי כך וכך:

נז אסור לשהות שטר פרוע בתוך ביתו: **ב** שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו ואם אמר לו הלוה פרעתיו והשיב לו המלוה כן היה אבל החזרתיו לך הרי מותר שנמחל שיעבודו ואינו גובה בו אבל אם אמר החזרתים לך מפני שלא היו טובות או שתחליפם לי לא בטל השטר בכך:

נח מי שהוציא שטר על חבירו וא"ל פרעתיך והשיב לו אמת שקבלתים ממך אבל מלוה אחרת יש לי עליך על פה ובשבילה קבלתים וזה השטר עדיין בחזקתו עומד אם לא נתנו לו בפני עדים נאמן והשטר עדיין בחזקתו וגובה בו בלא שבועה אם יש בו נאמנות ואם אח"כ יתבענו שלקח ממנו שלא כדין נשבע זה היסת ונפטר ואם אין בו נאמנות אינו נוטל אלא בשבועה

ואם

שהרי מי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו דק"ל כמ"ד לא יחזיר ונפו' אסמכת' ומ"מ היה בשטר שחוב מעכשיו וזכורני שדנתי כן זה זמן רב לפני הרמב"ן עכ"ל: מי שחייב עצמו בשטר זה וכו' כך כתב בעל התרו' בשער כ"ב וכתב הר"ה אם כמלה ב"ד שמחייב עצמו ומת וכן ה"ה עדים שקנו משמעון בקנס שחייב עצמו לראובן במנה ולא פי' להם למי יאמרו השט' ולמד כן מדתנן [יח] בב"ב נוחלין (דקלה) מי שמת ונמצא דייאתיקי קשור על יריכו הרי זה אינ' כלום ופירשה הרמב"ם במתנ' בעדים וקנין שכתב בפ"ט מהלכו' זכיה מי שמת ונמצא דייאתיקי קשורה על יריכו וכולי וכן מי שכת' שטר חוב על עצמו בשם אחד מבניו וכו' ונתן השטר ביד שליש וכו' הרי זה אינ' כלו' כמלא לפי דבריו שכל שטרי חוב אפי' בקנין אח' שהי' אלא שהלוה או ביד שליש שמחזיק בו עד שלא פי' לו רצונו ה"ז השט' אינה כלו': גם מלאתי שנשאל ה"ר ינא' על ראובן שכתב ש"ח על עצמו לאחיו באלף זוז ונתן השטר ביד לוי בתור' פקדון שלא בפני אחיו ומת ראובן והשיב כיון שלא אמ' ראובן ללוי תן שטר זה לאחי הרי הוא כאילו לא יצא מרשותו ודומה למה שאמרו רבותינו מי שמת ונמצא דייאתיקי קשורה על יריכו אינה כלו' ועיין שם עוד: **שליש יא** הנעשה ע"י שליח וכו' עד סוף הסימן כתב בעל התרומה בשער כ"ב שכן הסכי' לו הרמב"ן: **כתוב** בתשו' מהר"יל דלמהר"ם מהימן שליש בלא שבוע' ואפילו כמחייבים שליש שבועה היינו דוקא באחד והני תרי ליתא והוו הסהדי דאשתרוש כאמן להעיד: **כתב** בעל התרו' בשער כ"ב שיש פוסקים כלישנא בתרא ולדבריהם אם נתקנה הוציאו השלי' לזכות הלוה מהימן לפי' אתחזק שטר' בב"ד והסיא דר"נ כאמן דלא הימנ' איירי בהוציאו השט' לתביעת המלוה וכיון שנתק עד שנתקיי' ה"ל כמ"ד ידענא דלאו פריעא הוא והשת' מסדר קא הדרא ביה ומ"ה לא הימנה אבל אם מיד כשהביאו לפני ב"ד היתה אומרת פרוע הוא הית' נאמנ' אע"פ שהוציאתו לתביעת המלוה וכל זה שהוצרכתי לדחוק מפני שיש פוסקים כלישנא בתרא אבל אנן לא פסקינן כהכו' לישנא דהא איתותב וכיון דאיתותב בכל ענין נאמן השליש ואע"ג דאפקיה בב"ד ואתחזק בב"ד וכן פסקו הרי"ף הרא"ש וכ"פ הרמב"ם בפי"ו מה' מלוה: **כתב יג** הרא"ש בתשו' בתחלת כלל ס"ח אשה שנפלה ונתנת בתוך הבית ואפטרופוס הממונה על נכסי בעל הבית ומת בעל הבית ויודעים שהיו לבעל הבית נכסים של אחרים והממון נשאר בידם ומוטלים עליה' ויודעים של מי הם חייבי' להחזיר לכל אחד מהם שלו ואם לא החזירו ובאו לב"ד מסיימנו במגו שאם היו רוצים היו מחזירים: והבעל ראוי לדבר ואם הוא ירא שאם יתנ' הדבר ליורשי' לא יחזירו הממון לבעלין חיי' הוא להחזירן כדי לקיים מצות השבה ובנדון זה שהאשה היתה שולטת בכל אשר לו וכל הממון היה תחת ידה אחר מותו ויודעת כל עסק של מי הוא והיתומים הוא קטן יונק שדים וגם רגלים לדבר ומקצת בני הבית מכירים של מי העסק חייבת האלמנה להחזיר לכל אחד שלו לקיים מצות השבה ולמנוע היתום מאיסור גדול ואם יצא הממון מידם ובא ליד האפטרופוס או ליד ב"ד יעשו ב"ד ככל אשר תאמר האלמנה במגו דמיד אחר מות בעלה היתה מוחזקת לכל אחד שלו עכ"ל ועיין עוד בתשו' הרא"ש כלל כ' סי' ז' ובכלל פ"ד סי' ה': **כתב יד** הרשב"א [ג] שנשאל אם כתב הלוה בחתם ידו מקצת תנאי השליחות ומסר ביד א' מבעלי הדין וכתוב בכתב השליחות וע"מ תנאי זה נמסר דבר פלוני ביד השליש וטען השליש שיש בו תנאים אחרים שלא נכתבו והשיב אלו כתב הוא שעל תנאי זה בלבד הושלש בידו היה בדין שלא כבר הגיד על מעון שהושלש ואינו יכול להוסיף על תנאי' שכתב וכן אם אמר בשטר זה שהמתי בתנאי כך וכך היה לי עוד לכתוב בו דומיא דעדים שאמרו תנאי היה דבריהם אבל זה לא כתב אלא שעל תנאי כך נמסר בידו כדי שלא יוכל לומר הפך מזה אבל אם בא לקיים תנאי זה ועוד מוסיף תנאי אחר נאמן ועוד אני אומר שאפי' כת' על תנאי זה בלבד נמסר בידי שליחות זה איפש' לומר שהוא נאמן על התנאי דהשליש כיד בעלים נמצא הוא שכל השליחות יוצא מתחת ידו: **וכתב טו** עוד [כא] בתשוב' על ראובן שהלך דקו לשמעון ונתחייבו זה לזה בכך ידוע בחוב גמו' ונשתעבדו מעכשיו והשליש השטרו' ביד אחר ואמרו שכל המעכב מהם לזמן שקבעו שיתן השטרות לחבירו המוקדלה בנשואין וחוץ הזמן קלקל המשודך מעשיו בענין שאינו ראוי שתנשא לו שהתחרצה כי השדכן עם אבי הבת מכמה טעמים חדא שאפי' היה בשטר שחוב מעכשיו אם לא נהגו בשליחות מעכשיו לאו כלום הוא משום דהוי אסמכתא היא ועוד דאומדן דעתא הוא שאם היה זה מקלקל מעשיו כל כך שלא היה נותן לו זה בתו ומה שעשה אם החזיר השליש לבחור משום אני אומר שהשליש עשה שלא כדין ומה שעשה אינו כלום: [יז] [כב] ובתשו' אחרת כתב שהרמב"ן סבור שכל שטר שיש בו זמן

שהושלם ביד שליש על תנאי כך וכך וכן לע"מ שבשליחות לא הוזכר מעכשיו אין כאן אסמכתא והרשב"א חולק עליו ועיין בתשו' להרמב"ן סי' כ"ה: וכתב עוד בסימן אלף וכ"ב מי שפרע מקצת חובו והשליש השטר עד שיפרע השאר והלך השלי' והחזירו למלוה וחזר ונגבה כל החוב והשליש מודה בכך פטור מדיני אדם שאין זה אלא גרמא בנזקין ואם עדיין לא נגבה החוב משגנתי' לשליש עד דמקבל עליה כל אונסא דאתי ללוה מחמת אותו שטר דכל גרמא בנזקין מחייבים את הגורם לשלקה עכ"ל: [כג] וכ"ל שאם המלוה מלוי' לשכינו והוא מוד' בדבר כופין אותו שיחזיר השטר לשליש או שיכתוב לו שובר או פרעון על גביו: **וכתב** עוד ראובן ושמעון שותפין שחלקו ונפל לחלק שמעון שטר חוב שהיה לשניה' על גוי א' ומסר שמעון שטר חוב זה ליהודה להוליכו ליד שליש שבררו להם והתנו שאם לא יקיים שמעון תנאי פלוני לזמן פלו' יחזיר השטר לראובן ולא רצה השלי' לקבלו ועבר הזמן ולא קיים שמעון התנאי לא יחזיר יהודה השטר לראובן שהוא לא נעשה שליש ולא יחזירנו אלא לשמעון שמסרו לו ועוד שאפי' היה שליש לא יחזירנו לראובן משום דאסמכתא היא והרי זה כאותה ששנינו בפ' גט פשוט מי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו וכו' וק"ל כר' יוסי (וע"ל סי' כ"ד בדין אסמכתא בשטר השותפים): **וכתב** [כד] עוד הושלש בידו שליחו' ובשטר והשליחות יוצא מיד היורשין נאמן היורש לומר כך מצאתי בין השטרות של אבא שליחות זה היאך בא לידו הוכחי' אחרים שהשליש נאמן שהכניסם ואפי' בלא מגו כעובדא דההיא שבתא שמכר' זו היא כשמעון ואפי' לא הוציא היום בשבינו נמכרת השליחות הוא נאמן משום דלא בעי מסדר לפלוי עכ"ל: [יז] **וכתב** [כה] עוד בתשובה מה שאמרת בשליש כזוכה לשניהם ואין א' מהם יכול לחזור בו אין זה ברור אצלנו אלא אם כן אמרו לו בפירוש זכה בשביל שניהם מעכשיו על תנאי כך וכך אבל סתם השליחות מן הסתם כאומר זכה לא שמענו אלא אינו זוכה להם כלל ויכולים הם לחזור בהם עכ"ל:

נז אסור לשהות שטר פרוע וכו' מימרא דר"יבל פ' שני דכתובות (דף יט) וכתב הר"ם בר נתן שאם אינו רוצ' להחזיר ללוה שטר פרוע ראוי לנדותו עד שיחזירנו: וכתב הר"ן דאין לו לעכב השטר בשביל שפיטי דספרא* וכתב עוד שנותר נפסות שטר על מנה אע"פ שאינו חייב בו אלא נ': **ב** שטר שלו' בו ופרעו וכו' מימרא בפרק' מקומות מהם פ' שנים אוחזי' (דף יז) ושם מבואר שאפי' פרעו ביום שנעשה השטר אינו חוזר ולוה בו אפי' בו ביום וכבר כתבתי דעת המרדכי בזה סי' מ"ח: ואם א"ל הלוה פרעתיו וכו' מפור' ריש הזק' (דלב) בעובד' דערב' ול' הגמ' הדרתינהו ניהלך נחמנ' דהוו פייסי וסומכי אכתי איתיה לשעבודא דשטר' ופרש"י פייסי וסומכי נשפשה צורתן והאדים נחושתן שאין יוצאין בהוצא' אבל ה"ה פי"ד ממלו' וכו' בשם רבי' יונה שאפי' היו שמעו' יוצאין ע"י הדחק אין שעבוד השטר בטל כיון שאילו היה מכיר בהם לא היה מקבלים ועיקר עכ"ל עיין בתשו' הרא"ש כלל פ"ד סי' ד':

*(ג"ה) אבל אמרי הרא"ש והריטב"א כתבו שיכול לעכב בשביל שפיטא דספרא:

נח מי שהוציא שטר וכו' מעם פ' שבועת הדיינין (דף מג) ופ' הכותב (דף פה) ומה שאמר ונוטה בלא שבועה אם יש בו נאמנות ואם אח"כ יתבענו כלמד ממ"ש בעל התרומה לדעת ר"י הלוי בשם עדים וכתבתיו בסוף סימן זה: **ומ"ש ב** ואם לא נתן לו המעות וכו' בפ' הכות' ומ"ש בד"א שא"ל בפני ליקח השטר וכו' כך כתבו התו' והרי"ף והרא"ש שם וכ"כ בתשו' להרמב"ן סי' כ"ה: ומ"ש וגם לא אמר לו כן בפני עדים כך כ' שם הרי"ף והרא"ש: וכ' בעה"ת אע"פ שהודיעוהו שחוב בשט' היה לו עליו כל זמן שלא אמ' לו שקול שטרא פטור דמאי לימא הוה הייתי שהייתי סומך על אמנתו עיין במהרי"ק שורש ק"ב: **ג ואם** נתנם לו בפני עדים וכו' פ' שבועת הדיינין (דף מ"ג): **וכתב** הרא"ש בתשו' סוף כלל פ"ו דהא דאמרינן שאם פרעו בפני עדים אינו נאמן היינו דוקא היכא שבא לתביעות היה שלו אבל אם על חוב שבשטר הוא בא בהרשאה ועל הממון שהוד' שקבל הוא בא מכח עצמו לא משום דלא בעי מסדר הרשא' למריה ולא נשאר אצלו אלא תביעת הממון שקיבל ועל אותו ממון הודה שקבל נאמן בשבועתו לומר קבלתי בשביל ממון שהיה חייב לי עכ"ל וע"ש: **א כתב** הר"ן בפ' הכותב דמשמע שמי שהוא חייב לחבירו ב' חובות ופרע לו הלוה סתם הרשות ביד המלוה לומר מחוב פלו' לקחתי **ב** ולא עוד אלא אפי' א"ל לוה בשעת פרעון הא לך מעות אלו בשביל חוב פלוני ומלוה קבל ושתק יכול לומר אח"כ המלוה שבשביל מלוה על פה או בשביל חוב אחר תפסם ואי דהתקבלו משום דאודויי אודי ליה אלא שקה היה כדי לתפוס ואחר

שהפה בירר דעתו בפתיקתו עכ"ל: וכ"כ הרשב"א בתשו' והביא הטור לדב' דהתופס לב"ה שלא לדעתו מה שתפס תפס ועוד מדתני' בפ"ק דקדושין האו' לה כנסי סלע זה שאני חייב ליכי וחזר ואמר התקדשי לי בו בשעת מתן מעות רצתה מקודשת וכו' עד מ"מ דאמרה אין שקלי ודידי שקלי וע"פ כן פסק בראובן שהיה קיי' לשמעון ב' חובות הא' בשבוע' והאחר שלא בשבוע' ופרע לו סך מעות וטוען שהמעות אותו חוב שיש לו עליו שבוע' פרעו והלה אומר לא כי אלא מחמ' החוב שאח' קבלתי' והחוב שיש עליו שבוע' כשא' עליך הדין עם שמעון: ה ובתשובה אחרת כ' על ראובן שהיה חייב לשמעון מנה ונתן לו מנה ליתנו ליהודה ש"ח של לוי וקבל שמעון דרך שתיק' ועיכב לעצמו וכשתבעו יהודה אמ' לא זכיתי מחמתך אלא מחמת חובי שהדין עם שמעון והביא ראי' מההיא דאין שקלי ודידי שקלי דבשמוך ומדנוקי בפ"ק דמציעא מתני' דהי' רכוב ע"ג בהמה וראה את המציא' כדא' התם: ו ראובן שהיי' לשמעון מנה ואמר שמעון לראובן חפץ פלו' או קרקע פלונית אמכור לך במנ' ונתן לו ראובן מנה אם יוכל שמעון לומר מנה אני נוטל בחובי עיין במרדכי סוף כתוב':

תשלום דיני הטוען שטראי ניכהו כ' רבינו בסימן פ"ב:

וכתב הרמב"ן דלא איתרע שטרא וכו' נ"ל שדעת הרמב"ן אין חולק עליה דליתא דבגמרא הכי דייק והא דפרעיה באפי סהדי דמשמע ב' עדים וכן כת' ממה שכתב רבי' בסי' ג' בשם בעל התרומ' שאפי' לא פרעו בפני שניהם כא' אלא פרעו בפני זה והודה בפני אחר או שפרעו או הוד' בפני זה וחזר והודה בפני זה מצטרפין והוו לא מהימן לומר שטראי ניכהו משמע דכל שלא בפני ב' יכול לומר שטראי ניכהו אע"פ שפרעו בפני עד אחד אח"כ מצאתי שכתב בע"הת שער י"ט ויש לעיין אי אתי חד סהד' ומסהיד דפרעיה לוה למלוה זוזי באפי' בתור' פרעון ולא אדכר ליה דמשכוא שטר פרעיה ואיהו טעין שיטראי ניכהו מהו מי אמרי' מתרי סהדי איתרע אבל מחד סהד' לא איתרע ומשתבע דשיטראי ניכהו ושקיל או דילמא ה"ל כהשתא דר' אבא דאמ' לישלם וכו' ה"נ אמרי' ליתרע לשטריה ליכא תרי סהדי לא איתרע איכ' חד סהד' לישתבע דשיטראי ניכהו אבל קא הוד' ושאלתי את פי הרמב"ן והשיב לי בודאי זה הדין אינו דומ' להשתא דר' אבא מפו' דהתם דר' אבא כיון דמשו' דהתם ממש אית ליה גביה לשבוע' קא אתי ושבוע' מחייב ליה וכי לא מכחיש ליה הוה מחוי' שבוע' ואינו יכול לישבע אבל הכא כי אתי מעיקר' להעיד על שטרו שהוא פרוע קא אתי ועד א' מעיד שהו' פרוע לא מחיי' שבוע' דאורית' אלא שבועת תקנה' דה"ל שבוע דרבנן דהיכא דלא מצי למשתבועי שקיל בלא שבוע' דהא איפסיק בג' שבו דל' נוסף עלה דרב ושמואל וכ"ש הכא דמצי משתבע דא"ע דלא מצי למיעב' בהכחיש דידיה הא מצי משתבע דלא פרע הלכ' דב' ברור הוא דליכ' בהאי דינא כהשתא דר' אבא כלל אלא כי מתחזי' כה משתב' ושקיל הוא ומסתב"ן דליכ' עליה רעות שטר' ולא מחיי' שבועה ע"פ עד כלל דכי תקינו רבנן ע"א מעיד שהשט' שבידו פרוע נשבע כדי להפיס דעתו של ב"ה הא היכא דאין עד מעיד בפירו' שהשטר הוא פרוע מקויים ועומד הוא ולא מסייע ליה עד כלל וכל דלאו דינ' הוא אלא תקנת' אין דנין בהם לסתמי' אלא להקל עכ"ל: **ור"ח כתב** ז דאי לא איתרע שטרא אלא לענין שצריך לישבע וכו' הרי"ף כ' בפרק שבועת הדיינים שכל' ר"ח ושכרת רב האיי ורב שרירא והכריע כרב האיי ורב שרירא והביא ראיות לדבריהם ודחה הר"ן והעלה מחוורת' דהאי דינ' דהאי שטרא לא מגבינן ביה ולא מיקרע קרעינן ליה כדאמרי' בשטרא ריעא פרק אלו נערות ובפרק הכותב נמי אמרי' כגון אבא מר בריה קרענא שטר' אמוניה קרענא ס"ד אלא אימא מרענא ומשכי משמע דכל היכא דדייקי' בשטרא ריעא לא מגבינן ביה ולא קרעינן ליה וכיון דלא קרעינן ליה לא אמרי' ללו' דלשתבע' היסת כמו שכ' הרי"ף שאינו בדין שנשביע אותו ולהכי לנקוט מלוה שטרא עילויה אלא אם רצה מלוה שישבע לוה היסת יחזיר לו שטרו ומשבעי' ליה והרא"ש ג"כ דחה ראיות הרי"ף והעלה דהאי שטר' לא מיגבא גבינן ביה ולא מיקרע קרעי' ליה והתו' כתבו שר"ת הוא כר"ח והקשו עליו והעלו דלא מיגבא גבינן ביה ולא מיקרע קרעינן ליה ומ"מ רבינו ואי תפס לא מפקי' מיניה הוא שנפקותא היוצאת מהדין הנזכ' דלא גבינן ביה ולא קרעי' ליה ודברי הרמב"ם בפי"ד מה' מלו' כדברי הרי"ף והכי נקטי':

כתב ה"ר יוסף הלוי הא דאיתרע וכולי כ"כ בעל התרומות בשמו בשער י"ט וגם הרא"ש כתב כן בשמו בפ' שבועת הדיינין וכתב שלמד כן מדאמר בפ' שבועת העדות מנה הנחתי לך בפני פלו' ופלו' ועדי' רואים אותו מבחוץ ואמרינן והלא מה טוען אי דקאמר במתנה נתנה לי כי עדים רואים אותו מאי הוי אלמא אע"ג דאיכא עדים דיהי' קמייהו כיון דלא ידעי לשם מה נתנ' לו מהימן לו' בשם מתנ' נתנה לי ואין לומ' דהתם לאחזי והכא להוציא דה"נ לאו להוציא הוא דהכי הכי לאו אגופ' דשטר' מסהדי דפריעי הוא אלא השטר במקומו עומד ואדמי בעלמא דהיכא דלאפייהו קא מסהדי ולא ידעי לשם מה יהביה ניהלי' הלכך השטר במקומו עומד לגבות ועל המעו' מהימן במגו והרמב"ן לא הודה לו דמה"ל דמהימן לומר במתנה נתנה לו עד דמהימנינן ליה לומר שטראי ניכהו במגו במתנ' נתנה לי אדרבה גריעא טענ' מתנ' מטענת שטראי דאדם יותר ברצון פורע חובותיו ממה שיתן שלו במתנ' ולא דמי להיא דשבועת העדות דהתם לא היה חייב לו הלוה כלום ועל המעות שנתן לו חלוקין הא"ע אבל הכא שהי' חייב לו מעו' ויהיב לו מעות בשם בפני עדי' כיון דלא מהימן לו' שטראי כ"ש דלא מהימן לומר במתנ' נתנה לי דודאי לשם פרעון השטר נתנ' והראין דבריו דמתנה לא שכיחא וגריע' טענת מתנ' מטענת שטראי וכתב בעל התרו' בשער י"ט דלדעת ר"י הלוי כי פרעו בעדים וטוען במתנה יהבם ניהלי או שטראי ניכהו נאמן ויטול בלא שבוע' אם יש נאמנו' בשטרו' ומשתבע היסת בחד דפרעי' אי קא תבע ליה לוה דממונו' שקל מיניה שלא כדין ואם אין נאמנות בשטרו ישבע עליו ויטול עכ"ל: ומ"מ כתב פי"ד ממלוה ולוה שהר"מ סובר כדברי ר"י הלוי שלשון הגמר' מסייעם דפרעי באפי סהדי אלמא דבעידי פרעון מיירי והר"ן כ' שהרי"ף כת' כדברי ר"י הלוי ואין דבריו מכוונין והעתיק רבי' כ' הרמ"ה אע"פ שהם בכלל דברי ר"י הלוי להשמיענו שאם אמ' לא היו דברים מעולם הוחזק כפרן ואע"פ שהוא פשוט וכת' בע"הת בשער י"ט שכשהוחזק המלוה כפרן נשבע הלוה היס' ונפטר ואיכא מ"ד שכיון שהוחזק כפרן אין על הלו' שום שבוע' כלל: ד ומ"ש ואם אמ' הלו' וכו' והלא מעו' אלו מדמי שור שלקחתי ממך הם דברי הגמ' פ' שבועת הדיינים (שם) וכת' בע"הת שער י"ט דטעמא משום דמשתמ' בפרעון אותו שטר כתלה דהכי אורח' דמלתא וכתב הרמ"ב' אפי' אין עליו עדי' שפרעו מדמי וכו' פי"ד ממלוה ולוה: כת' בעל התרומות בשער י"ט שלא ירד לסוף דעת הרמב"ם וכתב עוד שם שפי' רי"ף שאע"פ שיש נאמנו' בשטרו ישבע הלוה ויפטר: **ולענין** הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם מסכימים לדעת אחד הכי נקטינן: **כתב** בעל התרומות בשער ס"ו ויש לעיין אי לא אמר שטראי ניכהו אלא אמר הלוה ממה שפרעני בפניהם החזרתי לו את השטר בזה כו' דכיון דליכא מגו כיון דאיכא סהדי דפרעיה באפייהו לא מצי טעין החזרתי לך את השטר אף על פי שדברי ר"י הלוי סותרין זו הסברא שהרי כתב דאף על גב דאיכא עדים מצי למימר לשם מתנה יהביניהו ה"נ כשמעידין שבתורת פרעון נתנה לו יכול לומ' שבתורת פרעו' חוב אחר שהיה לו עליו הוא שנתנם לו עכ"ל:

נט מלוה א שהוציא שטר חוב וכו' כתב בעל התרומות בשער כ"ג בש"ר יהוד' אלברצלוני כתב בזה ג' סברו' ש"ים שהשטר בחזקתו ונשבע לו וי"א דכיון דלוה טוען ברי ומלוה טוען שמא אוקי ממונ' בחזק' מריה וכתב בעל התרו'

ב ואם לא נתן לו המעו' אלא שלחם ביד שליח חיי' השליח לפרוע למשל' (ה) בד"א שאמ' לו בפיר' ליק' השט' מיד המלו' אבל אם לא הזכיר לו השט' וגם לא אמר לו שיתן בפני עדי' פטור השליח: **ג** ואם נתנם לו בפני עדי' אינו נאמן (ו) ואיתרע שטרא וכ' הרמ"בן דלא איתרע שטרא אלא כשנתנ' לו בפני ב' עדים אבל אם נתנם לו בפני עד א' לא איתרע שטר' ור"ח כת' שלא איתרע שטר' אלא לענין שצריך לישבע אפי' אם יש בו נאמנות אבל בשבוע' מיהא גובה בו ורב האי ורב שרירא פירשו שהשט' בטל לגמרי ונשבע הלוה היסת ונפטר וא"א הרא"ש ז"ל כת' דלענין זה איתרע דלא גבינן ביה ולא קרעי' ליה ואי תפיש לא מפקי' מיניה: כת' ה"ר יוסף הלוי ז"ל הא דאיתרע כי יהיב ליה באפי סהדי ה"מ כשמעידין שבתור' פרעון נתנ' לו ואינן יודעין אם מזה השט' אם מאח' אבל אם מעידין שנתנ' לו ואינן יודעין אם בתור' פרעון אי בתור' פקדון אי בתור' מתנ' לא איתרע ויכול לו' שיטראי נינהו דמינו דאי בעי אמר בתורת מתנה נתנם לו וכ"כ הרמ"בם ז"ל אבל ראו שנתן לו ולא ידעו אם בתורת פרעון אם בתורת מתנ' אם אמר בעל השטר לא היו דברים מעולם הוחזק כפרן ובטל השטר ואם אומר על פרעון של חוב אחר שהיה לי עליו נאמן ונשבע ונוטל שהרי לא פרעו בעדים ומתוך שיכול לו' במתנ' נתנם לי יכול נמי לומ' פרעון של חוב אחר הם ור"ת פי' אפי' לא ידעו בתורת מה נתנם לו כיון שראו נתינת המעות איתרע שטרא ולזה הסכי' א"א הרא"ש ז"ל: **ד** ואם אמ' הלו' והלא מעות אלו מדמי שור שלקחתי ממך ואתה גבית דמי בשרו כשמכרתיו והשיב לו בעל השט' כן גביתי אבל מחוב אחר שהיה לי אצלך כיון שהודה שמדמי השור היה החוב ומדמי השור נפרע בטל השטר וכתב הרמ"בם אפי' אין עליו עדים שפרעו מדמיו ישבע הלוה היסת שפרעו אבל ה"ר יוסף הלוי פיר' דוק' שיש עדים שפרע לו דמי השור דאי לאו הכי היה נאמן לומ' שיטראי נינהו במגו דלא נתפרעתי מדמי השור והכי מסתברא:

נט א מלוה שהוצי' שטר חוב מקויים וטוען הלו' שהוא פרוע' המלו' אומ' איני יודע צריך להחזיר לו שטרו ואין עליו אלא חרם שהי' לו לידע בשטרו אם פרוע אם לאו וכיון שאינו יודע אין לו עליו כלום:

ס א לוה שכתב למלוה דקנינא ודאקנא עתיד למקני וקנה ומכר או הוריש משתעבד וב"ח גוב' מהלקוחו' ומהיורשין ואם לוה הלוה **ב** משנים וכתב לכל אחד דאקני וקנה חל שיעבוד שניהם כא' בשעה שקנה הנכסים וחולקין: **ג** לפיכך לוקח שהשביח את הקרק' ובא ב"ח לטורפ' ממנו עם השבח אינו גובה אלא חצי השבח שזה השבח דאיקני הוא והוה ליה ב"ח ולוקח גבי השבח כלוה ולוה ואח"כ קנה ויחלוקו שכיון שמכר לו באחריות חל שיעבוד על כל מה שקנה ושיקנה: **ד** ואם שיעב' לו מטלטלין אגב מקרקעי כת' א"א הרא"ש ז"ל בתשו' על ששאלוהו בדיין שדן דין קדימה במטלטלי שמכר או משכן הלוה מדינא דגמר' יאו גם מכח המנהג כי בררו שאותו דיין שהי' דיין בעי' הוצי' פעמים מטלטלין שמכר הלוה ונתנם למלוה בחובו והשיב ודאי מדינא דגמרא יש למטלטלין דין המקרקעי' לכל דבר לגבותו מן הלקוחות ויש בהן דין קדימה ואף אם היו ללוה שטרו' על אחרים ונתנ' או מכרם לאחר המלו' גובה אותם דשטרי בכלל מטלטלין הן ומשתעבדי אגב מקרקעי כמו שאר מטלטלין אמנם מיום בואי לארץ הזא' תמהתי על כי ראיתי שכותבין בשטרו' שיעבוד מטלטלי אגב מקרקעי

סהרו' דמסתבר' כסברא בתר' דדמי לחסוד דמפיק שטרא אחבריה וא"ל איך שטרא פריעא הוא דפקע שטריה וא"כ דהכא נמי כשבע סיסת שכא אינו כשבע מכיון דמלוה לא טעין בריה אלא מקבל חרס שהם ומחזיר לו שטרו עכ"ל: א וכתב בעל ל' בפרק גט פשוט ומלאתי לרבי' מאיר הלוי הגפיא ז"ל שכתב כי מלוה שסולי ש"ח וטענו עליו שהו' פרוע ואומר איני יודע אינו נוטה בו אבל אם חזר ואמר עיינתי בחשבוני וזכו' אני בדברי שאינו פרוע חוזר וטוען דמשום דאמ' מעיקר' איני יודע לא נפסיל שטר' לגמרי אלא שלא היה ראוי לגבותו בספר הריט"בא ז"ל עכ"ל (וכ"כ הרע"ה ז"ל):

ס לוה א שכתב למלוה וכו' עד כל מה שקנ' ושיקנ' הכל פשוט בסוף פ' שמת בגמר' (דף קנז): א כתיב בתשו' שבסוף הזה שהטפס לא שייך דין קדימה בדבר שאינו בעולם עתה ועתיד לבא אח"כ ויד המוקד' והמאוחר שוה בהם ויחלוקו אם קודם שבא זה הבה בעולם נשבע לתת אותו לבעל חוב המאוחר צריך לקיים שבועתו ולתתו לו כי מאוחר שעה שנשבע לתת לו קודם וחבה בבא ההוא ומעכשיו ולכשיב' עכ"ל: ד ואם שיעבד לו מטלטלי אגב מקרקעי כת' א"ח הרא"ש ז"ל

או לכשות ה' שנים אע"פ שקנו מידו לא נשתעבד בזה כמו מתנה הוא ואין כאן דבר ידוע ומצוי שכתנו במתנה וכזה הורו רבותי' והרא"בד כתב שלא ידע מאין הורו כן דהא בגמ' משמע איפכ' וה' שמגיד דהא ראייתו ומ"מ כתב שאינו יודע ראיה לדין זה ול"כ שלמדו כן מדאמרי' בפ' הגוש' (דף קג) דכיון דגבות לא היו בשעת קנין אע"פ שקנו מידו לא טרפה ממשעבדי ובעי לאסבותי דכסוי בגות בשעת קנין וקאמר נמי לא עסקינן דסואי בשעת קנין וה"ד כגון שנירש' ואסדרה כלומר שילדה לו בת ונירשה ואסדרה ופסק עמו לזון בתו ואם

מקרקעי שא"כ אין לך אדם שקונה חפץ מחבירו ורציתי לבטלו ואמרו אע"פ שכותבין כן בשטרו' כבר נהגו בכל הארץ הוא' (א) שאין מגבין לב"ח ממטלטלי שמכר או שנתן הלוה מפני תקנת השוק על כן לבי נוקפי' כי מאח' שידו' הוא שפשט המנהג בכל האר' שאין מגבין לבעל חוב ממטלטי של לוקח שאם הי' מקום שלא פשט בו המנהג ראוי הי' שבאות' מקו' לא יקנ' אדם מחבירו שום חפץ כי אם בשטר ובאחריות כמו קרקע והיה הרגש גדול בדבר כי דין זה היה נמצא בכל יום כמה פעמים והיה הדבר ידוע לכל בני העיר גם מתוך דברי הדיינין מוכח שידוע להם שפשט המנהג בכלל הארץ אלא שראוי לומר אחר שעשה מעשה הדיין המוקד' והוציא מטלטלי מיד הלוקח ונתנו למלו' ז הוא ראי' שלא פשט המנהג בעיר ההוא: ן ואני אומ' שזו אינו ראיה שמא הדיין ההוא דן דין תור' ולא שם אל לבו המנהג ההוא שאילו לא פשט המנהג היה ידוע ומפורסם לכל בני העיר על כן אני אומר שאין להוצי' המטלטין מיד הלוקח עד שיתבר' בודאי בירור גמור שלא פשט המנהג שם כי אומרנ' דמוכח הוא שפש' המנהג שמה שאם לא פשט שם רבו דיני' בכל יום בנדון זה ז וכיא' עוד בתשוב' אחרת אע"פ שהדין בשאר מטלטלי כן אם היה ללוה שטר חוב על אחר ומכרו בעל חוב גובה ממנו דמטעמ' שאין גובים ממטלטלי שמכר משום תקנת השוק. אבל בשטרות לא שייך תקנת השוק דלא שכיחא. ועוד שלא יצא השט' מרשותו לגמרי שעדין נשאר בידו כח למחול השטר הילכך השיב שפיר ממונו לגבות בו ממנו בעל חוב. ח חזר השואל ואמר שאי אפש' לו לברר המנהג כיצד נהגו ועל זה השיב לו סבור הייתי שאי אפשר שלא תוכלו לעמוד על המנהג לכן כתבת' שאין להוציא מיד הלוקח עד שיתברר המנהג וכיון שכתב' שאי אפשר לברר שפשט המנהג שם שלא להגבות לב"ח ממטלטלי משועבדים אלא אדרבה אירע מעשה פעמים שהגבה הדיין ממטלטלי משועבדים אומר אני כיון שאין בירור למנהג יעמוד הדבר על דין תורה ויגבו לבעל חוב ממטלטלין הידועין שקדמו ללוה קודם החוב שלוה ע"כ. ט כתב הרמ"בם המחיי' עצמו בדב' שאינו קצוב כגון שאמר לחביר' הרי אני חייב לכסותך או לזונך לא משתעב' שאין כאן דבר ידוע ומצוי שנתנו לו במתנה והראב"ד ז"ל השיג עליו וכן כת' הרמ"בן ז"ל המחייב את עצמו בדבר שאין לו קצב' כגון שאמ' לחבירו הריני חייב לפרנסך או אתן לך כך וכך חטים בכל שנה אע"פ שאין לו קצבה שמא יתקיירו החטים הרי זה כשאר חוב לפיכך אם לא קנו מידו ולא חייב עצמו בשטר גובה מבני חורין אבל אם קנו מידו או שחייב את עצמו בשטר גובה ממשועבדין י והמחיי' את עצמו בדב' שלא בא לעולם או בא ואינו מצוי אצלו חייב אע"ג דקיימא לן אין אדם מקנה דבר שלא בא לעול' ה"מ כשהקנה לו בלשון מכר או בל' מתנה אבל בלשון חוב חייב (ד) לפיכך לא מיבעי' כתב לו מודה אני לך שאני חייב לך כך וכך מדות של פירות שהוא חייב לו שהרי הודה לו בהם אלא אפי' אם אמ' הוו עלי עדי שאני מתחייב עתה לפלו' כך וכך מדות של פירות שהוא חייב ודוקא בלשון חיוב חל האחריות והשעבוד על החיוב. יא אבל

סדר' עכ"ל ב וכת' בעל התרו' בשע' הכ' גרסי' זו לא מנכסי' משועבדי' וטעמ' לפי שאינן קצובי' קצוב לגבי דידי' מכני ומחיי' ליה גם הרמ"ב' מז וכו' אלא שפשוט הוא שהקנין מועיל אפי' בדבר הוו מושכים כל בני דורינו כמנהגם להתחיי' כל

יא אבל הנותן מתנ׳ בד׳ שאינ׳ מצוי אצל (ה) או שלא בא לעו״ל אפי׳ כ׳ לו שעבוד על שד׳ או קבל עליו אחריו׳ על כל נכסיו אינו כלום שאין שעבו׳ אחריו׳ גדול ממשכון ואפי׳ אם נתן לו משכון על כ״תג׳ זו לא קנ׳ דמתנ׳ אין כאן ומשכון אין כאן (ו) וכ״ש שיעבו׳ דגר׳ ממשכון **יב** ראובן הוצי׳ שט׳ על שמעון שכה׳ בו מחמ׳ שנתתי לו מא׳ זהובי׳ ושיעברתי לו כל נכסי באלו ק׳ זהובי׳ שינב׳ אותן כהם וטען שמעון שבשעה׳ שכתבו על עצמו לא היו בידו ואין אדם מקנ׳ דב׳ שלא בא לעו״ל וגם העדי׳ החתומי׳ בשטר אומרי׳ שאינ׳ יודעים אם היו ברשותו הזהובי׳ אם לא כ׳ רב אלפס בתשו׳ אם הזהובים שנתן בקנין הוא מטבע שנושאין ונותני׳ בהם כדרך שנושאים ונותנין במטבע של כסף הרי הקנין אינו כלו׳ שאין מטבע נקנ׳ בחליפין אבל אם אין נושאין ונותנין באותו מדינ׳ בזהובי׳ הניתנין בקנין הרי הן פירו׳ ונקנין בחליפין אלא שצריך שיהא ברשותו בשעת קנין ואם אין הדבר ידוע אם היו ברשותו בשע׳ קנין או לא על התובע להבי׳ ראי׳ לפי׳ אם טוען בעל השט׳ טענ׳ ברי שיודע שהיו בידו בשע׳ קנין צרי׳ לישב׳ הנ׳ס׳ שלא היו בידו ואם אינו טוען אלא טענ׳ שמא מחרימין לו סתם על מי שנתן זהובי׳ במתנ׳ וכה״ש בו והשעבוד ששיעבד בו אינו כלו׳ דכיון שהמתנה אינו כלום גם השעבוד לא חל ע״כ והראב״ד כ׳ על זה שלא נראה לו תשובת הרב כי האומר נתתי לפלוני כך וכך הודאה היא ולא הקנאה יך׳ ומי שהוד׳ על עצמו שנתן אין בודקין אחריו היאך נתן ויש לנו להעמיד השטר בחזקתו ולו׳ שזיכ׳ אותן לו על ידי אחר ונשארו בידו ונעש׳ שומר עליהם וכתב לו אחריות עליהם בקנין והרי יש כאן זהובי׳ ושעבוד חל עליה וא״א הרא״ש ז״ל כ׳ בריש פ׳ אע״פ **טו** שאדם יכול לשעבד עצמו להתחייב בדבר שאינו חייב בו עתה אע״פ שאין לו עתה נכסים כמו שנוהגין לשעבד בכתובה גדולה אע״פ שאינו חייב בה ואין לו עתה הנכסים **טז** ראובן הלוה

הלוה לשמעון מנה ולאחר זמן כ' לו שטר ובקנין מחמת שלויתי מפלו' כך וכך ונתחייבתי לו בהן ומשכנתי לו קרקע פלוני זכה במשכונה ולא אמרינן כיון דמלוה להוצאה ניתנ' לא קנה הקרקע ולא נשתעבד לו בחובו שהרי נשתעבד לו בחובו בשביל הודא' שהוד' שלוה ממנו מנה ואין קנין המשכונא לגוף הקרק' אלא להחזיק בו ולאכול פירותיו עד שיפרע מחובו ודומ' למי שהלוה לחבירו מנה על פה ולאחר זמן מסר לו משכון על הלואתו שאינו יכול להוציא המשכון מידו עד שיפרע לו חובו:

יז ראובן הוצי' שט' שכתו' בו שלוה שמעון מלוי וטען ראובן שלוי שלוחו היה ובשליחותו הלוה וכתב השטר על שמו ולא הקפיד עליו ושמעון טוען לאו בעל דברי' דידי את שהרי אין לך הרשאה מלוי ולא מכר שטר זה לך ולא נתנו לך אם הודה לוי לראובן ששלוחו היה הרי נתגלה הדבר שממון זה של ראובן היה והוא המלוה והלוה נשתעבד לו אע"פ שלא נכתב השט' בשמו וכופין הלוה לפרוע לו ויפטר בכך שלא הוצרכו כתיבה ומסירה אלא למי שבא לזכות כממונו למי שלא היה בו שום זכות עד עתה אבל כאן כיון שזה מוד' לדבריו ואינו חב לאחרים בהודאתו ישלנו להאמינו לפי' אם בא לוי למחול ללוה אינו יכול למחול לו כיון שיש כאן מסירה והודא' זכה ראובן בשלו ואילו הלוה ראובן לשמעון מידו לידו וא"צ הקנאה חדשה:

יח ראובן הלוה מעותיו ללוי ובשעת הלוא' אמר ללוי שיחייב עצמו בקנין ובשטר על שם שמעון אך שיתנו העדים השטר ליד ראובן וכשתבע ראובן מלוי בזמנו טען לאו בעל דברים דידי את כי נתחייבתי לשמעון במצותך והשטר נכתב על שמעון וראובן טוען ממני קבלת המעות ואני הלויתי לך ואתה חייב להחזירו לידי ולא הלויתי אותה ההלוא' בשם שמעון אלא כדי שלא להשביע את עצמי הדין עם ראובן ולא מיבעיא אם הודיע דבר זה ללוה ולעדים שלא צריך דבר שבלבו הוא תול' ההלוא' בשמעון ושמעון אינו מערער כלל בדבר אלא אפי' עשה ענינו בסת' ושמעון מערער ואו' אע"פ שלא היה הממון שלי זכיתי בו מאחר שצוי' ללוי להשתעב' לי בקנין ונכת' השט' על שמי הרי נתת אותו לי אין ממש בדבריו הואיל ואמר ראובן שיתנו השטר לידו ולא לשמעון הרי גילה בדעתו שאינו לא לשון זכיה ולא לשון הודא' שיהיה של שמעון שהרי לא הוציא בשפתיו אלא שיעש' השטר ע"ש שמעון כדרך אמנ' שסומך עליו ולא זכה לו כלום וכיון ששמעון מודה שלא נעשית ההלואה ממכונו כופין הלו' לפרוע לראובן שהלוה לו: ואם הבע ראובן לשמעון שנכת' השטר על שמו

ואינו מודה להם וכ' עוד גם מה שטען שאין במשמעות לשון ונתתי אלא שהתנה ככל בודאי כי לשון ונתתי שתי לשונות משמע לשעבד ולהצאה שהרי אמרו בפרק השולח שהאומר נתתי שדה פלו' לפלו' וכו' הרי היא כגו' א"ר יוחנן וכולן בשט' מפני שאינו לשון הודאה שאינו בהודאה בלא שטר כמי קני אלא מפני שהוא לשון מתנה להכא צריך שטר וכן פירשוה הרמב"ן והרמ"ה והשוה לשון השטר מוכיח שהוא להכא שהרי הודה בשעת כתיבה שהיו המעות בידו ואם ככר כתב' לא היאך הוא אומר כן עכ"ל: ובתשובה אחרת כ' וזה לשונו לענין המתנה לאחד שנתן לו ק"ג ק' בשטרות ולא היה בשטרות ידועים גם לא אמר שהיו ברשותו באותה שעה: דעת רבותי ודעתי שלא קנאה שאין המתנה חלה אלא בדבר מיוחד במתן דבר המסוים בגמרי כלומר בית בבתי מנה בנכסי אבל אין מתנה חלה בלשון כללי שאומר נתתי לך כך וכך ממטלטלין ובשלמא אלו נתברר שהיו ברשותו בשעת המתנ' אולי היינו אומרי' שעליהם נתכוון ועל המתנה וכדמשמע קצת בפ' השוכר את הבית בני ססיא דלרע' ודיקי' אבל כשלא נתברר היאך קנאה שהרי אינו נותן דבר שאינו ברשותו ועל מקבל מתנה להביא ראיה וכן השיב הרמ"ה והסכי' עמו הרמב"ן כי אלו השטרות להשותיהם מתנה מעות צריך שלא תהא בלשון מתנה גרידתא אלא שיכתוב לה לשון חוב שנתחייב לה בכך שהוא בתורת חוב הא לאו הכי אע"פ שכתב לה אחריות לא קנתה וכן נראים הדברים: זהו ועוד כי אם השטרות הם מטבע היה עליו' גורם אינה נקנה בחליפין עכ"ל: ראובן הלוה שמעון מנה וכו' זכה במשכונה כלומר ואם ימכור הלוה שדה המשכונה יוציאנה המלוה מיד הלוקח ולא אמרינן כיון דמלוה להוצאה ניתנה וכו' כלומר דהוה סד"א שכיון שמלוה להוצאה ניתנה כשנותן לו המשכונה נמי זוכה בה הילכך אם מכרה הלוה מכרו קיים ואין המלו' יכול להוציא' מיד הלוקח דמלוה ע"פ היא ולא טרפא ממשעבדי קמ"ל דלא אמרינן הכי משום שאפי' לא היה חייב לו כלום הי' מתקיי' לו בהודאתו ועוד שאפי' לא היה משתעב' לו מגד הודאתו בשלמא אם היה משתעב' לו הקרקע לענין שיפרע מגופו הוה שייך למימר זה לא לקחוהו בכסף שהלוה והא מתאכלי זוזי דמלוה להוצאה ניתנה ולא קני אבל זה לא משכן לו שיפרע מגוף הקרקע אלא להחזיק בו ולאכול פירותיו עד שיפרע מחובו ודין זה כתב בספר התרומות שער מ"ד ומסיים בה ומסתברא שאילו לא היה כאן לא שטר ולא קנין אלמא היה דינו שכיון שאין הקרקע נקנה במלוה כדאיתא בקדושין כך אין המשכונה נקנית במלוה אבל עכשיו בדין זה שהיה בקנין ובשטר נסתלק מכאן כל ספק היה לכן לומר דל זוזי מהכא וליקני בקנין ובשטר ועוד שאין לנו לדקדק אם קנה המשכונה אם לאו שהרי מ"מ שיעבוד הגוף קיים ואין קנין המשכונ' מועיל אלא לאכילת פירות בנגד עכ"ל ואם באנו להשוות דברי רבינו עם דברי בעה"ת צ"ל מ"ש רבי' שהרי נשתעבד לו בחובו בשביל הודאה שהודה שלוה ממנו מנה לא בשביל הודאה גרידא קאמר אלא משום דהקנה בקנין ובשטר ואם נאסף לומר דבשביל הודאה גרידתא קאמר אסיפא דלישנא סמיך שאין קנין המשכונא לגוף הקרקע וכו': יז ראובן הוציא שטר שכתוב בו וכו' כתב בעה"ת בשער כ"א פ"א נ"ם הודאת לוי לראובן לא היתה במעמד שלשתן אלא שהודה לוי כן בפני עדים לא כפוף הלוה לפרוע ליה עד שיכתוב וימסור והוא ז"ל חלק עליהם וכתב דכיון דאודי לוי לראובן ששלוחו היה איגלאי מילתא דמעיקרא הלוא' הוי והוא ממונא דראובן ואינו צריך כתיבה ומסירה אלא למי שבא לזכות ממונו לאחר שלא היה לו עד עתה שום זכות אבל זה בממונו הוא אינו צריך שום הקנאה ולא עוד אלא שאם בא לוי למחול החוב לשמעון אינו יכול דכיון שהשטר ביד ראובן והודה לוי דשלוחו היה נתגלה כי דראובן היה הלוה ולא לוי ודבי' אלו הדברים כדעת בעל התרומות: אם יחה ראובן מוציא שטר שיש ללוי על שמעון וטוען שלוי הקנהו לו בכתיבה ומסירה ואבד שטר המכירה או שממון היה שלו ולוי שלוחו היה ולוי מכחישו או שטוען דראובן לוי נתנו לי במתנת ש"מ והיורשים מכחישים אותו עיין בסי' ס"ב וסי' ס"ו: ראובן הלוה מעות ללוי וכו' עד ומחייבין אותו לכתוב לו שטר אחר על שמו הם דברי בעל התרומות בשער כ"א· למדם הרב מדגרסינן בהגוזל קמא (דף קב ודף קג) ת"ר הלוקח שדה בשם חבירו אין כופין אותו למכרו וכו' ועיין

בהרא"ש בתשובה כלל נ"ו סי' ה': ומ"ש אלא אפי' שהה עימו בהקש ושמעון מערער וכו' גם זה שם וכתב דל"מ לדעת הרמ"ה שכותב שנאמן לומר שטר מכר היה לי ואבד וכמ"ש סי' מ"ב וסי' פ"ו שנאמן ראובן בכל טענותיו במגו דשטר מכר היה לי ואבד אלא אפי' לדברי החולקים עליו כיון שמודה שמעון שלא היה ממונו אין זה לשון זכיה וכן השיב הרמב"ן ומ"ש ולא עוד אלא אפי' הודיעו לשמעון וכולו ג"ז שם וכתב שכן פי' הראב"ד בפירושיו: כתב ג הרא"ש בכלל שפי' סי' ט"ו על שטר שהיה כתוב על שם ראובן וכתוב בסופו ואלו המעות הם מחבירו' שהאל וטוען ראובן שכיון שכתובי' על שמו שלו הם ועוד אומר שהאל נתנו לו שטר זה לגבו' ממנו מעו' שהי' לו אצל ההאל והאל מכחישים אותו ופסק שהדין עם ההאל: כתב ד הרשב"א בסי' תתקכ"ז שנשאל על שמעון שהיה חייב מנה לראובן ונתפשרו ביניהם שיעשה שמעון שטר חוב ללוי נך' דינרים ואח"כ נתרצה ראובן לשמעון ועשה לו שטר מחילה במורש שכל תביעת ממון ועכשיו טוען שמעון כי כיון שלוי לא הלוהו שום ממון אלא ראובן הוא שהלוהו וכיון שמחל לו כל תביעת ממון גם זה בכלל והשיב שהדין עם שמעון: המלוה את חבירו על משכונת קרק' וצוה לכתוב את הקרקע בשם בנו הקטן ועכשיו טוען הלוה למלוה לאו בעל דברי' דידי את לכשיגדל בנך אדע מה אשיב לו: כתב הרא"ש בתשובה כלל נ"ו סי' ב' שאין בדבריו כלום וצריך הוא לפרוע למלוה שהלוה לו בשם בנו: מי שהקנה קרקעות וכת' שטרי הקנין בשם בניו ובנותיו לבני אדם וכתב השטרות בשם בניו והפקיד השטרות ביד נאמן וא"ל אם ימות יהיו לבני אחרי אבל כל זמן שאני קיי' יהיו שלי ואח"כ נשא אשה אחרת והוליד ממנה בן אחר ונפטר ונפלו השטרות ביד הנפקד עיין בתשו' הרא"ש כלל ל"ו סי' ב' (ח): וכתוב עוד שם סי' ד' על אשה שטוענת על קנת קרקעות שהניח בעלה שאלים שלה ממעות שנפלו לה מבית אבי' והשטר כתוב בשם בניהם ורובה שכל הקרקעות שקנה בעלה והשטרות כתובים גם בשם האשה שאלים שלה והם כתובי' בשמה לבד כולם שלה: וכתב עוד בכלל פ"ה סי' ב' שנשאל על ראובן שתבע את שמעון לדין וא"ל אתה הודית בפני עדים שאתה חייב לי מנה בשטר וקנין ועתה נגנב השטר ותחזור לך תן לי ממוני השיב שמעון אמת לא נתת לי כלום ולא הלויתני לוי נתן לי משכון ושאל ממני לכתוב עלי שטר חוב בשמך והוא החזיר לי השטר והחזרתי לו משכונו: והשיב דשמעון נאמן בשבועה במגו שהיה יכול לומר פרעתי לראובן והיה נאמן בשבועה כיון שאין השטר ביד ראובן: הקונה קרקע ע"ש בנו קטן ונתנו לאחר ונתחייב לכוף את בנו כשיגדל לכתוב לו שטר על שמו וכשגדל הבן לא נתרצה לכתוב השטר בהריב"ש סי' קק"ו ותשובות הרשב"א סימן אלף וכ"ג: כתב הרמב"ם שאומר לחבירו שטר שבידך זכות יש לי בו וכו' בהלכות טוען פ"ט ויש לתמוה על רבי' שכתב כאן דברי הרמב"ם שהם כאילו אין חולק עליהם ובסימן י"ו כתב שהרמ"ה חולק בדבר (ט) ונראתי שהשיטת הרמב"ם כדעת הרא"ש וידע הוא שכתוב בתשובות הרא"ש בכלל פ"ח וסימן כ' שהאכן חכם אחד שהיה מחזיק כאחד מבעלי דינים תובע העתקת השטר היה מנוס ליתן לו כפי שהיה סומך על תשובת הרמב"ם והשיבותו לו כתוב בפסק הרא"ש שכתב שטוען ליתן לו העתקת השטר אין מועיל לו דהכי למימר דמיא עלי כאריא ארבא ואינו רוצה שיהיה טופס שטר מונח אצלך כדי שלא תתחכם לעוררים ולמצוא עלה לפסול את שטרי והביא ראיה מדאמרינן פר' גט פשוט דלהכב"ב שטרי טענתא כותבין לכל אחד בפני עצמו משום דאמר אידך לא בעינא דקאי' טענתי גבי טענתך דדמית עלי כאריא ארבא וע"כ לא פליגי רבנן עליה אלא דמשום שהיא דאידך שלא יצטרך לתת שכר אחר דעדיפא להו טענת מדת סדום מטענת דמית עלי כאריא אבל בעלמא ליכא מאן דפליג והיה ממאן הכרעת הרמ"ם והשיב לו שמכתב פשוט הוא בכל דיני משכנו לתת לנתבע העתקת השטר לדקדק בו אולי ימצא זיוף או מחק או גרר והסייע דגט פשוט אינה לא ענין דאמר לא בעינא דקאי טענתי גבי טענתך דהתם אדם פקח ובעל תחבולות מתוך שטענות חבירו מצויות אצלו ורואה אותן בכל שעה מחפש תחבולות לבטל את הידוע ולבטל דברי אמת של חבירו ולהטעים דברי שקרו הילכך בשביל הולאות שיוצא חברו לכתוב טענותיו אמור רבנן דהדין עמו ולא שייך הכא כופין על מדת סדום

(ח) [illegible] (ט) [illegible]

שמו שיחזור ויעש׳ לו שטר מכר ממנו אין כופין אותו דמצי אמר ליה לא קרא דידך בעיני ולא זילותא דידך בעינא ולא עוד אלא אפילו אם הודיעו לשמעון בשעה שכתבו ועל שמו שע״מכן כתבו על שמו שיחזור ויעשה לו שטר מכר עליו אפ״ה אין כופין אותו שהרי לא עשה מעשה שיתקיי׳ התנאי ביניה׳ ט ואע״פ שהוד׳ לו לעשותו אינו אלא כמפליגו בדברי׳ וחוזר בו אבל אם אמר ללוה בשע׳ ההלוא׳ ע״מ כן אני מלוה לך שתעשה לי שטר בשם שמעון ולכשארצה תחזירנו לי על שמי כופין אותו על כן אפי׳ לא פיר׳ דבריו אלא אמר לעדים בפני הלוה עוד שטר אחר תכתבו לי על הלואה זו מחייבין אותו לכתוב לו שטר אחר על שמו: כ כתב הרמ״בם האומר לחבירו שטר שבידך יש לי זכות בו וזה או׳ איני יודע אם יש לך זכות בו אם לא או איני מוציא שטרי כופין אותו להוציאו טען ואמר שאבד השטר מחרימין לו חרם סתם טען בודאי שהוא יודע שהשטר שיש לו זכות בו הוא אצלו ה״ז נשבע היסת שאינו אצלו ונאבד ממנו וכזה הורו רבותי:

סאלת לא״א סרא״ש ז״ל

סא א ששאלת

על שתקנו הקהילות שכל חוזק של מקח וממכ׳ מתנות והלואות שלא יועיל שום שטר אם לא יהיה מכתיבת יד סופרי העיר ׳ ואם יש בכלל זה מחילה שמחל ראובן לשמעון והכתב אינו מכתב יד הסופרי׳ וראובן חתם שמו על המחילה אם מועיל מאח׳ שאינו כתיבת יד הסופרים תשובה נ״ל שהתקנה לא נתקנה אלא על שטר המתקיים בעדים וכך רגילין לתקן שלא יתקיים שום שטר רק בכתיבת יד הסופרים ובחתימת יד העדים המיוחדי׳ בעיר: ב אבל שטר מחילה מעשה בכל יום שהמוחל כותב בכתב ידו וחות׳ (א) וכן ׳ היה הדין אם כתב אחר וחותם הוא מהני כמו שאם היה הוא כותב וחותם: ג וששאלת שטר שכתו׳ בו נתחייב פלוני לפלו׳ כך וכך זהובי׳ שיתנ׳ לו לזמן פלו׳ בנאמנו׳ ובאחריות ובכל יפוי שייפה סופר תשובה אם אין תקנה בעיר שלא יגבה בזכירה יראה שנובין בו שהרי העדים מעידין שנעשה הקנין בפניהם ע״מ שיכתוב הסופר השטר בכל יפוי כח שרגיל הסופר לכתוב שטרי העיר וכן מוכח הלשון שנקר׳ זכירה (ג) לפי שכותבין העדים הענין מיד כדי שלא ישכחוהו ואח״כ הולכים לסופר והוא כותב השטר על פי דבריהם הילכך אם אירע כך שלא נכתב השטר מ״מ נלך אחר עדות העדים החתומים על הזכירה ובחתימתן יצא הקול והויא מלוה בשטר ונדון בו כפי יפוי כח שרגילין לכתוב הסופרי׳ בשטרי העיר: ד ומה שכתבת שאין כתוב בו באיז׳ מקום נעשה ולא מאיזה מטבע הם הזהובי׳ על המקום אין קפידא ועל המטבע הפחות הנקרא זהובים יתן לו: ה וששאלת אשה שיצא עליה שטר חוב ונתחייבה לישבע כתקנת הגאונים שתקנו להשביע ללוה אם יש לו מטלטלין שיפרע מהם והיא מסרבת תשובה אשה שוה לאיש לכל עונשין שבתורה ואיש צריך לנדותו עד דציית דינא דאל״כ מה הועילו חכמי׳ בתקנת׳ כל אדם יאמר איני רוצה ליתן מטלטלין או לישבע תגבו לבעל חוב קרקע: ו ששאלת שטר שיש לראובן נכת׳ על שמו אם יוכל אחר לגבות בו בלא הרשא׳ לפי שרגילין לכתוב בכל השטרות שנותן רשות לכל מוציאי שטר זה יהודי אוגוי וכמדומ׳ לי שבטולטילה אין מגבין בלא הרשאה כי אין כותבין זה אלא לחיזו׳ בעלמא בלא צואת הלוה וגם נאמנות רגילין לכתוב בכל השטרות אף כי לא יאמר לו הלוה וגם הקנס שרגילין לכתוב בשטרות שיפרע כל ההוצאות ׳ עם הכפל היאך יגבו והלא אסמכתא היא תשובה כך נהגו פה שצריך הרשאה אע״פ שכתוב בשטר כל מי שמוציאו אם לא שכתוב מפורש בו אף בלא הרשאה ז וכל דבר שנהגו במדינה לכתוב הן נאמנות הן כתבוה בשוקא הן שאר שופרי דשטרי שכבר נהגו הסופרים לכתוב כל מי שמקנה בסודר לכתוב שטר דעתו שיכתבוהו כמנהג המדינה ואין צריך לפרש שיכתבו כל לישני שפירי דאית ביה ואם היה כא לידי מעשה לגבות ההוצאה לא הייתי פוסק לגבותה אם לא נעשה הקנין בבית דין השוב ׳ ודלא כאסמכתא: ט ששאלת מלוה שירד

מעצמו

לא כתב כן אלא לתת סברא למנהג טוליטולה וכמבואר בדבריו שם אבל במקום שלא נהגו כן אין ספק שנובה בו ישראל המוציאו בלא הרשאה ואפי׳ כתוב בו בין ישראל בין גוי ועיין בדבריו ירוחם נתיבו׳ ה״ה וכתבתיו בסימן ג׳: והנה הגיה לשאלה ראשונ׳ שכך נהגו בטוליטולה כלו׳ דאילו מדינא תנאם קיים וכך פירש דבריו בת״ה סי׳ ש״לא (עיי׳ לעיל סי׳ י׳) ולשני׳ השיב דכל דבר שנהגו לכתוב א״ל שיאמר לו כן בפירוש דמסתמא דעתו שיכתבוהו כמנהג המדינה וכל אותה דברים הם קיימי׳ ועושים על פיה׳ ובסי׳ ע״א אכתוב אם יש מי שחולק בזה ועיין במה שכתבתי בסוף סי׳ ק״א בשם תשובת הרש״ב׳: ולשלישי׳ שהיא ההוצאה הש׳ שלא היה פוסק לגבותה משום דאסמכת׳ היא ולא קניא אא״כ קנו מיניה בב״ד תשוב: ובענין השאלה הראשונה שהיא אם כתו׳ בשטר שהוא מתחייב לפרוע לכל מוציא שטר זה כתב הרש״בא בסימן תתקכ״א שהוא דבר ברור שהוא חייב לפרוע לכל מוציאו אף בלא הרשאה וזה כמו שכתבתי בדעת הרא״ש דדוקא למנהג טוליטולה כ׳ כן אבל בשאר מקומות גובה בלא הרשאה וכתב הרש״בא בתשובה הנזכ׳ מיהו דוקא בשהמוציא היה ילוד כבר בשעת הלואה אבל אם נולד לאחר עכאן לא דלא היה יכול להשתעב׳ למי שלא בא לעול׳ וכך מפו׳ בסוף פרק קמא דגיטין: כתב ר״י בב״ד חלק ח׳ בשם רבינו האיי מאן דמקבל למיכתב שטרא בכל ליטנא חכותא אע״ג דלא ידע ספר׳ לאחזוקי כראוי כיון דכתי׳ ביה ואחריות שטרא דנן קבילית עלי כחומר כל שטרות דנהיגי בישראל דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי קאי לכל כללי בתחלת עניינא אבל הנאי׳ כגון נאמנו׳ בהלואה או ביטול מודעא במתנה לא מחשבינן עד דמפרשי עכ״ל ג וכתב הר״ן בפרק האשה שנפלו וז״ל אמרו בשם הרא״ה דדינא דמברחת דוקא בשלא כתבה לו מתנה גמורה מתנה חלוטה מתנת עולמים אבל אם כתבה לו כן קנה לגמרי וכתב הרש״בא שיש לדקדק לפי דבריו עכשיו שהכל כותבים כן אם נדון אותו לשופרא דשטר׳ עד שיכתבו וכך אמרה לנו בפירש כדרך שעושין בתנאי נאמנות ועל נאמנו׳ בפי׳ ואני למד מדברי מורי הרב שב׳ בב״ב גבי כתבו׳ בשוק׳ דכיון שהכל מורגלין לכתוב כן בזמננו זה אינו צריך לומר כן בפי׳ דאילו ׳ לצתה לכסותה היה מצוה שלא לכתבה בפרהסיא ושלא לכתוב בשטר כן שהרי הוא יודע שכך הם כותבים ובאלו צוה בפי׳ כתבוה בשוק׳ הוא ואיפש׳ לדון כאן כן ונראין הדברים שהכל לפי ראות הדיינים שא״א נו׳ באשה שתדע בנוסח השטרות שכותבי השטרות רגילי׳ לכתוב ועד שיעידו שכך אמר׳ להם ״ בפירוש עכ״ל ועיין במה שאכתוב בסי׳ ע״א וכתב עוד הרש״בא שנשאל על שטר שכתוב בו שאם לא יפרענו לזמן פלו׳ קבל עליו ליתן לו כל הוצאה והפסד שיבא לו ויעשה מתמ׳ חוב זה ותוב׳ המלוה שהיה לו סחורה מזומנת לקנות שהיה בה ריוח ובשביל שלא פרעו הפסיד אותו ריוח ורוצ׳ שיפרעו לו והשיב שאינו חייב (ד): *

(ג״ה) בסי׳ ק״ג בתי׳ ר״ה ע״ל ס״ב הרא״ש כתב על פי בכותבין בשטרות שיוכל לגבות אותו בלא שומא והכרזה ביון בנוסגים במקום׳ הסוף שלא לגבות אלא בשומא והכרזה אינו יכול לגבות זולתם:

ששאלת

ט ששאלת. מלוה שירד מעצמו וכו' בכלל המכר תשובה י"ג: יד וששאלת שמעון שכתב שטר לראובן וכו' כלל פ"ח תשובה ג': טו וששאלת ראובן שאל בשמעון כו' כלל ס"ה סי' ג': שאלה ילמדנו רבי וכו' כלל י' ס"ח תשו' ט"ו ובכלל פ' כ' י"ח ועיין בכלל פ"ה סי' ט' ובמהרי"ק סי' קנ"א: שאלה ראובן שיצא עליו שטר זו והכל סריר וקים נד בן יעקב אשר בן ילחק וטען לוי שאין לו לפרוע כלום מפני שלא קבלו ב"ד עדות השני עדי' הסן דן ונפתלי אלא פני אדם בעלמא שהם סופרי הקהל והעדים בעלמם לא חתמו בשטר והשיב שאם קבלו עליה' קהל בורגוש להיות נוהגים כן וכל שטר כזה שיצא נגבה בבית דין הרי אלו גובין בו: טז וכתב י"ח עוד

פה נומתו וכו' כלל ס"ה סי' ג':

שעצמו לנכסי לוה בלא שומת ב"ד ומכר מנכסיו עד כדי חובו מחמת שרגילין לכתוב בשטרי חובות שיש רשות למלוה למכור כל מה שימצא ללוה מנכסיו בין בפניו בין שלא בפניו שלא ברשות ב"ד ובלא שומא והכרזה בין בשוה בין בפחות: תשובה אמת הוא כל מה שנהגו הסופרי' לכתוב בשטרות שיש לנהוג על פי מה שנהגו לכתוב ומיהו בנדון זה נ"ל דלאו כל כמיניה דמלוה לירד לנכסי לוה אלא בכח ב"ד י וכיוצא בזה דנתי כבר בכאן על מה שנוהגין לכתו' בשטרו' בין בדיני ישר' בין בדיני א"ה ואמרתי חלילה והס שיהיה רשו' למלוה לתבוע הלוה בדיני א"ה: יא דאפי' אם המלוה והלוה עומדין בפנינו ואמר הלוה למלוה אם תרצה תתבעני בפני דייני האומו' מחינן למלו' ואמרי' ליה שלא יתבענו אלא בדיני ישראל ואי לא ציית שמותי משמתי' ליה: והא דכתבי' בין בדיני א"ה יש לפרשו שלא לעקור דברי תור' כגון אי גברא אלמא הוא ואין כח בדיני ישראל לכופו אז יש לו רשות להבי' אותו בדיני א"ה שלא יפסיד ממנו יב וכן בנדון זה אע"פ שכותבין בשטרות שיש רשות למלוה שירד לנכסי לוה מ"מ אין לעבור על דברי תורה דתנן המלוה את חבירו לא ימשכננו אלא בב"ד יג ויש לפרש מה שנהגו לכתוב שיוכל המלוה לירד לנכסי לוה כגון שלא מצא המלוה דיין שרוצה למשכנו אז יש לו רשות לעשות דין לעצמו וכן חקרתי שנוהגין בשני דברים הללו פה בטוליטלה ועוד רגילין לכתו' לכל מוציאי שטר זה אע"פ כ נוהגין לכתוב הרשאה אלמא לא נהיגי לדון כלשון הכתוב בשטרו' כל שכן בדברים הללו שיש עבירה בדבר ויש לפרש הלשון בענין שלא יהא בו עבירה: יד וששאל' שמעון שכת' שטר לראובן עליו באחד בניסן שנתחייב לו בכל סך ממון עד אלף זהובי' מה שיודה שמעון אחר זמנו של שטר זה שיש לראובן עליו ויכתוב ויחתום בחתימת ידו בהודא' זו והוציא ראובן כת' ידו של שמעון שהודה שיש לראובן עליו ק' זהובים וזמן כתב ידו בכ"ז בניסן ונתקיימה חתימ' שמעון בא' באייר ונסתפק' מאימתי גוב' ראובן מזמן שטרו או מזמן שנתקיים חתימת יד שמעון בב"ד: יראה שראובן גובה מזמן שטרו דאז יצא הקול שנתחז' שטר על שמעון באלף זהובי' והיה להם ללקוחות לחוש שמא לאלתר יכתוב שמעון כתב ידו לראובן כי אין קול יוצא לכתב יד שיאמרו אין אנו צריכין ליזהר אלא עד שימסור לו שמעון כתב ידו כי דוקא העדים הוא דמפקי לקלא: טו וששאלת ראובן י' שאל משמעון ואמר לו אתה הודית בפני עדים שאתה חייב לי מנה חוב גמור בשט' וקנו מידך קנין גמור ועתה נגנבו ממני השט' ונתנוהו לך תן לי ממוני והשיב שמעון אתה לא מכרת לי כלום ולא הלויתני אלא לוי נתן לי משכון ושאל ממני לעשו' עלי שט"ח בשמך והוא החזיר לי שטרו והחזרתי לו משכונו: תשובה אם ההודאה שהודה שמעון בפני עדים הוא כמו שטען באחרונה לאו הודא' היא כי לפי דבריו לא היה עיקר הממון של ראובן מעולם ואף אם הודה תחילה בפני עדים כמו שטען ראובן שחייב לו מנה חוב גמור בשטר ועתה שאין השטר יוצא מתחת יד ראובן והוא טוען שעיקר הממון לא היה שלו אלא של לוי היה ובקש ממנו לכתו' השטר בשם ראובן ופרעו ללוי והחזיר לו שטרו הוא נאמן בטענ' זו במגו שיכול לומר לראובן לך פרעתי והיה נאמן בשבוע' כיון שאין השט' ביד ראובן גם עתה נאמן בטענה זו שהוא טוען בשבועה ואינו סותר בטענה זו את הראשונה כי שתיהן אמת כי היה חייב לו מנה חוב גמור בשטר כיון שהשטר נכתב בשמו ויכול להוציא המנה בכל עת שירצה אע"פ שאין עיקר הממון שלו ומה שטען עתה אינו סותר דבריו הראשונים אלא מתרץ דיבוריה ונאמן במגו כדפרישית: יז שאלה ילמדנו רבינו ראובן הוצי' שטר מאלף זהובי' על שבעה אנשים מהקהל ויש לו כמו ל' שנים ולא נשאר מהלווים חי אלא אחד

א כתיב בתשובות הרא"ש כלל פ"ח סי' א' על מקו' שתקנו שיחתמו על כל שטר ג' עדי' לכתחלה ויצאו על אחד שכי שטרות אחד חתום עליו הלוה וב' עדי' מקויימים והאח' אין חתומי' בו אלא ב' עדי' מקויימי' אי"ה מהם גובה: ב וכתוב עו' שם שאם המוספקים אם נהגו לגבות בו גובה בו ולא צריך למימר בכי הא יד בעל השטר על התחתונה: ג וכתוב עוד בכלל פ"ח על מי שכתן ביתו מהיום ולאחר פטירתו לב' לכל א' חלקו וכת' להם ד' שטרות ובכל א' כתו' זכות שלשת האחרי' ג"כ אבל כתו' בו שלא ידונו בשום ענין מעניני השטר כי אם לבעל אותו שטר בלבד ואבדו ג' שטרו' מהם אם דנים על פי הרביעי לזכו' כולם וכן אם יש עדי' מעידים על המתנה אם הם מועילים ואם נמלאו השטרו' הנז' בביתו של נותן שלימי' או קרועים הכל ע"ש: ד וכתוב עוד בכלל האזכר על מי שחייב עצמו בשטר לפלו' או לפ' והאמין לכל מוציא אותו שטר ואח"כ תבע אחד מאלו השטר והלוה טוען שפרע לאח' מאלו והוא מודה לו שפרע:
ה וכתוב עוד שם על ראובן שנתחייב בקנין שבוע מעות לאשתו או לכל מי שיוציא שטר זה ומתו ראובן ואשתו ועכשיו יוצא' השט' ביד שמעון ורוצה לגבו' שטר זה והיורש טוען שהשטר חוב זה הוא שלו שהוא עומד במקו' אמו שהוא יורש': ו וכתב עוד שם על שטר שלא נכתב בו שם המלוה אלא שנשעבד עצמו הלוה לכל מי שיוציא עליו שטר זה שיגבה ממנו כל המוציאו יגבה בו אע"פ שידוע שהוא לא הלוה זה הממון ואע"פ שהעדים שזכו בשט' הקנין בשביל מוציא שטר החוב לא ידעו מי יהיה מוצי' השטר אעפ"כ מועי' ועיין בדברי רבי' סי' ל': ז וכתוב עוד שם על הנותן קרקע לשני או לב' בשטר ונוה שלא ידוע במתנ' זו רק בגוף השטר לא בכסף ולא בעדי' אם תשי' מתנתם: ח וכתוב בכלל ל"א סי' ד' על אחד ראובן שמשכן ביתו לשמעון ואח"כ נא מלא המחילות שהבית שהיו מחלקי' ביתו ובין אותו וטען שמעון שיביא עדים החתומי' על השטר ויעידו שלא רצ' לקבל אותם המחילות במשכנת' והשי' מחילות אלו הם מעיקר הבית ואם אית' שלא היו בכלל המשכנת' היה צריך להוציאם בפי' ואף אם העדים החתומים על השט' יעידו ע"פ שהוציאו המחילות מכלל המשכנתא אין בעדות' כלו' מאחר שסותרין מ"ש בשט': ט וכתוב בכלל שביעי סי' י"א על פי שנשתעבד בשטר בקנין לחבירו בסך קצוב ואח"כ טען שמתמ' אונס נשתעבד: י לשון שבשט' המורה על הודאה ואינו מורה עליה כלל ל"א סי' א': יא כתיב בתשובות הרא"ש כלל ע"ח בשם הרמ"בן דשטר שנפרע או נמחל שעבודו צריך המלוה להחזיר השטר ללוה שגופו של נייר שלו הוא עיין בתשובות הרשב"א שמכתוב בשמן: יב המחייב עצמו בשטר לכוף לאחר לעשות דבר פלוני והלה אינו רוצה לעשותו בתשובות הרא"ש ראש כלל ע"ד ומ' כ"ט מ"ג ובמהרי"ק ובהרי"בש סי' ר"ן ות"מו: יג פירש מה שכותבין בשטרות ואפי' מגלימא דאכתפיה בתשובו' הרשב"א סי' תת"ח: יד קהל שתקנו שאם יהיה שטר אחד מהעדים קודם שיחתום השטר תהא חתימת הסופר קיימת כב' עדים תקנת' קיימ' תשו' הרשב"א סי' תש"כט: טו כתב הרשב"א סי' שכשאל על שטר חוב שיולא על לוי וכתוב בו שהיו עידי' אותו מלוה דן ונפתלי ואין אות' עדים חתומי' בשטר אלא גד ואשר וכן כתוב בו דן ונפתלי עדים ואנו סופרי קהל בורג"ש קבלנו עדו'

על פי שטען על כתובת אשתו שהוא עם האלך ולא הבין בשקלא שאין הכתובה והתנאי' ושאלו להר"מה והשי' שמועין לו והוא ז"ל השיב שאין שומעין לו: יז וכתב י"ח עוד שנשאל על האונס את חבירו שטר משכונ' שיולא על שם זקנתך שירשתם יש לי בו חמשי' דינרים שאותה משכונא משותפת ביני ובינה עשה לי הקנאה באותו שטר מחמשים דינרים שיש לי בו והשיב שלא השמ' כדבריך אבל אינו רוצה לכתוב לו שטר הקנאה מפני טענה שיש לו עלי' והשיב אינו חייב לעשות שטר הקנא' ולא שטר הודאה אלא שב"ד יכולין לכתוב שהודה בפניהם כן והוא שהקנאם לב"ד כלומר דהכניסהן איהו הא מיהכניס ויתבי' אין כותבין עד שיאמר להם כתובו כדאיתא בפר' זה בורר ומה שטען אינו עכשיו ברשותי כיון שהוד' שהיה בידו צריך לברר היכן הוא ומה נעשה ואם הוא ברשותו חייב להוציאו בב"ד כל שירל' הלה לתבוע למשכן ואם רצה לשתרים חרם כתם על כל מי שיש בידו שום שטר שיש לו בו זכות יוציאנו לפני עכ"ל: יח וכתב עוד על מי שהוציא שטר על חבירו והדין שלא יגבה בו והלה טוען שיכופו אותו להחזיר השטר והשיב דאינו חייב להחזיר דהא המלוה נותן שכר לסופר הנייר שלו לגור על פי' לגומיתו ועוד שמקבל מחמת הוא זה והשגא' שלו והוא נותן את השכר: כתב הר"ש בר למח בתשו' לוה שפרע למלוה ואין המלוה רוצה להחזיר לו שטרו יש לנדותו עד שיחזירנו לפי שעובר על לאו של דברי קבלה: יט כתב הרי"בש בסימן ק"ה אם לשון השטר אינו מספיק מן הדין כל שנהגו לגבות בכיוצא בו הולכי' אחר המנהג וצריך בזה עוד בסי' שמ"ס: כ כתב הרי"בש בסימן ת"ע שמדקדקין לשון השטר ודנין על פי אותו דקדוק ולא אמרי' האי גבר' לא גמיר כולי האי והיה סבור שהדין היה בענין כך ומפני כן כתב אותו לשון והביא ראיות לדבר: (ס) כתב מהר"יק בשור' ס"ז ד"מ (ס) וא"נ סי' תשו' הר"אש על ראובן שנתחזק לו שטר על שמעון לזמן וכשטר ראובן ע"א אם טוען זה דלהוסרא דשרא נעלמ' כשנו תקני' לגונו' שנשטר אין נאמן: תוך הזמן ותובעי' יורשיו לשמעון לפרוע לו השטר וטען שמעון שכבר פרע לראובן לפני מותו ונראה כתב שפרעון ועדים חתומי' עליו ויורשי ראובן אומרי' שהעדים עידי שקר וכותבין שנתגלה לדבר והשיב שאלו העדי' לריכים דרישה וחקיר' וכתבם רבי' בסי' ע"ה: כל עניני שטרו' הולכים בהם אחר לשון בני אדם ואינתי הולכים בהם אחר לשון תורה בהרי"בש סי' ר"ז: פי' לשונות שטרו' בסי' הנז': שיש מקומות שא"א בהם יד בעל השטר על התחתונה בסי' הנז': פי' לשונו' שטרו' מהרי"ק קפ"ג הרי"בש סי' ר"ן: כתב הרשב"א שנשאל על שטר פקדון שחייבו ב"ד את הנפקדים מחמת האחריות שאין כאמנין לו' פרעתי שאין כאן מגו דלאכסו והשיב שמקבל עליו אחריות סתם אין לחייבו אלא בקל שבמלקו שאחריו' ולא"כ חזר למקומו מגו דלאכסו כ"ש כאן שאינו רוא' שקבלו עליהם אחריות בכל אפי' מגניבה ואבידה שכך כתוב בשטר שחייבו עצמם להחזיר לשמעון כל זמן שירלה בלי שאלת זמן ב"ד ובלא נוסח שטר ואח"כ כתוב וקבלו אחריות בכל זה עליהם ולפי' יש לומר שלא קבלו אחריו' עליהם אלא בכל זה שנז' לו' שכל אחד מהם אחראי על חבירו בטענות אלו שאם יעכב א' מהם ויסרב השני אחראי לו אבל אחריו' שמעון אם נגנב או נאבד אינו רוא' שיפטו בכלל האחריו' הזה שאם האחריו' על

על שמעון מאי בכל זה דקאמר אלא משתבר׳ ודאי שלא קבלו מהריו׳ אלא על אותם תנאי׳ כמו שכתבתי וכ״ש לשוליא ממון שהמשולי׳ מהדירין עליו הרבה׳: וכתב נ״י עוד שכשאל על שמעון שתבע את ראובן ואמ׳ לו שטר משכון׳ שיש לי על שם זקנך מק״ן דינרי׳ על בתי יהודה יש לי בהם חמשים דינרים בקופת משכון׳ עשה לי שטר שקנאה בקונן שטר החמשים דינרי׳ שיש לי בו כדי שאוכל לתבוע את יהודה ויודה לי ראובן אלא שטוען טענות אחרות והשיב אינו חייב לעשות שטר הקנאה וגם לא שטר הודאה וכדאמרינן הודאה בפני שני׳ וצריך לומר כתובו אלא שבית דין יכולים לכתוב שראובן הודה שהניחה לשמעון שיש בידו שט׳ כך וכך שיש בו לשמעון כך וכך בו והו׳ שקבלם לב״ד כלומ׳ דהכניסו אינו הא מיכנסי׳ ויתבי אין כותבין עד שיאמר להם כתובו כדאית׳ בפר׳ זה בורר והשטנ׳ שטען שאינו חייב אלא בחלקו השגיעו באותם חמשים דינרים כדין טוען שהודאתו איכ׳ מחייבת את אחיו היא פשוט ואם השטר ישנו ברשותו חייב להוציאו בב״ד כל שירצה שמעון לתבוע את יהוד׳ שממשכן ואם רצה שמעון להשרי׳ אורח שהם כל מי שיש לו שום שטר שיש לו בו זכות שיוציאהו רשאי עכ״ל: וכתב נ״י עוד שאלת ראובן נתחייב לשמעו׳ מנה בשטר אבל אין חתום בו אלא עד אחד לאחר זמן כשטר שמעון ורא׳ הרוא׳ השט׳ וקרע בו באמצעיתו קרע השוב׳ על אחת שיצי׳ השטר והאפטרופא על נכסי שמעון תובע מראובן המנ׳ השוב׳ וראובן טוען שאין בשטר ממש אלא משני שהוא קרוע ועוד שאין בו אלא עד אחד והאפטרופ׳ טוען שאין זה קרע ב״ד שאינו שתי וערב ומה שטען שאין בו אלא עד א׳ עדיין העד השני קיי׳ וזוכר העדו׳ תשובה לפי דברי הרמ״בם הדין עם האפטרופא התובע שהרא״ש ז״ל כתב שהמוציא שט׳ חוב שאין בו אלא עד אחד והלה טוען פרעתי ה״ז מחוי׳ שבועה ואינו יכול לישב׳ ושלם׳ והילכך חייב לפרוע אלא שאין הכי נמי להב בעיקר הדין אלא יש לחקור בדין זה שכך אמר דאמרינן בר״פ פרק גט פשוט עד אחד בכתב ועד אחד בעל פה דעתי׳ גוסה שילטרפו וכיון שכן אילו הכחיש את העד שבכתב ואמר לא היו דברים מעולם היה מתחייב שבועה עכשיו שאומר שפרע איפש׳ שהוא נאמן וישבע הסי׳ ואע״פ שיש כאן שטר אינו אומר שטרך בידי מאי בעי כיון שאינו גובה בו ממשעבדי: כתב מהרי״ק בשורש קפ״ב הא דקי״ל אחריות טעות סופר הוא איפשר לומר דהיינו לענין גביית מטלטלין כאמור כן אמאי שאין לנו קרקעות בזמן הזה וכתב בשרש ר״נ על אשר ה״ר שמואל כתב יד מהרי״ מוכיח שכתב שטר אחר אין ה״ר ברוך ה״ל ליחד ר׳ דוקאטי לאם היתומות והיה נתנתו ליתומות דבר פשוט הוא שמאחר שאין השטר יוצא מתחת ידם ולא מתחת יד נאמנים ואין השטר גמלא דודאי ה״ל ברוך נאמן במה שטען שהו׳ פרוע כיון דליכא למי׳ שטרך בידי מאי בעי: ענין מי שטען טענות לבעל שטר שהוליאו עליו בתנאי׳ עיין בכתבי מה״ר איסרלן סימן ע״ג עיין בתשובת הרשב״א שכתבתי בסוף סימן ע״ג ותמלא דלא אמרינן שלא נכתב לשון נוסף שבשטר אלא לסופר׳ דשטרא בלבד אלא היכא דליכא למילף מיני׳ אבל היכא דאיכ׳ למילף ילפינן: על ענין מגו דאי בעי כבי׳ לשטרי׳ אומנו דאי בעי׳ קלתי׳ בסרי״בש סי׳ ש״לו וסע״ג ס״ח שהיה לגוי על לוי ומסרו הגוי לראובן וראובן מסרו לשמעון ובא שמעון לטרוף מיהודה קרקע שקנה מלוי אם שקנאו מראובן עיין בתשובות הר״אש ראש כלל י״ח; כתב רבינו ירוחם כלל ו׳ ח״ח שני שטרות של סכום אחד ביום אחד או בשני ימים ומלוה ולוה אחד גובה שניהם ולא אמרינן ביטל שני את הראשון בשם הרמ״ה והתוספות וכתבו רבי׳ בסי׳ ק״ד: פירוש מה שרגילין לכתוב בשטרות דלא כטופסי דשטרי למה מועיל בסרי״בש סימן שמ״ס ובמ׳ כ״ב ח״ד ובספר התרומות וכתבתיו בסימן ק״נ: כלל גדול בידינו בכל תנאי שאדם מתנה עם חבירו אין להלך אחר לשון שהוב אלא אחר הכוונה מיפרים כב״ג ח״י:

כתב הרש״בא שכשאל בשי׳ זה ענין דלוי להשתעע במיערה דכל מילתא דלא צריך לשפוי׳ מילתא אחא והשיב בזה אין כח בידינו לזון בדמיונות אלא עקום שאמרו במקום שלא אמרו לא יזענו גם ואין כח בידנו לזון בו והביא ראיה לדבר: כתב הר״ן ז״ל בתשוב׳ סימן כ״ג שנשאל על ראובן שנתן לחתנו בנו כל נכסיו בעת שהשיאו לא׳ ותנאו כדר לאביו אם ידוע ואח״כ כ׳ ראובן לחתנו מחילה כלליו אבל שטר שנעש׳ או יעשה שיהי׳ כנגד שמתנם והמחילה הנז׳ ואחר כך עשה חתנו לאביו שטר חיוב משך הממון שנדר לו ושבכן לאביו כל הנתי׳ שנתן לו אביו בעד שחיוב היה ובא ראובן לתבוע השטר מכנו ודוחה אותו בכח המחילה והשיב נראה לי שהדין עם ראובן דהא קי״ל אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ואם כן אינו יכול למחול דבר שלא בא לעולם שלכך בנדון זה כיון שנתחל׳ לא נתחייב לו דבר שמחול מחילה עליו שהרי כתוב בה׳ השאלה שמכון כדר ולפי הנראה זה היה כדיבור בעלמ׳ ואח״כ נתחייב מחמת לפי שרלה לעמוד בדיבורו במלא שעכשיו נתחיל ואין המחילה שקודם מפקיעתו כלל:

סב אשה שנושאת ונותנת בתוך הבית וכו׳ פ׳ חזקת (דנב) איתמר א׳ מן האחין שהיה נושא ונותן בתוך הבית והיו אונות ושטרות יוצאים על שמו ואמר שלי הם שנפלו לי מבית אבי אמי אמר רב עליו להבי׳ ראי׳ ושמואל אמר על האחין להביא ראיה אמר שמואל מוד׳ לי אבא שאם מת על האחין להביא ראיה מתקיף לה רב פפא כלו׳ טעני׳ להו ליתמי מידי דלא טען אבוהון קמיה רבא מאי בעדים רב פפא אמ׳ בקיו׳ השטר א״ל רבא לרב נחמן מר כמאן ס״ל אמר ליה אנא מתניתא ידענא דתניא אחד מן האחין שהיה נושא ונותן בתוך הבית וכו׳ עליו להביא ראיה וכן האשה שהיתה נושאת ונותנת בתוך הבית והיו אונות ושטרות יוצאות על שמה ואמרה שלי הם שנפלו לי מבית אבי אבא או מבית אבי אמי עליה להבי׳ ראיה ופר״שבם אונות שטרי מכירות ושטרו׳ של הלואה עליו להביא ראיה שהוא כדבריו ואם לאו הכל בחזקת תפיסת הבית ופסקו׳ הרי״ף והרמ׳ כרב משום דרב נחמן דהלכתא כוותיה בדיני קאי כרב ועוד דתניא כוותיה וכן פסק הרמ״בם פרק ט׳ מהלכות נחלות ופסקו גם כן כברייתא דאמר ראיה בעדים וכן פסקו גם כן כדשמואל דאמר ומוד׳ לי אבא שאם מת על האחים להביא ראיה ואע״ג דאתקפיה רב פפא ואסיקו׳ בקושיא הרי כתב רבינו חננאל בשם הגאונים דלא דחינן מימרא בקושיא אלא בתיובתא דקושיא פירוקו קשיא לך דלא ידעי׳ לתרוצי הכי מימרא אבל המימרא מימרא הרי״ף היא וכת׳ הרי״בש בסימן תס״ט שכן השכי׳ הר״שבא וטעמא משום דאף על גב דבעלמא לא טענו׳ ליתמי מאי דלא טעני אבוהון הכא כיון דאשתכח דהימנו אבוהון הו׳ קיי׳ הוי מייתי ראי׳ אלא דהכי לא ידעי אנן ידעי בעלמ׳ דאבוהון וגם השטר יוצא בשמו מ״מ על האחים להביא ראיה עכ״ל: וכיוצא בזה כתב דברי התוס׳ שכתבו דהכא דוקא קאמר רב על האחין להביא ראי׳ דכיון דיוצאי׳ על שמו מוכחא מלת׳ דשלו הן ובחייו דוקא קאמר רב דעליו להביא ראיה דאם איתא דנפלו לו מבית אבי אמו היו לו עדים בדבר אבל בבנו דליכא למימ׳ הכי שמכיכן אמאי דיוצאין על שמו ויש טעות סופר בספרי רבינו שכתוב ואם מת והניח יתומים אין צריכין האחין וכו׳ ויש להגיה אז צריכין האחין: כתב רבינו ירוחם בנתיב כ״ו ח״ב יש מי שכתב דאם מת המטלטלי׳ בחזקת האחים דלא דמו לשטרות היוצאות בשמו אבל בחייו דין אחד להם (א) ״(נ״א) ועיין שו״ת הרא״ש קס״ו ושם הפי״ד: א כתב בעל התרומות בשער כ״ח שאין תפיסת השטר מועילה אפילו לענין שהייר כל היכא שאינם מועילה לענין ממון: ב כתב בעל התרומות בשער כ״א בשם הרמ״בד כשאחד מן האחים או אחד מן השותפין מוציא שטר חוב בדבר הידוע בשיתוף וטוען לאחיו או לשותפו כי שטר זה היה על שם אחיו או על שם שותפו שלי הוא כולו כי אחם שהם שותפים לי או נתתם אותו בדרך קניית שטר או שני הקנה אותו בשביה ש״מ אם אינו מביא ראיה בעדים

(ו) ונ״ל מהרי״ק בשרש קנ״א וכתב בה דנכפר לקרוע בזו אע״ג דהכי הוא ק״ל אליו בפגוע והרב שלא לשמעון ב״ה שמות ונד בכשל א״ם שנ״ד בחיוב: פרים אחר העדים בדי לגלל הדין על אמיתו ונ״ל הר״אש גמכו׳ בכל פ״ה פ״ם פ׳ פ״ה לשקרים מי ביודע שבשטר זו בדוק הוא מאחר בשטר זו ישנו כ״ל ע״י נאן סרוח דינים ואני בהנהגי בל א׳ מעקומו שמיוחד בו ...: סב (א) ונם׳ אולדני ליה ...

אחד ובעל השטר תובע ליורשי הלווין ומניח לאחר מן הלווין אותו שהוא חי עדיין ואינו תובעו ויש לו ממה לפרוע החוב והיורשין טוענין שאבותיהם עשו שטר זה בשביל הקהל והקהל שבאותו זמן פרעו השטר כי ראובן לא היה אמוד שילוה משלו אלף זהובים לאלו הלווין ועוד למה לא הוציאו בחיי הלווין ובהיות הקהל קיים עוד כי המלוה הזה עברו עליו כמה שנים שהגיע להכלית העוני ולא הוציא שטר זה עד שמתו הלווין וכל הדור ההוא ועוד כיון שלוה אחר קיים ואינו רוצה לתובעו ש״מ שטרא רעוע הוא (ו) ומפני שהחי יודע מה טיבו של שטר זה אינו מעיז פניו כנגדו ואולי נתפשר עמו השוב׳ מה שרצי׳ לפסול השטר מפני שלא הוציאו בחיי אביה׳ ועוד מפני שבא להכלית העניות ולא הוציאו אין זה טענה לפסול שטר אמנם אם יראה לדיין שהדין מרומה הוא ימנע מלהשתדל בו: יז וכן אני עושה כשמביאין לפני שטרו׳ ישני׳ אני חוקר ודורש להוצי׳ הדין לאמתו אם אני רואה באומדנא דמוכח שהדין מרומה ושקר אני אומר שאין לשום דיין ישראל להשתדל בדין זה וזה אני כותב וחותם ונותן ביד הנתבע: יח שאלה ראובן שיצא עליו שטר שזה נוסח ביאור מה שהודה בפנינו ראובן שיש עליו ממון עזבון יעקב דמי חפץ פלוני כך וכך וגבה משטר פלוני כך וכך נמצא סכום מה שהודה ראובן שיש עליו ממון עזבון יעקב כך וכך וכתבנו זה, בכך וכך לירח פלוני והעדים חתומין למטה וטען ראובן שלא הודה הודא׳ זו על מנת שתכתב אלא שישב לעשו׳ חשבון מה שהיה לו בידו ומה היה לו לקבל ואחר כך נתבלבל המעמד ולא נגמר הדבר ושעד היום הזה לא ידע שנכתב׳ ובכתב ההודאה אין כתוב העדנו על עצמו תשוב׳ כיון שטען ראובן שלא הוד׳ הודאה זו על דעת שתכתב אלא לעשות חשבון לידע מה היה בידו ומה היה לו לקבל נמצא שאינו מקפיד אלא על הכתיבה שכתבו בלא ידיעתו אבל אינו מכחיש בחשבון וגם אינו אומר משטה אני באותו חשבון שהודיתי או עשיתי שלא להשביע את עצמי א״כ מה קפידא יש בכתיבה זו ולא כיוון בכתיבה זו אלא לזכרון דברים ולא לשם שטר וכן מוכיח הלשון ביאור מה שהודה במעמדינו ולא כתבו העדנו על עצמו כמו שרגילין לכתוב בשטרו׳ אלא ׳ הוד׳ בפנינו כמו שכותבין בשטרי הודאו׳ הלכך שטר זה אין גובין בו ממשעבדי כי אין בו קנין ואינו שטר הלוא׳ אלא הודאה בעלמ׳ הוא על חשבון שבינו ובין יעקב ולענין זה הוי׳ עדות מעליא לקיים מה שהודה בפני העדים:

סב

אשה א הנושאת ונותנת בתוך הבית והיו שטרות מקניית קרקעות ועבדים או שטרי חובות כתובי׳ על שמה והיא אומרת שלי הן עליה להביא ראיה בעדים שהוא כדבריה שהיה לה ממון מיוחד ואין צריך שיעידו על אלו השטרות שהן שלה וכתב הר׳ מהר״ם אם נמצאו לה מטלטלין ברשותה עליה להביא ראיה: ב וכן אחד מן האחין שנושא ונותן בתוך הבית ושטרות עשויין על שמו ואומר שלי הם מנכסים שנפלו לי מבי׳ אבי אמי עליו להביא ראיה בעדים ואם מת והניח יתומים אז צריכים האחין להביא ראיה ואם חלקו בשום דבר אז על האחין להביא רא׳ אפילו בחייו ואפילו אם השטרות יותר

מבדי

פיט

אינו נאמן וכדתניא בפ' גט פשוט אחד מן האחין שהש"ח יוצא מתחת ידו וכו' ולא דעי להביא דחזקת הבתים דקתני א' מן האחין שהיה אונות ושטרות יוצאות על שמו דהתם איירי שיוצאות על שמו הכא על שם אביו עכ"ל: ודע דלא שנא בין אם טוען שנפלו לו בירושה או שנשא מאילה או שניתנה לו במתנה וכן כתב הרמב"ם בפ"ט מה' וכ"כ בהגהות אשירי בשם ריב"ם (עיי' בא"ע סי' פ"ו נתבארו הרבה חלוקים בדין זה): ומ"ש רבינו וא"צ שיעידו על אלו השטרות וכו' כ"כ בעה"ת בשע"נ וכך כר' מלשון רשב"ם שכ' בעדים שנאבי' אמו ירש ממון או ממון אחר הוא ובהגהות בפ' הגוזל כתבו בשם רמב"ן ראיה בעדים: שיודעים שהיו נכסים מאבי אמו אבל לא ידעי זה השטר אם מאותם נכסים אם לאו וחש הפיר' רחוק בעיני: ולפי האמ' נ"ל ראיה בעדי' שידעו שממון זה הכתוב בשטר היה ממון של אבי אמו והר"מ כהן הביא ראיה לפירוש רמב"ן מדאמרינן איפור מעיסתו קמן משמע דמספק תלינן להטעי' שממון בידו וכ"כ מדברי הרמב"ם שכתב עליה להבי' ראיה שנפלו לו בירושה ובהגהות אשירי כתב הריב"ם פי' כר"שבן ורבי' ברוך כת' דצריך ראיה שנפלה לו ירושה כשיעור ההוא והריב"ם מסתבר עכ"ל: ואם חלוקין בזוס דבר אז על האחים להביא ראי' אם אמר רב חסדא לא שנו אלא שאין חלוקין בעיסתן אבל חלוקין בעיסתן איפור מעיסתו קמן וכתבו התוספ' אע"ג דלא טעין הכי אלא אומר מבית אבי אמו מ"מ נאמן במגו דאי בעי אמר מעיסתי קמצתי וכת' ה"ה בפ' הנז' שכתב הרשב"א שמדברי ר"ח נראה שמא מעיסתו קמן ובלבד אם ראו ב"ד שהיה יכול לקמץ מעיסתו כאותו סך ע"כ ואין נר' כן מדברי שאר המפרשים אלא י"ל שמן השומע שקמץ אסף הרבה ולמה לא וכמה פעמים נראה כן עכ"ל כלו' שאפשר שמלותו מעט שקמץ נשא ונתן עד שאסף הון רב: וכ"נ מדקדוק דברי רשב"ם: גם בעל התרומו' בשער כ"א כתב תשובה לקמאי שאף לא יעלה הקומץ כפי אומד ממון השטרות אמרינן מהטוב פורתא נזדמן ביה רווחא דזמנין דקובן על יד הרבה ואיכא מאן דפליג ואומר שצריך להיות מאומד הקימוץ כמו ממון השטרות עכ"ל ורבי' תפס כסברא דאשונה שמשמע מלשון בעל התרומות שהיא נראית בעיניו עיקר וגם שהוא סברת המפרשים: ומ"ש רבינו והוא שזמן השטרות אחר זמן החלוקה כלו' שאם בתחלה היו שותפין ולא היו חלוקין בעיסתן ואח"כ חלקו עיסתן ועודם שותפים אם זמן שטרות אלו הוא מאחר שחלקו עיסתן אמרינן שמא מעיסתו קמן אבל אם זמן השטרות הוא מקודם שחלקו עיסתן אע"פ שעתה חלוקים בעיסתן עליו להביא ראיה שנפלו לו בירושה דהא ליכא למיתלי במעיסתו קמן וכן כתב בעל התרומות בשער כ"א בשם תשובת קמאי: ועיין בהריב"ש סי' קס"ט: ג וכתב הרמב"ם דוקא באחים דשמטי אהדדי וכו' פ"ט מה' נחלות אחד מן האחין שהיה שטר חוב יוצא מתחת ידו עליו להביא ראיה שאביו נתנו לו בכתיבה ומסירה או שצוה לו בו כשהוא ש"מ ואם לא הביא ראיה הרי הוא לאמצע בד"א באחים מפני שמחזקתן שותפין זה מזה אבל אחר שטוען שנתן לו או שקנאו מבעליו גובה בו ואינו צריך להביא ראיה וכתב הרב המגיד בפר' גט פשוט נחלקו אביי ורבא באותיות אם צריך להביא ראיה על המסירה דרבא אמר אינו צריך ואייתי ראיה מדתניא אחד מן האחין שהיה יוצא ש"ח מתחת ידו עליו להביא ראיה אחים הוא דשמטי אהדדי אבל אחרים לא: וכתב הרב ן' מיגאש דקע"ג דלא ק"ל כמ"ד אותיות נקנות במסירה אלא דוקא בכתיבה ומסירה מ"מ ק"ל כרבא' דאין צריך להביא ראיה אלא באחים בדוקא אבל באחר נאמן לומר שטר קנוי היה לי ולכדוכן הן דברי רבינו תלמידו: וכבר כתב רבינו פי"ו מה' מכירה ז"ל ואינו צריך עדים לענין קנייתו אבל צריך עדים לענין תביעה שהרי הנתבע אומר לו מי יאמר שבעל דברים דידי כתב ומסר לך עכ"ל בכאן מבואר שמה שהוא סובר שנוגש ואין צריך להביא ראיה הוא כשהלוה רוצה לפרעו אבל אם הלוה טוען לאו בעל דברים דידי את טענתו טענה וכן הודה לו שם הר"א בהשגות לפי הנראה ונם בפירושיו נראה שהוא סובר כדעת הרב ן' מיגאש אבל כאן חזר בו והסכים לדעת הרמב"ן והרשב"א דכיון דקי"ל צריך כתיבה ומסירה כל שלא הביא ראיה אינו כלום ובריתא דקתני אחי' בדוקא [illegible] אבל לדידן לא [illegible] מה' מכירה [illegible] [illegible] ואם הדין [illegible] דקשה כתב דיני אותיות במה נקנין [illegible] ליה להרמב"ם מדויקת ד' אחים [illegible] ועיין במה שכתב רבינו

בסי' ס': כתב הרא"ש בתשו' בסוף כלל פ"ה על א' מהאחין שנמצא בידו או ביד יורשיו שט"ח שהיה לאביהם על אחר דבר פשוט הוא שחולקין כחוב ביניהם (ב): סג א עדים שהעידו על ראובן וכו' פר' אלו נערות (ד לו) אמר רב פפא האי שטרא ריעא לא מגבי' ביה ה"ד שטרא ריעא כגון דאתו בי תרי ואמרי לדידן אמר לן זייפו לי האי שטרא דכיון דמשדר לזויפא איסור זיופי זייף וכ' הרא"ש י"מ כיון דהעידו עליו דמשדר לזויפא כל שטרות היוצאים מתחת ידו מחזיקינן להו בחזקת מזוייפים עד שיבואו העדים החתומים עליהם ויעידו שחתמו עליהם ולא משתבר כן דליסבר דתלמודא לא משמע הכי דקאמר האי שטרא ריעא לא מגבינן ביה דמשמע האי שטרא דוקא דאית ביה ריעותא כגון שאמרו העדים בקש ממנו שיכתבו ולחתום לו שטר של מנה על פלוני ואח"כ הוציא שטר של מנה על פלוני האי שטרא ודאי אקרעי ולא שאר שטרות היוצאים מתחת ידו שלא הוחזק לזייף שטרו' על כל בני אדם אלא דוקא על אותו פלוני שהזכיר לעדים דתלינן שמא מנה היה. אגלו בעל פה וירא שמא יכפור אבל אם העדים לא הזכירו שם הלוה וסכום הממון בהא מסתבר קצת שחשוד לזייף כל שטרותיו ותלינן בזייף שטרא ולא ידעי' הי ניהו עכ"ל: וכתב הר"ן ומדברי הרי"ף שכתב כגון דאתו בי תרי ואמרו לדידן אמ' לן זייפו לי האי שטרא כו' דלא מרעינן שטר אלא על אותו פ' מאותו סך שאמ' העדי' לדידן אמר לן זייפו שטרא מסך פלוני על פלוני אבל שטרות שיש לו על אותו פלו' שאינן מאותו סך וכן כל שאר שטרות לא ריעי וכן נר' מלשון ר"ח וכן נראה מד' הרמב"ם בפ' כ"ג מהלכ' עדות אבל בנוסחאות שלנו כתוב דאתו בי תרי ואמרי לדידהו אמר להו זייפו לי עכ"ל וכתב עוד הר"ן שאפשר שאפילו באו עדים ואמרו כתב ידינו הוא כל שאינן זכורים על ההלואה לא מגבינן ביה דהא עידי ההיא דשטר בכי הא כדאמרינן בפ' גט פשוט בההוא שטרא זייפא דהוה חתים עליה * רבה ואמר אין חתימת ידי היא אבל הרמב"ם כתב בסוף ה' עדות וירא' לי שאם באו עידי השטר והעידו הן בעצמן על כתב ידן גובין בו עד כאן לשונו כלומר ובשכתב ידן יוצא ממקום אחר דאי לא כיון שאין זוכרין ההלואה אין עדותן עדות כמ"ש הרמב"ם פ"ח מה' הנזכר וכתבו רבי' סי' מ"ו: והרמ"ה כתב אפי' אם עידי השטר מעידים שזו היא כתיבתן וחתימתן אינו מועיל וכו' אבל אם עידי השטר מעידין שראו ההלואה כלומר והש"ם שאינם זוכרים אם חתמו בשטר זה ואפשר שזאת לא היתה אלא מלוה ע"פ וזה זייף ועשאה מלוה בשטר מ"מ כיון דעדים מעידים שראו ההלואה הא כת' ידן רגלים לדבר דקושטא קאמר ולא זייף: ב ומיהו לא משהינן ליה בידיה וכו' לעיל קאי דקאמר כל שטרותיו אירעו ולא מגבינן בהו ומיהו לא משהינ' להו בידיה דילמא מייתי לוה וכו': סד מי שהפקידו בידו שטרות וכו' עובדא פ' הכותב (דפח) ההיא איתת' דאפקידו גבה מלוגא דשטרי ואמרה מחיים תפיסנא להו ואמר רב נחמן מי איכא ליך סהדי דתבעינהו מיכך מחיים ולא יהבת הוי תפיסה דמחיים ואי לא הוי תפיסה דלאחר מיתה ולאו כלום היא: וכתב הרמב"ם דין זה בפ"א מה' מלוה: וכתבו הרי"ף והרא"ש מחיים תפיסנא להו בתורת משכון דלענין מיגבא הנהו חובות לא מהניא תפיסה (א) דאין אותיות נקנות במסירה ואפי' לדעת הרמב"ם שנתבאר בסי' ס"ב לא מהניא תפיסה דהב"ע בשראו עדים שהפקידם בידה הם לאו הכי מהימנא לומר לקוחים הם בידי לדעתו ז"ל ויגבה בהם אם ירצה הלוה לפרעו: ומ"ש ומיירי שיש עדים שהפקידם בידו כן כתב הרא"ש והר"ן כתב וא"ת ולהימנה במגו דלקוחים הם בידי ומהימנא לגוף השטרות שנופן ממון לצור על פי צלוחיתו: י"ל דאי טענה הקנה לי גוף השטרות לא מהימנא דאין אדם עשוי למכור שטרי ראיה שלו לצור על פי צלוחית ואי אמרה מכרן לי בין לגופן בין לשעבודן ושטר הקנאה היה לי ואבד כיון דלא מהימניכן לשעבוד שהם אף לגוף השטרות אינה נאמנת: ואחרים פירשו דהב"ע בדליכא עדים ורואים ודיכא דתפיסה א"א לאשמועינן עכ"ל: ב ומ"ש רבינו וכל זה לדינא דגמרא וכו' [illegible] לאחר מיתה [illegible] ז"ל [illegible] כי זה לא כ' הרב מעולם ולא אדם אחר [illegible]

מכדי הדבר שחלקו והוא שזמן השטרות אחר זמן החלוקה ג (א' מן האחי' ששט"ח יוצא מתחת ידו עליו להביא ראי' שאביו נתנה לו בכתיבה ומסירה או שצוה לו בו כשהיה ש"מ ואם לא הביא ראיה הריהוא לאמצע ס"א ועיקר): וכת' הרמב"ם דווקא באחין דשמטי אהדדי אבל אחר שטען שנתנו לו או שקנאו מבעליו גובה בו וא"צ להביא ראיה והראב"ד השיג עליו שאין גובה בלא ראיה וכן פר"י ז"ל:

סג עדים

שהעידו על ראובן שבא להם שיזייפו שטר של מנה על שמעון ואח"כ הוציא שטר של מנה על שמעון אין גובין לו בו אפי' אם הוא מקויים עד שיעידו עדיו שהם כתבוהו וחתמוהו אבל שאר שטרותיו שיש לו על אחרים או אפילו על שמעון ואינם מזה הסכום הרי הם בחזקתן ואם לא הזכירו העדי' שהעידו עליו שם הלוה וסכום המעות רק העידו על שטר סתם שחזר עליו לזייפו כל שטרותיו איתרעו ולא מגבינן בהו והרמ"ה כ' אפי' אם עדי השטר מעידין שזו היא כתיבתן וחתימתן אינו מועיל לא מגבינן ביה ולא מקרעינן ליה דחיישינן שמא זייף עד שהן בעצמן סבורי' שהיא חתימתן אבל אם עדי השטר מעידין שראו ההלואה או אחרים מעידין עליהם שראו שהחתמו מגבינן ביה דהא תו ליכא למיחש לזיופא ב ומיהו לא משהינן ליה בידיה דילמא מיית לוה ואזיל ומפיק ביה מיתמי בבי דינא אחרינא ולא איתברר נביהו דהו' מהדר אזיופ' אלא מוקמינן ליה ביד שליש עד דאיתברר מילתא בסהדי:

סד מי

שהפקידו בידו שטרות ומת המפקיד וטוען הנפקד מחיים תפשתי אותם למשכון בשביל חוב שיש לי על המפקיד דאילו לגבותם לא היה מועיל תפיסה בלא כתיבה אם יש עדים שתבעם ממנו מחיים ולא רצה להחזירם לו אז הויא תפיסה ואילא לא ומיירי שיש עדי' שהפקידם בידו וגם יש עדי' שראו אות' עתה בידו שאל"כ היה נאמן בכגו דנאנסו או לא היו דברי' מעולם ג וכל זה לדינא דגמר' אבל למאי דתקון רבנן שגובין ממטלטלי דיתמי גובין משטרותיהן אפי' לא תפש מחיים:

סה

(י) בס' ההכרעה [illegible]

סה המוצא שטר אצלו ואינו יודע מה טיבו אם המלו' הפקידו או הלוה או אם הפקידוהו בידו בתורת שלישות ומקצתו פרוע יהא מונח עד שיבא אליהו · ב ואם שטר משכונא נמצא בידו ואינו יודע מה טיבו כתב א"א הרא"ש ז"ל אע"פ שבעל המשכונא מוחזק בקרקע אינו מועיל לו כלום לשום טענה לא לומר לקוחה היא בידי ולא לומר ממושכנ' היא בידי בכך וכך כיון שידוע שבתור' משכונא באה לידו והורעה כח המשכונא כיון שנמצא ביד שליש ואינו יודע כמה נפר' ממנו וקרקע בחזקת בעליה עומד' והוי כמלוה על פה ויהא השט' מונח עד שיבא אליהו ותחזור הקרקע לבעליה: ג ואם טעה זה שמצא השטר ונתנו לאותו שהוא כתוב על שמו כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה לא יפה עשה זה שמצאו שנתנו לזה שעבר על דברי חכמי' ואם היה זה שהשטר עתה בידו מכחי' דברי אותו שנתנו לו היה יכול לגבות בו ואם הוא מודה לו שנתנו לידו צריך להחזירו לו ויהא מונח עד שיבא אליהו · ד וכן יורשי הנפקד לא יחזירו שום שטר שנמצא ברשות אביהם אא"כ יודעין מה טיבו ה וכתב א"א הרא"ש ז"ל ראיתי מפרשי' שאפי' שניהן רוצים לא יוציאם מתחת ידו אלא קרוע דחיישינן לקנוניא ולא מסתבר ו דלא חיישינן לקנוניא ולשמא כת' ללוה בניסן ולא לוה עד תשרי אלא בשטר שנפל דאיתרע דאיכא למימר משום דהוה ביה ריעותא לא נזהר בשמירתו אבל שטר המופקד לא אתיליד ביה ריעות' אלא שאין הנפקד זכור מכח מי בא לידו ואם שניהם רוצים י יעשו כמאמרם · פי' אם יתפשרו ביניה' שיאמין האחד לחבירו בשבועה כי המלוה יכול להשביע ללוה שהוא פרוע כולו או מקצתו והלוה יכול להשביעו למלוה שלא נפרע אע"פ שיש בו נאמנות לפיכך כל זמן שלא נתפשרו יהא כונ' ע"כ ז ואם יטענו היורשין על שטר שמוצאין ברשות אביהן שאביהן הלוה עליו מעות למלוה אע"פ שאינו יכול לגבותו מהלוה בלא כתיבה ובלא מסירה מ"מ לקחו בשביל משכון טענתם טענה אבל אנן לא טענינן להו כיון שאין להם כתיבה ומסירה: ח המוצא שטר חוב אפי' אין בו אחריו' ולוה מודה לא יחזיר לא לזה ולא לוה דחיישי' לפרעון ולקנוניא וכתב בעל התרומות ואפי' אמר הלוה או המלוה נקב יש בצד אות פלו' לא יחזיר לא לזה ולא לוה שהרי נשתהא ביד המלוה וידע בו הסימן ואפשר שנפל מיד הלוה והוא פרוע וגם הלוה שכותב שטרו אע"פ שאין מלוה שמו עוכר בזה הסי' בעודו בידו ואפשר שנפל מיד המלוה ואע"פ שאין בו אחריות ק"ל אחריות טעות סופר הוא לפיכך אם פירש בו בהדיא שאינו חייב באחריו' וחייב מודה יחזיר או שיש ללוה בני חורין שמספיקין לשיעבוד החוב יחזיר וכן אם נמצא ביום שנכתב וחייב מודה יחזיר אבל אם לא היה החייב מודה אע"פ שזמנו הוא בו ביום לא יחזיר דחיישינן לפריעה אפי' ביומיה וכתב הר"מ שמעי'

מתבדר אי מלוה כפל אי ממגוה כפל: וכתב בעל התרומות...
כשיאמרו הבעלים בכלי שכך וכך סי' בו מלאת...
שיתן סימן בכלי ולא די לו בשיאמר במפיס' או...
במפיסה וכו' מ"מ מידע ידעא דכל מאי דאית...

שמעינן מיניה דאפי' בקובע זמן לחבירו אי נפל שטר' ואישתכח בגו זיכני' לא יחזיר דהא סתם הלואה ל' יום ואפי' הכי כי אין חייב מודה לא יחזיר דחיישי' אפי' לפריעא דיומא וה"ה נמי בקובע זמן איכ' למיחש שמא הוא פרוע: **ט** מצא בשוק שטרו' קרועין ושטר חוב ביניהן לא יחזיר ואם יש עליו שוב' אפי' בלא עדי' יחזי' השטר ללוה שאילולא היה פרוע לא השליכוהו בין שטרותיו הקרועין והרי שובר נמצא עמו שאומר שהוא פרוע: **י** המוצא שטר בכלי יתננו למי שנותן סי' בכלי ואע"ג שאין מועיל סימן בגוף השטר לפי שהיה השטר ביד הלוה וביד המלוה ושניהם מכירין בו אבל כשנותן סי' בכלי הוכחה גמור' הוא שהוא שלו ואפי' אם אין נותן סימן בכלי אלא בשוה מכריז שטר מצאתי זה אומ' מצאתו בכלי פלוני אם אין דרך העולם ליתן שטרו' באותו הכלי הוה סימן: **יא** מצא ג' שטרות או יותר כרוכין זה על זה או שאחד כרוך בראש חבירו יכריז שטרו' מצאתי ולמי שיאמר לו מנינם יחזירם וא"צ שיאמר לו היאך היו כרוכים והר"מ כתב אע"ג דקי"ל דקשר או מנין לחודיה הוי סי' הכא בעינן מנין עם כריכה או קשיר' וטעמא דהנך תרי שטרי דחד לוה ומלוה אינון ושמא בפעם אחת פרע הלוה והמלוה נתנם לו כרוכין ולכך ידע שהן כרוכין או כשלוה תלוה שמא לקח ממנו המעות בפעם אחת ונתן לו השטרו' כרוכין ואותו שכרכן מכיר בכריכתן והאח' לא נתן אל לבו ולכך צריך מנין עם הכריכה או הקשירה והני מילי שאין שניהן לפנינו אבל אם הם לפנינו ואחד יודע בכריכה או בקשירה או המנין והאחר אינו יודע לא זה ולא זה נותנין למי שיודע: **יב** מצא ג' שטרות יחד על לוה אחד שלוה מג' אנשים והם מקויימים יחזירם ללוה אף בלא סימן שאילו היו של ג' מלוים לא היו נמצאי' ביחד ולא יתנם למלוים אף אם יתנו בהם סי' ואם אינם מקויימים לא יתנם ללוה אלא למי שנותן בהן סי': **יג** ואם מצא ג' ביחד מג' לווים שלוו ממלוה אחד והם כתיבת ידו ג' סופרי' יתנם למלו' אף בלא סי' ואם הם

הם כתב יד סופר אחד יתנם לו׳ שיחזן בהן סי׳: יד מצא אגרות שום ששטו ב״ר נכסי לוה למלוה ואגרות מזון שקיבל עליו לזון את בת אשתו או שכתבו ב״ר קרקע למזון האש והבנות ושטרי הליצה ומיאונין וכל מעש ב״ר כגון שטרי חלטה שהחליטו ב״ר נכסי לוה למלו יחזיר לבעליו: מן המוצ שט שיחרו אם אין הארי מודה בו לא יחזיר לא לזה ולא לזה ואם הארון כיודה שנתנו לעבר להשתחר בו יחזירנו לעבר וכיהנו אם יבא לטרוף בו ככיכה שכבר ארונו מנכסיו מאחר זמן הכתוב בו צריך להביא ראי שהניע לידו מזמן הכתוב בו כיון ראיהרע בנפיל: מן המוצ שכיר מתנ׳ בי או שטר מכר אפי׳ או הנותן או הכיוכר שיתנהו למקבל או לזוק לא יתננו לו אא״כ פי׳ במתנ׳ ששיי לעצמו כח שיוכל לחזו בו כל ימיו כגון שב׳ מהיו אם לא אחזו בו כל ימי חיי ואם הוא שטר הקנאה שפי׳ שהקנו לן כיד אע״פ שלא הניע השט לידי יחזי אפי׳ לא שייר לוכח שיוכל לחזו: יז המוצ שט מתנ׳ש״מ אם הנותן קיים ואומר שיתנוהו למקב יתנו לו אבל מת הנותן וכנו או שיתנוהו לו לא יתנהו לו אא״כ יהא שטר הקנא כדפרישי: יד כלו לן שה ארוקי בשט כל א או שלי הוא ומכמני נפל אם אינו מקויי הלו נאמזויישב׳ היסת ויפטר ואם הוא מקויי ואוחזין בו שיניהן בשוה בכופס או בתורף או ששיניהן אוחזין בגליון ואפי׳ כל התורף קרוב לא׳ יותר מלחבירו זה ישבע שאין לו פחות מחציו ויפרע לו חציו אפי׳ יש בו נאמנו שהורע כחו כיון שנפל ואם אוחזו א בתורף וא ״ בתיפס האוחז בתורף נוטל יתרון המכוין ששי התורף על הטופס והשאר יחלקו בשוי בשבוע׳ וכיצד שבין זה היתרון שכתן בכמה שיה שטר ששי ו זכן יות׳ משאין בו זכן שהרי לא תורף ולא טופס ראויין לגבו כהן זה בלא זה לפי בעיקר השט הן שוין אלא שהתורף שו׳ יות׳ בשביל הזמן שבו וכך נוטל תחיל מי שהוא׳ בו ואם יש כאן עדי מסיר נמצ׳ שבין תורף ובין תופס שניה כשרי לגבו בו בלא עדי חת יכ׳ אא שהתופ שוה יתר בשבי העדי ההתומי ר׳ שבא יכלו עדי מסיר לם ה או יכולו הלכ׳ שכין עילויו של טופס בשבי עידיו ועילויו של תורף בשבי הזמן ומאי דכיני בינ מנכין מעיק המלוה והשאר חולקין בשבוע׳ וא שתולקין בלא שבועה שלא נתקנ׳ שבוע׳ זו אלא בדי שלא יהא כל א׳ וא תולך והוקף את טלי׳תו של הבירו לפי לא הקנוה אלא בטל׳ כיוצ בו דשכיח אבל לא בשטרו דל׳ שביה: המחזי׳ שט׳ שכן הרין לא היה לו להחזירו כ׳ הרמ׳ב שהו כש׳ וגובין בו ואין כויצ׳אין כהחה יד הבעל׳ והראב״ד השיג עליו וכ׳ כיון שהוחזק בפסול בב״ד או נודע בעדי בטל ואין גובין בו וכ׳ בעל התרומות אפי׳ אם ב״ד גבו בו ואח״כ נודע בעדים שנפל מהזירין ב״ד הדין וכיוצ׳אין כמהילו להחזי׳ ללוה אבל אם פרע הלוה מעצמו ואח״כ באו עדים שנפל אין מוציאין מידו הואיל שכעצכו פרע יודע הי׳ שאינו פרוע ועכשיו שמצא עדי׳ שנפל ר״ל פרוע הוא ואינו נאמן ומהניא תפיש למלוה שהרי בריא לן שעדיין הי׳ לוואפ׳ אם פרע ליורשי המלו שאין ההפישה ברור להם שהיא כרינפ׳ח כיהניא להם תפיש כיון שמדע׳ הבעל׳ באה לידם: ב שאל׳ לא אהרא ש ז׳ל ראובן היה לן שטר על שמעון ולוי שהיו שותפין בהרב עסקי׳ והיה השטר באלף וח״ש זה כיב׳ ומת שמעון ונשארו בניו בחזק׳ חשובי ממון ויצאו הרבה שטרו על שמעון ולוי והוצר לוי לפרוע מקצתן כי בני שמעון לא היה להם ממה לפרו והרחי בני שמעון נדוך למרחוק בשביל נגיש החובו ונשארה אמם חולה מוטלת על ערש דוי ואבע מורש של ראובן ללוי והורידוה ב״ד לבתי׳ של לוי ואח״כ אבע לוי לאמם של בני שמעון בשט׳ חי׳ שהי׳ לו עליה ועל בניה שנתחייבו לו בכל מה שיוציאו ממנו בשש׳ הנזכר שהי׳ עליו ועל שמעון בעל׳ שיפר׳ לו ובקש׳ שירויחו לה זכיעד שתתרם ביחוליה וכיד אח״כ קודם שנתרפא יצ׳ קול הברה בעיר ששטר הנו נפל מיד המורשה הנושאו בכיסו והיא צועק ומרדף וכהזר אחר אבידתו ובעודו כרחז׳ בשוק׳ וברחובו ניד שניי מצאו והנוי או שמכרו ליהודי פלו אלמוני׳ ואותו פלו׳ מכר לקרובי שמעון וקול אבוהל׳ זו נתאמ׳ קרוב לודאי כי בא שלוחו של פלו׳ אלמוני׳ ללוי ואמ׳ לו אם הוא רוצ׳ לקנו׳ אותו שטר שנתחזק עליו ועל שמעון והשיב לו לפי תומו יצ׳רקנו כיה ליקנו׳ שטר שאני יודע בודאי שאינו פרוע הלילה לי מעשות כרב׳ הזה אף אם נפל השטר יודע אני שעלינו כיטול לפרוע כיון זה ואח״כ באו קרובי בני שמעון ואמרו שאפשר שקיובי׳ח בני שמעון שלחו המכון הנזכר בשטר ע״י שליח ופרעוהו

ס״ק יחזיר דלכאו למיהם לכמש כמלן ב״ד לא כיחזין חלם בדבר מקויי ולפרעון אמי לם סייך בסו מרעון כדמ׳ לכיל ופפי׳ לם״ד סוגע כדר מיכו דפסיד מגבפים ולא ידעתי למם כמגיכו רבי׳ שטרי בירורין ומולי בכלל בפעם ב״ד דאמרי׳ בגמ׳ מפי שטרי בירורין שכם תלגיכו שטרי טעפתא ר׳ יהמיים אמר זה בורר לו ס״ק וזה בורר לו ס״ק יחזיר דלכאו למיהם לכמש כמלן ב״ד לא כיחזין חלם בדבר מקויי ולפרעון אמי לם סייך בסו מרעון כדמ׳ לכיל ופפי׳ לם״ד סוגע כדר מיכו דפסיד מגבפים ולא ידעתי למם כמגיכו רבי׳ שטרי בירורין ומולי בכלל בפעם ב״ד דאמרי׳ בגמ׳ מפי שטרי בירורין שכם תלגיכו שטרי טעפתא ר׳ יהמיים אמר זה בורר לו ס״ק וזה בורר לו ס״ק

וכמ״ש רבינו בפכר כהגה׳ דמחזירין בכל גוונא כתב ב״ס פי״ח מס׳ גיולס פכך כתבו כרמ״בן והרא״ם בפ׳ הגזו דס״ל דמפני שהקנו מיהו זכה הם׳ לם מכח פטר׳ ליד׳ וכן דעת רמ״ו ון׳ מינהם מבל לפרי׳ ב וז״ח דקפרי דכל דלא מפא פטרת ליריס לם קפס (ד)

ר״מ (ד) וא״ב אין ל״ט לפילו בפטרי מיהוס נין פפיכת הקנפס לפ יחזיר: וכפר כתבתי פכי׳ ל״ט דלית סלכת׳ כר״ח וסרי״ף פכם לפי פכל פפוסקי מולקי עליה וכ״ת ״ פקפכם כרבי׳ בר דכיון דלפו פפרי מהכייס ניכפו למפי חייכי דיולם כ׳ ליתן ומפל פס בפרי דלפו מקבייס שי לי׳ לכפו פפרי לפגיבת׳ לניתן ל״פכ מקבל מתנס עמו ומפר לי׳ לדידים ומיהן דפפילו בפפרי דלפו מקבייס כוכתפין פפי׳ לכהפלה פפוס דמילפת דלם כביהת׳ פוס ביתן ניתן לפת׳ ופת״כ יתן הפטר פס׳ ליך זס: כילוחה יח וכוס פפוס פלוקי וכו׳ פס (דף יז) ס״ד ב פלוקים בפטר פנוס תומר פכי פוס ובפל תפני ומלפתו וכוס תו׳ פכי פוס ובדפהיו כך יקקייס הפטר בתוקמנו ד״ל ופט״פת יהלוקו ופפקו הרי״ף וכך תם כלכם כרבי ובן פפק הרמ״פ פי׳ ד פפלכות פנוס וכוס תפר רבפ רבפ תפר רב כתוכן מהלוקת בפלינו פקדי פכל יהלוקו ת״ר תלמוד ליתן לו פלוקו פפכיים פלוקי׳ בפוסס וכיוס בתוקף בפל ת׳ הדו בטוסס ולת פלוק בתוקף זס טוסל פוסס וס טוסל תוקף ור׳ יוחכן תפ׳ לעולס חולקין ולפי ת׳ פלוק בטוס ולת׳ פלוק בתוקף וכפקיים זס טוסל עד עקוס פידו מנעת וס טוסל עד מקו׳ פידו מנע לם לריכ דקלי תוקף כי פילני׳ ת״ס מפי לפתרת לם לריכ דמקדש לגבי תד ופרש״י מחלוק דקפ׳ יהלוקו דקפ׳ ר״ם דקלי תוקף כי פילני ופר תפר תדם ופר תת׳ תדם וכם פלינו וכוב׳ רבי׳ דפכ״ע דפרש״י תפלוקת פפי יהלוקו דקפתר ר״ת ס״כ דקלי כגני תפתי דפגר רבפ כפקייס ד״ס יהלוקו וכל יהלוקו דפפי תפעפתת פייכו כגוונא דעתני דכל ת׳ כם פתו׳ מחני׳ ויהלוקו: וכ״ש תפיכו ס כו פתפו׳ כן ופפר׳ מדפרי׳ בעל פהכוסות פתכתוב בפפוך תפל לם נפגלת עליו פוכך פתכ״ם פפקבת בין טטרוך קלוטי׳ לם גדע: וכ״ש וסם תחד פוסס בטוסס וכולי פייכו פיימרת דר׳ תלמוד דפמר תפל תחד תדוק בטוסס ות׳ תדוק בתוקף זס טוסל טוסס וזס טוסל תוך ופירכו בגמ׳ דפכיני תכי דפמר פטרת לפיס זמן כמס פוס ולפיס פיס זמן גבי מעפעבדי ובדלית פיס זמן לם גבי יפיב פיס פחיך דפיכי פיכיוב ל״י גב״ן ס״ב פפס ס״ר יוכס כי כפפכו׳ יפן תלקו תפיבו׳ לפוכס לת בכפי פכ״ק כפיים בטוס פלוק ת׳ תלמוד בן פוכך פוס פפכר וכפי זס יפלע בו תקלו וכן נפוס עיקר

עכ״ל

ופרעוהו והוחז השטר לשליח ומידו נפל ואח"כ נמצ'כת' ששלחו קרובי בני שמעון להם שזה נוסחו הוו יודעין ששט' שנתחזק על אביכ' ועל לוי שותפו נאבר ולא נמצא ולא ימצא עוד וכך טענו בשבילכם והודענו אתכם כל הדברים שאם יגיעו דברים אלו אליכם שתדעו מה שתעשו: תשו' את' הדברים והאמתלא והס"ב' אשר אירע בשטר זה אכתוב אני את אשר עם לבבי על פי התורה אשר הורוני ולמדוני חכמי התורה אשר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום: כא ונצטוינו בה לדון דין אמת לאמיתו ואע"פ שאין אנו נביאים לדון דברים שבלב חכם עדיף מנביא ונצא בעקבות הראשונים ונלמד ממעשיהם מההן' עובד' דפר' הזקת הבתים ההו גברא דשמע לדביההו דקאמרה לברתה אמאי לא צניעא ההיא איתתא באיסור' עשר' בני איה לי ולית לי כאבוך אלא הר כי קא שביב אבר כל נכסי לחר ברי דאית לי כי קא שקיב לא ידעין אינשי להי מניידו אתו לקמיה דר' בנא' אמר להו זילו חביטו לקברא דאבוכו' עד דקאי ומגלי לכו להי מנייכו אזול כולהו וההוא דברי' לא אזל אמר כולהו נכסי להאי ניגהו דלא אזל ובן בבמה מקומות ובן הלכו חכמי התלמו' בתר אומדנא דמוכח נכי שטר מברהתא וכן גבי כת' כל נכסיו לאחר ואח"כ נודע שיש לו בן וכן מתנת ש"ם בכולה וההו' דזבין נכסי אדעת' למיסק לארעא דישראל וגמל האוחר בין הנמלים ודבר זה יש לו עיקר מדברי קבלה מאב לחכמים אשר צוה ליתן הילד החי וגו'. ובן בכל דור ודור מצוין לשבור מתלעות עול ולהכטים עקלקלו' לדדריכם בנתיבו' ישור לכן אחו' דעי בנדון זה מה דינו. אמת שאמרו חכמי' בשטר שנפל מה דינו ונחלקו בו ר"מ וחכמי' בפ"ק דבב"מ ר"מ אומר אם אין בו אחריות נכסים יחזיר שאין ב"ד נפרעין מהן יש בו אחריות נכסים לא יחזיר שב"ד נפרעין מהן ונחלקו בפיר' דבריהם ר"א ור' יוחנן ר"א אומר מחלוקת כשאין חייב מודה ר"מ סבר שטר שאין בו אחריות אינו גובה לא מנכסים משועבדים ולא מנכסים בני חרי ורבנן סברי ממשעבדי הוא דלא נבי הא מכני חרי מינב' נבי אבל כשהיי' מודה דברי הכל יחזיר דלפרעון ולקנוני' לא חיישי' ור' יוחנן אומר מחלוקת כשחייב מוד' ר"מ סבר שטר שאין בו אחריו' ממשעבדי הוא דלא נבי אבל מבני חרי נבי ורבנן סברי ממשעבדי נמי נבי הלכך אע"ג דהיי' מודה לא יחזיר דחיישי' לפרעון ולקנוני' אבל אין חייב מודה דברי הכל לא יחזי' דחיישי' לפרעון ותני כותי' דר' יוחנן והלכת' כותי' דשט' שנפ' אפי' אם חייב מוד' אם אין לו נכסי' ללוה חיישינן לקנוני' אבל יש לו נכסים ללוה ליכא למ"ח לקנוני' והיכ' דאין חייב מוד' בכל ענין לא יחזיר דחיישי' לפרעו' דראיתרע שטר זה דבין שנמצא מוטל באשפ' ניכ' שלא ששו לשמירתו מחמת שנפרע וזרקוהו וכיון שהדבר מוכרע ושקול המלו' או ממני נפל והלוה אומר פרעתי וממני נפל חיישי' טפי לדברי הלו' כיון שאין סבר' סברע' לדברי זה יותר מלדברי זה ומעמידין ממון בחזקתו ואין לומ' אדרב' העמד שטר על חזקתו שלא נפרע לפי ששטר עומד ליפרע אבל כשיש סבר' לומ' שלא נפרע לא חיישי' לפרוע' כדא"ר אסי א"ר יוחנן המוצא ש"ח בשוק וקרתו בו הנפק וזמנו בו ביו' יחזירנו לבעל' אי משום שמא כתב ללות ולא לוה הא כתוב ביה הנפק ואי משום פרוע לפרוע' ת יזמא לא חיישי' דיא שכיחה לפרועה בו ביום וכן בנדון זה יש כמה סברו' וידי' מוכיחו' דלא חיישינן לפרוע' שהאש' בקשה להרויח זמן החוב לה ולבני' עד שתתרפ' וכן עשו ובתוך חוליה אירע מקר הנפילה והוי בקובע זמן להביאו דחזקת אין אדם פור' תוך זמנו ועוד שידוע שיצאו הבני' מן העיר להשתמט מן הדין וידוע אם היו רק מהחילין בפרעון ופורעין מעט מעט היו כידוחין להן זמן אחר זמן ואיך הוציאו כל כך ממון מידם בעין יפה בבת אחת בלא נגישה ודחק ועוד ירא' הי'כ' שידוע שאין הלו' בעי' בין נפילת השטר למציאתו שיות' נכונים דברי המלוה שאמ' שאינו פרוע ב"ש בנדין זה שהלכו למרחקי' שלא נחוש דילמא אתו בי"ד בנמלא פרחא או שלחו ממון ביד שליח ופרעו במסתרים שלא בידיע' שום אח' מקרוביהם שהרי קרוביהם אף אחר שלמדום לטעון לא אמרו אלא שמא יכולין לטעון ששלחו הממון ע"י שליח והחזירו השט' ליד השל' ומכנו נפל אבל כולם הודו שלא ידעו בפרעון זה כלו' והיאך אפשר שנפר' ממון זה ולא ידעי כמה אנשים מאנשי העיר ועוד שהרי נקני העיר מנו את הח"ר שלמה ואותי אפטרופוסים על ההקדש של רבי משה נ"ע שטר הנזכר היה ממנו ואיך נפרע

השטר בלתי ידיעתינו אף כי אנו מופרים שטרות

ליד שלוחו' לנגוש הנושי' לפרוע מ"מ אין השליח מקב' הממון אלא
לידיע בא הממון וסנו' בהותמינו ושו' ידוע כי לא היה שהו' בין נפיל'
שטר והלמציאתו בטורח כדי שיעו' מניןהמעו הללו ואיך לא יתכן
שבאותו זמן בא השליח והביא המעות ופרעם ונפל השטר מידו
ועוד כיון שידוע שכבר נכתב אדרכתא' על נכסי לוי שותף של
אביהם בשביל ממון זה והם מחוייבי' לסלקו מאותו תביע' היאך
יפרעו ממון זה בלא ידיעתו ושלא בפני ב"ד כדי לבטל מעש' ב"ד
שעשו על נכסי לוי ועוד שהדבר ידוע שאינן אמודין לפרוע ממון
זה כי כבר אמרו שאביהם לא הניח להם שום ממון ומפני זה
הוצרכו לברוח מרחוק מפני נושיהם ועוד מי יסכן עצמו לשלוח
ממון כזה על יד שליח כעת כזאת שהדרכים משובשים ולואי
שיתנוהו למלוה במקו' שהו' שם כי אם היו רוצים לפורעו במקום
שהוא שם ברצון היה מקבל המלוה עליו אחריות הדרך להביא
אליו ועוד אין אנו מאמינין לשלוחנו שהוא אמר שנפל השטר
מידו כל זמן שלא נר' השט' ביד מוצאו ושמא השלי' כובשו ואינו
רוצה להחזיר לנו ולא איתרע שטר זה בשום נפילה דכיון שהוב
זה ידוע לכמה בני אדם יכתבו לנו שטר אחר שכן הדין נותן במי
שנמחק שטר חובו ורישומו ניכר שב"ד עושין לו קיומו ואין לך
רישומו ניכר יותר מנדון זה מכמה אמתלאות ואומדנות ברורות
וידים מוכיחו' שגלוי וידוע לכל שממון זה לא נפרע ומחוייבי' ב"ד
לכתוב מעשה ב"ד ולקיי' השט' כבתחילה ולכופו לפרוע כב ואם
היו הנושים בכאן והיו טוענין אותו טענה שבדו קרוביהם מלבם
היו ראויים לכופתם ולרדות' עד שיאמרו אמת הו' דעדיפי כל הני
אומדני מההי' אומדנא דמר זוטרא חסיד' דאיגניב כסא דכספא
מאושפיזיה הוה חזי ליהוא בר בי רב דמשי ידיה וכפר בגלימא
דחברי' וכפתי' ואודי: כג המוצא שובר בשוק בזמן שהמלו' מודה
שנתנו ללו' יחזירו ללו' אינו מודה לא יתננו לא לזה ולא לזה: כד
ואם נמצא ביד המלוה שובר על אחד משטרותיו שהו' פרוע אינו
כלום לגרוע כח השט' אפי' אם הוא כתב יד הלוה או המלו' עצמו
כה אא"כ השט' שהשוב' כתו' עליו מונח בין שטרותיו הקרועין
אע"פ שהו' אינו קרוע מ"מ איתר' הלכ' סמכינן אשובר אפילו אין
על השובר עדי' אבל לא נמצ' עליו שובר אע"פ שנמצ' בין שטרו'
קרועין לא גרע וגובין בו יורשיו כו ואם עדים חתומי' על השובר
שנמצ' ביד המלו' ישאלו לעדי' אם ידעין אם השטר פרו' אם לא
ויעשו על פיהם ואם אינ' יודעין או שאינן לפנינו אינו כלו' דשמ'
הפסיד שטרו והי' ירא כשיב' הלו' אם לא יתן לו השוב' לא יפרענו
ולכך כתבו שיהא מזומן בידו ואם הוא מקויי' אז ודאי הוא כשר
שהמלו' אינו מקיימו אלא ודאי נתנו ללוה וחזר והפקידו בידו כז
ואם השוב' ביד השליש ואו' שהוא פרוע נאמן אפילו ראוהו כבר
ב"ד בידו ואפי' אין עליו עדי' ואפי' מת השליש השוב' כשר ודוקא
שהשט' בידו עם השוב' אבל אם אין השט' בידו ואין עדים בשוב'
אינו כלו' דלא עדיף מ"יש מלו' עצמו שהוצי' שובר בלא עדים
שאינו כלום ואם יש עליו עדי' אע"פ שאינ' כאן שיוכלו לשאול
אות' אם הו' פרו' אם לאו אם הוא מקויי' כשר שודאי מיד הלו' בא
כח ואם אינו מקויי' יתקיי' בחותמיו (ו) ואז נאמן השלי' לומר שהוא
פרוע ואם השליש מת לא יחזיר לא ללו' ולא למלוה אפי' שהחזי'
מוד' שהמלו' הפקידו בידו ועדין לא נפרע החוב לפי שחוששין
לקנוניא לפיכך אין גובין בשט' חוב שזה השוב' יוצא עליו ואין
קורעין אותו כט שטר שנמצ' בו שוב' בגוף השטר בין מלפניו בין
מלאחריו שט' זה פרוע או שנפר' ממנו כך וכך עושין כמו שכתו'
בשובר שאם לא היה פרוע לא היה כות' אותו בגוף השט' שאלה לא"א הר"אש ז"ל ראובן נפט' ונמצא
באחד משטרותיו מכתב ידו שטר זה חציו לפלו' אם יזכה בו פלו' באותו החצי תשובה אין לפלו' חלק
בו ולא דמי לשטר שנכתב עליו פרעון דמגרע השטר דכשיוצא השט' בב"ד לגבות הואין עליו פרעון
הילכך לא היה כותב אותו אם אינו אמת אבל כ"ש עליו שיש לא' חלק בו אינו מגרע כח השט' הלכך
אין בו ממש שאפי' אם היה או' לו בפני עדים זה השטר חציו שלך אם לא היה או' אתם עידי יכול לו'
שלא להשביע את עצמו עשית' ואינו אמת ולא עדיף מ"ש מאלו הודה לו בפני עדים לא האומר שטר
בין שטרותי פרוע ואיני יודע איזהו כל שטרותיו פרועין נמצא לא' שם שנים הגדול פרוע ולא הקטן
לב האומר לחבירו שטר לך בידי שהו' פרוע הגדול פרוע והקטן אינו פרוע חוב לך בידי פרוע כל
שטרותיו שיש לו עליו פרועין:

סו הלכתא אותיות אין נקנין אלא בכתיבה ומסירה (א) לפיכך האי מאן דמזבין שטר' לחבריה
צריך

הקטן משנה בסוף בתרא: ומ"ש שאומר לחבירו שטר לך וכו' עד פרועין נ"ז שם
מימרא דרבא: וכתב מהר"ר דוד כהן בית ג' סי' ו' בשם הרשב"א דטעמ' משו'
דהוציא והמלו' מודה לו שפרע שטר א' ידו על התחתונה אבל באו' שטר לך בידי מחול
שמחלתיו לך אין לומ' כן אלא הקטן מחול ויד הלוה על התחתונה שהקול' לו המקבל
מקבל ידו על התחתונ' שהוא המוצי' מן
המקב' שכל כך הוא שאו' שטרי מחול לך או
מכור לך הוא מוחל והוא מוחזק בשטרו כאו'
שדי מכור' לך דאמרי' שהם שהקטנ' מכורה
שיד הקונ' על התחתונ' עכ"ל: וכתב
כ"י על מתני' דנשמו' לאו דוקא שאמ' בפני'
אני יודע אלא כל שלא ביררו להם איזהו
כן הדין וכו' שכל שנמלא הוכר בעדי' לא על
עד א' מהם ברשו' א' מהלוי' שנוכי' השט'
לא שהרי כתברר שהיה פרוע ולשוב' אתנ' לא
חיישי': וכתוב עוד בשם הרמ"ה מגיה
שהוליה ש"ח ומענו עליו שהוא פרו' אינו
נוג' בו אבל אם הו' ולמ' טייכתי בחשבוני
וכו' אבל שאינו פרוע בגדיא הוא ונוג' בו
דמשום דאמר מעיקרא איני יודע לא
איפסיל שטר לגמרי אלא שלא היה ראוי
לגבותו בשם הרי"טבא ז"ל עכ"ל: וכ' עוד
בשם הר"יטב נרסי' בתו הלו' ק"ק דיכרים
ליוסף אין אומרי' לזה היה הוה אלא שהיה
מוחזקים כ"ל דבנותן מתנה איירי אבל
במודה שהו' חייב אין לא' מהם כלום עד
שיביא ראיה ויכולי' היורשי' לחלוק לכל
אחד עכ"ל:

סו הלכתא א אותיו' אין נקנין וכולו
בש"ס שם שמר אמימ' הלכת'
אין אותיות נקנו' במסירה כך ביר' הרי"ף
וכן הרמ"בם בפ"ו מה' מכיר' וכן דעת התו'
והר"אש והביאו הטור' לדבר ולספוקי מאי
שגורם הלכתא אותיות נקנות במסירה
וכ"כ עוד הרא"ש בתשובה כתבה רבינו
בסוף סי' רנ"ח: כתב ב נמוקי יוסף בדי'
ההפיגם בשם הרשב"א דבעי מסירת
הנייר מקמי כתיבה השעבו' משו' דהשעבו'
לבדו אינו נקנה קודם שיזכה בשט' החוב
כיון דהשעבוד לא מהני לגוף הנייר ואע"פ
שמוסר' לו אח"כ כיון שלא קנה בשע' שנעש'
לו השט' שכתיב' השטא נמה יקנה הילכך
צריך שימסור לו ש"ח ואח"כ יכתו' לו שטר
השעבוד עכ"ל: ח כתב בעלסתרו' בשער
כ"א יש מן האומרי' שהוא שהמוכר ש"ח
לחבירו צריך לכתוב בשטר המכירה ז"ל דין
והנא לכהם ואי לא לא מלי לאשתועיי' דינ'
בהדיה דמגי' א"ל לאו ב"ד דידי את כך
דע' הרא"ב"ד וים תימ' דאטו מי גרע ניהל'
דקני לך הוא וכל שעבודי דאי' ביה מה' דין
וכו' לגפשך ע"כ: לפיכך האי מאן
דמזבין וכו' שם מימרא דרב פפא ואם לא
כ' כן וכו' שם אהא דרב פפא אמר רב אשי
אמריתא לשמעתא קמיה דרב כהנא ואמר
ליה וכי לגור ע"ם גלומיהו הוא לדי' אמר
לו אין לגור ולגור ופי' הרא"ש ונמ"י טעות
סוי והרא"י חוזרים וכופי' הרב"ם והייה בם
ואם יחזיר לו ש"ח וע"ל בסי' זה בב"י כ' בעל
התרומות אם לא כ' המוכ' קנה לך וכו' מכר'
פסוק מפרש

ביד קודם שאמר' פרוע הוא דהוה אוכל לאמנה ע"י מנו שהיה לא קודם לכן אפ"ה
כשר דהא סימני' לגלי' עכ"ל וכ"כ כ"י בשם הרמ"ב והרמ"בד ז"ל עיין במיפרי' כ"ו
ח"ב: ומ"ש ואפי' אין עליו עדי' ואפי' מת השליש השוב' כשר כ"כ בעל התרומ' בשע'
כ"ב אם יוצא מתחת ידי השליש השט' חוב והשוב' אע"פ שאין עליו עדי' ואע"פ שמת
השליש ה"ז שטר פרוע וכדתני' בש"ס קמא
דמליעא שאין עליו עדים ויוצא מתח' ידי
שליש כשר דהא סימניה מלו' לשליש וכיון
דאי בעי מסר לשטרא ללוה או קורעו או
שורפו כי אמר פריעא הוא נאמן עד כאן
לשונו ונשמע מדבריו דהא דאמר אפילו
מת שליש דוקא בשאמר קודם שמת שהו'
פרוע וקשה כי אם השליש אומר פרוע
הוא לי למה לי שיהא שובר בידו: ומדברי
הרמב"ם בפי"ו מה' מלו' כו' דאפי' לא אמר
השליש כלו' אלא שמת ונמצא שובר תחת
ידו אע"פ שאין עליו עדים סומכין על
השובר: ומ"ש ודוקא שהשטר בידו
וכו' כן כתב בעל התרו' בשער כ"ב: וכתב
הרשב"ד אבל אם לא מסר לו שטר חוב
אליבות השובר אינו כלום דאי ייגמר
לו דעבדיה אליה דילמא שקרא הוא ומיהו
בשליבות השובר כמי הוי השליש מסימן
אם עדים חתומין בו ומקויימת חתימתן
דהא ודאי מידו דמלוה נפק ליה ליד שליש
והילכך אע"ג דליכא עידי פרעון שליש
מסימן עכ"ל: וקשה בעיני אם השטר יוצא
מתחת ידו והוא אומ' פרוע הוא אפי' אין
שובר יוצא מתחת ידו נאמן: ומ"ש ואם
יש עליו עדים אע"פ שאינם כאן וכו' אם
הוא מקויים כשר הוא ע"פ מה שנתבאר
לעיל בסימן כה ומ"ש ואם אינו מקויים
יתקיים בחותמיו ואז נאמן השליש לומר
שהוא פרוע לשון זה קשה בעיני שאם
נתקיי' השוב' בחותמיו מה צור' לנאמנותו
של שליש ואיפשר דה"ק ואז כשאינו מקויים
צריך נאמנות השליש אם לא נתקיי' ועי"ל
דיתקיים בחותמיו לא כתיב' הגהה קאמר
אלא הייט לו' יתקיים מחותמיו כלומר
שישאלו לעדים אם יודעים שהשט' זה פרו'
ויעשו על פיהם ואם אינם יודעי' או שאינם
לפנינו אז השליש נאמן: ומ"ש ואם
השלי' מת לא יחזי' לא ללוה ולא למלו' אפי'
שהחזי' מודה שהמלו' הפקידו בידו ועדין
לא נפרע החוב וכו' ז"ל בעל התרו' בשער
כ"ב שליש שמת ונמצא ש"ח של אחרים
בתיבתו ואין אנו יודעי' מי הפקידו אצלו
לא יתנן לא ללוה ולא למלוה ואפילו לוה
מודה ואע"פ שהו' בקנין דדייקי' ליה כמא'
ש"ח בשוק דחיישי' לפרעון ולקנוני' עכ"ל
ומ"ש כט לפי' אין גובין בש"ח שזה השובר
יוצא עליו ואין קורעין אותו: כט שטר
שנמצ' בו שוב' וכו' בדין' בשמ"ק דמליע'
אין עליו עדי' ויוצ' מתח' ידי שליש או שיוצ'
לאחר קיום שטרות כשר ומפ' טעמ' בגמ'
דאי לאו דפריע הוא לא הוה מרע לשטרי'
וכ' הרמ"בם בפי"ו מה' מלוה דאפי' שיוצא
מתח' ידי המלו' כלו' אינו ביד שליש סומכין
על השובר ו"ל בעל התרומ' בשער כ"ב
כיון שכתו' ע"ג השט' או במקו' אחר שהשטר
זה פרוע סומכין על מ"ש וכתן ע"פ וז"ל
הרמ"בם בפרק הנז' אם נמצא כתו' בגופו
של שטר בין מפניו בין מאחוריו ואפילו
במקומו זה פרוע או נפרע ממנו כך וכך
עושים ע"פ הכתב ואע"פ שאין על הכתב
עדים עד כאן לשונו: כתב ל"י בנ"ו ח"ד
בשם המפרשי' כי הוא הדין אם נמצ' כתוב
בפנקסו שטר יש לי על פלוני פרוע הוא
וכתבו האחרונים שאם כתבו ע"ג השטר
ואין עליו עדי' שאינו כלו' וכן כת' מדברי
רב האי עכ"ל וכ"ע: שאלה ל כת' א
הר"אש ז"ל בכלל פ"ח סי' פ"ח: האומר
לא שטר בין שטרותי פרוע וכו' עד ולא

ד"מ

(ו) פי' יתקיים בחותמיו [illegible]

אפרש בזה א פירוש אחר: וז"ל רבינו ירוחם בני"ד כתבו הגאונים המוכר שטר חוב לחבירו במסירה לבד אע"פ שלא קנה הלוקח יכול לתפוס הנייר עד שיחזיר לו דמי השטר ואם הגיע זמן השטר מוליאין מזה ומוקמים לזה וכ"כ הר"אש בתשובה ואמר אם יתן לו דמי השמכר יחזיר לו השטר ואינו יכול לו' אע"פ שלא קניתי השטר' קניית הנייר לצור על פי צלוחי' כך כתבו הרמב"ן והרשב"א וכן נראה עיקר עכ"ל: כתוב בנמוקי יוסף בריש פרק השותפין אין עיקר קניית השטר אלא משום השעבוד הילכך נקנה אפילו במסירה וכל שכן במסירה והגבהה וזו היא סברת הרמב"ן וכתבו האחרונים שהיא סברא נכונה עד כאן לשונו: כתב כה הרשב"א בתשו' המוכר ש"ח לחבירו וקבל ממנו מעו' ולא כ' לו קני לך הוא וכל שעבודא דאי' ביה דקי"ל דלא קנו ה"מ לענין שאין הלו' חייב ליתן לו ודוקא בשיש לו למוכר שישלם לו דמי השטר שנתן לו הא לאו הכי מוליאין מן הלוה הזה ונותנין לו מה שנתן: ומ"ש ב רבינו ואפי' אם מסרו בידו וכולו כן כתב בעל התרומו' בשער כ"א וז"ל יש לגדל השוכ' ש"ח לחבירו וקנו מידו בקנין שמכר לו הוא וכל שעבודו ומסרו לו מהו את"ל דלא קני היכא דקנו מיניה בקנין והדר כתבו שטרא מאי ובכל זה דעת הר"י ן' מיגאש דלא קני אלא בעי למימר לסהדי כתבו שטרא דזביני ולכתוב ביה קני הוא וכל שעבודא דאי' ביה והדר איבעי לקנו' מיני' דמזכי ליה שטר' דמשר ליה וכל זמן שלא נכתב לא קני וזה טועם לשון הרי"ף דאמרי' ניהליה לשטרי' באפי סהדי ואמר ליה קני לך הוא וכל שעבודא דאית ביה ולא כת' ליה מידי אלא קנו מיניה בקנין כיון דלא כתביה אע"ג דקנו מיניה ההוא קנין לא מהני מידי והיא דאמרי' התם קנין לכתיבה עומד לא דמי דאילו התם עיקר ההקנאה לאו בההוא שטרא אלא בההוא קנין דקנו מיני' ושטרא לראי' בעלמא הוא דכתבו ליה סהדי לאודועי דקנו מיניה על ההוא מידי ועלה הוא דאמרינן התם קנין לכתיבה עומד דכיון דקנו מיניה ואגמירה לה ההוא ההקנאה בההו' קנין אית להו רשות' לסהדי למיכת' בה שטרא למיהוי ראיה בהכי ולא צריכי לאמלוכי ביה משום דסתם קנין לכתיב' עומד אבל הכא האי שטר דבעי לא למהוי ראי' הוא אלא למיקנא בגופא דשטר' הוא דבעי אי לא כתב ליה שטרא אכתי לא עבי' בההוא קנין ואע"ג דכתיבי סהדי בתר הכי שטרא בההוא קנין דקנו מיניה דשטרא דכתיבי בתר הכי לראיה בעלמא הוא דקני מיניה וכיון דבההוא קנין הוא דאקנו ליה ולא בשטרא אכתי ה"ל קנין מילי בעלמא ומילי במילי לא מיקנו עד כאן גם רבינו האיי כתב כן עד כאן לשונו: וכן כתב נמקי יוסף בהשפיכה בשם רבי יהודה הלוי ובשם רבינו יונה דאף בקנין ומסירה לא מקניין משום דאין אדם יכול להקנות לחבירו קרקעו' המשועבדים לו דעבשיו אינן שלו דקימ' לן כרבא דאמר ב"ח מכאן ולהבא הוא גובה וכן כתב הר"ן בפרק קמא דמליעא גבי הא דאמרי' הב"ע בששטר כתובה יולא מתחת ידיה כמו שכ' בשם' התרומות והיים דבריו ולפי' אפילו קנו מידו ואמר להם כתובו לא מעלה ולא מוריד עד שיאמר להם שיכתבו שטר מכירה ושיקנה באותו כתיבה שטר זה וכל שעבודו כן כתב הרשב"א בשם הר"י הלוי בהשפיכה עד כאן לשונו:

צריך למכתב ליה קני לך איהו וכל שיעבוד' דאית ביה ואם לא כ' כן לא קנה המלו' שבו ואפי' הנייר בעלמ' לצור על פי צלוחיתו לא קנה אלא מקח טעות הוא ומחזיר הנייר ויחזיר לו הדמי' וכ"כ הרמ"בן שלא קנה אפילו הנייר לצור ע"פ צלוחיתו מפני שעיקר מקחו לראיה והכל בטל ולא יתקיים לחצאין ב ואפילו אם מסרו לידו וקנו מידו בקנין שמוכ' לו כל השיעבוד שבו אינו כלו' אע"ג דסתם קנין לכתיב' עומד וכתבו לו העדי' הקנין אינו כלו' דכתיבה שהשטר נקנה בה הוא הקנין בעצמו שבזה. הכתיב' נקנה השטר כשמסרו לו אב' כתיב' שכותבי' העדי' שראו הקנין אינ' אלא לראי' בעלמא לפיכך כיון שלא כ' לו השטר בשעת שהקנ' לו ואין כותבין אח"כ ואפי' אם כתבו לו העדי' אינו שטר הקנאה אלא שטר של ראיה וכן ג כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשוב' בראובן שנתן לשמעון כל נכסיו במתנת ברי' מטלטלי אגב מקרקעי בקנין ואע"ג דשטרי בכלל נכסי אינון לא קנאם אע"פ שהיו שטרות בבית ראובן והקנה לשמעון כל נכסיו ונמצא שקנ' הבית שהשטרות בתוכו ויש כאן כתיבה וחצרו דהוי כמסירה א"ה לא קנה השטרות כיון שלא כתב לו קני לך איהו וכל שיעבוד דאית ביה: ד ואם כתב לו שטר מכירה קני לך איהו וכל שיעבוד' דאית ביה ומסר לידו אלא ששטר הנמכר לא היה מצוי אצלו וקנו מידו שמוכ' לו שטר פלו' כ' הרא"בד שקנה דחליפין הן במקו' המסיר' דכמו ששא' מטלטלין נקנין בחליפין כן גופו של שטר נקנה בחליפין והכתיבה לקנות שיעבוד שבו והרמב"ן כת' שאינו מועיל אלא א"כ ימסור לו גופו של שטר ובכתיבה ה ושטר העשוי בערכאו' של גוים ושטר של כתב ידו נקנין נמי בכתיבה ומסיר' ולא אמרי' דליחשבי' כמלוה על פה שאינה נקני' אלא במעמד שלשתן דשט העשוי' בערכאו' של גוים אם עשוי' כתיקונו גובין בו אפי' מ' משעבדי וכתב ידו נמי דלא חשיב כשטר לגבו' בו מ' משעבדי גובין בו מבני חרי: ו ובשט' משכונא איכא פלוגתא ה"ר יוסף מאג"ש כתב שדינו כשאר מלוה כיון שיכול לסלקו במעות וצריך כתיבה ומסירה והגאוני' כתבו דמסירה בעלמא בלא כתיבה לא קניא אבל כתיבה קניא בלא מסירה דכיון שהחזיק בקרקעותי' לו קני' לך וכו' קנה אע"פי שלא מסר לו שטר המשכונא ודוקא במשכונא מוחזקת אבל אינה מוחזק' הויא כשאר מלוה: ז אבל שטר חוב על המשכון של מטלטלין כיון שמכר לו החוב ומסר לו המטלטלין אף ע"פ של' מסר לו השט' קנ' החו' שעליו במשיכ' המשכון: ח והאי מסיר' שטרות מפרשים התו' לאו מסיר' להוד' שימסרנו המוכר ליד הלוקח שלא הוזכרה מסיר' אלא בבעלי חיים וספינה דמסירה דידהו דמיא למשיכ' דכשאוחז הספינה בחבל ומנענעה כל

גני' וכו'ו' אי לפקדון כיון דפתיה כפמיה לא מפקיד ליה מ"י אמרת דילמא מסר ליה וכולו ג הילכך כל שנודע שהשטרות של יעקב אף על פי שיולאות על שם בנימין אינו קונה אלא בכתיבה ומסירה:

ובתשובה ד אחרת כתב שטר מתנת הלא שביד שבת אינו מעלה ולא מוריד אלא תפיסתה בגוף השטר ראיה על מתנת האם לבת דשמא הפקידו האם בידה ואפי' אם תמלא לומר שנתנו לה אינה זוכה בכך בגוף הנכסים ואף על פי שמזכירים אותם נכסים באותו שטר לפי שאותיות אינם נקנים במסירה לבד ואף על פי שהיא טוענת שכתב לה אמה שטר מתנה על אותם נכסים ואבד אינה נאמנת עד שתביא ראיה לדברים עכ"ל: ה ובתשובה אחרת כתב על ראובן שהפקיד מעות ביד שמעון להתעסק בהם ונתן לו רשות להשלות השטרות בשמו ואח"כ נתנה לו במתנה בלא כתיבה כבר כתבתי לך שלדעת הרי"ף לא קנה וכן דעתי מכרע' י מפלוגתא דאביי ורבא בר"ם האם' שלום ולדעת הר"ח קנה כיון דשמו כתוב בו ואיני רואה ממש בדברי המחלקים בין הא ו שנקנה בשם הלוה ובין אין הא שנקנה בשם הקונה:

ובתשובה אחרת כתב וז"ל הרב בעל השאו' כתב בפרק נש פשוט דכל השטר בשמו אין צריך כתיבה אחר' לפי שגוף השטר עומד לו במקום כתיבה כגון שהוא כתוב ע"ש יוסף בן שמעון והם זה יוסף בן שמעון הוא זה לפי' זכה בו במסירה זו שמסר השטר לידו כיון שהוא כתוב בשם אים שמו כשמו עכ"ל הרז"ה ולפי דבריו כ"ש ה כאן שיוסף בן שמעון שכתוב בשטר הוא הקונ' ואין כן דעת הרי"ף ולא ראיתי כן לאחד מכל הראשוני' והאחרוני' וגם אני איני יכול לעמוד על דבריו והסי' דר"פ האשה שלום נראה לי דהוי' תיובתי' עד כאן לשונו ובספר התרומות שער ל"ב כתב סברת הרז"ה ורליתו והאר"אב' חולק עליו:

וכתב ל עוד בתשובה כל הוא אומר לעדים לכתוב ולמסור ללוקח או למלוה או לאחר בשבילם או שיזכו להם העדים בעלמם או שיכתבו ויתנו לו והו' יוליכנו אלל המלו' או הלוקח א"כ כתיבה ומסירה לפי שהעדי' כותבין ומותמין לזוכה ואין זה שטר של מקנה אלא של קונה אבל אם אמר לעדים כתבו ותנו לו

(ג) וכ"כ הפ"ב פי' המל' תבירה ופ"ן הב' אלוה הכן עיקר וכ"ב הר"ן פ' הבונה דף הקי"ד והבי מסקנת הרא"ש כמ"ש הטור לחפ' וכן מסקנת נ"י סוף כ"ג האמר והבי בקצינן לדעתו ודלא כדברי נ"י: (ג) כת' המרדכי פ' קפ"ג על מי שהביר השטר במסירה בלא כתובה וקבל מעות הויל ואין שמכה קיים אינו על המעות רק ש"ם אע"ג דנתן לקונה ונאמן ניכ' הרעתי במנו דנאמנו וע"ש:

בנו ב"ב בקנין גם רבינו הטור וצריך...

ג וכ"כ א"א הר"אש ז"ל בתשובה כלל ג ע"ן סימן ג' וכ"כ בתשו' הרשב"א סימן תפ"ל בשם הר"ם ור"ד יונה: כתב הרשב"א בתשובה על יעקב שמת והיו כל נכסיו ביד בנימין ובא ראובן ותבעו שיחלוק עמו וטען בנימין שהכל שלו שהשטר מתנה בידו מכל מונות יעקב בין בשטר בין בעל פה מה שטוען ראובן שאין שטרי חוב נקנין אלא בכתיבה ומסירה הדין עמו ועוד לריך שיכתוב לו הן וכל שעבודן ואפילו טען בנימין שנתן בכתיבה ומסירה ואפילו אין השטרות יולאות בבית דין אינו נאמן משום מגו דהשטרות ליכא מגו דאי בעי אמר לא בא לידי מעולם שאם אמרו כן היה עתידא להוליאו ולתבוע מבעלי החוב (ג) וכעין מלוגא דשטרי דפרק הכותב: ושטרות כט שהיו יולאות על שמו יש מן הגדולים שאמרו שנקנין במסירה לבד שכיון שיולאות על שמו זה עולה לו במקום כתיבה ואין דעתי כן אלא בין כך ובין כך לריך כתיבה ומסירה ושיאמר לו קני איהו וכל שעבודא דאית ביה ורליה ובעולת בפרק הלוקח בה... גבי ... ולאשמעינן ... הכתוב בכתובה ...

אי נמי יהא בידכם עד שארלה אני ואם יתרלה לי הלוקח או המלוה ואמסו' לו השטר זה ונתרלה לו הלוקח או המלוה ואמר לו השטר לא קנה עד שימסו' ויכיון' לפי שלא נעשה אותו לקונה אלא למקנה ונבשין הוא שעזבה המקנה זה לקונה ולפיכך הוא ליה כשטרות דעלמא שלריכים כתיבה ומסירה או הגב עכ"ל והביא ראיה לדבר ומשנ' מדברין שם דס"ע בשטרי דלאו אקנייתא דאינו בשטרי אקנייתא משעת קנין שעביד כפטיה: ג כתב בתשובות להרמ"בן סי' רכ"ג שנסתפק לו על רבית הכתו' בשטר אם אפשר לזכותו במכר או במתנ' לפי שהוא כמלו' על פה ומפני שלא נתחייב בכולו בשעת כתיבת השטר ודקדק כן ממפר' יש מוחלין: לא כתוב בת"ה סי' פג"א דשטר שכתוב בו שהוא משעבד עלמו למלוה ולכל שיתכענו בשטר ההוא יכול למכרו לחבירו בחליפין או במסירה בלא כתיבה והביא ראיה לדבר ט ואין דברים י ברורי' אללי: ד ואם כתב לו שטר מכירה וכו' סברת הרא"בד כתב בעל התרומות בשער כ"א שהיא כתובה במשפטי ההרפאה שחיבר הרא"בד ז"ל וסברת הרמ"בן כת' בעל התרומות בשער המכר שכן השיב לו וכתוב עוד שם שדע' רבינו האיי כדעת הרמ"בן וכן הוא דעת העיטור כמו שכתבתי בסי' קל"ה וכיון דהני רבוותא סברי כהרמ"בן הכי נקיטי': ה ומ"ש ושטר העשוי בערכאו' של גוים ושטר של כתב ידו וכו' עד גובין בו מבני חרי הם דברי בעל התרומות שער כ"א וכתב עוד שם הכל אם השט' פסול בדינינו אע"פ שהגוי' כושרי' בו ה"ל כמלו' ע"פ ולא מהני כתיב' ומסיר' עכ"ל והר"ן שבא יא בתשו' כתב נ"כ דשט' העשוי בערכאו' נקנה בכתיב' ומסיר' ובעשרים כ"ד א"ד כתב נ"כ שכתב ידו כתבו הגאוני' והרא"ש בתשו' שנקנה בכתיבה ומסירה וכ"כ בתשו' הרשב"א סימן תת"קסד וסימן אלף וג"ל ח: לב כתב עוד הרשב"א בתשו' שטר הקנא' העשוי בנוסח של גוים אם כתוב בו לשונו' המספיקים בנתינת הגוף הרי זו כשטרו' שלנו: ו ובשטר משכונא וכו' עד קנה הוא בעליו במסירת המשכון הם דברי בעל התרו' בשער כ"א ומפורש דבמשכון מטלטלין

הלוה עליהם דאפי' מכיון שמסר השטר לחבירו חייב לו מלוה שיש לו עליה קנה אע"פ שלא מסר שטר וגם לא כתב לו שום דבר · ורבי' כתב אע"פ שלא מסר ומיהו משמע דלא כתב נמי וכן כתב רבי' ירוחם בסוף נ"ו : **חט** והאי מסירה דסברות מפרשים התוספות וכו' עד כיון שאין כאן דעת אחרים מקנה כך כתבו בריש הספינה דיבור אי כרבי הספינה ומי תיקנו וכולו ואע"פ שהרמב"ן חולק דעת הרא"ש כדעת התוספות (עיי' ב"י ד' קנ"ה פ' המוכר הספינה) וסוף דבריו לאפוקי מהמפקיד שאלו אין המחזיק קונ' המלו' שכתובה בהם על ידם כיון דליכא מסירה ואין דעת אחרת מקנה · בכתיבה איכא פלוגת' וכו' כך כתב הרא"ש פרק גט פשוט וכתב הראיות שהביא ר"י לדבריו וגם הרמב"ן סייעו בראיה ודעת הרמב"ם פ"ו ממכיר' ופ"ו ממלוה ולוה ופ"ט מהלכות כדעת ר"י ן' מיגאש והכי נקיטינן:

יא ואין נקנין נמי אגב קרקע וכו' זה דעת ר"ח והרא"ש אבל דעת הרי"ף בפר' הגוזל דנקנים אגב קרקע כלו' וקאי במקום הם להוכתיב' וכן דעת הרמב"ם פ"ו מה' מכירה כלומר ובלבד שיאמר לו קני לך אגב קרקע זה שטר זה וכל שעבודו · וכת' בעל התרומות בשער ל' שדעת הראב"ד כדעת הרי"ף והרמב"ן · וכת' מ"מ מסירת השטר יותר טוב בכל שלא מסר לו השטר יכול הוא לטעון לא אפרע עד שתחזי' לי שטר מוכי כיון שהוא קיים · ובשער ל"א כתב שדעת ן' מיגאש כדעת הרי"ף ז"ל · והרשב"א כתב בתשובה · אפשר דאגב עומד במקום כתיבה ומסירה וכן דעת רוב המפרשים ז"ל עכ"ל · ולענין הלכה כיון דכל הני רבוותא ס"ל דנקנין באגב הכי נקיטינן (ד): כתב הרא"ש בתשובה כלל ע"ו סימן נ' אף לדברי ר"ח דס"ל דאותיו' לא מיקני באגב מוד' דמשתעבדי באגב הלכך שטר שהי' לשמעון על ראובן ונשתעבד ללוי אף אם נתנו שמעון לאח' נוג' ממנו כי שעבד לו שמעון נכסיו ללוי מטלטלי אגב מקרקעי והשט' שהי' לשמעון על אחר בכלל נכסיו הוא: ומ"ש ואף לפי דבריו פירש א"א הרא"ש ז"ל בתשובה בכלל ע"ו סי' נ' וכתב רבינו בסימן רמ"ח ובעל התרומות בשער ל"ח חולק וסובר דאגב נקנה באמירה בלא כתיבה: ומ"ש רבי' וכ"כ הרמב"ם שנקנים אגב קרקע וכו' כן כתב פ"ו ממכירה ופי"ו מהלכו' מלוה ולוה וכבר נתבארו דבריו סימן ס"ב :

יב ומ"ש לפיכך ראובן שהי' מוציא ש"ח שיש ללוי על שמעון וכו' הם דברי הרמב"ם בפי"ו מה' מלוה ולוה: לפיכך הוא תוספת שהוסיף רבינו על דברי הרמב"ם לקשר בין דבריו בפ"ו מהלכות מכירה לדבריו בפי"ו מהלכות מלוה · ומ"ש הרי זה נשבע בו הוא דוקא כשאין הלוה טוען מי לימא לי שבעל דברי' דידי כתב ומסר לך ואע"פ שהמלוה טוען שלא מכרו אין חוששין לדבריו: ומ"ש או שהקנהו לו על גבי הקרקע הרמב"ם לטעמיה דס"ל כהרי"ף דאותיות נקנות באגב: והם לשון נמוקי יוסף בסוף בתרא לא צריך להביא ראיה על הכתיב' או על האגב כיון דהמפרשים שאין הפיסקו ראיה על הכתיבה ולא על האגב וה"ה אם טען שנתנו לו במתנה הכיב מודע צריך להביא ראיה: ומ"ש טען שמעון שפרע וכו' כתב ה"ה זה נראה פשוט וכן כתב ה"ר יהוסף אלברגלוני וזה דעת הגאונים ואם יש ראיה שמכר ולא רצה לישבע אע"פ שלא הוד' שפרע חייב לשלם ללוקח וכן כתוב בעיטור: עוד כתוב שם שאם מת מוכר יורשיו נשבעים שבועת היורשין ונוטל לוקח ואם לא רצו לישבע משלמין ללוקח עכ"ל · ועל מה שאמר הודה לוי שפרע וכו' כתב ה"ה דין זה הוא אפילו בשיש עדים לראובן מסקינים למחול החוב · ומגו דאי בעי מצי מחיל כי אמר פרוע הוא נאמנים · וי"א דכי אמר שטר פרוע הרי הוא כמוחלו עכשיו ואין לך מחילה גדולה מזו · וכתב עוד שכ"ל שישלם לוי לראובן כל מה שכתוב

בשטר ואפילו כתוב בו אלף ומכרו במנה מגבה לו אלף כדין מוחל שכתב הרמב"ם פ"ו מהלכות חובל ומזיק · ועל מ"ש נשבע היסת ונפטר כתב מפני שאף על פי שאינו צריך להביא ראיה ה"מ לענין גוף השטר אבל לגוביינא מתחת ידי המוכר ודאי צריך להביא ראיה עכ"ל הרב המגיד ובטעם דין זה דנשבע היסת ונפטר נ"ל דשבוע' זו י"ש שנשבע שמעון היא כדי לפטור עצמו מלוי דומה דין זה לדין הגזל' בפי"ד גבי הורשות רבותיו שאפילו היה השטר יוצא מתחת ידי אחר וכו' נשבע היסת ונפטר · ומ"ש אבל ר"ח כתב שצריך להביא ראיה הרב המגיד כתב בפרקים שנזכר שכן דעת הרמב"ן והרשב"א ושכן עיקר · וז"ל הרשב"א בתשובה איכו נאמן לומר שנתנו לו בכתיבה ומסירה דלעולם צריך להביא ראיה על הכתיבה ואפילו לרבא דאמר בפרק גט פשוט דא"צ להביא ראיה על המסירה וכן מוכיח בפרק זה בורר גבי ההיא דבתא דנפק שטרא מתותי ידיה דבית דין דרב נחמן וכו' וכן אינו נאמן לומר במתנה ש"מ נתנו לו כדמוכח בפרק הכותב בעובדא דאלוגא דשטרי עכ"ל · ומה שכתב רבינו וכן דעת א"א הרא"ש ז"ל לענין שצריך להביא ראיה כן נראה מדבריו פרק גט פשוט :

כתב נמוקי יוסף בסוף בתרא שלא הוציא השטר מידו ואמר שבעליו נתנו לאחרי' בכתיבה ומסירה יש אומרים שהוא נאמן וכראיה דברים שהוא כן לגבי בעל דבר דהא הימנים ואיכא נמי מגו דאי בעי קלייה אבל לגבותו משלו' ליתנהו להני טעמי ואינו נאמן אפילו כלפי בעליו לומר שהוא לעצמו וכן דעת הרשב"א והר"ן והריטב"א אף על פי שהרמב"ן כתב שאפילו לעצמו נאמן כלפי בעליו עכ"ל : יא כתב בעל התרומות בשער ל"ח שאם מכר ש"ח וכתב ולא מסר לו או איפכא ויש ביניהם דברים ומעות הברי א"ל שהוא מוכר לו כל דמי החוב ולא קנהו וחזר בו המוכר י"א שבכלל דבר שהוא פטור אין מוסרין אותו למי שפרע שהרי אין לו להחזיר מעו' המקח וכדלעיל דכיתא ליה לגוד ואין בו משום אונאה וכדלעיל ואף על פי שאין ברור אצלנו כמו שכתבנו למעלה עכ"ל : יג כיון דאותיות אין נקנות וכו' הנותן מתנה וכו' פלוגתא דרשב"ג ורבנן בפרק גט פשוט (דף קסט) ואסיקנא דלרשב"ג אותיות נקנות במכירה ולרבנן אין נקנות וכיון דפסקינן לעיל דאין נקנית אלא הלכה כרבנן דאמרי הכי: אבל א"א הרא"ש כתב שאין שטר נקנה וכו' עד שגם לוקח ראשון לא קנה בו כ"כ פרק גט פשוט באותה סוגיא שכתבתי בסמוך:

כתב הרשב"א בתשובה כשם שמקנה מכירה לגטרות ה"ה לכהן ידן ואפילו למ"ד דנאמן לומר פרעתי:

יד לוקח שקנה מהמלוה וכו' עד קודם שיגבה הלוקח כ"כ הרא"ש בשם הרמב"ן בסוף שבועות וכתב עוד ומיהו אין לומר בזה כשמת המוכר כבר נתחייב המוכר שבוע' וא"כ לא יגבה זה כיון דליתיה למוכר. דכיון שמכרו אין עליו עיקר חוב אלא שמשביעי' אותו מפני החשש נאמן לו' פרוע במנו שיכול למחול' וכ"כ הר"ן שם: וכן כתבו

כל שהוא הולכת ככחו וכן בבעלי חיים הלכך אפי' בלא ניענע נמי קונה אבל בשא' מטלטלי לא אלא חך מסירה צריך הגבהה עמה או משיכה אם הוא שק מלא שטרות שאין דרכו להגביהו והא דקרי ליה מסירה אע"ג דבעי משיכה או הגבהה עמה משום דבעינן מסיר' מיד ליד עם ההגבהה או עם המשיכ' וטעמה משום דבעינן קנין חשוב לקנות שיעבוד השטר אי נמי אפילו אי לא בעינן מסירה מיד ליד נקט לשון מסירה משום דבעינן דעת אחרת מקנה אותה כמו שאר מסירה שחבירו מוסר לו: **ט** לפיכך הזוכה בשטר הפקר שחבירו הפקיר שטרו אינו קונה על ידו המלוה הכתובה בו כיון שאין כאן דעת אחרים מקנה ובכתיבה איכא פלוגתא ר' יוסף כאג"ש אומר דאפי' למאן דבעי כתיבה אין צריך להביא ראיה ונאמן לומר שטר כתוב היה לי ואבד אבל ר"י פסק כיון שדרך לעשות על אותיות שטר צריך להביא ראיה ואינו נאמן לומר שטר היה לי ואבד: **יא** ואין נקנין נמי אגב קרקע אף על גב דשאר מטלטלי נקנין אגב קרקע הכא בעינן קנין חשוב כפרישית והא דתנן כיון שהחזיק בקרקע נקנה השטר בכל מקום שהוא היינו דוקא שטר שכתב מוכר ללוקח שמכר לו שדהו בההוא שטר קאמר שאם החזיק בקרקע נקנה לו השטר אבל המוכר לחבירו שטר חוב שיש לו על אחר אינו נקנה על גב קרקע אבל רב אלפס כתב שכל שטר נקנה אגב קרקע ואפילו לדבריו פי' א"א הרא"ש ז"ל בתשובה שצריך לומר לו על פה קני לך איהו וכל שיעבודא דאית ביה ולא מהני אגב אלא שאין צריך כתיבה אבל ע"פ צריך לאומרו וכן כתב הרמב"ם שנקנ' אגב קרקע ואין צריך עדים לענין הקנייה אבל צריך עדים לענין התביעה שהרי הנתבע יאמר לו מי לימא לן שבעל דברים דידי את שכסרו לך: **יב** לפיכך ראובן שהיה מוציא ש"ח שיש ללוי על שמעון וטוען שלוי נתנו לו בכתיב' ובמסירה ואבד השטר שהקנה לו בו או שהקנהו לו אגב קרקע הרי זה גובה בו כיון שיוצא מתחת יד ראובן טען שמעון שפרע ללוי ואמר ישבע לי לוי ישבע לוי ואחר כך יגבה ראובן הודה לוי שפרע ישל' לוי לראובן טען לוי שלא מכר ולא נתן לו שטר זה נשבע היסת ונפטר ע"כ אבל ר"ח כתב שצריך להביא ראיה וגם אינו נקנה באגב וכן דעת א"א הרא"ש ז"ל כיון דאותיות אין נקנו' אלא בכתיבה ובמסירה: **יג** הנותן מתנה לחבירו והחזיר לו השטר לא חזרה מתנתו עד שיכתוב לו קני לך איהו וכל שיעבוד דאית ביה **יד** כ' ה"ר ישעיה דשטר שכתוב בו קנין נקנה במסירה אע"פ שעיקר הקנין לא היה בשטר אלא בקנין כי היכי דשטר חוב נקנה במסירה אע"פ שעיקר החיוב לא היה על ידי השטר אבל א"א הרא"ש ז"ל כתב שאין שטר נקנה בכתיבה ומסירה אלא שטר חוב או שטר של קנייה שכת' לו שדי מכורה לך שהוא עיקר הקנין ובו קנה השדה ולפיכך כשמסרו הלוקח לאחר וכת' לו קני לך איהו וכל שיעבודא דאית ביה קנה על ידו הקרקע אבל אם קנה הקרקע בכסף או בחזקה או בקנין סודר וכתבו לו שטר לראיה אם מסרו לאחר וכתב לו קני לך איהו וכו' לא קנה שהרי גם הראשון לא קנה השד' באותו שטר והיאך נייפה כח השני לקנותו באותו שטר ולא דמי לשטר חוב דהתם לא שייך ביה קנין אלא ממון שהלוהו נתחייב לו על פה אלא שהשטר נכתב לגבות בו ממשעבדי ובמסירת שטר חוב קנה בו שיעבוד הנכסים וגם החוב בתקנת חכמים וכיון שקנ' החוב קונה נ"כ שיעבוד הנכסים הכתובים בשטר אבל בקניי' שדה לא אלים כח שני לקנות בשטר שגם לוקח ראשון לא קנה בו: **יד** לוקח שקנה מהמלוה שטר חוב שיש לו על הלוה ומת הלוה אם אחר שלקחו מת נשבע הלוקח

אם הלו' קיים וכו' פ' הכותב (דפו) כת' לא נדר והשבוע' אין לי עליך אינו יכול להשביע אבל יורשיו משביעין אות' ואת יורשיו ואת הבאי' ברשות' פי' או הם הבאי' ברשותו כל שמכר להם או נתנה להם במתנ' פרש"י אלמנה מכר' כתובת' ומתה נשבעי' הלקוחו' שאינן יודעי' שהי' נתפרע' מכתובתה וממשמע אם היה חי' אין הלקוחו' נזקין עד שתשב' היא בעצמ' ואם אינ' רוצה ליש' יפסידו הלקוחו' וכן מפרש' עכ"ל ולמד רבי' למוכ' ש"ח ונ"מ ק"ל דלמ' יפסיד הלוק' מעותיו יכופו ב"ד למוכ' שישב' אם יחזיר לו מעותיו וי"ל דהא ג"נ ומאי יפסי' דקא' מגבגו' משלו' ואם אין למוכ' נכסי' במה יפסי' ודין זה נלמ' ג"כ מדברי הרמב"ן שהני לבני נכסי' זה וג' דהיינו דוק' כשהם

בודה שהוא פרוע אבל אם אומ' עיינתי בחושבנ' ולא פש לי נגיה מידי אי לא ידיעא מילתא בסהדי לאו כל כמיניה דהמוכר דה"ל כהסו' עובדא דהנהו גינאי דסוף פ"ק דגיטין (דף יד) וכ"כ בספר התרו' שער כ"א ורבינו ירוחם כתב דיכול המוכר לומר אמנה הוא פרוע מנו דאי בעי מחיל ליה ויש מי שכתב שאפי' המלו' חייב לאחרים יכול למחול בין השטר בידו בין מכרו וכן נראה עיקר וכתב הראב"ד והיכא שהגבו ב"ד ללו"ש"ח של לאובן שהיה לו על שמעון מדינא כל' נתן דאין יכול למוחלו לאובן דדוקא מוכר יכול למוחלו משום דמכירת שטרות דרבנן אבל שעבודא דאוריתא הילכך במקו' שהב לאחרי"ם אינו יכול וכן כ' הרש"בא עכ"ל וגם כ' הר"ן בעובד' דהנהו גינאי דכל היכא שיכול למחול מהימן אפי' הב לאחרים והכי נקיטינן: ואם מת כתב ה"ר יהודה וכו' ז"ל בעל התרומות בשער כ"א כ"ה"ר יהוד' אלבר'לנוני המוכר ש"ח ואין בו נאמנו' ולוה טען פרוע הוא אם המוכר קיים ולוה לישבע נשבע וגוב' הלוק' ואם לאו מפסיד הלוקח ואם מת המוכ' איכ' מ"ד יור' נשב' שלא פקדנו אבא ואם לא רצה לישבע לוקח חוזר על יורשי מוכר ואיכא מ"ד לוקח נשבע שלא פקדנו המוכ' ונוטל מדתנן אבל מעביע הוא את יורשיה ואת הבאים בדשותה ועל זה כתב בבעל העיטור מס' זבר' דהאי סברא בתר' ליתא דהתם על שמא הוא אבל הכא ברי' קא טעין ליה ועוד דשבוע' לבטלה היא שהשט' מקויים מעדיו שהמוכר אמר לו שאינו פרוע הילכך אי איתוה למלוה ולא בעי אשתבועי חייב מדינא לשלומי ואי מית והיורשים לא בעו לאשתבועי חייבין לשלם עכ"ל: ומה שכתב ואם מת הלוה קודם שלקחו זה אינו גובה אפי' בשבועה: טו כתב בע"ה אם לא כתב המוכר וכו' בשער כ"א כ"ש אומרי' כמו שכתב רבינו שכיון שפרע הלוה למוכר כופין ללוקח שיחזיר השטר ללוה והלוקח ידין עם המוכר שיחזיר לו מעותיו: וכתב עוד בעל התרו' לסברא זו אפי' אם כתב ומס' כהלכתו והלך לוה ופרע למלו' הלוקח לריך להחזיר השטר ללוה וילך הלוקח וידין עם המלוה וכתב שיש חולקי' ואומ' שאפי' כ' ולא מסר או מסר ולא כ' אם הלך הלוה ופרע למלו' אין ב"ד כופין ללוקח להחזיר לו השטר ללוה ואפי' נותן לו דמי הנייר אא"כ נותן לו מה שכת' בו בשקנאו ולרי' ליתן טעם למה רבי' כ' סבר הראשונ' ולא הסכי' וגם הראשונ' אינו בעיר' שמדברי רבי' נר' דדוק' שכת' ולא מסר אבל כת' ומסר אין כופין להחזי': יכתב עוד בעל התרו' דנסבר' אחרונ' אם יא' הלו' למלו' לא אפרע' עד שתחזיר לי שטרי מאחר שידוע שהשט' ביד הלוקח ויצנו בעולם אין כופין אותו לפרוע בשוב' עכ"ל ולא דאף דלסברא ראשונ' נמי דינא הכי כיון דאית' בעולם אעפ"י שב"ד כופין ללוקח להחזירו ללוה אעפ"כ יאמר הלוה אינו רוצה להוציא המעות מתחת ידי ולמיקם בדינא ודיינא ושמא לא יזדמן לי ב"ד שיכפוהו כנ"ל וכדאיתא סימן נ"ד (ה):

יו ואם אחר שמכר לו השטר חוב כראוי בכתיבה ובמסירה באין המוכר והלוקח לתובעו מהלוה פשיט' שב"ד אומרין לו ליתנו ללוקח ואדרבה אם יפרע למוכ' הלוקח חוזר וגובה ממנו ואם קדם הלוה ופרע למוכר אין ללוקח עליו אלא תרעומת אבל לעולם נפטר במה שפרע למלוה וב"ד מחייבין את המלוה ליתן ללוקח מה שגבה מהלוה ואם אינו יכול להוציאו מהמלוה כגון שהוציא ובזבז מה שגב' מן הלוה אין הלוה חייב ללוקח כלום ויש אומרים אם פרע הלוה למלו' לא נפטר בזה מן הלוקח: יז יח לוה שפרע ללוק' שמסר לו המוכ' השט' ולא כ' לו קני לך איהו וכל שיעבודי' אינו חייב למוכר כלום שאע"פ שאין המכר כלום מ"מ אם תפש הלוקח אין מוציאין מידו וכ א"א הר"אש ז"ל ודוקא שידע המוכ' שגבאו הלוקח דכיון שידע ושתק מהל אבל אם לא ידע המוכר חוזר וגובה מבעל חוב דא"ל לא היה לך ליתן לו חובי עד שיראה לך שקנאו ממני ברין (ו) קניית שטר: יט ראובן שהי' לו שטר חוב על לוי ואמר לו מנה יש לי ביזך בשטר תנהו לשמעון במעמד שלשתן כתב הרמ"בם ז"ל שמעון קנה אותו אע"פ שלא נתן לו השט' ונשתעבדו לו הלקוהו' כמו שנשתעבדו לראובן אלא שאין שמעון הזוכה יכול להוציא גוף השט' מידו של מלוה שאותיות יש בהן שני קניינים קנין הגוף וקנין השעבוד ואין אחד מהם נקנית בהקנאת חבירו אלא שמעון הוא תובע ללוה ואם כופר לו או שהוצרך לגבות מן המשועבדין ב"ד כופין למלוה להוציא לו השטר ודנין לו על פיו שראיה של הזוכ' היא אצל המלוה ואין כובשין לו עדותו וראייתו ואם פרע הלוה לשמעון ח"ז מוציאין גוף השטר מיד המלוה ומחזיר ן אותו ליד הלוה כ ראובן הפקיד שטרי חובות אצל שמעון וא"ל שטרות שהפקדתי בידך הנם אות' ללוי במעמד שלשתן כל זמן שלא חזר בו ראובן יש לשמעון ליתנ' ללוי חזר בו יש לו להחזיר' לו שכל זמן שלא קנה השיעבוד שבהם לא קנה גופם בין במסירה בין בחליפין בין במעמד שלשתם ואם כתב לו והקנה לו הן וכל השיעבוד שבה' ורמהה זה אצל אותו שמופקדים בידו המראה זו כמו מסירה ונמצא שהם קנויין לו בכתיבה ומסיר': כא ראובן הי' לו שטר על שמעון ולוי התום בו ומכרו ללוי העד אין לוי השוב נוגע בדבר ולא חיישי' לחשדא לומר שהו' התום לו שקר כדי שיקנוהו ממנו אח"כ לפי שהעד האחר לא היה מסכים עמו להעיד שקר בשביל הגאתו של לוי ואם מכרו לב' הערים החתומים עליו חיישינן להכי ואם אין הלוה מודה בו אין יכולין לגבו': כב ראובן שיש

שלא אמר לו המוכר כלום ושאינו יודע ששטר זה פרוע וגובה ודוקא שטת המוכ' אבל אם הוא הי עריין גם הוא צריך לישבע קודם שיגב' הלוקח וכן נמי אם הלוה קיים וטוען שהו' פרוע ואין בו נאמנו' אם המוכר קיים ישבע וגובה הלוקח ואם אינו רוצה לישבע יפסיד ואם מת כת' ה"ר יהודה ברצלוני נשבע היור' שלא פקדנו אבא ואם אינו רוצה חוזר על יורשי המוכר ויש אומרים שהלוקח נשבע שלא פקדני המוכר ונוטלו ואם מת הלוה קודם שלקחו זה אינו גובה אפי' בשבועה טו כ' בעל התרומות אם לא כ' המוכר ללוקח קני לך איהו וכו' שלא קנה השיעבוד והלוקח משתמש בנייר לצור ע"פ צלוחיתו ופרע הלוה למוכר ב"ד כופין ללוקח להחזיר השטר ללוה אלא שהלוה נותן לו דמי הנייר: יו ואם אחר שמכר לו השטר חוב כראוי בכתיבה ובמסירה באין המוכר והלוק' לתובעו מהלו' פשיט' שב"ד אומרין לו ליתנו ללוקח ואדרבה אם יפרע למוכ' הלוקח חוזר וגובה ממנו ואם קדם הלוה ופרע למוכר אין ללוקח עליו אלא תרעומת אבל לעולם נפטר במה שפרע למלוה וב"ד מחייבין את המלוה ליתן ללוקח מה שגבה מהלוה ואם אינו יכול להוציאו מהמלוה כגון שהוציא ובזבז מה שגב' מן הלוה אין הלוה חייב ללוקח כלום ויש אומרים אם פרע הלוה למלו' לא נפטר בזה מן הלוקח: יז יח לוה שפרע ללוק' שמסר לו המוכ' השט' ולא כ' לו קני לך איהו וכל שיעבודי' אינו חייב למוכר כלום שאע"פ שאין המכר כלום מ"מ אם תפש הלוקח אין מוציאין מידו וכ א"א הר"אש ז"ל ודוקא שידע המוכ' שגבאו הלוקח דכיון שידע ושתק מהל אבל אם לא ידע המוכר חוזר וגובה מבעל חוב דא"ל לא היה לך ליתן לו חובי עד שיראה לך שקנאו ממני ברין (ו) קניית שטר: יט ראובן שהי' לו שטר חוב על לוי ואמר לו מנה יש לי ביזך בשטר תנהו לשמעון במעמד שלשתן כתב הרמ"בם ז"ל שמעון קנה אותו אע"פ שלא נתן לו השט' ונשתעבדו לו הלקוהו' כמו שנשתעבדו לראובן אלא שאין שמעון הזוכה יכול להוציא גוף השט' מידו של מלוה שאותיות יש בהן שני קניינים קנין הגוף וקנין השעבוד ואין אחד מהם נקנית בהקנאת חבירו אלא שמעון הוא תובע ללוה ואם כופר לו או שהוצרך לגבות מן המשועבדין ב"ד כופין למלוה להוציא לו השטר ודנין לו על פיו שראיה של הזוכ' היא אצל המלוה ואין כובשין לו עדותו וראייתו ואם פרע הלוה לשמעון ח"ז מוציאין גוף השטר מיד המלוה ומחזיר ן אותו ליד הלוה כ ראובן הפקיד שטרי חובות אצל שמעון וא"ל שטרות שהפקדתי בידך הנם אות' ללוי במעמד שלשתן כל זמן שלא חזר בו ראובן יש לשמעון ליתנ' ללוי חזר בו יש לו להחזיר' לו שכל זמן שלא קנה השיעבוד שבהם לא קנה גופם בין במסירה בין בחליפין בין במעמד שלשתם ואם כתב לו והקנה לו הן וכל השיעבוד שבה' ורמהה זה אצל אותו שמופקדים בידו המראה זו כמו מסירה ונמצא שהם קנויין לו בכתיבה ומסיר': כא ראובן הי' לו שטר על שמעון ולוי התום בו ומכרו ללוי העד אין לוי השוב נוגע בדבר ולא חיישי' לחשדא לומר שהו' התום לו שקר כדי שיקנוהו ממנו אח"כ לפי שהעד האחר לא היה מסכים עמו להעיד שקר בשביל הגאתו של לוי ואם מכרו לב' הערים החתומים עליו חיישינן להכי ואם אין הלוה מודה בו אין יכולין לגבו': כב ראובן שיש

בכי"ד שאם זקפן במלוה על שמו דינו כנגיה: וכתב א"א הרא"ש ודוקא שידע המוכר וכולו ג"ז שם ועיין בתרו' הדשן סימן שי"ג:

יט ראובן שהיה לו ש"ח וכולו בספר התרומות שער כ"ח: כ ראובן הפקיד שטרי חובות ג"ז בספר התרו' שער כ"ח: וכ"ש שאם המחהו אבל זה שמופקדין בידו המחא' זו כמו מסירה בעל התרומו' בשער כ"א כתב בספר בשם הרמ"בן: כא ראובן היה לו שטר וכו' עד אין יכולין לגבות הם דברי בעל התרו' בשער כ"א והביא ראיה ממ"ש הרי"ף פרק כיצד בבי וכולן מותרות ודוקא חתמו שנעשם כמי שנחקר' עדותן בב"ד אבל שיבא ויעיד לא ומיכה דוקא מכרה לאחד מהם אבל מכר' לשניה' איכ' למיחש עכ"ל: לג אם לאובן חייב מכה לשמעון והעדים חתמו הטופס בספר הסופר וקוד' שיוליאו השט' מטופס הסופר הקנהו שמעון המלוה ליהודה שהוא אחד מעידי השטר עיין בהרי"בש סי' ר"י: כב ראובן שיש לו שטר וכו' דיקיה כתבו בעל התרומה בשער כ"א וכת' שי"א דלא מקרי נוגע בעדות כיון שסוף סוף צריך לפרוע ובעל התרומות הסכי' לומר דהוי נוגע בעדות משו' דשמא השני נות לו מהראשון: המוכר שטר חוב לחברו ומת לוה בחיי מלוה ואחר כך מת מלו' כתבתי משפטו בסי' ק"ח: כג המוכר ש"ח לחבירו וכו' פרק הכותב (דפו) אמר שמואל המוכר ש"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל אמר רב הונא בריה דרב יהושע ואי פקח הוא מקרקש ליה בזוזי וכתב ליה שטרא בשמי' ופירש רש"י ואי פקח הוא הלוקח מקרקש ליה זוזי ללוה ושוכרו בהן לכתוב לו שט' החוב בשמו קוד' שיעשו קנוניא בין שניה' והטע' שיכול למחול כ' הרי"ף דאמרי מקל' רבוות' משום דיכול למימר עיינות בחושבני ולא פש לי בניה ולא מידי אי כמי אסתפקא לי מילת' אי פריע אי לא ומסתיקא לא מגבינן שטרא ודחה הוא ז"ל דבריה' והעל' דהיינו טעמא משום דשטרות אין גופן ממון וא"א לקנותן בהקנאה גמור' אלא שחכמים תקנו להם לד מכר ולפיכך יכול למחול לפי שלא זכה בהם לוקח מן התורה וכ"כ הרמב"ם בפרק ו' מה' מכירה וא"ת היכי ממעטינן בהזהב שטרות מאוכאה מקרא תירן הר"ן דעיקר קרא למעוטי עבדים וקרקעות אחא ואפ"ה מפקי שטריות מאוכאה לפי שאין בכלל הכתוב אלא דבר המטלטל וגופו ממון אבל מידי אחריני לא הילכך שטרות למכירה דרבנן כיון שאין גופן ממון אין להם הונא' והתו' קירלו תירוצים אחרים ור"ת כתב דמכירת שטרות דאורייתא ואעפ"כ יכול למחול לפי ששני שעבודם יש למלוה על הלוה שעבוד גופו של לוה שהוא מחוייב לפרוע והוא עיקר השעבוד ושעבוד על נכסיו אם לא יפרע מדין ערב דנכסוהי דבר אינים אינון ערבין ליה ושעבוד שיש למלוה על הלוה לאו בר מכירה הוא ואינו מוכר אלא שעבוד הנכסים בלבד ואף על פי שאינו נמכר לא פקע אבל כי חזר ומחלו פקע שעבוד הגוף וממילא פקע שעבוד הנכסים שאינו אלא מדין ערב ומיהו כשמת לוה אע"פ שעבוד גופו פקע שעבוד נכסיו לא פקע לפי שעיקר ערובתן של נכסי' בעינין זה הוא שכל זמן שלא ימצ' הלוה שירד לנכסיו ויפרע מהם אבל כל זמן שנפקע מחמת המלוה אף שעבודן של נכסים נפקע. וכתב הרא"ש בתשו' כלל ס"ט דבדברי הרי"ף משמע בפ' מי שמת: וטעם בעל העטור שא"א לו להתנות שלא יוכל לעשות מה שהוא יכול לעשות: יד ואם הקנה לו המלוה עצמו כגון מטלטלי אגב מקרקעי בחליפין כתב המרדכי פ' הכותב שאמרו רבני מלון שיכול למחול כ"ש ושר' אליעז' בר שמעון אמר שאינו יכול למחול ורא' כתובה במרדכי ולפי דעת הרמב"ם בפ"ו ממכירה שכתב שאין מטבע נקנה אגב קרק' אלא של פקדון אבל לא של מלו' הכא לא קנה כלו' (ע"ל סי' ר"ג) ואמאי דאמרי' אי פקח הוא מקרקש ליה בזוזי וכתיב ליה שטרא כתב המרדכי בשם רבי' האיי דה"ה אם קבל עליו הלוה בקנין או בהודאתו בעני עדים שזקפו עליו במלוה לקונה אין

(ס) ונאמר' הרא"ש כלל ס"ש סימן ד' אלא אי שטרא ללוקח ואח"כ תובע מן המלוה סש"ח ואין הלוקח גבאן אין בשעתו מתם כלומי' דאין לו על המוכר כלום דלא הי' לו לפרוע ללוקח עד שיחזור לו שטרו ועי"ש: (ו) וכתב גמ"ה פי' ש"ג ומיהו אין המוכ' יכול להוציא המעות מיד הלוקח מחמת זה ואפי' אין יכול להוציא מן הלוה כלום וע"ש:

שיש לו שטר על שמעון ונתנו ללוי בבתיבה ומסירה והיה שמעון אחר מעדי המתנה ואחר עמו ורוצה ראובן לחזור מן המתנה וטוען שהשטר פסול הוא לפי ששמעון נוגע בעדות הוא שרוצה להעיד כדי שיפטר מבעל דינו שהשני נוח לו הדין עמו והרי הוא חשוב נוגע בדבר כג המוכר שטר לחבירו במכירה גמורה בבתיבה ומסירה והזר ומחלו ללוה מחול (ו) ומה תקנתיה יפיים ללוה שיעשה לו שטר על שמו ושוב לא יוכל למחול כתב בעל העיטור ואפי' עבד תנאה הלא מצי מחיל לא מהני: כד ואפי' היורש של המוכר יכול למחול (ח) כתב בעל התרומות שאין היורש יכול למחול לעצמו להפסיד ללוקח כיצד ראובן הלוה לבנו בשטר ומכרו לשמעון ומת ראובן לא יאמר הבן הויעיל ואני יורש החזקתי למחול לעצמי ואין לי לשלם כלום מדינא דגרמי שאני לא כוונתי להזיק ללוקח אלא לפטור עצמי אלא פורע כל הרוב ללוקח אבל התוס' כתבו דאפי' לעצמו יכול למחול כה כתב הראב"ד שאם כתב לוה למלוה משתעבדנ' לך ולכל דאתי מחמתך ומכרו שוב אינו יכול למחול וכ"כ בעל העיטור ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל אלא אפי' שכתב לו הכי יכול למחול וכ"כ הרמ"ה: כן ונתנו במנהג שכיב מרע ומת אין היורש יכול למחול: כן וכן המבנסת שטר חוב לבעלה אינה יכולה למחול שאין קנין לאשה בלי בעלה כח וכן הנותן ש"ח או מכרו במעמד שלשתן אינו יכול

(ו) נלמד מהנודע ס"א דבתובות ס"ק ד' ובמ"ש כתב דיוכל למחול ועיין שנת שיש לו שטר על שמו ומת בעשר שנים ולא נזכר בשטר שיכול למחול אבל אם מת בתוך עשר שנים יכול למחול ועיין לעיל סי' ס"ז סעיף ב' ובמ"ש שם ס"ק ב' ובתומים ס"ק ב' ובנתיבות ס"ק ב' ובקצות ס"ק ב' ובנתיבות סק"ב:

(ח) נם' מהרי"ק שורש קכ"ו ובמ"ש שם ס"ק ב' ובתומים ס"ק ב' ובנתיבות ס"ק ב' ובקצות ס"ק ב' ובנתיבות סק"ב:

סמוכ' יכול למחול: יג כתב נעל סתרו' בשטר' כ"פ סיכ' הידין מיכי' ס"ח להבידו וכד' ביש סמוכר ומעין ליש עיונים בחומבמאי ולא פם לי בנפשי ולא מידי מסתבר' דאי ידיעת עילם' בפסקי בשאי דאיכ טעי מוכ' ומסת' עיין בעדים מסנוטו ומיבעלאי לכו טעותם אין כאן פם' שמחמ' פעשוד הפט' בשעת מותו פרעון ומעכיכם עכיכם בשעו' סי' ומחזיר סמוכר מעותיו לנוקח ומקבלת מכיכתו מסטעמו במכיכתו פנו' סטוח מייב לי ומיכו מייב לו ולא נרע מקנין בשעות פסוח מהר ומי לא ידיעת עלתם בפסקי נאן כל כמיכים דמוכ' ומעם דבר זה מיבמו סרי"ף בפ"ק דגטין נפי כתבו ג"כ ס"ם סי' ח' שטר שכתוב בו שלו נוח עכשו' מנם ומייב עלמו למנו' מו נכל עי שמוכיח שטר זה דבר פסוט הוא שהם מהנו מחול ולא יוכל עוכיח בשטר נגבוחו: בתשובות סרש"ג דאוכן כתן בשמעון שטרי חובות ועשה לו שהם שטר בקשתי בנוכח כל נוים וקבל עליו שחריו בשטר וכתב ונתן בשאן שהם שהנתי בקשתי לו כבר שטרי חוב עשויין בנוכח כל נוים בשט' שקהם שבידו שעשיתי לו ב"כ בנוכח כל נוי' ועכשיו רציתי בהלוך נפשי וקבלתי עליו שחדין בשטר שכל שך שקבל שכיכר ועכשיו חוב' שמעון לר' אוכן כיצר' לו שחד מהשטרו' שהיו יכול לגבות מכלו' ולאוכן נוטען שמעון חובב מכח שקהם' שעשוים בנוכח כל נוים ולות' שקהם שהם עשויים כשלחי טען שמעון שכי' עשויים כשלחי אלא שהיו יכול לטוליח מיד שכוסל לו ושכיב שקהם שהקים שקהם למבידו כך וכך שקהם בשקוטים ומשמע דכל שעושים דרך סיפור לא הוכרך לפרש כלל שם שעשם שטר ומחלו לו מחול יש וכן כל שכהן בדיניהם חפי' בלא כתיבה ומסירה ליש שהם חזר ומחלו לו מחול יש וכן כל שכהן בדיניהם חפי' בלא כתיבה ומסירה משלם מן ויפרעאל שמכר לנוי דיני כלילו מכר ליפרעאל סרי"מנת ז"ל: כה כתב סרש"ד שהם כתב נוטה וכו' שברת סר"מנד כתבם סר"שם בשהק סכוחב וכתב כל' לו שהקהק כן שדמעריכן קוף פרק קמא דביניהן דמעמד שלשתן קנם מעום דסוי כשומר לו בשעת מתן מעות שפטעמדנא לך ולכל דאתי מחמתך אלמא קיכא דא"ל שכי בשעת מתן מעות סוא שפועמד לכל שבא מכחו כמו שהיה מעיד עדיו שכתב מעות סוא שפועמד לכל שבא מכחו כמו שהיה מעיד עדיו שכתב מעותיו לו ושם בשהק כלל ס"ט ועו' שקהם עליו כמה קוניות ובעל שהמומו' בשעה ב"ח כתב שהרמ"ן שהלוה על שבתב סרש"ד ז"ל וסרמ"ם ז"ל כתב בשהק בשהק שבתב סר"שבד מכוכים ובדוחים חזקים כדאי מוכח לדעתי וכבר רמיתי בכוף פרק קמא דביניהן שת שאר שהלוה שבא במעמד שלשתן אין שדבר מוכר' כ"כ דיש לבעל דין להוכיח כמו שכתבתי שם ע"כ וכתב עוד לו דשם סרש"ד לא שמרה סלוה לא בשמוחו קונם סי' בולב כבר בשעת שלוחה שבל שם בולב מחר שלוחה לא מבני אדם שבעבד עלמו למי שלא נא לעולם ובמבואר בגמרא שם ס"ק דביניהן: ובתשובה לא שמרה כתב שם מכרו ויש בשטר שהשבעדנא לך ולכל דאתי מחמתך וסודיע קהוכח לחייב שבעל השטר מכר לו חוב שיש עליו מעותיו לא שועיל שמחילה ולא שפי' שסרעון כדעת סרש"ד ולזה דעתי עוטה עכ"ל וסר"ן בשטוקם לו כיוון ס"ע שיהיו שם שסקם' סרש"בן על סרש"ד ובשוף דבריו כתב וכיון שדחילו קוסייקו על לו סרש"ם ושדבר ברוב ובשבעת שכרעת שנו שומכר' על דבכי סרש"ד שכבר שסכיעו גדולי שחחלוקי שבשבל עכ"ל (ט): נחוב לט בתבו בשוף שזה שתוש שמוכר ס"ח לחבידו בשתיבה ומסירה ובשלך עלמו עכה כחוב שכול שכוח נגמרי ודיכן כל כחו בשטר שכוח ליד שקוסב שם ילו שכי שם מחלו מחול: כחוב בא בתבו' כר' שם בשלך ס"ט לח כיוון נ'שמוכר שטר חוב להבידו בשתיבה ומסירה וילאו עדים שבשטר זה פרוע לגיך לשבליס לו בשטר שיכה לחוי לנבות מו כחוב דשיינו שחריוחו שקבל עליו ושייב ליחן לי דמי החוב כפי שם ביכול שטר שכר כזה על שדם כזה לפי שעינו ולפי מעמדו: וכחוב ע"ם לח בסיוכן ד' שבשלך על לוכן שבים לו שטר חוב על לוי ומכרו לשמעון בשתיבה ומסירה ומכר לוי לשמעון ולא נקר שטר חוב ולא שחזיר לו שטר ולוי חוזב לראובן שיחזיר לו שטרו כיון שברע ושמעון חיכנו שם בא ביכול לשחזירו שלומר ברוב לשיות לו לראוב סיתן נאו שבים לוי חין לו שטעם על לראובן בעבור שהשטר כיון שמכרו לשמעון ולוי שפע בעלמו שלא נקר שטר חוב שמעון ושמעון חייב לשחזיר לשטר לוי ויכתבו לשמעון לשבים על שבתים: כתב רביכו יהוסם ז"ל דבר שבתב בשטר חוב ולא שחזיר לו שטר כיון שברע ומעון חיכנו שם בא ביכול לשחזירו שלומר ברוב לשיות לו לראוב סיתן נאו שבים לוי חין לו שטעם על לראובן בעבור שהשטר כיון שמכרו לשמעון ולוי שפע בעלמו שלא נקר שטר חוב שמעון ושמעון חייב לשחזיר לשטר לוי ויכתבו לשמעון לשבים על שבתים: כתב רביכו יהוסם ז"ל דבר שבתב בשטר חוב ולא שחזיר לו שטר עליו כיון שברע ומעון חיכנו שם בא ביכול לשחזירו שלומר ברוב לשיות לו לראוב סיתן נאו שבים לוי חין לו שטעם על לראובן בעבור שהשטר כיון שמכרו לשמעון ולוי שפע בעלמו שלא נקר שטר חוב שמעון ושמעון חייב לשחזיר לשטר לוי ויכתבו לשמעון לשבים על שבתים: נתנו במתנת ס"מ וכו' פרק מי שמת שטר לב נחמן חף על נב דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ופשילו יורש מוחל מוחל שפשם נתנו במתנת שכיב מרע שפיכו יכול לחזור בו: וכתב בעל התרומות פירש פירוש אחר שכיב מרע שבתב כתב הרי"ף ויכבי בנמרא בעמת שפשם דאלמוש דבכן למתנת שכיב מרע כדי שלא תטרף דעתו עליו:

תירוש מיכים ופרש"י שהלוקוחות תבעוו שבא לדין שבשם לבדוק בתוכת שמת מתנים וכתב שרש"ם ומין שלמון שפשע בן דשם לו לנוקח שבל שבא שבתת בשבתוב שבתוב מממש מסרש לידו שבתוכם וכתבם לו עליה שטר מכירה וכשלא יפרע שלא נמי שיחזור לו שבתוכם שילכך שפירש שבכון שמת בם כתב ומין נשם יורש שלא זו שבא ושפשמיעינן שלמודש דשף בכי ס"ג שבשמילה שיא לעכמ' ס"כול' לשמוכל לחבים ושיא זוכה בחוקם חביש וכיוצא בו מיכן בשבוש שמשע דשרך דשמילה שיא לעכמ' ס"כול' לשמוכל לחבים ושיא זוכה בחוקם חביש וכיוצא בו מיכן בשבוש שמשע דשרך דשמילה שיא לעכמ' ס"כול' לשמוכל לחבים ושיא זוכה בחוקם חביש וכיוצא בו מיכן בשבוש שמשע דשרך

כט וכתב בעל התרומות המוכר שטר משכונת קרקע לחבירו אף על פי שירד הלוקח למשכונ' והחזיק בה יכול למחול הואיל ויכול הלוה לסלקו במעות אבל המוכר שטר חוב לחבירו ויש משכון בידו ומסרו ליד הלוקח שוב אינו יכו' למחול ללוה מה שכנגד המשכון שכבר זכה הלוקח במשכון עד כדי דמיו וא"א הרא"ש ז"ל כתב בתשובה שאף במוכר משכנת' קרקע שהחזיק בו ומכרו אינו יכול למחול: ל לוקח שטר חוב שחזר ומכרו למלוה אינו יכול למחו' שהרי עיקר קנינו של שטר נשאר מתחילה אצל המלו' שהרי המלו' יכול למחול אותו לפיכך עכשיו נתרוקן החוב לגמרי למלוה ולא נשא' אצל הלוקח שום זכו' ולא עוד אלא אם מכרו לוקח ראשון ללוק' שני שוב אין הלוקח ראשון יכול למחו' שהרי לא נשא' לו שום זכות בשט' שהקנין שהי' לו בו מכרו כבר לשני: לא וכשמוחל המוכר או יורשיו צריכין לשלם ללוקח ואם מת בנו משלם תחתיו שאין זה קנס לומר שלא קנסו לבנו אלא ממון גמור הוא וכל שכן שאם מחל היורש שצריך לשלם במה דברים אמורים שהמוחל חייב בתשלומין בזמן שהשטר כשר והמלוה ראוי ליפרע ממנו אבל טען הלוה שהוא מזוייף ואינו יכול לקיימו או שהלוה אלם ולא ציית דינא או שהו' עני ואין לו לשלם אינו חייב לשלם לו כלו' הואיל ולא גרם לו הפסד ממון במחילתו שלעולם אינו מתחייב מחמת מחילתו עד שיתברר שאין החו' נפסד ללוקח אלא מחמ' מחילתו של זה ואינו משל' דמי כולו אלא הדמי' שנתנו שכ"כ רב שריר גאון: לב המוכר

ד"מ (י) וכ' הרא"ש בתשובה כלל ס"ח נ' שהמוכר ש"ח לחבירו [illegible] שהשטר זה פרוע צריך להשיב לו [illegible] עכ"ל:

וכן המכנסת ש"ח וכו' פרק הכות' (דף פה) מימרא דרבא משום רבי אבין מודה שמוחל במכנסת ש"ח לבעלה וחזרה ומחלתו שאינו מחול מפני שידו כידה וכ' בעל התרומות בשער כ"א ואיכא מ"ד דכיון דכתב הרי"ף פרק מי שמת דטעמ' דמכנסת שאינה יכול' למחול משו' דאין קנין לאשה בלא בעלה הלכך דייקין מיניה דאפילו לא הכניס' לו ש"ח בשעה שנשא' אלא שלוו ממנה אחרים אחר נשואיה ועודה תחת בעלה אינה יכולה למחול דאין קנין לאשה בלא בעלה [illegible]

אלמנה שחייב לשלם כל מה שהיה כתוב בשטר ומיהו ממון כמה היה השטר שוה ליומכר כי דבר ידוע הוא שאינו נמכ' בכל דמים שכתובים בו כיון דמהוסר גוביינא ושמין כל שטר לפי מה שהוא כגון שהלוה הוא גברא אלמא ולא ציית דינא או שאין לו נכסי' עכ"ל וכתב בנ' כי"ד כתבו התוס' כי המוכר ש"ח ומחלו כשמשלם [illegible]

[illegible]

המוכר שט"ח לחבירו ומחלו וקא הדר לוקח עליה דמוכר אינו גובה ממנו אלא אות' דמי' שנתן לו ולא דמי' לשאר זבי"נ' דאית ביה ללוקח שבחא דהכא כיון דיש בידו למחול ואפילו היורש שלו מעיקרא זביני ריעי נינהו דאי בעי ליה לשנויי שטרא למיכתביה בשמיה וכיון דלא עבר הכי דין הוא שלא יטול אלא מה שנותן בשטר וכן מסתבר' לא"א הרא"ש ז"ל: **לג** כתב בעה"ת כי היכי דבעלמא אמרי' אחריות טעות סופר הוא ה"נ אמרי' במוכר שט"ח לפיכך אם בא בעל חוב של מוכר וטרף זה החוב או שבא אחר והביא ראיה ששטר זה שלו או שלקחו מהמלוה תחילה וכל כיוצא בזה חוזר הלוקח וגובה כל השטר מהמוכר או מנכסיו: **לד** אבל אם הוציא הלוה שובר ששטר זה פרוע או שמחל לו המלוה קודם לכן ה"ז מקח טעות והמעות חוזרין: **לה** ואם היה הלוה עני יג בשעת מכ"ר בכלל אונאה הוא שמכרו ביותר מדמיו ואין לשטרות אונאה ואם העני אח"כ אינו יכול להוצי' ממנו כלום דאין זה בכלל אחריות דמזל דידי' גרם ע"כ: **לו** וא"א הרא"ש ז"ל כ' בתשו' היכא דמחלו אע"פ שקבל עלין אחריות אינו גובה מנכסיו שמכר אח"כ אפי' אח' המחילה דכל אחריו' שמקבלין בשטר היינו אם נמצא שמכר דב' שאינו שלו או אם טרפו בעל חוב מוקדם אבל אינו מקבל עליו אחריות אם יעשה שום היזק בבה שמכר לו **לז** דאם מכר לו בית וקבל עליו אחריות ושרפו המוכר אח"כ אינו גובה כמשעבדי אלא מעמידו בדין וגובה ממנו כאילו היה גזב' מאחר ששרפו ומוכר שט"ח ומחלו נמי הוי כאילו שורפו באותו שעה שאין המחילה מבטלת השטר מעיקרו דלימא הספא בעלמ' זבין לי' אלא שטר' מעליא הוה עד ההיא שעתא דמחילה ועל אותה שעה הוא מתחייב: **לח** המוכר שט"ח לחבירו לגבותו אין בו דין אונאה וכ' רב אלפס ואפי' ביטול מקח אין בו כלל ור"ת כ' עד פלגא אין בו משו' ביטול מקח ולא פלגא בכלל אבל אם הטעהו בכפל המק' בטל **לט** ואין בהם דין שומרי' שאם נתנו שטר לשומר בחנם או בשכר ונגנב או נאבד שומר חנם אינו נשבע שלא פשע בהן ושוכר שכר אינו משלם ומידו מדרבנן נשבעין עליהן • **מ** וכת' הרמב"ם שאם פשע השומר בהם ונפסדו חיי' לשלם שאינו פטור אלא מדין גניבה ואבידה ומתה שאם היה שומר חנם על המטלטלין ונגנב' ונאבדו ישבע ובשטרות פטור משבועה וכן אם היה שומר שכר שחייב בשאר מטלטלין בגניבה ואבידה בשטרו' פטור אבל אם פשע חיי' לשלם שכל הפושע מזיק הוא ואין הפרש בין מזיק שטרות למזיק שאר מטלטלין אבל רב אלפס כ' בתשובה המפקיד שטרות אצל חבירו ומודה שפשע בהן ונגנבו או נאבדו פטור מלשלם וכן כתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל שאין בהן חיוב אלא במזיק בידים אבל אם פשע בהן

ד"מ

(יג) וגי' דת"ש כאן דגונב בל השטר הוא נר"ש דמאחר שהמוכר נאמן בכל מה שירי נ"ם את ונגנב אותו מקבלו מכל ברח' ולכך נאמן לזה כל השטר דהוי כאלו קיבל שמוכר אחוז בנתאמל לפ"ל שלריך ניקנו ללוקח וכן אם לא היה השטר שלו או שהיה פרוע לריך לשעמוד לו בשל אחד בדהשמע בסמוך ג' נסמו' הרא"ש ועיין נתמה בסמוך:

(יג) ב"י מיד"ן פ' המפי' הרשב"א של אנשים בנתחייב' נכתובן כ' זוז אם הנשא של שבעים מנה ונלאוין גמני לשמעון ויולפי להוגשמלה מהוו לכתובנם וכ' מאחר שהשטר אינו כמו נדרך שממכת מוי שמנום קיימם ולא אמרינן ד"זוי דשב"ל מינו ימשי דמינן יפולין נאמנו עכ"ל:

הסטר וכבר נתבאר בסמוך ש"ש חולקים בזה : עוד כתב הרשב"א ש"ח מחבירו ואמר ללוקח פרעתיו למלוה' יצא וישבע לי שלא פרעתיו לא אמר כלו' דכיון שהשטר בידו חזקה לא פרעו ואם מי' אתה אומר כן אף היורשים לא יגבו ש"ח שהניח להם אביהם שיטען הלוה פרעתי את אביכם והיורשים אין להם טענת נדי' שלא פרעו וחזרו להיות כאומר איני יודע אם הלויתיך ואפי' בא המוכר והודה שפרעו אינו נאמן שאם יש לו יחזיר מעות שבשטר ואם אין לו חוששים לקנוני' ובמקום שחב לאחרים אינו נאמן כדאיתא בפר' האשה שנתאלמנה ועיין במה שכתבתי לעי' בסי' זה בשם הרמב"ם : **לג וכתב** בעה"ת כי היכי וכו' בספר נ"א בשם הרמב"ן אחריות טעות סופר הוא אף בשטרי הלואות ושטרי חובות ומה הוא שאחריות הזה שאם בא ב"ח של מוכר וטרף חוב זה ממנו או שבא אחר והביא ראיה שהשטר חוב זה שלו הוא שלקחו מן המוכר תחלה וכיוצא בזה חוזר הלוקח הזה וגובה מן המוכר מדין אחריות וכ"ש אם הוציא הלוה שובר שפרעו או שמחל לו מלוה קודם שמכרו לזה דהשתא ודאי חייב לשלם דלא הוי זביני כלל ומעות חוזרי' אבל אם הלוה עני ואין אדם יכול להוציאו ממנו בדיינים או שהטעי' אחר זה אינו בדין אחריו' אלא כשהיה עני בכלל אונאה הוא אם מכרו יותר מכדי דמיו ואין לשטרות דין אונאה עכ"ל : ומ"ש רבינו אבל במקום כ"ש נראה שטעמו משום דבהא קדמאה מוחל ונוגה מדין אחריות ובהא תניינא הוי מדין מקח טעות ומשמ' לרבינו דכי חייב מדין אחריות גובה כל השטר וכי חייב מדין מקח טעות המעות חוזרין: ומ"ש רבינו דכי חייב מדין אחריות גובה כל השטר היינו למאן דסביר' ליה במוכר ש"ח לחבירו וחזר ומחלו גובה כל השטר אבל למאן דס"ל דאינו גובה אלא מעות שנתן ה"נ אינו גובה אלא מעות שנתן ויש לתמוה שמאחר שרבי' סתם דבריו לעיל בסמוך דאינו משלם אלא דמי' שנתן למה כתב כאן דגובה כל השטר ולא עוד אלא דאיפשר דאפי' למ"ד התם דגוב' כל השטר מודה הכא דאינו גובה אלא דמים שנתן דכיון דמדין אחריות הוא דחייב דין שיתחייב במעות שנתן אבל ביותר מכן מנין לנו (יג): **לה** ומ"ש ואם העני אח"כ וכו' אין זה בכלל אחריות דמזל דידי' גרם ולמד מירושל' דקידושין פ' האומ' וכתבו הרי"ף בפרק המקבל : ומ"ש יג ואם מכרו יותר מדמיו הדבר פשוט שאין פירושו שמכרו ביותר ממה שכתו' בשטר דהא ודאי לאו בשוטתי עסקינן אלא הכ"ע בשהיה החוב מנה ולפי נכסי הלוה ולאמיהן אינו שוה אלא חמשים ומכרו לזה בע': **כג כתב** נעס"ת בספר כ"א הורו המורים והסכימו שגר שיש לו מלוה על ישראל בשטר ומכ' ש"ח לאחרים ומת כיון שאם חזר ומחלו מחול כיון דמתסק' ליה ושטר הלוה ממנו דס"ל דומי' דמשכונו של ישראל יג ביד גוי שלא זכה המחזיק בו עכ"ל : **וא"א** הרא"ש ז"ל כתב בתשובה כלל ס"ט היכא דמחלו וכו' נראה שדבריו אינם סותרים לדברי בעה"ת ולא ה"ל לרבי' לכתוב וא"א ז"ל כתב שנראה כאילו בא לחלוק על מ"ש קודם לכן אלא כך ה"ל לכתוב כתב א"א ז"ל דמילתא דאפי' בשטה אלא דלא דק: ובדברי הרא"ש כת' במ' בשם התוספות והרשב"א בתשובה וכתבתי בסמוך: **לח המוכר** שטר חוב לחבירו משנה פרק הזהב (דף נו) אלו דברים שאין להם אונאה העבדים והשטרות וכו' ואמרי' בגמ' (דנז) מתני' דר' יוחנן ור' אמי אונאה אין להם ביטול מקח יש להם וכו' הרי"ף הא מילתא הזיבן בה פלוגתא בי רבוותא איכא מאן דס"ל כי הא מימרא דר' אמי ור"י דאונאה אין להם ביטול מקח יש להם ואיכא מאן דסבר ביטול מקח דר' יוחנן לאו יותר משתות הוא אלא על חד תרין הוא וגמר להם מילתא מגמרא דבני מערבא ולכן ס"ל דהא מילתא דר' אמי ור"י ליתא משום דחזי' לרב נחמן דהוא בתרא דס"ל דאין לקרקעות אונאה כלל ואפי' שוה מנה במאתים והאריך בראיות והרמב"ם כ' ולא ידעתי לעמוד ע"ד הרי"ף דפסק כרב נחמן כנגד ר"י משום דבתרא הוא דדוקא מאביי ורבא ואילך הוא דפסקינן הלכה כבתראי אבל מקמי הכי אין הלכ' כתלמיד במקום הרב ורב נחמן תלמידו של שמואל היה ובכל מקום הלכה כר"י לגבי שמואל וכ"ש לגבי רב נחמן תלמידו והעלה כסבר' שניה של' הרי"ף דהלכה כר"י דביטול מקח יש להם בפלגא כגון שמכר שוה ק' בק"ק ויישב לאות הרי"ף והיא שטת ר"ח ור"ת אבל הרמב"ם פי"ג ממכירה כתב כדברי הרי"ף וכתב רבינו המוכר

ש"ח לחבירו לגבותו משום דבגמ' אמרינן דשטרות אין להם אונאה משום דכתי' וכי תמכרו ממכר דבר שגופו מכור וגופו קנוי יצאו שטרות שאין גופן מכור ואין גופן קנוי ואין עומדין אלא לראיה שבהם מכאן אמר המוכר שטרותיו לבשם ש"ם להם אונא' כלומר שאם נמכרים לגור נכסם אבקת כתנים כמלא ממכרן של אלו לצורך תשמיש גופן הוא ולפיכך כת' רבי' המוכר ש"ח לחבירו לגבותו אין לו אונאה כלומ' שאילו מכרו לצור יש לו אונאה : **כב כתב** הרשב"א ראובן ושמעון שנתן להם מלך בחותמיו דבר ידוע בכל שנ' בכפר אחד ומתו שניהם והשאיר אותו חותם ביד קטן בנו של ראובן ושאול בנו של שמעון תובע את הקטן להראות לו אותו חותם כדי שיוכל לגבות חלקו השיב הקטן אותה מחלת לי מחילה גמורה ואין לי להראות לך השיב שאול כבר אין אותיות נקנות במחילה השיב הקטן אפי' כדבריך הרי זכיתי בגוף הנייר ואין לי להראותו לך הדין עם מי : **תשובה** הדין עם שאול מכמה טעמים חדא דאפי' היה שטר זה כשאר שט"ח דעלמא לא היה נקנים במסירה לבד ולפיכך אפי' באנו לדון מחילה זו כמסירה הואיל ובשעת מחילה היה החותם מסור ביד הקטן אפ"ה אינו נקנה עד שיהא שם כתיבה ומסיר' ואפי' גוף הנייר לא קנה שהנייר נגרר אחר השעבוד שלא לצור ע"ם לצורחו הוא צריך: וכ"כ נמ"ש הרי"ף בכתובו' בעובד' דמלוגא דשטרי ועוד קרוב הוא בעיני שאין שטר כזה נקנה אפי' בכתיבה ומסיר' לפי שאין שם מתחייב שהמלך לא חייב עצמו להם בלוחו כך בשטר זה וכן לא נתן להם גוף לפירו' אלא שמחסד עמהם וכו' שיטלו מגוחי כך וכך בכל שנ' ושנה וכלומר אתחסד עמך ואתן לך כך וכן בכל שנה ושטר כזה איני רוא' שיוכל למכור אפי' בכתיבה ומסירה: ומ"מ אם כבר גבה הקטן וטוען שמחל לו שאול מה שנגבה הקטן לאחר אותה מחילה הריהוא של הקטן : ואע"פ שלא קנה הקטן השטר באותה מחילה משום דמחילת שאול בטעות היתה ע"מ אותו טעות הניחו לאכול וקי"ל דמחילה בטעות בכל כיהאי הויא מחילה וכדאמרינן בפרק איזהו נשך גבי מוכר פירות דקל לחבירו מודה רב נחמן דאי שמיט ואכיל קנה : ומפרשי טעמא משום דמחילה בטעות הי' מחיים שהמוכר היה סבור שקנה ומתוך טעות זה הניחו לאכול ואע"פ שטעה בזה מ"מ ברשותו אכל ולפיכך הויא מחילה עכ"ל : **ואין** בהם דין שומרים וכו' סוף השמעה שכתבתי בסמוך שומר חנם אינו נשבע נושא שכר אינו משלם וממעטינן שטרו' בפ' שבועת הדיינין מכלל ופרט וכלל כר וכת' הר"ן פרק שבועת הדיינין דמפרק הכותב שמעי' דכהם שנתמעטו משבועת השומרין ומשבועת מודה במקצת כך נתמעטו משבועה שבאה בהעדאת עד אחד וכתבו הרי"ף והרא"ש פ' שבועת הדיינין: **כת** דהא דאין נשבעין עליהם ה"מ בפני עצמם אבל ע"י גלגול נשבעין וכת' ה"ה פ"ב משכירות בשם המפרשים בו שה"ש שפטור משבועה שאינה ברשותו והר"ן פרק שבועת הדיינין כת' כן בשם הרשב"א וכתב שאינו מודה לו שיהא פטור משבוע' שאינ' ברשותו כיון ששבועה זו חכמים תקנוה משום שמא עיניו נתן בה (יג) : **והיה** מדרבנן נשבעים עליהם כך כתב הרי"ף והרא"ש פרק שבועת הדיינין והביאו ראי' מפ' הכותב וכ"כ הרמב"ם פ"ה מטוען ונטען שהנשבע שבוע' היסת אם היתה שם טענת ודאי : **וכתב** הרמב"ם שאם פשע השומר בהם ונפסדו חייב לשלם וכו' פ"ב מהלכות שכירות ואע"פ שכתב במ' כ"ל שמתוך דבריו פ"ה מטוען ונטען כו' ספק זה כבר יישב דבריו הרב המגיד וכתב הרא"ש פרק שבועת הדיינין ופרק הזהב והא דתנן ש"ח אינו נשב' נושא שכר אינו משלם לכאורה משמע דמשבוע' דוק' פטריה רחמנ' שלא פשע הא אם מודה שפשע בשמירתו או אם יש עדים שפשע ונגנבו או כאבדו חייב וכן מלתי יש בפי' הרמב"ם וכן הרמ"ב ז"ל והרי"ף כת' בתשו' שפשע' ודבריו נראין דכיון שעוליא את אלו שבכלל הר' פוטרים אין לחייבו אלא מטעם אדם המזיק

(ג"ה) ודברי רבינו כך הינם נכונים דמשמע דש"ם בשומר חנם אינו נשבע קאי לומר דמדרבנן היכא נשבעים עליה והא ליתא לפי מ"ש בשם הרי"ף והרא"ש דאף אם פשע בהם ונגנבו פטור וא"כ מה שבועה יש בשיפוטתו אם פשע אלא מה שאמרו דמדרבנן נשבעין עליהם לא לענין הודאה אמרו אלא לענין אם טענו טענת ודאי שאמר לו כך מסרתי לך בעדים והוא אומר פירש והחזיר לו כי פה אמרינן שאע"פ שפטורין משבועה התורה נשבעים היסת אבל שבועת השומרים אין לה מקום אפי' מדרבנן וכדאמרן :

בהן ונגנבו פטור **מא** ומיהו אם ופשע בהן שומר שכר ונגנבו או נאברו מפסיד שכרו עד שישבע ששמר כראוי **מב** ולענין חילוק שטרות כת׳ א״א הרא״ש ז״ל בתשו׳ אחין או שותפין שבאין לחלוק ויש להן שטרות ישומו ב״ד כל השטרו׳ לפי שויין כל א׳ לפי קירוב הזמן או ריחוק הזמן ולפי נכסי הלוה ואלמותו ויחלקו בגורל דבכל דבר שייך בו דין חלוק׳ ואם אין בו שיעור חלוקה שייך בו גוד או אגוד ובשטרות נמי איכא שיעור חלוקה על פי שומת ב״ד ואם הוא ש״ח אח׳ יכול כל אחד לומר גוד או אגיד ואם אחר ששמו ב״ד וחלקו בגורל נתקלקל שטרו של אחד מהן מזל רע דידיה גרם ומ״מ מחמת חשש׳ זו שמא יתקלקל אחד מהם אין לבטל החלוק׳ מעיקרו אמר נכסי לפלוני שטרו׳ בכלל נכסי אינון אע״ג דלא נפקא מינה בבריא למאי דפסקי׳ דבעי׳ מסירה וכתיב׳ ולא יקנה אות׳ עד שימסרם לידו **מג** נפקא מינה בש״מ שדבריו ככתובין וכמסורים דמו אם אמר נכסי לפלוני קנה גם השטרות כאילו כתב לו ומסרם לידו:

הלכות שמטה ופרוזבול

סז כל א שט״ח אפי׳ יש בו אחריות שביעית משמטתו ואפי׳ משכנתא באתרא דמסלקי **ב** ואפי׳ אם התנה על מנת שלא תשמיטנו שביעית משמט דה״ל מתנה על מה שכתוב

המזיק ופושע בדבר וכלבד לא חייב אדם המזיק הרי שפשעה בבעלים פטור ואלו חייב כאדם המזיק אמאי פטור בבעלים אלא ודאי לא מקרי אדם המזיק כיון דלא אפקידי בידים אלא שבפשיעתו שלא שמרו כראוי נפסד אלא על אמירת שומרים חייבתו תורה הילכך בבעלים פטור דכיון שהוציאה תורה את אלו מדין שומרים פטורים אף בפשיעה עכ״ל וכ׳ עוד הרא״ש דה״ה בגזל ומתניתין לא תנא לאתוייה דכיון דהכא פיטור ש״ח וש״ש ממילא משמע דהוא הדין לגזלן: וכתב הר״ן בתשו׳ כלל נ״ד שנאמר הרי״ף והראב״ד ור״י בעל התוספות סוברים דפטור מפשיעה בראיות ודקדוק׳ לכן יותר יש לסמוך עליהם מעל דברי הרמב״ם שכת׳ לגו דברי נבוא׳ בלא ראיה עכ״ל ובכלל נ״ח סי׳ כ׳ כתב אפי׳ לדברי הרי״ף דוק׳ שפשע בשמירתם ונגנבו או אבדו אבל אם הזיקו׳ בידים לא ומפני כך אם על קום׳ הב׳ שטר לשמעון ונתנו לאבין דהוי כמזיקו לאיבוד בידים וחייב אע״ג דלא שאני לסופר בתורת שליחות הכן וידו׳ שהכן מאמין את האב והאמינו בכל כבשיו דאז לא פשע הסופר ומיהו אם פשע בהם וכו׳ כך כת׳ הרא״ש פ׳ הזהב וכ״ה פ״ב מה׳ שכירות דבגמ׳ משמע דש״ח פטור מאונסין בכל מקו׳ אם נאנס לא הפסיד שכרו אלא נשבע שנאנס ונוטל שכרו ועיקר עכ״ל: **כתב** הריטב״א בתשובה דעת הרמב״ם שלא מיעט הכתו׳ שמירות אלא מדברי השומרי׳ בפ׳ דהיינו אונסין וגניבה אבל בפשיע׳ חייבי׳ מדין מזיק מיהו כל שאין ראיה שפשע אין משביעין אותו שלא פשע והל׳ שלא בו יד או שאינו ברשותו דאילתא שקיקתא קתני ש״ח אינו נשבע ודעת הרי״ף שאפי׳ יש עדים שפשע בהם פטור ונראין דבריו וכן דעת כל רבותי האחרונים וכ״כ הרמב״ן וה״ל פושע מזיק הוא וחייב שלא מדין שומר הא ליתא דפשיעה גרמא בנזקין היא שהוא פטור מדיני אדם אלא שהתורה חייבה שומרים בפשיעה מפני שסמך עליהם בעל הפקדון והשכימו שומר לשמרו מעתה המפקיד שטרות אצל חבירו אפי׳ בשטר ולא קבל עליו אחריות בפי׳ וטען שאבדו או נגנבו ואפי׳ בפשיע׳ הרי הוא נאמן בלא שבועה ואפי׳ מדרב׳ וכן לדברי הרמב״ם פטור ונאמן כל זמן שלא פשע בהם מעתה אם טען שהחזירם לך נאמן במגו דאי בעי אמר נאנסו והיה נפטר לומר דאפי׳ היסת אינו נשבע במגו דאי טעין נאנסו שאינו נשבע אפי׳ היסת אלא דבכה״ג ליכא מגו דשבועת היסת בפקדון ומלוה שבוער שבל תקנתא דרבנן בתראי היא וכיון דעדיפא פטור וחייבוה רבנן כי אית ליה מגו נמי חייב שבועת היסת דלא מהני ליה מגו דידיה טפי מטענת חזרה עצמה וזה דעת רבותי אלא שמקצת רבותי פוטרים שטרות אפי׳ משבועה זו ע״כ: **כז** ודע דאמרי׳ בהזהב שאם קנו מיד השומר ונתחייב כדין השומרים חייבין באחריותן וכתבה הרמב״ם פ״ב משכירו׳ וכ״ל דלא קאי אלא אש״ש ונשתעב׳ ע״י קנין לאחריו׳ בתשלומין אבל לש״ח היאך ישתעבד לישבע ע״י קנין ובגמ׳ נמי אש״ש איתמ׳ ולא ידעתי למה השמי׳ רבינו דין זה: (יד) **תשלום** דינים דשייכי לדברים אלו עיין בסי׳ ל״ט ובסי׳ ס״א: **ולענין** חלוק שטרות כתב א״א ז״ל בתשובה כלל ל״ח סי׳ ו׳: **מה** ונתקנו להרמב״ן סי׳ מ״ב כתוב דלא שייך דינא דגוד או איגוד בשטרי חובות דהא שמעות דלווי׳ ליחלק: **אמר** נכסי לפלו׳ וכו׳ כך פשוט פ׳ מי שמת דשטרות בכלל נכסים וכתב הרשב״א בתשובה **מט** ש״מ שאמר שט״ח שיש לי על פלו׳ נתון לפלו׳ ולא אמר הוא וכל שעבודו לא קנה אבל אם אמר כל נכסי לפלו׳ נראה שקנה השטרות ואע״פ שלא אמר הן וכל שעבודן דכיון שאמר כל נכסי ה״ל כאלו פי׳ לגופן וכל שעבודן וכ״כ בשמו ר״י בנכ״ד וכ״כ נ״י: אבל הרמב״ם בפ״י מה׳ זכיה כתב ש״מ שאמר תנו שטר פלוני לפלו׳ זה במה דברים בשטר וכאילו כתב ומסר אע״פ שלא נתן השטר וכתב מגיד משנה שאע״פ שאין כ[illegible] דעת הרשב״א כבר נחלקו עליו וגם דעת הר״ן בפר׳ מי שמת כדעת הרמב״ם וכ״כ שהוא דעת הרא״ש בתשובה שכתב רבי׳ בס״ס רע״ח וכתב הרשב״א שיש מי שהעמיד הא דאמרינן דשטרות בכלל נכסי במתנת ש״מ משום דדבריו ככתובין וכמסורין דמי ויש מי שהעמידה אפי׳ בבריא ונכסי שאני שהשעבוד בכלל נכסיו הוא וכו׳ שאין זה מחוור בעיניו: ונ״י כת׳ בר״פ השפינה האומר כתבו או שנכבדתי נכסי מקרקעי ומטלטלי אין שטרות בכלל אלא מה שנפרש וצריך לומר מקרקעי ושטר נכסים וכל שעבודא הריטב״א וכל רבותיו ז״ל עכ״ל: וז״ל הריטב״א בתשובה שטרי וכל שעבודייהו איקרו נכסי כדאיתא בפר׳ מי שמת ואע״פ שמורי הרשב״א כתב שאין זה אלא בש״מ דוקא כבוד רבינו במקומו מונח כי אנו בפירוש קבלנו ממוריהו בשם הרא״ה בשם הרמב״ן דה״ה בבריא וכ״כ ה״ר יצחק וכן נראה דעת הראשונים וכן אני תופס תמיד ויש לי ראיה לדבריהם עכ״ל וז״ל הריטב״א בתשובה הקנאת שטר ליתא במתנת ש״מ באמירה בעלמא והוא דהוי׳ מתנ׳ בכולהו נכסי עכ״ל: **כתב** הרשב״א בתשובה דכל שעט הוא דשטרי חוב איתנהו בכלל מטלטלין השטרות לא קנו איתנהו מטלטלין: **כתב** מהרי״ק בשורש י״ג שאם

(ג״ה) וה״ה אם קנו מיד שומר חנם להתחייב לפלס כשומר שכר או בגוזל בהוא חייב •

לראובן כ׳ לאשתו שסילק עצמו מכל נכסים אף משטר ירושה מעשה לא אביה הוא מסולק: **נ** כתב הרשב״א שאלת ראובן חייב לשמעון מנה ואין לו נכסי׳ אלא ש״ח אלף דינרים על אבין שנתחייב לו מעכשיו ולאחר פטירתו ומעכשיו בא ראובן לכתוב לשמעון ש״ח מלותו מנה ולשעבד לו אותו חוב של אלף דינרים הודיעני מה תקנה שלא יוכל ראובן לגבות ולמחול אותו האלף דינרין ואם יכתוב שהוא פוסל כל עדים שיעידו על הוא מחילה והודאה שיעשה לאבין על שטר זה הועיל אם לאו: **תשובה** אין ביטול זה מועיל כלום שא״א לו לבטל העדים שמעידין בזכות אחרים עליו ואילו אפשר שאב היה מועיל והיה מועיל לו הוא תקנת שלא יוכל להודות לו שפרעו ואע״פ שלא הגיע זמנו אבל על המחילה יש לי לדון אם הועיל במקום שחב לאחרים אלא שאין דעת רבותי הוה עמי בדבר זה ואם מכרו לו כולו או מקצתו ויש בשטר או׳ משתעבדנא לך ולכל דאתי מחמתך והודיע שמעון ליעקב שראובן בנו מכר לו חוב שיש לו עליו מעתה לא הועיל המחילה ולא אפי׳ הפרעון כדעת הראב״ד ובזה דעתי נוט׳ עכ״ל וכבר כתבתי בסמוך דברי החולקים עליו: **וכתב נא** עוד בתשובה שטרות אין ב״ד מגבין אותם לפי דעתי לא לאשה בכתובת׳ ולא לב״ד במוהו דמילי ניכסו ואין נגבין בב״ד והביא ראיו׳ לדבר ועיין עוד בתשובותיו סי׳ תתקי״ד וסי׳ א׳ ק״ב • ועיין במה שכתבתי בדברי רבינו בסי׳ ק״א • מי שהוציא שטרו׳ על ראובן ונתברר שהוציא מקצת׳ מבית ראובן אמר שהילתו כ׳ הרשב״א בסי׳ תתק״ס שהוחזק כאן לגנב דבשה שהוציא מקצתן הוכי׳ כולן: **וכתב** עוד שאלת שטר שכתוב בו שהודית שלוכית שיש עליה חוב לראובן אחיה ולנפתלי בן שמעון אחיה מ׳ זהובים ע״ע אם תנשא עד תשלום עשרים שנה ונפתלי הזכיר את הודה הנושאים ולפני עותו נתן זכותו לראובן דודו הודיעני אם המתנה שעש׳ נפתלי לראובן דודו מתנ׳ אם לאו כיון שלא זכה עדיין במו׳ והוי כדבר שלא בא לעולם • תשובה הדבר תלוי במה שכתבתי שאם החוב שנתחייבה האשה לראובן ונפתלי בענין שיוכלו לגבותו ר״ל שיהא בלא אסמכתא והיה השטר שבידם שטר חוב גם המתנה שעשה נפתלי מתנ׳ ובלבד שנתן כדין כתיב׳ או מכיר׳ שטרו׳ כלומ׳ שנתן בכתיב׳ ומסירה וכתוב בשטר המתנ׳ קני לך איהו וכל שעבודא דאית ביה וכל מאי דכתי׳ ביה ואין כאן משו׳ דב׳ שלא בא לעולם שהרי זכו אלו מעכשיו אם תנשא • אבל יש בעיקר חיוב האשה משום אסמכתא אין מקום לאלה שהרי נפתלי בעצמו לא קנה וכן אם השטר שבידם אין לו דין שט׳ כמו שכתבתי מתנ׳ נפתלי אינה מתנ׳ משום דהוי חיוב האשה כמלוה על פה ואין הקנאה למלוה על פה אלא במעמד שלשתן אבל בענין אחר כלל וכלל לא עכ״ל: **כתב** ר״י בנתיב י״ד יש מי שכתב כי מוכר שטר חוב לחבירו והוא חייב לאחרים אינו יכול למחול ואפי׳ היה השטר בידו כלומר ביד המלוה אינו יכול למוחלו כיון שהמלוה חייב לאחרי׳ ואם יכול לומר שמנה הוא בעוד השטר בידו כתבתיו בגביית חוב אבל אם עברו שבוע׳ דיכול לומר שמנה הוא או פרוע מגו דאי בעי מחיל ליה הא דבין שימחול או יאמר שמנה או פרוע ויש מי שכתב כי אפילו המלוה חייב לאחרים יכול למחול בין השטר בידו בין מכרו וכן נראה עיקר וכתב הראב״ד והיכא שמגבו ב״ד ללוה שטר חוב של ראובן שהיה לו על שמעון מדינא דרבי נתן דאין יכול למוחלו ראובן דדוקא מוכר יכול למחול משום דמכירת שטרות מדרבנן אבל שעבודא דאורייתא הילכך במקום שחב לאחרי׳ אין יכול וכ״כ הרשב״א עכ״ל וזה לשון תשו׳ הרשב״א שהוא דמוכר ש״ח לחבירו וחזר ומחלו מחול יש לי לדון אם תועיל המחילה במקום שחב לאחרים אלא שאין דעת רבותי הוה עמי בדבר זה עכ״ל:

סז כל א שטר חוב וכו׳ בפ׳ השולח (דלז) תנן התם בפ׳ בתרא דשביעית (דף מו) שביעית משמטת את המלוה בשטר ושלא בשטר רב ושמואל דאמרי תרוייהו בשטר בשטר שיש בו אחריות נכסים שלא בשטר שאין בו אחריות נכסים וכ״ש מלוה על פה ור״י ור״ל דאמרי תרוייהו בשטר שאין בו אחריות נכסים שלא בשטר מלוה ע״פ אבל שטר שיש בו אחריות נכסים אינו משמט כלו׳ דכיון שמשעבד לו קרקעותיו כגבוי דמי וכמי שהקרקעות בחזקת המלוה הם וגביות מהם ואין כאן חוב תניא כוותיה דר׳ יוחנן ור״ל ש״ח משמט ואם יש בו אחריות נכסים אינו משמט תניא איך היה לו שדה בהלואתו כלומר הרהה בה׳ מניה ובמצרים וייחדה לו לגבותו כגבוי דמי ולא עוד אלא אפילו כת׳ כל נכסיו אחראין וערבאין אינו משמט כלו׳ אע״ג דלא דמי לגבוי כ״כ כהיים ובתר הכי אמרינן דר׳ יוחנן פסק בשטר שיש בו אחריות נכסים דמשמט והקשו לו והא מר הוא דאמר אינו משמט אמר וכי מפני שאנו מדמים כלומ׳ נראה בעינינו ובמדומים אנחנו ולא שמענו מרבותינו נעשה מעשה כלומר להוציא ממון בידי׳ והסיא בריש׳ דילמא ב״ש היא דאמרי שטר העומד לגבות כגבוי דמי הרי שאפי׳ רבי יוחנן פסק דמשמט וכת׳ הר״ן בשם הרמב״ן דהיינו לו שדה בהלואתו משמ׳ דהא קסבר האי תנא בכל שטר שיש בו אחריות שאינו משמט ואידחי ליה ואמרי׳ דאיהו כשך שאי משכנת׳ באתר׳ דמסלקי שביעית משמטת וכ״ש

(יד) ולא ידעתי מה חילוק יש בין ש״מ לש״ח [illegible] דהא אף ש״ח יכול להקנות ולהקנות שיעבוד או יפוי [illegible] משום דנעשה לאחר [illegible] ש״ש זה אינו כלום דהא איכא סדין שומרים פטורין [illegible] אחר לענין ש״ש וב״ש וכ׳ הרא״ש דה״ה לגוזל וכת״ש לקמן סימן ש״א וסי״ה לענין זה: ונראה דהמוי׳ זה השמיטו רבינו דהשיש הוא דיכול להתחייב של עלמו גם באינו חייב כמ״ש מתנה ש״א לחייב כגוזל וכת״ם גם אומרין ח״ש:

שכתו׳ בתורה ג והשמטת כספי׳ נוהג׳ האידנא ד ואינה משמטת אלא בסופה וכת׳ א״א הר״אש ז״ל בתשוב׳ ה ששאלת שנוהגין בארץ הזאת לגבות שטרות שעברה עליהן שביעית הוי יודע שתמהתי על זה מיום בואי לארץ הזאת וצווחתי ככרוכיא ולי׳ משנח בי ואמרו כי כבר נהגו כן בארץ הזא׳ וא״א לשנו׳ המנהג ו ואמרתי מנהג כזה שהוא לעבור על דברי תורה ולהוציא ממון שלא כדין אין לילך אחריו ואמרו לי כי הרב׳ יפוי לשון רגילין לכתוב בשטרו׳ שהן מורין על זה שלא תהא שביעית משמטתו ודקדקתי ולא מצאתי שום תנאי ויפוי לשון שיורה על דרך זה ז ומה שכתבת שכתוב בשטרות שיוכל המלוה לגבות בכל צד שיוכל בין בדרכים הדת״יים בין בדרכים שאינם דת״יים אם הוא מתנה לגבות בדרכים שאינם דת״יים (ג) הרי הוא מתנה על מ״ש בתורה ח ואני מיום בואי לכאן איני דן שלא תשמט שביעי׳ וגם איני סותר מנהג׳ אלא אני מניח׳ לדון כמנהגם ט ובחשבון שנת שביעית איכא פלוגתא לר״י היתה בשנת פ״ח ולר״שי בשנ׳ פ״ט והוא עיקר • י וכל דבר ששביעית משמטתו משמטת שבועתו לפיכך שבועת הדיינין וכיוצא בהן דבר שאם יודה בו שביעית משמטתו משמטת שבועתו אבל שבועת השומרין והשותפין וכיוצא בהן דבר שאפי׳ אם יודה בו קודם שביעית אין שביעית משמטתו גם שבועה שבו אינה משמטת • יא תבעו וכפר ונשבע והגיעה שמיטה והוא בכפירתו ולאחר שעברה שמיטה הוד׳(ד) או באו עדים אינו משמט אבל כפר ונשבע והודה׳ אחר כך או שבאו עדים קודם סוף שביעית נעשה עליו מלוה ומשמטת יב כתב בשטר על מנת שלא תשמטנו בשביעית אינה משמטת • יג וכן המלוה לזמן אפילו הרחיב הזמן למאה שנה אינה משמטת

משמטת והר"מ כתב שמשמטת וא"א הר"אש ז"ל כתב שאינה משמט': **יד** וכן המוסר שטרותיו לב"ד אינ' משמטת: **טו** וששאלת אם התוב' הלך והראה שטר שיש לו על חברו והיה מתרעם ממנו קודם שביעית שלא היה יכול להשיג ממנו דין ונתנו לו ב"ד הזמנה שיזמין אות' לדין והלך והזמינו ולא הגיע לדין עד שבא שביעי' אם יהיה זה כמוס' שטרותיו לב"ד תשוב' אין לנו אלא מה שאמרו חכמי' ז"ל המוסר שטרותיו לב"ד דוקא משום דלא קרינ' ביה ולא יגוש שאין צריך לינוש שבית דין נוגשין אותו אבל בנדון זה נוגש ונגש הוא **טז** המלוה על המשכון אינו משמטת והרמ"בם ז"ל כתב דוקא מה שכנגד המשכון אבל המות' משמט' וא"א הר"אש ז"ל כתב שאינו משמט כלל: **יז** וכן משכנו שלא בשעת הלואתו ע"י ב"ד ולקח ממנו כלים אע"פ שצריך להחזירם אינו משמט: **יח** וכן ב"ד שגמרו הדין וכתבו איש פלו' חייב לאיש פלוני כך וכך אינו משמט שכל מעשה בית דין כגבוי דמי: **יט** הקפת חנות אינה משמטת וקפו עליו במלוה לפרעו לזמן ידוע משמטת: **כ** יש לו פרוזבול אינ' משמטת: **כא** וכותבין אותו אפי' בזמן הזה בכל ב"ד דלית הלכת' כשמואל דאמר אין כותבין אותו אלא בבי דינא דסורא ודנהרדעא פירוש דוקא בית דין הקבוע ומומחה שברורו אלא בבל

גה) ב' פל"ן פ' השולח דף ל"ג ע"ב דאמר' מלוה ע"פ יכול למסור לב"ד ואין מסירין תשובתו ופ"ש ותשובת המרדכי סוף השולח ע"ב דאף פ"ש שאין השלוה והדיינים בעיר מי יכול כותב פרוזבול מוסר הוא לדיינים שבעיר אגוני וק"ש:

דליפסיט וטעמא דכיון שאין שטרן בידו הפקירוהו ב"ד הכל להוציא מידו אלא כדין תור' הלו' אלו הי' שמט' כספים דאוריית' לא הוו מתקני להוציא מידו ע"י ספק:

כא וכותבין אותו וכו' בפ' השולח (דף סג"ל) איבעי' להו כי תקון הלל פרוזבול לדרי' תקון או לדרי עלמא תקון ת"ש דאמ' שמואל הפי פרוזבול אי איסר הילי אבטליניה ואי ס"ד לדרי עלמ' תקון הא אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אא"כ היה גדול ממנו בחכמה ובמנין לא ס"ק אי איסר חילי יותר מהלל אבטליניה ובעיין לא איפשיט'

ופלוני תרי משמע וקרי להו דיינים ורב פסק ...
פלו' ופלו' ופלו' מפו' דתנא לאו כי רובלא ...
מדקתני הדיינין חותמין למט' או העדי' ...
איריא הא כדאיק' והא כדאיק' לעך לי ...

כב בכל בית דין ובית דין יכולין לכותבו וזה לשונו פלוני ופלוני ופלו' הדייני' מוסרני לכם כל חוב שיש לי על פלו' שאגבנו כל זמן שארצה וחותמים בו שלשה הדיינין בין שכתבו בלשון דיינים כגון בי דינא הוינא ואתא פלוני ואמר לנא מוסרני וכולי וחתמו בלשון עד כגון איש פלוני עד בין כתבו בלשון עדות כגון דוכרן סהדותא דהוה באנפנא וחתמו פלוני דיין ויש מפרשים לא שנא כתיבי בל' דייני וחתימי בלשון דייני לא שנא כתיבי בלשון סהדי דמסהדי מאי דאמר לדייני וחתימי סהדי כג ואפי' לא נכתב אלא אמר זה הלשון על פה לדיינים מהני כד ואין פרוזבול מועיל אלא אם כן יש ללוה קרקע ומידהו אפי' יש לו כל שהוא כה אפילו עציץ נקוב מונח על גבי יתדות באויר ואין מקום היתדות שלו סגי ובלבד שיהא העציץ נקוב אפי' אין ללוה כלל ויש להייב לו או לערב או למי שחייב לו כותבין אותו כו ואפי' אין לו ללוה ולא לוה ויש למלוה או למי שחייב לו מזכין אותו ללוה אפי' ע"י אחר שלא בפניו כז או משאילו מקום לתנור או לכירים וכותבין לו כח כותבין על איש שלוה אם יש קרקע לאשתו וכן על אשה אם יש קרקע

קרקע לבעלה: **כט** חמשה שלוו מאחד די לו בפרוזבול אחד שיכתו' מוסרני לכם כל חוב שיש לי על פלו' ופלו' ואם לוו בשטר אחד אפי' אין קרקע אלא לאחד מהם כותבין פרוזבול על כלם **ל** חמשה שהלוו לאח' כל חד וחד צריך פרוזבול: **לא** יתומים שיש להם מלוה ביד אחרים אין צריכי' פרוזבול: ואין כותבין אותו אלא עד סוף שנה ששית: **לב** נכנסה שנה שביעית אף על פי שאין משמטת עדיין אלא בסופה אפי' הכי אין כותבין אותו: **לג** פרוזבו' המאוח' פסול כגון שעומד בניסן וכ' זמנו מאייר שאינו מועיל אלא לחוב שקדם לו נמצא שבאיחורו מיפה כח המלוה והמוקדם כשר שמגרע כח המלוה: **לד** א"ר נחמן נאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד: כתב בעל העיטו' שאין הלכה כרב נחמן אלא כסתם משנה שאינו נאמן וכן דעת רב אלפס וא"א הרא"ש ז"ל פסק כר"נ שהוא נאמן ולא עוד אלא שפותחין לו שמא פרוזבול היה לך ואבד ואם אמר כן נאמן וכן אם אומר המלוה תנאי היה בינינו שלא תשמטנו שביעית או הקפת חנות היה או שאר דברים שאין שביעית משמטתו נאמן במגו דאי בעי אומר פרוזבול היה לי ואבד והר"מה כתב שהוא נאמן אבל צריך שבועה ואפי' בשבועה לא מהימן אלא באתר' דנהיגי למיכתב

שלע"פ להוציא דמילתא רלו לתקן מילתא דלב"ע יפה כחו :
כה ומ"ש רבינו אפי' עציץ נקוב וכו' כך פשוט בהשולח ואמרינן בגמ' וכמה כל שהו דמתני' אמר רב חייא בר אבין אמר רב אפי' קלח של כרוב ורב אפי' היה עקיצה לו גזע דקל קלון והגזע מחובר לארץ וכת' הרשב"א וכל שהו זה אפי' ראוי לנעוץ בו מחט כדמשמע פ"ק דקדושין וספ"ב דבתרא: **כו** אפי' אין ללוה כלל וכו' שם ת"ר אין לו קרקע ולערב יש לו קרקע כותבין עליו פרוזבול לו ולערב אין לו קרקע ולחייב יש לו קרקע כותבין עליו פרוזבול מדרבי נתן דאמר מניין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו שמוציאי' מזה ונותנין לזה שנאמר ונתן לאשר אשם לו ופי' רש"י ולחייב לו לאדם אחר שחייב ללוה זה מנה מדר' נתן הוי קרקע לוי המחייב לשמעון משועבד לפרוזבולו של ראובן המלוה את שמעון עכ"ל וכ' הרשב"א נ"ל דחייב למלוה או לערב קאמר ורבינו מפרש דחייב לו ללוה נמי קאמר כלומר היכא דיש למי שחייב למלוה.דהוי כאילו יש ללוה ויכו' לזכות ללוה · ובנ"כ בנ"ן לא דהכי איתא בתוספתא חמשה שלוו מא' אפילו אין קרקע אלא לאחד מהם כותבין פרוזבול על כולם: **אפי'** ע"י אחר שלא בפניו וכו' כן כתבו הרא"ש והר"ן בהשולח וכתב הרא"ש דקל הוא שהקילו בפרוזבול דאף ע"פ שחוב הוא לו יכול לזכותו : **כז** **או** שהשאילו מקום וכו' שם אימר' דרב יהודה ופרש"י לתנור להניח בו תנור או כירים המטלטלים : **ו** ומשמע לי דכיון דעל קרקע משאל כותבין ה"ה נמי שכותבין על קרקע שהוא מושכר בידו ולא מצאתי א' מן הפוסקים מדבר בדבר זה עד שזימן ה' לידי ומצאתי בעיטור מאמר ג' שדקדק מדתנן ר"ע אומר קרקע כל שהוא חייבת בפאה וכו' ולכתוב עליה פרוזבול ולקנות עמה נכסים וכו' שאין להם פ"ע דפרוזבול ומגב מר די' אית להו וכי היכי דאמר בפרוזבול מזכה לו בתוך שדהו ואמרינן נמי השאיל לו מקום לתנור וכירים כותב עליו פרוזבול ה"נ לענין אגב בשאלה או בשכירות סגי והוא דמחזיק עכ"ל וכ"כ בעל התרומות בשער מ"ב הרי השכור אגב ופרוזבול וכו' דאגב בשכירות סגיא וה"ה לפרוזבול תקן: **כח** **כותבין** על אשה וכו' משנה פ' בתרא דשביעית בשם ר' חוצפית ואין עליו חולק: **וכן** על אשה וכו' ירוש' שם כתבו הרא"ש: **תנן** בפ' בתרא דשביעית היתה לו שדה ממושכנת בעיר כותבין עליה פרוזבול ופיר' הרמב"ם דאפי' היא ממושכנת לאשה בכתובתה דכתבי במשכנתא שהיא אילין תיפוק לרעה.דה בלא כסף ואין לו בה רשות עד שישלם הזמן אפ"ה כותבין עליה וה"ה אפי' איננה בעיר ופסקה הרמב"ם למתני' שכתב בפ"ט מהלכו' שמטה : **ז** היתה לו שדה ממושכנ' כותבין עליה פרוזבול ולא ידעתי למה השמיט רבינו דין זה : **כט** **חמשה** שלוו מן האחד וכו' משנה פ' בתרא דשביעית : **ואם** לוו בשטר אחד וכו' תוספתא כתבה הרא"ש פ' השולח ה' שלוו בשטר אחד כל מי שיש לו קרקע כותבין עליו פרוזבול כל מי שאין לו קרקע אין כותבין עליו פרוזבול ר' שמעון בן גמליאל אומר אפי' יש לאחד קרקע כותבין עליו פרוזבול על כולם ונראה דהלכה כרבי שמעון בן גמליאל דק"ל ה' שלוו כאחד נעשו כערבאין ואמרינן זה לזה עכ"ל : **ל** **חמשה** שלוו לאחד וכו' משנה פ' בתרא דשביעית : **לא** **יתומים** שיש להם מלוה וכו' בהשולח (דל"ז) אמר רב יהודה אמר שמואל יתומים אינן צריכין פרוזבול וכן תני רמי בר חמא וטעמא משום דב"ד אביהם של יתומים והמלוה' כמסורים לב"ד ופרש"י אין צריכין פרוזבול שאין שביעי' משמטת חוב אביהם שמת · והר"ן כתב שכתב הרא"ה בשם רבו הרמב"ן דמנה שהלוו הם קאמר דאי מנה שירשו מאביהם מ"ל וכדאמרי' בספרי ר' שמעון אומר כל בעל משה ידו ולא היורש ומיהו דוקא יורש אבל לוקח לא דלוקח לא זכה אלא בשעבוד נכסים ואכתי לי' שעבוד הגוף קיים ואע"ג דלא קרינן ביה לא יגוש כיון דאידך נוגש מחמתיה לא יגוש קרינ' ביה ע"כ ודפ"י שכתב שאין שביעית משמטת חוב אביהם שמת איפשר דס"ל דההיא דספרי ר"ש היא ואיפשר דרבנן פליגי עליה עכ"ל · ולי נראה שדעת רש"י דהיא דספרי מדתנן פ' בתרא דשביעית ר' חוצפית אומר כותבין לאיש על נכסי אשתו וליתומי' על נכסי אפוטרופין **ח** ומשמע ליה שאם היתומי' הם לווים כותבין על קרקע האפטרופין וכן אם הם מלוין יכולין לזכות קרק' האפטרופין ללוה ולכתוב עליו פרוזבול דבדידהו דמי אלמ' איכא גונא דבעו יתומי' לכתו' פרוזבול וכיון דתנן במתניתין דברי ר' חוצפית בלא שום חולק הכי קיימא לן ואילו לדברי הרמב"ן ליכ' גונא דליבעו יתומים לכתוב פרוזבול דאי ירשו מאביהם מימעיט מדספרי ואי הלוו הם מימעיט מדרב יהודה אמר שמואל ובעה"ת בשער מ"ה פיר' ההיא דרבי חוצפית ביתומים שלוו ואין לו קרקע ולאפטרופוסי' יש קרקע כות' המלו' פרוזבול עליהם הואיל ויש לו קרקע לאפטרופוס אבל הם שהלוו לאחר אינן צריכין פרוזבול כדאיתא בהשולח יתומים אין צריכין פרוזבול עכ"ל : **ט** **וכתב** הרשב"א שאם היו גדולים טוענין להו שמא היה לאביה' פרוזבול או שמא התנה שלא ישמיטנו בשביעי' וכ"כ בע"ל בנ"ן : **י** **וכתב** הרשב"א בספ' שור שנגח ד' וה' דמהא דאמר רב יוסף יד עניים אבן אמר רב יהודה אמר שמואל יתומים אין צריכים פרוזבול שמעינן דדין עניים כדין היתומים ומי שחייב מעות לקופת הצדקה אינו משמט : **כתב** כ"י

בפ' הנ' דהא דיתומים דוקא בקטנים אבל גדולים כאחרני דעלמא נינהו וכן עניים שהם בני דעה וכיון דיכלי למיכתב פרוזבול אי לא כתבו איכסן דאפסידו אנפשייהו **ואין** כותבין אותו אלא עד סוף שנה ששית **לב** נכנסה שנה שביעית אע"פ שאין משמטת עדיין אלא בסופ' אפ"ה אין כותבין אותו כך היא הנוסחא המכוונת בספרי' רבי' וטעמו מדכתב הרא"ש בפר' השולח תניא בתוספתא אימתי כותבין עליו פרוזבול ערב ר"ה של שביעית וס"ה קודם ולא בא למעט אלא בשנה שביעית דאע"ג דשביעית אינה משמטת אלא בסופה אפ"ה אין כותבין פרוזבול עכ"ל · וכתב עוד והא דאין כותבין פרוזבול בשביעית אע"פ שאינה משמטת אלא בסופה נראה לפרש הטעם ע"פ שמקראו' מקץ שבע שנים תעשה שמטה וזה דבר השמט' שמוט כל בעל משה ידו משפטים דקרא ילפינן דאין שביעית משמט' אלא בסופה כדכתיב מקץ שבע שנים תעשה שמטה וזה דבר השמט' שאינו אלא בסוף שבע שמוט כל בעל משה ידו אבל מיד כשהתחילה שנת השמט' אין ב"ד זוקקין לגבות שום חוב וגם המלוה בעצמו אין לו ליגוש הלוה דכתיב לא יגוש את אחיו ואת רעהו כי קרא שמטה לה' מיד שנכנסה השמטה לא יגוש אבל אם יפרע הלוה מעצמו אל"ל משמט אני וכמו שאין מזקיקין לגבו' החוב כך אין מזקיקין לכתוב פרוזבול מיד כשנכנס' שביעית עכ"ל: אבל הרמב"ם בפ' הנזכר כתב אין שביעית משמטת אלא בסופ' לפיכך הלוה את חבירו בשביעית גובה חובו כל השנ' וכשתשקע חמה בליל ר"ה של מוצאי שביעית אבד החוב עכ"ל הרי שכתב שהחוב שהלוה בשביעית גובה כל השנה ומשמע אפי' ע"י ב"ד · ובתשובה להרמב"ן סי' נ"א כתוב שבעל העיטור שכתב אין כותבין פרוזבול משנכנסה שביעית גירסא משובשת מזדמנה לו בתוספתא בפ' בתרא דשביעית אך לפי הגירסא האמיתית כיון שהשביעית אינה משמטת אלא בסוף כל זמן שהוא נוגה מוסר שטרותיו לב"ד וכו' עוד אח"כ בדקתי אחר פי' המשניות לרבי' שמשון ז"ל שגם הוא הביא התוספתא כנוסחא שכתבתי עכ"ל וכן כתוב בתשו' הרשב"א וכן המנהג פשוט בארץ ישראל וסביבותיה לכתוב פרוזבול בערב ראש השנה של מוצאי שביעית וכן כתב מורי הרב הגדול הר"י בירב ז"ל: **לג** **פרוזבול** המאוחר וכו' משנה פ' בתרא דשביעית **לד** **אמר רב** נחמן נאמן אדם וכו' פרק השולח (דל"ז) ויהיב התם טעמא דכיון דתקינו רבנן פרוזבול לא שביק היתרא ואכיל איסורא · וכתב הרא"ש והיה אומר רבינו תם דמהאי טעמא נאמן אפי' שלא בשבועה וכ"כ הרשב"א ז' בתשובה וכתב דאיפשר דאף חרם התם אינו מחרים דכיון שנהגו הכל להתנות על מנת שלא ישמיטנו בשביעית כולהו מפרשן ליה ועיין בתשו' אחרת שכתבתי בסמוך · ואמרינן תו בגמרא כי אתו לקמיה דרב אמר מידי פרוזבול היה לך ואבד כגון זה פתח פיך לאלם הוא תנן וכן בעל חוב שהוציא שטר חוב ואין עמו פרוזבול הרי אנו לא ידענו תנאי היה דתניא המוציא שטר חוב צריך שיהיה עמו פרוזבול דברי ר' אליעזר וחכמים אומרים אינו צריך וכתב הרא"ש והרי"ף ז"ל לא הביא כל זה ומתניתין דוכן בעל חוב שהוציא שטר חוב כתבה במקומה בשבועות משמע דסתמ' דמתניתין כר' אליעזר דהלכתא כותיה מיהו נהגו העולם כרב וכן מסתברא דכיון דאמוראי עבדי עובדא כחכמים דבדיקא יש לסמוך על זה עכ"ל · והר"ן כתב כהרא"ש ותמה על הרי"ף ודעת הרמב"ם פ"ט משמטה כדעת הרא"ש והר"ן וכן דעת הרשב"א ז' בתשובה: **יא** **כתב** בעל התרומות שעל דברי הרמב"ם שכ' שאם תובעו מלוה על פה וטען הלוה פרוזבול שזה קודם שהלואה נעשה והמלוה טוען לא כי אלא אחר ההלואה נעשה התובע נאמן במגו דפרוזבול היה לי ואבד הכא דלא אמרינן מגו לאפוקי ממונא וי"ל דשאני הכא דמסייע לתובע חזקה דלא שביק היתרא ואכל איסורא עכ"ל: **כתב** בעל התרומות איכא מאן דאמר דבכל מקום שנאמן התובע משתבע היסת ושקיל עד כאן לשונו : **וכן** אם אמר המלוה וכו' כך כתב הרמב"ם בפרק הנזכר והר"ן בשם הרמב"ם וכתב בנ"י כ"ז ובזמן הזה שאין אדם נאמן לומר פרוזבול היה לי כמו שיתבאר נראה דנאמן בתנאי והעולה מדבריו עליו הראיה אבל הרשב"א כתב בשם הרמב"ן ואפילו בשת"ל אין כותבין פרוזבול כשואל נאמן לומר על מנת שלא תשמיטנו בשביעית הלואתי שהטענה עלומה כדי להאמינה דכיון דאיכא תקנתא לא שביק היתרא ואכיל איסור' השתא בפרוזבול נאמן דאיכא למימר דלא איזדקיקו ליה בי דינא בכך טענה לא מסימן **יב** כן כתוב בתשובות להרמב"ן סימן רכ"ו וזה לשונו אפילו עכשיו שאין הכל מורגלי' בפרוזבול ולא יודעי' אותו נאמן לומ' תנאי היה בינינו שלא תשמיטנו בשביעית משום טעמא גופיה דרב דלא שביק היתרא ואכיל איסורא ולא עוד אלא דכל כגון זה פותחין לו למלוה ואומרים לו כלום תנאי היה לך עמו שלא תשמיטנו בשביעית דכגון זה פתח פיך לאלם הוא וכיון שכן נאמן אפילו שלא בשבועה עד כאן לשונו : וכתב הריב"ש בסימן תנ"א דלד"ה טענינן ליתמי דילמא התנה בשעת הלואה על מנת שלא תשמיטנו בשביעי' : **כט** **וכתב** הרשב"א בתשובה שאם יצא מב"ד ולא טען פרוזבול היה לי או תנאי היה לי שלא ישמיטנו בשביעית וגם הב"ד לא פתחו לו בכך ופסקו הדין שמשמט והוא שתק עם שתיקתו

למכתב פרוזבול אבל באתרא דלא נהיגי למכתב פרוזבול לא מהימ' וא"א הרא"ש ז"ל הביא בפסקיו דברי ר"ת שכ' שנאמן בלא שבועה ולא חילק בו ובתשובת שאלה כ' ומה ששאל' אם נאמן לומר פרוזבול היה לי ואבד האמת שכתבו רבותינו שנאמן אפי' בלא שבועה ואני לא סמכתי מעולם על זה משום דלא שכיחי האידנא כותבי פרוזבול וגם אין איסור לשמיטת כספים ידוע להמון העם ולא מחזיקין ליה איסורא ולהדורי בתר היתירא ולכתוב פרוזבול וכשהיה בא לפני א' וטוען פרוזבול היה לי ואבד הייתי שואלו מהו פרוזבול ולמה כתבת אותו ומי הוא שכתבו לך עד שהי' נתפ' בשקרו ומעולם לא זכה לפני אדם באשכנז בטענה זו: **לה** המחזיר חוב שעבר עליו שביעית צריך שיאמר לו המלו' משמט אני ואם אמר לו הלוה אעפ"כ אני רוצ' ליתנו לך יכול לקבלו מיד וא"צ לסרב יותר: **לו** ולא עוד אלא שיכול להיות עינו תלויות בו אולי יאמר אעפ"כ שיקבלו מידו ומיהו צריך שיאמר לו לא בחובי אני נותן לך אלא במתנה אני נותן לך: **לז** שט"ח שעבר עליו שביעית ולא נכתב עליו פרוזבול הוא' ונמח' שעבודו של שטר ניפושל שטר של לוה הו' ומוציאין אותו מהמלוה להחזירו ללו': **לח** המוכר שט"ח לחבירו ועבר עליו שמטה לאחר המכירה אין הלוקח חוזר על המוכר שהרי הלוקח פשע בעצמו שלא עשה פרוזביל: **לט** אבל אם כבר עבר עליו שמיטה כשמכרו טוענין ללוקח שהמוכר שמכרו הי' לו פרוזבול ואבד שכל מה שיכול מוכר לטעון טוענין ללוק' ואם הוד' המוכ' שלא היה לו פרוזבול אם אין למוכר נכסים אינו נאמן שאין אדם נאמן בהודאתו לחוב לאחרים ואם יש למוכר נכסים נאמן המוכר לחוב לעצמו ומשלם ללוקח שהרי הטעהו שמכר לו שטר שנמחל שיעבודו בחזקה שהוא קיים:

הלכות שטרות הנעשים בערכאות של גוים

סח שטרי א מקח וממכר ושטרי הלואות שנעשו בערכאו' של גוים ועדי גוי' חתומים עליהם כשרים **ב** ואם לא ידעו ישראל לקרותו נותנו לשני גוים לקרותו זה שלא בפני זה וסומך עליהם **ג** וכת' הרמב"ם ז"ל צריך שיתן

רלובן לפרוע לו בכח סאלר ואח"כ נכנס' השמט' מי כימא שתשמיטנו שביעית או לא: **תשובה** מסתברא שאם נתן לו הגוי רשותו בשטר כדרך שעושים הגוים לכל ערב שפורע ומוסרים לו שטר החוב אינו משמט שזה אינו בא מכח קבלנותו אלא מכח שטרו של גוי שמכרו לו ואין הגוי בתורת שביעית והבא מחמת גוי דינו כגוי ואם פרע קבלן זה לגוי ובא מכח שטר חוב שעשה לו שמעון שלוה ה"ז משמט דתכף שפרע זה קבלנותו נתחייב לו שמעון מחמת מה שנתחייב לו בשטר שחייב עצמו לו ולא עוד אלא אפי' לא כתב לו שטר חוב אפ"ה כל שפרע שמתחלת נתחייב לו מחמת שפרע ממון מלוה עליו וחזר עליו כמלוה ולאו דוקא קבלן אלא אפי' ערב נ"כ הוא משמט' לפי שמשעה שפרע חזר על הלוה כמלוה וחייב לערב ונעשה לו כמלוה ע"ם ומשמט עכ"ל: **לה המחזיר** חוב וכו' משנה פרק בתרא דשביעית ושלהי בפרק השולח (דלז) ואיתמר עלה אמר רבא ותלי ליה ופרש"י אם היה רוצה להחזיר לו יתלנו על עץ אם נברש ידו עד דא"ל אעפ"כ וכתב הרא"ש ולא נהירא דא"כ בטלת תורת שמטה ונראה לפרש ותלי ליה כלומר יהיו עיניו תלויות יותר ומנסה עד שיאמר כדתנן מפרש בירושלמי גבי הא דתניא ולריך לומר משמע אני אמר רב הונא אמר רב אומר לו בפיו והיינו שהוטה לקבל וכן פירש בערוך וכן כתב הרמב"ם בפרק הנזכר: ומיהו לריך שיאמר וכולו כן מפורש בהשולח: **לז שטר** חוב שעבר עליו שביעית וכו' כן כתב בעה"ת בשער מ"ם וכתב שכן הסכים הרמב"ן ז"ל וכ"כ הרא"ש בתשובה כלל ע"ח בשם הרמב"ן: **לח המוכר** שטר לחבירו וכו' עד סוף הסי' כן דעת בעה"ת בשער מ"ס: **סח שטרי** מקח וממכר וכו' פ"ק דגיטין (דף י') תנן כל השטרות העולים בערכאות של גוים כשרים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים ובגמ' קא פסיק ותני ל"ש עבר ול"ש מתנ' בשלמא מכר מדיהיב זוזי קמייהו קנה ושטרא ראיה בעלמא הוא ואי למן דיהיב זוזי קמייהו לא הוי מרעי נפשייהו וכתבי ליה שטרא אלא מתנה במאי קני ליה בהאי שטרא הא שטרא חספא בעלמא הוא אמר שמואל דינא דמלכותא דינא ואי בעית אימא תני חוץ מגיטי נשים עוד שם רבי"ל סבר לאכשורי בכיעופייא דארמאי א"ל לפרש ערכאות תנן וכתב הרי"ף ודוקא ערכאות דלא מקבלי שוחדא ובפ"ב דגטין רב פפא כי הוה אתו שטרא פרסאה קמיה מקרי ליה לשני גוים זה שלא בפני זה וכ"ל כמסיח לפי תומו ומגבי ביה ממשעבדי וים גורסין מבני חרי וכתב ה"ה פ"כ"ז מהלוה ולוה

גורסין ומגבי ביה ממשעבדי וכדקי"ל דהמוכר שדהו בעדים גובה מנכסים משועבדים והרמב"ם סובר שכיון שעיקר השעבוד הוא מחמת קבלת המעות לענין טעם פרעתי יכול לומר שטרך בידי מאי בעי והוא ז"ל גורס וגבי ביה מבני חרי ובשטרי הלואה הוא לפי גירסא זו נסברא דאי בשטרי מכר לא גרע ממוכר שדהו בעדים שגובה ממשועבדים עכ"ל ודעת הרא"ד בהשגות כדעת רבותיו של הרמב"ם ולענין הלכה נקטינן כהרמב"ם דהא העיטור והרמב"ן והרשב"א והרא"ש והר"ן סברי כוותיה בהא: **כתב** הרשב"א כל שטרות מקח וממכר והודאות והלואות וכו' העולות בערכאות הגוים לפי דעתי ולפי דעת רבותי ג"כ כולם כשרים מן הדין לפי שכל שטר שאינו אלא לראיה ולדעת אמיתת הענין סומכים בעדות של ערכאות הגוים משום דחזקה לא מרעי נפשייהו ולולי שהיו שם כשמכר זה לחבירו מעות לא היו כותבין כן וכדמשמע בפרק קמא דגיטין דלא קשיא ליה אלא שטר מתנה וכיוצא בו שהוא עשוי לקנים בלבד ואם כן אף אנו נאמר שאם לא הודה המלוה שקבל המעות או שנפרע ונודה בפני הערכאות פוסלין עצמן להעיד שקר ולקבל שוחד ועוד אנו מקובלים שבשטרי הלואה העולים בערכאות של גוים גובין ממשעבדי דכל שעולין בערכאות קול יוצא עליהם דגרסינן בפר' ב' דגטין רב פפא כי הוה אתי לקמיה שטרא פרסאה וכו' ומגבי ביה ממשעבדי וזו הגירסא מצאנו בכל ספרינו ועליה הסכימו כמה מחכמי ישראל וגם הרי"ף כתבה בהלכות אלא שהוסיף וכתב כ"א מבני חרי והם כולן שכתבתי אלא כדברי הרמב"ם ז"ל אלא מה שנראה בעיני וקבלתי מרבותי כ"ל אני כותב לכם וכ"ש במקום שיש מנהג שבכלל דברים אלו של ממונות הולכין אחר המנהג וכדגרסינן בפרק איזהו נשך גבי שמי ג' שיהומתא קי"א עכ"ל:

ב ומ"ש רבינו ואם לא ידעו ישראל לקרותו וכו' הוא עובדא דרב פפא פרק ב' דגטין (דיט):

ג וכתב הרמב"ם לריך שיתן המעות בפניהם וכו' בפרק כ"ז מהלכות מלוה ולוה והוא לשון הגמרא דאי לאו דיהיב זוזי קמייהו והטעם לפי שבהשך הוא קונה ואין הודאתו בפניהם הודאה ומ"ש ואינו גובה אלא מבני חרי כבר נתבאר בסמוך שיש גורסין כן ומ"ש ולריכים עידי ישראל שיעידו וכו' הוא ממה שכתב הרי"ף ודוקא ערכאות דלא מקבלי שוחדא ומפרש הרמב"ם שידועו' שאינן מקבלות

מקבלות שוחד והר"אש נסתפק בזה דקאמר ודוקא ערכאות דלא מקבלי שוחדא פי' אתא למימר דבעינן דידיע לן דהאי לא מקבלי שוחדא או אתא לאשמועי' דסתם ערכאות לא מקבלי שוחדא והעלה דמסתבר דסתם ערכאות לא מקבלי שוחדא והר"מ בפסקיו כתב דברי הרמב"ם וכתב עליה' ונ"ל דגלי יעיד על זה וכו' ולפי האמת אין זו קושי' לא לדברי הרמב"ם ולא לדברי הרא"ש דאיכא למימר אין הכי נמי דסתם גוים מקבלי שוחדא מיהו כל היכא דהוו דייני ואזלי ולא אשתכח עלייהו רשות' לא מפקי' לכן מחזק' הסברא אלא בראיה:

וכיון שנעשה בפניהם וכו' פ"ק דגטין (דף י') אמר דבא הפי שטרא פרסאה דמסרים ניהלי' באפי סהדי ישראל מגבינן ביה מנכסי חרי פרש"י ומתני עליו פרסיי' וכתב הרא"ש דרש"י לטעמיה דפיר' לעיל לא הוזכרו לפסול אלא בזמן שנעשו בהדיוט מפני דלא קפיד אמורועי נפשייהו משמע דלא פסיל אלא דומיא דערכאות בלא עידי מסירה אבל בעידי ונמסרים כשרים לגבות מנכסי חרי ושטרות העולים בערכאו' שעילו בלא עידי מסיר' ישראלי' גבי משעבדי והכי איתא לקמן בפ"ב כי הוה אתי לקמיה שטרא פרסאה דעביד בערכאות של גוים מקרי ליה לב' גוי' וכו' ומגבי ביה ממשעבדי ופרש"י משום דאית ליה קלא כשחותמי' עליו ערכאות דשטר' פרסאה דגעי' דגבי מנכסי חרי עיידי דחתומים עליו הדיוטות דלית ליה קלא ונפר"י שפוסל שטרי הדיוטו' אף בעידי מסיר' ע"כ הכא מיירי דחתימי עליו ערכאו' וקמ"ל דלע"ג דמסרי' ניהלי' באפי' סהדי ישראל לא מגבינן ביה ממשעבדי ולקמן בפ' ב' גרסי' ומגבינן ביה מנכסי חרי וכן מסתב' דמשמע בשמעתין דאין חילוק בין ערכאו' להדיוטות אלא דהדיוטות מרעי נפשייהו וערכאות לא מרעי נפשייהו ולא נטרינן קלא דדוקא עידי ישר' הוא דמפקי לקלא ועוד דלא מסתבר ככל שיכשיר ר"ע בשטרי הדיוטות בלא עידי מסירה ואם כן רבנן פסלי אף בעידי מסירה ומיהו סוגיא דשמעתין משמע כפירוש רש"י דנפר"י הכ"ל הוי שטרא פרסאה אף על גב דמסרים ניהלים באפי סהדי ישראל לא מגבי' ביה ממשעבדי ועוד אי בשטרי ערכאות איירי לא הוה ליה נרבא למימר מיערא באפי' נפשיה אלא ה"ל לפרושי מתניתין דשטרי ערכאו' דמא' במתני' דכשרי' דוקא למיגבא מנכסי חרי אבל למיגבא ממשעבדי לא אפי' מסרי ניהליה באפי' סהדי ישראל וכן מצאתי בירושלמי מר בר יעקב בר אחא [י] קול יוצא לערכאות אלמא משמע דגובה ממשעבדי וכן עיקר עכ"ל ועוד העלה כן בכותו פ' עכנו לקמן בדרך מסקנא: א כתב הרשב"א' בתשוב' שטר העולה בעש"ג קי"ל דמגבי ביה אפי' ממשעבדי ל"ש מתו עליו אחד או תרי ונמקומו' הכלנו שהערכי' מעמיד נער במקומו לכתוב והוא אינו יודע ואע"פ מקיים שטר זה שכתב הנער לא חיישי' כלל דסמכי' אחזק' דלא מרעי נפשייהו ולא הוא מקיים לנו כלל אי נמי דק"ל מקולא ביה דלא הוא מפקר ביה לעולם: [יא] וכתב עוד הרשב"א ב בתשו' ספר הערכי כשטר הערכי שאין עיקר הענין אלא מפני נאמנותו של הערכי א"כ ספרו כשטרו שגם הוא לא היה כותב בספרו אלא א"כ היה אמת דלא מרעי נפשיה וכל מה שהערכי מודה כתוב בספרו עליו הוא סומך לכתוב בשטר א"כ אין לחלק בין ספרו לשטרו עכ"ל י"ג וכ' עוד על שאלה בשם הערכי שהג' עליו שהקולמוס על זכותו של זה אינו' אני כי שני מחקין יש במה שמוחק הערכי מ"ם בספרו שאח' שכתב ולא בא לידי גמר והשני שמוחק להודי' שכבר נכתב ונחתם וניתן לבעליו כדי שלא יכתוב ב' שטרות על שדה א' אף על הגונה א' ואלו שבמקומינו נהגו להעביר הקולמוס כעין שלשלת על אותו שלא בא לידי גמר ועל האחר שבא לידי גמר ונכתב ונחתם וניתן לבעליו מעביר עליו קולמוס העבר' פשוטה ומקלחן כתוב בזה נחתם ויצא למכר ממקום במה שנהגו להעביר את הקולמוס שתי ועירב ירא' ענין שמחק השני שאמרתי [יב] שבא אלא שניתן לבעליו ומ"מ עדיין במקומי' עומד במה שאמרתי שאין • כל ענין השטרות העולות בעש"ג כשרים אלא מפני שנאמן הערכי אצלנו מפני דלא מרע נפשיה א"כ כל מה שכתו' בספרו אנו מחזיקין שכן היה האמת ולפי' אף על פי שאינך עושה דין ע"פ ספרו להוצי' וכמו שאין אנו כותבין שני שטרות על שדה אחד בשטרי מכר ובשטרי הלואה משום שמא יגבה ויחזור ויגבה מ"מ לאוקומי שופין דין שאין אנו צריכין כאן אלא לדעת שמעון זה שמחזיק בקרקע מחמת שניתן או נמכר אותו קרקע לבית דאובן ולוי בעלה שהוא בא מכחם אם הוא אמת שכן היה כדי שלא יוציאנו מחזקתו והאמת מתברר מתוך ספרו של הערכי וזו הנ"ל בזה בלי

ספק עוד אבי או' דפעמים דבין ומוליאין ע"פ ספרו כל שאין שם חשש פרעון כילד שאומר לחבירו מנה לי בידך וזה אומר אין לך בידי כלום ועדי' מעידים שלוה נותנה שבל שאו' לא לויתי כאומר לא פרעתי וכשבאו עדים ואמרו שלוה ה"ז הוחזק כפרן ושפי' אמרו שעדי' שלוה ופרע נותנה שבל כדאית' בפ' שבועת הדיינים לפי שהעדים מעידים שלוה ומעידים עליו והו' מודה אלא פרע ונאמן על עצמו יותר מק' עדים וספר הערכי נאמן אצלנו כעדים עכ"ל: ד

שיתן המעו' [ז] בפניהם ושיהא כתוב בו בפנינו מנה פלו' לפלו' כך וכך דמי מקח או מעו' החוב ואינו גובה בו אלא מבני חרי וכ' עוד וצריכי' עדי' ישראל שיעידו על אלו הגוי' שהם עדי השטר ועל זה השופט שקיי' עדותן שאינן [ס] ידועי' בקבלת שוחד ואם חסר דבר מזה הרי הוא כחרס ויראה מדבריו שהו' מפ' שעדי גוים' החתומי' על השטר וערכאות שהוא דיין ממונה ע"פ המלך מקיים אותם וכן פי' הר"מה וכ' והוא דמיתחזקי בהימנותא דלא מצלי דינ' ולא מתנפו לברנש ולא מקבלי שוחדא ואף לא מקבלי סהדי אא"כ איתחזק להו בהימנותא והך חזקה הוא דהוחזקו בה כגון דהוו דייני ואזלי ולא אישתכח עליהם רישתא דלא יכילנ' לאפוקינהו מסתמ' מחזקה דלא מקבלי שוחדא אלא בראיה וכתב נ"כ דלא גבי בה אלא מבני חרי וכ"כ הראב"ד וכתב א"א הרא"ש ז"ל ולא נהיר"לי דמי יעיד על זה והא סתם גוי' מקבלי שוח' הם אלא דסת' ערכאות לא מקבלי שוחד [י] וכיון שנעשה בפניה' גובין בו אפילו ממשעבדי בלא עד' מסיר' ישראל ופי' הוא ערכאות היינו שאין העדים חותמין השטר עד שיבאו בעלי הדבר בפני הערכאות ויראו וידעו הערכאות אמתת הדבר ואז יתנו הם רשות לעדים לחתום ונגמר כל הדבר לפני הערכאות [ס] ויכירו וידעו הערכאות שאנו סומכין עליהם דאי לא יהבי וחזי קמייהו לא הוי מרעי נפשייהו לצוות לחתום ואפי' כי נפק עלייהו קלא דמקבלי שוחד' לאצלויי דינא לעדו' שקר לא הוו מרעי נפשייהו ע"כ ירא' מדבריו שא"צ שיהא כתוב בו שראו נתינת המעות אלא שאנו סומכין עליהם שודאי ראו: ד ולדברי הכל אלו השטרות שכותבין הסופרים אין להם דין ערכאות אע"פ שהם ממוני' מפי השופטים כיון שאין נעשין בפני השופטי' ה ואם לא נעשו (א) בערכאו' אפי' נעשו במקום הקיבוץ שלהם פסול אפי' נמסר בפני עדי ישראל כיון שעדי גוים החתומים ואינם ערכאות הוה ליה כמזוייף מתוכו וחספא בעלמ' הוא אבל אם אין עדי גוים החתומים בו ונמסר בפני עדי ישראל כשר לגבות בו מבני חרי' וכיתמי' ואינו יכול לומר פרעתי והוא שידעו עדי' מסירה לקרותו ויהא עשוי כהלכתו בכל ענינים שיהא נכתב על דבר [יא] שאינו מזוייף והחזירו בו מעניינו בשטה אחרונה והרמב"ם כתב שאם נעשה בהדיוטות ועדי גוים חתומי' בו ומסרן בפני עדי ישרא' גובין בו מבני חרי וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה: ו אבל שטרי

וכתוב בתשובות להרמב"ן סי' ע"א מה שאלת על מה שנהגו בערכאות והלא כופר בו אם הערכי נאמן להעיד או לריך שני עדים כשרי' דעתי נוטה שהערכי בעצמו נאמן להעיד שהוא כתבו וכן כתב בתשו' הרשב"א סי' תתקס"ו: ומ"ש רבינו ופי' הוא ערכאות וכו' כך כתב גבי דינא דמלכות' דינא: ומ"ש רבי' ירא' מדבריו וכו' אינו מוכרח שנ"פ הר"א' ויראו וידעו אמיתת הדבר אפשר לפרשו דה"ק בהדיוטו' אע"פ שכתוב שראו נתינת המעות לא מהימני דדילמא קבלו שוחד לכתוב כן אבל ערכאו' כיון שכתוב בשטר שראו העדים נתינ' המעו' והערכאו' צוו לעדים לחתום קושט' קאמרי שהעדי' ראו נתינת המעות אבל אם אין כתוב בשטר שראו נתינת המעות אלא שהודה פלוני בפניה' שחייב לפלוני מנה [יג] ואין הודאתו בפניהם הודאה שכיון שאין שם עדים כשרים ה"ל כאילו הודה לו בינו לבינו: ה ואם לא נעשו בערכאות וכו' הינו מה שכתבתי בסמוך שכר רבינא לאכשורי בהיוצאים דפרעתי וכולו: אפילו נמסר בפני עדי ישראל וכולו על מימרא דרבא שכתבתי בסמוך הני שטרא פרסאה וכו' כת' הרא"ש וכן נ"ל לפרש דהאי שטרא פרסאה מיירי שאין חתומים עליו עדים דאי חתימי עליו עדי גוים היכא גבי בעידי מסירה ישראל אפילו מנכי חרי והא מודה רבי אלעזר במזוייף מתוכו דילמא אתי למימסר קמייהו: ומה שכתב רבינו והוא שידעו עידי מסירה לקרותו וכו' כך מפורש שם בגמרא דבעיך אמאי דאמר רבא שטרא פרסאה כשר וגובה מבני חרי והא לא ידעי למיקרי בדידעי והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף וליכא בדאפיקן והא בעינן שיחזור מענייני של שטר בשט' אחרונה בתמיכה' ה וכתב הרא"ש ז"ל דבכל הני עיכובי שייך במתני' בשטרות העולים בעש"ג דבעינן כתב שאינו יכול להזדייף ושיחזור בשטה אחרונה מענין השטר והא דלא קבע ליה רב אשי במתני' משום דלא שייכי כל הני עיכובי במתני' וכתב הר"ן שאפשר לדברי האומרי' דבשטרי ישראל בשלא שחזיר בשטה אחרו' מעניינו של שטר לא מיפסלי שטר בהכי אלא שאין למדין משטה אחרונה לפי שהעדים מרחיקי' שטה אחת ונסכתב בשטרי גוים כיון דמרחקי טובא א"א ללמוד ממה שכל שטרי איתפסר שהוסיף כמה שיבין אלא א"כ היה מעניינו של שטר בשטה אחרונה שכר בסוף שטר ואם כתב בו מה' ולמעה כלום מוספין עכ"ל: והרמב"ם כתב שאם נעש' בהדיוטו' וכו' ז"ל בפ' שנזכר שטר שעידיו גוים שמסרו הלוה ליד המלוה או המוכר ליד הלוקח בפני שני עדים ישראל אע"פ שאינו עשוי בערכאות ואין בו כל הדברים שמניכי הרי זה גובה מבני חורין והוא שיהיו העדי' שנמסר בפניהם יודעי' לקרותו וקראוהו כשמסרו בפניה' ויהיה כתיקון שטר ישראל שאינו יכול להזדייף ולא להוסיף ולא לגרוע ולמה לא יגבה בו מן המשועבדין מפני שאין לו קול עכ"ל וטעמו מפני שהוא [מפרש] מימרא דרבא הני שטרא פרסאה וכו' והתנו בגמ' שלא יהא יכול להזדייף ושיחזור מעניינו של שטר בשטה אחרונה הינו דוקא בשטר שאינו עשוי בערכאות אבל כשהוא' עשוי בערכאות א"ל שיהי' כתיקון שטרי ישראל ולדידי' הינו שלא קבע רב אשי הני עיכובי במתני' כך כתב ה"ה שנראה מדברי הרמב"ם וככך דעת בעל העיטור אבל יש מלריכין כן אפי' בערכאו' וזה דעת הרמב"ן והרשב"א ובתרומותינו אף על פי שמרחיקין אותה הערכי מן השטר יותר משטה אחת כבר ניכר קיום השטר שלהם ודי בכך ואין חוששין שמא יגזת השטר ויחזור ויכתוב שטר אחר שהרי יש להם דבר שעומד אצל הערכאי זכל השנוייף מירתת לזיופי שמא יגלה זיופו על ידי מה שהוא ביד הערכי עכ"ל (עיין בתשו' הרשב"א סי' תתק"פב ותתקפ"ו) אבל שטרי מתנה וכולו * כך כתב בתקנ' בסי' זה: ומ"ש כגון שדי נתונה לך שעיקר הקנין נעשה על ידי השטר וכו' כן משמע מסוגיא דליישנא דגמ' (דו) דקאמר אלא מתנה במאי קני לה בהאי שטרא הא שטרא חספא בעלמא הוא וכן

* נ"ב תרלא מסו' קאי אכי בשטר מקח וממכר וכו' כשרים והא שיהם דברי הרמב"ם בפ' שנזכר וגם הוא נמשך לח"ם לעיל בסמוך והרמב"ם כת' שאם נעשה בהדיוטות וכו' אלא שהביא בא"ח ז"ל בתב בשגגה הראשונה והטעם שבעלי השטר אינם בגנם נמצא:

סח (א) כי נאמר פ"ק דגיטין שטר של אמירה גיה שמנהגם בידי גוים ונא לפני ערכאו' והא"כ דנו הערכאו' של אותו שטר והעמידו הקונה בנים אינו בלום תהיר השטר לא נעשה בערכאות הספה נשנאי הוא תא"ם פרנו הס"ב של פור עכ"ל:

* ג"ה ולענין הלכה נקטינן כהרמב"ם דפונין דעבאת ברבי שמואל כוותיה ועוד דהרמב"ם כוותיה והכא דגבי הרי"ף כוותיה:

סרע"י אלא מתנ' דע"י השטר הוא קונה אות' במסירת השטר היכי מיקרי' הסי ספרא הספא בעלמא הוא ע"כ ומשמע דאם קנה המתנ' בחזקה או בקנין סודר ולא בשטר או אם היה' מתנת ש"מ דדברין ככתובי' וכמסורים דמו דבכל הכי אין השטר אלא לראיה כמו שטר מכר כשר אבל קשה דא"כ שטרי מחילות מאי איכא כשרות הא אפי' אם מחל לו בלא עדים מהני דלא איברו שטרי אלא לשקרי והשטר אינו בא אלא לראי' (ג) *ו ונראה לי

בו סמון לשטר קודם חותם הערכי ואם אמר לו בשעת הקנין קני הוא וכל שעבודו אימשר אדי לו בכך לפי שהקנין במקו' כתיבה עומד וכן דעת ר"ת אבל הר"ן מיגלא כתב שלא קנה אלא בכתיבה ממש וכמו שכתב בפי' גט פשוט ונם מורי ה"ר יונה הודה לדבריו ואם עדים חתומים אף שטר כשר דבכל גוון וכשר עכ"ל וכתוב'

שטרי מתנות כגון שדי נתונה לך שעיקר הקנין נעש' ע"י השט' והם החתומים בו וכן שטרי הודאו' שפלו' הודה לפלו' שהוא חייב לו או שטרי מחילות או פשרות שנעשו בערכאותם אינו כלום אפי' אם נמסרו בפני עידי ישראל ׃ וכתב א"א הרא"ש ז"ל אם (ג) הנהיג המלך שלא יעשה שום שטר אלא בפני הערכאות אז היו כל שטרות הנעשים בערכאו' כשרים אפי' שטרי מתנות והודאות משום דינא דמלכות' אבל כיון דהאידנא ליכא דינא דמלכותא שיהו כל השטרות נעשין בערכאו' הני שטרי מתנו' הנעשים בערכאות יהן חספא בעלמ' הן אפי' אם נמסרו בפני עדי ישרא' ז אבל אם הנותן הקנ' למקב' בקנין סודר וכתבו הערכאו' שבפניהם הקנ' נותן למקבל בקנין סודר השטר כשר דלראי' בעלמ' הוא אע"ג דקנין סודר לא מהני ליה בדיני גוים וכיון דבעלי הדבר ישראל מהני ערותן דכל מילי דאיתעבד קמייהו לא מרעו נפשייהו לאסהודי שיקרא ע"כ והרמ"ה כתב דשטר מכר והלואה שנעשה בהדיוטות או שטרי הודאות שנעשה בין בערכאו' בין בהדיוטות אם נמסרו בפני עדי ישראל דידעי למיקרייהו ומכירין השטר ומעידין שקראו אותו השטר בשע' שנמסר לפניהם ולא נשתנה בו שום דבר והו' עשוי כהלכתו ככל תקין השטרו' ועדי החתומי' בו שמות מובהקין שאין ישראל קורין בשמן או במקום שאין ישראל רגילין לחתום כלל בשטרות אז הם כשרים לגבות בו מבני חרי כדין שטרי מכר העולים בערכאו' ואם חסר דבר אחד מכל זה פסולים דחספא בעלמא נינהו וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא הראשונה ח כתב הרמ"בן שטרו' העשויין בנטורין של מ"כות פירוש על ידי סופרי המלך ואפי' אין עדים החותמים בו אלא אחד ממונה על פי המלך כשר ולא מן הדין אלא משום דינא דמלכותא וגובין בו מן המשועבדין דקלא אית להו ואם חסר בו דרך מדרכי ההקנא' כגון שלא הקנה מטלטלי אגב מקרקעי או שלא כתב דאיקני וכיוצא בו אין דנין בו לענין אותו דבר שחסר בו ואם הוא דבר הפוסלו כגון שנתן לו מעות בלא אגב או שטרות בלא מסירה וכתיבה קני לך איהו וכל שיעבודא דאית ביה פסולין לגמרי דלא עדיפי בערכאות מבסופרי ישרא' שאין דינין של מלכים אלא להכשיר שטרות שלהן ולעשות סופר שלהם נאמן כמאה עדים

עדי' שלנו אב' לענין דרבי הקנא' לא עדיפי (י) משטרו' שלנו שאף הגוי' במקומו' הרבה בדינין חלוקים דנין אותם וכשחסר להם דרך מהנימוסי' שלהן לפי דעתו של דיין פוסלין אותו וזה בורר לו דין ונימוס א' וזה בורר לו דין ונימוס א' כפי מחלוקת חכמיה' ומנה' מקומותיה' שאין המלכי' מקפידי' אלא בהכש' שטרו' שלהם

הלכות כתב ידו

סט מי א שלוה מחבירו ולא עשה לו שטר אלא כ' כתב ידו כגון שכתב אני הבא על החתום מודה שאני חייב לפלו' מנה וחתם למט' **ב** או שכ' בכתב יד אחר והוא חתום למטה ונתנו לו בינו לבינו היינו דתנן הוציא עליו כת' ידו גובה מבני חורין **ג** לפיכך אמרו חכמי' לא ליחתי' איניש אלא ארישא דמגילת' דילמא משכח איניש דלא מעלי וכתי' עליה מאי דבעי' ותנן הוציא עליו כת' ידו גובה מנכסים בני חורי' **ד** וכת' הרמ"בן ז"ל דה"ה נמי לא חתם למט' אלא כתב אני פלוני בר פלו' חייב לך כנ' אלא שבזה יש חילוק כשחת' למטה אפי' כל העליון כתב יד אח' גובה אבל כשחת' שמו למעל' צריך שיהא הכל כת"כ ידו דשמא חתים שמו בראש המגיל' ומצאו אחר וכתב תחתיו אבל כשהוא הכל כתב ידו תו ליכא למיחש לזיופא **ה** אפי' לא כתב שמו אלא שכת' אני חייב לפלו' כך וכך כיון שהוא כתב ידו: **ו** לפיכך הפיתקו' שהשותפין מוציאין זה על זה הואיל והוא כת"ידם אפי' אין בו חתימ' כלל אלא קבלתי ביום פלו' כך וכך גובין בו מבני חורין ואינו נאמן לו' להד"ם **ז** ואפי' אם נתקיים כ' ידו בב"ד דינו כמלוה על פה בעדי' ואינו גובה מהיורש' ומן הלקוחו' אלא ממנו אם הוא הוד' שלא פרע אבל אם טוען פרעתי נאמן ונשבע היסת ונפט' ואינו יכול לו' שטרך בידי מאי בעי שאינו חוש להניח בידו כיון שאינו שטר גמור והרמ"ה כתב נהי שאינו כשטר לגבות ממשועבדי' משו' דלית ליה קלא אבל חשוב כשט לענין שאינו נאמן לומר פרעתי אבל רב אלפס כתב כסברא ראשונה וכן כ' א"א הרא"ש ז"ל ואם מודה לו

במקצת

בסקצ' נשבע לו שבוע' דאורייתא' שאין שטר זה שיעבוד קרקעות שהרי אין גובין בו אלא מבני חורין ח ואם הוא כופר ואומר שאינו כתב ידו אם נתקיים בב"ד או שערי' מעידי' שהו' כתב ידו הוחזק כפרן ומשלם ואם לאו נשבע היסת ונפטר ט ואם טוען ואומר אמת כי היא חתימתי אבל מעולם לא חתמתי על הוראת הלואה זו אלא שכתבתי וחתמתי שמי בסוף המגילה ואפשר שמצאה זה וכת' עליה או שטוען אמנה היתה הודאה זאת ביני לבינו אבל לא לויתי הלוא' זו מעולם הואיל ולא כופ' בחתימתו נאמן בהיסת במ"נו שאם היה רוצ' היה אומר פרעתי (ג) וכתב רב שרירא גאון מקיימין אותה על פי עדים שיעידו בב"ד שהוא כתב ידו אבל אם קיימוהו משני שטרות או משתי כתובות לא כיון דקיום שטרו' דרבנן היכא דאיתמ' איתמ' היכא דלא איתמר לא איתמר ונר' שאין לחלק (ו) בין קיום דהכא לשאר קיומים י (ס) ואם כתב בו נאמנת שהאמינו עליו ועל יורשיו ונתקיים בב"ד או שיש עדים שהוא כתב ידו שוב אינו נאמן לו' פרעתי שאילו פרעו לא היה מניחו בידו כיון שיש בו נאמנות יא וי"א אומרים שצריך שיקנה בקנין על הנאמנו' שאם לא כן אינו מועיל הנאמנות ובעל התרומו' כתב שאין צריך קנין וכ"נ יב ואם יש בו נאמנו' ואינו מקוי' וטען פרעתי כתב בעל העיטור שאינו נאמן שאין כאן מינו שנא' שיהא נאמן במינו שהי' אומר אינו כתב ידי שהרי דבריו סותרי' כתבו שהו' האמינו שלא יהא נאמן לומר פרוע ובעל התרומות כתב שהוא נאמן כיון שאין הכתב כלום אלא ע"י הודאתו שטוד' לו נאמן לומ' פרוע בשבוע' היסת שאין טענתו סותר' הודאתו בנאמנות שאפשר שהאמינו ואע"פ כן פרעו ולא תבע שטרו לפי שהיה בטוח בו כיון שאינו יכול לקיימו כי אם על פיו יג מי שהוציא כתב יד הלוה על יורשיו אע"פ שמודים שהוא כתב יד אביה' אנו טוענין להם שפרוע הוא וכתב בעל התרומות ונשבעין היסת שלא אמר להם אביהם שהוא חייב חוב זה ואם הוא תוך הזמן או שהודה החייב וצוה בחוליו שהוא חייב לו כך וכך בכתיבת ידו או שנדוהו ברי שיתן ומת בנדויו ולא נתן הוא' ומודים שהוא כת' יד אביהן או שהיה כתב יד אביהם יוצא ממקום אחר או שיש עדים שהוא כת' ידו גובין מהם ואם אין כתב ידו יוצא ממקום אחר וגם אין עדים שקיימוהו אע"פ שהוא תוך הזמן או שיש אחד מאלו הדרכי' אין גובין אותו דשב' מזוייף הוא יד ונשבעין היסת שאינו כתיב' יד אביהם

ע"כ"ל׳ אח"כ שמעתי שהרב המחבר חזר בו מתשובה זו בסוף ימיו: וכתב רב שרירא מקיימין אותו ע"פ עדים וכו׳ כך כתב בעל התרומות בשער י"ג בשם רב שרירא ואח"כ כתב בעל התרומות ומסתברא דחד דינא אית להו וכן הם דברי רבי׳ ועל מה שטען רב שרירא כיון דקיום שטרות דרבנן וכו׳ יש לתמוה דאדרבה כיון דמדאורייתא לא הוה בעי קיום ורבנן הוא דאצרכוה קיום יש להקל בו ואיפשר שהוא ז"ל היה מפרש דקיום שטרות דרבנן היינו לומר דמדאורייתא לא ה"ל כמי שסמך אסהדי דהשטר אלא דרבנן אמרו כמי שסמך עליהו וכן הם דברי הרמב"ם בפ"ג מהלכות עדות: י ואם כתבו באמנות וכו׳ כן כתב בעל התרומות בשער י"ג: יא ומ"ש וי"א שצריך שיקנה בקנין על האמנות וכו׳ ג"ז בשער הנזכ׳ והעלה ומסתברא דלא צריך קנין: יב ומ"ש ואם יש בו נאמנות ואינו מקיים וטוען פרעתי כתב בעל העיטור שאינו נאמן וכו׳: ובעל התרומות כתב שהוא נאמן וכולו בשער י"ג׳ וכתוב בתשובות להרמב"ן סימן נ"ז ...

שמסתפקים ביד חבירו: * כתב לו בכתב ידו וכו׳ כבר נתבאר סימן ל"ט טעם ב׳ הכתות ׳ והמרדכי בסוף פרק בתרא דהלכה כר׳ אלעזר אף בשטרו׳ והילכך כיון שמסרו בפני עדי׳ ה"ל שטר: כתב הרא"ש בתשובה כלל פ"ז שמעון שכתב שטר לראובן עליו ...

אביהם ע"כ ולא נהירא מה שכת׳ ונשבעין היסת שאינו כתב יד אביהם וגם מ"ש ונשבעין היסת שלא אמר להם אביהם וכו׳ שלא י מצינו שבועת יורשים אלא לגבות שטר שהניח להן אביהם אבל ליפטר אין צריכים שבועה וכן כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה ששאלת ראובן הוציא כתב יד שמעון על יורשיו שהוא חייב לו מנה והם אומרים אע"פ שהוא כתב יד אבינו שמא פרע הדין עם היורשין ואם היה אביהם קיים היה נשבע שפרע והיורשים פטורים בלא שבוע׳ שלא נתקנה שבוע׳ היסת אלא בין טוען לנטען אבל לא על היורשין והאי ונשבעין יורשין שבועה שלא פקדנו אבא היינו כשבאין לגבות בשטר שהניח להן אביהן אבל להחזיק מה שבידם אפי׳ שבועה לא בעו אלא מחרימין סתם במעמ׳ היורשי׳ שכל מי שיודע בממון זה אם פרוע שיודה ואם אינו פרוע שיעידו וגם היורשין יאמרו אם יודעים שאינו פרוע טו וגם השאלה שני׳ שראובן הוציא פסק דין על יורשי׳ שמעון שאביה׳ נתחייב לו שבועה על עסק תביעת ממון והם אומרים שמא נשבע או פרע לך היא בכלל תשובה זו כיון שאביהם לא היה חייב אלא שבועה הם פטורין אף בלא שבועה אלא מחרימין סתם במעמד היורשין כמפורש לעיל ע"כ יז כתב לו בכתב ידו ונתנו לו בפני עדים זהו שטר חוב גמור וגובה בו ממשעבדי׳ משעת מסירה דקיימא לן עדי מסיר׳ כרתי ואפי׳ אם לא היה כתב ידו היה לו דין שטר גמור אע"פ שפסק רב אלפס שאין הלכה כרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי אלא בגטין אבל לא בשאר שטרות ר"י פסק כרבי אלעזר אף בשאר שטרות וכן היא מסקנת אדוני אבי הר"אש ז"ל:

הלכות הלוואות

ע א אסור

אסור לאדם להלוות מעות לחבירו בלא עדים אפי׳ לתלמיד חכם אלא אם כן הלוהו על משכון ואם עושה עליו שטר הרי זה משובח ב אבל בעדים יכול להלוות וזהו שנקרא מלוה על פה כיון שאין בו קנין ואם יש בו קנין חשיב כמלוה בשטר כדפרי׳ לעיל: ג והמלוה את חבירו בעדים אין צריך לפורש בעדים

... סכ"כ הרא"ש בפ"ק דקידושין: וכ"כ רב ... הוא אדם יודע שאביהם לא פרע וכן כתב ... סימן ד׳ שבית לאות לדבר וכתב שכן היה דן ... דספר המשפטים סימן ז׳ בשם כמה גדולים ...

... במה שטוען ממני כסף ומלאתו לכפילה לא ... האפס פלס וכן נמי לגניבה לא חיישינן׳ ... ממם דאין אדם מתעסק וכותב להפסיד ... ק"מ שנתבע נהמנות היה לו כתיבת יד על ...

ע אסור א

לאדם להלוות וכו׳ ...

ד"מ

(א) והמרדכי בס' הפ"ם ולתוכום פירו לפת פרי"ף אבל לפ"ח ניד ראבי"ה הב"ל וכ"ב פ' אלו נפיעין דף ב"ל ע"א ול"ש גנים למיל היזון ל"ם דפ"ם: (ב) ובמ' המרדכי פ' שוחסין פ"ג דפ"ם דלאמן לומר אתלא לי אע"ג דמחילה שעוה גרוע הוא: (ג) ול"ש מנה ליה לרבינו לרשם כרמב"ם שאם באו עדים ואמרו לפרעם לא הוחזק כפרן לפא קאמר שאינו מפסיד אלא בשהכחשוהו אלו שהעדים שמתו או הלכו למ"ה ומבואר אם ישנן לעדים צריך לברר וכ"ש אם אמרו לפרעם דמפסיד וע"ג דמ"א השיא דינו דעת הרמב"ם וגם נראה דעת הרא"ש פרעתי פרקי פרי"ף ע"ש: ג"כ מדין וכו:

בעדים אלא נאמן לומר פרעתי' (ג) טען ואמר פרעתיך בפני פלו' ופל' אומרי' לו הבא אות' ויעידו שצריך לברר דבריו ומיהו אם א"א לו לבר' כגון שמתו העדים או שהלכו למ"ה ישבע היסת ויפטר ואם באו העדי' ואמרו להד"ם כ' הר"מה שהוחזק כפרן ואינו נאמן שוב לומר פרעתי' והא דאמרי' בפר' שבועת הדיינים מילתא דלא רמי עליה דאיניש לאו אדעתיה ולא הוחזק כפרן כשאמר פרעתיך בפני עדי' והכחישוהו כיון שלא היה צריך לפורעו בעדים היינו דוקא כשאומר דרך תימה ולא פרעתיך בפני פלו' ופלו' שאין משמע מדבריו שאו' אותו כלשון ודאי הלכך אע"פ שאמרו העדים להד"ם לא הוחזק כפרן אבל כשחתך דבריו ואמר פרעתיך בפני פלו' ופלוני אז צריך לברר דבריו והרז"ה חילק כשאמר שהזמינ' לעדו' אז צריך לברר דבריו והוחזק כפרן אם יכחישוהו אבל כשלא הזמינם לעדות א"צ לברר דבריו ורש"י כ' שא"צ לברר דבריו אלא כההיא דשבועת הדיינים כל מילתא דלא רמי אאיניש לאו אדעתיה וא"צ לברר דבריו וכן יראה מדעת רב אלפס וכ"כ הרמ"ב (ג) האו' לחבירו מנה לי בידך ואומר פרעתיך בפני פלו' ופלו' אומרים לו הביאם ותפטר כתו או הלכו למ"ה ישבע היסת שפרעו שאין אנו מצריכים להביאן אלא לברר דבריו להפטר אף משבועה שהמלוה לחבירו בעדים א"צ לפורעו בעדים ע"כ: ד אמר לו אל תפרעני אלא בעדים צריך לפרעו בעדים פרעו שלא בעדים אינו נאמן והמלוה גובה ממנו אפי בלא שבועה וכתב הרמב"ם בין שאמר לו בשעת הלואה אל תפרעני אלא בעדי' בין שאמר לו כן לאחר הלואה אין חילוק וצריך לפרע בעדי' וא"א הרא"ש ז"ל כ' אם כשאמ' לו אל תפרעני אלא בעדים קבל דבריו אז אין חילוק בין בשעת הלואה ובין שלא בשעת הלואה אבל אם לא השיב לו על דבריו אלא שתק

לסוג ואי אמר אשתבע לי משתבע כדין עלך דאפיק שטרא לחבריה ואמ' פריע' הוא דמשביעין ליה וכן עלאנו בתשובת הרא"ש וכ"כ בהלכתות דמי שיש בידו עדים וקנין דינו הוא למי שיש בידו שטר עכ"ל וכבר כתבתי כן בסי' ל"ט: (א) טען ואמר פרעתי' וכו' פ' גט פשוט (דקע) רב יצחק בר יוסף הוה מסיק זוזי בר' אבא אתא לקמיה דר' יצחק נפחא אמר פרעתיך בפני פלוני ופלו' א"ל רבי יצחק יבואו פלו' ופלו' ויעידו א"ל אטו לא מהימנא והא קי"ל המלוה את חבירו בעדים א"ל לפרעו בעדים. א"ל אנא בהכיא שמעתתא דאמר ה"ל דאמ' האומר לחבירו פרעתיך בפני פלו' ופלוני צריך שיבואו פלוני ופלו' ויעידו והאמ' רב גידל אמר רב הלכה כדברי רשב"ג ואף ר' לא אמר אלא לברר אבל כמי לברר קאמינא כלומר דאפלינו התם רשב"ג ור' במוכר שדה זו קניתיה ממך והרי שטר בידי וגם יש לי עידי חזקה דלרשב"ג בעידי חזקה לבדה סגי ואינו צריך להביא שטר· ולר' צריך להביא גם השטר וכתב הרא"ש ואף ר' לא אמר אלא לברר כלומר כיון שהבי' שטרו אומרי' לו ברר שטרך ואע"פ שיש עמו חזקה ואם א"א לו לברר כגון שמתו עידיו כדון בחזק' · ורשב"ג סבר א"צ לברר כלל אלא כדון בחזקה לבד ומשמע דוקא אם כשאר השרון ברור בעידות שעדים או שהלכו למ"ה אבל אם ישנן לעדים צריך לברר וכ"כ ר"ח שאם טען ואמר אבד שטרי אינו נאמן לרבי ובספר השקה כמי כתוב שאם לא הביא * שטר דבריו בטלים או שהביא ונמצא בטל נתבטל כמי החזקה והכי משמע פרק זה בורר שאם נמצאו קרובים או פסולי' לא בילר והרא"ש נרחם נירסא אחרת והגאונים גורסים כמו שכתבתי עכ"ל הרא"ש וכ' הר"ן פ' שבועת הדיינין והר"ח שאם באו עדי' ואמרו להד"מ אינו נאמן והתוספו' כתבו שם ובפר' שבועת הדייני' בשם ר"ת צריך לברר אמיתת הדברים כמו היכול ועל"ע אי לא משכח להו או אתו ואמרו להד"מ לא מפסיד וכן מוכח בירושלמי שהביא ר"ח הבא לידון בשטר ובחזקה רבי אומר נדון בשטר פי' שצריך לברר רשב"ג אומר נדון בחזקה בלא מעש' לפני רבי והורה כרשב"ג קשיא דר' אר' ל"ק רבי לא דרש אלא לעמוד על אמיתת הדבר · והר"ן פ' שבועת הדיינין כ' בשם הרשב"א דאסיקנא בפ' זה בורר דע"כ לא אמרינן צריך לברר אלא בכגון הבא לידון בשטר ובחזקה משום דחזק' מכח שטרא קא אתיא שאם נמצא השט' פסול אף חזקתו בטלה אבל בטוען פרעתיך בפני פלו' ופלו' טענת הפרעון אינה באה מכח העדים אלא מילתא יתירתא הוא דקאמ' הלכך אפי' באו עדים ואמרו להד"מ נאמן כדאסיקנא בשבועת הדיינין ואפי' ר' מוד' בהא ורבי יצחק נפחא ס"ל כמ"ד דהתם בפר' זה בורר דאפי' בהכי פליגי וכיון דאסיקנא דלא כוותיה בפ' זה בורר ובשבועת הדיינין ההוא דר"י נפחא אידחיא לה ולית' כלל ולכך לא כתבה הרי"ף ז"ל עכ"ל וכן העלה ה"ה פ"ו מטוען ונטען שכך עיקר הדבר ושכן דע' הרי"ף ולזה הסכימו הרמ"ה והרשב"א ז"ל ותמהני ממ"ש הרמב"ם הסכי' כן שלפי הנראה הרמ"ה רוח אחרת היתה עמו וכמ"ש בסמוך ובפ' זה בורר בהגהת אשירי מא"ז האומר פרעתיך בפני פלו' ופלו' א"ל שיבואו פלוני ופלו' ויעידו ולא עוד אלא אמרו אותו פלו' ופלו' להד"מ נשבע ופטור (וע"ל ריש סי' ע"ה) ולפרש"י האומר פרעתיך בפני פלו' ופלו' אין נאמן אפי' בשבועה עד שיבואו פלו' ופ' ויעידו עכ"ל: ואם באו עדים ואמרו להד"מ כ' הרמ"ה שהוחזק וכו' והא דאמרינן בפ' שבועת הדיינין מילתא דלא רמי עליה דאיניש וכו' כלומר דאיתא בפרק שבועת הדיינין (דמא) (והם תמצא כל דברי הטור עד סוף הסי') ההוא דאמר ליה לחברי הב לי ק' זוזי דמסיקנא בך אמר ליה ולא פרעתיך בפני פלוני ופלו' אתו פלו' ופלו' אמרו להד"מ סבר רב ששת למימר הוחזק כפרן א"ל רבא כל מילתא דלא רמי עליה דאיניש לאו אדעתיה ופרש"י כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש כגון זה שלא הו"ל פרעתיך בעדים שלא אמר ליה בשעת הלואה בעדים פרע לי הלכך לא שם לבו לזכור אם בעדים פרע אם שלא בעדים ואמר בעדים פרעתי ולאו אדעתי' ואינו מוחזק כפרן בכך עכ"ל ומדבריו משמע דבכל גוונא שאמר שפרעו בעדים ל"ש אמרו בלשון תימה או בלשון ודאי כיון שלא אמר ליה בשעת הלואה בעדים פרע לי הוי מלת' דלא רמיא עליה דאיניש והרמ"ה מחלק בכך כמבואר בדברי רבי' ואפשר שהרמ"ה כתב כן כדי ליישב הא דקשיא להו לתוספו' ורוב המפרשים דבגט פשוט אסיקנא שאם אמר פרעתיך בפני פלו' ופלו' צריך לברר והר"ח שאם באו עדים ואמרו להד"מ אינו נאמן ומהכא ובשבועת הדיינין אסיקנא דנאמן ומתוך דברי הרמ"ה מתיישבת קושיא זו דההיא דשבועת הדיינין כשאמר בלשון תימה וההיא דגט פשוט כשאמר בלשון ודאי · ובעל התרומות בשער מ"ה כת' סברא זו ודחה אותה: ב כתב בעה"ת בשער מ"ה ונסתפק' שאם אמר בו ואמ' אין לי עדים אע"פ שצריך להביא פלו' ופלו' אם באו אמר שחזר בו ואמר אין לי עדי' ואמ' להד"ם לא הוחזק כפרן ונאמן דטוען וחוזר וטוען עד שלא באו עדים וכן הסכים הרמב"ן עכ"ל: ורש"י כתב שא"צ לברר וכו' כלומר ולא ק"ל כההיא דגט פשוט וכמו שכתבתי בסמוך בשם הר"ן והרשב"א וה"ה · ומ"ש וכן יראה מדעת רב אלפס כבר

כתבאר כן בדברי המפרשים שכתבתי ומתוך אלא מלאתי לרש"י שכתב כן ברמה דר"ש גרסינן בדברי רבינו במקום רש"י והוא הרשב"ם שפסק בפר' גט פשוט הלכה כרשב"ג דא"צ לברר: וכן כת' הרמב"ם בפ"ו מה' טוען ותמהני על רבינו שהלך להסכי' דברי הרמב"ם עם הרי"ף והם רחוקים מאד דהרי"ף לא כתב ההיא טובלא דפרק גט פשוט אלא ההיא דשבועת הדיינין בלבד והרמב"ם כתבה לתרויהו פ"ו מטוען ונטען וכתב הרב ה' שאפשר שהו' שחלק בין אומ' ולא פרעתיך בפני פלו' ופ' לאומר פרעתיך בפני פלוני ופלו' ולדברי הרמ"ה אי נמי שהוא מחלק דההיא דשבועת הדיינין בדליכא עידי הלואה וההיא דגט פשוט בדאיכא עידי' הלואה ומש' אלא נמי לברר קאמינ' לברר דבריו להפטר משבועה ודייק כן מלשון הרמב"ם שכ' בההיא דפ' גט פשוט תן לי מנה שהלויתיך והרי עדים וכ"ל דלהרמב"ם יש לחלק בע"א דההיא דפרק גט פשוט איירי בשהזמינם לעדים וההיא דפ' שבועת הדיינים איירי בשלא הזמינם וכבר נזכר חילוק זה בדברי רבינו לדעת הרז"ה ובעה"ת בשער מ"ה הסכים לדברי מי שפי' כן ונ"י כתבו בפר' גט פשוט בשם הראשונים ולשון הרמב"ם הכי דייק דנקט ההיא דפ' שבועת הדיינים כתב שאין העדים זוכרים אלא דבר שהוחזקו לעדים בו ואיפשר לומר בע"א דהרמב"ם מפרש הא דקאמר בפרק גט פשוט לברר קא אמינא ה"ק הא דאמינא יבואו פלוני ופ' ויעידו לא לענין שאם לא באו או אם באו ואמרו להד"מ אתחיי' בפרעון אלא לכך אני אומ' יבואו פלו' ופלו' ויעידו כדי שתפטר משבוע' ואה"נ דאפי' לא באו או באו ואמרו להד"מ בשבועה סגי ליה והיינו ההיא דפ' שבועת הדייני' דכי אמרו להד"מ נאמן ובשבועה ומיהו ה"ה כתב שהרא' מדברי הרמב"ם כדעת הרבה מהמפרשים שכתבו שאם באו אותם פלו' ופלו' והכחישוהו חייב לשלם וטעמו מדקדק הרמב"ם לא באו או שמתו או שהלכו למדינה אחר' משמ' דוקא בהני גווני הוא דישבע היסת אבל אם הכחישוהו אינו נאמן דאל"כ שמעינן הא וכ"ש הכן: *ד אמר לו אל תפרעני אלא בעדים וכו' פר' שבועת הדייני' (דלא) נפקא' מנה לי בידך א"ל הן א"ל אל תתנהו לי אלא בפני עדים למחר א"ל תנהו לי כתתיו לך חיי' משום שצריך ליתנו לו בפני עדים: ומ"ש והמלוה גובה ממנו בלא שבוע' הכי משמע מדיהיב טעמא משום שצריך ליתנו לו בפני עדים כלומ' מאחר שהתנה בו שלא לפרעו אלא בפני עדים אנן סהדי דלאו פרעי' לא הוה אלא בפני עדים וכיון דליכ' עדי' אנן סהדי דלא פרעי' ובמקום דאנן סהדי אין מקום לשבועה: וכתב הרמב"ם בין שא"ל בשע' הלואה וכו' פ' ט"ו ממלוה ולוה וכ' הר"ן על המשנה הנזכר' משמע מכאן דאפי' לאחר הלואה יכול המלוה לו' ללוה לא תפרעני אלא בעדים דהא מתני' לאחר הלואה היא וכתב הרמב"ן דכשאמ' לו לאח' הלוא' אם לא קבל עליו אלא אמר לו לא אפרע אותך אלא שלא בעדי' א"צ לפרעו בעדי' אבל מע"ש הר"י ן' מיגאש והרמ"ה כ' הכי שהם כן דברי' שאין הדבר תלוי בקבלתו של לוה אלא כיון שהתר' בו המלו' צריך לפרעו בעדי' ויש להתמהו ולאחר הלואה במה נשתעבד וכ"ל שאין הענין מטעם שעבוד אלא עשו' דכשאמ' לו אל תפרעני אלא בעדים אין הלוה עשוי לפרעו שלא בעדי' ואי טען ואמ' פרעתיו בלא עדי' אמרי' שקורי משקר ולפי' אין הדבר תלוי בקבל' הלוה אלא כל שהתר' בו המלו' וא"ל אל תפרעני אלא בעדי' אם טען הלוה בלא עדים פרעתיו אנן סהדי דשקורי משקר עכ"ל וכ"כ ה"ה בפ' הנז' בשם הר"י ן' מיגאש שהרמ"ב' עשו' דעבד לוה לאיש מלו' וכ' עוד שדע' הרשב"א ד והרמ"ה כראין כדברי הרמב"ם: וא"א הרא"ש ז"ל כ' אם כשאמ' לו אל תפרעני וכו' עד הוי התראתו התראה הכל הוי' ל' הרא"ש שם: ולענין הלכה נקטי' כהרמ"ב' ורבו דעשאה דמהני' בכל גווני היא וכיון דבגמ' לא חילקו בדבר מסי תיתי לן לפלוגי במלת' ותו דהרמ"ה והרשב"א כראי' כדבריה': א"ל אל תפרעני אלא בעדי' וכו' שם מימר' דרב פפא משמי' דרבא אם א"ל אל תפרעני אלא בעדי' צרי' לפרעו בעדי' ואם א"ל פרעתיך בפני פ' ופ' והלכו להם למ"ה אינו נאמן כך הי' גרי"ף וכ' בעה"ת בשע' כ"ה שהרי"י הלוי קוב' כהרי"ף וכ' שאם רצ' לחזו' ולתבו' את המלו' אחר שיפרעו בפניהם אלא ממנו מעו' כך וכך שלא כדין מחייבין המלו' לישב' היס' על טענתו עכ"ל והרמב"' כ' פט"ו ממלו' ולוה שבדק בנוסחאו' ישנו' שנכתבו לפני ת"ק שנה והיה כתוב שאין נאמן והכריע מסבר' שאותן נוסחאו' ישנו' הן אמיתיות · וכ' ה"ה וכ"כ ר"ש והעיד שכן מצא בנסחי עתיקי ובנוסחא דרבוותא קשישי וכ' הר"א דה"נ ר"י בעל התו' ואי תיקשי לן א"כ יה' נאמן לו' פרעתיך בידי במגו דאי בעי א' פרעתי' בפני פ' ופ' ומתו או הלכו לכן נמ"ה וי"ל דאין זה מגו טו' דודא' נוח לו' פרעתיך בידי לבידך ושכחתי שהתר' שהתרי' בי לפרען בעדי' ממה שיאמ' פרעתיך בפני פ' ופ' ומתו כי יטענו

* (ג"ה) ול"נ שאין זה הכרח בדברי הרמב"ם דז"ע דאורחא דמילתא נקט שהם נמצאי' גמס תימה נאים ולענין הדנה אם לא באו העדים או שמתו או שהלכו למדינת הים ישבע היסת ויפטר מפרי כל הפוסקים מיהו אם באו ואמרו להד"ם ביון דלהרי"ף ודעמי' והרשב"א פטור ולהרמב"ם אפשר לפרש דפטור ונסתפקו אם הוחזק כפרן דספיר ונקטי' דספור וכיפה אם אומר שהזמינ' לעדים נר' לחלק שאם פי' כן מדבר כן דברי ואם אמרו להד"ם חייב לשלם:

ואמרו העולם הרוצה לספק' ילקי' עדיו: וכתב עוד ויותר מסתב' דגרסי' נאמן הכי הוא או' שקיי' תנאו ופרעו בפני עדי' וסוף העדים למות וכי בשביל זה יפסיד ולא היה מחוייב לכתוב שובר ולשמרו לעולם עכ"ל וכת' עוד הר"א שכת' מדברי ר"ח דגרים כהרמ"ב' וכת' הראב"ד הכי קיימני' שתי' הגרסאו' שאם יש עדי' על התנאי שאמ' לו אל תפרעני אלא בעדי' ואמ' לו פרעתי והלכו להם אינו נאמן ואם אין שם עדי' נאמן מגו דיכול לומ' לא התנ' עמי ועוד השיגו וכו' שתר ה' שהגיד כל דבריו וכתב עוד ה"ה ויש מקשים לדברי רבינו כשאמר פרעתיך בפני פלוני למה לא יהא נאמן במגו דאי בעי אמר פרעתיך בפני פלו' ופלו' ומתו או הלכו למ"ה וזו קושיא חזקה ולכל הגרסאות יש להקשו' למ"ד הכי בגמ' ובאמת שבגמ' לא אמרו ומתו אלא הלכו למ"ה ומתוך כך יש מפרשי' דדוקא בהלכו הוא דנאמן דמשתפי' דילמ' אתו אבל במתו אינו נאמן דא"כ מה הועיל זה בתנאו והשתא ליכא מגו דאמר הלכו דלמא אתו ומכחשי ליה וזה דעת הרמ"ב' וכן נר' דעת רבי' ומ"מ ולדברי רבינו יש לתרץ שאין כאן דין מגו שהרי הוא מודה שלא קיים התנאי ולפי' צריך לקיימו דהא אינו מחוייב בפניה בקיום התנאי דאמר דלא קיימי' וכיון דלא נתברר שפר' אמרי' ליה מחייב' לקיומי תנאך עכ"ל: וכבר כתבתי בסמוך בשם הר"א ישוב קושיא זו ע"ד אחרת ולי נר' עוד דכיון דאמר לו אל תפרעני אלא בעדי' אנן סהדי דלא פרעיה אלא בעדים וכמ"ש הר"ן לעיל ואם כן כי אמר פרעתיך ביני לבינך אנן סהדי דלא פרעיה ותו לא מהימנינן ליה מגו ומ"מ גם לדעת האומרי' דנאמן בשבועת היסת מיהא בעי וכמ"ש בסמוך גבי אמר לו אל תפרעני אלא בפני פלו' ופלו' וכ"כ הרמ"ב בפ' הכו' וכתב הר"ן בפ' הכו' פי"א דלדע' הרי"ף שהוא בשאם באו עדי' והעידו שפרעו אינם נאמנים ה"ה אם באו והעידו שהודו בפניהם אינם נאמנים: ומ"ש רבי' וה"ר ישעיה חולק וכו' היא הסברא שלת' ה"ה בשם הרמ"בא ומ"ה בשם הרמ"ב' והר"א כבר נתבאר ומ"ה וכ"כ הרמ"ה אלא שחולק וכו' קשה לי על חילוקו של הר"מה דכיון דהאומר פרעתיך בפני פלו' ופלו' ומתו נאמן אע"פ שאינו יכול להתברר למה לא יהא נאמן באומר פרעתיך בפני עדים סתם ואפש' דכיון שאינו אומר מי הם מוכחא מילתא דמשקר: והר"ן כתב פרק שבועת הדיינין שהרמ"בא ומפרשים אחרים אומרים דוקא במיחד עדים שהם עתידי' לחזור נאמן מגו' דמירתת ולא משקר אבל בשאינו מיחד עדים א"כ במיחד עדים שמתו דלא מירתת אינו נאמן ואין דברים מחוורים בעיני לפי שכל דינים הללו אינם תלויי' בשעבודו של לוה כדי שנאמר על עיקר כן נשתעבד אלא שהכל תלוי בטענתו של לוה אי ריע או לא וכל היכא דאמר' בו שמלוה לו' אל תפרעני אלא בעדי' והוא טוען שלא בעדי' פרעתיך אנן סהדי דמשקר' אבל כל שהוא או' פרעתי' בעדי' אפי' לא ייחדן או ייחדן ומתו לא ריע טענתי' ומסיגן וכן הם דברי הרמ"ב' פ' טו עיין בתשו' להרמ"בן סי' ל"ז: ולענין הלכה נקטי' כהרמ"ב' והרא"ש דמסתב' טעמייהו וכהאי עתיקי כוותייהו וכמה רבוות' מסייעי להו: (ד) ג כתב הר"ם בר למה אם אמ' לחבירו אם לא תכתוב על גבי השטר הפרעון לא תהא נאמן דינו כאומ' אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלו' והלך ופרעו בפני עדי' אחרים: ד וכתב עוד אם כתב בשטר כל זמן שהשטר זה יוצא מתחת ידו בלא קרוע ודלא כתו' על גבו תהא נאמן אם הביא עדים שפרע נאמן ואפי' לפי גירסת הרי"ף והר"י הלוי: ו אמר לו אל תפרעני וכו' גם הוא דאמ' לחבריה כי פרע' לי לא תפרעון אלא באפי ראובן ושמעון אזל ופרעי' באפי הנהו אחריני אמ' אביי באפי הנהו א"ל באפי הנהו פרע ליה רבא אמר להכי אמר ליה לראובן ושמעון כי היכי דלא לידחייה בפרעון מיד אבל אי איתנהו קמן הנהו וכן אם פרעו מיד ואח"כ באו אות' עדי' והעידו שכבר פרעו אחזי' לו מעותיו וכן דעת הרמ"בם בפט"ו ממלוה ולוה וכ' המגיד שכן דע' רבי' האיי והרי"ף דהא פי' זה ומה שאפילו באו עדי' והעידו שפרעו לא מהימני דכיון דאמ' ליה לא תפרען אלא באפי ראובן ושמעון הא איפשילו להו שאר איניש לאותו עדות וכן דע' רש"י והביא הרי"ף ממה דאין לדבריו ודחו אותם הר"ן והר"אש והעלו כדברי הרמ"ב' והר"אש' שהכריע כהרי"ף ושתר ה"ה דבריו: וכתב הר"ן שיש אומרים דלדע' הרי"ף ה"ה אם באו והעידו שהודה בפניה' אינו נאמני' וי"א דבהא מוד' הרי"ף

שתק בזה יש חילוק בשע' הלואה אפי' לא אמר הן אלא שתק שתיקתו הוי הודאה דאדעת' דהכי קבל המעו' אבל שלא בשעת הלואה צריך לקבל עליו בפירוש ולא הוי שתיקתו הודאה כיון דהימניה מעיקרא לא חשש השת' להשיבו **ה** אבל אם נתחייב לחברו בב"ד והתר' בו אל תפרעני אלא בב"ד (ס"א בעדי') אפי' אם אמ' איני מקב' עלי תנאי זה לאו כל כמיני' כיון שהוצרך להביאו לב"ד בשבי' ממון זה והתר' בו בפני ב"ד הוי התראתו התראה: **ו** אמר לו אל תפרעני אלא בעדי' ואמר לו פרעתיך בפני פלו' ופלו' ומתו או הלכו למדינת הים לדעת רב אלפס אינו נאמן וה"ר ישעי' חלק שהו' נאמן לענין זה שאם הלכו למדינ' הים שנמתין לו עד שיבואו אולי אמר אמת ולא אמרי' דליפרעי' מיד ולכי מייתי עדי' ואמרי דפרעיה מיהדר ליה אבל אם אמר פרעתיך בפני פלו' ופלו' ומתו שאינו יכול להתבר' לשול' איני נאמן וצריך לפורעו מיד והרמ"ב כתב שבכ' ענין נאמן ונשבע היסת ונפטר וכן דעת ר"י ולזה הסכי' א"א הר"אש ז"ל וכ"כ הר"מה אלא שחלק דוקא שאמר פרעתי בפני פלו' ופלו' אבל אם אומ' בפני עדי' סתם אינו נאמן **ז** אמר לו אל תפרעני אלא בפני פלו' ופלו' ואמר פרעתיך בפני פלו' ופלו' אחרים ומתו או הלכו למ"ה אינו נאמן שמפני זה יחד עדיו שלא יוכ' לדחותו ואומר פרעתיך בפני אחרי' (והלכו להם) ואם אמר פרעתיך בפני פלו' ופלו' שייחד' ומתו או הלכו למ"ה נאמן בשבועה שהרי אמר שקיים תנאו ואם מודה שלא פרעו **ח** אלא שאומ' לא אפרעך עד שיבא פלו' ופלו' אשר יחד' לי ואפרע' בפניה' אין שומעין לו אלא פורעו בב"ד וכותבין לו שפרעו ואם פרעו בפני עדי' אחרי' והם בפנינו ומעידי' שפרעו **ט** וכן אם אמר לו אל תפרעני אלא בפני עדי' תלמידי חכמים או רופאים והלך זה ופרעו בפני אחרי' בהא איכא פלוגת' לרש"י אינו נאמן וכן דעת רב אלפס ולדעת ר"ח והרמ"בן נאמן ולזה הסכים א"א הר"אש ז"ל **י** אמר לו אל תפרעני אלא בפני פלו' ופלו' ופרעו בינו לבינו והוא מוד' לו רק שאומר שקבלו בתורת פקדון עד שיבא פלו' ופלו' שייחד לעדים ובתוך כך נאנסו בידו ותבעו שיחזור ויפרענו פטור **יא** מי שמכר שדהו באונס ומסר מודע' קודם לכן בענין שהמכ' בטל המעו' של האנס שביד המוכר יש להן דין מלוה על פה ואינו טורף ממשעבדי בכח שטר שבידו שאין לו דין שטר שלא נכתב כדין וגם נאמן לומר פרעתי:

הלכות נאמנות

עא לוה **א** שהאמין למלוה שיה' נאמן לומ' שלא נפרע הרי זה נוטל בלא שבוע' אבל אם הבי' הלוה עדים שפרעו פטור שלא האמינו אלא עליו ולא על העדים **ב** ואם כתב תהא

דנאמני': (ס) כתב המרדכי לא תפרעון אלא באפי ראובן ושמעון כולי כ' רשב"ם דהקנין דאם לא כן אינו מקויי' ורבי' יואל פליג ועיין במה שכתבו בסמוך בשם ר"י: ולענין הלכה כיון דכל הני רבוות' מסכימי' לדעת ר"ח והרמ"בם הכי נקיטי': ומ"ש ואם אמר פרעתיך בפני פלו' ופלו' שייחדת וכו' כלומר שהדין שנכתב לעיל אל תפרעני אלא בפני עדים וא"ל פרעתיך בפני פלו' ופלוני ומתו או הלכו למדינת הים דנאמן וה"נ דכוותיה וכ"כ הרמ"בם ומ"מ שבועת היסת בעי ומ"ש ואם מודה שלא פרעו אלא שאומר לא אפרעך **ח** עד שיבא פלו' ופלו' וכו' אלא פורעו בב"ד וכותבין לו שפרעו בפני' שאח' זה כתבתי בשם הרמ"ב' דפריע' בפני ב"ד מהניא וכ"כ שם רבינו בשם ה"ר ישעיה ונתן טעם לדבר דכשי שהתנה עליו שלא יהו עדי' נאמני' על ב"ד לא התנה: ומ"ש ואם פרעו בפני עדים אחרים וכו' בהא איכא פלוגתא וכו' כבר נתבאר **ט** ולשון בפני עדי' ת"ח או רופאים הוא לשון הרמ"בם בפרק המוכר ובגמרא כמי' מייתי עובדא דאמ' ליה לא תפרען אלא באפי הנהו דתנו הלכתא: **י** אמר לו אל תפרעני אלא בפני פלו' ופלוני' וכולו ג"ז שם ההוא דאמר ליה לחבריה כי פרעת לי פרעון באפי תרי דתנו הלכתא אזל פרעי' בין דיליה לדילי' איתניסו הנך זוזי אתא לקמי' דרב נחמן אמר ליה אין קבולי קבלתינהו מיני' דרך פקדון ולמיכל נהנו גבאי דרך פקדון ולמיכל עד דמתרמו בי תרי דתנו הלכתא ומקיים תנאי' א"ל כיון דקא מודי' דודאי שקלתינהו מיני' פרעון מעליא הוי אי אמרת לקיומי תנאי' היכי לייתינהו דהא אבא ורב פפא ופרש"י כיון דקא מודית דקבלתינהו וחס לא בתורת פקדון משום לך הוי פרעון ודברים שבלבך אינם דברים * וכתבו התוספות הא אבא ורב פפא בדיוקא בעלמא הוא דקא מהד' ליה ולאו משום דצריך לקיים תנאו וכ"כ הר"א זו היא נירס' הרמ"בם ע"פ דרכו שכתבתי לעיל ודלא כהרי"ף שגור' אזל ופרעי' באפי

*(נ"ה) והכאן יתבאר לך פרטי דינו אינם פרופדקים שבי פאומר פקבלו נתורת פקדון ראמפי' שהוא אומ' שפוא מוסכם ביניהם בקבלו ותורם פקדון וחס אינו שנה שהלוה מודה שלא הוחזר בה פקדון אלא פסוק אומר כך נלנו ונתבאר גרגרי לפ"י:

סהדי ולפ"ה טעמא דמודה הא לאו הכי לא מהימן: **ו** כתב בעל התרומות בשער כ"ז שכתב הרא"בד שמי שנמחק שטרו וכתבו לו ב"ד שטר אח' וכמ"ש בסי' מ"א שדינו כמלו' בשטר ואינו יכול לטעון פרעתי דה"ל טוען אחר מעש' ב"ד ואמרי' בשה"ק דעליעא הטוען אחר מעשה ב"ד אינו כלום ואף אם תבע את חבירו ע"פ ונתחייב לו בדין ולא היה בידו לפרעו וכתבו לו מעשה בית דין אם טוען אחר כך פרעתי אינו נאמן ונובה מהלקוחות עכ"ל הרא"בד ועיין בסי' ס': **יא** כי שמכר שדהו באונס וכו' בפ' איזהו נשך גבי ההיא גברא דמשכן פרדסא לחברי': **ה** כתב הרמ"בא בתשובה על אחד שמכר קרקע לחבירו במנה וכו' לו שטר מכירה ומסרו בידו אבל לא החזיק בקרק' והקונה עשה שטר הודאה בעדים למוכר שכל זמן שיפרעהו שהוא חייב להחזיר אותו שטר מכיר' ושאותה מכיר' אינה כלום ובטלה היא למפרע ולקץ ימים בקש הקונה לירד בתוך הקרק' והוציא עליו המוכר שטר ההודאה וטוען שכבר פרעו ותובע ממנו שטר מכירה שהניח בידו על אמונתו והשיב שהרי זה כאומר שהניח מכר לו בית מכר לו שדה ואמר ליה לכשיהיו לי מעות תחזירם לי כלומר שהיתה כך בשעת המקח ועי"ש כן בגמ' והילכך כמלוה שאין למקח מקח אלא הלואה היא זו ופירות הקרקע שכר מעותיו הוא והעובדא דאת ונולא אתי אלמא המקח אינו מקח ואינו אלא כמשכנתא בעלמא והילכך ה"נ איכא למימר דלגבי מעות כמי גריע ממשכנתא דמשכנתא אי אמר פרעתי א"ל שטרך בידי מאי בעי אבל הכא כיון דהשטר מקח ליכא כדאמרינן והשטר חוב נמי ליכא ה"ל כמלוה ע"פ ונאמן לומר פרעתי ובשבועת היסת ואם תאמר מכל מקום כיון שמכר בשטר זה שקבל ממנו כך וכך מעו' ה"ל כמלוה בשטר לא היא דהכא שהי שטרא לא ניתן ליכתב כלל וכיון שכן מלוה ע"פ הוא וכדאמרינן בפרק איזהו נשך גבי ההיא דמשכן פרדסא לחבריה עד כאן לשונו (ו):

עא לוה **א** שהאמין למלוה וכולו עד ה"ז נוטל בלא שבוע' כן כת' בעל התרו' בשער כ"ז בשם הרמ"בן * ומ"ש אבל אם הביא הלוה עדים שפרע פטור

*(נ"ה) וכ"כ הרמב"ם בפ' ט"ו ונתנו א"ש שדין זה אפילו נתנלם ע"ש וכ"כ הגהות מהר"ם וכן האחרונים נקטו בשם ספר התרומות:

תהא נאמן עלי כב' עדים אפי' הביא ק' עדים הוא נאמן מהם ונוטל בלא שבועה ג והר"מ רא"ל מהימנת לי כבי תרי אבל אמר מהימנת לי כתלתא ופרעיה בפני ד' נאמן כיון דנחית לדעות אזלינן בתר רובא ונאמנין ד כתב הרמ"ה הא דמהני נאמנות בלא קנין דוקא בשעת הלואה אבל לאחר הלואה ולא קני מיניה לא משתעבד: ה כתב בעל התרומות טען המלוה כשהלויתיך התניתי על פה שאהיה נאמן עליך כב' עדים והלוה אומר אין אבל פרעתיך י נאמן ע"כ: ו ואם פרעו בפני עדי' וצריך לפורעו שנית כתב רב האי שמבי' העדי' שפרעו בפניה' ומוציא ממנו והר"ר יוסף מיגאש כתב אפי' יש עדי' על הפרעון הראשון אין עדותן מועיל לגבי הלואה זו לעולם שכיון שבתורת פרעון נתנם לו וכבר פסלן לזה אין לו עליו רק שבוע' היסת כמו מנה לי בידך ז ודוקא שהעדים מעידים בפנינו פרע לו בהא אמרי' שנאמן יותר מן העדי' אבל אם יעידו בפנינו הוד' שנפרע נאמנין שלא פסלם אלא לפרעון אבל הודאה מלת' אחריתי היא ובזה לא פסלם וכ"כ רב אלפס בתשו' וכן כת' הרמ"בם ח זה שהאמין למלוה כב' עדים מה תקנתו כשיפרע יקרע השטר או יעיד זה המלוה על עצמו שבטל כל שטר שיש לו על פלו' או יעיד על עצמו שקבל כל חוב שיש לו על פלו' וה"ר ישעיה כתב דאפילו להודא' נמי פסולין אא"כ בפני ב"ד פרעו וכתבו בו בכמות' תלתא כחדא הוינא ופרעיה קמן או הודה לו שפרעו נאמנין דנהי שהתנה עליו שלא יהו עדי' נאמנין על ב"ד לא התנה ט והרמ"בן חילק ודאי אם א"ל מהימנ' לי כל אימת דאמר' לא נפרעתי ובאו ב' עדים והעידו ואמרו בפנינו הודה שנפרע והוא אומר לא (ס"א נפרעתי) הודיתי הוא נאמן דהא הימניה כל אימת דאמר לא איתפרע והא אמר הכי אבל אמר לו אל תפרעני אלא בפני פלו' ופלו' ואתו סהדי ואמרו דאודי קמייהו נאמנין שהרי לא פסלם אלא לאותו פרעון והואיל ומשום תנאי הם פסולי' אין לך אלא מה שהתנה וא"א הרא"ש ז"ל כתב כדברי ה"ר יוסף מגאש (ג) י וכתב בספר התרומו' אבל מחילה ודאי מלתא אחריתי היא ואי אתו סהדי ומסהדי דמחליה מלוה ללוה נאמנין אע"פ שיש בו נאמנות יא והמדקדקין עושין שובר מכתיבת ידו של מלוה (ג) על שטר שיש בו נאמנו' ותו ליכא למיח' למידי וגם במלוה בשטר שייך נאמנו' י ואע"פ שיש לו שטר אם טוען פרעתי צריך לישבע: יב ואם האמינו עליו נוכח בלא שבועה אפי' לא האמינו אלא בסתם ולא פי' כב' עדים ואף אם לא פירש בהדיא שיהא פטור משבועה אלא כתב מהימנת לי למימר לא נפרעתי יג כתב בע"הת מה שנהגו לכתוב בטופסי דשטרו' בלא שום שבוע' קלה וחמורה לעולם ומה צריך כיון שהאמינו כב' עדים הכל בכלל אלא נ"מ שלא יוכל להשביעו לא בתחילת הפרעון ולא בסוף הפרעון שאפי' אחר הפרעון אם א"לו השבע לי שלא לקח' ממון זה שלא כדין זה יכול לומ' לו אשבע לך מכל ממון שבעולם חוץ מממון פלו' שלא אשבע לך עליו שפטרתני ממנו מכל שבועה בעול' מה שאין כן בשלא כתב לו אלא שהאמינו עליו כב' עדים שאע"פ שהוא מתחיי' בממון ולא יועי' לו העדים שמעידין שפרע כיון שהאמינו מ"מ יכול הוא לתבוע את' בן ולומר לו כבר אתה יודע שלקחת ממני ממון שלא כדין ופרע ליה והדר מייתי ליה לידי שבועת היסת. וכ"כ הרמ"בם זה שפרעו ב"פ מפני הנאמנות הלוה חוזר ותובע למלוה בדין ואומר לו כך וכך אתה חייב לי מפני שפרעתיך ב"פ אי הודה ישלם ואי לא הודה וכפר ישבע לו היסת שלא פרעו אלא פעם אחת. ע"כ לפיכך אם כת' לו בנאמנו' שיהא נאמן בלא שום שבועה קלה וחמורה ונילנו' לא משתבע לא בתחילת הפרעון ולא בסוף הפרעון וכ"כ הרא"בד ואין פטור מועיל אלא לענין שלא נפרע או אם שטר שותפות הוא פוטרו משבוע' השותפין אבל לא לכל דבר כמו שכת' א"א הרא"ש ז"ל יד בתשובה ששאלת ראובן שנתן לשמעון מעו' להתעס' בשותפו' והאמין שמעון לראובן עליו ועל יורשיו וכ' בו שאם יארע בשמעון דבר המעכבו מלישבע שבוע' השותפין שהו' מאמינו מעכשיו כב' עדי' לומר שלא אירע הפסד באותו העסק ובכל אשר יאמר בעיקר הממון ונפט' שמעון והניח מעות ביד לוי כשיעור חובו של ראובן ובא ראובן בשטר השותפו' לגבות מאותן המעות הנמצאים בעין ואומ' שיש להאמינו בדיבורו בלא שבועה ע"פ שטרו יראה שאין ראובן נאמן שלא האמינו שמעון אלא משבועת השותפין שהית' מוטלת עליו לישבע אם היה טוען שאירע הפסד בממון ולא הרויח כל כך דהיינו בכל' שלא עיכב משלו כלו' י ואם יארע בו דבר שאינו יכו' לישבע שבוע' זו כגון ששמעון היה טוען טענת שמא או יהיה ראובן נאמן כדיבורו אבל על טענה זו (אף) אם היה שמעון

חי

וכו' עד אזלינן בתר רובא ונאמנים הכל עודדי פרק שבועת הדיינין (דף מב) ופירש כיון דנחות לדעות כיון שירד ונתחלק לנוגין ספסם יותר מכדי עדות ודאי אמגינ' קפיד ובקלת סימנים בד' לא סימנים: טז וכתב הר"אש פ' שכותב בשם הר"אבד דפיטור סתם לא מהני לעד אחד מעידו ספוח פרוע דכי דשימנים טפי מכפסי' טפי מעד אחד לא סימנים והר"אש חולק עליו שם: וכתב רבי' ירוחם בנ"ו ח"ט פרעת ל"ח כדעת הר"אש וכ"י כתב בשם הרי"טבא בדעת הרמ"בן כהרא"בד וכתב עוד הר"אש שם דהיכא דכתיב נאמנו' אין משביעין אותו אפי' ע"י גלגול: יז וכמו"ה יוסף כת' שם בשם הרמ"בן והגאוני' דע"י גלגול משביעין אותו: ד כתב הר"מה הא דמהני נאמנות וכו' כ"כ ה"ה בפ"טו מה' מלוה וכתב שמרפים שכן כר' מפרש"י וה"ל ר"י בנ"ג ח"ג כר' לפי מ"ש רב אלפס בתשובה כשהאמינו כב' עדים אצריך קנין ויש שחולקים עליו שאין צריך קנין והמסון עיקר עכ"ל: ה כתב בע"הת טען המלוה כשהלויתיך התניתי עמך על פה שאהא נאמן עליך כשני עדים והלוה או' כן אבל פרעתיך נוס נאמן בשער כ"ס וסיים בה וליכא למימר הכא מה לי לשקר במקום עדים לא אמרי' וכמו שכתבתי בכתיב' ידו שנאמן לו' פרעתי אם לא הוחזק כתיבת ידו אע"פ שכתוב בו נאמנו' עכ"ל: (וכ"כ הרש"בא סי' מ"ט)(א): יח כתב בעל התרומות בשער כ"א ס"ח דכי כתיב בשטרא נאמנו' סתם למלוה אם טען שלא נפרע כלל מהני ואם פוגם שטרו לא מהני נאמנות סתם עד שיכתוב שהאמינו בכולו כמקצתו וי"א דבין כך ובין כך נאמן וכתב דהסברא בתרא עיקר והסליך בראיות וכתבו רבי' בסי' פ"ד: ו ואם פרעו בפני עדים וצריך לפרעו שנית כתב רבי' הפי' וכו' כתב הר"ן פרק שבועת הדיינין גבי הסוא דאמר לסהדים לא תתפרעון אלא באפי דקתו הלכת' וי"א שאע"פ שאין העדים נאמנים והלוה יפרע למלוה אפ"ה אחר שפרעו חוזר וגובה ממנו באותן עדי' שהרי לא נפסלו אלא לעדות של אותו פרעון וכן דעת ג הרב אב ב"ד שהן כתב שזה שכתבנו לכתו' והוא נאמן עלי כשני עדים לעולם מנע' זה כותבין דאי לא מהי לעולם ואין דברים הללו מחוורי' דא"כ השוכי מעתקא גמה כי אלא עיקרן של דברים כדברי ר"י הלוי ן' מיגאש ובעל התרומות כתב שתי הסברו' אלו ולא הכריע: ורבי' כת' בסמוך שהר"אש כת' כדברי הר"י ן' מיגאש ונעכין הלכה כיון דכל הני רבוותא סברי כהר"י ן' מיגאש הכי נקטי': ז ומ"ש ודוק' שהעדי' מעידין בפנינו פרע וכו' כ"כ בש"הת שער כ"ו ומ"ש וכ"כ הרי"ף בתשוב' תשובה זו כתובה בש"הת בשע' הנז': ח ומ"ש וכ"כ הרמ"בם בפ"טו מהלכ' מלוה: ט ומ"ש והרמ"בן חילק וכו' כ"כ בספר התרומות: וה"ר ישעי' כת' דהלוא' נמי וכו' הרש"בא בתשו' כת' בסי' תתק"כב כדברי ה"ר ישעי' וכתב על זה כן הסכימו רבותי' וכן מקובל בידינו, וכן אנו נוהגים עכ"ל: וכתוב י בספר התרומו' אבל מחיל' ודאי מילתא אחריתי היא וכו' עד ותו ליכא למיח' למידי שער כ"ו: וגם במלוה בשטר שייך נאמנות וכו' כלומ' דס"ד דכיון שיש שטר בידו אם צריך להאמינו לכך אמר דשייך נאמנות שאם לא האמינו וזה טוען פרעתי צריך לישב' יב ואם האמינו אינו צרי' לישבע: ומ"ש ואפי' לא האמינו אלא בסתם וכו' הטעם משום דאי לאו הכי למאי הימניה וזה נלמד מדברי בעל התרומות בשער כ"ו שכת' ומשתבר' דאי כתיב ליה בשטרא ולא מהימנת עלי לומ' לא נתפרעתי ולא כתב בה כשני עדים כשרים ואף בלא שום שבוע' אפ"ה אי טעין לוה דפרעי' אינו לבינו לא משביעין ליה ואע"ג דאמרי' בעלמא' אמי

כאמן נאמן ובשבוע' הכא ליכ' למי' הכי דהא בלא תנאי נמי נאמן בשבוע' וא"כ תנאי לאיפטורי משבוע' אתא ולי"ל' עלן דפליג בסבר' זו וס"ל דלכל נאמן סתם בשבוע' קא' כבר הסכי' עמו בזה הר"מ וזה אמר כת' לי"ל' במלוה בשט' דכי סימני' בלא שבועה סימנים אלא אפילו מלוה ע"פ שהאמינו לומר לא נתפרעתי נוטל בלא שבוע' וכולה שמעתין דפרק י' כל הנשבעין במלוה ע"פ היא ולא מצרכי' ליה לאשתבועי כלל ויש מקום עיון במלוה ע"פ שאמר לו כן אם נאמן בלא שבועה אבל מ"מ הסוגיא מוכיחות דנוטל בלא שבועה וכן דעת הראשוני' בחיבוריה' בנאמן עלי לומר לא נתפרעתי שגובה ממנו בלא שבוע' עכ"ל: ומ"ש רבי' לפיכך אם כתב לו וכו' כ"כ בעל התרומו' בשער כ"ו: דין שטר שיש בו נאמנות וטוען הלוה פרעתיך והלה טוען הילדי' ניכסו עיין בסי' כ"ח: יג כתב בעל התרומו' מה שנהגו לכתוב וכו' בשער כ"ו ומ"ש בשם הרמ"בם בפ"טו ממלוה ולוה: ואין פיטור מועיל וכו' יד כמו שכתב א"א הר"אש ז"ל בתשובה ששאלת דאובן שנתן לשמעון מעות וכו' בריש כלל ע"א ועיין שם: טו וכן אין שהאמנו' מועיל אלא להחרים חרם סתם אפי' אם פירשו בפירוש: ח וכן כתב רב האי גאון בתשובה הכלם דחרם סתם וכו' תשובה זו כתוב' בספ' התרומו' שער כ"ו וגם הרש"בא כתב ט בתשוב' דאפי' בשטר שיש בו נאמנו' אם רצה להחרים חרם על כל מי שגוטל ממנו ממון שלא כדין הרשות בידו: (ד) י יח ואם אחד רצה ללכת עבי' שכנגדו וכו' זו תשוב' להרי"ף כתוב' בספ' התרומות שער כ"ו: יו ומ"ש וכי מחרים לא ניחא כל מאן דגזליה שאין הכונה לכלל שהגנב אלא להשיב אבדה לבעליה ולפי' אומרי' כל מאן דפיק' למילה בידיה ולא מסדר הכי והכי ליהוי כדי שמיד' הטוב' ישיב הגזלה כ"ל דלא גרסינן דהוו יודעין בדלי' שאין לו קשר עם מה של מעלה ממש אלא כך יש לגרוס והוו יודעין בו"ו ומ"ש הלא כך אנו אומרים לו אם אתה תובע אדם ידוע הרי דין ביניכם כלו' עמוד לדין עמו ואם לאו כלו' שאינך תוב' אדם ידוע אלא אתה מוסד על קלא בני אדם שבא אתה לבדוק לב"ד ואם קלא הוא' כדלוקך אם לא ישיבו לך הגזלה ופיתק' דלגוות למילט בציבורא לא כתבינן ליה: כ שאלה לא"א הר"אש ז"ל שטר שיש בו נאמנו' וכו' בסוף כלל ע"א ואין הדברי' מבוארי' יפה בדברי רבי' ולכן אעתיק השאלה והתשוב' בקצרה שאלת שטר שיש בו נאמנו' גמור' והלוה מוליא כתב יד שהמלוה שקבל ממנו הכום פלו' והכום פלו' ביום פלו' ולפי' חשבון כתב לא נשאר מהשטר אלא במאה והמלוה טוען שנשאר מהשטר ק"ק והספק' שבידו היא של עסק אחר: תשובה מה שהוציא בנאמנות בשטר מועיל לענין שלא יוכל להשביע המלו' שלא נפר' שטרו אבל אינו מועיל כנגד עדים דשפי מעידים לא סימנים והיכא דאיכא עדים דפרעיה לא מהימן למימר שטרא' ניכסו כדמפמ' בפ' שבועת הדיינין גבי עובדא דאביימי וכן בנדון זה כתב ידו מעידו שקבל ממנו הממון ואינו נאמן

ח ויהיה טוען אלו שטרי חובו' הן ממונך והיה ראובן או' אינם ממוני אלא המעו' שבתיבת' הן ממוני' על דב' זה לא האמינו ע"כ ט וכן אין הנאמנו מועיל שלא להחרים חרם סתם אפי' אם פירשו בפי' וכ"כ רב האי גאון בתשו' תנאה דחרם סתם 'והדרת ראש לא מהני' בנאמנו' ואין חבירו יכול לעכ' עליו ולו' הוצ' אני מן הכלל שלא האמינו לגזול ואם לא גזל אין עליו חרם סתם וכי יו מחרי' לא לימ' כל מאן דגזלי' אלא כל מאן דאיתי' לגזילה בידי' ולא מהדר הכי והכי ליהוי יו והוו יודעין שאין אנו רגילין ליתן רשו' לכל מי שבא ויאמ' כתבו לי פתקא דלטותא ותנו לי רשו' להחרי' בצבו' אלא כך אנו אומרי' לו אם אתה תובע אדם ידו' הרי דין ב'ניכ' ואם לאו מסו' את' בבית דין (ס"א בב"ד) על נוזלך וקלל אות' כרצונך אבל יתומי' שבאו בטענ' אביה' או אפוטרופא ואמרו אין אנו יודעי' אצל מי יש למורישנו כלו' כותבין פתקא דלטות' יח ואם א' רצה לצאת מב"ה כשוה מחרי' יש לב"ד לו' לו למה אתה יוצא ואם לא רצה להתעכ' אין מונעין אותו ואפילו שיצ' בשע' החר' חל עליו יט שכל חר' שב"ד גוזרין אותו א"צ לבעל דין לענו' אמן עליו ואף אם היה במצול' ים החרם חל עליו ע"כ כ שאל' לא"א הר"א ז"ל ששאל' שטר שיש בו נאמנו' והלו' מוציא כ' יד המלו' שקצתו פרוע והמלו' אמר שהפתקא הוא מעסק אחר והכת' עדיין בחוקתו תשו' אין שומעין לו שהנאמנו' מועיל לענין שלא יוכל הלוה לטעון שהשט' פרו' אבל אינו מועיל כנגד עדים שמעידין שנפר' אא"כ שפי' שיהא נאמן יות' מב' עדים והוראת בעל דין כמאה עדי' דמי כא שאלה לא"א הר"א ז"ל ראובן נתחזק לו שטר על שמעון בב' אלפי' שיפר' לו מחציתם לסוף ג' חדשים ומחצית' לסוף ו' חדשי' ונפטר ראובן בתוך הזמן ותבעו יורשיו לשמעון לפרו' השט' וטוען שמעון שכבר פרע לראובן לפני מותו ומראה כת' פרעון ועדים החתומים עליו ושואל שיחזירו לו שטרו והיורשין אומרי' שהעדי' מעידין שקר ומבקשי' מב"ד שיעשו בהן דריש' וחקיר' ולכפותם ונותנין אמתלא לדבריהם שאין בין זמן השטר וזמן הפרעון אלא ט"ו יו' ולא היה יכול המלו' לינצל לו לא מצאתי השט' ואכתו' לך שובר א"כ למה לא נתן לו השט' לקרעו ועוד כי עדין לא הגי' זמן פריע' חוב השט' אלא לאחר פטיר' המלו' ועוד כל העומדי' בבי' ראובן מעידין שלא ידעו ולא שמעו מפרעון שט' זה מעול' ואם הי' אמת היו יודעין הפרעון שכל משא ומתן של ראובן היו על ידם תשו' אמת הדבר שאלו העדי' צריכין דרישה וחקיר' ע"י ב"ד מומח' מכל אמתלאו' שי' בדב' ואם ידרשו ויחקרו כדת וכראוי ויכונו עדותן אין כח באמתלאו' לבט' עדותן אע"ג דהקוב' לחבירו זמן אינו נאמן לו' פרעתי תוך הזמן אם יש עדי' שפרע אין להכחי' העדי' בשביל חזקה שאין אדם פור' תוך זמנו ואע"פ שזמן השט' היה תוך ט"ו יו' לזמן הפרעון אפשר שהשטר הי' במקו' אחר וראובן היה צריך למעו' ושמעון עשה עמו טובה ופרע בלא החזר' השט' על ידי שובר ומה שהעומדי' בבית ראובן לא ידעו ולא שמעו מפרעון זה לא ידעתי ולא שמעתי אי' ראי' וקמי שמי' גלי' לב העומדי' (ס"א העדי') אם לעק' אם לעקלקו' אלא שאין לפסול עדים ולהוצי' מעו' באמתלאו' הללו ואילו היו באים העדי' לפני ב"ד מומח' יראי' שמים אפש' שיתברר הדבר לאמתו בדרישו' וחקירות ואם אחרי כל הדרישות והחקירו' יראה לב"ד שהעדו' מכוונ' חייבין היורשי' להחזיר השטר ללוה: כב ששאלת שטר שיש בו נאמנו' וכתוב בשטר שחייב עצמו בהוצאה ושוחד וטוען הלו' שאין הנאמנות אלא בגוף השטר ולא בהוצאו' תשו' כל תנאי שבממון תנאו קיי' ומועיל הנאמנות אף לענין הוצאות ושוחד כמו שמועיל לעיקר הממון שכתוב בשט': כג תשוב' לרבי קלונימוס שטר שיש בו נאמנו' ונמצא המלו' כפרן בדב' אח' וע"י עדים לא מהני ליה הנאמנו' אע"ג דק"ל הוחזק כפרן לאותו ממון לא הוחזק כפרן לממון אח' א"ה בהא בטל לנאמנות דהימני' לוה למלו' ולא שקיל מיני' אלא בשבוע': כד שטר שיש בו נאמנו' ואין עידי השט' בפנינו וטוען הלו' כי לא נכת' הנאמנו' בציווי וכי דרך הסופרי' לכתוב מעצמן שופרא דשטרי אינו נאמן כיון שכתו' בו וקנינא מיניה על כל מה דכתי' לעיל אינו יכול לבטלו אבל אם העדי' בפנינו ומעידי' שלא כתבוהו בציווי הלו' אלא מפני שופר' דשטרי כמו שרגילין הסופרי' לכתוב

בכל

נאמן לומר על עסק אחר היה: יט כתב הר"אש בתשוב' כלל ק"ה סי' ה' אם יש נאמנות בשטר כיון שאין השט' בידו ויולא מקח' יד אחר אין מועיל הנאמנו' ועיין בתשו' הרשב"א סי' תתקע"א: כא שאלה לא"א הר"אש ז"ל ראובן נתחזק לו שטר על שמעון וכו' בתשובו' שבסוף ספר אזה התשובה מגלתי' ועיין במשרי"ק סי' ס"ז: כ כתב בעל התרומו' בשער כ"ז שיש מצריכים לכתוב בשטרות שיהא נאמן כשני עדים כשרים דאי לאו כשרים הוי דלוה לא יכול למימ' אשתבע לי ואם פורע שטרו אינו צריך לישבע אבל אם יבואו שני' ויאמרו פרוע הוא ונאמ' אומר אינו פרוע ה"ל תרי ותרי ואוקי ממונא בחזקת מלוים ויפסיד הממון אבל אם' שהאמינו כבשרים המלוה נאמן יותר מב' עדים שאם אתו או' שב' עדים יכולים להכחישו אסהכה דלאו כשרי' הוי אינו וזו סברת ה"ר אברה' בן ר' יצחק ואומרים לדעתו דכל היכ' דלא כתב כשרי' אי תפס מלוה מוקמינן בחזקתיה ולא מפקינן מיניה אבל לכתחל' לא מגבינן ביה למלוה וכתב בעל התרו' ואין בנו כח להעמיד דבר זה לאפרש בין עדים כשרים לעדים סתם כי סתם עדי' כשרים הם גם השורי' לא אמרו בלשונם כי אם האמינו כב' עדים ולא כתבו כשרי' עכ"ל: כב ששאלת שטר שיש בו נאמנות וכו' כלל ע"א סי' ח': וכתבו יא עוד אם שטר שיש בו נאמנות אינו גובה מיתומי' קטני' כי אולי כשיהיו גדולים ימצאו שובר או עידי פרעון וכן מתבאר בדברי רבי' ראש סימן ק"י: כג תשובה לר' קלונימוס תשוב' זו כתבה רבי' ירוחם בסוף נ"ו והיא כתובה בספר התרומו' בשם ה"ר משול' ב"ר קלונימוס ויהב טעמא למילתיה משום דאמרינן כי סימנים לאו דאורייתא משום דכל ישראל בחזקת נאמנין קיימי' ולהכי סימנים אבל הכא דהוחזק כפרן במקום אחר איתרע ליה נאמנות ולא שקיל אלא בשבועה גם בתשו' אשכנזית מצאתי כן והביא ראיה מדאמרי' גבי אלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה וכו' כגון דאמר' פלו' אכלה טיבל לי כהן ואשתכח שקר והא הכא לאו דאורייתא' אסימנא וכיון דאשתקד הו לא מהימנא ומפסד' כתובתה ה"ל לא נהימן וכ"ת היכי ילפינן ממונ' מאיסורא כתוב' כמי ממונ' הוא ועוד התם אפסדא לכתובה לגמרי הכא גבי בשבועה: כד שטר שיש בו נאמנות וכו' עד ושוב אין לספקפק הכל בספר התרו' שער כ"ו: כה ומ"ש אבל אם אמו' בו שקנו ממנו על הנאמנות וכו' ז"ל בעל התרומ' * אם כתוב בפי' וקנינא על כל מה דכתיב ומפור' לעיל ובענין הנאמנות מפורש ואח"כ אמרו לא אמר לנו מעולם נאמנות זה אך בטעות כתבניהו על זה נאמ' כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד: ומ"ש שאם העדי' בפנינו ומעידי' שלא כתבוהו בציווי הלו' אלא מפני שופר' דשטרי כמו שרגילי' הסופרי' לכתוב בכל השטרו' אע"ג דכתיב ביה וקנינא מיניה על כל מה דכתי' לעיל אין סומכין על הנאמנו' ז"ל בעל התרו' אם העדי' עומדים כאן ואומרי' שלא כתבוהו כי אם מפני שהוא רגיל שבשאר שטרו' הוא כתוב כך על כן כתבוהו הם בשט' זה אע"ג דכתיב ביה וקנינא מיני' על כל מה דכתיב לעיל אין סומכי' על הנאמנו' ומ"מ דברים אלו כמו שכתב הרא"ש שכתב רבי' בסימן פ"א כל דבר שנהגו בעדיה' לכתוב כן נאמנות כן כתבה בשופא כן עא' סופרי דשטרי שבכל נהגו סופרי' לכתוב כל מי שמקנ' בשודר לכתו' שטר דעתו שיכתבוהו

* נ"ה שטר שיש בו נאמנות ונוהג המקום שהכותבים נאמנות ולא שהנהג נעלי' לגופא דשטרא והלוה טוען כי ולא לכוונו נכתב:

כמנהג המדינה וא"ל לפרש שיכתבו כל לישני שפירי דלית ביה עכ"ל: * נ"ה ודבריו דגלי' טעמ' וכן הם דברי הטור' הרשב"א שבתשו' נס"ה ק"א: ויש לתמוה על רבי' שכתב שם תשובת הר"אש בלי חולק וכאן כתב דברי בעל התרומ' בלי חולק · ואיפשר לומר דבעל התרו' מיירי במקום שנהג פשוט במדינה לכתוב כן בכל השטרות ומ"מ שבקולתן כת' כן והר"אש מיירי בשאין מנהג פשוט במדינה לכתוב כן בכל השטרות א"נ הר"אש מיירי כשאין כאן העדים שיעידו שלא כתבוהו בציווי הלוה: * והריטב"א כתב בתשוב' דבר התלוי בתנאי כל שלא פי' אינו מתחייב' ואינו בכלל בלשון כתום' כל שטרי אלא דברי' שאין הסופר בקי בדקדוקין ודברים שהם תחת הכלל אבל תנאי' לא תדע דמ"מ שמתחייב באחריות שמירתו כאומר כל שטרי שבידו' הנוהגים בישראל אפי' רוב מ"מ כותבים שמתחייב באונסים זה לא יתחייב אלא בגנבה ואבידה: כב וכ"כ רבי' האי בתשו' הלי' מאן דמקבל עלי' למיכתב שטרא בכל לישנא דזכותא אע"ג דלא ידע ספר' לאחזוקי בהאי כיון דכתיב ביה ואחריו' שטרא דלא כהילכ' עלי' כאומר כל שטרו' דנהיגי בישראל קיים לכל כללי דתקות עניינים אבל תנאים כגון נאמנות בהלוא' וביטול מודעי לא מחייבין לי' עד דמיפרשן ע"כ והרי נאמנו' וביטול מודעי הנו' נוהג בכל השטרו' ואע"פ כן כיון שאינו מפור' בשט' אע"פ שכת' וקבילנו' עלי' אחריו' שטרא כאומר כל שטרות לא מהני' ביה וה"ה לכ"ן שלפנינו וזו ודאי סברא נכונה עכ"ל: ובתשובה אחרת כתב וז"ל זה שכ' בשטר מנו שיהא שמעון נאמן בעיק' החוב ובכל מיני הטענות שיטענו עליו הנאמנו' הזו מבטל עדו' העדי' כיון שפרעון כופר בעדות' ואין לומ' כי לשון הנאמנות פוסלת דשטר הוא שהעדי' הכותבי' מעולמ' אלא בנוגע' בעל דבר כמו שהיו שבורים קצת מהראשוני' שאין זה דעתי ולא דעת מורי הר"אה עכ"ל: ומ"ש ואע"פ שנהגו לכתוב וקנינא וכו' כתב בעל התרומות וכו' אמר שכתב בעל התרומות הדברים שכתובי' לעיל כתב ואל תטע' לומר שקנין יצטרך לנאמנות אף בלא קנין היכא דלא נהגו למכתבי' לגופא דשטרא אלא כתבי' ליה בהמנה' לוה מהכי אע"ג דלא קנו עליה והראיה הסיפא דמתנה שאומר הנה להיות פטור משבועה דמיירי בשלא קנו מידו עכ"ל ורבי' סי' ס"ט כתב שיש חולקי' והוא הסכים לדברי בעל התרו': כו כתב יז הרשב"א שנשאל על שטר פקדון שכתו' בו והאמינוהו בעיקר הממו' הנזכרי' נאמנות שליש' כשני עדי' כשרי' והשי"ב מה שאמרו שאין בכלל אותו נאמנו' פרעון כדין אמרו לפי שלא האמינוהו אלא בעיקר הממון המופקדי' ואילו האמינוהו אפי' על פרעון ליכתוב נאמנו' הכתב ואפי' בעיקר הממון המופקדים דקאמר אלא ודאי אינו אלא שלא יטען בעיקר הפקדון אמנם היו דבריו או דבית עכ"ל: כה ובסימן תתקכ"א כת' על שט' שכתו' בו תהא נאמן עלי בכל עניני שטר זה כדר' שרגילי' לכתו' כותבי השטרו' שאין הנאמנות אלא בענין השטר מע' כגון שזה אומ' מנה שכתוב כאן נתתיו לך וזה אומר לא קבלתיו עדיין או שטוען שטר אמנה היה וזה אומר לא כי וכל כיוצ' בזה אבל היה' נאמן לומ' לא כפרעתי אינו נאמן שאין זה מעניני השט' אא"כ כת' לן מפור' אלא שכל שבאו והעידו שהאמינו

על

* נ"ה א"נ דגבי השטרות שבמנהג המקום הכותבים נאמנו' ולא שהנהג נעלים לגופא דשטר' שהי' פירוש' שמנהג שמקום שאין כותבים נאמנו' לא לגופא דשטר' ולא על דעת טיפוי' קיים כל שלא נתכנו בכתבנותו ור"אש מיירי שנהגו לכותבו על דעת טיפוי' קיים:

על שפרעון נאמנים ואם רצו קורעין אותו שטר וכותבין אחר בנאמנות דק"ל דלא עשו עדים שליחותן עכ"ל: כו וכתב עוד ומה שאלת אם ראובן נאמן לומר שהחזרתי מגו דאי בעי אמר נאמנו דבר ברור הוא זה שהאמינו כשני עדים כשרים ואילו באו שנים והעידו שלא החזיר אינו נאמן במגו דנאמנו דהא קיימא לן כמ"ד מגו במקום עדים לא אמרינן ואם כבר הודה שלא נאמנו והאמינו על החזרה וכן אינו נאמן לטעון שהוליא לו במזונות ופרנסה ופריעת מס דכל שכן או הוליא בפרנסתו או שכון לאח' בשבילו הייגו יחזקתו עכ"ל: כט תשובה לרב אלפס שטרא דכתיב ביה נאמנות וקבע לו זמן וכולו בספר התרומות שער כ"ו: ל בר"א דעסקי פיטור סתם וכו' משנה בפר' הכותב (דף פו) כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אינו יכול להשביעה אבל יורשים משביעין אותה: ומ"ש לא מהני אא"כ שפי' שפטרו ממנו ומיורשיו ג"ז שם במשנה ועיין בטור אבן העזר סימן צ"ח: ומ"ש וה"ה אם כתב תהא נאמן עלי ועל הבאים מכחי יורשיו בכלל וכו' עד אבל לא מקב' מתנ' ולוקח בספר התרומו' שער י"ד: כתב הרמ"ה בתשובה כלל ע"ח סימן ז' שטר שכתוב בו שהאמין הלוה למלוה ואת יורשיו עליו ומת המלוה היורשים נוטים בלא שבועה שלא פקדנו אבא: ולענין פיטור אם מועיל כשבא לגבות מלקוחות בהא איכא פלוגתא וכו' בפרק הכותב (דף פז) תנן אשה שבאה לגבות כתובתה מנכסים משועבדים לא תפרע אלא בשבועה: וכתב הרי"ף ואע"ג דכתב לה בעלה נאמנות לא תפרע אלא בשבועה דלא מהניא נאמנות אלא היכא דהימני' לוה למלוה עליה דידי' ועל ירתיה בתריה אבל היכא דאיכ' עליה חוב לאיניש אחרינא או כתובת אשה או לוקח דזבן מיניה לא מהניא והביא ראיה מדאמרינן פ"ב דכתובות המלוה אומ' שטר אמנה הוא והמלוה חייב לאחרי' ואין לו ממה לפרעם אינו נאמן כיון דחב לאחרים דהשתא מוליאין מזה וכותבין לזה כדברי נתן וכת' הר"ם ומקשי' על דבריו ממ' דתנן במתני' דמועיל נאמנו' שכת' לאשה אף על הבאים ברשות' ותניא בתוספתא ואלו הן הבאים ברשותה כל שמכרה או נתנה לאחר וא"כ הבאים ברשותו נמי הוי שמכר לאחרים וקתני שמועיל נאמנות ונוטה השתא מהם בלא שבועה וי"ל לתרץ דבריו דהא דקאמר דלא מהניא נאמנות הייגו אחר שמכר נכסיו דמי' דשטר אמנה דלאו כל כמיניה לגרועי כח הלקוחות אחרי שמכר להם כבר אבל אם קדם הנאמנות ללקוחות לא פקע בשביל שמכר נכסיו לאחרים וכן חילק בעל המאור אבל מתוך דברי הרי"ף משמע שלא ירד לחילוק זה דמשמע דמפליג בין ירתיה ללקוחות דומיא דירתיה וכן כתב ר"ח ומעשים בכל יום שאין נפרעין מן הלקוחות אע"פ שיש להם נאמנות אלא בשבועה ומן היתומים שלא בשבועה ואיפשר דטעמיה משו' דחיישינן לקנוניא שמא פרעו והחזיר לו את השטר אע"ג דמפ' בתוספתא דבאי' ברשותה הייגו לקוחות באים ברשותו לאו הייגו לקוחות אלא המפורשים שמיכה על נכסיו והרמ"בם והר"ש ז"ל חילקו גם הם בין קדמו הלקוחות ובין קדם הנאמנות והאידנא דנפישי רמאי נכון להחמיר כדברי ר"ח והרי"ף עכ"ל: ובתשובה כלל ע"ח סי' ח' כתב וכיון דאיפלגינו בה רבוותא לא מפקינן ממונא עד שישבע המלוה ומיהו אם מת המלוה היורשים נוטים בשבועת היורשים שלא פקדנו אבא שהשטר זה פרוע וכגון זה אמרי' הבו דלא נוסיף עלה כיון דשבועה זו אינה אלא מפום תקנ רמאות עכ"ל:

ר"מ (ס) פס פי' ו' כתב דאין פורעים נוגים וע"ש:

בכל השטרות אע"ג דכתיב ביה וקנינא מיניה על כל דכתי' לעיל אין סומכין על הנאמנות ואין כאן מגיד והוו' וכגיד דאיכ' למימר אשאר מילי דשטרא חתימי כדאיתא בירושלמי: כח נאמנים העדים לומר על זה חתמנו ועל זה לא חתמנו אבל אם מפורש בו שקנו ממנו על הנאמנות ואחר כך אמרו לא אמר לנו מעולם או בטעות חתמנו אינם נאמנין: כז ועל כן כתב ה"ר יהודה ברצלוני שהו' מנהג טוב לכתו' בשטרות קנין על הנאמנות מפורש ושוב אין לפקפק ואע"פי שנהגו לכתוב וקנינא מיניה על כל הכתוב לעיל כתב בעל התרומות דלענין הנאמנות אין צריך קנין: כח ובמקום שנהגו שלא לכותבו אלא בציווי הלוה כשמצו' הלוה מועיל אפי' בלא קנין: כט תשוב' לרב אלפ' שטרא דכתיב ביה נאמנות וקבע לו זמן אע"פי שכבר עבר הזמן ערין הנאמנות קיים וכל אימת דנפיק שטרא מידיה נאמן בלא שבועה: ל בר"א דמהני פטו' סתם לפוטרו משבוע' בעוד שהלוה חי ובא לגבות ממנו אבל אם מת ובא לגבות מיורשיו לא מהני אא"כ שפי' שפטרו ממנו ומיורשיו וה"ה נמי אם כת' תהא נאמן עלי ועל באי' כחי יורשיו בכלל ופטור גם מהיורשים וכ"כ רב אלפס בתשוב' מי שהאמין בשטר הוא וכל הבאי' מכחו היורשין נמי נאמנים כי הם באים מכחו ומקבלי' מתנה נמי באים מכחו אבל אם אמר הוא ויורשיו לא האמין אלא יורשיו בלבד אבל לא מקבל מתנה ולוקח והר"מה כתב אע"ג דיורשין הן בכלל הבאים מכחו אם כתב הבאים ברשותו אין היורשים בכלל אלא רק מקבל מתנה ולקוחות ולא נר' לחלק ולענין פיטור אם מועיל כשבא לגבות מלקוחות בהא איכא פלוגתא ר"ח כתב אף על פי שמועיל גבי יורשין אינו מועיל גבי לקוחות ואין גובין מהן אלא בשבוע': לא וי"א שאם קנו מידו וכת' שטר זה מועי' גם גבי לקוחות משום דאי' ליה קלא והר"אבד והר"מה חלקו בין היכא שקדם הנאמנות ללקוחות אם לאו שאם קדם הנאמנו' למכירה מועיל נמי גבי לקוחות ואם המכירה קדמה כגון לאחר שמכר כתב לו נאמנות על ההלואה שקדמה למכירה אז אינו מועיל וכתב א"א הר"אש ז"ל והאידנ' דנפיש' רמאי נכון להחמי' כדברי ר"ח וכן אני דן אבל גבי יורשים מהני: לב לפיכך אפי' מת לוה בחיי מלוה ואח"כ מת מלוה אם כת' לו שפט' אותו והבאים מכחו ממנו ומבאי' כחו נוטלין יורשי המלו' בלא שבועה: לג בר"א דנאמנו' סתם אינו מועיל גבי יורשין כשהאמין הלוה למלוה סתם ומת הלוה אין המלוה נאמן על יורשיו אבל מלוה שהאמין ללוה שיהא נאמן לומר על השטר שהוא פרוע מועיל נמי גבי יורשין שאם מת המלוה ובאין יורשין לגבו' מהלוה נאמן לומר שהוא פרוע: לד ומיהו הלוה צריך לישבע שהו' פרוע אפי' בחיי מלוה כיון דלא כתב ליה מהימנת לי בלא שבועה דילמא הכי קאמר ליה מהימנ' לי לבטולי שטר' ולוהוי כמלוה על פה והוי כמאן דטעניה מנה על פה וא"ל אידך נתתיו לך דמשתבע אידך שבוע' היסת דיד בעל השטר על התחתונ' ולכך נאמ' שלא יועיל הנאמנות אלא לבטל השטר אבל לא ליפטר משבועה אם לא שפירש: לה כתב הרמב"ם אם התנה הלוה שיהא נאמן לומר פרעתי מועיל גם גבי יורשי הלו' שאם מת הלו' אינו גוב' מיורשיו ואין צריך לומר מן הלקוחות שאין גובין אפי' אם הלוה מודה שלא פרע דחיישינן לקנוניא: לו שאם טען הלוה פרעתי מקצתו והמלוה טוען לא נפרעתי כלום משלם המקצת שהודה ונשבע שבוע' היסת ואם פטרו גם משבועת היס' אינו נשבע כלל ע"כ: לז ובעל התרו' הוסיף לומר ונאמן לוה לומ' פרעתי אפי' תוך הזמן לפיכך אם מת הלוה תוך הזמן אין גובין מהיורשי' שאנו טוענין שאביהן פרע שאם היה קיים היה נאמן לומ' שפרע אפי' תוך הזמן מכח תנאי הנאמנו' אנן נמי טענינן להו ומיהו בשבוע' היסת דלא ידעי דלא פרע: לח אבל א"א הר"אש ז"ל כתב מת הלוה ואמרו היתומים אבינו אמר לנו שהוא פרוע אין בדבריה' כלום שאומר המלוה לאביכם האמנתי כשאומר שהו' פרוע ולכם לא האמנתי ואני אומר שלא אמר אביכם מעולם כלום לכם אבל אם הביאו עדי' שאביה' אמר לפניה' שהו' פרוע נתבט' השטר: לט תשובה לא"א הר"אש ששאלת שטר שכתוב בו נתחייב פלוני לפלו' או לפלו' והאמין למוציא השטר ואח' מהם הוציא השטר וטוען הלוה שפרע לחבירו וחבירו מוד' לו כיון שהאמין למוצי' את השט' לאו כל כמיני' לו' שפרע כל זמן שזה מוצי' השטר ואם היו שותפין בחוב כיון שאחד מהם מורה שנפרע אם יש לו נכסי' למודה ב"ד יורדין לנכסיו

ועיין עוד בכלל לבן סימן ו' (ס) וכתב הרמ"בם פט"ו ממלוה ולוה שאפי' התנה בפירו' שיגב' מהלקוחו' בלא שבועה אין תנאו מועיל שאין זה יכול להתנות לאבד ממון חבירו ' וכתב בעל התרומות בשער כ"ט בשם הרמ"בן שהגאונים שם אחד כתבו שאין נאמנות מועיל לגבי לקוחות אפי' קדמה נאמנות למכירה וטרח להעמיד דבריהם ולענין הלכה כיון דהרי"ף והרמ"בם והר"אש מסכימים לדע' אחד וכל שכן דבוות' הכי כותייהו הכי נקיטינן: (עיי' בי"בם סי' תל"ד) כתב בעל התרומות בשער כ"א בשם הרמ"בן מגיהו בגליוני הראשוני' שאין נאמנות מועיל אלא לנפרע' בפניו ממנו אבל שלא בפניו לא מהני לה דהי היוצא דוקא בפניו משו' דאמר אינה מעיזה פניה בי או שמא מפני הנאמנות פרע בעדים ובשוכר ואין אנו יודעין לפי' ב"ד משביעין אותה וכספי' ולא לבאים ברשותו אין ב"ד משביעין אותה שרלה ליזוק בנכסיו עכ"ל ועיין בסי' ק"ו: כז כתב הרמ"בא אפי' לא כת' לו נאמנו' אינו יכול להשביעו אלא על דבר שהשטר עומד לכך כגון פרעון אבל על דבר שאין השטר עומד לכך כגון טענת רבית וכיוצא בזה לא וכ"כ הר"אש בשבועות וטעמ' מחילה כיוצא בזה היא לפי שהשטר לפרעון עומד ולא למחילה ולפי' אינו יכול להשביעה לפי דעתי עכ"ל וכבר כתב רבי' הברות בזה בסי' פ"ב: לב לפיכך אפילו מת לוה וכו' זה פשוט שכיון שלא היה המלוה חייב שבועה לגבי לוה לא מלי למפטריה מטעם אין אדם מוריש שבוע' לבניו וכ"כ בתשוב' הרמ"בא סימן אלף כ"ט וכ"כ הר"ן פ' הכותב וכתב עוד וזהו דעת הרי"ף והרמ"בם והגאונים והרמ"בן ז"ל אבל דעת ר"ח וכל חכמי נרבונא דאפי' נאמנות מפורש לא מהני בתובעת כתובתה כדמשמ' שמא נילתי' דאב' שאול לפיכך שאם' בתובע' כתובת' חייב' ליסבע וכן המלוה כשבא לגבו' מבני לוה הילכך אם מת מלוה אחר לוה אין בני מלוה יכולים לגבות כלום מבני לוה שהרי אביהם היה חייב ליסבע ואין אדם מוריש שבוע' לבניו עכ"ל:* ועיי"ן במה שכתב' בטור אב"ן העזר סי' צ"ח: לג בר"א דנאמנו' סתם אינו מועיל וכו' אבל מלוה שהאמי' ללוה היה נאמן וכולי עד אם לא שפירש כ"כ הרי"ף בפרק הכותב וכ"כ הרמ"בם בפט"ו מהלכות מלוה: וכתבו הר"אש והר"ן דהכי סדר רב האי גאון והטעם שאינו צריך לפרש נאמנות יורשיו משום דכשבא ליד היתומי' הרי הוא כקורע מטעם הנאמנות דמאי טעמי' ליה היה לך למקרעיה או למיכתב שובר אמר נהאי להימנות' דכתב לי מהימני' וכתב הר' המגיד בפרק הנז' ורואיתי לקצת מפרשים שאמרו אפי' מת לוה תוך זמן אינו גוב' מן היורשין וכתבו דהינו בסמוך בשם בעל התרומות עיין בתשובות כ"ו ק"ב: לה כתב הרמ"בם בפר' הנז' וכ"כ בעל התרומות בשער כ"ו: ועל מ"ש ונשבע שבועה היסת כתב הר"ם דלאו' לא הודה במקצת הוא נשבע שבוע' היסת ולרבותא נקט הודה במקצת דאע"פ אינו נשבע אלא היסת

*נ"ב ואפי' בטוע' בלא פקדנו אבא אינם נריכים:

לנכסיו ופורעי' לחבירו חלקו ואם אין לו נכסי' לא מהימן להפסיד כיון שהשט' בידו אבל על חלקו הו' נאמן וב"ד מגבין לאח' חלקו:

הלכות מלוה על המשכון

עב א המלוה לחברו על המשכון צריך ליזהר שלא ישתמש בו מפני שהו' * כמו רבית ואם **ב** הלוה לעני על מרא ופסל וקורדום וכיוצא בו ששכרו מרובה ואינו נפחת אלא מעט יכול להשכירו ולנכות לו דמי השכירות בחובו אבל בדברים אחרים שתשמישן מרובה לא ויראה דאפי' במרא וקורדו' דוקא לאחרים יכול להשכירם אבל הוא לא ישתמש בהן וינכה לו בחובו משו' חשדא כדרך שאמרו פורטין לאחרי' ואין פורטין לעצמן **ג** כל הגאוני' פסקו שהמלו' על המשכון ש"ש הוא וחייב בגניבה ואבידה ופטו' מן האונסין וכן פסק רב אלפס וכן כתב הרמ"בם **ד** ופסקו נ"ב דליתא לרשמואל דאמר האי מאן דאוזיף לחברי' אלפא זוזי ואנח ליה קתא דמגלא עליה אי אבד קתא דמגלא אבד אלפא זוזי אלא לא הפסיד אלא כנגד משכונו וכנג' משכונו מיהא הפסי' לא שנא משכוני' שלא בשעת הלואתו ל"ש משכנו בשע' הלואתו בין הלוהו פירו' בין הלוהו מעו' ולשיטתם הוי פיסקא הכי שאם נגנב או אבד המשכון והיה כנגד דמי החוב אין לאחד על חבירו כלום ואם החוב יתר על המשכון משלם הלוה היתרון ואין חילוק בהן אם פירש המלוה שאינו מקבל המשכון אלא בכדי שוויו בין אם קבלו סתם ואם דמי המשכון יתרים על החוב נותן המלוה ללוה היתרון ואם נאבד המשכון באונס פטור המלוה וגובה כל חובו אבל ר"י פסק שהמלוה על המשכון שומר חנם הוא ואף על פי כן כנגד דמי החוב הוי כאלו פירש שמקבלו בתורת פרעון ואיתא לרשמואל ולפי זה הוי פיסקא הכי אם המשכונות כנגד החוב ונגנב

היכא ונרע מגוע בו מלוה ע"פ והטעם מפני שהאמינו: ובעל החוב' מוסיף וכו' בשער כ"ן * אבל מ"מ הרמ"ם ז"ל כתב שאם את הלוה וכו' בפ' הכותב: **תשובה** למ"מ הרמ"ם ז"ל שאלת שטר שכתוב בו נתחייב פלו' וכו' כלל פ"ח סי' ו': **שטר** שיש בו נאמנות שכפל כתבתי משפטו בסי' ס"ד בשם בע"הת' דין לו' ומלו' שהודקין בשט' שיש בו נאמנות עיין בסי' ס"ס: **כח כתוב** בת' כ"ן א"ע שט' שכתו' בו שיפר' לזמני' ידועי' בכל זמן דבר ידוע אפי' אין בו נאמנות אינו נאמן לו' פרעתי בכל זמן: **כט כתב** הרי"טבא בפר' מי שהי' נשוי דמי שהיה נשוי ד' נשים ש"מ שמנוים מוקד' שבא לגבו' תחל' לב"ח מלוה שהשבע המוקדם בנקיטת חפץ שאינו פרוע כאלו בא ליפר' מנכסי' משועבדי' ואין נאמנו' שט' מועיל בזה כדמוכ' ממאי דכתיבנא בפרק הכות' עכ"ל ועיין בסי' פ"ג:

ל כתב הר"ן בפרק הכותב אמתני' דכתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אינו יכול להשביעה כתב לה לאו דוקא דה"ה דבמקיה בעלמא הכי: **לא כתב** עוד דדוקא בהם נ"ל נדר ושבוע' אין לי עליך אבל בעלמ' כל שהיי' לחבירו שבוע' ופטרו ממנ' הרי הוא פטו' מכל נדר וכן איפכא:

עב א המלוה לחבירו על המשכון וכו' שהוא כמו רבי' דשייכי לסימן זה בספרי"גם סי' תל"ד וסימן הכ"ב: **ב ואם** הלוה לעני וכו' תשכ' בסוף האומנים (דף פ') אבא שאול אומר מותר לאדם להשכיר משכונו של עני להיו' פוחת עליו והולך עמו מפני שהוא כמשיב אבדה ובגמ' (דף פב) אמ' רב יוסף הכן אמ' שמואל הלכ' כאבא שאול ולא אבא שאול לא א' אלא במרא ופסל וקרדום דכפיש אגרייהו וזוטר פחתייהו: ובמ"יש רבי' וירא' דאפי' במרא וכו' הוא' הברת עצמו והבי' ראיה ממאי דאמר בפ"ק דב"ב (דף ח) דגבאי צדקה כשפורעין הפרוטות מגובין לעצמן אין פורטין לעצמן מפני החשד ה"נ דכוותה אבל קשה דבסוף האומנין אמרי' דכ"ע אית להו דרב יוסף והכא במאי קמיפלגי ופרש"י במנו' צריך למשכון להשתמש בו ולפחו' עליו להיות פוחת מן החוב והולך קמיפלגי ואסם' דפלגי התם בהכל' כך מעיקרא עם הבעלים ולדעתא דהכי אוזיף ולא דמי לדאבא שאול דהסי' בבעוש כן שלא מדע' הבעלי' עי"ש (א): **כתב** הרש"בא * בתשוב' יש מגדולי המורים שאמרו שהו' פטו' לאחר שהלוהו מפני שמאחרי' זמן וממתין שלא למכרו: **א** והרא"בד ז"ל מן הדע' הוה ומכלל דבר זה כל שפרעו אינו ש"ש ואם נאבד פטו' שאינו אלא כש"ח ואין דברי' אלו מחוור' בעיני אלא כך דנתי כוטה שאינו פטור מפריע' דרב יוסף אלא בשעת ההלואה בלבד וגו"מ הרי הוא ש"ש עליו לעולם עד שיחזירנו לבעלין שהרי הוא כהוא שכ' בשע' ההלוא' ושהמ' אותו שכר הוי עליה כש"ח לעול' שכן כל ש"ש מקבלין שכ' בתחלתן או בסופן ונעשין ש"ש לעול' ממש אות' פרוע' שקבלו ממש' שמירתן וזה דבר ברור ופשוט בעיני עכ"ל: ודברי' הללו כתב ל"י בפ' האומנין ועיין בתשו' הרש"בם שכתב רבי' בסוף סי' זה: **ג כל** הגאוני' פסקו שהמלוה על המשכון וכו' בסוף האומנין (דף פ) תנן המלו' על המשכון ש"ש ר' יהוד' או' הלוהו מעות ש"ח הלוהו פירות ש"ש כלו' משו' דדרך פירו' להרקיב וידוע דהלכה כת"ק ובפ' שבועת הדיינין (דף מג) **ד** אמר שמואל האי מאן דאוזיף אלפא זוזי לחבריה ומשכן ליה קתא אבד קתא דמגלא אבדו אלפא זוזי אבל תרתי קתתי לא ורב נחמן אמר אפילו תרי' קתתי אבד חד קתא אבד ת"ק אידך אבד כולי' אבל קתא וגיסכא לא נהרדעי אמרי אפילו קתא וגיסכא אבד גיסכא אבד פלגא אבד קתא אבד כוליה · תנן שלא הלויתיך עליו והלה היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתני עליו וב' דיינין היה שוה חייב לימא הא קבילתיה מתניתין בדפרש שמואל בדלא פריש לימא כתנאי המלוה את חבירו על המשכון ואבד המשכון ישבע ויטול מעותיו דר"א ר"ע או' יכול הוא שיאמר לו כלום הלויתני אלא על המשכון אבדו מעותיך ס"ד א' בדשוי שיעו' זוזי ג"מ * דר' אלעז' הלא לאו בדלא הוה שיעור זוזי ובדשמואל קמיפלגי לא בדלא הוי כ"ע לית להו דשמואל והכא בדשוי שיעור זוזי ובדר' יצחק קמיפלגי דא"ר יצחק ב"ח קונה משכון לימא דר"י תנאי היא ותסבר' מימור דא"ר יצחק שלא בשעת הלואתו בשע' הלואתו מי סבר אלא משכנו שלא בשע' הלואתו כ"ע לא פליגי דאית להו דרבי יצחק והכא במשכנו בשע' הלואתו ובסומר אבד' קמיפלגי דאתמר סומר אבדה רבה אמר כש"ח

ורב יוסף * כש"ש לימא דרב יוסף תנאי היא ולא דרכ' לכו דרב יוסף וכו' ופרש"י אבוד אלפא זוזי דקב' וקביל אבל כל זמן שהן קיימין ע"כ גובה חובו אם מלוה סתם הי' סתם עלוה ל' יום ואם פירש לו זמן כשיגיע זמנו יפרע · אבל תרתי קתי לא אמרי' הדא קביל בת"ק והדא קביל בת"ק אלא תרוייהו קבלינהו כחד' במשכונו ולא בפרעון וכיון דמסדר ליה עקלא משכונו' מאי דחסר מניה פטר נפשי' בתשלומין שוין: אבל קתא וגיסכ' לא אמרי' גיסכא קביל במלב' דכיון דמידי דחזי לפרעון הוא לא קבליה עלי אלא בדמי שויין בדפרי' איכי עקבלן עלי אלא במחירות דמין כשויין עכ"ל והתו' כתבו אבל קתא וגיסכ' לא פי' בקו' דכיון דגיסכא וכו' וקשיא דמשון פריך מעתכי' וכו' ונדוחק יש לחלק דעודה ; ג נחמן במד גיסכ' או גתרי גסכי אבל גסכ' בהדי קתא עוכחא מלת' דקתא למשכון וגסכ' לפרעון וכ' גם' אבל קתא וגסכ' לא אלא כל חד לפי מאי דשוה דאם הגסכא שוה י' קתי אבד גסכא אבד י' הלקים אבד קתא אבד חלק י"א ועוד גרא' לפרש קתא וגסכ' לא ומי אבד קתא לא אבד פלג' אלא מאי דשו' דעק' שמיכת המלוה על הגסכא אבד גסכ"אבד כולהו ומי קבד גסכ' ברים' אבד פלגא אבד קתא אבד כולה נהרדעי אמרי אפי' אבד קת' ברישׂ' אבד פלג' וגר' בריסא דמלתייהו אבד קתא אבד פלגא וכתבו עוד מקלי' בדפרים כי קא' שמואל בדלא פריש ל"מ ור"ת גר' איפכא ומוקי' שמואל בדפרים דאין הבר' לספסי' למלוה כל חובו כנגדו היכ' דלא פריש ואשמעי' שמואל דלא הוי אסמכתא ור"ח פירש הא דאוקימנ' לשמואל בדפרים לא שפירש בהדיא שיפסיד כל החוב אלא כלומר אף ע"פ שאין שוה כל החו' קבילתי' ואשמעינן דהכ"הא הוי קבלה כנגד כל החוב · ועל פלוגת' דרבה ורב יוסף כתבו פר"ח פסק כרב יוסף ושכן כר' מפרש"י פסק' לימא דרב יוסף תנאי היא ומלתיה ' דרבא ודאי תנאי היא דר"ע לית ליה דרבא וקי"ל כר"ע אבל אין לפ' כן אלא אדרב' דרב' ודאי לאו תנאי היא אלא כ"ע אית להו דרב' ובדשמואל קמיפלגי ור"ע עוד דס"ח הוי על המשכון מה שהו' שוה יות' על החוב אבל כנגד החוב מפסיד מעתע' דשמואל אפילו לגר"ה מע"ב דלא פרי' כמפורש דמי כדפרי' לעי' עכ"ל והם הסלו דהלכה כרב' וכתבו עוד הר"ח וה"ג פסקו דלא כשמואל מדאמרי' כ"ע לית להו דשמואל וכתו' דחו לאי' זו ולאיו' ב' הכתות לא ראיתי נכתב שלא כהלכה והרי"ף בפ' האומנין כתב דליתא לדשמואל אא"כ כנגד המשכון או כאבד מייב ומאי דפייס ליה בתר דמי משכונ' שקיל מלוה ואם נאנס פטור ושקיל מנו' כולי מוביה עד גמר' וכן דעת הרמ"בם בר"פי עי' שכירות ועיין בתשו' מיימון דספ' משפטי' סי' ר"נ ובמרדכי פ' שבועת הדיינין: ואמאי דאר"י ב"ח קונה משכון פרש"י פ' כל שעה דקול' אף לאונסין והתוס' נחלקו עליו שם ובפ"ק דקדושין ופירשו שאינו קונ' אלא לש"ש ויש כאן מקום עיון כיון דאמר בסוף האומנין ובסוף שבוע' הדיינין דלא אר"י ב"ח קונה משכון אלא שלא בשע' הלואתו אבל בשעת הלואתו לא אמר מכ"ל לרבי' להשוו' שעת הלואתו לשלא בשע' הלואתו לכ"ע מיהו לשט' שהלוכים כבר כתב הר"ן בסוף שבוע' הדיינין בשם הרמ"בן דהכי אמרי' מימור דאר"י משכנו שלא בשע' הלואתו וכו' דרך דחיה אתמ' דלא שמעי' לר"י דאמר הכי אבל קושט' דמלת' הי' דהא דר"י אפי' במשכנו בשע' הלואתו הי' כדמשמע בפ' כל שע' וגם השו' ולכן הרי"ף כתב ל"ש משכנו בשע' הלואתו או שלא בשע' הלואתו אבל א"א לו' כן לדע' הת' שהר' עדבדים פ"ק דקדושין ופ' השולח ופ' כל שעה ופ' האומנין ופ' שבוע' הדיינין דסה דר"י דוק' שלא בשע' הלואתו ול"ע (ג) ובפלוגת' דשמואל ור"נ ונהרדעי פסק רבי' כנהרדעי לדע' הת' מפו' דהוי שמואל ור"נ לגבייהו גם פסק כגר"ח מתני' דלא פריש שמואל בדפרים וגם פסק כפר"ח דהפי' לא פי' בהדי' אלא שמע' אע"פ שאינו שוה כנג' כל החוב קבלתיו לפי שהר' מל' הת' שנוטין להכריע כן: ב"ב כתב מליכו כמדין דלכ"ע מה שכנג' מעותיו קנאו והוי עליה ש"ש וה"ייגו דר"ע דאמ' אבד המשכון אבדו מעותיו ומה שהוא המשכון יות' ממעותיו לדברי הגאו' ורש"י שפוסקי' כרב יוסף הוי עליה ש"ש ולדברי הת' שפוסקי' כרב' לא הוי עלי' אלא ש"ח ואם אין המשכון שוה כדי החוב לפוסקי' כשמוא' אבד כל חובו אם אמ' אע"פ שאינו שוה כדי כל החו' קבלתיו ואם לא אמ' כן לא אבד אלא כנג' המשכון ולפוסקי' דלא כשמואל בכל גונ' לא אבד אלא שווי המשכון חוץ מאם אמר בהדי' אם יפסי' המשכון יפסיד כל חובו דבכל תנאי שבממון קיים וכל מה שמתחייב המלו' כשאבד' המשכון בכל חד כדאית ליה בכ"ע לא מחיי' אלא כש"ש בר מרש"י שכתב שמתחייב' אף באונסין וכל דינין הללו לש"ש הלוהו מעו' לש"ש הלוהו פירו' ולדע' הגאו' ל"ש משכנו בשעת הלואתו ל"ש שלא בשע' הלואתו וכן דע' הרש"ב בתשו' ולדברי התו' דר"י לא הוי אלא שלא בשע' הלואתו ואז לא אבד אלא כנג' המשכון ובשע' הלואתו אבד קתא אבדו אלפ' זוזי והיינו דר"ע וכ"כ בהגה' אשרי סוף האומנין בשם ר"י וכ"כ מדברי הת' סתו' ופ' שבוע' הדיינין דהו' נמי לאו בדלא

רמ"י וקוב' דהר"אם הסכי' לדעת

ד"מ

עב (א) וכתב המרדכי סוף אלו מציאות שהלוה של ספרי' אסור ללמוד בהן ואם לאחר בהן אם יש עדים כדאמ' כתב רבנ"ו דאמרי' מרלא יד גיסדין ועסוק בשבועה וגבהי' מחלק מבו' דאסור מלום קטנה ועי"ם ועיי' גי"ד סי' קפ"ג דגנייהא פרי וע"ש: (ג) אבי גכה' דסה דכם' ל"ם משכנו בו' לאו מטעם דר"י נמוד קאמר אלא מטעם דנעשה שומר שוה כאומר פי' גסרא שמקבלו נאוהם לפרעון ונפ"ם ג' ר"י ולכי עשם זו אין לחלק בין נעשה שומר או שלא נעשה שומר ודוקא לענין זו הם שוים דאם היה המשכון כנגד החוב שלא גם נ"ג דאם הוא נעשה שוה מטעם דשמואל דהוים נאנו פי' ובלא גבה' שנאה מתוני' פרדי' ינחק דג"ח קונה משכון אבל אם לא הוה המשכון נגד החוב יש לחלק בין משכנו נעשה שומר דאז אגב הגנו מטעם דשמואל אבל שלא נעשה שומר לא אבד דסא דשמואל לא שייך נמשכנו שלא נעשה שומר וכ"כ הסדיה גשנעות ומירי סוף האומני' וכן הפתת בתשו' שם ואפ' שנוטר' הדייני' ולכן אין קושי' כוה כלל בנ"ל:

ונגנב או אבד יצא זה בזה ואין לאח' על חבירו כלום ל"ש משכנו בשעת הלואתו או שלא בשעת הלואתו בין הלוהו פירות בין הלוהו מעות ואם החוב יות' על המשכון הלוה הוא נותן למלוה דמי היתרון בד"א שהלוהו סתם אבל אם פי' לא מבעיא אם אמר בהר"א אם יפסיד המשכון שיפסי' כל חובו דפשיטא שאינו משל' לו היתרון אלא אפי' לא אמר אלא אע"פ שאינו שוה כנגד כל החוב קבלתיו אפי' הלוהו על קתא אלף זוז אם אבד המשכון אבד כל החוב וכן אם הלוהו על שני קתות אלף זוז או על קתא עם משכון אחר אלף זוז ואבד הקתא או המשכון הפסיד חצי החוב אבד השני הפסיד חצי האחר ואם דמי המשכון יתרים על החוב אין המלו' נותן ללוה היתרון ואם נאבד' באונס ישבע המלו' כדין השומרים וגובה כל חובו ולזה הסכים א"א הר"אש ז"ל ה לפיכך המלוה לחבירו על המשכון ואבד ואומר המלוה סלע הלויתיך עליו ושקל היה שו' ושואל שקל כי הלוהו סתם ולא פי' שמקבלו בשביל כל החוב והלוה אומר שהיה שוה סלע ישבע המלו' כעין דאוריתא שאינו ברשותו וישבע הלוה היסת ויפטר אמר המלוה סלע הלויתיך עליו ושקל היה שוה והלוה הודה במקצת ואומר שהיה שוה ג' דינרין ישבע המלוה שאינו ברשותו וישבע הלוה שבוע' התורה שהיה שוה ג' דינרין וישל' לו דינר ואם אמ' המלוה סלע הלויתיך ושקל היה שוה והלוה אומר איני יודע כמה היה שוה ישבע המלוה שאינו ברשותו ויכלול בשבועה שלא הי' שוה אלא שקל וישלם לו הלוה ב' דינרין שודאי הוא חיי' לו ואינו יודע אם פרעו אם לאו ואם יש למלוה עדים שנאבד נוטל שקל בלא שבועה אלא שמחרים הלוה סתם על מי שנטל ממנו שלא כדין ו ואם הלוה תובע למלוה ואומר סלע הלויתני עליו ושתים היה שוה [?] ואברתו בפשיעה ולדברי הגאונים אפי' נגנב או נאב' והמלו' אומר שלא היה שוה אלא סלע אם הלו' מאמינו שנאבד או שיש לו עדים שנאבד נשבע המלוה היסת ונפט' ואם אין הלוה מאמינו וגם אין לו עדים שנאבד נשבע המלוה כעין של תורה שאינו ברשותו ומגלגל עליו שלא היה שוה יותר ממה שהלוהו ואם המלוה מודה במקצת שאמר הלוה סלע הלויתני עליו ושתי' היה שוה ואמ' המלו' שלא היה שוה אלא ה' דינרין משל' לו ה' דינרין

ס"א

ר"י ולע"נ שנפסקיו ולא הכריע לא בפר' הדיינין ולא בפ' אלו מציאו' ובפ' האומנין כ' דקי"ל כרב יוסף וכ"כ נ"כ דלית' לדשמואל ובתשו' שכתב רבי' בסוף סי' זה כ' דקי"ל כרב יוסף מ"מ הוכר רבי' דמאחר דבאלו מציאו' כת' הלכה כר"ח וה"נ שפסקו כרב יוסף ואין כר' לר"י וכו' מפני דכר"י ס"ל ועוד שכתב א' רב יהוד' א' שמואל הלכ' כר' טרפון והוי ש"ס לפי מאי דפר' והלכה כרבה ועוד דבהדייני' כת' אחר דברי ר"ח וה"נ ואין כר' לר"י והאריך הרבה בראיות ר"י ונפסקי הדינים לדעתו משמע דהכי ס"ל ומ"ש ובהאומני' דקי"ל כרב יוסף וגם דלית' כדשמואל הכוד רבי' לדע' הרי"ף כ' כן ומ"ש אח"כ ולדברי ר"י וכו' הוא כאלו אמר ואין כראה לר"י וכיון דגם בהאומנין כ' דברי ר"י לבסוף היינו משום דה"נ הכי וגם שלא אמ' ואין כר' לר"י וכו' היינו לפי שלא כת' כאן הוא ראיה לפסק הרי"ף והו לדע' רבי' אך ר"י לא הזכיר כלל דעת הרא"ש בזה משמ' דהוא מספקא ליה ולדידי כיון דהפכן בתשובה דס"ל כרב יוסף ילמדו סתומות הסתומים נמפקיו מדבריו בתשוב' וגימא דס"ל כפסק ר"ח וה"נ ומ"ש ר"ם אלו מציאו' והוי ש"ס לפי מאי דפריש דהלכה כרבה אינו מכריע כל כך לו' דס"ל דהלכ' כרבה וכמו שכתוב בסי' רס"ז ומ"מ בין היכ' דעתו כן או לא אנן כרב יוסף נקטינן כדעת גדולי הפוסקי' ולדברי רבי' גם לדברי התו' ל"ש להו בין משכנו שלא בשע' הלואתו למשכנו בשעת הלואתו וכבר כתבתי שדברי הרמ"ב פ"י מהל' שאלה כשעת הגזו' וכת' ה"ה שהרמב"ן והרשב"א הצריכו להעמיד שעת הגזוני' וכן עיקר: מ"כ בשם ה"ג דהא דאין ב"ח קונה משכון אלא במשכן שלא בשע' הלואתו ה"מ כיה לו שטר אבל אם אין לו שטר קני אף בשעת הלואה דלגוביי' נקיט לי' וכן פר"י ע"כ : וכתב בהגה' אשירי סוף האומנין בה"ג פי' בשע' הלואתו הוי עליה ש"ס כנגד המשכון אבל אם הלוה בשטר וגם לוקח משכון לא כאבדו מעותיו ושלא בשע' הלואתו דהוי בשטר נעשה ש"ם ורש"י פי' אפשר דבשטר כבר טפי לומ' דהא' משכון אבדו מעותיו עכ"ל [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

(ס"א דינר א') שמודה וישבע שבוע' התורה שלא היה שוה יותר מה' דינרין וכולל בשבועתו שאינו ברשותו אם אינו מאמינו שנאבד וגם אין לו עדים שנאבד ואם אמר לו הילך הדינר שהוא שוה יותר ממה שהלויתיך או שאומ' היה לי בידך כדי שהי' שוה יותר על החוב הרי זה נשבע היסת ונפטר אם זה מאמינו או אם יש לו עדי' שנאב' ואם אמר הלו' סלע הלויתני עליו ושתי' היה שוה והמלוה אומר איני יודע כמה היה שוה ישבע המלוה שאינו ברשותו ויכלול בשבועתו שאינו יודע שהי' שוה יותר מדמי החוב ויפטר ואם יש עדים שנאבד או שהלוה מאמינו נשבע היס' שאינו יודע שהיה שוה יותר מדמי החוב ויפט' ואם השיב אני יודע שהו' שוה יותר מדמי החוב ואינו יודע כמה ה"ל מחויי' שבוע' ואינו יכול לישבע ומשלם לו סלע ואם רצה המלו' מחרי' סתם על מי שנוטל הימנו מה שלא הי' לו ליטול ז ואם שניה' תובעין זה את זה שאמ' הלוה סלע הלויתני עליו וב' היה שוה והמלו' אמר שלא היה שוה אלא שקל נשבע י' הלו' היס' שלא היה שוה פחו' מסלע והמלו' נשב' שאינו ברשותו ויכלול בשבועתו שלא היה שוה יותר מסלע ואם היה הלוה מאמינו שנאב' או שיש לו עדי' גם הוא לא ישבע אלא היסת שלא היה שוה יותר מסלע: ח היו שניהן מודין זה לזה כגון שאמר הלוה סלע הלויתני עליו וסלע היה שוה ובא לפדותו והמלוה מודה אלא שאומר שאבד אם אין לו עדים ואין הלוה מאמינו נשבע שאינו ברשותו ויצא זה בזה ט ואם יש שם עדים שנגנב והיה שוה יותר על החוב והמלוה טוען שלא פשע בו ואין לו לשלם כי אין לו עליו אלא דין שומר חנם לדעת ר"י והלוה או' כי פשע בו ושואל ממנו מה שהיה שוה יותר על החוב ישבע מלוה כדין שומ' חנם שלא פשע בו ואם הלוה תובעו ביתרון שהיה שוה יותר על דמי החוב ויש עדים בזה או שהמלוה מודה לו אלא שטוען שנאבד באונס ותובע דמי חובו ישבע המלוה כעין תורה שאינו ברשותו ושלא שלח בו יד ושנאבד באונ' וגובה חובו מהלוה שהרי אין הלוה יודע כיצד נאבד וה"ל כהלויתני ואינו יודע אם החזרתיו לך אם לאו: י וכל היכא שהמלוה צריך לישבע שאינו ברשותו אפי' שאמר הריני משל' כפי שתבע הלוה ואינו נשבע אין שומעין לו דחיישי' שמא עיניו נתן בו ואם היה דבר שמצוי בשוק לקנות כמותו באותן הדמים שרוצה לשל' הרי זה משלם ואינו נשבע בר"א בזמן שהשבועה מוטלת רק על המלוה

גזל כמו שגוזל ממון הגוי והשיב כיה שלם ישלם לו אלא דמי שיווי דהשתא סייף דעלמא: ה לפיכך המלו' על המשכון וכו' כלו' כיון דלכ"ע יש לו שמקחיי' המלו' בשאב' המשכון אם המלוה אומר סלע הלויתיך וכו' ודין זה משנה פ' שבוע' הדיינין (דף מג) המלוה את חבירו על המשכון ואבד המשכון וא"ל סלע הלויתיך עליו ושקל היה שוה והלה או' לא כי אלא סלע הלויתני עליו וסלע היה שוה פטור ובפ' המפקיד (דף לד) אמר רב הונא שלהבל אומר אע"פ שנגנב' משביעין אותו שאינ' ברשותו דחיישי' שמא עיניו נתן בה: ומ"ש רבינו בעין דאוריתא כלו' בנקיטת חפץ כדין שבועת המשנה והיינו משום דמשמע בהמפקי' שבשבוע' זו דאורית' נמשל' דאמרי' (דף לה) מי נשבע תחלה וע"ש והלוה ישבע היסת פשוט שאע"פ שאינו שבועה פטור חייב שבוע' היסת מתקנ' האמוראי' וכ"כ בעל התרומות בשער מ"ט: יד כתב הרשב"א בתשובה על המלוה את חבירו על טבעת שיש בו אבן ונאבד אם הלו' מוד' שאותו שביד השולחני שוה לבד פשוט שהלך אחר שומת בקיאים אבל אם הלוה טוען דשלו היתה שוה יות' והמלוה טוען ברי' שלא היתה שוה אלא כזו ה"ז מודה מקצת ונותן לו מה שהוא מודה ונשב' על השאר כדתנן המלו' על המשכון וכו' ואם המלוה אינו יודע כמה שוה והלו' טוען ברי' שהית' שוה יות' הרי הוא כאומר לפי שהמלוה מודה מקצת ואינו יוד' כמה וה"ל מחוייב שבועה שאינו יכול לישבע ומשלם כל מה שהלה טוענו: ומ"מ צריכי' ב"ד לחקור היטב ולפייס על הלוה שלא יטק' בתמונתו לפוס אותה יתר מהויה (ע"ל סי' ע"ה): אמר המלו' סלע הלויתיך וכו' ב"ז משנה בשבועת הדיינין ושבועת המלוה שאינ' ברשותו כבר נתבאר: ואם אמר המלוה סלע הלויתיך ושקל היה שוה והלוה אומר איני יודע וכו' כך כתב הרמב"ם פי"ב ממלוה ולוה וכתב ה"ה שדין זה לא נתבאר בגמ' אבל פשוט הוא בהגוזל בתרא הלויתני ואיני יודע אם החזרתי לך חייב כשתובעו מלו' ודין היה היתה מלוה שלא בשבועה אלא שכיון שצריך לישבע שאינה ברשותו מדין גלגול יש לו לישבע כמה היתה שוה: ומ"ש רבינו ואם יש למלוה עדים וכו' פשוט הוא שאינו צריך לישבע שאינה ברשותו כיון דאיכא עדים דנאבדה ואחר שהם הוא מתקנת הגאונים וכל דין זה עד אלא שמחרים הלוה סתם כתבו בעל העיטור: וכתוב שם עוד דה"ה אם מאמינו שנאבד שנוטל שקל בלא שבועה: ו ואם הלוה תובע למלוה וכו' ב"ז משנה פרק שבועת הדיינין סלע הלויתני עליו וב' היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתיך עליו וסלע היה שוה פטור ואוקימנא בהמפקיד (דף לה) במאמינו לוה למלוה שאינה ברשותו שאל"כ מתוך שצריך לישב' שאינה ברשותו נשבע כמה היה שוה על ידי גלגול וכבר נתבאר שאף על פי שבמשנה אמרו פטור חייב שבועת היסת וכ"כ בע' הת' בשער מ"ט: ואם המלוה מודה במקצת וכו' ב"ז משנה שם סלע הלויתני עליו ושתים היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתיך עליו וה' דינרין היה שוה חייב ונראה שמש' רבינו חייב לישבע שלא היה שוה יותר מה' דינרין שעל זה הם הדין ואח"כ מגלגלין עליו שבועה שאינה ברשותו מדרב הונא דהמפקיד אבל הרמב"ם כתב בפרק הזוכר ישבע המלוה שאינה ברשותו ויכלול שלא היה שוה יתר על דינר וכ"ש בעה"ת בשער מ"ט וכתב בשם הר"י מיגש ז"ל שאם מאמינו שנאבד או יש לו עדים אע"פ שכבר נפטר משבוע' שאינה ברשותו עדין חייב לישבע שאינה שוה אלא כך וכן כדין מוד' מקצת ולפי זה יפה דקדק רבינו במה שכתב דלעולם צריך הוא לישבע שבועת התורה שלא היה שוה יותר מחמשה דינרין אלא שאם מאמינו שנאבד או שיש עדים אינו צריך לישבע יותר ואם אינו מאמינו וגם אין עדים צריך לישבע גם כן שאינה ברשותו וכיון דהשבועה שלא היתה שוה יותר איתא לעולם היא עיקר ועליה כולל שאינה ברשותו: ואם אמר לו הילך וכו' משום דכיון דה"ל הילך לא הוי מודה מקצת וכן אם אומר שהיה לו בידו כדי מה שהוא מודה שהיה שוה המשכון הרי אין כאן מודה במקצת ואם מאמינו או יש עדים פטור משבוע' שאינה ברשותו ומכמה היה שוה ומי' נשבע שבועת היסת אבל אם אינו מאמינו ואין לו עדים נשבע שבוע' שאינה ברשותו ומגלגל עליה אם היה שוה יותר מה' דינרין וכל זה הלשון עד ונפטר הם דברי הר"י מיגש וכתבו בעה"ת בשער מ"ט: ואם אמ' הלו' וכו' והמלוה אומ' איני יודע וכו' עד מה שלא היה לו ליטול הן דברי הרמב"ם פי"ב ממלוה ולוה וכתבם בעה"ת בשער מ"ט בשם בעל העיטור וכתב ה"ה המגיד דין זה כשהלוה אינו מחייב עצמו בכלו' פשוט הוא דה"ל כמנה לי בידך והלה אומר איני יוד' דפטו' אבל מדין גלגול יש לו לישבע שאינו ברשותו יכלול שאינו יודע ואם היתה שבוע' שאינה ברשותו מחמת טענת ברי אם היה טוען על הגלגול איני יודע היה חייב לשלם אבל כיון שאינה אלא מחמת ספק נשבע על גלגול שאינו יודע ונפטר ועל מ"ש שאם המלוה אומר יודע אני שהוה יתר על החוב וכו' כת' ה"ה זו סבר' הר"י מיגאש פ' שבוע' הדיינין ובהשגות א"א על שמתו הוא הולך ואין אנו נסמכין עמו לפי שלא בא אינו יודע של זה על ברי' של זה שאינו אומר לי אתה יודע שהי' היה שוה אבל אומר כך הדין כדבריו וכבר הארכתי בביאור מחלוקתן פ"ה מה' שאלה ופקדון ודעת הרמב"ן נוטה לדעת רבינו עכ"ל והרא"ש בפרק שבועת הדיינין כתב דעת הרמב"ם ורבו וראיות הרמב"ן לדבריו ואני אבאר זה סימן ע"ה בס"ד ועיין בהריב"ש סי' שפ"א וסי' שנ"ב: ז ואם שניה' תובעים זה את זה וכו' עד לא ישבע אלא היסת שלא היה שוה יותר מסלע כך כתבו התוס' בפרק הזוכר בשם ה"ג שכך פסק הרי"ף וכן בעל התרומות בשער מ"ט בשם בעל העיטור: ח היו שניהם מודים וכו' עד ויצא זה בזה הם דברי בעל העיטור: ט ומ"ש ואם יש עדי' שנגנב והיה שוה יותר על החוב וכו' עד וה"ל כהלויתני ואיני יודע אם החזרתיו לך אם לאו פשוט הוא: י וכל היכא שהמלוה צריך לישבע וכו' בפר' המפקיד (דף לד) אמתני' דקתני שומר שאילם ולא רצה לישבע אמר רב הונא משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו דחיישינן שמא עיניו נתן בה: ומ"ש ואם היה דבר שמצוי בשוק וכולי כ"כ הרמב"ם רפ"ד משאלה ופקדון והביאו בעל התרו' בשער מ"ט וכתב הרב המגיד שאע"ג שהאי חילוק זה לא נתבאר בגמרא מ"מ נרא' נכון דכל זמן שהדבר מצוי למה יחסר הלה שעיניו נתן בה: ומ"ש בר"א כשהשבועה מוטלת וכו' כתב בעל התרו' בשער מ"ט דהכי מסתברא ממאי דתנן בסוף שבועת הדיינין מי הוא הנשב' מי שהפקדון אצלו שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפקדון ואמרי' בגמ' דקאי אמאי דתנן לעיל מינה סלע הלויתיך עליו ושקל היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתני עליו וב' דינרים היה שוה חייב והשתא דאמר רב אפי' זה נשבע שאינה ברשותו וזה נשבע כמה היה שוה ה"ק מי הנשבע תחלה מי שהפקדון אצלו שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפקדון · ופרש"י ושמא לא דקדק בשומא ויפסלו לעדות ולשבועה: והרי"ף כתב ונמצא שם שמים מתחלל וכתב הר"ן ז"ל בפרק הזוכר והא דתנן סלע הלויתני עליו ושתי' היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתיך עליו וסלע היה שוה פטור אוקימנא לה בהמפקי' במאמינו לוה למלוה שאינה ברשותו שאל"כ מתוך שצריך לישבע שאינה ברשותו נשבע נמי כמה היה שוה ע"י גלגול וא"ת אי במאמינו היכי תנן מי שהפקדון אצלו ופריכנא לה בגמרא דמלוה נשבע תחלה שאינה ברשותו וכיון דאוקמינן לה במאמינו למה נשבע מלוה וי"ל אע"פ שמאמינו כיון שנתחייב לו שבועה משביעין נמי את המלוה שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפקדון: יא ואם לא נאבד המשכון וכו' בסוף הגוזל (דף קיז) ההוא גברא דחטף סכינא דמשכנתא מחבריה ואסיק רבא דיכול לטעון עד כדי דמיו ודין זה כתב בעל התרומות בשער מ"ט וכתב שישבע ויטול כדאיתא בעובדא דעיזי דאכלי חושלא דיכול לטעון עד כדי דמיהן והכי גרסינן לה בירושלמי חד בר נש קם על חברוי בשוקא ואמר ליה תרין דינרין לי בידך ומשכונך שוה תרין דינרין אמר ליה חד דינר אנא בעי למיתן ומשכוני שוה תרין דינרין אתא עובדא קומי ר' ייסי דנהרדעא אמרי כיון דכ"ע מודו דמשכונ' שוה תרין דינרין דינרא אחרינא ייתי עלוהי סהדי ולא שמע מאי דאמר ר' יוחנן נאמן המלוה לומ' עד כדי המשכון הלויתיך וק"ל כר' יוחנן עכ"ל · וכ' הרמב"ם דין זה פי"ג ממלוה ולוה · וכת' דאפי' מת לוה תחלה ואח"כ מת מלוה נפרעי' ממה שתחת ידם וכ"ל דנשבעי' שלא פקדנו אבא וכו' כדין שבועת היורשים (וע"ל סי' קל"ג אם זה אומ' פקדון יש לי בידך וזה אומ' משכון הוא אצלי): וכתבו הגאונים וכו' כ"כ הרמב"ם בפ"ה וכ' ה"ה דרבים הסכימו לדבריהם וכן כתבו המפרשים בשם ן' מיגאש וכ' ה"ה דהכי מוכח בהמפקיד בנקיט' חפץ וישבע היסת מגו שאם היה טוען לקוח הוא בידי לא היה נשב' אלא היסת ומתרץ הרב ז"ל שכיון שהם היו עדי' שהיה משכון בידו כמו שהוא או' ולא היו יודעים בכמה היה לבד' מגו' שבוע' התור' דכיון שיש שם עדי' שהמשכון באת לידו כד' דאין כאן מגו דלקו' הוא בידו ב"כ כשאין שם עדי' שהוא בידו במשכון אע"פ שהי' נאמן בלקו' בהיסת דלא אמרי' מגו לאיפטורי משבוע' עכ"ל ובסי' פ"ט גבי שכונן שליתן לאומן להתוב דברי הר"ן על דברי הגאונים ועיין שם

המלוה ואין על הלוה שום שבועה אבל בזמן שהלוה נשבע בכמה היה שוה כדי ליטול או ליפטר אז לא ינצל המלוה לטול מלישב' שאינו ברשותו אפי' אם ירצ' לשלם והוא דבר מצוי לקנו' דחיישי' שמא יוציא את המשכון אחר שבועת הלוה **יא** ואם לא נאבד המשכון וחלוקין בעיקר ההלואה ואומר המלוה שהלוהו סלע והלוה אומר שלא הלוהו אלא שקל אם הוא בענין שהיה המלוה יכול להחזיק במשכון ולטעון לקוח הוא בידי או לא היו דברים מעולם או החזרתיו לך נאמן גם לומר שהלוהו עליו עד כדי דמיו בשבועה: וכתבו הגאונים אע"פ שאם היה טוען לקוח הוא בידי או לה"ם היה נפטר בשבועת היסת כשטוען שהלוהו עליו עד כדי דמיו צריך לישבע בנקיטת חפץ כעין הנשבעין ונוטלין והרא"ש כתב שגם עתה שנשבע שהלוהו עליו כדי דמיו אינו נשבע אלא היסת (ז) **יב** ואפי' לדברי הגאונים דוקא כשתפש חפץ זה שצריך להחזירו לבעליו ויטול מעותיו אבל אם תפש מעות נשבע היסת ונפט' דהוה ליה כמנה לי בידך והלה אומ' אין לך בידי כלום לפיכך אם המשכון שוה סלע הרי זה נשבע ונוט' אין המשכון שוה אלא דינר הרי המלוה נוטל דינ' מדמי המשכון ופורע הלוה עוד דינר שמודה בו ונשבע על השנים שכפר בהם **יג** ואם כפר בכל ואומר אין זה משכון אלא פקדון בידו ואין לו אצלי כלום הרי המלוה נפרע מדמי המשכון ואם אינו שוה עד כדי חובו נוטל ממנו מה ששוה ועל השאר נשבע הלוה היסת ונפט' ואם הו' בענין שאינו יכול לטעון לקוח הוא בידי או לה"ם או החזרתיו לך נשבע הלוה שלא הלוהו אלא שקל ופורע לו ונוטל משכונו • כיצד דברים שאין עשויי' להשאיל ולהשכי' ואין עדים לומר היאך באו לידו אפי' ראו עדים עתה בידו נאמן לומר לקוח הוא בידי וכן אפי' דברי' העשויין להשאיל ולהשכיר או שאין עשויין להשאיל ולהשכיר אלא שיש עדים שבאו לידו בתורת שאלה או אם אין עדים שראו עתה בידו יכול לומר החזרתיו לך או לה"ם אם אין עדים שמסרם לידו אבל דברים העשויין להשאיל ולהשכיר ויש עדים שראוהו עתה בידו אינו יכול לומר לקוח הוא בידי או החזרתיו לך **יד** ודברים העשויין להשאיל ולהשכי' פי' הרמ"בם ז"ל כגון שתחיל' עשיית' הי' להשאיל ולהשכיר ור"ת ורבי' אלפס פי' שא"צ שיהא תחילת עשייתם להשאיל ולהשכיר צ"א כל דבר שמקפידין עליו להשאיל מפני חשיבותו או שמתקלקל הוא דבר שאין דרכו להשאי' ולהשכיר ושאר כל הדברים הן דרכן להשאיל ולהשכיר והוא שיהיה זה שהחפ' בידו רגיל אצל בעל החפץ וגם שיהיה בעל החפץ רגיל להשאיל כליו לאחרים והכל תלוי באהבת האיש ובשנאתו ולפי מנהגו ומנהג המקום ולפי ראות הדיין כי יש אדם קשה שאינו משאיל כליו לשום אדם ויש שמשאיל לכל אדם אף ע"פ שאינן רגילין אצלו ויש שמשאיל לרגילים ואינו משאיל לשאינן

ומ"ש רבינו אפילו לדברי הגאונים וכו' כך כתב בעל התרומה בשער מ"ט: **לפיכך** אם המשכון שוה וכו' בגמ' כיון דקיי"ל כן היכו' לטעון עד כדי דמי המשכון אם המשכון שוה סלע וכו' וכל החילוקים שכת' מבוארים הם: **טו כתוב** בתשובו' להרמב"ן סי' פ"ד על ראובן שלוה משמעון י' דינרי' על משכון והיה עד א' בדבר ביד' המשכון והעד אבל לא ידע כמה היה החוב ושמעון אומר שעשרים דינרי' הלוה לו אם הוליא שמעון המשכון לפני ב"ד או בפני עדי' קודם שנפל ההכחש' ביניהם הדין עם ראובן וכיון שיש כאן עד אחד מחייבו שבועה והרי הוא מודה לדברי העד ואינו יכול לישבע (ו) הילכך מחזיר המשכון ויביא ראי' על המעו' ויטו' וישבע ראובן היסת על העשרים שהוא כופ' בהם: אבל אם קודם שהוליא שמעון המשכון בב"ד נפלה מחלוק' ביניהם שמעון נאמן מפני שבשעה שטוען עליו בב"ד היה לו בידו כ' דינרים מיגו דאי בעי אמר החזרתיו וכיון שכן אע"פ שהוליאו לבסו' [illegible] לאיטו תחת ידו לא הפקיד באמנותו הראשון ונשבע בנקיטת חפץ ונוטל ועיין לס בתרומ' הדשן ועיין בתשובו' הרשב"א סי' תתק"לח שכתבתי בסי' ע"ה וסי' אלף ומ': **יז** וכתוב עוד בתשובת הרשב"א סי' אלף וי' על ראובן שמשכן הנו' לשמעון וכת' לו שא' לא יפרענו לזמן פלוני יקח רשאי למכרו ולהפרע היכול ראובן לעכב בידו ונמכרו דפליח מיניה ובידו לבטל פלימותו: **יז** וכתב בסימן אלף וי"ז על הטוען על חבירו שמשכן אצלו שני כלים והלה אומר לא משכנ' אלא א' דהוי אומר הילך ופטור משבוע' התורה: **יח** ובתשובה אחרת כתב על ראובן שמסר משכון לשמעון שימשכן אותו בסלע' ואחר זמן כשתבע ראובן משכונו משמעון השיב שמשכנו ביד גוי ואותו גוי משכנו שלא ברשו' שמעון פטור אפי' משבועת היסת כיון שאין הגוי מכחישו ואפי' אינו מודה לו הגוי שהוא האמינו ואילו היה הגוי מכחישו הי' לריך שבועה כדין חנוני על פנקסו: **ובתשובה** להרא"ש כתב על ראובן שתובע משמעון שהפקיד אצלו ספרי' שוים אלפים דינרים ושמעון משיב לא כי אלא שהוא נכנ' ערב וכשתבעו המלו' מסר בידו ספרים שימשכנם ויפרע לו וכן עשה משכנ' לפלוני בכך דינרי' ופרע למלוה והשיב שהספרים אפי' תדינו אות' כדברים העשויים להשאיל ולהשכיר אינם עכשיו בידו וא"כ אין לו תביעה עליו בגופן של ספרים וממי שהם בידו עכשיו אין לו יכולת להוליאם עד שיפרע לו כל מה שהלו' לשמעון ועליהם משו' חקת הפוק: **כ כתוב** בנימוקים נתיב כ"ג ח"ו אשה שלותה על משכונות שהיו של בעלה שלא מדעת בעלה שלא קנאם המלוה ומחזיר אות' לבעל בלא דמים ולא צריך שבה תקנ' השוק ודוקא שלא ידע הבעל שמשכנה אותם אבל משכנתם בידיעת הבעל אינו בתרלה ודוקא בידוע שהם של בעל כגון שהספר נושאת ונותנת בתוך הבית משום בעל עכ"ל • ונראה לי שיש טעות סופר בסוף לשונו: עיין במה שכתבתי בסי' פ"ט לענין משכון: **כא המשכן** ספר לחבירו ואח"כ טענו כשתמשכנו בו ושפשפתו והלה משיב קריתי בו אבל לא שפשפתיו ואם התנה עמו כשמשכנו שיקרא בו עיין במרדכי פ"ב דמציעא: **וכתוב** בתשובות להרמב"ן סימן פ"ה על ראובן שלוה משמעון שבעה דינרים על משכון ואח"כ אמר היה שפרעתיך פעם אחת שני דינרים ופעם שנית שני דינרים ופעם שלישית דינר והשיב שמעון מכל פרעון איני זוכר אלא מהדיבור של פעם שלישית הדין עם ראובן מפני שגוף המשכון שלו הוא ונתנ' בשבוע תובע משכונו ששמעון משיבו איני יודע אם יש לי עליו שום דבר מסתי' וכיון שכן אין שמעון יכול לתבוע מספק זכות בנכסי ראובן • וכן לריך להחזיר לו את השטר וכ"כ בתשו' הרשב"א ח"ס סי' אלף ומ"ט: **כד כתב** הרשב"א בתשוב' על השואל כלי מחבירו ונאבד הכלי שהמשאיל אומר סלע היה שוה והשואל אומר איני יודע ועד א' מעידו שאינו שוה אלא שקל אילו לא היה כאן עד א' היה המשאי' נוטל בלא שבועה משום דהוה ליה מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע אבל עכשיו שיש עד א' המכחיש את המשאיל אם רצה השואל משביעו שבוע' השמנה כענין עד א' מעידה שהיה פרועה ואם רצה נותן לו סלע בפני עד זה ואח"כ מגלגל לידי שבוע' דאורייתא ובסוגיא דש' הכותב חק' לדברי הרי"ף שכתב שבשבועות עד א' באה אפילו במקום שאינו תוב' בריא אלא ע"פ העד שאומר לו כן (ח) וכמו שכתב בפ' כל הנשבעין אבל יש מגדולי' שחלקו עליו ומכל מקום אינו נוטל אלא בשבועת המשנה כענין עד א' מעידה שהיה פרוע ע"כ • ולע"פ שזה נאמר לענין שאלה כתבתיו פה מפני שיש ללמוד ממנו לענין משכון ומטעם זה כתבתי בסימן זה קצת דינים השייכי לענין שאלה: **ואם הוא** בענין שאינו יכול לטעון וכולו כילד דברים שאין עשויים להשאיל ולהשכיר וכו' בסוף המקב' פרכי' ארב דאמר יכול לטעון עד כדי דמיו וליה ליה הא דאלא רב הונא בר אבין דברים העשויים להשאיל ולהשכיר ואמר לקוחי' הם בידי אינו נאמן והא רבא אפיק זוגא דסרבלא וספר' דאגדתא מיתמי כדברי' העשויים להשאיל ולהשכי' ומשני אמר לך רבא הכי' דאשכחת' כיון דמיפקדא קפדי איניש ולא מושלי' ומכאן למד הרמ"בם מ"ש בפ"ח מטוען ונטען וכלי' שהפסדו מרובה משכרו ובני אדם מקפידים עליו שלא ישאילוהו הרי הוא בחזק' שאינו עשוי להשאיל ולהשכיר כגון סכין של שחיטה עכ"ל • ומ"ש ואין עדים לומר היאך באו לידו הוא ממה שכתב הרי"ף בסוף המקבל דלא אילטריך הא דאלא רב הונא בר אבין אלא היכא דלא מושלים ולא אגריה בפני סהדי אבל היכא דמושליה או אגריה בפני סהדי אע"ג דליתיה מדברים העשויים להשאיל ולהשכיר הא איכ' סהדי דשאלה גבי' הוא הילכך לי אמר הדרתי' ולקחתיו ממנו אינו נאמן והביא ראיה מפר' הזק': ומ"ש רבינו אפילו ראו עדים עתה בידו וכו' הם דברי הרא"ש סוף המקבל: **כה** האומר לחבירו תן לי פקדון שהפקדתי בידך והלה אומר אינו פקדון אלא משכון הוא על כך וכן עיין הם ובדברי רבי' סי' קל"ג: **כב כתב** בעל התרומו' בשע' ס"ד היכ' שלוה ראובן משמעון מנה ולאחר זמן כת' לו בשטר והקנין מהת' שלויתי מפלנ' כך ונתחייבתי לו בכך ועכשיו משכנתי לו בכך קרקע פלוני או חפץ פלוני ונסתברא שאילו לא היה כאן לא שטר ולא קנין באמ' היה דינו שהשם שאין קרקע נקנה במלוה כדאית' בקידושי' כך אין המשכונה נקנית במלוה דמשכונא שכירו' היא ואינ' נקנית במלוה אבל עכשיו בדין זה שהיה בקנין ובשטר יש לנו לומר דל' זוזי משכלא ליקני בקנין ובשטר עד כאן לשונו ובקנו רבי' בסי' ס': וכ"ה שכת' וכן אפי' דברי' העשויים וכו' עד או החזרתיו לך גם הם דברי הר"אש בפ' הכותב וכ' בהגהות אשירי בפ' המקבל ודוק דשויה רמ' פר"י שאפי' אין עדי' רואי' אותו בידו בשעת תביעת ב"ד אם בפע' אחר' ראה אותו אצלו בעדי' ונטען אם טיינו אצלך ושע' אתה מכרת לי או טענה אחר' כיול' בזה ברקוי' לעכב ואין ראוי להחזירו לפי אות' טענה השיבו ראה ואין מגו דיכול לומר החזרתי' לך שאפי' טוען בפי' שהחזרתיו לך אינו נאמן ואם הדבר ידוע ומפורסם כ"כ שלא היה יכול לכפור שע"ג דלא שויה רמה מחמ' שידוע ירא לפנו להיד' שלא יחזיקוהו שקרן כ' רבינו אם דאין לו מגו ור"י תמה איך יהיה מפורסם שלא יהיה יכול לומ' החזרתי לך (ט) ודע שהרמ"בם פ"ח מטוען ונטען כ' שכל שהיה בחזק' שאינו עשוי להשאיל ולהשכי' אפי' באו עדים והעידו שהשאילו או השכירו זה אין מועילי' בכך חזקתן: **כתב** רבינו ירוח' בנ"י ח"ו כל דב' שאינו עשוי להשאיל ולהשכיר יכול לטעון עליו עד כדי דמיו ונ"מ לרי' ליפב' אפי' טוען תובע ממ' עכ"ל: **יד ודברים** העשויי' להשאיל ולהשכי' פי' הרמב"ם בפ' השוכר כגון שתחלתם היה להשאיל ולהשכיר כגון היורות הגדולות של נחושת שמבשלין בהם בבי' המשתאו' וכגון כלי נחשת העשוי' ג' ששוכרין אותו לבלם לאתקשט בו שעשויות אלו הכלי' אינם למכור' עלמן ולא ליפנו' בהם כ"ש בביתו אלא להשאילן לאחרים או להשכירן וליטול שכרן וכן כלי שהפסדו מרובה משכרו ובני אדם מקפידי' עליו שלא ישאילוהו הרי הוא בחזק' שאינו עשוי להשאיל ולהשכיר • ורמ"ה כ' פ' כל הנשבעין בשם רבנו דוק' ספר דאגדתא שאין אדם עשוי ללמוד בו תמיד אבל שאר ספרי' אינם עשוים להשאיל ולהשכיר • ור"ת כתב דאין לחלק בספרים דאגדי' פ' נערה ולדקתו עומדת לעד זה הכותב ספרים ומשאילן לאחרי' וכ' הר' הם וסה"ן ז"ל שפר"ת שהדבר תלוי בראיית הדיינים באמב' שיש אדם רעתן ולפי מנהג המקום ולפי הספרים כי יש ספרי' נחמדים שאין דרך להשאילן וכ"כ הרי"ף בתשוב'

(ו) ונתשובת הרשב"א סימן תתק"לא פליג וזו ז"ל דסמנו' נשבע ונוטל וכן נראה ע"ש ומסקנתו אתשו' סי' אלף ת' וש"ם עשמיע נזו ונ"ל סימן ע"פ מדינ' אני: (ז) ונג"י סי' ספקו נ"ג פסק כדברי הגאונים ונ"ל דיע"ש סימן כל"ג וע"ל סימן פ"ע גרין זו: (ח) וע"ל סי' ס"ט ס"ו גרין בוטש פ"ס עד בכאין שפוג' ש עניה (ט) ועיין גם בג' פיים"ם תמפטי' סי' ל"ג הג' בתשוב' הרל"ח כל"ג ק"ו סימן ג' אם לאותו עדים בידו אע"פ שאמר לכם ופעם כלאיו' מחייב לו בר נכך נקרא ראה ולא מיכן אמור דלא תהרין מינו הנה כשבים יכול לכפור נב"ד וע"ש

נ״ר״ב הרא״בד בתשובה כך מסורת בידינו שבדברים אלו שנהגו כל העולם להשאיל כיוצא בהן או להשכיר באותו מקום כספרי הגמ׳ ופירושיהן בארצנו שנהגו להשאיל וכן דברי׳ אחרים לפי מה שירא׳ הדיין שנהגו זה להשאיל והדבר הוא השאלה דאין מן הדעת לומר שנותנין אותן בתחלתן להשאילן ורבא אתקיננהו מיתמי משום דברים העשוים להשאיל ולהשכיר שהן הוו עשויים אם להשכיר ולהשאילם עכ״ל: **טו שאלה** נמצאת אצל הרא״ש ז״ל התופש חפץ וכו׳ עכ״ל ע״ס: **טז והיכא שמוחזק** במשכון שלא בעדים שאמרנו שיכול לטעון עליו עד כדי דמיו וכו׳ כתב בעל התרומות שהדין עם בעל הכלים וכו׳ כ״כ בטע״ מ״ט וי״א שהדין עם המחזיק נ״י כתב הם בעל התרומות וכתבתי דברי בעל התרומות

לשאינן רגילין אצלו: **טו** שאלה לא״א הרא״ש ז״ל ששאלת התופש חפץ מחבירו וטוען שיש לו עליו עד כדי דמיו מעסק משא ומתן שביניהם (י) אם צריך לברר הדבר תשובה נכון הוא לברר הדבר היאך נתחייב לו משום דנפישי רמאי אולי מתוך דבריו יתבאר רמאותו וכן אני נוהג לפסוק וכן כתבו הגאונים **יז** והיכא שמוחזק במשכון שלא בעדים שאמרנו שיכול לטעון עליו עד כדי דמיו ואם אינו שוה לשום׳ הבקיאין החצי שהוא טוען עליו ואומר אני אטלנו בחובי לפי שהוא שוה בעיני כדי חובי והאחר כופר שאינו חייב לו כלו׳ ואומר אע״פ שאינו חייב לו אני רוצה לסלקו בדמים שהוא שוה לשאר בני אדם כ׳ בעל התרומות שהדין עם בעל הכלי׳ שלא האמינו להחזיק אלא בשבי׳ תפיסתו לפיכך אינו נאמן אלא בכדי תפישתו ולא יותר לפיכך יתן לו כדי שווין לשאר בני אדם ויקחנו אם ירצה וי״א שהדין עם המחזיק והכי מסתברא כיון שאין כאן עדים ואילו היה אומר לקוח הוא בידי היה נוטלו בעל כרחו של השני גם עתה נמי שטוען עליו יותר מכדי דמיו אלא שאמר שרוצ׳ ליטלו בחובו נוטלו בעל כרחו ואין חזקת המחזיק מועלת לטעון עליו כדי דמיו אלא בדבר׳ שאינו יכול לילך מעצמו והוא עומד תחת יד בעלי׳ כגון מטלטלין ועבד קטן שאינו הולך על רגליו ובהמה המשתמרת ביד הרועה דכיון שהוא שמור ביד בעליו וזה מוחזק בו נאמן לטעון עליו עד כדי דמיו אבל עבדים גדולים ובהמה שאינה מסורה לרועה אלא מעצמה הולכת ורועה אינו נאמן לומר לקוח הוא בידי או משכון הוא בידי אלא כשיביא עדי׳ האח׳ שהם שלו יחזי׳ לו העב׳ והבהמ׳ והוא ישבע לו שלא מכר ולא משכון לו כלום לפי שאין תפישתן תפישה שמעצמן הולכים בכ״מ ובכל מקום ברשו׳ בעלים הם ואם החזיק בהם שלש שנים ויש לו עדים בכך הרי זה נאמן וישב׳ היסת שלקחה ממנו או שמסרו לו בחובו **יח** משכון לחבירו בלי׳ שעושין בהן אוכל נפש או משכון אלמנה בלא עדים לא אמרינן כיון שחייב להחזירו אזל ליה מיגו ואינו יכול לטעון עליו כדי דמיו אלא כיון שאין עדים והי׳ יכול לכפו׳ יכול לטעון עליו כדי דמיו **יט** כתב בעל העיטור אם המלוה כופר במשכון ושניהם מודים בהלואה ישבע המלוה היסת שלא הניח בידו משכון והלו׳ ישבע היסת שהוא תופש משלו כנגד חובו אם היה משכונו כנגד חובו או יותר ואע״פ ששוה יותר כבר נפטר המלוה ממנו שכבר נשבע עליו ואם היה שוה פחות נשבע שמשכונו היה שוה כך וכך וישלם השאר **כ** משכון שנפחתו דמיו ביד המלוה וטוען הלוה ברי׳א לי שנפחת מחמת שנרקב או אכלוהו עכברים או עש אם טוען המלוה ששמרו במקום שמשתמר מעכברים וריקבן וניערו כראוי א״כ אנוס הוא ונשבע היסת שהוא כדבריו ונפטר ואם מודה שלא שם אותו במקום המשתמר מעכברים או לא ניערו כראוי חייב לשלם הפחת ואם יש מחלוקת ביניהם זה אומ׳ נפחת כך וכך וזה אומר לא נפחת כל כך אם הלוה מוד׳ שמתחיל׳ לא היה שוה אלא כדי החוב כגון שהלוהו עשרים והיה שוה כ׳ ועתה שוה עשרה והמלוה אומר שמתחילה לא היה שוה אלא ט״ו ושואל ממנו חמשה נשבע הלוה היסת ונפטר ואע״פ שהוא מודה מקצת שהרי המשכון הילך הוא אבל מלוה אינו נשבע שהרי גם מתחילה לא היה שוה אלא כדי חובו ואם מתחלה היה שוה יותר מכדי החוב כגון שטוען הלוה שהיה שוה ל׳ והלוהו כ׳ ועתה אינו שוה אלא ט״ו ושואל ממנו י׳ והמלוה אומר שלא היה שוה אלא כ״ה ואין לו ליתן אלא ה׳ נשבע המלוה שלא נפחת אלא עשרה ומנכה לו חמש׳ מחובו והשא׳ גובה מהמשכון שהו׳ נאמן בשבועה עד כדי דמיו וכ״ש אם אפי׳ אחר שנפחת שוה כדי החוב והם חלוקים בפחת או שאמר המלוה איני יודע כמה נפח׳ שנשב׳ המלו׳ שבוע׳ היסת ונפטר: **כא** כת׳ בעל העיטור מלו׳ אומ׳ סלע הלויתיך עליו וג׳ דינרין היה שו׳ ויש לי אצלך דינ׳ ולו׳ אומ׳ מכרתיו לך בב׳ דינרין ולא נתת לי המעו׳ ותובע אותו בהם שניהם נשבעין שבועת היסת זה נשבע שמשכונא הוא בידו וזה נשבע

נשבע שמכרו לו ואם רצו להפך שבועתן זה על זה הופכין: כב ואם הם חלוקים על ההיפוך זה אומר אני מהפכה וזה אומר אני מהפכה עומד הדבר עד שיתרצה אחד מהם ואם לא נתרצו שניהם נשבעין כג כת' ה"ר יהודה ברצלוני מלוה שטוען שנאבד המשכון באונס והלוה טוען ברי לי שאתה מכרתו ולקחת דמיו נשב' לו היסת ונפטר כמו שאין לך בידי כלום או פרעתיך: כד ראובן שמשכן משכון ביד שמעון והלך שמעון ומשכנו ללוי או נתנו לו במתנה מה שהיה לו עליו ונאבד מיד לוי ותובע ראובן משכונו מיד שמעון ואומ' כי סלע היה שוה ולא הלוה עליו אלא ב' דינרין ושואל ממנו ב' דינרין ושמעון אומר שלא היה שוה אלא ג' דינרין ואינו חייב לו אלא דינר ונמצא שמעון מודה מקצ' וצריך לישבע שלא היה שוה אלא ג' דינרין ואינו חייב לו אלא דינר עוד צריך לישבע שבועת השומרים שאינו ברשותו ושלא פשע בו ליפטר מהדינר וזה א"א לו לישבע כיון שמסרו ליד לוי ולוי אינו יכול לישבע לפוטרו כי יאמר לו אתה מהימן לי ולוי לא מהימן לי לפיכך ה"ל מחויב שבועה ואינו יכול לישבע ומשל' וכן הדין אם נפחת המשכון ויש מחלוקת ביניהן כמה שיעור פחיתותו ומורה שמעון שנפחת ואינו יודע אם בפשיעת לוי נפחת או באונס ה"ל מחויב שבועה ואינו יכול לשבע ומשלם ואם רצה שמעון להחרי' על כל אדם שיוד' שמשכנו אינו שוה כמו שטוען הרשו' בידו ואם יש שם עדים ששמרו לוי כראוי ונאבד ממנו באונס נפטר שמעון שהרי אין עסק שבועה ביניהם דנימ' מתוך שאינו יכול לישבע משלם ואפי' אין עדי' והיה דרך ראובן להפקי' פקדונותיו ביד לוי שנמצא שנאמן הוא בעיניו וטוען לוי שנאבד ממנו באונס ישבע לוי שבועת השומרין שאינו ברשותו ושלא שלח בו יד ושלא פשע בו ויפט' שמעון ואם פשע לוי בשמירת המשכון ואין לו ממון לשל' אע"פ שראובן רגיל להפקיד אצל לוי שמעון חיי' לשל' לראובן דינ' אח' שישבע לו שלא הי' המשכון שוה יותר מג' דינרין שהרי שמעון הוא בעל דבר של ראובן וישא' לו חוב דינר על לוי הפושע: שאלה לא"א ז"ל ששאלת ראובן שואל משמעון משכן שמשכן בידו כה והשיב שמעון כנך הקטן בא ושא' אותו בשמ' ונתתיו לו וראובן אמ' שלא בא לידו תשוב' שמעון פוש' הוא שמסרו ליד בן ראובן אפי' אם היה גדול אע"ג דאמרי' כל המפקי' על דעת אשתו ובניו הו' מפקי' כ"מ דוקא פקדון לפי שאין דרך בני אד' לשמו' ולסגור כל חפציה בתיבו' דאדעת' דהכי הפקי' דיניחנו ביד אשתו ובניו מ"מ אם פשעו בו אשתו ובניו חייב הנפקד לשל' אבל הממשכן או המשאיל חפץ ליד חבירו צרי' להחזי' ליד הבעלי' כדתנן השוא' את הפר' ושלח לו ביד בנו וכו' כ"ש הכ' ששלחו לו ביד בנו קטן דאביד' מדע היא' כו שאל' לא"א הרא' ז"ל ראובן הי' לו מעו' ביד שמעון ובק' ממנו לוי שילו' אות' לו ונתרצ' להלוותו לו ונתן לו בהן משכון ושלח ראובן כת' לשמעון שיתן המעו' ללוי ונתנן לו ונאבדו המשכונו' ביד ראובן תשוב' וראי' דין מלו' על המשכון יש לו כיון ששמעון נתן המעו' שהיה בידו משל ראובן ללוי בציווי ונתחיי' ראובן בשמיר' המשכונות ומי' לא נתחייב בשמירת' עד שנעשית ההלוא' דהיינו אח' שהגיע המעו' ליד לוי ואם נאבדו המשכונו' קודם לכן פטו' ראובן ואם ישבע ראובן שנגנבו קודם שבאו המעו' ליד לוי יתן לו לוי מעותיו כי עדיין לא נתחייב בשמירתם באותה שעה ואם הוא מסופק ואינו יכול לישבע אין מוציאין המעות מיד לוי כז עוד שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ראובן תובע ללוי ספרים שמשכן לשמעון ואמר ששמעון המחהו אצל לוי לתת אותם לו בשבילו כשהיה נותן לו המעו' כמו שהם ממושכני' וכשהוצי' לוי הספרי' לתתם לראובן או' שנפחתו ונפסדו בידו ותבע לשל' לו הפחת ולוי או' לאו בעל דברי' דידי את כי ממי שקבלתי הספרי' הוא הרשני ללמוד בהם כל זמן שיהיו ברשותי וצוני לכשתתן לי המעו' שאתנ' לך אם תרצה ליתן לי המעו' אתנם לך ואם לא ישארו הספרי' עד שיבא שמעון והשיב ראובן משעה שהמחני אצלך לא היה לך ליגע בהן ובנך למד בהן בענין שנפחתו ויש לך לשלם לי הפחת תשובה מה שטוען לוי לאו בעל דברים דידי את מי שנתן לי הספרי' הרשני ללמוד בהן טענה זו היתה מועל' לו אילו היה סבו' שהיו הספרי' של שמעון אבל הוא היה יודע שהספרי' היו של ראובן כי שמעון ציוהו ליתנן לראובן כשיתן לו המעות הלכך אף אם הרשהו שמעון ללמוד בספריו לא היה לו לשמוע לו כי מה כח יש לו לשמעון להרשות ללוי להשתמש בהן בלא רשות ראובן והלאאף לשמעון לא היה רשו' להשתמ' בהן בלא רשות ראובן והוא לא טען שהרשה ראובן לשמעון ללמו' בהן הלכך שלח בהן יד שלא ברשות וחייב לשל' כל מה שנפחתו הספרי' בתשמיש שנשתמ' בהן ולא מצי למימ' לאו בעל דב' דידי את אין לך דין כי אם עם שמעון דהו' ליה כגזול ומאכיל לאחר רצה מזה גובה רצה מזה גובה כח יורש שהוצי' שטר שיש למורישו כך וכך ממון אצל פלו' ויש לפלו' משכון ביד המוריש בהן וטוען היורש שהמשכון נאבד מיד מורישו באונ' ותובע המעו' נשבע הנתבע היסת ונפטר ולא אמרי' שישב' היורשין שבוע' היורש ויטול דכל שטר שמוצי' היורש הוא ודאי והפרעון ספק אבל הכא כיון שהגיע ליד חמורי' משכון כנגד הלוואתו וספק נאבד באונס או בפשיע' לפיכ' השט' בטל וישבע זה היסת שלא החזי' לו המשכון ושהיה שוה כנגד חובו ויפטר כט ראובן הניח משכון ביד שמעון ומת שמעון והני' בנים קטני' ובא ראובן לשאול משכונו מיד יורשי שמעון ואומ' שהו' ממושכן ביד אביהן בחמשי' וטוענין היתומי' כי אביהן צוה שהו' ממושכן במאה הג' שראובן מוד' יתן מיד ליתומי' והנ' האחרי' יתן ביד שליש עד שיגדלו היתומים

כתב בעל העיטור מלוה אומ' שלא הלויתיך עליו וכו' עד אומ' פרעתיך שכל כתבו בעל התרומות בשער מ"ט: כד ראובן שמשכן משכון ביד שמעון וכו' עד הרשות בידו כ' בעל התרומות בשער מ"ט שכן השיב רבי יצחק ז"ל וכן מצאתי בתשובות הגאונים ומ"ש ונאבד מיד לוי צריך לפרש שהגאונים שהובאר' דמלוה על המשכן אומר שכל הוי הפי נאבד הייכו בחוקה גמור כגון שנשבעה שהניחו בית דמ"לב אפי' נאבדה ביד שמעון חייב לשלם ואין כאן שבועה: ומ"ש ואם יש שם עדי' וכו' עד לוי הפושע גם זה דברי בעל התרומות בשער מ"ט: ומ"ש ואם פשע לוי שמעון חייב לשלם הרמב"ם חלוק ע"ז בפ"ה מה' שלוחין ופקדון ויתבאר סי' רצ"א בס"ד: כה שאלה לא"א הרא"ש ז"ל שאלת ראובן שואל משמעון וכו': כו שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ראובן היה לו מעות וכו' בסוף כלל ל': כז עוד שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ראובן תובע וכו' כלל נ"ג סימן ב': כח יורש שהוצי' שטר וכו' כ' בעל התרומות בשער מ"ט שכן השיב ה"ר יצחק ז"ל: כט ראובן הניח משכון ביד שמעון וכו' ג"ז שם תשובת ה"ר יצחק ז"ל ובתשובות הגאוני' מצאתי שהוא תשובת רב אלפס וכתוב עוד שם [illegible] ונ"ל כו ח"נ שהמלוה היה טוען שישבעו הקרובים שלוה המת שאין בידו מאה ופסק ה"ר יצחק שאין עליה' שבוע' ולא חרם היות שהאפוטרופס של יתומי' הוא עליו לטעון בכל דבר וכל טענ' שיוכל לטעון כדאמרי' בסוף אפטרופא אין דמוקים אפטרופא נוקים כי היכי דידי' לשפוכי בזכות' דיתמי: ל משכונו של ישראל ביד הגר וכו' מימר' דרבא פרק שור שנגח את הפרה (ד מט) כתבו הרי"ף פ' חזקת והרמב"ם פ"ב מהל' זכיה: ומ"ש וכן הדין אם יש לו שטר משכונא וכו': וכתב הר"ם מרוטנבורק ההיא שהלוה לישראל וכו' כ"כ הרא"ש בפ' הפרה בשמו והמרדכי בפ' חזקת בשם ר"מ: וכתב רבי' ירו' בנתיב כ' ח"ג דהוא הדין למעות שהלוו ישרא' לנכרי על משכון והלוו המעו' מהנכרי ומלא' ישרא' יקנו' לישרא' (יח):

מ"כ בתשו' הר"מ לראובן טוען לשמעון משכנתי משכון לגוי והגוי' ליך החזירהו לי ושמעון משיב אני זכיתי בו מהגוי ואם לא זכיתי בכולו מ"מ זכיתי בחוב הגוי דעתי נוט' שלא זכה שמעון בו דהא לא היה המשכון קנוי לגוי דאפילו ישראל מישראל לא קנה משכון שמשכנו בגב' שהלואה וכי יצא המשכון מידו שאבד פקע חובו דהא אפי' ישראל שאבד משכונו פקע הלואתו כדתני' אבד המשכון אבדו מעותיו וכיון שאבד גוי זכ' ישרא' במשכונו כל היכא דאיתיה וה"מ שלא זכה שמעון באותו משכון כשהיה המשכון שוה יותר מחובו שלא הוחלט המשכון ביד הגוי אבל אם הוחלט המשכון לגוי שעלה הקרן והרבית יות' משוויו זכה בו הגוי וזכה בו שמעון מן הגוי דכיון דדיני' כגוי דבתר ערבא אזיל ונכסוהי דאיכא [illegible] ביה וכל שכן במשכון שבידו עכ"ל: משכונו של גר ביד ישראל וכו' גם זה בפ' הפרה וכתב ה"ה בפ' הגוזל בשם בעל העיטור והרשב"א שאם ישראל יש לו מלוה בשטר על הגר אף אפילו בעדים ומת בתוך זמנו הרי הוא כמשכון של גר ביד ישראל ואם בא ישראל אחר והחזיק בנכסיו של גר אינו יכול להחזיק בשיעור

(יח) [illegible]

סתוב: לא וכ' עוד בעל העיטו' שהמחזיק בנכסי הגר הרי הוא כיור' והבא ליפרע גרי' שבוע כדין הבא ליפרע מנכסי יתומים: לא וכ' ה"ה המגיד בתוספת דכתובו' פ' מי שהי' נשוי שאם החזיקו בני' זה אחר זה שיכול הראשון לומ' לב"ח הנחתי לך מקו' לגבות הימנו ועו' יתבארו דברי' אלו בסוף סי' רע"ה: לב כתב המרדכי בפ' חזקת משכונו של גוי ביד ראובן וא"ל ראובן תן לי מעותי וא"ל הגוי המשכן אותו ליהו' אחר והלך ראובן ומשכנו לשמעון ונתן לו המעות שהגוי חייב לו ומת הגוי והמשכון שוה כפלי' מן המעו' זכ' שמעון בכל המשכון מיהו בהא מספקא לי אם משכונו של גוי ביד ראובן והפקידו ראובן ביד שמעון ומת הגוי אם זכה שמעון במה שהמשכון שוה יותר מחובו או כיוצא כיון שמשכו ראובן תופש אותו לא קנה: והרא"ש כתב בתשו' גוי שמשכן מטלטלין לראובן ואחר כך נתנם הגוי במתנה לשמעון הראשון זכה בהן דגוי מכי מטו זוזי לידיה אסתלק והמקבל מתנ' לא קנה עד דמשיך להו: משכון לו השו בק' זוז ופרעו ל' אם יכול לכופו שיחזי' לו חצי המשכון עיין בסי' ע"ד: (יב) כתב בעל התרומות בשער מ"ט המחזיק בקרקע חבירו ואוכל פירותיו וטוען כי במשכונא ירד בו ויש לו שטר ממאה דינרי' שהלוה עליו ונאבד ממנו והלה טוען שלא היה כי אם חמשי' דינרים נראה שאם לא החזיק בו המלוה שני חזקה הלוה נאמן דקרקע בחזקת בעלים עומדת ונשבע לוה כדין שאר מודה מקצת ונוטל קרקעו אבל אם החזיק בה שלשה שנים איכא מ"ד דמהימן בלא שבועה ולדידן משתבר דמהימן בשבועת היסת ושקיל ק' דקא תבע מפירי ארעא דה"ל כהסיא דרב יוסף בפ' המקבל דאמר מלוה נאמן במגו דאי בעי אמר לקוחה היא בידי ובעל העיטו' פסק על דרך אחר' ואנו אין לנו אלא מה שכתבנו עכ"ל: כתב בהגהות מרדכי דב"ב על ראובן שבא אנשים בביתו ליקח משכון של שמעון ולקחו

(יא) ולא נהירא [illegible]

היתומים וישבעו שבועת יורשין שלא פקדנו אבינו ושלא מצאנו בין שטרותיו שמשכון זה פרוע ונוטלין הנ' כיד השלישי בד"א כשהיה המשכון שוה ק' ואם לאו אין עליו לתת אלא כדי דמיו ועל השאר ישבע היסת שאילו היה אביהן קיים לא היו יכול לטעון עליו יותר מכדי דמיו בד"א שאין המשכון מרברים העשוין להשאיל ולהשכיר אבל אם הוא מדברי העשויי' להשאיל ולהשכיר אינו משלם אלא הנ' ואפי' אם המשכון שוה יותר שהוא נאמן במנו שהוא שאול בידו **לו** משכונו של ישראל ביד הגר וכת הגר ואין לו יורשים ובא ישראל אחר והחזיק בו מוציאין אותו מידו ומחזירין אותו לבעליו שכיון שכת הגר פקע שיעבודו וכן הדין נמי אם יש לו שטר משכונא על קרקע של ישראל ומוחזקת בידו ומת ובא ישראל אחר והחזיק בה לא עשה ולא כלום שמי' בשכת הגר פקע שיעבודו וברשות בעליה עומדת וכת"ה מרוטנבורק **לא** נברי שהלוה לישראל על המשכון ונפל הימנו ומצאו ישרא' חייב להשיבו לבעליו לפי שנוח המשכון שלו ולא היה לו לגוי עליו אלא שיעבוד וכיון שנפל ממנו ומצאו ישראל אחר פקע שיעבודו דאסור להחזיר אבידה לגוי ואם בא לומר לשום קדוש השם אחזירנו לגוי יקרש השם בשלו ולא יקרש השם בשל אחרי' בלא דעתם: **לב** משכונו של גר ביד ישראל וכת הגר ובא אחר והחזיק בו זה קנה כנגר מעותיו שהיה הגר חייב וזה קנה השאר בד"א כשהיה המשכון בחצר שאינה משתמרת ולא היה המלוה בחצרו כשע' מיתת הגר אבל אם ה' המלו בחצירו או אפי' לא היה בחצרו והמשכון בחצר המשתמרת זכה לו חצרו בכל המשכון **לג** שאל לא"א הרא"ש ז"ל ראובן היה לו בידו משכונו של שמעון ומת שמעון ובאו יורשיו ותבעו ממנו המשכונו וטוען ראובן אותן המשכונו אני תופש בשביל שאמ' לי לוי שותפי ששמעון הוא חייב לו מרמי השותפו ורוצ' לישבע על משכונות שבידי כי אמר תפישתי כתפישתו כי ידי כידו בכל עסק השותפות ובשליחותו אני תופש אותם ויכול הוא לישבע על תפיסתי כאילו הוא היה תופס בהם תשובה נ"ל שאין לוי יכול לישבע על המשכונו שביד ראובן שותפו כי אם היה ראובן טוען שמעון היה חייב לי מעות ואני תופש המשכונו בשביל המעו' היה נאמן במנו דלהד"ם או החזרתיו לך אבל נבי לוי אין כאן מנו כי אין מנו אלא במ' שבידו לטעון אבל מה שביד אחר לטעון אין כאן מנו כי שמא חבירו לא היה רוצ' לשקר ולומ' להד"ם או החזרתיו לך: **לד** עוד שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ראובן שכר חבית משמעון ונתן משכון בשביל ובשביל השכר אח"כ החזי' לו חביתו ונתן לו שכרו וא"ל תן לי משכוני א"ל לך עתה ובא למח' ואחזירנו לך וביניתי' ננגב מביתו ושואל שיפרע משכונו תשוב' כיון דק"ל המלוה על המשכון ש"ש הוא חייב בנגיבה ואבידה אע"ג דפקעה כח ההלואה דכבר פרע לו דטעם שהמלוה חבירו על המשכון ש"ש לא טשו שיהא בטוח במעותיו דניחא דכיון דאזיל ליה האי טעמא לא הוי תו שומר שכר אלא טע' משום פרוט' דרב יוסף שמא יבא לו עני בשעת שהוא טרוד לישומה שא"צ ליתן לו הלכ אם ננגב קוד' הזמן שקבע לו לבא בשבילו נמצא עדיין היתן ברשותו וצרי' לנערו ואם ננגב אחר הזמן שקבע לו לבא בשבילו נמצ' שלא היה ברשותו ולא היה צרי' לנערו דהוי כשאר פקדון שאין הנפקד חייב לנערו כיון שכרשו המפקי' לבא וליק' אותו ולנערו ולא דמי למשכון שאינו ברשו הלו ליקח אותו ולנערו שאין המלוה מניח אותו ליקחנו לכך צריך המלו להשתדל בו וזה כפקדון דמי ואין לו בו שום שכר ופטו' מנגיב ואבידה ואם יש ערי' ללוה שבא בזמן שקבע לו ולא נתן לו חייב ואם אין ערי' ישבע המלוה שלא בא בזמן שקבע לו ופטור **לה** אע"פ שכ' בתשו' שהמלו על המשכון שומ' שכ' בפסקי

כת' שהו' ש"ח כדפי' לעיל וראחרונ' היא ולא כתבתי תשו' זו אלא ללמוד ממנה חילוק זו לכמי שפוסק שהוא ש"ש:

עג א המלוה לחבירו סתם ולא קבע לו זמן יש לו זמן ל' יום שאינו יכול לתובעו קודם בין במלו בשטר בין במלו על פה בין במשכון בין בלא משכון: **ב** אבל שאל סתם ומנה לאלת' ויכול לתובעו מיד **ג** כ' הרמב"ם המלו לחברו וקבע לו זמן לפרעו אע"פ שלא קנו מידו אינו יכול לתובעו קוד' הזמן בין במלו ע"פ בין בשטר בין במלו על המשכון ' בין שמת מלוה: **ד** וסתם מלו שזמנה ל' יום אם התנ' שיתבע בכל זמן שירצ' יש לו לתובעו אפי' ביומו שכל תנאי שבממון קיי': **ה** טען המלו ואמ' היום סוף הזמן שקבעת לך ולוה אמ' עד י' ימי קבעת לי נשבע הלוה שבוע היסת ואם היה שם עד א' שהיו סוף הזמן נשבע שבוע' חתור כשאר טענות ו' זה אומר ה' ימים נשאר מהזמן וזה אומ' י' ימי' אומרי' למלו שימתין עד סוף ה' וישב' היסת שנשארו עור ה': **ז** היתה

המלוה בשטר או על המשכון וטוען הלוה זמן קבעת לי ישבע בעל החוב שלא קבע לו זמן ויטול המלוה מיד ע"כ ח שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ששאלת ראובן הלוה לשמעון מנה לפורעו לזמן פלוני ושמעון הקנה לראובן בקנין ושיעבד לו נכסיו ואח"כ מיחה בסופר ובעדים שלא יעשו שט' על ההלוא' אם יכול לתבוע ראובן מעותיו מיד תשו' פשיט' שצרי' לפורעו מיד כי נתן לו זמן על דעת שיעשה לו שטר וכיון שאינו רוצה לעשות לו שטר למה יפסיד זה מעותיו אם זה ימכור נכסיו וזה לא ימצא ממה לגבות. ט שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ראובן נשבע שלא למכור משלו כדי לפרוע לשמעון מה שהוא חייב לו ושוב נשבע לו לפורעו בזמן פלוני וכשהגיע הזמן טוען אין לי מעות וכב' נשבעתי שלא למכור כלום משלי כדי לפרוע לך תשוב ב' שבועו' הללו מכחישין זו את זו שהרי כשנשבע שני' שיפרע לזמן פלוני היה בכלל שאם לא היה לו מעות לזמן שימכור משלו כדי לפרוע לו והוא נשבע כבר שלא למכור לפיכך אם לא ימכור כדי לקיים שבוע' ראשונ' נמצא השנייה שבועת שוא ומכין עליה מכת מרדות ואם יתחר' מתוך המלקות וימצא פתח לשבועה הראשונ' יתירוה לו וימכור ויקיים שבועה שנייה בד"א שקדמ' שבועה ראשונה לחוב שמעון כגון שנשבע סתם שלא למכור משלו בשביל שום חוב שיתחייב י אבל אם קדם חוב שמעון לשבועת ראובן לא חלה השבועה כלל דהוה ליה נשבע לבטל המצוה דמושבע ועומד הוא מהר סיני לפרוע חוב שלו ומכין אותו עד שתצא נפשו אם אינו רוצה לפרוע יא עוד שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ראובן נתחייב לשמעון מנה לזמן פלוני ונשבע לפרוע לו קודם שיעבור הזמן שקצב לו ולא תבעו בתוך הזמן עד שעבר ואמר ראובן אמת שאני חיי' לך אבל לא מכח השבועה כי כבר בטלה כיון שלא תבעת אותי בזמני תשו' ירא' אע"פ שלא תבעו בתו הזמן עדיין השבוע' במקומ' עומדת כי הזמן הוא נעשה לזרוז שימהר לפירעו ועיקר השבועה על הפרעון ונהי' שלא עבר על השבועה כיון שלא תבעו שום אדם מ"מ עדיין מוזהר (ה) ועומד בשבועתו לפרוע כשיתבע לו מידי דהוה אמלוה לזמן אם לא פרע לו באותו הזמן חיי' לפורעו אחר הזמן דלא נפטר בהעברת הזמן יב עוד שאל' לא"א הרא"ש ז"ל ראובן נשבע לשמעון ליתן לו מנה בז' בניסן ואירע ז' בניסן באותה שנה בשבת ואמר ראובן כיון שנשבע ליתן לו בז' ידוע ואירע אותו יום בשבת שהוא פטור מן השבועה וטוען שמעון כי אין הכונה דוקא לפרוע באותו יום אלא שלא יאחר מאותו יום ויפר' קוד' הזמן ויפט' משבועתו תשו' ואני דברי שמעון (ו) כי כונת שניה' היה שיהא שמעון פרוע בז' בניסן ולא שיפרענו דוק' באותו היום יג ועוד אני אומר אם לא פרע' ראובן קודם ז' ניסן צריך ליתן לשמעון משכון שוה מנה ביום השבת לקיים שבועתו דשוה כסף ככסף והפצי שביא הוא שיקיי' שבועתו ושוב אמרו לי שנשבע לפרוע בז' בניסן מעות ולא משכון ואמרתי שאע"פ כן לא נפטר מן השבועה כיון שבשעה שנשבע לא ידע דז' בניסן יהיה בשבת ואין זה כנשב' לבטל את המצוה ושבועתו קיימת : יד עוד שאלה לא"א הרא"ש ז"ל שטר שכתב בו אם לא יפרענו לזמן פלוני שיפרע כך וכך מבון לקנס

סיה דסאי כל פירסה לב"ד שאין הפס' מתרבה בכך ומיהו אם ירצה לב"ד שהספסק מתרבה אינו רשאי אבל עכשיו שנתן לו רשו' השותפי' מוסיף להשכיר' לכל מי שירצה אפי' בשיעה גדולה : כד ומה שמגר שלא נכתב השותפי לקום' השנין אלא לשותפה להשתלת וכדאמרי' בפ' המוכר את הבית לא שיא דכל היכא דאיכא למילף מן השותפי ילפינן ועוד דהכא הא קאמר ליה לכל מי שירצה ואינו לא לנרשותו להשכירו לראובן או לשמעון דמה איכפת לי' כל שאינו דר עמהם וליכ' משו' שנוי דעתא וכ"ש הכא כאן לו רשות לדור בו לאחר הזמן הוא וסיעתו ומי לא עסקינן שהוא לו סיעה גדולה עכ"ל ע"ל סי' קנ"ח : כו שותף השותפים מעסק השותפו' בטענה שחבירו חייב לו כך וכך והלוה מודה אין בו בידי כלום בספר התרומו' שער מ"ט סי' ידיע בסהדי ססור מדעם דאיתיה בשיתוף לתרוייהו ומיכא דליה לא מפיק מחזקתיה דאיכן אלא נפבו' שאמר היכא שאין לו בידו כלום ומולי' אלקו מיד הנחזי' וכמו שכת' הרי"ף בפרק השותפין מהא שמעינן כל מלתא דידיעא לתרי שותפי וכולי' אבל אי ליכא סהדי דהוו' מדעם ידיע בשיתוף מנו דחי בעי' אמ' להד"מ כתובן : כז מי שיש בידו משכון ובא לגבלו ע"פ ב"ד או בפני עדי' שלא בפני הלו' אינו רשאי ללקחו לעצמו נגיד מהכ' פ' י"ג ממלוה : * (ג"ם) והרין פ' כט ישראל שהלוה לישראל חבירו על המשכון אין זקוק ההלוה לשמרו יותר משכ' מלמכלו ולגנבו' הלואתו כדינ' דמלכות' גבי מלוה' לגוי' ברבי' מרדכי פ' הגוזל בתרא ולדידן נ' כרא' לי שאחר ל' יו' יכול למכרו אם לא קבע לו זמן דקאם הלואה ל' יום : * (ג"ם)

עג א המלוה לחבירו סתם וכולי' בריתא פרק א' כל הסבר ופ"ק דמכו' (דג) והם שנלו' דל"ם בפני' ל"ם על פה סתם הלואה ל' יום : א וכ' נמוקי יוסף ומי' נאמן לומר תוך ל' יום פרעתי שאין זה ממש כקובע זמן לחבירו שאינו נאמן לומר פרעתי תוך זמנו כדאית' פ"ק דבתר' וכ"כ הרא"ש פ"ק דבתר' וכתבו רבי' בסי' ע"ח : וכ"ש רבינו בין במשכון וכולו כך כתב הרמב"ם פי"ג ממלוה ולוה כ' הגה הכן כתבו המפרשים וכ"כ המרדכי בפרק המקבל בש' ריבם ור"י ולאפוקי מסברת רבי' קלונימוס שכ' המרדכי שם ב ומ"ש רבי' אבל שאלה סתם וכו' פ"ק דמכות : כ' רבינו תם דסתם שאלה כמי ל' יום ודחה הרא"ש דאיתין ומדרש הבריא אמרי' סתם שאלה ל' יום וכ"כ נמוקי יוסף וכ"כ הרמב"ם פ"א מה' שאלה וכתב ה"ה פי"ג ממלוה ולוה ד דלע"נ דסת' הלואה ל' יום אמרי' בתוספתא דשאילה בנדיבה שכשנו פחות מכן לו יקר מכן אין משכין ממשכן השודים : ה כתב הרשב"א בתשובה שנשבע לפרוע לחבירו ליום נועד והגיע הזמן והמלוה אינו בעיר ההלה ברוך שהוא פטור לגמרי עד שיבא מלוה ויטול את שלו ו ולימן אותם ביד אחר ואביו אינו נרי' ספרי אפי' נקנס בידם אינו נפטל בכך ואין זה פרעון גמו' ולע"ם שאם נתנו בידן אינו יכול לחזו' בו מ"מ פרעון גמור לא הוי דסהדי הוא חייב באחריותן לדתני' בסוף פ"ק דגיטין ההולך מנה לפלוני וכולי' ולא שנה אחר ולא שנה אחיו וביון שהמ' קתני ולהוליך אחריו למדי אינו חייב שלא אמרו אלא דוקא בגזל ונשבע לו אבל לא כשבע לא דהוי גביה בתור' פקדון עד דאתי מאריה וקיל ליה כדאיק' בהגוזל קמא ומלוה נמי כיון דליתיה הבאולה תבעיה מיני' פ"ל כמאן דא"ל ליסוי בידך עד דאתינ' ולעשו' ב"ש ולמשו' בידם ג"כ אינו צריך ואם עשה לא עש' ולא כלום ואם דתכן בגזל את חבירו שוה פרוט' נותן הוא לשליח ב"ד הא תני רש"בא * שנעשה כגזל ולא בזלן בזלן ולא כבזל חייב * ורבא נמי דאמ' שליח שעשאו בעדי' לא הוי שליח הכי ס"ל וכן פסק ר"ח ואפי' לרב חסדא דאמר הוי שליח וכו' הכא הקנת' הוא מפני השבים הא בעלמא לא * ותכן בערכין התקין הלל שיהא הולם מעותיו ללשכ' אלמ' הולם מעו' לב"ד לאו דיכא אלא תקנתא דאתקין התם הא בעלמא לא * ו ובתשובה אחרת כתב הנשבע לחבירו לפרעו לזמן ידוע ואין המלוה בעיר באותו זמן מסתבר שצריך שיהיו מעותיו בידו באותו יום דילמא השתא אתי

לפרעו לי"ו ידוע ובאותו יו' לא היה המלו' בעי' אינו חייב להוליכו אחריו : ובשורש י"ז כתב שאם נשבע לפרוע למלוה חייב להוליכו אחריו למקו' קביעותו מאחר שלא נפתח מקומו מיו' ההלואה : ח ובשורש קי"ג כ' על מי שנשבע לפרוע למלו' בעירו ודר שם המלו' בשעת ההלוא' וקוד' הפרעון הלך אותו המלוה שהולכך כולך מעירו לעיר אחר' אם אותה עיר שהוא בה עתה המלוה אינה רחוקה ממקו' עמידת הלוה יותר מהעיר שהיה בה המלוה בהלוואה חייב הלו' להוליך שם מעותיו ולפרעו שם : ט וכתב בשורש ל"ה שאם נשב' לפרעו במעות מעיותו ודול' לפרוע בזהובי' והלוה רוצה מטבע של כסף הדין עם הלוה דשם מעו' כולל בין של זהב בין של כסף בין של נחשת : י המוצ"א על חבירו כתב ידו שנשב' לתת לו איזה דבר והלוה טוען שלא נשבע אלא שכ' לו כך עיין בתרומת הדשן סי' שכ"ז (ג) : יא כתב הרי"בש בסי' ק"ס בשם תשו' הרשב"א שמי שהיה חייב לפרוע לחבירו בשבוע' לזמן פלו' והמלוה היה חייב לאחר מנה ואדוני הארץ התפיס ביד אותו לוה מנה זה עד שיפרע המלוה לזה שחיי' לו דאנו' הו' שאינו רשאי לעבו' על גוא' האדון : יב כתוב בתשובו' הרשב"א סי' אלף וק"י על הנשבע לפרוע לחבירו לי"ו פלו' והמלו' אינו רוצה לקחו' בו השטר וכתבתיה בסי' ל"ד : יג וכתב עוד שנשאל על הנשבע לפרוע לחבירו לזמן פלו' וכשהגיע הזמן הכריח האדון למלוה שיאריך הזמן ללוה ומסר המלוה מודעא שהוא מאריך באונס והשיב כל שבאונס לא כלום הוא דע"ם מתלין ויסיבי : יד דין הנשבע לחבירו לפרעו אם הספק לו אם הוכו' עיין בהר"ן ס"פ מי שאמרו : טו כתב הרשב"א בתשו' הקובע זמן לחבירו לפרעו עד חדש פלו' או עד יו' פלוני הוי עד ולא עד בכלל כמו בנדרים ודין הנשבע נפרו' לחבירו לפסחא אם חייב לפרוע לפסחא הבא ראשון עיי' בסי' מ"ב * נ כתב הרמ"בם המלוה לחבירו וקבע לו זמן וכו' בפ' הנז' וכ' ה"ה שהגיד דין זה לא ה' מלאתי מבואר אבל דעת הרב שטענה זו כאמר הטענות עכ"ל ומ"ש זה תומ"ס וכו' סומרי' לעולם שימתין וכו' כ"ל הטעם שכיון שעדיין לא הגיע לו זמנו אפי' לדברי המלו' לא שיסבע עכשיו * ח * שאלה לא"א הרא"ש ז"ל שאלת ראובן הלוה לשמעו' מנה לפרעו לזמן פלו' וכו' שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ראובן נשבע וכו' בכלל ה' סי' ג' : יא עוד שאלה לא"א הרא"ש ראובן נתחייב לשמעון וכו' שם סימן ו' ועיין בהרי"בש סי' תל"ח וכתבתי דבריו בטור י"ד סי' רכ"ח וגם שם כתבתי תשו' הרשב"א בדיני' אלו ועיין בתשו' הרי"בש שכתבתי בטור זה סוף סי' ע"ש יב עוד שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ראובן נשבע לשמעון וכו' כלל ג' ח"ס י"ג ובכלל מ"ג סי' י"ד והרי"בש סי' תל"ח : ומ"ש ואין זה כנשב' לבטל את המלוה ושבועתו קיימ' סיי' בה ונרי' לפרוע קוד' הזמן וכתשו' הרמ"בן סי' רמ"ב כתוב שאף אם יתן משכון אינו יוצא ידי שבועתו משו' דמשכון אינו לפרעון אלא להבטח' בעלמ' אבל לפרעון הוא צריך פורעו ושיתכנו בתור' שומא ואיפשר לומר שאף הרמ"בם לא אמר שיוצא ידי שבועתו בנתינ' המשכון אלא כשמשו אותו לו ונתנה בתור' שומא ולפי' הולכך לבקש היתר בדבר משום דחפצי שמי' הוא ושי' בתשובתו ולא גרע מנה שנשדבין ללמד אומנות לתינוק והוא כעובדין חול ולהם דמי' דהלכו אינה נותנה לו בתורת פרעון משנה שלימה היא פרק שואל ושם אינו מתמיכו מניח טליתו אצלו אלא ודמי ליפטר משבועתו צריך שישומו המשכון ויתננה לו בתורת פרעון ונהא אפי' הרמב"ן מודה בכרלה מלשון התשובה אבל בנ' כ"ז ח"ח כתב שאפילו נשבע לפרעו במעות ולא במשכון יתן לו משכון של כסף ולא יעבור על שבועתו דשוה כסף ככסף יד עוד שאלה לא"א הרא"ש ז"ל שטר שכתוב

לקנס וכתו׳ בו דלא כאסמכת׳ אם הוא נגבה כב״ד דעכי אסמכת׳ הוא ואינו נגבה אלא בקנין ומעכשיו ובב״ד חשוב **טו** לוה לזמן ובתוך הזמן רואה מלוה שהלו׳ מבזבז נכסיו ואין לו קרקע ותובע המלו׳ שלו כתב [י] הרמב״ם שאין ב״ד נזקקי׳ לו עד שיגיע זמנו וכ״כ רבי יהודאי גאון לוה שבקש לילך למדינת הים ולא הגיע זמן הפרעון אין לו לתובע לבקש ממנו ערב שלא ניתנה מלו׳ ליתבע קודם הזמן כלל אבל רב אלפס כתב [י] בתשובה **יו** ראובן שקנה שרה משמעון ויצאו עליה׳ עסיקין ובא לב״ד וטוען אני חושש שמ׳ תצא השדה מידי ואני חושש שתאבד ממונך ולא אמצא לך כלום קנה באותו ממון קרקע כדי שאטרוף אותו שומעין לו וכ״כ א״א הרא״ש ז״ל (ד) **יז** מי שיש לו שטר על חבירו ולא הגיע זמנו ובא בתוך הזמן לב״ד ואמר מצאתי מנכסי פלוני ואני ירא שמא יבואו לידו ויבריח׳ ממני ולא אמצא מקו׳ לגבו׳ חובי ומבקש מב״ד שיעכבו הנכסים עד שיגיע זמן השטר אם רואה הדיין שום אמתל׳ לדבריו או שלא יוכל לגבות חובו כשיגיע הזמן מצווה הדיין לעכב הממון עד שיגיע זמן השטר **יח** וביאר עוד בתשובה מי שנשבע לפרוע ממון לזמן ידוע וירא בעל הממון שיעבו׳ החיי׳ על שבועתו ולא יפרע לו בזמנו ורגלים בדבר [י] שראוי שירא׳ שמן הדין יש להטיל קנס עליו ולאיימו שיפרע בזמן ולא יעבור על שבועתו **יט** ולאחר שעבר הזמן שקבע לו או ל׳ יום במלוה סתם אם הלוהו על משכון סתם יכול למוכרו (ה) ע״פ ב״ד (ס) **כ** וי״א שב״ד יודיעו ללוה תחלה אבל הרמ״בם כתב מלוה שבא לב״ד והביא משכונות ואמר זה משכונו של פלוני ואני רוצה למוכרו וליפרע מחובי אין ב״ד נזקקין לומ׳ לו המתן עד שיבא הלו׳ ויטעון שהרי אם ירצה לשקר יכול לומ׳ לקוח הוא בידי אלא משיאין לו עצה למוכרו בעדים כדי שידע הלוה בכמה נמכר: **כא** אם המשכון כלה והולך יכול למוכרו בב״ד אפי׳ תוך ל׳ י׳ בין שהיו שם בעליו בין שלא היו שם בעליו **כב** וא״א הרא״ש ז״ל כת׳ בתשובה המלוה לחבירו על המשכון סתם והוא דוחהו מיום ליום יתבענו בפני עדים שיפרענו ואח״כ יעכבו ל׳ יום דאילו היה תובעו לדין היו נותנין לו זמן ל׳ יום ואח״כ ימכרנו בשומת ב״ד יראה מדבריו אע״פ שעבר מזמן ההלואה ל׳ יום צריך להמתין מלמוכרו ל׳ יום אחר תביעה **כג** וביאר עוד בתשובה מי שיש בידו משכון א״צ להביא בעל המשכון לפני הדיינין ולהזהירו שיפר׳ משכונו אלא לאחר שיזהירנו בינו לבינו שיפדה משכונו ואם לאו שימכרנו יקח ג׳ שמאי׳ וישומו המשכון כמה הוא שוה לימכר בשו׳ וימכרנו באותה שומא ואם לא שם אותו אלא נתנו בפני עדים לסרסור גוי הממונה ע״פ השופט אם יודעים כמה הוא שוה יעידו העדים ועל פיהם יפרע לו המותר **כד** ואם אין עדים יודעים כמה היה שוה והמלו׳ אומ׳ היה שוה כך וכך ישבע שהוא כדבריו ויפרע לו המותר ע״פ שבועתו ואם אינו יודע כמה היה שוה או אינו רוצה לישבע

(י) ולא הזכירו המלוה פים מוריג בורעת ואין אדם [illegible] בוע' לגנוב (יא) ע"כ במרדכי בפ' ס"פ השוע' הריינים ומסברים נ"ל ח"ם הכפט דאין המשכנת ומשכון וע"כ סי' ר"ז הדינים אלו : עד (א) וכ"פ הרי"ן סי' [illegible] ע"ב דף קי"ח :

לו שעשה לעצמו עד כאן לשונו : כב וא"א הר"אש ז"ל כתב בתשובה שהמלוה לחבירו וכו' כלל כ' סימן ד' כג וביאר עוד בתשובה כלל ג' סימן ו': כתב כה עוד הרמ"בם בפרק השוכר · ולשון זה צריך תיקון שאם מתו הלוה והמלו' היאך כתב שהשבע בנקיטת חפץ שהיורשים אין להם לישבע אלא שלא פקדנו אבא וצריך לומר דהכי קאמר המלוה את חבירו על המשכון הואיל והוא נפרע ממנ' שתחת ידו וכו' ה"ז נשבע בנקיטת חפץ ונוטל ואפילו אם מתו הלוה והמלוה ואפילו אם לוה מת תחל' ואמר כך מת מלו' לא הפסיד (י) הוגו מפני שהוא על המשכון וכמו שכתב הרב המגיד · כו גם שאלה לא"א ששאלת המלוה לחבירו עיין במה שכתבתי בסוף סימן ע"ב בשם ב"ע · כז [כ] וששאלת אי שייך אסמכתא וכו' כח וששאלת מי שיש לו משכון וכולי כלל ג' סימן ס': ל וששאלת אם אמ' ליה המלוה וכו' ג"כ כלל ג' סימן ו': לא וששאלת ראובן שרוצה לפדותו וכולי כלל ג' סימן י' לד וששאלת ראובן תבע וכו' כלל ג' סימן ט': כב כתב [י] הרשב"א השבע לפרוע לחבירו לראש חדש אדר מסתבר' שהו' חייב לפרוע ביום ראשון ראש חדש ואינו דומה לנשבע לפרוע בר"ח חדש ניסן שהוא מלא שאין אתה מחייבו לפרעו בתחיל' היום דהכא שהימים מוחלקים ושני ימים הם [כ] ואין תופסי' את היום הראשון דר"ח בשני שלמו וכיון שכן יש לחוש ולהחמיר בספיקא דאורייתא עכ"ל: כג כתב נמקי יוסף בפרק ג' דבבא קמא אי שהתחייב לחבירו בשבועה שיתן לו מעות יום פלוני והזכ' עוד היום גדול ואמר בלבו עדיין יש לי פנאי והלך לעסקיו ושכח עד שעבר היום הרי זה כאנוס עכ"ל:

עד א המלוה ניתנה ליתבע וכו' משנה פרק הגוזל ומקביל (דף קי"ח) הגוזל את חבירו או שלוה ממנו או שהפקיד לו בישוב לא יחזיר לו במדבר על מנת לצאת במדבר יחזיר לו במדבר ודייקינן מלוה משתלמת בכל מקום אבדה ופקדון אין משתלמין אלא במקומן מת' אביי ה"ק מלוה ניתנה ליתבע בכל מקו' אביד' ופקדון לא ניתנו ליתבע אלא במקומן וכת' הרי"ף ממתני' ומבריית' דהמלו' את חבירו בישוב אי ליה רשותא למיגב' מיניה בדברא אפי' בע"כ דלו' אבל אי לא בעי מלו' לאיפרועי בדבר' לית ליה רשות' ללוה למימר למלוה הא לך זוזי דאית לך גבאי אלא קיימי' ברשותי' עד דמטא ליה בישוב כד אהדרינהו בייסו' עכ"ל ומ"ש בשם הרמ"בן כ"כ בעל התרו' בשער ל' והיינו הא אבל על אבידה ופקדון הוי' יאמר לו אולי צריך הוא אין להשביעו כי מסתמא כיון שאינו רשאי להוליכם לשלשלותיו לא הביא' עמו עכ"ל · ב בא הלוה לפרעו במדבר וכו' מבואר במשנ' שכתבתי בסמוך ב ומ"ש ומיהו בכל מקום ישוב וכו' עד קודם שיגיע למקומו כ"כ בעל התרומו' בשער ל' בשם הרמ"בן ודקדק כן מדברי רש"י ומדברי הרמ"בם וכתוב עוד שם שכן בתוספת' הגוזל את חבירו או שלוה ממנו או שהפקידו בישו' לא יחזור לו במדבר : א אבל מחזיר לו בעיירה עכ"ל אלמא דעיירה מיקרי ישוב · ז"ל רבינו ירוחם בנתיב ג' מלוה ניתנה ליתבע בכל מקום אפילו במדבר וכן גזילה אבל אבידה ופקדון לא ניתן ליתבע אלא במקומן ואם אמר לו במדבר הנה לך הפקדון שהפקדת אצלי בישוב יאמר מפקיד לא ניתן להחזיר אלא בישוב ואחריותו על הנפקד עד שיחזירנו בישוב עכ"ל · ועיין במרדכי בסוף קמא : ד הלוהו במדבר וכו' משנה כתבתי בסמוך על מנת לצאת במדבר יחזור לו במדבר ובגמרא פשיטא לא צריכא דאמר ליה לאוי שאי פקדון נגב דאנא למדבר נפיקנא ואמר ליה איהו אנא למדבר נמי בעינא למיפק אי בעית לאהדורינהו ניהלך הכא מהדרנא לך ופרש"י ואשמועינן תנא דקא ע"כ דלאו תנאי גמור הוא דהא אי בעית קאמ' אפ"ה כיון דידע דאיהו נמי למדבר נפיק ע"כ יקבלנו עכ"ל והר"אש לא כתב אי בעית לאהדורינהו ניהלך וכו' כלומר שלא היה גורם אותו או שהיה גורם אותו אלא שהוא מפרש דכיון דאי בעי' לאהדורינהו וכו' איהו תנאי ואפ"ה יכול לחזור לו במדבר ה"ה נמי כי לא אמר אי בעית לאהדורינהו וכו' כיון שהודיעו שיוצא למדבר שיחזיר לו במדבר · א"נ שהוא מפרש דה"ק ואמר ליה איהו אנא נמי למדבר בעינא למיפק הוי כאילו אמ' ליה אי בעית לאהדורינהו ניהלך הכא מהדרנא לך ולא ידעתי למה השמיט הרי"ף דין זה דאמ' ליה למדבר נפיקנא ובן נמי הרמ"בם פ"ג ממלוה ולוה לא הזכירו ואיפשר שהם מפרשי' דבעינן דלימא ליה אי בעית לאהדורינהו ניהלך הכא מהדרנ' לך ואם כן דבר פשוט הוא ולא הוצרכו להזכירו פרעון בע"כ אי הוי פרעון עיין בסימן ק"כ : * ה ואם קבע המלוה ללוה זמן והלוה רוצה לפרעו בתו' וכולי כתב בעל התרומות ודאי אם הגיע זמן וכולי עד בכל מקום כן כתב בשער ל' וכתב שכן הסכים עמו הרמ"בן · וכתב עוד שם ומסתברא דחוב דמשכונ' דקא אכיל מיניה פירות כמו שלוקח פירות עד זמן דמי ואינו מקב' ממנו אא"כ מגי' לו הפירות לאכול עכ"ל · ונתבארו קצת דברים אלו בה"ג [illegible] : ב מ"ב אמר ליה הלו' טול מעותיך ואמ' איני חפץ בהם והרי הם גרושים ומונחים ונגנבו

(י"א) ואפשר שגם היה נראה להגהמ"י לפרעו בתו' אבל מבטל לא נראה סוף סימן דא"ג וכו':

לישבע ישבע הלוה כמה היה שוה ויפרע לו המלוה מה ששוה יותר על חובו: כה כתב עוד הרמ"בם המלוה לחבירו על המשכון ומת הלוה והמלוה בין שמת לוה תחלה בין שמת מלוה תחלה הואיל ונפרע ממה שתחת ידו ואילו היה רוצה היה אומר לקוח הוא בידי הרי זה נשבע בנקיטת חפץ ונוטל כו שאלה לא"א הר"אש ז"ל ששאלת המלו' לחבירו על המשכון על מנת להחליטו אם לא יפדנו לזמן פלוני אי הוי אסמכתא ודאי אסמכתא הוא ויכול לפדותו מתי שירצ' וששאל' אי שייך אסמכת' במשכון (יא) כז אם התנה עמו אם לא יפדנו לזמן פלוני שיגבה כדי חובו מהמשכון והמותר יהיה מתנ' מעכשיו אם מועיל תנאי שלא יהא אסמכתא או לא פשיטא [כ] דהוי טפי אסמכתא כיון שהזכי' מותר [כג] כמו אם אוביר ולא איעבי' אשלם אלפא זוזי כח וששאלת מי שיש לו משכון מחבירו מהלואה או מכר וכשהגיע הזמן אמר לו צא ומכרו והלך ומכרו אם יכול בעל המשכון לחזו' לתובעו וליתן דמיו ולומר לא כוונתי אלא [כד] לדחותך כל זמן שלא הקנתי לך או אין צריך קנין דבר פשוט הוא אם אמ' אדם לחבירו מכור חפץ זה וטול הדמים ומכרו שאין צריך קנין לדבר זה שלא הוזכר קנין אלא לקיים מכר או מתנ' או שכירו' כט אבל כשאר מצו' לחבירו לעשו' דבר ועושה צוויו אין צריך קנין: ל וששאלת אם אמר לו המלו' אין נותנין בו אלא כ' זהובים ואמר לי' הלוה תנהו ונזדמן לו דרך למרי' והוליכו עמו ומכרו שם בשלשים זהובים אם התוספ' לבעליו ואם יש חילוק בין מכרו כאן או מכרו במרי' ואם יש לו לגבות שכר טורחו הואיל והלך בלא זה תשובה מילת' דפשיטא היא כל זמן שלא נמכר הוא ברשות הלוה כי לא מכרו למלוה אלא אמר ליה תנהו כך הלכך דמי המקח כולם של לוה הם ואין חילוק בין מכרו כאן או מכרו במרי' אבל אם הוציא יציאו' לשכו' חמור והוליכו למקום היוקר יפרע הלוה אבל שכר טורחו אינו משלם לו כיון דבלאו הכי אית ליה אורחא להתם לא וששאלת ראובן שרוצה לפדות משכנו שביד שמעון ואמ' ליה שמעון כבר מחל לי וטוען ראובן שאינו מחיל' לפי שלא היה בקנין לב מחיל' לא בעי קנין מי' מחילה לא שייך במשכון בשלמא כשאדם חייב לחבירו מנה ומוחל עליו הוי מחילה במקום פרעון לג אבל כשיש לאדם הפץ ביד חבירו ואומר לו אני מוהל לך ההפץ לאו כלום היא אלא א"כ שיאמ' לו אני נוהגו לך לד ששאל' ראובן תבע משכונו משמעון ושמעון משיב הלויתיך לזמן פלו' וכשהגיע הזמן הזהרתיך לפדותו ואמרת לי לך ומשכנו ומשכנתיו על פיך ברבית תן הקרן והרבית ויחזרו לך משכנך שאל הריין לשמעון וכי אמר לך למשכנו ברבית והשיב באמ' לא אמר לי אלא לך ומשכנו והבנתי מדבריו שאמשכן אותו ברבית וראובן טוען שמעולם לא אמר לו למשכנו וכל שכן ברבית כיון ששמעון מודה שראובן לא א"ל למשכנו ברבית אלא למשכנו סתם אין בלשון הזה במשמע שימשכנו ברבי' ושיפרע הוא הריבית אלא שיבקש מי' שילוה המעות בחנם על המשכון ומה שהוא אמר שהבין מדבריו שימשכנו ברבית דברי' שבלב אינן דברים ולא היו לו לסמוך על מחשבתו עד שיפרש לו שיפרע הרבית וכיון שלא פירש אינו מחוייב לו רק הקרן ויחזיר לו משכונו :

עד א המלוה

ניתנה ליתבע בכל מקום שאפי' הלוהו בישוב יכול לתובעו במדבר ולא יועיל לומר לא אפרע לך עד שאגיע לישוב וכתב הרמ"בן ודאי אם הלוהו בישוב ומצאו במדבר אין יכול לכופו שיפרענו שם כי מי ימציא לו מעות שם ואפי' שמוד' שיש לו שם מעות אך אין לו אלא כדי ספוקו עד שיגיע לישוב אינו חייב ליתנ' לו שאף בישוב מסדרין לו ונותנין לו מזון הראוי לו אלא מיירי שהמלוה א"ל פרע לי כאן כי יודע אני שיש לך דבר המספיק לפרעון שלי ולמחייתך והלוה אמר אין לי כאן מה שיספיק לחובך כי אם למחייתי עד שאגיע לישוב הרי זה נשבע היסת שאין בידו' ספק לפרעון חוב ב בא הלוה לפורעו במדבר אם ירצה המלוה לא יקבל ממנו לפי שיכול לומר לו לא אקבל ממך אלא בישוב כדרך שנתתי לך בישוב ג ומיהו בכ"מ ישוב יכול לכופו לקבל אפי' אינו מקום המלוה ולא מקום הלוה ולא במקום שהלוהו יכול לכופו לקבל אפילו אם יש כמה מדברות קודם שיגיע למקומו ד הלוהו במדבר יכול לכופו לקבל במדבר ואפילו הלוהו בישוב ואומר לו הלוה אני רוצה לצאת למדבר ואמר לו המלוה גם אני רוצה לצאת למדבר הוי כאילו הלוהו במדבר וצריך לקבל במדבר ה ואם קבע המלוה ללוה זמן ורוצה הלוה לפורעו תוך הזמן כדי שלא יעמוד הממון באחריותו עד הזמן והמלוה אינו רוצה לקבלו לפי שבכמה קלקלות ואונסים מצויין במעות בזה כתב בעל התרומות ודאי אם הגיע הזמן אע"פ שהלוה ממהר לפרוע חובו כדי להציל עצמו מן האונסים העתידים לבא כמו חילוף המטבע וגזירת המסים * והתשחור' הדין עמו שאין עתה נראית הקלקלה אע"ג שעתיד לבא למחר או ביום לאחר הפרעון אין לו להשגיח על תקלת חבירו לפי שאין דומה לפריעת מדבר ששם הסכנה מצויה וגלויה אבל אם לא הגיע הזמן אם מצוי וניכר לעינים חילוף המטבע מיד וגזירת המסים והתשחורת ומפני זה רוצה הלוה לפרוע מיד כדי להציל עצמו מן הסכנה ולהכניס בה חבירו ועדיין לא הגיע זמן הפרעון הרי זה כפריעת מדבר ואין ראוי לפירעו קודם זמנו לקלקלתו ולהפסדו של מלוה אבל אם אין שם אחד מכל החששות האלו אף ע"פ שטען המלוה כי אין רצונו לקבל מעותיו כדי שלא יהו באחריותו הלו' יכול לכופו לקבל' תוך הזמן שקביעו' הזמן הוא לתקנ' הלו' כב"מ (ח) שאלה לא"א הר"אש ז"ל ששאלת ראובן

ב"ח

ואין דהלין שונאי' לו דהתי אודי' אביד' ופקדון לא אפילו בתנאים אינו יכול לתובעו [illegible] ופקדון לתבוע אינו כאלו שאינו יכול ליתן לו כיון שיש צריך תקום לאין יותר על [illegible] לו דמי אביד' ופקדון [illegible] וכן פה דבר פרי"ף :

ובגנבו או נאנסו נ"ל שחייב הלוה דאילו מתרמי ליה עיסקא מי לא זבין בהו הילכך חייב באחריותן אבל פקדון מכי אמ' לו טול את שלך כלת' שמירתו וכעין זה מצאתי ברא"ש: ואני אומר אם המעות פקדון ומותרים שהיה לגזורי' בקשר מסוי' אמאי לא יתחייב באחריותן כיון דיכול להשתמש בהן עכ"ל: (ג) ו שאלה לא"א הרא"ש ז"ל שהלא' ראובן חיי' מעו' לשמעון וכו':

ומשני דממטי להו ע"י הדחק דלא באסי ולי' עשבחי קפדי בלו' והילכך אי אית ליה אורח' להת' הגלר' לינך הם יקבלם ויוליכ' הם בסחור' ואי לאו סוחי' ואין יכו' להרוויח בכאן בפרסהי' לבני מינן הבא' כאן אם רוצה לא יקבלם. וידוע דהלכה כשמואל ורב נחמן כדינ' הילכך הלכת' כשמואל וכדאוקמת' רב נחמן וכן פסקו כל הפוסקי'

ראובן חייב מעות לשמעון והגיע זמן הפרעון ואמר ראובן אין לי מעות ולא מטלטלין אלא מקרקע טול אותו בחובך ושמעון אמר איני חפץ בקרקע שלך ואני רוצה להמתין לך עד שיהו מעות בידך ואם תרצה לפרוע לי מיד מכור הקרקע ותן לי המעות ודאי אם הייתי תובע אותך לפרוע הייתי צריך ליקח קרקע כיון שאין לך מעות אבל כיון שאיני תובע אותך אינך יכול לכופני ליקח ממך בפרעון דבר שאיני חפץ בו תשובה הדין עם שמעון דכל זמן שאינו תובע חובו אינו חייב ליקח דבר שאינו חפץ בו וישמור שטרו עד שיהיו לו מעות כמו שהלוהו ז ואם הלוהו על המשכון ישמרנו עד שיתן לו מעו' כמו שהלוהו דמצי אמר ליה אילו הוה לי זוזי לא שקילנא קרקע כי איני צריך לו בשביל שמעותי אצלך תכופני ליקח בהן קרקע: ואם בא לפרו' תוך הזמן בפרוטרוט (ג) דינר דינר אין המלוה יכול לעכב ולומר תן לי כל חובי בפעם אח' דאף פרעון של דינר דינר נקרא פרעון אלא שיש למלו' תרעומת עליו ח ומיהו אם משכן לו שדהו או אפי' ב' שדות כ' הרמב"ן שאינו יכול לכופו שיחזיר לו חצי המשכונא בחצי המעות שיאמר לו על כולה נתתי מעותי לפיכ' אינו מחזי' לו משכונותיו (ד) עד שיפר' לו כולו וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל בתשובה ששאל' ראובן משכן בית לשמעון ודר בו בנכ"יתא ואמר ראובן לשמעון שיקח קצת מהבי' בחובו בשומת ב"ד ואומר שמעון כי על הבית כולו הלוהו ואינו רוצה לקבל קצתו תשוב' הדין עם שמעון כי דבר פשוט הוא אם הלוה ראובן לשמעון כ' זהובים על משכונות ששוים ל' אינו יכול לכופו שיקח מהמשכונות כנגד חובו ויחזיר המותר כי יאמר לו אין לי מעות לקנות חפצים שלך ואיני רוצ' לטרוח ולמכו' חפציך וכ"ש בנדון זה שהלוהו על בית בנכיתא כדי לדור בו ושיעבד לו הבית לדירתו עד שיפרע לו מעותיו שאינו יכול לבטל שעבודו עד שיפרע לו מעותיו ועוד אני אומר אפי' אין כל הבית שוה יות' מן החוב אינו יכול לכופו שיקח הבית בחובו ויחזיר לו שטרו כי יאמר אין לי מעות לקנות בהם קרקע אני הלויתך על ביתך לדור בו וכשאצטרך מעותי שתפרעני איני רוצה לקנו' קרקע וגם איני נוגש שתפרעני ואם תרצה שאחזור לך שטרך מכור ביתך ותפרעני ט המלוה לחבירו על המטבע פירו' שמכר לו סחורה או הלוהו מעות והתנה עמו שיתן לו מטבע לזמן פלוני ובינתי' נפסל המטבע אם אינו יוצא בשום מקום צריך ליתן לו מטבע החדש' אבל אם נפסל כאן ויוצא במלכות אחר' אם יש למלוה (ה) דרך במקו' שיוצא המטבע צריך לקבל המטבע הנפסל מאח' שיש לו דרך שם יוליכנו עמו אבל אם אין לו דרך שם (ו) או אפי' אם יש לו דרך שמקפידי המלכיו' ומחפשי' על כל מי שיש לו מטבע הנפס' צריך ליתן לו מטבע החדשה ואם אין המלכיו' מקפידו' כלל שאפי' במקומו יכול להוציאו צריך לקבל מטבע הנפסל אפי' אם אין לו דרך שם וכל זה לא איירי אלא כשהתנ' ליתן לו מעות אבל בסת' שלא התנה כלל נותן לו מטבע הנפסל אפי' אם אינו יוצא בשום מקום ואם הוסיפו על המטבע כתבתי בהלכות רבית בספ' יורה דעה תשובה י לא"א הרא"ש ז"ל במי שהלוה לחבירו בשע' שהיו עשרת קורנים בזהוב ובשעת הפרעון ו' בזהוב שצריך ליתן י' בזהוב דהשתא המלוה סתם בלא תנאי נותן לו המטב' שהלוהו אע"פ שנפסל ואינו יוצא בשום מקום כ"ש בארץ הזאת שלא נפסל שום מטבע וכלם יוצאים אלא שזה שוה יותר מזה שצריך לפרוע לו מטבע שהלוהו:

הלכות טוען ונטען

עה א התובע

את חבירו בב"ד ואמר מנה לי בידך כת' הרמב"ם שב"ד אומרי' לו ברר דבריך למה חייב לך הלוית לו או הפקדת בידו שאפשר שהוא חושב שהוא חייב לו ואינו חייב לו וכן הנתבע אם משיב אין לך בידי כלום

ז ואם בא לפרוע תוך הזמן בפרוטרוט וכו' פ' הזהב (דף מז) אמ' רבא הא מלן דמסיק זוזי בחבריה ופרעיה זוזא זוזא פרעון הוא ומיהו תרעומ' דברי' אית ליה עלי' דאמ' ליה אפסדתינהו מינאי והרי"ף לא כתב' בהלכותיו והר"אש כתב' וכת' עוד וקמ"ל שאין המלוה יכול לומ' איני רוצ' ליקח מעותי אלא בבת אחת וכ"כ בעל העיטור דהא איתא דיכול מלוה לומר איני רוצה ליקח מעותי אלא בבת אחת לא קבולי ליקביל ולא תרעומ' ליהוי ליה עילוי' ועו' דאמרי' פ"ק דקדושין מוכר בית בבתי ערי חומ' אם נגאל' לחצאין או אינו נגאל' משו' דגמיר מהדם אחוזה משמע דאי לאו דגמיר מהד' אחוזה היה נגא' לחצאין וכ"כ בעל התרו' בשער ה' ס"ט בשם הרמ"בן:

*ג"ה ואפשר שהיה משרם דפירוש כאן בענין חותם מפרשי' וכיון קבלו אבל אם לא רלה לקבל אלא בב' חוגר בח' פרעום ניזון:

ח וכ"ש ומיהו אי משכן לו שדהו וכו' כן כת' בע' התרו' בשע' ס"ט בשם הרמב"ן וכתב שיש ראיה בפר' בית כור בשמעתא דבנכס מחלוקת וגם שאמרו גוה וגואל לחצאין לענ' חלוק' הוא' מתנ' אלא שחלוק הוכל שדה כולה אבל להחזיר שדה לא. וכן נראין דברי הר"ב עכ"ל ומצאתי נוסח' אח' מספ' התרומו' שכתו' בה שיש מי שחולק בזה וכתו' באותה נוסחא שדין הלוהו על משכונ' מטלטלי' הוא להלוהו על משכונת שדה. וזה לשון רבי' ירוח' בסוף נתי' י"ב שמשכן ב' שדות או אחת לזמן ידוע בתוכם וקודם הזמן רוצה לפרוע חמשים ושיחזיר לו שדה א' והמלוה אומ' אני אוכל פירות עד שתפרע לי הכל כתב הרש"בא בתשו' כי הדין עם המלוה ובודאי נואל לחצאין כדאמרינן בפ"ק דקדושין וע"כ של מלוה יקבל הכ' ומ"מ יאכל המלוה כל פירותיו ולא יחזיר לו שום אחד מהשדות מאחר שהכל משכונא אחד וכתב שכן כתב הרמ"בן: וכן כתב א"א הר"אש ז"ל בתשובה שאלה וכו' ראובן משכן בית לשמעון וכו' תמהני על רבי' שכתב וכ"כ הר"אש שאין דברי הר"אש ענין לדברי הרמ"בן דהר"אש מיירי כשהלוה רוצה שיקנה המלוה קצת משכנית בחובו והרמ"בן מיירי כשהוא אומר שיקנה משהדה כלל אלא שיחזירו לו חצי השדה כיון שפרעו חצי החוב וחצי השדה ישאר ממושכן בעד חצי החוב הנשאר:

ג כתב הרש"בא שנשאל על ראובן שחייב לשמעון ק' זהובים אדופנואים ופרע לו רובם במטבע' יאקישים ועכשיו תובע שמעון שיחשבו מה שפרע כפי מה שהיו הזהובי' היום וראובן אומ' מה שפרעתי מחשב כפי מה שהיו שוים הזהובים בשעת הפרעון והשיב שהדין עם ראובן דמה שפרע פרעון הוי ולא פקדון: ט המלוה את חבירו על המטבע וכו' פרק הזהב (דף מד) איתמ' המלוה את חבירו על המטבע ונפסל המטבע אמ' רב נותן לו מטבע היוצא באותה שעה ושמואל אמר יכול לומר לו לך הוציאו במישן אמר רב נחמן מסתברא מילתיה דשמואל דאית ליה אורחא למיזל למישן אבל לית ליה אורחא לא ואוקימנ' הא דאמ' ר"נ אליבא דשמואל דלית ליה אורח' למיזל למישן לא הוינו דוקא בשמלכיו' מקפידות זו על זו והקשו א"ה כי אית ליה אורח' למישן היכי ממטו להו הא כי בדקו להו בני המדינ' זו ומשכחי להו מעות מפסדי ליה

פרקיתי' חוץ מרש"י שכתוב בהגה' אשר"י בשמו שהם' כרב ופרש"י המלוה את חבירו שום פרקמטי' על ממנ' שקבל לו מעו' נותן לו מטבע היוצא בשעת פרעון דהא קיבל לתת לו מעו' והאי לאו מטבע ודוקא הלוהו פרקמטיא אבל הלוהו מעות את שהלוהו משלם לו. וכתבו התוס' ולפירוש רש"י דאם הלוה מעות נמי וקבל לו שיפל' מטבע היוצא באות' שעה דמעות שנפסלו לאו מטבע ניהו' ולא נקט בקונטרס פרקמטי' אלא משו' דבמלוה את מעותיו אין רגילים להזכיר דבר אבל במוכר פרקמטיא אפי' אמר סתם כך וכך מעות תתן צריך לשלם לו מטבע היוצא ור' לפי' דהכל"ל המוכ' לחבירו על המטבע או הכ"ל היקוף ועוד כיון דמעות פרקמטיא זוקף עליו במלוה אין סברה כלל לחל' בין הלוהו מעו' לפרקמטיא שמכר במעו' ונרא' לפרש דאין חילו' בין מכר לו פרקמטי' בין הלוהו מעות ומיירי בשהתנ' עמו ע"מ שישלם לו מעות וכיון שפירש לו כך סתמ' דמילתא לכך פירש שאם יפסל יתן לו מטב' היוצא דמטבע שנפסל אין שמו מטב' וסמוך הב' דכיון שיוצא במישן שם מטב' עליו. ועוד אור"י ד"ל כגון שהלוהו סאה חטי' וא"ל או יחזור לי סאה או כך וכך מעות ואילו במעות לחודייהו קלב שיש מפל' לו מטבע שנפסל אבל הב' שלא זקף עליו במלו' גמור' שיכול לפרוע לו חטים אם ירצה נותן לו מטבע היוצא באות' שעה ולכל הפירושי' אם הלוהו מעו' סתם מעות שהלו' לו יפרע לו אפי' שנפסל עכ"ל וכת' המרדכי שכתב לפ"י בקשו' המלו' את חבירו על המטבע כגון שהלוהו מעו' ע"מ שישלם לו מעו' ולא פחד סחור' וה"ה למוכר את חבירו ליתן לאון על המטב' ע"מ שישלם לו מטב' וכ"כ בהגהו' פ"ד ממלוה. והר"אש לא כת' אלא פי' קמא דתוס' והרמ"בם פ"ד ממלו' כתב נ' נראה כלשונם. וה"ה פי' על המטבע שהמלוה הן פירו' שקבל לשם דמים הן מעו' על סמך המטבע היוצ' הוא אלו' ר"ל לחשיבות הלורה הוא מתכוין לאפוקי אם היתה הלואת פירות לשלם לו פירו' אלא דמים ועל סמך חשיבות הלורה וזהו על המטבע ולא אמר המלוה סתם וכן נראה מן ההלכות שהכונה בכל מי שחייב מעו' לחבירו *: ומה שאמ' רבי' ואם הוסיפו על המטב' כתבתי בהלכו' רבית בספר י"ד בסי' קס"ה: ה כתב המרדכי בפ' הזהב על ראובן שנדר לתת לבתו ר' זקוקים כסף עד חנוכ' מכסף שניתן לו ע"מ שתקבל גט ממנו ובין ה' של חנוכ' נפס' המטבע השיב ר"מ יתן לה כסף ראשון אם הוא נותן עד' חנוכה דכיון דאמ' עד חנוכה הוי זמנו עד היני' כדתנן בפרק קונ': * תשו' לא"א ז"ל במי שהלוה לחבירו וכו' בכלל ע"א סי' ה' כלל נ"א סי' ג' ויש הסדון בלשון רבינו שבתשו' כתוב שהיה כת' בשטר משכו' י' פשוטים כל זהוב ועיין בכלל ק"ז סי' א' וסי' ג' עיין בהרי"בם סי' קנ"ז:

*ג"ה ודע שהרי"ף והרא"ש לא כתבו את מימר' דר"נ כמחלוק' להם שהכיאות דאוקימנ' לה בשתגננו המלכיות מקפידות זו של זו ונכון שני נגם:

עה א התובע

את חבירו בב"ד וכו' כתב הרמ"ב שב"ד אומרים לו ברר דבריך וכו' פרק ו' מטוען ונטען וכתב הרב המגיד דברי רבי' פשוטים בעלמא ויש להם סמך ממ"ש בשבועות (דף לט) ובנדרים (דף כח) כשמשביעי' אותו אומרין לו לא על דעתך אנו משביעי' אותך אלא על דעתינו ופ' זה בורר

(ג) ולא ידעתי אם קאמ' ליה דקאמר תמהי לא יתחייב בו' דמאחר בבנכסה שהיתה לא יתחייב עליה' וע"ב וכת"ה לקמן בס"ל שהגיה א"יה: (ג) ובמרדכי פ' הזהב' דף קמ"ג פ"א מהמ' דוקא תוך הזמן אבל לאחר הזמן א"צ לקבל בפרוטרוט וע"ש: (ד) וכ"כ הר"ן פ"ק דקדושין דף [illegible] ע"א: (ה) וכ' המרדכי פ' הזהב קמא מיהו אם בלבנה לו המעות היוצאים בזמנו צריך ליתן לו מעות היוצא אם לא הוסיפו עליו יותר מן השיעור שאסור משום רבית עכ"ל: (ו) ובהגה' מיימוני' פ"ד [illegible]

כלום או איני חייב לך כלום צריך לברר דבריו דשמא טוע' וסבור שאינו חייב לו והוא חייב לו וא"א הרא"ש ז"ל כתב בתשוב' שאין אדם צרי' לברר לא פרעון כתי' פרעו ובמה פרעו ולא הלוא' היאך הלוה ומתי הלוה ומיהו הכל לפי ענין ירא' לדיין שבאין ברמאות יש לו לחפש ולפשפש בין בטענת התובע בין בטענת הנתבע כדי להוציא הדין לאמיתו **ב** טענו מנ' לי בידך והשיב אין לך בידי אלא נ' או כפר בכל והעדי' מעידין שחייב לו נ' חייב לישבע לו מן התורה שאינו חייב לו אלא נ' ונותן הנ' שהורה או שהעידו עליו והעדים במה דברים אומרים בשטענו מנה של מלוה אבל

בולר (דף כט) תנן גבי עדים שאומרים לאחד היאך אתה יודעי' שזה חייב לזה כלום והוא מחשב טעות שמ' יטעו העדי' ויחשבו שהו' חייב לו לפי מה שראו או ידעו ואין הדין כן וכ"ש שיש לחוש בבעלי דבר עצמן שאד' קרוב אצל עצמו עכ"ל וכן דע' בעל התרומו': וכן כ' הרמ"בם בתשוב' אין ב"ד מקבלי' שום טענ' לא מתובע ולא מנתבע לא כשבירדו טענותיהם ואומרי' לו היאך הוא חייב לך או כיצ' אין אתה חייב לו דלמא כ"ע דינ' גמירי וסבורי' שחייב הוי' ואינו חייב מן הדין או שהם פטורי' ואינו כן: וכ' עוד שם הרמב"ם שאפי' היה חכם גדול אומרי' לו אין לך השם שתשיב על טענתו ותודיענו כיצד אין אתה חייב לו: וא"א הר"אש כ' בתשוב' שאין אדם צריך וכו' כלל ע' סי' ד' וכ"כ ג"כ בפסקיו פ' שבועת הדיינין ודייק לה מסוגיא עובדא דאיתמ' בית קיתוני דאתרע' מידכ' דכירי לא אינכי ומ"ש ומיהו הכל לפי הענין וכו' שאם ירא' לדיין שבאים ברמאות יש לו לחפש וכו' כ"כ בתשוב' הנז' ויותר מזה כ' בתשוב' שאמרים ח"ל נכון הדבר לברר מהיכן נתחייב לו שמו' דכמיהי רעמי אולי מתוך דבריו תתברר רמאותו וימצ' שקרן בדבריו וכן אני נוהג לפסוק עכ"ל וכתבה רבי' בסי' ע"ב והמרדכי כת' בריש מציעא גבי חייבי' שמת ולא' יפסם יש לו עליו מלאתי' משם ר"ת מתוך סוגיא זו משמ' קצ' שאין לברר הטענו' אחר שיום התלמוד רמו הנאמני' ברבו הרמאי' ותקנו שצרי' לברר ולגבן בכל היכולת וא"כ הטוען על חבירו מנה אתה חייב לי והלה אומ' איני חייב על הדייני' להקו' היאך אינו חייב לו אם פרעו או אם לא לוה ממנו וכן כל כיוצ' בו אבל אין להשביעו בסת' וי"א שיש להשביעו בסת': וכן שם אבי העזרי וכן מלאתי בספר הדיינין שכ' ר"י שהכהן לפני ר"ג: ולפע"ג דדין מרומ' לריך דריש' היינו היכ' שאומ' שאינו רוצ' לפרש דבריו דהיכ' שהוא רעמי היכך יפרש ואם לא יפרש יפסיד אבל אם אומר שאמתי היאך פרעתי אין לו לפרש ואינו ל"ל שצרי' לישבע שבכח היאך ול"כ דאין צרי' לפרש דבריו אינו אלי קבלתי מרבותי דדוק' בטוען איני חייב לך כלום ודאי צריכין דברי ר"ת שטענה זו אינה ברורה ויש לחוש לרמאי אבל בטוען פרעתי אין צריך לפרש ע"כ: ולענין הלכה נקיטינן כהרמב"ם ממאן ר"ת והר"אש סוברי' דהאידנא עבדינן הכי (א): ה ראובן שיש לו שטר חוב על שמעון וטען פרעתי ליהוד' את ראובן כ' ונתבאר מתוך דבריו שכך אמ' לו כשתתנם לו הנה ל' זהובי' תקח אותם ויהוד' השיב לא נתת לי כלום ואם תרצה שאשבע באלו דברים בזה ענין נתת לי ועל מה הוא ושמעון אינו רוצ' לברר והביא עד אחד שהודה בפניו שקבל ל' זהובי' כת' הר"אש בתשובה כלל ע"א סי' ה' הלשון שטען על יהודה שהוא ל' זהובים תקח אותם על לגון זה אין לחייבו שבועה דילמ' במתנה הוא אומר ואם לא יבאר לשם מה נתנם לו אין להטיל שבוע' על יהודה כי שבועת היסת תקנת חכמי' היא ולא ישביענה אלא בטענה מבוררת: ב כתב י הרמ"בם בכלל על שמעון שהוציא שטר על ראובן שחייב לו מנה וטען ראובן שהוא פרוע והראיה שלא כ' חוב זה בהזכרת נכסיו כשנשבע נתת עזבורת כל נכסיו כנגדי שמה והשיב שהדין עם שמעון ואין ראיה ממה שלא כתבו בהזכר' שמא דשמא שכחו: (ג) טענו מנה לי בידך והשיב אין לך בידי אלא חמשי' היינו מודה במקצת דאמרי' בהאי דוכתי דנשבע שבועת התור' ובריש מציע' (דף ה) דריש לה מדכתיב אשר יאמר כי הוא זה: וכ"ש או כפר בכל והעדים מעידים שחייב לו חמשים מימרא דר' חייא בריש מציע' (דף ג) ובעמ' שלא תהא הודיית פיו גדולה מהעדאת עדי' ואע"ג דפליג עליה ר' אפטוריקי והכריעו התוספ' דהלכ' כר' חייא וכן פסקו הרי"ף והר"אש: וכ' הרמ"בם פ"ד מטוען שכן פסקו כל הגאונים כר' חייא: וכתוב בהגהות מרדכי פ' כל הנשבעין דוקא בעדו' בעל פה ובלא קנין אבל בשט"או בקנין הייני היכך עכ"ל וחינו נראה בעיני ועיין בהר"ן ר"פ שבועת הדייני': ד וכ' בעל התרומו' בשער ז' ומשקבר' שאם תבע ראובן לשמעון בפני ב"ד ואמ"ל יש לי בידך בהלואה פלו' כך וכך מהלואה אחרת שהלויתיך בזמן אחר כך וכך והנתבע משיבו אין לך בידי כלו' לפי שמהלוא' פלוני' פרעתיך כך וכך ומהלוא' השני' פרעתיך כך וכך ומתוך טענת הכתות הכירו הב"ד שעדיין חייב לו מאותן שתי הלוא' עשרים דינרים וה"ל כאילו מעידים אותו שיש בידו חמשים שהרי הב"ד עדים במה שהוד' בפסחר עליו ועל השאר ישבע כדר' חייא עכ"ל (ועי"ל סי' פ"ז): ברא בטוענו מנ' של מלוה אבל אם טענו מנה של פקדון וכפר וכו' כן משמע שם בעובדא דההוא רעיא וטעמא לפי שכיון שהוא כופר בפקדון ויש עדים שישנו בידו הרי הוא גזלן ופסול לשבועה ושכנגדו נשבע ונוטל: * ה וכתב הרמ"בם בתשו' כלל ל"ד שנשאל על אברהם בר' שמוא' שתבע את ר' עזים שהבין נוח לתת לו ק"ק זו וקבלם ר' עזים להשביחם לו ור' עזים כפר בכל ושעי' ר' עשה שמא מפי ר' עזים שאות' חמשי' היו ממון שהביא ר' שמואל לאברהם בנו ור' יהודה העיד ששמע מפי ר' עזים שאותם ק"ן זהובים היו ממון שהביא ר' שמואל לאברהם בנו והשיב לדברי שני העדים יש בידו חמשים והוא כפר בכל הרי הוא חייב שבועה דאורייתא כהסי' דרבי חייא ואינו יכול לישבע שהרי שנים מעידים שיש בידו חמשים והוחזק כפרן לאותו ממון ה הילכך מעלה ק"ק לאברהם והא דקאמר רבי חייא ישבע על השאר וגם שנוריגן כיון שהוחזק כפרן ישלם הסיא דרבי חייא איירי במלוה והכופר במלוה כשר לעדות אבל בנדון זה פקדון

*(ג"ה) ודברי לניגו אינם מדוקדקים שהרי אגל את שעוסמה של פקדון וכפר ועדים מעידים שראו אותו בידו איירי והם אינו דנמה יודע שאותו אותו היו של פקדון ול"ל שטענו הפלים שהוא מנה והעדים מעידים שראו אתם בידו אותם החמשים שהם ג' ושוד י"ל דנטענו מאותו ודאו מאות בידו איירי והיינו כותב שהוד' נשנים שיש בידו חמשים פקדון של פלוני ועיין מאותם הרמ"בם שאנכתוב בסמוך:

הוא והכופר בפקדון פסול לעדות ואע"ג דפריך תלמוד' בפקדון אמאי פסול לעדו' לימ' איישתמוטי קא משתמיט עד דבחיש' ואשכח לי' ונפכי כגון דאתו סהדי ואסהידו דהסיה שעתא דכפריה הוה איתי' לפקדון בביתי' הכא לא שייך למימ' עד דבחישנ' דהכ' לאו ממש פקדון הוי אפן מבורר אלא מעו' או הוה כסף שהלכם בידו להשביחם לאברה' הילכך חייב לשלם עכ"ל (וע"ל סי' ל"ב מ"ו) ויש לתמו' למה חייבו ע"פ אותם עדי' שה אלי למימ' שלא להשבי' אך עכשי' אודית' ואיפש' דתשובת הרמ"בם בתבעוהו והודה איירי: ג ואם מודה בחמשים ויש עד שמעיד כדבריו וכו' דין זה כנגד מדברי התו' בריש מציע' (ד ג) וכ' הרא"ש שהביא הר"מ מרוטנבורק ראיו' לדבריהם וא' מהם מדדרשי' לכל עון ולכל חטא' אינו קם אבל קם הוא לשבוע' דלא מיעטי' קרא בין לחיוב שבועה בין ליפטר משבועה ועוד ק"ו הוא אי זה בא מחוב' בא השוחק או בא שאין מוחזק הוי אומר בא מוחזק א"כ ק"ו הוא כשהעד מסייע למי שאין מוחז' זוקק את המוחז' לשבוע' כשהעד מסייע למוחזק כ"ש שיפטרנו מן השבועה ועוד האריך בראיות ועיין בהר"ן ובנמקי יוסף וה"ר יונה הקשה על דין זה ויישב הר"אש קושיותיו * ובסי' פ"ד כתב רבי' שבעל התרומות חולק בדין זה ומדברי בעל התרומות שהבאתי שם יתבאר שגם הרמ"בם חולק בזה וגם הרמ"ה חולק בזה כמ"ש בסי' מ"ו: (ג) ו וכתוב בא"הר סימן ס"ל דעד אחד פוטרו משבועה אפי' במקו' שעד אחד מכחישו: ז וכתוב בספר מיימון דס' משפטים סימן ס"א דה"ה למי שדינו לישבע וליטול אם יש עד אחד שמסייעו נוטל בלא שבועה: ח כתב המרדכי בריש מציע' אם העד מעיד שלוה ראובן משמעון וראובן כופר ישבע ראובן שלא לוה אבל אם ביד שמעון משל ראובן נוטל בלא שבועה שהרי העד מסייעו: ט וכתב עוד על המלמד שע"פ מעידין שלא ידע ללמד הנערי' יש לו לישבע שידע באותו שע' ללמדם: כתוב י בתשובת הר"ם שבמרדכי פ' חזקת דלא אמרי' דעד אחד פוטר משבוע' ה"מ היכא דמהימן בלא מגו אבל היכא דלא מהימן אלא על ידי מגו לא ועיין שם: כתב מהרי"ק בשורש קל"ד כתיב' יד המסייע לנתבע פוטרו משבוע' (ד): יג כתב המרדכי בריש מציעא שפסק רבי' שמחה שהאומר לחבירו גזלתני או גנבתני מנה והלה אומר לשר"מ לא נתקנה שבועת היסת על זה ולא משביעי' ליה אלא היכא דהיכ' הודאה מקצ' או עד אחד דהיכ' שבועה דאורייתא דבדבר איסור לא מהימנינן לתובע ודאיה מפרק כל הנשבעין ורבי' מאיר דחה ראייתו ופסק דאפי' על מילת' דאיסורא משביעי' ליה: ובתשובות להרמ"בן סימן ק"ט אם ראובן תבע את שמעון גזלתני או הנויתני ברבית בפני עדי' אין משביעין אותו כיון דלדברי התובע חשוד הוא עכ"ל: ודעת תלמידי הרשב"א כרבי' מאיר וכתבו ומיהו הטוען לחבירו מנה של רבית יש לי בידך והנה אומ' לנה"ג דעת מורי שאינו נשב' מפני שלפי טענתו של זה אינו ראוי לישבע ואע"פ שאין זה ראוי לשבע לעצמו כאמן הוא לחובתו וטעמא דאינו ראוי לישבע ברבית שהי' מגזילה מגו' דברבית ליכא למימ' דמנסו' ספק מלוה שיש לו עליו הנוכן ברבי' דרבי' לא איפש' בחזר' דלא מתקן לאויה בהכי וכיון שכן לא תפיס רבית מיני' מספיק' כי היכי דלא משתבע מספיק' ועו' דלפי דבריו של זה אע"פ שמחזיר הרבית אכתי פסול הוא דהא לא מתקן לאוי' וכיון שהוא פסול לא משביעי' ליה כך דע' רבי' בדין זה ונכון הוא אע"פ שראיתי מהגדולים חלוקים עליו: ומיהו כי אמרינן דלא משבע' לאיכפי' דרבית לא מתקן לאויה בחזר' ה"ל רבית כגזל לגמרי ונפס' עליו עכ"ל וכתוב שם קודם לזה שהאומ' לחבירו גזלתני מנה והלה אומ' לא גזלתיך אלא חמשי' משביעין אותו שכיון שהודה מדע' עלמו הרי פי' מהגזילה ואינו פסול ונשב' על השאר דהמ' מתוך מלוה יהכה שיש לו עליו כופר בשאר וע"י השבוע' יפרוש ומיהו אם לא הודה עד שבאו עדי' שגזל חמשי' ודאי פסול הוא ושכנגדו נשבע ונוטל עכ"ל: ד השיב אין לך בידי כלום וכו' משנה פ' שבועת הדיינים (ד לח) מנה לי בידך אין לך בידי פטור מנה לי בידך אמ' לו הן למחר א"ל תנהו לי נתתיו לך פטו' אין לך בידי חייב א"ר נחמן (דף ע) ומשביעין אותו שבוע' היסת ופרש"י היסת לשון הסת' שהסיתו חכמים עליו שבועה כמו אם ס' הסיתך בי ובריש מציעא (דף ט) פי' שבועה שהסיאו חכמים לכך לסבריהו לקודות: ובעל התרומו' פי' לשון היסת הנולכה כלנוע' כמלך רב נחמן והסיעו ותקנוה מלשון כי יסיתך אחיך דמתרגמי' ארי ימלכינך: ובגמ' איכא תרי ליפני לליפנא קמ' מתנו הא דרב נחמן אריפא דליכ' דררא דממונ' וכ"ש אסיפא דאיכ' דררא דממונא שהרי מודה בהוב ולליפנא בתרא מתנו לה אסיפ' תנן דאיכא דררא דממונא אבל לא ארישא דליכא דררא דממונ' וכתבו התוס' בשם ר"ת דכיון דלא איפסיקא הלכתא כחד מהני תרי ליפני היכא דליכ' דררא דממונ' לא משביעינן מספק דהמ"עה ולע"פ כן לא היה מוח' בדייני' המשביעי' וקל' גרא' להשביע דהיכ' דאמרי' טפל ליה לכ' קמ' וכן משמע פ"ק דחולי' גבי ההוא רעיא ועיקו ר"ת דוח' והרי"ף והרא"ש פסקו כליפנא קמ' וכן הכריע הר"ן וכן פסק הרמ"בם פ"א מטוען ונטען * וכ' בעל התרומו' בשער ז' שכן הסכימו כדברי הרי"ף והרמ"בם: כתוב בתשובו' מימוניו' דספר משפטי' סי' ל"ז אני מודה ובא לענין שבועת היסת הכל לפי ראות הדיינים שאם לפי ראות עיניהם התובע כמעליל לגלגל שבועה על הנתבע יד כמו שעשי תובע לעשיר שהלוה לו מה שאין ראוי והראה לדיינים מתוך הענין שהוא

*(ג"ה) וכ' הגהות פ"א מטוען בשם ספר המצות שהשביעו ונהגו כל גפי דיינים להשביע והגה"ם כ' נמצא והחזיק בו ושנף יתיו:

[illegible]

אבל אם טענו מנה של פקדון וכפר ועדים מעידי' אותו שראו נ' בידו הוחזק כפרן והתובע נשבע ונוטל ואם ג מודה בנ' ויש ע"א שמעי' כדבריו פוטרו מן השבועה ד השיב אין לך בידי כלום או שטען יש לי בידך כגדו כסות או כלי' או שא' אמת היה לך בידי אבל אתה מחל' או נתתו לי במתנה כיון שכופר בכל פטור משבועה מן התור' אבל חכמי' חייבוהו לישבע וזהו שנקר' שבועת היסת ה וכן אם אמר אין לך בידי אלא נ' ותנני נותנ' לך אינו נשבע אלא מדרבנן ו ואפי' אם השיב איני יודע אם הלויתני אם לאו פטור מלשלם אבל נשבע שבוע' היסת שהוא כדבריו שאינו יודע אם חייב אם לא ואם בא לצאת ידי שמים ישלם ז ואפי' אם תבעוהו תחל' וטוען טענת ברי ואומר אין לך בידי כלום וחייבוהו לשבע היסת וכשבא לישב' חזר בו וא' איני יודע אם הלויתני אם לאו כדי להק' בשבועתו וליפטר בשבועת אינו יודע שומעין לו ונשבע שאינו יודע אם הלוהו אם לא ונפטר ואין כאן טוען וחוז' וטוען : ח אבל אם השיב יודע אני שהיה לך בידי ואיני יודע אם פרעתיך (ו) אם לאו חייב לשלם כיון שיודע שהוא חייב לו וספק לו אם פרעו אם לאו והתובע

ד"מ

(ו) עיין בהר"ן שי"פ ג"ג שהאריך בחלוקי' דיני אלו וכ' שהסכימו האחרונים בדברי ה"פ שכל שמא' יש שמים ואינו יכול לישבע שאינו משלם היינו במקו' דליכא לית הנו ופרעתי או החזרתי אבל אם יכול למימר פרעתי או החזרתי משלם ועיין בנ"י פ"ב מציעא פ' חזקת הבתים דף קמ"ט ע"א וא"ב סימן ל"א נתבאר דין ע"א בשטר וטוע' אחר פרעתי אם משלם:

איני יודע פטור מלשלם אבל משתבע דלא ידע ואם בא לצאת ידי שמי' חייב וכ' הר"אש והלה או' איני יודע פי' אם הלויתני והנכת' כר"נ ור' יוחנן ומיהו משתב' דלא ידע אבל אם אמר איני יודע אם החזרתי לך בהא מודו ר"נ ור"י דחייב כהלא דמלת' מנה לי בידך והלה אומר איני יודע אם החזרתי לך חייב לד"ה איני יוד' אם הלויתני פטור מלשלם ומייב לישבע ואם בא לצאת מידי שמים חייב ואם בלא תביע' אמר גזלתי' והלויתני והפקדת אצלי ואיני יודע אם החזרתי לך כראה דחייב לצאת ידי שמים אפי' לרב נחמן ור' יוחנן אבל אמר איני יודע אם גזלתיך ואם הלויתני ואם הפקדת אצלי ואם לא הפקד' פטור אף לצאת ידי שמים עכ"ל ונתבארו דיני' אלו בדברי הרמ"בם פ"א מטוען ונטען: *אך במנה לי בידך והלה אומר איני יודע אם הלויתני לא כתב שאם בא לצאת ידי שמים חייב ותמה עליו ה"ה: ומ"ש אבל נשבע שבוע' היסת וכו' שם הוא וכתב בעל התרומו' שכן היא סברת המורים כתב בע"הת שער ל"א היכא דטען ראובן לשמעון מנה אתה חיי' לי ושמעון אומ' איני יודע אם לויתי ממך מעול' ועד אחד מעיד שלוה פסק ה"ר אברהם בר יצחק שמתוך שאינו יכול לישבע משלם שהרי אינו מכחישו לעד ומשלם גם ה"ר יהודה פסק דכיודה"ל לנידה שהרי"א הוא עצמו תבעו שלוה ממנו ל"ש טען איני יודע אם לויתי ל"ש טען גג איני יוד' אם פרעתי כיון שעד א' מסייע לתובע ברי ושמא כדי עדיף ומתוך שאינו יכול לישבע משלם · ואיכא מ"ד משתבע היסת דלא קריבא ביה מחוייב שבועה כיון דטעין איני יודע ומשתבע דליתיה לא כפרן ולא מודה ולא הוירא עכ"ל וכתב רבי' דין זה לקמן בסמוך: ז ומ"ש ואפי' אם תבעוהו אחלה וטוען טענת ברי וכו' כ"כ בעל התרומות בשער י"ב: ומ"ש ח אבל אם הפי' יודע אני שהי' לך בידי ואיני יוד' אם פרעתיך חייב לשלם מטעם כתבתי בסמוך: ומ"ש והתובע אין צריך לישבע כ"כ הרמ"בם בפ"א מה' טוען וכ"כ בעל התרומו' וכ"כ גג הרש"בא בתשובה והביא ראיה מה' שבועת העדות ומ"ש אבל אם ירצה יחרים סתם וכו' כ"כ בעל התרו' וכ"כ הרש"בא בתשובה: ט ומ"ש ואם לא תבעו שום אדם וכו' עד פטור אף לצאת ידי שנים נתבא' בסמוך:

גג ס"ס ת"ם א"ח"ב ישעון גריא לי שמנה לאות עידך שאו נשבע שבועה דאורייתא' וכו' ל"ם אם תובע ליורשו איני מכוון נראה שאומרים באין היורשים חייבים לישבע לפטור את עצמם ואף נראה שאותם' שלריכים לישבע לפטור את עצמם הינו שבועת היורשים דווקא אבל לא שבועה אחרת:

והתובע אין צריך לישבע אבל אם ירצה יחרים סתם על כל מי שנוטל ממונו שלא כדין: ט ואם לא תבעו שום אדם אלא מעצמו אומר לחבירו הלויתני או גזלתיך או הפקדת בידי ואיני יודע אם החזרתיו לך פטור ואם בא לצאת ידי שמים ישלם אבל אם בלא תביע' אמר איני יודע אם הלויתני או אם גזלתיך פטור אף לצאת ידי שמים: י כתב הר"מ מרוטנבורק אמר לו אני חייב לך מנה והשיב לו ודאי לי שאינך חייב לי פטור אע"פ שיודע בודאי שהוא חיי' לו והרי כאילו מחל לו ולא הוי מחילה בטעו' דכיון שאמר לו אני חייב לך היה לו להשים אל לבו ולדקדק ולא עשה כן אלא אמר בודאי אינך חייב לי מחל לו בלב שלם: יא טענו הלויתיך מנה והלו' אמר איני יודע אם הלויתני או לא ועד א' מעיד שהוא חייב לו מתוך שאינו יכול לישבע משלם ל"ש טען איני יודע אם לויתי אם לאו ל"ש טען גג איני יודע אם פרעתי אם לאו דכיון דעד אחד מסייע להתובע בריא ושמא בריא עדיף ומתוך שאינו יכול לישבע משלם: יב וכן אם העיד עליו העד שהו' חיי' לו מנה והוא טוען כן הוא אבל אתה חייב לי כנגד אותו מנה ה"ז מחוי' שבועה להכחיש העד ואינו יכול שהרי הודה לדברי העד ומשלם: יג וכן אם טענו חטפת חפץ מידי ויש לו עד אחד שחטפו והוא או' ודאי חטפתי ממך אבל שלי הוא וגם זה מחיי' שבוע' ואין יכול לישבע ומשלם: יד וכן אם טענו מנה לי בידך וכפר ואמ' לה"דמ ובא עד א' והכחישו הואיל דאם היו כאן שנים היה משלם על פיהם עתה שאין כאן אלא עד אחד נשבע חזר ואמר אין לויתי ופרעתי כיון שאם היו שנים הי'ה מחוייב לשלם דכל האומר לא לויתי כאו' לא פרעתי דמי השתא דאיכא חד סהד' ה"ל מחוייב שבועה להכחיש העד שלא לוה ואינו יכול לישבע שהרי מוד' שלוה לפיכ' משלם: טו טענו מנה לי ביד' והלה או' אין לך בידי אלא נ' והשא' איני יודע מתו' שאינו יכול לישבע משלם והתובע א"צ לישב' אלא אם ירצ' יחרי' סתם על מי שנוט' ממנו ממון שלא כדין: טז אבל אם השיבו נ' לויתי ממך בודאי ופרעתיך והנ' האחרי' איני יודע אם לויתי אם לאו ישבע היסת שפרע הנ' ושאינו יודע מהנ' שתבעו בהן שהרי אינו מודה לו עתה בכלום: יז כתב הרמ"ה דלא אמרי' מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע משלם אלא כשבועה דאורייתא אבל בשבועה דרבנן כגון מודה במקצת וליכא כפירת שתי כסף אי נמי ליכא דבר שבמדה ושבמשקל א"נ ליכא הודא' ממין הטענה או דא"ל הילך וה"ה נמי לכל הנך שאינן נשבעי' עליהן מן התור' כגון עבדי' ושטרו' וקרקעו' לא אמרי' בהו מחויב שבועה הוא ואינו יכול לישבע משלם וה"ה נמי גבי שבוע' דעד א' היכא שאין השני' מחייבים אותו ממון אלא ע"י שבועת התובע אי איכא חד סהדא נמי לא מחוייב שבוע' הוא: יח יש אומרים דלא אמרי' בשבועת הבאה ע"י גלגול מתוך שאינו יכול לישבע משלם בין שיכול לישבע על עיקר שבועה ושעל ידי גלגול אינו יכול לישבע בין שאינו יכול לישבע על עיקר השבוע' ושע"י גלגו' יכול לישבע כיצד הרי שטענו מנה והשיב לו אין לך בידי אלא נ' ונ' איני יודע והתובע גלגל עליו דברים אחרים

והשיב

י כתב הר"מ מרוטנבורק א"ל אני חייב לך מנה והשיב לו ודאי לי שאינך חייב לי פטור וכו' במרדכי פ' יש נוחלין וכ"כ מדברי הרמ"בם בפ"ג מהלכות טוען גבי טענו חטים והודה לו בשעורים ועיין בתשובות להרמ"בן סימן ק"ז: יא טענו הלויתיך מנה וכו' עד לפיכך משלם הכל נלמד ממסכתא דר' אבא שהובאה בפ' חזקת (דף לג) ופרק כל הנשבעים (דף מז) דהסוא גברא דחטף כסכתא מחבריה אתא לקמי' דר' אמי הוה יתיב ר' אבא גביה אזל אייתי חד סהד' דחטפה מיני' א"ל אין חטפי ודידי חטפי א"ר אמי היכי לידיינו דיינ' להאי דינא לישלם ליכא תרי סהדי ליפטרי' איכא חד סהדא דמחטף חטפ' לישתבע הא מודה אין חטפי ודידי חטפי א"ל ר' אבא ה"ל מחויי' שבוע' שאינו יכול לישבע ומשלם והרמ"בם פ"ד מטוען כתב שאם טען ודאי שפרעו ה"ל מחוייב שבועה שאינו יכול לישבע ומשל' וכתב עליו ה"ה דע"כ היינו דוקא כשהעד מעיד גם שעדין מנה זה אצלו כגון שלא זזה ידו מתוך ידו או שהוא בתוך זמנו שא"כ אפי' כשיש שני עדים נאמן לומר פרעתי וכ"כ בתשובות להרמ"בן סי' ג' ועיין בהרי"בש סי' תנ"ב: יב וכן אם העיד עליו העד וכו' גם דין זה כתבו הרמ"ב' בפ"ד מה' טוען והעמידו ה"ה על הדרך הנזכר שאם העד אינו יודע אם פרעו וגם הוא לאחר זמנו אפי' שנים מעידין עליו כן נאמן לו' יש לי בידך כנגדן ענו דאי בעי אמ' פרעתי (ז) שהמלוה את חבירו בעדים אין צריך לפרעו או להחזיר לו בעדים ועובדא דהכא הוא מפני שהגזל את חבירו בעדים צריך להחזיר לו בעדים או הוא כמי שהעד מעיד שעדין הנסכא ביד החוטף וכ"כ בנ"ב מ"ב ודין עד אחד בשטר והלה טוען פרעתי בסי' ד' מה' מלו' ונתבאר בסי' נ"ח ועיין בהרי"בש סי' תנ"ב ובתשובות' הרש"בא סי' אלף ונ' ובתשובות

לסרמ"בן סימן ג': יג וכן אם טענו חטפת חפץ מידי וכו' היינו כהלא דר' אבא שכתבתי בסמוך ועיין במה שכתוב בזה בסי' כ': יד וכן אם טענו מנה לי בידך וכו' גם דין זה כתבו הרמ"בם בפ' הנזכר שכיון שהע' אומר לויתי אינו יכול לישבע להכחיש העד ואינו נאמן במה שאומר פרעתי לפי שהוחזק כפרן: כד כתב גם הרש"בא שאל' שטוען את חבירו מנה לי בידך והלה או' לא לויתי ובא עד א' שלוה ב' וחזר ואמר לויתי ופרעתי הרי שמשלם המנה מהו כשבע על השאר מי אמרינן מדלגבי תשלומין ע"א דדמי אבא כשנים הוא הפו' ה"נ כ"ל כאלו באו ב' עדי' והעידו שלוה ב' או דילמ' כיון דרב חייא קניית' כקט עדים ולא נקט עד ש"מ דליתא אלא בעדים: תשובה מן הדומה שהקדמ' הקדמ' ובנית עליה שאלה זו והוא שאתה מניח שהאומר לא לויתי וחזר ואמר לויתי ופרעתי נאמן אבל אם ע"א אמר שלוה ואח"כ חזר וטען לויתי ופרעתי אינו חוזר וטוען וחיי' לשלם: כה ילא לך מהיסוד שאמרו כל שהע' מחייבין אותו ממון אחד מחייבו שבועה וכל שאינו יכול לישבע משלם מדר' אבא והלכך אינו אומר לא לויתי ובאו שנים ואמרו שלוה ב' משלם אותם ב' ונשבע על השאר וכיון שהנים מחייבין אותו ממון ע"א מחייבו שבועה ואלו עמד בכפירתו היה נשבע להכחיש דברי העד אבל עכשיו שהוא מודה לדברי העד אינו יכול לישב' ומחויב שבוע' שאינו יכול לישבע משלם זה היסוד שבנית עליו וסימני' מלאת בדברי הרמ"בם שסייעו בזה ואני איני מודה בכך כלל שלא אמרו כל שב' מחייבין אותו ממון ע"א מחייבו שבועה ואם אינו יכול לישבע משלם אלא כשמחייבין אותו ממון בעדותן ממש כהסכ' דר' אבא דכיון שלקח הכס' מחבריה דרך חטיפה ה"ז מתחייב ממון ע"פ עדותן ממש של עדים והלכך עדות העד האחד מחייבו שבועה במקום תשלומין וכשאינו יכול לישבע משלם ממון אבל כשהוא מתחייב ע"י ב' עדים ולא מחמת עדות ממש כגון זה שאלו לוה בפני ב' אינו חייב לפרוע בעדי' והילכ' האו' לחברו מנה לי בידך שהלויתיך בפני פלו' ופלו' ואמר הלה אין לויתי ופרעתי פטור וא"כ כשאמ' לא לויתי וחז' ואמ' לויתי ופרעתי אינו מתחייב ממש בעדותן של עדי' אלא מתוך שכפ' וחז' וטען שלוה ופר' הוחז' כפרן לאותו ממון וא"כ בע"א מעידו לא הוחזק כפרן וכדאמ' בדר' חייא קניית' מה לעלר הטוה שהכן שכן לא הוחזק כפרן כגו' בפיו ובע"א א"כ אין כאן מחויב שבועה שאינו יכול לישב' אלא בחוט' לויתי ופרעתי וע"א מעידו שלוה ואינו יודע אם פרע אם לאו לא דמו' לדברי העד א"א בו גג מחוי' שאינו יכול לישבע ומ"מ לעיקר הדין שאתה אומר כו יש לחקור שבוע' מודה מקצת אם היא דוקא במודה שהוא חייב מקצת ממש או דלמא אפי' כופר בכל אלא שמתחייב במקצת מתוך טענתו ומשתב' דדוקא מוד' במקצ' ממש דהאי יאמר כי הוא זה כתיב גג וכלל' חייא קניית' אינו מקחיי' אלא מתוך טענתו דאלו אמר לויתי ופרעתי לא הוה מתחיי' ואפ"ה דוק' בעדי' ומק"ו הא לאו הכי לא עכ"ל: כז כתב הרש"בא גד בתשו' סי' תתק"לח שנשאל' על השלו' את חבירו על המשכון מלו' או' שלא הלויתיך והלה או' לא כי אלא דינר הלויתני ואיכ' ע"א שראהו שהלוהו אלא שאינו זוכר כמה מי נאמן והשיב דמלו' נשבע ונוטל שהמשכון קנוי לו להלואתו כיון שאין העד מכחישו ואינו דומה לקליו' דאומן ולכסכ' דר' אבא שהע' מעיד שהדין בא לידו מחמ' מעותיו וקנוי לו על מעותיו מ"מ באומן שלא על שכירותו בא שלי' לידו וכ"ש דלא דמי לכסכ' דר' אבא שהרי העד מעיד שחטף והוא כגזלן קלא והכי' דמי' לדבר: (וע"ל סי' פ"ו וע"ל סי' ע"ג מדין זה) ועיין עוד בתשובותיו סימן אלף ומ' ובתשו' להרמ"בן שכתב' בסי' ע"ב: טו טענו מנה לי בידך וכו' מימלא דרבא פ' הגוזל (דלח) ומ"ש והתובע אינו צריך לישבע אבל אם ירצה יחרים סתם וכו' כבר נתבאר בסי' זה: ומ"ש אבל אם השיבו ב' לויתי וכו' פשוט הוא ע"כ דאובן תובע את שמעון מנה אתה חייב לי ושמעון משיב איני יודע שאני חייב לך כלום כי אם ב' ישבע כדבריו ופטו' אבל אם גו טוען איני חייב אלא ב' והשא' איני יודע חייב בכל המנה עכ"ל: יז כתב הר"עם דלא אמרי' מחוייב שבוע' ואינו יכול לישבע משלם אלא בשבוע' דאורייתא וכו' דברים של טעם הם וראוים לפי שאמרם · יח יש אומרים דלא אמרי' בשבועה הבאה ע"י גלגול וכו' עד והיסת על הגלגולים שאינו יודע בהם הם

דברי

דברי בעל התרומות בשער ל"ח וכת' שכן הסכימו כל המורים ודייק לה מדאצטריך לאוקומי מתני' דהשואל בשים עסק שבועה ביניהם וה"ה פי"ג מה' מלוה גבי לוה אומר סלע הלויתני עליו ופקי' היה שוה וכו' בח כתב אם היה שבוע' שאינו ברשותו מחמת טענת ברי אם היה טוען על הגלגול איני יודע היה חייב לשלם אבל כיון שאינו אלא מחמת ספק נשבע על הגלגול שאינו יודע ונפטר אבל הרמ"ה כתב כיון שנתחייב שבועה מן התורה על הכפירה וכו' ר"י כ' בב"ח ה"ה שיש מגלגלין דאי' לדבר מה' השואל ועיין בב"י פ' השואל על משנה השואל את הפרה שאלה חצי יום וכו': וא"א הר"אש ז"ל כתב כסבר' הראשו' בפ' השואל: יט והא דאמ' כשהשיב הנתבע וכו' עד אבל היורש לא היה לו לידע כן כת' בעל התרו' בשער ל"ח: ומ"ש לפי' התובע ביורש מלוה ע"פ וכו' עד כל מי שיודע שמורישו חייב לו כלו' פשוט הוא לפי דעת הר"אש והטיטור: כ ומ"ש אבל אם הודה במקצת' וכפר בב' וכו' ונשב' שבוע' דאורייתא בפרק כל הנשבעין (דף מז) תני רבי חמי שבועת התורה' בין שניהם ולא בין היורשים' היכי דמי אילימא דא"ל מנה לאבא ביד אביך ואמר ליה חמשים אית ליה וחמשין לית ליה מה לי הוא ומה לי אבוה אלא לאו דא"ל כ' ידענא וחמשין לא ידענא ופרש"י מה לי הוא ומה לי אבוה מאחר שהוא טוען טענת ודאי למה אינו יכול לישבע וכן פסק הרמ"בם בפ"ד מטוען: כא כל טענת ספק וכו' כך כתב הרמ"בם פ"א מטוען ונטען וכתב ה' המגיד דבר זה מוסכם מכל הפוסקים ודקדקו כן ממה שאמרו גבי השיא דרב נחמן דא' ומשביעין אותו שבועת היסת מ"ט חזקה אין אדם תובע אא"כ יש לו אלא בטוען טענת ברי הוא בדוק' עכ"ל וכן כתב בעל התרומות בסוף שער ל"ח: ומ"ש רבינו ואפי' לצאת ידי שמים אינו מחוייב פשו' הוא: כג ומ"ש וכן אם אומר לחבירו נתחייבת לי מנה וכולו עד ויטול כן כת' בעל התרומו' בשער ל"ו בשם ה"ר אברה' בר יצחק: כט כת' הרי"טבא בתשובה אם תובע זה אינו יודע להיות ביעור כמה ההזיקו זה אין משביעין על כפירת תביעה זו ואין עליו אלא חרם סתם על מי שיודע שהזיק את חבירו וכמה הזיקו: כד טענו שניהם ספק וכו' עד והרי הודה בפרוטה ומתוך שאינו יכול לישבע משלם הכל בתשו' התרומו' שער ל"ח מיהו כתב בעל התרו' דהא דאמרינן דהאומר לחבירו מנה לי בידך והלה או' יודע אני שחייב אני לך ואיני יוד' כמה אך יוד' שהוא בפרוטה חייב דוקא שטענו דבר שהוא אמוד בו ומחרים סתם על מי שלקח מה שאינו חייב לו דפקדון ומלוה חד דינא אית להו כי כתיב כי הוא זה אמלוה הוא דכתיב וכן פסק הרמ"בם שצריך אמוד עכ"ל: ובדין הלוה אומר לויתי ואיני יודע כמה וכו' עיין בדברי ה"ה פי"ג מהל' מלוה והר"אש פר' שבועת הדייני': ואין בו חילוק לענין טענת ספק וכולו פרק שבועת הדיינין פסקו הרי"ף והר"אש כר' אב"י דאמר האומר לחבירו מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס הרי זה נשבע ומוקי' לה בגמר' בדאמר יורש ברי לי שיש לאבא בידך מנה ומ"ה כי מודה מקצת ישב' אבל אי לא אמר ברי לי' פטור וכדתנן מנה לאבא בידך אין לו בידי אלא נ' דינר פטור מפני שהוא כמשיב אבדה וכן פסק הרמב"ם פ"ד וה"א מטוען ונטען: ל ומ"ש רבינו ואם אומר אבי אמר לי וכולו כתב הרמ"בם שהוא נקרא ספק וכן' הם בפרקי' הנזכרי' ל וכתב שאפי' אומר אבי גוה לי בפני עדים שיש לו אצלך מנה והלה או' אין לו בידי כלו' פטור אפי' משבוע' היסת: ומ"ש

הסרלב"ד השיג עליו כתב ה' המגיד שהרמ"בם הבריע כדברי הרמ"בם וכ"כ רבינו אמיר ושכן כר' עיקר ועיין במ"כ כו ח"ג: לא הטוען את חבירו שגנב לי בבירור ע"פ גלמנין אך לא כשרי' להשי' לי שבלת בזלתי בידך בעוד שהיית' מרדף אחריו והלה או' לא היו דברי' מעולם עיין במרדכי פ' שבוע' הדיינין (ט): לב אם היה שמעון עמו בבית ונגא ראובן תיבתו פרוצה ושבורה ונטל מה שבתוכ' וכו' הוסף את שמעון אם יכול להשביע עיין הס(י): לא ומ"ש רבי' וכ"כ רבי האי האו' שגנב לי וכו' בת"הת בסוף שער ל"ו: לג ומ"ש ואם טענו בספק ע"פ העד וכו' פרק שבועת הדיינין אהא דאמר רב נחמן אמר שמואל ב"ס אלא בטענת מלוה והודאת לוה אבל טענ' מלו' והעדאת עד מ' אפי' לא טענו אלא בפרוט' וכפר בו חייב דכתיב לא יקום עד אחד באיש וכו' אבל קם הוא לשבועה כ' הר"אש יש מדקדקין מדקאמר אבל טענ' מלוה וקאמ' נמי אפי' לא טענו אלא' אין השבעין בעד א' אלא בטענה וכפירה כלומ' בטענת ברים אבל לא בטענ' שמא כגון שא"ל עד אחד אמר לי שגזלת ממני מנה והל' כופ' והביא את העד פטור משבוע' הואיל ולא טענו טענת ברים וכן היה אומר רבינו אפרי' והר"י הלוי והרי"ף לא ס"ל הכי כי הכי מעשה א' לקמן בפ' כל הנשבעין בעסק חד גבר דאמ' לחבריה וכו' ופסק דמחוייב שבועה שאינו יכול לישב' ואף על גב דלא בתפיס הקלי ולא ידע אלא על פי העד והכריע בזה הרמ"בן כדברי הרי"ף וגם הר"ן הכריע כדברי הרי"ף וכן דעת הרמ"ב' פ"ד מגזילה: ולענין הלכ' כיון הרי"ף והרמ"בם והר"אש מסכימי' לדעת אחד והרמ"בן והר"ן נמי סברי כוותייהו הכי נקטינן: כתב בע"ה בשער מ"ט דהא עובדא שכתב הרי"ף בעסק חד גברא דאמר לחברי' וכו' ה"מ כשאינו יכול לטעון החזרתי כגון דאיכא רמה ועיין במה שכתבתי סי' ל': לד האומר לחבירו מנה לי בידך וכולי דין זה כתבו הרמ"בם פי"ד ממלוה ולוה וכתב ה"ה שאלו דין זה הגאונים ממה שאמרו פרק שבוע' הדיינין ופרק המפקיד גלוה נשבע תחלה שמא ישבע לוה ויוציא הלה את הפקדון ופר"ת וחסיה שבועת הלוה לבטלה ומ"מ שאין זו ראיה גמורה דמיון הוא קצת והענין נכון בעצמו עכ"ל: לג וכתב בע"ה בשער כ"ד ומסתברא שאם רצה להשביע ואמ' הנשב' איני נשבע עד שתבטל כל עדי' שיש לך עלי מתביעה זו אין שומעין לו כי שמא יש לו עדי' ואינו זוכר אבל השטר אם יש לו בודאי יודע הוא אם יש לו בביתו מכל זכיותיו וכן מצא לרב ן' מיגאש ז"ל מי שהוא מחוייב שבועה ואמר לא אשבע עד שתבטל כל עדו' שבאי' אנ לאמר מכאן ואף על פי שרבינו הרב כומך ידי שהשבע והנשבע בכך לא בא ללמוד ההלכה למעש' תקנת דורו היה אבל לא מן הדין עכ"ל ועיין בתוספות פרק המפקיד ובהר"ן פר' שבוע' הדיינין(יא): לו כל דהאי ידע והאי לא ידע משתבע האי דידע ושקיל מהר"י קולון שורש י' ועיין בתשובות מיימונית דספר קנין סי' ז': לה ראובן שהפקיד פקדון אצל שמעון ובא לוי וחטפו בעבור חוב שחייב לו שמעון עיין בהגהות מיימון פי"ח

והשיב הנתבע על הגלגול אין לך בידי כלום [יז] ע"פ שאינו יכול לישבע על עיקר השבועה ודנין בה מתוך שאינו יכול לישבע משלם אין דנין כך על הגלגול אלא ישב' על הגלגול אם ירצ' או יהפכנה על שכנגדו וכן אם טענו מנה והוד' לו נ' וכפר לו נ' וכשב' לישבע גלגל עליו דברי' אחרים והשיב על הגלגולי' איני יוד' ישב' שבוע' התור' על הנ' אשר כפר והיס' על הגלגולי' שאינו יודע בהן אבל הר"מה כ' כיון שנתחיי' שבועה מן התורה על הכפירה וגלגול שבוע' דאורי' הוא והוא טוען על הגלגולי' איני יודע קרי' ביה שפיר מחויי' שבוע' ואינו יכול לישבע ומשלם (ח) וא"א הר"אש ז"ל כתב כסבר' הראשון: יט והא דאמרי' כשמשיב הנתבע איני יודע אם פרעתיך אם לא שחייב לשל' ה"מ בלוה עצ' אבל אם תבעו ליור' וא' איני יודע שאבי חיי' לך ואיני יודע אם פרעך אם לא פטו' כיון שאם היה קיים היה יכול לו' פרעתי אנן נמי טענינן ליה ליורש שאביו פרע וכ' רב אלפס שנשבע היורש היסת שאינו יודע לו אצל מורישו כלו' וכ"כ ה"רר יהוד' ברצלוני שאם טוען היור' איני יודע אם לוה מורישי אם לאו אע"פ שעד א' מעיד עליו שלו' אין עליו שבוע' אלא שלא פקדני אבא אע"פ שבלו' עצמו כה"ג ה"ל מחויי' שבוע' ומתו' שאינו יכול לישב' משל' דוק' כבעל דב' שהי' לו לידע וכיון שאינו יודע משל' אב' ביור' לא הי' לו לידע ולפי מ"ש למעל' בס' ס"ט בש' א"א הר"א ז"ל שאין חיוב שבוע' על היתומי' אלא כדי לגבו' אבל ליפטר אין צריכין לישבע שבכל דבר שאביה' היה נשבע ונפט' הם פטורין בלא שבוע' ה"נ אין צריכין לישב' וכ"כ בעל העיטו' שא"צ לישב' לא שבוע' היסת ולא שבוע' שלא פקדנו אבא לפי' התוב' ליור' מלו' על פה ל"ש אם או' היורש איני יודע אם לוה אם לאו ויש עדים שלו' לא שנא אמר איני יודע אם פרע אם לאו ל"ש אמר נ' ידענ' וכ' לא ידענ' בכל ענין פטו' אפי' בלא שבוע' אלא שמחרים סתם על כל מי שיור' שמורישו חיי' לו כלו': כ אבל אם הודה בנ' וכפר בנ' שאמר נ' חייב לך ולא יות' הרי הוא כשאר מודה מקצ' ונשבע שבוע' דאורית': כא כל טענת ספ' אין משביעין עלי' כלל כב כיצד אמ' לו כמדומ' לי שיש לי אצלך מנה או מנה שהלויתיך כמדומ' לי שלא פרעתני פטו' אף משבוע' היסת ואפי' לצאת ידי שמים אינו מחויי' כיון [יח] שהתוב' אמ' שמא והנתבע לא מודה לו לא אמ' בריא כג וכן אם או' לחברו נתחייב' לי מנ' מפני שהודית לי [יט] שלקחת משלי אבל לא היה ההודא' בעדי' אין זה טענת בריא שאין זה יודע שחייב לו אלא כהודא' פיו והודא' שלא בעדים או אפי' בעדי' ולא אמ' אתם עדי אינו כלו' שיכול לומר משט' אני בך אבל אם טוען לחברו הודי' לי [כ] מעצמך שאת' חיי' לי כרוכך ואמרתי לעדי' את' עדי או אתה אמרת אתם עדי ואין העדי' כאן זהו טענת ברי אע"פ שאינו יודע עם חיי' לו אם לאו יכו' להשביעו היס' שלא הודה לו בפני עדים באתם עדי' ואם יהפכנה עליו ישבע הטוען שהודה לו באת' עדי' ויטול: כד טענו שניהם ספק כגון שטענו הלויתי' ואיני יודע כמה והשיבו אמת כי הלויתני ואיני יוד' כמה כיון שאינו טוענו בודאי' אלא באיני יודע אין על הנתבע אפילו היסת ומשל' לו מה שברור לו ויוצא בו אף ידי שמי' שלא אמרי' לצאת ידי שמים אלא בטוענו ברי' כה מנה לי בידך והלה או' איני יודע שאם בא לצאת ידי שמי' ישלם אבל כשטוענו שמא כגון שאו' איני יודע כמה או [כא] איני יודע אם הלויתיך אין לחיי' הנתבע לצאת ידי שמים מפני שלא דקד' דיכילנא למימר דקדק ושכח שהרי אף התובע שכח ומה היה לו לעשות וי"א כיון שהוא אומ' שזוכר שלוה אינו יוצא ידי שמי' עד שיתפשר עם המלוה במה שיוכל ובין כך ובין כך יכול המלוה להחרים סתם על כל מי שיודע שהו' חיי' לו ואינו פורעו: כו טענו איני יודע כמה הלויתיך אבל לפחות הלויתיך ב' כספים ופרוטה או שטענו מנה והלה או' אמת לויתי ממך אבל איני יודע כמה יש לב"ד לחקור ולשאול לו אע"פ שאינך יודע הסכו' אתה יודע לכל הפחות כי אתה חייב לו פרוטה ואם הוד' הרי הודה במקצ' ומתוך שאינו יכול לישבע משלם ואם או' אפי' בפחות משוה פרוטה איני יודע בודאי הרי זה נשבע היס' ונפטר מדיני' אדם וי"א אף אם לא שאלוהו ב"ד חייב לשלם שהרי אם באות לגבו' ממון הודאתו אינה בפחו' משו' פרוט' שהו' הפחו' שבממון והרי הודה בפרוט' ומתוך שאינו יכול לישבע

(ח) ונ"ל פי' השואל דף ק"ו ע"א כתב כדברי הרא"ש חיסר כתב דוקא נשוין שתובע גבי אבל שטוען שמא לא אמרינן על הגלגולים מתוך שאינו יכול לישבע משלם הב"ל וכ"כ המ"א פי"ג דמ' מלוה: (ט) ומשיים אם צריך לישבע לו היסת: (י) ומשיים אם יכול להשביע עכ"ל ועי"ש היה חולקי' על זה וכ"פ ותשו' מיימוני גם"מ קנין סי' ז' דמספיקין ומתא ש"מ רבים לדבר ות"ב ונ"ל היה לי גרמי שמוד ולקמן גמי' שמ"א בתסוב' הרא"ש: (יא) וא"ל שאין לו אם אדם יכול להשביעו על מה שהלא רחיב ובהקסי אי"ם אלא יוכל לטעון גריא:

לישב' משל' כז ואין חלוק לענין טענ' ספ' בין תוב' עצמו ליורשיו אע"ג דגבי נתבע יש חילו' בינו ליורשיו לענין תשוב' טענת ספק כדפרי' כח לענין תוב' אין חילו' דכמו שאין נשבעין על טענ' ספק של תובע כך אין נשבעין על טענ' ספ' של יורשו שאם טוען אני סוב' שיש לאבא מנה בידך ל"ש תובע ללו' בעצמו ול"ש תובע ליורשו אין לו עליהן שבוע' כלל אלא חרם סתם כט אא"כ יטעון ברי' לי שמנה לאבא בידך שאז נשבע שבוע' דאורית' במודה במקצ' והיסת בכופ' בכל ל"ש אם תובע ללוה בעצמו ל"ש אם תוב' ליורשו שאין חילו' בינייה' אלא כשמשיב היורש נ' ידענ' ונ' לא ידענ' כדפרישי' לעיל גבי תביע' הלוה בעצמו ל ואם אומ' אבי אמר לי שאת' חיי' לו מנה כ' הרמ"בם שהוא נקרא ספק שכתב אמר היורש אבא אמר לי שיש לו אצלך מנ' והלה אמ' אין לך בידי אלא נ' הרי זה משיב אביד' ופטו' והר"אבד השי"ג עליו וכ' שהו' טענ' בריא לא וכ"כ רב האי גאון האו' הוגד לי שיש לי אצלך מנה אין מחייבין אותו לישב' אבל אם טוען אבא אמ' לי שאתה חיי' לו לב או שראה כתו' בפנקסו של אביו שהו' חייב לו וברו' לו שהו' כ' ידו משביעין אותו שבוע' היסת: לג ואם טענו בספק ע"פ העד כגון שאמ' פלו' א"ל שנטלת משלי מנ' והו' כופ' והבי' את העד בהא איב' פלוגת' ר' יוסף מג"אש כ' שעל פי העד אין נשבעין אלא בטענ' בריא וכ"כ ה"רר אפרי' והראב"כ' מי שטוען לחברו ידעתי שיש לי בידך כך וכך מפי פלו' ופלו' שאמרו לי שלקח' משלי כך וכך או פלו' לבדו אמ' לי אם פלו' ופלו' או אותו פלו' לבדו הם כאן בפנינו יבואו ויעידו ונשמע מפיה' ואם אינן כאן וטוען הוא על פיה' והו' אינו יוד' אינו טענ' בריא ויר"א' כי הוא מחלק בין אם העד לפנינו אם לאו שכשהו' לפנינו משביעו על פיו שבועה דאורי' אבל כשאינו בפנינו אין משביעין היסת ע"פ מה שאמ' לו העד וכ"כ רב אלפס שנשבעין ע"פ העד בעסק חד גבר"א' לחברי' אית לי חד סהדא דאתית לביתאי ופתחת ליה דלא באנפאי ושקלת מינאי חד טעינא דכיתנ' ואמ' אין שקלי ודידי שקלי דהוה מחוי' שבוע' ואינו יכול לישב' ומשל' וכ"כ הרמ"בם וכן היא מסקנ' א"א הר"אש ז"ל: לד האו' לחברו מנה לי בידך והל' או' אין לך בידי כלו' או פרעתיך וא' התוב' השבע לי היסת והשיב הנתב' הלא יש לך שטר עלי ואתה רוצ' להשביעני תחל' ואח"כ תוציא השט' הפרוע ותגבה בו אומרי' לו הבא השט' ואם או' התוב' לא הי' לי שט' מעול' או היה לי שטר ואבד כתבו הגאונים שאומרים למלוה בטל כל שטר שיש לך עליו קוד' לזמן הזה ואח"כ השביעהו היס' או תחרי' חרם סתם ואחר כך צא ובקש השטר:

עו אחד שלו' משני' בבת אחת מזה ק' ומזה ר' והודיעוהו משל מי הי' הק' ומשל מי היה הר' וכשבאין לתובעו או' כל א' שלי הם הר' והו' אינו יוד' איזהו בעל הק' ואיזהו בעל הר' כ' הרמ"בן כיון שהודיעוהו שלזה ק' ולזה ר' ה"ל כפוש' שלא דקד' בדבר ואיהו דאפסי' אנפשי' וה"ל כאו' לויתי מא' מכם ר' ואיני יוד' מי הוא ותבעוהו כל א' בר' שצריך ליתן לכל א' ר' ה"נ צריך ליתן לכל א' ר' שאין ספק מוציא מידי ודאי אבל כת"ג במלוה בשטר שעשו שטר א' עליו מחזיק ש' והודיעוהו שלא' ק' ולא' ר' נותן לזה מנה ולזה מנ' והשא' יהא מונח עד שיבא אליהו דכיון שנעשו שותפין בהלוא' ובשיעבוד א' וסמכו זה על זה והאמינו זה לזה בתפיש' השטר שהרי הוא יוצ' מתחת יד א' מהן והוא יכול לגבות בו כל החוב בלא הרשאה הרי לא פשע הלוה בכלום שלא היה לו לדקדק ולכתוב בפנקסו מי בעל הק' ומי בעל הר' לפיכך נותן לכל א' ק' והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו: היו ב' תובעין אותו כל א' וא' אומר הלויתיך ק' והוא אומר לויתי מאח' מכם ואיני יוד' מאיז' מכם צריך ליתן לכל א' וא' ק' שהוא פושע שהית לו לזכור ואי לא תבעי' ליה אלא שאומ' אח' מכם הלוה לי מנה ואיני יוד' איזהו פטור וי"א שלצאת ידי שמים צריך ליתן לכל אחד ואחד והרמב"ן כת' דאף לצאת ידי שמי' א"צ ליתן לכל א' וא' ומדברי א"א הר"א ז"ל ירא' דמלוה על פה דה"ל למידק אי תבעי ליה ישבע כל א' וא' ויטול כדבריו ואי לא תבעי לי' פטור מדיני אדם וחייב בבא לצאת ידי שמים ובשטר אי תבעי ליה נותן לזה ק' ולזה ק' והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו ואי לא תבעי ליה וכן בא' מכם הלוה לי מנה ואיני יודע איזהו מכם ולא תבעי ליה פטור אף בבא לצאת ידי שמים:

עז אחד א שהלוה לשנים יכול לגבות מאחד מהם הכל וכ' בעל העיטור דוקא שאינו מוצא לגבות מהשני אבל אם מוצא לגבות משניהם גובה מכל א' וא' חלקו ב אבל הרמ"בם

פי"א מנהלות ובמרדכי פ' הגוזל בתרא ובפ' איזהו נשך בהגהות : לט כתוב בתשובות מיימון דספר קנין סי' כ"א מי שפידך את בנו ולאח' זמן אמר לאבי הכלה כך וכך הקניתי לבני והלה אומר לה"דם ואת לאו בעל דברים דידי את ובא החתן ותבעו והשיב לו כלום שמעת שהקניתי לך וכיון שאין אתה טוען טענת ברי' אפי' שבועת היסת אין לך עלי ועיין שם (יג) : כתוב בתשובות מיימוני דס' משפטים סימן ל"ד על לשון השבועה אבי דן שכיון שהתובע הזכיר שלאחר זמן דעתו לתבוע ישבע שבוע' א' שאינו חייב לו כלום ויפטר ואע"פ שאין תובע לו עכשיו לא נתביעתו תליא מלתא : מ כתב המרדכי בפ' זה בורר יקום שתבע את בעל אמו שהאו לידו מעותיו והודה בעצמו שהיה בידו משלו והיה כותב שמו עליהם והלה טוען לה"דם או שטוען אמת שכתבתי שמך עליהם ולא מפני שהם שלך אלא שלא להשבי' עלמי נתכוונתי או בשביל שערמה אחרת ישבע שהוא כדבריו ויפטר : מא כתב המרדכי בפרק שבועת הדיינים שנשאל הר"מ על שמעון שתוב' מראובן שני זקוקין שנתן לו להרויח בהם לחלק' לגדקה ועתה רוצה שיחזיר' לו וראובן או' שנתן לו לחלק גם קרן גם פרי כאשר ירצה בעיניו ואינו רוצה להחזיר והשי"ב אם שמעון אומ' שכד' לגדקה אך אינו רוצה שיהיו תחת ראובן וכו' בעצמו רוצ' לחלקם א"ל דראובן להחזירם וגם לא לישב' שהוא כדבריו והטעם מבואר שם באורך : לד כתב הרי"בם בסימן מ"ד שנשאל על ראובן שקנה יין משמעון בכך וכך המדה ולא משך וזולתי שטוען שמעון כי נשב' לו ראובן לפרוע לו כל מה שיעלה לזמן פלו' שעבר וראובן משי' איני זוכר השבועה זו והריני מוזל כי ושמעון קונ' ישבע שאינו זוכר והשי"ב כבר כתבתי שאין השבועה מקיימת הקנין אלא שחייב לשלם מכח שבועתו כדי שלא יעבור עליה ובנדון זה כיון שלא היה במכיר' השיא קנין הנה אין תביעת שמעון על ראובן תביע' ממון רק תובע ממנו שיקיים שבועתו שנשבע לו לה ולפי דברי הרא"ש בתשובה שמי שחייב לחברו מנה ונשבע לפרעו לזמן פלו' ועבר הזמן שאינו חייב לפרו' מכח שבועתו הגה בנדון זה אין להשביעו כלל שהרי כבר עבר על שבועתו בעבור הזמן ומתוך שמכיר' ב"כ אין עליו שום חיוב כיון שלא היה שם קנין וכיון שאף אם יודה אין כאן חיוב ממון אין משביעין אותו ואפי' לדע' הרא"ש שסובר שאע"פ שעבר הזמן עדיין חייב להשלי' מכח השבועה שהיא עדיין היא אפשר לו שיזכו בחי' שחיי' כבר ונשב' לפרוע אבל במי שאינו חייב מן הדין אין השבוע' אלא כפי משמעות' דהיינו עד הזמן ולא יותר ואף אם נאמר שגם בזה ככלל אבל בשבועתו לדעת הרא"ש עדיין איפש' לומר שאין כאן תביע' ממון ואין משביעין אותו לפי שאף אם יוד' שנשב' אין מחייבין אותו לשלם כיון שאין כאן חיוב מכח קנין המכיר' אלא שב"ד מנדין אותו עד שיקיים שבועתו וזה לא תביעת ממון להשביעו עליה עכ"ל : וכתב עוד אבל לפי דעתך שהשבועה שנשבע מקיימת הקנין א"כ לפ"ז הרי כאן תביעת ממון וה"ל כמנה לי בידך והלה או' איני יוד' לו וכת' הגה לדברי התובע חשוד הוא שכבר עבר על השבוע' ואיך משביעין אותו עתה לא היה לדעת רש"י והרמ"בן והרא"ש לא נעשה חשוד שאינו נעש' חשוד בשבוע' בטוי לשב' ואפי' לדעת הרמ"בם ור"ח דאפי' עובר בשבועת ביטוי לשבא נעשה חשוד אפ"ה בנדון זה לא נעש' חשו' אפי' לדברי התובע שהרי אפשר שכשעב' הזמן לא היה זוכר מן השבוע' וכמ"ש הרמ"בם פי"ב מה' עדות

לא כהסל לעדו' אח"כ הודיעוהו שהיום שבת או י"ט ... שהתובע מזכירו אינו נעשה חשוד אף אח"ל שעדים חייב ... הר"אש לפי שאפשר שעדיין הוא שוכח ואינו מאמין ... כיון שאין עדים מזכירי' אותו ועוד שאפי' הוא זוכר עתה כיון שכבר עבר הזמן הראשון ולא נעש' חשוד מתחלת שהיה שבוע' מעת' אין לומ' שנעשה חשוד בשבוע' מאחר מלפרוע שהרי יש לו זמן כל ימיו לקיים שבועתו שהרי אין לה זמן קבוע מעתה אלא שהוא חייב להשלי' מיד שאם ימו' ולא יוכל לקיי' וכמו שכתב הר"אש בריש נדרים עכ"ל:

עו אחד א שלוה משנים וכו' עד ספק ללא' ידי שמי' א"צ ליתן לכל א' וא' כל זה איתא בספר התרו' שער ל"ט ויש בספרי רבי' טעות סופר שכתוב בהן והרמ"בם כתב דאף ללא' ידי ידי שמים אין צרי' וכו' וצריך להגיה ולכתו' הרמ"בן במקום הרמ"בם : ומ"ש ומדברי הר"אש ירא' דמלו' ע"פ דה"ל למידק וכו' עד סוף הסי' בפ' המפקי' למתלי' דשנים שהפקידו אצל א' זה מנה וזה ק"ק זה או' ק"ק שלי וזה אומר ק"ק שלי וכו' :

עז אחד א שהלוה לשנים וכו' ירוש' פרק שבוע' הפקדון וכתב בעמיתו להכליל בדין בשבוע' פרט למכחש לאחד מהשותפין א"ר יוסי הדא אמרה ב' שלוו מא' אע"ג דלא כתבין ערבאין ואחראין זה לזה ערבאין ואחראין זה לזה כן ופירשו הר"אש והר"ן להכליל בדין בשבוע' כלו' שילא ונפטר שהודאתו באות' שבועה שאלו הודה היה חייב לשלם ובשבועה זו נפטר ממנו פרט למכחי' בא' מהשותפין כגון שבא לו א' מהב' שהפקידו אצלו בא' ותבעו והוא כפר בו ונשב' פטור מפני שלא היה חייב ולא רשאי ליתן לא' מהם אלא השמעון עד שיבאו חבירו עמו ונותן לשניהם ונמצ' שלא היה נתחייבתו בהודאתו ליתן לו כלו' עד שיב' עמו חבירו הלכך לא נתחייב בשבועתו א"ר יוסי הדא אמ' ב' שלוו מא' אע"פ שלא כתבו שיהו אחראין וערבאין זה לזה אלא כתבו אני פלו' ופלו' לויני מפלו' מנ' אפ"ה אחראין וערבאין זה לזה ומיי' כל א' לפר' הכל דכי היכי דאמרי' גב' שהפקידו אצל אח' שאין אח' מהם יכול לומ' לנפקד נתחייבתי לי בחלי' הממון אלא לו' לו לא נתחייבתי אלא לשניכם אף ב' שלוו מאחד אין אחד מהם יכול לו' לא נתחייבתי אלא במחצי' הממון אלא המפקיד והמלוה יכול לו' לשניכ' הפקדתי או הלויתי וכל א' חייב בכל אבל הר"א בפי' הירו' הפך וכ"כ הדה אמרה כלו' עדקאמר פרט למכחש בא' מהן ה"ל כפירת דברים שהרי חבירו יכול לתובעו כל החו' ה"נ ב' שלוו ונגלה א' מהם' תובע את השאר מ"מ גם לדברי הר"אבד דין הירו' אמת דב' שלוו אע"פ שלא כתבו אחראין וערבאין זה לזה אחראין וערבאין הם אבל רבי' אפרים כתב דמשמע בגמ' דילן דליתי' לירו' והר"אש דחו ראיותיו וכן הסכימו כל האחר מפרשים : והר"אש כת' שאני העזרי סובר כבעל העיטור שנתחייב הא' בכל מדין ערב ולא יגבה מן הא' הכל אא"כ לא ימצא לגבות מחבירו חלקו והר"מבן חולק עליו והוכיח שיגבה ממי שירצה והסכים הר"אש לדברי הרמ"בן הלכה למעשה : ומ"ש רבי' וכן היא מסקנ' א"א הר"א ז"ל לא קשי' אלא מדים' דמגת' דסיינו

הרמב"ם כ' שנים שלוו בשטר אחד או שלקחו מקח אחד וכן ב' שותפין שלוה אחד מהן או שלקח בשותפות יפרע ממי שירצה ואם לא היה לאחד כדי החוב חוזר ותובע מן השני השאר ע"כ אלמא אע"פ שלכל אחד יש כדי החוב יכול לגבות מאחד מהם כל החוב אם ירצה שהרי כ' ואם לא היה כל החוב לאחד מהם חוזר ותובע את השני וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל ג וכתב הרמב"ן שותפין שלוה אחד מהם מא' השני משתעבד ר"ל שהב' משועבד במה שלוה חבירו אפי' לא היה עמו בקנין ודוק' שהוא מודה שמה שלוה שותפו הוא לצורך השותפות ואז הו' מתחייב אע"פ שלא נכנס עמו בשעת הלואה שהשותפין כשלוחין זה לזה אבל אם כפר השותף ואמר שמעולם לא נכנס דבר זה בשיתוף אין הודאת שותפו מזיקו לכלום עד שיתברר הדבר שלצורך השותפות לוה מה שלוה וא"א הרא"ש ז"ל לא כ' כך בתשו' שכתב ששאלת ראובן ושמעון היו שותפין במעות ולוה ראובן מלוי ממון בשטר ועתה בא לוי לגבות שטר חובו משמעון כי אומר אף אם לא היית בקנין מ"מ מה שהלויתי לו בא לתועלת שניכם ששותפין הייתם בכל ממונכם ושמעון או' לאו בעל דברים דידי את הדין עם שמעון כי לא חל השיעבוד עליו דנהי שהיו שותפין בממונם מ"מ כל זמן שלא שיעבד גופו וממונו לא חל השיעבוד עליו שאין שמעון משתעבד במאמר ראובן כל זמן שהו' בעצמו לא היה בשיעבוד אמנם אם יש ממון השותפות ביד שמעון יגבה לוי חובו מחלקו של ראובן אח' שממון השותפות ביד שמעון ד ראובן שהוצרך ללוות מנה משמעון ולא רצה להלוותו עד שיכנסו יהודה ולוי ערבות ובעלי חובים והעני ראובן וגבה שמעון כל חובו מלוי והזר לוי לתבוע מחצית המנה מיהודה וטען יהודה לא נכנסתי ערב כזה הממון לך אלא לראובן שפייסני ליכנס עמו בשטר ואיני חייב לך אלא השליש שנתחייבתי כן לשמעון והמותר תפסיד אין שומעין לו דכיון שהמלוה יכול לגבות החצי מיהודה כמו מלוי על דעת כן נכנסו שאם יעני ראובן שיפרע כל אחד ואחד מחצה וכיון שפרע לוי הכל יגבה מיהודה החצי שפרע בשבילו ה ראובן שתבע משני' שלוו ממנו כאחד וכפר א' והוד' השני שלוו שניהם ממנו בתורת שותפות הרי נתחייב בכל אבל אין מקבלין עדותו על חבירו לחייבו שבועה דאורייתא מפני שהוא נוגע בעדות׳ ו וכן אם היו הנתבעין ג' וכפר הא' והודו השנים עליו ועל עצמן אין האח' מתחייב ממון על פיהם: ז אבל אם הוציא ראובן שטר על ג' שיש לו אצל' כך וכך ממון וטענו כולם ואמרו פרענו זה בפני זה אם כל אח' וא' כתוב עליו סך ידוע בפני עצמו בשטר ואין ביניהם שותפות הרי הם מעידין זה על זה ואין חוששין לגומלין לפי שאין א' מהם נוגע בעדותו של חברו ח כ' א"א הרא"ש ז"ל ראובן ולוי שלוו מנה משמעו' בשטר וכתבו ש"ח על שניהם ומחל שמעון לראובן כל הביע' שיש לו עליו מאותו השטר

כל

כל החוב מחול וגם מלוי׳ אינו יכו׳ לגבו׳ דכיון שהי׳ יכו׳ לגבו׳ כל החו׳ שאי׳ מהם שירצ׳ כשמח׳ לו כל דין שיש בידו מאותו השט׳ היינו כל החוב והרי הוא כאילו פרע כל החוב ושני׳ פטורין ואין שמעון יכול אומר ללוי לראובן מחלתי שלא לגבו׳ כמנו אבל ממך אגב׳ שהרי היו שותפין בחוב ומה שמחל לאח׳ מהם מחל לכולם: ט ואין הדין כן בראובן ושמעון שנעשו ערבים בשביל לוי ופטר את ראובן מהערבות יכול לגבות כל החוב משמעון כיון שלא מחל אלא לערב ונשאר עדיין כל החו׳ על הלוה יכו׳ לגבותו מן הער׳ שלא מחל לו: י ב׳ שהלוו או הפקידו לאח׳ ובא א׳ מהם ליטול חלקו אין שומעין לו עד שיבא חבירו אבל אם חבירו בעיר ושמע ולא בא אז צריך ליתן לזה שתובע הכל דשליחותיה קא עביד דכיון דידע חברי׳ דהאי תבע׳ ולא אתא אלמא לא קפדי אהדדי וניחא ליה במאי דעביד כל חד מינייהו: יא איש ואשתו שלוו מא׳ היא חייבת לפרוע החצי מכתובת׳ שהי׳ לענין חצי החוב כאילו לוותה בפני עצמה ואם הבעל או היתומים פרעו כל החו׳ חוזרין ונפרעין ממנ׳ החצי ואם הבע׳ קיים והיא טוענ׳ אתה לקח׳ כל המעות אלא שאני נכנסתי עמך בשטר אינה נאמנת אלא במינו דפרעתיך החצי סוף דבר הרי הם כטענות הללו כשאר ב׳ לווין שלוו ביחד:

עח הקובע

א זמן לחבירו ותבעו תוך הזמן או כתחל׳ היו׳ שכלה בו הזמן ואמר לו פרעתי׳ אינו נאמן דחזק׳ אין אדם פורע תוך זמנו ואפי׳ מיתמי שמת הלו׳ בתוך הזמן והניח יתומים אפי׳ קטנים נפרעין מהן בלא שבוע׳ אם היה מלוה בשטר או אפי׳ מלוה על פה והעמיד אביהן בדין ונתקבל העדו׳ בפניו וכתב ה״ר יוסף אבן מאגיש שגם מהלוה נפרע בלא שבועה וכ״כ רב אלפס בתשובה שאינו צריך שבועה אלא חרם סתם וא״א הרא״ש ז״ל כתב שצריך שבוע׳ כשבא ליפרע מהלוה בעצמו אע״פ שאם בא ליפרע מהיתומים א״צ שבוע׳ שאני התם שאין אדם מכחישו אבל הכא שהלו׳ טוען שפר׳ צרי׳ לישבע ב ואם מת תוך הזמן ובא לטרוף מלקוחות במלוה בשטר כתב רב האי שצריך שבועה וכ״כ א״א הרא״ש ז״ל: ג ואין חילוק בין מלוה בשטר למלוה על פה וכלבד שיש עדים בהלוא׳ ובקביעת הזמן שאם אין עדים נאמן בשבועת היסת במינו דלהד״ם או לא קבעת לי זמן או כבר עבר הזמן ופרעתיך בזמני: ד תבעו ביום שנשלם בו הזמן בסופו נאמן לומר פרעתיך היום דעביד איניש דפרע

דפרע ביומא דמשלי' זימני' וא"כ כי אמר נמי בסוף היו' פרעתיך תוך זמני נאמן במיגו דפרעתיך היום ה וכל זה לא איירי אלא בקובע זמן אבל בסתם הלואה אע"פי שזמנו שלשים יו' נאמן לומר פרעתיך בתוך שלשים יום דעביד איניש דפרע תוך ל':

עט א האומר לחבירו מנה לי בידך והלה או' להד"ם ובאו עדי' שהלוהו ופרעו חייב לפורעו (א) שכל האו' לא לויתי כמו' הוא שלא פרע והרי יש עדים שלוה ואע"פ שגם הם מעידין שפרע הואיל שמתוך כפירתו הוא מוד' שלא פרעתו הוראת בעל דין כק' עדים דמי לפיכך אם לאחר שפרע חזר ותבע את זה ואו' פרעתיך ב' פעמים אין משביעין אותו היסת על טענה זו שהרי הודה בב"ד שלא פרעו פעם אחרת מהלואה זו • **ב** כתב הר"י אבן מיגאש מי שהודה בב"ד שחייב לחבירו מנה שהלוהו ואח"כ טוען ואו' שטעה בהודאתו כי זוכר הוא שפרעו והביא עדי' שפרעו אינו יכול לחזו' בו כיון שהודה בב"ד ולא עוד אלא אפי' אם יש בהעדאת עדי' דבר שיש לו זכות בו ודבר שיש לו בו חובה מקבלין מהם חובתו ולא זכותו כמו שמקבלין עדו' העדי' שלוה ואין מקבלין עדותן שפרע אבל הרמ"בם כתב מי שהודה בב"ד שחייב לפלו' מנה ואח"כ אמר נזכרתי שפרעתי לו חוב זה שהודיתי והרי אלו עדי' עדות זו מועיל לו ועושי' על פיהם שהרי לא הכחיש עדותם ואינו כאו לא לויתי מעולם ובעה"ת הכריע כדברי הרמ"ב' • **ג** אמר לו מנה הלויתיך בפני פלו' ופלו' וא"ל להד"ם ובאו עדי' שמנה לו מנה אע"פ שלא ידעו אם דרך הלואה נתנם לו או דרך מתנה [א] הוחזק כפרן ואם יטעון אחר כך דרך מתנ' נתנם לי או אם או' פרעתיו [ב] אח"כ אינו נאמן אבל אם טען תחלה אמת שקבלתי ממך מנה אבל במתנ' היה או בפרעון חובו נאמן כיון שאינו מכחיש העדים ונשבע היסת ונפט' **ד** ואם הכמין לו עדים מבחוץ ושמעו שנתנם לו דרך הלואה וטען זה להד"מ ודאי הוחזק כפרן על פי העדים אבל אם טוען אני לא קבלתי ממנו אלא בפרעון שלי ומפני שלא הייתי יכול להוציא ממנו הודיתי לו כל מה שאמ' כדי להוציא חובי ולא חששתי להודות לו שהיה דרך הלואה כיון שלא ראיתי עדים טענתו טענה ונשבע היסת ונפטר • **ה** אמר לו מנה לי בידך וא"ל להד"ם ועדים מעידים שהלוהו וחזר ואמר פרעתיך הוחזק כפרן לאותו ממון ודוקא לאותו ממון

הוחזק

בע' שמכר גראין כדברי ר"י והרי"ף לרבותיו שכת' דעד א' מעיד שהו' פרוע אם הוא תוך זמנו נפר' שלא בשבוע' וסת' ודאי הלה טוען ברי' לי שפרעתי' ואפ"ה פטור שבועה שלא שבוע' וא"א הרא"ש ז"ל כת' שצרי' שבוע' כשב' ליפרע מהלו' בעצמו וכולו ברי"ש בתר': ולענין הלכ' נקטינן כהרמ"ב' ורבותיו אם תבעו תוך זמנו ואמ' לו פרעתיך וחזר ותבעו אחר זמנו ואמר לו השתא פרעתיך הוחזק כפרן ואינו נאמן מרדכי בדיש בת': **ב ואם** את תוך הזמן וכו' אם כ' הרמ"ב וסטר בתוך זמנו הבא ליפרע מהלקוחות כתב הרמ"בן בשם רב האי גאון דבעי שבועה ואפשר הא דחיישינן לפרעון טפי מהיתמי' משום דאם איתא דהוה פרע היה פקיד בעידן דמית עכ"ל אבל הרמ"ב' פי"ד ממלו' ולוה כתב שא"צ שבועה ועיין במה שאכתוב בסי' קי"ד: כמי שיש לו שטר על חבירו לפרעו לזמן פלוני ואבד ממנו ותובעו תוך זמנו וכן אם השטר יוצא מתחת ידי אחר והם תובעו תוך זמנו והלה טוען ממני נפל ופרעתי לא אמרי' בכי הא חזקה אין אדם פורע בתוך זמנו ועיין סי' מ"א: **ג דאין** חילוק בין מלו' בשטר וכו' כ"ל דלית זו ט"ס היא שאין לזה קשר עם מה שלמעלה ממנו אלא כך יש לגרו' ואין חילוק בין מלוה בשטר וכולו כלו' דבין מלוה בשטר בין במלוה על פה אמרי' חזקה אין אדם פור' תוך זמנו ובלבד שיש עדי' בהלוא' אם היה על פה ויש עדים גם כן בקביעות הזמן שאם אין עדי' כאמן וכו' וכל לשון זה מובלבד שיש עדי' בהלוא' וכו' עד ופרעתיך בזמני הכל לשון ספר התרומות בשער י"ו וכן כתבו התוספ' והרא"ש בפ' הכותב וכ"כ ר"י: **ד תבעו** ביו' שכשלם וכו' בעיא בסוף השואל (דף קג) ואיפשיט' דעביד איניש דפרע ביומ' דמשל' זמניה ונאמן בשבועה כלו' שבועת היסת ועיין בהרמ"ב' פ"ו מה' שכירות ומ"ש רבי' בסופו בס' התרומו' שע' י"ו וז"ל ומסתבר' דמילתא דריש לקיש אפי' בשתבעו ביומא דמישלם זמניה מיירי וכן שתבעו בתחל' היום שהשלם בו הזמן אבל אם תבעו בסו' היום מנו דאי בעי אמר פרעתי בתחלת היום ומסייען כדמוכח בסוגיא דהשואל דעביד איניש דפרע ביום משלם זמניה כי אמ' פרעתיך בתוך זמני מסייען וקו מדקא מיבעיא ליה בגמ' תבעו לאחר זמנו ש"מ דריש לקי' בדתבעו בזמנו מיירי והיכי דמי כגון שתבעו בתחל' היום שהשל' בו זמנו וכ"כ בעל העיטור עכ"ל: **וכתב** עוד בעל התרומות בשער י"ו שאם תבעו לא' זמנו או בסוף יום שהשלם בו זמנו וטען שפרעו בזמנו נשבע הלוה היסת ונפטר עכ"ל וכ"ל דהא דנשבע הלוה היסת היינו במלוה על פה בעדים אבל במלוה בשטר אפי' עבר זמנו נשבע ונוטל כדין שאר שטרו': **ה וכל** זה לא איירי אלא בקוב' זמן וכו' כך כתבו התו' והר"אש והרמ"בן פ"ק דב"ב וכ"כ בע"ה בשער י"ו בשם רבנן קשישי והכי הסכימו כולהו רבוותא וכן כתבו הגהות מיימון פי"א מה' מלוה בשם התוס' וכן כתב הרא"ש בתשובה כלל ע"ו סי' ב' דבסתם הלואה זימנין דמתרמי ליה זוזי ופרע בו ביום הילכך אי אמר פרעתיך בו ביום נאמן: **כתב** ר"י ס"פ השואל הא דאסיקנא דעביד איניש דפרע ביומא דמשלם זמניה כתב הרא"בד דוקא היכא דטעין איהו אבל ליתמי' דידי' לא טענינן להו וכתב הרמ"בר ז"ל שיש לרב ז"ל קלת סמך בדי"ש בתרא ע"כ והרמ"בם כתב פי"ד ממלוה ולוה המונה את שטרו או שעד אח' מעיד על שטרו שהוא פרוע והבא ליפרע שלא בפני הלוה והטורף מיד הלוקח והנפרע מן היורש בין קטן בין גדול לא יפרע אלא בשבועה כעין של תורה ואומר לו כשיתבע השבע וטול ואם היה התוב לזמן ותבע בזמנו יפרע שלא בשבועה עבר זמנו לא יגבה אלא בשבועה וכתב ה"ה ואם היה התוב לזמן וכו' פ"ק דב"ב נתבאר שאם מת לוה תוך זמן גובי' מן היתומים שלא בשבוע' ודעת רבינו שה"ה לכל השאר וראיתי מי שחולק בדין הבא ליפרע מהלקוחות שאפילו תוך זמן אינו נפרע אלא בשבועה דהא איכא דמודי בשבע' מיתם דלא פרעי' גבי' מיתמי בלא שבוע' וממשעבדי צריך שבועה ה"כ לא שנא וכן מלוי בתשובה לרבינו האיי עכ"ד ואני אומר שאין הנדון דומה לראיה דהתם בדין הוא שלא תועיל הודאה אבל לקוחות משום חשש קנוניא ואין בידו לספקיע הלקוחות אבל לגבי יורשים אין לחוש לקנוניא שהרי בידו לספקיע ירושת' בלאו הכי אבל בתוך זמנו משום חזקה היא שאין אדם פורע תוך זמנו הלכך לקוחות ויתומי' שוים אבל אני תובך בדין פוגם את שטרו דהא איתבטילא לה חזקה דאין אדם פורע לגבי דהאי שהרי פרע והלא מודה לו במקצת וצ"ע עכ"ל: **כתוב** בתשובה שבסוף הזה שהתופס י' לאובן שהתחזיק לו שטר על שמעון לזמן וכשטר שמלוה בתוך הזמן והוליאו שמעון כתב פרעון שהם שפרע כל חובו לראובן קודם מותו עדים אלו לריכין דרישה וחקירה ואם לא יתבר' שקרותם

אחר שהקירה אין כח באמתלאה ולא נחזקה לבעל דברי עדים כפרים ויכופו ב"ד ליורשים להחזיר שטרו לשמעון לפי שאפשר לפסות שטר פרוע עד כאן וכתבה רבינו בסי' ע"ח ועיין במהרי"ק סימן ס"ז: **השוכר** סופר ואחר שכתב לו מקלת קבעו הוא או יורשיו שיפרעו והלה אומר פרעתי עיין במרדכי ריש בתר':

היה ג התוב לזמן ופגם שטרו בתוך הזמן או העיד ע"א בתוך הזמן שהוא פרו' עיין בסי' פ"ד: **ד המוציא** ש"ח על חבירו ובתוך הזמן הוציא הלה שמכר לו השדה עיין בסימן פ"ס:

עט האומר לחבירו מנה לי בידך וכו' עד' שבועת הדייכין

(דמאי) פלוגת' דאבי' ורבא ויקוע דהלכה כרבא וכתב הר"אש ודוקא דאסהידו סהדי דאוזפיה אבל אם טוען מתחלה לא לויתי ופוב אמר פרעתי כאמן דעל פיו לא הוחזק כפרן וכן דעת הרמ"בם פ"ו מטוען ונטען ודלא כדמשמע מדברי [א] הרפ"ב"א בתשובה וכתב עוד ואין האומר חייב שבועה שהרי הוחזק זה כפרן וכתב ה"ה ונראה דהיה שהרמ"בם סובר שבכל מקום שהוחזק כפרן א"ל התובע לישבע וכן עיקר וזה דעת קצת מפרשים וכ"ל דהיה מדין זה דאם איתא דמלוה נשבע היאך מקבלין שבועתו נגד שני עדי' אלא ודאי אינו נשבע עכ"ל: **ומ"ש** רבינו לפי' אם לאחר שפרע חזר ותבע את זה וכולו כתב בעל התרומות בשער י"א דהכי מסתבר' והלא כדברי בעל העיטור שכת' דבתר דפרע ליה משבע ליה אזוזי קמאי כהשתא דהכותב: **א כתב** הרש"בא שנשאל על התובע מחבירו מנה והשיב לו יתכן שאת' חייב לי כמו כנסמנו' שאת' תובע ממני' והשיב הרב ז"ל דהיינו כאומ' יתכן [ג] שאתה חייב לי ואיני חייב לך והרי כפר וכאומר לא פרעתי (ג) דמי: **ב כתב** הר"י ן' מיגא"ש מי שהודה בב"ד וכו' בעל התרומות בשער י"א כתב דמעובדא דלעיל דאתי סהדי דאוזפיה ופרעיה הוכיח הר"י ן' מיגאש דמאן דאודי לחבריה בב"ד דאית ליה גביה חוב מנה ולבתר הכי קא טעין ואמר דאשתלי בהסיא אודיתא דלית ליה גביה ולא מידי יהא על גב דאייתי סהד' דלית ליה גבי' ולא מידי' ... ואע"פ דאיפשר לפרש דבריו דבאומר לא לויתי מעול' הם אבל באומ' לויתי ופרעתי לא פליג הר"י ן' מיגאש מכל מקום מתוך דברי בעל התרומות הם כלאה בהדיא דאפילו באומר לויתי ופרעתי הם:

אבל הרמ"בם כ' מי שהודה בב"ד וכולי פ"ו מטוען ונטען וכ' כ"י בריש פליגא שהרש"בא והר"ן תמהו על דברי הרמ"בם והאריך הם ועיין במגיד משנ' בפ' הכו': **ומ"ש** רבינו שבעל התרומות הכריע כדברי הרמ"בם בשער השמיני כתב דמסתברא כוותיה ועיין בהרי"בם סימן תל"ב: **ג כתב** מהרי"ק בשורש ק"ס אין אדם נאמן לומר טעיתי אפילו בשיש לו מגו אבל בחשבונות שכותב על פנקסו נאמן לומר טעיתי אפילו בדליכא מגו ועיין בתשובות הר"אש כלל ס"ט סי' ז' [ס] (והוא לקמן סי' קכו וע"ל בדין זה) **אמר ג** לו מנה הלויתיך בפני פלו' ופלוני וכו' פ' שבועת העדות (דף לד) יתיב רב המנונא קמיה דרב יהודה וקא מיבעיא ליה מנה מניתי לך בפני פלוני ופלו' ועדים רואים אותו מבחוץ מאי א"ל רב המנונא והלה מה טוען אי להד"ם הוחזק כפרן אי אמר אין שקלי' ודידי שקלי כי אתי עדים מאי הוי וכתב הרא"ש אי דאמר להד"ם הוחזק כפרן ובעי לפלוני' ואפילו אי הדר אמר מתנ' הואי או פירעון חוב שהיה חייב לי כיון שכפר והוחזק כפרן בעדים לא מהימן תו למימר טענה אחרת ואי אמר מתנה הואי כי אתו עדים מאי הוי גם הוא מודה שמנה לו מנה והעדים אינם יודעים אי הלואה הואי או מתנה הואי וכן הלכתא וכן פסק הרמ"בם פ"ו מטוען: **ד וכתב** בעל התרומות בשער י' דאפילו בעדות מיוחדת כגון שראה אחד מחלון זה ואחד מחלון זה ואין רואים זה את זה אי אמר להד"מ הוחזק כפרן וכ"כ הרא"בד במסכ' מכות דכי איצטריכא לאכשורי עדות מיוחדת בדיני ממונות היינו כגוונא דהכא דשבועות דעדים רואים אותו מבחוץ: **ומ"ש ד** רבינו ואם הכמין לו עדים מבחוץ וכו' פשוט הוא משאי מימר' דרב המנונא דע"כ לא מהימן למי' אין שקלי' ודידי שקלי אלא משום שאין העדים יודעים אי הלואה הואי אי מתנ' הואי אבל היכא שהעדים מעידים דהלואה הוי [ה] תו לא מהימן למימר דידי שקלי: **ומ"ש** אבל אם טוען אני לא קבלתי ממנו וכו' כ"כ בעל התרומו' בשער י"א דהכי מסתברא והביא ראיה לדבר: **ה אמר** לו מנה לי בידך וכולו פרק קמא דמליע' (דף ה) אמר רבה ב"ב חנא א"ר יוחנן האומר לחבירו מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידים אותו שיש לו וחזר ואמר פרעתי הוחזק כפרן לאותו

ממון

עט (א) ע"ל סי' ס"ב אם הוחזק כפרן ע"פ עלמו ואם שבגלל נריך שבועה: (ג) וע"ל סימן פ"ב דברי הרמ"ב' אי שהודה ואח"כ טען פרעתי [ג] שהכריע כדברי הרמ"בם ונהגו עוד [ד] שם וע"ש דאף הרמ"ב' לא קאמר אלא בשטען שפרעו קוד' שבאו סבדי' אבל אם באו עדים תחלה שפרעו' דאינן נאמן ומשמע [ה] שם דברי ס"ע כאומר לא לויתי [ו] שפי' אמר פרעתי קוד' שבאו עדים לא מסימן ולא תשמע בן ומרדכי פ' אלו נכוסי' דף פב"ע ע"ב וכ"ל לקמן בסי' זו וע"ל סימן ס' ועיין ובי"ל סי' פ"ג:

הוחז' כפרן אבל לא לממון אח' (ג) ונאמן עליו כשבועתו כשא' כל אדם והוא הדין נמי לטוען להד"מ והוצי' המלו' שטר בעדים שהלוהו הוחז' כפרן ואין המלו' צריך לישב' אפי' אם אין נאמנות בשטר וכן נמי אם הוציא עליו כ' ידו שלוה ממנו הוחזק כפרן ואין נאמן לו' פרעתי עד שיודה לו בעל דינו או שיביא עדים שפרע בפניהם שכל מי שהוחז' כפרן שכנגדו נוטל בלא שבועה וי"א דהוי כמו חשוד על השבועה דשכנגדו נשבע ונוטל ורב אלפס העיד דרב האי חזר מסבר' זו ואמר שאין עליו אלא חרם סתם מי שנוטל ממנו שלא כדין וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל • ואינו מוחז' כפרן אלא הכופר בב"ד והכחישוהו עדי' ז אבל הטוען לא היו דברים מעולם וחייבוהו שבוע' וכשבא לישבע חזר וטען פרעתי או איני יודע הואיל ולא הכחישוהו עדי' אלא שמדקדק בשבועתו לעשות' כתקנ' אפי' אם עד אחד מכחישו ישבע היסת שפרע או שאינו יודע ויפטר שאין זה חוזר וטוען כיון ששתי הטענות באות לפוטרו : ח וכן נמי אפי' הכחישוהו עדים אם לא היתה הכפירה בב"ד לא הוחזק כפרן אבל אם התובע אמר לעדים שכפר בפניה' אתם עדי כיון שתבע אותו ואמר לא לויתי ואומר זה אתם עדי (ז) כאומר לא פרעתי דמי ואם חזר ואמר פרעתי קודם לכן אינו נאמן אבל אם אמר פרעתי' אחר כן נאמן שלא הוחזק כפרן כיון שלא כפר בבי' דין אלא שאינו נאמן לומר שפרע קודם כיון שהודה באתם

אמנון וכת' הר"מ ה"ה דבכאן לא פרש"י והכנגדו נשבע, ונוטל משום דמשתב' ליה היעול בלא שבועה ולא דמי לחשוד על השבועה שכנגדו צריך לישבע הוא לא מתביע' זו חשוב אלא מגד את' אבל הכא שמתביעה זו הוחזק כפרן נוטל שכנגדו בלא שבועה וכן משמ' בעובדא דאילעא דמלתא דא"ל ר' חייה הוחזק' כפרן לאות' מנטל' וחייבו לשלם ולא חייב את שכנגדו שבועה עכ"ל וכן נר' מדברי הרי"ף שכתב פ"ק דמציעא גבי לא היו לו וכו' הוחזק כפרן לאותו ממון ומשלם ומשמע משלם בלא שבועה שכנגדו וכ"כ נ"י בשם הרז"ה והרא"ה והר"ן וכבר כתבתי בסמוך שכן דעת הרמב"ם וה"ה (ד) כתב ה"ה הרי"בש בשי' שכ"ד אין הא' שלאובן הוחזק כפרן כיון שהכח' בפני דייני מורסי' שלאון להד"מ ובאו עדים והכחישוהו ואין יכול לטעון עוד באותה ההפלי' כלו' ונאמן שמעון עליהם לו' עדיין הם בידו גם בשווי ההפלי' נאמן שמעון כל שיערוך אותם בדבר שהוא אמוד בהם ונ"ל שבועה שכל שנתחבע הוחזק כפרן נאמן התובע בלא שבועה וכן כתב הרי"ף בתשובה וכנר' דעת הרמב"ם אמנם יש לכתוב על התובע חרם סתם אם (ה) נוטל ממנו דבר שלא כדין אמנ' כר' שמאת' שדייני מורסי' פתחו בדיני' ומורסי' שמעון תבע תביעתו בשניהם צריך שינמ' הדין הם בשניהם כדאמרי' בפרק הגוזל בתרא דהיכא דפתחו בדיינים לא מצי למימר לב"ד הגדול אזילנא בכדון זה כמי אף על פי שהוחז' ראובן כפרן ומעת' אין ראובן יכול לטעון כלו' וגם שאל' ההפלי' נעשי' באיל"ב ע"מ כיון דפתחו בדינים במורסייא צריך שיגמר הדין שם ואמ' שיחייבו דייני מורסייא את ראובן אם לא יחזי' לו ההפלי' או דמיה' כפי מה שיעריכם שמעון כנז' אז יביא פסק דין דייני מורסייא ושטר אדרכתא שיעשו לו הדיינ' ההם על נכסי ראובן לפני דייני אי"לב והם יעשו לו שומא בנכסי ראובן שבאי"לב עכ"ל: כתב הרשב"א בתשו' הוו יודעי' שהנתבע הזה כיון שכפר באותה מתנה שאמרו שאמר ואמר שלא עשאה לו שום מתנה מעולם יש בכפירתו הודאה שלא זכה בנכסים לפיכך אם יצא אותו שטר מתנה כבר הודה זה שאין לו בו שום זכות ונתברר שאינו אלא שטר אמנה כמו שטענה היא ועוד שורת הדין כיון שטען שלא קבל מבעלי הדין שום דבר ממתנתה ושאין לה באותם הנכסים כלום כבר הודה מתוך כפירתו שלא נתן לה כלום ממה שקבל מבעלי הדין שכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי ולפיכך אם יש ראיה לאשה זו שהקנתה לו אותם נכסים הרי הוא חייב להחזיר לה אותו שטר מתנה או לבטלו בעדים אם שמא לא נכתב ונחתם עדיין לפי שאינו אלא שטר אמנה כמו שהודה מתוך כפירתו ואם נתפשרו עמו בעלי הדין יש לו להחזיר לה אותו שטר פשר או לצוות לבעלי הדין לתת לה אותו ממון שפשרו ואם קבל עמהם כלום יש לו להחזיר לה הכל ואפילו חזר וטען שנתן לה מה שקבל אינו נאמן בכך שכבר הוד' לו שלא קבל מהמתנת' כלום ומתוך כפיר' זו הודה שלא נתן לה כלום שאם לא קבל מהמתנה מה שהחזיר לה והאומר לא לויתי כאומר לא פרעתי ואם יטעון שנתן מה שקבל לבנו מחמת שנתק' היה זכות' לבנו מן הדין היה לנו להאמינו בכך במגו דאי בעי אמר קבלתים ממתנתך והחזרתים לך אלא שאני רואה לפי הענין שעדיין לא קבל שום ממון בענין אלא שנתפשרו עמו לתת לו לזמן ועדיין לא הגיע הזמן ומתיירא לומר שקבל מהם ונתן לה שהרי בעלי הדין יודעים ומכחישין אותו בכך וכן הספרנים שעשו ביניהם ומגו כזה לא אמרינן עד כאן לשונו:

ומ"ש רבינו ודוקא לאותו ממון וכו' כ"כ בעל התרומות בשער י"ב וכדאמרי' במציעא ומשום דהוחזק כפרן חדא זימנא תו לא הדר כלל וקא מיירי בהוחזק כפרן במלוה אחרת וכן פי' הראב"ד עכ"ל: ומ"ש רבינו וה"ה לטוען להד"מ והוציא המלוה שטר וכו' נראה שהוא פשוט וכ"כ בעל התרו' בשער י"ב וכתב ואין צריך להשבע ממון דאפקיה לשטרא כאלו מפיק שטר ומ"ל פריעה הוה דדוקא כי איכא כתובה הוא דאיצטריך לסהדי הא לאו הכי בכתיבה דאפקוה הוי מוחזק בכפרן: ומ"ש ו וכן נמי אם הוציא עליו כתב ידו שלוה ממנו כלו' וטען להד"מ הוחזק כפרן וכו' כן משמע מדברי הרי"ף והרא"ש בסוף בתרא וכ"כ הרמב"ם בפ"ו מהלכו' טוען וז"ל וכן אם הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו ואמר להד"מ והוא אינו כתב ידי אם הוחזק כתב ידו בב"ד או שבאו עדים שהוא כתב ידו הוחזק כפרן ומשלם: ומ"ש רבינו וי"א דהוי כמו חשוד על השבועה וכולו ורב אלפס העיד שרבינו האיי חזר מסברא זו וכו' כל זה בספר התרומו' שער י"ב: ואינו מוחזק כפרן אלא שכופר בב"ד וכו' כן כתבו הרי"ף והרא"ש בשם מימרא דרבה ב"ב הנה א"ר יוחנן דבפרק קמא דמציעא שכתבתי בסמוך וכן כתב שם נמוקי יוסף בשם הראב"ד וגם הרמב"ם פ"ו מטוען כתב ולעולם אין הוחזק כפרן עד שיכפור בב"ד ויבאו שני עדים ויכחישוהו בעת שכפר וכן כתב בעה"ת בשער י"א ובשער י"ב כתב שהטוען להד"מ בפני עדים בלא' עידי אפילו שלא בפני בית דין הוחזק כפרן אלא שאם טען פרעתי אחר כך נאמן אבל האומר בפני בית דין לא היו דברים מעולם אפילו חוזר פרעתי אחר כך אינו נאמן וכתבו רבינו לקמן בסמוך: ז ומ"ש רבינו אבל הטוען להד"מ וכו' פ' חזקת הבתים' אמירי ובמרדכי אינו טוען ומוזר וטוען דוק' כשהוכחש בעדים אבל אם לא הכחישוהו עדים אלא מעצמו רוצה לחזור בו לפטור עצמו בטענה אחרת הואיל שברא שונ' לא הודה לחייב עצמו אלא בטענה אחרת היה פוטר עצמו ועתה מודה שבפק' היה פוטר עצמו לכ"ע יכול לחזור ולטעון דמה לו לשקר אם היה רוצ' היה טוע' בכפירה טענה ראשונה וכ"כ בתשו' הרשב"א אלף וכ"א ובפסקי הרא"ש בפ' הכו' אהא דתני בר קפרא ערער וחזר וערער אם מחמת טענה ערער אין לו חזקה ואם לאו יש לו חזקה פרשב"ם ה"ם אם מיחה ב' מחאו' בתוך ג' שנים שמכחישן זו את זו דלא הוה מחאה לא ראשונה ולא אחרונ' והוה חזקה לסוף ג' שהרי במחאה שניה הודה שהראשונה היתה שקר ובטלה וכ"ם זו שנים דהוחזק כפרן וכמי שלא מיחה כלל דמי ולא נסירא לי דאין אדם מוחזק כפרן אלא ע"פ עדים אבל אם טוען שני טענות בפני ב"ד המכחישות זו את זו לא נתבטלו אותם הטענות אלא בוחר אי זו מהן שירצ' ויכול הוא לו' טעיתי במחאה ראשונה עכ"ל ובספר התרומות שער י"ב והשאלה לקמאי מי שהוחזק כפרן כגון שאמר להד"מ וכיון שנתחייב שבועה חזר מעצמו ואמר פרעתי הכדון בו דין מי שהוחזק כפרן ולא ישבע או דלמ' לא יהי' מוחז' כפרן עד שיכחישוהו אבל הכחיש הוא את עצמו לא והשיב דאין הוי' כפרן עד שיכחישוהו עדים ונשאל ה"ר אברהם ב"ר יצחק הטוען לחבירו מנה שהו' תובען טענ' בריא והלה משיבו להד"מ וחייבוהו ב"ד היסת ובשע' השבוע' חזר בו ואמ' איני יודע אם יוכל לחזור ולטעון והשיב הר"א כיון שהטענה הראשונ' היה פוטרו ולא באו עדים להכחישו וכשבא לישבע דקדק בשבועתו לעשות בתקנה ישבע שאינו יודע ויפטר עכ"ל: ז מצאתי כתוב יא אם הודה מעצמו אינו כפרן עד שיעידוהו עדים ואע"פ שלא הודה אלא מפני שראה עדים ממשמשים ובאים לא הוי כפרן כחכמים דפליגי יש אומרים (ו) גבי ג' גנב על פי שנים וטבח ע"פ עד אחד: ומ"ש רבינו אפי' אם עד אחד מכחישו ק"ל דאם מכחישו בטענה ראשונה הרי הוחזק כפרן דליכא למימ' מה לו לשקר שחזר בו מטענה ראשונ' דהא איכא למימר שחזר בו לפי שראה שהעד מכחישו וגם אין לומר ישבע שפרע או שאינו יודע דכיון שאינו יכול לישבע להכחיש העד דהוה ליה מחוייב שבועה שאינו יכול לישבע ומשלם כמו שנתבאר בסי' ע"ה ואין לה' שהעד מכחישו בטענה השנית דאם כן זה נשבע להכחיש העד ולמאי ישבע היסת שבועת התורה ניגבי' ליה ובספר התרומות כתב וז"ל אם הכחישו ע"א ואמר שלוה ממנו לפניו בזה פסק הרמב"ם הואיל ואם היו שם שני' היה מוחזק כפרן ומשלם הרי זה נשבע ע"פ עד א' חוזר ואמר פרעתי משלם בלא שבועה ולא מפני שהוחזק כפרן לאותו ממון אלא מפני שכיון שאין מכחיש את העד אינו נאמן כנגדו עכ"ל ודברי הרמב"ם הללו הם בפ"ד מה' טוען ויתבארו בסימן: נג

והרשב"א ח' כתב שנשאל על הטוען את חבירו מנה לי בידך והלה אומר לא לויתי ובא עד אחד שלוה ממשיס וחזר ואמר לויתי ופרעתי הרי שמשלם כ' מתוך שישבע על השאר והשיב נראה שאתה סבור שהאומר לא לויתי ובא עד א' והעיד שלוה וחזר וטען לויתי ופרעתי חייב לשלם מדק"ל כל מקום ששנים מחייבים אותו ממון עד א' מחייבו שבועה וכל שאינו יכול לישבע משלם ושיגנים אלאת בדברי הרמב"ם שסייעון בזה ואני איני מודה בכך כלל שלא אמרו כל ששני' מחייבים אותו ממון עד אח' מחייבו שבועה ואם אינו יכול לישבע משלם אלא כשמחייבין אותו ממון בעדותן ממש כגון דרבי אבא אבל כשהוא מתחייב ע"י עדים ולא מחמת עדותן ממש כגון זה שאלו לוה בפני שנים אינו חייב לפרוע בעדים ואם כן כשאמר לא לויתי וחזר ואמר לויתי ופרעתי אינו מתחייב בעדותן ממש של עדים אלא מתוך שכפר וחזר וטען שלוה ופרע הוחזק כפרן כדאמרינן בפ"ק דמציעא א"כ בעד אח' מעידו אינו מוחזק כפרן וכדאמרינן בדרבי חייא קנייתא מה לאלד הכוה שכן לא הוחזק כפרן כלו' בפניו ובע"א אם כן אין כאן מחוייב שבועה שאינו יכול לישבע: ומ"מ לענין עיקר הדין שמתוך שחלק מסתברא בשבועת מודה מקצת היכא אלא במודה מקצ' ממש אבל כופר בכל אלא שמתחייב במקצתו מתוך טענתו לא וכדרבי חייא קנייתא כמי אינו מתחייב אלא מתוך טענתו דאמר לא לויתי דאלו אמר לויתי ופרעתי לא היה מתחייב ואפ"ה דוקא בעדים ונקי"ן הא לאו הכי לא עכ"ל ובסי' ע"ה כתבתיה באורך: כתב ט הרשב"א בתשו' על ראובן שתבע משכונו משמעון וטען הלה בכך פרע לי מעותי ונתפשרנו לתת המשכון ביד פלוני והשלים או' שהאבדה ממנו ואמר היה לי עמך שכל מה שיעשה בכך עמי שיהא מקובל עליך והלה אומר לא היו דברים מעולם וחזר ראובן וטען לאמר שהאבד אלמלתין ביד גוי וקניתיו והחזרתיו לך והלה טוען להד"מ בפי זו ונתעל' אלו הדין פשוט שהוא נאמן בשבוע' היסת ככל כופר בכל ולפיכך אפילו טוען וחזר וטענתו לטענה אחרת הרי זה חוזר ומיטור לפיטור ונאמן בשבועה כל שלא באו עדים להכחישו שאין הכחישוהו

עדים

באתם עדי שלא לוה אבל אם אמר שפרע אחר כן נאמן
וה"ר יונה כתב אפי' כפר חוץ לבית דין אינו נאמן לומר אחר כן
פרעתי ובעל התרומו' חילק ט וכת' אם תבעו מנה והשיב אין לך
בידי כלום או שקר אתה דובר והלך זה והביא עדים שהפקיד
אצלו או שהלוהו בפניהם ואומר הנתבע כן הוא אבל החזרתי
לו פקדונו או פרעתי חובו לא הוחזק כפרן שהרי מתקן דיבורו
אבל אם אחר העדאת עדים אומר פרעתי אחרי
שטענתי אין לך בידי כלום הוחזק כפרן שהרי הודה שטענתו
היתה דרך להד"ם וכ"ש אם שאלוהו בית דין קודם שבאו עדים
מה רצונו לומר באין לך בידי כלום ופיר' שדעתו לא היו דברים
מעולם שהוחזק כפרן אמר לו מנה לי בידך ואמ' ליה הן ולמחר
אמר נתתיו לך נשבע היסת ונפטר אבל אם אמר לו משלם לא
היה לך בידי הוחזק כפרן שכבר הודה שהיה לו בידו והודאתו
כמאה עדים דמי אבל אם אמר לו אין לך בידי סתם לא הוחזק
כפרן שיכול לתקן דבריו הראשוני' ולומ' אין לך בידי דקאמינא
שהרי פרעתי לך ואינו סותר בזה דבריו הראשונים ורב האי
כתב שלשון אין לך בידי כמו לא היו דברים מעולם ולפי זה לא
היה יכול לחזור ולתקן דבריו וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא
הראשונה : י אמר ליה מנה הלויתיך בצד עמוד פלו' וא"ל
אידך לא עברתי בצד עמוד פלו' מעולם ובאו עדים שראוהו
שעבר בצדו אבל לא ראו שהלוהו לא הוחזק כפרן ונאמן לו' אין
עברתי ולא לויתי או לויתי ופרעתי דמילת' דלא רמי עלי' דאיניש
אמר ולאו אדעתיה : יא וכן אם אמר פרעתיך בפני פלו' ופלו'
ואתו פלו' ופלו' ואמרו להד"ם וחזר ואמר לו פרעתיך בפני אחרים
או ביני לבינך לא הוחזק כפרן ונאמן אלא שלכתחלה צריך
לברר דבריו כדפרישית לעיל בסימן ע' : יב אבל אם אמר לו
פרעתיך מנה בסחורה פלונית ששכומה כך וכך והבי' עדים שלא
היתה שוה כל כך ותובע ממנו המותר וחוזר וטוען פרעתיך או
באותה סחורה או בדבר אחר הוחזק כפרן שבני אדם נותנים
דעתם לזכור סכום השער לפיכך אם הודה לו המלוה שנטל
הימנו אותה סחורה אלא שלא נפרע ממנו הכל לפי שלא היתה
שוה דמי כל החוב אינו נאמן לומר פרעתי לך המותר אחר
כך ונוט' מה שנשאר לו מן החוב בלא שבועה · יג מי שנתחייב
בב"ד בין אמרו צא תן לו בין אמרו חייב אתה ליתן לו ויצא
ואמר פרעתי נאמן בשבועת היסת לפיכך אם בא הזכאי לב"ד
ושאל מב"ד שיכתבו לו פסק דין שזה נתחייב לו כך וכך אין
כותבין לו דשמא פרעו ויבא לגבות ממנו פעם שנית בפסק דין
שכתבו לו: יד וכ' הרמב"ם לפיכך בקיאי הדעת שבספרד כשיודה
כלו' בפני ב"ד או כשיתחיי' שבוע' בב"ד או' המלוה לפני אותו ב"ד
הוו עלי' עדים שלא יפרע לי או שלא ישבע לי אלא בפני עדים ·
(ט) טו במה דברים אמורים דציית דינא אבל אם יוצא מלפני
ב"ד בסרבנות ושמתוהו אינו נאמן לומר פרעתי וגובה אפילו
ממשעבדי שכל העומד בדין והוא מסרב כמלוה בשטר דמי
לפי שיש לו קול לפיכך כותבין

עדים אפי' בטענתו הראשונה הוחזק כפרן ושוב לא יהיה נאמן : וכתב עוד שאם
טען שנתפשר עמו על הממון נמי ידוע שה"ה והוא הטעם שהוא נאמן בשבועת
היסת : ח וכן נמי אפי' שהכחישוהו עדים וכו' כבר כתבתי בסמוך שכך כתבו הרי"ף
והרא"ש בפרק קמא דמציעא והרמב"ם בפ"ו מטוען ונפרק חזקת אמרינן דהיכא
דאשתעי מילי אבראי ולא טעין ואתא לבי
דינא וטעין לכ"ע הדר וטוען וכת' הרא"ש
אפי' הותר כל דבריו הרא"ם וכו' מאי טעמא
עביד איניש דלא מגלי טענתי' אלא בבית
דין וכת' הרא"ש עוד אבל אם הודה בפני
עדים ואמר שלא אתם עידי ושתק לאו
כל כמיני' לאהדורי' הודאתו שלא ה"ל לשתוק
כשאמר אתם עידי אלא הוה ליה להשיב
לא נתכוונתי אלא להשטות בך עכ"ל
ול"כ מ"ש ואומר זה אתם עידי לאו דוקא
דה"ה נמי אפי' שתק כשאמר הלה אתם עידי
והרמב"ם כתב אם טען אפי' בפני עדים
חוץ לבית דין חייב אני לפלו' מנה הרי
הודה בו ושוב אינו יכול לכפור בב"ד ·
וכן כתב בעל התרומות בשער מ"ב בשם
הר"אבד : ומה שאמר רבי' ואם חזר
ואמר פרעתי קודם לכן אינו נאמן אבל
אם אמ' פרעתיך אח"כ נאמן שלא הוחזק
כפרן כיון שלא כפר בבית דין וכולי כבר
כתבתי בסמוך שכן כתב בעל התרומו'
בשער מ"ב : ומה שאמר בשם הרב
רבי' יונה שאפי' כפר חוץ לב"ד אינו נאמן
לומר אח"כ פרעתי :
ט ומ"ש ובעל התרומות חילק
וכתב תבעו מנה והשיב
אין לך בידי כלום וכו' בשער י"ב
וכתב שכן דעת הרמב"ם בפ"ו מה' טוען :
וכתב ה"ה שהם דברים פשוטים :
ומתוך מה שכתבתי יתבאר לך שאין
דברי רבי' מכוונים כראוי שמשמע לשונו
כרא' דב' מחלוקת בדבר סברא קמייתא
וה"ר יונה ובעל התרומות ואני כתבתי
דסברא קמייתא היא דעת בעל התרומו'
ועוד דאין מחלוקת סברא קמייתא וה"ר
יונה ענין למה שכת' אח"כ שבעל התרומ'
חילק דסברא קמייתא וה"ר יונה פליגי
בכפר חוץ לב"ד ואמר בפירוש לא לויתי
אם נאמן לומר פרעתי אח"כ ומ"ש שבעל
התרומות חילק הוא לענין שאומר בב"ד
אין לך בידי כלום אם משמעותו להד"מ
ולא יוכל לתקן דיבורו ולו' שפירוש דבריו
שאין לו בידו כלום לפי שכב' פרעו או אם
לא יוכל לתקן דבריו וכן ה"ל לרבי' לכתוב
אחר דברי ה"ר יונה והיכא דתבעו מנה
והשיבו אין לך בידי כלום או שקר אתה
דובר אי הוי כאומר להד"מ או לא בזה
חילק בעל התרומות וכתב שאם הלך זה
והבי' עדי' שהפקי' אצלו או שהלוהו בפניה'
ואמ' הנתב' כן הוא אבל החזרתי לו פקדונו
או פרעתי לו חובו לא הוחזק כפרן שהרי
מתקן דיבורו אבל אם אחר עדות העדים
הומר פרעתי אחר שטענתי וכו' הוחזק כפרן · ולקמן בסמוך כתב רבי' דעת הרא"ש
ודעת רבי' שמיי באומר אין לך בידי אי הוי כאומר להד"מ : אמר לו מנה לי
בידך וכולי משנה פ' שבועת הדיינין (דף לח) מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר
לו תנהו לי נתתיו לך פטור אין לך בידי חייב וכתב הרא"ש פרש"י כגון שאומ' להד"מ
דלוה לומר שפירש דבריו ואמר אין לך בידי מעולם אבל אם אומר סתם אין לך
בידי לא הוחזק כפרן דמצי למימר אין לך בידי עתה קאמינא שהרי פרעתיו לך
ומתקן דבוריה ואינו סותר דבריו הראשונים עכ"ל · ורבי' שמיי מפרש דאפי' לא
אמר אלא אין לך בידי חייב דאין לך בידי משמע אין לך בידי מעולם : ועיין בנמוקי
יוסף ריש בתרא · והמרדכי בפרק קמא דמציעא כתב כדברי רבי' שמיי ואינו נרא'
לי אלא כדברי הרא"ש נקיטי' דמסתב' טעמיה (ח) : י אמר לו מנה הלויתיך
בצד עמוד פלו' וכו' מעשה הם (דף לד) : יא וכן אם אמר לו פרעתיך בפני
פלו' ופלו' וכו' ב"ז מעשה הם (דמא) ואסיק רבא כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש
לאו אדעתי' וכתוב בסמ"ג אפילו דלא רמיא עליה דאיניש הוא כיון שלא היה חייב
לפרעו בעדים אבל אם היה אומר ודאי בפניכ' פרעתי ולא בינו לבינו הוחזק כפרן
ורבי' ברוך ממלך יון אומר דגם בזה לא הוחזק כפרן כי שמא העדים שכחו כיון שלא
היה צריך לעדות' ועיין סי' ע' כי שם נתבא' דין זה יפה וכבר כתבתי שם דלהרמב"ם
לפי תירוץ אחד של הרב המגיד דין זה דמילתא דלא רמיא וכו' הוא דוקא בדליכא

עידי הלואה : יב אבל אם אמר לו פרעתיך מנה וכו' ב"ז מעשה הם ואסיק רבא
דקיטוקא דתרעא מידכר דכירי אינשי : ומ"ש רבי' לפי' אם הודה לו המלוה
וכו' עד בלא שבועה ששוה ונתבאר מתוך מעשה זה וכן כתב בעל התרומות בשער
י"ט : יג מי שנתחייב בבית דין וכו' פרק קמא דמציעא (דף יז) פלוגת' דרב
יוסי בר חיננא ורב זביד ופסק הרי"ף
והרא"ש כרב זביד דאמר בין אמרו לו
חייב אתה ליתן לו בין אמרו לו לא תן לו
ואמר פרעתי נאמן בלא מלוה בכתוב אין
כותבין ונותנין לו וכתב הרא"ש וקיימא לן
כרב זביד לפי שאין הטעם מפרישים
ומבדילים בין לא תן לו ובין חייב אתה
ליתן לו דהכל נראה לשם פסק דין ועביד
דפרע עכ"ל ואסיק רב זביד דאי איכא
לאיפלוגי בכפרן הכי הוא דאיכ' לאיפלוגי
לא תן לו ואמר פרעתי ועדים מעידים
אותו שלא פרעו וחזר ואמ' פרעתי הוחזק
כפרן לאותו ממון חייב אתה ליתן לו
ואמר פרעתי והעדים מעידים אותו שלא
פרעו וחזר ואמר פרעתי לא הוחזק כפרן
לאותו ממון מ"ט אשתמוטי קא משתמיט
מיניה סבר עד דמעיינו רבנן בדינאי
וכתב הרא"ש ועדים מעידים אותו שלא
פרע וכו' הוחזק כפרן פרש"י שאמרו העדי'
בפנינו תבעו פרע לי ע"פ ב"ד ולא פרע
בפנינו הוחזק והכניסה הטיח לעבור על
פי בית דין אין נאמן לומר שוב פרעתי
שלא בעדים ותימה הוא וכי בשביל שלא
פרעו מיד הוחזק כפרן שמא לא היו לו
מעות ואחר כך שנזדמנו לו מעות פרעו
ואפי' אמר בפני עדים איני רוצה לפרעו
אשתמוטי קא משתמיט עד שיהא לו מעו'
ולעולם לא נחזיק אדם כפרן כל זמן
שיכול למלו' לו לד זכות הילכך נ"ל לפרש
שאמרו לו עדים בפנים שאתה אומר
שפרעת עמנו היית באותה שעה וידענו
שלא פרעתו אז · ואפ"ה חייב אתה ליתן
לו לא הוחזק כפרן כיון שאנו יכולין למלו'
לו לד זכו' דמכוין לאשתמוטי עד דמעיינו
רבנן בדיניה ולא לכפור באותו ממון
נתכוון עכ"ל וה"ה כתב פ"ז מטוען ופירש
עדים מעידים אותו שלא פרעו שהלוה
שמפרשים כגון שלא זזה ידם מתוך ידו
מטעם שיצא מבית דין ולא פרעו עכ"ל :
כתב רבי' ירוחם בנתיב ג' חלק ב' דשכנגדו
נשבע ונוטל ואחר כך כתב בשם התוספו'
שכשהוחזק כפרן נוטל שכנגדו בלא
שבועה : יד ומ"ש בשם הרמב"ם
לפיכך בקיאי הדעת שבספרד וכו' בפ"ז
מה' טוען : טו ומ"ש רבי' בד"א דלייט
דינא וכו' כן כתב הרי"ף וקיימא לן כרב
זביד ואף על גב דקיימא לן דעדות בבית
דין או הודאה בבית דין כמלוה הכתובה
בשטר דמי ה"מ דלא לייט דינא א"כ
לייט דינא ואתבר' דלא פרע אבל היכא
דלייט דינא ונפיק ליה נגדי דינא אדעתא
דקבלי' עליה לדינא ואמר פרעתי נאמן עכ"ל : ומ"ש רבי' ושמתוהו כן כתו' בספר
התרומו' בשער י"ב בשם הר"אבד וז"ל כל שעמדה בדין לאחר הוא כמלוה בשטר
והטעם מפני שיש קול בדבר ודוקא בשיש עדי' שלא פרעו משעמד בדין א"נ בשחייב
מודה א"כ בשטען בבית דין שאין בידו לפרעו והשביע אותו עד שיזדמן לו לפרעו
או שילא מלפני בית דין בסרבנות ושמתוהו בכל אלו כותבין למלוה בלא דעת הלוה
ואם טען אח"כ ואמר פרעתי לא אמר כלום מפני שהוא כגוף השטר בין לטענת
פרעון בין לגבי משועבדין וע"ד זה מתישב מה שאמר רב זביד בתחלת דבריו
שנאמן לטעון פרעתי ובסוף דבריו אמר כשאמרו לא תן לו שאינו נאמן לומר
פרעתי עכ"ל: טז ומ"ש לא יצא מבית דין מסרב וכו' אם אמרו לו בית דין לא
תן לו וכו' אבל אם אמר לו חייב אתה ליתן לו וכו' כבר נתבאר : ומ"ש לפיכך אם
חזר ואמר פרעתי ולא שהכחישוהו עדים וכו' עד נשבע היסת ונפטר כן כתב בספר
התרומות בשער י"ב : * נ"ה והרמב"ם בפ"ז מטוען : ומ"ש ואפילו אם אמר לו לא
תן לו אם אינם מעידים שהיו עמו כל היום וכו' כבר נתבאר בסמוך כדברי הרא"ש :
מי · שהוציא פסק דין על חבירו שהוא חייב לו והלה אומר פרעתי כתב
המרדכי בפרק קמא דמציעא דרי"בא וראבי"ה בשם אבין סוברים דנאמן
לומר פרעתי ובשבועה ומהר"ם חולק וכתב מהרי"ק בשורש קי"ח דבעל ברמין
לא קאמר רבינו מאיר אלא בשנים שהתעלמו

(ח) ועיין בנ"י פ"ק דמ"ג דף קנו ע"ג והמרדכי פ"ק דכתובות שכ' א' בשם שופט מבוא לו נותן והשני אומר לו איני יודע מה אתם אומר ורוצים מני' עדי' שבעוהו שבועת נקיות ונוטל ואם אמר שנשבע נוכרתי ופרעתי לא הוחז' כפרן ע"כ :

(ט) וכת' נמקי' הרא"ש סי' אלף פ' נא' שהורם לפניו בנ"ל וא"ל שמי אנ תפרעני אלא בעדים והשיב שהוא מוך כדי דעוד יש לי בידך תפסין והשיב הכב"נא דהוד כדי דיעוד של פניו לאו כפיני' דמי :

[illegible]

כותבין למלוה אפי' בלא דעת הלוה: ין לא יצא מב"ד מסרב אלא שאמר פרעתיך ביום פלו' ועדים מעידים שכל אותו היום היה עמהם ולא פרע לו כלום אם אמרו לו ב"ד צא תן לו הוחזק כפרן ואינו נאמן שוב לומ' פרעתי אבל אם אמרו לו חייב אתה ליתן לו לא הוחזק כפרן שלא אמר פרעתי אלא כדי לישמט מן התובע עד שיעיינו ב"ד עוד בדינו לפיכך אם חזר ואמר פרעתי ולא הכחישוהו עדים על פרעון השני אע"פ שהכחישוהו על פרעון הראשון נשבע היסת ונפטר ואפי' אם אמרו לו צא תן לו אם אינן מעידים שהיו עמו כל היום ולא פרע אלא אומרים שתבעו בפניהם ולא פרע לא הוחזק כפרן:

פא מי א שטוען בפני ב"ד טענה אחת ונתחייב בה אינו יכול לטעון טענה אחרת (א) שסותרת הראשונ' אבל אם בא לתקן טענה הראשונה ויאמר לכך כוונתי ויש במשמעות' לשון שסובל זה התיקון שמתקנה שומעין לו ג בד"א שלא יצא מב"ד אבל אם יצא מב"ד אין שומעין לו ואפי' לתקן אותה דשמא למדוהו לטעון שקר אבל כל מה שטוען חוץ לב"ד יכול לחזור ולטעון אפי' לסתור טענתו הראשונה לפי שאין אדם מגלה טענותיו אלא בב"ד כדי שלא ידע בעל דינו מה שירצה לטעון ויחשוב להשיב שקרים על טענותיו ד בד"א שאין טוען וחוזר וטוען לסתור טענתו הראשונה דוקא שנתחייב בדין בטענה ראשונה אבל (ג) אם יכול לזכות בדין גם בטענה הראשונה י כדפרישי' לעיל בסי' שלפני זה יכול לחזור ולטעון ולזכו' בטענה האחרת וכ' הרמ"ה והוא דלא אתי סהדי בתר הכי אבל אי אתי סהדי בתר הכי ואכחישוהו בטענה קמיית' לא משגחינן בטענה בתריית' עד דמייתי ראיה ודוק' דהדר ביה לבתר תוך כדי דבור אבל אם הדר ביה תוך כדי דבור יכול לחזור ולסתור דבריו הראשונים וה"ר יוסף מאנ"ש ס"כ דאין טוען חוזר וטוען אלא דוק' בהכחישוהו העדי' בטענ' הראשונה אבל כל זמן שלא הכחישוהו חוזר וטוען אע"פ דנפק לברא במנו דאי בעי קאי אטענתיה קמייתא ואיפטר מצי נמי טעין טענה אחריתי ומיפטר וכן כתב הרמב"ם שיכול לחזור ולטעון טענה אחרת אע"פ שסותרת את הראשונ' שכ' אע"פ שיצא מב"ד יכול לחזו' ולטעון כל מה שירצ' עד שיבאו עדים ויכחישוהו אבל אחר ביאת עדים שהכחישוהו טענה הראשונה שסמך עליה אינו יכול להשיאה לטענ' אחרת אלא א"כ נתן אמתלא' לטענ' אחרת שסמך עליה ויש במשמע' כמו שהשיא בטענה הזאת האחרת והוא שלא יצא מב"ד אבל אם יצא מב"ד אינו יכול לטעון אחר שבאו עדים שמא אנשים רעים למדוהו לטעון שקר וכן כל כיוצא בזה:

פא א אמר לחבירו מנה לי בידך א"ל הן ובפני עדי' למחר א"ל תנהו לי והשיב משטה הייתי בך כמו שהשטית בי לשאול ממני דבר שלא היה לך בידי כן אני השטיתי בך להודות לך בדבר שלא הי' בידי נאמן ב וצריך לישב' שהו כדבריו שכוונתו הית' להשטו' בו ג לא עוד אלא אפי' החביא לו עדי' אחורי הגדר וא"ל מנה לי בידך וא"ל הן ואמ' ליה רצונך שתודה לי בפני עדי' והשיב לו הייתי מודה לך בפני עדים אלא שאני מתייר' שמא תכפני שאשל' לך מיד והעדי' שומעין כל זה פטו: ד ואפי' לא טען משטה הייתי בך אלא טען להד"ם

[illegible]

בדיעה וכהלא ליסב' אמר סכל' ססדבר היה בענין שמוכה לממון ומשי' לרקובן עיין בתשובת הר"ן שבמרדכי ריש פרק חזקת:

פא א אמר לחבירו מנה לי בידך וכו' סכל נתבאר יפה סי' לג: **ז** כתב בעל התרומות אם התובע תופס ממון שנתבע וכו' כ"כ בשער ע"ג:

ח ומ"ש ואם כשתבעו הודה בפני ב"ד וכו' שוב אינו יכול לומ' משטה אני בך בספר התרו' בשער הנ' בשם תשו' הגאוני' וסיים כדברי רבי' בה וה"ה בפני ב' אבל ביחיד אפי' מומחה לא ועיין לקמן בסימן זה: ומ"ש או בפני עדים ויאמר לעדים בין שאמר להם הנתבע אתם עידי וכו' נתבאר בסימן ל"ב וזהו דמהני אהא עדי וכו' עד לא משמע להפיג' בה דברי בעל התרומו' בשער מ"ב וכת' שכן היה סברא דקמאי: כתב הרמ"ה דה"ה אם אמר אני מודה בפניכ' וכו' וכ"כ הרע"ב בה הודה בפני שני' וכו' וא"ה ז"ל כ' דלא מהני אלא אתם עדים הכל נתבאר בסימן ל"ב: **ט וכתב** בעל המאור שהודאה בפני עד א' לאו כלום היא וכו' וכ"כ הרא"בד בשם גאון בנ' חזקת אבל הודאה בפני שנים כתבו כן הרמ"בן והר"ן בשם הרא"בד ז"ל והם ז"ל חלקו עליו והשיגו שהודאה בפני אחד מסייעת ובדבריהם כ"כ אחרים בשם המפרשי' ומ"ש בשם הרמ"בם בפ"ז מה' טוען ונטען ומ"ש בשם רב אלפס ומ"ש וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל בתשו' וכב' כתבתי בסימן ל"ב דכיון דכל הני רבוותא חולקים על בעל המאור נקטינן כוותיה: **י ההיא** דאמין ססדי לחבריה בכילתא וכו' בפ' זה בורר (דכט) ומסיקנא א"ר כהנא הא אמר לא וכתב ר"י שמעמינה דאי שתיק הוו עליה סהדי וע"ג דלא חזי להו ולא ידע דאיכא אינים התם והיינו דמייתי' בגמר' אדך עובדא דאכמין ליה עדים בקנרא דלא תימא בכילתא הו דמסתבר היכ' דאיפשר גמוה עובדא דאית בה איכפי וכיון דאיפשר' ימא ליה אבל בקנרא דלא שביחי איכפי כגי קנרי אית' הפי דם חזיק מנו' דדעתיה דליכא איניש התם הוא קא מגמ' לן עכ"ל בשם המפרשים: ומ"ש ודוקא כה"ג דליבעי לי' לאסוקי אדעתיה שיש שם עדי' וכו' אין זה סותר מה שכתבתי בסימן ל"ב בשם הר"י דתמני התם דה"ל חיי ושכבי דאיכא עלך ססדי הכ"ל לאסוקי אדעתיה דאיכא התם חיי (ד): **יא** ומ"ש עוד רבי' לא תבעו שום אדם וכו בפר' זה בורר בעובדא דססוא דקרו ליה עבדא דסביב אדיגרי כתב הר"אש וגל' דאפי' בפניו אם אמר מנה לך בידי בלא תביעה סייך לומר אדם עשוי שלא להשבי' את עצמו ודקדקתי במתניתין היה הנו' אמר לי שחייב לו מנה דמשמע דשלא בפניו אמר לו כן: אם כן אין אדם תובעו וקתני לא אמר כלום עד שיאמר בפניו הודה לו דהיינו אתם עדי דמשמע דבכה"ג אפי' בפניו לא אמר כלום עד שיאמר אתם עידי דאמ"ו אדם שלא להשביע את עצמו אפי' הודה בפניו בלא תביעה יה והרמ"בם כתב דוקא שלא בפניו וכו' פ"ז מטוען: כתב הרא"בד אפי' אמר אתם עידי וכו' וכ"כ מהא דאמרי' שכיב מרע וכו' לא ידענא מאי קשי' לרבי' דהכ"ל דבריא מכי אמר מיהא אינו יכול לחזור בו דילמא ה"ק אבל בריא צריך שיאמ' אתם עידי והשיב שלא ולא ישתוק ועוד שכבר כתבתי בסי' ל"ג בשם התוס' דהא דאמר שכיב מרע שהודה אע"ג אתם עידי היינו כשתבעו והודה לו דלא שייך טענת שלא להשביע ועוד דדוקא דדייק הא בריאותו' דעבי אמר מיהא אינו יכול

להר"מ פטור ולא הוחזק כפרן ואע"פ שהוד' בפני עדי' כיון שלא היה' הוראתו הודא' לא נצב' דמילי דכרי לארכירי אינשי **ה** בד"א בבריא אבל בשכיב' מרע שתבעוהו והודה אינו יכול לו' משט' הייתי בך שאין דרך (א) האד' להשטו' בשעת מיתתו ואפי' בבריא דוק' שהו' בעצמו טען משטה הייתי בך אבל אי לא טעין לא טעני' ליהו **ו** בד"א שהו' קיים אבל אם טענו חבירו מנה לי בידך כשהו' בריא והודה ומת טענינן להו ליתמי' שלא כיון אלא להשטות בו דכל מה דמצי איהו למיטען טענינן להו ליתמי' **ז** כ' בע"ה אם התובע תופס ממון הנתב' בשע' הודאתו כנגד המנה שהו' מודה לו בו אע"פ שיש עדים שהו' ממונו של זה הנתבע שוב אינו יכול לטעון טענת השטאה שהתפישה עש' להודאתו הודא' גמור' **ח** ואם כשתבעו * הוד' בפני ב"ד או בפני עדי' שיחדוה לעדי' בין שאמר להם הנתבע אתם עדי בהודא' זו או שאמר התובע אתם עדים ואמ' הנתבע כן תהיו לי עדים או ששתק הנתבע שוב אינו יכול לו' משטה אני בך אבל יכול לטעון פרעתי **ט** אבל אם שלא בפניו אמר הלו' לעדי' אני חייב לפלו' מנה והוו עלי עדי' לאו כלום היא כיון שלא היה' ההודא' בפני המלו' * והא דמהני' אתם עדי דוקא כשתבעו מנה וא"ל הן ואח"כ אמר אתם עדי' ושתק לוה אבל אם אמר לו מנה לי בידך והלוה שתק ואמר לעדי' אתם עדיו ושתק הנתב' אין שתיקתו כלו' **י** א דלא הוי שתיק' כהודא' אלא כשהוד' לו תחל' ואמ' לו הן וכשאמ' התובע אתם עדי שתק אבל כששת' מתחלה ועד סוף יכול לומר לא חששתי להשיבך **יב** כ' הרמ"ה דה"ה נמי אם אמר הריני מודה בפניכ' אין צ"ל אתם עדי דעד כאן לא אמרי' דצ"ל אתם עדי אלא כשלא (ג) אמ' בלשון הודא' אבל אם אמ' בלשון הודא' א"צ לו' אתם עדי דהו לא מצי אומ' משטה הייתי בך **יג** והיכא שמודה בפני עדים בשרים הוראה גמורה וחזו ליה סהדי אחריני אע"ג דליתנהו לעדי הורא' כי אתו עידי ראיי' ומסהדי דאודי קמי' הנך מהיי' הורא' כהלוא' דמי' (ג) וכי היכי דגבי הלואה לא בעינן עד דמקב' להו לתני סהדי אנפשי' אלא כבי חזו ליה מהימני לאסהורי עלי' גבי הורא' נמי אע"ג דלא מקבל לאחריני עלי' מהמני דמשמע' הודא' אחיי' ליה והני גילוי מילת' בעלמ' נינהו ע"כ וכ"כ הרמ"בם **יד** הודה בפני שנים שיש לו לפלו' אצלו מנ' דרך הורא' גמורה ולא דרך שיחה אע"פ שלא אמ' אתם עדי ואע"פ שאין התוב' עמו הרי זה עדות גמור' תבעו בדין ואמ' לא היו דברי' מעול' אין שומעין לו אלא משל' על פיהם עד כאן וא"א הרב רבי' אשר ז"ל כ' דלא מהני אלא באתם עידי כדפי' לעיל **טו** וכ' בעל המאור שהודא' בפני עד א' לאו כלום היא אפי' אמר ליה אתה עד ולא משתבע אפומי' אם כפר בהודאתו ולא מיחייב' אם הוד' בהודאתו דמילת' דכדי נינהו עד דאמ' לשנים אתם עידי וכ"כ הראב"ד משו' גאון אבל הרמ"בם כ' דהוי הורא' בין לישבע על פיו אם כפר בין לפרוע אם הודה וכ"כ רב אלפס וכ"כ א"א הר"אש ז"ל בתשו' **טז** ההיא דאכמין סהדי לחברי' בכילתא ואמר ליה מנה לי בידך אמ' ליה הן אמ' ליה עדי ושכבי להוו סהדי עלך א"ל לא ואסקינן דלא הוי הורא' כיון דא"ל לא אבל אי שתק הויא הודאה ודווקא כהאי גוונא דאיבעי ליה לאסוקי אדעת' שיש שם עדי' דלמה א"ל עדי ושכבי להוו סהדי אם לא שהיו שם אבל אי לא איבעי' לאסוקי אדעתיה שיש שם עדי' כגון שאמ' אתם עדי וזה אינו יודע שיש שם עדי' ושתק לא הוי הוראתו הורא' **יז** לא תבעו שום אדם אלא הוא בעצמו הודה מנה לפלו' ב"ד בין שלא בפניו בין בפניו שאמ' ליה מנה לך בידי ואח"כ תבעו וא"ל תן לי המנ' שאת' חיי' לי ואמ' ליה אין לך בידי כלו' שלא הודיתי אלא שלא להשבי' את עצמי שלא ארא' כעשיר נאמן ופטו' בין בבריא בין בשכיב מרע **יח** והרמ"בם כ' דווק' שלא בפניו שב' הודה לו בפני עדי' וכשתבעו אח"כ טען שלא להשבי' את עצמי הודיתי נאמן ונשבע היסת * **יט** ואם כשהוד' בפניה' היה התובע עמו אינו יכול לטעון שלא להשביע את עצמי הודיתי (ס) אבל אם טען פרעתי נאמן וא"א הר"א ז"ל כ' כסברא הראשונ' ולענין שבוע' כ' א"א הר"א ז"ל אם טען תן לי המנה שאתה חיי' לי ואםתרצ' לכפו' הרי פלו' ופלו' שאמרת בפניה' שאתה חייב לי צריך לישב' היסת דדל מהכ' עדי' חייב לישב' על תביעתו **כ** אבל אם אמר תן לי מנה שאמר' בפני פלו' ופלו' שאת' חייב לי אף שבוע' א"צ **כא** כ' הראב"ד אפי' אמ' אתם עידי ושתק יכול לחזור ולטעון שלא להשביע הודיתי כיון שמעצמו הודה ולא נהירא לי מהא דאמרי' שכיב מרע שהוד' א"צ לו' אתם עדי דמשמע אבל בבריא צריך שיאמ' אתם עדי ומכי אמ' מיהא אינו יכול לחזור בו **כב** וטענת שלא להשביע אינה מועל' אלא כשמודה מעצמו אבל אם תבעוהו והודה אינו יכול ליפטר בטענ' שלא להשביע שלא היה לו להורות לטענ' חבירו כדי שלא להשביע את עצמו אלא טענ' משטה אני בך שייכא כשתובעין אותו שכן דרך להשטות בחבירו להודות לו כשתובעו מה שאינו חייב לו וזהו הכלל כשתובעין אותו שייך לומר השטאה ולא שלא להשביע וכשמודה מעצמו שייך לומ' שלא להשביע ולא השטאה **כג** וכתב א"א הר"אש ז"ל בתשו' שאם הודה בכתב ידו (ו) שחייב מנה לפלו' או כתב יד אחר והוא חתו' עליו וחתימתו ניכרת אינו יכול לטעון שלא להשביע הודיתו דכולי האי לא הוה עביד שלא להשביע עצמו **כד** כתב הרמ"בם המודה לחבירו מעצמו ועדים שומעין אותו מבחוץ וכן האומר לחבירו מנה לי בידך והלה אומ' הן כל אלו הדברים וכיוצא בהם כשיבאו לפני בית דין אומרים לנתבע למה לא התן לפלוני מה שאתה חייב לו ואם אומר אין לו אצלי כלום אומרים לו והלא אמרת בפני אלו כך וכך אי משלם מוטב אם לא טען אין טוענין לו אבל אם טען להר"מ או משט' הייתי בך או שלא להשבי' עצמי כוונתי פטור

לחזור בו איכא למימר דהיינו דוקא כשלא נתבע עצמו אמר אתם עידי דוניא דש"מ שהודה אלא אתם עידי דמשמע לבמורים דאל"ל אתם עידי אש"מ קאי אבל אם אמר תובע ושתק נתבע אח"כ שיכול לחזור בו ובסימן ל"ג כתבתי בשם המרדכי בדברי הרא"ש: **כב** וטענה שלא להשביע אינ' מועלת וכו' עד ולא השטאה כך כתב הרא"ש פר' זה בורר בעובדא דעבדא דסביב אדיגרי: **כג וכתב** א"א הר"אש ז"ל בתשובה כלל פ"ט סי' א': **כד כתב** הרמ"בם פרק ו' מטוען שהודה לחבירו וכו' ליכא למידק מהכא דהרמ"בם סבירא ליה דמלי למיטען שלא להשביע אפי' כשהלה תובעו דמאי דכתב בריש' וכן האומר לחבירו מנה לי בידך ואמר לו הן כתב אם טען משט' הייתי וכו' או שלא להשביע את עצמי נתכוונתי דאיפשר דטענה משט' ולסי"א קאי אאומר לחבירו מנה לי בידך ושלא להשבי' עצמי נתכוונתי לא קאי אלא' לחבירו מנה לי בידך: **ו"א** אפי' לא טען שלא להשביע אלא שתק וכו' והרא"בד כת' ח"ו שנפתח לו אנחנו להפי' דבריו לבטלה ולפותחן שלא בטענה וכו' בספר התרומות שער מ"ב: **כה וכן** כתב א"א הרא"ש ז"ל אפי' לא טען וכו' כן כתב פרק זה בורר וכבר ביארתי סימן ל"ב דעתו ודעת החולקים עליו: **כו** הודה בקנין וכו' כן כתב בעל התרומות שער מ"ב מפום דקנין אליעא מילתא ה בטלה ומעמד שלפתן כקנין דמי

תפוסה

דמשמע דיוכל לומר שלא להשביע אף בכתב ידו ודלא כמפי' הרא"ש שנראה מדבריו שאין לחלק בין כתב ידו שנתנו ליד אחרים לו שכיח בפנו בין ונפחה

כז תשובה לגאון אם הודה בב"ד וכו' בספר התרומות שער מ"ג: ומ"ש ואני כתבתי למעלה שיחיד מומחה דינו כשלשה הדיוטות בסי' ג' וע"ש: כח לרבינו האי תבעוהו בדין בחפץ והשיב אינו שלך אלא של פ' אינו הודא' וכו' בספר התרומו' שער מ"ג: כט וכתב בעה"ת ראובן שאמר לשמעון חייב אתה מנה ללוי וכו' עד שיטעה בו בהודאתו גם הוא בשער מ"ג' וכו' עוד שטענת שלא להשביע ליכא דהא איכא תובע: ל שאלה לא"א הרא"ש ז"ל בסוף כלל פ"ס' וכ"כ בעה"ת בשע' מ"ג שכן הלא בתשובת שאלה לקמן: לא אמר מנה לפלו' בידי וכו' גם זה מדברי בעה"ת שער מ"ג: וז"ל מי שאמר מנה לפלו' בידי ונשבע בכך בפני עדים אבל לא אמר אתם עידי ורצה לטעון כי השטה היתה ובהאמרו לו מה תאמר על השבועה והוא הוצ' הכיחו לי כי אני יודע שנשבעתי לבטלה והשם יפרע ממני אתם מה לכם בכך ע"ז השי' הרי"ף בתשובה כיון שאמר דבר זה בשבועה כאלו כעל לאותה עדים קנין על כך שכך הדינו מנהיגת' הקדוש כגון ענין זה * ' ומ"ש וכן אם יטען שכחתי וכו' כ"כ הם בעה"ת שכרהם בעינו והכי דנרים כברא דקמאי: לב המודה לחבירו בפני עדים וכו' זה נלמד ממה שכתבתי סי' נ"ב דלא שייך טענת השטה' ולא שלא להשביע אלא בנתבע אבל לא בתובע' ודברי רבינו עד אבל בענין מחילה ופיטור א"ל הם דברי' בעה"ת בשער מ"ג: וכ"כ ר"י בשם ה"ר יונה ורבותיו' וכ"כ הריב"ש בסו' תל"נ בשם ה"ר יונה דבהודא' פרעון לא בעינן' אתם עידי שאין אדם עשוי להעיז ולהודו' שנפרע ממנו מחמ' השטאה וטעמ' דמסתבר הוא עכ"ל: וכ"כ כ"י בפ' חזקת מכאן משמע דאין יכול לומר משטה הייתי בך אלא במחייב עצמו אבל במודה לפטור חבירו במה שבידו אין לומר כן הריטב"א בשם כל רבותיו: לג וכ"ש שאצ"ל כתובו אלא כשהוא מחייב עצמו בהודאתו וכו' כך יש ללמוד ממ"ש הרא"ש בסוף פ' קמא דמציעא: לד המתעסק בשל חבירו וכו' עד וזקיף קרנא ארווחא גם אלה דברי בעה"ת שער מ"ג ודעת בעה"ת כבעל העיטור ומיהו כתב שיכול לטעון טעיתי בחשבוני ואם בורר הדבר בעדים טענתו טענה (ג) ובהוכחה דניכר' וכתו' עוד הם *בסברת העיטור ודכוותא שהוא' לחבירו מנה לך בידי והלך עמהם חמשים ולא אמר אתם עידי יכול לומר משטה אני בך לענין החמשים שעדיין לא נתן אבל מה שכבר נתון והסברת הראב"ד כתו' שהם דומה למי שהודה בעדים חייב אני לך מנה והלך עמהם חמשים שהם לא אמ' אתם עידי לאו כלום הוא ויכול לומר משטה אני בך עכ"ל' ויש לתמוה על מ"ש הראב"ד ישבע עכשיו שלא היה ריוח דכיון דאין זה טוענו ברית שהיה בו ריוח היאך יכול להשביעו ואיפשר שאין שבוע' זו בהם מחמת טענתו אלא מחמת שנתעסק בממונו מסבינו מספק כדין שבועת השותפין: לה שאלה לא"א וכו' כ"כ בכלל ס"ו סי' ז': ב כתב הרמ"ה בכלל ס"ו מה שטוען ראובן על שמעון שיתן ל' ריוח שכתוב שהיה לו עליו מכמה שנים ואמר שהסכים עמו ליתן לו ריוח ושמעון אומר שלא הסכים ליתן לו ריוח נ"ל שמעון פטור מליתן לו ריוח ואף שבועה אינו צריך כי נראה לפי הענין פלוף לדברי ראובן לא היה תנאי זה בשעת שנתחייב שמעון הקרן ואף אם אמר שמעון אח"כ אני אתן לך ריוח דברי' בעלמא הם בלא קנין ויכול לחזור בו וכיון שהוא כופר אינו צריך שבועה שאחר שהי' יכול לחזור בו הם הוא מודה עכ"ל: ג ראובן שנתן עסק לשמעון ומת ראובן והניח בנים ונטל הא' חלקו ועכשיו טוען שמעון שבא לו הפסד אלו העסק ורוצה לקחתו מחלק האח האחר בידו עיין בתשו' הרא"ש כלל פ' סי' ז': ד בן כמודה מחמת הכונס לראות אם יוכל לפתוח את חבירו שיודה אינו חייב בכך כ"י פרק חזקת: ה מאן דאמר להדיים קבל אתי פרקמטיא בחובך דאית לך עלאי ואי לא הפרנא לך כוליה חובך היינו מעשה דפרקם עיטור גבי אודעא:

פב מלוה שהוצ' שטר כו' פרק ב' דכתובו' (דף יט) פלוגתא דאמוראי בלוה המודה בשטר שכתבו כגון' שלוה לכתבו וחתמו העדים על פיו אבל טוען פרעתי אם המלוה צריך לקיימו או אם א"צ לקיימו' ורב נחמן ס"ל דצריך לקיימו ופלוגתא דרבנן ור"מ ונראבן צריך לקיימו ופסק הרי"ף בדיש פליגא כרבנן וכרב נחמן וכן דעת הרמב"ם בפי"ד מהלכות מלוה' וכתב בעה"ת בשער י"ג ומסתברא לן"ע אי איתיה בטרא דגיתי בי' כאמנות דמהימנן ליה כיון דלא מלי מגוס לקיים שטרו אלא מע"ם דאית ביה כאמנות לוה מהימ' כיון דלא מקוי' שטרים אין הנאמנו' מועיל כלו' דשטר דלא מקוי' חספ' בעלמ' הוא ואפי' משכח אמנה אינן אמר דפריע' ובעל עיטור כופרים ס"ל ודלא מהימן כי הא מטום נגו ולא מסתבר לן טעמי' עכ"ל רבינו קתם כדברים כדעת בעה"ת: ומ"ש

פטור ונשב' היפת עד כאן ויש אומ' אפי' לא טען שלא להשבי' א"א שתק כשזה חזר ותובעו טוענין לו שלא הוד' אלא שלא להשביע את עצמו והראב"ד כ' חס ושלו' שנפתח לו אנחנו להשיב דבריו ולשנותן שלא כטענה אבל אם חזר ואמר איני חייב לך כלום אנו טוענין לו **כח** וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל אפילו לא טען אלא כשזה תובעו במנה שהודה לו אם' איני חייב לך כלום הדיין פוטרו ותולה הודאתו במה שאדם עשוי שלא להשביע את עצמו אע"פ שהוא לא טען כן **כן** הודה בקנין או במעמד שלשתן שוב אינו יכול לטעון טענת השטאה ולא טענת השבעה: **כז** תשובה לגאון אם הודה בב"ד לא שנא אם הודה מעצמו ל"ש תובעו והודה אינו יכול לחזו' אלא תוך כדי דבור והני מילי בפני ג' אבל בפני יחיד אפי' הוא מומחה אין הודאתו בפניו כלו' ואני כתבתי למעלה שיחיד מומח' דינו כג' הדיוטות **כח** לרבי' האי תבעוהו בדין בחפץ פלוני והשיב אינו שלך אלא של פלו' אינו הודאה להוציא השני מידו אפי' אמר הודאה זו בב"ד דכי אמרי' הודאה בב"ד (ו) אצ"ל אתם עדי ה"מ דכי מכוין לאוריי בהא מילתא אבל הכא שיחה בעלמא היא ולא היתה הודאה שהרי יכול לומר אינו שלך ולא היה אצ"ל אלא של פלו' והרבה דברים שיחה בעלמא הם ואינו מזיק לו כלום **כט** וכ' בע"הת ראובן שאמר לשמעון חייב אתה מנ' ללוי ואמר שמעון כן ואמר ראובן אתם עדי דהוי הודאה וכשיבא לוי לתובעו אינו יכול לטעון לא טענת השטאה ולא טענת השבעה אע"פ שלא בא ראובן בהרשא' לוי ולא עוד אלא אפי' לא אמר ראובן אתם עדים אינו יכול לומר ללוה משט' אני בך שהרי לא תבעו לוי ולא השטה בו שישטה בו בהודאתו גם הוא **ל** שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ששאלת ראובן שאמ' לשמעון ולוי מנה לי בידכם וא"ל שמעון הן ולוי שתק אי הוי הודאת שמעון ושתיקת לוי הודאה גבי לוי או לא תשובה לגבי שמעון שאמר הן אם אמר ראובן לעדי' אתם עדי' ושתק שמעון הוי הודא' אבל לגבי לוי לא הוי הודאה והודאת שמעון אינו הודא' לגבי לוי וגם בשתיקתו לא הפסיד כלום וכ"כ בעה"ת אפי' אם היו שמעון ולוי שותפין אין הודאת האחד מחייב את חבירו בהודאתו: **לא** אמר מנה לפלו' בידי ולא אמ' אתם עידי וקנין זה ונשבע על הודאתו בפני עדי' ובא המלו' ותבע' והשיב שלא להשביע את עצמו כיון ונשבע לשק' אין שומעין לו וכן אם יטען שכחתי כשנשבעתי והייתי סבור שהייתי חייב לו ועכשיו נזכרתי שאיני חיי' לו כלו' אין שומעין לו דחזק' אין אדם נשבע אלא באמ' ובבירור: **לב** המודה לחבירו בפני עדי' קבלתי ממך כך וכך כתוב שיש לי עליך אצ"ל אתם עידי ל"ש מלוה בשטר ל"ש מלוה ע"פ שאין כאן לא השטא' ולא השבעה הא למה זה דומ' לפורע חובו בפני עדי' שהמעשה נגמר בראייתם ואצ"ל אתם עידי אף כאן ההודאה נגמרת בעדותו ואצ"ל אתם עדי **לג** וה"ה נמי למוחל חובו בפני עדי' שאצ"ל אתם עדי שהמחיל' היא כפרעון וכשם שא"צ לומר אתם עידי כך אצ"ל כתובו שאצ"ל כתובו אלא כשהוא מחייב עצמו בהודאתו שלא הרא עדיו במלוה בשטר בלא שיצ'יה לכתוב אבל בענין מחילה ופטו א"צ: **לד** המתעסק בשל חבירו ונותן לו ריוח בכל שנה ולבסוף טען כי לא היה שם ריוח ורוצ' לחשוב מה שנתן לו בשבי' קרן כת' הראב"ד שאם נתן הריוח בפני עדים ואמר אתם עידי אינו יכול לחזור בו אבל אם לא אמר אתם עידי בין שאמ' לשם ריוח בין שאמר סתם ישבע עכשיו שלא היה ריוח וכל מהשנתן לשם ריוח יעלה לו לשם קרן ובעל העיטו' כ' אי יהיב ליה רווח' באפי סהדי אי נמי מודי ליה דכי יהי' בשם רווחא קא"ל לאו כל כמיניה למיחש' ליה השת' לשם קרנ' ונבי ליה כול' אע"ג דלא אמר אתם עידי אבל אי יהיב לי' בסתמ' משתבע דלא הוה ביה רווחא וזקיף קרנא ארווח': **לה** שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ראובן נתן מנה לשמעון ולוי להתעסק ועשו עליה' שטר ונשבעו שיתנו לו חצי הריוח שאל ראובן את מעותיו ונתנו לו מנה ושאל מהם הריוח אמרו לו כך וכך הרוחנו ולא יותר אמר ראובן לשמעון אתה אמר' לי שהרוחתם נ' ואמר לי' שמעון לא אמרתי לך כלו' ונשבע ראובן שכך א"ל שמעון 'וכיון שנשב' שכך אמ' לי' ושיתנו לו כ"ה זהובי' ומפני כח השטר שהי' לו עליהם ולא היה כתוב בו שום פרעון הוצרכו ליתן לו כפי מה שאמר עתה בא לוי ותבע לראובן בדין ואמר לקחת ממנו כ"ה זהובים שלא כדין כי לא הרוחתי והוצרכתי לפרוע בכח השט' והשיב ראובן מה שלקחתי מריוח לקחתי כפי מה שאמ' לי חבירך השוב' יר' כיון שהלוה ראובן לשמעון ולוי בשותפות נעשו אחראין וערבאין זה לזה והיה כח לראובן לתבוע כל החוב מאיזה מהם שירצה והנה תבע לשמעון ונשבע ראובן ששמעון א"ל שהרויח נ' זהובים ונתנו לו מהם חלקו אחר שנשבע ראובן שכך אמר לו שמעון הרי נסתלק ראובן משמעון ולוי כי פרעו לו חובו מדעתם על פי מאמר שמעון שאמר הוא עצמו לראובן שכך וכך הרויחו ומה שטען לוי שאנוסים היו מכח השטר לאו טענה היא כיון שלא מסר מודעא בפני עדים קודם שיפרע:

פב א מלוה שהוצי' שטר שאינו מקויי' ואינו מוצא עדי' לקיימו והלוה מודה שכתבו אלא שטוען פרעתי נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואפי' אם כתבו בו נאמנות אינו מועיל לו כלום והוא הדין נמי לכל מה שיטען בו דבר שמבטל השטר כגון אמנה או כתבתי ללות ולא לויתי או על תנאי נעשה ולא נתקיים נאמן דהאי שטר' חספא בעלמא הוא אמאי קא סמכת אלוה ואיהו מבטל ליה כת' הרמב"ם ואם אח"כ מצא המלו' עדים לקיים השטר בב"ד הרי הוא כשאר השטרות וגובה בו **ב** ואם השטר

מקוים

מקויים ומוען הלוה פרעתי כולו או קצתו והמלוה אומר לא נתפרעתי כלום אם יש בו נאמנות אינו נאמן ואפי' אם אמר השבע לי אין שומעין לו ונוכח בלא שבועה ומיהו אם יש בעל חוב המאוחר ממנו לא יגבה אלא בשבועה שצריך לישבע לבעל חוב המאוחר שלא נפרע מחבירו כלום ואין המוקדם יכול לומר למאוחר לא אשבע עד שתשבע שלא נפרעת מחובך אבל מחרים סתם על מי שיודע שהוא פרוע ומשביעין בחרם ובת' בעל התרומות שאם יש בו נאמנות מפורש לראשון שא"צ לישבע ע"כ ונראה כמו שאין מועיל נאמנות גבי לקוחו' ה"נ אינו מועיל לבעל חוב מאוחר ג"ז אין בו נאמנות כל זמן שלא יטען השבע לי שלא פרעתיך אין משביעין למלו' אלא אומר ללוה שלם ואם טען השבע לי שלא פרעתיך משביעין אותו בנקיטת חפץ ויטול לא רצה לישבע ותפס מנכסי הלוה לא מפקינן מיניה שהשטר עומד בחזקת שאינו פרוע אע"פ שלא נשבע המלוה אבל אם לא טענן לא טענין ליה ווה החילוק יש בין פנים שטרו למי שאינו פנים ד' כתב הר"אבר"י ואם הוחזק הלוה כפרן באותו השט' כגון שאמ' להד"ם ובאו עדי' שנתקי' השטר והיבוהו"ד לפרוע שוב אינו יכול לומר השבע לי שלא פרעתיך אע"פ שאין בו נאמנות שכבר הודה שלא פרעו שכל האומר לא ליתי כאלו אמר לא פרעתי דמי אבל אם יחרי' סתם על מי שנטל ממנו ממין שלא כרין אין מוחים בידו: ה שאלה לרב אלפס אם לא טען השבע לי ונם לא פתחו לו לישבע אם ישאל מכ"ד מה חייב לו ותובע זה אם יש להם לומר חייב לך שבועה אם לא השוכה א"א למלוה כלום אלא אומ' ללוה פרע לו ואם שאל דעת כ"ד מה חייב לי א"א לולכתחלה חייב לך שבועה אלא אומרים לו מה אתה רוצה שיתחייב לך אם אמר רוצה אני שישבע לי משביעין אותו ואם לאו אין פותחין לו היה המלוה ת"ח אין משביעין אותו שאין אנו חושדים אותו שמוציא שטר פרוע ס"ם לא מצינן ליה אלא אי תפיש משל לוה לא מפקינן מיניה ואם הוא מעצמו רוצ' לישבע כדי לנבות שלו שומעין לו ואם המלוה והלוה שניהם תלמידי רבנן מסתברא חזר הדין לכמו שהיה ן והא דמשבעינן ליה דוקא כשבא הלוה בטענת בריא שהו' פרוע אבל אם בא בטענ' שמא לא משבעינן ליה כלל אפי' אם נם חבלה משיב אינו יודע אם פרוע הוא אם לאו: ן ואם מת המלו' ויר' שיו מוציאין השטר והלוה טוען שהוא פרוע י"א בין שישבועה זו קילא שהרי אין פותחין בה אם לא ש"שאל הלוה לפיכך נוטלין היורשין בלא שבועה

מדלמרינן מס בין זה לפונם שטרו דמי לא מוקמ לימא ביניהו ובין כתב הר"י סלוי כלומר דבשעת בקיעת תקון ולא מסתברא לן סתם וסתמתין אלא ס"ב ומכחיו לו סתם מלטרך לנות ומכחיו אלא יתבעני אלא ס"ב מלוה ממנו מימלת ס"ב ובתוספו' ובכתב הרא"ש מס"ם לחוש כתבתי לנוחין ולא ליתי כלום לא מסברתיו לו אלא מעמי בעל ועשו זה ומוכיח רבי' מס"ם לטוען על תבלי נעשה ולא נתקיי' סזמנתי וכ"כ בעל התרומו' בשער י"ז: כתב ר"י בפרק מי שמת סם החזקה שתין שנדים מוחמין על השט' אם"ם נעשה בנוהל ס"ם בשטר מקויים אבל סם אינו מקויי' נאמן לומר קמן סיה כשנו דאי בעי אמר שטר מזויף סוא דה: ובתב בשיב בתוס שמעינן שתין בפרעון משקומים אלא בשט' מקויים ולוה שסיה קיים ובאו טוען מזויף אבל לא מעינן ליה ואם תמן כן בנדיון ואתר כך נתקיים השטר שוב אינו נאמן לסניח עדים שפרע אבל כשהיה מזויף סוא ובא לגבותי לא פרעתי דמי ע"כ: ו ובתב עוד שם בתקוקו שמדברים בפרק קמא דמציעא שתינו מיודעים לא נבי בשטר עד שתקיים ליה ובאן בדברי ר"י שסיה לומר אלא שהיו קיום ובאותה שעה"ל: וכ"ש שם שה"ם ואם אתר כך אלא שעדים עדים לקיים השטר וכו' בפרק שמנה פקדון סוא: ב ואם השטר מקויים וכו' אם יש בו נאמנות אינו נאמן ואפילו אינו אם אמר השבע לי אין משביעין אותו בשעה כ"ו כן כתוב בעל התרומות בשער כ"ו בשם הרמ"ן: וכ"ש ומיהו אם יש בעל חוב שהמאוחר ממנו לא יגבה אלא בשבועה שצריך לישבע לבעל חוב המאוחר שלא נפרע מחבירו כלום ואין המוקדם יכול לומר למאוחר לא אשבע עד שתשבע שלא נפרעת מחובך אבל מחרים סתם על מי שיודע שהוא פרוע ומשביעין בחרם ובת' בעל התרומות שאם יש בו נאמנות מפורש לראשון שא"צ לישבע ע"כ ונראה כמו שאין מועיל נאמנות גבי לקוחו' ה"נ אינו מועיל לבעל חוב מאוחר ג"ז אין בו נאמנות כל זמן שלא יטען השבע לי שלא פרעתיך אין משביעין למלו' אלא אומר ללוה שלם ואם טען השבע לי שלא פרעתיך משביעין אותו בנקיטת חפץ ויטול לא רצה לישבע ותפס מנכסי הלוה לא מפקינן מיניה שהשטר עומד בחזקת שאינו פרוע אע"פ שלא נשבע המלוה אבל אם לא טענן לא טענין ליה ווה החילוק יש בין פנים שטרו למי שאינו פנים ד' כתב הר"אבר"י ואם הוחזק הלוה כפרן באותו השט' כגון שאמ' להד"ם ובאו עדי' שנתקי' השטר והיבוהו"ד לפרוע שוב אינו יכול לומר השבע לי שלא פרעתיך אע"פ שאין בו נאמנות שכבר הודה שלא פרעו שכל האומר לא ליתי כאלו אמר לא פרעתי דמי אבל אם יחרי' סתם על מי שנטל ממנו ממין שלא כרין אין מוחים בידו: ה שאלה לרב אלפס אם לא טען השבע לי ונם לא פתחו לו לישבע אם ישאל מכ"ד מה חייב לו ותובע זה אם יש להם לומר חייב לך שבועה אם לא השוכה א"א למלוה כלום אלא אומ' ללוה פרע לו ואם שאל דעת כ"ד מה חייב לי א"א לולכתחלה חייב לך שבועה אלא אומרים לו מה אתה רוצה שיתחייב לך אם אמר רוצה אני שישבע לי משביעין אותו ואם לאו אין פותחין לו היה המלוה ת"ח אין משביעין אותו שאין אנו חושדים אותו שמוציא שטר פרוע ס"ם לא מצינן ליה אלא אי תפיש משל לוה לא מפקינן מיניה ואם הוא מעצמו רוצ' לישבע כדי לנבות שלו שומעין לו ואם המלוה והלוה שניהם תלמידי רבנן מסתברא חזר הדין לכמו שהיה ן והא דמשבעינן ליה דוקא כשבא הלוה בטענת בריא שהו' פרוע אבל אם בא בטענ' שמא לא משבעינן ליה כלל אפי' אם נם חבלה משיב אינו יודע אם פרוע הוא אם לאו: ן ואם מת המלו' ויר' שיו מוציאין השטר והלוה טוען שהוא פרוע י"א בין שישבועה זו קילא שהרי אין פותחין בה אם לא ש"שאל הלוה לפיכך נוטלין היורשין בלא שבועה

ז"ל: ובספר התרומות בשער כ"ה נבי ומי נורבא מרבנן סוא נא מזקקין ליה כתב סי"ם דבפרק מיכה סיכה מתקם עד שלא נכנס לנורבא מרבנן לא מפקינן מיניה ואין זה נלבי מס שמם כתי"ק דסכי נמי סוי דינא כ"ע דסי תקם בדרבנן מקמי דליסתקנא ואמר לא מסדרבנן לא מפקינן מיניה ומכי זה לישבע כתי"ק דכל לבל מיניה סני דינא סכי דסי תקם לא מפקינן מיניה אלא עשוס דרבנן דלורבא מרבנן סוס עשיק ומסי וסוס סדין לשאר כל מדם וכן מס דבי רבי: ובתב סרא"ש דבשלמא לבי מס לא טענין ליה וכו' אבל לבי מס שמא טענין ליה וכו' ד' בתב"ם ומס סוסק סלוס בשבון שמעתי ומסי ליה לפרש"י דמס שמא לא טענין ליה וכו' עד שאלה לרב אלפס אם לא טען השבע לי וכו' עד ומס לשו מין מוקמין לו בספר התרומות שער כ"ה: וכ"ש סיס סעלוס תלמוד תכם מין משביעין לוסנס וכו' עד שומעין לו בבר בתשלי בשמוע ובתב בעל התרומות דלא מזקקינן לשבועי עלוס קנייסן שבלאס כמי שתוזדין לוסנו שתובע שטר פרוע סס אם יגא ובשבע מון לבית דין נוסס: ואם סעלוס וסלוס סניסס תלמידי תכמים מסתברא מזר סדין לכמו סיס שלוס אם טען לוס תשבע לי תמרינן ליה זיל תשבע ליה בעל התרומות בשער כ"ס סניח סדבר בע"ג ורבינו פסיטא ליה דמזר סדין לכמו ושטעם עשוס דסס על כרסך אתר מסס שקלו וכיון שמשביעין ליה ולא תיישינן לזילותו כגון דע"כ אתר מסס שקלו: ו והא דמשביעינן ליה דוקא בשבא לוס בטענת בריא פשוס שטרו ובו' בתב בתוספתי כן בשמוע בשם סרא"ש ובתב ס"ס דבשלמא לוסנס שמא לוסנס עיקר עכ"ל ומ"ש משמע דבתוספתי ללמן לורבא מרבנן מסקי' מיניה עד דמסקינן: ובתוספתי סתם כ"ר מסקן מטרני ז"ל דכיון דקי"ל דבדרבנן לא נתקינן לכסיס שמיר יתקני לי תקם לא מפקינן מיניה ובכסיס לתמוס דבדרבנן ס"ל דכי אתרינן דבדרבנן לא נתקינן לכסיס ס"ס בשבוע שמא לוסנס עיקר עכ"ל ומ"ש משמע דבתוספתי ללמן לורבא מרבנן מסקי' מיניה עד דמסקינן: ובתוספתי סתם כ"ר מסקן מטרני ז"ל דכיון דקי"ל דבדרבנן לא נתקינן לכסיס שמיר יתקני לי תקם לא מפקינן מיניה ובכסיס לתמוס דבדרבנן ס"ל דכי אתרינן דבדרבנן לא נתקינן לכסיס ס"ס בשבוע

שביעה ורב שר שלום כתב כיון שאין המלוה כאן שיוכל לישב׳ נשבע הלוה ונפטר ורב אלפס כת׳ שהיורשין נשבעין שבועה שלא פקדנו אבא ושלא מצאנו בין שטרותיו ששטר זה הוא פרוע ונוטלין וכ״כ הרמ״בם וכן עיקר יח טען המלוה כיון שיש לי לישבע תאמרו ללוה שיביא ממונו לפניכם קודם שאשבע כדי שיהא מוכן לכשאשבע הדין עמו ואם ט לאחר שבאו ב״ד להשבי׳ למלוה שאין שטרו פרוע טען הלו׳ שאין לו לפרוע וצריך לישבע על זה כפי תקנת הגאונים צריך עיון מי ישבע תחלה שכל אחד יש לו טענה הלוה יאמר למה אשבע שמא לא ישבע המלוה אח״כ שאינו פרוע והמלוה יאמר למה אשבע שמא ישב׳ הלוה שאין לו במה לפרוע ונמצא שנשבעתי בטלה וכתב הרמ״בם שהלוה ישבע מיד כתקנת הגאונים א וכשתשיג ידו ויתן לב״ח ישבע המלוה שאין שטרו פרוע ואח״כ יתן והגאונים כתבו שאין אחד מהם נשבע שהנתבע אינו חייב כלום עד שישבע התובע והתובע אינו חייב עד שיה׳ ממונו מזומן ואם רצה התובע ישבע אם נתן לו כו׳ ואם לאו ישב׳ שאין לו במה לפרוע (יא) היה המלו׳ חשוד כתב הרמ״בם כל הנשבעין מדבריהם ונוטלין אם היו השודים הנתבע נשבע היסת ונפטר והרמ״ה כתב שנוטל בלא שביעה כיון ששטר מקויים בידו אלא שרבנן הטילו שבועה עליו לא יפסיד בשביל שאינו יכול לישבע והכי מסתברא יב לא הי׳ חשוד ורוצה להפך השבועה על הלוה אין שומעין לו יג כיון ששבועה חמורה היא כעין דאוריתא אין שומעין לו להפכה אלא אומרים לו השבע וטול או לך בלא שבוע׳ ואם יאמ׳ המלוה אי אפשי לישב׳ שאיני רוצה בתקנה זו שתקנו חכמים להנאתי אלא תהא תביעתי כמלוה ע״פ וישב׳ הלו׳ היסת ונפטר ואמר הלוה איני רוצה לישבע אלא אחר שאתה מטיל עלי שבוע׳ היסת לפי דבריך שהחורת אותה שבוע׳ היסת הריני מהפכ׳ עליך דהא בדרבנן מהפכינן הדין עמו ומחייבין התובע לישבע היסת ויטול יד ואם אמר התובע איני נשבע ואינו נוטל אלא אחרים סתם הרשות בידו ואין הלוה יכול לומר או השבע וטול או הוציאני מכלל החרם: טו ואם יצא הלוה מב״ה ולא רצה לשמוע החרם אין מנדין אותו בכך שהרי אין בחר׳ לא הזכר׳ ולא אמן ומחרימין שלא בפניו וכוללו בכלל החרם: טז ואם אין הלוה טוען פרוע אבל טוען טענות אחרות כגון אמנ׳ או ריבית על זה כ׳ הרמב״ם הוציא עליו שטר מקויים והלוה אומ׳ שטר מזוייף הוא או מריבית או שטר אמנ׳ או כתבתי ללות ולא לויתי כללו של דבר אם טוען טענה שאם הודה בה בעל השטר היה בטל והמלו׳ עומד בשטרו ואומר שזה טוען שקר והלוה אומר ישבע ויטול בזה יש חילוק בין הגאונים יש מי שהורה שחייב בעל השטר לישבע כעין של תורה כמו שנשב׳ כשטוען עליו שפרעו ורבותי׳ הורו שלא ישבע המלוה אלא כשטוען הלוה שהוא פרוע בלבד שהרי הודה בשטר ולפרעון הוא עומד אבל כל אלו הטענות לאו כל הימנו לבטל שטר מקויים אלא ישלם אפי׳ אם אין בו נאמנו׳ ואח״כ יטעון על המלוה במה שירצה אם יודה יחזור לו ואם כופר ישבע היסת ויפטר ולזה דעתי נוטה ע״כ ואם טוען הלוה מחלת לי השטר כתב בעל העיטור שהוא כמו טענת אמנה ורבית אבל הרמ״בן כתב דלא חשיב כמו אמנה ורבית דהנך באין לעקור את השטר לפיכך אין שומעין לו אפי׳ אין בו נאמנות אבל מחילה אין עוקר השטר וחשוב כמו פרעון יז לפיכך אם טוען שמחל לו שומעין לו אפי׳ אם יש בו נאמנות שהנאמנות אינו מועיל אלא כנגד הפרעון והמדקדקין כותבין והאמנתיו לומר לא נפרעתי ובכל עניני חוב זה וערין יש לפקפק יח טען הלוה השטר נעשה על תנאי שאם אקיימנו אפטר וקיימתיו כבר והמלוה אומר שלא היה שום תנאי כדבר אם כתוב בו שנעש׳ בלא שום תנאי ובלא שום שיור בעולם אין הלוה נאמן לו׳ בתנאי נעש׳ ואם אינו מבור׳ בו שבלא שום תנאי היה והלוה אומר בתנאי היה וקיימתיו ואין המלוה מודה לו שהיה שום תנאי ביניהם ואין העדים לפנינו נשבע המלוה כעין של תורה ונוטל הוכו שהרי אינו עוק׳ בטענה זו גוף השטר והרי היא כטענה פרעון ואפי׳

אם

אם יש בו נאמנות אינו מועיל שהרי אין הנאמנות רק כנגד הפרעון: יט ואם הוד המלוה שנגעש על תנאי לא שאומ שעדיין לא קיימו הלוה הואיל ומודה לדברי הלוה ובא להוציא מן הלוה על המלוה להביא ראיה ואינו נאמן במינו שאין אומרי מינו להוציא ממון ואם אין לו ראיה נשבע הלוה היסת ונפטר: ך ואם יש ללוה עדי שבתנאי נעשה ואין המלוה מודה לו מקבלין עדותן שאפשי עדי השטר עצמן נאמנין לומר תנאי היה דבריהם אפי אם כתב ידם יוצא ממקום אחר ונפטר הלוה אפי בלא שבועה: כא ואם אחר מעדי השטר אומר תנאי היה ואחר אומ לא היה תנאי בטל השטר ונשבע הלוה היסת ונפטר אבל אינו נשבע שבועת התורה להכחיש העד האומר אינו תנאי כיון שהעדים מכחישין זה את זה כב וכל אלו הטענות שאמרנו שאין הלוה נאמן להשביע כנגן אמנה או ריבית או לא ליתי וצריך לפרושו אחר הפרעון יכול לתובעו בטענות הללו אם יודה יחזיר לו ואם לא ישבע היסת ויפטר כג טען הלוה על שטר מקויים שחציו פרוע והמלוה אמר שלא נפרע ממנו כלום ועדים מעידי שכולו פרוע נשבע ונוטל מחצה שהרי הודה בחציו ולא חשיב כמשיב אבידה שלא הודה אלא מפני השטר שעליו ואין המלוה נוטל אותו החצי אלא מבני חרי שיאמרו הלקוחות נסמוך על העדים והם אומרי שנפרעה מפלוני בר"א שאין בו נאמנות או שהאמינו על עצמו ולא כב' עדים אבל אם האמינו כשני עדים גובה כל חובו מבני חרי בלא שבועה ואם אין לו בני חרי לדברי המפרשים שאין הנאמנות מועיל לבני לקוחות אינו נוטל בהם ולדברי המפרשים שאם קדם הנאמנות ללקוחות מועיל הנאמנות אף לבני לקוחות נוטל ממשעבדי דהא הימניה ופסלינהו לסהדי:

פג א אם המלוה מודה שקבל ממנו דמי השטר אלא שאמר שקבלם בשביל מלוה על פה שהיה לו עליו ואין הלוה מודה באותה מלוה זה כתבתי בסימן נ"ח ב ואם הלוה מודה בשתי ההלואות ושתיה עבר זמן ונתן לו מנה בסתם ולא פירש והמלוה אומר שרוצה לחשוב אותן בפרעון מלוה פלוני מפני שאין לו כח על לוה לנושנו ובאחרת יש לו יותר כח לנושנו כגון שיש לו ערב והלוה רוצה לחשוב אותה בפרעון המלוה שיש לו בה ערב כי אומר על אותה נתכוון אין שומעין לו: ג וכתב בעל התרו אפילו אומר הלוה בפירוש לא אפרע לך אלא מחוב פלוני שיש לך ערב והמלוה אומר לא אקבלם אלא מחוב פלוני שאינו בטוח ממנו כ"כ הדין עם המלוה שהרי עבד לוה לאיש מלוה ד ואם

כי סתם טעיתי מלוה לא ידעו מלא מה שכתבו דסילעין כתבו סתם ומיעו' סילעי' סתם מבל סיכת דמזי' לנסוף דמיכת עדים כאחד מסס סיכת למימר בזה סלוס סיס יודע ברוניס לסעיד כאחד מסס ומירתת מלא יצופו לסייע למלוס ולסיכך סול' מסתס וכן סס דברי התוספות: כתב בעל התרומות בסעד ח' ואל יקשה בעיניך למס לא כדון דין זה בסאר מסיק סטר לתבריס וקמסר מירך פריעת סול דמסתבע מלוס ומכל מסתיין סכי סמיר מסס סלוס מסתבע ומרע מלגא מדרבס ליתבע מלוס ומלינן לסוקל כוליס סעד' ומס ליתת דבמלגא' כי טעין פרוע כל סטעך ליס לן לסמוני לטעמיך' דלוס דסטכיען מחזקת דסטרא בידים מסי בעי ולפי' ריע טעמיך' דלוס מבל כאן שמודס סמסס מן סטר לס סיס לו לסחזיר לו סטרו ולפיכך סכימו בידו ומיסבר סיסים כדבריו ולפיכ' כשבע ובסטר ושוד תירץ סר"י סלוי דטעמא דמילתא כיון דמיכת דסדי דמריע' כוליס ובטיל ליס סטרא וסדרא ליס כאלו' על סס וכדין סאר מודס מקלת דמסתבע לוס ומיסטר מבל בסטרא דליכ' סדי דמסדי עליס דמריעא סוס ס"ל סטרא מעלית ולאו כל כמיניס דלוס למיטען מריע' סוס ומ"ס מסתבע מלוס וסקיל עכ"ל: ודע שכתב סרמ"בס בס"ז מסלכות טוען מי סכודס בס"ד סמייב ליס מנס ולמ"כ למר זסבתיב מסרעתי לו חוזו זס סטודיתי לו וסרי עדיס ס"ז עדות מוציא ועוסין על פיסס וכתב סרב במגיד מסקסו עליו מדין זס דמלוס לומר לס נפרעתי כלוס ולוס סוס' מרעתי מחלס וסעדים מעידי' מסרעו כולו כסבע ונוסן מחלס ולמס לס יחזיר ויאמר נזכרתי מסרעתי כלו וסרי סעדים מעידים ות"ל דלמא סרמ"בס בס"ח מזל בעומד על דבריו מסלוסים מבל מס יוסר מלמר ומס"ל: ס"ר יכול לטעון כיון מעידי' מעידים ומסייעים לוסו ויס תימ' נדברי רביט לומר לס בירר דבריו בס"ד מסלכ' מלו' מבל לוסו סדין ויס לסלק בין דין זס לוסו סדין מסני סיס סס סטר ולילולי עדות סעדים לס סיס לסמון בלל מבל כאן לומר ולסיכך לס מייב מלא מסמ' סודסק סיו ועדיין ל"ע עכ"ל וע"ל ריפ"ו ס"ח: כתב בעל סתרומות בסעד ח' מסקסו סרמסלוס מסמ' מעדי מסעבדי לס דסמרי לקוחות לסן מעדים מסכיון ומס' דלמר מסיב מבד' סוס כלומר נבי סטר מכתוב בו מלעין לוס מומר ג' ומעוס לומר ס"ס סיכת לליכת עדים מבל סיכת דסיכת עדים סירתוסי מירתת ומסיקנא סתס דסכי סני סלכתת ונלע' מרגיע מסרע דסתס ליכת עדים על מסלע כג' מסוס מודס מסטרו מין מסמעו מלא ב' מלעיס מבל מכת דסיכת עדים כלומר ג"ש עליו סטר מקויים לס סיס יכול לומר מרעתי כולו וכ"כ מדברי סרמ"בס פ"ד מסלוס בכתב ומיכו כתיב דבדים מסני בסיתת סטרו עליו וכ"כ סרי"ף בדים מעוסת סדיינין ומסילו ל"ע וכו' ס"ס סיכת לליכת מבל סיכת דסיכת סטר מירתוסי מירתת וכ' מסקי יוסף וס"ת ס"ס כיון מעמידי' מסרע לסתות מלין מסמי יעבוד מס סיכת עדים בדבר וי"ל דמסוס מסוכסכו מעדים מפיו מסרי סול' בסקלת וסס מעידו מסרע מכל וסוס בסטר מסרי סיפסר לומר מכס זכורים מסעמין יוסר ממנו כיון דבכסס לסו מכסס בלומרי סיס מין קומכין על עדותס לגמרי ולס על מסטר לגמרי מלא מכסיקס בדון בלילו לס סיו עדים ולס סטר ומודס מקל' מסעמ יבוע עד כמן לומו וכן כתב סר"ן בדים מבועת סדיינין וכתב ב"ס ס"ל לוס מפיע מסגדולים מכסקו מסס נמו עדים קודס מסמר מרעתי מחלס ס"ל לוס מפיע מבדס ומטול מסבועה ומודע מחלס מלא מבועה מלוס סטרע ויפטר מחל דקודס מחלס בסבע מלוס מסרע ומסטר מלסלס מחלס ומחלס ומעדים מעידים מחל דקודס מחלס בסבע מלוס מסרע ויפטר מלסלס מחלס ומחלס יסלס לפי מבבר קודס וכתב עוד ס"ס דחמני' ליס מסיב מביבס סיכת דליכת עדי'

סיתומים למרוש לו מסס פירנס תקנס עד כמן לסוגו:

ד ואם יש מחלוקת ביניהם שהלוה אומ׳ מחוב פלוני שפלוני ערב בו נתתים לך ואתה על מנת כן קבלתם והמלוה או׳ מעולם לא נתרציתי לך לקבלם אלא מחוב פלוני שאין לי בו ערב רואין אם החוב שאמר הלוה שפרעו בו הוא מלוה על פה נאמן בהיס׳ לומ׳ פרעתיו ונפטר הערב אפי׳ אם היה קבלן ואם שני החובות יש לו עליהן שטרות אם לא פרען בעדים נאמן המלוה במיגו דלהד״ם ואם אין בו נאמנות נשבע על שטרו ונוטל ואם יש בו נאמנות נוטל בלא שבועה אבל אם פרעו בעדים ומעידין שבתורת פרעון נתנם לו ואינם יודעים מאיזה שטר י״א דאיתרע שטרא כמו גבי סיטראי היכא שנתנם לו בפני עדים ולדידן מסתברא אע״ג דיש עדים שנתנם בתורת פרעון נאמן לומ׳ שקבל בשביל החוב שאין לו בו ערב כיון שמברר שיש לו ב׳ שטרות עליו שהרי אינו מכחי׳ העדים בכלום דלא אמרי׳ בסיטראי איתרע שטרא אלא בזמן שאין המלוה מברר דבריו שיש לו עליו חוב אחר שאז טענתו גרועה כיון שהפרעו׳ ודאי והחוב האחר שאומר שקבלם בשבילו ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי אבל כאן שמוציא ב׳ שטרו׳ בב״ד ואינו מכחיש העדים כלל הרי השטר שטוען עליו הלוה שהוא פרוע עומד בחוקתו לפיכך אם יש בו נאמנות גובה מהלוה או מן הערב בלא שבועה ואם אין בו נאמנות נשבע ונוטל ה טען הלוה על שטר מקויים שהוא אמנה או פרוע ואומר המלוה אמת הוא כמו שאתה אומר אבל היה לי שטר כשר ואבד אין טענתו טענה אע״פ שהוא בעצמו פוגם את שטרו ואילו היה רוצה היה אומר כשר הוא שהרי הוא מקויי׳ אפילו הכי אינו גובה והלוה נשבע היסת ונפטר:

פר א הפוגם

את שטרו לא יפרע אלא בשבועה אף ע״פ שלא טען הלו׳ השבע לי כיצד הרי ששטרו היה אלף זוז וטוען הלוה פרוע כולו והמלוה אומר לא נפרעתי אלא מקצתו לא יפרע השאר אלא בשבועה כעין של תורה אפי׳ היו עדים בשעת הפרעון או שכתב לו שובר בב״ה שפרע ולא אמרי׳ אי איתא דפרע טפי בעדי׳ הוה פרע לי כדפרע מעיקרא או כותב לו שובר דשמא נזדמן לו מעיקרא לפורעו בעדים או בשובר ואח״כ פרעו בינו לבינו ואפי׳ דקדק לצרף חשבונו אפי׳ בפחות משוה פרוטה ולא אמרי׳ כיון שדקדק כולי האי ודאי קושטא קאמר במה דברים אמורים כשאין בו נאמנות אבל יש בו נאמנות אע״פ שלא פיר׳ בין בכולו בין במקצתו אלא האמיני סתם נאמן ונוטל בלא שבועה: ב וכתב א״א הרא״ש ז״ל בתשובה שאם כתב בו פרעון ביני(ג) שיטי לא חשיב כפרעון לחייבו שבועה כתב הרמ״בם אע״פ שפוגם שטרו: ג היה החוב לזמן ותבעו בתוך זמנו נפרע בלא שבועה עבר זמנו לא יפרע אלא בשבוע׳ ורבי׳ האי כתב שאפי׳ בזמנו לא יפרע אלא בשבועה ד הפוחת שטרו נפרע שלא בשבועה כיצד היה שטרו אלף זוז וטוען הלו׳ פרעתיך כולו והמלו׳ אומ׳ לא נתפרעתי כלום אבל אינך הייב לי אלף זוז כמו שכתו׳ בשט׳ שלא הלויתיך אלא ת״ק ומה שנכתב אלף אמנה היה בינינו נפרע שלא בשבועה אף על פי שאין בו נאמנות כיון שאינו מודה לו בפרעון כלל ואם יאמר הלוה השבע לי שלא פרעתיך צריך לישבע ה טען המלוה ואמר לא נתפרעתי כלום אבל אין החוב אלא חמש מאות והעדים טעו וכתבו אלף זוז הרי הוא פוסל שטרו שהרי מורה שהעדים העידו שקר ונשבע הלוה היסת ונפטר

ונפטר ו עד אחד מעיד בשט' שהוא פרוע לא יפרע אלא בשבוע' וגם בזה כת' הרמ"בם שכשתבעו בתוך זמנו שנוטל בלא שבועה ורב האי כתב שצריך שבועה ז בר"א במלוה בשטר אבל במלוה על פה שתבעו ואמר שפרעו ומביא עד אחד סיוע לדבריו הלוה פטור כיון שהעד מסייעו ואין עליו אלא חרם סתם · ובעל התרו' כ' אע"פ שהעד מסייעו צריך שבוע' היסת ליפטר ולא נהי"ר דכמו רעד א' מחייבו שבועה ג"כ פוטר מן השבועה:

פה א ראובן

הוציא שטר חוב על שמעון ושמעון הוצי' שט' שראובן מכר לו שדהו אחרי שהגיע א זמנו של שטרו ואומר אילו הייתי חייב לך היה לך ליפרע ממני ולא למסור לי שדך אם הוא במקום שנוהגין שמי שקונה שדה נותן מעות ואח"כ כותבין לו שטר טענתו טענ' שלא היה לו לכתוב שטר המכירה אחר שקבל המעות ונאמן הלוה לומר פרעתי ושוב' היה לי ואבד אפי' שיש בו נאמנו' אבל אינו נאמן לומר מזוייף הוא כיון שהוא מקויים אבל אם עדיין לא הגיע זמן שטרו אין יכול לומר אילו הייתי חייב לך היה לך ליפרע שלך שהרי עדיין לא הגיע זמנו ואם הוא במקו' שכותבים השט' ואח"כ נותנין המעות אין טענתו טענה שזה יאמר לא מכרתי לך השדה אלא כדי שיהיה לך ממה לגבות חובי וי"א שהטענה זו אינ' אלא כשאין לו שדות אחרים וה"ר יונה כת' אפי' אם יש לו שדות אחרו' יאמר המלוה הייתי ירא שהיו עליך הובות מוקדמי' ולכך מכרתי לך זה השדה שאם יהיו חובות מוקדמים אני אקח חלקי מזה השדה שמכרתי לך דלוה ולוה ואח"כ קנה משועבד לשניה' וכן הוא מסקנת א"א הר"אש ז"ל (ג) ב ואם הלוה מכר קרקע למלוה אחרי שהגיע זמן פריעת שטרו יכול לומ' לו אילו הייתי חייב לך היה לך לטרוף השד' כשמכרתיו לך ולא מיבעיא באתר' דכתיבי שטרי והדר יהבי זוזי דמצי א"ל איבעי לך לאיעכובי זוזך בפרעון אלא אפי' היכא דיהבי זוזי והד' כתבי שטר' מצי לו' לכי"מ היה לך לגבות קרקע בחובך כדי שלא אקח המעות ואוציא אותם ולא יהיה לך ממה לפרוע חובך ג ראובן הוצי' שט' על שמעון ושמעון הוציא שטר על ראובן מאוחר לשטרו של ראובן והגיע זמן הפרעון של ראובן קוד' שלוה משמעון יכול שמעון לומ' לראובן אילו הייתי חייב לך לא היה לך ללות ממני אלא היה לך ליפרע בחובך וכ' הרמ"ה ל"ש באתרא דיהבי זוזי והדר כתבי שטר' ל"ש באתרא דכתבי שטרא והדר יהיב זוזי יכול לומ' לו היה לך ליפר' מחובך ולא דמי למוציא ש"ח על חבירו ומכר לו השדה דבאתר' דכתיבי שטרא והדר' יהבי זוזי שאינו יכול לומר אילו הייתי חיי' לך היה לך ליפרע בחובך שיכול לומ' חששתי שמא תוצי' המעו' ולכך מכרתי לך השדה שאוכל למשכנך אבל הכא אפי' באתר' דכתיבי שטרא והדר יהבי זוזי יכול לומ' לו היה לך ליפרע מחובך וי"א דה"נ אם כותבין השטר תחילה אין הלוה יכול לטעון הי' לך ליפרע בחובך שיאמ' המלוה הוצרכתי למעות ולא יכולתי ליפר' ממך וה"נ (ג) מסתברא ו לפיכך אם הוא במקו' שהמלו' נותן ללוה את המעות ואח"כ כתב השטר יכול שמעון לומ' לראובן אלו הייתי חייב לך למה לוית ממני דהיה לך לתפוס המעו' בחובך ואפי' אם ט יש לראובן זיבורית ולשמעון עידית אין יכול לומר לויתי ממך כדי שאגב' העידי' ממך ואגבה אות' הזיבורי' שלי שאפי' אם לא לוה ממנו יכול לגבות העידית שלו ואם לוה ממנו כדי להגבותו הזיבורי' שלו אין דרך בני אד' ללו' כדי למכור נכסיהם ואם יאמ' כיונתי למוכרה ושאפרע ממנה המעות כך היה יכול ללוות מאחר כדי להגבותו את הזיבורי' שלו ואם הוא במקום שנוהגין לכתוב השטר ואח"כ נותני' המעות אז אינו יכול לומר היה לך ליפרע מחובך כדפרישי' אלא כל א' ואח' גובה חובו ומיהו אם יש לשניהם עידית או בינונית או זיבורי' או שיש לא' עידי' או בינונית ולשני זיבורי' עומד כל א' בשלו שאפי' אם יבא בעל הזיבורי' תחל' לגבות מהעידית או בינונית של זה ולהגבותו זבורית אין שומעי' לו כיון ששניהם תובעין זה לזה

ו עד אחד מעיד בשטר וכו' משנה פ' שבועת (דף מ"ג) וגם בזה כתב הרמ"בם שכשתבעו בתוך זמנו שנוטל בלא שבועה פי"ד ממלוה: ז בר"א במלוה בשטר וכו כבר כתבתי בסימן ע"ה שדעת התוספות והרא"ש והר"ם מרוטנבורק כדברי רבי' ושם הארכתי בדבר · ובסימן ע"ו הוכחתי שדעת רב עתקים כדברי רבי' ודעת הרמ"ה כבעל התרו': כתב בעל התרומות שער כ"א דרמייתו מהא דאיתא פ' חזק' הבית דאמ' ליה אמי בעית נכסי אורעא א"ל ניכך זבנתא ואכלת' פני חזקה אייתי חד סהדא דאכלה תלת שנין והדר לדמויי לנכסי' דר' אבא ואקשי ליה דהוא חד סהדא לסיועי אתי ופסק הרמ"בם שהנתבע ישבע היסת שאינו חיי' לו בפירו' שאכל ויחזיר מהם אלגא אע"ג דעד אחד מסייעו שאין חייב לו בפירות שבדין אכלם משביעו היסת על טענתו עכ"ל: ז כתוב בתשו' הרא"ש כלל ס"ח סי' י"ד על יורשי ראובן שהוציאו שטר על שמעון ועד מעיד ששמע לשמעון שאמר לראובן תן לי אותו השט' וא"ל כשתשלמנו אתננו לך והעיד שאמר ליה ראובן שהוא השטר הכוא והוא מכוון עם השכו' שבשט' זה שהוציאו יורשיו כיון שמעיד עד א' על שטר זה שהוא פרוע לא היה המלוה יכול לגבות בו אלא בשבועה וכיון שמת אינו יורשי' שבוע' לגביו וגם ב"ח אינו גוב' ממנו:

פה א ראובן הוצי' שטר חוב על שמעון וכו ונשכ"ם פ' שני דייני גזלו' (דף ק') שמוני' פ"מ על חבירו והלה הוצי' שמכר לו את השדה אדמון אומ' אילו חיי' הייתי לך היה לך ליפרע את שלך כשמכרת לי את השדה וחכמים אומרי' זה היה פקח שמכר לו את השד' מפני שהו' יכול למשכנו ופרש"י והלה הוציא הלוה הוצי' עליו שטר מכירה מאוחרת לשט' ההלוא' ובגמ' שפיר קאמר אדמון באתר' דיהבי זוזי והד' כתבי שטרא כ"ע לא פליגי דמלי א"ל היה לך ליפרע את שלך כשמכרת לי את השד' כי פליגי באתרא דכתבי שטר' והדר יהבי זוזי אדמון סבר איבעי לך למימר מודע' ורבנן סברי חברך חבלא אית ליה והכל' כחכמי' כדאמרי' התם בגמ' כל מקום שאמ' ר"ג הוא' הכי את דברי אדמון אין הלכ' כאדמון ועיי' בתשו' הר"אש כלל ע' סי' ג' ומה שחיל' רבי' בין הגיע זמן השט' ללא הגיע כך כתב הר"ן שם וגם ה"ה פכ"ב ממלוה · ומ"ש רבי' ונאמן הלוה לומר פרעתי וכו' אפילו היה בו נאמנו' כן כתב בעל התרומו' שער ל"ד וכת' דדמי' להאי דאמ' הימרתי ניהלי ואמ' רב נחמן איתר' שטר' ומפרשי רבוותא דאיבטיל אף נאמנו' שבו ומשה' נוס היה ומיפטר והא נמי דכוותה היא עכ"ל: א התובע את חבירו שחייב לו והלה אומ' פרעתי וקני' ממני מעיל ולא רצית להחזיק לי כי אם ע"י ערב ואילו חיי' הייתי לך ה"ל לומ' תננו לי בחובי כתוב בתשו' מיימוני דספ' משפטי' דלא דמי להא דאמרי' דכ"ע היכ' דיהבי זוזי והדר כתבי וכו' דהכא אם יאמר תננו לי בחובי היה ירא שלא ימכו' לו כלום (א): ומ"ש אבל אינו נאמן לומ' מזוייף הי' הם דברי הרא"ש שם אבל רש"י והר"ן כתבו שהלוה טוען שטר מזוייף או פרוע הוא וה"ר יונה כתב אפי' יש לו שדו' אחרו' וכו' כך כת' שם הרא"ש וגם הר"ן כת' ואפי' יש לו קרק' אח' עדיין איכא לומר שאינו יכול לטרוח בב' קרקעו' והכי איתא בירו' שהנע עלמן שהי' לו קרק' שהם יכו' לומ' דידי אנא בעי ולא עוד אלא יכו' למימ' ליה באילי טענן טרחתהון דקלין עכ"ל ובע' התרומו' בשער ל"ז הסכים גם כן לדעת רבי' יונה מפני שיכול לטעון מתחילה הייתי כשמכרתי לו קרקע אלי כדי שיהיו לו ב' קרקעו' והוכל לטורפן את אלי מפני שהוא חביב לי יות' ודבר זה מוכיח מהירושלמי דגרסי' התם הנע עלמן שהי' לו קרק' פי' למה לא טרפו לו ממנו ומתרץ בעינ' דליהוי באילאי ודידי עדיף לי עכ"ל: ב ואם ג הלוה מכר קרקע וכו': ג ראובן הוליא שט' על שמעון וכו' ב"י משכ' שם שני' שהולי' ש"ח זה על זה אדמון אומ' אילו חיי' הייתי לך היאך אתה לוה ממני וחכ"א זה גובה שטר חובו וזה גוב' שט' חובו ופרש"י שני' שהוליאו ראובן על שמעון ושמעון על ראובן ושט' שהולי' ראובן מוקד' ושל שמעו' מאוחר · וכתב הר"ן ופרכינן בגמרא אי דמטא זימניה כלומר של שחו' הראשון מ"ט דרבנן דאמרי שהראשון גובה חובו ולא ז שמעי דיהבי באתרא דכתבי שטר' והדר יהבי זוזי ורבנן סברי בזה היה פקח כדי שיוכ' למשכנו דכ"ש הא תנא לי' פלוגת' במתניתין דבשמו' אלא ודאי אפי' באתרא דיה"ב זוזי והדר כתבי שטרי קאמרי רבנן דזה גובה · ומ"ה קפי' ליה אי דמט' זימני' מ"ט דרבנ' ואי דלא מט' זימני' מ"ט דאדמון דהא לא מלי אמ' אילו חיי' הייתי לך היאך אתה לוה ממני משו' דלא הגי' זמנו ח ללוות ממנו ומוקמינן לה כגון שלוה ממנו ביומ' דמטא' זימניה ופליגי אי עביד איניש דיזיף ליומי' או לא וקיימ' לן כרבנן עכ"ל ומשמ' דלהר"מה ל"ש יהבי זוזי והד' כתבי אי כתבי והד' יהבי אי מט' זימני' לכ"ע יכו' לומ' אילו חיי' הייתי לך וכו' ואי לא מט' לכ"ע זה גוב' וזה גוב' ולא פליגי אלא כשלו' ממנו בי"מ דמטא' זימני' דלרבנ' עבי' איני' דיזיף ליומי' ולאדמון לא עביד איניש דיזיף ליומים: ולהר"ן ולרבי' אי יהבי והד' כתבי אי מטא זימניה אפי' רבנן מודו דיכול לומר אילו חייב הייתי וכו' ואי לא מטא זימניה אפי' אדמון מודה דזה גוב' וזה גובה וכי פליגי בשלוה ממנו ביומ' דמטאה זימניה וכו' ואי כתבי והדר יהבי איפכא דלכ"ע אפי' מטא זימניה זה גובה וזה גובה שיאמר שלוה הוצרכתי למעו' ולא יכולתי לשהו' מלקבל מעותי עד עמדי בפני ב"ד ואיפסר דהם נמי פליגי והא דלא אוקי תלמודא פלוגתייהו בהכי משו' דהאי אוקמת' כבר שמעינן ליה ממתני' דבשמו' דאוקמו' בהכי ורצה לחדש לנו אוקמת' אחריתי ומ"מ כרבנן קיימא לן · ואתרא דכתבי והדר יהבי אפילו מטא זימני' זה גובה וזה גובה והיה לך ליפרע מחובך שכ' בדברי רבינו ט וכדברי הרמ"ה עיינו הי' לך לתבעני בדין וליפרע מחובך: ומ"ש רבי' וי"א דהכא נמי אם כותבין השט' וכו' עד כל א' גובה חובו הם דברי בעל התרו' בשע' ל"ד וכתב שכן דעת הרמ"בן בחידושיו: עיין בתשו' הר"אש ראש כלל מ': ומ"ש ואפילו אם יש לראובן זיבורית וכו' כך כתב שם הר"ן בשם בעל המאור אלא שכתוב שם ואפילו אית לחד עידית וזיבור' ואית לחד זיבורי' ומ"ש עו' רבי' ומיהו אם יש לשניה' עידי': או בינוני' וכו' שם בגמ' איתמ' ב' שהוליאו שטר חוב זה על זה רב נחמן אומ' זה גובה שטר חובו וזה גובה שטר חובו רב ששת אומר זה עומד בשלו וזה עומ' בשלו דכ"ע עידית ועידית בינונית ובינונית זיבורי' וזיבורית שפוכי מטרחא הוא וכן אי אית לחד בינונית ולחד זיבורית שפוכי מטרח' הוא כיון דכי אתי למיגבי בהדי הדדי קאתי כי פליגי דאית לחד עידי' ובינונית ואית לחד זיבורי' ר"נ סבר בשלו הן שמין ורב ששת סבר בשל כל אדם הן שמין ופי' רש"י זה גובה וזה גובה אפילו השוב

פוה

פה (א) ומחלוקת [illegible]

הוא' אין אומרים יעכב זה מלות חבירו בשביל מה שהלוהו אלא ב"ד יורדין לנכסי כל א' ומגבין לשכנגדו את חובו · הפוכי מטרתא למה לי הטעם שכי נרלופים של עור ומשלן הוא מה יתרון לו להסוך של שמא' לימין ושל ימין לשמאל · בשלו הן שמין מה שאמרו חכמי' בעל חוב בבינונית בקרקעו' הלוה שמין שאם יש ללוה שדה שהיא בנונית לכל אדם ואצלו היא עידית שאי'

שהלוה מלוה שלו קודמת היינו שהלוה קודמת למכירת שטר חובו שאם קדם וגבה שטר חובו להלוותו של זה ה"ל נוקח השט' חוב ב"ח מוקדם. ואין זה חוזר וגוב' ממנו ושפוט הוא ושיפסד שלכך לא הזכירו רבי':

פו א ראובן שהוטה מנה בשמעון וכו' רבי נתן אומר מנין לנושה בחבירו מנה

לזה אלא אדרב' מגבין לבעל העידי' או בינונית מזיבורית של זה ותעש' הבינוני' שלו עידי' דבשלו הן שמין וחזו' ומגבין לזה מזבורי' שלו וכן אם יש לזה בינוני' וזיבורי' ולזה זיבורי' עומ' כל אח' בשלו שהרי הבינוני' תחשב לו כעידית ונמצא מגבהו מזיבורי' אבל אם יש לזה עידי' ובינוני' ולזה זיבורי' זה גוב' וזה גובה ממ"נ שאם יגבה בעל הזיבורית תחלה יגבה בינונית של זה ותחזו' בינונית שבאה לידו עידית וזיבורי' שלו בינונית ומגבין לו ממנה ואם יגבה בעל הבינוני' תחלה גובה הזיבורית ויבא האחר לגבות ממנו בינונית שהרי יש לו עידית בינוני' וזיבורית ואם זמן השטר שמוצי' שמעון על ראובן היה קוד' שהגיע זמנו של שטר של ראובן אז בכל ענין יעמודי' כל אחד בשלו שאין יכול לומר לו היה לך ליפרוע מחובך שהרי עדיין לא הגיע זמנו **ד** אפילו היה ביום אחרון כגון שראובן הלוה לשמעון בשט' לה' שנים וביום שנשלמו ה' שנים בא ראובן ולוה מן שמעון לעשר שנים אין שמעון יכול לומר לראובן אילו הייתי חייב לך למה שעברת עצמך בשביל יום אחד לפי שאדם עשוי לשעבד עצמו להיו' עבד לוה לאיש מלוה כשצריך למעו' אפילו בשביל יום אח' וגוב' זה שלו לסוף ה' שנים וזה שלו לסוף י' שנים ואם מת אחד מהם והניח יתומים קטנים ולא הניח קרקע מדינא דגמרא היתומים גובין מן השני מטלטלי והוא יפסיד ואם הוא פקח יגבה אותם קרק' וחוז' וגובה אותו מהם ועכשיו שתקנו הגאוני' שגובין ממטלטלי דיתמי כל אחד עומד בשלו אפילו לא הניח להם אביהם כלום שאם יגבו מזה אפילו מעות חוזר וגובה אותם מהם וכתב הרמב"ן אפי' היתומי' קטנים אין אומרים שהן יגבו מיד ולא יגבה מהם עד שיגדלו כיון שהפש מחיי אביהן **ה** שנים שיש לכל אחד מהם שט' במנ' על חברו והם שוים בנכסיה' דדינא הוא שיעמוד כל אחד בשלו ומכר אחד מהם חובו לאחר והלוקח בא לתובעו וטוען הלוה כיון שכל אח' ואחר עומד בשלו הרי השטר כמ' פרוע וכשם שהוא לא היה יכול להוצי' ממנו כך אתה שבא מכחו לא תוצי' ממני כלו' כתב הרמב"ן שאין שומעין לו שאין השטרו' (ס) בחזק' פרועין אלא שאין ב"ד נזקקין להן משו' אפוכי מטרתא תרע שאם אח"כ קנה זה עידית ובינוני' ואין לשני אלא זיבורית כל אחד גובה חובו אע"פ שבשע' הלואה היו שניה' שוין בנכסיהן אלא כך הוא הדין הלוקח גובה מן הלוה וחוזר הלוה וגובה מן המוכר מבני חרי ואם אין למוכר נכסים אם גבה הלוקח קרקע מזה חוזר וגובה ממנו שהרי הוא משועבד לו לחובו ואם גבה ממנו מטלטלין רואין אם שיעבד לו מטלטלי אגב מקרקעי שקנה ושיקנה חוזר וגובה אותם ממנו ואם לאו אינו טורף ממנו כלום:

פו ראובן שנוש' מנה בשמעון ושמעון בלוי מוציאין מלוי ונותנין לראובן לא שנא אם נתחייב לו כך כבר לשמעון בשעת שלוה מראובן ל"ש אם נתח יב לו אח"כ ואין חילוק בזה בין מלוה בשטר בין למלוה ע"פ כיון שב' הלווים מודים כל אחד למלו' שלו מוציאין מלוי ונותנין לראובן בכל ענין שיתחייב לוי לשמעון בין דרך הלואה שהלוה לו בין דרך שכירות מוציאין מידו ונותני' לראובן: **ב** וכתב בעל התרו' דווקא ראין לשמעון נכסי' ליפרע ממנו שסדרו לו ב"ד והשביעוהו ולא מצאו אלא חוב זה אבל אם יש לו נכסים אין ב"ד נזקקין להוצי' מזה ולתת לזה ואף בזמן שאין לשמעון נכסי' אין ראובן יכול לכופו שיתב' מלוי ויפרענו שאין מוטל עליו זה הטורח אלא על ראובן לטרוח ולהוצי' מלוי **ג** ואין שמעון יכול למחו' ללוי שהרי פקע השעבו' שיש לשמע' על לוי ונשתעב' לראובן וכן אם אמר שט' אמנ' או פרוע הוא אינו נאמן להפסיד לראובן כדפריש' לעי' בסי' מ"ז: **ד** ואם אח' שנתחייי לוי לראובן בב"ד הלך ופר' לשמעון חייב

הוא' ראשונה לבעל זיבורית דאי חבריה קדים ברים ונבי איכא גבי' עידית ובנוני' וזיבורי' ומגבי להאי בנוני' ואי איכא קדי' וגבי בנוני' הוי' גבי העידי' ומגבי לחברי' זיבורית ורב פפא סבר בשל כל אדם הן שמין וכיון דכהדדי אתו למיגבי יהבי ב"ד בנונית לבעל זיבורי' בריתא והדר גבי ליה מיניה הילכך הפוכי מטרת' הוא וקיימ' לן כרב נחמן בדיני וכן פסקו שם הרי"ף והר"אש והרמב"ם פ"ב ממלוה · ורבינו נדמה אית לחד עידית ולחד זיבורי' ואית לחד בינונית ולחד זיבורית שהקשה בגמ' שהטעם שכיסה הוא · ומ"ש רבי' וכן אם יש לזה בינוני' וזיבורית ולזה זיבורית וכו' לא נלמחין מבוא' אבל נכון הוא בטעמו: ומ"ש עוד רבינו ואם זמן השטר שמוציא שמעון וכו' כבר נתבאר: **ד** גם מה שאמר אפי' היה ביום אחרון וכו' נתבאר דלרבנן דקיימ' לן כוותייהו עביד איני' דזיזף ליומי' והדמיון שכת' כגון שראובן הלוה לשמעון בשטר לה' שנים כן מפורש שם בגמרא ומע"ג דאליבא דרב פפא איתמר לפרוקי קושי' דאקשי' עליה ממתני' אפ"ה קי"ל הכי דע"כ לא פליג ר"נ אלא באוקמתא דמתני' אבל לענין דיכא משמע דמודה · וכתב הרב המגי' פכ"ד ממלוה וכתבו ז"ל דאפי' לזה עידי' ולזה עידית אם אין זמנם שוה ועדין לא הגי' זמן שניה' זה גוב' בזמנו וזה גובה בזמנו ופשוט הוא עכ"ל (ד): ואם מת א' מהם מפורש שם בגמ' יתמי מיגב' גבו אגבויי לא מגבינן מינייהו כלו' אם אין להם קרקע דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לב"ח מדינא דגמרא: ומ"ש ועכשיו שתקנו הגאונים וכו' כן כתב בעל התרומו' שער ל"ד: ומ"ש ואם הוא פקח נ"ז שם מימרא דרב נחמן: וכתב הרמב"ן אפי' היתומים קטני' וכו' כן כתב בעל התרומו' בשער ל"ד וכ"כ שם הר"ן ודייק לה מדאמרינן בגמ' לענין עידית וזיבורית כיון דתפס תפס ה"ה לענין אין נזקקין לנכסי יתומים קטני' דכיון דטעמ' דאין נזקקין ליתיה אלא משו' חשש גררי לא פלימ' הכי חששא דכפיק מהאי ונקיט נהו: **ב** כתב הרשב"א שאלת לראובן נתחייב לשמעון ק"ק ושמעון לראובן מנה ושמעון עמד כבר בדין עם ראובן על המנ' ונתחיי' בב"ד ואמר שמעון אתה חייב לי ק"ק תחסר מהם המנה כנגד מנה זה הטיג ראובן אני לא עמדתי עמך בדין על הק"ק וכמודה' לי היה לי ראיו' שאני פטור מהק"ק דיברים: תשוב' אם פטרו של שמעון מקויי' הדין עמו שלא יפרע לו ואח"כ יחזו' אחריו ובכי הא משתברא שנזקקין לנתבע תחלה שאם אמת כמו שטוען שמעון שראובן חיי' לו ק"ק והגיע זמן יכול הוא לומר לו יש לי בידך כנגדן ואפי' היה לו בידו כנגדן כסות או כלים וכדאיתא בתוספתא וכא דאמרינן בפ"ב דייני גזירות זה נוטה וזה גובה הא אוקימנא בשיש בינונית לא' וזיבורית וכו': **ה** שנים שיש לכל א' מהם שט' וכו' כתב הרמב"ם כ"ל דהרמב"ן נהסי' נמו"ן וכן פלאתי בשם' מדוייק וסדיכן שאלו כתבם בעל התרומות בשער ל"ד בשם הרמב"ן וגם כתבם הר"ן בשם הנ': ומ"ש רבינו ואם אין למוכר נכסים אם גבה הלוקח קרקע מזה חוזר וגובה ממנו וכו' כתב הר"ן דהיינו כשהמלוה שלו קודמת ודמי ליתומי' שגבו קרק' בחוב' אביהם שב"ח חוזר וגובה אותה מהם · וצ"ל שעם שהלריך

והבירו בחבירו שמוליאין מזה ונותנין לזה שנאמר ונתן לאשר אשם לו כלומר מדלא כתיב ונתן לאשר הלוהו אלא לאשר אשם לו ואשם היינו קרן כדאמרי' בסנהדרין ובריתא זו הובאה בכמה מקומו' בתלמו': ופסק הרמב"ם בפ"ב מה' מלוה כרבי נתן וכן כתבו התוספות פר' השולח דהלכה כרבי נתן דרבא בפרק כל שעה לא מיתוקמא מילתים אלא כרבי נתן · וכן כתב הרשב"א בתשובה סי' תתקס"א כך אנו מקובלים מרבותינו להלכה כרבי נתן והרבה ראיות יש לסמוך עליהם אלא שאני מסתפק בשלוה כהרי אם נאמר בו זה הדין אם לאו (א) · וכתב הר"ן פ' ב' דכתובות והא דרבי נתן בדלית ליה נכסי ללוה לאשתלומי מיניה אלא חוב זה הא אית ליה אין מוציאין מזה ונותנין לזה דהוה ליה חוב זה כנכסים משועבדים שאין נוטלין מהם במקום בני חורין · והכי מוכח בפרק שור שנגח ארבע וחמשה עד כאן לשונו כלו' בשמעתא דשאלו בחזקת תם ונמלא מועד · וכ"כ בעל התרומות בשער כ"א וכ"כ הרשב"א בתשובה סי' אלף קכ"ג ומשמע דבשלא הגיע זמן פרעון הכו' איירי דאי בשהגי' זמן אין לו דין משועבדין **א** וכתב עוד שאם השמעו' שביד לוי הם פקדון יכולי' ב"ד להתפיס' ולכנוס שיפרע לראובן דעיק' דין פרעון שנתחייב שמעון לראובן במעות הוא וכל שיש לו מעות אינו יכול לומר לו טול קרקע ע"כ כלומר והילכך אע"ג דאית ליה נכסי אחריני מתפיס הפקדון לפרוע לב"ח: **ב** וכתב הריב"ש בסימן שנ"ב אע"ג דהא דר' נתן ליתא אלא היכא דלית ליה נכסי אחריני ללוה לאשתלומי מיני' ה"כ כיון שאין במה"כ זו נכסים אחרים שיפרע ממם הרי הוא כאילו לית ליה נכסי אחריני לאשתלומי מיני' שאין מטריחין את הנלו' ללכ' אחריו למדי עכ"ל ועיין עוד שם: **ג** וכ' צאתי כתוב בתשובות הגאונים שאלו לרבינו האיי הא דרבי נתן אשכחן בתשובת ר"ע דלא מסקינן ממוכח מלוי ויהבינן לראובן עד דאזיל ראובן ותבע לשמעון וכד ממריד ולא פרע ליה אז מוליאין מזה וכו' · תשובה הכי חזינא דכדין וכשור' כתב ועכשסקין ממאי דאית לשמעון ויהבינן למלוה בתר דמשבעינן לי' דלא אחפר' מדעם וכמ' דלא קם בהדי' בדינא לא מגבינן ליה מדעם עד דמיית לוה וקאי מלוה בדינא בהדיה יורשים והא מילתא דרבי עקיבא אף על גב דלא מיפרשא בגמרא וקבלה היא בידנא כבר מיפרשא בתלמוד ארץ ישראל דמקשו ומתמהי וכי נפרעין מן האדם שלא בפניו אמר ליה רבי ירמיה אנן מעלהינן נתרים שלשה איגרין וכו' ומפרשי התם כמי והוא שעמד בדין וברח וכולו עד כאן לשונו: **ד** וכתב בתשובות מיימוניות דספר משפטים סימן ל"ו דפיא בידי אם אמר זה כבר פרעתיו לנושה קודם שתבעני זה אם יכול להשביעו על ככה עד כאן לשונו · ואני אומר בדבר פשוט הוא שאינו יכול להשביעו בטענת שמא אבל מחרים חרם סתם (ג):

ודע שבריתא זו הובאה פרק שני דכתובות הא דאמרינן האומר שטר אמנה הוא אינו נאמן ואוקימנא דקאמר מלוה וכגון שכתב לאחרים וכדרבי נתן כלומר שאין לו נכסים שיפרעו מהם בעל חוב ונמצא מפסידים

חייב לפרוע לראובן פעם אחרת שכבר נתחייב לראובן בב"ד: ה ראובן הלוה לשמעון על פה ושמעון הלוה ללוי בשטר ומכר לוי כל נכסיו ובא ראובן לטרוף מן הלקוחו' של לוי בכח השטר שיש לשמעון על לוי אע"פ ששמעון היה יכול לטעון לראובן פרעתיך אין הלקוחות של לוי יכולים לדחו' לראובן ולומר לו פרוע אתה משמעון ואין שמעון נאמן בהודאתו עלינו שלא פרע שעשיתם קנוניא עלינו לפי שסוף הלקוחות חייבין לפרוע לשמעון שהוא מלוה של המוכר שלהם והואיל שיכול שמעון לטרוף מהן הרי ראובן מלוה של שמעון טורף מהם הואיל ושמעון מודה לו מת שמעון ונשארו יורשין וטוען לוי פרוע הוא נשבעין היורשין שלא פקדנו אבא ונובין מלוי וחוזר ראובן וגובה מהם בשבוע אם היה חובו בשטר ואם לא רצו לישב' ואומרים יודעים אנו שפרוע הוא הרי זה משביעם היסת שהרי הוא טוען טענת בריא שירשו זה השטר מאביהם ׃ יש לו זכות בו ויש אומרים שנשבע ראובן שלא פקדני שמעון המלוה השני וגובה מלוי ובעל העיטור לא כתב כן ו שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ששאלת ראובן יש לו חוב בשטר על שמעון ושמעון על לוי אחיו ובא ראובן לגבות מלוי וטוען לוי אחי גמלני חסד והלוני להחזיק ידי והתנה עמי שלא יכפני לפרוע אלא לכשארצה וכ"ר מכירין טענתו קצת שהיה אמת מי הוי טענתו טענ' אן לא תשוב' יראה אם תנאי זה מפורש בשטר שלא יוכל לכופו אלא לכשירצ' אין לוי משועבד לראובן יותר מלשמעון אבל אם אין תנאי זה מפור' בשטר אע"פ שידוע הוא ששמעון לא היה נונש את לוי אחיו לפרוע מ"מ בכל עת שירצה יגבנו מלוי אחיו ואותו כח יש לו לראובן ומה שנסתפקת בשאלתך מי אמרינן כל זכין ששמעון חייב לראובן כלום עבדו הוא ולאו כל כמיניה לגמול חסד בממון רבו הא לאו מלתא היא כי היה יכול ליתן מטלטלין לכל מי שירצה ולא נשתעבד לוי לראובן אלא לאחר ההלואה אבל לאחר ההלואה נשתעבד לוי לראובן בכל השעבו' שהיה לו לשמעון עליו ולאו כל כמיניה דשמעון למחול לו ולהרויח לו הזמן:

הלכות שבועה בבית דין

פז התובע מחבירו ממון או חפץ שהיה יכול להחזי' בו כפי מה שביארתי למעלה אם הוא מודה במקצ' או כופר בכל ועד אחר (א) מכחישו חייב לישב' מן התורה אפילו אינו יודע שחייב לו אלא על פי העד כמו שפירשתי לעיל. ב אבל הכופר בכל ואין עד אחד מכחישו פטו' מן התור' בלא שבועה: ג ואפילו במודה מקצת אם אמר לו הילך המקצת שאני מודה לך בו פטור מן התורה בלא שבועה ד ואינו נקרא הילך אלא אם כן יהא המקצת שהוא מודה לו מוכן בידו בפני בית דין ליתנו לו מיד אבל אם אמר הרי הוא בביתי ואתננו לך לא וכתב ה"ר יוסף אבן מגאש אפילו אם יתן לו משכון על מה שמודה לו לא חשיב הילך אבל בעל העיטור כתב דמשכון חשיב שפיר הילך דהא אפילו שטר חשיב הילך והכי מסתבר' ה תבעו שני כלים והודה לו באחד מהן ואמר ליה הילך וטוען התובע שנשתמש בזה שלוה מודה לו ונפחת מדמיו אם יש לו עדים בזה או שהו' בעצמו מודה לו אין זה הילך ו אם נראה לדיין שהנתבע מערים כדי לדחות מכנו השבועה צריך לישבע שבוע' דאורייתא ז כתב הרמב"ם אמר לו מנה וכלי יש לי בידך אין לך בידי אלא הכלי והילך ואמר התובע אין זה הכלי שלי הרי זה נשבע היסת וכולל בשבועתו שזה כליו ואם הודה הנתבע שאין זה כלי שלו אלא שנתחלף לו אף על פי ששוה כמו כליו צריך לישבע שבועה דאורייתא ע"כ ואיפשר שהוא סובר דמשכון אינו נקרא הילך אבל לפי מה שכתבתי דמשכון נקרא הילך לא גרע זה משאר משכון: ח אע"פ שכופר בכל והילך פטורין מן השבוע' מן התור' חכמים

לענ' שאומ' שטר אמנה הוא הז"ל הי נובין מתוך זה עד' כאן והקשו בתוספות דבכתובה' במנו דלא בעי מחיל כדאמרי' השוכר ש"ת לחברו וחזר ומכרו מחול וי"ל דהתם לאו מנו הוא שאין דעתו למחול ולהפסיד חובו אבל במה שאומ' שט' אמנ' הוא לא יפסיד חובו שיודע שהלו' אינו נאמן ולא יעלה: מעותיו ואפש' לומ' עו' דדוק' מוכר ש"ח דהוי מדרבנן יכול למחו' אבל בנושה בחבירו שחייב לו מן התורה אינו יכול למחול והר"ן ז"ל סמך על תירוץ זה דנושה בחבירו שחייב לו מן התור' ושעבוד' דלוה גביה הוא אינו יכול למחול היכא דלי' ליה נכסי אחריני ומוכ' שטר חוב שאני דמכיר' שאלות דרבנן כפי דעת הרי"ף או משום דשעבוד גופו של לוה כאו' גבי' עלו' לדעת ר"ת וכו' עוד דהא דר' נתן לא שנית אלא להשביע ומנו שקדים דממכ' ללוה דליתי' למלוה קמ' ומ"ה מוציאין מזה ונותנין לזה אבל לא שני דליכא משום' שעבוד' גביה עכ"ל והרא"ש לא כתב אלא תירוצא קמא שאין דעתו למחול דלהפסיד חובו משמע דס"ל שיכול הוא למחול: וכת' בעל התרו' בשער כ"א שכן דעת הרמב"ן ועיין במה שכתוב בסמוך בשם הרא"ש בתשובה: ומ"ש רבי' כ"ש אם נתחייב לו וכו' לאפוקי ממה שכתו' בהגהות אשירי פ' הזהב שכנת ר"וה' ובמרדכי פ' השולח דדוק' היכא שלוה לוי משמעון ואח"כ לוה שמעון מראובן אז מוציאין מלוי ונותנים לראובן אבל היכא שלוה שמעון מראובן ואחר כך לוה לוי משמעון לא: ומ"ש ואין חילוק בזה וכו' כן כתב בעל התרומות בשער כ"א ומ"ש בכל ענין שיתחייב לוי לשמעון וכו' בספר התרומות בשער כ"א כתוב וזוכה ע"ד דלא דייקינן דיוכ' דר' נתן אלא בחוב שהלוה לו או שנתחייב לו דרך מקח וממכ' אבל בחוב דהכירו' והשנקה לא דקי"ל כר' אליעזר דפ"ק דקדושין דלית לי' כר' נתן דדרי' לו ולא לבעל חובו אלמא' דליתיה מילתיה דר' נתן אלא בחוב הבא דרך הלואה או דרך מקח וממכר ולדידן משתברא לן כותיה בהשנקה משום עיטוטא דלו ואית' גזירת הכתוב ולא אשתברא לן כותיה בהכירות ואע"ג דהכי' קריה רחמנ' לא ילפי' מיניה דהיכ' דלא אתמר אתמר היכ' דלא אתמר לא אתמר עכ"ל: ב וכתב בעל התרומות דוק' שאין לשמעון וכו' כך כ' בשער כ"א: ואף בזמן שאין לשמעון נכסי' וכו' ב"ז כתב שם בע"הת ונתן טעם לדבר משום דמוגביהין קתני ב"ד מפקי' ולא הוא ותו דלי' ליה למטלה ולזבוני' למפרע הוציא ותקיעה ז' כהשיא עילאה דאית הלכך השלוה הראשון מודה ומוציא עם הכרת של ב"ד חובו של לוה הכי ונפרע מחובו עכ"ל: ג ואין שמעון יכול למחול ללוי וכו' כ"כ בעל התרו' שם בש' הרא"ש ודהתו' לחד תירוצא וכמו שכתבתי בסמוך וכ"כ הרא"ש בתשובה בכלל ס"ט סי' ד' בשם התוס': ד ואם אחר שנתחייב לוי וכו' כ"כ גם בעל התרו' וכ"כ הרא"ש בתשובה ראש כלל ע"ב וז"ל שאלת על המסרב שלא לירד לדין או ירד לדין ונתחייב ואינו רוצ' לעשות לווי ב"ד ועכבו ב"ד ממונו שביד אח' ועבר על מצותן והחזירו למסרב נ"ל שאם לא ימצא עמה לגבות חייב המפקיד ליתן למלוה ממון שהחזיר למסרב וכ"כ המרדכי בר"פ שני דייני גזירות: ה כתב הרא"ש בתשו' כלל ג' סי' א' אע"פ שראובן עיקם בלוי שלא יפר' לשמעון לא מיקרי לראובן בהכי מוחזק דלא משתעבד לוי לראובן מדר' נתן עד שיתברר בב"ד שמעון חייב לו: ה ראובן הלוה לשמעון ע"פ וכו' כ"כ שם בעל התרומות: מת שמעון וכו' עד לא כתב כן שם דברי בעל התרומות בשער כ"א: ומ"ש הרי זה משביעם היסת מפורש שהשבועה היא שאין בידם במה לפרוע חובת אביהם ולפי שקשה על זה דכיון שאין נכסים ידועים ללוה הי' אך הוא יכול להשביעם בטענת שמ' לכך כ' רבי' שהרי הוא טוען טענת ברית וכו': ו שאלה לא"א הרא"ש ז"ל בכלל ס"ט סי' ג' עיין בהגהות אשירי פ' שור שנגח ד"וה' וכם תמנ' מלוקי' בהא דר' נתן: ו כתב המרדכי בסוף פ' הכותב על שהלמד שהלוה מעותיו ע"י בעל הבית והפסיד קלת מהכומו' ולא נתפשר עם הגוים והלך לו והניח קלת מעות ביד שמעון ובעל הבית טוען אני גרי' לפייס הגוים בשבילו תן לי מעותיו שבידך נ"ל דאין לבעל הבי' על שמעון כלום אלא ילך אחר שהלמד ויתבענו בדין ואי לא אפשר לגדולי ליה עבדי' כרב נחמן דא' אפילו ב"א נפרע שלא בפניו עכ"ל:

פז התובע לחבירו ממון או חפץ שהיה יכול להחזיק באותו חפץ שהיה יכול לומר לקח"מ או לקוח הוא בידי או החזרתי לך כפי מה שביארתי למעל' סי' ע"ב שאם אינו יכול להחזיק בו מה לנו ולשבועתו: **אם הוא מודה** במקלת וכו' דין מודה במקלת משנה ריש שבועת הדיינין ודין עד אחד פ' שבועות לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת לכל עון ולכל חטא' אינו קם אבל קם הוא לשבועה ואמ' מר כל מקום שהשני' מחייבין אותו ממון א' מחייבו שבוע': **ואם העד** שמכחישו הוא בכת' עיין בסי' כ"ח: **ואם** עד אח' מעיד כדברי המלוה ועד אח' מעיד כדברי הלוה כ' רבי' בסי' פ"ב דכיון שהעדי' מכחישין זה את זה אין משביעין אותו שבוע' התור' ובסי' פ"ד כ' דע"א המסייעו פוטרו משבועה ואפי' משבוע' היסת ובעל התרומות סובר שאינו פוטרו משבועת היסת ועיין במה שכתבתי שם ובסי' ע"ה: **אפי'** אינו יודע שחייב לו וכו' כלומר שהתובע אינו יודע שחייב לו זה כלום אלא שעד אמר לו פלוני חייב לך מנה ותבעו זה והביא העד חייב הלה לישבע שבועת התורה כמו שפירשתי לעיל סי' ע"ה ובכל נתבאר שם שזהו דעת הרי"ף ויש חולקים בדבר: **ב אבל** הכופר בכל וכו' משנה פ' שבועת הדיינין: **ג כתב** הרשב"א בתשובה שאין שבועה למודה מקלת אלא דוקא במודה שהוא חייב מקלת ממה שאבל לא בכופר הכל אלא שמתחייב מתוך טענתו כגון שתבעו מנה והוא אומר לא לויתי והדר ואמר לויתי ופרעתיה דהוחזק כפרן לאותו ממון וכתבתי' בסי' ע"ס: ובתשובה אחרת כתב שמעון כופר בכל ואין לו עליו אלא היסת זולתי על הדבר שהולרך ללות ברבית ולפרוע לב"ח שנכנס לו ערב בשביל ראובן שבזה רואה אני לחייב את שמעון שאפי' נתן לו לראובן רשות בפירוש ללות עליו ברבית ולפרוע החוב אין לשמעון לעשו' כן ורבית קצוצה הוא' ומ"מ שעש' שיתחייב שמעון באותו הן הדבר אין חוב זה עושהו כמוד' מקלת להתחייב שבועת התור' על מה שכבר שאין שמתחייב במקלת מתוך טענות שהשירים כמודה מקל' מפור' באין שטר יוצא כי הוא זה כתיב והם כ"ל באמת עכ"ל: **ג כתב** הר"ן בפ' שבועת הדיינים התובע ואומר מנה לי בידך ואתה מנה הגוזה והמשין מתמ' חבלה שחבלת בי ועדיין לא נשבע נתבע על חבלתו ונתבע כופר בכל אף על פי שהתובע נאמן בשבועה בחמשין דחבלה נתבע פטור לפי שעדיין אין לתובע אצלו ממון אלא גורם לממון דהוי יימר דמשתבע אבל לאחר שנשבע על חבלתו ועדיין עומד בהביעתו בחמשין דהוא ונתבע כופר בכל משתברא לי דחייב דהיינו דדבי חייא קמייתא מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידים אותו שיש בידו חמשי' הכי נמי אנן סהדי דחמשין דחבלה אית ליה גביה כיון שכבר נשבע (ג): **ג ואפילו** במודה מקלת אם אמר לו הילך וכו' כבר כתבתי בסימן ע"ה שהיא מימרא דרב ששת בריש

פו (א) כנ"ה סי' ג' וז"ל כתי' ג"י דע"א מתום נשבע שחייב ס"ד לתו ע"א שמעיד על פס וכו' נ"י פ' נ"ס דזמו לע' הגאונים והרמב"ם והרמב"א ועוי' נמי' פ"נ וס"ך וסימן ע"א מדין עד א' שמסייע לבפנו: (ג) וכתב עוד ג' פרש"גן אם כפנו נמכם ואמר אמתי' ידעני' דלים לך והתבים לא ידענא אם פרעתיך מפוך שאינו יכול לישבע מפנם והוא באלו מודה נאמן במקלת וחייב לישבע על אותן באומ' ידעני' דלי' לך ודוק' באומ' על אותו הני לא ידענ' אם פרעתי' אבל אם אומר לא ידענא אם הייתי חייב לך לא מקרי מחוייב בנוקם ואינו יכול ולא מקרי מודא במקלת ועיין במרדכי פ' כל הנשבעי' ד' פנ"ם פ"א דים חולקים ומונין אף על פי שנתחייב במקלת מפום שאינו יכול לישבע פ"ת לא הוה כמודה במקלת למתחייב שבוע' על השאר:

חכמים חייבוהו שבועה וזו הי׳ שנקרא שבועת היסת ל״ש אמר לו מנה לי בידך ואמר לו הן למחר אמר תנהו לי נתתיו לך או שאמר לו יש לי בידך כנגדו כסו׳ וכלים או שאמר לו אמת שהיה לך בידי אבל אתה מחלתו לי או נתתו לי במתנה דאיכא דררא דממונא ל״ש מנה לי בידך ואמ׳ לו אין לך בידי כלום דליכ׳ דררא דממונא (ג) בכל ענין נשבע היסת: ט ובלבד שיתבענו התובע טענ ודאי כדפירשתי לעי׳: י פר״שי שאין כופר הכל פטו׳ מן התור׳ אלא בהלואה שתבעו מנה הלויתיך אבל תבעו בפקדון שהפקי׳ בידו אפי׳ כפר בכוליה חייב לישבע מן התורה אבל אין דעת הרמ״בם כן שכתב אין א׳ מהשומרים צריך להודות במקצת כיצד הפקידו כלים וטען שנגנבו אז נשבע ונפטר אבל אם אמר לו הפקדתיך וזה אומ׳ לא הפקד׳ או החזרתי ונסתל׳ מעלי שמירתך נשבע היסת וכן פירש ר׳ יצחק שאף בפקדון אם כופר בכל ואומ׳ אין לך בידי כלום פטור מן התורה ולזה הסכים (ד) א״א הר״אש ז״ל יא וכשם שעד א׳ מחייבו שבועה מן התורה כך פוטרו ממנה שאם תבעו במנה והודה לו בנ׳ ועד אח׳ מסייעו פטור מן השבועה ואע״פ שיש בזה דעות חלוקו׳ א״א הר״אש ז״ל הסכים שהוא פטור מדברי הרמ״בם בביאור עניני השבועות יב שבועה שמחייבין ב״ד למי שנתחייב שבועה היא נקראת שבועת הדיינין בין שהוא חייב שבועה מן התורה בין מדברי סופרים׃ יג ג׳ מיני שבועות חייבין מן התורה מודה במקצת וכופר בכל שעד א׳ מכחישו ושבועת השומרים שטען שאבד הדב׳ שהפקידו אצלו או נגנב או מת או כיוצא בו הרי זה נשבע מספק אף ע״פ שאין בעל הפקדון מכחישו בודאי שאינו יוד׳ אם טוען אמ׳ אם לאו כל שבועה חוץ מאלו הג׳ הם מד״ס ומ״מ גם הם נקראין שבועת הדיינין יד ובשל דבריהם יש ב׳ מיני שבועות יש שהם על ידי טענת ודאי וכפירה כגון שבועת שכיר ופוגם שטרו וכיוצא בהן ויש מהם על ידי

שבועת סדיינין (דף מצ) מפי מיכח דין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן מיכח ביניהן מיכח שבועה דאורייתא לא מצינן בדרבנן מצינן ונמר מר רב אפי דתמ' דאורייתא כמי מצינן מיכח דין דאורייתא לדרבנן נמתינן לנכסים נדרבנן לא נמתינן לנכסים מפי מיכח דין דאורייתא לדרבנן מיכח ביניהן שכנגדו תפוד על שבועה דאורייתא שם שנתבע נשבע וכוטל בדרבנן תקנתא היא ותקנה לתקנת עדיף מיכח דין דאורייתא ודרבנן דשלוחי עליה דדני יוסי ושמעי בדרבנן לא נמתינן לנכסי מפי עבדי מצינן ונמר מר דמתני זמן גיעולים דסיינו תמר ג' יום כדתנן ס"ק דקדושין רב מנגיע למתן דמסתי עני' שנתפ' דרבנן ג' יו' ונבדקין ליה ומצינן למימר דתנא דמתני' יוסי ומשמע לן דגם לרבנן דשלוחי מרבי יוסי ולשמועתי דשלוחי תמר ג' רב אפי ה' כל כמילוק' דתנן בין שבועת דאורייתא לשבועת דרבנן תנן יוסי ונמ' ג' רב אפי תפוד לגר' יוסי ונמ' ג' רב אפי תפוד אחד מפתילוקים לומר כדתניא ליה ותנינן ליה כדתנן סתום ס"ת פוסקין כמר ג' רב אפי ופסק מעכים לדעת רבינו גרשום וכי' שתי תפוד לר"ת ור"י ס"ק דלא כמר ג' רב אפי ולדבריהם מעכו ס"ת ופרט"ם ס"ק מטוען ופרט"ם בקשורה כך' מדברי הקונם ובפיוט כי סי' ר"ף ופרט"ג וסר"ם ס"ק דסכ' ליעקב לדע' ר"ת ופרט"ם ובתו' ופרט"ג ומיים"ל סכי וגם רבי' סתם סדברים לדעתם סכי ניקיטין ובפלוגתא דר' יוסי ורבנן פפיטת דסלכתא כרבנן. וכתב ס"ק ס"ם מיכח ביניהן מיפר שבוע' דאורייתא אם אמר נתבע יפרע לי ויטול ממנו מיני נשבע אדאורייתא לא אמ' מפרעין לו אלא מה שמודה לו אבל מה שכופר אפי' אמר לו תן לי ואלך לי אין מפרעין לו ואם אמר לו תן לי ואלך לי מפרעין לו ואם אמר לו תן לי ואלך לי ואחר כך אמר לו לא נתתי לך אין מפרעין לו ואם אמר לו תן לי ואלך לי ואחר כך אמר לו נתתי לך ואין לי עדים מפרעין לו ואם אמר לו תן לי ואלך לי ואחר כך אמר לו נתתי לך ויש לי עדים אין

ובשל דבריהם א"צ נקיטת חפץ וכתבו הגאונים דכל הנשבעין ונוטלין החמירו עליהן לישבע מנקיט' חפץ כעין של תורה **כג** כ' רב אלפס כפר בכל ונשבע היסת בלא נקיטת חפץ ואח"כ הביא עד א' חוזר ונשבע דאוריית' בנקיט' חפץ **כד** והאי חפץ צרי' שיהיה ס"ת ומי' אם לא נתן בידו אלא תפלין והשביעו בהם א"צ יותר להשביעו ות"ח אפי' לכתחלה א"צ ס"ת אלא שישביעוהו בתפלין ופי' הר"מ ה דוקא בפעם הראשונה אבל מכאן ואילך הרי הוא כשאר כל אדם בס"ת **כה** וצריך לישבע בשם או באחד מן הכנויין **כו** ובעומד ות"ח אפי' לכתחלה מיושב ובשאר כל אדם נמי אם נשבע מיושב אינו חוזר ונשבע **כז** ומשביעין אותו בלשון שהוא מבין בו כתב הרמ"בם הורו רבותינו שאין משביעין אלא בלשון הקדש ואין ראוי לסמוך על הוראה זו אע"פ שנהגו בכל בתי דיני ישראל להשביע בלשון הקדש ואפי' שבועת היסת נהגו להשביע בלשון הקדש ומ"מ צריך להודיע את הנשבע שיכיר לשון השבועה **כח** ויאיימו עליו קוד' שישביעוהו ואומרי' לו הוי יודע שכל העולם כולו נזדעזע בשעה שאמר הקב"ה לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא ובכל עבירות שבתורה נאמר בהם ונקה וכאן נאמר לא ינקה וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו וממשפחתו שמחפין עליו ולא עוד אלא שגור' ליפרע משונאיהם של ישראל שכל ישראל ערבים זה בזה וכל עבירות שבתורה אם יש לו זכות תולין לו עד ב' או ג' דורות וכאן נפרעים ממנו מיד ודברים שאין אש ומים מכלין אותן שבועת שקר מכל' אותם **כט** ואם אומר איני נשבע פוטרים אותו ונותן מה שטוענו חבירו ומי' כל זמן שלא יצא מב"ד יכול לחזור בו אבל משיצא מב"ד אינו יכול לחזור בו **ל** ואם אמר הריני נשבע העומדים שם אומרי' זה לזה סורו נא מעל אהלי האנשי' הרשעים האלה ואומרים לו לא על דעתך אנו משביעין אותך אלא על דעתנו ועל דעת ב"ד **לא** מדברי הרמ"בם שבועת הדיינים בין שהיא של תורה בין שהיא של דבריהם בין על טענת ודאי בין על טענת ספק כך היא הנשבע אוחז ס"ת בזרועו ועומד ונשבע בשם או בכינוי בשבועה או באלה מפיו או מפי הדייני' כיצד מפיו אומ' הריני נשבע בשם ה' אלהי ישראל או הריני נשבע במי ששמו רחום וחנון שאיני חייב לזה כלום וכן אם אמר הרי הוא ארור לה' אלהי ישראל או הוא ארו' למי ששמו חנון אם יש לזה אצלי כלום כיצד מפי הדיינין שיאמרו אנו משביעין אותך ב' אלהי ישראל או במי ששמו חנון שאין לו לזה בידך כלו' והוא עונ' אמן או שיאמרו לו הרי פלוני בן פלוני ארור לה' אלהי ישראל או למי ששמו חנון אם יש לפלוני אצלו ממון ולא יודה והוא עונה אמן אין בין שבועת היסת לשבועת הדיינין אלא נקיטת חפץ שאין הנשבעין שבועת היסת אוחזין ס"ת בידן אלא משביעין אותן בשם או בכנוי בשבועה או באלה מפיו או מפי ב"ד **לב** וכבר נהגו הכל להיו' ס"ת ביד חזן ב"הכ או שאר העם גם בשבוע' היס' כדי לאיים עליו **לג** וכל מי שיתחייב שבועת הדיינין שהיא ע"י טענת ודאי וכפירה בין שהוא מן התורה בין שהוא מדבריהם שיתחייב מאיימין עליו ומי

שיתחייב בטענת ספק בין מן התורה בין מדבריה' אין צריך איום: **לד** ואע״פ שאין מאיימין בשבוע' טענת ספק ולא בשבוע' היסת צריכין הדיינין לפצור בבעלי הדינין אולי יחזרו בהם כדי שלא ישבעו כלל ע״כ: **לה** וכתב רש״י בדורותינו בטלו שבועה לפי שעונש' גדול ותקנו לגזור עליו ארור בעשר' דארור בו שבוע' וכן כתב הרמ״ה מכי אתו רבנן בתראי דכת' תלמוד נהוג לא אשתבועי בגזירה כדאמרינן ארור בו שבועה משום דחזו דשבועה בשם אלקים טפי עונשה מיהו אידי ואידי צריך ליה לאנקוטי ס״ת בידיה: **לו** כת' הרמ״בם הורו רבותינו כל מי שנתחייב שבוע' בין של תורה בין של דבריהם אפי' היסת יש לו להחרים חרם סתם קודם שישבע על מי שיטען עליו דבר שאינו חייב בו כדי להשבי' אותו בחנם ויענה המשביעו אמן **לז** חטוען את חבירו טענות (יג) הרבה אין משביעין אותו על כל טענ' וטענה אלא שבוע' אחת על הכל: **לח** נתחייב ב' שבועות על ב' טענות קלה וחמור' משביעין אותו בחמורה ומגלגלין בה שאר הדברים: **לט** כל הטוען לחבירו טענה שאפי' אם (יג) הודה לו לא יתחייב לו ממון אע״פ שכפר אין מחייבים אותו היסת כיצד אתה אמרת ליתן לי מנה ואמ' להר״ם אין משביעים אותו לא היסת ולא חרם שאף אם הודה לו אינו חייב לו כלום **מ** אתה קללת אותי אתה הוצא' עלי שם רע וזה כופר אין מחרימים על כיוצ' בזה ע״כ ומסתברא שמחרימים על זה שהרי אם יתברר שהוא אמת קונסין אותו אתה חבלת בי לא היו דברים מעול' נשבע היסת שא״עפ שאינו משלם קנס על פי עצמו משלם שבת וריפוי אתה ביישתני וזה אומר לא היו דברים משלם אם הוא במקום שנוהגין קנס נשבע היסת שהרי אילו הודה היה חייב לו הבושת במה דברי' אמורים שפטור במודה בקנס כגון חבלתי בפלוני אבל אם הוא מודה שחבל בו והעמידו בדין ונתחייב ע״פ ב' עדים באותו ב״ד כך וכך חייב לשלם: **מא** לפיכך אם טענו בדין חייבך לשלם ק' דינרים על שחבלת בי והוא אומר לא היו דברים מעולם הרי זה נשבע היסת ונפטר: **מב** מי שנתחייב שבועת ב״ד ובא ואמ' נשבעתי נאמן אא״כ התרו בו לא תשבע אלא בפני עדי' ואם העדי' מעידי' שלא נשבע בו ביום שאומ' שנשבע הוחזק כפרן לאות' שבועה ואינו נאמן לומ' נשבעתי אח״כ עד שיודה לו בעל דינו או עד שישבע בפנינו ורבי' האיי חילק

דוקא

(יז) ונשבע והמונו׳ הרא"ש כלל י׳ סימן ג׳ שי׳ שנשבע להבירו ליתן לו זוז מעות והוא אומר בתחלה לו פרעתי אין צריך להודיע ונשבע ועיין ונתבונני' לוי"ם סי' פט"ד שבאלין גזו :

היסת ולפטור הם לדברי הרמב"ם בפ"א מה׳ טוען ונטען ובפ׳ מרובה פשוט דמודה בקנס פטור ובדים כנדרים אמרי׳ דהשתא בדין ממונא הוי׳ · עיין במה שכתב רבינו בסימן נ"ב ח"ל וכן יש שאל׳ לא"מ ז"ל לראובן שטען את שמעון טעיתי עמך בחשבון וכו׳ : מב בי׳ שנתחייב שבועת ב"ד וכו׳ ספ"ק דמציע׳ (דף יז) אמר רבי יוחנן היה חייב וכרח"פ ולית הלכתא כרב דאמרי אמר ליה רבא בר חמא לרב נחמן מיכדי דרב לא שמיע לך משכוני כספך לדרב למה לך א"נ לפרושא לדרב בעלמא והלכתא כרב נחמן ואפי׳ אתא חד סהדא דאית ליה נגיה מנה ואשתבע שבועה דאורית׳ ובתר הכי אתא חד סהדי אחרינ׳ מצטרף בסהדי קמא וחייב לשלומי עכ"ל וכ"כ בש"ס שם וכ"כ בש"ג

דוקא מי שנתחי" שבוע׳ דרבנן וטוען שנשבע לא ישבע דהתקנת׳ לתקנתא לא עבדינן אבל חייב שבועה דאוריית׳ וטוען שנשבע ישבע היסת מג כתב רב אלפס בתשוב׳ נשבע היסת ואח"כ הודה מעצמו במקצ׳ ה"ל חשו׳ ופרע מאי דאודי ושכנגדו הוא נשבע על השאר ונוטל ותמהו על דברי׳ איך יחשד ע"פ עצמו ורב שרירא גאון כת׳ כיאודי מדעתי׳ אם דרך תשובה הודה שמתחרט על מה שנשבע לשקר נפטר מהשאר ואם הודה שלא על דרך תשובה נשבע על השאר שאינו נפסל לשבועה ע"פ עצמו מד מי שכפר בכל ועד אחד מכחישו ונשב׳ להכחיש העד ואח"כ הביא התובע עד אחר מצטרף עם הראשון ומשלם לו זה הממון אע"פ שנשבע הנתבע עליו ונעשה עוד חשוד על פי ב׳ עדים מה אע"פ שנשב׳ הנתבע ונפטר ע"פ ב"ד אם תפש התובע אח"כ משלו בלא עדים וטוען שתופש אותו על אותה תביעה שנשבע לו עליה שלא נשבע לו באמת וזה אומר כבר נשבעתי ויצאתי מב"ד זכאי הדין עם התופש ונאמן בבע שלא תפשתי משלך כלום ונשבע היסת ונפטר מו ואצ"ל שאם הביא התובע עדים אח׳ שנשב׳ שמוציאין מידו ונותנין לזה בין נשבע שבועה דאורייתא בין נשבע היסת ונפטר ונעש׳ חשוד על השבועה ע"פ העדים מז כתב הרמ"בם טען שיש לו אצלו חוב בקניין או בשטר ואבד והוא אומר פרעתי או איני חייב לך כלום ונשבע ואח"כ באו עדי הקניין או שהוציא השטר ונתקיי׳ הרי זה משלם" אחר השבוע׳ שישבע המלו׳ ואינו חשוד שהרי לא העידו שלא פרע ולא טען הנתבע לה"דם ע"כ ונראה שאם יש נאמנות בשטר או בקניין נוטל בלא שבועה :

פח א אין

מודה מקצת הטענה חייב לישבע עד שיודה לפחות בפרוטה ותהיה הכפירה לפחו׳ שני מעין וכסף לפיכך אינו חייב עד שיתבענו שני מעין ופרוטה והוא מודה בפרוטה וכופר בשני מעין אבל תבעו שני מעין ופרוטה והודה לו בשני פרוטות כיון דאין בכפירה שני מעין או אם הודה בחצי פרוטה פטור כיון שאין בהודאה פרוטה ב ושיעור הפרוטה כתב ר"ח ורב אלפס הוא משקל חצי שעור׳ של כסף נקי ג ושיעור שני מעין משקל ל"ב שעורות של כסף נקי וכן אם לא תבעו כסף אלא מיני סחורות והודה לו מקצת שמין הכפירה וההודאה אם יש בכפירה שוה שני מעין ובהודאה שוה פרוטה חייב ד כר"א כשתבעו פירות או מיני סחורות אבל תבעו שני כלים והודה לו באחד מהם לא בעי שיהא באחד מהן שיעור כפירה והודאה וכ׳ רבי׳ האי אפי׳ אין בשנית׳ שוה פרוטה חייב וכ"כ הרמ"בם אפי׳ היו י׳ מחטי׳ כפרוט׳ תבעו שני׳ והודה לו באח׳ מהם חייב וא"א הרא"ש ז"ל כ׳ דאף כלים צריך שלא תהא ההודא׳ פחות משוה פרוטה

להבירו שבועה ואמר נשבעתי ובאו עדי׳ שלא נשבע הוחזק כפרן לאותה שבועה וכתבו הרי"ף והר"מ וש"מ דהיכ׳ דנתחיי׳ לחבירו שבועה בב"ד ויצא מב"ד ואח׳ זמן תבעו חבירו שישבע לו ואמר נשבעתי נאמן ואינו חייב בשבוע׳ : וכתב ב"י מיהו ה"מ בנשבעין ולא משלמין אבל בנשבעי׳ ונוטלין לעולם אינו נוטל אלא בראיה גמורה שנשבע ובנשבעין ולא משלמין דנאמן כתב רבי׳ האי בתשו׳ דכשנתחייב שבועת היסת הוא דנאמן ואין לבעל דינו להשביעו אבל נתחי" שבועת התור׳ ואמר נשבעתי נשבע היסת וכן הסכי׳ הרמ"בן ונראה שזהו נוטה דעת הר"ן עכ"ל · וכ"כ רבינו ירוחם נ"ג ח"ד ועיין במרדכי · ודקדק רבינו לכתוב מי שנתחייב שבועת ב"ד לומר דדוקא כשנתחייב שבועת ב"ד הוא דכי אמר נשבעתי והכחישוהו עדי׳ וחזר ואמר נשבעתי אינו נאמן אבל אם לא נתחייב שבועת ב"ד אלא שחייב עצמו בשבועה כלומר שאמר לו אשבע לך ותבעו בעדים ולא אבה ואחר כך אמר נשבעתי נאמן ואע"ג דקמי עדים דהוייה עביד איהו דמקרי׳ ואמר לא אעשה מה שלא חייבוני ב"ד אלא הכי בעלמא ואין זו קרבנות ומרטה אלא דחיים בעלמא והכי אמרינן בהדי׳ בגמ׳ : (אבל המרדכי פסק כרי"ף) : וכתב המרדכי בפ"ק דמציעא אין נתמה הילך יכולים להעיד שלא נשבע די"ל כגון שהעידו שתבעו בפניהם שישבע והודה לו שלא נשבע וכן הרפ"י גבי מעידים אותו שלא פרע עכ"ל : ועיין במה שכתבתי בזה בסימן ע"ט בשם הרא"ש : וכתב עוד המרדכי שבזמן הזה שנשבעין בנ"ה אינו נאמן לומר נשבעתי כדאמרי׳ הא יש רואה יביא עדים וכו׳ וכן כתב רבינו ירוחם נ"ג ח"ד וכתב עוד שם רבינו ירוחם דהא דאמרי׳ שנאמן לומר נשבעתי רוצה לומר בלא שבועה ומחרים חרם סתם : וכתב עוד וכל זה בנשבעין ולא משלמין אבל בנשבעי׳ ונוטלין אין מוציאין הממון אלא אם כן יביא ראיה ברורה שנשבע וכן כתבו התוספות בפ"ק דמציעא וכן כתב הרמ"בם עכ"ל : וכתב עוד שם בשם הרמ"ה שאם היה חייב שבועה בב"ד וקודם

ומ"ש ונעשה חשוד פשוט הוא ומ"מ יש לדקדק מלשון זה שכתב רבינו שאם נשבע לשכחים בעד אין לבעל דין והשע׳ מצטרפין לפסלו דאל"כ למה ליה לכתו׳ ונעש׳ חשוד על השבועה ע"פ העדי׳ תיפוק לי שנעשה חשוד ע"פ בעל דין ועד אח׳ וזה קוחר מה שכתב בסי׳ ל"ד בשם ה"ר יקר ואין לחלק בין פיסול לעדו׳ לחשוד על השבוע׳ שהרי כתב לסי׳ ל"ז שכל הפסול לעדות מחמת עבירה נקרא חשוד · עיין בכתבי ה"ר ישראל סי׳ רל"ו : מה אע"פ שנשב׳ הנתב׳ וכו׳ כתב בעל התרו׳ בשער עשירי שהסכימו בעלי הורא׳ דכיון דק"ל דשבוע׳ אינה קונה ממון נוסגים ליה תפיסתו וכן כת׳ הרא"ש בפ"ב דמציעא עלה דק"ל גבי הא דאמר רבא ראה קלע שנפל ממנו חייב להחזיר ועיין בתשו׳ הרא"ש כלל ח׳ סי׳ ה׳ וי"ג : מז כתב הרמ"בם טען שיש לו אצלו וכו׳ פ"ב מטוען וכתב ה"ה מה דין התשלומין שאין השבועה פוטרו מבואר מהא דלית הלכתא כרב ודין החשו׳ פשוט הוא שאינו נחשד אלא בראיה ברורה ויש לזה סמך בגמ׳ עכ"ל ונרא׳ מדברי הרמ"בם שאם יוכיח"מ ונשבע ואח"כ באו עידי קנין וכו׳ הרי נחשד ופשוט הוא : לג כתב הר"אש בתשו׳ כלל פ"ז סי׳ ג׳ שנשאל על ראובן שהודי׳ פסק דין על יורשי שמעון שאביהם נתחייב לו שבועה בב"ד על עסק תביעת ממון ואומר שלא נשבע והשיב כיון שאביהם לא היה חייב אלא שבוע׳ הם פטורים אף בלא שבועה אלא יחרימו במעמד היורשי׳ שכל מי שיודע בממון זה אם פרוע שיודה : אין להשביע היכא דליכא לעיוהם שיתברר הדבר אח"כ תוספו׳ פ׳ המפקיד והר"ן פ׳ שבועו׳ הדיינין : התוקע כפו לחבירו לא נפטר משבוע׳ הגהות פי"ו מה׳ אישות ומרדכי פרק שבועת הדיינים ופ"ק דמציעא : אין נשבעין היסת על תביע׳ טובת הנאה אפי׳ למ"ד שהיא ממון מרדכי בפ׳ הגז׳ : לח מי שאין לו לפרוע אם משביעין אותו על כפירתו מיהרי׳ נתיב כ"נח"ו :: דיני שבוע׳ תמצא בפ"י מה׳ שלוחין : לט וכתב הרא"ש בכלל ק"ב סי׳ ג׳ אם גוי משכן משכון לישראל ואומר שהוא בי׳ זהובי׳ והישראל מוציא

ואמר אני אשבע קודם שאמרו לו ב"ד השבע לא דעביד דמקרי ואמר נשבעתי לא הוחזק כפרן : כט כתב המרדכי בשם סמ"ג מי שרוצה להזהיר מכל ערמות אלו יאמר בפני ב"ד אני מחרים בו שלא יפרעני או שלא ישבע לי אלא בפניכם או בפני פלוני ופלוני וכן כתב רבי׳ בסימן ע"ט בשם הרמ"בם : כתוב בהגהות מיימון פי"א מה׳ שבועות שפסק הר"מ על אחד שתקע כפו לחבירו לפרעו מה שחייב לו ואח"כ אמר שפרעו צריך לישבע לו אבל אם נדר ליתן מתנה לחבירו ותקע לו כפו על זה ואמר שלא תקע לו כפו פטור בלא שבועה : ל מי שנשבע קודם לפרוע לזמן פלו׳ ואחר טוען טענת לפטו׳ עצמו במקלת הכתוב כיצד משביעין אותו שבית עיין בתשו׳ הרא"ש כלל ק"ב סי׳ ו׳ : לא כתב המרדכי פ"ק דמציעא על שטען לראובן שתקע לו שמעון אמונתו ויש לו שטר או עדים שראוהו תוקע על ב"ד לכוות לשמעון לקיים אמונתו אבל אם אין עדים ושמעון אומר לא תקעתיה אלא ע"ת כך נאמן אם יזהירוהו ב"ד על שבועתו שכן אמר ואינו מחוייב הו שבועה מהריתי כדאמרי׳ היה חייב לחבירו שבועה וחזר ואמר נשבעתי והעדים מעידים אותו שלא נשבע הוחזק כפרן לאותה שבועה טענת דעדים מעידים אותו הא אין עדים אינו נשבע דמתוך שיכול לומר לא תקעתי כפי כי אמר תקעתים וכו׳ כב נאמן בלא שבועה ובלבד שיהא מוזהר באזהרת ב"ד יצחק ברבי מנחם ועיין בתשובו׳ הרא"ש כלל עשירי (יד) (וכ"כ המרד׳ פ"ק דב"מ) : מג כתב הרי"ף בתשובה וכו׳ כך כתב בעל התרו׳ בשער י׳ בשם הרי"ף ותמה עליו וכת׳ דברי רב שרירא ודבי׳ ירוחם בנ"ג ח"ג כתב דברי רב שרירא לבד ולשון ונשבע על השאר אבל נראה לי וצריך לדחוק ולפרש כי הר"ק ומועיל לו שבועתו שנשבע קודם לכן על השאר : מד כי׳ שכפר בכל וכו׳ בסוף הגוזל קמא (דף קו) אמר רב נחמן לי בידך והלה אומר אין לך בידי ונשבע ואמר כך באו עדים פטור · וכתבו הרי"ף

בפנקסו ע"ן אע"פ שאינו זוכ׳ בבירור אם הוא כך יכול לישבע ע"פ פנקסו שהוא בט"ו : מ שנים או שלש׳ שיש להם תביעה אצל אחד ונשבע לאחד מהם פטור מן האחרים הכי אמרי׳ בסוף פ׳ מי שהיה נשוי : מא כתוב בהגהות מרדכי ר"פ מציעא דאיתא בהגד׳ אין מוסרין שבועה למי שרך אחר שבועה : מב כתוב עוד שם שאם נראה לדיינים שהטענ׳ מרומה אין להשביעו אך מחמירין על מי שחייב ואינו מוד׳ : מג כתוב עוד שם שהמוכיר שם שמים לבטלה פסול לשבועה שבנגדו נשבע ונוטל : מד כ"כ על ירושלמי דפ׳ שני דייני גזירות חד בר נש אזיל לדין עם חבריה קמיה גז רב שרי מטען ליה חטים ושעורים וכוסמין א"ל רב כל גוה דאת יכול למיטען עליה טעין וכו׳ מכאן אנו למדי׳ אדם שטוען שישבע לו הרבה שבועות כאמר לו טוען עליו בפעם אחד כל מה שיש לך לטעון עליו וישבע לך אחת על כולן וכל מה שתטעון אח"כ על מה שנתחייב לך קודם ירידתך לדין עמו זה לא ישקעי בהסך כלום וכן פסק רש"י בתשובה עכ"ל :

פח א אין מודה מקצת הטענה חייב וכו׳ משנה ריש פ׳ שבועות הדיינים (דף לח) הטענה שתי כסף והודאה שוה פרוטה ופירש"י שבועת הדיינין שהדיינין משביעין על ידי הודאה מקצת הטענה שהשבועה באה על ידה לא תהא פחות משתי כסף והטודאה שמחייבתו לישבע לא תהא פחו׳ מפרוט׳ ובגמ׳ (דף לט) פליגי ר׳ ישמעאל בפרוטה זו אם מתוך שתי כסף של טענה היא או לבד שהתא טענת הכפירה שתי מעות בשם לבד פרוטה של הודאה רב אמר כפירה טענה שתי כסף כלומר טענה דתנן במתני׳ לאו אתחלת טענה קאי אלא אכפירה שהוא כופר בטענת חבירו לבד הודאת הפרוטה דבעינן שתהא תחלת הטענה שתי כסף ופרוטה ופסקו הפוסקים כותיה משו׳ דתני רבי חייא כשיטתי׳ וכתב הר"ן דלאו לומר הלכה כמתניתין

פרוטה ולא תהא חכפירה פרוטת משוה פרוטה: דן תבעו בני
ודבר אחר וכפר בכלי והודה לו בדב' אחר חייב אפי' אינו שוה
שני מעין ובלב שיהי שוה פרוטי לדעת א"א הר"א ז"ל כפר בדב'
אחר והודה לו בכלי אינו חייב עד שיהא הדבר שכפ' בו שוה
ב' מעין: ן והא דתנן בפירה ב' מעין דוקא במודה מקצ' אבל
כופר בכל ועד אחר מבחישו אפי' לא כפר אלא בפרוטה חייב:
ז ובשבועת שומרין איכא פלוגתא ביני רבוותא איכא מאן
דמחייב אפי' אין בכפירה ב' מעין ואיכא מאן דלא מחייב עד
שיהא הכפירה ב' מעין ולזה הסכי' א"א הר"אש ז"ל ובשבועת
היסת כתב ה"ר ישעיה שקריך כפירת ב' מעין דכל דתקון רבנן
כעין דאוריתא תקון אבל רבי' האי גת' שמשביעין אותו אפי'
על ש"פ והכי משתברא: דן אין מודה מקצת חייב עד שיודה
ממין הטענה כיצד תבע כור חטין או כור תבואה והודה לו
בלתך שעורין פטור אבל אם תבעו בכור פירות (ט) והודה
לו בלתך שעורין חייב שהכל בכלל פירות: ט לפיכך אם
לא תבעו בדב' מסוי' אלא א"ל שוה מנה יש לי ביד מכל מה
שיודה לו חשיב שפיר ממין הטענה שכל דבר הוא בכלל שוה
אבל

סמ"ג: ובשבועת סיסת כתב ס"ר יעשיה שנראין כפירת שתי מעין גם
סר"ן וכתב פר' שבועת הדיינין דמשתבר' פלוגתא דרבוותא' ומתני' כפי
דמחייב כפי שיעור שבועה בפחות מפרוטה ומשתי כסף מלא נעד אחד' ומשום הכי
בי יקוס עד אחד בפחות מ"ש ל"ג ולפי זה נדין יש דקטנים עכ"ל ולפי זה מחכר בקוח' פחות
מפרוטה משום גרש כדמתרגמי' עפרי' גרש
עפרים מעין פין לך למיב בפחו' ממטע
זה ובתר הכי פדין ותפס מעם כלומר
מעין לך פין פחות מעם כלומר
בלי' פי' לך כפי פחות מעם: ב ושיעור
כפרוטה וכו' כך מתפאר בדברי סרי"ף
ברי' קרוסין וכן דעת סרמ"ב ס"ג מטוטן:
וכן לפ לא קנטן כפף וכו' כך כתב
סרמ"פ בפ' סמ': ד בד"א בפתענו
בירוחת וכו' לפל תנטן פני כלים וכו' פרק
שבועת סדיינין (דף מ) פמ"ר כ' ענן למר
שמואל טענו פתי מחטים ופודם לו בפ'
מפם מייב לכך יפתו כלים למפ פסן כלו'
לכך יפתו כלים לפתפיב עליפם בפל
פסן דלא פוס ליפ לפיכך כלים ומ"ם
מנטריך לפשטועי' מפ כלו' פנים לף כפף
פנים מ"ם ס"ל למיכך כי יפן ליפ לפ
דעפו כפפים לפמול ופלא תמיע מפ
כפפים פנים ודבר פשוב לף כל פני ודבר
פשוב וכתב סר"ן ופיכף למיב דבמתפ
למרינן מפ כפף דבר פשוב לף כלי דבר
פשוב פלמא אפי' בכלים דבר פשוב בעינן
ב"ל דלפו פשוב תיקן מעין קמפר פלא לפתוקי ד מפרוקי לו פנרי כלי' וסרמ"ן
כי' דפתפ לפתוקי כלי פשיטו פוס פרוטה דפ"ע דיפלו לפפ פסן פייפו דלא בעינן
ויפיפו פפוען פני מעין לפל לנייכן פיפיו פוס פתי פרוטו' וסכי פיקף ביפוקמני
דנרסינן פתם פמר שמואל טענו פני מחטין ופודם לו בפמ' פסם מייב ' ה"ר מכיפ
וכן פוזק פתי פרוטות פתפ טענם פרוטה ופודפם פרוטה ' וכניף עוד סרב ז"ל
רפים מדפמרי' בסוכה דתין ב"ד מקקין לפפות פפוס פרוטה ופם פתפ לו' דטענו
פתי מחטין ופודם לו בפחת מכן מייב פע"ם פתין פוין פלא פרוטה פ' כמ"ש ב"ד
מקקין לפחות פפוס פרוטה פלו רבי' פאיי נפון כתב טענו פני מחטין מייב פע"ם
פתיכן פוזק פרוטה וכן דעת סרמ"פ ס"ג מטוען נרפם פתפ טענו פני מחטין ופודם לו בפ'
פיכוס כיון דבמתר' פתרי' פתפ טענו פני מחטין ופודם לו בפ' מכן מייב ועוד
פים פקלא וטריפ פיכוס דלא פתפ בגמ' דילן ולפי דעתפ כי פתרי' דתין מקקין
לפחות פפוס פרוטה דוקא בפעין פפל בכלים מקקין פע"ם פפיו' פו' פרוטה לפי
יפלו כלים למפ פכן ודעת פגפוניס ופפכתפם תוסס פיפ וכן נמי פכפים סרם"פ
ולפיכך פני נרייכו' לפרש פם כפף פבר פשוב לף כלים דבר פשוב כפ' מן פפירושים
פפירשו לפשעלם לו כמו שפי' סר"י פלוי דפ"ק פם כפף כל פכן דבר פשוב כפף דפיינו ג'
כוף כפף לפשור בחוסס לף כלים כל פשוב פשוב כלי ופע"פ פפיטו פוס פת'
כפף דילפו כלי' למפ פכן עכ"ל ודעת בעל פקנו' פפיעי כדע' סרמ"פ ופכ' פ"פ
פפקנו' פלק על דפי' פמ"י ופפכי' לדברי פיכוס וכדברי סרמ"ן פבל ס"פ בפ' פמכור
כתב פדברי פגפונים עיקר: ה תבעו כלי' וכפר בפן ופם (דף פבל) ה"ר
פפם טענו כלי ופרוטה פוסס בכלי וכפר בפרוטה פטור פוסס בפרוטה וכפר בכלי
פייב ופרפ"י כפר בפרוטה פטור דפפירת פתי כפף בעינן כפר בכלי ופתי' כל דפו
כדפמרי' לכך יפתו כלים למפ פכן: ו והא דבעינן כפירת פתי מעין וכו' פם
(דף פבל) מיתרת פשמואל ויפיפ טענת פפוס דבל מקום פבעים מפייבין פוזקו
מעון עד ג' מפייבו שבוע' ופשמואל ופם פיו פני' פיו מפייבין פוזקו מעון לפרוע דפפ
פוס פרוטה מעונת פוס פיפיב מבועה: ז ובשבועת פשומרין וכו'
פם' פכן כתב סר"פ ופם ובשבועת פשומרין פיכא בפוזקת בינו לבעוזקת פיכא ג"ר דלא
מפייב אלא בכפיר' פתי כפף דכי כתיב כפף פו בלים בשבוע' פשומרין כתיב ופיכא
ג"ר דלא בעינן בכירת פתי כפף אלא בעומד בפקנה ופע"ג דכתיב כפף פו בלים
עירוב פרטין' כתוב פפן דפמרי' בפוף שמואל קמפ וכי פיכי דפדי' כי פוא פי פמלוס
ולא פפקדון ס"ל כפף פו בלים פמלוס פוא דכתיב וכפרפ בפף עדיפא פדא עדיפ'
שמואל אבל בעבד ובשדאת עד א' לא ניפשוני' נמי בשבועת פשומרים דכוי
רבותא טפי דפפ כפף פו בלי' נבי שומרי' כתיב ותו דפפ כפף פו בלי' עדיפא בכלל
ופרט לענין שבועת פשומרי' כדפי' לקמן בפרקין ופעמי לף נידוק נמי פפ בלים
ג' אף כפף ג' בשבועת פשומרי' ופפ שפמרנו עירוב פרטיות כתוב כאן שפמרנו כאן
לפל פמרי' עיקר פרטיות כתוב כאן פל פלא עירוב פרטיות שפמרנו כאן עירבון פרטיות
יפד לומר ס"פ גם לפי שי לפל נמי פרפפ פתרת דכי פוא פפ שכתוב בפר' שומרין קפי
נמי פפרפת דפפ כפף פלוס ולא שפמרנו עיקרו פתוס פפוקמנו דפפ בפקדון נמי
נוסר בכל פטור שבעל כפף פו בלים נמי לף עיקרין פשבועת שומרין ועוד לפיפ
פמלפמרי' בשלפי הטפענין נבי שוכרין ופריפין ופוא פיב ביניפס בפירת טענת
פתי כפף ופכפו דמו לשומרין ונ"פ תקנו פכפ שבוע' כעין דתוכיו' בכניר ג'
כפף דפי פ"ד בשומרין נופייפו לף בעינן פתי כפף לומר פטענינו בפני פתי
כפף סרמ"ן ג"ר וכן בעל פמאור וכן פסכימ פר"ן פבל סרמ"פ בפ ג"ב דפכיבו' ופ"ג
דטוען כתב פשבועת פשומרי' פיכם לניכם פתי כפף פלא פתי' בפקיד פלנו
פרוטה פו ס"פ וטוען שפצדק בשבוע וכל פחות פפרוטה פינו מעון ופין ג"ר בפקנין
גן ע"ל וכתב סרב סמגיך שדעת סרמ"פ כן כדבו"ן פינתם ופסרפ"כת פסכי' לדברי

(ט) וכ"ה בסוף סמגיות ס"פ פם כשעו כוב פתם ופתב פינו יודע לם תעין פו פעוניו פו פעוני' וס"ב:

(ג) וכ"כ הר"ן ופי' פירות הדינרים לך בפ"ו ה"ג דאם טוען דינר מסויים אע"ג דהודו לו שוה לא הוי הודאה ומ"מ בסתמא נתבארו אלו ז

אבל אם י תבעו שוה מנה מדבר מסויים והוד' לו בשוה חצי מנה (ג) לא חשי' ממין הטענה יא תבעו דינר כסף או דינר זהב כאלו תבעו שוה דינר כסף או שו' דינ' זהב ובכל מה שיוד' לו חשיב שפיר ממין הטענה בד"א כשתבעו דינר כסף או דינר זהב שהלוהו אבל תבעו דינר זהב או דינר כסף שהפקיד בידו דוקא קאמר דינר זהב ולא שוה דינר ובהלוא' נמי דוק' דקאמרי' שתבעו מטבע היוצא בהוצאה בהא אמרי' בסתמא שוה דינר קאמר לפי שאד' עשוי לשום כל דבר במטב' אבל תבעו ליטרא זהב או מטבע שנפסל ואינו יוצא בהוצא' לא חשיב כאלו תבעו שוה וכן תבע דינר זהב זהוב יש לי בידך לא חשיב שוה דינר אפי' שיוצא בהוצאה אלא דינר דוקא קאמר ואפי' אם הודה במטבע של חצי דינר לא חשיב ממין הטענה תבעו ק' דינרין ממטב' פלו' והשיב אין לך בידי אלא נ' ממטב' אחר ולרש"י כלן מטבע חד הוא וחשיב שפיר ממין הטענה ולר"ח לא חשי' ממין הטענה אא"כ יאמ' לו נתתי לך דינר זהב להחליפו לי במטבעות ותובע המטבעות והוא אומ' נתתים לך חוץ ממטבע אחת אבל בענין אחר לא מחייב אפי' תבעו י דינר זהב והודה לו במטבע של חצי דינ' זהוב וכן עיקר: יב ואין צ"ל תבעו ס דינר או ליטרא זהב והודה לו בכסף שוה חצי דינר זהב שהוא פטור: יג תבעו בב' דברים כגון חטים ושעורים והודה לו באחד מהן חייב ליתן לו מה שהודה לו ועל השא' נשבע יד אבל תבעו חטין והודה לו בשעורין ובכל הנך דפרישנא פטו' אף מדמי השעורי' וטעמ' משום דחשיב ליה כאילו הוד' לו התובע שאינו חייב לו שעורים משום הכי כתב בעל התרומות אפי' יש לו עדים על השעורים פטור דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי וכתב א"א הרא"ש ז"ל דוקא כשאמר לו הלויתך חטין באותו יום ובאותה שעה והלה אומר שעורים היו דאם איתא שהלוהו שניהם היה טוען שניהם כיון שבפע' אחת הלוהו אלא פ ודאי הוד' שלא הלוה לו שעורים דאי לא תימא הכי פשיטא שהוא חייב טו שאין אדם מוח' על שאר

שוה שתי כסף זהב קאמר והוי הודאה ממין הטענה משמע מתוך דבריו אם אמר בפי' שוה שתי כסף זהב הוי הודאה ממין הטענ' וחייב והא ליתא דהטוען לחבירו דינר זהב זהוב יש לי בידך אין יכול להשיבו שוה טענה שיתחייב עליה שבועה אם לא שטענו דינר זהב זהוב משבעות כפר"ח אפי' אם הודה לו במטבע שהוא חצי דינר זהב זהוב פטור דהוי כמו מגורה גדולה וקטנה ולא דמי למוכרה בת עשר ליטרין ובת ה' ליטרין דהתם יכול לגוררו אבל מטב' טבוע אינו יכול לגוררו ה"ה אם הודה לו בזהב שאין טבוע שתי כסף דלא הוי הודאה ממין הטענה: ומ"ש בתובע שוה והודה לו בדבר השוה דוקא שחייב והביא ראיה ממכור פירות יש לי בידך אין לך בידי אלא לתך קטני' חייב אין הנדון דומה לראי' דקטנית נקראי' פירות אבל שוה ודוקא הדי מילי' נינהו אבל נ"ל כדברינו מטעמא אחריתא דכשהתובע טוען שוה כסף כל מה שישיב הנתבע חייב דהוי הודאה ממין הטענה שאין לך דבר דאין שוה כסף אבל כשהתובע טוען דוקא כל מה שישיב הנתבע לא הוי ממין הטענה אם לא מטור בת י' ליטרין ובת ה' ליט' מפני שיכול לגוררה ולהעמידה על חמשה ליטרין ולא השתנה צורתה עכ"ל ומייתי בגמ' תו סייעת' לרב מדתנן דינר זהב יש לי בידך אין לך בידי אלא דינר כסף וטריסית ופונדיון ופרוט' חייב שהכל מין מטבע אחד אא"כ שוה מ"מ חייב אלא א"א דוקא אמאי חייב ורבי אלעזר אליבא דשמוא' אוקי מתני' בשטוענו דינ' מטבעו' ופי' רש"י דינר טבוע במטבע צורה ולא טענו משקל וזה הודה לו מטבע ואע"פ שזה כסף וזה נחש' ממין הטענ' הוא דכלהו מטב' נינהו והתו' הקשו על פרש"י ופירשו כפר"ח דה"ט בטוענו בדינר מטבעו' שהיה נותן לו דינר להחליף וליתן תחתיו מטבעות שוה אותו מטבעו' והלה טוען שהחזרתי הכל חוץ מדינ' כסף או טריסית או פונדיון או פרוט' וכתב הרא"ש ופר"ח עיקר כדעת' בתו' עכ"ל ונ"ל דה"ט דהאי שינויא דטוענו דינר מטבעות אליבא דשמואל איתמ' ואנן קי"ל כרב מ"מ ע"כ לא פליגי רב ושמואל אלא בפי' דמתני' אבל בענין הדין שוה דטוענו דינר מטבעו' חייב לרש"י כדאית ליה ולר"ח כדאית ליה ודעת הרמב"ם פ"ג מטוען כפר"ח וכן הה"מ שכן הסכימו הרמב"ן והרשב"א : ומתוך דברים אלו שכתבתי יתבארו דברי רבי' : ומ"ש בספרי רבי' * אבל אם תבעו שוה מנה מדבר מסויי' נ"ל שתיבת שוה היא טעות סופר וצריך למוחקה : ומ"ש והוד' לו בשוה מנה חסר בו תיבת חצי וצריך להגיה והודה לו בשוה חצי מנה : א כתב בעל התרומות בשער ז' בשם הרמב"ד דאם תובע לחבירו ק' דינרין ממטב' פלו' והנתבע הודה לו ממטבע אחר הרי הוא מודה מקצת אם לא והשיב אם מכר לו או נתן לו סחור' והעמיד עליו במעות כך וכך דינרין וראובן טוען כי במנה מלבושים שהעמדתי עליך והנתבע טוען לא כי אלא במנה אילפים מטבע זה א מודה מקצת והיינו דאמרי' בטוענו בדינר מטבעו' וכדאמרי' בשבוע' הדיינין דינר זהב יש לי בידך אין לך בידי אלא דינר כסף וכו' והוקמה ר' אלעזר בטוענו בדינר מטבעות וכו' אבל אם טענו בהלואה ואמר לו מנה הלויתיך וזה אומר לא הלויתני כי אם ממטב' פלו' הלוא אין זה מודה מקצת וזה אינה צריכה לפנים שהוא כחטי' ושעורים ע"כ : ב כתב עוד בע"הת בשער ז' בשם הרמב"ד יצחק היכא שתבעו בחו' עצמו והודה לו בזהב אבין אי הוי כטוענו חטים ושעורים והודה לו בא' מהם דהוי מודה מקצת או לא והשיב דלא דמי דטענתא דחד מקצת נפו' דאין אדם מע"ז שבין הוא והא לא משכחי' לה אלא היכא דתבע ליה חטים ושעורי' ואודי ליה בחד מינייהו דה"ל בשבע' שהודאה מודה מקצת אבל היכא דאודי ליה מקני דליתבעי' בההוא מידי היכא למי' דהודאתו נפו' דאינו מע"ז שבין הוא והא שבקי' לא תבע ליה בההיא מידי עכ"ל והיכ' דתבעו בחוב אבין והודה לו בזהב עצמו עיין לקמן בסי' זה : יג תבעו בשני דברי' וכו' בפ' שבועת הדיינים (דף מ) א"ל נחמן אמר שמואל טענו חטים ושעורים והודה לו בא' מהם חייב וכתבו הרי"ף והרא"ש וכן הלכתא דהא רב פפא דהוא בתרא פסק הכי ועוד דבריה מליע' משמע' דהלכה כשמואל : יד אבל תבעו חטים וכו' בפ' המניח (דלה) אמר רבה בר נתן טענו חטים והודה לו בשעורי' פטור לימא מסייע ליה טענו חטים והודה לו בשעורי' פטור אי מהתם ה"א מאי פטור מדמי חטים אבל חייב בדמי שעורים קא משמע לן דפטו' לגמרי ואקשינן עליה ופריך וקמא לה הא דרבה בר נתן הילכך הלכתא כותיה וכתבוהו הרי"ף והרא"ש בפ' שבועת הדיינים : וטעמא דחשיב ליה וכו' בסוף המניח כתב הרא"ש פרש"י פטור אף מדמי שעורי' דהא אמר לו תובע לאו שעורי' יהבי' לך ואחולי אחול לגבי' וכן פירשו התו' כיון דטענו החטים ולא טענו השעורי' מחל לו השעורים והקשה על הגדה זו דמלתא דשכיח' הוא שיש לאדם כמה תביעי' על חבירו ואינו רוצה לתבעם בפעם אחת ותובע א' מהם ומ"מ לא מחל שאר תביעות ועוד דלא דמי' הך דרבה בר נתן למתני' והיכי' מקשה ליה ממתניתין דהא טעמא דמתני' לאו משום מחילה הוא הלכך נ"ל לפר' דרבה בר נתן איירי בענין מתני' כגון שטענו חטי' הלויתי' באותו יום ובאות' שעה והלה אומ' שעורים היו דאם איתא שהלוהו שניהם היה טוען על שניהם כיון דבבת א' הן אלא ודאי הודה שלא הלוה לו שעורים והרמ"ה פי' והא דפטו' מדמי שעורי' לאו משו' דהודה ולאו משום דמחיל אלא משום שהודאתו שהודה בשעורים לאו הודא' היא דנתחייב עליה דכי אמרי' הודאת בעל דין כק' עדים דמי היכא דאמר ליה בפסדי אתם עידי ואפי' בפני שנים כדאיתא בפר' זה בורר א"נ בפני ב"ד ואפי' לא אמר ליה אתם עידי והוא שתבעוהו והודה כדאיתא בתו' הלכ' אי הדר טעין ואמר תן לי לכל הפחו' שעורים שהודית לי וקאמר משטה הייתי בך פטור * אבל אם לא טען משטה הייתי בך חייב ולא נהירא לי דאם כן מאי פריך לרבה בר נתן ממתניתין דהך טעמא דמשטה הייתי בך לא שייך במתניתין עכ"ל ואח"כ מ"ש רבי' בשם בעל התרומו' אפשר דאיתיה לדברי הרא"ש דקדושינן מטעם שהודה לו אתו והודא' בעל דין כק' עדים דמי ודברי בע"הת הם בשער ז' והביא ראיה לדבר מדמקשה בפ' המניח על משנת היו שנים א' גדול וכו' מאי חטים ושעורי' וכו' והתם בדאיכא סהדי דהוו מינייהו אזיק ע ניידי דאי בדליכא סהדי כלל כיון דקי"ל פלגי נזקא קנסא ה"ל מודה בקנס ופטור : כתב ל"י אפי' אם אחד שהודה לו בשעורים אמר ושעורים נמי אית לך לא מחייב מתנ' הודה קמייתא ולא מצי למימר משטה הייתי בך : וכתב עוד והא דפטור היינו כשהתובע טוען בבריא חטים אבל אי טעין שמא כגון דאית ליה גבי כור תבואה ולא ידע אי חטים או ניכא אחריכא שע"ג דשתקא לא תבע מיניה אלא חטים הודאה ממין הטענה היא ומיחייב ליה בדמי שעורים עכ"ל : כתב בע"הת בשער ז' והרמב"ד כתב שלא אמרו פטור מהכיסם אלא בשאמר הנתבע אחר שהודה בשעורין אין לך אצלי לא חטים ולא שעורים ומשחק הייתי בך אבל אם עומד בשעורים חייב בשעורים אלא הן דבריו * ומסתברא שהוא כמודה שאין לו עליו שעורים עכ"ל ומבואר הדבר שדברי הראב"ד אלא הם כדברי הרמ"ה שכתב הרא"ש והכך דוחה שלא נראו דבריהם : וכתב בנ' כ"נה"ג ופרש"י שפטור אף מדמי שעורי' וכו' פי' לא צריכא למי' אם אמר כתב' מילי דכדי אמרי לך אלא אפי' המזיק בטענתו ואמר אמת הוא ששעורים יש לך בידי פטור ודוקא שתובע אומ' תן לי שעורים לכל הפחות שהודית בהן אבל אם אמר תן לי שעורים שכך היה בדעתי לתבוע אותך עליהן אח"כ ואתה קדמת להודו' חייב בשעורים כך נר' לפרש"י וכתב עוד דלהרא"ש ה"ה אם התובע מחזיק בטענתו ואו' לא כי אלא חטים הפקדתי בידך או הלויתיך פטור אפי' שלא טענו מעם ידועה כי הוא מודה שאין בידו אלא חטים ולפי זה כמו כן דוקא שהתובע או' מילי דכדי אמרתי לך שהודיתי שעורי' אבל אם מחזיק בטענתו ואו' אמת הוא ששעורים יש לך בידי חייב בשעורי' ואם טוען י' מדות יש לי בידך ואיני יודע אם משעורים אם מחטים והלה או' שעורי' היו חייב לשלם שעורים אבל אם טוען התובע ודאי חטים היו והלוה או' איני יודע אם חטים אם שעורים פטור פי' ואפי' יש לו עדים שיש לו בידו או חטי' או שעורים ואין יודעין איזה מהן חטים פטור מטעם שמ"עה ומשעורי' כמו כן שהרי הודה תובע שאין לו בידו אלא מחטים כדפי' הרא"ש ולפי' הרמ"ה אפי' שלא טענו בשע' ידועה ואפי' שאין מחזיק התובע בטענת אלא שאמר בדעתי היה לתבוע ממך אח"כ שעורי' פטור ופי' הרא"ש עקר וכ"כ שאר מפרשי' : יו ואם תפס השעורין וכו' בסוף המניח פריך לרבה בר נתן דא' טענו חטים והודה לו בשעורים פטור אף מדמי שעורים מדתנן היו ב' שוורים רודפים אחר שור א' והזיקו והיו הרודפין א' גדול וא' קטן ניזק או' גדול הזיק ומזיק או' לא כי אלא קטן הזיק המע"ה הא לא מייתי ראי' שקיל כדאמר מזיק ואמאי דמתני' כדקתני' מזיק בריא וניזק שמא כלו' הלכך מהדריכו תבע וכי לא מייתי ראי' שקיל מן הקטן וסדר מוקי' ליה מדתנן היו הניזקין שני' א' גדול וא' קטן והמזיקים שני' א' גדול ואחד קטן הניזק אומ' גדול הזיק את הגדו' וקטן את הקטן והמזיק או' לא כי אלא קטן את הגדו' וגדול את הקטן המ"ה הא לא מייתי ראי' שקיל כדא' מזיק כדקתני' בגדיה' ה"ג משתל' לקטן מן הגדול ולגדול מן הקטן ומשני דתפס וכת' הרא"ש דלא בעי לאוקומי מתני' דניזק א' כדתפס דהת' מפקי' מני' דכיון שאין לו תביעה אלא על א' מהן לא מהני' ליה תפיסה ומשמי טעמא בטענו חטים והודה לו בשעורי' אפי' אי תפס שעורי' מפקי' מני' והרי"ף כתב אי תפס שעורי' לא מפקי' מיניה

ויש

שאר תביעותיו ואם לא תבע אלא אחד: טז ואם תפש השעורי' כ' הרמ"בם דלא מפקינן מיניה וא"א הרא"ש ז"ל בת' דמפקינן מיניה ויש מחלקים שאם תפש קודם התביעה מהני תפיש אפי' אם יש ערים שתפש שהטעם שפטור מהשעורים משו' שהודה לו שאין ביריו שעורים וכיון שתפש לא חשיב בהודאה שיכול לומר מה שלא תבעתי שעורים מפני שהייתי מוחזק בהם אבל תפש אחר שהודה לו לא מהני דכיון שכבר הודה שאין לו בידו שעורים לא מהניא תפישה אחר כך: יז תבעו כור חטין יש לי בידך וקודם שישלום דברין לומר וגם כור של שעורים מיהר הנתבע ואמ' לא אלא כור של שעורי' ואמ' התובע גם שעורים היה רצוני לשאול ממך אם כמערים שמיהר להשיב קודם שינמו' זה טענתו חייב דחשבי' ליה כאלו תבעו כבר שניה' ואם עשה כן לפי חומו פטור משבועה ומתשלומין אפי' אם מיד תוך כדי דיבור אחר הודאתו אמר גם אני היה רצוני לבקש ממך השעורים: יח אבל אם אחר שהודה לו בשעורים אמר התובע ודאי כדברך כן הוא שיש לי בידך שעורים אבל איני שואלים עתה רק החטין שאיני רוצה לשאול עתה כל תביעתי כתבו הגאונים שחייב לשלם לו דמי השעורי': קרם הנתבע ואמר שעורי' יש לך בידי ואח"כ תבע התובע חטין וכפר הואיל והודה לו בשעורי' קודם שיתבע החטין אין כאן הודאה ממין הטענ' ומשלם השעורים ונשבע היסת על החטין וכן אם תבעו החטין והודה בהן ואח"כ תבעו השעורים וכפר כיון שהודה בתביעת החטין קודם שתבעו השעורים אינה ממין הטענה ומשלם החטין ונשבע היסת על השעורי' וי"א דכהך נמי רואין אם הנתבע מיהר להודו' בחטין קור' שיספיק לתובעו בשעורי' חייב ואם כמתכוין להודו' פטור: יט תבעו חטין והשיב שאינו יודע אם חטין חייב לן או שעורים כת' בעל העיטור דאפי' בכי האי גוונא פטור מתשלומין ומשבוע' דאורייתא אם לא בבא לצאת ידי שטים והרמ"ב כתב שנשבע היסת שאינו יודע ומשלם לו שעורים: כ אמר לו' כרי שכן יש לי בידך והודה לו בשכן וכפר לו בקנקנים פטור שאין בהודא ממין הטענ' אבל אם א"ל ' כדים מלאי שמן או ' כדים שכן יש לי בידך יש בכשטעו' לשון זה שכן וקנקנים ואם הודה לו באחר מהן חשיב שפיר ממין הטענה: כא כתב הרמ"בם

מקנה מכל כל מסודם מקנ' מע"ם מקנטו מה"כ פטור וכן דקדק מכאן הר"י כלו' עכ"ל וכ"כ רבי' יהוסף בכ"ג ח"ב וגם מדברי הר"מ מהחבקי בסמוך משמ' כן וכ"כ בעל התרומו' בשער ז' וכתבתיו לעיל בס"ד ומיהו לעיל מינה מלא מצינו מפורש דמודיעיתו מכל לטובה כשבע סיפ': וכן אם תבעו חטים וסודם כשן וכן' זה קרוב לדין שכתב בשמור ושרש"ם בם ע"ג מטוען וכתב כתב כתב כול מטי' יש לי בידך אמר לו כן וכול שעורים אין לך בידי שעורי' הרי זה פטור ואין זה מודה במקצת עד שיאמר לו בכת אחת כול חטים וכול שעורי' יש לי בידך ויאמר לו שבועו אין לך בידי אלא כול שעורים וכן כל כיולא בזה וכתב בע"ת בשם בעל' שביעי' שכן כתב ן' מינאש בפירושו ומסכים שכתב רימוק על זה. וכתב ס"ס כתב הרמ"ם שאם טול' מטים כמערים קודם שהשומע יטלו' דבריו מייב ולפ"ז מל' רבי' שלאם שכוונתו שיש בשומע עומש מכם שתי תביעות עכ"ל. ומ"ש בדברי רבי' בדין זה ובקודם לו עיין סטענה לדרך להניס ולכתוב מקו' במקום עיין יודע וכו' כת' הטיעו' אפי' בכסף ב' סטוען ושביע שלימו יודע וכו' כתב ס"ם ומוטען. וכתב ס"ס שמניך פ"ם מס' שאם עדע' הר"י ן' מינאש והרמ"בם שבאמרו מכח לי בידך ושלם לומר לימי יודע שפטור לא לאמרו שלם כשלימו עודם לו בודאי משום דבר ולפיכך כשבע שלימו יודע ונפטר אבל אם טענו מטים ואמר לימי יודע אם טם מטים לו שעורים כיון שעודם שהוא מייב לו ושלימו יודע עם שום לין לומרים בכך ישבע שלימו יודע ונפטר אבל שלם כשבע סלם ונוטל אבל הרמ"ך סוכר שטענו מטים ואמר לימי יודע אם טם מטים לו שעורים כשבע שלימו יודע ונפטר שלין זה ממוני' שבועם נעורם שלימו עודם מקלח טענם ונבע ללמוד ידי שמים מייב בשעורים וכ"כ בעל העיטור עכ"ל ויש לתמוה על מ"ש דלהרמ"בם כשבע סלם ונוטל אבל בפרק המפלת אילימא דקאמר ליזיק בדי ומזיק שעה מכחי לימא קסבי קיימא דהכא בר כהן וכו' ואולי בשבע ללמד ידי שמים כתב דבריו עכ"ל: כ אמר לו שעורם כדי שמן וכו' משכח בסוף כתובות (דף קח) סטוען לח מביאו בכדי שמן וסודם לן בקנקנים לדמון לומר כוולי וסודם מקלח טענם שבע ומכמים לומרים לין זו סודם ממין הטענה לומר ר"ג דוקא לגי לח בדברי לדמון וכגמרא לעיל דבע"ש סיכח דאמר ליה מלא שעורם כדי שמן יש לי בגוכך שמן קל טעין ליה קנקנים לא קל טעין ליה שעורם כדי שמן מלאים יש לי מלוך שמן וקנקנים קל טעין ליה כי מלינו סיכח דא"ל עשר כדי שמן יש לי מלוך לדמון סבר יש בלשון קנקנים וחכמים סברי אין בלשון קנקנים ע"כ בגמ' ופרש"י בגוכך בור שלמלי בית סבר קנקני לא טעין ליה ובי סודם לן בקנקנים לחו סודם סיח כדים מלאים כדיש ובמן משמע עשר כדי שמן ולא אמר מלאי יש בלשון סזה לשון קנקנים כיון דלא אמר מלא שעורם אין זה טוענו מדם מלא שעורם כדים מלאים וא"ל טענו מטים ושעורים וסרי"ף גורס סיכח דאמר ליה מלא שעורם כדי שמן יש לי בידך שמן טעין ליה קנקנים לא טעין ליה שעורם כדים מלאים יש לי בידך שמן וקנקנים קל טעין ליה כי מלינו סיכח דאמר ליה שעורם כדי שמן יש לי מלוך שמן וקנקנים קל טעין ליה כי מלינו סיכח דאמר ליה שעורם כדי שמן יש לי מלוך שמן וסרי"ף והרמ"ם גרסי סיכח דאמר ליה שעורם כדי שמן יש לי מלוך שמן קל טעין ליה קנקנים לא קל טעין ליה שעורם כדי שמן מלאים יש לי בידך שמן וקנקנים קל טעין ליה כי מלינו סיכח דאמר ליה שעורם כדי שמן יש לי מלוך שמן וסרי"ף והרמ"ם כדמדמן מסוס דאמרי' בגמ' כל מקום שאי"ב סלכה כדברי מדמון סלכה כמותו והרמ"בם פרק ג' מטוען כלם בסורם בסרי"ף ודבינו גרום בסר"ם סהחילוק הוא בין לומר כדי שמן לאומ' מביאו שמן לו כדים שמן שבאמתו כדי שמן כיון שמוא סמוך שמן קטעון ליה קנקני' לא קטעון ליה שכל גזירת כל' הוא שמן וכדי הוא כמדם מכל כאלו' כדים שמן שכדים הוא מוכרת משמע טטוענו קנקנים ונם שמוא ומ"ם דבינו שמן קטעון ליה קנקני' לא קל טעין ליה שלם סודם לו בשמן וא"ל בחוכח ס"כ משבע לי על קנקני' ס"כ ומשמעי' דבל שלא טעין ליה שמן קנקנים ואין כאן מודם מקלח ולא יפבע עליהם שלא שבועת סיכח ומ"ש ק"ל למה מיכח דבינו נכתוב והודם לו בשמן וק"ל בכתוב והודם לו בקנקנים וכדפרפי' סטוען

ר"מ (ג) וי"ם מדין מעטו מנם מדמי חטים ושות מודם ליה ל' מדמי שעורי' פטור מיגיב לו פעור:

הרמ"בם תבעו במנה של מלוה והודה לו בנ' אבל אמר שאינה מלוה אלא פקדון בזה הורו רבותי' שהוא מוד' מקצת הטענה שהרי זה תבעו בק' והוד' לו בנ' מה לי מלו' מה לי פקדון והרא"ב' השיג עליו וכ' דמלו' ופקדון שני ענינים הם ואפילו תבעו מלוה ופקדון והוד' לו בא' מהן לא חשי' מוד' מקצת: **כב** וכתב עוד שאם תבעו בחו' של אביו והוד' לו בחו' של עצמו דה"ל כמו טענו חטין והוד' לו בשעורין וא"א הרא"ש ז"ל הסכי' לדע' הרמ"ב' (ו) גם אינו נ' מה שרים' (ס) תבעו בחוב של אביו והוד' לו בחו' של עצמו לטענו חיטין והוד' לו בשעורי' אלא נשב' היסת על חוב אביו ופורע לו חובו **כג** שני בעלי דינין שכל א' תובע לחבירו ואין תביעתו של זה כתביעתו של זה אלא א' או' מנה הלויתיך וזה מודה לו בדינר והשני טוען כור של חטין יש לי בידך וזה הודה לו במקצת וכפ' לו בשאר כי אמרי' כיון דלטענתיה דכל חד וחד לא פשליה גבי חבריה מאי דתבע ליה מאי דאודי ליה לאו הודא' היא או דילמ' כיון דבמאי דתבעיה ליה אודי ליה במקצת ולא טעין בבי דינא תפיסנא ליה במאי דתבענא אלא אמר הריני מזומן לפורעו מודה מקצת הוא והשיב הרא"ב' שאם הודאתו של שני שוה כמו שהודה הראשון פטו' משבוע' חמור' דהילך הוא אבל אם הודאתו יותר מהודא' הראשון אז גם הוא חייב בשבועה חמור' כיון שלא אמר לו בשע' שהודה להד"ם שהרי יש לך משלי כנגדו ובשבילו אני רוצה לתופשו אלא הודה לו בדרך הודא' גמורה מוד' מקצת הוא וחיי' שבועה דאורייתא: **כד** מי שתבעוהו ק' והוד' בנ' וכשב' לישבע שבועת התור' טוען לפני ב"ד איני רוצ' לישב' אלא אשלם כל המנה וישבע לי היסת שיש לו בידי מנה וזה אומ' לא אשבע עד שיפרעני התל' ולטענתי יש ליזקק תחלה י"א שהדין עם הנתבע ואין בזה משום נזקקין לתובע תחל' דהתם מיירי שהנתב' תבע לתובע תביעה אחרת אבל הכא חד תביעה וחד דינא הוא דקאמר נתבע שלא כדינא תוב' ממני תנ' ובעל התרומות כתב שהדין עם התובע שזה צריך לישבע שבוע' התור' או ישל': **כה** אך אם ירצה יחרים סתם על מי שטוען עליו דבר שאינו כן ומשלם ואח' שישלם יוכל להשביעו היסת שיטען עליו שנט' ממנו ממון שלא כדין אבל קוד' שימסרו לידו אינו יכו' להשביעו כלל: **כו** אין מוד' מקצת חייב עד שטוענו דבר שבמדה ובמשקל ובמנין ועד שיודה או יכפור בדבר שבמדה ובמשקל ובמנין כיצד אמר ליה עשר דינרי' או כור תבואה או שני ליטראות משי יש לי בידך והלה משיבו אין לך בידי אלא דינר או לתך או ליטרא אבל אמר ליה כיס מלא מעות יש לי בידך וזה משיבו אין לך בידי אלא נ' דינרין **כז** או שתבעו ק' דינרים וזה או' אין לך בידי אלא צרור מעו' שמסרת לי ואיני יודע כמה הם כי לא מניתם ומה שהנחת אתה נוטל פטור משבועה דאורייתא: **כח** אמר לו בית מלא פירות יש לי בידך וזה אומר אין לך בידי אלא עשרה כורין או שטענו י' כורין וזה משיבו איני יודע כמה הם כי לא מדדתים ומה שהנחת אתה טול פטור אפילו תבעו בית זה מלא פירות אבל תבעו בית זה שהיו בו פירות עד הזיז מסרתי לך והל' משיבו לא היו אלא עד החלון חיי' וכגון שהרקיבו בפשיעתו שחייב לשלם דא"לכ הוה ליה הילך ופטור: **כט** תבעו מנורה גדולה והודה לו בקטנה פטור אבל תבעו מנורה בת עשרה ליטרין והודה לו בשל ה' ליטרים חייב ואם תבעו

מנורה

שכתב מסתמעי לא הטה להאריך יותר ממה שהוא בבריתא עם טעם שכתבו בגמר׳ הואיל ויכול לגוררם ולהעמידם על ה׳ ליטרין: **ל** אין הודאה בשטר המוכה וכולו בריש מציעא שגלו כן הרי״ף והרא״ש מדאמרי׳ התם דמודה במה שכתו׳ בשטר לא חייב הודאה משום דאין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעו׳ כלו׳ דשטר הוי שיעבוד קרקעות וכשם שאין נשבעין על כפירת קרקעות כך הודאתן אינה מביאה לידי שבועה דקרקעו׳ אימעוט משבוע׳ כדאית׳ פ׳ שבועת הדיינין וכן פסק הרמ״ה בפ״ד מה׳ טוען: **לב** וכתב בעל התרומו׳ למדנו מכאן וכו׳ בשע׳ שביעי: **לג** הוציא עליו שטר חוב וכו׳ נ״ז הם בריתא (דף ד) שטר שכתוב בו סלעים לוה מכלו׳ סלעי׳ ולא פי׳ כמה וכן שטר שכתו׳ בו דינרין התם מלוה אומר חמש׳ ולוה אומ׳ שלש רשב״א הואיל והודה מקצת הטענה ישבע רבי עקיבא אומ׳ אינו אלא כמשיב אבדה ופטור ופירש רש״י אינו אלא כמשיב אבדה עדות ליה למימר שתים והשטר מסייעו דכיון דלא פירש ניכרים הדברים ששנים היו לכך לא הוצרך לפרש דמיעוט סלעים ב׳ וכיון דאמר ג׳ משיב אבדה הוא וחכמי׳ פטרו את משיב אבדה מן השבועה דתקן בהשמיקין התולה מציאה לא ישבע עליה וכתבו הרי״ף והרא״ש והלכ׳ כר״ע דק״ל הלכה כר״ע מחבירו וכי פליג רשב״א עליה דר״ע היכא דאמר לוה ג׳ אבל היכא דאמ׳ לוה שתים אפי׳ רשב״א מודה דפטו׳ משום דהוי שעבוד קרקעות ואין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות וכן פסק הרמ״ה בפ״ד מה׳ טוען וכתב ה׳ המגיד ומכל מקום נשבע הוא היסת בין באומר ב׳ בין באומר ג׳ וכן כתבו ז״ל ואע״פ שמשיב אביד׳ הוא אינו כתולה מציאה לגמרי אלא לישבע היסת ואע״פ שרבי׳ דימה זה למשי׳ אבידה כבר נתבאר בדבריו שבכל מקום שנזכר כאן פטור הוא משבועת התורה בדוקא עכ״ל ועיין בב״י שם: **לד** לפיכך אמ׳ ליה מנה לך או לאביך בידי ופרעתי׳ מחצה והשיב זה לא הייתי זכור וכו׳ כ״כ בעל התרומו׳ בשער ז׳ בשם הרמב״ן ונתן טעם משום דאין מודה מקצת חייב אלא בשקדמה תביעה להודאה: **לה** וכשם שהודאה בשטר אינה הודאה כך הודאה מלוה בקנין וכו׳ עד ובשאר העדאת עד אחד שכל כתוב בספר התרומות שער ז׳ בשתם אלא שמן נ״ל למלו׳ בשט׳ ופולין ואילך כתו׳ בשם הרי״ן מיגאש: **אבל** התוספות כתבו דאפי׳ במלו׳ על פה ליכא שבוע׳ דאוריתא וכו׳ בריש מציעא גבי הא דאמרי׳ אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות כתבו וא״ת למ״ד בנט ספוט דשעבוד דאורית׳ מודה מקצת אמאי נשבע הא כופר שעבוד קרקעות וי״ל שמחל לו השעבוד או שאין לו כלל קרקעות אפילו משעבדי אבל לרבי יוחנן דאמר בשבועת הפקדון כופר בממון שיש עליו עדי׳ חייב קרבן שיש עליו שטר פטור משום דכופר שעבו׳ קרקעו׳ דבעדי׳ לא הוי כופ׳ שעבוד קרקעות אע״ג דסבר רבי יוחנן שעבודא דאוריתא היינו טעמ׳ דכיון שהספיקו חכמי׳ השעבוד במלו׳ על פה משום פסידא דלקוחו׳ הוי כאלו מחל לו השעבוד ומיירי דאית ליה משעבדי ולית ליה בני חרי קרקעות דאי אית ליה בני חרי אפי׳ יש עליו עדים פטור ואי לית ליה אפילו משעבדי אפי׳ יש עליו שטר חייב עכ״ל ובפ׳ שבוע׳ הפקדון אמימרא דר׳ יוחנן כתבו ואין מביאין קרבן על כפיר׳ שעבו׳ קרקעו׳ תימא דר׳ יוחנן גופי׳ אית ליה בפ׳ בתר׳ שעבודא דאורית׳ וא״כ אפי׳ בעל פה היכי משכח׳ לה לשבוע׳ העדו׳ ולשבוע׳ הפקדון וא״כ קשה מהמולה דאמר ר׳ יוחנן שטר שיש בו אחריות נכסי׳ אינו משמט וא״כ אפי׳ בע״פ לא משכח׳ לה לדידהו וכן בפ״ק דמציעא גבי מוד׳ מקצת ובפ׳ הכות׳ ואית׳ נמי התם גבי עד א׳ דאין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעו׳ ולמ״ד שעבודא דאורית׳ לא משכח׳ שבועה וי״ל דכולהו משכחת כשמחל השעבוד עכ״ל והרא״ש פ׳ שבוע׳ הפקדון כ׳ שהקשו בתו׳ למ״ד שיעבודא דאוריתא מוד׳ מקצ׳ דחייב רחמנא שבועה וכן ע״א עד מ׳ היכי משכחת לה הא ה״ל כפיר׳ שעבוד קרקעו׳ ותירצו כגון שמחל לו השעבוד או כגון שאין לו קרק׳ והרמב״ן ז״ל כ׳ דהא בדוכתא דכל מודה מקצת שאין בו עדי׳ כאן חייב דאפי׳ תבעו מנה לי בידך בשטר ואבד ממני השטר והלה או׳ אין לך בידי אלא חמשים בשטר חייב הוא שבוע׳ דאוריתא כיון דאמר דאין השטר כאן ואין יכול לגבות בו מן המשועבדים לאו שעבוד קרקעו׳ מיקרי ואין דבריו נ״ל דכיון דשעבוד׳ דאוריתא אפי׳ מלוה על פה נמי נשתעבדו נכסיו והא דלא גבי מיתמי ומלקוחות משום דאין ההלואה ידועה כיון שאין עדי׳ בדבר ואפי׳ הלוה מודה דקייהי׳ לקטנים ואם היה הלוקח מודה בהלואה היה גובה ממנו הלכך אין שעבוד קרקעו׳ תלוי לא בעדי׳ ולא בשטר למאן דאית ליה שעבודא דאוריתא אלא כל הלוה נשתעבדו נכסי הלוה עכ״ל ולמדנו מדברי התוספו׳ דפ״ק דמציעא שכתבתי בסמוך דאי לית ליה קרקע כלל אפילו משעבדי אע״ג דאית עליה שטר לא הוי כפירת שעבוד קרקעו׳ ומ״מ לא נפק׳ לן לענין דינא מידי שאם הודה בב׳ שבע״פ וכפר בב׳ שבשטר שאלה חמשי׳ שהודה ושל השטר שכפ׳ ישבע בעל השטר ויטול ואם הודה בחמשים דשטר וכפר בב׳ שבע״פ נ״כ אינו נשבע דחמשים דשטר דמודה בהן ה״ל כאומר הילך כדא׳ פ״ק דמציעא אא״כ אין לזה שום נכסי׳ לא קרקעו׳ ולא מטלטל שאז אפש׳ דלאו הילך הוא ודע שהרמב״ם כתב פ״ד מטוען אין מודה מקצת חייב עד שיודה בדב׳ שאפש׳ לו לכפור בו כיצד מי שטען חבירו ואמר מאה דינרים יש לי אצלך בחמשי׳ שבשטר זה והמשים בלא שטר אין לך בידי אלא ב׳ שבשטר אין זה מודה במקצת שהשטר לא קונה׳ בו כפירתו והרי כל נכסיו משועבדי׳ בו ואפילו כפר בו היה חייב לשלם לפיכך נשבע היסת על השאר וכתב ה׳ המגיד ונראה פירוש דברי רבינו דדוקא כשהם בשטר שא״א לומר פרעתי אבל אם היו החמשים בעדים או בכתב ידו שהוא נאמן לומר פרעתי אם הודה בהם הודאתו הודאה לחייבו שבועת התורה וזה נראה ממה שהזכיר שטר בדוק׳ וממה שאמר שהשטר לא תועיל בו כפירתו והרי כל נכסיו משועבדין והרמב״ן ז״ל הוסיף בו׳ שאפי׳ הב׳ הם בכתב ידו בנאמנות הוי כיון שאינו גוב׳ בו מנכסי׳ משועבדי׳ ולא מיעטו אלא שטר בדוקא דה״ל שעבוד קרקעו׳ שגובה בו מן הלקוחות ורבינו האי כתב בשערי שבועת ספק מזה ואמר שאפילו אין החמשים אלא בעדים אם הודה בהן אין הודאתו כלום ודברי רבינו נראין לו עיקר עכ״ל * ורבינו ירוחם כתב דבריו אלו בנתיב ג׳ חלק ב׳ והר״ן ונ״י כתבו בריש מציעא מדהוצרכו׳ לטעמא דשעבוד קרקעות לפטורי׳ משבועה שמעינן דמודה מקצת הטענה כי האי דא״א לכפור עליו כהתם דהכא חייב שבועה הילכך היכא דטעין אינש מנה לי בידך חמשין אית עליה בשטר ידך וחמשים על פה והלה מוד׳ בחמ׳ ידו וכופר בחמשין אחריני חייב שבועה דאורייתא ואע״ג דלא מצי כפר באותם חמשין שבשטר כגון שכתוב בו נאמנו׳ כיון דלאו שעבוד קרקעות הוא ולא מסייע ליה שטרא מחייב שבועה דאוריתא ואין צריך לומר כשאין בו נאמנות שהרי יכול לכפור באותם חמשים שבשטר זה שיכול לומר פרעתי לדעת הגאונים: אבל הרמב״ם כתב בפרק ד׳ מהלכות טוען שאין מודה מקצת חייב עד שיודה בדב׳ שאפש׳ לכפור בו ולפי דבריו הא דאיצטריכינן הכא לטעמא דשעבוד קרקע לרבי חייא דאמר היכן חייב הוא וכו׳ אבל לרב ששת דקי״ל כוותי׳ לא צריכינן לטעמ׳ דשעבו׳ קרקעות ואין זה מחוור בעיני האחרונים עכ״ל *: **לט** הוציא עליו כתב ידו וכו׳ הם דברי הרמב״ן וכבר כתבתי בסמוך שכתב כן הרב המגיד בשמו ואח״כ מצאתי דברים אלו בספר התרומו׳ שער שביעי ומסתבר׳ שאם הוציא בין כתיבת ידו וכולו עד סוף הסי׳ וכתב הכי אסכימו רבוותא קמאי ז״ל:

* נ״ה הרי״טא למד מדברי הה״מ שדעתו כדברי הרמב״ם ולמד הוא מה שהוסיף הרמב״ן:

מנורה של פרקים אז חייב בכל ענין תבעו אזור גדול והודה לו בקטן פטור ואם תבעו אזור של פרקי׳ חיי׳ תבעו יריע׳ של עשר׳ מדות והודה לו בשל ה׳ חייב: **ל** אין הודא׳ בשטר חשובה הודאה להתחיי׳ שבוע׳ על הכפיר׳ מן התור׳ **לא** כיצד תבעו מנ״נ׳ בשטר ונ׳ בעל פה לא מבעיא אם הודה בנ׳ שבעל פה וכפר בנ׳ של השטר שאין כאן שבוע׳ כלל אלא משל׳ נ׳ שהוד׳ ושל השטר שכפר ישבע בעל השטר ויטול אלא אפי׳ הודה בנ׳ דשטר וכפר בנ׳ שבעל פה אינו נשבע דשטר חשוב כמו קרק׳ כיון שהוא על שיעבו׳ קרקע׳ וכשם שאין נשבעין על כפיר׳ שיעבו׳ קרקע׳ כך אין הודאתו מחייב׳ שבוע׳ **לב** וכ׳ בע״הת למדנו מכאן שאם תבעו מנה הלוית׳ בניסן ומנ׳ בתשרי והוד׳ לו בא׳ מהן חשי׳ שפי׳ הודאה ממין הטענה אע״פ שלא הלוהו כאחר שאינו פטור אלא מפני שתבעו מנה בשטר עם מנה בעל פה אבל אם היו שניהן על פה והודה לו בא׳ חייב אע״פ שב׳ הלואות הן ולא היה זמנן שוה **לג** הוציא עליו שטר חוב שכתו׳ בו סלעין או דינרין סתם מלוה או׳ ה׳ ולו׳ או׳ ב׳ פטו׳ משבוע׳ דאורית׳ שאין כאן הודא׳ דבלאו הודאתו נמי מיעוט סלעים ב׳ ונמצא שלא הודה אלא מה שבשטר ואין כאן הודא׳ ואפי׳ אמ׳ הלו׳ ג׳ שהודה לו בא׳ יותר על משמעו׳ השטר אפי׳ הכי פטור דהוי כמשיב אביד׳ שאם היה רוצ׳ היה או׳ שנים וכל משיב אבידה פטור: **לד** לפיכך א״ל מנה לך או לאביך בידי ופרעתיך מחצה והשיב זה לא הייתי זכור אך אתה הזכרתני ויודע אני שלא פרעת כלו׳ פטור משבוע׳ ואפילו מדרבנן שאינו אלא כמשיב אבידה: **לה** וכשם שהודאת מלוה בשטר אינ׳ הודא׳ כך הודאת מלוה בקנין ויש כאן עידי הקנין אינ׳ הודא׳ דסת׳ קנין לכתיב׳ עומ׳ ודינו כשטר: **לו** לפי׳ אמ׳ לו נ׳ דינרין יש לי בידך בקנין ונ׳ בלא קנין והודה לו באותן של קנין וכפר באחרים נשב׳ היסת והרמב״ן כתב בר״א כשהעדי׳ לפנינו אבל אם אין שם עדי קנין אע״פ שהודה הלוה שהיה בקנין הרי הוא כשאר תביעה ע״פ ונשבע כשאר מודה מקצ׳ **לז** וכן נמי בשטר אם אין יכול לקיימו או משאר שטרות או מעדי׳ שיכירו אלו החתימו׳ אע״פ שמודה הלוה כיון דקי״ל מודה בשט׳ שכתבו צרי׳ לקיימו הרי הוא כהודא׳ ע״פ ונשבע על הכפיר׳ שעמה: **לח** וא״צ״ל אם אין למלו׳ שטר וטוען שטר היה לי ואבד והודה לו הלוה ששטר עשה לו וכפ׳ במקצת או שהור׳ בכל השטר אלא שאומר שקצתו פרוע שנשב׳ שבוע׳ התורה כשאר מודה מקצת וכ״ש אם לא הודה הלוה לא בשטר ולא בקנין אף ע״פ שטוען המלוה שטר היה לי ואבד אם הודה לו הלוה במקצת וכפר במקצת או שהעיד עליו עד א׳ שקנ׳ ממנו על אותו הממון והוא או׳ להר״ם שחייב שבועה דאוריתא כשא׳ מודה מקצת וכשאר העדאת עד אח׳ אבל התוס׳ כתבו דאפילו במלוה על פה ליכ׳ שום שבועה דאוריתא לא במוד׳ מקצ׳ ולא בהעדאת עד אחר כיון דקיימא לן דשיעבודא דאוריתא א״כ כל מלוה הוא שיעבו׳ קרקעות ולא משכחת שבועה דאוריית׳ אלא א״כ אין ללוה קרק׳ או שמחל לו המלו׳ השיעבוד וכן כתב א״א הרא״ש ז״ל: **לט** הוציא עליו כ״ידו שלוה ממנו אע״פ שהוחזק כת׳ ידו בב״ד הודה במקצת וכפר בשאר אם יש אין בו נאמנות נשב׳ על מחצ׳ שפר׳ וכן אם תבעו מנה ע״פ ומנ׳ בכ׳ ידו שהוצי׳ עליו מקוי׳ והודה בשל כתב ידו וכפר בבעל פה או שלפ׳ בכ׳ ידו וטען שפרעו והור׳ בבעל פה נשבע שבוע׳ התור׳ **מ** שלא אמרו בשטר שהשוב כשעבוד

* נ״ה ולענין כתב ידו בנאמנות נקטינן יש כסברת הרמב״ם דמסתבר טעמיה ויש לדקדק מדברי הרמב״ם שגם הוא סבר כן:

* נ״ה זה שכתב רבינו הוציא עליו כתב ידו וכו׳ שבוע׳ הוא ונח כדברי התוספ׳ והרא״ש דלאמתוי ליה קאי דמאי הדיא כתב ידו הא אפי׳ במלוה על פה שבעי אתינו ונפיק בטעמא דהתורה דא״כ אין לו קרקע או שמחל לו השיעבוד אלא אסברא קמייתא דגמרנא ע״פ יש שבועת הא רש קאי:

ד"מ

פט (א) ע"ל סי' פ"ז אם יכולין לאסף השבועה גם נקוב' בס' שבועות אם מסר גלא לגם ליבוש תם דיני: (ב) וכ' המרדכי ריש כל הנשבעין דאין חילוק בין ...

פט כל הנשבעין שבתורה וכו' בשבועות (דף מד) ראש פרק ז' ומ"ש בין אם יאמר לו בעל הבית פרעתיך כל שכרך או קצתו נשב' השכיר וכו' גם בתוספתא משנה אליבא דת"ק ור' יהודה פליג ואמר אינו נשב' עד שיודה במקצת כאומר לו פרעתיך קצת משכרך והלכה כת"ק: ומ"ש נשבע בנקיטת חפץ פשוט הוא שזו היא שבועת המשנה שהיא כעין של תורה: ג ובלבד שתהא הכפירה בשתי כסף וכן כתב הרמ"בם בפי"ג מטוען כתב ז"ל הורו רבותי שהנשבעין ונוטלין אינן צריכין טענת שתי כסף ואני אומר שצריך שתהא ההכפור בשתי מעין ואח"כ ישבע שהוא בתקנת חכמים ויטול שהרי הנשבעין בטענת ספק צריך הי' ביכיסה כפירת שתי מעין ואח"כ ישבע וכת' הרב המגיד מחלוקת רבי' עם רבותיו אין לא' מן הצדדי' ראי' ברור' מן הגמ' ומה שדימה אותם רבי' לנשבעין בטענת ספק אין טענתו מכרחת ודעת הרמ"בן והרשב"א בהשגות כדעת רבותיו של רבי' ודע שא' מן הנשבעין ונוטלין הוא השכיר וכבר כתבתי בדינו סוף פי"א מה' שכירו' עכ"ל והר"ן בפ' שבועת הדיינים הסכים לדעת רבותיו של הרמ"בם ובפי"א מהל' שכירות כתב הרמ"בם אפי' היה שכרו פרוטה אחד וב"ה אומר נתתיה לא יטול אלא בשבועה וכן כל הנשבע ונוטל אפי' לא יטעון אלא פרוטה אחת לא יטול אות' אלא בשבועה כעין של תורה וכתב ה"ה אפי' היה שכרו פרוטה וכו' זה פשוט שלא נתנו חכמים שיעור ומ"מ דוקא פרוטה אבל פחו' מכאן אין נזקקין לו כמבואר בהזהב שאין ישיבת הדיינים בפחות משוה פרוטה ודע שרבי' נחלק על רבותיו בדין הנשבעין ונוטלין פ"ג מטוען וא"כ מה שכתב כאן או הוא כדעת רבותיו או שהוא מחלק בין השכיר לשאר נשבעין ונוטלין ושטע' מפני שהשכי' על שכרו נושא את נפשו ואין ראוי שיפסידנו אם אינו שתי כסף ומ"מ אם היתה כוונתו לחלק בין הכיסה היה לו לבאר שם ואולי סמך לו על מ"ש כאן ול"ע עכ"ל ודברי ה' המגיד אינם נראים בעיני אם התירוץ האח' שהוא הדברים לדעת רבותיו ושלא כדעתו זה דבר שלא עלה על הדעת ואם התירוץ השני לא ידעתי אין איפשר להזכירו שהרי הרמ"בם מפורש בפירש דין השכיר לשאר נשבעין ונוטלין וכ"ל שלא בא הרמ"בם בה' שכירות לבאר על כמה נשבע ונוטל שזה בהלכות טוען יתבאר אלא בא ללמדנו שלא נאמ' כיון שפרוטה דבר מועט בין שכיר בין שאר נשבעין ונוטלין יטלו בלא שבועה קמ"ל דאין נוטלין בלא שבועה ומ"ש אלא בשבוע' דמשמע דמ"מ בשבועה הוא נוטל שאפשר לו' דהיינו אם נתחייב שבוע' ממקו' אחר ונגלגל עליו בעל דינו גם את זאת דלא יטול אע"פ שאינו ש"פ אבל בפחות מש"פ אינו מגלגל דלאו ממון הוא כנ"ל לדעת הרמ"בם *:

* נ"ב אע"פ שהוא דוחק ובגמ' אפשר לומ' ... שלא גל' ט וכו' ונתנו שם גב"ש פ"א מה' שכירות:

ועל מ"ש רבינו ומסתברא כדברי הרמ"בם יש לתמוה דאדרבה טענת הר"אבד מסתבר' שהשכיר שהשכיר עצמו במעה לא ילך בפחי נפש וי"ל דכיון דעדיפא לא היה ראוי שיטול השכיר אפי' בשבועה אלא משום דבעל הבית טרוד בפועליו התקינו לשכיר בשבוע' דינו שישבע ויטול כשיעור שאר שבועות *: כתב המרדכי בפרק כל הנשבעין על הודות השכיר שנשבע ונוטל אם יכול לשפוך השבועה על ב"ה שנוהגת דרבנות' הר"י מינה או שיכול להשבי' והתלמידי' והמיימוני כתבו דלא מהפכינן ונר' לר"מ כדבריהם אמנם אם השכיר או' לבעל הבית השבע לי שאינך יודע בבירור שלא פרעתני והשבע אז צריך בעל הבי' לישבע וטעם הדברים עיין שם: ד ועוד כתב הרמ"בם אפי' הוזכי קטן וכו' פי"א מה' שכירו' ... דברי הר"מב' ... בגמ' אמרו

* א"ת ולענין הלכה כיון שחולקים על הרמ"בם הגהות מיימוני והרא"ש והר"ן ולא אלינו לו ... ולפי מה שכתבנו לדבריהם לא ... עליהם נשבעין ונוטלין:

דלפי התקנה שעקרו חכמי' שבועה מב"ה והדיוה לשכיר משום דבעל הבית טרוד בפועליו כלו' שנותן שכר לכמה פועלי' וכסבור שנתן לזה בלא שבועה היה לו לשכיר ליטול כמו שאמרו בגמ' וליתן ליה בלא שבוע' ותירצו כדי לפייס דעתו של ב"ה וכיון שלא נתקנה שבוע' אלא לפייס דעת ב"ה כשהשכי' קטן לא הפסיד דינו אע"פ שאינו בר עונשין ואין בשבועתו לפוס' עונש מ"מ משביעין אותו לקיים עליו עכ"ל ובנוסחאות שבדברי הר"מב' היה השוכר קטן השכי' נשב' והיא הנוסחא האמיתי' שהיא מסכמ' מ"ש בפ"ה מטוען שאם היה השכיר תובע את הקטן ה"ז נשב' ונוטל מפני שיש בזה שכח' לקטן כלו' שימצא לעשו' מלאכתו וכן היתה נסח רבי' בהרמ"בם והיו שכתב וראיתי בנוסחאות אפי' היה השוכר קטן השכי' נשבע: א וכתב הר"ן שאם היה השכי' עבד או חשוד חזר שבוע' לב"ה (ג): ודוקא ששכרו בעדי' וכו' פ' כל הנשבעי' (דמה) א"ר רב נחמן אמר שמואל לא שנו אלא ששכרו בעדי' אבל שכרו שלא בעדים מתוך שיכול לו' לא שכרתיך מעולם יכול לו' שכרתי' ונתתי לך שכרך וכן א"ר מנשיא בר זביד א"ר ופרש"י ששכרו בעדים שיש עדי' שאמר לו עשה עמי מלאכ' היו' בשכר ועשה עמו וכת' ה"ה פי"א מה' שכירו' פי' שאם אין לו עדים על המלאכה אין עידי השכירות כלום כי שמא אע"פ ששכרו לא עשה עמו מלאכ' כך כתבו ז"ל עכ"ל: (וכ"כ רש"י בפ' כל הנשבעין): ומ"ש ותבעו קוד' שעבר זמנו משנה בהמקבל (דקיא) השכיר בזמנו נשבע ונוטל עבר זמנו אינו נשבע ונוטל: ומ"ש דהיינו שכיר יום כל הלילה וכו' ב"מ משנ' שם שכיר יום גובה כל הלילה ושכיר לילה גובה כל היום ופרש"י גובה כל הלילה' כל הלילה הוא זמן גבייתו בין לענין שבועה שהתקינו לו חכמים שכיר בזמנו נשבע ונוטל בין לענין שאינו עובר משו' לא תבוא עליו השמש: מ"ש ופר"י היינו דוק' כשטוען פרעתיך כל שכרך וכו': אבל הרמ"בם כתב שאין חילוק שכתב שכרו שלא בעדי' וכו' פי"א משכירות ו ואם יש עד אחד ששכרו וכו' הרמ"בם כתב בע"א אינו כלום וכו' בפ' הנז' היה לו עד א' ששכרו אינו מועיל לו כלום וכתב ה"ה טעמא דאם איתא דעד אחד סגי לא הוו אומרים בגמ' ששכרו בעדים ועוד שמן הדין אפי' כששכרו בעדים לא היה לו לשכיר ליטול בשבועה אלא מן התקנה ובעד אח' לא מצינו שהתקינו גם הרמ"ה כתב כן דבעד אח' אין השכיר נשבע ונוטל אלא שאמר שחוזר' שבועת ב"ה מסיבת לשבועה חמורה כעין של תורה ונתן טעם לדבר דכיון שהטעם הוא כשהוכרו שלא בעדים מדין מגו שיכול לו' לא שכרתיך כשיש עד א' שאם היה אומר לא שכרתיך היה נשבע מדין תורה כמאן' שכרתי' ונתתי לך שכרך נשבע מתקנת חכמים כעין של תורה ולדברי רבי' שכתב שאין עד א' כלום יש לומר דכיון שאין שם עדים גמורים הוי כדין לדין תורה ואין שם תקנה בשכיר מבשאר תובעים עכ"ל: ט תבעו אחר שעבר זמנו וכו' זה מבואר מתוך המשנה דהמקבל שכתבתי בסמוך: ואם יש

כשעבוד קרקע' אלא בשט' שיפה כחו לגבו' מן המשועבדין אבל זה שאין טורפין בו מן המשועבדין אין בו שיעבוד קרקעות הוי כשאר תביעות שבעל פה ונשבעין עליו לפיכך אם מסר לוה למלו' כ' ידו בעדי' אין נשבעין עליו אלא היסת כיון שטורף בו כן המשועבדין:

פט א כל הנשבעין שבתור' (א) נשבעין ולא משלמין (ס"א ולא נוטלין) אלא נשבעין להפטר ואלו נשבעין ונוטלין ב השכיר שעושה מלאכה אצל בע"ה ואומ' לא פרעתני בין אם יאמר לו בע"ה פרעתיך כל שכרך או קצתו נשבע השכיר בנקיטת חפץ כעין של תור' ונוטל ג ובלבד שתהא הכפיר' בשתי כסף וכ"כ הרמ"בם והרא"בד השיג עליו וכתב מה יעש' השכיר שהשכ'ר עצמו במעה ילך בפחי נפש ומסתב' כדברי הרמ"בם ד ועוד כתב הרמ"בם אפי' אם השכיר קטן השכי' נשבע ונוט' והר"אבד השיג עליו וכתב ודאי אין משביעין לקטן אלא ישבע בע"ה אע"פ שתבעו קטן וראיתי בנוסחאו' אפי' השוכ' קטן השכי' נשבע ונוטל ה ודוקא ששכרו בעדים ותבעו קוד' שעבר זמנו דהיינו שכיר יום כל הלילה ושלאחריו ושכיר לילה כל היום שלאחריו אבל שכרו שלא בעדי' נאמן לו' פרעתיך בלא שבוע' ופר"י דהיינו דוק' כשטוען פרעתיך כל שכרך דאז הו' נאמן במגו דלא שכרתיך ששתי הטענות שוות שיש בהם העזה אבל אם מודה מקצ' ליכא מיגו דלא אמרי' יהא נאמן במיגו דאי בעי לו' לא שכרתיך מעול' דהוה ליה העזה הילכך אם טוען ברי שפרע קצת נשבע השכי' ונוטל ואם טוען ספ' נוטל השכיר בלא שבוע' אבל הרמ"בם כתב שאין חילוק שכתב שכרו שלא בעדים נאמן לו' נתתי לך שכרך וישבע בע"ה היסת שנתן או שבועת התור' כשמוד' מקצת והכי מסתבר ו ואם יש ע"א ששכרו וב"ה או' שפרעו כ' הרמ"ה שצריך לישבע שבוע' דאורית' וה"ר ישעי' כ' שהשכי' נשב' ונוטל והרמ"בם כ' שע"א אינו כלו' ונשבע בע"ה היסת ונפטר ומסתבר' כדברי הר"מה: ז תבעו אחר שעבר זמנו אע"פ ששכרו בעדים המוציא מחבירו עליו הראי' ואם אין לו ראיה ישבע ב"ה ויפטר ואם יש עדי' שתבעו בסוף זמנו הרי זה נשב' ונוטל אפי' עבר זמנו עד כדי משך זמנו כיצד היה עוש' עמו ביום ב' עד הערב זמן כל ליל ג' וביו' ג' אינו נשב' ונוטל ואם יש עדי' שתבעו בסוף ליל ג' הרי זה נשבע ונוטל כל יום ג' ומיום ג' ואילך אינו נשבע ונוטל וכ' הרמ"ב' וכן אם הביא עדים שהיה תובע והולך עד סוף יום ד' ה"ז נשבע ונוטל כל יום ה' ח בר"א ששכיר נשב' ונוטל כשחלוקי' על הפרעון אבל אם חלוקי' על הקציצה שהאומן אומר קצצת שנים ובע"ה אומר לא קצצתי לך אלא אחד בע"ה נשבע ונפטר לא שנא אם כופר בכל שאומ' קצצתי לך ב' ופרעתיך לא שנא אם מודי' מקצ' שאומר נתתי לך אחד מהם נשבע כעין דאורית' ונפטר וכתב הרמ"בם בר"א ששכרו בעדי' ולא ידעו כמה קצץ לו וזה תבעו בזמנו וכן אם יש עדי' שתבעו בסוף זמנו כדלעיל נשבע כעין דאוריית' אפילו אחר זמנו כדי משך זמנו אבל שכרו שלא בעדי' ותבעו אחר זמנו אין בעל הבית צריך לישבע אלא היסת שלא קצץ לו אלא מה שכבר נתן לו או שלא נשא' לו אצלו אלא ° מה שאומר לו במיגו שלא שכרתיך כדין כל הטענות ט הנותן טליתו לאומן והאומן או' ב' קצצת לי ובע"ה אומר לא קצצתי לך אלא א' אם הטלי' ביד האומן ויכול לטעון עליה לקוח הוא בידי כאשר יתבאר בחזקת האומן בע"הי נאמן לטעון

עדים שתבעו בסוף זמנו וכו' באותה משנה שכיר בזמנו נשבע ונוטל עבר זמנו אינו נשבע ונוטל ובגמ' אם יש עדים שתבעו הרי זה נשבע ונוטל ובגמ' אם יש עדים שתבעו והא קא תנייה לקמן א"ר אסי שתבעו בזמנו ודלמא לבתר הכי פרע אמר אביי שתבעו כל זמנו ולעולם לא פרע ליה אמר רבי חמא בר עוקבא כנגד אותו יום של תביעה ופרש"י כנגד כל היום של תביעה יום א' לאחר זמנו נתנו לו חכמים לישבע וליטול והרא"ש כתב שתבעו כל זמנו כגון שכיר יום בסוף הלילה ושכיר לילה בסוף היום כנגד אותו יום של תביעה פירוש אינו נשבע ונוטל אלא לאחר בלבד שהוא כנגד אותו יום של תביעה אבל מכאן ואילך המוציא מחבירו עליו הראיה והר"ן כתב בפרק כל הנשבעין ירושלמי אמר רבי אסי אין לו אלא אותו יום בלבד כמו דאמרינן בגמרא דילן בהמקבל ומדברי רש"י שם נראה שאין לו נאמנות בכך אלא יום אחד אחר זמנו אבל לאחרים פירשו שלעולם יש לו נאמנות יום אחד אחר שתבעו שלא תבע בזמנו נשבע כמתחילתו ונוטל וכן הוא

הרמב"ם פי"א מה' שכירות אלא שהוא ז"ל לא נתן לפועל כל יום מהרתו אלא אם
יום אם לילה ולשון ירושלמי מוכיח כן עכ"ל וז"ל הרמב"ם בפ' הנז' הביא ראיה
שתבעו כל זמנו ה"ז נשבע ונוטל כל אותו היום של תביעה כיצד היה עושה עמו
ביום שני עד הערב זמנו כל ליל ג' וביום הג' אינו נשבע ונוטל ואם הביא עדי' שהיה
תובע כל ליל ג' ה"ז נשב' ונוטל כל יום ג' אבל
מליל ד' והלאה המע"ה וכן אם הביא עדים
שהיה תובע והולך עד יום ס' ה"ז נשבע
ונוטל כל יום ס' עכ"ל: ד כתב הרשב"א
שאלת ראובן הרש'
את שמעון בשכר
פיאה טוען בעדו
בעסקיו ושמעון
זה היה טוען בעד
ראובן כמה זמן
ומת ראובן ושמעון
תובע מיורשין
שכירותו' תשובה
שכיר דעלמ' אפשר
היה לו לומ' שאינו
נשב' ונוט' מהיורשי'
אלא שבירושלמי
ב אמרו שכיר
את בע"ה שהשכיר
נשבע ליורשיו ג ואפי' את שכיר יורשין
נשבעין לב"ה פירוש הא אפי' לי שהשביע
ונוטל מהיורשים אבל יורשין מיורשי ב"ה
מיבעיא והטינו כלום תקנו אלא בשביל
שכיר שמא בשביל יורשים וע"מ יורשי
ראובן זה פטורים מכמה טעמי' חדא שלא
מכר זמן בשטר שהראה שמא לא שכרו
אלא לזמן מועט ועבר ועוד שאינ' יודעים
כמה קצץ לו ובקבלה השב נאמן ועו' שזה
כבר עבר זמנו דאמו מי שהכר את' לטעון
בעדו כנגד כל בעלי דינו כל ימי חייו אין זמן פרעון שכירותו עד מות ב"ה או כל
ימי חייו של מורשה אדרבה עשויים הם לפרוע אחר כל תביעה ותביעה וכל תביע'
ותביעה זמנו הוא לפיכך כ"ל שהם פטורים לגמרי ואפילו משבועה: ח ברי"א
שהכיר נשבע ונוטל וכו' פ' כל הנשבעין (דף מה) אמר רב ירמיה בר אבא שלחו ליה
מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו אומן אומר שתים קצצת לי והלה או' לא קצצתי לך
אלא א' מי נשבע אמר להם בזו ישבע ב"ה ויפסיד אומן קצירה ודאי אידכר דכירי
אינשי וכו' הרא"ש ואפי' אי טעין לא קצצתי לך אלא אח' ואותה פרעתי לך דהשתא
הוי כופר בכל קאמר שמואל דישב' בע"ה משום טירדא דב"ה לאו חכמים סרחוי לתקן
כאן שבועה ולאוויה להטילה על ב"ה והיכ' דמולקין בפירעון דב"ה הוא בודאי שוכח
עקרו' ממקומה והטילוה על השכיר אבל כשחולקין בקצצה דבע"ה זכור בקצצה
הניחו שבועה במקומה על בע"ה עכ"ל והביא ראיה לדבריו והר"ן כתב יש מי שפי'
דהכי אמרי' ישבע ב"ה דוק' במוד' במקצת וישבע כדינו אבל כופר בכל כגון שפרע לו
כבר אותו שלא שהוא מודה לו או שאמר לו הילך בזה לא ישבע ב"ה לפי שלא תקנו
חכמים בקצצה כלום אלא אי מודה במקצת נשבע כדינו ואי כופר בכל פטור וכ"ל
דעת הרי"ף אבל יותר נראים דברי הר"י הלוי שכתב דבעינן לא במודה במקצת
היא אלא בכופר בכל כגון שפרע לו כבר מה שהוא מודה לו או שאמר לו הילך
ונימצאת לשון מי נשבע כלומר פשיטא לן דשבועת תקנה יש כאן ומשום כדי חייו
דהכי' אלא מדיבעיי' אי שדיוה רבנן על ב"ה או עקרוהו מיני' ושדיו' אשכיר ופשטו להו
דלא עקרוה מב"ה כיון דקצצה מידכר דכירי אינשי וא"מ משום כדי חייו דשכיר
נשבע ב"ה אע"פ שהוא' כופר הילכך פועל וה"ה שנחלקו בקצצה אע"פ שב"ה כופר
בכל נשבע שבועת התקנה כעין של תורה ומיהו ה"מ שכרו בעדים וזמנו אבל
שכרו שלא בעדים או שעבר זמנו אינו נשבע כיון שאין פועל נשבע כשב"ה אומר
נתתי והשכיר אומר לא נטלתי אלא כששכרו בעדים ובזמנו וכן דעת הר"מ בפי"א
מהשכירות עד כאן לשונו: וכתב הרמב"ם בד"א ששכרו בעדים ולא ידעו
כמה קצץ לו וכו' אבל שכרו שלא בעדים וכו' בפי"א מה' שכירות וז"ל בד"א כששכרו
בעדים ולא ידעו כמה פסק לו ותבעו בזמנו אבל אם שכרו שלא בעדים או שתבעו
אחר זמנו ישבע ב"ה היסת שלא קצץ לו אלא מה שהכר נתן לו או שלא כשא' לו אלא
אלא זה שאמר לו הילך כדין כל הטענות ובתב ה"ה כן כתב הר"ן מיגאו מה זבראה
לן דשכרו שלא בעדים או תבעו לאחר זמנו פטור משבועה כעין דאורייתא דלא יהא
דין קצצה חמור מדין נתתי ולא נטלתי דבהכי גוונ' נשבע ב"ה היסת ונפטר עכ"ל:
ט הנותן טליתו לאומן וכו' ברייתא פ' כל הנשבעי' (ד' מו) הנותן טליתו לאומן
אומן אומר שתים קצצת לי והוא אומר אחת כל זמן שהטלית ביד האומן על ב"ה
להביא ראיה וכתב הר"ן כלומר דאי מייתי ראיה מהימן ויהיב כדאמר ושקיל
טליתו ואי לא מייתי ראיה מהימן עליה אומן במגו דאי בעי אמר לקוחה היא בידי
ובפרק חזקת אוקימנא לה בשלא מסר לו בעדים ובדליכא ראיה כלומר שלא
ראה אותו עתה בידו ומשמע בגמרא דאי לא מייתי ראי' שקיל אומן בלא שבוע' וה"ג
משמע בירושלמי ומכאן נראה שגם טוען על המשכון כך וכך יש לי עליו נוטל
בלא שבוע' ומכאן קשה לדברי הרי"ף והגאונים שכל המוציא ממון מחבירו יד אחר
אע"פ שהוא בתנן נשבע שבועה קתני כלומר כעין של תורה עמבי שאינו נשבע

על גופו של משכון והרמב"ן תירץ לדברי הגאונים דלא דמי משכון דשכירות לשאר
הטענו' דאפי' לא"ד אין לאומן קונ' בשבת כלי כיון דודאי אית עליה אגרא ותפיס ליה
כטוען על גופו של כלי דמי דמיקנא קני ליה כלי עד דיהיב ליה אגרא ושקיל ליה
ואיסו גופיה סימנים סימנים לאומן אמגריס כי מסר ליה כלי ודאה הר"ן דבריו
וכת' שהוא הוכך שאפי' הגאונים ז"ל לא
אמרו אלא בבא לגבות הוצו מן המשכון
הא אבו רלה לשחוק ולהחזיק במשכונו
עד שיתן לו מעותיו והלה תובע משכונו
אינו נשבע אלא היסת לפי שאין זה נשבע
ונוטל ודי לנו במה שחדשו הגאונים
בדין שלא בראיה והנו דלא לנוסיף עליה
וה"ר אפרים כתב דכל מי שטוען על
המשכון נוטל בשבועת היסת בלבד
ובודאי שכך נראי' הדברי' אלא שאין לחלו'
על הראשונים ז"ל ומשני שדבריהם דברי
קבלה הם עכ"ל הרא"ש בפ' הגוזל כתב
דברי הגאונים בלא נחלוקת משמע דהכי
סביר' ליה והרמב"ם פי"א מהלכ' שכירות
כתב הרי האומן נשבע בנקיטת חפץ
ונוטל נראה דס"ל דל"ש לן בין משכון
דשכירות לשאר הטענות וכן דעת רבינו:
ומ"ש רבינו ואם אין לו ראיה נשבע ב"ה
וכו' כן כתב הרמב"ם בפ' הנזכ' וז"ל ואם
לא הביא ראי' ישבע בעל הטלית היסת או
שבועת השומרים אם הודה במקצת כדין
כל הטענות שאין זה בדין השכיר עכ"ל
וכ"ל שר"ל דלא דמי אומן לשכיר דאמרי'
ביה נשבע ונוטל והטעם לפי שדרך השכי'
שאין לו אלא מה שטרח ביום וממנו אוכל
בערב ואל שכרו הוא נושא את נפשו
ולפיכך הקילו ' והרב המגיד כת' ואם לא
הביא ראיה ישבע בעל הטלית היסת כך
נעלה נספריו ז"ל ואם כן מראה שהלק
הרב בין שכירות לקבלנות בזה שלמעלה אמר שבזמן ששכרו בעדים ותבעו בזמנו
ונחלקו בקצצה שבעל הבית נשבע בנקיטת חפץ וכאן בטלית כתב היסת ולא
ידעתי למה זה ובגמרא לא חלקו גם רבנו ז"ל לא חילק וגם הטור אותם רבינו
שאיר ז"ל ואיספר שדבריו כאן אינם אלא כשתבעו בלא זמנו ויראה כן ממה שכתב
בדין טלית פ"ט מטוען הרי בעל הבית נשבע בנקיטת חפץ על הקצצה כמו
שביארנו בשכירות ונותן הלה שהשוה דינם והדבר צ"ע ' אם המגיה בספרין
אמת עכ"ל:
לשון הרמב"ם שכיר שבא לישבע וכו' פרק י"א משכירות וכתב הרב
המגיד מימרא פרק כל הנשבעין (דף מט) אמר רב הונא לכל
מגלגלין חוץ מהשכיר שאין מגלגלין יא רב חסדא אמר לכל אין מקיל' חוץ
משכיר דעקילין מאי ניהייהו לפתוח לו ובהלכות מע"ם שלא טען טוענין לו
ופיר' רבינו לפי הגרסא כך הוא דלרב חסדא מקילין עליו ופותחין לו לו' אינך
חייב לישבע על הגלגולין ולרב הונא אם לא טען אין פותחין לו ושמא ישב' עליהם
אף על פי שאינו מחוייב בהם ופסק כרב חסדא ויש פיטות אחרו' ולדברי הכל כוונת
רבינו לענין הדין אמת עכ"ל וק"ל על דבריו שפסק הרמב"ם כרב חסדא היאך
פסק כתלמיד במקום הרב ועוד שכתב הרמב"ם לשון שניהם ולא היה לו לכתוב
אלא דברי רב חסדא ולפיכך נראה כמו שכתב הר"ן בהנשבעין דלהרמב"ם ז"ל ס"ם
פרב חסדא הוסיף ואמר דאע"ג דאסור לפתוח לבעלי דינין לומר בשבועתך תלוי'
או בכיולא בזה וכמבואר בדברי הרמב"ם פכ"א מסנהדרין בשכיר מותר לפתוח לו
עיד ולומר אל תצער עצמך וכו' ורב הונא לא איירי בהכי ואפשר דהכי ס"ל נמי ועוד
אפר הדא ועד אמר הדא ולא פליגי ומאן דבעא מאי ניהייהו פ"ד דדברי רב חסדא
הן הן דברי רב הונא ולהכי בעא מה לי לכל מגלגלין או לכל מקילין והשיב לו
דדין חדש הוא וכמו שכתבתי ואין דעת רבינו כהרמב"ם כמבואר סימן נ"ד: יב
ומ"ש אפי' היה שכרו פרוטה אחת וכו' כבר נתבאר בתחלת סימן זה:
צ נגזל נשבע כעין של תורה וכו' משנה פ' כל הנשבעין (דף מד) דתני נגזל כיצד
הנשבעין ונוטלין וקתני נגזל כיצד היו מעידין אותו שנכנס לתוך ביתו
של חבירו למשכנו שלא ברשות וא"ל תן לי כלי שנטלת והוא אומר לא נטלתי הרי
זה נשבע ונוטל רבי יהודה אומר עד שיהא שם מקצת הודאה אמר ליה ב' כלים
נטלת והוא אומר לא נטלתי אלא כלי אחד וידוע דהלכה כת"ק ופריך בגמרא
למשכנו ודילמ' לא מישכנו דהא עביד איניש דדיינ' ולא עביד איסו' ומשכנו ולחזי מאי
משכנו ופרש"י אותם שהעידו שמשכנו יעידו מאי משכנו ומה שבוע' יש כאן רב' בר
בר חנה א"ר יוחנן בטוענו כלי' שנוטלי' תחת כנפיו ופרש"י ב"ה טוען שנטל כלים
קטנים שאדם יכול להסתיר תחת כנפי בגדיו ולא הכירו בהם עדים ופשוט הוא
שבועה זו היא כעין של תורה שהרי שבוע' משנה היא וכל החלקים שכתב רבינו
עד נשבע ב"ה ונוטל מפורש בהרי"ף פרק הנשבעין והרמב"ם פ"ד מגזלה:
ומ"ש עוד רבינו ואפי' שהעדים מכירי' קצת הכלים כך כתבו התוספ' בטוענו כלים
שיטלים תחת כנפיו והכירו העדים במקצת והוא טוען שהטמין יותר מזה
שראו עדים גם הרא"ש כתב בטוענו כלים שנטלים תחת כנפיו וכגון שראו
העדים שהטמין כלים שאין יכול לכפור ולומר שלא הטמין כלום א"נ ידעי במקצת
כלים שהטמין והוא טוען שהטמין
יותר

לטעון עליה עד כדי דמיה ומי' צריך לישבע בנקיטת חפץ אע"ג ראילו משתבע לקוחה הוא בידי (ג) לא היה נשב' אלא היסת ואם אין הטלי' בידו או שאין לו בו חזק' שאינו נאמן לטעון לקוח הוא בידי המוצי' מחבירו עליו הראיה ואם אין לו ראיה נשבע בע"ה היסת אם הוא כופר בכל ודאורייתא אם מודה מקצת ואף ע"פ שמגלגלין שבוע' כאשר אפרש בע"ה · אין מגלגלין על שבועת שכיר לשון הרמ"ב' ז"ל שכיר שבא לישב' אין מחמירין עליו ואין מגלגלין עליו כלל אלא נשבע שלא נטל ויטול · וכל הנשבעין אין מקילין עליהן חוץ משכיר שמקילין עליו ופותחין לו תחילה ואומרי' לו אל תצער עצמך השבע וטול: יב אפי' היה שכרו פרוט' אחת ובע"ה אומר נתתיה לך לא יטול אלא בשבועה:

צ א נגזל נשבע כעין של תור' ונוט' וקנס הוא שקנסו חכמי' לגזלן ב ודוקא שהוחזק גזלן בעדי' כגון שראו עדי' שנכנס לבית חבירו שלא ברשות למשכנו שחשוב כגזלן כיון שנכנ' שלא ברשו' ובשנכנ' ראו אותו שלא היה לו כלי' תח' כנפיו וכשיצ' ראוהו שהיו לו כלי' תחת כנפיו ואין יודעין מה הן ובע"ה תובעו תן לי כך וכך שגזלתני בין אם יא' הגזלן כן נכנסתי למשכנ' אבל לא נטלתי כלו' והכלי' שהוצאתי תח' כנפי שלי הם ובין אם יאמ' מעולם לא נכנסתי לביתך ליטול ממך כלו' ובין אם יאמ' לא נטלתי אלא כלי זה ובע"ה אומר נטלת עוד אחרי' נשבע בע"ה ונוטל ואפי' שהעדים מכירין קצת מהכלי' ובע"ה אומר שהטמין יותר דאיכ' הוכחה שלא היו יותר כיון שראו אלו ולא ראו יות' אפי' הכי בעל הבית נשבע ונוטל ג כד"א שהב"עה אומר בכלים שטענו בהם ואפש' שינטלו תחת כנפיו או אפי' אינו אומ' בהן שיהי' לו אלא הו' אומר שהיו

(ג) והשבע' נתפאר לעיל סי' ע"ג תמ' דכל שטוען לגוות משכון שהת' ידו צריך שבועה כעין דאורייתא ועיין בהר"ן פ' כל הנשבעי' ד' הכ"ג דאשתא שם דס"ל דכאן אין האומן צריך לישבע רק היסת אבל דעת הרא"ש והרמב"ם פי"א מה' שכירות כדעת רבינו:

שיהיו פקדון בידו הא לאו הכי לא וכת' רב האיי אלא הנתבע נשבע ונפטר ד והר"ר ישעי' כ' כיון שהנתבע יש לו דין גזלן כיון שנכנס למשכנו שלא ברשות א"כ הוא חשוד על השבוע' והרי הוא ככל מי שנתחייי' היסת והוא חשוד שמעמידין אותו על דין תורה ופטו' בלא שבועה אלא שמחרימין סתם על מי שכופר ממון חבירו ואינו משלם לו ה אבל אם לא ראו העדי' שהיו לו כלי' תחת כנפיו כשיצא אע"פ שראוהו שנכנס ואמר שרצה למשכנו או אפי' אם יש אחד שראוהו יוצא וכלי' תחת כנפיו ואינו יודע מה הם והוא אומר לא גזלתי כלו' או בחובי נטלתים אין ב"ה נשבע ונוטל אלא זה נשבע היסת ונפטר שאינו מוחזק גזלן על פי עד א': ו כ' הרמב"ם אפי' אם יש עדי' שראוהו נכנ' אבל לא ראוהו שהוציא כלים וב"ה אומ' כך וכך נטלת והוא מכחי' את העדי' ואו' מעולם לא נכנסתי אפ"ה פטו' שאם אמ' כן נכנסתי ולא נטלתי נשב' היסת שלא נטל כלום לפי שאפשר שנכנס לגזול ולא גזל ע"כ ויראה כיון שהעדי' מכחישין אותו שאינו נאמן עוד בשבוע' אלא בע"ה נשבע ונוטל: ז וכשם שבע"ה נאמן בשבועתו ליטול כך האמינו אף לשומר של בע"ה או אפי' לאשת השומ' להיות נשבעין שכך וכך גזל ונוטל בע"ה אבל לא האמינו לשכירו ולקיטו: ח כ' הרמב"ם לא היה שם בע"ה שיוכל להשב' והעדים אינם יודעין כמה הוציא כדי שנתחייי' הגזלן אין משביעין את הגזלן שהרי הוא חשוד על השבועה וכיצ' עושין מחרימין ב"ד חרם סתם על כל מי שנטל כלו' מביתו ואינו מוד' בב"ד ואפי' אם הודה הגזלן שנטל קצת מחוי' המקצת שהודה בו בלבד שהרי אין בע"ה טוענו טענת ודאי: ט גרסינן בירושל' על מתני' נכנס לבית למשכנו לתוך ביתו ולא לתוך חצרו למשכנו ולא לדבר אחר כ' הרמ"ה לכאורה פליג' אתלמו' דידן דלא מפליג בין בית לחצר וכדי להשוותן צריך לפרש הא דקתני ולא לתוך חצרו לא ממעט חצר לגמרי אלא משום דקא פסיק ותני נשבע ונוטל אע"פ דלא ידיע אי הוה שכיח בביתא ההיא שעתא כשיעור מה דטען נגזל או לא ולהכי קאמ' בביתו אע"ג דלא ידיע משתבע ושקיל משום דסתמא כל מאי דאי' ליה לאיניש בביתיה כנח ליה אבל בחצר לא משתבע ושקיל אלא היכא דידיע דשכיח ביה ההיא שעתא מאי דטעין נגזל מיהו לא ידעי' כמה שקל אב' אי לא ידי' חזינן אי טעין מידי דאורחי' לאנוחי' בחצר מישתבע ושקיל ואי לאו לא: י וכ' בעל העיטור על הירוש' שאומר למשכנו ולא לדבר אחר שאם נכנס לביתו לדבר אחר ולא למשכנו וראוהו שנטל כלים תחת כנפיו נשבע ונפטר יא וכן במדליק אש בשל חבירו האמינו לניזק לישב' וליטול כל מה שהוא אמוד שיהיה לו משלו או שהפקידו בידו ורווק' שהצית בבי' חבירו נאמן הניזק בכל מה ש'טען שכן דרך להניח כל דב' בבית יב אבל הצי' אש בגדיש של חבירו אינו נאמן אלא בדברי' שדרך להניחם בגדיש כמו מורגים וכלי הבקר אבל אם טוען שהיה בו שאר דברי' אינו נאמן ורוא' מקו' שאר דברי' שהו' טוען כאילו הוא תבוא' וכן משלם לו בר"א כשהצי' האש בשל חבירו: יג אבל הצית האש בשלו והלך ודלק בשל חבירו פטו' על מה שהיה טמון בו אפי' שדרך להטמין בתוכו: יד ובמסור מיבעי' אם עשו בו תקנת נגזל להיותו נשב' ונוטל ולא איפשיט וכ' רב האיי גאון דכל תיקו דממונא חולקין וא"א הרא"ש ז"ל כ' דמספקא לא מפקינן ממונא ופי' ר"ת הא בעי' כגון שהמסור מכחי' את הנמסר אבל אם המסו' עצמו אינו יודע כמה הפסיד ישבע הנמסר ויטול ור"י פי' אפי' אין המסור טוען ודאי לא ישבע הנמסר ויטול ולזה הסכי' א"א הר"א ז"ל טו שאל לא"א הר"א"ש ז"ל ששאלת על לאה שטוענת על ראובן שמסר' בידי גוי' ובזה הפסיד' הרב' וקצ' בירר' בעדי' וקצת בהוכחו' תשוב' כל מה שתוכל לברר בעדי' שהפסיד' יפר' לה וישבע ראובן שאינו יודע שהפסיד' יותר אבל בהוכחו לא מפקינן

וחל ממה שידעו העדים עכ"ל: ג בר"א שהשבע"ה אמוד וכו' עד הא לאו הכי לא בעיא שם (דעו) ופשטה רב אשי ומ"ש הוא אמוד שיהו פקדון בידו שאינו שהוא איש נאמן שמפקידין בידו כיוצא בדברים אלו: כתב רב האי אלא הנתב' נשב' ונפטר כ' המפרשים דהיינו טעמא משום דנהי שהדי לא מפסיל דכיון דלא ראו העדי' מה היה תחת כנפיו איפשר דעפר או צרורות היה או עם' עצמו כמוליא דבל תחת כנפיו ולא הוציא כלו': ה אבל אם לא ראו עדי' שהיו לו כלים וכו' כבר נתבאר בסמוך: ומ"ש או אפי' יש א' שראוהו וכו' שם דברי הרמב"ם בפ"ד מגזלה וכתב ה"ה שהשיגו הראב"ד מפני שלא כתב למשכנו דאפי' היו שם עדים הוא נאמן ואפי' בלא שבועה כי באמת יש חילוק בין הנכנס למשכן ומגלה דעתו בין הנכנס סתם שזה כיון שגלה דעתו שלמשכן הוא בא אינו יכול לטעון טענת לקוח וזה מוחזק ובאמת שדע' רבי' שהולך לשיטתו מפני שלא היו שם ב' עדים הוא כשנכנס למשכן ואע"ג שהם ושמן לו על מה שכת' למעלה דאוהו עדים שנכנס למשכן ואף זו כשהעד מעיד שנכנס למשכן עכ"ל ומ"מ יש לדקדק שהרמב"ם כת' ה"ז נשבע בנקיטת חפץ שלא גזל ורבי' כתב נשבע היסת וכ"ל שמ"מ הרמב"ם שכתב' בנקיטת חפץ היינו כשטוען לא גזלתי שהו' מכחיש את העד והא ק"ל דעד אח' מחייבו שבוע' דאורייתא' ולפניכם הכי משמע ה"ז נשבע בנקיטת חפץ שלא גזל משמע דלא קאי אלא אבילה דאילו לאומר בחובי נטלתיו כלא' דכיון שמודה לדברי העד ה"ל מחויי' שבוע' שאינו יכול לישבע ומשלם כעובדא דנסכא דר' אבא וכת' הרב ז"ל בתשו' שר' עלמו וג"כ כתב שם וכן אם היה שם עד א' בלבד וכו' והלה אומר לקוח הוא בידי או בחובו נביתיו וכו' ה"ז חייב להחזי' הכלי לבעליו בלא שבוע' ואין לחלק דהת' הוליא הכלי מגולה והע' מעיד שכלי פלוני נטל אבל הכא אינו מעיד אם כלי נטל אלא שראהו מוליא כלים תחת כנפיו דסוף סוף הרי הוא חייב שבועה ואינו יכול לישבע שהרי מודה לדברי העד וחייב לשלם ולפי זה בין דברי רבינו שכ' בפשיטו' שחלוקו' נשבע היסת בין דברי הרמב"ם שכ' דאומ' בחובי נטלתיו נפטר בשבועה צ"ע * עיין במ"ש לרבינו בסוף סי' ז"ס בשם הרמב"ם בדין נגזל: א כתב בעה"ת בשער מ"ט אם ראוהו עדי' שנכנס לביתו של חבירו ואומר שימשכנוהו בחוב שהוא חייב לו ולא ולא ראוהו כשיצא אם היו' ולא ראו כלים תחת כנפיו והלה אומר אין לי כלי שנטלת והלה טוען נטלתי ובחובי נטלתי נאמן במגו יכול לומר לא נטלתי והשב שבש' היסת אילו טוען כך עכשיו נמי נאמן בהיסת והיכא נאמן דפליג ואמר דמשתבע בנקיט' חפץ דכיון שנוטל ואינו נשבע על המשכון שיפחות בידו כי אם על הממון שלוק' נשבע בנקיטת חפץ ויטול עכ"ל: ו כתב הרמב"ם אפי' אם יש עדי' שראוהו שנכנס וכו' בפ' הכונ' וטעמו משו דאי בעי אמר נכנסתי ולא נטלתי ודעת רבי'

*(ג"ה) קשה דהל"ל מחויי' שבועה ואינו יכול לישבע משלם וי"ל שאם היה העד מעידו שכך כלי' היו לו בכנפיו והם פי' אומר ובחובי נטלתי' הוי כן אבל כאן כיון שאין העד יודע מה שהי' תחת כנפיו אינו חייב שבועה מפני שהעד [illegible] ... וכן כלים נטלת ולפיכך נשבע היסת ונפטר וכן פי' בחוב נכנסתי הרמב"ם פסיד לדינו אבל בנכסת הרמב"ם שנידונו בס' פ"ז נשבע בנקיטת חפץ שלא גזל והוא דבר אחד והספר משמעו ג בסברת א' פנים נכס"ת שלכהוב גאמוך או משמעו אמוס דאוי בתי שיש משכן בידו שנאמן עליו עד כדי דמיו בשבועה בנקיטת חפץ ומ"מ קשה דע"כ מיירי בבראה שעד בניי תחת כנפיו אלא שאינו יודע מה הן וה"ל ומשלם לכן נ"ל דכיון דאפי' בבראיהו ב' עדים נכנס לביתו של חבירו למשכנו אלא נכסים ודאוהו יוצא וכלים תחת כנפיו מן הדין הי' לפוטרו לגמרי אלא שתקנו חכמים שישבע ע"פ ויטול א"כ בשעד אחד מעידו בו אין כאן מחויב שבועה לבעלתר גו שאם אינו יכול לישבע לשניהם את שפר ישלם:

דהוי כמנו במקו' עדי' וטעמו של הרמב"ם דהאי לאו הכחש' היא דאיכא דלא למימר עליה דאיהו וכו' הילכך אנו שלא במקום עדים הוא: ז וכשם שבע"ה נאמן בשבועתו כך האמינו לשומר של בע"ה או אפי' לאשת השומר וכו' בפ' הנשבעין (דף מ"ה) מימרא דרב פפא: אבל לא האמינו לשכירו ולקיטו שם בעיא ועלתה בתיקו והוי מימרא לחומרא וקולא לנתבע הילכך לא נאמן ופירש"י שכירו ולקיטו של ב"ה ולא נמסר לו שמירת הבית וכתב הרמב"ם פ"ד מגזילה היה שם שכירו או ליקוטו של ב"ה אינן נשבעין ונוטלין וכו' ס"ס ולפיכך כתב אין אלו נשבעין ולא פסק שאם תפס הנגזל אין מוציאין מידו כדרכו ברוב תיקו שבתלמוד לפי שכל זה מן התקנה הוא וגם שלא התקינו בפירוש אפילו תפס מוציאי' מידו עכ"ל: ח כתב הרמב"ם לא היה שם ב"ה וכו' בפ' הכונ' ומ"ש ואפי' אם הוד' הגזלן וכו' כלו' אפי' הודה במקצת לא אמרי' דמוד' מקצת הטענה ישבע וזה אינו יכול לישבע שהרי גזלן הוא וישלם לפי שזה אינו טוענו ודאי גזלתני כך וכך שהרי הוא לא ראה שגזלו והעדים אינם יודעים כמה גזלו אלא שבע"ה טוען שכך וכך חסר מביתו ומסתמא זה גזלן ואינו חייב לישבע על טענת שמא: ט גרסינן בירושלמי על מתניתין נכנס לביתו וכו' כת' הרא"ש לכאורה פליג אתלמוד' דידן וכו': יא וכן במדליק אש וכו' משנה סוף הכונס (דף ס"ב) המדליק את הגדיש והיו בו כלים ודלקו ר' יהודה אומר ישלם כל מה שבתוכו וחכ"א אינו משלם אלא גדיש של חטים או שעורים ומודים חכמים לר' יהודה במדליק את הבירה שהוא משלם כל מה שבתוכו' שכן דרך בני אדם להניח בבתים ואסיק רב' דבהדדי פליגי במדליק בתוך שלו והלכה ואכלה בתוך של חבירו דר' יהודה מחייב אטמון באש ורבנן סברי לא מחייב ופליגי נמי במדליק בשל חבירו דרבי יהודה סבר משלם כל מה שבתוכו ואפי' ארנקי ורבנן סברי כלים שדרכן להטמין בגדיש כגון מורגי' וכלי בקר הוא דמשלם כלים שאין דרכן להטמין בגדיש לא משלם ופסקו הפוסקים כחכמים ואמרי' בגמרא לדר' יהודה עשו תקנת נגזל בשכו וכתב הרי"ף דמשתבע ושקיל כדתנן ואלו נשבעין ונוטלין הנגזל וכולו וכתבו התוס' לרבנן נמי ה"מ למימ' דעשו תקנה בבירה בכל דבר ובגדיש במורגים אלא דנוקא שמעינן לדר' יהודה שאילו ארנקי בגדיש עשו תקנת נגזל: ומ"ש רבינו כל מה שהוא אמוד וכו' בעיא שם ופשטה רב אשי ומ"ש או שהפקידו בידו כלומר שהוא איש נאמן שמפקידין בידו כיוצא בדברים הללו וכבר נתבאר כן בסמוך גבי נגזל' ומ"ש ודוחין מקו' שאר דברי' וכו' מפורש שם בגמ' לדע' חכמים וכתב ה"ה פ"ד מנזקי ממון דבכלל הוא בין דמדליק בתוך של חבירו בין למדליק בתוך שלו והלכה ודלק' בתוך של חבירו: יד ובמסור מיבעיא וכו' ג"ז שם ומ"ש וכתב רב האי וכו' עד ישבע המוסר ויטול הכל שם בתוס' ובפסקי הרא"ש וה"ה מ"ג כ' פ"ח מחובל שאם תפס הנמסר אין מוציאין מידו אלא נשבע בנקיטת חפץ וזוכה במה שתפס ואי לא תפס אין מוציאין מיד המוסר אלא בראיה ברורה עכ"ל וכת' ה"ה ומתוך מ"ש והמוסר כופר במה שטענו נראה שסובר כר"ת שאם המוסר אינו כופר אלא אומר איני יודע שהלה נוטל בשבועת היסת' ודע שהרי"ף והר"ח מפרשים בעיא זו כגון שיש עדים שמסרו ואיבד את ממונו ואין יודעים כמה וכן דעת הרמב"ם בפרק הנזכר שכתב מי שיש עליו עדים שמסר ממון חבירו ולא ידעו העדים כמה הפסידו במסירתו והנמסר אומר כך וכך הפסדתני והמוסר כופר במה שטענו אם תפס הנמסר וכו' וכתוב בהגה' אשירי שאם ראובן טוען' לשמעון מסרתני ואין עדים ביניהם ישבע לו היסת שלא מסרו: טו שאלה לא"א הרא"ש ז"ל

כנ"ל

מפקינן ממונא: יז לשון הרמב"ם המזיק ממון חברו ואינו יודע כמה היזק הניזק נשבע ונוטל כתקנ' חכמים יז כיצד לקח כיס של חבירו והשליכו לים או לאור או שמסרו ליד אנס ואבד בעל הכיס אומר זהובי' היה מלא והמזיק אומר איני יודע מה היה בו הניזק נשב' בנקיט חפץ ונוט' והו' שיטעון בדברי' שהו' אמו' ודרכו להניח בכיס אבל אם אין דרכו להניח בכיס ה"ז פשע בעצמו ואינו נשב' ונוטל ואם תפס אין מוציאין מידו אלא נשבע ונוטל ידע המזיק שזהובי' היו בו ואינו יודע כמה והניזק אומ' אלף היו בו נוטל אלף בלא שבועה והוא שיהיה אמוד שהרי המזיק מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע ע"כ והראב"ד השיג עליו וכ' נשבע ונוטל וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל ודבר זה מבואר עוד לקמן בדיני פקדון בסי' רצ"ח: יח ובנפקד כ' רב אלפס שעשו בו תקנת נגזל שישבע המפקיד ויטול וכ' וא"א הרא"ש ז"ל ודבר קשה הוא מאד שמעשי' בכל יום שאין הנפקד מדקדק במה שיש בכיסי' ובשקי' שמפקידין אצלו ושמעתי שהגאונים כתבו שעשו תקנת נגזל בפקדון ואין לזוז מדבריה' ע"כ ויראה מדבריו שאינו כסבי' לדברי הגאונים אלא כשהנפקד טוען שמא אבל אם טוען בריא לא והירושל' שהביא רב אלפס חד בר נש הפקיד גבי חברי' חד שק צרור אירעו אונס הדין אמ' סינין הוה מלא והדין א' מטכסא הוה מלא אתא עובדא קמיה דרב אמר ה"ז נשבע ונוטל מיירי נמי כי האי גונ' שטען הנפקד שמא היה מלא סינין (א): יט וכתב הרמב"ם שאם הנפקד יודע שהיה בו זהב ואינו יודע כמ' שנוטל המפקיד בלא שבועה דה"ל מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע ונותן וא"א הרא"ש ז"ל כ' דלא קרינן ביה מחויי' שבוע' ואינו יכול לישבע שלא היה לו לידע מה היה בתוכו: כ ראו א' שנכנ' לבית חבירו ריקן ויצא טעון כלים תחת כנפיו ואומר שלקחם מב"ה וב"ה אומר שהשאילם לו אם הם דברים העשויין להשאיל ולהשכיר בע"ה נאמן והוא שאינו עשוי למכור את כליו וזה היוצא הוציאם טמונין והם כלים שאין דרכן להטמין והוא איניש דלא צניע ולא בוש להוצי' כליו מגולין אבל אם חסר אח' מכל אלו שדר' ב"ה למכור כליו או שהוציאו מגולה או שדרך להטמין כלי' כאלו או שהוא צנוע אז היוצ' נאמן ובדברי' שאינ' עשויין להשאיל ולהשכיר נאמן היוצא לעולם אפי' איכ' כל הני צדדין לריעותא וזהו לדעת ר' יוסף הלוי ולדעת רש"י והרמ"ה אבל לדעת ר"ח ור"ת בדברי' העשויין להשאיל ולהשכיר ב"ה נאמן לעולם אפי' עשוי למכו' את כליו ואפי' כלי' שדרכן להטמין ואיניש דצני' ואפי' הוציא' מגולים ובדברי' שאינ' עשויין להשאיל ולהשכי' אם אין ב"ה עשוי למכור כליו וזה הוציאן טמונין ואין דרך כלי' כאלו להטמין והוא איניש דלא צניע אז ב"ה נאמן אבל אם חסר אח' מהצדדין האלו שב"ה עשוי לכבור כליו או שדרך להטמין כלי' כאלו או שהוא צנוע או שהוציאן מגולי' אז היוצא נאמן ולזה הסכי' א"א הרא"ש ז"ל וכל זה לא איירי אלא כשב"ה אומר שהן שאולין ויוצא או' לקוחין אבל כשבע"ה אומר גנובין אז בכל ענין אינו נאמן אלא נשב' שבועת היסת שהכלי' לקוחין בידו ופטור ואם הוחזק היוצא בגנב (ג) אז אין חילוק אם טוען גנובין או שאולין לפי' כל אלו החלוקי' שייכין נ"כ בנגזל שנכנס א' לביתו למשכנו וכל היכ' דנאמן בע"ה הכא התם נמי נאמן נגזל וכל היכא דהכא אינו נאמן התם נמ'אינו נאמן אלא שזהו בינ'ה' שבנגז' צריך לישב' כעין דאוריי' כדי ליטול והכא כל היכא דבע"ה נאמן נוטל בלא שבועה מיהו שבועת היסת צריך וזהו לדעת ה"ר יוסף הלוי והרמ"ה אבל רבינו האיי כת' שאין חילוק ביניהם כלל דה"נ לא יטול ב"ה אלא בשבוע' כעין דאוריתא והא דבדברי' העשויין להשאיל ולהשכי' בע"ה נאמן דוקא כשיש לו עדי' שהכלי' הללו היו שלו וראו אות' עתה בידו אבל אם לא ראו אותם עתה בידו נאמן היוצ' כמינו דהחזרתים לך וכן הא דאמרי' בדברי' שאינן עשויין להשאי' ולהשכיר דהיוצ' נאמן דווק' כשלא ידעו

בגמ' י"ח סי' ה': יז לשון הרמב"ם המזיק ממון חבירו וכו' פ"ז דחובל וכו' ה"ה כיצד לקח כיס של חבירו וכו' מעשה בסוף הכונס ההוא גברא דטש בכספת' דחבריה כלומר בארנק של חבירו ושדייה בנהרא אתא מריה ואמר הכי והכי הוה לי בגוה ואמרי' התם דהיינו מתני' דמדליק את הבירה משלם כל מה שכתוב ומ"ש נשבע הם מתקנ' ושקיל ומ"ש וכו' שיטעון דברים שהוא אמוד בהם גם כן אפור' הם ומ"ש אבל אם אין דרכו וכולו הם בההוא עובדא דכספתא איבעיא לן אי קטעין מרגניתא הוה בכספתא מי מהני איכפי מרגניתא בכספתא או לא תיקו ונראה שמפרש רבי' בעיא זו שהיה דבר שאין ידוע להניחו שם וזה טוען שהניחו שם והלא הזיקו ומשום דסלקא בתיקו פסק הרב שאם תפש אין מוציאין מידו כדרכו בכל תיקו שבתלמוד' אבל יתר המפרשים לא יתי' שפירשו אותה בעיא אם היה ראוי להניחו שם אם לאו אבל פשוט הוא שאם אין דרכו שאינו נוטל בשו' לד והעלה בסוף דבריו ומ"מ אם יש עדים שאותו דבר שהוא טוען היה שם אע"פ שאין דרך להניחו נוטלין מן המזיק ונותנין לניזק בלא שבועה כך העלה הרשב"א בזה שלא כדברי בעל ההלכות עכ"ל והתוספות כתבו מי מהני איכפי מרגנית' בכספתא אפי' יש עדים שהיה בו מרגניתא מיבעי' ליה דשמא לא איבעי' לי' לאסוקי אדעתי' להאי ולא אמרינן אם הוה לן גבי' דאזקתי' כיון דלא רגילי איכפי לאנוחי ככל עכ"ל ומ"ש הרמב"ם ידע המזיק וכו' הרמב"ם מדמה דין המזיק לדין הפקדון שיתבאר בסמוך: יח ובנפקד כתב הרי"ף שעשו בו וכולו משמע כן מדבריו לפי שכת' בסוף הכונס ירושלמי שכת' רבי' בסמוך חד בר נש אפקיד גבי חבריה חד שק לרור וכו' * :

* (ג"ה) וכן הם דברי הרמב"ם גם הם משנה' פקדון שהניח שמשם ירושלמי דנאמן וכו' בו והשומר אומר איני יודע מה היה בו או לא היה בו:

וכתב א"א הרא"ש ז"ל וכו' בפ' הכו': יט וכתב הרמב"ם שאם הנפקד יודע שהיה בו זהב וכולו פ"ה דפקדון והאריך הם ה"ה בטעם דברי הרמב"ם וטעם הראב"ד וכ' שדעת הר"י בן מיגש כהרמב"ם והעלה ובאמת שעיקר הדברים כדברי הראב"ד: וא"א הרא"ש ז"ל כתב דלא קרינן ביה מחוייב שבועה וכו' בסוף הכונס: כ ראו אחד שנכנס לבי' חבירו ריקן וכו' פ' השבועין (דמו) אמר רב יהודה דאוהו שהטמין כלים תחת כנפיו ויצא ואמר לקוחים הם בידי אינו נאמן ולא אמרן אלא ב"ה שאינו עשוי למכור כליו אבל ב"ה העשוי למכו' את כליו נאמן ושאינו עשוי למכו' את כליו לא אמר' אלא דברים שאין דרכן להטמין אבל דברים שדרכן להטמין נאמן ושאין דרכן להטמין נמי לא אמרן אלא איני' דלא צניע אבל איניש דצני' היינו אורחי' ולא אמרן אלא זה אומ' שאולין וזה אומ' לקוחין אבל בגנובין לא כל כמיניה אחזוקי איניש בגנבי לא מחזקינן ולא אמרן אלא בדברי' העשויים להשאיל ולהשכיר אבל דברים שאינן עשויים להשאיל ולהשכיר נאמן ופירש"י ואמ' לקוחין הן בידי וב"ה אומ' שהשאלתי' לו כדמפרש לקמן אינו נאמן אפי' בשבוע' אלא דברי' שאין דרכן להטמין שאין אדם בוש ליטלם בידו בשוק בפרהסיא שהלך אינו נאמן חד' דאין זה עשוי למכור את כליו ועוד מדאטמינהו איכא למימ' בזה הוא להודיע שהו' צריך לשאול כלי' משכנין דאי לקוחין הוו לא הוה מטמינן נאמן ואע"פ שאין עשוי למכור כליו זמנין דמצטרכי ליה זוזי ומזבין הייני אורחי' להטמין אפי' שאמר בני אדם מוליכין אותו בפרהסיא ולא אמרן באדם בינוני דאינו נאמן אלא בזה אומר לקוחין וזה אומר שאולים אבל אם אמר לו גנבת אותם לאו כל

כמיניה ויסבע זה שלקוחין הן כ"ג ולא אמרן אלא בדברי' העשויים להשאי' ולהשכי' בהכנסו הוא דאמרינן דכי אמר לקוחין הם בידי אינו נאמן אבל דברי' שאין עשויים להשאיל שהבעלי' אחים עליו לפי שמתקלקלי' נאמן לישבע שלקח' ואין נראי' דברי השומר שהשאלתים לו עכ"ל והתוספו' הקשו על גירסא זו וגורסי' כגר"ח והערים דרב האי וכולהו לא אמרן אלא בדברי' שאין עשוים להשאיל ולהשכיר אבל דברי' העשויין להשאיל ולהשכי' אינו נאמן וה"פ וכולהו לא אמרן דנאמן לומר לקוחין הן בידי אלא בדברים שאין עשויי' להשאיל ולהשכיר וכגון דהוי איניש דלאו או דברים שדרכן להטמין או ב"ה העשוי למכו' את כליו אבל דברי' העשויי' להשאי' ולהשכי' אינו נאמן אפי' איכא כולהו לטיבותא ואפי' אומ' ב"ה גנובים הן ור"ח עלמו פי' כפירש"י ואין נראה עכ"ל חילוק הפירושים ברור דלרש"י ולא אמרן אלא בדברים העשויין להשאיל ולהשכיר קאי אאילא ואמר לקוחים הן בידי אינו נאמן ולדברי התו' קאי אאבל ב"ה העשוי למכור כליו נאמן והכי' מיירי אפי' בדברים שאין דרכן להטמין ואפי' באיניש דלא צניע ואהא קאמ' וכולהו נמי לא אמרן אלא בדברי' שאין עשויין להשאי' ולהשכי' דלאו הוא נאמן בכל ענין אבל דברים העשויים להשאיל ולהשכיר אינו נאמן אפילו איכא בהו כל הני צדדים לטיבות' כללא דמילת' דלרש"י לפיכך ב"ה נאמן לריך ה' תנאים והם הא' שאינו עשוי למכור כליו הב' שהם דברים שאין דרכן להטמין הג' שהוא איניש דלא צניע הד' שזה אומר שאולין וזה אומר לקוחין הה' שהם דברי' העשויי' להשאיל ולהשכיר ואם חסר אחד מהמשה תנאים אלו אין ב"ה נאמן ולדברי התו' אם הם לדברים העשויים להשאי' ולהשכי' בכל ענין ב"ה נאמן אפי' טוען גנובי' הם ואם הם דברים שאינם עשויים להשאיל ולהשכיר נלוו לתנאי הזה ד' תנאי' אחרי' הא' שהוא ב"ה שאינו עשוי למכור כליו הב' שהן דברים שאין דרכן להטמין הג' שהוא איניש דלא צניע הד' שזה אומר שאולין וזה אומר לקוחין ב"ה נאמן ואם חסר אחד מהם אין ב"ה נאמן כך נראה מדברי התו' שכתבתי אך כתב הרא"ש ויש שהיו רוצים לדקדק מדקאמר מעיקר' ולא אמרן אלא זה אומר שאולין וכולי והדר מפליג בין העשויים להשאיל ובין אין עשויים להשאיל ש"מ דאפילו אם אמר גנובים בדברים העשויי' להשאי' ולהשכי' אינו נאמן וליתא להאי דיוקא דכיון דאמר גנובים איתרע ליה חזקתו של כלים שהן עשויים להשאיל ולהשכיר כיון שהוא טוען שלא ילאו מתחת ידו בתורת שאלה ושכירות ובמנו דשאל' ושכירות לא מחזקינן איניש בגנבי ורבי' סתם הדברים לדעת הרא"ש וכן הסכימו רוב המפרשים וכמו שאבאר בס"ד · ומה שכתב נשבע שבועת היסת שהכלים לקוחים בידו הוא כדין כל הטענות שנשבע עליהם היסת · ודעת הרי"ף והר"ן בהשבועין ודעת הרמב"ם פ"ט מטוען כשיטת התוס' ודברי הרי"ף בהשבועין הם אליב' דהר"ח דבטוען ב"ה גנובים או גזולים בכל גונא אין ב"ה נאמן וכן הסכים גם כן הרמב"ם פרק ה' מגניבה וכתב הרב המגיד שזהו הסכימו רוב המפרשים:

ב כתב בעל התרומות בשער מ"ט שאם טען את' משכנת' לי בחובי דרך משכון דינו הוא כאומ' לקוחים הן בידי: (ג)

ג וכתב עוד הם אם ילא מבית חבירו וכלים מגולים בידו ואינן עשויין להשאיל ולהשכיר ואמ' בחובי משכנתים נאמן התופס דהא תנן אומן אין לו חזקה הא אחר יש לו חזקה: וכתב עוד הה"ר ן' מיגאש חלוק על הרי"ף בחילוק הגירסא והם' שב"ה העשוי למכו' כליו אף בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר · כי' קמים ונאמן התופס

צ (א) וכתב בהגהות מיימוני פ"ו מה"ש גבי שומר חנם דוקא שהנפקד מודה בפי' בפקדון הוא שנשבע וכן צריך לפרש אבל אי מודה שאת לא הוה בו כלום אינו נשבע ונוטל ע"ש שהאריך בזה: (ב) ובמרדכי פ' כל הנשבעין דף הל"ם פ"א דהמזיק נגב נוטל בלא שבועה דהא חשוד אש שבועה ולא משגיחינן ליה: (ג) וכתב בתשובת לעיל ר"ס פ"ש ודים סי' ז' דהטוען שמשכון הוא בידו צריך לישבע כעין דאורייתא אע"ג דבשבועה לקיש אינו נשבע אלא היסת דין מי שהודיע בפרו' של דאומן ונתגרר שהודיע שקנאן תגיה לאומן אחר שעירתו בהא הרשב"א סימן תתת"ה שהוחזק כבר נגבו דכהם שהודיע שקנאן הודיע כנ"ל וע"ש ובוד בתשובה זו סימן ע"ש:

עכ"ל

ד"מ

[illegible]

עכ"ל: **ואם** הוחזק הולא בגנב וכו' כך כת' הרי"ף בפר' המכ' אם היה מוחזק ומפורסם בגניבה ורואהו שהטמין כלים תחת כנפיו ויצא ואמר לקוחים הם בידי אם היה ב"ה אינו עשוי למכור ואותם כלים אין דרך בני אדם להטמינם ואין דרך אותן האיש להשאיל כלים שבידו אע"פ שהוא אומר לקוחין והוא אומר, נגובין אינו נאמן ודייקין לה מדאמרינן אחזוקי איניש בגנבי לא מחזקינן הא מוחזק ועומד מעיקרא מחזקינן וכתבו הרא"ש בפסקיו וכ"כ הרמב"ם פ"ה מגניבה: וכ"ש רבי' לפיכך כל אלו החילוקים שייכי נ"כ בגנזל וכו' הוא תשלום ביאור הדין הנזכר ובענין מחלוקת הר"י הלוי ורבי' הפיי דעת רמב"ם פ"ט מטוען כדעת הר"י הל' השבע ב"ה היאת על טענתו שלא מכרן ולא נתנן ויחזירו ב"ד הכלים לב"ה וכ"כ נ"כ הרי"ף בהשבעין בער רביעי: וכ"ש רבי' והא דבדברים העשויי' וכו' עד אינו נאמן הם דברי הרא"ש בהשבעים וכ' דהכי מוכח בפרק חזקת בהמעתא דאומן (דמס) וכ"כ ה"ס בשם הרמב"ן פ"ט מטוען וכתב שכן כרא' דעת הרמב"ם כתב בעה"ת שער ע"ט כל זה שכתבנו שהאומן הגזל משתברא דהיינו ברואה אבל בלא ראה מתוך שיכול לומר החזרתיו לך נאמן לומר לקוחין הם בידי או בתובי הפסקים ועובדא דנאמן שהביא הרב אינו אלא כפרש' מדק' מדמי ליה לרואהו שהטמין כלים תחת כנפיו וכן בנסכא דר' אבא שאמי' בגזלן גמור אם לא ראה נאמן לומר שהחזרתי ומצי למימר אין שקלי' ודידי שקלי' ואפילו בפים אם שני עדי' דקי"ל איכא עדים בלא ראה אחר דלאו אומן יש לו חזקה אלא ודמי כולהו מיירי בראה הא לא ראה נשבע היסת ונפטר וכן ד הפי' הראב"ד דאפי' בנסכא דר' אבא אם היה יכול לומר החזרתי יכול לומ' אין חטפי ודידי חטפי ואפי' חטף בפני עדים לפי שאין כאן שהחמת עדים כלל גם הרמ"ה ה הטיב שהגוזל את חבירו בעדי' א"צ להחזיר לו בעדים ואם טען ואמר החזרתי נאמן והביא ראיה ממאי דאיתמר בפרק ב' דכתובות גבי ומודה ר' יהושע באומר לחבירו שדה זו של אביך היתה וכו' אבל ה"ר נתן בר"א כ' שא"ל ראה בגזלן שאין לגזלן נאמנות במגו דאי בעי אמ' החזרתי לך ואפי' טען החזרתי לך אינו נאמן דכל היכא שגזל בעדים אין לו תקנה אלא א"כ החזיר לו בעדים והביא ראי' מדברי רש"י בפ"ק דמציעא גבי הוחזק כפרן לאותו ממון אינו כרואה לענין דינא שגזלן דינו כאומן שהאמן לומר החזרתי לך ואינו נאמן בשום מגו כמו שכת' ה"ר ילחק וכ"כ ר' יעקב עכ"ל ה"ר נתן' אבל בעה"ת סברתו כסבר' הראב"ד והרמ"ה ז"ל *: **כא** וכל זה לא מיירי אלא בדליכא ב"ה התם וכו' כך כתבו הרי"ף בהשבעין דהא דבעי' כל הכך תנאי' לפיכך ב"ה נאמן היינו בדליכא ב"ה התם בשעה שנכנס זה אבל אם ראוהו עדים שנטלן מרשות חבירו שלא בפניו ואמר לקוחין הן בידי אינו נאמן ב"ש הטמינן תחת כנפיו וכ"ש לא הטמינן וכ"ש ב"ה עשוי למכור כליו או אינו עשוי ואפי' טען ואמר דרך גזל לקחתם לפי שהל הנכנס לבי' חבירו שלא בפניו ונטל כלים משם והוליאן בפני עדי' הרי זה בחזק' גזלן והביאו כן מכח הטעון' וכתבו גם הר"מ וכ"כ הרמב"ם פ"ג מגזיל' וסי' הרמב"ם לפיכך מחזי' הכלי' לב"ה ואין כאן שבוע' שהרי העדי' ראו מה גזל ואחר שיחזיר אחר ותובע את ב"ה בכל מה שיטעון והדין ביניהם: **כב** וכן אם חטף חפץ מחבירו וכו' שם פ' חזקת הבתים גבי' דחטף נסכא מחבריה כלומר חתיכת כסף אתא לקמיה דר' אמי יתיב ר' אבא קמי' אייתי חד סהד' דמחטף חטפא מיניה א"ל אין חטפי ודידי חטפי א"ר אמי היכי לידייניה דייני להאי דינא לישלם ליכא תרי' סהדי ליפטריה איכא חד סהד' כימא ז"ל משתבע כיון דאמר מחטף חטפי ה"ל כגזלן א"ל ר' אבא ה"ל מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע וכל

*(ג"ה) והר"ן כ' בפ"ק דקדושי' ואף שהשבועין שאמו' הרמ"ס לסתו"ן בהגוזל את חבירו בעדים א"צ להחזיר לו בעדים [illegible]

ידעו עדים שבאו לידו בתורת שאלה או שכירות אבל אי ידעי' עדים שבאו לידו בתורת שאלה או שכירות אינו נאמן ולמעל' בסי' ע"ב פירשתי דברים העשויין להשאיל ולהשכיר **כא** וכל זה לא מיירי אלא בדאיתא ב"ה התם בשעה שנכנ' זה והוציא הכלים אבל אם ראו עדים שנכנס לרשות חבירו ונטלם שלא בפניו אינו נאמן לומר לקוחין הן בידי: **כב** וכן אם חטף חפץ מחבירו ואומ' בחובי נטלתי אינו נאמן אלא אם יש עדי' שחטפו מידו או מביתו צריך להחזירו ואם אין שם עדי' אלא עד א' והוא כופר ישבע להכחיש העד ואם אינו כופר אלא שאו' שמשכנו בחובו צריך להחזירו **כג** נחבל נ"כ נשבע כעין של תור' ונוטל כב"א שיש עדים שראוהו שנכנס תחת ידו שלם ויצא חבול ולא ראו שחבל בו וזה אמר חבל בי וזה אומר לא חבלתי בו נשבע ונוטל ואם יש הוכחה שזה חבל בו כגון שהוכ' בין אצילי ידיו שאי אפש' לו לחבול בעצמו וגם לא היה שם אחר עמו שניחוש שזה אמר לו לחבול בו כדי שיתרע' מזה אז נוט' בלא שבוע': כ' הרמ"ה מסתברא היכא דאיכא אחר עמו דבדריך להו לסהדי דלא חבל ביה ההוא אח' כמאן דליכ' אח' דמי ונוט' בלא שבוע' וה"ה אי בריר דלא איקריב לגבי כותל כל היכא שאינו יכול לחבול נוטל בלא שבועה, וה"מ דנוטל בשבועה בתרי דמנצו בהדדי ונכנס אחד מהם לתוך ידו של חבירו שלם ויצא חבול דמוכח מילת' דאיהו חבל בי' כיון דהוה קטט' בינייהו אבל אם לא מינצו בהדדי לא מישתב' ושקי' אפי' אי ברירי מילת' **כד** וכי היכי דאמרי' גבי נחב' אי איברור מילת' דחבל ביה שקי' בלא שבוע' ה"ה גבי נגזל אי בריר מילת' דגזליה אע"ג דלא חזו דגזלי' שקי' בלא שבוע' והיכ' משכח' לה כגון דמסהדי סהדי דהו' לי' בביתו כך וכך כלי' וחזו להאי דעייל לביתי' ונפק ולא עייל התם אינ"ש אחרינא ומקמי דעייל להתם אינ"ש אחריני עייל לביתי' ומנינהו להנהו כלים ואשתכחא חסר ולא הוה התם דוכתא דליפלו הנך כלים בגויה שקיל בעל כלים מההוא דמסהדי בו סהדי דעייל להתם בלא שבועה וזו היא עדות המתקיימת כידועה, בלא ראות ע"כ: **כה** כ' הרמב"ם הודה החובל שהוא חבל משלם כל ה' דברים שהרי עדי' ראו שנכנס לביתו שלם בשע' המריב' ויצא חבול אבל אם לא היו שם עדים שראו וזה אומר חבלת בי וזה הודה מעצמו פטו' מן הנזק והצער וחייב בשבת ובבושת וריפוי ע"פ עצמו לפיכך אם כפר ואמ' לא חבלתי נשבע היסת:

צא א חנוני על פנקסו נשבע ונוטל כיצד ב"ה שאמר לחנוני תן לפועלי' סלע והוא מודה שא"ל כן או שיש עדים בדבר והחנוני אומר כבר נתתי להם והפועלים אומרים לא קבלנו ממנו כלו' שניה' נשבעין כעין של תורה ונוטלין מב"ה וצריכין שישבעו כל אח' בפני חבירו חנוני בפני (א) פועלי' ופועלי' בפני חנוני כדי שיתביישו יותר וה"ה אם אמ' הלויני מנה ופרע לבעל חובי זה אומר נתתי וזה אומ' לא

סמהויי' שבוע' ואינו יכול לישב' משלם והרי הדין הראשון דהיינו חוטף חפץ מחבירו בפני עדים נלמד ממה שא"ר אמי כיוצא ליה ז"ל שלים ליה' הרי הכא מעמ' דאי איכ' תרי' הכי אמרי' ז"ל שלים והדין השני דאי"כ' עד אח' שחוטף והוא כופר נלמד גם כן מ"ש ר' אמי כיוצא ליה ז"ל משתב' כיון דאמר מחטף חטפי וכו' מטע' דאי הוה כופר ואמר לא חטפי היה נשבע להכחיש את העד והדין הג' שמודה לדברי העד אלא שאומר שמשכנו בחובו הוא עובד' בנסכא ממש דאמר אין חטפי ודידי חטפי' עיין במה שכתבתי בסמוך בשם בעה"ת דדיל' דנסכא דוקא בדאיכא עדים שראו עדים אותה בידו שאינו יכול לטעון החזרתי אבל אם היה יכול לטעון החזרתי היה נאמן במגו' וכ"כ הריב"ש בסי' של"ב וכת' שכן דעת הרמב"ן והראב"ד ז"ל ועיין תשלום ביאור דין זה לעיל סי' ע"ס' ודע שמ"ש רבי' ואם אין עדים אלא עד אחד וכו' קאי גם לראו עדים שנכנס לרשות חבירו ונטלם שלא בפניו ואע"פ שהוא טוען בשפ' ע"פ העד וכמו שנתבאר בסי' ע"ס שזה דעת הרי"ף והרא"ש והר"ן והרמ"ב' ועיין בכלל ק"ז סי' ק': **כג** נחבל נ"כ נוטל וכו' בהשבעין מני בעמלי' נחבל כיצד נשבעין ונוטלין ותני נחבל כיצד היו מעידים אותו שנכנס לתוך ידו של חבירו שלם ויצא חבול והוא אומ' חבלת בי והלה אומ' לא חבלתי ה"ז נשבע ונוטל ר' יהודה אומ' עד שיהא שם מקצת הודאה אומר לו חבלתי בי שתים והוא אומ' לא חבלתי' אלא אחת וידוע דלא קי"ל כר' יהוד' אלא כת"ק ובגמ' אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא במקום שיכול לחבל בעצמו אבל במקו' שאינו יכול לחבל בעצמו נוטל בלא שבועה ופריך ניחוש שמא כבותל נתחכך תני ר' חייא שעלא' לו נשיכ' בגב ובין אצלי ידיו והילכתא כאמר ה"ל דליכא אחר: **כתב** הרמ"ס מסתברא היכי דליכא אחר עמו דבדרו להו לסהדי דלא חבל ביה וכו' דברי הרמ"ס ברורי' בטעמו ומ"ש וה"מ דנוטל בשבוע' בתרי דמגל' אהדדי וכו' כ"כ מדברי הרמב"ם בפרק ה' מה' חובל: * **כה** כתב הרמב"ם הוד' החובל וכו' פרק ה' מחובל ומ"ש הרמב"ם שפטור מנזק ולער טעמו מפני שהודה הם קנס ומודה בקנס פטור והראב"ד וגם ה"ה חולקים עליו ואומרי' דכלהו ה' דברים לא הוי קנסא אלא ממונא (ד): **צא החנוני א** על פנקסו נשבע ונוטל וכו' בהשבעין תני במתני' חנוני על פנקסו כיצד נשבעין ונוטלין ותני והחנוני על פנקסו כיצד לא שיאמר לו כתו' על פנקסו שאתה חייב לי מאתי' זוז אלא אומ' לו תן לבני שתים חטי' ולפועלי' בסלע מעות הוא אומ' נתתי והם אומרי' לא נטלנו הוא נשבע ונוטל שנ"ס והם נשבעי' ונוטלי' ב"כ מב"ה ובגמ' אמר רב' ופועלי' נשבעי' לב"ה במעמ' חנוני כי היכ' דליכספו מיניה וכ' הר"ן דוק' בדליתי' לחנוני הא לאו הכי אמרי לי' לפועלי' לייתי' את וכתבו הר"א' והר"ן שה"ה לחנוני שנשבע בפני פועלי' כל היכא דאיתנהו לפועלי' אלא דהדא מינייהו נקט וכ' הר"ן והא דקתני פועלי' ובבי' רבות' אשמעי' דלא קיימ' הא דמחיי' חנוני שבוע' היינו בשמואה' פועלי' אבלו שהוא צריך לתת לפועלים אבל היכא שאינו חייב לשלם אלא לחנוני בלבד הר"א היטיל חנוני בלא שבוע' קמ"ל וכ' עוד ושמעי' מינתבי' דשאמ' לחבירו תן מנה לפ' שאני חייב לו דלא מחו"ב למיתביה ניהלי' באפי סהדי דהא הכא דחנוני כיון לפועלי' שלא בפני עדי' דהא אומרי' נשבעי' ונוטלין מב"ה ואפ"ה חנוני נשבע ונוטל ולא דיינו' ליה כפושע מפני שנתן לו שלא עדי' וכן דע' הרי"ף בתשובה ומוכח לה ממה שכ"כ בתוספתא' ברים מליע' אל רב יהודה' בחנן מגו' דאמ' לי' חנוני לב"ה אלא שלימותך עבדי מה אית לי גבי שביר ואף על גב דמשתבע לי לא מהימנן לי את הימנתי' דלא אמר' ליה הב ליה בסהדי עכ"ל וכ"כ ה"ס פי"ן ממלוה ולוה וכ"כ מדברי הרמ"ב' פ"א מטוען ומ"ש רבי' וה"ה אם אמר הלויני וכו' כן כתב בעה"ת בשער כ"ט וה"ס כ' פי"ן ממלוה ויש מי שכ' שדין משכחינן אינו אלא בחנוני בדוקא שתקנו לו שיהא נשבע ונוטל אבל בשא' שליחות אם אמר תן לפ' כך וכך מעות בשבילי ואמ' נתתי אינו כמו ונוטל אלא כר' לשבי' דאי כיון שאין מפוסקי' בעיק' הדבר אם עשאו אם לאו עכ"ל: וכתב בשנוי' מרדכי ריש מליעא דאין נשבעין ב' נשבע' א' אלא בזה אח' זה: **א** כתב בעה"ת בשע' כ"ט היכי' דקן לי' ב"ס כפועל אגרי' וטען חנוני דיהיב לי' כן וכך דהו' טפי מאגרי' משתבע חנוני ושקיל דכיון דב"ס סבר לא ידע קטני בקיצות' דאגר דפועל איבעי' ליה לפרושי

*(ג"ה) וליכא דמתני' שבי' דייק דקתני ראוהו נכנס לתוך ג' ימים של חבירו:

לא קבלתי ישבעו שניה' זה בפני זה ויתן ב"ה לשניה' ב וכ' הרמ"ב בר"א כששניהם לפנינו ותובעין מבע"ה אבל אם מת החנוני והפועלי' לבד' תובעים או שמתו פועלי' והחנוני לבדו תובע נוטל בלא שבוע' שהרי אין בעל הבי' מפסיד כלו' שהרי אינו משל' אלא תשלום אחד והר"מה חילק וכתב אי אתו פועלין מעיקרא בלא חנוני ותבעי לבע"ה אי מודה בעל הבית דהוה להו אגרא גביה ולא ידע אי פרעינהו חנוני אי לא וליתי' לחנוני קמן דלישיילי' שקלי ג בלא שבוע' ואי חנוני אתי מעיקר' לתורי' וליתנהו פועלים דלישיילינהו לית ליה למישקל אלא בשבועה אפילו אם מתו פועלים דליכא למיחש דילמא הדר שקלי מבעל הבי' לא יהיב לחנוני בלא שבועה דאיכא למיחש שמא לא יהיב לפועלי' מידי והכי מסתברא: ד כתב ה"ר יוסף הלוי דוקא חנוני המקיף לבעל הבית ופורע לו חובותיו ואחר כך פורע לו בעל הבית אבל הקדי' בע"ה מעות לחנוני ואמר לו תן לפועלין סלע אם המחם אצל חנוני במעמד שלשה והפועלים נתרצו אין לפועלים על בע"ה כלו' אבל החנוני נשבע להם היס' ונפטר ואם שלא במעמ' שלשה המחם אצל חנוני נשבע החנוני לב"ה שעשה שליחותו ונפטר והפועלים נשבעין לב"ה שלא נטלו כלום מחנוני ונוטלין מבעל הבית והרמ"ה כתב שהפועלים צריכין לישבע כעין דאורייתא כיון שנוטלין ה וה"ר ישעיה כתב מתניתין איירי דלא אמר לפועלים הפרעו מן החנוני לפיכך יכולין לומר לא נטלנו ולא האמנו לחנוני עלינו אבל אם אמר להם הפרעו מן החנוני ונתרצו שניהם הם ליטול והוא ליתן לא שנא בהקפה ולא שנא הקדים מעות כבר נסתלקו מבעל הבית ואם יש כפירה ביניהם הוי כשאר תובע ונתב' והחנוני נשבע ונפטר מהם ונוטל מב"ה בלא שבוע' ע"כ ולא נהירא ו וכתב א"א הרא"ש ז"ל בתשו' מדתנן במתניתין וחנוני על פנקסו וכו' ולא קתני החנוני אומר לב"ה אתה אמרת ליתן לפועליך כך וכך ש"מ דמיירי שאין החנוני טוען בריא שנתן אלא אומר שמצא בפנקסו שנתן לפועליו כך וכך ואשמעינן שאנו סומכין על מה שמוצא בפנקסו (ג) אף ע"פ שהפועלים טוענין בריא והוא אינו טוען בריא כיון שאו' שכך מצא בפנקסו הרי הוא כבריא ומיהו לא הוה פנקס הוכח' כנגד כל אדם כגון אם יא' לאד' מצאתי בפנקסי שאת' חייב לי כך וכך דלא סמכינן אפנקסו אלא היכא דאיכא רגלים לדבר כגון שצו' לו ב"ה ליתן לבנו או לפועלו והוא כת' שנתן דההו' מילת' דשכיח ואולינן בתר פנקסו אבל בעלמא לא ז ומתוך זה פסק שיש לדון על פי פנקס של אדם שרגיל לעשו' בתוך ביתו לכתוב בו ענייניו ואפילו להוציא מן היתומים היכא דיש רגלים לדבר שמה שכתב בפנקס הוא אמת כגון ראובן שמסר לשמעון אלף זוזי לעיסק' בלא שטר תוך ד' חדשים לפני מות שמעון ונפטר שמעון בלא צואה ואחרי מות שמעון מצא פנקס מכתב ידו שהי' כתו' בו זכרון המשכונו' שלקחתי מהאלף זהובי' של ראובן למחצי' שכר והמשכונו' נמצאין באותו פנקס והיה כתוב בכל פתק ופתק שם ראובן והחזיר לראובן מעותיו אע"פ שהניח שמעון בן קטן ח אמר החנוני אתה אמרת לי ליתן לפועליך מנה ונתתיו והו' כופ' ואומר לא אמרתי לך כלום נשבע ב"ה היסת ונפטר והחנוני עוש' דין עם הפועלים ואם מוד' בנ' וכפר בנ' נשבע שבוע' התורה שלא צוהו אלא נ' כדין מודה מקצ' ויפטר ואם אמר לו נ' צויתיך ליתן וכ' לא ידענא מתוך שלא יכול לישבע משלם ט ואם לא נתן הב"ה לחנוני קצב' כמה יתן לפועליו אלא אמ' לו תן לפועלי מה שצריכין אם אין הפועלין לפנינו או מתו החנוני נאמן לומר כך וכך נתתי להם ונוטל מב"ה י בלא שבוע' דחזקתו שעש' שליחותו והואיל ותלה הדבר במאמר הפועלים ושמע החנוני וקבל דבריו כאילו קצץ דמי י וכתב ה"ר יוסף הלוי קטן ששכר פועלים ואמר לחנוני לפרוע להם אף על פי שאין קטן חייב בתביעות אחרות

לפרוע מאי דכתיב ליה וכיון דלא פריש איהו דאפסיד אנפשי' וכאילו קבל עליה מאי דכתיב פועל לחנוני באגרים עכ"ל: ב וכתב עוד כתב מאחר דלמאן דפסיק שהחנוני אינו נוטל אלא בשבועה ולע"ג דמתו פועלים וליכא דמכחיש ליה אם מתו פועלים יורשים באים ונפרעים מנ"ה בשבועת היורשים דקיימא לן בכל הנשבעין ונוטלין שמתו מן הפסה המודים על השבועה שמעמידין אותו על דין תור' דק"ל הכו דלא לוסיף עלה הילכך פועלין שמתו ב"ה מפסיד הוא ומשלם שני תשלומין לפיכך חנוני אינו נוטל לעולם אלא בשבועה עכ"ל: ג וכתב הרמב"ם במה דברים אמורים שהיה לפניו וכו' פי"ו ממלוה וכתב הרב המגיד אבל קצת המפרשים מודי' בדין פועלים שמתו חנוני שנוטלים בלא שבועה והטעם לפי שב"ה אלא בריא במיוחד וספק בחזרה ר"ל אם נפרעו אם לאו ויתבאר פ"א מטוען שכל כיוצא בזה נוטל הלה בלא שבועה ובדין היה שיטלו בלא שבועה אלא מפני שב"ה נפסד אנגרו שישבעו לפיכ' כל זמן שאינו נפסד כעמיד' על דינם ונחלקו בדין חנוני שמתו פועלים ואמרו שאינו נוטל אלא בשבועה שהרי מן הדין היה שאפי' בשבוע' לא יטול שהרי הוא כאומר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע אם הלויתני אם לאו ותקנה הוא שתקנו להם לחנונים שיטלו בשבועה ולפיכך לעולם אינם נוטלי' אלא בשבועה וזו דעת הרמב"ן והרשב"א עוד כתב ה' הרמב"ם שאפי' מתו פועלין יורשיה' נשבעים שבועת היורשים שלא פקדם אבא ונוטלים וכל המפרשים דאיתי חלוקים בזה ואיפשר שהטעם שלהם הוא לפי שאין זה מלוה בשטר אלא ע"פ ועד אחד מעיד שנתן והם באו ואע"פ שהוא נוגע בדבר אינם נוטלים ול"ע עכ"ל ו ובעל התרומות בשער כ"ט כתב בשם ר"י ן' פלט' טעם לשם בשאינם בפניו אלא א' שהם אינו צריך לישבע החנוני כדין שאר הנשבעים ונוטלין ו אע"ג דליכא מאן דמכחיש להו והאריך הרבה: והר"ן בפרק השבועין והביא מקדם כתב שלא כדע' הרמב"ם אלא אפי' ליתנהו לפועלים חנוני שבועה בעי כדין מוציא הוצאות על נכסי אשתו דאע"ג דליכא דמכחיש ליה אינו נוטל אלא בשבועה והביאו מקדם כתב כדעת הרמב"ם שאם מתו פועלים יורשיהם נשבעין שבוע' היורשים שלא פקדם אביהם ונוטלין: כתב המרדכי' דלדע' הרמב"ם נוטל בלא שבועה דקאמר היינו אפי' בלא שבועת היסת ופשוט הוא: ד

כתב הר"י הלוי דוק' חנוני המקיף לב"ה וכו' דברי' אלו כתבם בעל התרומות בשער כ"ח בשמו וכתב עוד שהשיב הרי"ן שלא דהא דאמרי' שאם לא השמישו במעמד שלשתן נשבע החנוני וכו' גמרינן להא מילתא מדגרסי' בפרק דקידושין האומר לשנים לאו וקדשו לי וכולו והשתא דתקין רבנן שבועת היסת משקבעי עדים וכו' והוא הדין לעד אחד דמשתבע איהו דפרע ומשתבע מלוה דלא אק"ל ופרע לי' נמלו' וה"נ הכי הוא דחנוני הוי שליח כמו העדים דהתם דהוו שליח לאומויי הסוא ממונא למלוה והפועלים הן ב"ח הוה ליה כמו מלוה דהתם הילכך הכא נמי דכוותה דייקינן דברי הרמב"ם בדין זה פ"א מהל' שלוחין ועיין במהרי"ק סי' ק"כ ונתבאר' הדין סי' פ"ח וכתב בעל התרו' בשם רבי' אפרים ומסתבר דעדים נשבעי' תחלה שהיו שלוחין ומלוה לבי בעי אפרועי משתבע וכתב הרשב"א בתשובה שהיה דחנוני לא שנא בפניו לא שנא שלא בפניו ודק"ל אם בפניו מ"מ ממעמד שלשתן הכוון מה שתיקן הרי"ף בשם המקבל ודק"ל שלא בפניו אמאי ישבע פועל היינו טענה משום דב"ה נרי שאמר לחנוני תן

לו והחנוני טוען ברי שנתן לו ומתוך כך נתחייב פועל שבועה ולע"ג דס"ל ב"ה כלו' שלויתני ואינו יודע אם פרעתי' אם לאו ודמיא להא דאמרי' בפרק האיש מקדש גבי הן הן שלוחין הן הן עידין השתא דתקון רבנן שבועת היסת וכו': והר"מה כתב שהפועלין צריכין וכו' הרמ"ה בא לומר דשבועת הפועלין הוא כעין דאורייתא כלו' אבל שבוע' החנוני אינה אלא היסת דהא נשבע ונפט' הוא אבל בעל התרומות בשע' כ"ט כת' בשם הר"י ן' מיגאש דשבועת פועלין נמי אינה אלא היס' דכיון דהחנוני לא שקיל מב"ה מידי לא עבדי רבנן תקנת' אפי' גבי פועלין הילכך ליכא עלייהו אלא שבועת היסת והרי"ף במס' קדושין כתב השבועות הללו שנשבעין שניהם שאחד שנשבעין השלוחין היא שבועת הים' לפי שנשבע ואינו משלם ושבועת המלוה שבועת המשנה שהרי הוא נשבע ונוטל אבל שברת ן' מיגאש שהתיקן היסת כמו שכתבנו גם רבי' אפרים תמה על הרי"ף עכ"ל: ה וה"ר ישעיה חלוק על ר"י הלוי דאם נתרצו ליפרע מן החנוני אפי' אמר להם כן שלא בפניו כבר נסתלקו מב"ה והחנוני נוטל מב"ה בלא שבועה לפי שעתה אין ב"ה נפסד וג"כ אין לב"ה דין עמו שהחנוני אומר לב"ה הפועלים כבר נסתלקו ממך ודינם עמי ועיין בסי' קכ"ו על מה שכתב ל"ט בהקפה:

ומ"ש רבי' ולא נהירא כתב המפרשים כראה שהקשה עליו משום דדין מעמד שלשתן לא מהני אלא בשיש לו מלוה אצל חבירו ואם כן פועלים הכא ח בהקפה חוזרים הם אצל ב"ה אף על פי שהמחה אצל חנוני ומתחלה אבל במה שאמר שהחנוני נוטל מב"ה בלא שבוע' אין עליו תפיסה לפי שכיון שנסתלקו מעליו הפועלים לסברתו ואפי' בהקפה והוא מעליהם חוזרת תביעת החנוני אצלו ודאי ופרעונו ספק ושקיל אפילו בלא שבועת היסת כמו שעלה בדברי הלאפוסים וכדעת הרמ"ה שהוא דעת רבותיו והוא עיקר בעיני אבל לדעת רבינו אפילו אפשוהו גם כן מפני זה שלדעתו אפילו מתו פועלין לא שקיל חנוני מב"ה לעולם אלא בשבועה כעין דאורייתא:

ו וכתב א"א הרא"ש ז"ל בתשוב' מדתנן במתני' חנוני על פנקסו ברשב"ם כלל פ"ג ועיין בתשובת הרשב"א שכתבתי בסימן ק"ו: ח אמר החנוני אתה אמר' וכו' כך כתב הרמב"ם פי"ו ממלוה וכ"כ בעל התרו' בשער כ"ט והר"ן כתב פ' השבועי' בשם הרא"ה שאין ב"ה נשבע אפי' היסת משו' דליכא כפיר' ממון דאפי' כי מודה לו שעשאו שליח אין לו אלא בשבועה וה"נ לאו כפירת ממון הוא וכדאמרי' בשבועת עדות עכ"ל ומ"ש רבי' ואם הוד' בחמשי' וכו' פשוט הוא שזה שוה להפך טענות וכ"כ בספר התרומו' בשער הנז': ט ומ"ש ואם לא נתן הב"ה לחנוני קצב' כמה יתן לפועליו וכו' גם זה בס"ה בשע' הנזכר: י וכתב הר"י הלוי קטן ששכ' פועלי' אמר לחנוני לפרוע להם וכו' כ"כ בשמו בע"הת בשע' כ"ט:

והרמב"ם כתב דוקא שהיה פיה בו לקטן שאלה וכו' פ"ה מטוען' בעל הבית שאמר לחנוני תן לי דינר פירות וכולי משנה פרק השבועין אמר לחנוני תן לי בדינר פירות ונתן לו אמר ליה תן לי את הדינר אמר ליה נתתיו לך ונתתו בלאפלי כלומר בכיסך ישבע ב"ה נתן לו את הדינר אמר לו תן לי את הפירות אמר ליה נתתים לך והולכתן לתוך ביתך ישבע החנוני רבי יהודה אומר כל שהפירות בידו ידו על העליונה ובגמר' (מה) תניא אמר רבי יהודה אימתי בזמן שהפירות צבורין ומונחין ברשות הרבים ושניה' עוררים עליה' אבל הפילן בקופתו לאחריך שמע"ה ופרש"י במתניתין ישבע ב"ה היסת ותלקו עליו התוספות דהא

(ג) וכו' וכלל ק"ט סי' ג' אם גזר השבון מחבון לישראל ואות' שהיה וחבר' ויסר' והסיבל' תוניא בפנקסו עיי' ואע"ם שאינו זוכר גגדול אם הוא כ"כ יכול לשבע ע"ם פנקסו שהוא נאמ' וס"ם דיוכל לישבע שאחר פוגעי' ע"ם פנקסו שהוא מוסף עליו גלגו שהם הנגבה מם הוא אחת והם שלא כי אם הוא שקר ונ"ם בשאלה' גזור ג"

שבועת היסת לא נתקנה עד ימי רב נחמן' וכ' הר"יף הא דא"ר יהודה אימתי בזמן שהפירו' גבורין ומוכחין בר"ס לאו אליבא דידיה בלחוד קאמר אלא בין אליבא דידי' ובין אליבא דרבנן הוי דיכא דאיפליגו כ"ס בזמן שהפירות גבורין ומוכחין בר"ס הוא דאיפליגו כ"ס אבל אם המפילין בקיפתן לאחרין הטע"ס לכ"ס בין לר' יהודה בין לרבנן דק"ל היכא דא"ר יהודה אימתי אינו אלא לפרש דברי חכמי' וכתב הרמ"ה מכיון דא"ר יהודה אימתי וכו' אבל המפילן בקופתו לאחרין המע"ס ומודו ל"ה רבנן דלא ישבע ב"ס והלכה כרבנן בגבורין ומוכחין וישבע ב"ס עכ"ל ונראה מדבריו שמפרש בפי' הרי"ף כר' יהודה לפרש דברי חכמים בא ומע"פ שכתב ומודו ל"ה רבנן אסברת ליה הוא ולאו דוקא וכתב הר"ן דמשמע מדברי הרי"ף דכולה מתניתין מיתוקמא בשפירו' מוכחי' בר"ס וכדמתניא בברית' וס"ט דסדיוס רבנן לשבוע' אבע"ס ונא אחנוני משום דטענת ב"ס מעליא עלחנוני דהכוני נופים עודה שמכר לו הפירות ואינו תוב' ממנו אלא דמים ומ"ה ב"ס נשב' ונוטל ולא חנוני ובתר הכי אמר כתן לו הדינר א"ל תן לי הפירות וא"ל נתתיו לך והוליכת' לתוך ביתך פי' דחנוני טוען שמעמ' שהיה כך היה שבא אליו ב"ס ואין בידו דינר וא"ל תן לי בדינר פירות

בהגוזל קמא פסק לפס"ן דהמגביה ידו על חבירו אע"פ שלא הכהו נקרא רשע והכנגדו נשבע ונוטל עד שיסוב מרשעו ויקבל דין עיין בתוספות כתובות עלה י"ה דיבור ונכולי בעי דגודי ליה ובהו' מגיעה עלה ס' דיבו' בלא דמי משמע להו ועיין בתשובות הר"אש שהעתקתי בסי' ל"ד: הנכנס לבית חבירו למשכנו שלא ברשותו אם הוא חשוד על השבועה עיין בסי' צ': ב כתב הר"י ן' מיגש ז"ל בסוף שבועת הדיינים גבי שמא ישבע זה ויכל' הלה את הפקדון פירש רש"י ונמצא שהוא חשוד לשבוע' והלכו לעדות למדנו כי החשוד על השבועה פסול לעדו' והמשביעין הוא אותן שהן חשודין על השבוע' עם פסולי עדות דרבנן כגון משחק בקוביא וחביריו עכ"ל וכ"כ בתשוב' הר"אש שכתב רבי' בסי' ל"ט ובתו' מגיע' עלה ס': ה וכן מי שחשו' ליקח ממון חבירו וכו' בריש מציעא (דף ס) גבי שנים אוחזי' בטלית זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה וזה ישבע שאין לו בה פחות מחציה ויחלוקו פריך וכי מאחר שזה תפים ועומ' וזה תפים ועומד שבועה זו למה א"ר יוחנן שבועה זו תקנת חכמים שלא יהא כל אחד הולך ותוקף בטליתו של חבירו ואומר שלי הוא וכיוצא מנו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא נמי אמרי' מנו דחשיד אממונ' חשיד אשבועתא

אחרות הכא שניהם נשבעין ונוטלין אע"ג דקרא מיעטיה לקטן מאיש כי יתן היינו דוקא שלא לישב' על טענתו אבל שבועת הנשבעין ונוטלין דלא מחמת תביעה באה דינא הוא דנשבעין ונוטלין ומיהו אין בהם שנשבעין ונוטלין אלא כשכי' לפי שיש בה הנאה לקטן אבל באחריני' דלא מטי הנאה לקטן לא והחנוני נמי אע"ג דלא מטי הנאה לקטן שהרי הוא צריך לפרוע לפועלי' שהרי לא נפטר הקטן במה שהמחה הפוע' אצל החנוני וצריך לשלם לו אפ"ה נשבע החנוני ונוטל שאומר ליה מאי דאמר ליתן לפועלי' בהנאתו יהבית להו והרמב"ם כתב דווקא שכיר שיש בו לקטן הנא' נשבע ונוטל אבל החנוני אינו נשבע ונוטל כיון שאין לקטן בזה הנאה שהרי חייב ליתן לפועלין והחנוני מפסיד על עצמו שנתן ממונו ע"פ קטן: **יא** בע"ה שאמר ליה לחנוני תן לי בדינר פירו' ומדד הפירות והניחן לפניו בחנות ושואל הדינר מבעל הבית ואומר כבר נתתיו לך נשבע בעל הבית בנקיט' חפץ ולוקח הפירו' שאין דרך חנוני להוצי' פירותיו מרשותו עד שיקב' מעותיו אב' אם היו הפירו' עדיין ברשו' החנוני ובעל חבית תובע אותם נשבע החנוני היסת ונפטר ואם כבר הכניס בעל הבית הפירות לרשותו והחנוני שואל הדינר מבעל הבי' נשבע היסת ונפטר **יב** לקח הבעל הבית הדינר ונתנו לפני החנוני ושואל הפירו' וטען החנוני כבר נתתיו לך נשבע החנוני בנקיט' חפץ ונוט' הדינ' אבל אם הדינ' עדיין ברשו' בע"ה והחנוני שואלו ממנו נשב' בע"ה היס' ונפט' ואם הכני' החנוני כבר הדינר לרשותו ותובע בעל הבי' הפירות נשבע החנוני היסת ונפטר:

צב החשוד

א על השבועה אין משביעין אותו לא שבוע' של תור' ולא שבוע' של דבריהם ואפי' אם אמר התובע אקבל שבועתו אע"פי שהוא חשוד אין שומעין לו (א): **ב** ונקרא חשוד מי שנשבע לשקר אח' שבועת עדות וא' שבועת הפקדון ושבועת שוא וביטוי: **ג** ופרש"י דוקא אכלתי ולא אכלתי שבשע' שנשב' מוצי' שבוע' שקר מפיו אב' אם נשבע שלא יאכ' ועבר עליו ואכל אינו נקר' בכך חשו' על שבועת שקר להוצי'א שבועת שקר מפיו ולפ"ז העובר על החרם שגוזרין הציבור אינו נקרא חשוד וכ"כ הר"מה וכ"כ הרמ"בם וכן דעת רב אלפס אבל ר"ת פי' אפי' העבר על החרם נקר' חשוד וכן דע' א"א הר"אש ז"ל **ד** וכן הפסול (ג) לעדות מחמת עבירה בין בעבירה של תורה כגון מלוה בריבית או אוכל נבילו' וכיוצא בו בין של דבריהם כגון מפריחי יוני' ומשחקי בקובי' נקרא חשו': **ה** וכן מי שחשוד ליקח ממון חבירו חשוד על השבועה ודוקא שיש עדים שלקח ממון חבירו אבל בלא עדים אי אפשר להיות חשוד דשמא מלוה ישנה יש לו עליו שבשבילו תפש אותו: **ו** התובע לחבירו מלוה שהלוהו וכפר אע"פ שהבי' עדי' להכחישו אפי' הכי אינו חשוד כל זמן שלא נשבע **ז** אבל הכופ' בפקדון הוי חשוד אע"פ שלא נשבע וכגון שיש עדים שראוהו בידו בשעת שכפר הא לאו הכי לא **ח** כת' הרמ"בם אין אדם נעש' חשוד עד שבאין עליו עדים שעבר עבירת שנפסל בה אבל המודה מעצמו שהוא חשוד ושעבר עבירה שנפסל בה אע"פ שחושדין אותו ואין ראוי לעשותו עד לכתחילה

אם

אם נתחייב שבוע משביעין אותו שהרי אומרים לו אם אתה אומר אמת השבע ולא מפני שעברת עבירה אמור לישבע לך באמת ואם שקר אתה אומר הוזקת לבעל דינך וכת' הרמ"ה אבל אי ניח' ליה להובע לישבע וליטול כי אמ' נתבע חשוד אני נשבע ונוטל וה"מ דלא מהימן למימ' חשוד אני בשבוע' בנשבע ונפט' אבל בנשבע ונוטל נאמן דהא לחיוביה נפשיה ממונא קאתי וקודאת בעל דין כך' ורמי מ"ט תשוב' לא"א הרא"ש ז"ל ששאלת ראובן נתחייב שבועה לשמעון ושאל שמעון שיחרימו בבית הכנסת על מי שיודע אם ראובן עבר על השבוע' כדי לפטלנו חלילה וחס לא תהא כזאת בישראל לבייש בן ברית ברבים ואף התובע החרם ראוי לנזיפ' שהוצי' עליו לעז והזכיר עליו שם פסול י' מי שנתחי' שבועה והוא חשוד על השבוע' שכנגדו נשבע ונוטל אם טען עליו מעת ורא' ואם שניהם חשודין פסק רב אלפס מתוך שאינו יכו' לישבע משלם וכ"כ הרמ"ב ורבי' האי גאון כ' שיחלוקו וכ"א א"א הרא"ש ז"ל ולא אמרי' שמי שחשוד שכנגדו נשבע ונוטל אלא בשבוע' דאורית' אבל בשל דבריהם לא יא וכ' הרמ"ב שום שהוא חשוד וטען שאבר הפקדון אן נגנב אין שכנגדו יכול לישב' וליטו' שהרי אינו טוענו ודאי שאבלו לפיכך אם טען בעל הפקדון לפני שלח יד בפקדוני או אבלו נשבע התובע כתקנת חכמים ונוטל יב והי"ר ישע' כ' גרא' לפרש דברי שהוזכרו שבוע' דאורית' ואינו יכול לישבע מפני שחשוד משלם שאם היה התובע טוען ודאי שלח בו יד היזק משביעינן ליה ועכשיו שטוען ספק הוא אינו יכול לישבע ושכנגדו מחוייב שבוע' ואין יכול לישבע ומשלם ובן דעת הרמ"ה יג מי שנתחי' שבועה מדבריה' והוא חשוד אם הוא מהנשבעין ונוטלין אינו יכול לישבע וליטול ופת' רב אלפס שהנתבע פטו בלא שבוע' ובעל העיטור כ' שנשב' היסת וכן כתב הרמב"ם וכ' עוד שכפנ' שטרו או היכא שהלוה טוען אישתבע לי שלא פרעתיך והמלו' חשוד נשבע הלוה היס' ונפטר והראב"ד השיג עליו וכ' שיטול המלו' בלא שבוע' כיון ששטר מקויים בידו ואין לבטלו בשביל שבועה דרבנן וכ"כ הרמ"ה דנבי פונם שטרו אם הוא חשוד נוטל בלא שבועה ובשאר נשבעין ונוטלין אם הם חשודין' ישבע הנתבע היסת חוץ משביר אם הוא חשוד יש' ב"ה בעין של תורה: יד כ' הרמב"ם היה החשוד מן הנשבעים בטענת ספק אינו נשבע לפי שהוא חשוד ואין שכנגדו נשב' ונוטל שאין טוען טענת ודאי שישבע על טענתו טז החשוד על השבועה ומוציא שטר על היתומים כיון שאין נפרעין מן היתומים אלא בשבועה והוא אינו יכול לישבע יפסיד כמו נבי מת לוה בחיי מלוה ואח"כ מת מלוה שאין בני מלו' נפרעין מן הלו' כיון שאין יכולין לישבע טז מי שנתחייב שבועת היסת והיה התובע חשוד אין הנתבע יכול להפך עליו שבוע' שהרי אינו יכול לישב' אלא ישלם או ישבע היסת ואין שומעין לזה לתלו' בדבר שא"א וה"ז כמי שהפך שבועתו על הקנסן שאנו אומרי' לו או השבע היסת או תשלם לו: יז מי שנתחייב שבועה בין של תורה בין של דבריהם ונשב' ואח"כ באו עדים שהוא חשוד אין שבועתו שבוע' ואם נשבע ונטל יחזי' בעל דינו ויטו' כל מה שנתן לו ואם נשבע ונפטר ישבע זה שכנגדו ויטול ממנו יח לעולם דינן כזה להחשוד עד שילקה בב"ד ואם היו עדים שלקה על ידם ועשה תשובה חוזר לכשרותו בין לעדות בין לשבועה:

צג אלן נשבעין בטענ' שמא אע"פ שאינו טוען ודאי אלא אומ' סבור אני שאתה חפשת משלי השותפין והאריס שהיו שותפין ביחד

למד רבי' שלעולם שכנגדו אינו נוטל בלא שבועה שמעמדו שוה שמעמדו כמי' מחוייב לס': וקשה על דברי הרמ"ם מלמדנו כל חשוד שמקבל שבועה ואינו נשבע ולא עדיפא מחשוד דמי שבועה בלא שבועה ודעת הרי' עיקר עכ"ל: ו כתב

(ס) אבל נתחייב שבועה בפני' שמעמדו כמי' מחוייב לס': וקשה על דברי הרמ"ם שמעמדו שוה שמעמדו כמי שנתחייב שבועה בפני' ואינו נשבע ולא עדיפא מחשוד דמי שבועה בלא שבועה ודעת הרי' עיקר עכ"ל:

(ו) נ"ל דהאחר דמלוגמא דהמוכר שהוא מוכר לו בזול ומשום הכי נאמן לומר שהוא שלו ולא הפקדון שלי ולא מיקרי מוכר שהוא מוכר לו בזול ומשום הכי נאמן לומר שהוא שלו ולא הפקדון שלי ולא מיקרי

(ז) נ"ל דהאחר דמלוגמא דהמוכר שהוא מוכר לו בזול ומשום הכי נאמן לומר שהוא שלו ולא הפקדון שלי ולא מיקרי

והאריס לבעל הבית והאפטרופסין פיר' רש"י אפטרופו' שמינה אדם בביתו להתעסק בשלו דאילו אפטרופא של יתומי' קיימא לן מינהו ב"ד ישבע **ב** מינהו אבי יתומים לא ישבע והרמ"ה כתב דמיירי נמי באפיטרופא שמינהו אבי יתומים דהא דאמרי' ביה לא ישבע היינו דוק' היכא דליכ' הורא' מקצ' אבל איכ' הוראה מקצת ישבע אבל מינהו ב"ד אפילו ליכא הוראה במקצ' ישבע ואשה הנושא' ונותנת בבית בחיי בעל' או שהושיב' בעל' חנוני' ובן הבית פיר' **א'** מן האחין שמתעסק בבית אחרי מות אביהם כל אחד מאלו נשבע אע"פ שאין טוענין עליו ודאי והטעם משום שמורים היתרא לעצמן שבהיתר הם לוקחי' בשביל שכר טרחם לפיכך הטילו עליה' חכמי' שבועה כדי שידקדקו **ד** ומיהו אינן נשבעין בטענ' ספק עד שיחשדנו התובע בב' מעין כסף ופיר' רש"י שטוענו אני סבור שעכבת משלי ב' כסף ופרוט' והוא כופר שני כספים ומודה בפרוטה וכ"כ הרמ"ה וה"ר ישעיה כתב שנשבעין אפילו בכופר בכל שהו' וראשון עיק': **ה** כתב הרמ"בם מכאן הורו רבותינו שאם מת השותף האחד שאין היורש יכול להשביע שותף של אביו בטענת שמא שהרי אינו יוד' שחושדו אביו בב' כסף ויש מי שהור' שגם היור' משביעו בטענ' שמא וכזה ראוי להורו' (ג) שהרי היורשי' משביעין האש' שנעשי' אפטרופסי' בחיי בעל' **ו** וכל אלו אפי' אין ערי' שהיה שותפו או אריסו אלא שמור' מעצמו שהי' שותפו או אריסו אלא שאומ' לא נזלתי כלום אפילו הכי נשבע בנקיטת חפץ **ז** שאין אומ' מינו לפטו' משבועה וכן כתב ה"ר יוסף הלוי ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל שאין חילוק בזה בין ממון לשבועה דשבועה אתיא לכלל ממון דשמא לא ישבע ונמצא מתחייב ממון **ח** המשלח ביד חבירו חפץ למוכרו או ששלח בידו מעות לקנות לו סחורה אע"פ שאינו נותן לו שכר ואין לו שום הנאה בשליחות זה הואיל ונשא ונתן בממון חבירו הרי הוא כאחד מהאחין שמתעסק בנכסים ויכול להשביעו מספק שלא עכב משלו כלל: **ט** השותפין שנושאין ונותנין ביחד או שהיה אחד מהם נושא ונותן ומפקיד הסחורה או מקצתן או המעות ביד השני בלא משקל ובלא מנין ובלא מרת הרי שניה' נכנסין לספק (ד) ויכול כל א' להשביע את חבירו אבל אם היה האחד נושא ונותן והשני לא נתעסק כלל אין נשב' אלא זה שנשא ונתן **י** חלקו השותפין אין משביעין זה את זה בטענת שמא אלא מחרימים סתם על כל מי שתופש משל חבירו כלו': **יא** וכת' רב אלפס הוא הדין לאינך אם נסתלקו כבר ולא אשתעייר לגבייהו מידי אינו יכול להשביעו וכ"כ הרמ"בם חלקו השותפין והאריסין ונתגרשה האשה ונתפרדו האחין זה מזה ולא תבעו זה מזה כלום אינן יכולין עוד לתבעו והרמ"ה כתב מדנקט חלקו השותפין ונתגרשה האשה ונתפרדו האחין זה מזה ולא תבעו ולא נקט חלקו סתמא משמע דוקא באלו אבל באחריני אפילו חלקו נמי וטעמא משום דאילו יש להם במה שחולקי' הילכך כיון שחלקו ונטל כל אחד חלקו ולא תבעו אחלי' לשבועה אבל אינך כולהו מבמא דבעל הבית הוא ולית להו לדידהו מנותא בגויה אע"ג דפרשי' מהדדי לא בטל' שבוע' מיניהו דהא לא שבקינהו בעל הבי' למשק' מידי דנימא מדלא תבעינן לשבוע' אחיל גבי' וא"א הרא"ש ז"ל כ' כסברא הראשונ' **יב** אע"פ שחלקו אם יש עליו טענה משביע עליה ומגלגל עליו השאר וכן אם לאח' זמן נתחיי' לו שבוע' בין של תור' בין של דבריהם בין של שותפות מגלגל עליו שותפות הראשון **יג** וכ' בעל העיטור איכא מאן דאמ' דוקא שחלקו סתמא אבל פטרו זה את זה משבועה אין יכולין עוד לגלג' (ס) **יד** מדברי הרמ"ב' חלקו השותפין ונשאר להם חובות גבי אחרים אין יכולין להשביע זה את זה מספ' שהרי חלקו והחוב שנשאר להם אצל אחרי' דבר ידוע הוא וכשיפרע יקח כל אחד מהם חלקו וכחלוק דמי וכן אם נשאר לאחד מהם דבר קצוב ביד חבירו אף על פי שלא נטלו הרי זה כאילו חלקו ואין משביעין זה לזה אבל כל זמן שנשאר כל שהו שלא חלקו אותו ואין יודעין משקלו או שנשא' ביניה' מן השותפו' שלא עשו בו חשבון

חשבון ולא ידע כל אחד מהם כמה הוא חלקו ועדיין השותפות קיימת ומשביעין זה לזה: **טו** תבע אח' מהם את חבירו ואמ' לו השבע לי כי עדין השותפות קיימת והנתבע אומר חלקנו כבר או שאמ' התובע כן חלקנו אבל תנאי היה שאשביעך בכל עת שארצה ועדין לא נשבעת לי אין יכול להשביעו בטענת ספק אפי' אמר הנתבע חלקנו וכך וכך נשאר לך אצלי וזה שנשא' לך אצלי אינו אלא חוב שזקפת עלי במלוה או שהנחתיו אצלי פקדון אינו יכול להשביעו בטענת ספק וגם אינו יכול להשביעו היסת שכב' חלקו או שמעולם לא נשתתפו ואפי' ע"י גלגול: **טז** לפי שאין משביעין היסת ולא מגלגלין אלא טענ' שאם יודה בה יהיה חייב ממון אבל דבר שאפי' אם הודה אינו חייב לשלם אלא שבועה אינו נשב' עליו אפי' ע"י גלגול: **יז** טענו עדין שותפי אתה ונשאר לי אצלך כך וכך וזה אומ' כבר חלקנו ולא נשאר לך אצלי כלום או לא היית שותפי מעולם הנתבע נשבע שאין לו בידו כלום ומגלגל עליו שלא גזלו מעולם אבל אינו מגלגל שכבר חלקו או שלא היה שותפו מתחלה שאמרנו: **יח** וכן יש שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ראובן שטען את שמעון טעיתי עמך בחשבון בנ' זהובים כשהיינו שותפין ונשאר מהן אצלך ל' זהובי' ושמעון השיב כבר תבעתני בזו התביעה ורציתי אותך בענין שלא נשאר לך בידי כלו' וב"ד חייבו לשמעון לישבע שהרצה לראובן ושמעון הפך השבועה על ראובן וטען ראובן ימציא לי הל' זהו' שיהיו מוכני' ואני אשבע תשוב' הדין עם ראובן ישבע שמעון שהרצה לראובן ופטרו מתביע' זו או יתן משכון ביד ב"ד כל' זהובים וישבע ראובן שלא נתן לו כלום בשביל תביע' זו ולא פטרו ואחר שישבע יתנו לו ב"ד ל' זהובים או המשכון: **יט** טען עדיין שותפין אנחנו ויש לי להשביעך בטענ' ספק והלה טוען לא נשתתפנו מעולם והתובע הביא עדים שהיה שותפו וחזר הנתבע ואמר חלקנו אין שומעין לו שהרי הוחזק כפרן לשבוע' זו: שותפין שטען א' מהם כך היה התנאי בינינו ואחר אומ' לא היה כך או שטען שהקרן שלו היה כך וכך וזה אומר אינו אלא פחות או שטען כבר נתתי לך כח השותפות וזה או' לא לקחתי או שטען על הסחורה שהיא שלו לבדו וזה אומ' משל השותפו' היא וכל כיוצא בזה אם ירצ' ישביענו היסת בפרט על הטענה שהוא תובעו ואם ירצ' יגלגל עליו כל אלו הדברים בשבועת השותפין שישביעו שלא גזלתני מעולם כל ימי השותפות ושהיה התנאי כך וכך ושוו הסחור' מהשותפו' ושנתת לי כך וכך: **כ** כ' הרמב"ם ראובן שהטיל לכיס ת' זהובים ושמעון הטיל ד' ונשתתפו ונשאו ונתנו ביח' והממון כולו ביד ראובן וטוען ראובן שחסר הקרן ת"ק זהובי' אין אומרי' ישבע ראובן שבועת' השותפין וישלם שמעון נ' מביתו אלא ישבע ראובן שבועת השותפין וילך במנה שבידו ולא ישלם לו שמעו' כלום טען ראובן ששמעון ידע ודאי בפחת זו שפחתו יגלגל על שמעו' שאינו יודע ודאי סכום הפח' ואם לא עסק שמעון בשותפו' כלל ישבע שמעון היסת שאינו יודע בודאי מזה ההפס' ויפטר ולא עוד אלא אם היה המנ' הנשא' ביד שמעון חולקין אותו בשו' שאין השותף מן הנשבעין ונוטלין כדי שישב' ויטול מה שביד חבירו אלא ישבע ונפטר או נוטל מדבר שהחת ידו הוכ' עליו הראב"ד כ"ש ישלם שמעון נ' הולך על הדרך שכתב הוא למעלה הטילו לכים זה מנה וזה מאתים השכר או הפחת לאמצע ונמצ' שראובן מפסיד ר"נ ושמעון ר"נ אלא שאינו הדין שישלם שמעון כלו' בכל גירעון שיהי' שם שלא קבל אחריו' לזה ואינו כן אלא כל אח' מפסיד כמה שהי' לו ולפי מעותיו והשכר לשלם לאמצע ומ"ש בסוף שאם היה המנה ביד שמעון שיטול ממנו ראובן נ' אינו דין אמת שההפסד לפי המעות שני חלקים לראובן ושליש לשמעון נמצ' לראובן בהפסד ת"ק של"ג בקירו' ולשמעון קס"ז נשא' לשמעון באותו המנ' ל"ג והשא' לראובן וזה דין אמת: **כא** וכ' עו' הרמב"ם טען שמעון שיש ללוי עליו חו' מזה השותפו' במנ' אם היה בידו כדי החוב והי' יכול ליתנו ללוי נאמן ונותנין החוב ואח"כ מחשבין ואם אינו בידו אינו נאמן להוציא מראובן או מן הסחורה הידועה לשותפות שמא שמעון ולוי עושן קנוניא על ראובן ואפי' היתה המלוה בשטר אין ראובן חייב לשלם ממנ' כלו' אבל אם טען שמעון שראובן יודע בודאי שזה החוב שעלי מחמת השותפות הוא ישבע ראובן היסת או ע"י גלגול שאינו יודע שחוב זה אצלנו וישלם שמעון החוב משלו: **כב** וכן אם יצא

שט"ח

פרק י' מס' שלוחין ושותפין דאפי' היסת נמי מגלגלין וכן כתב הרי"ף בהשבעין: יד כדברי הרמב"ם הלכו השותפין וכו' פ"ט מה' שלוחין ושותפין: ומ"ש אבל כל זמן שהשאר כל אחד שלא חלקו אותו וכו' נראה שלמד כן ממ"ש הרי"ף ואי אמר השבע כבר חלקנו ולא אשתייר לי גבי ולא מידי והוא אומר עדין לא חלקנו ועדיין אי"לי גביה כך וכך: טו תבע א' מהם את חבירו וכו' עד ומשביעין שאמרנו גם אלה דברי הרמב"ם פ"י מה' שלוחין ושותפין והדין שהזכיר טען שעדיין שותפי אתה וכו' כך כתב הרי"ף בסוף השבועין: יח וכן יש שאלה לא"א הרא"ש ז"ל· לשון וכן שכתב רבי' איני מכיר שאיני רואה שום קשר לשאלה זו עם מ"ש קודם לכן: יט טען עדיין שותפין אנחנו וכו' עד ושנתת לי כך וכך הכל הם דברי הרמב"ם פ"י משלוחין ושותפין: ד מלוה למחלות שכר אם יכול להשביעו בטענת ספק תוספות והגהות מרדכי בפרק השבועין והרמב"ם בפר' ט' משלוחין: כתוב בהגהות מרדכי פ' כל הנשבעין מה שטען ראובן שהלוה לשמעון שותפו ממעות השותפות מ' לטרין ולא פרעו עדיין ושמעון משיבו שפרעו ישבע ויפטר וישבע ראובן שלא פרעו כדקנן דכן נכם עכ"ל: ה שותף שנשבע לחברו בהכנסתו עמו לתת לו חצי הריוח כשבאים לחלוק אם יכול להשביעו שביע' השותפין עיין במה שכתבתי בסי' פ"ו: כ כתב הרמב"ם ראובן שהטיל לכים וכו' נ"ז בפ' הנזכר· ומ"ש טען ראובן ששמעון יודע וכו' יגלגל על שמעון וכו' כלו' ישב' שבועת השותפין ויגלגל עליו שאינו יודע בודאי סכום הפחת הזה וה"ה שאם רצה משביעו היסת שאינו יודע בודאי סכום הפחת ויגלגל עליו שבועת השותפין וכמו שכתב בתחלת הפ' הנזכר ומ"ש ואם לא נתעסק שמעון בשותפות זו כלל כלו' דהשתא אין לו לשבע שבועת השותפין ישבע שמעון היסת שאינו יודע וכולי והטעם דבריש' ישבע ראובן ויפטר אבל לא תועיל לו שבועתו לגבות משמעון עוד הנשי' שהוא השלום החלק שנוגע לו בהפסד שאינו נשבע ונוטל וכמו שכת' בסוף דבריו שאין השותף מהנשבעין ונוטלין ונרא' שדקדק לכתוב ישבע ראובן שבועת השותפין שפחתו ולא כתב ישבע שפחתו ת"ק משו' שאינו נוטל כל חלק ההפסד המגי' לשמעון דהיינו קק"ן מחז' כאילו נשבע לשקל ולפיכך נשבע שפחתו ולא פחתו פחות מד' מאות דהם"ג אמרי' בריש מציעא על זה ישבע שאין לו בה פחו' מחצים וכשטען ראובן שמעון יודע בודאי בפחת זה כלו' וצריך נשלם לי מעמי' השלו' שנוגע לחלקו בהפסד צריך לישבע שאינו יודע ואם לא ירצה לשבע ישלם ודקדק לכתוב שטען ראובן ששמעון יודע בודאי בפחת זו לפי שאם לא היה טוען אלא שמא יוד' הא ק"ל דאין משביעין על טענת שמ' וכמו שכתב בפ"א מטוען וא"כ לא היה יכול לכתוב ואם לא נתעסק וכו' ישבע שמעון היסת אבל מ"ש יגלגל על שמעון שאינו יודע אפי' לא טענו שיודע שמעון בודאי היה יכול לגלגל וכמו שכתב ה"ה פ"א מטוען דליתא בפ"ק דקדושין: ומ"ש ולא עוד אלא אם היה המנה הנשאר ביד שמעון וכו' הרי"ע קפי דקתני אין אומרי' ישבע ראובן וכו' וישלם שמעון נ' מביתו אלא ישב' ראובן שבוע' השותפין שפחתו וילך במנה שבידו בלבד ולא ישלם שמעון כלום והשתא קאמר שבכלל איפשר שיטול שמעון המנים והיינו אם המנה בידו והוקשה לו כיון דראובן ישבע שפחתו ת"ק ה"ל

לשמעון ליתן כל המנה שבידו לראובן וניחא ליה משום דאין השותף מהשנבעים ונוטלים שלכך שבועת ראובן אינה מועלת ולא מורד' לענין זה שלבך חולקין שניהם המנה שבשאר כיון שהוא ביד שמעון וטעם זה עולה גם למה שכת' ברישא שלא ישלם לו שמעון כלום: וכתב עליו הראב"ד מ"ש ישלם שמעון חמשים הולך על הדרך שכתב הוא למעלה כלומר בפ"ד שאילו הכיס זה מנה וזה ק"ק השכר או הפחת לאמצע והראב"ד חולק עליו לענין ההפסד שהוא הוי' שכל אחד מפסיד לפי מעותיו ומודה בשכר שחולקי' אותו לאמצ' ואע"פ שזה מעותיו מועטים נוטל בשכר כמו שנוטל מי שמעותיו מרובים והטעם כדקאמר בירושלמי דאמר ליה עד דאת מזבן חדא זימנא אנא מזבן עשרה זימנין: כא וכתב עוד הרמב"ם טען שמעון שיש ללוי עליו חוב בזה השותפות במנה וכו' עד וכל כיוצא בזה בפ' הנזכר: ומ"ש עליו הראב"ד אם השטר ביד ראובן למה יפטר לוי משלא בהודאת שמעון וכו' דברי טעם הם ונראה שלא יחלוק עליהם הרמב"ם ומ"ש נפטר לוי בהודאת שמעון מיירי בשהשטר ביד שמעון לענין כל החוב א"נ אפי' אם השטר ביד ראובן ומה"ש כתב דנפטר לוי לענין שינכה ראובן משמעון מחלה מחלה ואם לא יוכל להוצי' משמעון ינכה מלוי: כב שאלה לא"א הרא"ש ראובן ושמעון היו שותפין וכו' עד ויטול אחיו חלק בריות כפי חלקו בממון בכלל פ"ט: י"ס אין נוסי' קצ"ו מ"ש על תשובה זו: וששאלת ראובן ושמעון שנשתתפו על תנאי וכו' בכלל הנזכ' סי' י"ד: ב ולרבני גרפת שותפין שלוו מאחד והטילו לכיס והפסידו הכל ולא באו לחשבון מי דמי לחלקו או לא· תשובה אם טעם חלקו דפטורים משבוע' משום דמהלו זה לזה השבועה אחר שלא תבעו זה את זה בשעת חלוק' הא לא דמי' לחלקו שהשהסד בא מאליו ואין אנו מכירים שמחלו זה לזה אך אם טעם דחלקו י"נ פטורים לאו משום מחילה אלא משביעין כשנתגלגלה עליו שבוע' ממקום אחר· וסייתי בתוספ' זקנים שהותף אחר תבעו לחבירו שישבע לו והלה השיב אין בידי כלום ממעותך כי הכל פרעתי במקום שלו' כך וכך והשיבו שפרעת לאחר שלא היה יוד' בעל הממון כשפרעו ונשאו ונתנו בדבר והיה ממנו שאומ' טעם חלקו משום מחילה וממנו היו אומרים משום דבעינן כעין דאורייתא וממנו ורבן שאומרים משום מחילה וחייבוהו שבועה ע"כ· ע"ש יתומי ראובן יכולי' להשביע את שמעון שבועת השותפין בין בטענת ראינו שאביגו הודה לך ממון בין בטענת שמענו שאביגו הודה לך ממון מאחר שמודה שמעון שלקח הממון ולא חלקו ולא אמרי' מנו לפטרו דהא דבכל שבועת השותפין שנשתתפו בלא עדים איתא ואפ"ה נשבע עכ"ל· ג ע"ש על שני שותפין שחלקו ואח"כ טען ראובן על שמעון נשאר בידך ה' דינרין ורוצה להשביעו עליהם ולגלגל עליו שאר השיתוף אם הלך בו באמונ' וענ' שמעון הה' דינרי' לא לקחתי' ובתחלה פטר כל א' את חבירו משבוע' ונמר' אבל אתה לקחת מהשיתוף ג' קני' קנבו' וראובן השיב כל מה שהיה בידי מהשיתוף חלקתי לך ומה שאתה ומר שפטרנו זה את זה אמר' ושבועה

שט"ח על לוי בשם שמעון במאה זהובי' ממון השותפות ואמר שמעון נפרעתי' והחזרתי' לכיס או שאמ' שמעון קבעתי לו זמן לשנה או לב' אינו נאמן דשמא עשה קנוני' על נכסי ראובן וכיצד דנין בדין זה לוי נפטר בהוראת שמעון ואם לא חביא שמעון ראי' ישלם מביתו ויתבע ללוי בסו' הזמן וכל כיוצ' בזה והראב"ד כת' מאחר שהשטר שעל לוי מפו' שהוא ממון השתוף של ראובן אם השט' ביד ראובן למה יפטר לוי מהכל בהוראת שמעון כי אם מהמחצ' שלו אם יכול להוצי' משמעון יוצ"א ואם לאו יתבע מלוי אבל אם השטר ביד שמעון נאמן לו' נפרעתי: **כג** שאלה לא"א הר"א' ראובן ושמעון היו שותפין מתעסקין ביחד והלך שמעון ונשאר ראובן מתעסק וקנה בגדי' מגוי ומכרן ללוי ולוי הקונ' ממנו יצא לגוי במעו' ועשה ראובן עוד שטר לגוי על עצמו שאם לא יפרע לו לוי לזמן שקבע לו שיפרע לו הוא ואח כן חלקו ראובן ושמעון השותפות שביניה' ובקש ראובן משמעון שיעש' לו שטר על עצמו שאם לא יתן לוי לגוי המעו' ויצטרך הוא לפרו' לגוי שיפרע לו שמעון חלקו מכל מה שיפרע לגוי ומכל שוחד והוצאה שיצטרך לעשות על זה ושמעון אומר איני עוש' שטר על עצמי אלא כשיבא הפסד לראובן מזה אז יתבעני לדין ירא' אחר שראובן הוצרך לעשו' עליו שטר בעסק השותפות ובתועלת שניהם ואילו היה שמעו' שותפו שמה היה צריך גם הוא ליכנס עמו בשטר ועכשיו שלא היה שמה הוצרך ראובן לעשות השטר עליו יראה ששמעון חיי' לעשו' עליו שט' לראובן שאם יברר עליו ראובן בעדי' שלא פרע לוי שקנ' הבגדי' לגוי ויצטרך ראובן לפרוע לגוי שיפרע שמעון חלקו ומכל מה שיוצי' על עסק זה הוצאו' ושוח' ובשאר דברי' בכל מה שיברר ראובן בעדים שיפרע שמעון חלקו **כד** עוד אירע בעוד שהיו שותפין שנש' ונתן ראובן עם גוים והטע' בחשבון ונתן הטעו' לשותפות וירא שיזכרו בטעותם ובקש שיעש' לו שמעון שטר עליו ונם בזה שאם יצטר' להחזי' שיפר' לו חלקו **כה** עוד תובע' כשהיו שותפין היו לו משכונו' מאחרי' ומכר' וירא שיב' לו הפס' מזה שיעש' לו שטר שיפר' לו חצי ההפס' שיב' לו מזה ושמעון אומ' כשיבא לך ההפסד או תצטרך להחזי' הטעו' אז תתבעני לדין: באלו שתי התביעו' ירא' שאינו חיי' לעשו' עליו שטר בדברים הללו אלא שמעון יוד' בפני עדי' שהמעו' שסכומן כך וכך שהטע ראובן לגוי פ' שהכניס אותן לשותפות והעדים יכתבו הוראת שמעון ויחתמו עלי' ויתנו אותו ליד ראובן ותהי' בידו לעד' לזכו' ולראי' שאם יוצי' הגוי' הטעו' מיד ראובן שיכול לתבוע לשמעון שיפרע חלקו וכן במשכונו' שמכר ראובן יודה שמעון בפני עדי' כל הדברי' כמו שהיו ויכתבו הוראה ויתנהו לראובן: **כו** עוד אירע כשהיו שותפין שאחיו של ראובן היו לו מעו' אמ' ראובן לאחיו תשתדל עמנו בשותפו' ותניח מעותי' עם שלנו וקח ריו' בכדי מעותי' ושמעון (ס"א לא) ידע שאח ראובן היו לו מעו' בשותפו עמהן עתה אמ' שמעון מאח' שלא הודעתני מזה אין לי ליתן לאחיך מן הריוח אם אתה נתפשרת עמו תן לו מחלק' וראובן אומ' כיון שהיינו ביח' שותפין כל א' וא' היה לו כח לעשו' כל מה שירא' לו שהו' תועלת השותפו' והיה נ"ל תועלת בחברת אחי ועל כן לא הפסי' במה שלא הודיעו הדין עם ראובן ויטול אחיו חלק בריוח כפי חלקו במעות **כז** וששאלת ראובן ושמעון שנשתתפו על תנאי שיתעסק ראובן בכל מיני סחורו' רק שלא ילוה לגוים בריבי' וכשבאו לחלוק הבי' ראובן עסק השותפו' קצת במעו' וקצת בסחורה וקצת בשטרו' שמכ' ליהודי' בהקפ' ואמר שמעון שאין לו לקבל השט' תשוב' אם מנהג בעי' למכו בהקפ' צרי' שמעון לקבל' אבל אם אין מנהג למכור בהקפ' אז שינ' ראובן ופשע ולא יטו' שמעון חלקו בהקפה אלא במעות ובסחור' ואם ירצה שמעון ישביע לראובן שאלו הקפות הם מעסק השותפו' ושעשאם לצורך העסק ולטובתם:

צד א כל מי שנתחייב שבוע' בב"ד אפי' מדרבנן מגלגלין עליו לישבע על כל דבר שאם היה מודה בו מתחיי' ממון **ב** אבל אם אין בו חיו' ממון אלא שבוע' כגון שאמ' לו נשתתפת עמי ונתחייבת לי שבועה וזה אומר לא נשתתפתי עמך אם נתחיי' לו שבוע' ממקום אחר אין מגלגלין עליו שלא נשתתף עמו **ג** ועד היכן גלגול שבוע' אפי' אם יאמר לו השב' לי שלא נמכרת לי בעבד עברי: **ד** מגלגלין עליו אפי' שבוע' דרבנן על שבוע' דרבנן **ה** חוץ משכי' שנשב' ונוטל שאין מגלגלין עליו **ו** ואפי' לא תבע התובע שיגלגלו ב"ד מעצמן מגלגלין אפי' שבוע' דרבנן **ז** ומיהו אין מגלגלין אלא כשהנתב' טוען ודאי ונתחיי' שבועה אבל טען טענת ספק (א) ונתחיי' שבועה אין מגלגלין עליו **ח** אבל על טענת ספק של התוב' מגלגלין ובלבד שיה' רגלים לדבר

כמו

אין משביעין על שמא: ב וכתב ה"ה בפ"א מטוען שמפורש בפ"ק דקדושין שמגלגלין בין בטוען שתובע ברי"א בין בטוען שמא על הגלגולין בין על עיקר השבועה ול"ע שלא נזכר בביאור כאן בדברי רבי' מתוך שפירש לשונו כו' כן וגם במקומות אחרים מבואר כדברינו עכ"ל וגם שקשה לזה ממה שכת' הרמ"בם בפ"י מהלכות שותפין טען ראובן ששמעון יד' ודאי בפחת זו שפחתו יגלגל על שמעון שאינו יודע וכו' דמשמע שאם לא טענו ודאי לא היה יכול לגלגל עליו כב' כתבתי בזה לישנו בס' שקוד' זה אך מ"מ עוד בפ' הנ' אבל אם טען שמעון שראובן יודע בודאי שזה הוא שגלי מחמ' השותפו' הוא ישב' ראובן היסת ע"י גלגול דמשמ' שאם לא טענו ודאי לא היה יכול לגלגל עליו קשה ואפש' דה"ק ישב' ראובן היסת ע"י גלגול ומשו' ישבע הי"ה נקט שטוענו ודאי אבל על ידי גלגול לא היה צריך למינקט שטענו ודאי דאפי' טוענו שמ' יכול לגלגל וי"ה הוכחא לדבר דאו ע"י גלגול קאמר דלא"כ מאי היסת ע"י גלגול דקאמר אם מ"ב לישבע היסת מה צור' לגלגל ועו' ע"י גלגול אינה שבוע' היסת אלא ודאי ישבע היסת או ע"י גלגול קאמ' כלומר אם טען שמעון שראובן יודע בודאי ישבע ראובן היסת ואם אינו טוענו ודאי אם טוענו שישבע שבועת השותפין ישביענו בגלגול אם יודע שהוא זה מחמ' השותפו': כתיב בהגהות מרד' פ' כל הנשבעין לכל מגלגלין חוץ מש"ב' וה"ה לכל הנשבעין ונוטלין דמתני' אלא דקמא נקט ולר"י כלא' דדוק' נקט ועיין: ט מי שנתחייב שבוע' וכולו בסוף הנשבעין כתב הרי"ף ירוש' חד בר נש אזל בעי למידן קמי דר' זעירא וחייבו שבועה על תרין דינרין א"ל לאו תרין דינרין אנא חייב לך הא טריסינר א"ל ומיל' פלן ופלן א"ל רבי זעירא או הב ליה כל מה דתבע לך או אישתבע ליה על כל מה דהוא מגלגל עלך וכתב הר"אש ונרא' דמתחלה תבעו מילת פלן ופלן דאילו אמר תחלה הא פרעתא לך קוד' שתבעו דברי' אחרים נר' דשוב לא יוכל לגלגל כיון שכבר הוד' לפרוע קוד' שידע שירצ' לגלגל עליו דברי' אחרי' אמנם בהא איכ' לאסתפוקי אם אחר שחייבו הדיין לפרו' הכל או לישבע על הכל אם יוכל לחזור בו מתרין דינרין כי אדעת' ליפטר מן השבוע' רצה ליתנם ואפי' יצא מלפני ב"ד יכו' לחזור בו או דלמא כיון דאודי אודי והדעת מכרע' שיכול לחזור עכ"ל ועיין בר"י כ"ג ח"ד ובב"י פרק המפקיד ופ' השואל על מסכת השואל את ספרים שאלה אלי יום וכו' והר"ן כתב מצאתי לאחד מתלמידי הרשב"א ז"ל שהוא כתב דמאי דקאמר הא טריסינר לך הרי הוא כטריסין לך קאמר שאתנם לך או בעינן לשלומי לך דאי לא הא קי"ל דהילך פטור ועיקר לאו למימר דלאחר שטענו דבר א' והודה בו ואח"כ טוענו עוד וכפר בו שהגלגל בהי הא דהא אמרינן בפירקין דלעיל טענו חטים והודה לו בשעורי' אם כמערים חייב ד ואם כמתכוין פטור לומר דאין זה כמודה מקצת כיון שזו כתביעה אחר' וכיון שכן אף לענין גלגול אין מגלגלין עליו ב"כ דלא עדיף גלגול מעיקר הטענה ואין ביניהם אלא שמודה מקצת בטוען הכל ברי"א ונגלגל אפילו על המקצת שאינו טוען ברי"א אלא הכא מיירי בשטוענו כבר שתן תרין דינרין בברי"א וגם כן מילת פלן ופלן בשמא א"כ בשקדם והודה כמערי' ע"ב ותמהני אם הרב כתב כן שאין הנדון דומה לראיה כלל דעיקר שבועה שקדם והודה בשעורי' אלא כמערים אין כאן מודה מקצת ולא חלה שבועה כלל אבל כל שחלה שבועה נתחייב מיד על כל מה שירצה לגלגל עכ"ל והרמ"בם פ"א מטוען כתב מי שנתחייב שבועה אפילו היסת והתחיל התובע לגלגל עליו דברי' אחרים שלא טען בהם ראה זה שהנתבע כך ואמר איני רוצה לישבע הריני משלם טענה הראשונה שנתחייבתי על כפירתה שבועה אין שומעין לו אלא אומרים לנתבע או הן לו מה שגלגל עליך מטענות הודאיות או השבע והפטר וכתב הרב המגיד וכתב רבינו או שטען מטענות הודאיות כלומ' שאם טען עליו התובע טענת ספק ודלא הלא לשלם עיקר תביעתו אינו חייב על הגלגולין לשלם וכן כתבו קצת בעלי הוראה ונזה הסכימו הרמ"בן והרשב"א ז"ל פרק השואל (ג) ונשבעות א"א ואם זה שנתחייב היסת ורוצה שמגלגלין עליו הרבה והפך השבועה אם נאמר כבר פטר עצמו מן השבועה או נאמ' לו או השבע לו על הכל או הפסק עליו את הכל שישבע ויטול אסרי אתה חייב לו שבועת היסת אף על הגלגולים כמו על הטענה הראשונה וסמהנד סאריך וקצר ואני רוא' כי זהו הדין או ישבע על הכל או יוסף על הכל [illegible]

כמו סוטה שהרי קינא לה ונסתרה ושבועת השותפין הא לאו הכי לא ט מי שנתחייב שבועה ובא התובע לגלגל עליו שבועו' אחרות וכשרוא' זה שזה מגלגל עליו רוצ' לשלם תביע' הראשונ' כדי שלא יגלגל עליו ויצטרך לישבע על הגלגול כת' רב אלפס שאין שומעין לו אלא צריך לפרוע הכל או ישבע אבל אם הודה קודם שידע שרצה לגלגל עליו העניני' האחרי' אינו משל' אלא מה שהודה וכ' א"א הר"אש ז"ל וכיון שצריך לישב' נשבע ונפטר מהכל אפי' מתביעה ראשונה אע"פ שכבר נתרצ' לפרוע אותה יכול לחזור בו אפי' אחר שיצא מב"ד שלא נתרצ' לפרוע רק ליפטר מן השבועה אבל אחר שצריך לישבע נשבע אף על תביע' ראשונה י נתחייב לו שבועה מן התורה ובא לגלגל עליו שבועת היסת יכול לומ' לו שביע' דאוריתא אשבע לך והגלגולי' השבעותת טול יא שאלה לא"א הר"אש ז"ל ששאלה מחוי' שבוע' ואינו יכול לישבע שרינו לשלם אם ים רצה הלוה לגלגל עליו אם יוכל או אם יאמר המתחיי' הריני משלם ותשובה דבר פשוט הוא שאין כאן גלגול שלא נתחייב לו שבועה משלם אלא חייב לשלם לו מן התורה ואין כאן גלגול:

צח אלו דברים שאין נשבעין עליהם מן התורה קרקעות ועבדים ושטרו' והקדשות לא שנא מודה מקצת ל"ש אם כופר בכל ועד אחד מכחישו ול"ש שבוע' שומרין ב ואפי' אם פשעו בהן ונאבדו פטורין מלשלם לא שנא שומר חנם או שומר שכר ושואל והרמ"בם כתב דבפשיעה חייבים אפי' שומר חנם וכ"כ הרמ"ה אבל רב אלפס כת' בתשובה המפקיד שטרו' אצל חברו ופשע בהן ונאבדו פטור מלשלם וכ"כ ארוני אבי הר"אש ז"ל

וכתב

מעיקר שבועה אלו דנין בה מתוך שאינו יכול לישבע משלם לא נדון כן על הגלגולים אלא נשבע על הגלגול אם ירצ' או ישתכנה עליו וזה שלא כתוב' הרא"ש דנשמע שכתב שאין כאן גלגול וכתוב עוד בשער הנ' ודבוותה נמי אם טענו מנה ושודה לו בנ' ובפר בנ' ונשבע לישבע ונגלגל עליו גלגולין השיבו על הגלגולין איני יודע ישבע על העיק' ויפטר מן הגלגולין וכן השכימו כל המורים ודייקינן ליה מדאוקימנא מתני' דהשואל בפ"ה עסק שבועה ביניהם וכן נוטה דעת הרא"ב"ד שכתב כל מי שנתחייב שבועה ורוצה שמגלגלין עליו אם שקא הוא יטעון על הגלגולין איני יודע ויפטר משבוע' התור' מ"מ לא יוכל להגלל מחרם שמחרימין בפניו כל מי שיודע לפלוני זכות בכך וכך אם לא יודה עכ"ל וכתבו רבי' בסימן ע"ה ובחלוקה הפנית כ"ל דה"נ כגון שאילנו' טען גלגול לא היה מתחייב אפי' שבועת היסת כגון שבועת השותפין אחר שחלקו וכיוצא: נתחייב 'לו שבועה מן התורה וכולי: יא שאלה לאדוני אבי הר"א ז"ל ועיין במ"ש שכתבתי לעיל בסמוך כתב 'הרשב"א שאלת מי שנתחייב שבועת התור' לחבירו וגלגל עליו שבועת חכמים וקדן ונשבע שבועת התורה ולא גלגל בכלל השבועה גלגולין שהו' מגלגל עליו התשובה לא נתבאר לי מה שאמרת שקפן ונשבע וכו' קפידה זו איני יודע מה היא אם לומ' שתבעו מנה והוד' לו במקצת ועוד גלגל עליו דברי' אחרי' שאין נשבעין עליה' אלא מדרבנ' והם קפן ונשבע שאינו חייב לו אלא המנה דינרי' ועדיין התובע והנתבע שם ולא נסתלקו מן הענין מה קפידה זו עושה עדיין תורת גלגול עליו ונשבע הוא אף הגלגולין בנקיט' חפץ ואם נסתלקו מן הענין ולאחר זמן חזר וגלגל עליו אותם גלגולים שבוע' אחרת היא זו ואם זה כופר בכל ה"ל שבועה דרבנן ויכול להפכה עד כאן לשונו:

(ג) וכ"כ ב"י בשם השואל דף ע"א וכ' ה' המפקיד דף ע"א כשמגלגלין עליו ודוקא בשבועה עיקר מהניתם אבל מופרין לבלם אמן הדברים אבל שמגלגלין עליו אין צריך לישבע ואפי' רוצה לבלם נו דאין לא מאמי וכ"כ בתשב"א:

צח אלו דברים שאין נשבעין עליהם וכו' משנה פרק שבועת הדיינין (דף מב) ופרק הזהב (דף נו) ומה שכתב רבינו מן התורה היינו לומ' דשבועת התורה הוא דאין נשבעין עליהם אבל שבועה דרבנן משביעין כמו שיתבאר רבינו בסימן זה לקמן ומה שכתב עוד רבינו לא שנא מודה מקצת וכו' הם דברי הרמב"ם פ"ה מטוען ולמד כן מדאמרינן בפ' הכותב דשבועת כתובתה וכן עד אחד מעידה שהיא פרועה שנשבעת הוא מדרבנן דאלו מדאורייתא אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות ורבינו ירוחם כתב בנ"ב ח"ב דאיתא בירושלמי כי עד אחד על קנס או על קרקעות אינו מחייבו שבועת התורה כי אם יודה בפניהם אינו חייב שבועת התורה ושבועת השומרים במשנה המזכרת פ"ח אינו נשבע: ב ואפילו אם פשעו בהן וכתבו וכו' בשבועת הדיינ' ובהזהב שנינו אלו דברים שאין נשבעין עליהם העבדים והשטרות והקרקעות וההקדשות פ"ה אינו נשבע כ"ש אינו משלם וכתב הר"אש והר"ן והמ"ל שואל אינו משלם אונסין וגניבה ואבידה דאיתקש לש"ש אלא כיון דתנא פיטור שבועה בש"ח ופטור תשלומין בש"ש הוא הדין בכולן ועוד מ"מ לא תני שואל משום דלא פליג בהקדש עד כאן לשונו וכן כתב הרב המגיד ויליף לה בגמרא מדכתיב כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים פרט לשמור חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש דבר המיטלטל וגופו ממון אף כל דבר המיטלטל וגופו ממון יצאו קרקעו' שאין מטלטלין ועבדי' שהוקשו לקרקעות יצאו שטרות שאין גופן ממון אלא לראיה שבהן עומדין הקדש רעהו כתיב וכיוצא בזה דרשו בש"ש וכתב הרמב"ם פ"ב משכירות דמדכתיב רעהו יצאו גם כן נכסי גוים וכתב הרב המגיד שכן מבואר במכילתא וכתב הרמב"ם פרק ב' משכירות דלא פטירי אלא מדין שומרים אבל אם פשעו חייבים לשלם שכל הפושע מזיק הוא ואין הפרש בין דין המזיק קרקע לדין המזיק מטלטלין וכן הורו רבותי שהמוסר כרמו לשומר בין באריסות בין בשכירות חנם והתנה עמו שיתפור או יזמור שלו ופשע ולא עשה חייב כמו שהזיק בידים וכתב הרב המגיד זה מחלוקת ישנה בין המפרשים ויש שדקדקו ממה שאמרו התנה בפלו ש"ח אינו נשבע ולא אמרו אינו משלם דדוקא אינו נשבע ולאו'ל כאי ממש שאמר אלא שפשע בו אם נודע שפשע משלם וכן כלאים דברי הר"י והרמב"ן והרשב"א ז"ל חלוקי' בזה ולומרי' שאין זו טענה שהמשנה לא הזכירה אלא מה שנז' בכתו' ובש"ח לא כאמרו תשלומין בכתוב כלל ומכל מקו' הדין הוא שאפילו אם פשעו פטורי' וכתבו ז"ל דפושע לאו מזיק הוא [illegible]

צה (א) ועי״ל המרדכי פ׳ שבועת הדייני׳ ע״ב ובת׳ מהרי״ן דף פ״ד ע״א דמי״ב דמנגו שמעו׳ של השנים שילד דאי יונשפים אי פטורים עלמן הוא אלא אם׳ פטורים לו היך ומכור תפוחים והרשב״א וכו׳ וא״ם: (ב) ועי׳ המרדכי פ׳ כשיקו׳ הדיינ׳ פ״ד ב׳ דוים דינו כתחוב ושפ״אן פית ונסרף פטור פלגנם:

על עליו למצות ואם כן אין מקום לדברי הרמ״ה שגם ר״י הלוי לא חייבו בדש״כל אלא במה שפשע כדתנ׳ מתנ׳ אלא עשה מה שקבל עליו לעשו׳ עיין בתשובו׳ הר״אש כלל ל״ד סימן ה׳ ובכלל ל״ט סימן ב׳ ובהרמ״בם פ״ב מה׳ שכירו׳ ועיין בדברי רבינו סוף סימן ש״ו ועיין במה שכתבתי שם: כתב המרפים לבי מנהגם בדברי הרמ״ב׳ דשמא לא חייב הרב בפשיעה אלא בשביקלו ונפסד הדבר שהוא מתוך פשיעה׳ ממש אבל אם את״כ בגל׳ או כלב׳ או גנבים ומתים אפי׳ פשע בה אחל׳ לא וכן משמע מדבריו בהלכו׳ טוען ונטען ולריך אני ללמוד בזה עד כאן לשונו: ד יש גאונים שכתבו וכו׳ כך כתב בע״ס בשער שביעי שבשלל הראב״ד אם נחייבי׳ שבועה על קרקעות דא״ל שהגאונים שנגרו היו מטילם עליהם שבועה דאורייתא מפני שעומד ליבצר ושה״ב דמי שב׳ דכמטלטלי דמי סייך על מאי דאיתמר בערכין גבי ההו׳ גברא דאחרמינהו לנכסי׳ במומבדית׳ מקרקעי׳ דא״ל כמטלטלי נינהו ואינה רמי׳ דהרמין אחי שהיו טובא אלא בזמן שהו׳ גובה אבל לענין שבועה ואונאה מקרקעי נינהו דהא ליתנהו מטלטלי׳ ולא היינו גרצוה׳ דוקני׳ דשוו פגונת׳ ביינייהו לא לענין שבועה ולא לענין אונאה עניהו הים׳ משבעין עלייהו עכ״ל: ע״ש רבי׳ אבל הרמ״בם כתב שאין חילוק ע״ס הוא וצריך להגיה ולכתוב הרא״בד במקום הרמ״בם וכן מצאתי בספר מדוקדק: ה טענו במחובר לקרקע וכולו משנה פרק שבועת הדיינים (בדף מ״ב) רבי מאיר אומר יש דברים שהם כקרקע ואינ׳ כקרקע׳ ואין חכמים מודים לו כיצד אמר לו עשר גפני׳ טעונות מסרתי לו והלה אומ׳ אינם אלא ה׳ רבי מאיר מחייב וחכמים אומרים כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע ו ואוקימנא (בדף מג) דבענבי׳ העומדות ליבצר קא מיפלגי דרבי מאי׳ סב׳ כבצורו׳ דמיין ורבנן סברי לאו כבצורו׳ דמיין וכתב הר״ן והא היכא היא זיש לומר שמחות לא כשבלן ואף על פי שעכשיו אינו חייב אלא דמיהם של ענבים כיון דעיק׳ הפקדון הוא במחובר לקרקע אף על גב שבשעת הפקדון בלרן שנפקד הרי הוא כחוטב קרקע והשני מוכח בריש מציעא וכן דעת הרמ״בם פ״ה מטוען אבל הרמ״בם לא כתב דתביע׳ תשלומי נזקי קרק׳ וכן תשלומי ענבים שבלרן אינה תביעת קרק׳ ונשבעי׳ עליה ואם תאמר משנתינו משמע לה כגון שבלר ה׳ משם וה׳ אחרות טעונות עדיין זה אומר עשר גפנים אלו יש לי בידך וענבים שבלרת מה׳ מהן והלה אומ׳ ה׳ בלורות אלו מסרת בידי וטעונות היו ונבלרים ונעיצא לשלומי לך וה׳ טעונות אלו נהד״מ ושני הן נמצא דלרבי מאיר דסביר׳ ליה כבצורו׳ דמיין הרי זה כחוטב ממנו מטלטלין וקרקעות והם כמודה לו מקצת הקרקעות ומקצת המטלטלין דהיינו הענבים שבצר בלר דלאו הילך והודה במקצ׳ קרקעות ומקצת מטלטלין דהיינו ה׳ אלו שאינן בצורי׳ ומ״ס חיי׳ ולרבנן

וכתב ג׳ ה״ר יוסף הלוי מי שמשכן כרם לחבירו או הורי׳ אריס לתוכ׳ והתנ׳ עמו לעובדו ופשע בו ולא עבדו חייב שלא פטרה אותו תור׳ אלא בהיזק דאתי מעלמ׳ או ממילי מחמ׳ דלא נטריה אבל זה כיון דלא עבדו כהיזיק׳ דבידי׳ דמי וחייבין אבל הרמ״ה כ׳ כל מאן דנרי׳ לאפסורי דבר שלא בא לעולם אינו חייב עד שיקבל עליו בפירו׳ והיינו דתנן אם אוביר ולא איעבי׳ אשלם במיטבא: ד יש גאוני׳ שכתבו מה שאין נשבעין על קרקעות דוקא בא״י אבל בחוצה לארץ נשבעין עליהן מן התורה שחשיבין עליהן כמטלטלין אבל הרמ״ב כ׳ שאין חלוק ה טענו במחובר לקרקע והו׳ צריך לקרקע הרי הוא כקרקע ואם א״צ לקרק׳ כגון ענבים העומדות ליבצר ותבואה העומדת לגזוז שאו׳ לו י׳ גפני׳ טעונות מסרתי לך והלה או׳ לא היו אלא ה׳ כתב הרמ״ב׳ דנשבעין עליהן דכתלושין דמו (א) ומדברי א״א הר״אש ז״ל ירא׳ שאין נשבעין עליהן אלא הים׳ דלאו כתלושין דמו וכן ר״ח פסק כר״א דאית ליה כל המחוב׳ לקרקע כקרקע דמי ו וכת׳ ה״ר יוסף הלוי דוקא לענין שומרים אבל מאן דמזבין לחברי׳ ענבי׳ העומדו׳ ליבצר כיון דארעתא למישקל זבינהו ניהלי׳ כבצורו׳ דמין ודנינן בהו דין מטלטלין בכל מילי כגון דין אונא׳ ושביע׳ וכיוצ׳ בהן דק״ל כל העומ׳ ליבצר כבצו׳ דמי והכא היינו טעמ׳ דגבי שומ׳ לאו כבצורו׳ דמין כיון דלשמירה הן כשהן מחוברין לקרק׳ ואדעת דהכי מסרינהו ניהלי׳ הוולי׳ כקרק׳ דהא לאו למיתלשינהו מסרינהו ניהלי׳ אבל הרמ״ה כ׳ דלאו דוקא לענין שבועה דה״ה לענין כל מילי דמיעטי׳ רחמנא לקרק׳ כגון גזל ואונא׳ ושבוע׳ הפקדון ז וכ׳ בעל העיטו׳ דוקא גידולי קרקע אבל תלוש ולבסו׳ חברו כגון כותל בנין וצנו׳ (ב) שקבעו ובוורת דבורי׳ ק״ל כחכמי׳ והמחובר לקרק׳ לאו כקרק׳ דמי ח כ׳ הרמ״בם הטוען לחבירו שכנת בביתי ב׳ חדשים ואתה חייב לי שכרם וזה או׳ לא שכנתי אלא חדש הרי זה מודה מקצת שאם היה שכר החדש שוה ב׳ מעין ה״ז נשבע מן התורה ט שטר מסרתי לך ד״ו ד׳ נרי׳ היה לי בו ראי׳ וזה או׳ להד״ם ישבע היסת הפכ׳ עליו ה״ז נשבע היסת שהיו לו בו ראי׳ י׳ דינרי׳ ואבדו לו באבדת השטר ויטול ואם אמר הנתבע אמת אתה מסרתו לי ואבד ה״ז פטור אף משבוע׳ היסת והרא״בד השיג עליו וכתב אולי הוא ברשותו עדיין וכפר בו י ואם פטרוהו משבוע׳ פשיעה משבועה שאינו ברשותו לא פטרוהו ולא נהירא דכיון דפטו׳ מעיקר השבועה פטור נמי משאר השבועות יא טענו כלים וקרקעות בין שהודה בכל הכלים וכפר בכל הקרקעו׳ בין שהודה בכל הקרקעו׳ וכפר בכל הכלי׳ בין שהוד׳ במקצת קרקעו׳ וכפר בכל הכלי׳ נשבע היס׳ ונפט׳ אבל אם כפר בכל הקרקעו׳ והוד׳ במקצ׳ כלים וכפר במקצ׳ נשבע שבועה דאוריית׳ על הכלי׳ ומגלגלים עליו שבועה על הקרקעו׳ יב כת׳ הרמב״ם החופר בשדה חבירו בורו׳ שיחין ומערו׳ והפסידוה הרי הוא חייב לשלם בין שטוענו שחפ׳ והו׳ אומ׳ לא חפרתי בין שטוענו ב׳ מערת חפרת והו׳ אומ׳ לא חפרתי אלא אחת או שהיה שם עד א׳ שחפר והוא או׳ לא חפרתי כלום נשבע היסת ונפטר וכת׳ הראב״ד ודוקא שתבעו למלאו׳ החפירו׳ אבל תבעו לשלם פחתו הרי זה כשאר תביעת ממון ונשבע שבוע׳ דאורייתא יג

והא

ליבצר כבצור׳ דמי לענין מכירה ובפ״ב משכירות פסק לענין שומרים דכל המחוב׳ לקרק׳ הרי הוא כקרקע: ומה שכתב רבינו ומדברי אדוני אבי הר״אש ז״ל ירא׳ וכו׳ טעמו מפני שהר״אש כתב המשנה כלשונה ולא פסק בה הלכה כמאן ומשמע דעתו דהלכתא כרבנן דכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע ומה שכתב ור״ח פסק כרבי אליעזר לא ידענא ׳ היכא אמר רבי אליעזר הכי וכך ה״ל לכתוב ור״ח פסק כרבנן ומ״ש אבל הרמ״ה כתב דלאו דוקא לענין שבוע׳ כלומר לאו דוק׳ לענין שבועת השומרים: ח כתב הרמ״בם הטוען לחבירו שכנת בביתי ב׳ חדשים וכו׳ פ״ה מטוען רבינו קילר לשון הרמ״בם שהוא נתן טעם לדבר ומפני שאין הטענה בגוף הקרקע אלא בשכרה שהוא מטלטלי׳ וכתב הרב המגיד וקרוב אני לומר שאף אם היתה טענתם בדמי מכר קרקע כגון שהלה טוען מכרתי לך את השדה והמכר קיים ואתה חייב לי מנה הדמים מנה והלה מודה לו בחמשים הרי זה משלם חמשים ונשבע שבועת התורה על השאר כיון שאין תביעתו בענין שמכר כמה קרקע היה עד כאן לשונו ׳ ובענין השטר גם כן קילר לשונו שהוא ז״ל כתב ואם אמר שהשבע אמת נמסרת לי ואבד הרי זה פטור אף משבועת היסת שאפילו פשע בו ואבד פטור כמו שביארנו בהלכות חובל והענין הוא שכתב הרמ״בם פ״ז דחובל השורף שטרותיו של חבירו חייב לשלם כל החוב שהיה בשטר ובלבד שיודה לו שהזיק שטר מקויים היה וכן היה כתוב בו ומחמת ששרפו הוא אינו יכול לגבו׳ החוב אבל אם לא האמינו אינו משלם לו אלא דמי הנייר בלבד ׳ ואם כן מה שכתב בהלכות טוען שאפילו פשע בו ואבד פטור היינו כשאינו מודה לו שהיה מקויים או שהיה כך וכך כתב בו או שמחמת ששרפו הוא אינו יכול לגבות החוב אבל אם האמינו או הודה לו בכל אלו שהוא יודע שכן הוא חייב לשלם לו החוב ומיהו שאם האמינו שהתבע או הודה לו בכל אלו וגם כן יאמר שהשבע אמת נמסרת לי ואבד בפשיעה חייב לשלם כל החוב כמו שקדם בסימן זה דלהרמ״בם פושע חייב גם כן בעבדי׳ ושטרו׳ וקרקעות ומה שכתב רבינו ולא הזכירה וכולו נתבאר יפה בדברי הרב המגיד פ״ה מטוען שהשתיקנו חכמים שבועה שאינה ברשותו תקנוה לשומר שכר לשלם ושומר שנשבע ונפטר בדין תור׳ גם כן נשבע שאינה ברשותו מדין גלגול וכיון שכן שומר שטרות כיון שהוא פטור משבועה בדין תורה לא תקנו בו שבועה שאינה ברשותו ואין לך בתקנת חכמים אלא מה שאמרו הם ז״ל ושבועת היסת שהזכירה בשטרו׳ וקרקעות נתבאר בסמוך בס״ד: יא טענו כלים וקרקעות וכולו משנה פרק שבוע׳ הדייני׳ (דף לח) טענו כלים וקרקעו׳ הודה בכלי׳ וכפר בקרקעו׳ בקרקעו׳ וכפר בכלים פטור הודה במקצת הכלים חייב במקצת קרקעו׳ פטור שהנכסים שאין להם אחריות זוקקין את הנכסים שיש להם אחריות ליהשבע עליהם כלומר על ידי גלגול וכתב הרמ״בם פ״ה מטוען וכן הדין בטענו כלים ועבדים או כלים ושטרות ופשוט הוא:

כתב הרמ״בם החופר בשדה חבירו וכולו פ״ה מטוען וכתב הרב המגיד שאלה לו משקלא וטריא דגמרא בריש מציעא וכתבו בזה הר״ן ונמוקי יוסף בריש מציעא והאריך בה הרב המגיד ועל השגת הרא״בד כתב שאין חילוק זה נכון שהרי אין ב״ד הקובע להכריח לנשבע למלאת החפירות אלא אם רלה השלם לו מה והפסדו הילכך מה לי הוציאו בדמים כאן וכאן תביעתו דמים שבאים מחמת הקרקע הן עד כאן לשונו וכבר כתבתי בסימן זה שדעת הרמ״בם כהרא״בד (ועיי׳ בהר״ן פרק הנשבעין):

כתב הרב המגיד פ״ה מטוען בשם רבינו האיי שאם תבע ממנו דמי נייר השטרות ויש בכן שיעור תביעה הרי כן כשאר ממון דעלמא ולא כחמעטו שטרות אלא בטוען לראיה שבהן ודברים פשוטים הם ומלשון רבינו נראה כן ויש לזה ראיה מגזלת׳ פרק הזהב עד כאן לשונו:

דאמר לאו כבצורות דמיין אין כפירתו אלא בקרקעות ודכוותא ליכא לפרושי הסיא דריש מציעא עד כאן לשונו וכתב הרמ״בם פ״ה מטוען טענו ענבים העומדו׳ ליבצר והתבואה שהיא העומדת להקצר והוד׳ במקצתן וכפר במקצתן הרי זה נשבע עליהם כשאר המטלטלים והוא שאינם צריכים לקרק׳ שכל העומד ליבצר הוא כבצור לענין כפירה והודאה אבל אם היו צריכים לקרקע הרי הן כקרקע לכל דבר ואין נשבעין עליהם אלא היסת וכתב הרב המגיד שנראה שפוסק כרבי מאיר מדאמרינן בפרק נערה שנתפתתה כל העומד ליגזר כגזור דמי ומחלוק׳ רבי מאי׳ וחכמים היא באינן צריכין לקרקע או שהו׳ ז״ל סבור שמחלוקתן היא בשצריכין לקרק׳ אבל אין צריכין לקרק׳ הכל אפילו חכמים מודים ואתיא ההיא דנערה שנתפתתה כחכמים והוא ז״ל פוסק כחכמי׳ עד כאן לשונו ולי נראה שדעת הרמ״בם כדעת רבו ז״ל ר״י הלוי שכתב רבינו בסמוך שפירש פלוגתא דרבי מאיר ורבנן דוקא לענין שומרים אבל לכל שא׳ מילי אפילו רבנן מודו דכל העומד ליבצר כבצור דמי ואתיא ההיא דנערה שנתפתתה׳ ככ״ע וראיה לזה שהרמ״בם פ״א מהלכות שכירות פסק גם כן דעומד

והא

יג והא דאין נשבעין על כל הנך דוקי׳ שבוע׳ דאורית׳ אבל שבוע׳ דרבנן נשבעין עליהן וכן ע״י גלגול נשבעין עליהן יד ועל ההקדשו׳ כתב רב האיי דאפי׳ היסת אין נשבעין עליהן כראית׳ בפ״ק דב״ב אין מחשבין בצדקה עם גבאי צדקה ולא בהקדשות עם הגזברי׳ והרמ״בם כתב שעל כלום נשבעין היס׳ חוץ מהקדש שנשבעין עליו כעין של תור׳ מתקנ׳ חכמי׳ שלא יזלזלו בהקדשו׳ וה״ר ישעיה כתב וראי׳ הכמונ׳ על הקדש אין להשביעו אפי׳ היס׳ אבל אדם אח׳ שגזל מן ההקד׳ דין הוא שישב׳ עוהו טו וכה שמקדישין בזמן הזה לבי׳ הכנס׳ מעות או ס״ת או המקדי׳ לקנות בהם קרקע לבית הקברו׳ די״נ כשא׳ נכסי הדיוט ואם יש תביעה לקהל עם אח׳ שגזל מהם או שמעכב על ידו ואינו מוסרו לקהל דין הו׳ להשביעו בין היסת בין דאורייה׳ כדין כל התביעו׳ שהרי לצורך הדיוט הם ואין כאן עסק גבוה ע״כ:

צו א אין נשבעין על טענת חש״ו ב אפי׳ אם היה גדול בשע׳ תביע׳ אם היה קטן בשע׳ נתינ׳ אין נשבעין לו ג ופי׳ רש״י אבל אם היתה הנתינ׳ בגדלות כגון שנתן אבי הקטן ומת והקטן תובעו נשבעין לו (אבל קטן הבא בטענת אביו נשבעין לו הוא׳ והית׳ הנתינ׳ מכח בן דעת) אבל ר׳ יצחק פי׳ דאפי׳ בכה״ג אין נשבעין לו וכן עיק׳ ד אבל גדול שבא בטענ׳ אביו ואו׳ בריא לי שמנה לאבי בידך וזה מודה במקצת צריך לישב׳ כדפי׳ לעיל ה ואע״פ שאין נשבעין לקטן שבועת דאורייתא נשבעין לו שבוע׳ היסת ו וכ׳ ה״ר יוסף הלוי ואפי׳ שבוע׳ דאורייה׳ דווקא מודה מקצת ועד אח׳ מכחישו אבל שבוע׳ שומרין נשבעין אפי׳ לקטן וכ״כ הרמ״בם והרמ״בן כת׳ שאין נשבעין ולזה הסכי׳ א״א הר״אש ז״ל ז ושבועת השותפין וכיוצ׳ בה שבאו בטענת שמא נשבעין לקטן כר״א כשיש עדים שהי׳ שותפו או אפוטרופ׳ שלו בית דין מעמידין לו אפוטרופא ומשביעין אותו בטענ׳ שמא ח וכשהקטן משביע שבועת היסת אין הנתבע יכו׳ להפכ׳ על הקטן שאין משביעין לקטן ואפי׳ חרם אינו מקבל שאינו יודע עונש השבועה ט וכתב ה״ר יוסף הלוי אפי׳ אינו חריף בענין משא מתן נשבעין על טענתו היסת בין במודה מקצת בין בכופ׳ הכל שלא יהא זה נוט׳ ממונו של קטן והול׳ לו וכ״כ הרמ״בם והרמ״בן כתב שבין היסת בין שבועת הנשבעין ונוטלים אין נשבעין לו אא״כ הגיע לעונת פעוטות וכן היא מסקנת א״א הר״אש ז״ל י כתב הרמ״בם אין נשבעין על טענת קטן בין מוד׳ מקצ׳ בין כופר הכל ועד אחד מחייבו אבל למה שכתבתי למעלה דגוד׳ התובע על פי עד א׳ חייב הכי נמי חייב שאין החיוב בא על תביעת קטן אלא על פי העדאת העד והר״מה חילק שבועת מודה מקצ׳ ועד אחר דבעינן בהו טענה אין נשבעין לקטן אפי׳ אם היתה הנתינה מכח בן דעת אבל אי איכא בהו תביעה כגון שתבעו כשהוא גדול אע״ג דנתינה היתה בקטנות חייב דבדידהו תלוי הכל בתביעה ולא בנתינה אבל שבועת שומרין דלא בעי בהו טענה היתה הנתינ׳ מכח בן דעת נשבעין על טענת קטן ואם לא היתה הנתינה מכח בן דעת ואפי׳ תבעו כשהוא גדול אין נשבעין על טענתו דבשומרים הכל תלוי בנתינ׳ ולא בתביעה וכן בנשבעין בטענת שמא שנשבעין על טענת קטן היינו דוקא היכא דהוי שבועה דלא אתיא מכח חיוב שמיר׳ ואי אתי׳ מכח חיוב שמירה לא משבעינן ליה אלא היכא דהוי״א עיקר

מחייב בגדול שתובע ע"פ עד אחד כמבואר בדברינו פ"ד ומס' גזילה ועב"ז כת' בפ"ס
ומס' טוען דאין נשבעין על טענת קטן ועד אחד מעידו וכתן טעם מפני שזה עד
אחד ואין שם תובע שתביעת קטן אינה תביעה נמורה: (ה) והרמ"ה י חילק
שבועת מודה מקצת ועד א' דבעינן בהו טענה אין נשבעין לקטן וכו': יב והיכא
דהוי קטן נתבע וכו' עד וישביעו היסת
כן כתב הרמב"ם בפ"ס מה' טוען וכתב
ה"ה משכן למד כן וכ"כ הרא"ש בפרק
שבועת הדיינים בשם הר"ן מיגאש: יד
וכ"ש אבל קנינו אינו כלום לפיכך
עדים שראו קנין שלו לא יכתבו עליו שטר
כן כתב בעל התרומות בשער ל"ו וכ"כ
הרמ"בם בפכ"ט מהלכות מכירה וכמבואר
דוכתי בתלמוד אמרו הזקה אין העדים
חותמין אא"כ נעשה גדול: טו וכ"ש
ואם תובעים לקטן בדבר שאין לו הנאה
ממנו וכו' עד ואם שחבלו באחרים פטורי'
כ"כ הרמב"ם פ"ס מהלכות טוען והרא"ש
בפ' שבועת הדיינים בשם הר"ן מיגא"ש
וטעמא מדתנן בפ' החובל חרש שוטה
וקטן פגיעתן רעה החובל בהם חייב והם שחבלו
באחרי' פטורין ומשמע דפטורין אפי' אחר
שגדלו ונתרפאו מדתנא בהדייהו העבד
והאשה דמשלמין לא' שתתגרש האשה ויעתחרר
העב' ולא תנא הכי בהנך משמע דלעולם
אין משלמין וכ"כ בעל התרו' בשע' ל"ו ופי'
הטעם לפי שעבד ואשה הרי בני דעת
בשעת ההיזק אלא דאין רביע עליהו
ומשלמין לאחר זמן אבל חרש ושוטה דלאו
בני דעת ניכהו בשעת היזק אפי' לאח' זמן
פטורין: יח ולענין עסקי הלואה וכו'
עד ואע"ג שאין משביעין אותו לכשיתרפא
הם דברי בעל התרו' בשער ל"ו • וה"ה
כתב פ"ה מטוען ש"ש מי שכתב כן אבל
הרמב"ם שם שוו' דין החרש לדין השוטה:(ג)
יט והשיבא הרי הוא כבריא וכו' כ"כ
הרמב"ם בפ' המוכר וכמשמע בגמ' ח"ר פ
דהדה שפוט הוא: כ ואשת איש וכו'
כן כתבו הגהות פ"ה מטוען בשם כמה
גאונים ובשם רבי' גרשון והר"מ ובמרדכי
סוף שבועת בשם רבי' האיי וטעמ' משום
דשבועת ה' תהיה בין שניהם אמרה תורה
ואיני יודע מה טעם הוא זה דאי משום
דשכינה הוי לשון זכר אינה ראיה דכל
התורה כולה בלשון זכר כאמרה ועוד דלפי
דבריהם אפי' אירא אשת איש אפי' פנויה
נמי אלא האי טעמא אינו עיקר • ולענין
הדין הנה בתשו' הרא"ש דבשמעון חולק
על זה שהשיב להשביע אשת ראובן וכן
תשו' גאון דבשמעון ויש לתמוה על רבינו
שכת' דברי רבי' האיי ותשו' הרא"ש כמוכי'
זה לזה כאילו אין ביניהם מחלוקת ומן
הראוי הוה ליה לכתוב אחד דברי רבינו
האיי אבל א"א ז"ל חול' על זה שכת' שאלה
אשת ראובן שהשאיל' וכו' ודע שבמיסרים
ככ"ג מ"ו כתב תשוב' הרא"ש הפך מתשו'
שכת' רבי' בשמו דבשמו' וז"ל אנו משביעין
אשת איש כשכפרה כתב הרא"ש בתשובה
אין אני רגיל להשביעה כיון שאפי' הייתה
מודה שהיא חייב' לא דייני' לה מדה שאין
לה ממה לשלם עד שתתאלמן או תתגרש
השתא נמי כשכפר' לא משביעין לה אלא
כותבין לבעל דינה פסק דין שנתחייב' לו
שבועה וכשתתאלמן או תתגרש תשבע לו
וכן ראיתי דבותי טובים ואני אחריהם
עכ"ל • ובשמון לכתוב גם שנראה לי
לפסוק הלכה עיין במרדכי פרק החובל

וגם בהגהות בפרק המוכר לענין השבעת אשת איש וכל דיינים בפורך לענין הנלה
ולענין נסורות: כא שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ששאלת אשת ראובן שהשאילה
לאשת שמעון כלי כסף וכלי זהב וכו' בסוף כלל נ"ט: כב וששאלת אשה
שנתחייבה שבועה וכו' כלל המוכר הי"ס: כג וכן יש תשובה לגאון עד סוף הסי'
כן כתוב בספר התרומ' בשער ל"ו בשם
רבי' שרירא ורבי' האיי ותשובה זו היפך
ממ"ש רבי' בשמון בשם רבי' האיי ז"ל דברי
תשובה זו ודברי תשו' הרא"ש דבשמון
מסכימים שמשביעין אשת איש וטעמא
דמסתבר הוא וכן משמע בפ' השולח גבי
התקין רבן גמליאל שתה נודר' ליתומי' וכו'
והכי נקיטי' (ג) * :
ב כתב בעל
התרומו' בשער ל"ג
זה שפסקנו שהשב'
והאשה אין משלמין
אלא לאחר זמן אם
יש עדים שמעות
עלמן של הלואה
או נמי דאתי
מהמנתייהו היה
בודאי שאין בו ספק
שנפרע מהם שהלוה וכן סבר' הראשונים
עכ"ל: אשה היה לה נכסי מלוג
כופין אותה למכור ונהם במובת הנאה
כדי נפרו' מבלה שעשת' ועיין בסי' תכ"ד:

(ג"ה) ואל"ם נתפרו' זו ואם הוים דגילם גכך אלא לגיעה ויישגם גייתם טוא"ם לתובע על תם מובעה וכו' בכני נהשו' הגאון סגו' ואף ע"פ שאח"ל בתי"ג בין אחיכם לאוהכם לדיין אלא ימחע דגדי גנ"ד קודם סיאה גכ"ד הגידו * ואולם גבעו' תרם זו כים גם הקנס גרונם עוסי' :

הלכות גביית מלוה

עיקר נתינה בגדול הדין הוא דינא דקטן תובע לענין שביעה דנתבע אבל לענין ממונ' כל חיוב דאתו ליה מחמ' מעש' דעביד ליה כגון פקדון דלא מחיי' שומר בנטירותי' אלא מחמ' דמסריה מריה ניהליה אדעתא דנטורי א"נ דא"ל דלישקליה ארעתא דהכי ושקליה לא מחייבינן ליה אנת"נ קטן כלום דאיש כי יתן כתי' וכל חיוב דאתיא לנתבע מחמת נפשיה כגון גזלות וחבלות ומאי דדמי להו מתחייב נתבע לקטן כגוייהו יא וקטן דאוזיף מידי לאחריני ואכליה או אפסדיה בידי' ודאי חייב מידי דהוה אגזלו וחבלו' אבל אי איתניס ביד הלוה אחר שמשכנו או הגביהו כיון דמחמ' נתינת קטן אתא לידיה לפקדון מדמינן ליה וכיון דקיימא לן אין נתינת קטן כלום אישתכח דליכא נתינה הראויה לחייב עליה ואינו בא לידו לא בתור' שמיר' ולא בתורת הלואה ולא בתורת מתנה אלא כל כמה דאית' ברשותי' מיחייב ליה לאהדורי ואי איתניס ברשותיה דמריה איתניס אבל אי אכליה או אזקיה בידי' חייב עלי' כגזלן והני מילי לדינ' דאורית' אבל השתא דתקין רבנן לפעוטו' דהוי מתנתן מתנה במטלטלין כסתבר' דהכי נמי הלואתן הלואה וכי משך ליה לממונ' חייב באחריותי' ע"כ יב והיכ' דהוי קטן נתב' אם תובעין לו ברב' שיש בו הנא' לקטן כגון שלוה על עסק מו"מ לא שתני' להיו' כפעוטו' והוד' הקטן נפרעין מיד מנכסיו ואם אין לו ימתינו לו עד שיהי' לו וישל' יג ואם כופר ימתין לו עד שיגדיל וישביענו היסת יד אבל קנינו אינו כלו' לפי' עדים שראו קנין שלו לא יכתבו עליו שטר טו ואם תובעין לקטן בדבר שאין לו הנאה ממנו כגון נזקין וחבלות אע"פ שמודה פטור אפי' אם יש לו ממה לשלם ואפי' לאח' שיגדיל כדתנן והם שחבלו באחרים פטורין טז ואם תובעין אותו בדברי' שנשבעין ונוטלין כשכיר וכיוצא בו פירשתי למעלה בדין שכיר יז החרש והשוטה דינן כקטן לעני' חבלות ונזקין שהם פטורין אפי' אחר שיתרפאו יח ולענין עסקי הלואה ומשא ומתן דין החרש כדין הקטן שאם הלוהו בעדים או שמודה חייב לשלם מיד ואם הלוהו שלא בעדים וכפר ממתי' לו עד שיתרפא ומשביעין אותו אבל שוטה לאו בר משא ומתן הוא כלל ואפי' אם נתרפא והוד' אינו חייב לשלם אפי' אם הלוהו בעדים שאבד' מרע' היא וא"צ לומר שאין משביעין אותו לכשיתרפא יט והשוט' הרי הוא כברי' לכל דבריו בעניני' אלו ונשבע בכל מיני שבוע' ונשבעין על תביעותו כ ואשת איש כת' רבי' האי שאין משביעין אותה אלא כותבין לתובע שנתחייבה לו שבועה ואם התאלמן או תתגר' תשבע כא שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ששאלת אשת ראובן שהשאילה לאשת שמעון כלי כסף וכלי זהב ובבקר יצא קול שנגנבו הכלים ושאלה אשת ראובן את חפציה והשיבה אשת שמעון אין לי ממה לשלם שהכ' של בעלי ושמעון בעלה אומ' לא אשלם כלום שלא נתת לי ועוד הושרין לשמעון שיודע מה שנעשה בהם תשוב' הא מילת' דפשיטא (ו) שאין שמעון חייב לשלם מה שלותה אשתו אמנם אחרי שמודה שבאו הכלי' האלו לביתו חייב לישבע שאינם ברשותו ושלא שלח בהן יד ושלא פשע במה שנגנבו וגם האשה תשבע שאינ' ברשות' ויכתבו עלי' פסק דין שחייב' ליתן דמי' אות' הכלים לכשתתאלמן או תתגרש כב וששאלת אשה שנתחייבה שבועה בשבי' שטר חוב שיצ' עליה כתקנת הגאוני' להשביע הלוה אם יש לו מטלטלין והיא מסרב' מה דינה תשוב' אשה שוה לאיש לכל עונשין שבתור' ואיש צרי' לנדותו עד רצ"ית דינא וכן הוא דין האשה כג וכן יש תשו' לגאון וששאלתם לענין הזמנת א"א לדין שי"א שאין מזמינין אותה דמאי נפק' מינה בהזמנת' כשם שאם מוד' אינה משלמ' כך אם כופר' אינה נשבעת כי השבועה במקים התשלומין לכך ימתין בעל דינ' עד שתתאלמן או תתגרש וי"א שמזמינין אות' לדין שאע"פ שאם תודה שלות' או גולה אין מחייבין אות' לשלם שמא תוד' דממון ההלואה או הגזל מצוי אצלה והבע' מודה גם הוא ואפי' אם לא יודה הבע' לדברי' ישביעו אותו שאינ' יודע שיש לזה התוב' ביד אשתו דבר מצוי אצלו ואם ישב' בעל' ולא נמצ' דרך לדון עליו שישל' כותבין זכות לתובע שיגבה הוא או יורשיו ממנה לכשתתאלמן או תתגר' ואם כפרה משביעי' אות' מיד שמא תודה ויקח התוב' זכותו בידו ואנו רואין דברי האומ' מזמינין אות' כי השו' הכתו' אשה לאיש לכל דינין שבתור' ומה שאמרו כי השבוע' היא במקום ממון אינו כן אלא משביעין את הנתבע אולי יודה לכן משביעין גם אותה אולי תודה ואם מצוי אצלה תחזיר לבעלי' ואם לאו יכתבו לתובע זכו' שיהיה לו או ליורשיו עליה או על יורשי' ומה שאמרת שאו הבע' אינך רשאי לגנו' את אשתי אינ' טענ' ליקח הוא של אחרים ולא יגנו את אשתו להוציאו מידו וכך ראוי לעשות מזמנין אותה ואת בעלה ושואלין אותה לבד' ואותו לבדו על אותו ממון אם הוא מצוי ואם אינו מצוי במה הוצ' אותו או כמה הי' ואם לא נמצ' מכוונין דבריהם חוזרין ומדקדקין בדרישו' ובחקירו' בכל צד שיוכ' הדיין אם יצא מזה כלו' מוטב ואם כפרה משביעין אותה ואולם בצינעא ולפי כבוד' ואם הוד' ואמר' שאינ' מצוי בידה אז משביעין את שניהם שאין ברשותם ממנו כלום ושלא עשו קנוני' על ממונו של זה כד ויש מנהג כשמזמינין א"א בודקין בשכיניה אם היא רגילה לשאת וליתן עם אנשים מזמיני' אותה אלא שמצניעם אותה לפי כבודה שלא תתגנה ואם אינ' רגילה בכך אלא צנוע' ויושב' בבית' שואלין להובע על מה תובעה ושואלין אותו איך נהת ממנך לאשת איש ושוקלין הדברים בלבם אם יראו רגלים לדבר מזמינין אותה ואם לא יראו פנים לדבר אין מזמינין אותה כי תואנה הוא מבקש ולא באש' איש לבד עושין כן אלא גם לבתולה היושבת בית אביה שאין דרכה לצאת ולבא עושין כן :

מצות

צו מצות א עשה להלוות לעניי ישראל ב ומצו' גדולה
הא יותר מן הצדק שהמקב' הצדקה ככר
לנצרך לשאו' וזה שלוה עדין לא הגיע ליד חבך ג וקרובו עני הוא
קודם לעניי אחרי' ועניי עירו קודמין לעניי עיר אח' ד ואפי' עשיר
שצריך ללוות מצוה להלוותו לפי שעה ולהדהנותו אף בדברים
וליעצו עצה ההגונה לו ה ואסור לנגוש את הלו' כדי שיפרע כשיודע
שאין לו ואפי' להיראו' לו ו אסור כפני שהו' נכלם בראותו למלוה
ואין ירו משנת לפרוע לו ז ובשם שאסור למלוה להתובעו כך
אסור ללו' לכבוש ממון חבירו ולומ' לו לך ושוב ומחר אתן ויש
אתו ח וכן אסור ללוה לקח' הלואה ולהוצי' שלא לצורך ולאבדה
עד שלא ימצא המלוה ממה יגבה חובו ואם עושה כן נקר' רשע
(א) ט ובשהמלוה מכיר את הלוה שהוא בעל מדה הזאת מוטב
שלא להלוותו ממה שילוהו ויצטר' לנגשן אח"כ ויעבר בכל פע'
משום לא תהי' לו כנושה יט ואם בא המלוה לב"ד למשכן ללוה
או ליפרע ממנו יש לב"ד לעשו' לו דין ולא יאמרו פלו' עני ואין
לו ופלו' עשי' וא"צ לו אלא אין מרחמין בדין י ואם בא למשכנו
לא ימשכנו הוא בעצמו שאם משכנו בעצמו עובר בלאו אלא
ב"ד ישלחו לו שלוחם יב ואף שלוח' לא יכנס לביתו למשכנו
אלא אם ימצא לו שום דבר בחוץ יקחנו אב' לא יכנס לביתו יג
ואפי' ברוץ לא ימשכנו דבר שעושין בו אוכ' נפש אלא כמו ריחי' ורכב
פי' ריחים של יד שהו' מטלטלין ושייך ביה משכון יד אבל בתי
ריחי' של מים הרי הם כקרק' ולא שייך ביה משכון אלא גוביינא
בשאר קרקעו' דלא שייך משכון אלא במטלטלין טו שאין ב"ד
ממשכני' ליקח קרקע למשכון. טז ומ"מ אם המלוה בעצמו נכנס
לבי' הריחים ונטל הרחים העליונ' או הברז' והסובב והגלגלי' כבר
נעשו מטלטלין ויש להם דין כלי אוכ' נפש ומחזיר אותה בשעת
מלאכה יז וכתב הר"מה דכל מיני כלים בין שעושי' בהם אוכל
נפש כגון חרמש ומורג ורחי' ומזר' נפה וכברה ועריב' וחנור וסכין
של שחיט' ושמחתכי' בו פת ובשר וסירות ומגרפו' ומזלגו' ושפודי'
וכוסו' וקערו' וכיוצ' באלו בין שאינן אוכ' נפש אלא כלים שעושי'
בהן מלאכ' להתפרנס בהם כגון זוג של מספרי' וצמר של פרות
כולם אסו' למשכנם בין בשע' מלאכ' בין שלא בשע' מלאכ' אלא
היב' דמסרינהו מרעי' למלו' או לשלי' ב"ד אז מות ליק' יח והא
דאין ממשכנין אוכ' נפש דוק' דליתליה אא חד מכל מין ומין אבל
אי אית לי' תרי (3) מחד מינ' שרי למשק' חד ולמשבק חד ודוקא
דברים שעושים בהם אוכ' נפש דלא עביד בהו עבידתא דמיתזן
מאגריה אבל כלי אומנו' דעביד ביה עבדית' דאיתזן מאגרי' שביק
ליה תרי מכל מינא ומינא דאמרי' גבי סידו' ע"כ ור"י פי' דלא הוי
אוכ' נפש אלא כשעושין בהם ממש אוכל נפש כמו סכין של
שחיט' ופרות המרכסו' וכיוצא באלו אבל שאר כלי אומנו' כגון
פרות הרורשות וזוג של ספרים אע"פ שמשתברים בהם לקנות
אוכ' נפש מותר למשכנו וכ"כ א"א הר"אש ז"ל יט ואם משכנו
הרבה כלים של אוכל נפש עובר על כל כלי וכלי בפני עצמו כ
ואפי' שני' כלים המתוברי' יחד לעשות בהם מלאכה אחת כמו
המספרים שגוזזין בו ירק עובר בשני לאוין כא ואוכ' נפש עצמו
מותר למשכנו ובלבד ששיאר לו השעור שמסדרין לו כדלקמן
כב והאלמנה בין שהיא ענייה או עשיר' אין ממשכנן אותה כג
וכן זה לא אייר' אלא במשכנו שלא בשעת הלוא' אבל בשעת
הלואה הכל מותר שיקח הוא בעצמו את המשכון מבית' ואפי'
היא אלמנה והמשכון שעושין בו אוכ' נפש והרמ"בם בת' דבהוב'
אלמנה ואוכ' נפש עובר אפי' משכנו בשע' הלואתו וא"א הר"אש
ז"ל כ' כסברא הראשונה וכן השיג עליו הרא"בד כד ואפי' שלא
בשע' הלואתו אינו עובר אלא בממשכן ללוה ובהלוא' שהלוהו
אבל בבית הערב מות' למשכנו ודוקא ערב סתם אבל ערב קבלן
דינו כלוה בעצמו וכן אפי' בביתו כה אם לא היה דרך הלואה
אלא משו' שבירו' שהיה שביר אצלו או שהשכי' לו בהמתו או
כלי יכו' ליכנס לביתו ולמשכנו ואם זקפו עליו בהלוא' הזר להזי'
כמו הלוא' וכתב הרמ"ה דוקא לענין שלא ליכנס לביתו אנו
מוציאין בית הער' מכל אלו אבל לענין שלא לחבל אוכ' נפש
והשבח העביט וסידור דין הע' כדין הלואה כו וכת' עוד הרמ"ה כי אזהר רחמנא שליח ב"ד שלא
ליכנס לביתו של לוה היינו היכא דאפשר ליה לבעל לאשתלומי מיניה באנפא אחרינא

ר"ת לא נרים זוג של ספרים לחין עושין בו אוכל נפש ואם מפני שמשתברין בו
וקונין בשכר אוכל נפש ת"כ כל הכלים עמו ונוסר זוג של ספרים וסוף תקסורת
שגוזזין בו ירק ת"ל שגוזזין בו ביע הפחיטים כדאי' בבכורו' מ"ב פגוזזין אח' הפחיטים
במקום הכתוב כדמוכח פרק הפגיעה כדי ייוצאל של פרות עייריי בפרו' שדהכן לרכם
בחבולה כלו' לחוש ודברי הרמ"בם פ"ג
ממנו' כדברי הרא"ש ולפיכן מה שמכירין בו
בבית' נמת' על פרו' הרמ"ב ג' פרו' חולדו'
עם למדם: וכתבו הסוס' ואין כלאם לר"י
דבהרוח לא מייירי עכ"ל כלומ' דפרו' אינם
כלים דליתמייב עלייהו עכשו חובל כלי
שעושין בו אוכ' נפש אלא היינו כלי המזיק
הפרות וכ"כ מדברי ה"הגה פ"ג ממלוה *:
יט ואם עכשו
הבא כלים וכו'
מבל' פס (קף קטו)
המוכל את הרחים
עובד בלא תעשה
ואיי' עבו' שני כלים
אמער לא יחבול
לחי' ורכב ואיפלינו
החם רב הוגל ורב
יסודם ופסק כרב
הבל רחיים לוקח
הבא רכב לוקח אחד כ ריחיים ורכב לוקח
שתים ות"כ חבל זוג
פרות יכול לא יסת
לומר ריחיים ורכב פסק
מיוחדים שני כלים ועושין מלאכה אחת
והיי' עכ' זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו
אף כל פסק שני כלים מיוחדים ועושין
מלאכה אחד חייב על זה בפני עצמו ועל
זה בפני עצמו ופרש"י דזוג הוא על פרקי'
וכל חד כלי הוא באחי בפיס ועושין
המלאכ' בין שניהם ונמצ' נר' בעינו פסעול
מלאכה על פרק הים: כ א ואוכל נפש
עצמו וכן כך כתבו הא' פס: ב כתב
בעל התרומו' בשעל א"ספיב הרמ"בן וכי
ל"ד מבטלים את הכתם מלחדוש ומלזרוע
עד שיפרע חובו וכן ה"ח עצמו אינו לשלי
לעמוע לגוים לו לעבד בכסיו ממלאכתן
ולפ עכשו הכוס הוא בכלל הגזלנים וכדין
ר' ביניסס עכשו מזיק עכ"ל: כב
והאלמנה בין שתהא עניה וכו' מפנה
עם כת' ממקי יוסף בסוף הסוכבל ומדברי
הרמ"בם פ"ג ממלוה נראה דלא תחבול
דהלמנה אפי' בחוץ מעמוד מכתב דעל פי
בית דין נמי אין ממשכנין אותה וכ"כ
הר"אש בתו' דלא יחבול ריחיים ולא תחבול
אבל אלמ' בה לאסור בתוה הנות' במקום
אחד ואע"ג דהתם חבלה בבית מפתע
אח"ע לחבלה בבית חבלה עניו לבתות
וגם בס' התלמוד' כתב דודאי כי כתוב לא
תחבול בגד אלמנ' לטעויי מילתא אחת
אפי' ע"י בתוה ואפי' ע"י בלוה ב"ד דסרי
לנוה זכר בדידה אסו' עכ"ל ד עוד כתב
הם בסם הרמ"בן אחת בא לב"ד לגבות
חובו לאחר ל' יום מגבין לו אפי' מכלים
שעושין בהם אוכל נפש אלא שמסדרין לו
בהן בדרך ממסדרין בשאר כלים עכ"ל:
כתב הרמ"בם בפ"ג ממלוה אם חבל
בגד אלמנה מחיירין ממנו בעל כרחו ואם
מוהה לו תבלה ואם תבטור תבעב אבד
המשכנן או בדרך קוד' מיחזור לוקח עכ"ל:
כג וכל זה לא אייר' וכן מצאתי
בתשובת הגאונ' דלא אסרה תורה לחבול
כלים שעושים בהם אוכל נפש אלא
כשמשכנו אחר שלוהתו אבל בשע' הלואה
לא מחייב דומיה דעשכנו אל עני אינו
מחייב להחזיר אלא דוקא בעשכנו

(א) ומ"ש הרמ"ה ז"ל
כיי' דמסריגהו מדעתי'
לאלוה או בשנים ה"ה
מוהה לתחלה זה בגד
דאת הרמ"ם כי' בגי'
מעוהן שאתה לבעלים
על המשכנן שהוסיפו בו
אוכל נפש אחר אבל
דעת הרמ"ם בהרמ"ם
ת"ר מרא. שמעיר בהן דעת
המלוה בדעתיה הוא תוף
ז"ל דאייר בדידיה אינו
מחייב להחזיר אלא
עוד נגיש:

(3) ומ"ש אחינו
הדיקת אשר
עוש' אלא אם
עשה אלאכה
נאתה אבל אם
עשה אלאכה
בכולן חנים לו
בולן:

צו (א) ומ"ש
סיתן ז"ל
לקמן הי' קל"ה
לאסור לעשקן
אפי' בגי' בדי
עשה אלאכה
בפסולים יעשה
עמו:
(ב) ומ"ש אחינו
הדיקת אשר
עוש' אלא אם
עשה אלאכה
נאתה אבל אם
עשה אלאכה
בכולן חנים לו
בולן:

מקרקעי או מטלטלי אבל כי לא אפש' ליה לאישתלומי כניה באנפא אחרינא אלא כהכי כגון דלא משכח ליה מקרקעי או מטלטלי וטעין דלית ליה מידי לפרעי' למלוה והמלו' טעין אפי' טענת ספק דאי' ליה מטלטלין בביתי' דינ' הוא דליעו' שליח ב"ד בביתיה ואי משכח מידי דהו' הזי כדינ' למשכוני' כמשכין ליה אע"ג דהאי מילת' לא איתמ' בגמ' בהדי' ורבותינו נמי לא חזינן דאיירו בה חזינן למיכת' מה דמסתב' לן בה משו' דמלאכ' שמי' היא ואפי' הכי לא אורינן בה הלכ' למעש' אלא היכ' דאמי' לוה ולא משכ' מידי מבראי לאישתלומי לא מקרק' ולא מטלטלין שאין לך נעיל' דלת גדול' כזו וכ"כ רב אלפס בתשו' שאם הלוה אלם ורוע מעללי' ומעיז פניו מלפרוע חובו מות' ליכנס לביתו לדעת מצפוניו אפילו ע"י שליח גוי כן כדאמרינן ממשכנין על הצדק' וכן עושין בצרכי קהל ע"כ ובע"ה כת' דאין אנו עושין כן אלא ברוחק גדול דצדק' ומה שאני שלא באו עליו דרך הלוא' אבל מלוה שהתורה הזהירתנו עליו אין כח בנו לעקור מצוה זו אלא בקושי גדול ושיהא כוונת ב"ד לשמים כדאמרי' ב"ד מכין ועונשי' שלא כדין ולא לעקו' דבר מן התורה אלא לעשות סייג לתורה ע"כ כח ולדברי ר"ת אין אנו צריכין כל זה שהוא מפרש דכל זה לא איירי אלא במשכנו להיות בטוח במעותיו ולא בא עת לפרוע ממנו אבל כשב' ליפר' מחובו והוא אינו רוצ' לפרוע והוא בחזק' שיש לו מטלטלין ומבריחן שליח ב"ד נכנס לביתו למשכנו ויפרע לזה חובו כט שפריע' בעל חוב מצות עשה הוא ומכין אותו עד שתצ' נפשו כדי לקיימ' ל ומיהו אין כופין אותו להשכיר עצמו ולא לעשות שום מלאכה כדי לפרוע לא וכתב א"א הרא"ש ז"ל בתשו' אפילו התנה על עצמו שיתפוש המלוה את גופו וכתב לו זה בשטר אינו מועיל ואינו יכול לא לאוסרו ולא להשתעב' בו ובמשכון זה שמשכנו להיו' בוטח בחובו נאמ' בו מצו' השב' העבוט ולא שייך (ז) ביה סידור אלא לוקח כל מה שימצא לו בחוץ ומחזיר לו כסות ליל' בליל' וכסות יום ביום וכשבא ליפרע מחובו לא נאמ' בו השבה שהרי בא ליפרע ולקח' את שלו אבל סידור שייך בו כמו שאפרש לב וכיצד מצות השב' העבוט כשבא למשכנו להיות בטוח מחובו ממשכונו על יד שליח ב"ד ולוקח לו כל מה שיש לו בחוץ לג ומחזיר לו כסו' יום ביו' ונוטלו בלילה וכסות לילה בליל' ונוטלו ביום וכן מחזיר לו כלי אומנותו ביום ואפי' הוא עשיר הרבה בקרקעו' ואין לו מטלטלין אלא אלו שמשכן צריך להחזירם לו אבל אם יש לו מטלטלין אחרי' שא"צ לאלו א"צ להחזי' לו לד וכת' ה"ר יהודה ברצלוני שצרי' להחזי' לו בעדי' ולהתרות בו אל תחזירהו לי אלא בפני עדי' שאם לא כן יכול לו' החזרתים לך אע"פ שנתנו לו בפני עדים ואחר כך נאמן לומ' פרעתיך בתפיסת במנו דהחזרתי לך לה ואינו יכול למוכרו לעולם כיון שלקחו בתור' משכון אם לא שיחזירנו

[illegible]

שיחזירנו לו על מנת שלא להזור ליקחנו בתורת משכון אלא בתור' פרעון **לן** וכל זמן שנוהג עמו בזה אין השביעי' משמטתו ואם החזירו וכת הלוה ונטלו מהבנים ואין לו דין שאר מטלטלי דיתמי **לן** ואין צריך להחזירו לבניו **לח** וכיצד הוא הסידור שליח ב"ד נכנס לביתו ומבריחנו לפרוע ואף אם אינו רוצה ליתן מבין אותו עד שיתן ואשר יקח ממנו יתננו למלו' ויחליטנו לו אלא שצריך לסדר לו למאן דאי'ליה ולמאן דלית ליה נוטל הכל ואינו מניח לו כלום **לט** ור"ת פסק שאין מסדרין לב"ח והגאונים פסקו שמסדרים וכן כתב רב אלפס וכן היא מסקנת א"א אבי הרא"ש ז"ל **מ** אומרים לו (ס) הבא כל מה שיש לך ולא תניח כלום אפי' מחט ומניחין לו מזון ל' יום וכסות י"ב חדש כסות הראויה לו היה לבוש בגדי משי ורקמ' מעבירין אות' ממנו ונותנין לו כסות הראויה לו לשנים עשר חדש ותפילין וסנדלי' ומטה לישב עליה ומטה ומצע (י) לעשיר לישן עליהן עם כל צרכי המטה כגון כר וכסת וסדיני' וכיסוי ומטה ומפץ לעני ואם הוא אומן נותנין לו כלי אומנותו ב' מכל מין ומין כגון אם הוא חרש נותנים לו ב' מעצדין וב' מגרות היה לו ממין אחד שלשה או ד' וממין אחר לא היה לו לא אחד מוכר מהמין שיש לו הרב' עד שלא ישא' לו אלא ב' ומהמין שאין לו אלא א' אין מוסיפי' לו היה אכר או חמר או ספן אין נותנים לו צמדו או חמורו וספינתו אע"פ שאינו מתפרנס אלא מאלו אינו כשא' כלי אומנ' אלא בכלל שאר נכסים וימכרו בב"ד ויפרעו מהם לבע' חובו וכתב ה"ר יהודה ברצלוני אפי' אם הוא ת"ח ותורתו אומנתו אין מניחין לו ספריו ואפי' ס"ת לפי שהם כשאר נכסים שב"ח גובה חובו מהם ולא אמרו שנותנין לו תפילין אלא שהן דרך מלבוש ומצוה המיוחד' לגופו וכשם שנותנין לו כסותו כך נותנין לו תפילין **מא** ואין מניחין אלא לו לבדו אבל לא לבניו ואפי' הם קטנים ומוטלין עליו לפרנסו וכן לא לאשתו אע"פ שהו' חייב במזונותיה: **מב** ולא מיבעיא שלא תטו' אשתו מזונותיה להבא אלא אפי' הפסה מנכסי בעלה כגון שהלך למדינת הים ותפסה מנכסים שתזון מהם מוציאין מידה ונותנין למלוה וי"א שאם קדמה היא למלו' שתשבע ותטול **מג** ורב אלפס כת' בתשובה שאין לאשה מזונו' לא ממקרקעי' ולא ממטלטלי עד שיפר' המלו' אפי' היתה קודמת ואפי' הלך בעלה למדינת הים ולותה בשטר ואכלה אף ע"פ שקדמה הלואת מזונותיה בשטר להלואתו של בעל השטר אין הלואת המזונות נגבית עד שיפרע בעל השטר תחלה בר"א במלוה בשטר אבל אם היתה המלוה שעל הבע' על פה והיא לותה לצורך מזונותיה על פה או בשטר איזה שיבא לגבות תחילה קודם ואם באו שניהם כא' חולקין **מד** בר"א שאין נותנין לאשתו ובניו כסו' בזמן שלא היו להם בגדי' שעשה להם הוא אבל אם היו להם בגדים שעשה להם הוא אין בעל חוב גובה חובו מהם אפי' אם הם

[illegible]

אם הם חדשים שלא לבשו מעול' כיון שקנא' לשמם אין בעל חוב גובה מהם מכסו' אשתו ולא מכסות בניו **מה** וכ' ה"ר יהודה ברצלוני הוא הדין אם קנה ספרים לבניו ללמוד בהם הן בכלל מה ששנינו ואין לו בכסות אשתו ובניו ולא נהיר' דלא עדיפי מספרים שלו כמו שכ' למעלה וא"כ כ"ש ספרי בניו וכ' הרמ"בם בד"א בכלי חול אבל בגדי שבת ומועד בעל חוב גוב' מהם ואין צ"ל אם היה בהם טבעות וחלי' זהב שהם לבעל חוב ויש מחלקין שאם היא מיוחסת אין בעל חוב גוב' אפי' מבגדי שבת ויום טוב ולא מכל תכשיטי' אפי' זהב ומרגליות מפני שהיא עולה עמו ואינ' יורדת עמו וי"א שאין חילוק בין מיוחסת לשאינה מיוחסת ולא בין בגדי חול לשב' (ז) אלא מכולן אין גובין לבעל חוב כיון שזכתה בהן משעה שלקחן אין לבעל חוב שיעבוד עליהם וכתב הרמ"בן ז"ל הא דאין לבעל חוב מכסות אשתו ובניו אף על פי שעדיין לא לבשום דוקא שקנאם להם קודם שלוה אבל קנאם אחר שלוה אפי' לבשום כבר בעל חוב גוב' מהם והוו' שכתב לו דאקני' ושיעבד לו מטלטלי אגב מקרקעי' אבל אם חסר אחד מכל הדברים האלו אין גובה מהם: **מו** וכל זה לא מיירי אלא בבגדי' שהבעל קונה לה אבל כל מה שהכניס' לו בין נכסי מלוג בין נכסי צאן ברזל אין בעל חוב גובה ממנו אם ידוע שהו' ממה שהכניסה היא ואם אינו ידוע יראה שהיא נאמנ' בשבוע' בבגדי' ותכשיטים שדרך האשה להכניס לבעל' **מז** ואין חילוק בענין סידור בין מקרקעי' למטלטלי' דה"ה אם אין לו מטלטלי ובא לגבות ממקרקעי' מניחין לו לצורך כל הדברים שפירשתי **מח** כ' בע"ה התנה עמו שלא יסדרו לו בחו' זה לא אמרי' דהוי מתנה על מ"ש בתורה אלא הוי ככל תנאי שבממון וקיים אבל במה ששיעבד לו כל נכסיו אין בזה תנאי לבטל הסידור שלא היה בדעתו אלא על נכסים הראויין לו על פי התורה עד שיזכיר בהדיא תנאי הסידור ואפי' אמר מגלימא דעל כתפאי לא אמר אלא על איצטלא כת ק' זוז שאינה כסות הראויה לו שימכרוהו ויתנו לו כסות הראויה לו וכן אם אמ' על מנת שלא יהא בחוב זה דין סידור אינו מועיל דהוה ליה מתנה על מ"ש בתורה כמו על מנת שלא תהא שביעי' משמטתו דלא מהני **מט** ואין מסדרין בחוב שאינו דרך הלוא' (ח) כגון שכירתו ושכירו' בהמתו וכיוצא בו **נ** וכן כשבא ליפרע מן הערב כדרך שכל אחד מכל אלו אינם בכלל השבת העבוט כך אין סידור נוהג בהם אבל קבלן דינו כלוה אבל הרמ"ה כ' שדין סידור נוהג בערב ובכל אלו והראב"ד כתב בענין הסידור והחזרה קרוב לזה שפירשתי אלא שהוא תלה בדעת הלוה שכתב אי אמר הלוה לא בעינא לזבוני מאני דילמא מתרמי לי זוזי ופרעינ' ליה בהא אין מסדרין אלא שקיל מלוה כוליה ומהדר ליה ללוה ואי א"ל בעינא דתסדרין לי מסדרינן ליה ומאי דפייש יהבינן למלו' ומחליטינן ליה ע"כ וי"א שגם בשעת משכון מסדרין ומניחים לו כלים הצריכין לו וכ"כ הרמ"בם לא ימשכננו דברים שעושין בהם אוכל נפש ומניח לו מטה ומצע לעשיר וכל הנמצא בידו חוץ מאלו יכול למשכנו ומחזיר לו לעולם כלי יום ביום וכלי לילה בלילה עד מתי חייב להחזיר וליקח עד עולם היה המשכון מדברי' שא"צ להם ואין מניחין אותו ללוה הרי זה מניחים אצלו ל' יום ומל' יום ואילך מוכרן בבית דין וקשה לדבריו כיון שצריך להניח לו בשעת משכון דברים הצריכים לו למה מחזירים והלא אין חזרה אלא בדברים הצריכים לו ואותם הניח לו וגם לדברי הראב"ד קשה למה תלה הדבר בדעת הלוה מסתבר טפי לתלות בדעת המלוה על כן הוא עיקר כמו שכתבתי וכן כתב א"א הרא"ש ז"ל:

סדר

כתרו' בשער א' כתב דלא כר' יהודה אברצלוני דכסות דתקן תקן ספרי' דלא תקן לא תקן ואין זה הכרע דקלא לאו כרוכלא ליזיל וליתני וקני כסות וה"ה לספרים: **וכתב** הרמ"בם בד"א בכלי חול פ"א ממלוה וכתב ה' המגיד שהפש' שילא לו ממה שאמרו פ"ק דב"ק (די"א) שאין שמין עם שעליהן שאין מה שבעל נפיה' ובגיה' אין שמין ואמרו בירושלמי בגדי' של בניהם אין שמין של רגל ושל שבת שמין והביאוהו בהלכות ונתבאר דין זה פ"ג מכתלו' ורבי' דמה דין ב"ח לחלוק אמין לפי שהכל מטע' אחד שאינו עולה על דעת הבעלי' להקנו' להם בגדים אלו המכובדי' ההם מיותרי' על דעת שלא יוכל למכרן ולפיכך כשומין במחלוקת שאמין וכגבין לב"ח זהו דעתו ז"ל ורואיתי מי שמחלק ואמ' שאמין הוא בדוקא שאינן מקנין זה לאשתו ובניו של זה אלא בגדי חול ומפני שלא ישפיטום ערומי' אבל בעל לאשתו מקנה הוא בין של חול בין של שבת ואם הקדים והעדיף עצמו אין לו בנכסי' אשתו ואפי' של שבת כלוה ע"כ ויש סעד לחילוק זה ממפני שהודע דין השאין בנגע שלבעו להם בניהם והיהם שהוא כיהוה בודאי שלא אמרו אלא מה שבעל בהיהם ובניהם ממש ואילו ב"ח אינו גובה מהם ואיפשר שאף בגדי שבת ומועד כן זה נ"ל ואני תמה בדברי רבי' למה לא כתב חילוק זה פ"ב מה' ערכין והביא דין המשנה סתם ול"ע עכ"ל וכתוב בספר התרומו' שער א' שכדברי הרמ"בם הורו אלה המורים מהירושלמי הנ"ל בשמון ויש מן המורים שפסקו שאם היתה האשה מבני טובים ומשפחה מיוחסת אין ב"ח גובה אפילו מבגדים של שבת ולא מתכשיטיה אפילו מכסף וזהב וכן מלו כשגרא זו בתשובות הרי"ף ותשובה זו דהרי"ף כה' ל"י בסו' פ' המקבל והריב"ש כתב בסי' קכ"ח שאף החולקי' על הרמ"ב בבגדי שבת לא חלקו בבגדי כסף וזה' שהרי במתני' דא' המקדש שהביאו בפ' נערה שנתפתתה לא הזכירו אלא מיני צלבעים וכ"כ הרי"ף בתשו' עכ"ל: **וכתב** הרמ"בן הא דאין לב"ח מכסות אשתו וכו' כך כתב בה"ה בשער א' שהשיג נו הרמ"בן והבי' ראי' שהגוזל קמא דלמאי דס"ד שליתוא דידה קא עביד אשה זו מידו של מוכר היא זוכה ולא היה זכות לבעל בכסות והבגדים הללו מעול' ולמאי דמוקי רבי אבא בכל המוקדש נכסיו נעשה כמי שהקנ' להם כסות אשתו ובניו מעיקר' הבעל זכה נכסם מיד המוכר והוא הקנה אותם לאשתו ובניו וכיון דהלכת' כר' יוחנן דאמר לא אמרי' מי הודיעו לבעלי החטים שיקנה חטיו לבעל השעו' והוני' דשמעתא דר' אבא לתירוצ' לדר' יוחנן איתמ' שמעי' מינה דבעל זוכה מיד המוכר והם הזוכים מידו עד כאן לשונו : וקצת מזה כתוב במישרים: **מו** ומ"ש וכל זה לא מיירי אלא בבגדים שהבעל קונה לה אבל כל מה שהכניסה לו וכולי כן כתב רבינו ירוחם בשם הרמ"ה ובעל התרו' בשער א' וכתב עוד שם שהוא הדין לנכסי' שפסק הוא לה שאין ב"ח גוב' מהם ועיין בתשו' הרשב"א שכתוב בסימן ל"ט ובהכנסות פ"א והרמב"ם ס"ב ובתשו' מיימו' בספ' משפטי' סימן ח' ובמרדכי פ"ק דב"ק ובס"פ נערה שנתפתתה : **מז** ואין חילוק בענין סידור בין מקרקעי' למטלטלי וכולי כן כתב בעל התרו' בשער א' וכתבו ל"י בסוף פרק המקבל: **מח** כתב בעל התרו' התנה עמו שלא יסדרו וכו' בשער א' ודברים ברורים הם וכוונים בטעמים ולאפוקי ממה שכתב הרמ"בם בתשו' שלא אמרו מסדרין אלא במשכון אבל בבא ליפרע אין מסדרין דהא ק"ל מינים ואפילו מגלימא דאכתפי': **מט** ואין מסדרין בחוב שאינו דרך הלואה וכו' כ"כ בעל התרומו' בשע' א' דהכי' כתב' הכ' פוכלק סבר דזוקפן' נ' או שכתייי' לו מדין ערב כהם שמות לנשכנו בזרוע ליכנס לביתו ליטול משכונו כל זמן שלא זקפו עליו במלו' כן כתב

במוזנו שאין מסדרין ועמהם שהסם שנשתנה דינם באילו כן נשתנה דינם בסידור וטעמא דמילתא כיון דלא כתיב בהו מיכה דכימא בהו דין סידו' בג"ס ומיהו דוק' ערב אבל קבלן מסדרין עמו דלא גרע מנשא' לוה וה"ל כזוקפין עליו במלו' עכ"ל ורבי' כ' לעיל בסי' זה בשם הרמ"ה שדין סידור נוהג בערב כמו בלוה וכן דין השבת העבוט: **אבל** הרמ"בם כת' נ"ל דהרמ"ה גרסינן וכ"ל להגיה ולכתוב שרין במקום שאין וכן מלאתי בספר מדוייק : **והראב"ד** כתב בענין הסדור והחזרה קרוב לזה שפירשתי דהמשכנו להיות בטוח לוקח כל הכלים שיש לו אפילו מטתו וכלי אומנתו ומחזיר לו כסות לילה בלילה וכסות יום וכלי אומנתו ביום ואם משכנו ליפרע מחובו מסדרין לו אלא שהוא תלה הסדור בדעת הלוה : **וכן** כתב הרמ"בם לא ימשכננו דברים שעושים בהם אוכל נפש וכו' עד מוכרין בב"ד פ"ג ממלוה וכבר כתבתי למעלה בסימן זה שדעת הרמ"בם הוא שאין מסדרין בשעת משכון לכלי אומנות אלא למטה ומצע דוק' וא"כ אינו שוה לגמרי עם סבר' י"א וכתבתי נ"כ שיש להרמב"ן ולהרשב"א שטה אחרת בזה: **ומ"ש** עד מתי חייב להחזיר וכולו משנה בהמקבל (דף קיג) מחזיר את הכר בלילה ואת המחרישה ביום ואם מת אינו מחזיר ליורשיו רשב"ג אומ' אף לעצמו אינו מחזי' אלא עד ל' יום ומל' יום מוכרו בבית דין ומשמע דתנ' קמא סבר מחזיר לעולם קאמר ופסק כתנ' קמא וכתב ה' המגיד וכל זה כשבא לידו בתורת משכון אבל בתורת גביי' כבר נתבאר פ"א ממה גובין וכילד מסדרין וכן כתבו ז"ל: **ומ"ש** היה המשכון וכו' כתב הרב המגיד בהשגות א"א כעין שאמרו קהה הלוקה ל' יום ע"כ וכן כתבו ז"ל ודע שזהו כשב' לידו בתורת משכון והרי זה כמגוה עתה על המשכון אבל מלוה שבא לגבות עתה מהלוה והיו ללוה מטלטלין יותר על מה שמסדרין מגבין לו מיד בתורת גביה ואין נותנין זמן ללוה עכ"ל ומ"ש רבי' וקשה לדבריו כיון שלרי' וכו' לאו קושי' הו' לדברי הרמ"ב שהרי הוא סובר דכל כלי אומנתו אפי' שצריכים לו הוא מנתה כמו שכתבתי לעיל אבל אי קשיא להרמב"ם הא קשיא ליה היכי תנן בהמקבל מחזיר את הכר בלילה והרי צריך להניח לו מטה ומצע וי"ל דמתני' עסקינן בעשיר ומשכנו *(נ"ס) א"נ במטה ומצע לעני וכר נאוי : ומ"ש עוד רבינו וגם לדברי הראב"ד ק' למה תלה וכו' גם בע"הת בשער א' הקשה כן כלומ' כשהלוה אומר לא בעינא לזבוני מיכלי דילמא מיתרמי לי זוזי דטפי מסתבר לתלות בדעת המלוה אם רוצה לעשות כדברי הלוה או נומר איני רוצה אלא שיפרע לי מיד או שתסדור לו ומטו' הספק בחוזי ונראה לי שגם הראב"ד כן סבו' דלא עלה בדעת שיהא המלוה חיי' להמתין ללוה לעולם כל זמן שיאמר לא בעינ' לזבוני מיכלי ולא בא הראב"ד אלא לחלק בין אי א"ל מעיקרא לא בעינא לזבני מיכלי להיכ' דאמ' בעינ' דתסדרו לי דברים' אין מסדרין לו אלא הכל בחזקת מלוה והשיבא מה"כ לגבות חובו נוטה הכל בלי סדור והשיבא מסדרין ומ"ש ע"כ הוא עיקר כמו שכתבתי כלו' כיון דקש' בין להראב"ד בין להרמ"בם הוא עיקר כמו שכתבתי דבמשכנו להיות בטוח לוקח כל מה שיש לו בחוץ על ידי שליח בית דין אפילו מטתו וכלי אומנתו ומחזיר לו כסות לילה בלילה וכסות יום וכלי אומנתו ביום ואם משכנו ליפרע מחובו מסדרין לו והכל תלוי בדעת המלוה אם ירצ' להמתין שלמכור הכלים עד דמשכה ליה זוזי ואם לא ירצה להמתין מסדרין ללוה ונוטל הספר בחובו וכן כתב הרמ"ה בהמקבל כמו שכתבתי לעיל בסימן זה : **נ** כתב בתשובה שבסוף קזיס שהתופס הה דמסדרין דוקא בשלא נשבע לפרוע אבל אם נשבע ליפרוע

*(נ"ס) ונראין הכי נקטי' בהכ"ס דשותי גדיני מתנות כופי':

(ז) וכ"כ המרדכי פ"פ נערה שנתפתתה ג' תוספ"ם ואפי' בגדי י"ש והכסיפין מקנה לבם אבהו אין ג"ה ג"נס אין ודלא כמפ' פרי"ם בב' גסי קנ"ס אלף בהונקי' אל ברבנ"ס ונגדי שבת לא תנקו פגדי כסף וזהב בי"ו נמרדכי דלף נגרדי פנמ"ע' אם בקנ"נם נסי' אף שמנשיעין אין בנ"ה נגעם וע"ם מפו' תוסל"ם גזו"ר וכ' עוד גם דסיכא דאין עדי' מקנין לבתם וקונין נח נקיזין נבתם נהון ובגויים וכ"כ המרדכי פ' פניאק שאמם דס"ק דנ"ק ו"מ"נ פ"א דמגוכ נגו' וע"ט ונכנגו' מיימון ונמכו' מיימון פגס"ם מספטים סי' מ':
(ח) וכגר נמגאר לעיל סימן זו דמגוקפן עניו גם.רדינו במגוס וכ"כ גנו' ס"ס סמקגג נענין סידור ג"ם:

צח סדר גביית החוב כך הוא כשהמלו' מוציא שטרות מקויימים כראוי אומרים ללוה שלם **א** אפי' שהה כמה שנים ולא תבעו ולא אמרינן מחל לו כיון ששתק כל אלו השני' בין ששטר חובו יוצא מתחת ידו בין שאין שטר חובו יוצא מתח' ידו אם החייב מודה **ב** ואם כתב הלוה כל נכסיו לבניו וכתב למלוה קרקע כל שהו ושתק לא איבד בזה זכותו דלא אמרי' הכי אלא בכתובה אבל בש"ח לא **ג** וא"א הרא"ש ז"ל כתב בתשובה שצריך לעשות (א) הדיין דריש' וחקירה בשטרו' ישנים שמוציא' אותם למה לא תבעו עד עתה אם יראה לו צד רמאות כדי להוציא הדין לאמתו **ד** ואין יורדין לנכסיו עד שיודיעוהו תחלה אם הוא כאן או במקו' קרוב ולקמן יתבאר עד כמה נקרא מקום קרוב **ה** ואם טעה הדיין והורידו לנכסיו קודם שיתבענו מסלקין אותו: **ו** טען הלוה מזוייף הוא שטרו תנו לי זמן שיש לי עדי' לפסו' שטרו נותני' לו זמן ל' יום וכ' הרמב"ם אם יראה לדיין שיש ממש בדבריו נותנין לו זמן ואם נר' לדיין שאינו בא אלא בעלילות ובתואנות ובטענות של דופי אומרים לו שלם ואח"כ אם יש לך ראיה יחזיר ואם היה המלוה אלם ושמא אינו יכול להוציאו מידו מניחין ביד שליש **ז** לא בא בזמן שתבעו לו ממתינין לו עד ב' וה' וב' לא בא כותבין עליו נידוי וממתינין לו בנידוי צ' יו' ואם לא בא מתירין לו נידויו וכותבין למלו' אדרכת' על נכסיו שיקחם בכל מקו' שימצאם וכתב **ח** בעל העיטור הא דמשהינן ליה צ' יום דווק' כשבא ליפרע מן הלוה בעצמו אבל אם בא ליפרע מן הלקוחות אז ממתינים לו רק ל' יום וכ"כ רב האי וא"א הרא"ש ז"ל כ' כיון דחיישי' לפסידא דידי' וממתינן ליה צ' יום כ"ש לפסידא דלקוחות **ט** כר"א דמשהינן ליה צ' יום דאמר אתינא פי' שהוא נשמט לומר עתה אבא ואביא ראיה ואבטל השטר אבל אם הוא מורד ואינו רוצה לבא כותבין עליו אדרכתא מיד וכן אם התביעה היא פקדון אפי' אם נשמט לומר עתה אבא אין ממתינין לו אלא אם לא יבא כותבין עליו אדרכתא מיד ומ"מ יודיעוהו קודם שיכתבו אדרכת' עליו והוא שלא יהיה רחוק אלא מהלך יום אחד אבל אם הוא רחוק יותר א"צ להודיעו והרמב"ם כ' ב' ימים ואין נראה כן בגמרא **י** והא דכתבינן אדרכתא על נכסיו כשל' בא דוקא על מקרקעי שלו דכשיביא אח"כ ראיה לפסול את השטר יקח את שלו אבל אין כותבין אדרכתא על מטלטלין דשמא יבריחם המלו' ואפילו אם יש למלוה קרק' שיכול הלוה לחזור וליקח ממנו בשבי' מטלטלין שלקח ממנו שלא כדין חיישינן שמא יתקלקל בענין שלא יוכל לפרוע ממנו **יא** כתבו הגאונים אע"ג דלא כתבי' להו אדרכת' על מטלטלין יהבי' להו ביד שליש (ו) ויהבי לי' זמן הראוי לב"ד אי פרע ליה בגו ההוא זימנ' לחיי ואי לא יהיבנ' לי' בידא דמלו' **יב** וכן בקרקע' אם המלו' אלם ולא יוכל הלו' להוצי' מידו אחר שיפסל שטרו

לאיש ויבעל השטר אבל זה שסוד׳ חובו ומסרב שלפורעו א׳ הן המטלטלין והקרקעו׳ לכתוב אדרכתא עליהן *(ג"ה) נוסח סאדרכתא וספירא והסודר כ׳ ברמב"ם פ׳ כ"ג ובוס׳ עכ"ל*: נוסח הפתיח׳ ספום׳ ב׳ בגרי גבי׳ ק"ג ובבי׳ סנו׳ כמבאי נוסח הפתיחם משי׳ אבגם בקורם:

כתב ב"י בשגוזל ומאכיל

כתב הרי"ף ז"ל בשם רב פלטוי גאון פתיח׳ היכי דמיא אדם שנתחייב לאבדו בב"ד והרב ועבר על גזרת ב"ד כותבין לקהלות ישראל פלו׳ גזרו עליו דין ישראל ולא השגי׳ והחרמנו אותו שלא יתפלל בי׳ ולא יזדמן בב׳ ולא תאכלו לו בן ולא תקברו לו מת והוציאו בניו מבית הספר ואשתו מבית הכנסת עד שיקבל עליו את הדין:

כתב בעה"ת בשער ג׳ אם לא מצאו נכסים להורידו לא יכלל מן הנדוי ויש לב"ד לנדותו ל׳ יום מפני שהעיז פניו כנגד׳ שאלתו לו ולא בא לפניהם או שבא וטען שלא ידון בפניהם:

צט א לא היה לו שום טענה וכו׳ בזה כת׳ הרמב"ם דין תורה אם נמצאו נכסים ללוה וכו׳ עד אלא לסקל בפ"ב מהלכו׳ וכת׳ עוד שאם לא נמצא ללוה כלום או נמצאו דברים שמסדרין לו בלבד ילך הלו׳ לדרכו ואין אוסרין אותו ואין אומרי׳ לו הבא ראי׳ שאתה עני ולא משביעין אותו כדרך שהגוים הגוים עושים אלא הסיה לו כנוסה וכתוב בספר התרומות בשער סני דהיינו מדה׳ באיזהו נשך (דף עב) מנין לנוגש׳ בחבירו מנה ויודע שאין לו שאסור לעבור בפניו ת"ל לא תהיה לו כנושה׳ וז"ל הרמ"בם בתשובה סימן אלף וס"ב שורת הדין בכל מי שטוען שאין לו ב"ד אין מזקיקין לו לכלום אלא ילך השלום ויתפשטו אבל מתקנת הגאונים אמרו שמשביעין אותו בנקיטת חפץ וכתב עוד בתשובה שתובע את חבירו בשטר והלך לב"ד ובקש מהם לכתו׳ מה שבביתו והשיב שאין ב"ד מזקקין לכך׳ וכתב עוד הרמב"ם בא׳ שהמכר טוען שיש לו והחביא אותן והרי הם בתוך ביתו אין מן הדין שיכנס לביתו לא הוא ולא שליח ב"ד שהתורה הקפידה על זה שכת׳ בחוץ תעמוד אבל מחרימין על מי שיש לו ולא יתן לבעל חובו׳ ומ"ש רבי׳ אך אם נסתפקו ב"ד וכו׳ אם דברי בע"הת בשער שני ויליף מדכתיב עד דרוש אחיך אותו ודרשינן ביה דרשהו אם הוא רמאי ועיין בתשובת הרמב"ם סי׳ אלף וכו׳ *(ג"ה) עיין נדרים דף ס׳ ל"ח: וכתוב בספר התרומו׳ בשער שני פי"א ששבוע׳ זו שתיקנו הגאוני׳ היא שבוע׳ היס׳ והא שברא ודאי ליתא כי יותר דומה לשבועה מודה מקצ׳ דבשם שמודה מקצת מטם שבועתו מפני שהוא כשנמנע מפני דדחיק ליה שעת׳ סבר השתא לי זוזי ומפרענא כן מי שטוען שאין לו נאמנא משום דדחיק ליה ורוצ׳ לפרעו מתוך הרויח ורמו עליה רבנן שבועה התורה כי היכי דלודי וכ"כ הרי"ף בתשובותיו וכן דעת הרמב"ם ז"ל עכ"ל וכת׳ עוד בס"הת בשע׳ ב׳ ששבועה זו שתיקנו הגאוני׳ היא אפי׳ אין הלוה בא עליו בטענ׳ ברי שיש לו במה לפורעו אלא אפי׳ טוען שמא יש לו משביעין אותו והראשונים קראו אותה שבוע׳ השמד ועיין במרדכי ר"פ המפקיד: ומ"ש הרמב"ם שמשביעין אותו שלא נתן מתנ׳ ע"מ להחזיר כדי להבריח מנ"ה כתב בע"הת בשער שני נמה תקנה שאם בזמן להוסיף שיפרע׳ כשיהיה לו כבר כלול זה בשבועה שכל מה שירוי׳ שיפרענו ואפי׳ נתנו לו במתנ׳ בכלל זה ואם תקנה להודיע שלום למלוה מה שמכר ונתן מזמן שלוה היכן מלינו זה בתקנת הגאוני׳ אלא ודאי עיקר תקנה זו כפי מ"ש הרמב"ן דמשמע דלאתנויי במתנה׳ ב"ד הורין מפני׳ שלא אמרו כל מתנה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנ׳ שלא בנותן כתם ומעכשיו או דבלין מוכיחין שאינו גומר ליתן׳ אבל נתן בדע׳ גמור׳ ע"מ להחזיר הרי זה כמתנה כל תנאים דעלמא מנה׳ הרמב"ם לזה נתכוון שיסב׳ שלא נתן נכסיו ע"מ להחזיר כדי להבריח מבעל חובו דלא הויא מתנה׳ דהא הוכי׳ שלא נתכוון אלא להבריח

מבעל חובו בלבד עכ"ל: ומ"ש ואם לא כלל בשבועתו על כל אשר תשיג ידו וכו׳ בע"הת כתב בשער ג׳ והראשוני׳ שכתבו שיכול המלוה להשביע הלוה וכו׳ ל׳ יום כדי לדע׳ אם הרויח אחר שבועתו אין לנו לסמוך עליהן בזה שכבר תקנו האחרוני׳ כדי לצא׳ מידי כל ספק שיכלול בשבועתו שכל מה שירויח שיתן אותו לבעל חובו ראשון ראשון חוץ מן הראוי לו כפי הורתו ויפה תקנו כדי שלא להטרי׳ את שמי׳ תדיר וכזה ראוי למצות עכ"ל: ג ומ"ש שאם יש לו בעלי חובו׳ הרבה א"צ לישבע שבועה זו לכל אחד ואחד וכו׳ כתב בע"הת בשער הנז׳ דהספקא לן מדאמרי׳ בפר׳ מי שהי׳ נשוי גבי ראשונה נשבעת לשניה וכו׳ שבוע׳ לא׳ שבועה לב׳: ולענין אם הודה טוען שלא ירד כלום ממורישו אם צריך לישבע שבועה זו עיין בסי׳ ק"ז: ומ"ש וי"א שנותנין זמן לשבוע׳ זו ל׳ יום בספ׳ התרומ׳ שער ב׳ כת׳ שזה דעת רבי׳ האי וטעמו משו׳ דגבי אדרכת׳ יהבי׳ ל׳ יומין אפי׳ ידעינן דאי׳ ליה ממון או שיוויו כי היכי דליטרח בהני יומי למיזבן ולאיתויי זוזי כ"ש היכא דמשמי׳ מב"ח שיש להטרי׳ זמנו עד ל׳ יומין כדי שאם יש לו כלום יטרח וימכו׳ אותן או אם יש לו חובו׳ יפרע מהן ויביא מעותיו ע"כ ובעיני כיון דהשבי׳ ליה דאי׳ ליה נכסי וטעין דלי׳ ליה ס"ל כהסו׳ דאמ׳ לא אתיכא דלאלתר כתבי׳ אדרכת׳ אנכסי והגאון ה"ר משה והאר השמחברי׳ לא כתבו שנותן זמן לשבועת הלוה ומלתא לא"ע עכ"ל בע"הת: לוה שאמר אין לי מעו׳ אלא שוה כסף אין משביעי׳ לי׳ מרדכי פ׳ המפקיד: כתב הר"ן בפ׳ אע"פ איכא מ"ד שאין הלוה יכול לאסור למלוה נכסיו המשועבדים לחובו ומוכחי לה מדשערי׳ בירו׳ וכו׳ ומייתו אספל דבירו׳ וכו׳ ומיהו נראין הדברי׳ דמשעתיקין ליה עד דמתפיל אדרא עכ"ל: (ב) א כתב הרמב"ם בתשוב׳ שאם בקש אשה והכניסה לו נדוניא מעות ומטלטלין ב"ח גובה משמעו׳ שאותה המעות שהכניס׳ לא היה בעין כדי שתאמר היא אלו המעות שהכנסתי אני בנדוניתי ואפי׳ הם בעין כיון שקבלן הוא על עצמו בחוב ואינם עפוי׳ לעמוד בעין ואין בהם בעלמ׳ משום שבח בית אביה אינה אלא כאשר מעות שבע׳ שלוה ממנו וב"ח גובה מהם אבל מה שהכניס׳ לו של בגדי׳ ותכשיטין שהשם רוצ׳ לבלותם ויש בהם משום שבח בית אביה מסתבר׳ שאין ב"ח גובה מהם שע"ד כן הכניסתן לו שתבלה היא אותם ולא שיגבה אות׳ ב"ח עכ"ל (ג): ב ואם טען שפרע שטרו ואין לו מה ישלם כתו׳ בספ׳ התרומו׳ שער שני שכתב הרמב"ם שמשביעין אותו קהל׳ בתקנ׳ הגאוני׳ שאין לו וכשתשיג ידו ויתן לב"ח ישבע שאין שטרו פרוע ואח"כ יקח: ג ובתשו׳ לקצתי מי שהו׳ מהכנסנין ונוטלין ושכנגדו טוען שאין לו מה יתן אין אחד מהם נשבע שהנתבע הרי אינו חייב כלום עד שישבע התובע והתובע אינו חייב׳ שבועה עד שיהיה ממונו מזומן אלא אם רצה התוב׳ נשב׳ ואם נתן לו מוטב ואם לאו ישבע שאין לו מה לפרוע עכ"ל וכתב כל זה רבי׳ בסי׳ פ"ג: ו שאלה לא"א הר"אש ז"ל ששאלת ראובן הבית כתוב כל מה שיש לו ליכב׳ עליו וכו׳: ששאלת ז ראובן השביע לשמעון שבוע׳ זו וכו׳ עיין בתשוב׳ הרא"ש שהכתוב בסי׳ ק"ד: ח גם אחר שתקנו שבועה זו אין ב"ח יכול ליכנ׳ לביתו של לוה וכו׳ עד להפסיד לבעל השטר׳ נם אלא לדברי הרמב"ם בפ׳ הנז׳: ז ומ"ש וכן אם נר׳ לו ממון וכו׳ ואומר של אחרי׳ הוא אינו נאמן וכו׳ גם זה מדברי הרמב"ם בפ"ב ממלוה וכ"כ ה"ה בשם הרמב"ן *שאלה

שטרו מאחרי׳ את האדרכת׳ עד שיודיעו ללוה אפי׳ אם הוא רחוק מכאן הרבה יג כת הרמ"בם הא דאין כותבין אדרכת׳ במטלטלין כשהוא נשכט ואומ׳ אתינא אבל כשהו׳ אומר לא אתינ׳ כותבין אף במטלטלין וא"א הר"אש ז"ל לא חילק בזה יד נוסח הפתיחה בטות׳ תלת׳ כחדא הוינא ואפיק פלו׳ קדמנא ש"ח דה"ל על פלו׳ ופתחנא ליה בדינ׳ לקיומי׳ שטריה וא׳ לן פלו׳ דנן קביעו לי זמן עד דמרענ׳ לי׳ לשטרי׳ וקבעינן ליה יום פלו׳ ולא אתא קדמנ׳ ונטרינן ל׳ תרי בשבת וחמש׳ בשבת׳ ותרי בשבת ולא אתא וחשת׳ כתבי׳ ליה פתיח׳ עליה ושמתינן ליה ל׳ יום וכת׳ הכי ל׳ יום אחריני וכתר הכי ל׳ יום אחריני ולא אתא קדמנא וכתבינן אדרכתא אנכסיה:

צט לא א היה לו שום טענה כנגד השטר אלא שאומ׳ שאין לו במה לפרוע בזה כתב הרמ"בם דין תורה אם נמצאו נכסי׳ ללוה מסדרין לו ונותנין השאר למלוה לא נמצאו לו נכסי׳ אם לא הוחז׳ ברמאי אין לב"ד להגור ולדרוש אחריו ולא ליכנס לביתו ולא להכלימו בשום דבר ולא להזקיקו להביא ראי׳ שהו׳ עני אבל מחרימין על מי שיש לו ולא יפרע לו אך אם נסתפקו ב"ד בענין הלו׳ ובעסקיו יש להם לדרו׳ אם רמאי הוא ומשרבו הרמאין ננעלו דלת בפני לוין עמדו הגאונים ב ותקנו שיהו משביעין הלוה (א) שבועה חמורה כעין של תורה בנקיט׳ חפץ שאין לו כלום יותר על הדברים שמסדרין לו ושלא החבי׳ בבתי׳ אחרים ושלא נתן ע"מ להחזיר כדי להבריח מבעל חובו וכולל בשבועתו שכל מה שירויח או יבא לרשותו מאשר תשיג ידו לא יאכיל ממנו כלום לא לאשתו ולא לבניו ולא ילבישם ולא יטפל בהם ולא יתן מהם לאד׳ בעולם אלא יוציא מכל אשר תשיג ידו מזון ל׳ יום וכסות י"ב חדשי׳ מזון הראוי לו וכסו׳ הראו׳ לו כדרכו וכל היות׳ מצרכו יתן לב"ח ראשון ראשון עד שיגבנו כל חובו ואם לא כלל בשבועתו על כל אשר תשיג ידו מכאן ולהבא יכו׳ להשביעו סוף כל ל׳ יום ומחרימין תחל׳ על כל מי שיודע לפלו׳ נכסי׳ ולא יודיע לב"ד ואם ג יש לו בעלי חובות הרבה א"צ לישבע שבועה זו לכל א׳ וא׳ אלא שבוע׳ אחת לכולם ד ששבועה זו תקנת הגאוני׳ היא ואין מדקדקין להחמיר אלא להקל ה ויש אומ׳ שנותני׳ זמן לשבוע׳ זו צ׳ יום שהי׳ במקו׳ אדרכת׳ שאין נוהגין אותה עד אחר צ׳ יום ויש מדמין אותה לאומר לא אתינא דלאלתר כתבינן אדרכת׳ וכן נוהגין להשביעו לאלתר שאלה לא"א הר"אש ז"ל ששאלת ראובן הבי׳ כתוב כל מה שיש לו לשבע עליו בתקנ׳ הגאוני׳ בשבי׳ חוב שיש לשמעון עליו וטען שמעון שלא נשב׳ על כל מה שיש לו ושיברר זה דבר פשוט הוא מאחר שנשבע להבי׳ לב"ד כל נכסיו ולא הביא בכתב שעב׳ על שבועתו ופסו׳ לעדו׳ ולשבוע׳ אם לא שהשאיר דבר מועט שנכלל לדונו בשוגג ז ששאלת ראובן השבי׳ לשמעון שבוע׳ זו כתקנת הגאונים ולא השביעו להבא ואח"כ תבעו לוי ששטרו מאוחר והשביעו להב׳ מה שירויח יותר על ההוצא׳ הראוי׳ לו ואח"כ בא ראובן המוקד׳ להשביעו גם להבא ואומ׳ שכב׳ נשבע לתתו ללוי וטוען ראובן כי שטרו מוקד׳ והוא יקח תחל׳ לא שייך דין קדימה ברב׳ שאינו בעולם ועתי׳ לבא לאח׳ זמן ואם לא נשב׳ היו חולקין וכיון שנשבע לתתו ללוי צרי׳ לקיים שבועתו ח גם אחר שתקנו שבועה זו אין ב"ח יכול ליכנ׳ לביתו של לוה לא הוא ולא שליח ב"ד שלא תקנו לעקור ד"ת אלא לעשות סייג אלא הלוה עצמו יוציא כליו או יאמר כך וכך אית לי ומניחין לן הראוי לו ויוציא השאר וישבע ט ואם נשב׳ והשיג ידו יות׳ על הצריך להוצאתו ואו׳ שיש עליו חובות אחרים לא יטלו ממנו האחרים שאו׳ שיש להם חובות עליו אלא בעל השטר לבד שאינו נאמן בהודאתו להפסי׳ לבעל השט׳ וכן י אם נר׳ לו ממון אחר שנשבע שבועה זו או קודם שנשבע ואומר של אחרים הוא אינו נאמן עד שיביא ראיה שכל מה שנמצא ברשו׳ (ו) האדם בחזקת

*(ג"ה) יש לדון אחר ספרי׳ זו ...

שאלה לא"ש הרא"ש ז"ל ראובן נתן חפץ לשמעון למכור וכו' ועיין בהגה' מרדכי פ' איזהו נשך וכתבתיו סי' ק"ס: יב כתב הרמב"ם מי שהוחזק עני וכו' עד נאמ פעים פ"ב ממלוה וכתב ה"ה וזהו דין התלמוד שהדיין יש לו לחתוך הדין לפי האמ' לפי' הוק מן הדין וכבר אמרו אין לדיין פיודע בדין שהוא מרומה וכו' ואמרו בהגה' מקומות כתקנו ולודי ומ"מ כתקנו המפרשים האחרונים ז"ל שאין בכל ב"ד כח בזה אא"כ הוא ב"ד חשוב ומוחזק בחכמה וחסידות ומכרבו הדיינים שאין מומחין יש לחוש שלא יבא כ"א פורץ לעשות לו דרך לרצונו עכ"ל: דיני כותב נכסיו לאחרים כדי להבריח נתבאר בטור ובב"י בעזר סי' צ"ו ועש' כט"ו מ"ג: ד וכ' הרשב"א פאם הי' כתב כל נכסיו ולא שייר כלום יש לו דין מבריח ואין מתנתו מתנה גמורה ויכול לחזור בו אבל אם שייר קצת נכסים מתנתו מתנה גמורה ואינו יכול לחזור בו אא"כ התנה בפירוש שיוכל לחזור בו כל זמן שירצה ומ"מ לא נשתעבדו נכסי' לגוה בסדר הבריח' ממנו וקנאה בעל המתנ' עד שיחזור בו הנותן אבל אם בשעת המתנה א' הנותן לעדים שמתנה זו אינ' מתנה כלל ואינו עושה אלא להבריח בלבד אין זו מתנה כלל ושטר דעול' קרינן והוי הקדוי שטר אמנה או שטר פסים ואמרו בפ"ב דכתובו' אפס העדים אומרי' כן אינן נאמנין אפילו אין כתב ידם יוצא ממקום אחר אבל אם עדי' אחרי' אמרו בשעת הקנאה אמר לנו שאינו עושה אלא לאמנה בעלמא נאמנים ובלבד שאין כתב ידם של עדים החתומים בשטר יוצא ממקום אחר עכ"ל: וכתב עוד אם כתיב בשטר המתנ' מתנה גמורה אין דנין אותו כשטר הברחה וכן דעת הר"א וכן הבות נכסיו לאחרי' כדי להבריח מב"ח פירוש לאח' שבאו או לבעלי' מכתובו' אם קנה אותו שעברם או כתנם לו וכן דעת ר"ת ויש לו על מה שיסמוך עכ"ל: ה וכתב עוד על ראובן שהי' חייב לשמעון מנה והקנה כל נכסיו לקטן להברי' מב"ח וכתבת משם הרמב"ם שע"פ שב"ד מעמידי' השטר ומו' לקטני' כשהגדולים באי' לחלוק עמהם מ"מ י לגוד או אינו' לא מוקמי' ומיהו איכא דעלמא דאקני נכסים לקטן כדי להבריחם מדין גוד או אגוד בהא מוקמי' ואפי' לגוד או אגוד ושאלת אם הנדון שלפנינו כזה' תשוב' ב"ד יפה ראוי ליזהר בזה שאין אלו אלא הברחות של עופים שלא כהוגן וכבר אמרו בפ' השולח גבי הסוא עבדא דבי תרי וכו' מוקמינן ליה אפטרופא לקטן ומיהו אין הנדון דומה לראיה לגמרי דהכא איכא למיחש שמא סוכר יש או לדרי' אפשרות דעסקי טעמא אין מזקינן לנכסי קטן ומ"מ אם בשעה שנתן הודה שאיי' לזה כפרעים ממנו שנתן לקטן ובין כך ובין כך ראוי לגזור לגדור כדי שלא ילמדו לעשות כן ורשאין דספקר ב"ד ספקר עכ"ל: וכתב עוד מי שנתן שטרי חובותיו לאחר והודה שמא איכ' מתנה גמורה אלא כדי להבריח מבעל דינו כת' לו שטר אמנה אין בכן כח להוציא מיד מקבל מתנה אלא א"כ נודע באמת שאינ' מתנה גמור' דמן הספק אין מוציאין מיד זה שזכה בהן אבל אם נודע שלא היתה מתנה אלא שטר אמנה בלבד כדי להבריח מב"ח אין המתנה מתנה ומוציאין מזה ונותנין לזה דשטר הברחה כזה אינו כלום ואפי' קדם וכו' שטר הברחה כזה קודם שלוה דכיון שלא קנה מקבל מתנה זה זכה מלוה בשעבודו וכדאמר בפרק הספינ' שכתבו גבי שטר מברחת כיון דלא קננהו לוקח ליקניניה בעל ופרקינן עמו אותם בנכסים שאינם ידועים לבעל ואליבא דר"ש אלמא בעלמא כל שלא קנאה לוקח או מקבל מתנה זכה ב"מ

בשעבודם עכ"ל: ועיין במה שכתבתי בסי' ס"א בשם הר"ן פרק האשה שנפלו: מי כאמן להעיד שהשיעבוד שעשה או היה כדי להבריח עיין במהרי"ק סי' כ"ב אי זה נקרא שטר מברחת דלא ליקני לוקח או מקבל מתנה ג"ז שם: הניתן מתנה לבנו ע"מ שלא יחול עליו שום חוב עיין בכלל ע"ס סימן ג' וסי' ה' ועיין בסרי"בש סימן קע"ב ענין שטר מברח' עיין בתשו' מיימוניות דספר קנין סימן ק"ס: (ו) כתב המרדכי בפרק גט פשוט בשם הר"מ אדם שהיי' נתחייבו מלוה ע"פ ונתן כל נכסיו לאחר להפקיע משמלוה כ"ל היה לב"ד לכוף שלוה שיחזור הגא' מאותם נכסים: כתב המרדכי פ' מי שמת דעמי' דאמרי' דשטר מברחת לא קנה ה"מ דהד' ביה שהבריח אבל אי לא חזר ביה זכה הקונה במה שבידו וכן הם דברי תשובת הרשב"א שכתבתי בסמוך: יד שאלות לא"ש הרא"ש ז"ל שאלת ראובן שהיה חייב לשמעון וכו' כלל ט ע"ט סי' א': טו שאלה לא"ש הרא"ש ז"ל ראובן לוה משמעון וכו' הם סי' ג' וע"ש בסימן ג': תשובה כ לא"ש הרא"ש ז"ל הוד' אמת וכו' כלל ע"ט סי' ה' והתוס' הר"מ שהביא הרא"ש שלא היה כתוב' במרדכי פרק גט פשוט: כתבו ה"ר יהודה בן הרא"ש ואחיו ה"ר יעקב גם כי כתב מורינו הרא"ש על ראובן שנתן מתנה על תנאי שלא יחול עליה שום שעבוד הסי"א

שלו הוא יא שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ראובן נתן חפץ לשמעון למכור ובא לוי ב"ח של שמעון ולקחו בחובו ובא ראובן ותבעו מלוי ואו' ששלו הוא ואין לו עדי' שנתנו ליד שמעון תשו' אם לקח לוי מיד שמעון בעל חובו חפץ הידוע (ס) שהו' של ראובן לאו כל כמיניה וצריך להחזירו לראובן אבל אם אין ידוע בודאי דשל ראובן הוא לאו כל כמיני' לו' שלי הוא ואף אם שמעון מוד' לו כי כל הנמצא בבית האדם אנו מחזיקין שהוא שלו עד שיתברר בעדי' שאינו שלו והודאת שמעון אינה כלו' להוציא מיד לוי ואין כאן עסק שבוע' אם לא שיטעון ראובן ללוי את יודע בודאי שהחפ"ץ שלי אז ישבע שאינו יודע שהחפ' שלו ואם שמעון הוא סרסור ירא' שהחפצי' הנמצאי' בביתו שהוא רגיל למוכרן אינם בחזק' שלו למשכנ' בחובו והסרסו' או בעל חפ"ץ נאמנין בשבועת' וכן אם מצא בבי' בעל חובו מדברי' העשוי' להשאי' ולהשכי' ובא אחר ואמ' שהשאילם או השכיר' לו ויש לן עדי' שהיו שלו נאמן ולא יוכ' ב"ח למשכנ' בחובו ואם אין לו אלא ע"א שהו' שלו אינו מועי' לו להוציאו מחזק' ב"ח שמשכנו יב כ' הרמ"ב מי שהוחז' עני וכשר הולך בתום והדב' גלוי וידו' לדיין ולרו' העם ובא בעל חובו להשביע' בתקנ' זו והוחז' החוב' שאינו מסתפק' בעניו של זה אלא שהוא מכוין לצערו ולביישו כדי להנק' ממנו או כדי שילו' מגוים ברבית או כדי שיתן לו בגדי אשתו להנצל מהשבו' אסור לדיין להשביעו שלא תקנו הגאוני' שבוע' זו אלא מפני הרמאי' ומאח' שהוחז' זה שאינו רמאי אסו' להשביע וכן מי שהו' רמאי' ומקולקלין דרכיו ואמור שיש לו ממון וטוען שאין לו והוא בא לישבע בתקנ' זו אין ראוי להשביעו אלא אם יש כח לדיין לעשותו עד שיפר' לב"ח או לנדותו עד שיתן יעש' יג כ"לו של דבר כל מה שיעש' מדברי' אלו וכונתו לרדוף אחר הצדק ולא להעבי' הדין על כל א' מבעלי הדינין ה"ז מוריש' לעשותו ומקבל שכר והוא שיהיו מעשיו לש"ש יד שאל' לא"א הר"אש ז"ל שאל' ראובן שהיה חייב לשמעון מלוה ע"פ ונתן כל אשר לו ללוי להפקי' חוב שמעון תשו' נ"ל בזה דאזלי' בתר אומדנ' דמוכח וצולל במי' אדירי' והעלה בידו חרס ואין לך אומדנ' גדול' מזו שיתן כל אשר לו לאחרים ויחזור על הפתחים אלא נתכון להערי' להפקי' מלו' שמעון ולא תפק זכמו ולא תוע' ערמתו ויגב' ב"ה מלוי שמקב' המתנ' טו שאל לא"א הר"א' ז"ל ראובן לוה משמעון מלוה בשטר ושיעבד לו כל נכסיו שקנה ושיקנה מטלטלי' אגב מקרקעי' ואח"כ נתן כל נכסיו לא' מקרוביו ולא שייר כלן' לעצמו ואוכל עם קרובו הוא ואשתו ולובשי' בגדי' נאים ונותנין מתנו' לאחרי' ואומרי' שהכל נותן להם קרוב' ויוש' בטל ואינו רוצה להתעס' בשו' דב' ועו' שאשתו מתעסק' בפרקמטי' בבי' קרובו ואו' שהכל של קרובו וכשבא בעל חובו לגבו' ממנו נשב' קרובו שהכל שלו ובא ב"ח להשביעו כתקנ' הגאוני' ושיגלגלו לו בשבוע' אם המתנה שנתן אם יש בה קנוני' ורמאו' או לא ועוד שאם יש בידו כח ליטול מנכסי' אלו שהבריח להגבות חובו שיטול מרשו' מקבל המתנ' בין מן המעו' והמטלטלין עצמ' שנתן לו בין מה שקנ' והרויח בדמיהם מקבל מתנ' זו או שלוחו ובקש עוד שישביעהו שיגבהו מכל מה שימצא בידו מכאן ולהבא ומה שירוי' מאיז צד שיהי' ואו' שישביעהו שישתד' במלאכ' שרגי' בה בפרקמטי' או ברבי' ויגבו' ח בו ממה שירויח אחר שיוצי' ממנו צור' מזונו ואם או' איני מוצ' כ"ש' ברבי' או להתעס' במלאכתי שהייתי רגיל בה אני אמצי' לו מעו' או יבא ויעש' עמי מלאכ' בחובי במלאכ' זו בעצמ' ואתן לו שכר הראוי לו כי יש לכופו ולהבריחו להתעסק כדי לפרוע חובו שפריעת ב"ח מצו' ומכין אותו עד שתצא נפשו ועוד שחייב עצמו בשטר' שנתן לו רשות לגבות חובו כפי דיני אומות העולם ודיני א"ה להשתעבד בו כפי תנאו ועוד כתו' בשט' שנתן לו רשות לגבות ממנו כפי יכלתו בין מן הדין בין שלא מן הדין לפי' אני יכול לו' לו בא ועשה עמי בחובי אפי' שאינו מן הדין כשא' בעלי חובין בשביל תנאו שהתנ' ועוד יש תשו' לגאון שהיי' אדם להשכיר עצמו לזון אשתו משו' תנאי כתוב' גם לוה זה שהתנ' מ"ש בשטר חייב כפי תנאו תשוב' כיון ששעבד ראובן לשמעון כל נכסיו מטלטלי אגב מקרקעי דין הוא שיגבה חובו מן המטלטלין שמכ' ראובן או נתן כמו שהי' גוב' ממקרקעי' אם מכר' או נתנן אלא שנהגו בארץ הזאת ובשאר המקומו' משו' תקנ' השוק שאין ב"ח גובה ממטלטלי שמכ' לוה או שנתן א"עפ ששעבד לו מטלטלי' אגב' מקרקעי ובנדון זה שכתבת לא שייך בי' תקנ' השוק דאומדנא דמוכח הוא שלהבריח מב"ח עשה רחוק' אין אד' נותן נכסין וימו' ברעב הלכך גובה שמעון מהמתנ' שנתן ראובן לקרובו בין מטלטלי בין מקרקעי' טז וישב' מקבל המתנ' על דעת ב"ד בלא ערמ' ומרמ' כמה קבל מתנ' מראובן ויגבו ב"ד לשמעון את חובו מכל מה שקבל מראובן אבל אם הרויח כלום בסחור' או ברבי' באות' מתנ' אין ב"ד מגבין לו מן הרויח שעדין לא זכ' בריוח כל זמן שלא הגבו לו ב"ד יז דאפי' מקרקעי המשועבדים למלו' אם אכל לוקח או מקב' מתנ' את הפירות כמה שנים בא ב"ח וגובה את הקרק' כמו שהיא ואינו מוצי' מידם הפירו' שאכל וראובן ישב' שאין לו כסף ולא שו' כסף יות' על הבגדו' שמסדרין לב"ח ויכלול באות' שבוע' שאם יזדמן לידו שום ממון במציא' או במתנ' או באיז' ריוח שיהי' שיפר' לשמעון ואם ירצ' שמעו' יזהירוהו באות' שבוע' באיזה זמן שירצ' וגם יכול לכלו' באות' שבוע' אם נתן מתנ' וכמ' נתן ויגבו ב"ד לשמעון מאות' מתנ' יח ומה שטוען שמעון שיעש' עמו מלאכ' כדי לפרוע חובו אין ב"ד כופין אותו לכך שלא אמר' תור' אלא והאיש אשר אתה נושא בו יוציא אליך העבו' החוצ' ואפי' שליח ב"ד קאמר שמואל נתוחי אין משכוני לא כ"ש שלא ישלחו יד בגופו לכופו להשתעבד לפרוע חובו וכ"כ ר"ת בתשוב' שאינו חייב להשכיר עצמו לפרוע חובו וחולק עם ר' אליהו שכתב שחייב אדם להשכי' עצמו

לפרנס

לפרנס אשתו ואפ"ש שגם ר' אליהו מודה בשא' חוב שאין מחייבי' אותו להשתעב' לפרוע רק במזונו' אשתו דמספר כתובה ילפינן דכתיב ביה ואנא אפלח ואוקיר ואיזון ואפרנס כ תשוב' לא"א הר"אש ז"ל תורת אמת ותוקים טובי' ומשפטי' ישרים נתן הק"בה לישראל ע"י משה רע"ה דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותי' שלום צדיקים ילכו בה ופושעי' יכשלו בם והפושעים המתנכלי' לעקש הישר ולהגרי' שקל במאזני מרמ' חייבין חכמי ישר' לסכל עצתם ולבטל מחשבותם וע"ז נאמר צדק צדק תרדוף ואמרו חז"ל דין אמת לאמתו לאפוקי' דין מרומ' ויען אשר ראיתי מקצת אנשים שכותבים נכסיה' לאחרים יהודים או גוים ואח"כ לווים וכשבא המלוה לגבות חובו מצו' להוצי' השט' ותולה נכסיו באחרי' והכל רואין שאע"פ שכתב כל נכסיו לאחרים הוא מחזיק בהן ונושא ונותן בהן ומשול' לא יצאו מרשותו כמו דין שבא לפני בראובן שנתחייב לשמעון בשטר והבעו לדין וכשרצה הדיין להורידו לנכסי ראובן בא לוי והוציא שטר שנכתב לפני זה כמה שנים שראובן זה נתן לאח' מבניו כל נכסיו ושייר לעצמו זהוב שירשו מי שראוי לירשו והאמין בנו על עצמו שאם יאמ' בשע' מיתתו של' אביו או בחייו על איז' ממון שימצא ברשו' אביו שזהו הממון שנתן לו במתנ' ועוד עשה לו שטר על עצמו באלף כפולו' והתנה שלא יתחייב בזאת המתנ' אלא כל זמן שהשטר קיים ולא יועיל העתק ממנו וגם לא יועי' אם יעידו עדים על הקנין אלא כל זמן שהשטר יוצא קיים מתח' יד בנו ובאתי לשבר מתלע' עול ולהפ' מחשבו' ערומי' ולהודיע ולבאר שאין במתנה זו ממש לפי שידוע וניכר לכל י' דאומדנא דמוכח שלא גמר להקנות אלא להבריח נכסיו מבעלי חוביו ויאכל ממון אחרים ולא ימצאו ממה לגבות חובם דאנן סהדי שאין אדם נותן שלו לאחרי' ויחזור על הפתחים ואף אם הבן עכשיו קטן לכשיגדי' יתבע נכסיו ויוציאם מתח' ידו של אביו ויצטרך האב לחזור על הפתחי' ועוד תלי' לרב' שהקנה לו אלף כפולו' יות' על נכסיו וכי לא די לו לבנו האח' שנתן לו כל ממונו אלא ששיעבד עצמו לו באלף כפולו' אלא כיון להבריחם שיקרי' הבן לכל בעלי חוביו ולא ימצאו ממה לגבות ולא כיון להקנו' לו ועוד כי השט' שעשה לבן מוכח דהמתנ' לא היה מתנה אלא למראית העין להבריח נכסיו ורצה שישאר השטר בידו וכשיצטרך להראו' ימסרנו לאחר להראו' ויחזירנו לידו והיה ירא שיעתיקו ממנו נוסחא מקויימ' או יעידו העדים על הקנין ולכך התנה תנאי זה כא ובכל דוכת' אזלי' בתר אומדנא והארי' הרב' להביא כל אומדנו' שבתלמוד וזה סוף דבריו כב ומצינו בדברי חכמים שבטלו עצת המערימים כדא' גבי דינא דבר מצרא וזבין גריוא דארעא במציעא דנכסי חזי' אי עדית אי זיבורי' משום עדית או משום זיבורית זבן ואי לא מפקינן מניה והדברי' ק"ו ומה התם דתקנת חכמי' בעלמא היא משום דינא דבר מצרא משום ועשית הישר והטוב נתחכמו חכמי התלמוד לבטל עצתו ולא תעשנה ידיו תושיה על א' כ"ו הבא לגזול חברו ולבטל ד"ת שנבטל את ערמתו וכיבמות הוא עשה שלא כהוגן לפי' נעש' לו שלא כהוגן וכהנ' רבו' בתלמו' שכל מי שמכוין להערי' ולהפקיע תקנת חכמים ולעשות עול לחברו לכדום חכמי' בערמם ועמדו נגדו להפר עצתו ומהשבתו הרע' ונדון אנו ונלמד דבר מדבר כי חכמי התלמוד לא הספיקו לכתוב כל הנולדות העתידו' לבא המתחדשי' בכל יום אלא שהבאי' אחריהם יוצאים בעקביהן ומרמין מלת' למלתא כג וכיוצא בזה ראיתי מרנא ורבנא ה"ר מאיר שדן בא' שקנה קרקע והתנ' בשע' הקנין שלא תהי' לאשתו שעבו' כתובת' עליו וגם על א' שקנ' קרקע וצוה לכתו' השטר בשם אחיו כדי להפקיע ממנ' שיעבו' אשתו ופסק שתגב' כתובת' ממנו אחרי שכיון להערי' להפקיע תקנ' חכמי' לא תועי' לו ערמתו כ"ש בנדון זה שצוור' שעה הוא ימגר' מלת' ומלת' דשכיח' הוא כד ועוד שדין גמו' הוא כמ"ש שראוי שיבטלו כל שטרי הבריחו והתבולות שנעשו עד היום הזה וכשיבאו לפני ב"ד שיקרעום ותנתן דת בטליטולה על הסופרי' ועל העדים שלא יכתבו ולא יחתמו שטר על מתנת נכסים שיראו שיש בו תחבולה ומרמ' אם לא שיציעו הדבר לפני גדולי' העי' ועל פיה' יעשו ואם יעברו ע"ז יעבירו' מאומנת':

ק א לוה שאמר הריני משלם קבעו לי זמן שאלוה או אמשכון או אמכור ואביא המעות כת' הרמ"ב נותנין לו זמן ל' יום ואין מחייבין אותו ליתן משכון שאלו היו לו מטלטלין ב"ד גובין אותן מיד ואם ירצ' המלוה יחרי' סתם על כל מי שיש בידו מע' או מטלטלין ונפליג

שהיא מתנה ואין שום שעבוד אל עליה כו' דדוקא במתנה אבל במכר שמכר ראובן לשמעון על זה שהתנאי שמכ' קיים אבל שעבוד כתוב' אשתו וב"ח הלים עליה שהוא כתן טעם לדבר שאם היה ב"ח טורפה א"כ לא נתקיים התנאי ונתבטלה המתנה מעיקר' והדרא ארע' למלוה וגמל' לוקח ממון אחרי' במזונו וזה לא שייך אלא במתנה שאם יתבטל התנאי תחזו' אליו בחנם וגם זכותו הוא שתתבטל המתנה ותחזור אליו אבל בנמכר שאם יתבטל המכר צריך הוא להחזי' המעו' וא"א למכר להתבטל אם לא יחזיר המעות ודאי הוא רולה שיתבטל התנאי כדי שלא יחזיר המעו' ונמלא חזר להיו' מכר גמור ואף את"ל שא"א לו לבטו' במכר ממה שהתנ' תחלה ועתה כשבא ב"ח נתבטל המכר והדרא ארעא למרה כמ"ש מורינו הר"אש במתנה א"כ המעות שקבל הם הלואה אצלו ונמלא הוא חייב לב"ח מדר' נתן ובדין הוא טורף מהקרק' אף אם נתבטל המכר וגם לפי הטע' שאחר שכתב הר"אש במתנ' שהמקב' לא קנאה אלא לפי דעת הנותן ולא קנאה אלא על תנאי שלא יחול עליו שעבוד היינו דוק' במתן שנותן לפי דעתו והיה דעתו להסכותו ליתן לו מתנה ולהשליט' עוד דינו שלא יחול עליה שעבו' אבל במכ' אינו מוכ' אלא כדי לגבות מעותיו ואינו חושש לזה התנאי אלא שודאי הוא שהלוק' פייסו ולא כל כמיניה דלוקח להפקיע שעבוד בעלי חוביו וא"כ במתנה זו שנתן באחריות דיהה כמכ' לכל דבר וכל שכן בנדון זה שמכר גמור היה מכל ההוכחות שבשאלה ולא עשה שטר מתנה אלא בקנוניא להפקיע השעבוד אלא תועיל הקנוניא שלו ובעלי חובות גובים ממנו עכ"ל (ז):

ק א לוה שאמר וכו' הרמ"בם כתב נותנין לו זמן ל' יום ואין מחייבין אותו ליתן משכון וכו' פכ"ב ממלו' וכתב ה"ה דעת רבי' כדעת רי"ף בתשובה שאם אין ללוה מעו' או מטלטלין ויש לב"ד להגבו' מן הקרק' נותנין לו זמן ב"ד שהוא ל' יום והטע' שהרי אפי' בלא כתיב' זמן א"א לב"ד להגבות מן הקרק' לאלת' אלא לאחר הכרזה ושומא כמו שיתבאר אבל כשיש לו מעות או מטלטלין ומלו' שואל מהם גבויי מגבי' לו לאלת' כיון שבא מלוה בתור' גביית אבל ר"ח סבור שאין נותנין הוא זמן ללוה שהגיע זמנו ואפי' לגבו' מקרקע אלא כיון שהגיע לאלתר מתחילין בסדר גבייתו וכ"כ בעיטור ויש לזה קלת ראיו' ודעת אחר' יש שנותנין זמן אפי' לגביית מטלטלין והלכה כדברי המכריעי' הר' אלפסי ורבי' ז"ל עכ"ל וא"כ ב מ"ש רבי' בסמוך שדעת הרי"ף בתשו' כדע' הגאונים שבכל מלוה נותנין לו זמן היינו כשאין לו אלא קרקע ובסוף מליעא כת' נ"י מהא שמעי' דסתם זמן ב"ד ל' יום הלכך מלוה שבא לגבות חובו בב"ד אם בקש לוה מב"ד שיתנו לו זמן כדי שיפר' נותנין לו זמן ל' יום וכן דע' הגאוני' והרי"ף ז"ל מטין בתשובותיו דבכל מלוה שקובעין זמן אפי' שיש לה זמן קבוע וכן נראין דברי הרמ"ב בפרק כ"ב כ"כ הר"ן ז"ל ור"ח כתב דמלוה שיש לה זמן קבוע והגיע זמנה אין נותנין לו זמן אחר והבי' ראי' מה' כל שעה עכ"ל והמרדכי כתב שם בשם ר"ח כסברת ר"ח ומ"ש נ"י בדע' הרי"ף בסמוך יתבאר שאין א דעת הרי"ף בתשו' כן גם מ"ש בדע' הרמ"בם מבואר בדבריו שאינו כנו' כן אלא כמו שפי' ה"ה בדבריה שהוא האמת ועיין בא"ה סי' קכ"ה ובמרדכי פר' הבית והעליה (ח) וז"ל הרא"ש בא בתשו' דע' כל החכמי' שנותנין זמן ללוה כל שאין לו זמן קבו' לפרעון ומקצ' המפרשי' אמרו שע"ז הרמ"בם בפרק שהקבל אף לעלמן אינו מחזיר אלא עד ל' יום אבל בשקבעו' לו זמן הדם ר"ח שאין ב"ד נותנין זמן אחר קבוע ודייק לה מאלובת'

דאביי ורבא בפ' כל שעה בזבין מלוה ואקדים מלוה דאמ' אביי למה שעפ' עפוי ואלו היה צריך עדיין לזמן ב"ד לא היה אומר אביי שהקדשו הקדש ומכיר' מכירה עכ"ל ועיין בתשו' אחר' בסי' תקק"לב: א וכתב בע"ה בפ"ב דקובעין זמן ל' יום שהוא זמן המספיק לחזר אחר מעות או פחות מל' יום אם ירא' לדיין שיספיקו לו או מרבי' לו הזמן אם לא יספיקו לו ל' יום והכל לפי ראות עיני הדיין והרגדשי' בפ' הבית והעלי' וכמ' זמן נותנין לו ל' יום ולאו דוקא אלא אורח' דמלת' נקט והא דגר' בהמוכל ומי יהבינן זמן לחבלו' והרלי' ס"ע להבלא דחסרי' ממונא דמשמע מינה דהיכ' דחסרי' ממונ' לא יהבינן זמן אוב' שאני אבל הלוא' דמדעת' דבעלים אוחפים מסתמא ע"ד כן ככב' ונותנין לו זמן ובודאי שאין משביעין אותו תחל' שאין לו מעו' מזויין וכ"פ הרי"ף בתשו' וזה טופס' מי שמבקש זמן מב"ד עד שימכו' ויפרע היה מן הדין להשביעו שאין לו כלום מה שיפרע לו לא תשובה אין לנו ראי' להשביעו אלא נותנין לו זמן והוא אם יש לו ואינו נותן עוב' משו' אל תאמ' לרעך לך ושוב עכ"ל: וכתב עוד בשע' הנז' דעת ר"ח ורמ"אתו הסי' ממאי דאמר בפ"ב דפסחי' ב"ח אביי אמר למפרע הוא גובה משום דכיון דמטא זימניה למיגבא ולא פרעיה איגלאי מלתא למפרע דברשו' מלוה הוה קאי ורבה אמר השת' הוא דקניה"מ דלא קבעי' זמן למאן דקבע זמן אבל דעת הגאוני' בחיבוריהם שנותנין זמן לכל מלוה וכזה מליתי תשובה להרי"ף ראובן שהשכן חלר אצל שמעון בסך ידוע לזמן קבוע והתנה עמו לתת לו ממונו כשיגלי' הזמן שלא להורידו בשומ' ובקש ראובן שיתן לו זמן והשיב אם התנה עמו בשעת המשכונ' שלא יוריד אותו בשומא התנאי קיים וחייב הלוה ליתן למלוה ממונו ואם בקש זמן נותנין לו ל' יום (ג) וזמן זה במכיר' קרקעו' אבל במכיר' מטלטלין אינו צריך אלא עד כדי שימכרו ע"כ ואע"פ שמליתו בתשו' להרי"ף מי שמכ' פרקמטיא לחברו ע"מ ליטול דמיה לעת ידוע והלוקח מודה בכך ואומר אותו הלוקח ליתן לו הדמי' וקדמו לב"ד היה מן הדין לתת לו זמן או לא תשו' אין נותנין לו זמן כל עיקר אפי' יום אחד אלא פורעו כמה שהתנה לו על עצמו ואם יש לו בדבר הפסד איהו דאפסיד אנפשיה: תשו' זו אינה כסותרת את דבריו ולפי שלא נשאל על לוקח פרקמטיא בחוב לזמן ולא רלה לפרוע עד שימכרנה ולפי' השיב אין נותנין לו זמן למוכרה אלא פורע לו מן הממו' שיש לו כשאר ב"ח או מוכר' בזול כהלכתו אבל אין לו מעות ורולה זמן למכו' נכסיו נותנין לו עכ"ל בע"הת ומ"ש ורול' זמן למכו' נכסיו היינו קרקעו' ובנכסים שאין לו מטלטלי דאלו יש לו מטלטלין מוכר מיד ופורע וכמ"ש או מוכר' בזול כהלכתו ובא ודאי לא שני לן בין אותם סחורה לשאר מטלטלין וכמ"ש ה"ה בהסברת הרי"ף והרמ"בם שבכל שיש לו מטלטלין אין קובעין לו זמן אחר שהגיע זמן שקבע לו אלא יפרע מיד עיין במ"ש רבי' בסי' ע"ג בשם הרא"ש שהע"ש שעב' מזמן ההלואה

ל' יום לריך להמתין מלמכו' המשכון ל' יום אם הקביע"ד: ג ומ"ש רבי' ואם יאמר התובע אני לרי' ליל' לדרכי וכו'

ב"ס ת"ם דיינו שאם ירא' לדיין שיש לחוש כמה יגלה לריך להח ערב דודי עיסא מן וגם ירדם בזה אם לא ימלא מי שילוי' להיות ערב לו ב"ל שמשכנין אותו או יקבל נדוי שלא יגלה:

ד"מ

(ז) בב"י סי' ק"ח המו' שהקנו' על א' שפי' חייב לאוירו והלך והקנה כל אשר לו לבנו קטן והשיב דמוליאין מידו ויקנו אל הנרחה בעלמא ואפי' סי' שהוא נותנה לא א"י"ן מאילו הם בנים דמוליאין מידוסי' לחדות הוג אליסן לב"י וכתב ק"ח וה"ה נתן המחבר בידוע שלא פרע: ק (א) וכתב בסוף אע"ג דנותנין זמן לפרעון א"ם אם נתחייב לו שבועה אין נותנין לו לשבועה זמן אלא ביום שהכניסם בראשון יש לו ליתנע ומ"ש וכת' ... אלא ... אע"ג דנותנין לו זמן לפרעון מ"מ אין נותנין זמן לשבועה ולכן מי שהלכים שטר ואתי אם לא אפרע לזמן יתנו לו שטרו בשפע' הזה נותני' לו מיד אם אין גו דין לשהכפי':

(ג) והמרדכי פי' הני שתלי' שפתי' דאם מגעולי יום קודם הזמן שקבע לו בדי שילכם זמן ב"ד עם זמנו לא אמרי' אלא נותני' לו זמן ב"ד אחר שנגם זמנו ועיין בב"י דף קל"ג ריש ע"ב ופ"ל סי' ע"ב אם ישלו שמשכון אחם ידו ורולה למוכרו אין נותני' לו זמן ע"ל סי' ס"א פי' שנהג למוכרו לשלם לו הנזקים והזיקות אם נוגין שמנו:

ומפלי אותו בדברי ואין מחייבין את חלו להבי ערב עד שיתן ע"כ
ונר שאם יראה לדיין שיש לחוש לו שמא יבר או ישמט צרי ליתן
ערב רב אלפס כ בתשו הזמן לפי ראות הדיין אם יראה לו שלא
יספיק לול יום יוסיף או אם יראה לו שא"צ כל כך יפרוט ג ואם
יאמר התיבע אני צריך לילך לדרכי ואיני יכול לישב ולהתעכב
לזמן אומרי לו עשה שליח שישב כאן וימתין עד שיגיע הזמן ד
וכ"ר ח שאין נותנין זמן אלא למלו סתם או שהתנ עמו שיפרענו
כל עת שיתבענו כיון שאין לו זמן קבוע לפרעון אבל הקוב זמן
לחבירו והגיע הזמן אין נותנין לו זמן אחר שכבר ידע הזמן והיה
לו לטרוח ולחזר אחר המעות לפיכ מורידין המלו מיד לנכסיו אבל
הנאונים כתבו שעל כל מלו נותנין זמן וכ"כ רב אלפס בתשובה
ה נשלם הזמן שנותנין לו ולא בא כותבי מיד ארדכת על נכסיו
ואם לא ימצאו לו נכסים אין מנדין אותו שאין זה אפקירות
אלא שהו נשמט מלפרוע חובו אבל אם יאמר איני רוצה לשל
שהוא מסרב לעשותו ציווי ב"ד כותבין אדרכתא על נכסיו ואם
אין מוציאין לו נכסי מהרי בו שני וחמישי ושני ואח"כ מנדין
אותו ועומד בנידוי עד שישל לו או עד ש"יטעון שאין לו כלום
וישבע על זה ואם עמד בנידויו ל יום ולא תבע להתי נידויו מנדין
אותו עוד ל יום ואם עמד בהם מחרימין אותו ן כל זמן שהוא
בנדוין אסור לישב בתוך ך אמותיו חוץ מאשתו ובניו הסמוכין
על שלחנו ומות לכל אד לרב עמו אלא א"כ הוסיפו עליו להחמי
שלא לדבר עמו ן וכאשר יבא המנוד לפ"ש לב"ד שולח בנידויו
שיתירו לו הנידוי לפי שרוצה לקבל הדין מתירין לו לאלת וכיצ
אם נרוהו בפניו אין מתירין אלא בפניו ואומרי לו שרוי לך
מרחול לך מותר לך ואם נדוהו שלא בפניו מתירי לו שלא בפניו:

קא בא לפרוע א אם יש לו מעו צריך ליתנם לו ואינו
יכול לדחותו אצל מקרקעי או מטלטלי ומיהא
היכא דאיכ פסירא ללוה אם יפרע לו מעות יכול לדחותו ליתן
לו קרקעי ביצר ראובן שמכ לשמעון שדה באחריו ולא נתן לו
המעות אלא וקפו עליו במלוה ומת ראובן ובא בעל חוב של
ראובן לטורפו מיר שמעון ופ"ש בדמי הקרקע שנשאר עדיין
בידו בוה לא נפטרו בני ראובן וצרי ליתן להם מעות"ה שנתחייב
לאביהן בשביל קרקע ואם יתן להם מעו לא יהי לו במה לגבות
דמי הקרקע שעליה ליתן בשביל האחריו ואם יתן להם קרקע
בחובם יכול לחזור ולגבות מהם לפי אם פקח הוא יתן להם
הקרקע ויחזור ויטרפנו מהם: אבל ב אם אין ללוה מעות א"צ
למכור בדי ליתן לו מעו אלא נותן לו ממה שיש לו ג וכת א
הרא"ש ז"ל יש לו מטלטלי וחב המלו יות במטלטלי מבמקרקעי
צריך ליתנם לו אלא שנותן לו מאיז מטלטלין שירצ הוא ואין
המלוה יכול לומר מחפץ פלוני אני חפץ שהוא חביב עלי ד
"א שאם יש לו מעות וקרק או מעות ומטלטלים שיכו המלוה
לומר במטלטלי או במקרקעי אני רוצה ולא נהירא שאין דינו
אלא על המעו כיון שיש שם מעות וכן אם אין שם מעות אלא
קרקע ומטלטלי אינו יכו לו תן לי מקרקעי אלא יתן לו מטלטלין
אם ירצה ה ואם אין לו אלא קרקע ובא ליתנו לו ואמר המלוה
איני רוצה אותם ואיני מבקש עתה ממך כלו אלא אמתין עד
שיהיו לך מעות כתבתי למעלה בסי ע"ד ן "א שאם יש ללוה
שטרי חובו על אחרי שאינו יכול להנות למלוה בחובו שאין
גופם ממון ועור שהקלקול מצוי בהם וא"א הרא"ש ז"ל כ שיכול
להנותם לו וישומו אותם כפי מה שהוא חלוה אם הוא אלא
וכפי מה שהם נכסיו עידי או זיבורי ן ואם יש לו מעו ללו ותולה
אותם בנוי והמלו חושש שהם שלו ואומר כן כדי לדחותו מהם
מחרימין על כל מי שיודע לו ממן או מעות וי"א שאם הלוה

אמור

סוגין ומפ מי ליח ליה זוזי דלמ כר"ח ומ"ש סיעף סת' רבי' סהדרי' מלמ כתב' סרמ"ם
ומ"ל שאם פכתב נרמזים בסנגה סיח רע"כ למ פניע סרמ"ם מר"ח מלמ מי סלבה
כרב הונא מ כרב ספפ וסייעו לענין ב"ח מ"ס דמוד' לר"ת דלמ
מנכת סכי אכת' כתן דבריו לענין פריעת
ב"ח מצמע דעד שפתפ לתן בפריעת ב"ח
מ"ירי ב"כ כת' כיון דחזי ליה יכיל כל מס
דמקר' לזוזי טפי וסיימו מטלטלי ומ"ה
מדברינו דכ"ם מ' מ' ליה זוזי דצרי למיתן
ליה זוזי כר"ל וכ"כ רבי' יהוד' ן"ן מ"ם בשם
סרמ"ם כמו שכ' רבי': • ב אבל שם מין
לנום מעמו וכו' פר' סכות מ"ל רב שפפ לרב
חמא ודלי דלמריתו מצמי דרב' סלי מלן
דמסקי בי' זוזי ומ' ליה לרב' ומ"ש בשם
תכע מיני ומ"ל זיל בקול מלרע' ממרינן
ליה זיל זבין לן
ומ"ש ואם ס"ם דיניו בירך לתון מכבר פרה
בשטרון בפחרי וכו' ב"ש נחתום נפה בתנו דיינין
דמיחזי' דקי"ל דמשנינו
מסמכיני נ"ח נא נסקה
לן מיני בין מוכיח מיניו
לפרוע בקונם:

כסונן: **ג וכתב** מ"ם סרמ"ם ז"ל יש לו
מטלטלי וחפץ סמלוה יוחר במטלטלים
מבמקרקעי וכו' ברים קשה ולענין פריעת
ב"ח כ"ל דאי מיח ליה לגוה מטלטלי
ומקרקעי כסיון ליה למיחב מטלטלי
לם חפץ בסבי סמלו יוחר מבמקרקעי כיון
דזוזי יכי שקי כל מאי דמקר לזוזי טפי
וסיימו מטלטלי דאי לא מזדבן בסאי מחא
מזדבן בשחא לחריתי עכ"ל וכ"כ בעה"ת
בשער ד' שכן מכך סרי"ף בחשובה שים הן
סדין להנגזמו מטלטלי ולא מקרקע
סמטלטלין ממון הן ובמקום זוזי קיימי
דאיכון מקריין כסף ממש ומקרקעות
מקרקעי פוס כסף: וכ"ש עוד מלא שמחן
לו מאי זה מטלטלין וכולי כך כת' סר"ם
סדין להנגזמו מטלטלי ולא מקרקע
סמטלטלין ממון הן ובמקום זוזי קיימי
דאיכון מקריין כסף ממש ומקרקעות
מקרקעי פוס כסף: וכ"ש עוד מלא שמחן
לו מאי זה מטלטלין וכולי כך כת' סר"ם
גם כן בשי סם דאמרי' דבמקרין אמרי'
ליה סב לי ציבוחי טפי פוחח וכן כתב
שמטלטלי מסכי עכ"ל: ד "א פשם ים לן
מעו וקרק וכו' עד מלא יתן לו מטלטלי
סם יכנס סעתיקו רבי' ממש שתתנו שער ד'
ו"א פשם ים לנו' מטרי מוכו וכו' זה דעת
בע"ם בשער ד' ויסיב טעמ' משום דיכול
למוחלו ועו' שתין נוחן ממנו' לן כפרעין
מסן ים לנו ליקח לטוכחו סל מנו' דלימני'
ממלי דמרי"ף טפי למזכן דמי' לדבר כסים
לנום מטלטלין ומעות מעמ"י פשיכם
שקלים כשף בעות שקלי' פרעונו וכת
שני דכוות סיח ועוד פשום דבר מעמי בו
קלקול וכדגרסי' ביומ' מנום בשם מוכ'
ים מלא כל שעם מדם יוכ' ליפרע מכם
וכן דע' סר"ן בשי"ב דכתו' וכבר כתבתי
בסו' סי' ס"ו וכן דע' סרשב"ם ז"ל ת"ק ל
ומלן וקי"ל כ"ש עוד בסי' תתקכ"ו ט ומיהו
כת' בסוף סי' למזכר ז"ל ויש לי ליש בפי
דעתי לפרוש מוברחות מלא שמי לוקח
שלפי' זמן נדוני' סמוני' סמיו ליתן לו
מנגין לפי' משטרי חלוה עכ"ל וכ' ! ונתבו' מחרת שלפני' לפי דעתו שתין מנגין מטלטלי
ע"מ כשניע זמן סמרעון מוליתין מלו' וכוחבי' ליה מדר' נתן וב"כ נתבו' לסרע"ן
סי' ל"ג וכתו' שם בפי' ל"ג בשר לפיחי שתי מוני' שתין מטלטלי
מפל מה פעשם ומפי דוקא שפשם זה בכל סמקומות שב"ד שמין ומנגזין פוקם
וכוקם מני לפסוק דמיזמים שכתבתם בדמיזים שלכתם כל מיני מיטב כוח ומני יכיל ליש מפילו

(ג) וג"ל דדינו בבאר ג"ח לנ: שאותו אפשר אם יש לו כדין ת:ום ווגם ולא נבאר השלומין דתנניהו קרקע אע"פ שיש לו מעות:

קב (א) כ"נ סימן ק"ג ג"לר תנג"י לו ג'אם אינו חייב לו ק כגג: חלק קטן מן הקרקע:

אמור אין שומעין לו וכופין אותו ליתן מעות ואם נודע שהממון שלו אלא שתלה אות' בגוי ואינו יכול ליתן לו כי הגוי מעכ' כופין אותו למכו' קרקע וליתן לבע' חובו מעו': ח וכן אם הרב' ידוע שיש לגוי ערעור על נכסי הלו' וירא המלו' ליטול קרק' מירא' ערעורו של הגוי צרי' הלוה לטרוח ולמכור כדי ליתן מעו': ט וכל מה שיתן לו מקרקע' או מטלטלי ישומו לו כפי מה שיוכל למוכרן מיד ואפי' בביתו לפי השע' ולפי הזמן ולא שיצטרך לחז' למוכרו בעיירו' ובשווקי' או לעכבו עד שימצאו לו קוני' או שיתייק' שאם לא כן נעלת דלת לפני לוין שיתן לו הפחו' שבביתו אם אין לו מעות והמלו' לא יוכל למוכרו לאלתר י לשון הרמב"ם מגבין למלו' כל המטלטלין שימצאו ללוה לא יספיקו לו המטלטלין מגבין לו קרק' אח' שיחרימו על כל מי שיש לו מטלטלין או על כל מי שידוע לו מטלטלין ואינו מביאם לב"ד יא וגובין כל קרק' שיש לו ואפי' אם הוא משועבד לכתוב' אשה או לבע"ח שקדם גובין מיד לזה ואם יבא ראשון ויטרוף טורף ממנו יב היו לו מטלטלין או קרק' ויש עליו חובו' לגוי' ואומ' כל נכסיו משועבדי' לגוים ואם ישלו אותם ישראל יבאו הגוים ויאסרו אותו ויהיה בשביה הורו רבותינו שאין שומעין לו ואין משגיחין בו ויגבה הישראל ואם יאסרוהו גוים הרי כל ישראל מצווין לפדותו:

קב לוה

שיש לו מקרקעי' ובא ב"ח ליפרע ממנו א מגבין לו את חובו (א) מן הבינוני' ב ובשלו הן שמין כגון שאם היה לו עידית ובינונית וזיבורית אפי' אם הבינונית שלו טוב' כעידית של שאר העולם מגבין לו ממנה ג היה לו ג' או ד' שדות בינוני' לא יוכל המלו' לומ' תן לי משדה פלו' בינוני' שהיא חביבה לי אלא ברשו' הלו' הוא ליתן לו מאיזה שירצ' ד ואם חפץ המלו' בזיבורית ואומ' לו תן לי זיבורית טפי פורתא כתב הרמ"ה ששומעין לו וא"א הר"א' ז"ל כ' שיכול הלו' לומ' לא אתן לך אלא כדינך אבל אם גם הלוה רוצה ליתן לו זיבורי' טפי פורת' אלא שהיא עתה בזול ועתיד' להתייקר ואו' לו אם חביב' היא עליך קח אותה כיוקרא דלקמי' בהא ודאי אין שומעין לו וצריך ליתנו לו כזול' דהשת' שלא תנעול דלת בפני לווין דא"ל אילו הוו לי זוזי נבאי הוינ' שקילנ' כזול' דהשת' וגם אתה חפץ למוכרה לי אלא שאת' רוצ' לדחוק אותי שאקחנ' כיוקרא דלקמי' בשביל שמעותי בידך ולכך אין שומעין לו אבל אם לא גילה בדעתו שרצונו למוכר' אין כופין אותו ליתנה לו וכת' הראב"ד אם שואל עידית בציר פורת' אין כופין אותו ליתנ' לו אפי' כיוקר' דלקמי' וי"א שגם בעידית כופין אותו ליתנה לו אפי' כזולא דהשת' אם גילה דעתו שרצונו למכור' אלא שרוצ' לדוחקו שיקחנה כיוקר' דלקמי' וי"א שא"צ ליתנ' לו כזול דהשת' אבל אם ירצ' ליקחנ' כיוקר' דלקמיה צריך ליתנה לו והכי מסתב' תשוב' לגאון מי שאין לו אלא עידי' ויש עליו ב"ח אינו יכול למכור' ולקנו' בינונית שכך שנינו אין לו אלא עידית כולן גובין מהעידי' ואפי' אם יש לו עידית במקומו ובינוני' במקו' אחר אינו יכול לומ' לו שיטול מן הבינונית שיש לו במקו' א' אלא צריך ליתן לו מעידית שבמקומו ע"כ: אין

*נ"ם ומ"ם דני' על סגלא אחרוני' וסבי' תמתנ' לא תמתיז' לי ויומר נלא' נעיני סנר' דאמוני' לפדאנ"ד שהיא סגלא סתו' ומשמנג שעליים:

להוציאו ממטבע למטבע ואפי' שמטבע שאינו יוצא בעיר למטבע היוצא דאמ' אידך מטבע צריך לי להוליכו לעיר אחרת ג ומכאן ראיה דמכבר שחורה אינו מורידו לשומא כלל אלא שנותן לו מעות כמו שהתנה ומאותו מטבע שהתנה וכדין שועל וכן כדין דאכן שהדי שאין זה מוכר מטלטליו וסחורתו ע"ד שיקבל קרק' או סוזין וכן היה או' מורי הרב ומכאן כ"ל ראי' לדבריו עכ"ל (ב) מטלטלי דיקני איתתי משתעבדי לב"ח עיין בסי' ק"ז ובסוף סי' קי"ט: ד כתב הרא"ש בתשובה כלל פ"א סי' ח' אם האוב הוא מעט משיעור הבי' ומגיע למלוה חומה או פתות של הבי' אין שמין את הבי' כולו כא' אם הוא שוה ת"ק והחו' הו' ק' שיתן לו חומ' הבי' בחובו אלא שמין במה שיוכלו למכו' מזה הבית בק' זהובים ויתנו למלו' כללו של דבר אין לשום למלו' בחובו אלא דבר שיוכ' למכרו מיד ולגבו' בחובו והרבה חשו חכמים לנעילת דלת בפני לווין והיה למלוה מעו' צריך ליתן לו מעו' ואם אין לו מעו' ויש לו מטלטלין צריך ליתן לו מטלטלין ואם אין לו והוצרך להגבותו קרקע וגבוהו ב"ד לקרק' היהא כמטלטלין או מעות ואין לחוש כלל להפסד הלוה עכ"ל ועיין בתשוב' הרשב"א שלכתוב בסימן שאחר זה: ואם ז יש מעות ללוה ותולה אותם בגוי וכו' כבר כתבתי בסמוך דבהכותב אמרי' דתולה מעותיו בגוי אמרי' זיל זבין ארע' ואייתי מעו' מיהו ה"מ היכא דידוע לנו בבירור שהם שלו ותולה אותן בגוי אבל היכא שאינו ידוע ודאי אפי' שבוע' היה אין אנו יכולין להשביעו משום דטענת שמא היא וכ"כ המרדכי פ' הכותב בשם הר"מ ולפי' כ' רבי' שמחרימין חרם סתם וכ"כ בעס"ת בשער ד' והרמב"ם בפי"א מה' מלוה: ומ"ש וי"א שאם הלוה אמוד אין שומעין לו וכופין אותו ליתן מעות כ"כ בעס"ת בשער ד' בשם תשוב' לקמאי וז"ל הרשב"א בתשוב' יש לו קרקע והוא אמוד שיש לו מעות והבליעם מדין התלמו' אין משביעין אותו אלא אומרים לו ברח ומכור ופרע לזה וכדאמרי' בהכותב גבי תולה מעותיו בגוי אבל מתקנ' הגאוני' אמרו שמשביעין אותו כמו שכ' הרמב"ם ואם הוא חשוד בעיני ב"ד על השבוע' אין משביעין אותו אלא מניחין אותו על דיני וכוף אותו למכור ולהביא מעו' לבעל חובו עכ"ל: ח ומ"ש וכן אם ידוע שיש לגוי ערעור וכו' כת' בעס"ת בשער ד' שכן כתוב בספר סמקח וכ"כ ר"י בנ"ו וכ' עוד ואם לא יודע בודאי שערעור וב"ד מסופקים שמא יש לו מטלטלין מחרימין תחלה על כל מי שיש לו מטלטלין ולא יביאם לבית דין לבעל חובו עכ"ל: ט וכל מה שיתן לו מקרקעי' או מטלטלי' וכו' עד והמלוה לא יוכל למכרו לאלתר כן כתב הרא"ש פ"ק דב"ק ובתשובותיו כלל פ"א סי' ד': לשון הרמב"ם מגבין למלוה כל המטלטלין שימצאו ללוה וכו' עד סוף הסי' בפ"ח ממלוה וכו' ה"ה וגובין מכל קרקע וכו' זה נתבאר פר' מי שהיה נשוי שמגבין לב"ח מאוחר אע"פ שיש מוקדם הימנו ולכשיבא הקודם יטרוף הימנו וכו' בעס"ת בשער ה' כדא' בעלמא העושה שדהו אפותיקי לב"ח ומכרו מכור והלוקח יתום לעצמו: ה כתב הרא"ש שאלת ראובן תובע משמעון מנה שהלוהו בשט' השיב שמעון אין לי מעות טול קרקע השיב לראובן אין לי ליטול אלא מעות לפי שכתוב בשטר הא' מעו' בעין השיב שמעון מנהג הסופרים שכותבין כן · בכל השטרות ומי שרוצה להקנות כותב בלא להורידו אפותיק' שום קרקע ולא לעטלטל תשוב' אם דרך הסופרי' לכתוב כן ועלמא בשטרים הגלוהו והמתנים בפני' כותבין כמו שטען שמעון הדין עמו ואף ע"פ שהיה באפשר לומר דכיון שהוא יודע שדרך הסופרי' לכתוב כן בשטר הלוואות וזה שתק ולא מיחה בפני' ב"ד שהסופר שלא יכתוב שקונו כפירושו דכל שהוא יודע שהסופר כותב כן ושתק הרי הוא כאלו קבל כן בפועל אלא דכיון שכל המתכו' כן מתנים בפני' בלא' להורידו לשומא ב"ד וכל בשטר אין כותבין כך לפי' לא חשש למחות ביד הסופר בפני' דמיא' אמר כיון דכל המתנים כותבין בפירוש לא איכפת לי' שמשנין הסופרי' לכתוב דדבר ידוע שאין זה אלא מליצה בעלמא וכל שיש ספק בדב' הולכין להקל אלא הכתוב עד כאן ועיין במה שכתבתי בסמוך בשם הריטב"א ועיין מה שכתבתי בסי' ס"א קבל דברים שכתבו הסופרי' לכתוב * יב היו לו מטלטלין או קרקע ויש עליו חובות לגוים וכו'

*ג"ם ואיו' בת"ם בסי' ע"א על מ"ם דני' גבם גם"ם גרין זה ועיין גם"ת פ"ו תש' חביב' גמי פע' מגנם"מסויל בלגי' גם זה בש' הבנוכד וכ'ס ד"ס דיקום תשו'

לרבי' הפלפסי ז"ל ודברי טעם הם: ו וכתב הרשב"א בתשוב' סי' אלף וקי"א בשם י"א הרמב"ם שאפי' הגיע זמן הפרעון אין המלוה יכול להקדיש או למכור קרקע של לוה כל זמן שלא הגבוהו לו ב"ד כתוב בב"י פי"ו לוה שאמר הרי כספי לפניך טעו לך פוגא והורידוהו נכסים אין כופין אותו לטפל בהם ומיהו יקבל אחרים שאין לו מעות לפרוע לי' וכן דעת הגאונים וכן דעת הרמב"ם עכ"ל: קב לוה א שיש לו וכו' משנה פ' הנזקין וב"ח בבינונית: ב ובשלו הן שמין בסוף כתובו' אוקימא' פלוגתא דרב נחמן ורב פפא דלרב נחמן בשלו הן שמין כלומ' שמה שאמרו חכמים בע"ח בבינונית בקרקעות הלוה שמין שאם יש ללוה שדה שהיא בינונית לכל אדם ואצלו הוא עידית שאחר שדותיו גרועו' הימנה אין בע"ח גוב' הימנה ורב פפא הב' בשל עולם הן שמין וכתבו הרי"ף והרא"ש הלכתא כרב נחמן בדיני וגם ברים קמא הכריע הר"א' כן מדמסדר רב חסדא לשנויי ברית' אליב' דמ"ד בשלו הן שמין וכ"כ הרמ"ב' פכ"ד ממלוה ומה שפסק ה"ה על זה מפי"ט אכתוב בו בסמוך: ג היו ג' או ד' שדות וכו' כך כ' הרא"ש ברים קמא: ד ואם חפץ המלו' בזיבורית וכו' בריש קמ' אמרי' בגמ' ב"ח דיניה בינונית ואי א"ל הב לי זיבורי' טפי פורת' מ"ל לאסקלת כדינ' שקול כדהשתא ואי לא שקיל כיוקרא דלקמיה מתקיף לה רב אחא בריה דרב איק' א"כ נעלת דלת בפני לווין דא"ל אילו הוו לי זוזי הוה שקילנ' כדהשת' הםת דוחי נבך אסקול כיוקר' דלקמיה וכת' הר"מ וכ"ל דווקא כדא"ל אי בעית למיסקל כיוקרא דלקמן יהיבנ' לך דכיון דגלי דעתו לקחה לו אם ירצה לקחת כיוקרא דלקמן צריך ליתנה לו כזולא דהשת' אבל אם אמ' קרק' זו חביב' עלי ואיני רוצ' ליתנ' לך לא כייפי' ליה ודע' בעס"ת בשער ד' כדברי הרמ"ה: וכתב הראב"ד אם שואל עידית וכו' כ' בעס"ת בשע' ד' אהא דאתקי' רב אחא א"כ נעלת דלת בפני לווין וכו' פי' הראב"ד על זיבורי' טפי פורת' מקש' אבל על עידי' לא מלי' למכפייה למיתן לי' עידית כלל ואפי' כיוקר' דלקמיה · וי"מ דלעידי' נמי מק' וכי אמרינן ב"ח דיני' בבינוני' ולא כייפו ללוה למיתב ליה עידי' ה"מ כדבעי לאוקומי' קמי' אבל הי לא בעי לאוקמ' קמי כי הכא דהא בעי למית' ליה כיוקר' דלקמי' כי הא ודאי מצי למימר ליה טענה דאי הוו לי זוזי שקילנ' כדהשתא והויא נעילת דלת וכן עיקר ע"כ בפירושיו ומ"ש רבי' וי"א שאינו צריך ליתנ' לו וכו' · ודעת התוס' בריש קמא נראה כסבר' ראשונ' שכ' הראב"ד שכות' הב לי זיבורית טפי פורתא ל"ג או עדית בלי' פורתא דא"כ מאי פריך א"כ נעלת דלת בפני לווין הלא אין דינו כלל בעיד' דק"ל דינו בבינונית עכ"ל: * ה תשוב' לגאון מי שאין לו אלא עידית וכו' כתב בעס"ת בשער ד' · ו ומ"ש ואפי' אם יש לו עידית במקומו ובינונית במקום אחר וכו' כ"כ ר"י בנ"ו ח"א ונתבאר כיוצא בזה בסי' ק"א ובמגיד משנה פכ"א מה' מלוה: אין לו אלא עידית וכו' ברייתא שם בריש קמא אלא שבדין בינונית וזיבורית תניא בברייתא ב"ח בבינונית ואותביה עליה למ"ד בשלו הן שמין ואוקמה רב חסדא כגון שהיה לו עידית ומכרה לאחר הלוואה דאשתעבדה ליה בינונית לב"ח מעיקרא בעוד שהיתה עידית בידו ואמרו שם הכל"מ מדקתני אחריתי בינונית וזיבורית ב"ח בזיבורית קשיין אהדדי אלא לאו ש"מ כאן שהיתה לו עידית ומכרה כאן שלא היתה לו עידית · ודע שהרמב"ם פסק פרק כ"ד ממלוה כרב נחמן דאמר בשלו הן שמין ובפ' י"ט כתב היו לו זיבורית ובינונית ב"ח בבינונית והא אתיא כרב פפא דאמר בשל עולם הן שמין וה"ה הרגי' בקושיא זו וגם הר"ן בסוף כתובות הרגיש בכיוצא בזה על הרי"ף והניחו הדבר בצ"ע ולי נראה שמה שכתב הרמב"ם פי"ט היינו בשהיה לו עידית ומכרה דוקא וכתב הברייתא כצורתה כמנהגו ואע"ג דבגמרא אירלו עוד על קושיא זו דבינא לומר בדעולא פליגא דאמר ד"ת בזיבורית ומ"ט אמרו בבינונית כדי שלא תנעול דלת בפני לווין מר אית ליה תקנתא דעולא ומר לית ליה תקנתא ומשמ' דהכי קאמר דהא דתניא בעל חוב בבינונית אית ליה תקנתא דעולא שאינו בשאין לו אלא בינונית וזיבורית ומ"ד ב"ח בזיבורית לית ליה תקנתא דעולא בהא אלא דוקא היכא דאית ליה עדית ובינונית וזיבורית והרי"ף והרמב"ם כתבו הא דעולא וכיון דקיימא לן כעולא ממילא הוי בעל חוב בינונית ואם כן בעל

אין לו אלא עידית או בינונית או זיבורית יקחנה כב"ה שהיא יש לו עידית ובינונית יתן לו בינונית יש לו עידית וזיבורית לא יתן לו אלא זיבורית יש לו זיבורית ובינונית אם היה לו עידי' בשעת שלוה ומכרה צריך ליתן לו בינונית לא היה לו עידית יתן לו מן הזיבורית: ח היה לו עידית בינונית וזיבורי' והתנה עמו לפורעו מהעידית הכל לפי תנאו ט ואם התנה עמו לפורעו מעידית ויש לו עידי עידית ונפסדה קיימא עידית במקו' עידי עידי' ואינו פורעו אלא מהבינוני' י נוסח האדרכת' על נכסי בן חורין: אתא פלוני ואפיק שטר חוב על פלו' שסכומו כך וכך וזמנו ביום פלו' וקבענו לו זמן ב"ד ולא פרעו וכתבנו לו אדרכתא על שדה פלוני וקרענו שטר חובו:

קג כאשר א יורידו המלוה לנכסי הלוה יכנסו ג' שמאין לשום לו בהם כשיעור חובו ב ואין להם בשומא זו אלא כפי הזמן וכפי השער שנמכרין הקרקעות עתה באותו מקום ג נחלקו השלש' בשומא ואמר אחד במאה ושנים בר' או איפכא בטל היחיד במיעוטו אמר אחד במאה ואחד בפ' ואחד בק"כ הולכין אחר אותו שאומ' בפא' וכן על דרך זה עושים לעולם ד שמוה ג' ואומר הלוה ישומו אותו ג' אחרים הבקיאין יותר בשומא אין שומעין לו: ה ואחר השומ' יכריזו עליה ל' יום פעמי' בכל יום בוקר וער' שדה פלו' כך היא יפה ובכך נישומת כל הרוצה ליקח יבא ויקח על מנת לפרוע לב"ח בחובו לא הכריזו רצופין אלא רק ב' וה' צריכין להכריז ששים יום בכל יום שני וחמישי שבהן וכל מי שיב' ויעלה בה על השומ' יקחנה ו לא מצאו מי שיעלה שומתה מוכרין אות' בכדי שומתן לא מצאו בכדי שומתן מחליטין אות' למלוה בכדי שומתן ז וכן אם מוצאין קונה והמלוה רוצה ליקח אותה בשומא או שמוסיף על שומ' הוא קוד' לכל אדם וכ"מ משלימין כל ימי ההכרז' אולי יבא מי שיתן יות' ממנו ואין מחזיקי' אותו בה לאכו' פירותיה עד שישלימו כל ימי ההכרזה ח לשון הרמ"בם ואח"כ שמין לו ג' מאותו שדה כדי חובו ומכריזין עליה כפי מה שיראו עד אשר יפסקו המוסיפין ומורידי' אותו בחובו לחל' ששמו ע"כ ירא' מדבריו שא"צ להכריז ל' יום אלא בשל יתומים ונראה שאין לחלק כיון שנמכ' שלא מרעתו ע"פ ב"ד צריך שומ' והכרז' כמו בשל יתומי' וכיון שצריכין לעשות הכרוזה אי טעו ומכרו

בלא

בעל עולם הן שמין דאי בעלו לא ה"ל למינבי אלא מזיבורית י"ל דהרי"ף והרמ"בם מפרשים הא דרבינא בהסיה לו עדית ומכרה דומיא דאידך סיפיי דכתיבי בגמר' וכ"כ כמק"י בשם הרמ"ה · וה"כ הרמ"בם פי"ט פסק כתירוצ' דרבינ' דהיינו בהסיתה לו עדית ומכרם ואזלינן בתר היעבודא דמעקרא דהית ליה תקנתא דעולא וקניא אידך לית ליה תקנתא דעולא אלא בתר קרא אזיל ואפי' ה"ל עדי' כמי ה"ל דליסקו' ב"ח מזיבורי' וכן פרש"י ז"ל ודע שזהו לפי גרסותינו שכתוב בהם רבינא אמר בדעולא פליגי דאילו לגירס' הר"ן רבינא אמר דכ"ע בעל עולם הן שמין א"א לייסב פירוש זה אבל גרסותינו ישרה ונכונה והאמת יורה דרכו: ב יורשים שלא הניח מורישם אלא קרקעות והם רוצים לסלק הב"ח במטלטלין שלהם גר' שהדין עם הב"ח דהנך מטלטלי לא היה שעבודו עליהם כיון שלא הו של הלוה וכ"כ מו"ה רבי' נסי' ק"ו אבל יורש שמכר כל הנכסים ודאי ב"ח טורף מהלקוחות וכו' מיהו אם רוצים לסלקו במעות אע"פ שלא הניח מורישם מעות משמע דמסלקי ליה דהרי אין דינו אלא מעו אם הכי' הלוה מעו' וכיון דמעב' אין בו הי' לא הניח כהניח דמי ועוד שאם רצו היורשי' למכור הקרקע וליתן מעות רשאים הם הילכך שפיר מצו מסלקי ליה במעו': ח היה לו עדי' וכו' פשוט הוא וכלמד ממעט' דבסמוך: ט ואם התנה עמו וכו' פרק אי זהו נשך (דף סו) ההוא גברא דזבן ארעא לחבריה באחריות א"ל אי טרפו לה מינאי מגבינא לך מעידי עידי' דאית לך א"ל מעידי עידי' לא מגבינא לך אלא מגבינא לך מעידי' דאית לי לסוף טרפוה מיני' אתא בירקא דמי' שקל לעידי עידית סבר רב פפא למימר מעדית א"ל והא קיימא א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא ולימא ליה כי אמרי לך אנא מגבינא לך מעדית דהוה עידי עדית קיימא השתא קמי לה עדית במקו' עדי עדי' ובת' הרמ"ש וכן הלכ' ויש בספרי רבי' טעו' סופר שכתוב בהם ואם התנ' עמו לפרעו מעידי עידית וצריך להגי' ולכתוב ואם התנ' עמו לפרעו מעידית והיה לו עידי עידי' ונפסד': י נוסח האדרכתא על נכסי בני חורין וכו' עיין בנוסח שכתבתי בסי' ל"ח · (ג) ועיין בהר"מב' נוסח שכת' פכ"ג כתב ה"ה פכ"ב ממלוה שדעת הרמ"בם והרא"בד שאדרכתא הי' על נכסים בני חורין וטירפא הי' על המשועבדי' שכן מוכיח בכמה מקומות בתלמוד ומכאן שסבירא הכונה בנט פשוט כל אדרכתא דלא כתיב בה קרענא לשטרא דמלוה לאו אדרכתא · ועיין בתשובות הרא"בא סי' אלף וקי"ד ובסי' אלף וקט"ו: בסוף פרק הנושא אמרי' שאם יש טעו' באדרכתא אינו נוטל פירות אפי' מיום שהלמו ימי ההכרזה: ג כתב הרשב"א בתשובה סי' אלף וע"ד על מי שדר במדינה אחת ויש לו נכסים באות' מדינה ויש לו נכסי' במדינה אחרת ויש לו ב"ח באותה מדינה אחרת מבקשו לגבות חובותיו מהנכסים שיש לו במקום ששם הבעלי חובות וכו' שגם דין התלמוד מסכים בכך שהרי בפרק הכותב והשכרתא שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה ואמרי' עלה בגמרא אמר רבא אמר רב נחמן ואפי' ב"ח כדי שלא יהא כל אחד נוטל מעותיו של חבירו והולך לו למדינ' הים עכ"ל: ובהיכן ד אלף קנ"ב כת' על לוה שאין לו מה לפרוע כי אם חלק בקרק' משותף עיין עליו: וכת' עוד שם שאפי' היה הקרקע כולו ללוה ובאו בית דין להגבו' חובו למלוה שהוא דבר מועט מופסד הוא לו שהרי אינו ראוי לו לכלום אלא כופין את הלוה ויפרע לו מעות ואם אין לו ישכור חלקו או ימכרנו ויפרע לו ואין מרחמין בדין לומר היאך יוציאו את הלוה מביתו בשביל חוב מועט כזה וכ"כ עוד בתשובה אחרת וז"ל כל שלא יגיע ללוה בחובו חלק ראוי לפי מה שהוא קרקע בית או שדה וכרם כשיעור שאמרו בפ"ק דבתרא אין המלוה מקבלו אלא בית דין מחייבין ללוה לפרו' לזה חובו או ימכור או ימשכן עד שיפר' לזה חובו וזה דבר ברור וכמו שמתברר בפ"ק דמציעא בשמעתא דב"ח גובה את הפתח גם מדברי הרי"ף שם ובדבר היה בירוכד' בימי גדולי' וחכמים ושאלתי מהם וכן הסכמתי עכ"ל ועיין בתשוב' הרא"ש שכתב רבי' בסי' ע"ד ובתשוב' הרא"ש שכתבתי בסי' שקודם זה: כתב נמקי יוסף בפ"ק דמציע' היכא דל' ליה ללוה זוזי ואיבעי ליה למלו' לאיפרועי ממקרקעי וכנגד חובו לא הוי ראוי אמרי' נוד או איגוד עד דליתן ליה שיעור הראוי:

קג כאשר יורידו הלוה וכו' ענין השומא מבר בנט פשוט (דף קס"ט) כל שומא דלא כתי' בה קרקענא לטירפא לאו שומא היא וכן תניא ג' פירדו לשום וכו' כמ' בסמוך ופירשו דהיינו לשום שבית דין שמין: ב ומ"ש ואין להם בשומא זו אלא כפי הזמן כן כתב בעל התרומו' בשער ג' בשם הרמ"בן שכן מוכח בפ"ק דב"ק: ג נחלקו הג' וכו' בסוף בית כור (דף קז) ת"ר ג' שירדו לשו' א'

לו בק' והנים אומרי' בק"ק א' או' בק"ק והנים אומרי' במנה בטל יחיד במיעוטו א' או' במנה וא' אומר בעשרי' שלעים דהיינו שמוני' דינרים ואח' אומ' בל' שלעים פסה ק"כ דינרים כדון במנה · ר"א בר לדוק או' כדון בכל אחרים אומרים עושים שומא ביניהם א"ר אשי טעמא דאחרים לא ידעי הלכתא עבדינן כוותייהו ופרש"בם עבדינן כוותייהו בתמי' אלא הלכתא עבדינן כת"ק דאמר חדון במנה וכתב הרי"ף והרא"ש והלכתא כת"ק ואע"ג דא"ר הונא הלכ' כאחרי' לית הלכת' כוותי' דהא דמי ליה רב אשי דהוא בתראה ומפרש בגמ' טעמא דת"ק משום דא' מילתא מליעתא ופרש"בם מילתא מליעת' דבר שהוא הכריע בין שנים הוסיף כ' על שפוחת ופוח' עשרי' על המרב' ובדין הוא דהדון כוותים במאה דהא תרווייהו הב ל' ושל מנה מודו דשוה מנה וכו' בעינן דשוה הדין אם אומר בכ"ח שלעים דלא הוי מליעתא כ"כ עכ"ד · אבל הרמ"בם בפ"כב ממלוה סובר שלעולם הולכים אם היה בין המועט למרובה ומוסיפים על המועט במחלית וגורעין מן המרובה המחלית ולפיכך כתב אחד אומר במאה ואחד אומר חמשים ואחד אומר ק"ל נדון במאה ועשרה ועל דרך זו שמין ביניהם: ד שמוה שלשה וכו' כ"כ בעל התרומ' בשע' ג' ולמד כן מדאמרי' בסוף ע"ז דמאן דאמר לחבריה הכי ארעא מזביננא ניהלך בדשיימי בי תלתא ואתי תלתא ושמוה ואמר אידך ליתי שלשה אחריני דקי' ליה טפי ואסיקנא דהלכ' כרב הונא בריה דרב יהושע דאמר ממאי דהני קים להו טפי דילמא הני קים להו טפי: כתב ה"ר יהודה בן הר"אש אם נברלו ג' שמאין לשום קרקע להגבות למלוה והנים מהם קרובים זה ליה אין בזה הקפיד' וכן מוכיח בפ"ק דסנהדרין גבי נטע רבעי דאפי' בחי' וב' נשים: ה ואחר השומא יכריזו עליה ל' יום וכו' בערכין דאם פרק שום היתומים ל' יום ומכריזין בבקר ובערב ופי' רש"י שלשים שום היתומים ב"ד שיורדי' לנכסי יתומים למוכרן להגבו' לבעל חוב שמין את הקרקע ומכריז שלשים יום כל הרוצה ליקח יבא ויקח ואמרינן בגמרא שום שצריך להכריז עליה בבקר ובערב היינו משום דבקר שעת יציאת פועלים אי איכא דניח' ליה למזבן אמר לפועלים

איזילו הירו לה ניהלי ובערב הוי שעת הכנסת פועלים דנידכר ב"ה באורחא מאי דאמר לפועלים בגפרא וניסיילינהו אם יפה הוא ותניא או התם אומר בדם פלו' בסימניה ובמצריה כך היא יפה וכן היא שומא כל הרוצ' ליקח יבא ויקח ע"מ ליתן לאשה בכתובת' ולב"ח בחובו ופרש"י וכך היא יפה כך וכך עם תבואה כך הוא שומא בכך וכן שמאוה ב"ד: ובספר התרומות שער ב' כתוב שפירש הרמ"בן בשם רבי' האיי כך היא יפה כך רוצים בני אדם ליתן בה וכן היא שומא ששמו לה ב"ד יותר על מה שמוליאין ממנה · ובעי בגמרא למה לי לאכרוזי ע"מ ליתן לאשה בכתובתה ולב"ח בחובו ומהדרינן דאיכא דניחא ליה לפרוע לב"ד משום דמיקל בזוזי כלומר שנוטל שבורים וחסרים שאין דרך סוחרים להקפיד בכך ואיכא דניחא ליה לפרוע לאשה דשקלה על יד על יד: כתב בעל התרומה בשער ג' סי' ב' ואחר שהכריזו הב"ד אם מצאו לוקח עושין לו שטר הכרזה שנקרא אגרת בקורת וכותבין אותה ללוקח וזהו טופסה בנותב תלתא כחדא הוינא וכו' עוד כתב ומסתברא דאי כהיגי למזבן בלא אכרזתא ככל אף על פי שאמרנו למעלה שבקרא טועה בדבר מפנס ומתבטלת מכירתו אף על פי שעשאו אותה כראוי ובסימנ' אפ"ה פסקינן בכתובו' בפרק אלמנה ואמרינן כאן במקום שמכריזין וכו': לא הכריזו רצופין וכו' ב"ה שם מימרא דרב חסדא בא להכריז רצופים ל' יום בב' ובה' ס' ואע"ג דכי חשיב על לכולהו יומי דהכרז' לא הוי אלא י"ח יומי כיון דמשכא מילתא שמעי איכא: ו ומ"ש לא מצאו מי שיעלה וכו' כתב הרא"ש בעני שהיה נשוי כתב הרם ז"ל שאם יבא שום אדם בתוך ימי ההכרזה ויעלה הקרקע יותר ממה ששמו אותו ב"ד אם רוצה המלוה להחזיק בקרקע צריך לקבלו באותו עילוי שהשומא וההכרזה לתועלת הלוה היא שאם יעלה מי שיתן יותר הרי טוב ואם לאו יקחם המלוה באותה שומה: (ג"ה) ובכתב רבי' בסי' קי"ד וע"ב הרב משנה גם ה"ב ממלוה: ז ומ"ש רבי' וכן אם מוצאים קונה וכו' כן כתב בעל התרומות בשער ג' וכתבו התוספות בפרק שום היתומים שאם המלוה רוצה לעכבה במה ששמוה ב"ד אין צריך להכריז אלא מוקמינן ליה ביד המלוה מיד וכן אמרו בירושלמי דכתובות אף מבעל התרומות בשער ג' נראה דלא ק"ל כירושלמי משום דגמרא דידן גבי שום היתומים שפחתו שתות וכולי בפ' אלמנה ניזונית שלינה להסוגי ירושלמי וזה דעת רבינו שכתב ובכל מקום משלימין ימי ההכרזה אולי יבא וכו' וכן כתב נפירש בעל התרומות בשער הנמכר בשם

[illegible]

בלא הכרז׳ מכרן בטל **ט** וכן לענין אם טעו ופחתו או הותירו על שתות בדבר שא״צ הכרזה מכרן בטל כמו בשל יתומים אבל הרמ״ב כ׳ אם פחתו או הותירו אפי׳ כל שהוא מכרן בטל וכן כת׳ רב אלפס: **י** ואם אין שיעור שדה באותו חלק ששמו ב״ד למלו׳ בשביל חובו יכול לומ׳ ללוה או מכור לי מהנשאר לחדי שיגיע לי שיעור הראוי לי או פרע לי מעותי וכן אם היה הדבר בהפך שלא נשאר ללו׳ כשיעור יכול לכוף למלו׳ שיקננו ממנו במעו׳ **יא** שאל׳ לא״א הרא״ש ז״ל ששאלת קרקע׳ שעשו בית דין שומא והכרזה להוריד בו המלוה ואירע שנשתהא כמו ו׳ חדשים שלא הורידוהו בו אם יש להורידו ע״פ אותה שומא והכרזה או לא תשוב׳ כל זמן שלא החליטו ב״ד הקרק׳ למלו׳ אי אייקור או זול ברשות׳ דלוה קאי וצריך לעשות שומ׳ אחרת **יב** ואם ירד המלו׳ לנכסי לוה והחזיק בהם או מכרו בלא ב״ד אינה כלום **יג** אפי׳ הית׳ משכונ׳ בידו או אפותיקי מפורש כיון שיכול לשלמו ולסלקו במע׳ אין לו בה כלום למוכרה או לירד בה בלא צווי ב״ד וי״א שאם עבר הזמן שקבעו לו לפרוע או שהיא משכונא מוחזק׳ בידי המלו׳ שיכול למוכר׳ והרמב״ן כ׳ שבכל ענין אינו יכול למוכר׳ בלא ב״ד **יד** שאל׳ לא״א הרא״ש ז״ל ששאלת מלו׳ שרוצה לירד לנכסי לוה בלא שומא והכרזה בשביל שכתו׳ בשט׳ שיהיה לו רשו׳ לגבות חובו מכל מה שימצ׳ ללו׳ בלא רשו׳ ב״ד בלא שומ׳ והכרזה בין בשוין בין בפחו׳ ואו׳ כל תנאי שבממון קיי׳ תשו׳ ודאי כל תנאי שבממון צרי׳ לקיימו אם לא שיהי׳ מנהג לבט׳ כי בכאן אני רוא׳ שכותבין בהם שיהי׳ לו כח לירד ולמכו׳ נכסיו בלא שומ׳ והכרז׳ אעפ״כ נוהגין שב״ד מורידין אותו בשומא והכרזה אע״פ שיש לדון ע״פ הלשון שנהגו הסופר׳ לכתו׳ בשטרו׳ כדאמרי׳ רבי מאיר היה דורש לשו׳ הדיוט מיהו בנדון זה נ״ל דלאו כל כמינה לירד לנכסי לוה אלא בבת ב״ד **טו** מלו׳ שירד לנכסי יתומי׳ קודם שתבעו לדין גולן הוי שאין נפרעי׳ מנכסי יתומים אלא בשבוע׳ וקודם שישבע אין לו שום זכות בנכסי׳ רמי ימר דמישתבע וכל זמן דלא מישתב׳ קי׳ מ׳ נכסי בחזק׳ יתומי׳ הלכך כל הפירו׳ שאכל מנכין לו מחובו והשאר יגבו לו ב״ד מנכסי היתומים **טז** וכאשר יורידו ב״ד המלו׳ לנכסי הלוה קורעין לו האדרכתא **יז** וכותבין לו שומ׳ וזו נוסחה: במותב תלתא הוינא ואפיק פלוני אדרכתא דאיתעבי ליה על שדה פ׳ מחוב פלו׳ שהיה כך וכך ומזמן כך וכך כדכתיב באדרכתא דיליה וקרענ׳ ליה ואנחנ׳ בתר הכי שמנ ליה ואכרזנ׳ לי׳ להאי ארע׳ ל׳ יום כתקון חכמי׳ ולא אסיקו דמי דההי׳ ארע׳ אלא כך וכך זוזי ולא אשכחן מאן דבעי לזבנא ושרנ׳ כבי דינא תלת׳ אינשי מהימני ובקיאין בשומא ושמו ליה ההי׳ ארע׳ בכך וכך זוזי דלהוי דילי׳ למיכל פירי דארע בלא נביית׳ ולהוי לי׳ רשותא למיבנ׳ ולמיסתר ולמיעבד מינה כל רעות נפשי׳ ולא ימח׳ ביה איניש כלום דהכי איפסיק דינא וקרמנא דיינים דחתימו מתתאי ואי אתי איני׳ מעלמ׳ וטריף לי׳ מיד׳ן פ׳ דשמינן ליה בדינא אחריותיה על הדין פלו׳ דהות דיליה כן קרמת דנא ובתר דשמינן ליה הא ארעא קרענא לשטרא דאדרכת׳ וכתבנ׳ ליה הדין שבר׳ ומה דהות קדמנא אנחנ׳ בי דינא כתבנא וחתמנ׳ להיות בידו לזכות ולראיה **יח** ב״ד ששמו קרקע של לוה למלוה בחובו ואחר זמן רצה הוא או יורשו לפדותו וליתן לו מעותיו הדין עמו אפילו ששהתה בידו כמה שנים ודוקא במקרקע אבל שמו לו מטלטלי בפרעון

הסבית יש מי שאו' שיש לו לפרו' דמי בכינו
לפי שכ"כ בסע' שומ' שב"ד סגבוהו לו לע' סו'
כרצונו ולבנו' ולסתור ויש מי שחולק כיון
בלא סשביח עכ"ל ולענ"ין סלכה כר' כיון
דספק סו' דיני ביס קולא לנתב': ב ומ"ש
ואם סשביח סקרק' מאליו כגון דאיקו' וכו'
כ"כ ס' סמגיד בפרק סמוכר וז"ל כא ואם
סשביח סקרקע מחמ' סולאס נוטל ונשבע
כדין סיורד ברשו' ואם נתיק' מאליו ועמד
ממנה למאתי' אין לו אלא מנה

בפרעון חיבו א"צ להחזירם ימן כתב בע"ת מלו' שסת' ובנ' כרצונו בקרקע ולפי כראית העין לא השביח הקרק' באותו הבנין אלא שהו' היה חפץ לבנותו כך אע"פ שהוא כמקלקל בעיני הלוה כשבא לסלקו צריך לתת לו דמי הבנין ויש חולקין כרב' ואומרי' כיון שלא השביחו מחזי' לו דמי חובו ונוטל הקרק' **כ** ואם השביח הקרק' מאליו כגון דאייקור ושו' כפלים כיון דשומא חוזר' לעולם הרי המעו' אצל הלוה עדיין כמלו' ואם יטול המלוה אותו שבח דממיל' ה"ל כנוטל שכר המתנ' מעותיו והוה ליה כרבית **כא** אבל שבח הבא מחמ' הוצאה נוטל ונשבע כדין כל יורד ברשות וא"א הרא"ש ז"ל כ' שאם השביחה המלו' אינ' חוזרת כלל אפי' אם ירצ' הלוה ליתן לו הוצא' שהוציא עליה ואם נתייקרה חוזרת לו אם ירצ' ליקחנה כפי היוקר ששו' עכשיו **כב** כ' י' הרמב"ן וה"ה נמי אם שמו נכסי לוקח למלו' דהדרא ליה או ליורשיו אימתי שירצה לוקח ליתן למלו' המעות ויקחנה וא"א הרא"ש ז"ל כת' דלא הדר' ליה ומה דשומא הדרא היינו משום ועשית הטוב והיש' שישאר הקרק' ביד בעליו אבל לוקח שלקח שיינבו' המלוה לא שייך ביה הטוב והישר כי נכנס בשיעבודו של מלו' ולקחו במעותיו יחזור ויקבל מעותיו מן המוכר וישאר למלו' שעבודו **כג** שמו אותו לבעל חוב בחובו וחזר גם הוא ונתנה לבעל חוב שלו בחובו גם השני צריך להחזירו לבעליו ויפה כח השני דבין אם שמוה לראשון במאה והוא נתנה לשני במאתים או אם שמו' לראשון במאתי' והוא נתנ' לשני במאה לעול' לא יחזירנה אלא במאתים **כד** ואם לאחר ששמוה לבעל חוב מכרה לאח' או נתנ' או הוריש' שוב אינה חוזר' לבעליה ודוקא שהוריש' בחייו לאחר מיורשיו אבל ירושה דממילא יורש במקו' מוריש הוא וצריך להחזירו וביאר א"א הרא"ש ז"ל בתשובת דוקא שלא היה לו אלא יורש אחד כהא אמרינן דהדרא אבל היו לו יורשי' הרבה וחלקו ונפל הקרקע לחלקו של אחד מהם אפילו לא שמאוה לאביהם בחייו אלא לאחר מיתתו שמוה ליורשין קודם שחלקו ירושת אביהן וחלקו ונפ' זה הקרקע לחלק אח' מהם לא הדר' דקיימ"לן אחין שחלקו לקוחות הם ונמצא אותו שירש שדה אביו מכר חלק שהי' לו בקרק' שגב' אביו בחובו לאחיו ואחיו מכ' החלק שהי' לו בקרקע של אביו והוה ליה כמו זבינא דלא הדרא ליה כי ארעתא דארעא נחית מי שנפל לחלקו השומא שיהי' לו בקרקע כמו לאחיו ולא שירש אחיו קרק' והוא מעות **כה** שמוה לאשה בחובה ונשאת ומתה וירש הבעל זכותה או שמוה ממנ' ונשאת ומתה וירש הבעל זכותה לא מיהדר ולא מהדרינן ליה שאין לו דין יורש שהוא חשוב כלוקח **כו** הגבה אותו לוה למלו' מרצונו בלא ב"ד לא מהדרינן ליה **כז** כתב הרמב"ם קנו מידו שלא לסלקו לא הדרא כיון שמחל כמו דינא דבר מיצרא דמהני' ביה קנין

כח היתה השומא בטעות כגון שומר
חנם

דהדרא

חנם שפש' והייבוהו לשל' ושמו קרקע שלו ואח"כ נמצ' שהפקדון היה ברשיתו לא הויא שומא והדרא אפי' מכרו הראשון או הורישו והוא הדין נמי אם שמוה לב"ח ברובו ואח"כ נתברר שהיו ללוה מעות מצויין דהוי שומ' בטעות ואם ירצה המלו' יכוף הלוה שיקחנה ויתן לו מעותיו אבל אם העשיר אח"כ אינו יכול לכופו שיחזור ויקחנה דהוה ליה כמו קנאה ממנו על תנאי שאם ירצה הלוה שיחזור ויקחנה ואם לא ירצה לא יקחנה:

קד א מי שיש עליו ב"ח הרבה כל מי שקדם זמן קנין של שטרות קודם הוא לגבות אפי' אם הגיע זמן הפרעון של המאוח' קודם כגון שלוה מראובן בשט' בניסן וקבע זמן הפרעון לשנה ולוה משמעון באייר וקבע לו זמן בחצי שנה אע"פ שזמן פרעון של אחרון קודם לזמן פרעון הראשון ראשון שקדם זמן קנייתו קודם לגבות בין מלוה בעצמו בין מלקוחות **ב** ואם קדם המאוחר וגבה קרקע מוציאין מידו ואם מכר' קודם שהספיק הראשון להוציאם מידו אין המוקד' חוזר עליו אפי' אם המעות בידו עדין אלא חוזר על הלקוחות ששיעבודם בידו ואם מכרם לגוי שאינו יכול להוציאו מידו אז חייב לשלם לו אפי' אין המעות בעין כדינ' דגרמי **ג** שאלה לא"א הר"אש ז"ל ששאלת ב"ח שגבה חובו מכתי שמעון בכתב שלטון העיר אחר שעשו הכרזה ל' יום • אח"כ בא ב"ח המוקדם להוצי' ממנו וטען המאוחר כיון שלא ערער בשע' הכרזה הפסי' כחך תשו' אם היה הכרוז יוצא כל מי שיש לו זכות ושיעבו' על קרקע זה יבא ויערער וכל מי שלא יערער עתה יבטלו זכיותיו כיון שנהגו כן דינ' דמלכותא הוא ובטלו זכיותיו אבל אם בסתם הכריזו כל מי שיש לו זכות יבא ויערער לא בטלו זכיותיו למי שלא בא בשבי' השתיק' שאין כאן מחילה ושמא לא היה נראה לו שיש מקום וזמן באותה שעה **ד** במטלטלין אין בהם דין קדימה לפיכ' אם קדם המאוחר וגבה אין מוציאין מידו **ה** שאלה לא"א הר"אש ז"ל לוי הוציא שטר על ראובן וקוד' שהזמינו לדין שלח הדיין וסגר חנותו ואח"כ הוציא שמעון שטר מוקדם לשל לוי וטוען שאין זה ב"ח מאוחר שקד' וגבה מה שסגר הדיין חנותו של ראובן הדין עם שמעון מה שסגר

שסוגר החנו' אין זו גבייה כל זמן שלא שמו הסחור' ונתנוה ללוי ן שיעב' לו מטלטלי אגב מקרקע' או דינו כמקרקעי • ואם קדם המאוחר וגבה מוציאין מידו ואם קדם המאוחר וגבה מעות אין מוצי' מידו שהרי מטבע אין בו סי' שיוכלו עדים להעיד על אלו המעות שראו אותן עצמן ביד הלו' והוה ליה כמו לוה ולו' באגב וקנה וחזר וקנה שזכה התופש בין אם הוא ראשון או אחרון ואם אפש' הדב' להתברר בעדי' זכה הראשון והכל לפי ראו' עיני הדיין: ז והא דבמקרקעי' שייך קדימ' דווקא שהיו בידו קודם שלוה אבל אם קנאם אחר שלוה מבעלי חובי' הרבה אף על פי ששיעבד לכל א' מהם מה שעתיד לקנות אין בהם קדימה וכל הקודם בהן זכה ואפי' הוא אחרון: ח לוה וכ' לו מה שאני עתיד לקנות משועבד לך ואח"כ קנה שדה וחזר ולוה מאחר השדה משועבד לראשון: ט היו עליו בעלי חובים הרבה כולם ביום א' או בשעה אחת במקום שכותבין שעות אין בהן דין קדימה וכל הקודם בהן זכה בין במקרקעי בין במטלטלי: י כתב הרמב"ם וכן הדין בלוה ולוה ואח"כ קנה שאין בהן דין קדימה ומי שקדם וגבה מהם אפילו קרקע אין מוציאין מידו וכ"כ ה"ר יונה וכתב ומיהו דוק' שגבה בב"ד כגון שהגבוהו ב"ד קודם שידעו

ע"פ של שמעון ונשתעבדו למלוה שבשטר של לוי לפי שכתב לו ראובן בפירש ושגב מקרקע ואע"פ שמתקנת הגאונים מטלטלי דיתמי נמי משתעבדי לבע"ח לא אתיא תקנ' הגאונים ואפקא מידי מלוה שבשטר דכשתעבדו לה מדינא ואלא מיהו דוקא במטלטלין ידועים דראובן אבל אלו שפרעוהו במעות יג עם שנגבה ואפי' לדברי מי שסובר שגבו' ע"פ אינה מוציאה מידי משועבדים דמלוה שבשטר כאן שקדמו היתומים ופרעו לשמעון במעות א"א ללוי להוציאם מיד שמעון אלא א"כ יש לו עדים שאותם המעות בעצמם היו מראובן אבל אם אין לו עדי' בכך אי אפשר לפי שיכול שמעון לטעון שמא אות' מעות משל יתומים עצמם היו או שמא מכרו משל אביה' והביאו מעות ופרעו לי ובעלי חוב שמסרו יתומים לשמעון מחמת שטרו המאוחר אם נתחייבו אותם בעל חוב לראובן יד קודם שלו' הוא מלוי ושמעון אפי' לפי טענתו א"א לו לזכות באותם חובו' אלא במחליתן שהרי הוא כלו' ולו' ואח"כ קנה דק"ל דיחלוקו ועוד שטענתו של לוי בטלה מעיקרא שאפי' נתחייבו אותם ב"ח לראובן קודם שלוה אין ללוי בהם דין קדימ' ואע"פ שכ' מטלטלי אגבי מקרקעי מפני שנכסי הלוה המשועבדי' למלו' אינם של מלוה ואינם בכלל נכסיו שהם ועוד שאפילו שעבדם לו בפי' לא עשה כלום שהשטרות אין גופן ממון ושעבוד אינו משתעבד אגב קרקע ואי מסו' נכסי שלו' אפי' נגה אותם לבסוף בשעה שמעבדם עדין לא נגה אותם וקי"ל כרבא בפר' כל שעה דמכאן ולהבא הוא נוגה' • וא"ת והלא שטרות איקרו נכסי וא"כ זה שמעבד כל נכסיו מטלטלי אגב מקרקעי שטרותיו בכלל וקי"ל דשטר נקנה בכתיבה ואגב לא היה דאפי' את"ל דכי היכי דתקנו מכירה ותקנה בשטרות ה"כ תקנו שעבוד ע"מ צריך למיכתב קני לך הוא וכל שעבודא דאית ביה וכאן לא כתב לו כן עכ"ל • וכת' עוד אם היה ראובן קיים והיתה לו מלוה ביד אחרים והגיע זמן אותה מלוה ובאו שמעון ולוי לגבות ב"ד מוציאים מיד הלווים ונותנים לאלו מחמה על מחלה כמו שאמרנו מדר' כאן והוא שהגיע זמנה וה"ה אפי' כשמ' ראובן והניח נכסיו לבני היתומים שמוציאין מיד הלוה ונותנים לאלו ואע"פ שאמרו שי יתומים שגבו קרקע בחובת אביהם אין ב"ח חוזר וגובה ממה וטעמא משום דחובת אביהם שנפלה להם דין מטלטלי דיתמי אית ליה ולא משתעבדי לב"ח הכא שאני שמעבד ראובן אביהם לשמעון ולוי מטלטלין בפי' וכל שמעבדן בפי' ואפי' שלא באגב ואפי' שכמלו לבני יתומים ב"ח גובה מהם דהא טעמא דעשה שורו אפותיקי ומכרו שאין ב"ח גובה ממנו היינו משום דלית ליה קלא הא לגבי יתומים טעמא דלית ליה קלא לא מעלה ולא מוריד וטעמ' דמטלטלי דיתמי דלא גבי ב"ח מיכייהו היינו משו' דסתמ' דמילתא אין דעת המלוה סמוכה עליהם אבל כאן שפי' לו מטלטלין איגלי דדעתי' עילוייהו והילכך גובה מהם ואלא מיהו בין ראובן הלוה בין היתומים שגבו ופרעו לב"ח מאוחר או אפילו לא גבו אלא שמסרו והקנו לו השטר הוב מה שעשו עשוי מפני כמה טעמים חדא שכבר אמרנו דאגב זה שכתב לא מעלה ולא מוריד לגבי השטרו' והילכך ה"ל השטרו' כמטלטלין דעלמא שלא שעבדו באגב שאפי' שעבדו בפי' ואפי' עשאן אפותיקי ומכרם אין ב"ח חוזר וגובה מהם וכ"ש כשגבאם אות' ב"ח מאוח' ועוד דה"ל נכסים שקנה ראובן לאחר שלוה וה"ל כלוה ולוה ואח"כ קנה דק"ל דשעבוד שניהם שוה בהן כדאמרן והילכך מי שקדם וגבה מה שגבה גבה ואפי' למ"ד בעלמא ב"ח שקדם וגבה מה שגבה לא גבה הכא מודה שאין כאן ב"ח מאוחר לגבי נכסים אלו אלא ב"ח שזמנם ושעבודם כאח' והילכך מי מהם שקדם וגבה מה שגבה גבה עכ"ל: ומ"ש בתשובה זו דמלוה ע"פ מוקדמות למלוה בשטר מלוה ע"פ קודמת יתבאר בסמוך שיש חלוקים בזה: ו שעבד לו מטלטלי וכו' פרק מי שהיה נשוי כתבו הרי"ף והרא"ש וה"נ דב"ח שקדם וגבה מה שגבה לא גבה במקרקעי אבל במטלטלי מה שגבה גבה דלית בהו דין קדימה משום דלית להו קלא כדאמר רבא עשה שורו אפותיקי ומכרו אין ב"ח גובה ממנו משום דלית ליה קלא עכ"ל וכן פסק הרמב"ם בפכ"ב מה' מלוה ובפרק חזקת בממעת' דאומן אמר יז רבא הי אקני מטלטלי אגב מקרקעי גבי מקרקעי וגבי מטלטלי וא"כ הא דעשה שורו אפותיקי בדלא אקני לב"ח מטלטלי אגב מקרקעי היא דאילו אקני ליה ודאי יש בו דין קדימ' שדינו כקרקע הילכך אם קדם ב"ח מאוחר וגבה מה שגבה לא גבה וכ"כ ה"ה בפרק הגוזל וכ"כ הרא"ש בכלל פ' סי' ג' וכ"כ הר"ן בפ' מי שהיה נשוי והרשב"א סי' אלף וח' ובסמוך יתבאר דהיינו דוקא במטלטלין שנתברר בעדים שהיו בידו קודם שלוה מהטעמי ועיין בר"י נכ"ו ח"ג: ה כתוב בתשובות יח להרמב"ם סי' ס"א אם לא כת' מטלטלי אגב מקרקעי ובא ב"ח מאוחר וקדם וגבה מטלטלין אם עמד הראשון ותפסן ב"ח המאוחר שקדם וגבה מוציא אותם בב"ד מידו ואם באו שניהם כאחד לגבות ממטלטלין הלו' נותנין לראשון ואין לב"ח מאוחר במקו' שמוקדם כלו' משום דק"ל שעבודא דאורייתא ו ואפי' במטלטלי אית דינא דקדימה כל שהם ביד הלוה לא אמרו שאין להם קדימה אלא לגבי לקוחות או שגבאן ב"ח מאוחר וטעמ' משום דלית להו קלא כדאמרי' בפ' חזקת גבי עשה שורו אפותיקי ומכרו עכ"ל: ומ"ש ואם קדם המאוחר וגבה מעות וכו' עד לפי ראות עיני הדיין הם דברי בעה"ת בשער מ"ג • וז"ל אם גבה מלוה אחי מעות בעין אע"פ שכ' יט המלוה ללוה ראשון אגב ודאקניה זכה בהם המאוחר שגבאן דלעולם לא תמצא ענין מעות אלא

בענין לוה ולוה וקנה שפסקנו שזכה התופס בהם אע"פ שהוא אחרון דכיון שאין בירור למעות מתי באו ליד הלוה מחזיקין להו בלוה ולוה וקנה דלעולם אין בירור למעות בעדים מתי באו ביד הלוה וכיון דתפס זכה בהם שהרי אין סימן למטבע ולא שום בירור שיוכלו לו' העדים אנו ראינו את אלו ביד הלוה ובירור לנו שאלו הם והילכך אף על פי שהמטבע נקנה באגב אע"פ הזר דינו כלו' ולוה וקנ' שזכה בהם התופס בין אחרון בין ראשון מיהו אם יכו' להתברר בעדי' הדבר זכה הראשו' והכל לפי מראי' הדיין עכ"ל וכן כתבתי בסמוך בשם תשובת הרשב"א: ומתוך זה יתבאר לך שמה שכתב רבינו שיעבד לו מטלטלי אגב מקרקעי אז דינם כמקרקעי ואם קדם המאוחר וגבה מוציאין מידו ז היינו דוקא במטלטלין שנתברר בעדים שהיו בידו י קודם שלוה משמע אבל אם לא נתברר כן בעדים מחזיקין להו בלו' ולוה וקנה דקי"ל בפ' מי שמת דיחלוקו ואם קדם השני וגבה זכה כמו שיתבא' בדברי רבינו בסמוך ושים עיניך ולבך בזה שכמ' גדולים ראיתי שטעו בו: דינים השייכי לסימן זה עיין בסי' ס' ובסי' קי"ג:

(ה) כתב הרשב"א שאלה ראובן שהעיד לוי בדין וטען שלוי זה קנה מטלטלין משמעון שמשועבדי' לו אמ' לוי

ד"מ (ה) ועיי' בתשו' הרשב"א ס' אתקי"ד שאריך הרבה בדינים אלו וע"ש:

מנין אתה יודע זה שראית שמוכרם או נתנם לי איני זקוק להשיב על טענת ספק טען ראובן איני זקוק לברר אלא אני אומר זה בבריא תשובה שדין עם לוי שאין אדם זקוק להשיב לדברים אלו אלא על טענת בריא וצריך הוא לומר שיהך הוא בריא וגם הב"ד אינם רשאים לקבל טענת טוען וטוען עד שיבחרו טענותיהם אלא אם ירצה ראובן יחרים חרם סתם כל מי שיש בידו מטלטלין של שמעון שמכרם או נתנם או הפקידם בידו מזמן ששיעבד נכסיו לזה שיבא ויוד' בפני ב"ד עכ"ל: ז והא דבמקרקעי שייך קדימה וכו' בסוף מי שמת (דקנז) איבעיא לן אי כ' דאקני ולוה ולוה ואח"כ קנה לקמא משתעבד או לבתרא משתעבד ואסיקנא דיחלוקו ופרשב"ם יחלוקו כל אחד לפי מעותיו דבחדא אתא נשתעבדו להם שהרי אף שתי המלוות קנאם ובאות' שעה שקנאם מיד נשתעבדו לשניהם שאין דין קדימה לא' מהם וכ"כ הרמב"ם בפ"כ ממלוה שקרקעות שקנה אחר שלוה מבעלי חובות אע"פ שכ' לכל א' מהם מה שאני עתיד לקנות משועבד לך אין בהם קדימ' אלא כולם שוין וכל שקדם וגבה זכה אע"פ שהוא אחרון וכו' ה"ה זה אינו מבואר בגמרא בבירור אבל נראה בטעמו שלא אמרו אלא בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה אבל בפוי' כגון כאן שהשיעבודן שוה דברי הכל מה שגבה גבה • וכ"כ מדברי הרי"ף בפרק הכותב גבי לבעל חוב יהבינן לאמ' לא יהבינן וכן הסכים הרשב"א לדברי רבינו ומטעם שכתבתי עכ"ל וכ"ה בשם הרשב"א דמסכת בא שמעיל לשיעבוד דכל שלא קנה יכול לחזור בו דאי לא לקמא משתעבד ולא לבתרא דהי אינו יכול לחזור בו בשם שאינו יכול לחזו' בו בכל כך אינו יכול לחזור במקצת וכ"כ רבי' ירו' בנ"ו חלק ג': ח לוה וכתב לו וכו' כך כת' הרמב"ם בפ' הנזכר וכתב הרב המגיד זה מבואר שם בפ' מי שמת שלא אמרו אלא כששתי המלוות קודמות לקנייה וזה פשוט *: ט היו עליו ב"ח הרבה וכו' מפרק מי שהיה נשוי (דף לב) הין כולן יוצאות בשעה אחת ואין שם אלא מנה חולקות בשוה וכתב הרי"ף בהכותב דלא אמרינן שתי שטרות היוצאים ביום אחד שוה דדייקא אלא במתנות ומכירות אבל בשטרות וכתובות אפילו שעולה קודם דיחלוקו: וכתב הר"ן פרק מי שהיה נשוי דאפילו לוה מזה תחלה וכתב ומסר לו ואח"כ כתב ומסר לאחר אפילו הכי חולקין לפי שאין שעבוד השטר חל אלא משעה שמוכיח מתוכו דהיינו מסוף היום דהא שטר דכתיב ביה ניסן סתמא אינו טורף מן המשועבדין אלא מסוף ניסן כדמוכח בסמוך ואפילו באו עדים שבראש החדש לוה שהרי אינו טורף מהמשועבדין אלא בשביל קול השטר ואין לו קול אלא מן הזמן שמוכיח מתוכו וכ"ת לגבות מבני חרי מיהא לית' שודא דהא לגבי חרי הרי זה שלוה ממנו תחלה זכה ליתא דכיון שזמנו של שטר אינו ניכר מתוך השטר הוה ליה כמלוה על פה ומלוה ע"פ לית בה דין קדימה הילכך בשטרי שודאות ושלוחות ודאי חולקי' אלא א"כ הם שטרי

*ב"ה ונלאור' שמחה שטבע לגבן הרמב"ם שאם לוה וכתב לו דאקני וחזר ולוה מאחר ולא כתב לו דאקני ואח"כ קנה נכסים יחלוקו אבל מדברי הרא"ש נס"ק דנ"אבוי נ"ח גוג' אם שהנה הנה' דגבא נמי לקמא משתעבד ולא לבתרא שבהא ושמעים נשל בולו כגון שכתב למלוה דאקנה ולא כתב ללוקח דאקנ' וכ"כ הה"ם שער ח' ואין לנה' שהרמב"ם חלוק נגדו דא"כ לא הוי פוק גע"סם אלפנית הרב הרמב"ם במגספו שלכך נ"ל דשנב גע"סם דהרמ"ג' מה' מ"ניסו נקט וה"ה לאידך ואע"פ שנספר נרור בסף כתב והיא שכתב לראשון דאקנה ולשני לא כי דאקנה וקנה אחר כי השלוחות גם השיעבוד הוא לשניהם כשנתני' גידו אבל בשמכר הקרקע לאחרים לשני אינו משועבד כי אמרו שלקוחות בכלום חתך לא נשתעבד לך זה הקרקע ואל תאמר הואיל וכתב לראשון דאקנה דינגה קודם אע"פ שהם ביד הלוה דהואיל ואחר השלוחות קנה ונמלאו בידו לשניהם משתעבד וכ"כ הרמב"ם דכה' לראשון דאקנה קנה ואח"כ לוה לראשון גובה קודם שמשעה דוקא דכי גג אם בשקנה אחר השלוחות שניהם שוים עכ"ל נראה לי דכון דהרא"ש ונע"סם תשכיותי' נדחי' אי' והרמב"ם אמר דלא פליג עליהו הכי נקטינן:

שידעו שהיה שם חוב אחר אבל אם מעצמו גבה אפילו ע"י שומא דליכא למימר מאן שם לך מה שגבה לא גבה וכת' א"א הרב רבינו אשר ז"ל נראין דבריו במקרקעי אבל במטלטלי מה שגבה גבה אפי' שגבה מעצמו ובספר אבן העזר בסימן ק"ב פירשתי דין כתוב' אשה ובעל חוב המאוחר שקדם **יא** היו בעלי חובים זמנם שוה ובאין לגבות כא' וכן בעלי חובו' שאחד מהם קד' לחבירו ובאין לגבו' ממטלטלי שאין בהן דין קדימ' או שבאין לגבות ממקרקעי' שקנה הלוה אחר שלוה מן האחרון ואין בנכסים כדי שיגבה כל א' וא' חובו חולקין הנכסים ביניהן כיצד לר"ח כל אחד וא' נוטל לפי מעותיו עד שיפרע מחובו כיצ' היה א' במנה ואחד במאתים וא' בג' מאות חולקין הנכסי' לו' חלקים ויטול של מנה חלק א' ושל מאתי' ב' חלקים ושל ג' מאות שלשה חלקים ולרב אלפס חולקין בשוה ממש עד שיפרע מחובו כגון אם היו שם ג' מנים יטול כל א' וא' מנה היו שם פחו' מג' מני' חולקין בשו' היו שם יותר מג' מנים חולקי' שוה בשו' (ויסתלק בעל המנ') והשאר חולקי' ב' הנשארי' כיצד היו שם ה' מאו' או פחו' חולקים ש' בשות (ויסתלק בעל המנה) והשאר חולקין אותו השני' היו שם ת"ר חולקין ש' בשוה ויסתלק בעל המנה וחוזרי' וחולקין מאתי' בין השנים ויסתלק בעל המאתי' ומאה הנשארי' יקחם בעל השלש מנים וכן כתב הרמ"ב ולזה הסכי' א"א הרא"ש ז"ל **יב** מי שהוציא שני שטרי חובות על אחד שנעשו ביום אחד מסכום אחד הרי גובה שניהם ואין אומרים שניהם נעשו על הלואה אחת **יג** ואם יש מלוה בשטר ומלוה ע"פ שהיא מוקדמת למלוה בשטר כ' רב האי שמלוה ע"פ קודמת לגבות מבני חרי כיון שעדים מעידין שקדמה ורב אלפס כ' שמלוה בשטר קודמ' אע"פ שהיא מאוחרת ששיעבוד שטר דינו כמכר וכשם שמלוה ע"פ אינו גוב' מלקוחות מאוחרי' מפני שאין לה קול כך אין גובין מבני חרי שנשתעבדו לאחר מכן מפני שאין לה קול **יד** אבל מלוה ע"פ מוקדמ' קודמת למלוה ע"פ מאוחר **טו** כתב הראב"ד דראובן שלוה על פה מנה משמעון בעדים ומת תוך זמן ההלואה והניח קרקע לחנוך בנו ששוה מנה וחנוך לוה לאחר מיתת אביו מנה מלוי בשטר והגיע זמן השטר ליפרע ובא לוי לגבות הקרקע שירש חנוך מראובן אביו וטוען שמעון אני קודם שכבר היה משועבד לי בחיי אביו ומלוה על פה גוב' מן היורשין הדין עם לוי אע"פ שעדיין לא הגיע זמן

שהוא עדיין תוך זמנו של אביו בהלואתו של שמעון נמצא' שיקדם שמעון בזה שהקרק' מפו' קדימת חובו והלא מלוה בשטר שעבוד' דאורייתא ומלוה ע"פ לאו שיעבודא דאורייתא כדאסקה ר"פ בב"ב דאמר הלכת' גובה מיורשין אלא תנעול דלת בפני לווין ולא קאמ' משום שעבודא דאורייתא ואם כן היכי אתי שעבודא דרבנן וקדים לשעבודא דאורייתא כנ"ל ונאמר לטוען שלא עיי' יפה בדברינו גם לא הסכמת' בהלכה עם ה"ר יצחק דהיסו פסק כעולא דאמ' שעבודא דאורייתא ואף ע"פ לא שאינו מסכים לדעתו שאיני אומר דר"פ ודאי שעבודא לאו דאורייתא ה"ל מעתה כבר חזקנו טענת הטוען עלינו לומר מדברינו כוונתו דמלוה על פה ליכא שעבודא דאורייתא כהיבהו ונאמ' דר"פ ה"ל נמי כרבא דאמר אחד מלוה ע"פ ואחד מלוה בשטר אינה גובה לא מן היורשי' ולא מן הלקוחו' מ"ט שעבודא לאו דאורייתא ומ"ט אמרו מלוה בשטר גובה' מן הלקוחות שלא תנעול דלת בפני לווין מעתה כיון שהם אין בשעבוד והניהם אינם מן התורה ועל שניהם מלוה מן התורה לפרוע הילכך המוקדם הוא קוד' ועוד נאמ' אל הטוען הזה שלא דקדק יפה בדבורינו שהרי כתבנו שעשה ראובן לשמעון כל נכסיו אחריות בפני עדי' וכיון שעש' לו אחריות על נכסיו בפני עדים מה לי בשטר מה לי בע"פ הרי יש לו שעבוד עליהן אלא שאינו גובה מן הלקוחות משום דלית ליה קלא אבל לענין יורשים לכ"ע מיגבא גבי ואי אית להו קדימה עכ"ל: טז מלוה שלא מצא נכסי' ללוה וכו' י"א שהוא גובה מהן וכו' והרמ"בם חילק בין מכר לשיעבוד וכו' עד אלא הרי הם של בני פי"ב מהל' זכייה ומתנה: ח * *(נ"ס) ולענין הלכ' נקטי

כתב הרשב"א בתשו' דשאין דאלמא שאלת בני' אהלון [illegible] לגוי בזה את' זה ואין נכסי' הגוי כדי לזה ולזה והשב' ראובן המוקדם לגבות שטרו קרן ורבית טען שמעון קרן זה רבית שהרויח קודם אתה נוטל ומן המותר אגבה קרן חובי לפי שלא חל חוב הרבי' מזמן השטר אלא בכל יום ויום הוא מתרבה והוא יכול לפרעו בכל עת ולסלק שעבודו תשוב' אין בדבר שמעון כלום לפי שמשעת זמן השטר חייב עצמו בכל הרבית שיעשו מעותיו והשיא שאינו גבי שוכר לזמן את בית אחיו שהזוכי' מנכסים משועבדי' אע"פ שהמזונות דבר יום ביומו נתחייב בהם אלא שהשיעבוד חל עליו משעה שקבל עליו המזונות והטעם גם כן שאמרת דכיון דאי בעי למפרעיה ולסלוקי' מלי לסלוקיה כמלה שלא חל אלא בו ביום מתוספת נמי שמעינן דליתא כלל דהתם נמי הא מצי לסלוקי שיעבודא אי כתב לה זמן אמת עמי שהרי אם נירש את אשתו נמצא מותו מעבוד: יז לוה שנפל הבית וכו' משנה סוף מי שמת (דף קנ"ח) פלוגתא דב"ש וב"ה וידוע דהלכה כב"ה דאמרי הנכסים בחזקתן כלומר בחזקת היורשים ואין ב"ח גובה מהם: יט כתב הרשב"א בתשובה סימן אלף וקי"ח שני ב"ח שהלוו על אדם אחד ושאח' מהם מוקד' והגיע זמנו של ב"ח שני ואין נכסי' לשום שיספיקו אלא לב"ח אחד וב"ח שני אומ' כיון שהגיע זמן פרעון חובי אגבה חובי ולכי מטי זמן גובייהו דמוקדם יטרוף ממני וב"ח מוקדם אומר אין אתה יכול לטרפם במוכן שהרי אני מוקדם ושלי ראויים להיות אומר רבינו שהדין עם ב"ח שני אך אם יש מקום ספק במטלטלי היכא שהמאוחר אינו מן העיר דאיפשר דבהכי הוי המוקדם מעכב שאם נבנה לו המטלטלים שאלו יוליכם עמו ונמצ' זה המוקדם מפסיד כשיגיע זמנו עכ"ל ועיין עוד שם כי נראה מדבריו שהוא פושט שהדין עם המוקדם וכן נראה מדברי הרא"ש שכתב רבינו בסימן ע"ב: * י וכתב עוד *(ג"ה) ונ"ב רבינו נמחיאם סימן זה ועיי' גמ"ש שם: הרשב"א שאלת ראובן ושמעון היה לכל אחד מהם חוב על גוי אחד וראובן אמר שאבד שטרו והפקיד גוה לאחדו לו ונכנס בו כל נכסי הגוי ושמעון טוען שמ' נפרע שטרו והלא כדין גבה וטוען שחייב להחזיר לו מה שגבה והגוי הלוה מודה שקודם לכן פרעו: תשובה אם ראובן זה גבה מטלטלין מן הגוי הדין עם ראובן דאי דינא דמלכותא' דינא כדין גבה בהם שאדם לו הפקיד ואי דינא דמלכות' לא דינ' מטלטלין לא נשתעבדו לשמעון דאפי' בדינו לא נשתעבדו לאוחי' נמי שמכרן לו כתבן לו אם"ב כ' לו מטלטלי אגב מקרקעי ואפי' מיורשי הלוה אינם יוצאים דמטלטלי דיתמי לב"ח לא משתעבדי לי כשמכר הלוה קרקע והניח לו מעות שאפילו מגבה אלא כדין גבי הם אינו חייב להם דמעות אלו לא נשתעבדו לו ואומר לו הרי הקרקע שהשתעבד לך לפניך ואפילו גבה קרקע ומכרו אינו חייב לו משעה שזה אומר לו הרי שלך לפניך אח"כ מכרו בגבוא שלא משום מזיק

זמן של שמעון וליכא למיחש לפרעון לא מן האב ולא מן הבן אפי' הכי לוי קודם לשמעון שהרי מלוה בשטר מאוחרת קודמת למלוה על פה מוקדמת וכותבין ב"ד שטר חוב לשמעון על חנוך כמנ' שהרי המזיק שיעבודו של חבירו חייב מדינא דגרמי וכ"ש זה שפרע חובו משיעבודו של חבירו ואם עבר זמן הלואת שמעון אע"פ שמת ראובן תוך הזמן יכול לוי לטעון לשמעון שמ' פרעך חנוך כשעבר הזמן ואף אם יאמר שלא פרעך איני מאמינו כי הו' עושה עמך קנוניא להפקיע שעבודי ואף בשבועה איני מאמינו וישב' לוי לשמעון שלא פרעו חנוך אם אין נאמנו' בשטרו וכותבין לשמעון שטר על חנוך במנה ואם לוה חנוך מלוי בחיי אביו ואח"כ מת אביו אז שמעון קוד' ללוי אע"פ שכת' חנוך ללוי דאקני הואיל וב שע' השיעבו' לא היו הנכסים של חנוך: טז מלוה שלא מצא נכסים ללוה ליפרע מהם חובו אלא מה שנתנו לו על תנאי שאמר לו ואחריך לפלוני י"א שהוא גובה מהם דכי היכי שהם קנוים לו לענין שיכול למוכרם דקיימא לן ירד הראשון ומכ' אין לשני אלא מה ששייר ראשון כך יכול לשעבדם והרמ"בם חילק בין מכר לשיעבוד שאע"פ שיכול למוכרה אינו יכול לשעבד' ואין בעל חוב גוב' ממנו אלא הפירות אם בא בעוד הראשון חי ואם מת הראשון ואח"כ בא בעל חוב לגבות מהם אין מגבין לו מהם כלום אפי' עשאן אפותיקי אלא הרי הן של שני: יז לוה שנפל הבית עליו ועל אביו או עליו ועל אחיו ואין שם יורש אלא הוא ובני הלוה אומרי' אבינו מת הראשון וירש' את מורישו בקב' והורי' לנו ואין לב"ח ליטול ממנו כלו' שאינו נוטל בראוי (ס) והמלוה אומר המורי' מת ראשון ונמצא שזכה הלוה בנכסים מחיים וב"ח גובה מן היורש על ב"ח להביא ראיה שהמוריש מת ראשון ואם לאו לא יטול כלום מאותם הנכסים:

קה א התופש

לבעל חוב במקום שחב לאחרים כגון ראובן שחייב לשמעון ולוי ואין לו כדי לפרוע לשניהן ובא יהודה ותפש לראובן בשביל שמעון אינו מועיל לו כלום כיון שיש בו חוב' ללוי שהרי לא ישאר לו במה שיפרע ללוי ואפי' עשאו שמעון שליח וכתב לו הרשאה לא מהני ב אבל אפיטרופ' שתפ' בשביל היתומי' כת' ר"ת דמהני ואם ראובן חייב ג"כ ליהוד' מהני מה שתפ' לצור' שמעו' אע"פ שלא תפ' לצורך עצמו מגו דאי בעי זכי לנפשיה זכי נמי לחבריה ג ואם הלוה אומ' לו זכה בחפץ זה בשביל פלוני

בעל

שעבודו של חבירו · עוד נראה דאפי' בגה קרקע ויהנו תחת ידו אין לשמעון א"ת דינא דמלכותא דינא ואפילו לא נתקדם השטר אלא שפרעו הגוי בלא הוליא עלין שטר חוב דהא מדיני הגוים שהלוה את חבירו אפי' שלא בעדי' צריך לפרעו בעדים דכל שנודע שלוה אפי' לו' פרעתי חייב לפרעו וכיון שהן גוי זה שנודע שלוה מראובן על ידי ספר הערכי' אעפ"י שהיה הגוי טוען כדי פרעתי אינו נאמן וכל שכן שמעון שאינו בא בטענת ברי ואינו אלא מפי הגוי ולפיכך אין לשמעון על ראובן כלום אלא אם תאמ' די"ג דמלכותא לאו דינא והשטר חוב העולה בערכאות של גוים אית ליה קלא ואית ליה שעבוד לגבות אפילו ממשעבדי והכנבה ראובן קרקע ויהנו תחת ידו כמו שאמרתי ואין הכל מודים בדבר זה עכ"ל ועיין בתשובו' דפוס לו סי' תתק"מו (י): יא כתוב בתשובו' להרמב"ן שנשאל על גוי שהוליא על ראובן כתב ידו והכסי[illegible] שכתב לו יד בשטר והשופט הגבה ביתו של ראובן לגוי ומכר הגוי הבית ליהוד' בא שמעון ולוי והוציאו שטר בעדים על ראובן שמשכן להם הבית וזמן השטר מאוחר מזמן כתב יד לגוי והשיב שהדין עם יהודה והאריך בטעם הדבר עיין עליו:

קה התופש

לב"ח וכו' מימרא דרבי יוחנן פ"ק דגטין (דף י"א) ומימרא דרב נחמן ורב חסדא פ"ק דמציעא (דף י') התופס לב"ח במקום שחב לאחרי' לא קנה ופרש"י תופס לב"ח אד' שבא ממלין ותופס ממון חבירו בשביל חוב שיש לאחר עליו ובא לקדם עד שלא יתפסנו ב"ח אחר וכגלא קופס זה חב בתפיסתו את השוכים האחרים · חב מפסיד כמו אין חבין לא קנה כדאמרי' בכתובות דלאו כל כמיניה להיות קופץ ממלין וחב לאלו עלה' אלא עם' לוקו הנוס' אליה לתפוס וכתבו התו' נוס שפרש"י משום דלא עשאו שליח אין כראה דבפר' הכותב משמע גבי עובדא דיינור בר מפו דקופס לב"ח במקום שחב לאחרים לא קני אפילו עשאו שליח וכ"כ הר"ן פ"ק דגטין וכ"כ ר"י כ"ה ח"ז ועיין במעשה שכתב בנ"בב וכתבתיו לקמן בסי' זה וכתב הר"אש בפ"ק דמציעא אפי' עשה ב"ח שליח וכתב לו הרשאה דאין יד השליח כיד המשלח לחוב לאחרי' ב ור"ת כת' דדוקא שליח אבל אפטרופו' קנה דיד בעלים הוא עד כאן לשון הרא"ש: ואם ראובן חייב וכו' בפ"ק דמציעא אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן המגביה מליאה לחבירו קנה חברו וכתבו התוס' אף ע"ג דאית ליה לר' יוחנן בכתובות ובפ"ק דגטין תופס לב"ח לא קני הייני דוק' היכא דלא חייב מגו דזכי לנפשיה דאין הלוה חייב כלו' לתופס אבל במציאה דאיכא מגו קנה וכתב הר"ן ולפי זה אם היה התופס נושה בו קנה חבירו דהכא נמי איכא מגו וכתב הר"אש דהריה וקיים גם והלכה כרבי יוחנן דעולא ורמי בר חמא דלעיל סברי כותיה · גם במרדכי פ"ק דגטין כתב בשם ר"ת כן וכתב עוד דל"מ אם א' חייב לשני בני אדם והא' יתפוס נגד השנחוייב יתן לחברו אם ירל' דמגו דזכי לנפשיה זכי לחבריה והוא יחזור על הב"ח ויתבע את שלו עכ"ל ומשמע לי דאפילו תפס התם קאמר דהרשות בידו לתתו לחבירו ולחזור לתבוע את שלו: ויש לדקדק בלשון רבינו שכתב אף ע"פ שלא תפס לצורך עצמו וכו' דמשמע דטפי עדיף כשתפס לצורך עצמו ואחר כך תפס לצורך חבירו מכשתפס לצורך חבירו קודם שיתפוס לצורך עצמו והא ליתא דכיון שתפס לצורך עצמו כבר אין לו תפיסת יד בנכסיו של זה וה"ל תופס לב"ח במקום שחב לאחרים דלא קנה · וי"ל דה"ק לא מבעיא אם תפס בבת אח' בשיעור מה שחייב לו ובשיעור מה שחייב לחברו דמגו דזכי לנפשיה זכי לחבריה אלא אפילו פירש שתפס לחוב חבירו ולא לחובו דהשתא אין לו תפיסת יד בנכסי' הללו שתפס אפ"ה קנה דמגו דאי בעי זכי לנפשיה זכי נמי לאחריני כנ"ל · ומ"ש רבינו דמגו דאי הוה בעי הוה זכי לנפשיה זכי לחבריה הוא מדגרסינן בפ"ק דמציעא תנן התם מי שליקט את הפאה וכו' ומשמע התם דלכ"ע אמרי' מגו דאי הוה בעי הוה זכי לנפשיה זכי נמי לחבריה ג: ואם הלוה אומר לו זכה בחפץ זה וכו' פ"ק דגטין (דף י"א) תנן האומר תן גט שחרור זה לעבדי אם רצה לחזור יחזור ד"ר"מ וחכמי' אומרי' אינו יכול לחזור לפי שזכין לאדם שלא בפניו ובגמ' א"ר יוחנן התופס לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה וא"ת מפקינן כלומר שהשליח תופס השטר לצורך העבד ומע"ג דבעל קא מסדר ביה ולאו עוד שלומו ותפיסה בעלמא היא בע"כ והרי שליח זה חב לבעל שמפקיע שיעבוד עבדו ממנו כל הסו' תנו כלום' זכו דמי ופרש"י ואין זה כאחר תופס לב"ח אלא בעל עשאו שליח לזכות בו ועפ"י

(ס) כי המנהגי היה י"נ דהכיל פעולתו לך הרי ראוי לגבי ג"ה ואם אין ג"ה נוטל בראוי אין ג"ח גובה ממנו וע"פ של דינידראוי לג"ח וא"ם אין ג"ח נוטל בראוי גם גס' הרמ"בן כ' ר"ח דלא כפי' ת"ם ג"י נסימן ק"ו ב' [illegible] הפרומות שכתב בשם הרא"ש דאי כ' לו דאקנה י"ח גובה מאוחן נכסי' שירש לאחר מותו וא"ל פי' ס"ד דיני ג"ח שאלים לגבות אינה תכן קידם: (י) גם הרמ"בן נהבוונותיו שאריך בדין אם ג"ח מוקד' נגם ק"ם דין גוים אי ג"ח מאוחר יכול להוליא ממנו וה"ם בג"י כ' ה"ם ע"ן ג' הרי"פדאולונסקי' חייב לשמעון מנ' ואח"כ נאו הוא ואשתו ולוה הלוי מנה ונפטר ראובן ואחר שהגבה כתובת אשתו שהיא' מוקד' ולא נשאר כלום לג"ח והשלוו כידי שלאה שהם אין שמעון יכול לחזור על לוי ולגבות ממנו לפי שלוי לא נגה מנכסי ראובן כלל את מנכסי אשתו עכ"ל:

שהעבד

ד"מ

קה (א) ובמרדכי סי' קצ"א דגיטין [illegible]

שהעבד לא ידע זכין לאדם שלא בפניו וז"ל הרמ"בם א בפ"ב ממלוה אם אמ' לו הלוה לעיר נתנו לשמעון שזכה שמעון ונתן טעם לדבר: ז כתב הרמ"בן נפקד שתפס זכה במתן זה לפלוני או תן מנה זה לפלו' זכה לו ואין אחד מב"ח יכולי' לגבות אלא וכו' זה מדברי בעל התרומות שכתב בשער ס"ז ויש לגדל מי שהפקיד לחבירו ממון המטלטלי' שכבר זכה בהם אחר וכת' ה"המ כבר נתבא' בפי"ו שאם היה ראובן חייב ולא רצה להחזיר' לו אלא שאמ' אני תופס בה' לזכות לפלו' בעל חובך מהו מי אמרינן לשמעון מנה ואמ' ללוי הולך לשמעון מנה זה שאני חייב לו שאם בא ראובן לחזור כיון שתופס לבעל חוב במקו' שלא חב לאחרי' קנה יכול לעכבם בידו בשביל הב"ח

בעל חובו ודאי זכה לו ואפי' אם יש לו בעלי חובים אחרי' ד ובמקו' שאינו חב לאחרים כגון שאין לו בעלי חובים אחרי' מהני תפישה וכת' רב אלפס דוקא דאית ליה פסידא לבעל חוב כגון דמת לוה ואם לא תפיש ליה מפסיד לגמרי דנכסי דיתמי לא משתעבדי' א' נמי בגברא דמפסיד נכסי' או העני וירד מנכסיו אבל אם הוא אמו' לפרוע לא מהני וה"ר פרץ כתב דלא מהני תפישה אלא כשעבר הזמן ולא נהירא לא"א הר"אש ז"ל אלא אפי' תוך הזמן נמי מהני אם אין לו נכסים אחרי' ויפסי' המלוה אי לאו הך תפיש' וכת' הר"מה דוקא דנקיט ב"ח שטר' בידיה דיכיל השתא לקיימו בבי דינא אי נמי (א) מחייב ב"ח השבועה לא מפקינן מיני' דתופ' אלא אומרים לו לישבע מיד ו ונוטל התופש אבל אי לית לי' ראית מהדרינן ממונא למריה ולא מצי למימ' קבעו לי זמן דמייתינא ראיה ה, כתב בעל העיטור התופש לבעל חוב במקום שאינו חב לאחרי' חייב באחריותו ס דשוי נפשיה עבד לוה לא"יש מלוה וכיון שקנה נפטר הלוה וחייב באחריותו ו ומדברי א"א הר"אש ז"ל יראה שאינו חייב באחריותו שכת' אם יאמ' הלו' לתופש קבל עליך אחריות או החזי' לי מה שתפשת שומעין לו דאפי' רב דאמר הולך מנה לפלוני שאני חייב לו אם בא לחזו' וליטלו אין שומעין לו ואפ"ה הוא באחריו' הלו' שאני התם שנתנו לו מדעתו והאמינו אבל זה שתפ' שלא מדעתו יכול לו' לו לא מהימנת לי ע"כ משמע אבל בסתם אינו חייב באחריותיו ז כתב הרמ"בן נפקד שתפש בפקדון לתופשו לבעל חוב במקום שאינו חב לאחרים מועיל לו תפישתו לענין זה שאם מת המפקיד שאינו נעש' מטלטלין אצל בניו ושביעית אינו משמטתו ואם נתנו לאחר אינו נתון וכ"מ אם אין בעל חוב כאן אין הנפקד יכול לעכב הפקדון בשבילו ואפי' אם הלוה מודה ולכשיבא המלו' יאמ' אני תפשתי בשבילו וידונו ב"ד ביניהם ח ואם הנפקד מסרו ליד המלוה אין זה פשיעה ואפי' אם היה שומר שכר אינו מתחייב בכך לפי שאומ' למפקיד אילו החזרתי' לך היה נוכהו ממך או משאר נכסיך:

קו א מלוה

שבא בשטר מקויי' ואין הלוה בפנינו כת' ר"ח שאין נזקקין לו שאין נפרעין כלל שלא בפניו אפי' בשבועה אבל רב אלפס כתב שנזקקין לו בשבוע' ולזה הסכים א"א הר"אש ז"ל וכתב

אינו חוזר שלא זכה לו וכיון שהוא אינו יכול לחזור בו ודאי אין שאר ב"ח יכולים לגבות ממנו וכן מבואר בפ"ק דגטין דכל היכ' דלוה אמ' תנו זכה עכ"ל: כתב המרדכי בפ"ק דגטין אחד אירולא דלא הוי תן כזכי אלא היכ' דמוסר לו מיד ליד ואומר לו תן לפלוני אבל לא היכא שהיה בידו מקודם: והיכא שאמ' הלוה לאחר זכה בזה לפלוני והזוכה אינו מכיר לאותו פלוני נרא' דלא"ה זכה לו: ד ובמקום שאינו חב לאחרים וכו' זה פשוט מגה שאמרו במקום שחב לאחרים הא אינו חב קנ' וכ"כ הרי"ף והר"אש בפ"ק דגטין וכ"כ הרמ"בם פ"ב ממלוה · וכ' הר"אש ומקש' היאך יכול לתפוס בלא הרשא' לימא ליה לאו בעל דברים דידי את וכ' הרי"ף דדוק' במקו' דאיכ' פסיד לב"ח כגון דמיית לוה ואי לא תפיס וכו' ותקנה הוא שהתקינו הא אילו היה הלוה קיים ויכול לפרוע לב"ח מה שיש לו הוי זה אומ' לו לאו בעל דברים דידי את ושומעין לו והשובה זו כתב הר"ן פ"ק דגטין וה"המ בשם הרמ"בא פ"ב ממלוה אלא שמה שכתבו הר"אש והר' כגון דמיית לוה אינו מדוקדק והוא מפורש בדברים שכתבו דוק' במקו' דאיכ' פסידא לב"ח כגון דגוסס וכו' ומוכרח הוא שאם מת כבר הוא לי' תפיס' דלאח' מיתה ולא נקטים אלא דמיית לוה היינו שתפס מחיים ומת אח"כ ומפשר דס"ל ככתוב בהגהות מרדכי פ"ק דב"ק דבזמן הזה מהניא תפיסה דלאחר מיתה ובתשו' כלל ק"ו כת' הר"אש שהרי"ף פסק כן דתפיסה מהניא בזמן הזה אפילו לאחר מיתה וכן דעת הרמ"ה גם · ועל מ"ש הרי"ף ותקנה הוא שהתקינו כת' הר"אש ולא נהירא לי דא"ר יוחנן התופס לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה הא היכא דלא חב מדיכ' קנה ולא מחמת תקנ' הילכך נ"ל דפורת הדין הו' ולא היי' לשקט' לימ' לי' לאו בעל דברי' דידי את שהרי אין תבעו לדין לפלו' ממנו כלום שיוכל לומר אין להשיב לך כיון שאין לך הרשאה אלא הולך ותופס משלו ולא נגי א"ל שהוי' לי מה שתפסת כיון דאין לך הרשא' דזכין לאד' שלא בפניו והוי' כאלו תפס המלוה בעצמו ואינו חב לאחרים כיון שהלוה מודה שהוא חייב או השטר מקויים ביד התופס עכ"ל · וכ' ל"י בפ"ק דמציעא דבמקו' פסידא אף עדין השב' אבידה יכול לתפוס וכו' הרב' בר דלאפי' לא עשאו שליח לכך אלא דעבד מנכסים פ"ד דזכין לאדם שלא מדעתו ושלא בפניו: א כתב בעל העיטור בדין שליטות לוה שפרע לערב ה"ל ערב כתופס לב"ח במקום שלא חב לאחרים: ב כ' רבי' ירוחם בנתיב ל"א ח"ב ראובן שהפקיד אצל שמעון ובא לוי ולוה על פי ב"ד שלא להחזירו לראובן ג כגון שאמר לוי ראובן חייב לי מנה יכול שמעון לעכבו ואם דבר ברור הוא שראובן חייב ללוי ואינו כופר או אינו יכול לכפור אז שמעון חייב ללוי מדרבי נתן עלין ג יכולין לעכב הפקדון ביד הנפקד אבל בע"א אינו חיי' לעשות כך כ' בתשובו' רבי' מאי' עכ"ל וכן משמ' מדברי הר"אש פ"ק דב"ק גבי אחוי טירפך והאשם לך וכן כתב בתשובות כלל ל"ו וכ' שכן דעת הגאונים והרי"ף ועיין במה שכתוב בסוף סי' זה נ כ' הרמ"בא בפרק שור שנגח ד' וה' עלה מ' גבי הא דאמרינן משו' דא"ל כי היכי דמשתעבדנא לך משתעבדנא להאיך מדר' נתן ושמעי' מינה דאילו רצה ב"ח או נפקד דראובן לפרוע ממה שיש בידו למי שנושה בראובן אע"פ שלא תבעו בדין הרשות בידו וכ"כ מדברי הרא"בד: ומ"ש רבי' בשם הר"ם דלא מהני תפיסה אלא בשעבר הזמן ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל אלא אפי' תוך הזמן וכו' בסוף פרק קמא דגטין: וכתב הר"מה דוקא דנקיט וכו' נראה מדבריו שאם אין הב"ח מצוי במקום העיר לשיפשבע מיד מדליקן מגולא למליה וצ"ע אם לא היה רחוק אלא יום אחד כנגד אי מהדרינן ומודעינן ליה או לא: ו ומדברי אדוני אבי הר"אש ז"ל ירא' שאינו חייב באחריותו שכתב אם יאמר הלוה וכו' גם זה בסוף פרק קמא דגטין: *

כתב רבינו ירוחם בכ"כב ראובן שאמר שלוחו ליקח לו יין ושמעו בחובו וכן עשה ומשכו והניחו על העגלה וכשהביאו

או לא · ומצאתי את הרמ"בן והביא אבי לא באתי לידי מדה זו בתופס לב"ח בחיי לוה דמשכי משום דממון דלוה הוא ומאן דבעי לאפוקי מיניה אפי' למפרעיה לב"ח דידי' חב לאחרי' הוא אלא אפי' את"ל בחיי לוה דתופס' לב"ח במקו' שלא חב לאחרי' קנ' כפי דע' קצ' הרמ"בכי' יכול נפק' נמי לתפו' במקו' שאינו חב לאחרים וכיון דתבעיה מיניה לפקדון ולא יהביה ניהליה משום דתפי' ליה לצורך ב"ח מהני דהא בעודא דמלונא דשטרי תפיסה בהא"ג מהניא לנכסים ומשכי לאחריני במקו' שאינו חב לאחרים ומהניא תפיסה שאם מת אינן נעשין מטלטלין וכו' מיהו לאו לעכובי פקדון בידיה בכך טענה אלא אם תפס ובא ב"ח לב"ד זכה לו אבל אם אין ב"ח כאן לאו כל כמיני' לו לפלו' אתה חייב ואני תופס לו וא"עג דאיכא מנו שהדין נותן בכל פקדון להחזירו למי שהפקידו אלא ואם יש לאחרי' זכות בו הרי הדין ביניהם ולא עוד אלא אפי' במודה הדברים נראין שאינו יכול לעכבן עד שיבוא הלוה ואם נתכסו בידו מי מעלה לו א"ת יניחו בב"ד מי הזיקו לכך וב"ד נמי מי לא הוו תופסין עכ"ל: ומ"ש ואם נתנו לאחר אינו נתון נראה לי דה"ט נתנו לאחר אגב קרקע או בקנין סודר או במתנת שכיב מרע דאילו נתנם ממש אי אפשר לפרש כן שהרי הם ביד הנפקד והיאך נתנ' לאח' דאם החזירו לו היאך מועיל לו תפיסתו ומי' אפשר שאפילו החזירו לו כיון שתפסו בשביל אותו חוב מועיל תפיסתו ח ומ"ש ואם הנפקד מסרו ליד המלו' אין לו פשיע' קימ' הוא בעיני' מי גרע מפורע חובו של חבירו שפטו' מסו' דקמ' אבל הויכא נמיים ליה ה"ל לחייב הוא"ל ופרעו שלא מדעתו וצריך לו' שטענה זו מספק' לפטור אבל לא לחייב ומצאתי בספר התרומות שער ס"ז שכת' תשוב' הרמ"בן בנוס זה ואם הלך הנפקד ומס' לב"ח וכו' עד או מסר' נכסיך וכי ליכ' שאר נכסי' נמי פטו' מדר' נתן כדאי' בפ' שור שנגח לענין מוכר שור ושמעת מינה דלא מבי למיטען מפיים הויכא ליה ומחיל לי ומאי דאיתמ' בירוש' גבי פורע חובו של חבירו עילה מצאו שלא לחייבו לזה מפני שעשה שלא ברשות וה"ל מבריח ארי מנכסי חבירו כדאית' בנדרי' עכ"ל: ד כתוב בהגהו' מרדכי א"ז כן ובמרדכי פ' הגוזל בתר' שאם ראובן הפקיד פקדון ביד שמעון ובא לוי ותפס הפקדון בעבור החוב שחייב לו שמעון שמחייבי' אותו שיחזירנו לראובן: * (ג"ה, עיי' [illegible]) משומד שחיי' לישראל ויש לו פקדון ביד ישראל אחר וזה רוצה לגבות חובו מהפקדון ושלא אינו רוצה להגבותו מפני שמתירא מהמשומ' כתב בתשובו' מיימוני' דשייכי לספר נזיקים סי' ז' שהדין עם הנפקד אם אמר לפליה הולך מנה זה לפלוני והחזיק בהם לגרבו בחוב שחייב לו אותו שהשתלחו לו עיין בסימן קכ"ס :

קו מלוה

שבא בשטר מקויים וכו' בשבועו' (דף מז) תנן והנפרע' שלא בפניו לא תפרע אלא בשבוע' ובגמר' אמ' רבי אחא מעשה בא לפני ר' יצחק נפחא ואמר' ל"ש אלא כתובת אשה משום חינא אבל ב"ח לא ורבא אמר רב כהנא אפילו ב"ח שלא יהא כל אחד נוטל מעותיו של חבירו והולך למדינת הים ואתם נועל דלת בפני לווין ור"ח פסק כר"יצחק נפחא משו' דבירושלמי אמרי' הכי והרי"ף כתב דכרב כהנא קיימא לן בדיני והביא ראיות דמשמע בגמרא דוכתי' דהלכה כרב כהנא נפחא ודחאה לראיה דירושלמי והר"אש אחר דברי הרי"ף כתב וכן עמא דבר וכן דעת הרמ"בם פרק י"ג ממלוה · כתב בעל התרומו' בשער ט"ו תשובה לרבינו האיי דעילת' דרב' ורב כהנא מקיי' בשעמד בדין ונרא והרב' באים לפנינו ותובעי' כך ואנו אומרי' לא ראינו בקדמונינו ולא שמענו מי שעשה מעשה ולא מי שתבע מנכסי אדם רחוק גם עלאנו בתשובה לר"ח שאמר מעשים באים לפנינו בכל יום ולא הורדנו ב"ח בנכסי לוה בזמן שהוא במדינת הים וצריכים אנו להודיעו שמא יש לו ראיה ואפילו יש באמנות בשטרו יש חשש שמא יש בידו שובר הילכך לסברא דידהו אפילו בשבועה לא פרעינן ליה אבל הרי"ף פסק דנפרעין שלא בפניו על ידי שבועה שישבע המלוה וכן כתב הרמ"בם עכ"ל: ולענין הלכה כיון דהרי"ף והרמ"בם והרא"ש מסכימים לדעת א' הכי * נקיטי': מי שבא להפרע מנכסי חבירו שלא בפניו מהיתומים או מהלקוחות בשטר שבידו אם צריך לקיימו עיין בתו' והר"ן פ"ק דגטין: *כתב הרמ"בם דאפי' משלו משבועה אינו מועיל א"כ פירשו בפירוש

*(ג"ה) ואפשר לומר שאינו חולק על בעל העיטור [illegible]

ז"ל וכתב הר"מה דאפי' פטרו משבועה אינו מועיל אא"כ פירשו בפירו' ובעל התרומ' ב כ' שאם כתב בו (א) נאמנות עליו ועל באי כחו ב"ד בכלל כאי כחו הן אבל אם כתב בו נאמנות סתם אין ב"ד הפורעין שלא בפניו בכלל וצריך לישבע וא"א הרא"ש ז"ל כתב בתשו' שא"צ שבועה אפי' בנאמנות סתם ג וי"א אפי' אין בו נאמנות והלך למדינת הים בתוך הזמן כיון שחזקה שאין אדם פורע תוך זמנו נפרע בלא שבועה אע"פ שעתה בשעת פרעון עבר זמנו ולא נהירא כיון שעתה עבר זמנו יש לחוש שמא שלח לו מעותיו ממקום שהוא ע"י שליח והוא טוען שאבד שטרו וכתב לו שובר עליו ד כת' רב אלפס וראי' אי מצי לשדורי ליה ולאודועי' מודעי' ליה וכת' הר"מה שאם הוא קרוב כדי שיוכל השליח לילך ולבא תוך ק"לח ימים מודעינן ליה ולא כתבי' אדרכתא אנכסיה עד דמשדרי' ומודעינן ליה ואם חזר השליח ואמר שלא היה רוצה לבא כתבינן אדרכתא אנכסיה מיד ואם אמר השתא אתינא אי נמי איעכב שליח עד האי שיעורא מנטרינן ליה טפי לא מנטרינן ליה וא"א הרא"ש ז"ל כתב האי אפש' לאודועי שכת' רב אלפס נ"ל כדי שילך שליח ויחזו' תוך ל' יום שהוא זמן ב"ד דמפי משלשים יום אין לנו לאחר פרעון הלוה והמלוה (ג) יתן שכר השליחו' ויוסיפנו עם חובו ויגבנו עם חובו ואם אין השליח יכול לילך ולחזור תוך ל' יום יורדין לנכסיו מיד ומגבין לו חובו ה כת' הרמ"בם ג' ראיו' צריך להביא לב"ד ואח"כ נפרע שלא בפניו ראשונה לקיי' שטרו שניה שבעל חובו במדינ' אחרת ואינו מצוי כאן שלישית שנכסים אלו של פלוני הן וא"א הרא"ש ז"ל כתב בתשוב' על דבריו כיון שהנכסים היו בחזקת הלוה עד היו' יורדין לנכסיו אע"פ שאין ידוע היאך באו לידו אם בירוש' אם בקנייה ואם יבא אחר בשטר או בראיה מוקדמת לשטר המלוה יוציא ממנו ו ששאלת אם ב"ד יכולים למשכן לב"ח קרקע בחובו כמו שיכולין למוכרו ועבדי ליה דטבא ליה כדי שיחזו' לו קרקע שיפרנו היום או מחר נראה שאלתך כשהלך הלוה למדינת הים שאם הוא בכאן נשאלה את פיו ויעשו כמו שאמר ז ואם אינו בפנינו ב"ד יעשו כאילו היה בפנינו ומבקש זכותו וטוען טענה שהיא טובה לו כך יעשו ב"ד ויחפשו וידרשו כל דבר שהוא טוב לו וזה יעש' לפי שזכין לאדם שלא בפניו:

הלכות גביית חוב מהיתומים

קז א מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהן וכופין אותן בכך כמו שכופין את אביהם ב בר"א שהניח להן אביהן אחריות נכסים שאז נשתעבדו אלו הנכסים בחיי אביהם אבל אם לא הניח להן אחריות נכסים מצוה עליהן לפרוע חובות אביהן משום כבוד אביהן ג אבל אין כופין אותן דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לב"ח

מן

בפירוש כלומר שלא אם כן פירשו בפי' שאמר שיפרע שלא בפניו פוטרו משבועה: ב ובעל התרומות כ' שאם כתב נאמנות עליו ועל באי כחו וכו' בשער ט"ו ועיין במה שכתבתי בשמו בסימן ע"ח: וא"א ז"ל כ' בתשובה שאין צריך שבועה אפי' בנאמנות סתם בכלל ע"ב סי' ג' וכ"כ הרא"ש בא' בתשובה: ג וי"א אפי' אין בו נאמנו' והלך למ"ה בתוך הזמן וכו': ד כתב הרי"ף ודאי אי מצינא לשדורי ליה וכו' בפר' הכותב: (נ"א) ולא נהירא כיון שעבר זמנו וכו' דברי רבינו נראים נעשה: וכתב הר"מה שאם הוא קרוב כדי שיוכל השליח לילך ולבא תוך קל"ח ימים כן כתו' בספרי' שבידו וטעו' (ג) שומר הוא וא"א ז"ל כתב האי אפשר לאודועי שכתב הרי"ף נ"ל כדי שילך שליח ויחזור תוך ל' יום וכו' עד ומגבין לו חובו גם זה כתב בתשובו' בכלל ע"ב סי' ג' וכ' שטעם שנותנו אותם השליח ממלוה לפי שהוא לטובת הלוה שאם הדין היה ראוי לירד לנכסיו מיד אלא כמ"ש לעיל דלת וכת' בתשובה הנזכ' שמה שכתב הטעם בשם הירושלמי אזלי' לשודעיה ב' זימני בכל תלתין יומין הדא דימנא לית הלכתא כוותיה · והרמב"ם כ' בתשובה הרי"ף פסק בפרק הכותב כרב דאמר דכל ב"ח נפרע שלא בפניו ולזה דעתינו נוטה וכן אנו דנין ולפיכך אם היה זה ע"ב בעל הפקדון והלך לו למקו' אחר הרי הוא הפקדון באחריותו ואזל עליו כמלוה והרי זה יכול ליפרע ממנו אפילו שלא בפניו ומיהו כל שנפרע שלא בפניו אמר רבנן מודעינן ליה ומשהדרא שאם היה במקום רחוק כדי שילך השליח ויודיעו ויחזור תוך ל' ושולחין לו ב' אגרות ואם בא ודן עמו מוטב ואם לא מגבין לזה חובו דגרסי' בירוש' פ' הכותב אנן מעלחין בתריה ב' זימנין אין אתא הא טבות ואי לא אנן מחליטין נכסיה א"ל הגע עצמך דהוה באתר רחיק אמר ליה אנן משגרין ליה ב' אגרין חד בו תלתין וחד בו תלתין וחד בו תלתין אם אתא הא טבות ואי לא אתא מחליטי' נכסיה אמר ר' מתניה הוא שעמד בדין וברח אבל אי לא עמד בדין לית אנן מחליטין אלא מכריזין ולפיכך אם אותם כבת הירדן שלותו הפקדון הו' הרי עסקי' זה בא ונימ' ממנו ואם לאו שולחין לזה ומודיעין אותו על הדרך שכתבנו אם בא מוטב ואם לאו מגבין לזה ממנה כל מה שהוא חייב לו אותו ממון הפקדון ואע"פ שאמרו בפר' הנ"ל שאין כותבין אדרכתא אמטלטלי וכו' דלמא שמים מלוה ואכיל להו הא היכא שלא במי שכבר עמד בדין וטען הוא לו עדים להביא לאודועי הא לא טען כן אין מוספין כיון שיש למלוה שטר בידו וכן כתב הרמב"ם בפ"כ מהל' מלוה עכ"ל ובתשובה אחר' אחר שכתב דברי הירוש' כתב בלשון הזה וה"ר משה שכתב מודיעין אותו אם איפשר להודיעו אמרה אולי לגון ל' קרי ליה אמרה ואי לאפשר יותר הוי יודע לאמה עכ"ל (ד) ויש לתמוה על רבינו ירוחם שכתב בנ"ו ח"ח בשם הרמב"ם שמודיעין אותו אם קרוב שהלך יום אחד כדאמרינן דאזיל אלוחא בתלתא בשבת ואתי בד' ואלו קאי דייקא בחמשה בשב' עכ"ל ואח"כ מצאתי תשובה אחר' להרמב"ם וכתוב בה אם אמרות לדין בנפרע שלא בפניו שאמרתי שאם הוא קרוב כשהלך יום מודיעין אותו אבל רחוק לא ושכן כתב הרי"ף בפרק הגוזל והמפקיד אולי לא אמרם אלא בכענין שכבר הצריכו לו ל' יום אומר אני שזה אינו דבהוא לא מודעי' ליה אכבר ידע שלא דעלמא איירי עכ"ל · וכתב עוד הרמב"ם בתשובה הא דאמרי' בגא דיפרע שלא בפניו אם הוא במקום קרוב מודיעין אותו משתברא שהלוה נותן שכר השליח הרי לתקנתו אמרו שלא יפרע שלא בפניו עד שיודיעוהו ומיהו הרא' כשמר נתבע מן הדין שתובע אשה שכר השליח וא"ע אם כתב לוה למלוה החסים עליו שהאלה אין כאן מפו' דבית השרי אין מעון השלוה שתדרם בכך עכ"ל: (ע"ל סי' י"ד) ה כתב הרמב"ם ג' ראיות צריך להביא וכו' פ"ב ממלוה וכו' דע שכל דבר שהאמן עליו שנתקבע לו' פרעתי בלא ראיה לא"ם אמרי' שבוע' אין גובין אותו שלא בפניו שמ' יבא ויטעון פרעתי וזהו שכתב רבי' שטר נדוק' וכן מוכיח בערכין דדוק' לשובר אין מוספין משני שהתקנה אבל אם היה כאן בלא שובר ודאי אין נבנין ממנו וזה שאין ושראיות שכתב הרב ז"ל כולן שבועות לקיים השטר' כדא' בעלמא' קיימו שטרייכו והוקתו לדינא ואע"פ שיש חולקים בזה ואמרו שאינו צריך קיום

שלא כשמשעבד דבר טוען בגדים מזוייף הוא כדברי רבינו עיקר וכן העלו מקצת המפרשי' ז"ל · ושב"ח במדינה אחרת אלא לא הוי ידעין כן ב"ד לא היו יכולין להזקק לנכסיו בלא ידיעתו אלא הנכסים של לוה נ"כ פשוט הוא עכ"ל: וא"א הרא"ש ז"ל כ' בתשובה על דבריו כיון שהנכסים היו בחזקת הלוה עד היום יורדין לנכסיו וכו' בכלל ע"ב סימן ג' · וכתב ע"ד אם על פ"ש הרמב"ם שצריך להביא ראיה שבעל חובו במדינה אחרת וכו' היינו כגון שהוטען שהלוה בהוא רחוק ואין אליה יכול לילך אליו ולחזור בתוך שלשי' יום אם יביא מזה ראיה ב"ד יורדין לנכסיו מיד עכ"ל: כתב הריב"ש בסימן תכ"ג לפי הנראה מהשאלה שלוחה דראובן לרבקה נעשה בכאן במקומו של ראובן שהיתה דרה שם רבק' ולזה הוא מנהג מדייני עירו שיבנו לו כאן כפי פסק הרי"ף שפסק כרב נחמן דאמ' בפ' הכותב דאמי' ב"ח נפרעין שלא בפניו שלא יהא כל אחד נוטל מעותיו של חבירו וכו' כי אם השלוחה נעשית במקום אחר שהית' דרה שם רבקה אף אם היו כאן הנכסים אין ב"ד מקום זה מגבין למלוה שלא בפני הלוה אלא צריך המלוה לילך למקום הלוה ויתבענו שם ואחר כך יביא אדרכתא מדייני המקום ההוא ויגבו לו ב"ד שבכאן מהנכסים אלו דהא כיון שלא לוה בכאן ליכא למימר דשלא יהא כל אחד נוטל מעותיו של חבירו והולך לו וליכא נעילת דלת וכ"כ הריטב"א עכ"ל ועיין עוד שם ואין נראה כן מדברי שאר פוסקי' שסתמו דבריהם לפסוק כרב נחמן ולא חילקו בדבר ועיין בתשובת הרשב"א שכתבתי בסי' י"ד (ה) כ' המרדכי בסוף פרק הכותב בשם ה"ר מלוה הבא ליפרע שלא בפני לוה ותפסה אשה מטלטלין מנכסי הבעל כדי מזון מהם מוליכין ונותני' לב"ח שאפי' היה כאן לא היה יכול לזון אשתו ובניו עד שיפרע חובו ה עכ"ל: וכן דברי הרמב"ם בסוף פ"ב ממלוה: וששאלת אם בית דין יכולי' למשכן לב"ח וכו' בכלל פ"א סימן ז':

קז א מצוה על היתומים וכו' בפ' הכותב (דף צא) א"ל רב כהנא לרב פפא לדידך דאמרת פריעת ב"ח מצוה אמר לא ניחא לי דאעביד מצוה מאי אמר ליה תניא במצות עשה כגון שאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה לולב ואינו נוטל מכין אותו עד שתצא נפשו וכתבו התוספות פריעת ב"ח מצוה בדאיכא אחריות נכסים איירי דעלה קאמר אילימא דרב פפא בערכין וקאמר דא"ה אין נפרעין מנכסי יתומים דלא בני מעבד מצוה הוא אבל מנכסי יתומים גדולים נפרעים אבל בדליכא אחריות נכסים מצוה על היתומים ואין כופין כדמוכח בהני ספיה כשוי גבי הסוסא דהבק קטינא דפרעא וטעמא משום דהוי מצות כיבוד אבות שמתן שכרה בצדה ואין בית דין של מטה מוזהרין עליה וכן כתב הרא"ש וכתב עוד וירושל' דספירנא דתקון רבנן בתראי לגבות ממטלטלי שיעבוד והשתא שהלוה במטלטלי כמו במקרקעי כופין אף במטלטלין וכן עמא דבר עד כאן לשונו וכתבו רבינו לקמן בסימן זה · והר"ן כתב בשם ר"ת אהא דתניא במצות עשה וכו' מכין אותו עד שתצא נפשו וכן דין היתומים פירשו מטלטלים דקיימא לן מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהם ע"כ ואי לאוקמי עד שיפרעו קאמר לא נהירא דבהי ספיה כשוי גבי עובדא הסוסא דהבק קטינא דפרעא ממעט דלא בי"ד הייכיכו הבי לגפרע עד כאן לשונו · ואפשר שדברי ר"ת הם בתר תקנת רבנן בתראי דתקון לגבות ממטלטלי וכדברי הרא"ש וז"ל הרמב"ם בתשובה מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהם ואפילו בזמן הזה כגון שירשו מאביהם מטלטלין והיתומים גדולים דס"ל בני מעבד מצוה ואין לאחרים עליהם חוב דכי היכי דלא חוב אלא עצמן בכי האי מצוה עליהם טפי לפרוע חובת עצמן מלפרוע חובת אביהם וכן נמי הוינן כאן ואפשר לכוון בגוף אבל אם אינם כאן אין יורדין לנכסים והיינו דתנן בפרק הכותב מי שמת והניח אשה ובע"ח ויורשים וכו' אלא יתנו ליורשים ולא אמרינן מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהם והיינו דאמרינן בפר' מי שהיה נשוי אמר רמי בר חמא ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות והקנה עליו במלוה וכו' ומטלטלי דיתמי לב"ח לא משתעבדי אלא

אפילו

מן התורה אפי' הם מופקדים ביד המלוה או ביד אחרים וטעמא משום דמצות כבוד היא מצות עשה שמתן שכרה בצדה וכל מצות עשה שמתן שכרה בצדה אין בית דין שלמטה מוזהרין עליה. אבל אם לא ירשו כלום מאביהן אין חייבין לפרוע חוב אביהן ואפילו מצוה נמי ליכא: ד טען היורש שאביו לא הניח לו ממון ואינו חייב לפרוע חוב אביו משלו וכתב רב אלפס בתשובה אם טוען המלוה ודאי שאביו הורישו ממון נשבע היורש היסת ונפטר ואם טוען שמא אין עליו אלא חרם סתם כדין כל הבא בטענת שמא אבל אין להשביעו משום תקנת הגאונים שתקנו להשביע ללוה שלא תקנוהו אלא על הלוה בעצמו אבל לא תקנו על היורש: ה יורש שמכר כל הנכסים ודאי בעל חוב טורף מהלקוחות אפילו אם יש בידי היורש נכסים משלהן לפי שהנכסים שלהן אינם משועבדים לחוב אביהן: ו ואם היורש רוצה לסלק המלוה במעות יכול לסלקו מהנכסים שמכר אף על פי שלא ירש המעות מאביו אלא אם כן עשה אביו נכסים אלו אפותיקי מפורש לבעל חוב אבל אם אין ליורש משל עצמו לא מטלטלי ולא מעות אלא קרקע ורוצה ליתן למלוה כדי לסלקו מן הלקוחות יכול המלוה לומר איני רוצה אלא בנכסים שהניח אביך שהם משועבדים לי ואפילו הם פרותים מנכסי היורש שאין מכריחין לאדם ליטול נכסים שאינו חפץ בהן ולא היה שיעבודו עליהם: ז ואם אין בעל חוב יכול לטרוף מהלקוחות כגון שמכרם לגוי או מלוה על פה או מלוה בשטר ולא שיעבד לו מטלטלי אגב מקרקעי לדברי רב האי גאון שפירש בההיא דיתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים מה שמכרו מכרו דבתר דתקינו מזוני ממטלטלי דיתמי חייבים לזונם מן הדמים הכא נמי כיון דבעל חוב גבי ממטלטלי דיתמי גבי נמי מהדמי' וא"א הרא"ש ז"ל תמה (ג) על דברי רב האי וכתב כיון

היתה ועיקר השבועה היא על טענו' החוב וכולל בשבועתו שמחיים תפסן · ותמהני לה"רמ"בם דס"ל שכל שאינו טוען דגופו של דבר שמא שהוא אלו אלא דתפיס לי' כעין משכון דאינו נוטל אלא בשבוע' כדין הנשבעין ונוטלין אף ב"ח נשבע דמחיים תפסיה · וכ"כ הר"ן ומ"כ ה"ל ליתבע שבועה כעין דאורייתא שמחיים תפסן וכולל בשבועתו כמה חייב לו ושמא' דכיון שהם היו חיי"לו לרי' להחזירו שבוע' זו קודמת : ומ"ש שיכול לטעון עד כדי דמיהם כך שמו' נגי עונד' דהכהו עיזי דאכלי חושלא (בשמקבל דף קי"ו ובמ"ס דף ל"ו) וכתב ה"טע ודוקא בכל דבר שהוא יכול לטעון לקוח הוא בידי הא לאו הכי לא עכ"ל · וכל אלו הדינים הם לדיכא דגמר' דמטלטלי ויתמי לב"ח לא משתעבדי אבל בתר תקנת הגאונים אפי' לא תפיס מגבי' ליה מנייהו ובכגר הזכרתי זה בסמוך בשם הר"יף והרמ"בם ז"ל ומ"מ ואפי' בתר תקנ' הגאונים ' מהני ליה תפיסה כגון אם אין לו עדים או שטר שזה חייב לו כן וכך שהם לא תפס לא הוה מגבינן ליה : ב ואם תפס משטרי חובות של הלוה שהיו לו על אחרים ולומ' שמחיים תפסן כתבתי בסי' ק"ד הם התבאר : יג כתב א"א הרא"ש האידנא שתקנו הגאוני' לגבות ממטלטלי דיתמי כל שעבוד וסמך המלוה על מטלטלי כמו על מקרקעי כופין אף במטלטלי וכן עמא דבר בפ"ק דב"ק כתב וכן כ' הרמב"ם כבר תקנו הגאוני' האחרונים שיהא בעל חוב גובה מהיתומי' ממטלטלין שירשו מאביהן וכו' בפי"א מה' מלוה וכת' הרב המגיד שאלו היו כותבים מטלטלי אגב מקרקעי היו גובין אפי' מן הלקוחות אבל הם לא היו כותבים אגב ולפ"ס כן גובין מן היתומים מן הדין : וכ"כ הרמ"בם בתשוב' וזה לשונו הם כת' אדם לבעל חובו מקרקעי ומטלטלי מע"ג דלא כתב ליה אגב גובה אפילו מדין התלמוד ממטלטלי דיתמי : טו ויש אומרים שתקנת הגאונים לא היתה אלא במלו' בשטר וכו' כך כת' בעל העיטור בשער ב' בשם ר"ת ורבינו אפרים · וכתב הוא הטעם לדבריהם משום כל הגם דאמרינן מירשו קרק' ולא מירשו כספי' וכו' והרמ"ה לבעל הקרקע מלוה על היתומים לא על הכספים דהא ליתא מלוה על פה ועיין בתשובות הרי"בש סי' תל"ב כי שם האריך בזה : יז וכן גובין ממלוה שהיה לאביו ביד אחרים וכו' כ"כ בעל העיטור בשער ע"ב ובתשובות בסי' זה : כתב ה"י בפרק מי שמת הוי יודע דהא דתקון רבנן למגבי לבעל חוב וכתובה אשה ממטלטלי דיתמי דוקא כשהם בעין כדאמרי' היתומים אבל אם מכרום או נתנום אינה טורפת מהם דלא עדיפא תקנת רבנתא מהילא דמעבד בפי' מטלטלי דכל היכ' דלא כתיב ביה אגב אינם גובים מהמשועבדים עכ"ל · וכ' בסוף נתרא כל האחרונים הסכימו דמטלטלי דיתמי השתא דתקינו רבנן דכתובה אשה לגבות ממטלטלי משום דאמכתא עלייהו כדאמרינן בכתובה דתרכי דמחוז' אשה גובה מהם הוא הדין לבעל חוב דגבי ממטלטלי דיתמי וכן נהגי ההלכה למעשה עכ"ל וכתב רבי ירוחם בנתי' כ"ו חלק ג' בדורו' הללו דין הקרקעו' והמטלטל א"סן לכל דבר שמנו' שלא תקנה הכותב כנסי דערביא וכאפי דקמוניא וכתב ה"ר יונ' כי לא תקינו לגבו' ממטלטלי אלא היכא דלית להו קרקע אבל אם יש קרקע גובין מהקרקע אפילו אחר שהקנה ואילו יש להם מעות שהכיח להם אביהם עכ"ל : יז ואם ירשו קרקע ומטלטלין וכו' והיתומים רוצים שיגבה ממקרקעי ולא ממטלטלי שומעין להם וכו' כ"כ בעל העיטור בשער ב"ה בשם הרמ"בם ובתשובותיו בסימן זה · וכן כתב הרב המגיד בפי"א ממלוה בשם הרשב"א בתשובה דאוקן הם ונעל' בהנכסו כחוב דכתב ידו פסו' חייב למטעון הנה היורשים אמורים דמלוה על הם אפילו בעדים אינה גובה מהיורשי'

כיון דהני זוזי לא אישתעבדו אבנות אלא שעבודייהו אניכסי אבוהון וכיון שמכרו ואין יכולין לטרוף הפסירו מזונותיהם למה הדבר דומה למלוה ע"פ שיצא על היתומים ומכרו הנכסים שאין ב"ח גובה מן המעות שבידם ולאו הני זוזי שבק אבוהון ע"כ נמצ' לפי דברין אין ב"ח גובה מהמעות שבידם ונ"ל שאם מכרו קרקע שחייבין לשלם ולא מטעם חוב אביהן אלא מטע' מזיק שיעבודו של חבירו דקי"ל שהוא חייב ואין לך מזיק גדול מזה שהכניסו למקום שאינו יכול לגבותו ח ואם ימכרו מטלטלין אין חייבין לשלם שאין שיעבוד ב"ח על המטלטלין אע"פ שתקנו הגאונים לגבות ממטלטלי דיתמי היינו דוקא בעוד שהם בידם אבל אם מכרו נוקמיה אדאורית' ואין חייבין לשלם ומיהו א"א הרא"ש ז"ל כתב בתשובה שאף אם מכרו קרקע אין חייבין לשלם שאפי' מזי' שיעבודו של חבירו ליכא כי לא קלקלו גוף הקרקע כלום ע"כ אף ע"פ שנרא' לחלק כמו שכתבתי איני משיב על דבריו ט גבו קרקע בחובת אביהן אותו הקרקע משועבד לבעל חוב של אביה' כאלו היה גבוי כבר בחיי אביהן י תפש המלוה מטלטלים מחיים גובה מהם יא טען המלוה שמחיים תפשן והיורש טוען שלאחר מיתה תפשן על היור' להביא ראיה או ישבע המלוה שכך וכך הוא חייב לו ויכול לטעון עד כדי דמיהן וכולל בשבועתו שמחיים תפשן יב ואם תפש משטרי חובות של הלוה שהיו לו על אחרים וא"מר שמחיים תפשן כתבתי למעלה בסימן ס"ד יג כת' א"א הרא"ש ז"ל האידנא שתקנו הגאונים לגבות ממטלטלי דיתמי כל שיעבוד וסמך המלוה על מטלטלי כמו על מקרקעי כופין אף במטלטלי וכן עמא דבר עד כאן וכ"כ הרמ"בם כבר תקנו הגאוני' האחרוני' שיהא בעל חוב גובה מהיתומים ממטלטלי שירשו מאביהן וכן דנין ישראל בכל בתי דינים שבעולם יד ובמערב כותבין בשטר חוב שיש לו לגבות מהמטלטלין ומן המקרקעי בחייו ובמותו ונמצא גובה בשביל התנאי יתר על התקנה וסייג גדול הו' בדבר שמא לא ידע הלוה בתקנה ונמצא גובה ממון של יתומים שלא כדין שאין כח בתקנת אחרונים לחייב בהן יתומים ע"כ טו וי"א שתקנת הגאוני' לא היתה אלא במלו' בשט' אבל במלו' על פה לא תיקנו שאין בו משו' נעילת דלת דלא שכיח ולכך לא תקנו בה שיגבו מטלטלין שירשו מאביהן דאוקמוה אדאורית' ולא נתנו כן אלא אף במלוה על פה גובין מהן ואפי' קנאם הלו' אחר שלוה ולא כ"ראיקני דיור' במקו' אבוקאי טז וכן גובין ממלו' שהי' לאביו ביד אחרי' בין אם גבו קרקע או מעו' יז ואם ירשו קרקע ומטלטלין ואין מפורש בשט' שיגב' ממטלטלין בין בחייו בין במותו והיתומי' רוצין שיגבה ממקרקעי ולא ממטלטלי שומעין להן שלא תיקנו להבריחם ממטלטלי אלא כשאין להם קרקע אבל כשיש להם קרקע דינו במקומו עומד שמטלטלין שלהם אינם משועבדים לב"ח: יח היה על אביהם חוב של מנה והניח קרקע שוה נ' זוז ומת ובא ב"ח וטרפו ונתנו לו היורשי' נ' זוז סתם ולקחוה ממנו יכול לחזור ולטורפו בשביל נ' זוז הנשארי' אלא א"כ פירשו אילו החמשי' זוז שאנו נותני' לך הן בשביל הקרקע ששו' נ' זוז יט ירשו האחי' קרקע' מאביהן וחלקום ובא ב"ח לטרוף אם לא ירשו אלא שני שדות ולקח כל אחד שדה אחת אינן יכולין לומר לבעל חוב קח מכל אחד חצי שדה שהן במקום אביהן כ ואילו היה אביהן קיים ואומר טול מכל אחד ואחד שבשדותי חלק חובך משדה זה וחלק חובך משדה זה אין שומעין לו אלא ב"ד מגבין לו כל חובו משדה אחת כך כשבא לגבות שדה מהיתומים נוטל שד' אחת מאיזה מהן שירצה אבל אם ירשו ד' שדות וחובו כנגד ב' שדות אינו יכול לומר אקח מאח' שני שדות אלא יקח מכל אחד שדה אחת כיון שיכול ליקח מכל אחד שדה שלמה צריך ליטול מכל אחד ואחד שדה אחת ואם

לא"כ היה בתוך זמנם ואם תפס' ואם פרע משמי הם לא נוים ואמר כן בשעת מיתם הו משמי הם לא ממש הכת' דילמ' אלאך הפוח אכסים וגדול' עון אמרו בה"ם הפוכר את הבית נבי מפר כיה היוגא על היתומי' ומר סבר מלאך הפוח הוא דאכסים הם סתם דשע"ב דהיכ' פטר וה"ל למימר והם"ם לא נבי מיתמי משמי טעמ' כ"ם נכתב בעל ההגהם : ועיין בתשובת הרא"ש בהסימן ל"ש : ח כתב בעל התרומות בשע' מ"ם דלוזן חייב להמעון מנה בהט' ומת דלוזן והניח קרקע שו' כ' דיכרין לכל חד' ודול' המעון לטרפי בחובו ובני דלוזן אומרי' אנו נתן לך מעותיך אלא יירפנו שאבינו מעשים דיכר דמי הקרק' כמו דמי קטינה אלא יכול לטרפס מעם בנים והמעון טוען לדידי מוה עשה או תנו לי עשה או אקח הקרקע והביא הרא"בד מסדין עם המעון וכן דעת הרמ"בן ויש חולקין והאר הרמ"בן מענותיהם והכל כתוב בארוכ' בשער ההוכר וכתבתי דברי בעל התרומו' בארך בסי' קע"ן · ודע' רבי' בסי' ע"ג גבי מ"ם ואם אינו מוה לפוזת הנקיפים שאלי הסוה טוען אליו וכו' היה כדעת הרמ"בן והרא"בד ז"ל : ט כתב בעל התרומות בשער מ"ם דבתר תקנת הגאונים אפי' תפיסה דלאחר מית' מהני' ליפרע ממש מתופש בשבועה : וכתב י עוד היכ' מ"ד דכל מידי דתפיס איניש בטעמת מלוה על הם כיון דאיכא גובה מן היתומי' אלא על הדרכי' הידוע' כיון שמת דלוזן הקע חובו של המעון מעל בניו ומעל נכסים' והיכ' מאן דאליב וה"ר יהוד' לא הכריע דעות הללו ולדידן המתגרא דהכר' קעא ליתא דודאי כמאן הוא נעתו דלא תפסתי : יח היה על אביהן חוב של מנה וכו' פר' מי שהיה נשוי (דף צ"א) הסוא גברא דהוו מסקי ביה מאה זוזי שכיב שבק קטינא דמרעא דהוה שוים נ' זוזי אתא ב"ח וקא טריף ליה אזול יתמי יהבו לי' חמשי' זוזי הדר קא טריף לה אתו לקמיה דאביי אמ' להו מלוה על היתומי' לפרוע חוב אביהם הכך חמשים קמאי מלוה עבדיתו והשת' כי טריף בדין טריף ולא אמרן אלא דלא אמרי ליה הנך חמשין זוזי דמי קטינא אבל אמרו ליה הלוקי סלקוה · וכת' הר"ן ודאמרי' דאי אמרו ליה דמי קטינ' הלוקי סלקוה היינו טעמ' שאף ע"פ שלא הגבו' אלא שהתפסרו עמו ואמרו לו דמי קטינ' הרי הו' כאילו הגבו' אלא ממש וחזרו וקנו אותה ממנו דה"ל ככסי דקנו יתמי ולא משתעבדי לב"ח וה"ה אלא בא ב"ח מאחר' אינו יכול לחזור ולטרוף דכמי שקנו אותה ממנו דמי והכי איתא בירוש' וכ"כ הרמ"בם ז"ל וכ"כ הה"מ פי"ח ממלוה שכן דעת הרמ"בן והרשב"א ז"ל · והא דאמרינן דאי לא אמרו ליה הכך חמשין זוזי דמי קטינא הכך חמשין קמאי מלוה עבוד לדע' הרשב"א היינו אפי' לא הכיח להם מטלטלים ולדברי אחר מפרשי' היינו דוק' כשהכיח להם אביהם מטלטלים הא לאו הכי אינו חוזר וטורף מהם דכיון דלא הבק להו אבוהון מטלטלי ליכ' מאי למפרע חוב אביה' וכמו שכתבא' בסמוך וכן דקדק הר"המ אלאון הרמ"בם פי"ח ממלוה ומשום הוא : * יט ירשו האחי' קרקעות וכו' עד צריך ליטול מכל א' וא' שדה אחת בפסקי הרא"ש פ"ק דב"ק גבי הכי אחים שחלקו ובא

ב"ח ונטל חלקו של אחד מהם והספר התרומות שער כ"ה כתב קצת דברי' אלו : ומה שכ' ואם עשאם לו אפותיקי וכו' ב"ז הם בתוספות והרא"ש ועיין בתשובת הרא"ש כלל פ'

ב"ח וכו' אם יש קרקע גובין מהקרקע אפילו אחר שהקנה ... עכ"ל : יז ואם ירשו קרקע ומטלטלין וכו' ... ולא ממטלטלי שומעין להם וכו' כ"כ בעל התרומו' ... וכן כתב הרב המגיד בפי"א ממלוה בשם ... ר"ה ... חייב למטעון הנה היורשים אמורים דמלוה על הם אפילו בעדים אינה גובה מהיורשי'

ג"ה תאית מפסקו ומחיל' היום בדברי התוספו' בא' לא הנים להם אביה' כנון אפי' מלוה ליכא הכי דיל' ליפי' לדידן את' הקנ' הגאוני' לגבו' מטלטלי דיתמי דאם לא הני' להם מטלטלי אינו יכול לחזור ולטרפה הסה כיון דליכ'

למיתך הני מהב' מקמאי מלוה עבדיתו ואם הניחן להם מעיקרא הוה להו לגבו' בדי חובו מהמטלטלי' והקרק' והתימא על דבינו שכתב בסמוכם סימן זה שאם לא ירשו מהנכסים כלום אפילו מלוה ליכא לתה כתב דין זה כיון שלאחר תקנת הגאונים ליתיה

G (2) ⁹ סימן

ד"מ

עשאם לו אפותיקי או ודאי יגבה הכל מא' מהם לא מבעיא אם עשאה אפותיקי מפורש שאמר לא יהא לך פרעון אלא מזו שנוטל מאח' הכל אלא אפי' לא עשאו לו אפותיקי מפורש אלא שיעבד כל נכסיו לו וסיים לו קרקע אחר במצרין להיות' תחילה לפרעון אם ירצה גובה הכל מאח' והאידנ' דשקיל ב"ח מהיתומים כתקנת הגאונים אי יהבינן לו מעות או מטלטלי שקיל מכל א' ואח' כפי מנתיה דיליה **כא** כד"א שכולם מצויין לפנינו אבל אם אין כולם מצויין לפנינו א"צ לחזור אחריהם אלא יקח כל חובו מאותו שלפנינו והוא יחזו' אח' האחרי' **כב** ירשו קרקעות וחלקום ומכר אחד מהם חלקו או נתנו במתנה ובא בעל חוב אביה' לטרו' מהלוקח שקנה מהיורש ואומ' הנחתי לך בני חורין ביד היורש הא לגבות מהם כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשו' שהדין עם הבעל חו' **כג** דלא אמרי' אין גובין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין אלא כששיעב' הלו' נכסיו אבל גבי יורש או לוק' ששיעבדו לא אמרי' הכי הילכך יטול חצי החוב מהלוקח וחצי הרו' מהיור':

קח א כיון שכופין היתומים לפרוע חוב אביה' מלוה שבא ליפרע מהיתומים מחוב שנתחייב אביה' אפי' הוא מלוה ע"פ שאינו גובה מהלקוחות גוב' מהיתומי' לדין תורה מקרקעותיהן ולתקנ' הגאונים אף ממטלטלין שלהן והוא שהודה (א) אביהם לפני מותו שיש לפלוני חוב זה עליו או שהיתה ההלואה לזמן ועדין לא הגיע זמנ' שחזק' אין אדם פורע תוך זמנו וגובה אפי' בלא שבועה ואפילו מן הקטן וכגון שנתקבל העדות בחיי אביהם שאל"כ אין מקבלין עדות בפני קטן אבל אם היתה סתם אע"ג דסת' הלואה ל' יום עביד איניש דפרע תוך שלשים יום וכן אם נדוהו על שלא רצה לפרוע ומת בנדויו באח' מאלו הדרכים גובין מהם אפי' מלוה על פה בלא שבועה אבל אם אין כאן אחד מאלו הדרכי' אין גובין מהם אפי' אם יש עדים שלוה אביהם דשמא פרע שהמלו' את חבירו בעדים א"צ לפרוע בעדי' **ב** ואפי' יש לוכת' ידו (ב) אביה' אין גובין מהם שאילו היה חי אביהם היה נאמן לומר פרעתי ואנן טענינן להם וי"א שהיור' צריך לישבע שאינו יודע לו שום זכו' בממון שירש מאביו אע"פ שאינו יכול לתובעו בבריא אביך צוה לך שאתה חייב לי מנה מ"מ כיון שטוען בריא לי שירש' מאביך ממון שיש לי בו זכות מחמת שהוא חייב לי צריך לישבע שבוע' היסת שאינו יודע לו שום זכות במה שירש מאביו **ג** ואני כתבתי למעלה שאינו צריך שבוע' שלא מצינו שום שבועת יורשין אלא לגבות אבל לא ליפטר: **ד** ואם מת המלוה והיורשין באי' לגבות מיורשי הלוה מלוה על פה אם היא על אחת מאלו השלשה דרכים גובין מהן בלא שבועה אע"פ שמת לוה בחיי המלוה שהרי אביהם לא היה צריך לישבע ואם אינה על אחת מג' דרכים הלו אם טענו יורשי הלוה אבינו אמר לנו לויתי ופרעתי או שאומר שבא פרע אבינו אין יורשי המלוה גובין כלל אבל אם שותקין ואין טוענין כלל נוטלין יורשי המלוה אפי' בלא שבועה לפי שאין טוענין ליורשי הלוה לחוב ליורשי המלוה והרמ"ה כתב אפי' לא טענו אנן טענינן להו וה"נ מסתברא **ה** ואם המלו' מוצי' על היתומי' שטר חוב מקויי' אם הם קטני' אין גובין מהם אם לא באח' מאלו הדרכי' ואם הם גדולי' או א"צ אח' מאלו הדרכי' אלא אם אין נאמנו' בשט' נשבע כעין של תורה בנקיטת חפץ

חפץ ונוטל אפי' תפש משלהם בלא שבוע' משביעינן ליה ו ומיהו אי לא בעי לאשתבועי לא מפקינ' מיניה אלא משמתי' ליה עד דאישתבע כדין מי שהוא חייב לישבע שבוע' היסת ואם יש בו נאמנו' נוטל בלא שבוע' בר"א שמפור' שהאמינו עליו ועל יורשיו או על באי כחו ויורשיו הם בכלל באי כחו אבל אם כתב בשטר נאמנו' סתם ולא פיר' על יורשיו או על באי כחו אז צריך לישבע ז ואם מוציא על היתומים שטר עיסקא החצי יש לו דין מלוה והחצי יש לו דין פקדון ואינו נוטל אפי' בשבועה שאילו היה אביהם חי היה יכול לטעון החזרתי במנו תאנסו והי' נשבע ונפטר לפיכך טוענין להו נמי הכי ופטורים בלא שבועה ואין עליה' אלא חרם סת' אבל אם אין יכולין לטעון להם שהחזי' כגון שהוחר אביה' שלא החזי' או שמת תוך זמנו א"נ כגון שהימניה לבעל העיסקא כל אימת דאמר שלא החזיר חייבין ולא טענינן להו שנאנס אע"פ שאביהם היה יכול לומר כן ואם יש מהעסק בעין ויש עדי' שהוא מאותו עסק נוטל מלוה בלא שבועה ואם יש בו ריות יש ליורשי הלו' באותו ריות חלקם ח ואם מת המלו' ובאין יורשיו לתבוע השט' מהלוה והוא אומר פרעתי לאביכ' והיורשי' אומרים לא ידענו אומרי' לו זיל שלם ואם אמר להם השבעו לי ישבעו היורשים בנקיטת חפץ שלא צוה להם אביהם ע"י אחר ושלא אמר להן בפיו ולא מצאו שובר בין שטרותיו ששטר זה פרוע שאם מצאו עליו שובר הוי בחזקת פרוע וכגון שמצ' השטר בין שטרו' הקרועי' דאי לאו הכי לא מיתרע בשביל השוב' שנמצ' עליו כדפרישי' לעיל וגם צרי' לפרש להם שבכלל השבועה שלא אמר להם אביהם שהיה לו שטר פרוע בין שטרותיו שאלו אמר להם כן לא היו יכולין לגבותו ט ואם יש בשטר נאמנות שהאמין את המלוה ואת יורשיו עליו כתב א"א הרא"ש ז"ל גובין חוב אביהם בלא שבועה כיון שהאמין גם יורשי המלוה עליו ואינם צריכין לישבע שלא פקדנו אבא דמשבוע' זו פטרם דאין שבועה מוטלת עליהם אלא שלא פקדנו אבא ומשבועה זו פטרם י אפי' היה היורש קטן כשמ' אביו או אפי' נולד אחרי מות אביו כשהגדיל נשבע שבועת יורשים ונוטל ומיהו כשהיה קטן כשמת אביו אז א"צ לישבע אלא שלא מצאתי אבל שלא פקדני אבא ושלא אמר לי לא דלאו בר צוא' הוא יא כתב הראב"ד בתשובה אם יש לקטן אפיטרופ' שמינהו אביו ומבק' חובותיו של קטן צרי' לישב' שלא צוהו אבי יתומי' ושלא מצא בין שטרותיו ששטר זה הוא פרוע ואם מינוהו בית דין אינו צריך לישבע שלא פקדני אבי יתומים אלא שלא מצא וכולו ואין חוששין לומר אם יצטרך לישבע שמא ימנע מלהיות אפיטרופא שלא ימנע בשביל זה שמצוה הוא עושה בשבועה זו כדי שלא יפסידו היתומים את חובם יב ואם יש לקטן אחים גדולי' ס אין צרי' להמתין עד שיגדיל הקטן הם נשבעין שבוע' יורשין וגובין הכל שאין שבועה מוטלת על הקטן כלל כיון שיש לו אחי' גדולי' שהרי אין עליו מוטל שלא פקדני אבא וכו' דלאו בר צואה הוא וגם שלא מצא אין עליו שהאחרי' מצאו מה שמצאו ולא הוא לפיכך גובין הכל בשבועה ונותנין לקטן חלקו וכן אם מת הקטן זוכין כלם בחלקו ונשבעין היורשי' חלקו וחלק' יג ואם או"א מהיורשי' לי צוה שהשט' פרוע ואחרים אומרים לא פקדנו רואים אם השטר יצא מתחת יד זה שאומ' שהוא פרוע הפסידו כול' שהוא נאמן במינו שאם היה רוצ' היה שורפו ואם הי' יוצא מתחת יד אח' הוא הפסי' חלקו והאחרים נשבעין שבועת היורשי' ונוטלין חלק' שהוא אינו נאמן להפסיד בהודאתו לאחרים יד וא"א הרא"ש ז"ל היה או' אפי' אם היה השט' בידו אינו נאמן להפסיד להם חלקם דכל שותפין של עסק אין כח ביד אחר להפסיד לחבירו כלום

המזק׳ והמעמד פטר על מזקתו והמסשמין לבניו על כל מעל׳ פטען כנגדם סמפיל׳ עכ״ל ׃ וכ׳ רבי׳ דין זה לקמן בסמוך ׃ טו ואם יש עדים שאמר שהלוה וכו׳ עשנם פ׳ כל הנשבעין דפ״ב פומר הם יש עדים שאמר הסב בשעת מיתתו שטר זה איננו פרוע ניטלין שלא בשבועה ׃ וע״ש בין עיורשין כך כת׳ הרמב״ם פי״ז ממלוה ושפט

סוף א״ל רבא מס לי שלא פקדני אבא מס לי שלא פקדני אבא מס לי שלא פקדני ׃ כג ואפי׳ אם השטר משכונא וכו׳ שתי סברות אלו כ׳ בע״הת בשער י״ד והסברא הראשונה היא סברת הר״י הלוי והסברא השנית היא סברת ה״ר אברהם בר יצחק והכריע רבי׳ כרי״בם בסי׳ ע״ת וז״ל כיון שהיתה המשכונ׳ מוחזקת ביד המלוה

כלום בהוראתו טו ולא אמרינן אי בעי קלתיה אלא גבי שליש שהשלישו שניהם בידו ואם יש עדי׳ שאמ׳ המלוה בשעת מותו שאינו פרוע נוטלין בלא שבוע׳ בין מלוה בין מיורשיו יז וכל הדין שיש ליורשי המלו׳ עם הלוה כשבאי׳ ליפרע ממנו כך יש לה׳ עם יורשי הלוה אם מת ובאין ליפרע מהן שנשבעין שבועת יורשין ונוטלין מהם אלא שזה יש ביניה׳ שכשטוענין עם הלוה או אין צריכין לישבע אלא שלא פקדנו אבא וכו׳ אבל אין צריכי׳ לישבע שלא נפרענו ממך שהרי אינו טוען שפרעם אבל כשטוענין עם יורשי הלוה צריכין ג״כ לישב׳ שלא נפרעו עצמ׳ מאביה׳ שאם היה אביהם קיים היה יכול לטעון פרעתי׳ להם שהרי הם גדולים כיון שבאין לישבע וזהו דע׳ הרא״בד אבל בעל העיטו׳ כ׳ שאין צריכין לישב׳ שלא נפרעו אא״כ טוענין יורשי הלוה אבינו אמ׳ לנו שפרע לכם אבל לא טענו אין טוענין להם יח שאין טוענין ליורש במקו׳ שיש הוב ליורש אחר ומסתבר כדברי הרא״בד יט שלעול׳ טוענין להחזיק הממון במקומו כ כתב רב אלפס בתשוב׳ אע״פ שיורשין נשבעין שבועת היורשין ונוטלין ה״מ היורשין בעצמן אבל אם מתו היורשין שהיה להן לישבע שבוע׳ היורשי׳ אין היורשין שלה׳ נשבעין ונוטלין וכך כתב ה״ר יהודה ברצלוני כא וכיוצא בזה השיב הרא״בד בתשוב׳ היכא שמת מלוה בחיי לוה שהיה להם לישבע שבוע׳ יורשין וליטול ומת א׳ מהם קוד׳ שנשבע אין האחי׳ גובין חלקו בשבועת׳ שמא להם לא צוה ולו צוה והם אינ׳ יכולים לישבע שלא נפקד אחיהם המת מאביו לפיכך נשבעין וגובין חלק׳ ומפסידין חלקו וא״א הרא״ש ז״ל כתב ודב׳ תימה הוא נהי דאין אדם מוריש שבועה לבניו היינו שבועת ברי״א אבל גבי יורשין ויורשי יורשים כולה שבועת שמא היא ונשבעין שלא אמר להם מורישו ששטר זה פרוע וכ״כ בעל העיטור כב בר״א שיורשי המלוה נשבעין ונוטלין מיורשי הלוה שמת מלוה ואח״כ מת לוה אבל מת לוה בחיי מלוה ואח״כ מת המלוה אין יורשין נוטלין כלום אפי׳ בשבוע׳ שהרי כבר נתחייב המלו׳ שבוע׳ ליורשי הלוה כדין הבא ליפרע מנכסי יתומי׳ ואין אד׳ מוריש לבניו כמון שאין יכול לגבותו אלא בשבוע׳ ואין חילוק בין אם מת מלוה והניח אחים או בנים או שאר יורשין שאף הם היו נשבעין שלא פקדנו אחא ונוטלין אילו מת מלוה בחיי לוה ועתה שמת לוה בחיי מלוה אינו מוריש שבועה לאחיו ולשאר יורשיו כג ואפי׳ אם השטר משכונא והיה אביהם מוחזק בה ואוכל פירותיה בנכיתא אינו נפרעת אלא בשבועה כיון שהיה יכול לסלקו במעות לא היה יכול לגבותו אלא בשבועה בחייו וא״כ גם היתומים צריכין לישבע שלא פקדנו אבא ואם מת לוה בחיי מלוה אין אדם מוריש שבועה לבניו וי״א אם היתה מוחזק׳ ביד אביהם בחייו גובה בלא שבועה

שבוע' וגם היורשין נשבעין כיון שהי' מוחזק' ביד אביה' והכי מסתבר' **כד** במה דברי' אמורי' שאין יורשין נוטלין כשמת לוה בחיי מלוה כשאין נאמנו' בשטר אבל יש נאמנו' בשטר שהאמין לוה למלוה עליו ועל באי כחו נשבעין יורשין ונוטלין שהרי אביהם לא היה צריך לישבע לא ללוה ולא ליורשין אבל אם האמין גם לבני המלוה נוטלים בלא שבועה **כה** ואע"פ שלכתחלה דנין ליורשי המלו' שלא ליפרע מיורשי הלוה כשמ' לוה בחיי מלו' אם עב' הדיין והשביען וגבו את חובו אין מוציאין מידם **כו** לפיכך יתומים שיש להם שטר חוב על יורשי הלוה שמת בחיי מלו' אין לאפיטרופא שלהן לקורעו וכן אין לב"ד לצוותו שיקרעהו ואע"פ שלכתחל' אין דנין בו כיון שאם גבו כבר אין מוציאין מידם יש להם לשהותו שמא ימצאו ב"ד שיגבוהו להן אבל ודאי אם בא לידי ב"ד יש להן לקורעו כיון שמן הדין אין דנין לגבות בו לכתחלה **כז** וכת' הרא"ש אפי' אי אתא שטרא מעיקרא לידא דבי דינא ועבד כרב ושמואל דלא אגבו ביה והדר אתי לידא דיינא אחרינא ומגבו בי' מאי דעבד עבד **כח** קדמו יורשי המלוה ותפשו מנכסי הלוה אע"פ שמת לוה בחיי מלוה אין מוציאין מידם **כט** ודוקא בזו השבועה שהיה לו למלוה לישבע ליורשי הלוה אנו אומרים שאינו מוריש' לבניו אבל שאר שבועה מורישה לבניו לפיכך הפוגם שטרו ומת אע"פ שהוא היה צריך לישבע בניו נשבעין שלא אמר אביהן שהוא פרוע יות' ממה שאמ' ונוטלין וכגון שהלוה קיי' אבל אם מת לוה בחיי מלו' היינו יתומי' מן היתומי' דאין אדם מוריש שבועה לבניו וכן הבא ליפרע שלא בפני בע"ד או מן הלקוחו' או עד אח' מעיד שהו' פרוע ומת קוד' שנשבע ובחיי הלוה יורשין נשבעין שבועת יורשין ונוטלין ואם ב' עדי' מעידי' שקצתו פרוע נשבעין שלא פקדנו אבא שיש ממנו פרוע יות' ממה שהעדי' מעידי' ודוקא בכי האי גוונא דנקיט' שטרא נשבעין ונוטלין **ל** אבל שכיר ונגזל שאין להם שטר וכן

שבועת

זכה בו שקבל וכן דע' ר"ח והרי"ף והרמ"בא ולפי' שאלא זכה קטן זה בלותו שט' מתנ' על סדרן הנז' איכי רוצ' השה בגונבייתא זו שאין כאן נכסי יתומי' אבל אם זכה קטן זה במתנה זו הרי אלו נכסי יתומי' בודאי ואין ספק שכיון שמת' אשה זו בטל היכה וה"ל כשא' חוב דעלמ' שאין מזקקין בו לנכסי יתומי' ואע"פ שכבר הורה זקן הרמ"בא ז"ל שכל שיהא שב"ח רוצ' לעשו' שנה' מחובו ואפי' מעט מזקקין ועוכא לה אפסי' דערכין דשטר שיש בו רבית ואם כן אם הוא כמו שכתבת השקרונים שנקפי' אלף תועלת הקטן ואף הב"ד כר' בעיניה' שכן הוא ואת' רוצה לעשות איזה הנאה שהכתוב' דעתי שהכאת שהכיוב' בזה ב"ד מזקקין ושבין וס"מ צריכי' להעמיד אפטרופ' לקטן לפי שעה כדאמרינן בפרק שום היתומים ואי מזדקקין מוקמינן אפטרופ' ורשאים הם בכך ואין בדב' ספק כלל עכ"ל: ב וכתב הרשב"א בתשו' תתק"לט שנשאל על ראובן שהחזי' במקו' ב"ה שני חזקה ושמעון טוענו מקום זה שלי הוא וראובן אומר שלך היה אלא שמשכנת לי במכ' ושמעון או' להד"מ ומת ראובן ושמעון תובע את יורשיו והשי' שהדין עם יורשי ראובן ואם תאמר השבע לא היה נאמן בלא שבוע' ואין אדם מוריש שבוע' לבניו דע שלא אמרו אין אד' מוריש שבוע' אלא לשולי' וכאן כיון שמקו' זה בחזקתו של ראובן ויורשיו אין מוציאי' אותו מידם: כתוב במישרי' נ"ל וחלק ב' בשבוע' הבא ליפרע מנכסי' משועבדי' לא אמרינן אין אדם מוריש שבוע' ועיין שם: כד"א שאין יורשין נוטלין וכולו דין זה פשוט בטעמו. וכתבו בעל התרומו' בשער י"ד וכתבתי לשונו לעיל בסמוך וה"ל הרשב"א בתשו' לדע' הרי"ף ורבותי' שהנאמנו' מועי' אפי' לגבי יתומי' כל שיש בו נאמנו' אפילו למלוה אין כאן מוריש דלא שייך למימר אין אדם מוריש שבועה ליורשי' אלא בזמן שהוא היה חייב שבוע' עד שלא מת אבל זה שלא היה חייב שבוע' נוכין ובשבוע' היורשי' דהיינו שלא פקדנו אבא ובשי' אלף וק"ם כתב אפי' לדברי חכמי' האחרוני' שאמרו שאין נאמנו' מועיל לגבי יתומי' מודי' הם דלגבי מת לו' בחיי מלו' מועיל נאמנו' זה כדי שלא ישב' הוא ובשבוע' היורשי' והטע' משו' דאפיק' בדרב ושמואל הבו דלא לוסיף עלה וכיון שהאמינו לוה למלו' הבו דלא לוסיף עלה הוא וכב' כתבתי בזה לעיל בשמו' ונתבו' אמרת כת' שכן הסכימו גדולי הראשוני': ג ובסימן תתקע"ח כתוב שנשאל על שטר שכתו' שהודנו בקנין אלא שעכשיו ראובן יש עליו חוב גמור בתורת הלוא' לפרוע לשמעון או למורי' שטר זה שנים ומת לוה בחיי מלוה ואח"כ מת מלו' אי שייך בזה אין אדם מוריש שבועה או דילמ' לא כיון שכתוב בשטר כל מי שיוציאנו ומי שמוציאו הוא ועיין שם ואמלא טוב טעם ודעת: כה ואע"פ שלכתחל' דנין וכו' זהו מה שכתבתי בשמו' שאמרו דייקא דעבד כר' אלעז' עבד כתב הר"ן בפ' הנשבעין כי היכי דאמרי' אין אדם מוריש שבוע' לבניו ה"נ אין אדם מוכר שבועה לאחר שאלכן מת לוה בחיי מלוה ואחר שמת לוה מכר מלוה השוב ואח"כ מת מלוה הפסיד לוקח משום דכבר נתחייב מלוה שמוכר לבני לוה שבוע' ואינו יכול למוכרה לאחר אבל אם מכר הוא בחיי לוה אע"פ שא"כ מת לוה בחיי מלוה נשבע כעין שבועת היורשי' שלא פ"ל מוכר ושלא ידע שטר זה פרוע שכן דעת רש"י בפ' הכותב ואם שהמוכר הי שמוכר נשבע שאין לומר בזה כבר נתחייב מלו' לבני לוה שבוע' דכיון שמכרו אין עליו עיקר חיוב אלא שמשביעין אותו משני שהוא נאמן לו' פרעו ענו דאי בעי מחיל עכ"ל וכ"כ הרא"ש בשם הרמב"ן. והיינו שם וא"ע דאמרי' אדרב ושמואל הבו דלא לוסיף עלה כל שכן לגבו' מנכסי יתומי' היא גופא דרב ושמואל היא והרמב"ם כמי שפע' השוב' כן שכתב בכל' איפות שלא עתה השפה קודם שנשבעה אין ללוקח כלום. וכתבו עוד מפוד הבא ליפרע מנכסי יתומי' הסכימו הראשוני' דאין לו כלום דהיינו דרב ושמואל: כו לפיכך יתומי' שיש להם שטר חוב וכו' בסו' הנשבעין (שם) אמ' רב פפא האי שטרא דיתמי לא מקרע קרעי' ליה ולא מגבויי מגבינן לי' מגבויי לא מגבינן ליה דילמ' ה"ל כרב ושמואל ולא קרעינן ליה דאפי' דייל' דעבד כר' אלעז' עבד ופר"י הא שטרא דיתמי ומת לוה בחיי מלו' לא מקרע קרעינן ליה שמא יבואו לפני דיין שידון להם כר' אלעז' וכת' הרא"ש שירום ב"ד או אפטרופום אלכן אין מחוייבים לקרעו הואיל ולכתחל' עבדינן כרב ושמואל כל זמן שלא בא לידי דין דודאי אם בא לפני הדיין לדי' להסו' לכתחל' כרב ושמואל וא"כ מחוייב הוא לקרעו אבל ב"ד אין אבינן של יתומים או אפטרופו' מניחין השטר ביד היתומי' וכשיגדלו היתומי' ויכולים ליתבע שמא יזדמן להם דיין שיפסוק' וינב' להם חובו: כז וכתב הרא"ש אפי' איתא שטר' מעיקר' לידא דב"ד ועביד כרב ושמואל וכולן שמע דאליב' אסר"אם שכתב דודאי אם בא לידי ב"ד יש להם לקרעו דא"כ היאך איפשר למיתי לידי דיינא אחרינא והוא שלא ועיכו איפשר דאפילו איתי' להר"אם ובדין הוא ליה לדיינא קמא למקרעיה מיירי בדאקרעי' דלא קרעיה א"כ דאתא לידא דב"ד שהראוהו לו ולא באו לפניו לדין: כח קדמו יורשי המלוה וכו' כבר כתבתי בסמוך שכן כתב הר"ן בשם קצת

מרגוליתו שלרפתי' ונפש בעל התרומות וכתבתי שהר"ן כתב שרבינו האיי הולך בדבר: ד כתב הרא"ש בתשובה כלל פ"ו סימן ג' שנשאל על ראובן שמכר קרקע לשמעון ובא לוי ב"ח דראובן לגבות משמעון ונשבע לו כתקנת חכמים ונשא' הדב' תלוי ועומד והלך שמעון ומכר הקרקע ליהודה ומת לוי ובא בר בנו לגבו' מיהודה וטוען שאביו כבר נשבע לשמעון ויהודה משיב איפשר שפרעו אחר כך והשי' דברי יהודה כנים אף על פי שנשבע שמא אח"כ פרעו כי ב"ח דין שמשביעין אותו בשעת שמורידין לנכסים שאלכן אין אדם מוריש שבועה לבניו עכ"ל: ה וכתב עוד שם סימן ד' שנשאל על עסק ראובן שמת ומינה את שמעון אפטרופוס והאמינו ופטרו משבועה ושכל דין ודברים והיו לשמעון תביעו' על ראובן וא"ל ראובן בשעת מית' הני מאמינך בכל מה שתאמ' שיש לך אצלי ואמ' שמעון איני רוצ' ליטול אלא בשבוע' ומת ראובן ואח"כ מת שמעון קוד' שנשב' ונשארו נכסי ראובן ברשות יורשי שמעון או אפטרופו' וטועני' יורשי שמעון שאינו שא' לנו שראובן היה חייב לו כך וכך ממון והא דאמרי' אין אדם מוריש שבוע' לבניו היינו דוקא לשולי' אבל למחזי' מה שבידם לא. והשיב הדין עם יורשי שמעון דממון שאדם מוחזק בו והיי' עליו שבוע' כדי שלא לשלם אותו ממון ומת קודם שנשב' עליו היורשי' מחזיקים מה שבידם בלא שבועה והבי' ראיות בדבר ובסוף דבריו כתב וכן בנדון זה היה שמעון מחזי' שהפקדון שבידו בשבוע' דכך וכך היה חייב לו במגו דהחזרתיו לך או נאנסו דלהר"ם אלכך יורשי שמעון נמי כל מה שמחזיקים אמר שהיה שלו אבל ראובן יחזיקו מה שבידם בלא שבוע' אבל מחרימין בפני היורשין שיאמרו האמת מה ששמעו מאביהם בחוב זה עכ"ל: ו וכתב עוד שם סי' שני שלו' שהנה שטרו ומת נשבעין היורשין שלא פקדנו אבא שהוא פרוע יותר ממה שהודה שקבל וכו' אם יש עדים שפרע הלוה מקצת החוב אם אמרו יורשי הלוה למלוה השתבע לנו דלאו פרוע הוא נשבעין יורשי המלוה שלא פקדנו אבא שהוא פרוע יותר ממה שהעדי' מעידי' עכ"ל: ז וכתב עוד שם סימן י"ב יתומי' הוציאו שט' חוב על ראובן וראובן מת ולא נמצאו לו נכסי' אלא קרק' שמכר בחיי אביהם לשמעון אין אומרי' שאביה' היה מחוייב שבוע' לשמעון הלוקח אם היה רוצה לטרוף הקרקע ממנו ואין אדם מוריש שבוע' לבניו שלא נאמ' זה אלא בממון שא"א לגבותו כלל אלא בשבוע' כגון מת לוה בחיי מלו' דאין נפרעין מנכסי יתומי' אלא בשבועה וכן מנה לי ביד אביך וא"ל חמשין ידענא וחמשין לא ידענא אבל בנדון זה יכול היה אביהם לגבות שטרו מראובן בלא שבוע' אם נמצאו לו נכסי' גם עתה יטלו היורשי' אותו קרקע בשבוע' שלא פקדנו אבא: כט ודוקא בזו השבועה וכו' בסוף הנשבעין (שם) איתא דאמרו ליה לרב נחמן תא נעקר' להא דרב ושמואל שכתבתי בסמוך ולא רצה אלא אמר הבו דלא ליסיף עלה כגון אמי דאמ' רב פפא הפוג' שטרו ומת יורשי' נשבעי' שבוע' יורשי' ונוטלין. ופר"י הבו דלא לוסיף עלה הזמינו עליכם שלא נלמוד ממנה במקו' אחר הא אמרו' בשבוע' הבא ליפרע מנכסי יתומי' שאינו מוריש אותה לבניו אם מת לוה בחיי מלוה אל תלמדו משם' שנתחייב שבועה אחרת ומש' תלמוד' כגון הא דאמ' רב פפא הפוג' שטרו הוא בב"ד שנתקבל קצת ותבן לא יפרע את השאר אלא בשבוע' ואם מת יורשין נשבעין שבועת יורשין ונוטלין ולא עבדינן בה כרב ושמואל דאמר אין אדם מוריש שבועה לבניו ועיין בתשוב' הרא"ש שכתבתי לעיל בסמוך: ומ"ש רבינו וכגון שהלוה קיים וכו' כרא"ה נכון בטעמו דאי לאו הכי ה"ל דלא כרב ושמואל לגמרי אפי' ביתומי' מן היתומים וכן משמע מדברי רש"י ז"ל שלא הזכיר יתומי' מן היתומים וגם בעל התרומו' בשע' י"ד כת' דלאו למימר' שאם מת הלוה בחיי המלו' ואח"כ מת מלו' והם עכשיו יתומי' מן היתומי' דהא לאוי מהכי דין שוב' ויטלו בשבועתן דהא ודאי דינא דרב ושמואל דיינינן אלא כשאין יורשי מלוה לגבות מהלוה בין שמתו אביהם ומת בין שהם טוענ' שמעו מאביהם אע"ג דליכא לא טוען ועדי נשבעין שבועת היורשין ונוטלי' וכן פי' ה"ר יהודה ובעל העיטור: *
וכן הבא ליפרע שלא בפני בעל דין וכו' כן כתב בעל העיטור' דהכי כיון דנשבעין ונוטלין לפוגם דמו וקדא עיניהו נקט:

ודוקא

(הג"ה) והרא"ש פסק י"ז תמלוה כתב על הא דפוגם שטרו ומת יורשיו נשבעים שבועת היורשים ונוטלים גו גין המלוה אין מיורשיו כי' שדעת' להרא בכשאמרו הבו דלא לוסיף עלה היינו לומר דאפילו ביתומים הבאים לפרוע מן היתומים של השבועה שנתחייב המלוה לא איתא בעמה אלא לפרע מיתומים אלא בעמה הפוגם שטרו אע"פ שיתומי' אח"כ נאים לפרע תימתי לוה הנו דלא לוסיף עלה הוא תיבו איכא למימר דע"כ לא קאמר הרמב"ם אלא במת מלוה קודם לוה שהשבועה לא נתחייב מלוה שבועה הבא ליפרע מנכסי יתומים אבל אם מת לוה קודם מלוה שכבר נתחייב מלוה לישבע מבוא פוגם שטרו אלא עליו ג"כ שבועת הבא ליפרע אין אדם מוריש לבניו ושלא בפוגם נתחייב לדעת בעל ספר ומות ' ות"ת ע"ש רבינו ובגון שהלוה קיים אינו מדוקדק דאפילו אינו קיים נמי אם מת מלוה קודם לוה וכן צריך לפרשו ובגון שהיה מלוה קיים בשעת מלוה

שבוע' היסת שנהפכה לתובע ומת אין היורשין נשבעין שבועת היורשין ונוטלין שלא נתקנה תקנתם אלא בתביע' שט' שנשבעין ונוטלין לא אע"פ שאין אומרי' בשאר שבועו' שלא יהא מורישו לבניו היכ' שמת לוה בחיי מלו' ואח"כ מת מלו' והי' לו (ח) ערב ובאין היורשין לתבו' מהער' היינו כמו יורשין מיורשין ואין גובין שהרי כל מה שגובין מן הער' הוא חוז' על יורשי הלו' לפיכך אין נשבעין ונוטלין מהער' בין אם הוא ערב או קבלן וכ' ה"ר זרחיה הלוי על שם ה"ר משה ב"ר יוס' לא מבעי' אם ירשו בני הלו' נכסין מאביהן דפשיט' שאין נפרעין מן הער' שהרי הוא חוז' על היורשין אלא אפי' לא הניח להן אביהן מאומ' הואיל דמצוה על היורשין לפרו' חוב אביה' אפי' לא הניח להן כלום הרי הערב הולך אחר היתומי' הוא' ועש"הס' עם אביהן שנעש' לו ערב והרי דין היתומי' ודין הערב הכל אח' עד כאן ולפימה שכת' למעלה שאם לא ירשו כלום מאביהן שאין עליהן לפרוע חוב אביהם ואפי' מצו' נמי ליכ' נראה כיון שלא ירשו כלו' שיוכל לחזור עליהם אלא בשבי' החס' שנעשה לו ערב אין לו דין יורשין וגובין ממנו בשבועה וכ"כ ה"ר משה הכהן אפי' אי לא ידיעי ניכסי ללוה ד"לא אזיל ערבא בתר יתמי אפ"ה לא גבי מערב' דחיישי' דילמא שבק לוה נכסי במדינ' הים ואזיל ערבא וגבי להו מיתמי אבל אי ודאי איתחזק האי לו' דלא הוו ליה נכסי כלל דליכ' למיח' למידי גבינן מערבא ע"כ:

לב ואם לא הניח נכסי' ליתומי' ובאין יורשי המלו' לטרו' מהלקוחו' נשבעין שבוע' היורשין ונוטלין אע"פ שמת לוה בחיי מלוה ואין למדין דין לקוחות מדין ערב שלקוחו' ארעתא דארעא נחית ועביד איניש דזבין ארעא ליומיה ואין מצוה על היתומי' לפרוע לקוחות מנכסי' שלא הניח אביה' לפיכך נשבעין וגובין מהן

לג מלוה או יורשיו שבאו לגבות מיורשי הלוה וטוענין אמר לנא אבא לא לויתי שטר זה מעולם הרי אלו המלו' או יורשיו גובין בלא שבוע' ואפי' האמין מלוה ללוה לומ' פרעתי שהרי אינו טוען פרעתי אלא אומר לא לויתי וכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי

לד יורשי המלוה שהם קטנים והוציאו על הלוה שטר והלוה הוציא שובר שנכתב בחיי אביהם ששטר זה פרוע הוא אין קורעין השט' וגם אין גובין בו עד שיגדלו היורשין שרגלי' יש לדבר שהשוב' מזוייף כיון שלא הוציאו בחיי אביהם כתב ה"ר יוסף אבן מאג"ש אפי' אם לא הגיע זמן השט' בחיי אביהן שאם השוב' היה אמת היה מוציאו בחיי אביהם ולכשיגדלו אם יוכלו לפסול השוב' יגבו להם שטר' ואם לאו יקרעו שטר' והרמ"ה כת' דוקא שיש עדים שתבעו אביהם בזה השטר אחר זמנו של השובר אבל אם לא תבעו בו לא וא"א הרא"ש ז"ל כתב כדברי ה"ר יוסף

לה אין גובין מהיתומים אלא בשבועה כדפרישי' לעיל

לו וגם אין גובין מהם אלא מזיבורית בין אם הם גדולי' ובין אם הם קטני' בין מהיתומי' בין משאר יורשין כגון שירשוהו אחיו או שאר קרוביו ואפי' התנה שיגבה עידית או בינוני' לא מהני תנאה גבייהו וכת' הרמ"בן דוקא שכת' סתם שיגבה מעידית או מבינוני' אבל אם פירש בפירוש ממני ומיורשי' מהני תנאה וכן מסתבר לא"א הרא"ש ז"ל

לז וכתב רב אלפס בתשובה דוקא שהזיבורית עושה פירות יותר על עבודת' אבל אם אינו עושה פירו' רק בכדי עבודתה אין שם קרקע עליה אלא ארץ גזירה היא ואין בעל חוב נוטל הימנה

לח והיכא דתפש ב"ח בינוני' בחיי אביהם כגון שלוה אביהם ממנו מנה והוא לוה מאביהם מנה ויש ליתומי' זיבורית

ויש

ולא לבעל המלוה בשע' ד' ולא מצינו תפיס' בתלמו' כיוצ' בזה ויש שנותנין טעם בזה דלהכי אהני ביה תפיס' אע"פ שהו' קרק' דכיון דדיל' דר"ה בבינונית ולגבי יתמי אפילו בהו רבנן כיון דתפ' תפס ולא בעו לאפוקי ביה ולאפוקי מידי' אפי' דתפיס ועל טע' זה הקשה הראב"ד דלא כהיר' דלגבי יתומי' לאו קול' דרבנן הוא אלא מפו' דיל' דבעל חוב דאורית' בזיבורי' וגבי יתמי אוקמו' אדאורית' עכ"ל ומשמע אלמון רבי' דדוק' תפיסה בכה"ג מהניא אבל אי אפי' תופס בחיי' ק"ז ותפס בינונית בחובו בלי רשות מלוה ובלי הינגוהו ב"ד ואח"כ מת הלוה לא מהניא הויא תפיסה וכן משמע קצת מדברי בעל התרו' בשער הנזכר:
לט מי שיש בידו משכונת קרקע ואח שמשכן כשמת הלוה ליפרע אם צריך שבועה עיין במה שכתבתי סימן ס"ו:
לט ואם ניזק בא לגבו' נזקו כת' הר"א בהניזקין והלכתא יתומים אמרו בין גדולים בין קטנים וכו' כת' ה"ר יונה ה"מ לענין בעל חוב דלא מפיק אדעתי' דמיית ונפלי נכסי קמי דיתמי אבל לענין נזקים דינו בין הגרים בעידית לקטני' עבדינן תקנת' ולא לגדולים ודברים של טעם הם עכ"ל: כתב הראב"ד בתשובה שהתפש' עם יתומי' הנפק' לתת לו קצת הפקדון אם נתפשר שיתנו לו חציו או רביע הדין עם היורשים לפי שכל חלק וחלק חייב בחלק שהגיע מן השם אבל אם נתנו לו הך ידוע כמו אפס או ק"ק אין חיוב השם עליו כי בק"ק נתפשר ולא בפחות מכן ואפי' אם הוא אמונה העיר עכ"ל:

ויש לו בינונית ובאין ליטול ממנו בינונית בחוב' וליתן לו זיבורית בחובו הרי הוא מעכב בינונית שלו בחובו שהרי תפישתו מחיים אבל אם היתה תפישתו אחר מיתת אביהם כגון שקנה הו' בינוני' שלו אחרי מות אביהם לא מהני' תפישה לט ואם ניזק בא לגבו' נזקו מהיתומי' כ' ה"ר יונה אם הם קטנים אינו גוב' אלא מהזיבורי' אבל אם הם גדולי' גובה כדינו מהעידית:

קט א כשבאין למכור נכסי היתומים שמין ב"ד הקרקע ואח"כ מכריזין אותו שלשי' יום רצופין ואם אין מכריזין רצופין אלא בכל שני וחמישי יכריזו ששים יום בכל יום שני וחמשי שבת' וכיצד מכריזין הכרו' יוצא בבקר פ"א בשעת הכנסת פועלין ופ"א בערב בשע' הוצאת פועלין שדה פלוני' שסימני' כך וכך ומיצרי' כ' וכ' שומ' לימכר ויפרש שמוכרין אות' כדי לפרוע לבעל חוב שלא יסבור הלוקח שנמכר' לפרוע ממנה כתובת אשה שיש מי שרוצה לפרוע יותר לב"ח מלכתובת אשה שאינו מדקדק כ"כ שיהיו המעו' טובי' כמו שמדקדקת האשה ב ואם יאמר המלוה אני אקבל השדה בלא (א) שומא בפרעון חובי והיור' אומ' לא כי אלא ישומו אותה ב"ד שומעין ליורש וישומו אותה ויכריזו עליה ויקבלנה המלוה בשווי' דאי מזדמני ליורש זוזי בתר הכי מסלקיליה ברמי ג וכיון שהכריזו אפי' טעו ומכרו שוה מאתי' במנה מכרן קיים ד אבל אם מכרו בלא הכרזה אפי' לא טעו ומכרו שוה בשוה מכרן בטל ה במה דברים אמורים בדברים שצריכין הכרז' ובמקום שמכריזין ובשע' שמכריזין אבל דברים שאין צריכין הכרזה כגון עבדים ושפחות ושאר מטלטלין שנמכרין לעול' בלא הכרזה ובשעה שאין מכריזין כגון שמוכרין לצורך מזוני ולכרגא ולקבורה שכל מי שהלוה לצורך אחת מאלו כשפורעין לו מוכרין בלא הכרזה ו ובמקום שאין מכריזין שיש מקומו' שנוהגין שלא להכריז לעולם מפני שיש בני אדם שלא ירצו לקנות אם יכריזו שלא יקראו אותם אוכלי נכסי דאכרזתא פירש שגנאי הו' שקונין נכסים שצריכין לימכר מפני הדוחק ז וכיון שאין צריכין הכרז' אם טעו בפחות משתות מכרן קיים טעו בשתות מכרן בטל ט וכ' רב אלפס כשא"צ הכרזה אפי' אם הכריזו כמאן דליתיה דמי' ואם טעו בשתות מכרן בטל וא"א הרא"ש ז"ל כתב כיון שהכריזו ולא היו צריכין יש הוכחה שדקדקו יפה ומכרן קיים אפי' מכרו שוה ר' במנה אם טעו בפחו' משתות בדבר שאין מכריזין שהמקח קיי' פי' ר"י שמחזירין האונאה והרמב"ם כתב שהיא מחילה ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל יא והיכא שטעו ונתאנו בשתות שהמקח בטל ורצו ב"ד לקיי' המקח ולהברי' הלוקח שיחזיר האונאה כ' הרמב"ם שהרשו' בידם לקיימו וא"א הרא"ש ז"ל כתב שאם ירצה הלוקח לבטל הדין עמו דכמו שיש לב"ד רשות לבטל המקח כן יש רשו' ביד הלוקח לבטלו יב כתב הרמב"ם ז"ל ב"ד שמכרו קרקע או עבדים של יתומים שוה מנה במאתים אין הלוקח יכול לחזור בו

קט כשבאין למכור נכסי היתומי' וכו' עד כמו שמדקדק' האש' כתב' בסי' ק"ג: ב ומ"ש ואם יאמר המלוה אני אקבל השדה בלא שומא בפרעון חובי וכו' כך כתב הרא"ש בפרק מי שהיה נשוי: ג ומ"ש וכיון שהכריזו אפילו טעו ומכרו שוה מאתים במנה מכרן קיים וכו' בפר' אלמנה ניזונת (דף קט) תנן שום הדייני' שפיחתו שתות או הותיר שתות מכרן בטל רשב"ג אומר מכרן קיים א"כ מה כח ב"ד יפה אבל אם עשו אגר' בקרת אפי' מכרו שוה מנה במאתים או שוה ר' במנה מכרן קיים ופרש"י אגרת בקרת הכרזה ול' בקורת שמבקרין אותה בני אדם ע"י הכרז' ופס' רב נחמן הלכ' כת"ק ד ומ"ש אבל אם מכרו בלא הכרזה אפי' לא טעו ומכרו שוה בשוה מכרן בטל בד"א בדברי' שצריכים הכרז' ובמקום שמכריזין וכתב רב אלפסי כשאין צריכים הכרזה וכו' אפי' אם הכריזו כמאן דליתי' דמיא וכולו הוא אמר אמימר משמיה דרב יוסף ב"ד שמכרו שלא בהכרזה נעשו כמי שטעו בדב' משנ' ומוזרין איתיביה רב אשי שום הדיינים שפיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל הא שוה בשוה מכרם קיים מאי לאו בדלא אכרזו לא בדאכרזו והא מדקתני בדאכרזו הוי רישא בדלא אכרזו לא רישא וסיפא בדאכרזו ולא קשיא כאן בדברים שמכריזין עליהם כאן בדברים שאין מכריזין עליהם ופירש הרי"ף רישא דקתני פחת שתות או הותיר שתות מכרן בטל ואף על גב דאכרזו בדברים שאין מכריזין דכיון דלא בעו הכרזה בין אכרזו בין לא אכרזו חד דינא הוא ואם פיחת שתות או הותיר שתות מכרן בטל בשוה בשוה מכרן קיים וסיפא דקתני אם עשו אגרת בקרת אפילו מכרו שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה מכרן קיים בדברים שמכריזין עליהם דכיון דאכריזו עלייהו כדמוי בין פיחתו בין הותירו מכרן קיים וכן דעת הרמב"ם בפי"ב מהל' מלוה והרא"ש כתב שאין טעם הגון לחלק בין אם היתה ההכרזה מדרך חיוב ובין לא היתה מדרך חיוב דטעמא דהכרזה היא כיון שדקדקו בית דין כ"כ בעיונן ובפרסום בשומא זו אין לתלות בה שום טעות הילכך אפילו עשו הכרזה בדברים שאין מכריזין אפי' מטעמ' היכא אית' ביה אם הוסיפו למעות וכי בשביל זה נגרע מפני על כן נראה לפרש רישא וסיפא בדאכרזו כלומר רישא וסיפא תרו דבעי הכרזה ואם לא הכריזו אפילו שוה בשוה מכרן בטל והא דאמרינן ברישא שוה בשוה מכרן קיים בדברים שאין מכריזין עליהם ולא הכריזו עד כאן לשונו והר"ן כתב שרבינו האיי פירש דרישא בדברים שמכריזין עליהם והכריזו ובהכי הוא דאמרינן דבשתות מכרן בטל וסיפא בדברים שאין מכריזין עליהם והכריזו דכיון שדקדקו כ"כ שהכריזו בדברים שאין צריך להכריז עליהם אמרו דאפילו עד אונאה מכרן קיים עכ"ל וגירסת הספרי' אלא לעול' בדלא אכרזו ולא קשיא כאן בדברים שמכריזין עליהם כאן בדברים שאין מכריזין עליהם כלומר לעולם רישא בדלא אכרזו כדאוקימנא מעיקרא ולא קשיא דמימרא דאמימר בדברי' שמכריזין עליהם הילכך כי לא אכרזו נעשו כמי שטעו בדב' משנה ואפי' שמכרו שוה בשוה חוזרין ורישא דמתני' בדברי' שאין מכריזין עליהם ולא אכרזו הילכ' מכרו שוה בשוה מכרן קיי' ולגי' זו נראה שנתכוון ה"ה במה שכתב בפי"ב מה' מלוה ז"ל אבל רש"י ביאר אחר ולדבריו כל שהכריזו בין לצורך בין שלא לצורך אפי' שוה מנה במאתים מכרן קיי' ולזה הסכים הרא"ש עכ"ל ושיטה זו עול' כשיט' הרא"ש ז"ל *:
כתב הר"ם בר נתן על קרקע של יתום שנמכר בזמן שהיתה מוחזקת בעיר אחר זה בטל דאע"ג דק"ל דאין להקדים אלא מקומו ושעתו וה"ה למכר כמו שכתבו הראשונים היינו בשנעשה שנמכר בזמן הראוי למכור אבל זה שנמכר בזמן שאינו ראוי למכו' הוי כמוכר בלא הכרזה והכי מוכח פ' שום היתומי' דתנן עבדי' נמכרי' בכסותן לשבת וכו' וכן פרה וכן מרגלית משמע' דדוק' הכ"ג אבל היפכיהו בלי שום טעם' יותר ממה שהם שוים עכשיו מזבינן להו במקומן ושעתן אבל בנדון זה אלא ימתינו עד שיעבור זמן השנה יוכל השע' למקומו בלא שום מעשה הויכוח' בלילה או אלא בשעת הוצאת והכנסת פועלי' עכ"ל ואין דבריו נראים לי מהסיא מתני' נמי אפשר הוא ז"ל לראיה הויא תיובתי' דקתני וכן פרה אם ממתינים אותה לאחלים משבח היא ופירש"י לאחלים ליום השוק והרי הכא אין צריך מעשה להתקבצו ואפ"ה קתני אין להקדים אלא מקומו ושעתו וזה דבר פשוט ואגב חורפיה לא דק: ועוד לדברי עלמתי בתשו' הרמב"ם שכתב אם וכ"מ הבאים לגבות מקרקעי בזמן שהוזלו הקרקעו' מפני המלחמות אין שמין להם אלא כדהשתא דגרסי' בפ"ק דב"ק הרי שהיו לו בתים ושדו' וכרמי' וכו' עד ואי לא שקלי כיוקרא דלקמיה וכ"ש כאן דאין יוד' עד מה תשקוט המלחמה ושמא אף כשתשקוט לא יתייקרו דכיון דזוזי' אזל עכ"ל: ח ומה שאמר בד"א בדברים שצריכי' הכרזה וכו' שם בגמ' פ' אלמנ' ניזונת (דף ק) ואלו דברים שאין מכריזין עליה' העבדי' והמטלטלין והשטרו' עבדים מ"ט שמא ישמעו ויברחו מטלטלין ושטרו' שמא יגנבו ושעה שאין מכריזין דאמרי נהרדעי לכרג' למזוני ולקבור' מזבנינן בלא אכרזתא ומקום שאין מכריזין דאמר רב נחמן מעולם לא עשו אגר' בקור' בנהרדע' משו' דקרו להו בני אכלי נכסי דאכרזתא ופרש"י שמא יגנבו כשהלסטים לגיות' כדי ללוקח' משו' דקרו להו וכו' נכסי וחרפ' הוא להם כשקונין נכסים שב"ד מוכרין לפי שמשמע' דוחק שהכוס דוחק את היתומי' או את הלוה לוקחין הלקוחו' בזול ועבזין אותו וקורין להם אוכלי שדות הכרזה וכתבו התו' העבדים והשטרות והמטלטלי' אית לן לאוקומי בהני מטלטלים ושטרות כגון שיחדו לה לכתוב' א"כ דאמרינן עמו' דאי לאו הכי לא גביא להו לא לאשה ולא לב"ח וכו' והר"א כת' ואע"ג דלא משעבדי לב"ח מ"מ ב"ד שעשו' מוכרי' אותם לפרוע חובת אביהם כי נראה להם טוב למכרן ממה שימכרו הקרקעות והקשו התוספות אפי' קע"ל דלקבור' מזבינן בלא אכרזת' והיכי עלה על דע' היסא מיסל ביום ל' יום ותירצו דה"ק אם לוו לצורך דברים אלו כשבאין לפרוע אותו חוב אין מבקשין אותו עד דעבדי תלתין כדי שלא תנעול דלת בפני בעלי חסדים שמלוים לכך וה"ה הר' י"ב ממלוה תירץ בהם שמפרשי' דאפי' הכרזת שעה אין עושין: א כתבו הר"ן והרא"ש בפ' אלמנ' ניזונ' בש' הרשב"א דאפוטרופוס או ב"ד שלוו לצורך יתומי' מוכרי' שלא בהכרזה ופורעין ב וכן כ' דיל' דזבין ואחריות אייתמי אם טרפו מעשו גובה הלוק' שלא בהכרז' והביאו' לשונו בסו' סי' ק"י: יא ואם טעו בפחו' משתו' וכו' פ' אלמנה ניזונת כתבו התוס' דהיכא שטעה בפחו' משתות המקח קיים אבל צריך להחזיר האונאה וכן הדיינים דאין כח בדייני' כלל ספי' מאליה דעלמא וכת' הר"א"ש והרמב"ם כת' שאם טעו בפחו' משתו' הרי זו מחיל' כהדיוט וכן משמע: יא והיכא שטעו ונתאנו בשתות וכו' כתב הרמב"ם

(ו) ועי"ל סי' ס"ע אם היה קרקע המושכנ' בידו מה דינו כ' ר' ירוחם סוף נתיב ג"ו ח"ח במלוה: וכ"ד בנוש אחר מיתתו אינן מטלטלין כגון נכסים אינו גובה ולא בנושה כ"כ הראב"ד ור' יונה ור' יוסף גן פליטי:

קט (א) כתב הרא"ש בתשובה כלל פ"ח סי' ז' מלוה בידו לנכסי יתומי' גבה ב"ד בזמן הוי:

(ג"ה) ולאפוקי הלכה כיון דהרי"ף והרא"ש סבירא' להו אתא הכי נקטינן:

מסרסות

בן שלא יהא כח הדיוט חמו' מכח היתומים וכן הדין באפטרופו' שמכר קרקע ועבדים אין הלוקח יכול לחזור באונאה כדין הדיו' וה"ר יונה כתב דב"ד שמכרו בשל יתומי' בין פיחתו שתות בי' הותירו שתות מכרן בטל פרו' משתות מכרן קיים וכן מסתברא לא"א הרא"ש זכרונו לברכה יג והא דבפחות משתות מכרן קיים בשמכרו הם בעצמם אבל מכרו על ידי שליח אפילו טעה בכל שהוא המכ' בטל וכתב רב האי שאין חילוק בין אם נתאנ' השליח או הלוקח בכל ענין המקח בטל וה"ר יונה כת' אם הטעה הוא ללוקח עד שתות מכרו קיים וזכה המשלח ביתרון כשאר כל אדם שמוכר שלו אבל אם נתאנה השליח בכל שהוא המכר בטל דא"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי ולזה הסכי' א"א הרא"ש ז"ל יד ואחריות המוכר הוא על נכסי היתומים טו וכאשר יכתבו האדרכתא על נכסי היתומי' צריך שיפרשו בה והכרנו ששד' זה היתה מנכסי המת ואם לא יכתבו כן בתוך האדרכת' פסול ואין אוכלין על ידה פירו' השדה אפי' אחר שישלימו ימי ההכרזה:

קי א אין נזקקין לנכסי קטנים עד שיגדלו ויהיו בני שלש' עשר שנה ב אבל קוד' לכן אין נפרעין מהן אפי' יש נאמנות בשטר אלא א"כ יש עליהם מלוה (א) בריבי' שלוה אביהם מגוי שקבל עליו לדון בדיני ישראל שלא יתבע ליתומי' עד שיגדלו ולא קבל עליו שלא יקח ריבית וכן נפרעין מהן כתובת אשה כאשר פירשתי בספר אבן העזר ג ואם יש יתומי' קטנים וגדולים המלוה נפרע מן הגדולים חלק המגיע להם וכרי' שיפרע בעל חוב מחלק הגדולים צריכין ב"ד להעמיד אפיטרופא לקטנים ולחלק עם הגדולים ויגבו לבעל חוב מהגדולים חלקם המגיע להם לפרוע ד וטעמא דאין נפרעין מן קטנים משום דחיישי' שמא התפיש אביה' למלו' (ג) צררי ה לפיכך אם תפש משלהן אפילו אחרי מות אביהן והוא בענין שיכול להחזיק בו ולטעון עליו לקוח הוא בידי מותר לו לתופשו בחובו כיון שידוע וברור לו שלא נפרע מאביהן ו ואם שמתוהו ומת בשמתא על שלא רצה לפרוע או שמת בתוך הזמן או שהודה בעת פטירתו שלא פרע נפרעין אפילו מקטנים ז והיכא שמת הלוה והניח יתומים קטני' ויש למלוה ערב כתב הרמ"בם נזקקין לנכסי ערב אף על פי שהיתומים קטנים ולא אמרינן סוף סוף ערבא בתר יתמי אזיל ונמצא נזקקין לנכסי קטנים שהרי אין הערב יכול לגבות מהן עד אשר יגדלו וכיון שאינ' פטורין אלא בעודן קטנים ולכשיגדלו יתחייבו נמצא שבני חיובא נינהו אלא אריא דרביע עלייהו והרי זה כמלוה שתבע ללוה ונתחייב לו בדין ואין לו במה לפרוע שגובה מן הערב והרמ"בן כתב שאין נפרעין מן הער' אפי' הוא קבלן ואדוני אבי הרא"ש ז"ל חילק בין ערב לקבלן וכתב שאין נזקקין לנכסי ערב אפי' שאומר ממי שארצה אפרע דניכסי דאיניש אינן ערבאים ביה וכאילו אמר על מנת שאפרע מן הנכסים אם ארצה ואפילו הכי אינו נפרע מן יתומים קטנים כיון שאינו יכול לתובען

להובען בעודן קטנים והוא הדין נמי אם אמ' ממי שארצה אפרע הואיל ויש נכסים ללוה וצריך לתבוע הלוה תחילה לא יפרע מהערב אבל בקבלן יפרע מהקבלן ח והוא יפרע מהיתומים לכשיגדלו ט צוה אביהן ואמר תנו מנה או שדה לפלוני בין אם אמר מנה זו או שדה זו או מנה או שדה סתם נזקקין לנכסיהן אבל מעמידין להן תחלה אפיטרופא להפך בזכותם לראות אם יכול לערער ולבטל הצואה ואם תתקיים הצואה נזקקין לנכסיהן שהרי אין לחוש לא לצררי ולא לשובר ודוקא שצוה בשטר שכתב בכתב ידו תנו מנה לפלוני וניכר שהוא כתב ידו אבל אם צוה בעדים אין נזקקין שאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין וקטן כשלא בפניו דמי והרמ"בם ז"ל כת' דוקא במנה ושדה סתם מעמידים אפוטרופא אבל במנה ושדה זו אין מעמידין אפוטרופא כיון שפירוש המנה והשד' שוב אין לערער וא"א הרא"ש ז"ל כ' כסברא הראשונה יא שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ששאלת יורש שנתן נכסי מוריש לקטן ויצא שטר חוב על המוריש מי נחתינן לנכסי קטן או לא תשובה אם השטר מקויים מורידין הבעל חוב לנכסי' ואם אינו מקויים אין מורידין יב שאין מקיימין שלא בפני בעל דין יג קרקע שהוא בחזקת היורש שאביו היה מוחזק בה ונתברר בעדים שהי' גזולה בידו ובא הנגזל להוציאה מהיורש ב"ד נזקקין להוציאה מידו אף על פי שהוא קטן ואין מעמידין

ולי איכא עדי' ורלים לא מסכי לי' מידי ומוליאין מידו מה שתפס ומחזירין ליתומים וכי גדלי איפקעי דינא בסדייהו עכ"ל ויש לתמוה על מ"ש שאם תפס בחיי אביהם דמשמע הא לא תפס לאחר מיתה לא דכיון דליכא עדים ורלים הפי' תפס לאחר מיתה ה"ל לעיוד דמסכי ואפשר דה"ה דאפילו תפס לאחר מיתה נמי מסכי ולא נקט בחיי אביהם אלא משום סיפ' דקאמ' דאי איכא עדי' ורלים לא מסכי ואשמעי' דאפי' תפס בחיי אביה' לא מסכי ועל לשו' רבי' יש לדקדק למה כת' מותר לו לתפסו בחובו ה"לל מסכים תפיסתו דהוה משמ' אפי' דין הוו פוסקים דמסכיא תפיסתו: ומ"ש ואם מתוסו ומת בעמתא וכו' עד נפרעין אפי' מהקטני' כתבאר בסימן ק"ח: ז והיכא שמת הלוה כו' כתב הרמ"בם פכ"ו ממלוה: כ' ה"ה שכן דע' ה' הרא"בד וזה דעת הראשונים ועיקר: ומ"ש רבי' בשם הרמ"בן שאין נפרעין מן הערב אפי' הוא קבלן כ"כ ה"ה בשמו וכ"י כ' בזה סברות בסוף בתרא (ועיי' הר"ן פב"ה): וא"א הרא"ש חילק בין ערב לקבלן וכת' שאין נזקקין לנכסי ערב וכו' בפ' גט פשוט • וגם הרא"בש בתשובה סי' תתקע"ג כת' שהכין שאין נפרעין מן הערב אא"כ הוא קבלן וכו' בתשובה אחרת שכן דע' הרא"בד בפ' גט פשוט ושכן כרא' מדברי הרז"ה וכ"כ בתשובות להרמ"בן סי' ט': ט • צוה אביהם ואמ' תנו מנה וכו' בערכין פ' שום היתומי' וכתובות הי"ף

(ג"ה) ולענין הלכה נקטי' כהרא"ש דסוגיין דעלמא [illegible] כוה דעת י הרא"ש [illegible]

הרא"בם פ' אלעכ' כוונת אמר רבא הלכתא אין נזקקין לנכסי יתומים ואם אמר תנו נזקקין • שדה זו ומנה זו נזקקין ואין מעמידין אפוטרופא שדה סתם ומנה סתם נזקקין ומעמידין אפטרופו' אבל נעלמת שדה שאינה שלו נזקקין ואין מעמידין אחרי נהרדעי בכולהו נזקקין ומעמידין אפטרופו' לבד מנעלמ' שדה שאינ' שלו דלחזוקי הסדי בהפקרי לא מחזקינן אמ' רב אשי הילכך אנן אחזוקי לא מחזקינן דהא אמ' רבא אין נזקקין ואי מחזקינן מוקמינן אפטרופא דהא אמרי נהרדעי בכולהו נזקקין ומעמידין אפטרופום לבד מנעלמת שדה שאינה שלו דלחזוקי הסדי בהפקרי לא מחזקינן והר"אי נזקקין ומעמידין אפטרופום ליתומים לברור להם חלק יפה ולהגנו בזה מן הזבורית בכולהו אפי' שדה זו ומנ' זו נזקקין ומעמידין אפטרופום אבל נעלמת ביד היתומי' שדה א' שלא היתה של אביהם אלא בגזלה נזקקין להוליא' מהם וא"ל אפטרופום דלחזוקי הסדי העמידי' על הגזלה בהפקרי לא מחזקי' וסקו' כתבו שמעמידי' אפטרופום לידע אם פרע ולבקש אם יש שובר בין השני' שמת אם ללוה שום עדו' שהפסח לאדרי' וכ' הר"ן אבל שדה זו כיון שייחד שדה או מנה ודאי ק"ל דלא פרעיה דליכא למיחש למידי ואי מזדקקין כגון שחייב מודה או מתוסו ומת בשעתים א"כ דאמ' תנו והר"אש כ' שאמנה מזוכת נעלמ' שדה שאינה שלו פי' אם נתברר שהיא לאבין שדה שאינו' שלו שירד בה מחמת מוחזק בגזל' וגם הגוזלים מיד היתומי' ב"ד נזקקין לתובע להורידו לשד' ואין מעמידין אפטרפ' לטעון בשביל היתומי' אולי יוכל לטעו' את עדיו דלחזוקי הסדי בהפקרי לא מחזקינן אמ' רב אשי אזדקוקי לא מזדקקינן וכו' הא דקא' ואי מזדקקין לא מוקמי' אפטרופו' כגון מנה סתם ושדה סת' אי מנה זו ושדה זו או מיי' מודה או מתוסו ומת בשעתי' אם אלא סביע זמן פרעון שאלוה בחיי אביהם דה"ל חזקה אין אדם פורע בתוך זמנו ואפי' מתני' וסא דקאמ' נעלמת שדה שאינה שלו נזקקין איירי שנתקבל העדות בחיי אביה' דאין מקבלין עדו' אלא בפני בעל דין ובפני היתומי' כשלא בפניה' דמי כדאמ' בהגוזל בתר' גבי בר חמוס דר' ירמיה וה"ה כ' בפי"ב מה' מלוה גבי נעלמת שדה שאינה שלו נזקקין ויש שהקשו והא ק"ל אין מקבלין עדים שלא בפני בעל דין ותירץ מ' בזה והעיק' דנכה"ג או שהו' מודים או שאינ' בחזקתו אלא בגזל מקבלין עליה בע"הת בשער י"ד הלכ' כרבנן דפליגי עליה דקומכום ואמרו בין גדולים בין קטנים מיי בי' דבגזיל' מקבלין עדי' שלא בפני בעל דין: ומ"ש רבי' ודוקא שלוה בשטר שכתב בכתב ידו וכו' הוא לדע' הר"אש שכתב רבי' בשמו זה שאין מקבלין עידי אלא בפני אפטרו' וע"ש יש לדקדק איך כ' שאם ניכר שהוא כ' ידו שנזקקין הא אם אינו מקויים מיי אבין לפי מ"ש הרא"ש בסמוך בתשובה ואפשר לו' שניכר שהוא כתב ידו שנתקיים כ' זה בחיי אביו או כמי שהודייהם שהולין כ' ידו שהכירין כתב ידו וממילא הוא מקויי' שאין כאן קבלת עדות שלא בפני בעל דין ודעת הפוסקי' דהלכ' כרב אשי דבתר' הוא אך הרא"בם פי"ב מה' מלוה כ' דבהם שדה זו נזקקין ואין מעמידין אפטרו' והיינו כרבא ובנעלמת שדה שאינ' שלו כ' נזקקין ומעמידין אפטרו' וכ' ה"ה דברי הרא"בם שכתב לא הסוגיא לדע' הרא"בם ואח"כ כ' ובנעלמת שדה שאינה שלו יש לתרץ דברי רבי' שלא א' מעמידין אפטרופא אלא להשתכות שזה טוען שהיא בגזלה הוד' שהביא עדי' אבל יללו עדי' א"ל שוב ללכו' שאין מאחרין דינו בשביל טענות שיטען האפטרופ' עכ"ל ועיין בט' שם: • כתב הרא"בש בתשובה נעלמת שדה שאינה שלו היינו שיש עדים ערער עליה ואמר שדה זו שהביאם של יתומי' אינו גזלה שם' ואי נמי שיש ראיו' שהיה' אבי' של

ד"מ (ג) ועיי' בתשו' ריב"ש לחלק בין ב' ירושלמי' [illegible]

מערער ולא אכלה אביהם של יתומים ג' שנים • וכן פי' הרא"בד בג"ב קולא מיהו כתחבתו הראשוני' סילך אפש' לחזק לכן ככל והא ק"ל אין מקבלין עדי' אלא בפני בעל דין וקטן כמי שאינו כאן כדאמ' בהגוזל בתרא גבי עובדא דבר חמוס דר' ירמיה ותני' הגוזל ומאכיל את בניו והניחם לפניה' וכו' מיימין לאלה כיון שגזלה קיימת ומקבלין עדים אלא בפני בעל דין אלמא אפי' שהגזלה קיימת אין נזקקין להם אם כן נעלמה שדה שאינה שלהם כמה יודע שאינה שלהם אלא עפי עדי' וה"ר אברה' ז"ל העמיד' בשהוליא שטר שהוא שלו וזה לא אכלה ג' שנים דהא ק"ל מקיימין שט' שלא בפני בעל דין ומנה זה ומנה סתם כגון שכתב נוסח בכתב ידו תנו מנה לפלו' ולי נמי שכתחת לה לפי דעתו כגון שנים ביום בפני ג' שאם רלו הם עלמן יכולין להיו' דייני' כדא' בפי"ב וי"מ דכולהו משכח' להו כגון שקבלו עדים בחיי האב ולא הספיקו לגמור עד שמת האב עכ"ל ועיין במה שכתבתי בסוף סימן זה בשם בע"הת: וכתב עוד בתשו' סי' תתק"עד דלכתובת אשה א"ל להעמדת אפטרופ' אשרי הקלן גם למכור בב"ד של הדיוטות הבקיאים בשומא וכתב עוד דכשאמרו מעמידין אפטרופ' לא אמרו אלא להקל על הב"ד שאם רלו ב"ד שלא למנות אפטרופ' ויעשו הם אחר זכות היתומים אין לך אפטרופ' טוב מהם ויכולין לעשות וכ"כ בתשובו' להר"ש בן הר"ש וכת' עוד שם במנה זו וכל שכן במנה סתם מוקמינן אפטרו' לטעון בשביל היתומים שמא מנה שאמר מנה מדיל' קא' ואפילו אמר שדה זו יטען האפטרופא ע"כ תמוה השדה ועכשיו והילך הוא שדה אחר' וכיוצ' בזה • ב וכ' הרא"בד שמעמידים אפטרופא לעולם לטעון כנגד בעל דבר בין שיהיה ממש בטענותיו בין שלא יהיה בה' ממש אולי יתאמר ממנו להכחיש היתומים בר שנעלמת שדה שאינה שלו שאין נר' טענה שלא שכתא' העדי' ולחזוקי השדי בהפקרי לא מחזקי' עכ"ל: שאלה לא"א הרא"ש ז"ל בכלל פ"ה סי' ז' ותמיהא לי שלא' שכתב שאין מקיימין שלא בפני בעל דין והא בהגוזל בתרא אסיק רבא הלכתא מקיימין עדים שלא בפני בע"ד וכתבו רבי' בסי' מ"ו • ומלאתי בתשובו' ה"ר יהוד' בן הרא"ש שנשאל על זה והשיב כשאני רואה שקיו עם תשובותיו סותרין הריני הולך אחרי הפסקי' שהיו אחרוני' • וגם מה"ר לוי' חביב ז"ל מלאתי שהקשה קושי' זו וכת' ה"ל נ"לע להכין דברי הרא"ש בתשובה זו דאיך אפש' שאין מקיימין שלא בפני בעל דין דאיפסיק הלכת' בפ' הגוזל בתרא דמקיימין והר"אש בתשו' לא להכל מזה שכתב וכן נמי בנדון זה אם אין השטר מקוי' אין מקיימין אותו אלא בפני בעל דין ע"כ כיון הרב לומ' שדוק' בזה הנושא אין מקיימין אבל בעלמ' אמר מקיימין אבל עכ"ז עדיין צריכין אנו לדעת טעם שחילק בין הנושאים והנל"עד שדין זה יצא לו מטעם שאמרו בנעלמת שדה שאינה שלו נזקקין וזה אפשר להיות בה' עפי אחרים או בעדי' או בשט' וכמו שבעדים צריך שיקבל עדותם בחיי האב דא"לכ אין מקבלין משום דה"ל כשלא בפני בעל דין גם כשנעלמ' בשטר צריך שיהיה השטר מקוי' בחיי האב כיון דקודם שקיו' השטר אינו מועיל ואע"ג דלפי מ"ש הרא"בם בנעלמ' שדה שאינ' שלו כרא' דאפי' בעדי' א"ל שיקבל עדותם בחיי האב דעת הרא"ש אינו כן כמו שכתב הוא בפי' שלא שיקבל עדותם בחיי האב עכ"ל וכ' עוד וע"ש בטור ח"מ סימן ק"ל קרקע שהוא בחזק' היורש וכו' ודוק' שנתקבל העדו' בחיי האב או שהולי' שטר מקוי' שהיה שלו מה שהלריך שיהיה מקויים אזדא לטעמא דהר"אש בתשובה שכתב הם לעיל בסמוך עכ"ל: ועל דברי ה"ר יהודה יש לתמוה דעפוי' ליה להרא"ש בתשובה טועה בדבר משנה • ודברי ה"ר לוי אינם (ג"ה) [illegible] כוחים שכתב להשוות השטר לעדים דעדי' איריא הא כדאיתא וכא כדאיתא • ועוד דקושיא לא מיתרלא בהכי דאפילו כיוא דהשתא ילפינן שטר מעדים אכתי קשיא לן אמאי לריך שיקויים השטר בחיי אביהם הא אסיקנא דמקיימין שטר שלא בפני בעל דין ולי נראה לייסב דקשירא ליה להרא"ש דאף על גב דמקיימין שטר שלא בפני בעל דין יתום קטן שאני דכיון דליכא למיחש לפרעון ומשום הכי אין נפרעין ממנו אפילו יש בשטר כל תנאי שבעולם וכמו שנתבאר בראש סימן זה הילכך אין מקיימין זה איפשר לומר לייסב דברי הרא"ש בתשובה אבל הרא"בם כתב בפרק י"ב מהלכות מלוה גבי קרקע שהיתה בחזקת קטנים שמקיימין השטר אף על פי שהיתומים קטנים וכן כתב בעל התרומות בשער י"ד • אחר כך מלאתי לרבינו ירוחם שכתב בסוף נכ"ד שטר לוה אין מקיימין אותה אלא בפני בעל דין ולא דמי לקיום השטרות דעלמא דלאריכן עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בבית דין בשטר לוה אינה אלא לזכרון דברים והא דלאריכן אם אמר תנו נזקקין לנכסי יתומים איירי דאמר תנו בפני בית דין או שכתב בכתב ידו שטר לוה תנו כך לפלוני כל זה מדברי הרא"בד אבל שאר פוסקים כתבו שדינה כדין שאר שטרות ומעשים בכל יום שגובין בשטר לוה אפי' מיתומים קטנים עכ"ל והשתא יש לומר שטעם דברי הרא"ש בתשובה משום דס"ל כהר"אבד ומדברי הרב המגיד שכתב בפרק י"ז מהלכות מלוה כר' קלת שגם הרא"בם סבור כן בזה: יג קרקע שהוא בחזקת היורש וכו' כבר נתבאר בשמו'

ב (ג) I ושם

ומה שאמר אין הסוליה פטר מקויים ה בעל התרומות בשער י"ד כתב דעובד' דרבה בר אבוה דפ' חזקת משמע שאין תפיסה מועלת למלוה להפרע ממה שתחת ידו אלא אם כן הוא על ענין שיכול לטעון לקוח הוא בידי והכריע דעובדא דרבה בר אבוה מלוה בשט' היתה ואפ"ה כיון שאינו יכול לטעון לקוח היא בידי אינו נאמן:

טעם הן דכל דבר שעשו ב"ד או אפטרופוס נזקקין לנכסיהם ומקבלין עדות לפני ב"ד ולפני אפטרופוס והם בעלי דבר ומוכרין אלא בהכרזה ונוטין מן הבינונית דכל מאי דאמרו דאין נפרעין מנכסי יתומי' היינו במילי דאבוהון ועי' בפרישה ז"ל דאף בעלוה הבהמה עצמן אין נזקקין אפו' דאין מקבלין עדים אלא בפני בעל דין היינו במלוה שלוו יתומי' עצמם אלא אפטרופס ובעידי צואה נראין דברי הרמ"בן דאין מקבלין עדות בפני האפטרופוס עכ"ל הר"לא ומה שפסקה הרמ"בן על הרמ"בן היאך כתבו עדות צואה זו וכו' נ"ל דלא קאים דהיכ' לטעמי' דאין ה"נ שכותבי' אותה עמהם וחותמין אות' ולכשיגדל כותבין גם חתימתו הוא אף וחותמין עליה: וכתב בע"הת בשער י"ד ובכל המקומות שפסקנו שנזקקין לנכסי יתומים קטנים יש לנו לברר מאחר שאין מקבלים עדים אלא בפני בעל דין ויתומי' קטנים כמי שאינן הן היאך נדון למיינו בעניינים הללו וכי מהיכא ידעינן ועל זה השיב הר"אבד אולי נאמר שהבית דין ידעו כל זה או כמי שהכחת לה על ידי שטר שכתוב בכתב ידו שיתנו לפלוני או שהודה שיש לו כך ובעלמא הדר שהיתה אלו הוא שהוליאה שאח' שטר שהיה אצלו וזה לא הכלה אלא ומקיימין שטר אלא בפני בעל דין והא דתינוק שתקף וכו' אבותיו אלא היה וכמה ב"ד ויש מתרצין דהב"ע שקבלו העדו' בחיי אביה' ולא הספיקו לדון עד שמת וכן כ"ד אגרה' ב"ר ינחק בפי' ב"ק עכ"ל (ד) ועיין בתשו' הרמ"בם שהבאתי בסי' זה: כתב הרי"טבא שהאב על היתומים קטנים ולא הניח להם אביהם אלא קרקע ממושכן בידם ובשטר כתובת אלמנתו קודמת למשכונא והשיב אם מת שהמשכן תוך זמן פרעון שהמשכנא נזקקין וכו' אלא שבועה ואפילו בעלוה על פה דעלמא דהם ליכא למיהש לגררי וכן אם מת הלוה אחר זמן הפרעון ויש בשט' נאמנות עליו ועל יורשיו גם כן נזקקין לדעת הרמ"בם והנמוקים והכדברים אלו חוששין אבל אם אין שם אחר אכל אלו ודאי אין נזקקין ואפי' היכל' לאכול פירו' המשכונא עד שיגדלו מעותיו והמשכונא היתה מחזקת בידו כשמת

יד בד"א בשהקרקע בחזקת הקטן וכו' ההוא בהגוזל בתרא (דף קיב) וכבר נתבאר סי' כ"ח וכ' בעל התרומ' בשער י"ד ה"ה והא דאמרן תינוק שתקף בעבדיו וירד לתוך שדה חבירו דהיכא דאחזיק באבותיו דקטן אין מוציאין אותו מידו עד שיגדי' ה"מ היכא דלא אתי עלייהו בכח שטר והא הוא דאין מקבלין עדות אלא בפני בעל דין אבל הי אית לי' שטר כיון דמקיימין שטר אלא בפני בעל דין כמי דעשוי להו תקיפתו שהקרקא היתה מוחזק ויקרא כתנא פ"ע ידון עמו מיד אע"פ שהוא קטן שאין צריך לקיום שטר היסים בפני בעל דין וכ"כ הכנסו' אחרי בפ' הגוזל בתרא' וכ"כ הרמ"בם בפכ"ב מהלכ' מלוה' ועיין בסימן קמ"ט ועיין בתשובות הרי"בם סימן הכ"ז (ו): טו וכן אם הודה האב בכתב ידו על מטלטלין שבידו שהם מעסק שיש לו מפלוני וכו' כבר נתבאר בסימן ק"ה אלא נתברר שאותם המטלטלין הם מעסק פלוני גובה אותם אפילו מיתומים קטנים והתם קאמר שאם הודה בכתב ידו בכך מוציאין אפילו מיתומים קטנים וכן אם גזל אביהם וכו' ריש הגוזל בתרא (דף קיא) תני רבי אושעיא הגוזל ומאכיל את בניו פטורין מלשלם והמניח לפניהם גזילה קיימת חייבין אין גזילה קיימת פטורין הניח להם אביהם אחריות נכסים חייבין לשלם ואוקימנא להא דקאמר אין גזילה קיימת פטורין אליבא דרב חסדא דוקא לאחר יאוש אבל קודם יאוש חייבים לשלם וכתבו הרי"ף והרא"ש והשתא דמטלטלי משעבדי לבעל חוב חייבים לשלם ממטלטלי דהבא אנוסין בין לפני יאוש בין לאחר יאוש בין אכלו בין לא אכלו דהוה ליה במלוה על פה הבא דקי"ל השתא דמלוה על פה גובה מיתומי' בין ממקרקעי בין ממטלטלים: ◦ וכתב בע"הת בשער י"ד ה"ה אם גזל אביו חייבי' לשלם ונזקקין אף ביתומי' קטנים דקי"ל כרבנן דאליבי דשמואל דהגוזל ואמרו בין גדולים בין קטנים חייבים דבגזילה מקבלין עדים אלא בפני בעל דין עכ"ל ועיין בנמוקי יוסף פ"ב דב"ק מה שכתב ובאלמנה קרקע שאינו אלא: ה כתוב בא' כתיב כ"ז שיש ליתום אפטרופוס על כל נכסיו קודם לכן מקבלין עדותן בפני האפטרופוס עד כ"ל ותמהני עליו ואח"כ מצאתי שכן כתב גם הרמ"א בה: טז כתב הרמ"בן שאם לוו ב"ד וכו' כן כתבו הר"ן והרא"ש פרק אלמנה נזונת דס"ל לרמ"בן שבהאמרו חכמים אין נפרעין מנכסי יתומים היינו במילי דאבוהון דוק' דאלו מה שלוו ב"ד או אפטרופוס לצרכי יתומי' נזקקין לנכסיהם כשהם קטנים דלא"ד משום צררי ליכא וכן לא"ד משום פריעת ב"ח עלוה ויתמי לאו בני מעבד מצוה נינהו כיון דאפטרופוס הוא עליהם דידי' רמיא הך מלוה לאשוי הן אלו לדק ולא ומגרשי רבנן לאשוי אי אפשה על נכסי היתומים ליה רשע ולא ישלם וכל שכן ב"ד אמנם שלוו לצרכם ועוד שזהו תקנתם דלעבדי להו מידי וכן לא בעו הכרזה שהם לוה לצרכם מוכרי' ומורעים כדרך שהאד' פורע בשלו: יז וכן בי דינא דזבין ואחריותא איתמי אם טרפו ממנו גובה הלוקח אלא בהכרזה דהא מוקי מתניתין דשום היתומים בהכי וכן נראה שנפרעין במילי דידהו מן הבינונית וכן מוכח פ' שום היתומים דהא דקאמר אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית היינו במילי דאבוהון: יח וכתב עוד דבכל מילתא דמעמידין להם אפטרופו' מקבלין עדים אלא בפני יתומי' דאפטרופ' בעל דין הוא יט וכן עדי צואה מילי דיתומים הוא ובמילתא דנזקקין כגון דאמר תנו בין בפרס זו ומנה זו בין בפר' סתם ומנה סתם מקבלי' עדי' הללו בפני אפטרופוס דהא הלכת' אי מזדקקין מוקמינן אפטרופא אבל י"א הרב אב ב"ד שמעידין במוסר דבריו לב"ד או שכתבו עדותן בספר ואינו במשנה ועוד שאין כתבו בזה מקיים ואם כתבו לאחר מיתה אף בשטר אין מקבלין עדות דבשעת הקיום הוי כמי שנחקרה עדותן בב"ד וזו בב"ד נמי אין מקבלין אותה וכן הם שאמרו בחייב עודה פי' הרב ז"ל בשהודה בב"ד ומודה אבי בזה משום דמילתא דאבוהון היא וכן לכתובת אשה משום היכא מקבלין עדי' אלא בפני בעל דין עכ"ל הרמ"בן: וכתב הר"אש ונראין דברי הרמ"בן ז"ל דברים של

מעמידין אפוטרופא להפך בזכות היורש אולי יכול לפסול העדי' של נגזל דאחזוקי סהדי בשיקרא לא מחזקינן ודווקא שנתקבל העדות בחיי האב או שהוצ"א שטר מקויים שהיא שלו שלקחה מאביו ואביו לא החזיק בה ג' שנים אחר זמן השטר אבל אם לא נתקבל העדות בחיי האב אין מקבלין אותו אח"כ **יד** במה דברים אמורים שהקרקע בחזקת הקטן כדפרישית אבל אם לא היה בחזקתו אלא שתקף בעבדיו וירד לתוך שדה חבירו או שתק' ממנו בטליתו אין אומרי' נמתין עד שיגדיל אלא מוציאין ממנו מיד ולכשיגדיל יביא ראיה ויחזור ויטלנה **טו** וכן אם הודה האב בכתב ידו על מטלטלין שבידו שהם מעסק שיש לו משל פלוני או פקדון שהו' בידו משל פלוני מוציאין מן היתומי' ואפי' הם קטנים וכן אם גזל אביהם אפי' אכלום שאין הגזל קיימ' ואפי' אכלום אחר יאוש אם ירשו היתומים מאביהן קרקע או אפי' מטלטלין שאף הם משועבדים לבעל חוב מתקנת הגאונים נוטלין מהם לפרוע גזל אפי' הם קטני' **טז** כת' הרמ"בן שאם לוו ב"ד או אפטרופס של יתומי' לצרכ' נזקקין (ז) לנכסיהן ומוכרין בלא הכרזה ונפרעין מהם בבינונית כמו בשאר בעל חוב **יז** וכן בי דינא דזבין אחריותא איתמי אי טרפוה מהלוקח גובה בלא הכרזה ודינו כשאר בעל חוב **יח** ולכל מילי דנזקקין לנכסיהו בין מנה ושדה זו בין מנה ושדה סתם מקבלין העדו' בפני האפטרופ' שהאפוטרופא הוא הבעלים **יט** וכן עדי' צואה מקבלין אותם בפני האפטרופא ורבינו יצחק פירש דאפילו לוה האפוטרופא לצרכם אין נזקקין לנכסיהן וא"א הרא"ש ז"ל הסכים לדברי הרמ"בן דכל מה שעשו ב"ד או אפטרופס לצרכ' נזקקין לנכסיהם ומקבלין העדות בפני האפטרופא **כ** אבל לוו הם בעצמם אין נזקקין לנכסיהם עד שיגדלו ולא מעמידין אפוטרופא לקבל העדו' ובעדי צואה כת' ג"כ שאין מקבלין אות' בפני האפוטרופא:

הלכות גביית חוב מנכסים משועבדים

קיא המלוה את חבירו על פה אינו גובה אלא ממה שימצא ביד הלוה אבל אינו טורף **א** מהלקוחות שקנו ממנו

(הגה) וכן פי' הרמב"ם בפ"ה מגזילה וע"ש נוגים מפני לפרוע גזל כ"כ בעל:

דלוקח אפילו הכא אין נזקקין לפרען עד שיגדלו על פי מה שהמפרשים אומרים דלא בידו של מלוה ונותנה בלא שבועה דהא אינה בנוה אין זה דעת גדולי הפוסקים אלא ודאי חובו והיה אוכל פירות בשביל שטר החוב שהשמין בו לפרוע דעת רבותינו וכן דעת בעל העיטור ועי' בזכותו ומאכילת פירות היה לו בכח השטר של הוא אותן הפירות כקנויים לו עד שיגבה חובו וכדאמרינן בפר' איזהו נשך אבי משכנתא באתרא וכו' אבל אם אין כתוב בשטר המשכונא שיאכל פירות מסלקין ליה מאבילה ולכי גדלי יתמי משתעי בהדייהו בעובדא דרבה בר אבוה ולפיכך שטר כדי כתובתה ואע"פ שאין נפרעים מנכסים משועבדים ליתומים ונשבעה לאחר שבועה לאם כדאיתא אפטרופא ליתמי לפרוע לאלה כתובתה דמזדקקינן מוקמינן אפטרופא כדאיתא בפרק אין נזקקין עד שיגדלו היתומים אלא שעמוד מוחזק בהזקתו של מלוה זה כמו שהיה עד שיגדלו היתומים ואם לא מלאו מי שירצה ליקח מקצת הקרקע ולא נפסיד זכות היתומים כי מעת שהחוב על ממונו נאמן על היתומים ולא מת המשכן בתוך זמנו היה מכירה אלא כדין והחזר:

הלכות גביית חוב מנכסים משועבדים

קיא המלוה את חברו ע"פ וכו' משנה בסוף בתרא שהלוה את חבירו גובה מנכסים משועבדים על ידי עדים גובה מנכסים בני חורין: ומ"ש שגובה אף מנכסים שקנה אחר שהלוה אפילו לא כתב לו דאקנה כן נראה מדברי הרמב"ם בפרק י"ח מהלכות מלוה:

ממנו ולא ממתנות שנתן אבל מכל מה שימצא בידו גובה בין קרקעי בין מטלטלי אפי׳ קנאו אחר ההלואה ב אבל המלוה בשטר טורף מהלקוחות ומהמקבל מתנה שקנו ושקבלו ממנו אחר ההלואה אפי׳ אם אינו (ג) מפורש בשטר שקבל עליו אחריו׳ ג ומיהו אם פירש בפירוש שלא קבל עליו אחריות אינו טורף מהם ד ואם קדם המכר או המתנה להלואה אינו טורף מה׳ ואם יש הוכחה שלא כיון במכר ובמתנה אלא להבריח בעל חוב גוב׳ מהם אע״פ שקדמו להלואה כמו שכתבתי למעלה בסימן צ״ט ה וכן אם נתן ללוה על תנאי שלא יחול עליו שום שעבוד לא חוב ולא כתובה שקדם למתנה ולא יחול עליו להבא כתב א״א הר״אש ז״ל שהתנאי מועיל ולא יגבה בעל חוב מהם שהנותן יכול להטיל במתנת איזו תנאי שירצה וכמו שיכול להתנות על מנת שלא תמכרנה ולא תמשכננה כך יכול להתנות ע״מ שלא יגבה בעל חובו אפי׳ בחוב שנתחייב כבר ואע״ג דכתב ליה דאקני הרי לא קנה אותו לשיעבוד זה שאינו יכול לקנות אלא מה שהנותן רוצה ליתן לו ואם היה הבעל חוב טורפו א״כ לא נתקיים התנאי ונתבטל המתנה מעיקרא והדרא לטרה ונמצא שהוא לוקח ממון אחרים בחובו הלכך לא יגבוהו ב״ד ממנו וישאר ביד המקבל אבל אם קנה קרקע והתנה עמו המוכר על מנת שלא יחול עליו שום שעבוד אינו מועיל ובעל חוב גובה ממנו וראובן שנתן קרקע לבנו והתנה זה התנאי שלא יחול עליו שום שיעבוד ולא היה לו בן אחר ואח״כ לוה ביאר עוד בתשוב׳ אחרת שהבעל חוב גובה ממנו וזה לשונו התנאי שהתנה ראובן הנותן שלא יחול עליו שום שיעבוד היה קיים מטעם ששייר ראובן לעצמו כח בקרקע שאם יבא בעל חוב של בנו לגבות הקרקע שתתבטל המתנה למפרע ויחזור הקרקע על הנותן ואם לא נתקיים התנאי נתבטל המעשה כאלו לא נעשה ואותו כח ששייר ראובן לעצמו בקרקע כשמת ראובן ולא הניח אלא אותו הבן זכה הבן באותו כח ששייר אביו לעצמו וכשבא בעל חוב לטורפה נתבטלה המתנה מכח אותו תנאי וחזר לבן מכח השיור שירש מאביו והוה ליה כלוה ואח״כ קנו דמשתעבד משום דכתב ליה דאקני הלכך בעל החוב של הבן גובה הקרקע בחובו בין בחוב שלוה אחר מות אביו בין בחוב שלוה בחיי אביו במה

בר"אן שטורף משעבדי כשאינו מוצא ביד הלוה בני חרי לגבו׳ חובו מהם אבל אם מצא ביד הלוה בני חרי לגבו׳ אפי׳ הם זיבורי׳ לא יטרוף ממשעבדי ל"ש אם הם לקוחות או מקבלי מתנה ז לפיכך אם נתן הלוה מתנה לאחרים וכתב להם מאתי׳ לפלו׳ ושלשה מאות לפלוני וארבע מאות לפלוני ואין בנכסיו כדי שיספיק לכולם אין אומרים כל הקודם בשטר זכה אלא חולקים הנכסים לתשעה חלקים ויקח בעל מאתים זוז שני חלקים ובעל שלשה מאות זוז שלשה חלקים ובעל ארבע מאות זוז ד׳ חלקים ואם יצא עליהם שטר חוב גובה מכולם וכפי החלוקה יפר׳ כל אחד ואחד מחלקו אבל אם אמר ר׳ זוז לפלו׳ ואחריו ג׳ מאות זוז לפלוני ואחריו ד׳ מאות זוז לפלוני כל הקודם בשטר זכה לפיכך יצא עליהם שטר חוב גובה מן האחרון ואם אינו מספיק גובה משלפניו ואם אינו מספיק גובה משלפני פניו ח ואם מכר הלוה קרקע שיש לו בעירו ויש לו קרקע שד בעיר אחר׳ כ"א"א ז"ל שבעל חוב (ג) גובה מן הלוקח ואינו יכול לומר לו הנחתי לך בני חורין כיון שאינו בעירו ט שגם הלוה בעצמו לא היה יכול להגבות למלוה מנכסיו שיש לו בעיר אחר׳ ולא עדיף האי מגברא דאתי מחמתיה י הניחו הלקוחות בני חרי ביד הלוה ונתקלקלו בעל חוב טורף מהלקוחות ודווקא נתקלקלו אבל לא נתקלקלו אלא שאינו יכול לגבות מהם מחמת פשיעתו כגון שסילק שיעבודו מהם ולקח המלו׳ בקנין שלא יגבה מהם אינו גובה מהלקוחות

מהלקוחות שיאמרו לו הנחנו לך מקום לגבות ממנו ואם יש כאן
שני׳ או יא ג׳ לקוחות שקנו ממנו כא׳ ואין אחד מהם קודם לחבירו
ובא ב׳ח לטרוף כ׳ רב האי שגוב׳ מאיזה מהם שירצה ואינו צריך
ליקח חצי שדה מזה וחצי שד׳ מזה יב ואם הלוקח שקנה מהלו׳
מכרו לאחר והאחר לאחר אפי׳ עד מא׳ ובא ב׳ח לטרוף מלוקח
האחרון כת׳ א׳א הר׳אש ז׳ל בתשוב׳ שאינו יכול לומר לו למה
לא תבעת חובך מהראשון דשמ׳ לא רצ׳ לתבוע עד עת׳ שלפעמי׳
הלוה אלם ולפעמים המלוה אדם עשיר ויש לו שטרות הרבה
ואינו זוכר לכולם עד שיזדמן לידו ומיהו כשבא לידי שט׳ ישן אני
דורש וחוקר על איחור הגבייה לידע אם יש רמאות בדבר יג לוה
שמכר נכסיו וחתם המלוה על שטר המכירה לא הפסיד בשביל
זה זכותו וטורף מהלקוחות שיוכל לומר השני נוח לי והראשון
קשה ממנו יד שאלה לא׳א הר׳אש ז׳ל ששאלת ראובן קנה בית
משמעון ולוי היה לו שטר על ביתו של שמעון ולוי היה במעמד
בשקנה ראובן הבי׳ ולא הוציא שטרו וגם ראובן סתר הבי׳ ובנה
בו ומינהו לוי על הבנין ואח׳כ הוציא לוי שטרו תשוב׳ לא אבד
זכותו בשתיקתו טו לוה שלוה ואח׳כ נתן במתנה נכסיו על מנת
להחזיר ודאי אין מתנתו כלום שהרי כבר זכה המלוה בנכסיו
בשביל חובו שקדם למתנה ואם המתנה קדמה להלואה ונתנה
לזמן ידוע זכה המקבל במתנה עד שיגיע זמנה ואם נתנה לו על
מנת להחזיר בסתם ולא פי׳ לו באיזה זמן יחזירנה לו ואח׳כ לוה
כשם שהמקבל יכול לעכב המתנה בידו אפי׳ לזמן מרובה בעל
כרחו של נותן לפי שיכול לומר לו אחזירנה לך לאחר זמן ואקיים
תנאי וכן יכול לדחותו בכל פעם כך הוא דוחה למלו׳ הבא מכחו
אך המלוה יכול לכופו מדר׳ נתן לכשירצה להחזיר׳ שלא יחזירנה
אלא לו ולא לנותן יו ראובן הלוה לשמעון על פה ושמעון הלוה
ליהודה בשטר ומכר יהוד׳ כל נכסיו ובא ראובן לטרוף מהלקוחו׳
שקנו מיהוד׳ מכח שטר שיש לשמעון על יהודה הדין עמו אע׳פ
ששמעון היה יכול לטעון לראובן פרעתיך אין הלקוחות שקנו
מיהודה יכוליז לדחות ולומר פרעו אתה משמעון ואין שמעון
נאמן בהודאתו עלינו שהוא עשה קנוניא עלינו לפי שסוף סוף
צריכין לפרוע לשמעון שהוא מלוה של המוכר שלהם והואיל
ויכול שמעון לטרוף מהם גם ראובן שהוא מלו׳ של שמעון טורף
מהם הואיל ושמעון מודה שהוא חייב לו יז לא היו ללוה נכסים
אלא שטרי חובות שיש לו על אחרים לא מבעיא בעודן בידו
דפשיטא דהמלו׳ שלו גוב׳ מהם אפי׳ לא שיעבד לו מטלטלי אגב
מקרקעי וא׳צ לעשות בהם שום הקנאה לא כתיבה ולא מסיר׳ אלא גובה אותם מדרבי נתן דכי היכי
דבעלי חוביו של לוה משועבדים לו משועבדים גם למלוה שלו אלא אפי׳ מת הלוה ונפלו השטרות
לפני היורשין גובה מהם לא מבעיא אם נעשו השטרות שיש ללוה על ב׳ח קודם שלוה הוא מהמלוה
אלא אפי׳ נעשו אח׳כ ואפי׳ קנו בעלי חוביו של לוה טו מהנכסים אחר שלוה הלוה מהמלוה שלו אפ׳ה
המלוה שלו גובה מהם ומיורשיה׳ מדר׳ נתן יח ואם מכר הלוה שטרי חובות או נתנם לאחר או שבעלי
חוביו מכרו נכסיהם אח׳ שלוה הוא מהמלוה רואים אם יש בשטר שיש למלוה על הלוה וכן בשט׳ שיש
ללוה על בעלי חוביו שיעבודא דמטלטלי אגב מקרקעי אז יש בהם דין קדימה ונכסיהן של בעלי חוביו
של הלוה משועבדים למלוה שלו מכחו כיון שהוא קודם למכירה שמכרו יט ואם היו ללוה שני
מלוים שהלוו לו ובאו כא׳ לגבות מבעלי חובי׳ שלו רואים אם הלו׳ הלוה לבעלי חוביו בשט׳ לאח׳ שלו׳
הוא משניה׳ יחלוקו ואם תפש א׳ מהם זכה בתפיסתו ואם חובותיו של הלוה קוד׳ שלוה משניהם או קוד׳
שלוה מהאחרון וכ׳ לראשון אגב זכה בהם הראשון כ שאלה לא׳א הר׳אש ראובן היה לו שטר על
שמעון ונתנו ללוי בכתיבה ומסירה ובשבא לוי לגבותו הוציא יהודה שטר שהיה לו על ראובן מוקדם
לשטר שהיה לו לראובן על שמעון ואמר כי השטר שנתן ראובן ללוי הוא ממונו של ב׳ח וזכה בו מדין
קדימה ולוי משיב השטר הוא מטלטלי ואין בו דין קדימה הדין עם יהוד׳ כיון ששטרו מוקדם ושעבד
לו מטלטלי אגב מקרקעי אע׳ג דשאר מטלטלי שנתן ראובן לא הוה גבי מיני׳ אך ע׳פ ששעבד לו
מטלטלי אגב מקרקעי היינו משום תקנת השוק דאם לא כן לא היה אדם קונה חפץ מחבירו מפני
שיעבוד נושיו אבל בנתינת שטר חוב לא שייך תקנת השוק דמילתא דלא שכיחא היא ועוד שלא
יצא השטר מרשות ראובן לגמרי שעדין נשאר בידו כח למחול השטר הילכך חשיב שפי׳ ממונו לגבו׳
ממנו בעלי חוביו :

קיב א אין

ב׳ח טורף ממשעבדי אא׳כ היו הנכסים ללוה בשעת שלוה ומכרם או נתנם אח׳כ
אבל אם קנאם אחר שלוה ומכר׳ לא נשתעבדו לב׳ח ואינו גוב׳ אות׳ מהלקוחות
ומיהו בעודן ביד הלוה גובה מהם אע׳פ שקנא׳ אחר שלוה ואם שעבד לו נכסיו שקנה ושיקנה אז חל השיעבוד גם על מה שיקנה אח׳כ
ואם קנה אח׳כ ומכרו ב׳ח גובה ממנו ב ודוקא שפיר׳ לו בפי׳ אבל אם לא כת׳ לו דאקנה לא ולא נאמר בזה אחריו׳ טעות סופר הוא אלא כל
מה ששעבד לו כת׳ ומה שלא שעבד לו לא כתב וי׳א כיון דק׳ל אחריות טעות סופר הוא בכל מה שראוי להשתעבד אמרינן טעות סופר
הוא וכן ג דעת א׳א הר׳אש ואם לא כתב דאקני ומכר נכסיו אחר שלוה והמלוה בא לטרוף מן הלקוחות וטוען שאלו הנכסים היו ביד
הלו׳ בשע׳ שלוה ולוקח טוען לאחר שלוה קנה
ומכר

ומכר ג"כ הרמ"ן שאם יש עדים שהלוה קנה קרקע זה ומכרו או צריך המלוה להביא עדים שקנאו הלוה קודם שיעבודו אע"פ שהמלוה טוען טענת בריא והלוקח טענת שמא כיון שהלוקח מוחזק וזה בא להוציאו מידו עליו להביא ראיה אבל אם יש עדי' שהלוה היה מוחזק בו ושהיה שלו או צריך הלוקח להביא ראיה שקנאו הלוה ובאיזו שעה קנאו ואם לאו מעמידין אותו על חזקתו של לוה ונאמר שהיה שלו ושל אבותיו מעולם ד' וכן הורו הגאונים בנותן נכסיו מעכשיו ולאחר מיתה ולא נודעו הנכסים שהיו לו באותה שעה ופסקו שאם לא נודע שקנה נכסים אח"כ שהכל בחזקת מקבל מתנה וי"א שלעולם ז' על המלו' להבי' ראיה שהיו הנכסים ביד הלוה בשעת הלוואה שהלקוחות הן מוחזקין בנכסיהן וראי' והמלוה ספק אם חל שיעבודו עליה אם לאו ואין ספק מוציא מידי ודאי שאפי' ירשם מאביו שמא לאחר ההלוואה נפלו לו ולא חל שיעבודו של מלוה עליהן וכן בנותן מעכשיו ולאחר מיתה היורש וראי מוחזק והמקבל מהנה ספק ועוד יד בעל השטר על ההתחונה ועליו לברר שהיו נכסים אלו לנותן בשעת המתנה וחבי מסתברי: ה' ואם יש שני מלוין שהוצ'יאו כל אחד שטרו ואין בשום א' מהם כתוב דאקנ' ואין הנכסי' מספיקין לרוכבו שניהם וטוען המוקד' כי כשלוה ממנו כבר קנה הנכסים והמאוחר טוען שלוה משנינו ואח"כ קנה והוא משועב' לשנינו כת' הרמ"ן אם יש עדים בדברי המוקדם ודאי יקח הכל ואם אין עדי' כזה אלא יש עדי' שקנ' ואין יודעי' מתי קנה החצי שמודה המאוחר למוקד' יקח ובשאר החצי חולקים ואם אין עדים שקנאה מעמידין הנכסים ביד המוקדם ואומרי' כי היו של הלוה ושל אבותיו מעול' והוא הולך לפי סברתו שלמעלה אבל לפי הסבר' האחר' נם ט"ו בכאן לעולם הוא שפק והולקין החצי שהולקין עליו אא"כ יש עדי' למוקד' שהיו ברשו' הלוה בשע' ההלוא' ן' ראובן שלו בשט' ולא כ' למלוה דאקני וקנהומת והיה לו בת וירשתו ועמדה ונשא אין המלוה נוטה מן הבעל ממה שהכנים לו אשתו באותן הנכסים אפי' למ"ד לוה והזריש משתעבד הכא לא נבי דבעל בנכסי אשתו חשוב כלוקח:

קיג א אין ב"ח טורף מן הלקוחות אלא בקרקע שמכר הלו' אבל מטלטלי שמכ' אינו נוב' אפילו היו בידו בשע' ההלוא"ה לפי שאין דע' המלוה סומכ' על המטלטלין מפני שהלוה יכול להבריח ואפי' התרה המלוה בלקוחות ואמר אל תקנו ממטלטלי הלו אינו נוב' מהם מפני שלא חל (ה) שיעבודו עליה כלל **ב** ודווקא שנתנן במתנ' בריא אבל נתנם במתנ' שכיב מרע נוב' מהם שמתנ' ש"מ חשוב כירוש' **ג** ואם שעב' לו מטלטלי אנב מקרקעי או יש להם דין מקרקעי אף לטרוף בם שכ' אח"כ אם כת' לו דאקני וקנ לכל דבר וכתבתי למעל' בסי' ס' שאעפ"כ אין נזקקין לטרו ממטלטלי המשועבדי' משו' תקנ' (ג) השוק **ד** וכי מקני ליה מטלטלי אנב מקרקעי צריך לכתוב דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי מפני שיעב' על הקרקע ושעבו' מטלטלי אנב מקרקעי דומ' לשיעבו' הערב שהו' כאסמכת' שאם לא יפרע הלו' יפרע הער' אף כאן אם לא ימצא קרקע שיפרע מן המטלטלין המשועבדי' ע"כ צריך לפר' שדעתו סומכ' על המטלטלין כמו על המקרקעי ואם א"ל מעכשיו א"צ לפר' דלא כאסמכת' שכל קנין מעכשיו קונ' אפי' באסמכת' ובב"ד חשו' ודל' בטופסי דשטרי פירש שנכתב לשם שעבו נמו' ולא שטופ' שטרו כך הו' **ה** ואם שעבר ליה מטלטלי אנב מקרקעי אין צריכי' לה"ז צבורי' בתוב' ואפי' מטלטלי דיירי משתעבדי ן ואפי' בקרק' כל שהו יכול לשעב' על מטלטלין **ז** ואם אין קרק' ללו' והמלוה זיכה לו בתוך שדהו בקנין או באחת מהקנאו שקונין בהן קרקע או שהשאילו או השכיר לו קרק' כל שהו הרי זה מקנ' על נבי כל מטלטלין שיר"צ וא"צ לכ"ז המקום שמקנה אנבו המטלטלין **ח** ואם אין קרקע ללוה וגם אין למלוה להשאילו או להשכירו יכתוב הקנתי

סנדק זו עלמקח על דעת בעל סחורתו וכפי' לן הרמ"ן כן ככתבו ונסמן ולע"ג מכ כתבם דבני ונעפסק עיקר עפום דסכי מסתבר ליה: ועיין בכ"י ס"ם מי סעתם: ה ואם יש שני מלוים וכו' עד סעולם וכ"כ בעל סתרומ' בשע' ם"ג נפס הרמב"ן: ו ראובן מלוה נפשי וכו' כ"כ בעל סתרומ' בשער ע"ג מדגרסינן בית נוחלין לוקח ומכלס וכו' בעל לוקח סוי: **כתב** כ"מ בפ' מזקק כל מכתב דאקנס עוב מינו יכול למחזר בו אפילו קודם שקנס וכרמ"ם בפ' חולק וכוכר בפילו למחזר בן קודם שקנס ומ"ם כל מלם חזר בו מייל מעבודת ונעפס דפסול וכתב עוד כ"י בפ' מיתן נפן ע' כרמ"ם בפ' וסרמב"ן ז' בפרקי"ב חלוק בדבר וכתבו בלעיל סרם"ם בפ' מגילין דברים:

קיג א אין ב"ח טורף מן סלקוחות אלא בקרקע מעכר סינו נוב וכו' זה מבואר בסרמב"ם בפרקים ומפס בסוגיים דם' מזקק (קף מד) נגי מכר לו קרס מפר דבם מפס בורו בפרוקיפי ומכרו אין ב"ח בונס פעמו ומעמד מפוס דלית לכו קלם ולא ידעי סבעלי ליסר ו"ם ומפילו סתרם סמלוס וכו' בעל סתרו בפע' ם"ג נ"כ פמכתי לוכל פסכיפו דכיון דיוכ מעמו ולם מזכס' ליסו דפסקיפ ופרפי מיסים ומסתפר דלית דכיון דלו לפוקלם בעלמ' לם סגר עלייפו וכל סיכה דלם פעכם דעתים בפסוס סיעבוד לם בפקעבד וכן כזם סנרת בעל סעיטור שכת' פפני' יבע לוקח בפלוקיפי על מעלטלים סינו נוכס פפס דלם פעכם דעתים עלייפו ' וכתב א"ר דני' קי"ו בפפני' עפפס פפיקיפי בפעבד ופפ"י סיס פלוקח עד בדבר סין כ"ם נוכס פפנו: ב ומ"ש וזהוקח פכתן בפתנת בדים לגל נקנס בפתנ' ס"ם נוכס פכס וכו' יקבלר בפי' רע"ג ופעם"י פלם בזבוך דגינו בפי' זס עד שיקח פקנס דפקנס בכלל כ' וזהוקח פכתן בפס פפורף בפלוקיפו עכר בעכין זס דבפס פפורף בן פלקוחות כך טורף מפקבלי נקנס כפו פכתקבר בפי' קי"ח: ג ואם פעבד לו מעלטלי וכו' פר' פוקח לי פקני ליס מעלטלי אנב מקרקעי קנס קרקעי קנס מעלטלי וכתב ס"ם ע' ' ן מפלכו' פלוס בפס דפפרפיס קלם סיעבוד לו מעלטלי אנב מקרקעי ויפו לו פהרקעי בעת פסיעבוד פפלוי עכרן קודם סיקנס פעלטלין ומ"ם פקנס מעלטלין פרי פלו' פורף פסס דפפע' כתב ע"ל פיעבודו (וכן כתב בפ"י ועיין בדי"ב פפתרין) ד וכי מקני לי' מעלטלי אנב מקרקעי לרי' לכתוב דלא כפסמכת' וכו' בס בס חזק' פע' דע' תקד' וסוס דכתיב ליס דלא כפסמכת' ודלא כטופסי דפערי וס"ם רבי' עפני פעיקר פסיעבוד וכו' עד כמו על פמקרקעי פס דבדי סרע"ן פכתב בפס"ח בפע' ס"ג ובימר עוד פלם ענין פפטר כוס פפסמכתא נפורס אף ע"פ פכתב בו דלפו כפסמכת' לפו כלוס כוס מבל ערב לפו בפסמכת' נפורס סיס תדע דפס מרב לפס' עיקעבו' בקנין עפקעבד פע"ג דכיון בפסמכתא נפורס לם מכני ופעבד מעלטלין מרי פס בערב דמי לפסמכתא וכיון בכתב דלא כפסמכתא גלי לער דעיקר דעתו עליפס בקרקעות גלי דפס מרב לפס' עיקעבו' בקנין עפקעבד פע"ג דכיון בפסמכתא נפורס לם מכני ופעבד מעלטלין מרי פס בערב דמי לפסמכתא וכיון בכתב דלא כפסמכתא גלי לער דעיקר דעתו עליפס בקרקעות ומכני כי סיכי דמכני ערב פו עפוס קנין פו עפו' פנפס דפימני' ' ופ"ם עוד רב' ופס פומר לן מעכבו' וכו' כ"ל דלפו לגיערב דכי כתיב בפיעב' מעלטלין מעכבין ליגבו' כמי פיסק בפ"ד מבוא פרבי בפסר סרמב"ן ופי' דבפער מכוכר כ' בפס סרמב"ן ופי' סבוא וכן ב"ל פירש רבי' סבל קנין מעכבין בפ"ד מבוא ופכ"ל ולפ"ז בזכיר ב"ר מבוא וכן ב"ל פירש רבי' סבל קנין מעכבין בפ"ד מבוא קוסם בפסמכתא נפורס וסכת דלפו בפסמכת' בני פפ ע"פ פלם יפס בפ"ד מבוא ' ופ"ת עוד דלא כטופסי דפערי סיר' פכתבת בפ"ם בעבוד נפור וכו' כתב בעפ"ק בפער בפזכר בפס סרמב"ן וטופסי דפערי מי

(ה) ע"ל סי' קי"ו בפמ"ש עפס בפרי' סתרומ' אפ"ם אין טוקף אומן בן הבעלומים (ג) מיכו בפער פלם"ם בעל ע"פ סי' ד' בסג' דיס ניין לפת בפזכר ופ"ם בעל דבר ופתוס פתרון בפנע' יהוד

(ה) בפ"ק דקידושין פיפס ע"פסר בפקני בפתכר כלל ס' סי' י"ו בכ' מפס בן מגר קרקע.

הקנתי לו ר״א קרקע בחצרי ואגבן הקנתי המטלטלין לו ואע״פ שאין אנו יודעים לו קרקע הודא׳ בע״ד (ג) כמאה עדים דמי ולח׳ בתו ולא מיחזי כשיקרא שאפשר שיהיה לו קרקע במדינ׳ אחרת ואין אנו יודעים בה:

קיד א מלוה

שידע לקוחות שקנו מהלו׳ אח׳ שלוה הולך וטורף מה׳ וא״צ ד״א ב ואם אינו יודע י לקוחות שקנו מהלו׳ וצרי׳ לחפש אחריהם כותבין לו ב״ד שטר טירפא שיטרוף מהלקוחו׳ ג וקורעין ש״ח וכותבין בטירפא שקרעו ש״ח ד וכאשר ימצא לוקח המאוח׳ ב״ד כופין אותו לדון עמו ואינו יכול לומ׳ לו לך אצל הלו׳ וכאש׳ יתחיי׳ לך בדין ויכתבו לך טירפא על הלקוחות או אפרע לך אלא ילך הוא אם ירצ׳ אצל הלוה ויזקיקו לבא לדין ומי׳ היכא דאיתי׳ מודעינן ליה כגון ז דאתי שליח בב׳ בשב׳ ואתו בד׳ בשב׳ וקאי בדינא בה׳ בשב׳ ה ואם מבק׳ הלוקח זמן נותנין לו ב״ד זמן ל׳ יום ובלבד להוציא הדין לאמתו שלא יבא עליו בעקיפין ו ואם רוצ׳ הלוקח לסל׳ המלוה במעות הרשות בידו וישאר לו הקרקע ויחזור וישאל מהמוכר מה שפרע למלוה בשבילו ואם עשא׳ אפותיקי אינו יכול לסלקו במעות ז ואם קנה ב׳ שדות זו ז״א כל אח׳ במנה ותחוב שהיה למלוה על הלוה היה מאתים ובא וטרף ממנו שדה שקנ׳ ראשון במנ׳ וכשבא לטרוף השניי׳ במנה הנשאר הביא לו מאתים ואו׳ לו אם תרצה לקבל שדה הראשונה שגבי׳ כבר בכל המאתי׳ הרי טוב ואם לאו קח מאתים והסתל׳ הדין עמו ח ואם רצ׳ המלו׳ לעמוד בה בכל המאתים אין הלוקח חוזר על המוכר שמכר׳ לו באחריות אלא במנ׳ כמו שהיה שוה ואע״פ שהמלו׳ קבל׳ במאתים אינו שוה אלא מנה אלא שהמלו׳ קבל׳ במאתי׳ מפני שהחוב היא עליו וכ׳ ה״ר יונ׳ דוקא כשל׳ עשה בה תחל׳ שומא והכרז׳ לפיכך יכול להכריחו לקבלה במאתים זוז או להחזיר׳ לו אבל אם עשו שומא והכרזה שוב אינו יכול לסלקו וכן מסתברא לא״א הרא״ש ז״ל ט וצריך שישבע הלו׳ תחל׳ שאין לו במה לפרוע קודם שיטרוף המלוה מן המשועבדים ל״ש אם הם משועבדי׳ דמכ׳ או דמתנ׳ ומשביעין המלוה בנקיט׳ חפץ שלא נפרע כלו׳ וכולל בשבועתו שאין זה שטר אמנ׳ ושלא מכרו לאחר ולא מחלו יא וכתב הרמ״בם אם השטר לזמן ועדין הוא בתוך הזמן שהוא נפרע שלא בשבועה אבל רבי׳ האי כתב אפי׳ תוך הזמן אין נפרע מן הלקוחות אלא בשבועה יב אבל רבינו האי כתב אפי׳ תוך הזמן אין נפרע מן הלקוחות אלא בשבועה וכאשר יורידו המלו׳ בקרקע שמצא ללקוחות שמין לו קרקע כפי שיעור חובו ושמין אותו כפי מה ששוה עתה שאם השביח׳ אח׳ שקנאה או אפי׳ שבחה ממילא שמין אותה כפי מה ששוה עתה ומכריזין עליה שלשים יום כמו שעושין כשיורדין לנכסי יתומים ודינן לענין טעות אם טעו כמו שדנין לגבי יתומים יג והרמ״בם כת׳ שאם טעו בכל שהו מכרן בטל לפי שהם כשליח לטורף וללוקח ויש להם רשות לתקן אבל לא לעוות ומסתברא שאין לחל׳ בין יורש ללוקח יד ואם לא ימצאו שום לוקח יחליטוה למלו׳ כמו ששמו אות׳ טו כ׳ ה״ר יונה אם יבא שום אדם בתוך ימי ההכרז׳ ויעל׳ הקרקע יותר מאשר שמוה ב״ד והמלו׳ רוצ׳ ליקח הקרקע צריך לקבלו באותו עילוי שהשומא וההכרז׳ לתועלת הלוה היא שאם ימצאו מי שירצה ליתן בה יות׳ הרי טוב ואם לאו יקחנ׳ הו׳ באות׳ שומ׳ אבל אם

טו כתב ה"ר יונה אם יצא שום אדם בתוך ימי ההכרזה ויעלה הקרקע יותר מהמה ששמו ב"ד וכו' עד אין שומעין ללוקח כל זה כ' הרא"ש בפסקיו פרק מי שהיה נשוי וכ' שהטעם שאין שומעין ללוקח כשהשומא יפה ואמרו ב"ד לפי שיש בו הפסד ללוה שהרי אם היתומים אומרים כן שומעין להם ומכריזין עליו ומקבלין השומא דהא זוזי לידא דיתמי מסלקי ליה כדמפ' ביוון עכ"ל וכתבו רבינו בסי' ק"ט ועיין בהריב"ש סי' תפ"ג: כתב הרשב"א בס' ח"ג שאלה מלוה שאמר שמין לבעל חוב קרק' כשיעור חובו מורידין אותו לנכסי לוקח ושומאהלו וכותבי' בורר' וכו' כותבין אחר ששמנו לפלו' בשומא שהיתה בידו והכרזנו ל' יום כראוי והשבענו את זה שטורף ואת בעל חוב הורדנוהו לאדם פלו' להיות שמתם בה כדרך שמשתמש אדם בקנינו וכתב ה"ה ומ"מ מורידין אותו פי' אם לא מלאו יותר מכדי שומתן אבל אם מלאו יותר ולא רצה הלוה לקבל בה' שאולין מוכרין לאחרי' ונותני' דמים ללוקח ושטר זה כשמחליטין אותה ללוקח אחר לא נזכר בדברי רבינו נוסחו וזהו אחר ששמנו קרקע פלוני בכך וכך לפלוני מאמת חוב שהיה לו על אלו' הכריזו אל הקרקע ההוא ל' יום כראוי ובא פלוני והוסיף על דמי הקרק' כך וכך ומכרנוהו לו אכתנו ב"ד ותהיה אלו וקבלנו מידו דמי ההכירה ונתנו אותה לבעל חוב מה שהיה בזמן פלוני וכילד כותבין אותה וכו' אני מסתפק בדעת רבינו ז"ל אם יש הם שתי השרות אחת מהשומא קודם ההכרזה וא' אחר הכרז' כשמחליטין אות' ללוקח או לב"ח או שמא אין עושין שטר מהשומא עד כלות ימי ההכרזה שעושין שטר הורד' וכשמורידין לב"ח בשומתו נקרא שומא וזה נראה עיקר דלמה יכתבו שטר ושמא לא תאמר לב"ח וכן דעת בעל העיטור ז"ל עכ"ל ה' המגי' בפר' הנזכר י"ח וע"ש רבינו וכשמחליטין אותה לו כותבין לו אחלטתא וכו' מתבאר מתוך מה שכתבתי בסמוך:

לב"ד ויקיים שטרו וזכה ב"ד מן הלוה והשביע אותו כמו אלו רצה לרדוף אחריה בשטר מגוס הרשות בידו וכן השיראה לצרכו של טורף ככתבה שמא יפתב' הדבר בב"ד דין אחר וכן ההכרזה כדי שיקבל פירות מכי אלמיין ההכרזה מקמי דלכתוב אחלטתא הכל אם רצו שלא לכתוב אותו אין כותבין עכ"ל:

אם הלוקח בעצמו רוצה לעלות השומא ששמו ב"ד כדי שישאר הקרקע בידו אין שומעין לו כי בודאי לתועלתו הוא מכוין שאומ' מה אני חושש שאוסי' ותשאר הקרקע בידי כי אח"כ אחזור ואקח הכל מן המוכר הלכך בשביל העילוי שלו לא נתבטל שומת ב"ד ששוה לרובא דאינשי י"ן ורב האי כתב אם בעל חוב ולוקח באים להוסיף כל אחד על חבירו נותנין הקרקע לאותו שמוסיף יותר וזה נראה חולק על ה"ר יונה וכת' א"א הרא"ש ז"ל שאינן חולק שדברי רב האי כשאחר מוסיף עד כנגד כל דמי החוב אבל אם רצה הלוקח להוסיף מעט על שומת ב"ד ולא יהיה כל החוב פרוע בהא אזלינן בתר שומת ב"ד כדברי ה"ר יונה י"ן ואם יאמר המלוה אקבל הקרקע בכל חובי בלא שומת ב"ד והלוקח אומר לא כי אלא ישומו אותה ב"ד ואני אתן כפי אשר ישומו אות' ב"ד אין שומעין ללוקח י"ח וכשמחליטין אות' לו כותבין לו אחלטת' כמו ששמוה והכריזו עליה כראוי ושמחליטין אותה לו וכותבין בה שהכרזו בה שהיא של פלוני הלוה ושקרעו שטר האדרכתא:

קטו א השביח לוקח את השד' כשבא המלו' לטורפ' טורף אות' כמו שהי' עם שבח' בין שבח' דממילא כגון שעלו בה אילנות או נתייקרה בין שהשבי' הלוקח מחמת הוצאה שהוציא עליה ולא שיטול כל השב' אלא רק חציו דקיימא לן היכא דכת' ליה דאיקני ולוה ואח"כ קנה חולקין מלוה ראשון עם מלוה שני לפי ששעבוד שניהם חל כאחד והאי שבח כאלו קנאו המוכר ומכרו ללוקח אחד שמכר לו השדה ונתחייב באחריותו ונמצ' אחריו' הלוקח על השבח לפיכך חולקין אותו כיצד היה עליו חוב של מאתים זוז ומכר ללוקח שדה שוה מנה והשביחה ששוה מאתים טורף בעל חוב ממנה מא' וחמשים מנה של דמי השדה וחמשים של השבח ולוקח יקח חמשים של שבח הנשארים ב והוזר הלוקח וגובה הקרן מנכסי המוכר או מהמשועבדים שמכר או נתן והשבח אינו גובה אלא מבני חורין ג והרמ"בם חילק וכ' דווקא שבח הבא מחמת הוצאה אינו נוטל

קטו א השביח הלוקח וכו' פ"ק דמציעא אמר שמוא' ב"ח גובה את השבח ופירוש הרי"ף והרא"ש בין שבחא דממילא בין שבחא דמחמת הוצאה וכן פיר' הרמב"ם בפכ"א מה' מלוה' ומפרש בגמרא טעמא משום שהמוכר כותב ללוקח בשטר מכיר' שהוא מתחייב להשקיט בידו ולפיכ' מכל ערעור זביני אלין אינון ועמליהון ושבחיהון וכיון דבעל מוכר הדר נבי שבחא ב"ח מלוקח וחוזר על המוכר וכתב הרמב"ם בפכ"א מה' מלוה ואפי' לא כתב דבר כודע שזה דין המוכר ללוקח וכתב ה' המגיד בשם הרמב"ן שאם פי' הלוקח שלא יהא לו אחריות דינו כדין המתנה שיתבאר בסי' זה בס"ד: ולא שיטול כל השבח וכו' הכא מסקנא דגמרא סוף פ' מי שמת (דף קמ) דמאי גובה כמי דקתני אלי שבח ומשמע שכתב רבינו והרא"ש כתב ענין זה בפ"ק דמציעא אלא שהיה בלשון הזה שבח שהשביח לוק' כאילו קנאו מוכר ומכרו לוקח וחל שיעבוד והמלוה והלוקח כאחד והמלוה גובה כבר הקרקע עדיין נאסר מחובו כנגד השבח והלוקח משעבד כל הקרקע גובה המלוה על אותו שבח הילכך אם הקרקע שוה ק' זהובים והשבח עשרה זהובים יטול הלוקח עשרה חלקי השבח והמלוה חלק א' מי"א חלקים שבו עכ"ל ודבריו מתמיהים וצ"ע וכתב הרב המגיד פ' כ"א מה' מלוה ומכאן אתה למד שלא אמרו גובה את השבח אלא בשכתב לו לוה דאקני לפי דעת רבינו שכתב פי"א שאין אחת בפירושו וכן דעת הרב' מהגאונים וגם בעה"ת בשער ג' כתב דאי לא כתיב בשטריה דאקנ' לא גבי שבח וכן דעת הרא"ש פ"ק דמציעא שכתב והא דאמר שמואל ב"ח גובה את השבח לא אתי אלא לאשמעינן שיעבוד השלו' על השבח ולא שיטול כולו ופעמים נוטל כולו כגון שכתב למלוה דאקנה ולא כתב ללוקח דאקנה עכ"ל ודאקנה אי קתני כפירושו כמבואר סימן קי"ב: ב והוזר וגובה את הקרן וכו' בריתא ס"פ מי שמת (שם) ופ"ק דמציעא (שם) ומשועבדים דקתני ע"כ היינו שנשתעבדו אחר שמכר קרקע זה ללוקח ומה שאינו גובה שבח ממשועבדים מפ' טעמא במתני' דהנזקין מפני תיקון העולם לפי שאין קול יוצא עליהם או לפי שאין קצובין וכתב ה"ה פכ"א מה' מלוה וא"ת אחר שיש שם משועבדי' שמוחרים שאלו היאך טורף ב"ח שאלו יאמר לו לוקח לך אצל המאוחרי' וכבר הנחתי לך במה שקניתי מקום לגבות ממנו ויש להשיב לפי דעת רבי' שכתב דשעבוד דאקנה אינו חל בהו' שהכתוב לא' כשלא היו לו המשועבדים המאוחרים בעת הלוה והיו לו בעת שמכר אלו ומפני כך לא נכנסו תחת אחריו' שאלו' ונכנסו תחת אחריות הלוקח אי כמו שהכתוב לה לכל השטרות כגון שאלו המאוחרים הם במדינה אחרת ואין אומרים למלוה להניח אלו שע"ה שקדמו ולהוליך ר' על עכה: ג והרמ"בם חילק וכ' דוק' שבח הבא מחמת הוצאה וכו' בפכ"א מה' מלוה וכת' הרב המגיד וע"פ רבי' דשבח דמעילא טורף כל השבח כתב הרמ"בא אין הגאונים מודים בדבר זה אלא לעולם לא גבי ב"ח אלא חלי שבח ואפילו בשבחא דממילא ודכתב ליה דאקנה אלא בדמיים ניכלים אפותיקי מפו' וכ"כ הרא"ש והרמב"ן וכן דעת ג"י בפ"ק דמציע' גבי הא דאמרינן הא דמסיק ביה שיעור ארעא ושבחא וכו' וכו' הכן דע' הרב"בר: כתוב בנ"י הא דאמרינן מגובה ב"ח בשבח ה"מ במאי דהשבח לוקח בחיי מוכר אבל בעם השביחה לאחר מיתת מוכר לא גבי מידי כיון דמשום דאקנה אתינן עלה מה שהשביח לאחר מכאן לא קנאה מוכר מעולם: ד וכתב עוד הרמ"בם הורו חכמים גדולים וכו' בנוסחאו' אלגו ליתיה אבל בס' כ"א כתבו הה"מ כרא' שהיה בנוסחתו וכתב שסברא זו כתובה בהלכות בלשון אינה ע"ד ודחאה והרמ"בם הכריע כסברא זו אך בעה"ת בשער ב' כתב שגובה חלי השבח ולא הזכיר ההולאה וכת' על זה וכן פסק הרמ"בם ו' ושנים זו מוזכרים בהלכות פ"ק דמציעא דאקשינן למואל דאמר ב"ח גובה שבח ומתני' שמוכר שדה לחברו ובא ב"ח וטרפה אם השבח יתר על ההולאה נוטל השבח מבעל הקרק' ואת ההולאה מב"ח ואם ההולא' יתירה על השבח אין לו אלא הולאה שיעור שבח מב"ח ומשני הא דמסיק ביה שיעור ארעא ושבחא הא דלא מסיק ביה אלא שיעור ארעא ושרמ"י הא דקתני נוטל יציאה מב"ח דלא מסיק ביה ב"ח במוכר שיעור ארעא ושבחא הילכך יהיב ב"ח ללוקח בשביל ... ליה והא דקתני ללוקחות ... ולא

ומ"ש וכותבין בה שהכריזו בה שהיא של פלוני הלוה וכו' הכי משמע בס"פ אלמנה ניזונת: ושקרעו שטר האדרכתא וכו' בפרק גט פשוט (דף קסט) אמר רב נחמן כל טירפא דלא כתיב בה קרעניה לשטרא דמלוה לאו טירפא היא וכל אדרכתא דלא כתיב בה קרעניה לטירפא לאו אדרכתא היא וכל שומא דלא כתיב בה קרעניה לאדרכתא לאו שומא היא כך נירסת רבינו והיא נירסת בעל העיטור והרא"ש ופי' רשב"ם טירפא היא שכותבים למלוה שילך ויחפש אחר קרקעותיו של לוה וכל מקום שימצא מנכסיו או מלקוחו' שקנו ממנו אח"כ יראה שטרו לב"ד ויחפשו קרקעותיו למלוה ויכתבו לו שטר אדרכתא שיהא עליה ורודף על נכסיו של זה לגבות חובו ממן ושטר הטירפא יקרעו פן יחזור ויטרוף בב"ד אחר ויפשטו הנכסים כדין שומת ב"ד וכפי השומא יקחם בחובו ויכתבו לו ב"ד שטר שומת הנכסים לדעת בכמה קבלם משום דשומא הדרא לעולם וכשיתנו לו ב"ד שטר השומא יקרעו האדרכתא פן יחזור ויטרוף בה פעם שנית אלא כדין עכ"ל ורבינו מפרש דשומא היינו שטרי אחלטתא ולדברי הרמ"בם פכ"ב מהל' מלוה נראה שהוא גורס כל אדרכתא דלא כתיב בה קרעניה לשטרא דמלוה לאו אדרכתא היא וכל טירפא דלא כתיב ביה קרעניה לאדרכת' לאו טירפא היא וכל שומא דלא כתיב בה קרעניה לטירפא לאו שומא היא ופירש הרמב"ד שאדרכתא היא על בני חורין וטירפא היא על המשועבדין והשכים עמו הרב המגיד וכתב שכן מוכיח בהרבה מקומות בתלמוד ובעל התרומות בשער ב' גורס כגירסא זו ומ"מ בשם הפירש רש"בם שטירפא היא בין לבני חורין בין למשועבדין חלוק עליו בעה"ת שכתב וז"ל הידוע דגבי שפוט במשעבדי איתמר אבל בבני חורין אין צריך כי אם אדרכתא ושומא והכרזה גם ר"ח כתב כן הפירוש כותבים אדרכתא על נכסי לוה ומכריזים ואחר כך שמין כמה שגיע לו מן הקרקע ומחליטין למלוה לא מצאו בני חורין כותבין טירפא ויש מחליפין הנירסא ועושין אדרכתא ואח"כ טירפא אך הרוב עושין טירפא תחלה עכ"ל: א כתב בעה"ת בשער ב' אין צורך טירפא ואדרכתא ושומא והכרזה ואחלטתא במקום שהמלוה והלוה והלוקח לפנינו אלא כך עושין תחלה מקיימין שטרו של מלוה ומשביעין הלוה כתקנת הגאונים שאין לו במה לפרוע ומוליכין אחר הלקוחות אלקחו ממנו ושומעין דבריהם ואם נתחייבו שמין לו כשיעור חובו ואחר כותבין מן הכל שטר אחר שמעת שבא פלוני לפנינו בשטר מלוה וכו' וכן השכים הרמב"ן בתשובה שכתב גם כדברי בעה"ת ויש גם שהכנסנו רבותינו באדרכתא זו להנתחו של מלוה עמו כן שמעים שאינו יודע נכסים ללוה והולך נחזר אחריהם בעדיהם זו או אחרת ואם ירדוף אחריהם בשטר הלואה שבידו שמא יפתכה הדבר בבני דלפותיו

אבל נוטל כנגד השבח מבעל הקרק' והשום' עכ"ח לא משמעינן היא נוטל אלא דהיכא דיליהם יתירה על השבח אין לו אלא יליהם שיעור שבח עכ"ל' וכתב נמוקי יוסף מטע' דס"ל דכיון דלכתי לא מוקמינן בשווים ניהליה אפותיקי לא גבי יות' מחובו כלל אפי' בשבח דממילא דהא לא מלי אמר מרעאי אשבח וכן הסכים הרל"בח ז"ל עכ"ל והתום' כתבו היפא כיון דלא מסיק אלא שיעור קרע' אפלו כיטל שבח יתר על ההולא' וי"ל דנלאו הכי מריך מפי' הניחא לע"ד וכו' והר"אש מפ' הא דקתני בבריתא שנוטל ההולאה מבעל חוב היכא דלא מסיק ביה קיעו' קרקא ושבח אלא שיעור קרקא והשבח יתר על ההולאה הילכך נוטל כל השבח ונותן ללוקח ההולאה עכ"ל והרי"ף כת' נמי כו' הא דמשום' היכוס היא ולא פשו' עלה ולעיל' נוטל הלוקח ההולאה מב"ח כפשטא דהא מתני' דלא גרע מיורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות דקי"ל שמין לו וידו על התחתונ' ולכן מסתבר' לן דלא דעי לוקח ליורד שלא ברשות דיורד לשד' חבירו ונטעה שלא ברשות מרעתא דמקיל מעלא דמרעא הוא דעשבח בה בנופים ובעמונים אבל לוקח כי מסיק מעוניה או עשבה לה בנופים אדו מרעתא דמקיל לה מב"ח הוא דעבד הכי אלא מרעתא דאי מפי' לה ב"ח מיני' סדר עניה דמוב' ומקיל מיני' כוליה ממונא בין קרנא בין הולא' בין שבחא דאתי ממילא והביא ראיה לדבריו מהגמרא ועאחר שהרי"ף דחה סבר' זו כ"ל שהעתיקו בהרע"בם נכונה מנפתח ה"ם הכל עם שהמפר לבסב' סברת הרע"בם עם סבר' הרי"ף יש לנו לבסב': א כתב בעל התרומות בשער הליף בשם בע' העיטו' שאם הלוק' או' לכי שהשבחתי וב"ח אומ' הלוס שהבי' על הלוק' להביא ראיה דמרעא כיון דלגנוזי' קיימ' כמאן דגביא דמיא והשתא נקרא מוחזק ועל הלוקח להבי' ראי' ג פהם השביחו עכ"ל ועמשמע לי דהיינו בדשווי' ניהלי' אפותיקי אבל אי לא שוויה ניהליה אפותיקי על הב"ח להבי' ראיה דועיא דיתומים היתבא' בסמוך:

(ג"ה) את"ב מלאתי נוסחא מדוייקת ותוג' בדברי הרמ"בם וכתוב' יש בלשון הזה הורו גאוני' גדולים חכמי' ואמרו לא יהא הלוקח רע כח מיורד לשדה חבירו שלא ברשות ששמין לו וידו על התחתונה לפיכך אם השביח מאה והוציא חמשים נוטל כל ההולאה וחצי השבח היתר על ההולאה אם שקנו והליבנה היה' על ההולא' עם הקרן טורף בעל חוב דנכי' על ענם אם וקנדחיי לריך עכ"לי ואתה נקשי' נסבלעמו של הרמ"בם

סולך על דעת הר"ש וסיוחד דליית הירושלמי עכ"ל וכב' כתבתי זה בסי' ק"ז וכתבתי שהם מדעת רבי' כדע' הרל"בח והרע"בן ז"ל: ורואין כמה שנשא' וכו' כך העלו הם הרי"ף והר"אש פ"ק דמציע' מדאמרי' בפ"ק דב"ב כל המחלק יחלק וחשו אלין חולקין והם לאו אין חולקין וכן כתב הרע"בם פרק כ"א מהלכות מלוה ושיעור שדה מבואר הם במשנה שהוא ט' קבין ואם לוקח ידו על התחתונה או על העליונה מבואר בפרק בית כור: ח ואם עשאה אפותיקי אפי' אין בחוב וכו' כך העלו הרי"ף והר"אש פ"ק דמציע' וטעמייהו דאע"ג שאין בחוב אלא כנגד השדה בלא שבח נוטל קרקא ושבחא משום דאמר קרקאי אשבח' ועיקר ההולאה שקיל מבעל חוב דהולאה גבי ידידיה היא ואיהו מתהנו מיניה ועאי דמים משבח' שקיל מיניה שכך כותב לו אנא אקום אשפה ואדכי ואמרי' זביני אינון ועאליהון ושבחיהון כלו' וכיון שכתב לכתו' כן אע"פ שלא כת' כמאן דכתב דמי ואם הולאה יתירה על השבח לא שקיל לוקח מיניה דהולאה אלא שיעור שבח ושקיל מבעל חוב דשבח' גבי מיניה דאי לאו הולאה ליכא שבחא ועאי דמים ליה ללוקח מהולאה לא שקיל מיני' כלום לא מבעל חוב ולא מעוכר דהא איכא אפירא בגיה מעיקר' דליכא שבחא כנגד' והרע"בם כתב פרק כ"א מהלכות מלוה היה השדה אפותיקי בעל חוב נוטל את כולה ורואין חלי השבח הכפא' ללוקח אם היה חלי השבח יותר על ההולאה נוטל ההולאה מבעל חוב והשאר מוע' לו בעל חוב הרי הוא השביחה והנשאר לו מן השבח נוטל מן המוכר' ואם היה חלי השבח פחות מההולאה אין לו מן הטורף אלא דמי חלי השבח ותוזר ונוטל מן המוכר חלי השבח שנטרף בלבד עכ"ל וכתב הרב המגי' הם שנמלא' בספרי רבינו בדין האפותיקי לומ' שבעל חוב נוטל חלי השבח בלא ההולאה כלל ואני הלמד או שניהן או נוטלו ופורע הולאה כל השבח הוא דבר זה לא נתברר אלא טעמו וא"א לפרש השני' לפ"ו וכבר הופג רבי' עזה אבל דין חילוק האפותיקי

נוטל אלא החצי אבל שבח הבא מאליו נוטל הכל וא"א הר"אש לא חילק בזה ד וכ' עוד הרמ"בם הורו חכמים גדולים ואמרו לא יהא הלוקח רע כחו מהיורד לשדה חבירו שלא ברשות ששמין לו וידו על התחתונה לפיכך אם השביח מאה והוציא חמשים נוטל כל ההוצאה וחצי השבח היתר על ההוצאה עם הקרן טורף בעל חוב ויראה מדבריו אפי' אם החוב כנגד כל השד' עם השבח נוטל הלוקח כל ההוצאה תחלה וא"א הר"אש ז"ל לא כתב כן אלא אם החוב כנגד כל השדה עם השבח נוטל כל השדה עם השב' וא"נו נותן ללוקח שום הוצאה ה ומיהו אם יש ללוקח מע' ורוצ' לסלקו בדמים יכול לסלקו בין מן השד' בין מן השבח ו במה דברים אמורים כשלא עשאה אפותיקי אבל עשאה אפותיקי שאמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזו אפי' אם יש לו מע' אינו יכול לסלקו אלא יטול כל השדה עם שבחה ולא יתן לו כלום מן ההוצאה ז ואם לא היה החוב אלא כנגד השדה ולא עשאה אפותיקי אז אין בעל חוב נוטל ממנו אלא כשיעור חובו והשאר ישאר ללוקח ורואין כמ' שנשא' אם הוא יות' על החוב שיעור שדה שהוא ט' קבין יכול בעל חוב לומר ללוקח טול חלקך בקרקע ואין לוקח יכול לומר לו תן לי חלקי במעות ואין מלוה יכול לכופו שיקחנה במעות ואם אין בו שיעור שדה אז תלוי ברצון הלוקח אם ירצה יטול קרקע ואם ירצה צריך ליתן לו מעות ח ואם עשא' אפותיקי אפי' אין בחוב אלא כנגד השדה בלא שבח יטול כולה עם שבחה ורואין אם שבחה יותר על ההוצאה נוטל ההוצאה מבעל חוב ומותר השבח נוטל מן המוכר ואם ההוצאה יתרה על השבח אין לו אלא הוצאה שיעור שבח מבעל חוב והשאר יפסיד ט והפירו' שאכל הלוקח או אפי' לא אכלם אלא שתלשם כבר אין בעל חוב נוטל מהם י אבל אם עדין מחוברים אפי' אם נגמרו כל צרכן וקרובים ליתלש אז דינן כשאר השבח שאם החוב כנגד השדה והפירות נוכה אותם עם השדה ואינו נותן לו כלום ואם אין החו' אלא כנגד השדה ישארו הפירות ללוקח במה דברים אמורים כשלא עשאה אפותיקי אבל עשאה אפותיקי אפילו אין החוב אלא כנגד השדה נוטל אותה עם פירותיה

ה ומיהו אם יש ללוקח מעות וכו' הם אסיכויה דשוקל הניחא לע"ד אי אית זוזי ללוק' לא מלי לסלוקי לב"ח הפיר אלא לע"ד כי אית ליה זוזי ללוקח מלי מסליק לבעל חוב נימא ליה אי הוו לי זוזי הוה מסליקנא לך מכולה ארעא השתא דלית לי זוזי הב לי בגוי' דארעא שיעור שבחאי הב"ע בבריתא כגון שעשאו אפותיקי דא"ל לא יהא לך פרעון אלא מזו והרא"י הכים לע"ד וכו' פלוגתא היא בכתובות וכבר נתבאר בסימן שלפני זה דהלכה כע"ד מלי מסליק ליה וכתב הר"אש הב"ע דשויא ניהליה אפותיקי הילכך לא מלי לסלוקי בזוזי לא בגוף הקרקע ולא בשבחא והשתא לא צריכא לעימר דמסיק ביה שיעו' ארעא ושבחא אלא אפילו אי לא מסיק ביה אלא שיעור ארעא לבד כיון דעשאה אפותיקי הרי היא אצל המלוה כאילו עשאה מפדותיו ונוטל כל השבח ואין נותן לו אלא ההולאה עכ"ל' וכתב כ"י בשם הרע"בן דהיכא דשויה ניהליה אפותיקי אע"ג דשבחא דממילא טריף בלא זו מיהו נותן לו יותר מהולאתו עד כדי לפונו וכמדומה לי שטעות סופר יש כאן ז וכ"ע' ז ודקדק רבינו לכתוב אבל אם עשאה אפותיקי שאמר לו לא יהיה לך פרעון אלא מזו לומר דדוקא כשאמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזו חשו שנקרא אפותיקי מפורש וכן כתב הרב המגיד פרק כ"א מהלכות מלוה וכתב עוד שם הרב המגיד בשם הרע"בן והרש"בא דאפותיקי אפילו יורשי' הכם במקום שנהגו שאם יכולים לסלקו במעות הרי היא כמכורים כיון שלא פירש הכי ולא נהגו למכור: ב כתב בעל התרו' בשער ב' אם הלוקח או היתומי' רוצים לסלקו בדמים ואינו רוצה אלא שלא חובו הוא מוחזק לידי מה לי חשו' חובי כדי שיפרעוהו כל דמי חובו עשתבר' דלא מלי לעכויי להו בדמי יותר אלא בדמי דהשתא ארע' דמום לכ"ע בעידנ' דשמו לה בית דין והביא ראיה מירושלמי היה אתרא דהות מורכא עשרין דינרין והוה תמן חד ביתא טב עשרה דינרין ופסק ר' מונא כיון דלית ביתא טב אלא עשר' כמאן דלית הם מורכי אלא י' דינרין הוא עכאן ואילך היא מוערת קרקע לטול והם אומרי' מעות הדין עם היתומים ועוד ראיה מדתנן בעי פסי' כפוי אם אמרו יתומים הרי אנו מעלים על נכסי אבינו יתר דינר אין שומעין להם והם דאמרי' בעיני דאינו יכול לטעון אלא עד כדי דמיהן ...

מפלר בעל חוב לפי מה' רבי' הפיי והסלכות הוא מפלר ב"ח אינם נוטלין אלא כשיעור חובן בפוס לד ואם אין הקרן וחלי השבח מגיע לחובן מסולק חלי השבח לפי שהלוקח הנלוכים הגדולים אינו יכול לטרוף יותר וכמו שנתבאר והנסמר אם הוא דבר ראוי נוטלו לוקח בקרקע ואם אינו ראוי כופין לבעל חוב לתת לו מעות אבל באפותיקי מעמים מב"ח נוטל יותר מהמתחייב אליו ויפה כחו כשהשביח לוקח מכששבחיה לוס כיצד דהוצן פסי' נופס ענס ועפ' לו פדס אחת פוס מנס אפותיקי ואח"כ מכר' ללוי בענס ונוליה בה לוי מעעים והשביח' והרי היה פוה ק"ק נותן לו דהוצן המעים של הולאה וביטלם ונמלא מנוטל כחוב מנה פוה ק"ן והמעם ממני שאומר לו ללוי מרי מסביח ואין לך אלא הולאתך ותסלכם בדמים ולא בקרקע ומורף מהמוכר ק"ן ואם הסביחה אחרים נוטל השבח כולו ובפני לדין אלו אם היתה אבל ממעון לא היה נוכה אלא בחובו ואם היתה ההולאה יתירה על השבח כגון שהיא הוה אלא ק"ע נותן לו בעל חוב ע' ונוטל את כולה ומורף הלוקח מהמוכר בעה' ולזה הסכימו הרע"בן והרש"בא ומהם לאחרת יש לומר שלא יפה כח האפותיקי ליטול יותר משיעור חובו אלא שיכול לסלק הלוקח בדמי' ואינו מחוייב לתת לו קרקע והא שהאפותיקי זה הוא דוקא כשא"ל לא יהא לך פרעון אלא מזו והוו כקרקע אפותיקי מפורש בלשון המפרשים עכ"ל ועיין בהרי"ף והרמ"בם פרק המקבל גבי יתומים שאמרו אנו השבחנו: ט והפירות שאכל הליקח וכו' הם אמר בהולא בעל חוב נוכה שבח שבח אין פירות לא וכתב הרי"ף פירש הכי פירות דלא גבי להו בעל חוב פירות דאכל להו לוקח ניכסו אי נמי פירות דתליפי אבל פירי דליתנהו בפירא מאברי בארעא גבי להו בעל חוב וכן דעת הרע"בם פרק כ"א מהלכות מלוה שכתב כל הפירות שאכל הלוקח אין נפרעין ממנו אבל הפירות המחוברים לקרקע אף על פי שאינם לריכין לקרקע כענבים שהגיעו ליבצר הרי בעל חוב נוטלן מהם כמו שנוטל מהשבח ושמא דברי הרי"ף כדברי הרע"בם וכן פירש רבינו חננאל ז"ל וכן פירש רש"י אלא מהוסיף ועדיין לריכין לקרקע וכתב הרע"בן ז"ל וכן עיקר שאם אינן לריכי' לקרקע הרי הן כמי שנתלשו כדמשמע פרק נערה שנתפתתה עוד כתב והסכים אני ה"רבי' הגדול ז"ל בהלכות אף הוא יודע בזה שאם עומדים ליתלש כתלוש דמי ומה שכתב תלושים דרך פלרים אמו כמכנסו עד כאן לשונו וכן דעת הכל"ם שכתב ופירי נבי בעל חוב אם הם מחוברים אף על פי שקרובים ליתלש אלא שעדיין לריכין עכב לקרקע וכן דעת בעל העיטור והרב

חשן המשפט הלכות גביית חוב מנכסים משועבדים קטו

פירותיה ונותן לו הוצאת עידור וניכוש יא כל אלו הדברים לא נאמרו אלא בלוקח אבל מקבל מתנה שהשביח השד' ביהו ובא בעל חוב לטורפה אפי' אם החוב כנגד השדה עם השבח אינו גובה כלל מן השבח וכת' רב אלפס דוקא שבח הבא מחמ' הצא' אבל הבא מאיליו טריף וכ"כ הרמ"בם ז"ל וה"ר זרחיה הכהן כת' דאפי' בשבח דאתי ממילא נמי לא טריף ולזה הסכי' א"א הרא"ש ז"ל יב ואם הנותן קבל עליו אחריות אז דין מתנה כדין לוקח לענין שבח ופירות יג ודין היתומים לענין שבח כדין מקבל מתנה שאין בעל חוב גובה מהם שבח כלל אפי' אם החוב כנגד השדה והשבח אא"כ עשאה אפותיקי ואז גובה אותו עם שבחה ואפי' אין בחוב אלא כנגד השדה לבד ורואין אם השבח כנגד ההוצאה או יותר נותן להם ההוצאה ואם ההוצאה יתירה על השבח אינו נותן להם אלא הוצאה שיעור שבח יד ואם בעל חוב אומר אביכם השבית והם אומרים אנחנו השבחנו אחרי מות אבינו אם עשאה אפותיקי על היתומים להביא ראיה ואם לא יביאו ראיה ואסיק ביה שיעור ארעא ושבחא נוטל אותה ושבחה ואינו נותן להם כלום ואם יביאו ראיה שהם השביחוה הוא נותן להם ההוצאה ואם לא עשאה אפותיקי עליו להבי' ראי' ואם יביא ראיה ואסיק ביה שיעור ארעא ושבחה נוטל אותה עם שבחה ואינו נותן להם כלום ואם אינו מביא ראיה אינו נוטל

ההיא דנטרס פנתחתים וסעלה ס' סמגיד פכדברי רפ"י עיקר' ורבי' סתם סדברי' לדעת הרא"ש: בד"א אלא עשאה אפותיקי וכו' כך כתב שם הר"אש ואי פויא ניסלים אפותיקי אפי' אי לא מסיק ביה אלא שיעור אדע' גבי לכולהו פירי ויסיב לי' סוגאת אידור וניכוש דדין פירי כדין פבחא עכ"ל ומינה שאם החוב גם כנג' הפירו' פנוטל הפיר' ואינו נותן לו כלו': יא כל אלו הדברים לא נאמרו וכו' פ"ק דמציע' אלא דאמר שמואל ב"ח גוב' שבח אמ' רבא תדע שכך כותב מוכר ללוקח באחריות שער המכר אנא אקום ואפקיע ואטסר עכל מרעור זביני אילין אינון ועמליהון ושבחיהון וכיון דעל מוכר הדר גבי שבח' ב"ח מלוקח וחוזר על המוכר א"ל רב חייא בר אבין לרבא אלא מעתה מתנה דלא כתיב ליה ס"ל דלא טריף שבחא א"ל אין וכי יפה כח מתנה מכח מכר א"ל אין יפה ויפה כלומר בדבר זה דכיון דלא הדר גבי לא מפסדינן ליה במידי דלא אפסדיה לב"ח דבמלמא גופה של קרקע ג"ב ס' אמאי זבנתי' מהיכן אגבים חובי אבל שבח' ס"ל מאי אפסדתיך כך פרש"י:

וכתב הרי"ף דוקא שבח הבאה מחמת הוצאה אבל הבא מאיליו טריף פס וכ"כ הרמ"בם פכ"א מהל' מלוה וכ' ס"ה פדעת רבי' אפרים והרז"ה והרמ"בם כדע' הרא"ש ודע' הרמ"בן כהרי"ף וכן עיקר גם הרא"ד כ'פרטוי הסמו' על דברי הרי"ף יכ"ל מדברי הרי"ף הם דברי' על טעם דכי היכי דגבי ארעא מטענת מהיכן לגבה חובי ה"ה לשבחא דמעילא דא"ל אלו לא לקחת קרקע כל מה שעלה בדעת מעילא הייתי גובה ממנו חובי ועל פי זה יש לייפב דברי רפ"י פכתבתי' וכ"י בהמקבל בפס הרמ"בן והרמ"בם הביא ראיה לדברי הרי"ף מבכורות וס"ה כ"ב"א מה' מלוה דאי פויא ניסלים אפותיקי דין הזמנה כדין היתומים שיתבאר בסמוך בסייעתא דשמיא: כתוב בע' כ"טו ח"ג לפי דברי הרי"ף נרא' דאם הסבח יתר על ההוצאה דינו כשבח הבא מאליו: יב ואם הנותן קבל עליו אחריות וכו' כך כ' הרמ"ם פכ"א מה' מלוה וכ' ס"ה ופשוט הוא שכיון שהטעם שאינו גובה מהמתנה הוא מפני שאין בה אחריו' הרי היא כמכר לדבר זה וכן דעת הרמ"בם ע"כ: יג יד ודין היתומים וכו' כ"כ הרמ"בם פכ"א מה' מלוה וכ' ס"ה שזה כדאם דעת ההלכות ולזה הסכים הרמ"בן ה' המקבל ויש בזה דעות אחרות וזה עיקר עכ"ל ובעל כ"י כ' עלה שפי ד"ב שכן דעת הרמ"בן והרמ"בם והר"ן וסתו' פ' יש בכור כתבו בהסך דיורש כרעיה דאבוה הוא ויש לב"ח לגבו' השבח ממנו כמו מאביו אלא א"כ הוא אפותיקי דאז הפיבא כפדה דב"ח ולפיכך נוטלי' במה שהשביחו כדין יורד לפדה הבירו אלא ברפות יוכן כתבו התוס' עוד בפ"ק דמציע' עלה ט"ו ובהגוזל קמא עלה ג"ו והרא"ש בפ"ק דמציעא דחה דברי התוספ' והסכים דיתומים כמקבל מתנה ושכן דעת ה"ר יונה ואע"פ שבהמקבל כתב כדברי התו' לא חש רבינו לאותם הדברים שנאמרו אלא במקומם ופסק כדבריו בפ"ק דמציעא דפה הוא עיקר מקומם ומ"מ קשה שם' המקבל מאוחר לשנים אוחזין ומשמע דהדר ביה מ"ש בשנים אוחזין וג"ע ור"י בג"כו ח"ג כתב' כדברי הר"אש בהמקבל אלא שתמהני שכת' אח"כ בפ"ק דמציעא ובפ"ט והרי בפ"א כתב איפכא ולדברי רבי' אפש ליפב שפה שכתב הר"אש בהמקבל' דמיירי בעשאו אפותיקי וכו' אבל לא עשאו אפותיקי לאו לקושטא דמילת' אמר כן אלא לומר דאפי' לדברי האומרים דכי לא עשאו אפותיקי אפי' השביחו היתומי' ב"ח גובה השבח הכא שפיר אמרי אנו השבחנו דמיירי בעשאו אפותיקי ואע"פ שפשט לשונו לא משמ' הכי לא חש לפ' דבריו דמשו' דסמוך על מ"ש בפ"ק דלא ס"ל הכי מיהו מתוך מ"ש רבי' ברמזי' בהמקבל משמ' דלא פי' דבריו כן אלא דבהמקבל ס"ל להר"אש דגובה שבח מיתמי וג"ע: אלא אם כן עשאה אפותיקי וכו' בפ' המקבל (דף צט) יתומים אומרי' אנו השבחנו וב"ח אומר אביכם השביח על מי להביא ראי' א"ר יוחנן ארעא כיון דלגוביינא קיימא כמאן דגביא דמיא ועל היתומים להביא ראיה וכתב הרב המגיד פרק כ"א מהלכות מלוה בשם הרמ"בן והרמ"בם אלא אמרו על היתומים להביא ראיה אלא בדפוייה ניסלים אפותיקי מפורש הא לאו הכי על הלוקח להביא ראיה וכן כתב רבינו בסמוך והר"אש כתב יתומים אומרים אנו השבחנו ולא חטיל השבח דמיירי בעשאו אפותיקי וחוו היתומים כיורד לתוך שדה הבירו אלא ברפות אבל לא עשאו אפותיקי אפילו השביחו יתומים ב"ח גובה את השבח כדמיכה בבכורות פ' יש בכור עד כאן לשונו ורבינו כתב ואם לא עשאה אפותיקי וכו' אם אינו מביא ראיה אינו נוטל אלא השדה בלא שבח הרי בפירוש הפך דברי הרא"ש והטעם מפני שפסק בסמוך בדין היתומים שהשביחו בשדה שאינה אפותיקי פדינו כמקבל מתנה דלא כהר"אש שכתב שב"ח גובה כל השבח וכבר כתבתי בסמו' בטעמו מפני שהר"אש בפ' שני' אוחזין פסק כן ואמרי' תו בגמ' אייתי יתמי ראיה דאינהו אשבחו בדמי מסלקינן להו וס"ה ב"ח ללקוחות דמסלק להו בדמי ועמ' משו' דמעיקר' ארעא דידי' היא ואין לנו לכופו למכור להם קרקע אלו בשביל השבח ואסיקנא דס"מ דב"ח מסלק ללקוחו' בדמי היכא דפוייה ניסלים

(ג"ה) ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרמ"בם פסקו לדעת א' ושמ"ין והרא"ד וס"ה הגרי בוותייהו הרי נקטינן.

אפותיקי אבל אי לא פויא ניסלים אפותיקי כיון דלא מסיק ביה אלא שיעור ארעא בלא שבחא ליה ליה למסקל שבחא דאשביח יתמי אז לוקח ודינא הוא דשביק להו גריוא בהסוא ארעא כשיעור שבחייהו אי בעי אז דיהבי ליה זוזי ומסלק ליה וכמו שנתבאר לעיל הדין גבי לוקח בין בפוייה ניסלים אפותיקי אז לא פוייה כן הדין ביתומי' כך כתבו הרי"ף והר"אש ז"ל וכ"י בהמקבל עלה ו' ד"ג כתב בשם כל המפרשי דכשאומרי' יתומים אנו השבחנו היינו דמסיק ביה שיעור ארעא ושבחה דאי לא הוה מסיק אלא שיעור ארעא טפי ערוף להו כי אשבח אבוהון מכי אשבח אינהו וכמ"ש ס"ה וכתוב עוד בנ"י דכי אמרי' הכא דפוייה ניסלים אפותיקי היינו אפותיקי מפורש וכן משמע בגמ' דאמרי' הב"ע דפוייה ניסלים אפותיקי דא"ל לא יהא לך פרעון אלא מזו והיכא דלא פויא ניסלים אפותיקי אז דפויה אפותיקי שאינו מפורש ויתומים אומרים אנו השבחנו וב"ח אומר אביכם השביח נראה דעל בעל חוב להביא ראי' דארעא בחזקת יתמי קיימא ולא לגוביינ' דהא מצו מסלק ליה בזוזי והלכך עליו להביא ראיה וכן משמע מדברי כ"י פס: והרמ"בם פ' כ"א מהלכ' מלוה כתב הביאו ראיה שהם השביחו אם היתה שדה זו אפותיקי שמין להם את השבח ואת ההוצאה ונוטלין השבחות שבשניהם ומעלה אותם בדמים וכתב הרב המגיד והוא בהסבד' אפותיקי כמו שנתבאר ולפי' יש לו דין בשבח ולדעת רבינו האיי וההלכות אפילו אינו נושה אלא שיעור הקרן בלבד נוטל הכל בפרוע' השבחות שבשניהם כיון שהם השביחו ולא האב ועי"ז הכל יפה כמו בשהשביחו יתומים משאה השביח האב והיתומים יאמרו אבינו השביח ובעל חוב יאמר אתם השבחתם וכן כתב הרמ"בן ואם הוא נושה בהם שיעור השבח והקרן אז יפה כמו בשהשבי' האב שאין לפרוע הוצאה כלל ועי"ז הכל הוא שיאמרו הם אנחנו השבחנו וב"ח יאמר אביכם השביח וכשהביאו ראיה שהם השביחו נוטלין השבחות שבדמים ואינן יכולין לכופו לתת הקרקע והטעם לפי אלא היו יכולים לסלקו במעות ובשבח הבא מאיליו כבר נתבאר שהוא מורשו ואפילו בלא אפותיקי וכפיש בו אפותיקי יפה כמו שנוטלו ואפילו אינו נושה אלא בכדי הקרן וכשהשביחו יתומים וכפי שמת רבינו האיי וההלכות ואם השביח האב אינו נובה אלא שיעור חובו כמו שנתבאר עד כאן לשונו ויפוד דברי רבינו כך הם ואם ב"ח אומר אביכם השביח ויש לי ליטול הכל ולא אתן לכם כלום שהרי אני נוש' בכל שיעור הקרן והשבח ויתומי' אומרי' אנו השבחנו ויש לנו הוצאה או שבח מחו' שבשניהם' היינו כשעשאו אפותיקי אבל אם לא עשאה אפותיקי ב"ח או אביכם השביח ויש לי ליטול הכל ולא אתן לכם כלום אומרים אנו השבחנו ואין לך ליטול שבח כלל דהא דין היתומי' כדין המקבל מתנה ואי לא מסיק ביה אלא שיעור ארעא' הוי מלוגתייהו איפכ' וכמו שכתבתי בסמוך שכתב ס"מ בשם הרמ"בן על מה שכתבתי בסמוך בשם ס"ה שאם הוא נושה בהם שעור השבח והקרן אז יפה כמו בשהשביח האב שאין לפרוע הוצאה כלל ועל זה הכל הוא שיאמרו הן אנו השבחנו וב"ח יאמר אביכם השביח יש לתמוה דהא אוקימנא בהמקבל הא דאמר שמואל דב"ח מעלה ללקוחות בדמים בדמסיק ביה שיעור ארעא לחוד ואמאי דאמרי יתומים אנו השבחנו אתמר וג"ל דס"ל דכי אוקמי' בדפוייה אפותיקי הדר ביה ממאי דפני במסיק ביה שיעור ארעא ושבחא ומה שהזכיר הרי"ף מסיק שיעור ארעא ושבחא לא מטעם תירוץ הגמ' כתב כן אלא מסברא דנפשיה ויותר נ"ל דכי מסלגי' בין מסיק שיעור ארעא ושבחא ללא מסיק אלא שיעור ארעא היינו לגבי לוקח אבל מיתומים לעולם אינו גובה שבח: ואם כן כי אמר שמואל וב"ח ליתומים דמסלק להו בדמי בין במסיק בהו שיעור ארעא ושבח בין בלא מסיק אלא שיעור ארעא היא מאחר דבפוייה ניסלים אפותיקי הוא כדמסיק ובב"ח ללקוחות דוקא הוא דאוקמי' בדלא מסיק אלא שיעור ארעא ואפשר דמשום הכי פליג להו שמואל בתרתי ולא עריב ואמר בעל חוב ללקוחות וליתומים: לפי מה שכתבתי בסמוך שכתב ס' המגיד דלהרי"ף יתמי כמקבל מתנה ולא גבי מינייהו שבחא ג"ע במה שכתב הרי"ף בהמקבל עלה ו' ד"ב וס"מ היכ' דפוייה ליה להסוא ארעא אפותיקי ולא מסיק ביה אלא שיעור ארעא בלחוד וכו' דע"כ ס"ה וכני מילי דמסלק להו בדמי באפותיקי ולא מסיק ביה אלא שיעור ארעא אבל אי לא פוייה אפותיקי לא מסלק להו בדמי אלא בקרקע מאחר דלא מסיק ביה אלא שיעור ארעא' וכני מילי דמסלק להו או בקרקע או בדמי בדלא מסיק ביה אלא שיעור ארעא אבל אי מסיק ביה שיעור ארעא ושבחא ב"ח גובה הכל ואינו נותן להם כלל לא קרקע ולא דמים ואם כן הרי בהדיא דגבי שבחא מיתמי כמו מלוקח וג"ל דמה שכתב הרי"ף ולא מסיק ביה אלא שיעור ארעא בלחוד לגופיה איצטרך כלו' להיכא דפוייה אפותיקי הוא דבעי' דלא מסיק ביה אלא שיעור ארעא ומשום הכי יהיב להו שבחא דאלו הוא מסיק בהו שיעור ארעא ושבחא היה גוב' הכל ולא יהיב שבחא כלל אפי' ליתמי כיון דאפותיקי היא אבל לענין הדיוק לא נפקא מידי ליתמי דאפילו מסיק ביה שיעור ארעא ושבחא כיון

דלא

נוטל אלא השדה בלא שבח:

קיו א לוקח שטרפו ממנו השדה כותבין לו ב"ד טירפא היאך טרפוהו ממנו בשביל חובו של המוכר וחוזר וטורף מן המוכר ב ואם קנאה בחמ' מאות והוקרה ושוה אלף כותבין לו טירוף באלף וכן אם היתה שוה אלף בשעה שלקח וכשעת טירפא לא היתה שוה אלא חמ' מאות או שהיתה שוה אלף ולקח' בחמש מאות בכולם כותבין לו טירפא באלף ג וכל הדין שיש למלוה על הלוקח כך דינו של לוקח ראשון שטרף בעל חוב ממנו ובא הוא לטרוף מלקוחות שקנו אחריו שהרי הוא כאילו יש לו שט' חוב על המוכר בשביל אחריו שלו אפי' לא מכ' לו (א) בשט' אלא בעדי' בעלמא אפי' לא פירש לו האחריות וכת' ה"ר יונה דוקא שמעידים העדים שלא חתמו על שום שטר וגם לא היו עדים אחרים כי אם הם דאי לאו הכי דילמא טריף בעדי' והדר טריף בשט' ומכבש הוא דכביש ליה השת' ומ"מ ב"ד כותבין לו טירפ' היאך נטרף ממנו לראיה שיתבע הלוה שמכר לו ד ואם לקח שלא באחריות ומבקש מהמלו' שיתן לו כחו מן השטר חוב כדי שיוכל לתבוע הוא מהמלוה אם כבר טרף ממנו שוב אינו יכול לעשות לו ממנו לא הרשאה ולא מכר שכבר נמחל שיעבודו ונתבטל אבל קוד' שיטרוף בו יכול לפייסו שיתן לו כחו ואם ירצה המלוה לעשותו מעצמו יעשה אבל אם לא ירצה לעשותו אין בית דין כופין אותו ואין כותבין לו גם כן טירפא שהרי קנה שלא באחריות:

הלכות אפותיקי

קיז א העושה שדהו אפותיקי סתם שאמר לו אם לא אפרע אותך גבה מזו ושטפה נהר הרי זה גובה משא' נכסי' ואם מכרו המכר קיי' שכל זמן שימצא בני חורין אינו טורף את זאת ואם לא ימצא לו בני חורין טורף אותה ואף כשהיא בידו שלא מכר' יכול לסלקו בשא' נכסים עשאה אפותיקי מפורש שאמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזו אינו יכול לסלקו בשאר נכסים אא"כ יתן מעות שבמעות יכול לסלקו ממנה שטפה נהר אינו גובה משא' נכסים ואם מכרה או משכנה לאחר הרי זו מכורה עד שיגיע זמן הפרעון וכשיגיע זמן הפרעון טורפה אפי' יש ללוה שאר נכסי' בני חורין ב ומשכונ' דינה כאפותיקי אם היא סתם שמשכנ' לו סתם הויא כאפותיקי סתם ואם פירש לו לא יהא לך פרעון אלא ממנ' אז דינ' כאפותיקי מפורש ג עשה שורו (ג) או שאר מטלטלין אפותיקי ומכרן אין בעל חוב גובה מהם אפי' עשאן אפותיקי בשט' משום דלית להו קלא ולא מצי לקוחות ליזהר ואפי' ידע הלוקח (ג) שעשאה אפותיקי

חשן המשפט הלכות אפותיקי קיז קיח

אפותיקי כגון שהיה עד באותה מלוה אפ"ה אין המלוה נוטה היכנה דלא פלוג חכמים ד"ה וכן לענין קדימה אפילו עשה מטלטלין אפותיקי מפורש בשטר.לראשון נוטה מלוה של אחריו כיון שהשעבוד לא חל על המטלטלין אין בהם דין קדימה ה"ג עש"ו עברו אפותיקי אפי' בסתם ומכרו בעל חוב נוטה ממנה דקלא אית ליה ודומה לקרקע ו עשה עברו אפותיקי והלוו שחררו ואפי' שפירש ואמר לו לא יהא לך פרעון אלא ממנו יצא לחירות שהשחרור מפקיע מידי שיעבוד ונוטה חובו מנכסים אחרים של הלוה מפני שהוא מזי' שיעבודו וכאילו הזי' אחר דמי על כן כתב ג' הרמ"כן שכותב עליו שטר חוב וטורף מזקן שטר זה שהשטר הראשון כבר נפרע וכופין למלוה שיכתוב לו שטר שיחזור שכא יאמר לו עבדי אתה ז' הקדיש ה"לוה נכסיו הפקיעו מידי שיעבוד ואין המלוה נוטה מהם במה דברים אמורים בשהקדישן קדושת הגוף כגון ששעבד לו מטלטלי אנב מקרקעי והיה בהן שור והקדישו למזב' אבל קדושת דמים אינו מפקיע אלא יפדנו המלוה בדבר מועט שלא יאמרו הקדש יוצא לחולין בלא פדיון ואותו מעט של הפדיון יוסיפנו על החוב וינבנו עם שאר החוב לפיכך האידנא שאין קדושת הגוף אינו מפקיע ואיסורי הנאה מפקיע כמו קדושת הגוף לפיכך אם אסרו בהנאה כהתי דפרסי אמיתנא או ששאשה ע"ז והשתחוה לה מפקיע מידי שיעבוד ורבי האי ב"ת' שאין חילוק בין קדושת הגוף לקדוש' דמים אלא אם שייר לעצמו כדי חובו של זה והקדיש השאר בבה"ג מפקיע מידי שיעבו' גנובה מבני הרי ששייר ונפקא מינה שאפי' היה בהקדש אפותיקי מפורש ההקדש מפקיעו וצריך לנבות במקום אחר מה שא"כ בבבר אבל אם הקדיש כל נכסיו אפילו קדושת הגוף אינו מפקיע מידי שיעבור אלא פודהו בדבר מוע' שלא יאמרו הקד' יוצא לחולין בלא פדיון אבל משביעין אותו תחלה בדין הבא ליפרע מנכסים משועבדים ד"ה חרן מש"ם שהקדיש נכסיו ואמ' מנה לפלו' בידי שאין משביעין אותו דחזק' אין אדם עשה קנוני בשעת מיתה והרמ"בם כת' הקדש נכסיו אין ב"ח יכול לטרו' מההקד' שההקד' מפקיע מידי שיעבו' וכשפודין הקדקע יאומדין כמה אדם רוצ' ליתן בשד' זו על מנת לפרו' ב"ח' לפ"כ לכשתפ"אתצ' לחולין ביד הלוקח יבא ב"ח ויטרו אותה שהרי שעבודו עליה הא למה זה דומה לב' לקוחו' שכת' לראשון דין ודברי' אין לי עכך על שדה זו ומכר הראשון לשני שטורף מן השני וא"א הר"אש ז"ל כתב כסברא הראשונה:

קיח א לוה

שמכר נכסיו לשנים וכת' המלוה לשני דין ודברי' אין לי עמך וקנו מידו על זה אין לו על הראשון כלו' אבל

מחמן סטר סני · דלמון יש לו סני אחי' ואינו דר פלם בם' מכסולוס סנה פנמסין ומעבד לו בפסותיקי כדיק פסו' דר בו ומכרן לפני סדם ואין יקוב סני זה ביק פכן היס דר דלמון בפותה סנה עפי זה מכן נוטה עיין בפותה הרמ"פ סיפן תקל"פ: ז הקדיש פלוס נכסיו וכו' מימנים פס (דף ע) ופס' ד כל סנה ונפ' פף ע"פ (דף נט) פ' פתולן (דף מו) ופרק פלנסה לכ"ג דף סו) ופס' פחובל (ד סט) פמר דמס פקדם ופפן ופיחדוה פפקיעין מידי פיעבוד ופרפ"י פע"פ פורו לפותיקי ופקדיפו קדום, פגוף לפזנה דוקף קדום, פגוף דפקדפת דמים לם פפקיעם פעבוד כדפכן פוסיף פוד דיבר ופוד' פף פנכסים פללו · וכתב הרמ"פ ס"ת עסלק' פלוס כפקדיש נכסיו פין ס"ת יכול לפרוף מן פפקדיש פפקיע פפיעבוד וכפפו' לם פקדקע מיד פפקדם פומדין כמה פדם רוצה ליפן בפדם זו ע"ע פיפן לפ"ע פף מוכו ולפפס כתוצפת לפי' לכפחפד' ותלם לחולין ביד פלוקח יפה ס"ת ויטרוף פוקם לו פפפס בכתוצפת כפו פניחדוה בערכין וכתב ס"ס דעת רבינו פכל פקדש דפיפו קדושת דמים בפקיע מידי פעבוד ופפילו פקדם קדקע וזו פיפ פיעד' דדבק פפפוקפ פנפס פקנוסות דפקדם הפן ופיחדוה פפקיעין מידי פעבוד וכוס ד' פפדם בכלל ודלפה כן פפפס פפפדק פוס פיתומים פפניפו פס פפקדים נכסיו וכיפס עליו כתוצפת פפס ופעל פוס פין לפפס לגבות כתוצפת הן פפקדם ולפ ס"ת פף מוכו פלפ פפעדו בנעדם כדי פלפ יפעדין פקדם יוכל פלפ פדיון פי' לפיכך פעדו פכמים פפפילו קדושת דמים פפקפע פפיעבוד מידי פיעבוד פע"פ פסוכו לגבו' פן פפודם וכפקדם פפכהר בפעם כדי פלפ יפעדין פקדם יוכל פלפ פדיון פס פי' פכי פי' פס פיפו נכון וכל פפפדפים לפיתי פלוקים עליו ולדבדי כולס פין קדופת קדקע פפקיע מידי פיעבוד וכפיפו לפיתם לזס ופיפו פדין פפפס פפעדכין פיפו פפכי פפקפת פפעבוד פלפ ס"ם פפיפו פפקיע פיפו פפדם פוף פפיפו קדקע פן פפקדם כדי פלפ יפעדין פכי פדיון עד כפן נעל פתדו' בפפר ס"ג פפס עד יפודתי ול"ה דפילת' דדבק בקדופת פגוף וכדפפדי פפפ"ם קונפו' דקדום' פגוף ניפכו וכדדב' וכעובדת פפלטלת דפלקח דפרכוס פפיתב' וכיון דפיתפר' בפגוף ס"ל כקדופת פגוף וכדדב' פלפת דבקדום' פגוף קלע' לפלקח • ורבינו פפפן לדפת פפפרפים · ום"ם נפס ד"ם (ע"פ) ונוסס פקדם ונזפן פוס פפוס פפקדיפו קדום' פגוף כגון פפעבד לן פטלטלי וכו' כלומ' פפס לם פעבדן לן פגב קדקע פס קי"ל פפס פורו לפותיקי ומכרו פין ב"ח נוסס פפנו וס"ס דפקדיפו קדופת דמים דפין ב"ח נוסס פפנו זס דעת רבינו ום"ם רבי' ס ופותו פפס פל כפדיון וכו' : ופיפורי פגפס פפקיע וכו' פפ' פלפת' נ"ב פסיפ פיתק' דעיילת לגבר' פלפת' דעילת' שכי' פקניפ יתני פרכוס פפיתב' פת' דפפ קניפ פיתפ"ת דפ' דפפ פקדם פתן פין מידי פיעבוד ופרפ"י קנייפ פיתפ"ת פכרייפי פתת לפיפורי פגפס פן פפקדם כדפיתי' פת' ננפר דדין וכתב ר"י כתב פרינב"ם דפפי דפפת נפו דוקף דס"ס לכל פיפורי פגפס פגוף כגון פכרייפי פתת דפפת וכדפלפינן נפי פפס נקונפו' ויש לפדין פכפן פוסיר נכפיו פל ב"ח וכתוצפת לפפתו פפפת דדבק פלפ פפנדין פוזפו עד פיפפל פל נדרי ויכירו לן ופפילו נדר פל דפת דבים יש לן פתל' דפפ דבר עניפ פוס פפוס פרינת ב"ח ור"י כתב דפיפי פפ פלפוס דפגן לפיפעודם דפעל פל פפתו פלפ תוכל לפסור עפפס פקוסם כדפתיק פפפדיל וכפי פפתיק פפוס דפילפת פלפ פכיפפ ופפוס כנוד פפס פלפוס דפגן לפיפעודם פל ופיכו פפיי כתב פפין תילוק וכו' כ"כ נפפו' נפל פתדו' נפפר פ"נ וייפוד פכוניי לדפתו ולדפת פתולקים עליו עיין פס וכו' ז"ל פפכי' לדע' רבי' פפיי ז"ל ם תוק פפ"ם פפקדי' נכפיו וכו' פיתק' נפ' פפוס ועיין בפיפורי' קוף כ"ד : וכ"ש רבי' נפ' פרפ"ד כנר כתנפר : קיח א לוה פפכר נכפיו וכו' ופפס קוף פרק מי פפיס נפוי (דף נפ)

אבל אם כתב לראשון דין ודברים אין לי עמך גובה מן השני לפי שלא היה לו על הראשון כלום ולא היה שיעבודו על הראשון כלל ב ואם היה חובו כנגד מה שקנו שניה' כגון שחובו ר' זוז ומכר לראשון שדה שוה מנה ולשני שד' שוה מנ' וכ' לשני דין ודברים אין לי עמך גובה השדה שביד הראשון ואין יכול לומר לו הנחתי לך מקום לגבו' ממנו שהרי חובו כנגד ב' השדו' וראשון חוז' וטורף מהשני שהרי קנה אחריו ומלוה טורף אות' מלוקח ראשון ולוקח שני טורף אותה מהמלוה שהרי כתב לו דין ודברים אין לי עמך ולוקח ראשון חוזר וטורפה מלוקח שני וחוזרין חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם ג וכן הדין אם החוב מנה ומכר לשני לקוחות לכל א' במנה וכת' ב"ח ללוקח ב' דין ודברים אין לי עמך ונמצא השדה שקנה הא' שאינו שלו הרי הראשון טורף מהשני וב"ח טורף מהראשון ושני טורף מב"ח וחוזרין חליל' עד שיעשו פשר' ביניהם וכן אם היתה אותה שדה שקנה הראשון אפותיקי לבעל חוב אח' מוקדם הרי אותו ב"ח טורף' מהראשון וראשון טור' מהשני וב"ח האחרון טורף מהראשון ולוקח שני טורף מבעל חוב שהרי כתב לו דין ודברים אין לי עמך וחוזרין חלילה ד והר"מבם כתב שכן הדין שאם היה חובו מנה ומכר הלוה שדה שוה מנה לאח' ואותו מכרו לשני וכתב ללוקח ראשון דין ודברי' אין לי עמך שב"ח גוב' מלוקח שני ולוקח ראשון מב"ח ולוקח שני טורף מלוקח ראשון שהרי הוא מכרה לו וב"ח חוזר וטורף מלוקח שני וחוזרין חלילה ולא נהירא דכיון שכתב לראשון דין ודברים אין לי עמך אינו יכול לטורפה מהשני אע"פ שלא פירש דין ודברים אין לי עמך ולא עם באי כחך לפי שאמר לו השני אי שתקת שתקת ואי לא הדרנא שטרא למריה :

קיט א ראובן

שמכ' כל שדותיו לשמעון בשטר אחר וחזר שמעון ומכר שדה אח' ללוי והיא בינונית ולא נשאר בינונית אחר' ביד שמעון ובא ב"ח לגבות רצה גובה מבינוני' שביד לוי רצה גובה ממה שביד שמעון לא מיבעיא שיכול לגבות מהזיבורית שביד שמעון אלא אפי' לא נשאר בידו אלא עידית יכול לגבותו ממנה כר"א שגובה מלוי כגון שלקח בינונית אבל אם לקח עידית או זיבורית אינו יכול לגבות ממנו וכן אם נשאר בינונית ביד שמעון אינו יכול לגבות מלוי אפי' אם לקח בינונית ב וכל זה לא איירי אלא כשקנאם שמעון מראובן בבת אחת אבל קנאם בזה אחר זה וקנה זיבורית באחרונה אינו גובה מלוי וכשם שאם היתה בינונית עדין ביד שמעון היה דוחה אותו ממנו אצל זבורית שקנה באחרונה כך יכול לוי לדחותו אצל זיבורית שנשארה ביד שמעון שהיתה בת חורין באחרונה ג לוה שהתנה עם המלוה שיגבה מעדי' שבנכסיו ומכר העידית ושייר בינונית וזיבורית אין ב"ח טורף מעידי' שמכ' מידי דהוה אניזק ששיעבודו מן התורה מעידית ואם מכרה אין הניזק גובה אלא מזיבורית שביד המזיק שהוא בת חורין ד ראובן שהיה לו עידית ובינונית וזיבורי' והיו לו עליו ניזקין שדינן בעידית ובע"ח שדינו בבינונית וכתוב' אשה שדינ' בזבורית ומכרן לשלש' בני אדם כאח' ביו' א' בשטר' שאין כותבין שעו' כלם נכנסו תחת הבעלים וגובה ניזק בעידית ובע"ח בבינונית וכתוב' אש' בזיבורי' ואם טען כל לוקח ולוקח לזה שבא לטרוף ממנו אני לקחתי תחלה והנחתי לך מקום לגבות הימנ' כתב הרמ"בן ששומעין לו כיון שהוא ספק ואינו יכול לגבו' עד שיביא ראי' מי קנה באחרונה ורבי' יצחק פי' כיון שאינו ניכר מתוך השט' שהרי שלשתן ביו' אח' קנו ואין כותבין שעו' קנין שלשתן לא חל אלא עד סוף הזמן ואז חלו כלם כאח' מכרן לשלש' בזה אח' זה בנ'

אי היה כפוי אתי נפיש ומכר אדהו וכתב האחריות ללוקח דין ודברים אין לי עמך הבנים מוציאים מיד הלקוחות והאחריות מיד הבנים ולוקח מן האחריות וחוזרת חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם וכן ב"ח וכן אשה בעלת חוב ומירפו בגמ' תנא וכן ב"ח ושני לקוחות וכן אשה בעלת חוב ושני לקוחות ופרש"י וכן בעל חוב ושני לקוחות ראובן נושה בשמעון מנה ולו שתי שדות ומכרן לשנים זו במוחזקים וזו במעשים וכתב ב"ח ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך ב"ח טורף מיד ראשון וכאן אין לומר הנחתי מקום שתגבה ממנו שהרי חובו כנגד שתיהן ולוקח ראשון מוציא מיד השני ובעל חוב חוזר ומוציא אף זו מן הראשון ולוקח שני מב"ח וחוזר חלילה עד שיעשו פשרה ופריך בגמ' אמתניתין וכי כתב לה דין ודברים אין לי עמך מאי הוה ואוקימנא בשקנו מידו והסכימו כל הפוסקים הדין ב"ח הוא לדין השני. ובעל התרומות בשער ד' כתב פרש"י ודברי הרמב"ם ואח"כ כתב והראב"ד פי' על דרך אחרת וזה טופסו היו שני לקוחות של תת"ר ושיעור חובו אלף דינר ונמצא שכל אחד מהלקוחות לקח שיעור חובו וכתב הוא ללוקח שני דין ודברים ונמצא שהיה של לוקח ראשון שהיו שלו אתי ראשון וטריף משני ובעל חוב טורף מראשון ושני טורף מב"ח וחוזרים חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם א"כ דס"ל לב"ח לא יהא לך פרעון אלא מזו ומ"מ ליה רשות בכה"ג לטורפו מלוקח ראשון ולוקח ראשון טורפו מלוק' שני דהא סדר שיעבוד וב"ח מפיק מלוקח ראשון ולוקח שני מפיק מב"ח דהא כתב ליה דין ודברים אין לי עמך וחוזרי' חלילה והנכון מתני' חולק בשני אפותיקאות הללו ודין דלא כהיק אידים דראשון ע"י עירפס דב"ח ע"כ וכל פירוש מפירושי' הללו סוף דין בשני עלמו ויסמע הכא ויוסיף לקח עד כאן לשונו ומכאן לעד רבי' כל הדינים הכתובים בסימן זה : ד והרמב"ם כתב שכן הדין וכו' פי"ט מה' מלוה והשיגו הראב"ד וגם ה' המגיד תמה עליו והאריך והאמת שדעת רבינו כהסבר דבריו ואע"פ כל זמן שתהיה בידך וצ"ע עכ"ל:

קיט א ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון וכו' פ"ק דב"ק (דף ח) ובפרק מי שהיה נשוי (דף נג) אמר רבא ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון והלך שמעון ומכר שדה א' ללוי ובא בעל חוב דראובן ראה מזה גובה ראה מזה גובה ולא אמרן אלא דזבן בינונית אבל זבן עידית וזיבורית לא דא"ל להכי דייקי וזבני עידית וזיבורית ארעא דלא חזיא לך ואפילו זבן בינונית נמי לא אמרן אלא דלא שייר בינונית דכוותה אבל שייר בינונית דכוות' גבי שמעון לא בגי איניש דאמר ליה הנחתי לך מקום לגבות ממנו : ב ופרש"י פ' מי שהיה נשוי כל שדותיו בשט' אחד דבשני שטרות אין גובין מלוי שאע"כ לקח האחרונ' דאמר ליה הניח לך שמעון מקום לגבות ממנו בשלקח את זו ואין זו בשיעבודך דאין נפרעין מנכסי משועבדי' במקום שיש בני חורין . וכתבו התוס' ולא נהירא לר"י דאלו שמעון לימא ליה ע"כ אמור רבנן אין נפרעין מנכסי משועבדי' במקום שיש בני חורין אפילו הם זיבורית אפ"ה תקנה ללוקח אלא בכך תקנתא לא ניחא לי

יכול לומר הנחתי לך מקום לגבות ממנו אף על פי שלקח שמעון בשני שטרות ועיסו יתכן להיות דלא מזה גובה דלא מזה גובה אפילו בשני שטרות ואע"פ שלקח לוי משמעון אות' שלפני האחרונ' בענין שהאחרונ' עידי' והראשונ' שלקח לוי בינוני' ולא שבק בינונית דכוותה ולא עלי למימר הפקא מרמי וזבני ארעא דלא חזיא לך עכ"ל ובעל התרומות בשער ד' כתב בשם רבוותא כפרש"י וכתב דהכי משמע וגם הרא"ש כתב פ"ק דב"ק כרש"י וכת' ה"ה פי"ט מה' מלוה כתב בעל העיטור ופירש רש"י דכוות' דוקא שמכרן לשמעון בבת א' דאי בזה אחר זה ולקח זיבורי' באחרונה לא אלי ב"ח למיגבי בינוני' דלוי דזיבורי' דגבי שמעון משתעבד ליה וכיון ששמעון יכול לדחותו אצל זיבורית שלו עם שמכר לו ללוי כל זכות שתבא לידו ומתוך כך יש לו ללוי לדחותו אצל זיבורית דשמעון וכן הלכתא אלו דבריו ז"ל ועיק' דלא מזה גוב' פרש"י וכדמשיים ומ"ל דזבן לוי משמעון בינונית שהשיעבוד ב"ח עליה ולא שבק בינונית אצל ראובן אלא שמעון הלכך רצ' לגבו' משמעון עידית גובה דס"ל אתה לקחת כל השדות ונכנסת תחת ראובן להשתעבד למוכי' וכל זמן שמשלח אצל ראובן הלך כבו' לא אפריה את לוי שהני' לי מקו' לגבות . דלא מלוי גובה כגון אם לא יעלה אצל שמעון אצל ראובן אלא זבורי' גובה בינוני' מלוי דאמ' ליה לקחת את שיעבודי בינונית הדיני מוטל עליה ואע"ג דאילו לקח' לוי לבינונית זו מראובן והניח אצלו זבורית לא היה יכול בעל חוב דראובן לחזור על לוי כדתנן אין נפרעין מנכסים משועבדי' במקום שיש בני חורין ואפי' הן זיבורית התם הוא דראובן בעל חובו הוא ואמור רבנן משום תיקון העולם כל זמן שיש אצל בעל חובו כדי חובו לא יטרוף לקוחות אבל כאן שמעון לאו ב"ח הוא ואף עליו שכח טרפא הוא בא . וכתב הרא"ש בפ"ק דב"ק ודוקא פרש"י דרבה נוטה מזבורית שביד שמעון אבל מעידית לא גבי אף על גב שהרחיק שיעבודו דשמעון כבו' תחת ראובן בכל זכות שהיה לו בשדותיו ובנכסיו ביד ראובן אם מכר בינונית ב"ח גובה מזבורית ה"ה שמעון נמי הכא צריך לדקדק אם מכר בינונית וזבורי' ושייר עידי' ביד שמעון אי אלי גבי עידית ונראה שכיון ששמעון לקח כל שעבודו של ב"ח אין לב"ח לטרוח ולחזור אחר לקוחות אחרי' אלא כל הנמצא ביד שמעון יקח ואפי' עדית עכ"ל וכ"כ בע"הת בשער ד' בשם רבי' האיי וזהו שכתב רבינו לא מיבעיא שיכול לגבות מהזיבורי' וכו' וכתב ה"ה בפ' הנזכר ויש להרמב"ן ולהרא"ה בזה בפי' שמועה זו ירא' שמנה אשה לקח לוי זבורית ואין אצל שמעון בינונית אלא עדית טורף מזבורית דלוי אם ירצה : ג לוה שהתנה עם המלוה וכו' כך כתב בע"הת בשער ד' וסיים בה ואפי' רבא דא' בנזקין דהיכא דכתב שבח בשטרים דמשני הסוא הכלה לא אמר דבריו אלא בני יתמי אבל אלקוחו' היכא דאיכא בני חורין אפילו זבורית לא אמר דלגבי משעבדי ואע"ג דאתני מהו' דלקוחות כערבי' הם והכן לא יתבע מן הערב תחלה ומו דס"ל כמלוה דכתיב בשטרו' בשטרים דעסני לגבי יתמי ולא מהני גבי לקוחות וכן פסקו רוב הפוסקים ובכללם הרא"ש ז"ל : ד ראובן שהיה לו עידית וכו' פ"ק דב"ק (דף ח) ת"ר מכר לא' לו לג' בני אדם כא' כולם נכנסו תחת הבעלי' ופרש"י עי' שהי' עליו נזקין וכתוב' אשה וב"ח והיו לו עדי' ובינוני' וזבורית כולן נכנסו תחת הבעלי' כנכסי הלקוחו' כדין המוכר ומי שלקח עידית יפרע לניזק ולוקח בינוני' יפרע את החוב ולוקח זיבורי' את הכתוב' וכתבו התוס' וא"ת והא נזקין ומלוה ע"פ נינהו ומלוה ע"פ אינה גובה ממשעבדי' וי"ל שהשמע' בדין כמלוה בשטר דמיא א"נ עליה הכתוב' בתור' ככתוב' בשטר דמיא וכ"י כת' בשם הרמב"ם דמשנה לא נמי דבכתב' ליה מזיק שטר' בגחי' א"כ בדקנו מיניה א"כ דקיימא לן לשלומי ולא קבלים לדיל' עולים דבליה דעתיה אלא רצונו להרע

ניחא לי שהכל מלי לאחר בשני שטרות ג כביותר ולי נראה כפירש הקו' דדוקא בשטר אחד אבל בשני שטרות ולקח שמעון זיבורית באחרונה ולוי לקח משמעון אותה שלפני האחרונה אינו יכול לגבות מלוי דס"ל להכי טרחי וזבני ארעא דלא חזיא לעיקם קמך דודאי אם היו כולם ביד שמעון האחרונה היא זיבורית היה מגבה לו וכן אם לקח שמעון עידית באחרונה ולקח לוי אותה עידית אינו יכול לגבות מלוי אותה עידית שהאי טעמא דלהכי טרחא וזבני ארעא דלא חזיא לך דודאי אם היו כולם ביד שמעון הבינונית והזיבורית אלקם לפני האחרונה היא עידית היה מגבה לו וכיון כתב שהם זבן לוי בינונית ושבק בינוני' בידו וכדעת' טעמא דבינוני'

חשן המשפט הלכות החזרת חוב להפטר

דיני החזרת חוב להפטר

סימן קכ א הלוה מעות מחבירו הם באחריותו עד שיניע לידי המלו או לידי שלוחו ואם זרקן בפניו ונאבדו חייב לא

בני ימים אוביום א' ונהבהבו השעות בשטר אם אין בהם דין קדימ' בנין ש שזמנ' ליום א' אי נמי לאחר שנתחיי לכלם קנה וכתב להם דאקנה כלם גובין מן האחרון לא הספיק גובין משלפניו לא הספי' גובין משלפני פניו ואם שטרו של א' מהם קודם לחבירו ובאין לגבו' כאח' כל מי ששטרו קודם יגבה מן האחרון תחל' בין אם הוא עידית או בינונית או זבורית והמאוחר ממנו גובה משלפניו והמאוחר ממנו גוב' משלפני פניו ואם חניזקין קודמין ואחריו ב"ח ואחריו כתובת אשה הנזקין קודמין לגבות מהאחרון אפי' היא זיבורית וב"ח משלפניו אפי הוא עידית וכתובת אשה משלפני פניו אפי הוא עידי עידית ואין הניזקין יכולין לומ' א"כ הורע כחינו שכך הוא הדין מי ששקדם שיעבודו צריך לגבו' תחל' ואינו יכול לגבות אלא מן האחרון ואם יבא לגבות משלפניו יאמר לו הנחתי לך מקום לגבות ממנו ומיהו אם הניזק יפיים ללקוחות הראשונים שיניחו לו לגבות מהם ולא יאמרו לו הנחנו לך מקום לגבות ממנו לא יוכל בעל חוב וכתוב' אשה לומר כבר נסתלי שעבודך מהם כיון שהניח בני חורין אצל המוכר ששטרך מוקדם אתה צריך ליקח מבני הרי שהניח אצל המוכר משום דאמר להו ניזק כולהו משעבדי דידי גינהו אלא שחכמים תקנו לטובת הלקוחות שאין גובין מהן כל זמן בני חורין וכיון שהם מחלו על תקנות שתקנו לטובתם אתם מחלכם עמי אני אקח מאיז' מהם שארצ' מכרן לאחר בזה אחר זה לקח זיבורי' באחרונ' כולן גובין ממנה לא הספי' גובין משלפניו לא הספי' גובין משלפני פניה לא שנא אם המוכר מת או קיים ואם קנאם בא' או שלק' עידית באחרונ' אם המוכר עדין חי כולן צריכין ליקח מהזיבורית שאנו רואין כאילו החזיר למוכר שטר של הזיבורית בכתיבה ומסיר' ונמצא בידו בני חורין וצריכין כולן לגבו' ממנו ולאו דוקא שיחזיר לו שדה זו אפי' שד' אחרת ואפי' יתנ' לו במתנ' אפי' מטלטלי רק שימצאו לו שום דבר לגבו' ממנו אינן יכולין לגבות מן הלקוחות ה ואינן יכולין לומ' לו לכי תהדר דכל מה שאדם יכול לעשות רואין אנו כאלו הוא כבר עשוי וכ' א"א הרא"ש ז"ל אפי' אי לא טעין אנן טענינן ליה ואם מת המוכר דלא מצי למיהדר ליתמי דיתמי לא פרעי חובות אביהם ממה שקנו אחרי מות אביהם או דינא הוי הכי אם לקח זבורי' באחרונ' כולן גובין ממנה ואם לקח עידי' באחרונ' יקחו כדינן שיאמר לא ניחא לי בתקנת הכמי' שתקנו אין גובין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ואם לקח בינונית באחרונ' נזקין ובע"ח בב נונית וכתוב' אשה בזיבורית ן מכרן לאח' בזו אחר זו המכר עידית באחרונ' וחזר הלוק' ומכר בינונית וזיבורית ושייר לו עידית כולן גובים מהעידית שבידו שהרי אין בידו בינוני וזיבורי' שיכול לומר לא ניחא לי בתקנתא דרבנן ואם מכר עידית ושייר בינוני וזיבורית לפניו אז גובין כדיני ניזקין בעידית וב"ח בבינוני בתוב' אש' בזיבורי' כדר' שהיו עושיאם חיו שלשתן בי לוק ראשון

כמי ניימא סכי לי נמיית לנפקל ניבונית מקיל ומי לית מהדרינן מפרש דזיבונית למריש ומקבול זיבורית ע"כ ומסתי יסיב לכו עדית מלא מלכא פעין סכי ס"כ נסבי עסקינן כגון שמת סמוכר וכיון מלא סניח קרקע אין סיקומים נגי מרעון דמעלמלי דיתמי נ"ח לא מפקיעגדי ומת"ש מסחזיר לסם קרקע ס"ל כיקומי' מקנו קרקע לאח' פיתח פניס וסרע"ם כם מי"ט סם עלו' כתב מכרן לא סת"ו סרי סלוס' ככנס תחת סנעלים נד"ם מלקח עדית נאסרוסם מנל לקח זיבורית נאסרוס' כולן נוגין מן זיבורית עסרי אי' לעורף כפיי לגבות מן סמכר מלקח תחלס סרי סמתני לך מקום לגבות מעמו וכתב ס"ס נדיתם ומקומקף דגאר' סם ויש סם מוקמקף מפומר' דדוקא כי מתו נעלים סרמסוני' וכאסרו יחומי' כיון דלאו נגי מרעון ניכנו לא מני אח' לוקח אי מחקף פיקף ומי לי מעסדרנ' מעמל דזיבורית לגר' ותנגס מן סזבורית מנל אם סעוכ' קיים יכול לומר לו כן ונעל סעיטור מסק ז' דמוקמקף זו ואם סמוכר קיים דין כולם בזיבורית מפני סעעם סמכרת וכגר סעלם סרם נא סעעם סמכרת ולכך מי שמכר לי בקקף לגרועי עדיל קאם ואין מוקמק' זו עיף' וכ"כ ר"ם ומ"ם נסכלכו לא סוגם מפני כתב ומי דעת רבי' ועיקר עכ"ל ומכר"ם ניכנו לא מני אח' לוקח אי מחקף פיקף ומי לי מעסדרנ' מעמל דזיבורית לגר' ותנגס מן סזבורית מנל אם סעוכ' קיים יכול לומר לו כן ונעל סעיטור מסק ז' דמוקמקף זו ואם סמוכר קיים דין כולם בזיבורית מפני סעעם סמכרת ולכך מי שמכר לי בקקף לגרועי עדיל קאם ואין מוקמק' זו עיף' וכ"כ ר"ם ומ"ם נסכלכו לא סוגם מפני כתב ומי דעת רבי' ועיקר עכ"ל ומכר"ם

מעדית ס"ל דנם עם עכר רמסון לגני כל זכות מחבת לידו וכיון דאלו מקח לנגי לוקח רמסון מני מנני לכו מניוטית וזיבורית ומע"ם דכי זכני ניבונית וזבורית מכתי עדית נגי מוכן סופי ואין נפרעין מעכבים כל זמן דסיכה נגי מוכן מני ס"ל לא ניחא לי בסתי תקנתא לוקח מני נמי מני ס"ל נגי מניוטית וזיבורית דכי זמן לוקח מני מדעתא דכל זכותא דס"ל לרמסון מנוס זמן וידוע סהלכה כרבא וכך רבי מזרן בעדות וכ"כ סרא"ם עם פי"ט עם, מלוס וכתב ס"ס מכח כן לפי מלוקח רמסון לא סיס יכול לחזותן מכל דב' מחר וס"ל ליכא עם עכר רמסון לפני כל זכות מחבת לידו ופסוס כוס:

קכ הלוה מעות מחבירו וכו' אלא אפי' ס"ל זרוק לי חוני וכו' אפשר ס' מזרוק לי (דף עח) סיסם מנורסת מחלם על מחלם מנורסת ופיסם מנורסת וכן לענין קדושין וכן סיסם מנורסת מחלם על מחלם מנורסת וכן לענין קדושין וכן לענין סמוכר ס' בעל חוני זרוק לי חיני וזרקו לו קדוש לענין לגוס זכה כלוס מייב מחלם על עחלם מניסם יהלוקו ·

א לא מיבעי' סתם אלא אפי' א"ל זרוק לי חובי וזרקו קרו' למלוה ונאברו חייב דמסתמא זרוק ושמור קא"ל ב אבל אם א"ל המלוה זרוק לי חובי והפטר וזרקו אפי' רחוק למלוה ונאבד קודם שיגיע לידו פטור שהרי הרשהו בכך ג וא' א"ל זרוק לי חובי בתור' גיטין אז יש לו דין גט שאם זרקו לתוך ד' אמותיו של המלוה ונאבד פטור שכבר זכה בו זרקו חוץ לד' אמותיו אם יכול המלו' לשומרו אפי' רחוק ממנו הרבה זכה בו ונפט' הלוה ואם הלוה יכול לשומרו ולא המלוה אז לא יצא עדין מרשותו וחייב ואם שניהם יכולים לשומרו אז הוא ברשות שניהם ואם נאבד משם נאבד לשניהם וכת' הרמ"בן דכל זה מיירי בסתם שלא גילה המלו' דעתו שאינו רוצה לקבלם לפי' אם זרקו לו ונאבד חיי' שא"ל אילו נתתם לי הייתי שומרם ד אבל אם אמר הלוה הילך מעותיך ולא רצה המלוה לקבלם וזרק' לפניו אם הוא במקו' שמלוה משתלמת שם נפטר ואינו צריך להביאם לב"ד דפרעון בע"כ הוי פרעון ה וכן נמי כי אמר לו הנה מעותיך צרורים ומונחים בביתי בא וטול מעותיך והלה מסרב בו ונגנבו או נאברו הלוה פטור אא"כ פשע בהן (א) ונגנבו או נאברו:

הלכות עושה שליח לגבות חוב או פקדון

קכא א שלח לו חובו ע"י שליח אם עשאו המלוה שליח וא"ל ללוה לשלחו ע"י ונאברו פטור אפי' לא א"ל פה אל פה אלא ששלח לו בכתב שלח לי ע"י פלו' ושלחם לו ע"י ונאברו פטו' ואפי' שהשליח נ"י או חש"ו שאינן בני שליחות דכיון שא"ל שלח לי ע"י נ"י או ע"י חש"ן פטור ב ואפי' לא יחד לו המלוה אדם ידוע לומר שלח לי ע"י פלו' אלא כתב לו שלח לי ביד מי שתרצה ושלחם נאברו או שכפר בהן השליח פטו' והוא ששלח לו ביד אדם נאמן וכדרך שבני אדם רגילין להעביר שם ממונ' אבל אם שלח לו ע"י מי שהוחז' כפרן או במקו' סכנת דרכי' שאין הרבי' רגילין להעבי' שם ממונם הרי פשע וחיי' שעל דעת כן לא הרשהו אא"כ פיר' לו כי בסת' לא נתכון לפוטרו אלא מהאונסין ג ואפי' לא אמר לשליח אמור לפלו' שישלח לי על ידך מעות שבידו אלא א"ל בפני עדים מעו' יש לי ביד פלו' לך וא"ל שרעתך לבא לכאן ואם יתנם לך הביאם לי ונתנם לו הלוה ונאברו כדרך פטו' ד אבל לא עשאו שליח אלא א"ל יש לי מעות ביד פלו' ואינו שולחם לי אולי אינו מוצ' שליח לשלחם על ידו לך והתראה עליו ישלחם על ידך לי כה"ג לא הוי שליח ואם נתנם לו ונאברו חייב באחריות' ה לא עשאו שליח בעדי' אלא מסר חותמו לס' שהוא שלוחו ומסרו לו לאמר לך והביא לי מעותיו והוא בא ללוה לומר פלו' שלחני אליך לאמ' שלח לו מעותיו והנ' לך חותמו לסימן והלך זה והראה הסימן ותובע המעו' שבידו להוליכן לפלו' והעדי' מעידי' אותו שהו' חותמו אבל אינם מעידים שעשאו שליח ושלח' לו ונעברו בהא פליגי שבוא' אמ' לא נפט' הלו' ר"י אמ'

אמר נפטר ופסק רב אלפס כשמואל (א) ותמה עליו הרא"ש ז"ל דהא קי"ל הלכ' כר' יוחנן כנגד שמואל וסיום דבריו וראיתי בשאלתות דרב אחאי שפס' גם הוא כשמואל ואע"פ שדבריה' תמוהי' אין לחלוק על דבריהם ע"כ ג וכ"כ הרמ"בם ו טען המלו' ואמ' אני לא שלחתי אלא אחר שלח וריבה בך הלוה וזייב באחריותם ומשלם אחרי שיחרי' מי ששלח כת' זה מדעתו ולא יורנו ויש מי שהור' שישבע המלו' כדין כל הנשבעים ונוטלין ז כ' רב אלפס היכא דשדר ליה כתבא לחברי' וא"ל הה"א מידי דאית לי גבך שדרינהו ניהלי' לא מחייב באחריותו והכי נהיגי תגרי ומשמע מדבריו אפי' לא ייחד לו שום אדם וכת' הרא"בד ובמקו' שאין מנהג ידוע חיי' באחריותו שאין ראיה מהבאת הכת' ליתן הממון למי שהבי' הכתב שאפש' שרוצ' לומ' שלח לי בבני שראוי לשלחו שיביאהו בלי סכנ' ואם לא עשה כן חייב באחריותו אבל במקו' שיש מנהג למוסרו ביד המבי' הכתב אין לנו אלא מה שנהגו ח אם הסכימו שניה' תחלה שישל' לו ממונו על יד מי שיביא לו כתב ידו ומשמסרו לו נאנסו ואח"כ בא בעל הממון ותב' ממונו מהנפק' או מהלו' וטען הלה כב' נתתי למי שהביא לי כתב ידך בשליחותך והלה אומר אני לא כתבתי כת' זה מעול' אם יוצי' זה כתב ידו והוא ניכר לעדים שהוא כתב ידו או שכתב ידו יוצא ממקום אחר ודאי הוא פטור ואם אינו ניכר לעדים ואינ' יוצא ממקום אחר והוא אומר איני מכיר בו שהוא כתב ידך אם זה הממון נפקד אצלו שלא בעדי' או אפי' בעדים ע"פ מתוך שיכול לומר לא היו דברים מעול' או החזרתים לך מידי לידך נאמן לומר אני מכיר שהוא כתב ידך ועל פי כתב ידך מסרתי ליד שלוחך אלא שצריך לישבע שבועת היסת ונפט' ואם נפקד אצלו בשטר מתוך שיכול לומר נאנסו נאמן לומר מסרתיו ליד שלוחך אלא שצריך לישבע שבועה חמורה כעין של תורה ואם הוא ט לוה שלא היה לו שום טענה לפטר או אינו נאמן וחייב לשלם אלא שהמלוה צריך לישבע שבוע' חמורה שאין זה כתב ידו והשליח שאומר שנאנסו צריך לישבע גם כן שבועה חמורה מפני שהיא שבועת השומרים י ואם התובע מודה שהוא כתב ידו אלא שאומר לשליח איני מאמינך שנאנסו ואיני מאמין לנפק' וללו' שנתנו' לך הרי זה מחרים על הלוה או על הנפקד חרם סת' שנתנו' לשליח ונשב' הש' לי' שבוע' חמור' שנאנסו מידו י וכל זה מיירי שהשליח מודה שבאו לידו אלא שאומר שנאנסו אבל אם כופר במלוה או במפקיד שאומר לו נתתי' לך והמלוה או המפקיד אומרי' לא קבלנו השליח אינו נאמן אפילו אם הם שנים שהם נוגעים בדב' לפי שצריכין לישבע כדי ליפטר אלא השליח נשבע היסת ונפט' והלוה או הנפקד מקבלי' עליה' חרם סתם שמסרום ליד השליח יא ואם הוא כופר בנפקד או בלוה שאומר לא נתתם לי והוא אומר נתתים לך נשבע השליח ללוה או לנפקד שבועת היסת ונפט' והלוה או הנפקד נשב' למלו' או למפקיד שבועת היסת ונפט' וי"א שאין על הלוה או על הנפק' אלא חרם סתם וקמא מסתבר יב במה דברים אמורים שעשאו שליח להביא את שלו אבל לא עשאו שליח אלא שאמ' לו הלוה או הנפקד תוליך לפלו' מעותיו שבידי או שבא אח' ללוה או לנפק' ואמר פלו' עשאני שליח להביא מעותיו והאמינו ומסר לו הממון והשליח

ע"ש רבי' לפיכך אם אין השליח צריך לישבע וכו' סוף שע"ה בעל התרומו' בשער
כ"ט גרסינן בירושלמי חד בר נש אפקיד גרבוי גבי חבריה וכפר ביה האפקיד אתא
עובדא קומי רבי ירמיה ועשה שליח עד וחייבו שבועה על תורה ע"י הכתף והשי
עובדא מיירי כגון שהפקיד עצמו הלך עם הכתף ותו לא עלי' מפקיד למפרדים
שהיכנה לעצמו וליכא עליה שבועה כלל הלכך נעשה עד עכ"ל וע"ש ואם הם שנים הם עדים ופטר הלוה נ"ל דדברי בעל התרו' הם ויש לתמוה עליו דהלא' כשהוא שליח אחד דין הוא שישא הלוה כאמן לומר שראה שליח שעשה שליחותו לחייב למלוה שבועה דאורייתא כיון שאינו מחייבו ממון אבל כשהם שנים שהלך השמון על הלוה לומר שראה שעשו שליחותו ומעידין להו עדים על שיו לאפקועי ממונא דמלוה וצ"ע: וע"ש אבל כשלא ראה המשלח שעשה שליחותו אפילו אם רוצה למחול תביעתו כנגד השליח כדי שיעיד על המלוה אין שומעין לו כן כתב הם בעל התרומ' דלא אמרינן ליסלקו אלא כשהסילוק תלוי ביד המוזר להמרות כגון ההיא דה"ת או דעכה לעניים שאם ירצו יתנו חלקם או יתנו הכרה אבל הכא שהמחילה תלויה באחרים לא עכ"ל וכבר כתבתי בסמוך דברי הר"ן בזה: ודע דגבי מה שכתב רבינו ואם הוא כופר בנפקד או בלוה שאומ' לא נתתה לי והוא אומר נתתים לך נשבע השליח ללוה או לנפקד שבוע' היסת ונפטר וכו' כתו' בספ' התרומו' בשם הרמ"בד כלשון הזה השליח נשבע למפקיד שבועת היסת במעמד הנפקד והנפק' כמו כן נשבע שבוע' היסת למפקי' במעמ' שליח מפני שיש עליו כעין טענת ברי מפני שהשליח אומר שלא נתן לו כלו' וכה"ג נמי אמרינן בקידושין גבי הן הן שלוחין הן הן עדין עכ"ל (ג):

יג כתב הרמב"ם דוקא שהניחה לפניהן וכו' פ"א מה' שלוחין וכ"נ בע"כת בשער כ' בשם הרמ"בד וכבר נתבאר טעמו של דבר בשם הר"ן ועיין בהרא"ק פורש ק"כ:

יד שאלה לא"א הרא"ש ז"ל בסיף כלל ס"ט: א היה חייב ראובן זקוק לשמעון ושלח לו ע"י שלוחו ונאבד אין שמעון יכול להשביע לשליח עד שיבא ראובן ורא"ש שם' הוסב מרדכי פרק הגוזל קמא: ראובן שאמר לשמעון תן לי מה שבידך והלה טוען שכעתי לאמתך עיין בתשובות מיימוניות דספ' משפטים סי' נ' ובמרדכי בזה שכתן דמי שפרעון לערב לקח' למלו' ישבע שנתנ' לו ויפטר במגו דאי בעי אמ' פרעתי' ואם המלו' כופ' ואומ' לא העמדתו לי לערב ישבע הלוה שהעמידו לו לערב ואמר לו החוב לפרוע למלו' ויפטו' בתשו' הנז' בסי' הנזכ' בהגהות: מ"ב ז ראובן חייב לדבורה מנה וטוען שהלחם לה ע"י שמעון ושמעון א' שנתן לה המנ' ע"י זונתו פרה ודבור' אומר' שלא באה לידה המנה ע"י פום כנרא: תשוב' הואיל ולא אמרה דבורה לראובן לשלוח לה ביד מי שירצה אפי' שמעון נוסיף לא תוכל לומר שנתן המנה לדבורה כדאיתא ר"פ הפים מקדם דהספק דהקדן דהכן שבועות היסת אין שליח נעשה עד שילכך דבורה נשבע' בנקיטת מראובן ושמעון לא הוי פוער שמסר לפומר ר"ס סוף מפקי' ופרה נמי משתבע שנתנ' מנה דאם לא נתנה פרה חייב לו שמעון כדברי ר"ת עוד דדוקא בשבועה שאיני פי נחלק עיכבת' וכ"ס לר"אבן והידא כמו' נוספת ליפטע שמסר לאמתו כי הסי' דקרטלית' עכ"ל (ד) וכתוב ע"ש עוד תובע' מראובן מנה ע"י מי אם היה רוצ' ליפטר שלא בא ליד' אחזיר ויפטר מנה כשיטבע שהלא לה המעות ובא כי הוא אומרת שיטבע שבא לידה והא לא היפסד דלעיל עכ"ל ונ"לע דהרמ' דדבור' תטול בלא (ס) טו כתב הרמ"ב' שלא השלו' וכו' לשון לוי שבא בשליחו' ראובן ולקח המשי' משמעון

והשליח אומר נאנסו או מסרתי למלוה והמלוה אומ' לא עשיתיו שליח ולא קבלתים נשבע השליח שנתנם למלוה וישבע המלוה שבועה חמור' שלא קבלם ויגב' חובו מהמלו' שהשליח אינו נאמן לפי שהוא נוגע בעדות שהרי צריך לישבע ליפטר' לפיכך אם אין השליח צריך לישבע כגון שהמשל' הלך עם השליח ועמ' מרחוק וראה שעש' שליח שליחותו הרי אין השליח צריך לישבע לפי' חשוב כע"א ומזקיק למלוה לישבע שבוע' דאורייתא' ואם הן שנים הן עדים ופטו' הלוה אבל כשלא ראה המשלח שעשה שליחותו אפי' אם רוצה למחול תביעתו כנגד השליח כדי שיעיד על המלו' אין שומעין לו יג כתב הרמ"בם דוקא ששניהם לפנינו השליח והמלוה ומכחישין זה את זה אבל אם בא השליח לבדו ואמר נתתי כמו שאמר' לי אינו יכול להשביעו שעש' שליחותו כיון שאינו טוענו ודאי שלא עשה שליחותו וכן אם בא המלוה לבדו (ג) וטוענו אינו יכול להשביעו שלא פרעו השליח שהרי אין כאן מי שטוען עליו טענת ודאי שלקח אלא מחרים הלוה חרם סתם ומשלם יד שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ראובן חייב לשמעון מנה ודר בעיר אחרת ולוי היה חייב לראובן מנה אמר ראובן ללוי תן המנה שאתה חייב לי לשמעון ולוי אמר נתתי ושמעון אומר לא קבלתי אם יש חילוק בין הולך מנה לפלוני או תן לו מנה שאתה חייב לי דע שאין חילוק בין הולך מנה לפלוני או תן לו מנה שאתה חייב לי בשניהם הוא נשבע היסת שעשה מאמרו ונפטר ובע"ח נשבע בנקיטת חפץ ונוטל טו כתב הרמ"בם שלח המלוה שלוחו ללוה להביא חובו לו והחוב היה מנה וטען הלוה שנתן לשליח כל המנה והמלו' אומר שלא שלחו להביאלו אלא חמשים זוז ולא נתן לו אלא חמשים והשליח אמר שנתן לו כל המנה ישבע השליח היסת ללוה שנתן למלוה כל המנה והמלוה ישבע שבועה חמורה שלא שלחו לקבל אלא חמשים ולא נתן אלא חמשים כדין כל מודה מקצת ויטול חמשי' מהלוה ואיני מבין דבריו דמה ענין זה למודה מקצת דמודה מקצת נשבע ליפטר אבל היאך ישבע זה ויטול אלא כיון ששלח שלוחו להביא שלו והלו' אומ' שנתן לו הכל והמלו' אומ' שלא נתן לו אלא חציו ישבע הלו' ויפטר:

קכב א אף ע"פ שלוה ששלח למלוה חובו בציוויו על יד שלוחו ונאבד פטור אם ירצה הלוה לא ישלחנו לו ע"י שלוחו אפי' אם יש עדים שעשאו שליח להביא לו עד שיבא בהרשאה וטעמא משום ב שיש לו לחוש שמא בטל המלו' את השליחו' או מת שאילו מת או בטל השליחו' קודם שיתן לשליח ונתן אח"כ לשליח ונאב' חיי' באחריותו אע"פ שלא ידע שמת המלוה או בטל השליחו' ובעל העיטו' כת' שאפי' בטל השליחות קודם שתגיעו המעות ליד השליח ונתנם לו אח"כ ונאבדו פטור הלוה שיאמר למלוה סמכתי עליך שהיית עומד בשליחותך שכשם שהוחזק שליח עוש' שליחותו כך חזקה שבעל הבית עומד בשליחותו ולא היה לך לחזור בך ואין לי להפסיד

וכא לראובן ואמר לא שלחתיו ליקח אלא עשרים ועשרים בלבד הביא הרי ראובן נשבע שלא שלחו אלא להביא עשרים וכו' בלבד הביא לו כדין כל מודה מקצת ולוי נשבע היס' השל' שנתת לי נתתי לראובן וישלם שמעון מביתו אם היה חייב לראובן וכן כל כיוצא בזה עכ"ל וכייפינן על דברים כן הוא דלא דינן קתני דהכי קתני לוי הב"
שליחות ראובן ולקח חמשים משמעון היינו שאמר ראובן לומר לשמעון הלוה לי כך דינרים וישלחם לו ביד לוי ושמעון אומר חמשים היו וראובן אומר לא היו אלא עשרי' הרי ראובן נשבע שבועה דאורייתא שלא היו אלא עשרי' כדין כל מודה מקצת הטוען נשבע ולא משלם ולוי נשבע היסת ונפטר וזהו כששלח ראובן ללוות משמעון אותן המעות אבל אם לא שלח ראובן אלא לגבות חובו משמעון ישלם שמעון מביתו שהרי ראובן טוע' ודאי לא פרעתני שכיון שלא שויתיו שליח להביא אלא עשרים מה שנתת לו יותר לא בשליחותי נתתו לו וא"כ לא הוי כשהגיע לידי וגם הוא לא הביאם לי ושמעון אמ' אמת עשיתו שליח להביא כל החוב וה"ל כאו' אמת פרעתיך הלכך ישלם שמעון לראובן כל מה שיותר אחר שישבע ראובן שלא קבל אלא עשרים ולא חמש הרמב"ם לכתוב שישבע ראובן לפי שסמך לו על מה שכת' בלוחו ה' דבשליח או' נתתי וב"ח או' לא לקחתי שישב' בה"ח שלא לקח וישלם לו הגס חובו כצ"ל לייפב דברי הרמב"ם ומ"ש רבי' שלא כיון שהלא שלוחו להביא שלו וכו' טעמו כיון שהלוה עשאו שליח הרי הלוה ירד ברשות ליתן לשליח החוב ואם השליח הטעהו ותבע ממנו כל החוב אינו דאפסיד אנפשיה לעבות שליח שאינו הגון ויש לדחות דסוף הו' ה"ל הוא' איני יודע אם פרעתיך (ו):

קכב א אע"פ שלוה שלח וכו' כ"כ הרי"ף פ' הגוזל עצים דאי לא בעי הלוה דליתיה למעוכא בידי' למתנינהו ניהליה לשליח שעשאו בעדים לא כייפינן ליה ב"דכ' למיתבינהו ניהליה דהא אמרי נהרדעי כל אורכתא דלא כתיב בה זיל דון וזכי והנפק לנפשך והב לנגדיך לאו אורכתא היא דאמר ליה לאו בעל דברים דידי את · וכתב הר"א"ש וצריך טעם לדבר דכיון דידעינן דשוייה שליח ואם ימסור לו יפטר מאחריות הדין ושלוחו של אדם כמותו היאך יכול לומר ליה לאו בעל דברים דידי את הלא פי' השליח כפי הבעלים לכל דבר שעשה שליח ועשייתו כעשייתו ולמ' יתנו חכמים יד לזה לעכב ממון חבירו שלא כדין ונראה לי דחיישינן שמא יבטל המפקיד שליחות השליח בפני עדים אבל כי כתב ליה זיל דון וזכי ואפיק לנפשך הוי כאילו נתנו לו במתנה והוי לא עלי מבטל ליה ואף על גב דמסקינן לעיל גבי' ערוכה והלכתא שליח שוייה ואף על גב דכתב ליה זיל דון זכי ואפיק לנפשך היינו לענין זה דלא עלי שליח למיחשב לנפשיה כיון דכתב כל דמתעני מן דינא עלי הדר אבל ודאי לאחר הא דכתב ביה זיל דון וזכי ואפיק לנפשך לענין זה שלא יוכל לבטל השליח עד כאן לשונו: ומ"ש רבינו שאם מת קודם שיתן לשליח ונתן אחר כך לשליח ונאבד חייב באחריותו הוא עדאמרינן בהגוזל עצים (דף קד) דרבי אבא הוה מסיק זוזי ברב יוסף בר חמא אמר ליה לרב ספרא בהדי דאתית אייתינהו ניהלי כי אזל להתם אמר ליה מי כתב רבי אבא התקבלתי בקבלתו של רב ספרא לסיף אמר ליה אי כתב לך התקבלתי לאו כלום הוא דילמא אדאתית שכיב רבי אבא ונפלו זוזי קמי יתמי והתקבלתי דרבי אבא לאו כלום הוא · ופירש רש"י שכיב רבי אבא וכבר בטל שליחותו קודם שתקבלם ואי הוו אנסי להו מינך באורחא תבעי לך יתמי עכ"ל ובודאי דהשתא דרב יוסף בר חמא היה' שלא ידע הוא שמת ר' אבא ויתנם לרב ספרא ואם ילכו בדרך תבעי ליה יתומים שאם לא כן לימא ליה רב ספרא אם תדע שמת רבי אבא לא תתן לי דבר: ובעל העיטור כתב שאפילו ביטל וכו' כ"ל דלא פליג אלא בביטל שליחותו מפני דאיהו דאפסיד אנפשי' אבל במת מודה שנתבטל שליחותו כדמשמע בעובדא דרבי אבא שכתבתי בסמוך ודע שברת העיטור והרנת הרמ"בד כתבם בעל התרומות בשער המשים והוא הסכים לדעת

להפסיד בשביל חורחך והרא״בד כ׳ כסברא ראשונה וכ״כ א״א הרא״ש ז״ל ג לפיכך עצה טובה ללוה או לנפקד שלא יתנו לשלי׳ אא״כ בא בהרשא׳ שהקנ״לו בקנין הממון שיש לו ביד פלו׳ והשת׳ ליכא למיחש למידי ד על כן כתב א״א הרא״ש ז״ל כיון שהרשה לשלוחו וכת׳ לו זיל דון ואפיק לנפשך הוי כאילו נתנם לו במתנה ותו לא מצי מבטל ליה אע״ג דק״ל שליח שוי׳ היינו לענין דלא מצי למיתפש לנפשיה אבל ודאי אתני מאי דכתב ליה זיל דון ואפיק לנפשיך לענין זה שלא יוכל לבטל השליחו׳ אבל הרמ״בם כתב מי שהרשה לאחר ורצה לבטל השליחות ולהרשות לאחר רשאי וכ״כ רב אלפס משום רב יהודה ה ואפי׳ לפי דבריהם כתב א״א הרא״ש ז״ל אם בטל ההרשאה בלא ידיעת המורשה והלך וטען את המחזיק בנכסים ונתחייב בדין לא מצי מרשה למימר כבר בטלתי שליחותי דכיון דנזקקין ב״ד לדון על ההרשא׳ והיה כתוב בה זיל דון ואפיק לנפשך דיניהם דין וכן אם נתן לו הממון ונאנ׳ פטור וכלבד שלא ידע שבטל השליחו׳ אבל אם ידע שבטלו ונתן לו ונאנס חיי׳ שלא היה לו ליתנו כיון שידע שבטל השליחות וכ״כ הרמ״בם ו ואם מת המרשה קודם שהגיע הממון ליד המורשה היה נראה לפי סברת א״א הרא״ש ז״ל שאינו יכול לבטל השליחות בחיין נ״כ לא נתבטל במותו אבל הוא כתב בתשוב׳ שנתבטל כשמת ז אבל הקנ׳ לו הממון אגב קרקע כבר זכה בו והיא שלו אפילו אם מת המשלח לא זכו בו יורשיו והרמ״ה כתב אע״ג דבשאר השליחות כשמת השליחו׳ בטל שאני גבי הרשאה כיון דאוקמיה ברוכתיה כל זמן שאינו מבטלו במקומו עומד ואפי׳ מת התובע נפטר הנתבע והוא שלא ידע הנתבע במיתתו קודם שנתן הממון מתחת ידו אבל בשאר שליחות אפי׳ לא ידע חייב באחריותו עד שיבא ליד השליח בחיי התובע וכ״כ הראב״ד שאם מת המרשה קודם שהגיע הממון ליד המורשה לא נתבטלה ההרשא׳ אע״פ שאילו היה (ג) חי היה יכול לבטלה ח המרשה את חבירו להוציא את שלו מיד המחזיק בו צריך ליקח לו בקנין שהרשהו וצריך לכתוב לו ג זיל דון ואפיק לנפשך שא״לכ אם ירצה המחזיק לא ישיב לו דבר שיאמר לו לאו בעל דברים (ג) דידי את ומיהו אפי׳ אם לא כתב לו כן ונתן המחזיק הממון ליד המורש׳ ונאבד פטור

פטור דלא גרע משליח שעשה בעדי׳ ט והרמ״ה כ׳ שא״צ להקנו׳ לו (ו) בקנין אגב קרקע כיון דלאו לאקנויי ליה גופא דממונא מכוין אלא יהיב ליה רשותא למיתבע דיליה׳ תשוב׳ לרב אלפס הרשא׳ יצאת לפנינו וכתב בה זיל סב ואפיק לנפשך ורצו מקצת תלמידים לבטלה כיון דלא כתיב בה דון וזכי והשיב כיון שכתוב בה סב וזכי חדא מילתא היא אבל משום ד״א ראוי לבטלה לפי שאין כתו׳ בה דון אלא שמצאו כתוב בה כל מאי דמתעני ליה מן דינא בין לזכות בין לחובא עלי הדר וה״ז במקום דון וכשרה ואם לאו פסולה יא ואם כתב זיל דון ואפיק לנפשך ואין כתוב בה כל דמתעני ליה מן דינא עלי הדר כתב רב שרירא גאון שאין הנתבע יכול לפוסלה בכך שכ״ש שאינו יכול לומר לאו בעל דברי דידי את שאין כותבין לשון זה אלא לתקנ׳ המרש׳ שלא יוכל המורשה להחזיק בממון יב ואע״פ שכ׳ לו זיל דון ואפיק לנפשך אפ״ה (ה) אינו אלא שליח ואינו יכול להחזיק בממון ולומר הקני׳ לי כבר שאינו אלא שליח: יג וכן מה שיוצי׳ השליח על עסק זה שהורש׳ צריך המשלח ליתנו לו יד ואפי׳ לא הקנה המשלח לשליח אלא שליש או רביע שיש לו ביד המחזיק צריך לדון עמו על הכל כיון שהוא בעל דינו על החלק שהקנ׳ לו צריך לדון עמו על הכל וכ׳ ה״ר אברהם דוק׳ שליש או רביע אבל אי כת׳ לוק׳ דינרין ממה שיש לו ביד פלוני יהא שלך אינו דן אלא על הק׳: טו הבעל שבא לדון עם א׳ שמחזיק בנכסי אשתו צריך הרשא׳ ואם יש פירו׳ בקרקע א״צ הרשא׳ טז שאלה לא״א הרא״ש ז״ל ששאלת ראובן שהכניס׳ לו אשתו שטר שיש לה על לוי והוציאו לגבותו והגבו לו ב״ד קרק׳ של לוי שאינ׳ עוש׳ פירו׳ ורצה ראובן לבטל השומא ששמו לו קרקע של לוי בטענה שאומ׳ שהשטר אינו שלו אלא של אשתו והיא לא הרשתו ורצה לבטל השומא כי אין הקרקע ששמו לו עוש׳ פירו׳ תשו׳ נ״ל שאין בדבריו כלום כי אם הכניסתו בנכסי צאן ברזל הרי הוא ברשותו וא״צ הרשא׳ ואם בנכסי מלוג הרי המעות הכתובים בשטר כשיוציאם מלוי ילקח בהן קרקע׳ והוא אוכל פירות א״כ היה לו זכו׳ בהן ומינו דטעין בשביל חלקו טעין על הכל ואם שמו לו קרקע שאינו עושה פירות אין בכך כלום כי יכול למוכרו וליקח דבר שעושה פירו׳ ועוד מתחל׳ היו עומדין המעו׳ שבשט׳ ליהנות מפירותיהן ע״כ אבל רב האי כת׳ שאינו יכול לדון בלא הרשאה אלא כשיש בקרקע עצמו פירו׳ אבל אין בו פירו׳ צריך הרשא׳ אע״ג דכל דבר ראוי ליקח וליק׳ בהן קרק׳ ולאכול פירו׳ והכי מסת׳ יז כ׳ שותפין שיש להן תביעה על א׳ יכול א׳ מהן לתבוע הכל ואין יכול לומ׳ והלאו בעל דברי דידי את דודאי שלוחו הוא יח לפיכך אם השותף שדן עם זה יצא חייב צריך שותפו לקבל דינו ודוקא בדברים שאף אם הוא בעצמו בא לדון לא הי׳ יכול לשנו׳ בטענו׳ חברו לפיכך מתחיי׳ גם הוא בטענו׳ חברו ונפק׳ מינה שיורדי׳ מיד לנכסיו ואין יכול לומר תנו לי זמן עד שארד עמו לדין אבל אם יכול לשנות בטענו׳ כגון שהודה הראשון או שאמ׳ אילו ראי׳ וזה כופ׳ או יש לו ראי׳ לא הפסיד ואפי׳ כשאינו יכול לשנות הטענו׳ דאמרי׳ שאינו יכול לומר תנו לי זמן עד שארד עמו לדין דוק׳ כשהוא בעיר דכיון שהוא בעיר ולא בא ודאי ניח׳ לי׳ במה שטען זה בשבילו אבל אינו בעיר לא הפסיד ויכול לומר תנו לי זמנוכ׳ הרמ״בם לפיכך יכול הנתב׳ לעכב ולומר לא ארון עכך לא על חלקך או הבא הרשא׳ משותפ׳ שהרי יבא שותפ׳ ויתבענו הוא וכ׳ א״א הרא״ש ז״ל מאי איכפת לי׳ אם ידון על הכל אם יזכה בדין כנגדו הרי נפטר מחלקו ועוד מצי האי למימר ליה אם ארד עמך לדין על החצי ואזכה בדין אצטר׳ לחלוק עם שותפי שיאמ׳ לי מאן פלג לך הלכך כיון שאינו יכול לזכות בחלקו אא״כ ירד עמו לדין על הכל צריך להשי׳ לו על הכל ומסתבר׳ כדברי הרמב״ם דאיכפ׳ ואיכפת שאם יזכה לא יזכה אלא בחצי ואם יתחייב יתחייב בכל א״כ לקתה מדת הדין וכי בשביל שאין התובע יכול לזכות בחלקו אלא אם ירד עמו לדין על הכל נכוף למחזיק שירד עמו לדין על הכל בדבר שיכול להפסיד ולא להרויח וי״א היכא שאינו בעיר שצריך המחזיק לדין עמו פעם אחרת שיוכל להחרים עליו שלא ידע שירד שותפו עמו לדין ושלא צוהו לירד עמו לדין:

קכג א מדינא דגמרא אין כותבין הרשאה אלא לתבוע פקדונו שביד חבירו ולא כפר לו וכן יכול להרשות לתבוע קרקע

בתחלת כלל נ״ה: אבל רב האי גאון כתב שאינו יכול לדון וכו׳ דברי רה״י כרהין כרבינו האי דהא דאמר בסוף פרק השולח ולא אמרן אלא דלא כתיב אפירי אבל כתיב אפירי מנו דמפקעי דיכא הפירי מפקעי דיכא אגופא כתב רה״י דלא כתיב לדון אפירי אין לו לדון עמו כלום בפירות אין לו טענה עם אותו הבית בפירות כלל *ועיין בתשוב׳ ח״ס סי׳ סי״ג: שני יז שותפין שיש להם תביע׳ וכו׳ פ׳ מי שהי׳ נשוי (ד׳ לד) אמרה דרב הונא ובפר׳ שבועת הפקדון (דף לז) תני׳ וכתב בעמיקו הרב לעכתא לא׳ עסשותפין ואוקימנא כגון דא״ל מתרוינן יהבת וא״ל הכא אחד יהבי דא״ל כאידך דברים בעלמא וכתב הרא״ש בר דמכחן למדנו שאחד מהשותפים יכול לתבוע הכל: יח ומ״ש לפיכך אם השותף שדן עם זה וכו׳ כך כתב הרמב״ם פ״ב מהל׳ שלוחין ושותפות סוף: ומ״ש ודוקא בדברים וכו׳ עד לא הפסיד הם דברי הרא״ש שם*: ואפילו כשאינו יכול לשנות וכו׳ דוקא כשהוא בעיר וכו׳ מסקנא דגמרא הם שאמרו דהיכי איכול לומר לו שלא הואיל הוא טענינן שהוא חוזר ודן עמו ולא אמרן אלא דליתי׳ במתא אבל איתיה במתא איבעי ליה למיתי׳ והרא״י ולא אמרן שיחזור וידון אם דלא הוה הוא שותף במתא כשבא הנידון לדין: וכת׳ הרמב״ם לפיכך יכול לעכב ולומר לא אדון עמך וכו׳ פ״ב מה׳ שלוחין: וכתב א״א הרא״ש עם איכפת ליה אם ידון על הכל וכו׳ פרק מי שהיה נשוי: וכן הם דברי הרא״ש בתשובה וז״ל אי ליתיה להבריס במתא אלי אמר ליה אי הוילא התם הוי טעינא טפי לאו למימרא דלא אלי חד משותפי לתתבעים על כולים אלא דאי מחייב שותפא בדיל׳ הכא אלי אידך שותפא למסדר דינא במולקים דא״ל אי הואי התם טעינא טפי ולא על פי הרמב״ם לא כ״כ בזה עד כאן לשונו: ומה שכתב רב ננו עם זרא כדברי הרמב״ם דאיכפת ואיכפת וכו׳ דברי טעם הם ומה שטען הרא״ש אלי הסי למימר אם ארד עמך לדין וכו׳ אינה טענה דלא בשביל כך יפסיד זה ועוד דלעיקרא דדינא דאיכא דאינו צריך לחלוק עם שותפו דליכא למימר הכא מאן פלג לך דהא ליכא עדיבותא בהאי מנתא מהאי מנתא דליתא ליה הכי: בסימן קע״ו כתב רבינו דינים אלו עיין שם: ו וכתב המרדכי בפרק מי שהיה נשוי מי שיש לו תביעה על שני שותפים ותבע את אחד מהן אין שותפו מתחייב בכך: וכתב עוד וזה לשונו שנים קרי שותפי כתב ראבי״ה מקיבלני שני הטוענים ומפי אבא מארי ומהר״ם לא דנקט חרי שותפי דאית להו דינא דוקא בהשותפין תובעין אבל לא כשהם נתבעים כי יאמר מה שהוקקתי כי אמרתי מי יתן שלא היה תובע אותי לעולם לדין וכן מצאתי שפסק ריב״א בתשובותיו מניאשקא וכן פסק הר״מ בפשרנו מקלת הקהל את דוכן עבור טעם או עבור השיב דכל הקהל היה בעיר יודעים בשוטה תביעה אינם יכולים לחזור ולטעון עליו עד כאן לשונו:

קכג מדינא דגמ׳ אין כותבים הרשאה וכו׳ בפרק הגוזל דף ק״ד

ממון צריך לזון שבח קרקע וכבר הוא דהלכתא וכן כתב הרא״ש דאם כתב לו דון אם אמר לו לכתוב לו דון ... ופסק ר״ת בתשובה שם שאמרו ... מנהגא דהמשתתפי מוכין ... ומ״ש ומיהו אפי׳ אם לא כתב לו כן ונתן ... ומפיק ממעון ליד המורשה ונאבד פטור ... ט ומ״ש והרא״ש כתב צריך להקנות לו בקנין אגב קרקע וכו׳ כבר כתבתי בסימן שכן משמע מדברי הרא״ש וכ״נ ... לדברי הרי״ף לא אפרש ע״פ צריך ליקח בקנין אפרשנו ולפי זה היה ראוי לו לכתוב וכתב הרא״ש ולא לכתוב והרא״ש ... כרא״ש לבטורה אפוא חולק על מה ... קודם לכן אלא דלא דק: י תשובה לרב אלפס הרשאה יצאה לפנינו וכתוב בה זיל סב ואפיק לנפשך וכו׳ תם בה זו כתנה ... בשער כ׳: יא ואם כתוב בה זיל דון ואפיק לנפשך ואין כתיב בה כל דמתעני ליה *מן דינא עלי כתב רב שרירא גאון שהנתבע יכול לפסלה בכך וכו׳ ... בשער הטרוס׳ בשער המכר: ג כתוב ... בשער המכר׳ בשם הרי״ף ... הרשהו למכור ... ולדון חזי וכו׳ ... מכור אותו אבל אם א״ל ... פלוני זו היא הרשאה שצריך כל ... יב ואע״פ שכתב לו זיל ... הם שלובתא דמעולמי ודפיקא ... שליח הוויה והרי״ף אינו גורס ... דהלכתא שליח הוויה ומ״מ כתב בשם ... דהלכתא דשליח הוויה ונראה ... שהקנה לו אגב קרקע אבל כתב ... שהקנה לו אגב קרקע אלו הוא ... ותנה אלא תפשה מלוה שאינה נקנית ... (ו): יג וכן מה שהוציא השליח וכו׳ ... הרמב״ם פ״ב מהלכות שלוחין וכל ... אות שיוציא השליח על דין זה ... הרי השלוחה חייב בהם שכן ... בהרשאה כל מ״ש שיוציא בדין זה עלי ... ולמד כן מדאמר רב האי כיון דכתב ... דמתעני ליה מן דינא עלי הדר ... מדברי הרמב״ם שאם לא ... כל דמתעניה מן דינא וכו׳ אינו ... לשלם לו ההוצאות ויש לתמוה ... רב האי כרא״ש שפרש׳ אז השליח ... בממון וי״ל דמ״מ כ״מ שאם ... בממון וזכו למורשה אין אלא ... לו ההוצאות: יד ואפילו ... שהקנה המשלח לשליח וכו׳ מימרא דאביי ... : וכתב ה״ר אברהם דוקא ... או רביע וכו׳ כך כתב הרא״ש ... פ״ב מהל׳ שלוחין וכן כתב בסימן ... בשער כ׳: ד כתב הרא״ש ... כלל פ״ג הרשאה שכתב בה ... כשמלקין אם מחל הטורפ׳ מחוב ... מחילתו מחול: *(ב״ה) ועיין בנמקי ... ס״ל אישלון סי׳ ר״ז:

טו הבעל ... לדון וכו׳ מימרא דאביי בגיטין פרק השולח (דף מ״ח) ועיין במה שכתבתי על זה בטור ... סימן פ״ס: ה התובע את חבירו מתפשה אחר אם יכול להעמיד ... על הרשאה׳ בהלין הרשאה׳ בידו כדי ... ס״ר אישלון סי׳ ר״ד: טז שאלה לא״א

ד"מ

דרבי יוחנן דאמר גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינם יכולים להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו : וכרבו התוספות דוקא מטלטלי דגזלה לא כתבינן כדי שיהיו טעמא משום דר' יוחנן ופי' רש"י דהוציל ואינו ברשות הבעלים אינו יכול להקנות לאחר הילכך אם אבד יכול לתבוע מיד הנאמן · ותמיהא דאפילו אין בידו הרשאה אלא שעשאו שליח לקבל ממנו חובו ונתנו לידו ואבד פטור הנאמן שהרי על פיו נתן וכמו שנתבאר בסימן שלפני זה וצ"ע · * הילכך דאמרי אמרי כנהרדעי לא כתבינן אורכתא אמטלטלי דכפרים טעמא דכפרים אבל לא כפרים כתבינן ופרש"י דכפרים אם תבעו אפקיד לנאמן בבית דין וכפר ביה דניחזי דהתני אפיקרא דיהיב ליה לאליה מידי דלית ליה גבי' דהאי ופירש הרא"ש לא כתבי' אורכתא אמטלטלים דכפרים אבל לא כפרים כתבי' בין אפקדון בין אגזל ולא קיימינן כהא דר' יוחנן וכתב עוד והרי"ף כתב ליבנא בתרא ולא כתב ליבנא קמא ותימ' הוא שהא קיי"ל כהלכת' כר"י ועו' כת' הלכתא מנן דמייתי אורכת' אמטלטלי דכפרים לא מקני ליה ולא מידי ולית ליה דהותא לאסבועי ולא לאיפתעי דיכא גבדי דקיי"ל כנהרדעי ור"ח כתב ואכן נוהגין למכתב אורכתא אמטלטלי דכפרי ולא ידענא טעמא ונראה לר"ח דהיינו טעמא דקיי"ל כליבנא בתרא דקונים דאלמודה כותים בכמה דוכתי וכיון דלית הלכתא כליבנא קמא וטעמא דליבנא בתרא משום דמחזי כשקרא ואכן לא מיחזי כשיקרא לא חיישינן כדמוכח בסוגיא וגם כל הגאונים לכך נהגו לעיכתב אורכתא אמטלטלי דגזלים וכפרי אינו תימא על מה שנהגו לכתוב הוידה הרשאה אפי' אמלוה והלא אין אדם יכול להקנות הלואתו לחבירו ואפילו בקנין אגב קרקע כדמוכח בפרק מי שמת ואומר ר"ח דהיינו טעמא שיכול להרשות משום דקיי"ל דשליח שוייה ונהי דאינו יכול ליתן הלואתו בעתכה שליח מיהא שוייה · ויש סמך למנהג זה מדאמרינן בהגוזל עלים רב פפא הוה מסיק זוזי בי חוזאי שקנינהו לרב שמואל בר יסודה אגב אסיפא דביתיה ומסיק שמעא לאין שלומה ויש לדקדק דאין הרשאה תלויה בקנין דהא קיי"ל כהיכא דאמרי דבמטלטלי דגזלים כתבינן כמו הרשאה אף על פי שאינו יכול להקנותו כמו שאינו יכול להקדישו דהא קיי"ל כרב יוחנן גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינם יכולים להקדישו כדמשמע בפ"ק דמציעא וכמו שאינו יכול להקדיש אינו יכול להקנות וא"ה יכול להרשות אלא על כרחך תקנה היא שעשו לענין שליחות כאילו הוא עצמו קונה הקנין קנין גמור עד כאן לשונו : ומ"ש מה שכתב אין כותבין הרשאה אלא לתבוע פקדון שבידו ולא כפר בו היינו כליבנא בתרא דלא אמרו דלא כתבינן אורכתא אמטלטלי אלא בדכפרים אבל לא כפרים כתבינן היכו היינו במטלטלין דפקדון אבל במטלטלין דגזלים לא כתבינן דהכא נקיטינן כרבי יוחנן ולפיכך דקדק רבינו לכתוב פקדון כלומר ולא גזל והלא כדברי הרשב"א בתשובה סימן אלף וכ"ד דאפילו במטלטלין דגזלה כתבינן : ומ"ש וכן יכול להרשות לתבוע קרקע אפילו אם כפר בו כלמוד מליבנא בתרא דאפילו בדכפרים לא אמרו דלא כתבינן אלא במטלטלי אבל במקרקעי אפילו כפרים כתבינן : ומה שכתב או מלוה בשטר אפילו כפר הנתבע לפי שהוא כפירת שעבוד קרקעות כן כתב בעל התרומות בשער כ' אבל הרשב"ם כתב בפ"ג מהל' מלוים שאפילו החוב בשטר אינו יכול לכתוב עליו הרשאה מפני שמלוה להוצאה ניתנה ואין אדם מקנה לחבירו דבר שאינו בעולם ואין לו דרך שיקנה אדם חוב גם אלא במעמד שלשתן או בהקניית השטר חוב עצמו בכתיבה ומסירה מפני שהוא מקנה השעבוד שבו : ומה שכתב ובשם שיכול לקנות השטר ושיעבודו בכתיבה ומסירה כך יכול להרשות עליו וכו' עד וכל שעבודא דאית ביה כך כתב בעל התרומות בשער הנזכר ושפוט הוא ומ"ש אבל אין כותבין הרשאה על פקדון שביד חבירו שכפר בו כבר שהרא' בפקד וכו' מבואר דהיינו ליבנא בתרא דלא כתבינן אורכתא אמטלטלין דכפרי' ודקדק רבינו לכתוב שכפר בו כבר כלומר דוקא בשכפר בו קודם כתיבת ההורכתא אבל אם לא כפר בו עד אחר כתיבת ההורכתא לא

נתבטלה ההורכתא וזה כדעת הרא"ש שכתב בעל התרו' בשער ל"ו ולא כבעל העיטור שכתב בשם רבינו האי הרי"ף בתשובה כתב דכל שכפר אפי' אחר כתיבת ההרשאה אין דנין בה ולא עוד אלא אפילו הודה קודם מקלת אין מסריבין אותו ואפילו עם ההודה אינו נותן מפני שיכול לומר לו לאחר שכפרתי בה נתבטל ההרשאה ולא בעל דברים דידי את הדברי' כדעת הרא"ש משום דמסתבר לי' טעמי' אבל הרמב"ם כתב דברי הרי"ף בלבד · ומ"ש וכן אין כותבין על מלוה שבעל פה דלהוצאה ניתנה ואינה נקנית אלא במעמד שלשתן כן כת' הרמב"ם בפ"ג מה' שלוחין · וכת' הרמב"ם לכתוב שהרשאין לו דברים שכמה טעמים ומ"ש ואפי' פקדון שביד חבירו אם הוא מעות אין נותנין עליו הרשאה וכו' כ"כ הרמב"ם בפרק הנזכר ושפיר הוא דמטעמו ואיהו אגב קרקע יכול להקנות מעות דפקדון ולהרשותו עליהם וכ"כ הרמב"ם בפ"ג שם : ב ומ"ש כל זה מדינא דגמ' אבל נהגו עכשיו לכתוב על הכל כבר נתבאר בסמוך טעמא בשם ר"ח · ומה שכתב בשם הרמב"ם הגאונים תקנו שכותבין הרשאה גם על מלוה וכו' עד אבל על מלוה על פה שכפר בה אין כותבין בפ"ג מה' שלוחין · ונראה שדעתו לומר שאף אחר תקנת הגאונים לכתוב הרשאה על מלוה לא תקנו אלא על מלוה בשטר אבל לא על מלוה על פה שכפר בה אבל הרמב"ם שאחר תקנת הגאונים לכתוב הרשאה על מלוה לא היתה אלא מפני שלא יטול כל אחד ממון חבירו וילך לו אף במלוה על פה היה לנו לתקן כן לכך היה נ"ל דהרמב"ם איירי קודם תקנה ומפני שכתב קודם לכן שאינו יכול לכתוב הרשאה על הלואה אפילו בשטר כתב עתה שהגאונים דעל מלוה בשטר או בעדי קנין כותבין מפני שהיא כפירת שיעבוד קרקעות אבל על מלוה על פה שכפר גם אין כותבין מדינא אבל אחר התקנה אפילו על מלוה ע"פ שכפר גם כותבין אבל אם מעשה ולפון הרמב"ם כך הוא אבל אם מלוה על פה היא שכפר גם לא תקנו שיכתבו עליה הרשאה לא אין עליך לומר כלשון אחרון אלא כלשון ראשון ועיקר שכפיו נהגו לכתוב אפילו על הלואה על פה שכפר גם מפני תקון העולם : ה ומ"ש בשם הרמב"ם שבעל הבית כותבין לא"ם פקדון וגזל וכ"ש מלוה בשטר ובע"פ ואף על גב דכפרים כבר נתבאר בסמוך וכן פשט שנכתב : כתוב בתרומות הדין סימן פי"ב על ראובן שהיו לו מעות ביד אחרת ואמר לשמעון הרשני לקחתם ותתן לך תמורתם וכו' והקנה לו והלך והנאם ותפס הלך ראובן לתפוס שעיר ונתחרט ותובע שמעון שיחזירם לו אם והשיב הסדין עם שמעון · ובמרדכי פרק

קרקע אפי' אם כפר בו או מלוה בשטר אפילו אם כפר בה הנתבע לפי שהוא כפירת שיעבוד קרקעות וכשם שיכול לקנות השטר ושעבודו בכתיבה ומסירה כך יכול להרשות עליו ולמסור השטר בידו כדי שיגבוהו וצריך לכתוב לו קני לך האי שטרא וכל שעבוד' דאית ביה אבל אין כותבין הרשאה על פקדון שביד חבירו שכפ' בו כבר שנרא' כשקר שנותן לו מה שאין לו ביד האחר וכן אין כותבין על מלוה שבעל פה דלהוצאה ניתנה ואינה נקנית אלא במעמד שלשתן ואפילו פקדון שביד חבירו אם הוא מעות אין נותנין עליו הרשאה שאין מטבע נקנית בחליפין ב כל זה מדינא דגמרא אבל נהגו עכשיו לכתוב על הכל וכ"כ הרמ"בם הגאונים תקנו שכותבים הרשא' גם על המלוה שלא יטול כל אחד ממון חבירו וילך למדינ' הים ג ועוד תקנו שאם הרשוהו ליטול מעות שביד חבירו ואין לו (א) קרקע שיקנה לו ד"א מקרקע שיש לו בא"י (ב) ומקנה לו המע' אגב ורברים אלו קלים מאוד שנאמר שיקנה לו ד"א שיש לו בארץ ישראל והגאונים בעצמן כתבו שא"א בזה יקוב הדין את ההר ואינו אלא כדי לאיים על הנתבע ד אם ירצה לדון בהרשאה וליתן נפטר דלא גרע זה משליח שנעשה בעדים אבל אם לא ירצה הנתבע לדון עמו אין כופין אותו ליתן ולא לישבע עד שיבא בעל חובו ה והורו הגאונים שכותבים הרשאה אפילו על מלוה שכבר כפר הלוה ודוקא בשטר או בעדי קנין שהוא כפירת שעבוד קרקע' אבל מלוה ע"פ שכפר בה אין כותבין וא"א הרא"ש ז"ל כתב שעל (ג) הכל כותבין לא שנא פקדון וגזל ולא שנא מלוה בשטר ובעל פה ואף על גב דכפריה : ו מדברי הרמב"ם היה לו שבועה על חבירו אינו יכול להרשות אחר עליו להשביע שאינו דבר שנקנה בקנין שאינו אלא דברים בעלמא ז מי שהרשה לחבירו ורצה לבט' השליחו' ולהרשו' ולומר לאחר רשאי ומ"מ אין הנתב' יכול לדחו' את המורש' ולומר שמ' המורש' אותך בטל שליחות' שזה יאמר לו תתן לי מה שיש לו בידך ותהא הרשאתו מונחת אצל' ואם ירשה לאחר הוא הפטיר לעצמו שהרי בהרשאתו נתת ח ואם הנתבע ידע שבטל שליחות של זה המורשה והרשה לאחר ושניהם באין בהרשאתו לפנינו אין לו להשיב אלא לשני ט אין למורשה רשות לכתוב הרשאה לאחר שזה יאמ' אין רצוני שיה' פקדוני ביד אח' לפי' אם התנ' עמו שירש' לאחר והאחר לאחר הכל לפי תנאו והבא בהרשאה שמח' לנתבע או שמכר לו או שמח' לו על השבועה או שעש' עמו (ד) פשרה לא עשה ולא כלום שזה יאמר לו לתיקני שדרתיך ולא לעוותי לפי' אם התנה עמו בין לתיקון בין לעיוות אפי' מחל לו על הכל מחול וכ"ש אם פירש בה מה דתעביד כמחילתי יא מורשה שבא בטענת בריא כגון בפני הפקיד לך פלוני כך וכך או בפני לוית ממנו כך וכך אם הודה במקצת הרי זה נשבע שבועת התורה על מה שכפר ואינו יכול להפך השבועה על המורש' ואם אמר לה' דמי ישבע לו היסת ויפטר

(בי"ח) ו"ל דכתה מתנפני דהגרי וסני מדינה וזבני תבמע מדגרי כרי"ף ו"ל בסגאפי גרסם רי"ף כל"ח :

כתב המרדכי בפרק מי שמת מעשה באדם אחד שהיה לו תביעה על חבירו ונתן התביעה לאחר בקנין ופסק ר"י שאפילו את הנתבע אף משבועה כי אמר שאין הקנין כלום מאחר שלא היתה התביעה בעין ואגב קרקע אסרי מעשים בכל יום שאדם מרשה את חבירו על מלוה ועקנה לו בקנין ואיהו סתם אליה סוף דבוייה (ד) שמרשה את חבירו לילך לעדיכת היה לתבוע חובו וטען שנתבע ישבע שלא פרעתיו עיין בהגהו' מרדכי סוף שבועות : ו מדברי הרמב"ם היה לו שבועה על חבירו אינו יכול להרשות אחר עליו להשביעו וכו' עד ואין משביעין שבועה משום תקנה זו פרק ג' מהלכות שלוחין : ז ומה שכתב מי שהרשה לחבירו ורצה לבטל השליחות וכו' כך כתב הרי"ף בפרק מרובה דכיון דקיי"ל שליח שוייה איבעי לבטולי שליחותיה ומודכי איניש להריגלא אית ליה דעותא למעבד הכי ובסימן שקודם זה נתבאר דעת הרא"ש בזה · ואם בעל ההרשאה בלא ידיעת המורשה והלך המורשה ודן עם בעל הדין ונתחייב נתבאר שם : ח ומה שכתב ואם הנתבע ידע וכו' הם דברי בעל התרומות בשם הראשונים ופשוטים הם ואם דן עם המורשה האחר ונתחייב הנתבע נראה לי שחוזר וסותר הדין : ט ומה שכתב אין למורשה רשות לכתוב הרשאה לאחר וכו' כן כתב הרי"ף פרק הגוזל קמא משום דיכול לומר אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר : י ומה שכתב אלא בהרשאה שאמר לנתבע וכו' כתב נמוקי יוסף בפרק מרובה בכן כתבו הגאונים וכן כתב המרדכי שם : ומה שכתב וכ"ש אם פירש גם וכו' סוף דברי רבינו מתשובת הרמב"ם שהשיב בכלל

ויפט׳ ואם תבע שישב׳ המרש׳ שהו׳ רוצ׳ להפכ׳ עליו מוציאין הממון מידו ויהא מונח ביד ב״ד עד שיבא המרש׳ וישבע ויטול וכן בכל הדברים שתולה במרש׳ ידון עם המורשה ויהא הממון מונח ביד בית דין עד שיבא המרשה וישבע ויטול ויש כח למורשה להחרים על מי שטוען טענת שקר כדי לעכב הממון ולאחרו ואם טען הנתבע איני נשבע עד שאחרי׳ בפני המרש׳ על מי שטוען עלי שקר אין שומעין לו שאין חרם זה אלא מתקנת הגאונים ואין מעכבין שבו׳ משו׳ תקנ׳ זו (פ) וי״א שב״ד ישלחו כתב לב״ד שבמקו׳ המרש׳ ויחרימו בפניו ואז ישבע זה יב כ׳ הרמב״ן ז״ל בתשו׳ מורש׳ שהורש׳ בשכר ידוע אפי׳ אם לא יוציא הממון מיד הנתבע כשרים הם קרובי׳ בין לעדות בין לדין שההפסד וההוצאה הכל לבעל הממון אבל מורשה שיש לו חלק במה שמוציא מהנתבע קרובי׳ פסולין הם בין לדין בין לעדות. לפיכך מי שיש לו עדים על תביעתו לא ירשה א׳ מהעדי׳ אא״כ קצץ לו שכר ידוע יג וכן נתבע שיש לו עדי׳ בפרעתו לא יבא לדון עם המורש׳ בזמן שיש לו חלק בתביעתו אם קרו׳ לעדי׳ שהרי יבטל העדו׳ יד יכול אדם להרשו׳ נש׳ ועבדי׳ אבל לא את עבדו שאין קנין לעבד על ידי רבו שהרי גופו קנוי לו וידו כידו נמצא שאינו לא שלוחו ויכול הנתבע לומר לו לאו בעל דברים דידי את אבל יכול להרשו׳ את אשתו שהרי אם נתן לה מתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות נמצא כשכותב זכי לנפשך אין הנתבע יכול לומר לאו בעל דברים דידי את טו ר״ת היה נוהג לשלוח הרשא׳ ביד נכרי מדקא׳ מכסף מקנתו הוא נקנה ואינו נקנה בתור׳ תבואות וכלים ומאי ניהו חליפין למדנו שבשאר דברים מועילין חליפין לנכרי וצריך ליזהר שלא יכתבו בהרשאה שביד נכרי וקנינא מיני׳ דאין שליחות וזכיות לנכרי אלא יכתבו וקנה תנוי ואע״ג דק״ל שליח שוייה ואין שליחות לנכרי היינו דוקא לענין שלא יוכל לעלבם יו ואשר לא טוב עשה בעמיו זה הבא בהרשאה במה דברים אמורי׳ כשהנתבע והתובע במדינה אחת אבל אם התובע במדינ׳ זו והנתבע במדינ׳ אחרת הרי זה עושה מצו׳ שאין לך מציל ממון חבירו גדול מזה שאם אי אתה אומר כך כל אחד יטול ממון חבירו וילך למדינת הים :

קכר א בענין

הנתבע אי מצי למנו׳ מורש׳ כ׳ הרמב״ן איכא פלוגתא בני רבוותא איכ׳ מ״ד אי בעי איניש דלא למיתי כבי דינ׳ מצי לשוי׳ שליח בעדי׳ למיטען בשבילו בב״ד מהא דאמרי׳ בירושלמי דסנהדרין כהן גדול לא דן ולא דנין אותו ופריך וימנע אנטלר הגע עצמך אם יתחייב שבוע׳ וכי אנטלר נשבע אלמא מצי לשוי׳ שליח וכ״כ בעל הערוך מהא שמעי׳ דמצי למנות שליח ואיכא מ״ד שאינו רשאי שלא תהא סנהדרין שומעת טענת שקר מפי התורגמן והתם משום יקרא דכ״ג שלא לבזותו וכ״כ רב אלפס בתשו׳ שאין לנתבע למנו׳ שליח וכ״כ רב סעדי׳ ב וכן הנשי׳ היקרו׳ לא ויתר להם בדין זה רב אלפ׳ לא לשגר להם סופרי הדיינין ולטעון בפניהם אבל לא למסור טענותיהן לאחרי׳ וא״א הרא״ש ז״ל הביא כל זה בפסקיו (פ) והסכים לזה וכ״כ הרמ״ה ז״ל דמצי תובע למימ׳ לי׳ לאו בעל דברי׳ דידי את ולא ניחא לי׳ למיקם

כבודה בת מלך פנימה אין מקבלין טענותי' מפי השליח אלא אלא ב"ד שולחין לה. ומקבלין טענותי' ממי' אלא שהשליח עומד לפני' שכתב לפני ב"ד וכן אמר שמען של בפלוני' ושמפר דכל כתבו כן עכ"ל ועיין במרדכי פרק השואל ובדברי הרשב"א כרש' האין עמנים שנטלו בפים שנים לא תובע ולא נתבע ¹ שכתב בשכ"ם שכל' סנהדרין לא יהיה הדיין תובע מפני שהורגמן אלא א"כ היה מכיר לשון בעלי דינים ושומע טענותיהם ואם אינו מכיר בלשונם כדי להשיב להם יעמוד התורגמן להודיע אותם פסק הדין וטעמו טעם חייב זה וזיכה זה עכ"ל וכ' הר"ן בריש פ' שבועת העדות שכ"כ משום דס"ל דהשתא דהכא לעיזוני דאיתא בספ"ק דשבועות בבעלי דיני' סי' * אם ממנין אנטלר ליתה לטעון בעבורו עיין בטור סי' קכ"ח: הודאתו ע"י אנטלר ופלי' אם היא הודאה עיין בסי' בסי"ב ס"ב:

ומוליכים אידו: והרשב"א כתב בתשובה אם ראובן היה חייב לשמעון מנה ונתן לו ראובן זה לשמעון מנה וא"ל תן מנה לפלוני בעל חובי וקבלו שמעון דרך פתיקה ועכבו לעצמו מחמת חובו הדין עם שמעון: א דין ראובן שאמר מנה לשמעון לשמרו לו וע"י אותו שליח שהחזירו שמעון ונאבד בדרך עיין בתשובת אחרי שפ"ק

למיקם בדינא בהד' ואין המורשה יכול לכופו לתבוע למי שאינו רוצה:

קכה א ראובן

שהיה חייב מנה לשמעון או שהיה לו פקדון בידו ואמר ללוי הולך מנה זה לשמעון אם בא לחזור וליטלו ממנו אינו יכול דהולך כזכי דמי ומיד כשהגיע ליד לוי זכה בשבילו לשמעון לפיכך בין אם מת לוה או מלוה יתנוהו ליורשי שמעון ב ומ"מ ראובן חייב באחריותו עד שיגיע ליד שמעון ג ואם החזיר לוי המנ' לראובן והעני אחר כך ולא היה לו לפרוע בענין שהפסיד שמעון שלו לוי חייב לשלם שהוא פשע במה שהחזירו לראובן ואם מחמ' אונסו החזירו לראובן שאיים עליו ראובן עד שהוצרך להחזיר פטור והרמב"ם כ' החזירו לו שניהם חייבין באחריותו עד שיגיע לו חובו ד והא דבפקדון אינו יכול לחזור וליטלו מיד לוי דוק' שהוחזק הנפקד כפרן דאז זכות הוא למפקיד שיצא מתחת ידו אבל לא הוחזק כפרן יכול הוא לחזור ליטלו כתב הרמ"ה ואי שוויה מריה דפקדון שליח להביאו לו כיון דגלי דעתיה דניחא ליה דליתבי' ניהלי' אם בא לחזור אינו חוזר ואפי' בממצי' לו שליח דלא מיפטר שומר בהכי מאחריות או אפי' לא ממציא ליה שליח אלא דשליח מהימן גבי מפקיד ובכל יומא הוי מפקיד גביה אם בא לחזור אינו חוזר ה כ' בעל התרו' אמר שליח למלוה הנה מעותי' ששלח לך פלוני בתוכך בידי אך אני רוצה להחזיק בהן בשביל חוב שיש לי בידך אם המלו' מודה לשליח שיש לו בידו ואין לו שאר נכסים שיגבה זה מהם חובו והגיע זמן הלואתו אין כח ביד המלוה לערער על המשלח ולומר הפסדתני משעה שמסרתו ליד מי שאיני יכול להוציאם מידו שהרי המשלח יאמר לו אף אם היה עדיין בידי היו מוציאין מידי מדר' נתן הואיל ואין לך נכסים אחרים אבל אם יש לו נכסים אחרים המשלח כופה לשליח ליתנם למלוה שכל זמן שלא נתנם לו לא נפטר המשל' מן החוב והשליח חוזר וגוב' אותם ממנו וכ"ש אם אין המלוה מודה לשליח שחייב ליתנם למלו' אפי' אם אין לו נכסים אחרים אע"פ שהוא נאמן כנגד המלוה לומר אני תופש' בחובי במיגו דפרעתי' הואיל וכל זמן שלא באו ליד המלוה לא פקע שליחותו ונמצא שהשליח בעל דברים של המשלח הוא וכנגד המשלח אין לו מיגו שאינו נאמן לומר החזרתים לך הואיל והולך כזכי דמי לפיכך אם מת המשלח ולא הניח נכסים חוזר הדין בין השליח ובין המלוה שנשתלחו לו ואפילו קבלם השליח מן המשלח בעדים מ"מ שיכול לומר למלוה פרעתיך ונאמן בהיסת נאמן גם בהיסת לומר לו אני תופשם בחובי שאתה חייב לי כיון שאין תובע בהם המשלח ולא יורשיו אבל הרמ"ה כת' אם השלי' בא לחזור בהן בשביל חוב שיש לו ביד המלוה או המפקיד אינו יכול דכיון ו ר"א"ל הולך כמאן דא"ל זכי דמי או הולך על מנת שתתננו לפלוני דמי ואי מקיים תנאי' זכי ואי לא לא זכי וכאלו לא יצא מיד הלוה או הנפקד ודוקא במלוה או בפקדון הוי הולך כזכי אבל במתנ' לא הוי כזכי ז ואפי' שעשאו שלי' לקבל ואמ' לו הנותן הולך לו לא הוי כזכי לפיכך אם אמר הולך מנה לפלוני שאני נותן לו יכול לחזור בו עד שיגיע ליד המקבל ואם המקבל עני אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט ואינו יכול לחזור בו ח ופי' ר"ת דה"ה נמי אם אמ' תן מנה לפלו' במתנ' שאינו (ט) כזכי ויכול לחזור בו כל זמן שלא הגיע לידו ח אא"כ אמר לו זכי לו ואז זכה לו וקנה וכגון שהיה ברשותו אבל אם אינו ברשותו לא ומיהו אפילו אם אינו ברשותו לכשיבא לרשותו יזכה לו אם לא יחזור בו הניתן קודם לכן ט והרמב"ם כ' דתן הוי כזכי במתנה וכ"כ הרמ"ה וכ' ומיהו דוק' שנותן לו החפץ עתה בידו ואומר לו תן חפץ זה לפלו' דכיון דנותנו עתה לידו כדי ליתנו לו מיד שבא לידו זכה בו המקבל

(א) בתש' הר"ן סי' פ"ק דגיטין ב"ח ירושלמי' הא מנה זו לפלוני טול זה לפלוני זה לפלוני יהא חוזר. זו לפלוני יהא לחזור לא. תוך דיני' הא"ם יכל ללמוד לא. חוב ופקדון כזכי דמי עכ"ל:

(ב"ח) ולמנין שלהם כיון דהם דגוואת סגרי דאין ממנין אנטלר לנבוע ואיפא הכי נקטינן:

קכה ראובן שהיה חייב מנה לשמעון וכו' ה"ה קמא דגיטין (דף יג) פלוגתא דרב ושמואל והסק כרב דאמר הולך כזוכה דמי. הולך כזכי וכתב הרא"ש חזקיה כותים הן או הולך מנה לפלוני שאני חייב לו או פקדון שיש לו בידי חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר והרא"ש אם בא לחזור ולומר שהחזירם לי שמא ישכחו ממך בדרך אינו חוזר: ב ומה שאמר ומ"מ ראובן חייב באחריותו עד שיגיע ליד שמעון כ"כ הרמב"ן בפי"ו מהלו' ובעל התרומות בשער כ' ובפוסקים: ג ומ"ש ואם החזיר לוי המנה לראובן והעני אח"כ וכו' אם מחמת אונסו החזירו לראובן וכו' יתבאר בסמוך ומ"ש בשם הרמב"ם שהחזירו לו שניהם חייבים באחריותו וכו' בפי"ו מהל' מלוה וכתב ה"ה מעובדא דרבי דוסתאי בר ינאי בסוף פ"ק דגיטין ללמד זה שכל אלא שהחזיר עמהם חייב השליח אבל אם היה אנוס ודאי פטור כדאית' התם וכ"כ הרשב"א זה לשונו ואם שהחזיר השליח למשלח חייב לשלם ודלא כ"ה גובה מעכו אלא א"כ אנסוהו והחזיר כעובדא דרבי דוסתאי בר ינאי ואף על פי שלא אנסוהו עדיין אלא שמאיימין עליו ויש בידם לעשות הרי זה אונס מעתה ואם החזיר פטור אבל אם יכול לעמו' כנג' איומם חייב וכדגרסי' בירושלמי ובהגהות מ"מ אחריות לוי השליח אינו יודע מהו אלא שהם יכפור במלוה כשלא לוי חושש בדבר ע"כ וכבר נתבאר הדבר וכן מצאתי כתוב תשוב' לרי"ף שאם השני הלוה השליח חייב וכן עיקר שהניהם חייבים באחריותו כדברי רבינו ז"ל עכ"ל: ד והא דבפקדון אינו יכול וכו' הם בגמ' פרין פקדון אמאי אם בא לחזור אינו חוזר ניחא ליה שהי מפלת אין רצונו למפקיד שיהא פקדונו ביד אחר אמר ר' זירא בשהוחזק כפרן: כתב הרמ"ה ואי שוייה מריה דפקדון וכו' כן כתבו גם כן הרשב"א והר"ן בספ"ק דגיטין והרמב"ם כ' פ"ה מהל' שכירות היה בידו פקדון ואמר ביד אחר לבעלים הוליך והשומר הראשון חייב באחריותו עד שיגיע ליד הבעלים אם בא לחזור ולהחזיר הפקדון מיד השומר השני מחזיר ואם הוחזק השומר הראשון כפרן אינו יכול להחזיר הפקדון מיד השומר השני אף על פי שעדיין הפקדון באחריותו של ראשון וכתב על זה ה"ה מה שכתב הוליך והשומר הראשון חייב באחריותו כ"מ אם היו הבעלי' רגילים להפקיד אצל השני שאסור לו זה אין הפקד הראשון יכול לחזור בו מהרי כבר נפטר באחריותו כמו שנתבאר בדין שומר שמסר לשומר עכ"ל: ה כתב בעל התרו' אמר שליח למלוה הנה מעותיך ששלח לך פלוני בתוכך בידי הן אבי רוצ' להחזיק בהם בשביל חוב שיש לו בידך וכו' בשער כ' ומ"מ לפיכך אם מת המשלח ולא הניח נכסים ה"ה כלומר לפיכך אין יורשי משלח תובעים לשליח אבל אם המשלח הניח נכסים הרי שתובע גובה עמהם ואז יורשי משלח תובע' את השליח וה"ל כאילו הניחם הוא

דגיטין: כתב הרשב"א בספ"ק דגיטין ירושלמי הא מנה זה לפלוני טול מנה זה לפלון' יהא עכ' זה לפלון' בידך הא רב' להחזי' יחזיר וגרסינן נמי הטה תן מנה זה לפלוני ושמא אם רצו היורשים לכופו אינה יכולים אנ"ל דאומר זכה לו כאומר התקבל לו משמע דהתקבל עדיף מתן וצריך לדקדק אי הוי כזכי כיון דהוא עמוד אותן כאן ואפילו במתנה ליקני ואם בא לחזור אינו חוזר עכ"ל ואח"כ כתב ולענין הלכה בחוב הולך ותופסא וטול ויהא מנה זה לפלון' בידך כולם כזכי: ודוקא במלוה וכו' אבל במתנה לא הוי כזכי בר"פ השולח (דף לג) אמר אביי נקיטי' שליח מתק' הרי הוא כשלי' הגט כ"ה להולך לאו כזכי דמי: ו ומ"ש ג אפי' עשאו שליח לקבל וא"ל הנותן הולך לו לא הוי כזכי לפיכך אם אמ' לי' הולך מנה לפלוני שאני נותן לו יכול לחזור בו וכו': ומ"ש ואם המקבל עני אמירתו לגבוה וכו' ירושלמי כתבו הרי"ף בפ' השוכר וכתב הה המרדכי דלא עיקרי עני אלא א"כ אינון עסקי' זוזי וע"מ כאין רבינו אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט אסבר' ליהן הוה דלא עיקרי נבוה אלא עניי' הסקדש אבל הכא לא פיין לומר אלא נעשה נדר כמה שאמר בירושלמי: ז ופר"ת דהוא הדין נמי אם אמר תן מנה לפלוני במתנה שאינו כזכי וכו' כן כתבו הרא"ש והר"ן בפשו סוף פר"ק דגיטין וטעמו דהא איתא דתן כזכי דמי שאלי' איצטריך בברייתא בגמר' לאיתני תן גבי מלוה ופקדון כהתם הולך דלא הוי כזכי במתנה במלוה ופקדון הוי כזכי תן דאפי' במתנה הוי כזכי איבעי' דבמלוה ופקדון הוי כזכי אלא ודאי לא תנא הולך ולא תנא תן במתנה לא הוי כזכי ולהכי אצטריך לאיתניינהו תרוייהו במלוה ופקדון דהוי כזכי: ור"י הביא ראי' לדבריו מתוספתא: ח והרמב"ם כתב דתן הוי כזכי במתנה בפ' ד' מה' זכייה וטעמו דכיון דלא אשכחן פלוגתא אלא הולך דלא הוי כזכי לית לן למעוטי תן ועוד שהרי גבי השומר תן פירוש זה לעבדי אף על פי שגרלון לבן שחררו ודאי במתנה הוי תן כזכי וז"ל הרשב"א בתשובה על דברי הרמב"ם אינו הרב ז"ל דתן בכל מקום כזכי כדאמרינן בפרק קמא דגיטין ואם תאמר שהנחיכו כל השומר תנו כאומר זכו דמי ודאמרינן בפרק קמא דמציעא גבי מנכים' מציאה לחבירו דאמר ליה קנה לי ולא אמר זכה לי התם הוא דעלי העניים לומר כשאמרת קנה לי לא היה בדעתי שאמרת שיזכה גם בשביל אלא לאמר שתגביהנה ואקנה לך ועיקר בירושלמי דגיטין פרק קמא אמרו גבי מתניתין דתנן גט לעבדי דתן לאו כזכי והרב פסק כדעת רבי יוחנן דגמרין ולא הכא עסקינן דירושלמי אבל עם שאמרו ד דבפלוגתא דגיטין דבמתנה תן לאו כזכי כן שמעת לפי השמן של דברים עסקינן דאמר ליה לרב אדא בר אהבה קנא אוריקא דאית לי גבך הנאה לפלוני וכו'

משמע התם שמתנה הוא ואפ"ה עמוס מעמד שלשתן קנה הם לאו הכי לא קנה וכבר דאית פר"ת כן דעתו וגם דאית מדעתי כותה כך אבל הרשב"א כתב סהדר הרמב"ם בכך בהסכמות ומיפסק להם "ל לפרש המשמעות לדעתם עד כאן לשונו: ומה שכתב רבינו בשם הרמ"ה דוקא שנותן לו החפץ עתה בידו ואומר לו תן החפץ זה לפלוני וכו' כן כתבו התוספות בשם ר"ת בפ"ק דגיטין עלה י"ג ע"ב וכן כתב במרדכי שם בשם רבינו תם · וכן כתב שם הרמ"ה בשם ר"מ גבי הא דתנן האומר תנו מנה לאיש פלוני ועת יתנו לאמר איתה ואוקימנא בשכיב מרע וז"ל והא דלא אוקמא

המקבל אבל אם מתחילה לא בא לידו על דעת לזכות לזה ואחר כך אמר לו תנהו לפלוני לא קנה אלא במעמד שלשתן ואפילו הוא תופש החפץ בידו בשעה שאמר לו תן כיון שלא בא לידו מתחילה לשם כך ואינו מילי שאמר לו תן אבל אם אמר לו זכה לו בעוד שהחפץ בידו זכה לו אף על פי שלא בא לידו מתחילה לשם כך או אפילו לא היה בידו בשעת שאמר לו זכה לו אלא שהגביהו את"כ כדי לזכות לו זכה אפילו שלא בפני הנותן ושלא בפני המקבל דכיון שא"ל זכה שליחותיה קעביד אבל אם לא אמר לו זכה מחר אנפי אפילו איתיה לפקדון בחצרו של שליח לא זכה למקבל מתנה ע"כ ? ראובן שאמר לשמעון הולך מנה ללוי אני נותן לו מתנה והלך שמעון ליתנו ללוי ומצאו שמת חזינן אי בריא היה הנותן ומת בחיי מקבל יתן ליורשי המקבל יא"ד ק"ל מצוה לקיים דברי המת אפי' בבריא שצוה ומת לפיכך כשמת בחיי מקבל זכה בו המקבל והורישו לבניו ואם מת מקבל בחיי נותן יחזיר ליורשי משלח דהולך לאו כוכי דמי ואף ע"פ שמת נותן את"כ לא שייך לו מצוה לקיים דברי המת דכיון שמת מקבל בחיי נותן בטלו דבריו בחייו יב ואם ש"מ היה הנותן חזי אם מת מקבל בשעה שנתן המנה ליד השליח יחזיר ליורשי משלח דכיון שמת המקבל לא היה ראוי לקנו אבל אם היה חי בשעהשנתן המנה לשליח יתן ליורשי המקבל אפילו אם המקבל מת בחיי הנותן ואפילו נולדו יורשי המקבל אחרי מיתת הנותן אע"פי שבשעת מיתת הנותן לא היו ראוין היורשין לקנו למאן דאמר המזכה לעובר לא קנה וגם המקבל לא קנה בחייו כיון שמת בחיי נותן אפי' הכי קנו משום דדברי ש"מ ככתובין וכמסורין דמו למפרע משעת נתינה הילכך כיון דאית' למקבל בשעת מתן מעות הוברר הדבר שזכה משעת המתנה והורישו ליורשיו ולכאורה נראה שאם ירצה הנותן יכול לחזור בו כדין מתנה שכיב מרע שאינו קונה עד לאחר מיתה אבל הרמ"ה כתב שאינו יכול לחזור יג ולהכי אמ' יתן למקבל או ליורשיו אם מת ולא אמר שישאר ביד השלי' עד שיראה אם ימות הנותן אם לא כמו שעשישן לשאר מתנת ש"מ משום דלא דמי לשאר מתנת שכיב מרע שאינו נותן במסירה ואינו מוציא הממון מתחת הילך אינו קונה עד לאחר מית אבל זה שהוציא ממון מתחת ידו וראוי לעשות היה שיקנ' מיד ולא משום דדברי ש"מ ככתיבין וכמסורין דמי וכל היכא דקני מקבל מהשתא לא קני באמירה גרידא אלא הכי קני במשיכ' דידיה או במשיכ' דהוא דיכיל ליה הוא דקני יד אע"ג דהולך בריא לאו בזכי דמי הולך דשכיב מרע כוכי דמי דמסתמ' כי יהוב ממנא לשליח ארעא דילמי כי למקב' קא מסר ליה והא דלא אמר זכי אגב צערא לא רמי ארעתי' מידי דהוה אניטו דאע"ג דבריא שאמ' כתבו נט לאשתי אינו כלום עד שיאמ' תנו נט"ש כותבין אע"ג דלא אמר תנו שדרתו הי' לומר תנו אלא שבהול היה הוה הדין נמי לנכי מתנתו ה"ל כאילו אמ' מהיום אם מת לפיכך כל זמן שלא עמר אינו חוזר ואם יעמוד (ז) חוזר אפי' אם כבר בא יד הנותן ומ"ש כל זמן שלא נתברר שנתרפא צריך השליח לעשות שליחותו ואין לו לחוש שמא יתרפא אלא יהנגו למקבל ואם ימות הנותן ישאר למקבל ואם יתרפא יחזירנו לנותן:

הלכות מעמד שלשתן

קכו א ראובן שהיה לו מנה ביד שמעון בין מלוה בין פקדון ואמר לי' רצונו ללוי במעמד ג' קנה ואינו יכול לחזור בו אף על פי שעדיין עסוקין באותו ענין **ב** דלא אמרי' שיכולין לחזור כל זמן שעסוקין באותו ענין אלא בקנין סודר שאין הקנין נעשה בגוף הדבר אבל בשאר קנינים כגון משיכה ומסירה והנחה הואיל ונעש' נוף הקנין באותו הדבר שנקנה אין אחר מהן יכול לחזור בו והוא הדין נמי מעמד ג' כבר נסתל' הזוכה מעל הממחה והמומחה נכנס במקומו ונמצא הכל עשוי ואין המומחה ולא הממחה יכולין לחזור בהם ואפי' אם נולד לו לראובן שהלוי לשמעון קנה ל"ש נתנו ראובן ללוי במתנה ל"ש נתנו בפרעון חובו **ג** ודווקא שהיה לו לראובן מנה ביד שמעון אבל אם לא היה לו מנה ביד אלא שאמר לו תן מנה ללוי בשבילי ואפרעינו לך לא קנה וכל א' משלשתן יכול לחזור בו ומ"מ

לו חוזר ונובה וכו' כ"כ הרמב"ם בפי"ו מהלו' והשוע הוא' וכו' כ"י בהם גאון דאע"ב דאיכים באלע' דלית לי' גביה ולא מידי לא מיחייב אע"פ שהמחהו הם לא א"ל בפי' הפו הותו ואתקיי' אבל גן חנוני ופועלי אפי' רבה עוזה דלא אלי הדרי ביה דכיון דאומנותן הוא מתהנו דלהמכו איכפי אדיבורייהו גמרי ומשעבדי נפשייהו ומיהו אע"ב דפועלי משתעב' ליה להכי ס"ל לרב דכיון דהכי לא מטרי לנ"ם נסדי מוז' עליו ואפי' בדאי' לי' גבי פועלי הסו' מידי שהמחהו בו הכי הוי דיכ' דאע"ב דקני ליה במעמ' שלשתן הייכו לענין שאין המחהו יכול לחזו' בו אבל המקבל יכול לחזור בו אבל הלוה כל שלא פטרו בפי' וכן דעת ר"ת וכתב עוד הגאון בתשו' דאע"ב דדיכ' הכי הוא דמלוה עלי הדר ביה על לוה אם נתרצה עלו' ולא תובע לאותו שהמחהו אללו עד שאירע לו עניו' פטור לוה דה"ל כמי שהרשה לו מקום לדורות עוכמו ולפע' לו טול מזה וקבל עליו ופשע ולא בא על עד שהעני' בזה דודאי פטור הרבב"ר ז"ל עכ"ל ומ"מ בזה גאון דחנוני ופועלי אע"פ שאין לג"ם ביד' כלום כל שהמחהו במעמד שלשתן לא מלו הדרי בהו וכן הפיטא דהרי"ף חלוק על זה דא"כ מאי קמ"ל ליה מדאמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד ג' קנה הא במתני' דהמחו אצל חנוני ופועלי כמי קנה והא"ה ס"ל לרבה דהכי' מוזר עליו כדברי הגאון וגם אמאי איצטרי' לאוקומי הירושלמי כרב הא הם אפי' כרב אלי לאוקומי והא"ה הכי' חוזר עליו כפירו' הגאון ודע' הרא"ם נ"כ כהרי"ף מהרי גם הוא הטעי' הירוס' כרב הפק' וכן משמע מסוף דעת התו' וגם הרמב"ם בפ"ו מה' מכירה ובפ"י מה' הבירות ובפי"ו מה' מלוה לא חילק בין חנוני לפועלי לאיכים דעלמ' וגם רבינו ירוחם וגם סמ"ג לא חלקו ביניה' הילכך ליתא להא תשו' דגאון : ד שאלה לא"א הרא"ש ז"ל בכלל ס"ח ז סי' ו' : ה עוד שאלה לא"א הרא"ש ז"ל בכלל הנז' וסי' י"א ו אמר ראובן לשמעון תן מנה ללוי סת' וכו' עד דמסת' על מה שיש לו בידו קאמר כן כתוב בספר התרומות בשער כ"ח בשם הרמב"ן והאריך בראיות ומה שאמר וכ"כ א"א הרא' ז"ל בתשו' בכלל ס"ח סי' ז' : ז היה לראוב' ביד שמעון כור של חטים וא"ל במעמד שלשתן תן ללוי נ' דינרים וכו' עד שכל מה שנותן לו פרעון שוה כסף ככסף בספ' התרו' שער כ"ח : א כתב הרי"בש בסי' ר"ן בשם המפרשים דטעמ' דליב' בכתובים דינא דמעמד שלשתן משום דכיון דלא ניתנה לגבות מחיים ואיפשר שלא תזכה בהם השטה אם תמות בחיי בעלה ולאו מנה לי בידך הוא וכ"כ בע"ית בשם ר"ח : ב כתב הרשב"א בתשו' על ישראל שהמחה את ישראל חבירו במעמד שלשתן וא"ל מנה לי בידך תנהו לפלו' וא"ל אני אתכהו לך להשתלם וכשתובעו אומר איני רוצה עכשיו ושטעים א"ל אני רוצה אם יש לזה לתבוע אותו למוחה והשיב אין בדיני השתמש כדברי הר"ם ז"ל דאמר כל שא"ל מנה לי בידך תנהו לפלו' אינו יכול לחזור בו שום אחד מהם ונראה שהמוחה זה כמחמת שהוא קבל על עצמו וכיוה ליה דאי לא ה"ל לאיימתי ולאימר בשעתא זו לא בעינא אלא שאימה' שהוא יכול לתבוע מיד את מי שהמחהו אללו לפי שהמחהו אפי' בע"כ כל מי שהמעון בידו לדעת ר"ת

(ג) וכ"כ הגה"ם מי שהם כ' שמי מוסר דלא יכול להקנות מעות נקנין ואפי' בקנין תנב לא מהני וע"ל סי' קנ"ג סעיף ו' הגה'
(ג) מיהו אם פטרו בפי' לב"ע לא יכול לחזו' על הנותן ודלא כקמי' מסר"ך פי"ל"ב דבדאפי' פטרו בפי' יוכל לחזו' מיהו אם היה ערמה גדול כגון שהי' נתחייבה אני הו בלא היה מ"ר נר גבו' לב"ע יוכל לחזו' אף אם פטרו בפי' וכן הוא בג"י בה"ב בשתן ועיין ותסו' מסריו סי' נג

ומ"מ אם נתנו לו חוזר ונוכה מראובן שהרי על פיו נתן הוא ללוי
ד שאלה לא"א הר"אש ז"ל ראובן קנה סחורה משמעון ואמ' ליה אעמיד' אצל לוי שאני עושה לו מלאכה פלונ' ונותן לי כך וכך לשנה ולכשיגיע הזמן יתן לך שכרי במקומי והעני מי שהיה חייב ליתן לו המעות אם חייב הלוקח ליתן למוכר המעות ג או לא חייב הלוקח למוכר המעות שזה שה"ה עושה לו מלאכה לא נתחייב לו עדין מעות לראובן הלוקח בשעה שקבל עליו ליתנם כיון שעדין לא נעשי' המלאכה ואין מתחיי' במעמד שלשתן אא"כ היו בידו מעות משל מי שירצה ליתן לו וכיון שקנה ממנו הסחורה נגמר המקח ואם לוי לא יתן לו חייב ראובן הלוקח ליתן לו
ה עוד שאלה לא"א הר"אש ז"ל לוי חזן העיר חייב לראובן שני זהובים והעמידו אצל שמעון שהיה גובה ופור' ממנו לחזן שיתן בשבילו לראוב' כ' זהובים וטען ראובן שיצ' לו בהן בקנין במעמ' שלשתן והשיב שמעון יצאתי לך בהן אבל לא היה שום קנין בדב' ולא היה ללוי באותה שעה בידי כלו' אלא שפיי' אותי לצאת לך בהן בשביל לחבא ומיד יצא לוי מהעי' ולא היה לי ליתן לו כלום וע"כ אין לי ליתן לך כלום בשבילו הדין עם שמעון כיון שלא היה לו בידו באותה שעה כלום לא נתחייב לו כלום מכח מעמד שלשתן א מכח קנין שטוען ראובן שהיה שם נתחיי' לו ושמעון כופ' ואמ' שלא היה שם קנין וישבע שמעון שלא היה שם קנין ויפטר
ו אמר ראובן לשמעון תן מנה ללוי סתם ולא אמר ליה מנה שיש לי ביד' תנהו ללוי ושמעון מודה שיש לראובן מנה בידו אלא שאומ' כיון שלא פירש מנה יש לי בידך תנהו ללוי לא היה דעתו על מנ' שיש לו בידי אלא שאלו' לו מנה ואתננו לך כ' הרמ"בן דקנה דמסתמא על מנה שיש לו בידו קאמ' והר"מה כ' דלא קנה וכ"כ א"א הר"אש ז"ל בתשו' דכיון דטעמ' שלשתן תקנ' חכמים היא הלכתא בלא טעמא אין לנו אלא מה שתקנו' מנה לי בידך תנהו לפלוני אבל כשלא הזכיר המנה לא מיחזי אלא כערבות
ז היה לראובן ביד שמעון כור של חטים ואמר לו במעמד שלשתן תן ללוי נ' דינרים שהרי יש לי בידך כור של חטי' ונתרצה ואח"כ רצה שמעון לחזור בו שאומר אין לך בידי נ' דינרי אלא חטין בזה כ' הרמ"בן ז"ל אם החטין פקדון ופי' לו תן לו נ' דינרי' במעות מן החטין לא קנה לוי שיכול לומר שמעון איני חייב למכור חטין של ראובן כדי לפרו' חובותיו ואפי' אם יאמר לוי תן לי חטין שוה נ' דינרים יכול לו' לא צוני ליתן לך חטים אלא מעות אבל אם א"ל סתם תן לו נ' דינרים מהחטין שיש לי בידך נעשה כאומר לו חטי' שוה נ' דינרי' וקנה ואם היו הלואה אצלו הואיל' והלואה להוצאה ניתנה אם לא היו לו חטין נותן לו מעו' אע"פ שאמ' לו נ' דינרין במעות קנה ונותן לו מעו' או חטין שוה נ' דינרין בשע' שבשוק שכל מה שנותן לו פרעון שוה כסף ככסף
ח כת' ר"ת אפי' לא נתרצה הלוה או הנפקד ליתן לזה שצוה המלוה או המפקיד ליתן בעל כרחו צרי' ליתנו לו כיון שאמר במעמד ג' וי"א שלא קנה שאין כופין הלוה או הנפקד ליתן בעל כרחו שיכול לומר אתה נח לי והשני קשה לי ממך ואיני רוצה להיו' לוה או נפקד שלו והר"מה כתב כדברי ר"ת וכן דעת א"א הר"אש ז"ל :
ט לא אמר לו במעמד שלשתן לא קנה ויכול לחזור בו ל"ש מתנה מרובה ול"ש מתנה מועטת ואם קנה מידו בקנין אינו יכול לחזור בו וכת' הר"מה וכי מהני קנין דוקא היכ' דקני מההוא דאיתי' לממונא גביה אבל קנה ממריה דממונא (ג) לא מהני דמלוה להוצאה ניתנה ואינו מקנ' לחבירו דבר שאינו ברשותו ואפי' קנו מההוא דממונא גבי' דוקא דקנו בתורת הודאה דאית ליה להוא שני גביה כך וכך זוזי אבל בתור' מתנה לא מהני ביה קנין גרידא ל"ש מלו' ל"ש פקדון דאין מטבע נקנה בחליפין :
י ואם לאח' שאמר לו תן במעמד שלשתן חוזר הנותן ומחלו ללוה פ' ר"י שאינו יכול למחול וכן כתב הרמ"ה והרמ"בן כת' שיכול למחול והרא"בד חולק שאם אמר לוה למלוה בשעת מתן מעות משתעבדנא לך ולכל דאתי מחמתך אז אינו יכול למחול לאחר שמכרו או נתנו ואם לאו יכול למחול וא"א הר"אש ז"ל כת' שבכל ענין אינו יכול למחול לו :
יא ואם לאחר שהעמיד ראובן לשמעון אצל לוי במעמד שלשתן לקבל ממנו מה שהיה לו בידו כדי שיפרע שמעון מחובו ונתרצה לוי ליתן לו ואח"כ דוחה לוי לשמעון ורוצה שמעון לחזו' לתבו' מראובן כ' רב אלפס שאינו יכול שיאמר לו ראובן משעה שנתרצית ליפרע מלוי נפטרתי ממך
יב והכי איתא בירוש' ראובן היה חייב לשמעון מנה סמכיה אצל לוי איפרסן לוי פירוש העני לית ראובן חייב הדא דתימא כשלא עשו ערמה אבל עשו ערמה חייב אלמא כשלא עשו ערמ' נסתלק ראובן מי' כשהמחהו אצל לוי ובעל העטו"ר דבהמחאה לא נסתל' אם לא שפטרו (ג) בפירו' וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל בפ' המקבל

ועל זה אני סומך וכיון שכן כל שאמר לו המשמה מנה לי בידך תנהו לפלוני ה"ז חייב ליתן לו ע"כ לזמן שהוא חייב למחה ואם אמר להשלים דברים בטלים הם ולא כל הימנו ולזה הדעת נוטה אע"פ שיש מן הגדולים שחלקו בדבר : ח כתב ר"ת אפי' לא נתרצה הלוה וכו' כ"כ הת' ותוס' פ"ק דגיטין (דף יג) בשם ריב"א ור"ת והביאו ראיות לזה ודחה הר"ן ראיותיהם ובעל התרו' כתב בשער כ"ח שיש חולקים על ר"ת ושהקשו קושייתו : והרא"ש אע"פ שבתשובה כלל ס"ט כתב דמעמד שלשתן לא עשוי אלא מדעתו אבל לוה בספקין שלה דק"ל כרי"בא ור"ת וכן דעת הרא"ש בתשובה : ולענין הלכה כיון שהתוס' והר"אש והרמב"ם מסכימים לדעת א' נקיטינן כוותייהו : (וכן דעת המרדכי פ"ק דגיטין וה' מי שמת) : ג כתב הרא"ש בתשו' כלל ס"ט סי' ט' הם שהמחהו אצל חבירו בענין דלא קנה כיון שזה חזר כפרעון בעיניו אבן הסדי דלא הדר הו פרע ולואי שיחזר' קדם מה שנרא' לו שהן חייב לו עכ"ל : ט לא א"ל במעמד שלשתן וכו' לא קנה מתנה מרובה וכו' כך נראה מדאמרינן בפ"ק דגיטין (דף ה) לי מספקא א"ה הני מילי מתנ' מרוב' אבל מועטת וכו' : ואם קנה מידו בקנין אינו יכול לחזור בו הבוא הוא ומה שכת' בשם הרמ"ה דברי' ברורים הם : ואם לאחר שאמ' לו תן וכו' פי' ר"ת בתו' פ"ק דגיטין דאינו יכול למחול והבי' ראיו' לדבריו וכן הסכימו הרמ"ה והר"ן ז"ל וכן הסכים בעה"ת בשער כ"ח והבי' ראיות ודברי הרא"ש כד אבל רבי' כתבם הרא"ש בתשו' וכת' שכן דעתו נוטה ונכיאורי להרמ"בם בפ"ו מהלכ' מכיר' דקדקתי מדברי הרי"ף והרמ"בם שגם הם סבורים שאינו יכול למחול והכי נקיטינן : יא ואם לאחר שהעמיד ראובן וכו' כתב הרי"ף שאינו יכול וכו' והכי איתא בידו' וכו' הירושלמי הזה כתבו הרי"ף בפ' המקבל וע"פ רבינו על דברי בעל העיטור וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל בפר' המקבל גבי שהמחהו אצל האלחוני שיכול לחזור ולתבוע מב"ה אינו מבין דבריו הסר"אם לא כתב אם כן אלא בגאון לג"ם ביד פולחני כלום ועוד הסר"אם כתב הם דבההו נוונא אפי' פטרו בפירוש לא נפטר וכמו שהכתבתי לעיל הרא"ם בסמוך וסר"ן כתב סוף פ"ק דגיטין שלדבינו הלוי ורבי' תם השמח את חבירו אבל אחר אינו נפטר ממי שהיה חייב לו אלא א"כ פטרו בפירוש אבל בעה"ת כתב בשע' כ"ח בשם הרא"בד שאין צריך לפטרו שיכול לומר הלוה למלוה גברא יהבי לך במדיקלי דהוא חייב לי ומיד זכית במוני הסי' לי אללו ומיד נסתלקתי ממך עכ"ל ובשער כ"ט כתב שאם הלוה או הנפקד טוען פרעתי למי שהמחני אללו כיון שנמצא שלאם המחהו נפטר המוחה נבך ועושה כמוחמה דין עם הלוה או נפקד ואין לו על המוח' כלום אע"פ שלא פטרו בפירוש מחובו שהרי הקנה לו מעותו עד כאן לשונו ומזה לטעמיה

לפעמים שלא כתב אלא סברת הראב"ד שאין צריך לפטרו כך משמ' מדברי בעה"ת אבל רבינו כתב דין זה בסי' ג"מ בשם ר"י הלוי סתם ולא חילק בין פטרו בפי' ללא פטרו : וביאר עוד בתשו' ראובן שא' לשמעון מנ' לי בידך תנהו ללוי במעמד ג' נהי דקנה לוי מ"מ לא נפטר ראובן וכו' בכלל פ"ט סי' י' : וי"א ודאי אם העני שמעון וכו' לא ידעתי למה כתב הרא"ש זו בשם י"א שאלו דעתי היינו הירוש' שכתב רבי' בסמו' בשם הרי"ף הדה דתימ' בשלא עמד עדיה היינו לומ' שאין מודים שלוי היה עשיר בשעת שעה אבל אם ראובן היה יודע בשעת' שעה שלוי עני היה כיון דאינשאי מילת' שעני הי' בשעת' שע' (ד) : ואם טוען לוי ששמעון היה עני והטעהו וכו' ז"ל הר"מ פכ"ו מהלכו' מלוה טען לוי שהיה ראובן עני והטעהו ושמעון אומ' עשיר היה והעני ירדה לי בעל שמעון להביא ראיה ואחר כך יפטר מחוב לוי לא יהיה אלא שובר בידו אומרים לו קיים שוברך והשט' וכת' ה"ה דה"ע בהשי' שחוב בשטר אבל אם היה על פה נאמן בשבועה לומר עשיר היה ואח"כ העני וכל זה כתב בע"הת בשער כ"ח : ד היכא דאמר ראובן לשמעון שהרי חוב אלי שהם בידך תנהם ללוי והכל במעמ' שלהן כל זמן שלא חזר בו יכול שמעון וחייב כמי ליתנם ללוי אך אם חזר בו ראובן נרא' שאלו שלא יתנם השעבוד שבהם לא קנה נותן בין במסירה והליפין בין במעמ' שלהן שלכך מחזירין לראובן השם אלו אלא אם כן כתב והקנה לו הם וכל שיעבודם והמחהו אצל זה שמוחזקין בידו דק"ל שהמחה במסירה והלא שהם קנויות לו בכתיבה ומסירה עכ"ל שהלוואות בשער כ"ח : ה וכתב עוד בשער הנז' ראובן שיש לו חוב בשטר על לוי וא"ל מנה שיש לי בידך בשט' תנהו לשמעון במעמד ג' קנה שהמחה עיקר השעבוד על הלקוחות שלא שאין שמעון הזוכ' יכול להוצי' גוף השט' מידו של מלוה אלא שמעון תובע ללוה ואם כפר בו או שהולך לגבות משמשועבדין ב"ד כופין את המלוה להוציא השטר ודנין על פיו אבל אם פרעו לשמעון הזוכה מוציאין גוף השטר מידו ומחזירין עכ"ל בשם הרמב"ן : יא ואם לאחר שנתרצה הלוה וכו' פ"ק דגטין (יד) הנהו בי גנאי דעבוד עסקא בהדי הדדי הא מהמא אהתירי בני חד מינייהו אמרי ליה מארי ארעא הבניהו ניהליה למרי ארעא בעסקא לסוף עבד חושבנא בין דיליה לנפשיה לא הא גבייהו לא עודי ואשיקתא דהוי קנין בטעות וכל קנין בטעות חוזר וכתבו התוס' בשם ר"ת ור"ת דהיינו דוק' בדליכא הודי דטעותא הוא אי נמי דקא מודה ליה חבריה וכן כתבו הרי"ף והרא"ש ז"ל וכת' הר"ן ז"ל היה מקפיד על הרי"ף דאפי' בלא הודי יהא נאמן במגו דפרעתי ואפשר דלית ה"ל דהי איכא מגו מסיען ולא בא הרי"ף אלא לו' שאין הטוען עלמ' אינו נאמן וכ"ש דאיכא שלא זזו ידי עדי שמחהו מתו' ידו דלא מסיען לומ' פרעתי א"כ דאפי' במגו לא מסיען לומ' טעה דה"ל כמגו במקו' עדים דאי לאו דדייק מעיקר' לא הוה משעבד נפשיה לגבי ארעא ורליה מפרק שבוע' הדיינים מיהו היכא דליכא הודי אע"פ שעידים שלא במעמד ג' או שקנו מידו נאמן לומ' טעיתי במגו דהיכא דליכא הודי הוה דאמרי' דקי לאו דקים ליה לא הוה משעבד נפשיה אבל בדליכא עדי' לא דייק דאימא אע"פ שעיקא הדרנא בי דליכא דמסהדו עלי וכן כתב הרשב"א ז"ל עכ"ל והירוש' הכי כתובה סתום' והר"אש בשם ר"י וכו' לשמעון הוא כסברת בעה"ת דלא לאפוקי הודה בפני עדי' הייך ביה שנו ולי' הלכת' כבעה"ת דה"ל ימידה' לגבי כל הנך דבוות ומ"ש רבי' בשם בעה"ת הוא בשע' כ"מ ומ"ש רבי' והמקבל חוז' לתבוע לנותן לסברת א"א הרא"ש ז"ל אע"פ שהרמ"ה חולק בעיק' הדין והוכר דאינו יכול לומ' טעיתי בענין דפרעתי וכמו שכ' בתשוב' שכת' רבי' בסמוך לזה רבי' להודיענו שאל הקדמת הכר' בעל התרו' דנאמן לומר טעיתי בענין דפרעתי יש לחלק בענין אם המקבל חוזר לתבוע לנותן בין הכר' הרא"ש להכר' הרי"ף בענין אם נסתלק המקבל מעל הנותן בשהמחהו אצל זה : יז וא"א ז"ל כ' בתשובה בכלל פ"ט סי' ז' וכבר כתבתי פנה בפסקיו כתב כן והא דהליב' לבעל התרומ' היינו דוקא בשהודה בפני עדים אבל בשהודה שלא בפני עדים מודה לבעל התרומות וכמו שכתבתי בשם הר"ן והפו' הוא : יז ואם הנותן מודה וכו' עד אינו נאמן כלל הוא לשון הרא"ש בפ"ק דגטין · ומ"ש וצריך הנפקד וכו' שם הוא וכ' הר"ן בפ"ק דגטין ומ"ש הרי"ף א"כ דלודי להדדי' דוק' דלודי ליה מלוי ארעא דכיון דאודי ליה הרי הוא נפש' ממנו אבל היכ' דאודי ביכא' לחבריה לדברי מי שפוע' דאינו יכול למחול כי אע' דלא שם ליה נכים ולא עדי לא עשיון ולאו ע"ג דליכא חד פסדא דמפסיד דלא מחייב ליה ולא עידי כיון דהשי לא ידע ואינו יכול לישבע להכחיש העד אינו מפסיד דשבועת עד אחד המעיד פרעון מדרבנן בעלמא היא כדאיתא בשבועות דהיכ' דאפשר יש משתבע והיכא דלא אפשר לא מפסיד עכ"ל : יח ואם המקבל מודה וכו' כבר נתבאר זה בסמוך דכיון דאודי ליה מלוי ארעא מיפטר וכת' הר"ן דמלוי ארע' אינו נוגע מנכלא דמגבים לדע' הרי"ף שסובר שהמחהו את חבירו אצל אחר נפטר זה ממנו · אבל לדע' רבי' האיי ור"ת שסוברי' שלא נפט' מני שהיה חייב לו אא"כ פטרו בפירו' לע"ם שמלוי דארע' מעיד דלא שם ליה נכים ולא עידי מלוי ארע' חוזר ונוג' מנכלא ונכלא נוגע בני מכירך נכלא חבריה ולא ע"ג דמלוי א"ע מעיד שאינו חייב לו כלום ה"ל עד א' ויטול בלא שבוע' כיון שהוא יכול לישבע עכ"ל ומ"כ ע"ם רבי' בדין זה שהוא שאיכא דהרי"ף לא אליבא דהרא"ש דה"ל כרבי' האיי ור"ת כתבוה לעיל בסי' זה או שיהא דס"ל לרבינו דאפי' להרא"ש מלוי ארעא אינו נוגע מנכלא חבריה דע"כ לא אמרי' שלא נפטר שם אמה שלא בפני שהמחהו אצלו לא רצה ליתן לו וע"כ צריך הוא לתבוע לאותו שהמחהו אצלו ולעשות כל ההשתדלות לגבו' חובו ממנו · וכל שלא עשה כן אינו יכול לחזו' על ב"ח וכאן כיון שהוא גרם בעדותו שלא גבה חובו בכל נפטר הלה ממנו עיין בש"כנה"ג ח"ד : בד"א שהמחהו אצלו וכו' אבל שהמחהו אצלו בשביל מתנה וכו' פשוט הוא : יט שאלה לא"א בכלל פ"ט סי' ז כא ראובן הכר חבירו' וכו' בכלל הנז' יג סי' י' וסי' זה כלשון הזה וכ"כ העיטור דלא נפטר ראובן בשתיק' אם לא שפטרו לוי שמקבל בפי' אבל הרי"ף כת' שנפטר ראובן והביא ראיה מהירו' ובעל העיטור דחה ראיתו עכ"ל : * ג"ה) וצריך לומר דאפי' עוברי' דהרא"ש ז"ל שנתחייב שהוכר למקבל בקנין כך וכך זהובי' לפרע' לזמן פלו' שהחוב הל מיד דאם לא כן כוי' דאבירות אינם משתלמין אלא לבסוף עדיין לא נתחייב לשם כלום כמו שכת' בתשו' דלקמן גבי ראובן שהבירהון לשמעון וכו'

(ד) וכ' ב"י פ' המקב' דאי קנ"ש ע"ג דאפי' לא פטרו בפי' וכו"ג חוזר עליו משום דהוה טעות מעיקרו והוי מקח טעות וע"ל סי' ס"ו אם הקנה להוליך השטר במעמד ג' אם קנה : (ה) וע"ל סי' פ"ש כתובי' הגוב' הוסי' הרי"ף אימת יכול לטעון טעיתי וכו' מהרי"ק שורש קל"ג דאם נתן בפני ידו' אינו נאמן לומר אח"כ טעיתי דפרעתי וכו' נאמן לומר טעיתי בחשבוני ...

המקבל גבי המחהו אצל שלחני שיכול לחזור ולתבוע מבע"ה וביאר עוד בתשו' ראובן שאמ' לשמעון מנה לי בידך תנהו ללוי במעמד ג' נהי דקנה לוי מ"מ לא נפטר ראובן מלוי מאותו שהוא חייב לו אם לא שפטרו בפי' אפי' אם שתק לוי יכול לומר לראובן לטובת' עשיתי שנתרצתי לקבל המנה שאתה חייב לי משמעון כדי להקל מעליך אבל לא פטרתיך אם שמעון לא יתן לי כי מעמד ג' הוא מלתא בלא טעמ' יג ופי' ר' יצחק שעשו אותו לתקנת השוק דמי שקונה סחורה ואין בידו מעות מעמידו אצל ב"ח וא"צ להמתין עד שיקנה לו בקנין ועוד יפוי כח המלוה שאפי' בע"כ של הלוה משתעבד הוא למקבל אבל שיעשו תקנה שיפטר ראובן מלוי המקבל בשתיקה בעלמא אין לתקנה זו סברא וטעם אבל יראה שלא יתבע את ראובן תחלה כל זמן שיכול לגבו' משמעון כי הוא עקר החיי' ולא נשאר על ראובן אלא דין ערבות וכ"כ בעל העיטור שלא נפט' ראובן אם לא שפטר' בפי' אבל רב אלפס כתב שנפטר ראובן והביא ראיה מהירו' והעטור דחה הראי' שלו ע"כ וי"א ודאי אם העני שמעון לאחר שנתרצ' לוי ליפרע ממנו אינו יכול לחזור על ראובן אבל אם היה עני באות' שעה ולא ידע לוי היה מקח טעו' וחוזר על ראובן וליו(ס"א וראובן) מהרי"סח' על מאן דידע ליה דעני הוה והשת' קא כפ' ביה ואם טוען לוי ששמעון היה עני והטעהו וראובן טוען עשי' היה והעני אם היה החוב שנתחיי' ראובן ללוי ע"פ נאמן כמגו שאם היה אומר פרעתיך והיה נשבע היסת ונפטר כי אמ' נמי ההמחא' שהמחתיך אצל שמעון בדין היתה נאמן ובשבוע' אבל אם היה החוב בשטר על ראובן להביא ראיה שלא הטעהו ואם לא יביא ראיה אם יש נאמנו' בשטר גוב' לוי חובו בלא שבו' מראובן ואם אין בו נאמנות ישבע לוי ויטול שאפי' אם היה שובר ביד ראובן היה צריך לקיימו אף כאן צריך לברר בעדים שלא הטעהו יד ואם לאחר שנתרצה הלוי או הנפק' ליתן למקבל אומ' עיינתי בחשבוני ולא היה לי ליתן למקבל כלו' וטעיתי במה שהודיתי לו אם יכול לברר בעדי' שהוא או' אמ' פטור אפי' הוי בעדים כשנתרצ' ליתן לו וחייב' הנותן ליתן למקבל אם נתנו לו כפרעון חובו שטעות היה מעיקרא ואם אינו יכול לברר הטעות כ"כ בע"הת אם המחהו ° בפני עדים וכן אם קבע זמן למקבל לתנו לו לזמן ידוע והוא בתוך זמנו אינו נאמן לו' טעיתי טו וגם אם ירצה לו' משטה הייתי בך דלא עריפת מגבר' דאתית מחכתי' וכי היכי דמצינא לומ' לראובן משט' אני בך השת' נמי מצינ' למי' משטה הייתי בך לא שמעי' ליה אע"ג דלא הוי בקנין דמעמ"ג הוא כהודא' בקנין ° אע"ג דלא א' אתם עדי כי כל קנין הו' כשטר והמחיי' עצמו בשטר אצ"ל אתם עדי ועוד דלא שייך לומר משטה אני בך אלא כתובע מחברו לפי כשתובע לו שלא כדין מוד' לו כדי להשטו' בו אבל הכא אם רצה להשטו' בתוב' למה ישט' בשלישי' שלא ידע כלו' אם חיי' לו אם לאו ואם לא המחהו בעדים נאמן לו' טעיתי במגו דלא היו דברים מעול' או במגו דפרעתיך אם הוא אחר הזמן דכיון שלא היו עדים בדבר לא חשש להודות דמימר אמר אם אמצא שטעיתי הדרנא ביה כיון דליכא מאן דמסהיד עלי ונשבע שבועת היסת למקבל ונפט' והמקבל הוא חוז' לתבוע לנותן לסברת א"א הרא"ש ז"ל שלא נסתלק המקבל מעל הנותן בשהמחהו אצל זה ולסברת רב אלפס שנסתלק גם הנותן פטור אלא שנשבע שבועת היסת למקבל שהי' לו מנה בידו כשהמחהו אצלו אם המחהו אצלו בשביל חוב שהיה לו בידו אבל אם מתנ' נתן לו אז א"צ לשבע לו יז וא"א הרא"ש ז"ל כ' בתשו' אע"פ שיכול לו' פרעתיו איני יכול לומ' טעיתי (ס) במגו דפרעתי דהוי כאן מגו במקו' עדי' דלא שכיח שיטע' אלא אדרבה אדם מדקדק היט' קוד' שיודה יז ואם הנותן מודה שטעה בחשבון והמקבל אינו יודע אם טעה אם לאו אם נתנו למקבל בשביל חוב שהיה לו עליו והמחהו אצלו לפרוע ממנו אם יש לו נכסים לנותן שיכול המקבל לפרע ממנו נאמן הנותן לו' שטעה ויחזור המקבל ויגבה חובו מן הנותן אבל אם אין לו נכסי' לאו כל כמיניה לחוב למקבל בהודאתו ואפי' אם יש לו נכסי' והוא גברא אלמא והב' נוח לו לפרע ממנו לא מהימן כיון שיש למקבל שום הפסד ואם מתנה הוא אינו נאמן כלל וצריך הנפקד ליתנו למקבל וחוז' וגוב' אותו מן הנותן כיון שמודה שלא היה לו בידו כלום ובגרמתו הו' נתחייב ליתן לזה ואין בזה חלוק בין אם נתן הנותן למקבל בשבי' חוב שהי' לו בידו בין אם נתן לו מתנה יח ואם המקבל מוד' שטע' בחשבון והנותן אינו מוד' הנפקד פטו' בלא שבוע' שהרי מיד כשהמח' הנותן למקבל אצל הנפק' ונתרצ' ליתן לו נסתל' הוא ממנו ודינו עם המקבל והרי הוא מוד' לו שאין לנתן ביד הנפקד כלו'

כלו׳ אינו חייב למקבל כלום ומתנ׳ בטעות היתה׳ יח שאלה לא״א הרא״ש ז״ל ראובן קנה סחורה מלוי והמחהו אצל שמעון ואמר שמעון לפרו׳ ללוי מפני שהיה סבו׳ שהיו לראובן מעו׳ בידו ופרע קצת ללוי ושוב עיין בחשבונו ומצא שלא היה חייב לראובן כלו׳ ולא רצה ליתן יותר ללוי הדין עם שמעון כיון שהית׳ הסחור׳ כבר ביד ראובן קוד׳ שהעמיד לוי אצל שמעון ונדר שמעון ליתן ללוי המעו׳ בלא קנין ומטעם ערב לא מחייב דהוה ליה ערב שלא בשע׳ מתן מעות ומשו׳ מעמ׳ שלשתן לא מחייב כיון שלא היה לו בידו כלום כ אבל המעות שנתן כבר ללוי אינו יכול להוציאם מידו בטענ׳ שטוען טעיתי ולא הי׳ לראובן בידי כלו׳ דאמרי׳ שנתן לו כדי לקיי׳ דבריו שאמ׳ ליתנ׳ לו ואפי׳ אם ידע דלא משתעב׳ כיון שלא הי׳ חיי׳ לראובן כלו׳ א״ה ניח׳ ליה דליקו׳ בהימנותיהו ואע״ג דלא בעי׳ למיתב ליה טפי מ״מ אמדינ׳ דעתי׳ במאי דיהיב ליה כבר ניח׳ ליה דליקום בהימנותיה ועוד דלא מהימן לומ׳ שטע׳ כדי להוציא מה שנתן כבר אדרבה אמרי׳ דקדק יפה ואילו לא היה לו בידו משל ראובן לא היה נותן בשבילו ללוי כא ראובן חכר חכירו׳ מהקהל והקהל היו חייבין לשמעון נ׳ זהובים העמידו הקהל לשמעון אצל ראובן שיתן לו מאותה החכירו׳ נ׳ זהובי׳ ונתרצה ליתנ׳ לו ובשאר החכירות עשה לקהל שטר עליו אח״כ נתבטל החכירות ושואל שמעון נ׳ זהובים שלו מהקהל ואומר כשאמר ראובן לחתם לי בשבילכם אני שתקתי ולא סלקתי ידי מכם אלא אם יתן אקבל וכ״ש שנתבטל החכירו׳ והקהל אומרי׳ אע״פ שנתבטל החכירות יש לך לתבוע מראובן הנ׳ זהובי׳ תשו׳ כיון שנתחייב ראובן לקהל סכום ידוע ממון החכירות והתנ׳ ליתן מכנו נ׳ זהובים בפני הקהל ובפני שמעון ונגמ׳ החכירות בענין שאין בו חזרה אם לא מדעת כולם קנה שמעון במעמד שלשתן וחייב ראובן לתנם לשמעון אע״פ שנתבט׳ החכירו׳ ואפי׳ אם לא ינכ׳ הקהל אות׳ נ׳ זהובי׳ כי כבר נתחיי׳ ראובן לשמעון ולא יפסיד שמעון אם ראובן בטל החכירות מדעתו ולא דמי׳ להההיא דעיינתי בחשבוני ולא פש ליה גבי׳ ולא מידי דאמרינן דהוי קנין בטעות וחוזר אלמא כיון שמתברר שאין הלוה חייב למלוה כלום לא זכה המקבל אף על פי שהיה במעמד שלשתן ובקנין דהתם נתברר הדבר בעדים שבשעת מעמד שלשתן לא היה חייב לו כלום אבל הכא בשעת המעמד היה חייב לקהל ונתחייב נ״כ הוא לשמעון אם נתרצו אח״כ לבעל החכירות החוב שנתחייב הוא בו לשמעון א״א לו להפקיע הילכך חייב ראובן ליתן לשמעון נ׳ זהובים וצריך הוא לתובעו לדין ולהוציאם מידו ולא מן הקהל אכנם אם ראובן גברא אלמא הוא ולא צייתי דינא או שאין לו נכסים חייבין הקהל לפרוע לשמעון וכן אני אומר בכל מעמ׳ שלשתן אע״פ שאמר ליתן למקבל במעמ׳ שלשתן לא נפטר הנותן בשתיקתו של המקבל אא״כ פטרו בפי׳ כב ראובן תבע מנה משמעון והשיבו מנה היה לך בידי אבל פרעתי׳ שהעמדתיך אצל לוי ונתרצה ליתנו לך בשבילי וגבית ממנו קצתו בפני והביא עדים ע״ז שלוי נתרצ׳ ליתנו לו ושאמר לו שמעון אז מעתה לא התבע ממני כלו׳ שהרי לוי יתן לך בשבילי ושתק וראובן אומ׳ שלא נתרצה לגבו׳ מלוי ושתק מפני שלא היה חשש לדבריו ומה שגבה מלוי הוא ממה שהיה הוא חייב לו אבל מזה המנה לא גבה מכנו כלום חייב שמעון לפרוע לראובן ואינו נאמן בשבועתו שפר׳ לו הוא או אח׳ בשבילו שהרי מודה שהיה חייב לו מנה אלא שאמ׳ שפרעו במה שהעמידו אצל לוי ונד׳ לו ליתן לו המנה בשבילו וחשב כאילו פרעו בזה ונפט׳ ממנו א״כ ודאי לא פרעו פעם אחרת ואותו פרעון לא היה פרעון שלא נתחייב לוי לראובן במעמד ג׳ כיון שלא היה לשמעון ביד לוי כלום אלא שא׳ לפרוע לראובן בשבילו לפי׳ חייב שמעון לפרוע לראובן אמנם מה שאמרת שגבית מלוי מקצת המנה בפני זו טענה וראית היא אע״פ שלא נתחיי׳ לוי מן הדין ליתן לראובן בשבילו כלום מ״מ כיון שהוא טוען טענת ברי שבפניו קבל פרעון ממנו ישבע כמה היה הפרעון שקבל מלוי מאותו מנה ויפרע המותר כג סוחר שאמר לסרסו׳ שיקבל בשבילו מעו׳ מן השולחני והעמידו אצל שולחני ואח״כ השולחני עיכב המעו׳ מחמ׳ חוב שהיה על הסרסור אם הסרסו׳ היה חייב מעות לשולחני הרי עכבם בדין והוי כאלו נתנם לידו וחייב הסרסור ליתן המעו׳ לסוחר אבל אם הסרסור או׳ שאינו חייב לשולחני כלו׳ וזה מעכבם שלא כדין ישבע הסרסור שאינו חייב לשולחני כלום ויפטר מן הסוחר כד ראובן השכיר חפץ לשמעון בסך ידוע ליום פלו׳ שיצטרך לוי וראובן היה חייב ללוי ק׳ זהובים והמחהו אצל שמעון ויצא לו כהן במעמד ג׳ על סמך אותו שכירו ולא נתחייב בשכירות אלא נ׳ זהובים כי לא נצרך יותר לחפץ ועתה תובע משמעון ק׳ זהובים כי יצא לו כהם בסתם בלא תנאי ושמעון או׳ לא היה לראובן בידי אלא שכר החפץ תשו׳ אם שמעון יצא ללוי סתם במעות ואמר ק׳ זהובים שיש לי משל ראובן אתנם לך ולא הזכיר לו שכר החפץ אז צריך ליתנם לו ואפי׳ אמר ק׳ זהובים שאני חייב לראובן משכר החפץ אתנם לך חייב ליתנם לו כיון שהודה שהיה חייב לראובן ק׳ זהובים משכר החפץ לא אוכל כמיני לומ׳ סמכתי על מה שהייתי עתיד להשתמ׳ בחפץ אלא כיון שא׳ שאני חיי׳ לראובן הרי הודה שנתחייב בהן ללוי אבל אם מודה לוי שעל שכר החפץ הבטיחו לתת לו ולא היה שמעון חייב מעו׳ לראובן אלא שכר אותו החפץ אינו חייב ללוי כלום אפי׳ דמי השכר שנשתמ׳ באותו חפץ עד אותו היום דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף דהיינו כשיחזיר לו החפץ ואין כאן לא מלוה ולא פקדון כה תשו׳ לגאון ראובן הקנה לשמעון מנה שיש לו ביד לוי במעמד ג׳ ונתן לוי לשמעון ערב אע״פ שאינו ערב בקנין משתעבד לפי שהוא ערב בשעת מתן מעות שמשתעבד בלא קנין שהרי לוי לא היה חייב לשמעון כלו׳ ועכשיו הוא מתחייב לו בזה המעמד וכיון שנתערב לו באותו מעמד עצמו מתחייב לו בלא קנין כו מעמד ג׳ על יד שליח כגון ששלח הנותן שלוחו לנפקד ליתנו למקבל כ׳ הרמ״בן דלא מהני דהלכת׳ בלא טעמא הוא והבו דלא לוסיף עלה כז וכ״א א״א הרא״ש ז״ל אבל במעמד שליח המקבל נראה דמהני דלענין הפקעת ממון הנותן הבו דלא לוסיף עלה אבל לענין זכיית המקבל שלוחו כמותו ע״כ כח ונראה דאפי׳ לדברי א״א הרא״ש ז״ל אם לא עשאו המקבל שליח אלא שאמר ראובן לשמעון בפני לוי מנה שיש לי בידך תנהו ללוי שיזכה בו ליהודה יכול לחזור בו שהרי לוי אינו יכו׳ לזכו׳ בו ליהודה עד שיבא המנה לידו ונמצא שלא זכה יהודה בכלום:

כתב

כב ראובן תבע מנה משמעון וכו׳ בכלל סמ׳ סי׳ ט׳ וכיוצ׳ פיס כח׳ הרא״ש בא בתשו׳ כג סוחר שאמר לסרסו׳ שיקבל בשבילו מעו׳ מן השולחני וכו׳ בכלל י״ח סמ׳ סי׳ ס׳ וכו׳ שכך היה מעשה שסוחר קנה מהסרסור החפץ ס׳ והמחהו אצל השולחני שיפרענו ודן הר״אש שאם הסרסור היה חייב מעות הרי עיכבם בדין והסרסור ישלם מביתו לסוחר כלו׳ לבעל החפץ אבל אם הסרסור פוס׳ שאינו חייב לשולחני כלו׳ יפט׳ הסרסור ויפטר מן הסוחר בעל החפץ׳ ויש לתמוה על מ״ש שאם הסרסו׳ היה חייב מעות לשולחני הרי עיכבם בדין דהסוחר יתבע מעות מחרי׳ בשביל מה שחייב לו הסרסור וכן הס׳ על מ״ש שהסרסור ישלם מביתו לסוח׳ אם אין לסרסור נכסים למה יפסי׳ בעל החפץ מעותיו וכן קשה על מ״ש שאם הסרסור הו׳ שאינו חייב לשולחני כלום ישבע ויפטר מבעל החפץ ולמה יפסיד בעל החפץ מעותיו והיה דלוי שהיו ממנו אלו הביד השולחני ידוע שדעי החפץ הם יוליכו׳ מיד השולחני ויתנום לבעל החפץ והשולחני יעמוד לדין עם הסרסור על תביעתו ועו׳ קשה כשהסרסור אומר שאינו חייב למה לא יחזור על הסוח׳ סקול׳ לדעתו שפוסק שלא נסתלק ממנו הם לא פטרו בפי׳ ואם נאמר דלא כך היה מעשה שלא שהסוחר הוה לא סי׳ חייב כלום לסרסו׳ אלא שאמר לו שיקבל מעו׳ מהשולחני ושיביאם לו קשה דבין שהסרסור חייב מעות לשולחני בין שאינו חייב מה לו לשולחני׳ אלא מעות הסוח׳ שבידו ול״ע (ו): כד ראובן השכי׳ חפץ לשמעון בסך ידוע ליו׳ וכו׳ בכלל סמ׳ סו סי׳ י״ג: כה תשובה לגאון כתבה בע״הת בשער ל״ח וסיים בה וכ״ש אם היה חיי׳ למקבל על זה ועכשיו שמרו בפני׳ זה שאומר לו שיפרענו וסוף שכתב עכ״ל וכיולא בזה כתב הר״אש בשמקבל עלה קנ״ס ד״ד וכן כתב רבינו ירוחם בנ״טו ח״ט וכתב שיש מי שחולק ואומר שאינו מועיל בלא קנין תוספו״ת פ׳ הניזקין עכ״ל ועיין בתשובות הרא״ש שהכתוב בש״ם זה: כו מעמד שלשתן ע״י שליח וכו׳ עד שלוחו כמותו סכל דברי הר״אש בסוף פ״ק דגטין: ו כתוב בת״ס סי׳ פמ״ו דאפטרופוס של יתומי׳ שנתן ממון יתומי׳ לזכות׳ לראובן במעמד שלשתן לא מהני דאפטרופוס לא עדיף משליח: ז כתב הרי״בש בסי׳ רכ״ג דדין מעמד שלשתן ליתיה אלא היכא דלא במעמד שלשתן ממש דסבו דלא נוסיף עלה סוף: כט כתב הרי״ף בתשו׳ שאין חילו׳ במעמ׳ שלשתן בין יהודי לגוי וכו׳ עד ואינו יכול לומר הגוים הייתי כך כת׳ בע״הת בשע״ל״ח בשם הרי״ף ומ״ש ואין לו לחזו׳ עליו ואפי׳ שלא יתן לו הגוי כלו׳ אזדא לטעמי׳ דסב׳ שמעמ׳ את חבירו אלא א׳ כבר נסתלק מהראשון ואין כן דע׳ הר״אש כמבואר לעיל בסי׳ זה וכהר״ש בא בתשובה כתב דישראל שלוה הגוי וגוי שלוה מישראל לא תקנו מעמד שלשתן ובעיטור בסוף המחאה תשוב׳ לרי״ף אם היה כמחאה גוי קנה במעמד שלשתן כיון שנתרצה לסלק עצמו מישראל ונחזור על הגוי עכ״ל: ח וכתב עוד הרש״בא בתשוב׳ ולענין אם בשאל את מלוה ישראל את הגוי במעמד ישראל המחייב ואמ׳ ליה סטור אותו והגוי נותן חייב בעל המחאה פטור ונעשה כשלוחו ומחייב ואינו דומה להכיחהו והכי ערב צריך הכין דהתם לא הכיחהו ופטור לוה מן החוב אמא׳ פטרי אין זה בטעות מתן מעות אלא הכיחהו עכשיו הסמר: אבל רבינו תם כתב שלא תקנו מעמ׳ שלשתן אלא בישראל וכו׳ בסוף פ״ק דגטין ור״י כתב בו נ׳ חילוקים וכו׳ דברי ר״י הם ביאור לדברי ר״ת וכ״כ הר״אש וסיים ר״ת לומר מעמד שלשתן שתקנו הכמי׳ היינו לבני ישרא׳ וכו׳ והוסי׳ ר״י לבאר דב׳ חילוקי׳ יש בדבר וכו׳: וכתב

(ו) נראה דמעשה שהיה כך היה שסחורה לפי׳ לסרסו׳ לקבל מעותיו ונ״ל לשולחני כיון מעותיו לסוס׳ ולכן מיד בקנין הסרסו׳ נסתלק השולחני מן הסוחר ולכן אם הסרסו׳ מודי׳ שחייב לשולחני הרי כאילו קיבל מן השולחני ולכן הוא הוי לבעל לסוחר מעותיו דהרי הסוחר נים לשולחני ליתן לסרסור ומאחר שהסרסו׳ מודה שחייב לשולחני הרי כאלו קיבל ולכן הסרסור חייב והשולחני פטו׳ א״כ אם אין הסרסו׳ מודה שחייב לשולחני א״כ לא עשה שליחותו שליחותו של הסוחר ולריך לפלו׳ לו והסרסו׳ פטו׳ דהדי לא קיבל כלום מהם הוחר בן ג״ל לפרש דברי הפוסק זו וסבוש הוא פשו׳ אין פלימתי ב״י בכתב׳ ופסי׳ הכוונה זו וחקו׳ שאר קושיות ופירש׳ נסידכר ללים ולכן כתבתי מה שנ״ל:

קכו כ' רב אלפס בתשו' שאין חילוק במעמד שלשתן בין יהודי לגוי לפיכך ישרא' שאמ' לגוי מנ' שיש לי בידך תנהו לישרא' פלו' הוא' ונתרצ' המקבל לחזור על הגו' סילק את עצמו מהישראל ואין לו לחזור עליו אפי' שלא יתן לו הגוי כלום איהו דאפסיד אנפשיה שנתרצה לסלק עצמו מבעל' חובו ישראל ולחזור בחובו על הגוי וכן ישראל ממונה בע"ז שלטון גוי ואמר לו השלטון מנה שיש לי ידך תנהו לישרא' ואמר לו הממונה כן אעשה חייב הממונה ליתן לו ואינו יכול לומר אנוס הייתי אבל ר"ת כת' שלא תקני מעמד שלשתן אלא בישראל אבל בגוי לא תקנו ור' יצחק כתב בו ג' חילוקים שאם הנפקד או הלוה (ז) גוי ואמר לו ישראל תנהו לישראל אחר במעמד שלשתן לא קנה שהרי אפי' זיכה לו על יד גוי לא קנה שהרי אין זכיה לגוי ולא עדיף מעמד שלשתן מזכיה נמורה ואם הנפקד ישראל והמקבל גוי כל זמן שאין ישראל הנותן חוזר בו יכול ליתני לגוי שאפי' אמר לו בינו לבין עצמו מה שיש בידך תנהו לגוי פשיטא שיתנהו לו כל זמן שאין ישראל חוזר בו אבל אם חוזר בו הנותן אע"פ שאמר לו במעמד שלשתן לא זכה הגוי וחייב הנפקד להחזירו למפקיד ומיהו אם אין הנפק' יכו' להשמ' מהגוי שלא ליתן לו לפי שכריניהן הוא חייב ליתן לו כיון שאמר ליתן לו או יתן לגוי והוא פטור מהנפקד דאיהו הוא דאפסיד אנפשיה שא' ליתנו לגוי כיון דירע שצריך הנפקד לתתו לו ואם הנותן גוי והמקבל והנפקד ישראל קנה הישראל ויכול להוציאו מיד הנפק' בב"ד דכיון שהפקיעו חכמים ממונו של ישראל במעמד שלשתן כ"ש ממונו של גוי:

ל וכת' א"א הרא"ש ז"ל אם מלוה הוא והגוי הנותן אנס והוצי' בכח מיד הלוה קודם שיתן לישראל המקבל חייב הלוה לפרוע גם לישראל המקבל שהרי כבר נתחייב לו ואם הגוי אנס גזל את הלוה אין הישרא' המקב' מפסי' בכך ואם פקדון הוא ונכנס הגוי בבית הנפקד ונטלו בחזק' אינו חייב לשלם לישראל שאינו אלא שומ' לשני במ' שהי' שומ' לראשון ופטו' מהאונסין ואפי' אם אנסו הגוי ער שהבי' הפקדון לביתו פטור ואין זה מציל עצמו בממון חבירו כיון שלא אנסו אלא על פקדון זה ודמי להתוא דתנוזל כתר' ההו' גבר' דאפקידו גביה כסא דכספא סליקו עליה גנבי ויהבינהו ניהליה אתא לקמיה דרבא פטריה א"ל אביי האי מציל עצמו בממון חבירו הו' אמ' רב אשי ניחזי אנן אי אינש אמיד הוא עליה סליקו גנבי ואי לא אהדי' כסא דכספא אתו אבל במלו' לא שייך האי טעמ' דמלו' להוצאה ניתנ' וכאילו אנסו ליתן לו ממון אחר:

קכז א האיש שלוה מאשתו ואח"כ גירשה או לוה מעבדו ואח"כ שהדירו אין להם עליו כלום שכל מה שקנ' עבד קנה רבו וכל מה שהוא ביד האש' היא בחזק' בעל' עד שתביא ראיה שהו' מנכסי' יתה כך כת' הרמב"ם ולא חילק יכ"כ בעל התרו' דאפי' במעו' שאינן טמונין נמי ורבי' שמשון כת' דוק' במעו' טמוני' אבל אם אינן טמונין צרי' לשלם להם וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל **ב** הלו' מהגר שנתגייר בניו עמו ומת או שהי' לו ממנו פקדון לא יחזי' לבניו ואם החזי' להן אין רוח חכמי' נוח' הימנו הוי הבנים הורתן ולידתן בקדוש' יחזי' להם:

קכח א הפורע חובו של חברו אין חבירו צריך לשלם לו אפי' אם המלוה היה דוחקו

דוחקו לפרוע ולא עוד אלא אפי' היה לו ללוה משכון ביד המלוה והלך זה ופרע למלו' ונטל המשכון צריך להחזי' ללוה **ב** ופר"שי דבכל חוב איירי וכ"כ הרמ"בם ז"ל אבל ר"ש פיר' דלא איירי אלא בפורע חוב מזונות אשתו שאין היזובוכ"כ ברור אע"פ שהוא חייב במזונו' אשתו דאם לא היה זה מפרנס לא היה הבעל חיי' שהיתה מצמצמ' במזונותיה אם לא היתה מוצא' מי שמפרנס' אבל בשאר חיבות לא וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל מי שמשכנו אותו לפרו' בשבי' חבירו פטו' מלשלם לו אא"כ משכנוהו בשבי' (ג) המס שעל חבירו ליתן אז צריך זה שעליו חיוב המס לשל' לו והרמב"ם ז"ל כת' דוקא שמשכנוהו בשביל מס הקצוב והוא שלקח ממנו בפירו' בשביל פלו' ובפני עדי' אבל תפשי'הו בשביל חבירו על מס שאינו קצוב אינו צרי' לשל' לו **ג** שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ראובן ושמעון היו להם שטרו' (ד) בשותפו' והיה כל אח' ואחד מהם חייב מס לקה' והיו השטרו' ביד ראובן ולקחו אותם ממנו בשביל מס שהיה חייב וגבו אות' ושואל שמעון מראובן חלקו מן השטרו ואומ' כיון שפרעת בהם המס שלך תפרע לי חלקי מהם וראובן אומר כיון שגם אתה חייב במס ואותם שטרות היו של שנינו עלה חלקי מהם בפירעון מס שלי וחלקך בפירעון מס שלך הדין עם שמעון כיון שניכו לראובן מס שלו מפירעון אלו השטרו' הרי פרע חובו בשל חבירו וצריך לשלם לו ומה שאומ' לפרוע בחלקו בשבילו המס שהוא חייב אינו טוענה כי ן שמחיי' לפרוע לו חלקו מהשטרות אינו פרעון אם לא שיתנהו ליד שמעון או למקו' שצו' ליתנו **ד** אבל ליתנו בעל כרחו של שמעון למי שיש לו ממון ביד שמעון לאו כל כמיניה ולאו פרעון הוא **ה** ראובן תבע מנה משמעון ואומר אמת היה לך בידי אבל אני רוצ' להתופסו בשביל שמשכנו אותי בשביל מס הקהל ואני איני פורע מס בכאן והקהל חייבי' לפרוע לי ואתה מפורעי' הכס ואני רוצה לגבות ממה שיש לך בידי הדין עמו כיון שמשכנו אותו בשביל מס הקהל אם הו' תופ' בממון א' מהקהל יתפשנו בחובו כי אינו מחויי' לגבו' ע"פ הפנק' מכל אח' וא' כי הם שותפין לפרו' חובו והם אחראין זה לזה

הלכות ערב

הערב

קכט הערב

קכט הערב לחבירו משתעבד מן התורה אפילו בלא קנין בד"א כשערבו בשעת מתן מעות אף ע"ג דמשתעבד נפשיה בלשון אסמכתא אם לא יפרע לך פלוני אני אפרע לך חייב דבההיא הנאה דקא מהימן ליה גמ' ומקני ומשתעבד נפשיה אפי' אם אין נכסי' ללוה אבל אם לאחר שהלוהו אמר אני ערב או שהיה אחר חונק את חבירו ליתן לו שלו ואומר לו הנח לו ואני אתן לך או שהמלוה תבע מלוה חובו ואמר לו הנח לו ואני ערב לך בכל אילו אינו משתעבד אלא בקנין וער' (א) דב"ד לא בעי קנין **ב** ולכאורה נרא' ערב דב"ד היינו שנעשה ערב בפני ב"ד והרמב"ם כ' אע"ג דאמר בפני ב"ד אני ערב לא משתעבד אא"כ היו רוצים ב"ד לגבות מהלוה ואמ' להם הניחוהו ואני אתנם או ערב לכם הואיל ויש לו הנאה דהימנוהו ב"ד באותו הנאה משתעבד עצמו **ג** וערב היוצא לאחר חיתום שטרו פי' לאחר שהתמו העדי' בשט' כתב ואני ערב וניכר שכתב ידו הוא זה או שהעדים מעידין עליו כתב הרא"בד ז"ל שהוא משתעבד בלא קנין לגבות ממנו מבני חורין דהות ליה כמו כנת אני חייב לך בשטר שה' משתעבד לו וכ"כ הרמ"בן והר"מה כתב שאינו משתעבד והכי מסתב' (ג): **ד** וכשם שאין הערב משתעבד אלא בקנין או בשע' מתן מעו' או בב"ד כך הקבלן אינו (ד) משתעב' אלא כאחד מהדרכים הללו שאין חילוק ביניהם אלא לענין שיעבוד כתובה כאשר פירשתי בספר אבן העזר: **ה** וכל היכא דבעי קנין אי לא קנו מיניה אינו גובה ממנו אפי' מנכסי בני חורין אפי' כתב לו שטר: **ו** נעשה לו ערב בקנין וכתב לו שטר יש לו דין מלוה בשטר לטרוף ממשעבדי לא כתב לו שטר אע"פ שנעשה ערב בקנין דינו כמלוה על פה ואינו גובה אלא מבני חרי והר"מה כתב היכא דקנו מיני' טורה ממשעבדי אע"פ שלא כת' לו שטר וכן ערב בב"ד דלא בעי קנין גובה ממשעבדי דהעמדה בב"ד והודא' בב"ד כשט' דמיא וכן ערב היוצ' קוד' חיתום שטרו וכתי' ביה פלו' ופלו' ערב אע"ג דלא קנו מיניה משתעבד כיון דכת' ליה שטר וכ"כ הרא"בד דבקנין לחוד משתעבד אפילו לגבות ממשעבדי ורב האי כתב כסבר' ראשונה דבלא שטר אינו גובה אלא מבני חרי אע"ג דקנו מיניה והכי מסתברא לא עשה לו ערב שטר בפני עצמו אלא כתוב הערבות בשט' החוב יש לו דין מלו' בשט' בד"א שכתבו קודם חתימ' העדים אבל אם כתבו אחר חתימת עדים אע"פ שהיה בקנין אינו גובה אלא מבני חרי ואפי' שכותבו לפני חתימת העדים דווקא שכתב פלו' לוה מפלו' ופלו' ערב בו שאז חוז' על כל מה שלמעלה והקנין חוזר על הכל אבל אם כת' פלו' ערב בלא וי"ו אז הוא תחלת דבר ואינו חוזר על הקנין של מעלה והוה ליה כער' בשטר בלא קנין **ח** אע"פ שהער' משתעבד כשבא המלוה ליפרע לא יתבע את הערב תחילה אלא יתבע ללו' ואם תבעו ואומ' לו פרעתיך והיה מלו' על פה נשבע היסת ונפט' הוא והער' **ז** ואפי' אם אינן לו' נכסי' ידועי' כמו קרקע' ויש נכסי' ידועי' לערב

לערב לא יגבה מן הערב אלא צריך לחזור אחר הלוה אולי יש לו מטלטלי׳ ט חזר אחר הלוה ולא מצא לו כלו׳ צריך לישב׳ שאין לו כלו׳ כתקנ׳ הגאוני׳ קוד׳ שיפרע מן הערב וצריך לכלול בשבועתו שעדין הוא חייב לו חוב זה שלא יעשו קנוניא על נכסי הערב : י ואינו יכול ליפרע מן הערב עד לאחר ל׳ יום מיום שנתחיי׳ הער׳ לשלם שלא יהא כחו של הערב גרע מכחו של לוה עצמו ואם התנה עמו הכל לפי תנאו יא ואם אין הלוה לפנינו צריך להודיעו אם הוא קרוב כדי שיוכל שלי׳ לילך ולבא תוך ל׳ יום ואם לא יתן אז יתבע לערב ואם הוא במדינ׳ הים שא״א להודיעו ואין לו כאן נכסי׳ או אם הוא גברא אלמא דלא ציית דינ׳ או יתבע את הערב ואח״כ יחזו׳ הערב על הלוה ויוציא ממנו או ינדוהו עד שיפרע לו מה שפרע בשבילו יב כת׳ רב נחשון אמ׳ הער׳ תנו לי זמן ואביאנו לב״ד אי ידיע היכן הוא יהבינן ליה זמן כשיעורא דאיית׳ ואי לא ידיע יהבינן ליה זמן ל׳ יום יג ומשיביאנו לב״ד יפטר הערב עד שישבע הלו׳ שאין לו מה לפרוע יד הביאו ע״ש בין השמשו׳ וכמ״ש ברח לא נפטר הערב טו וכל זמן שלא בא הלו׳ יכול הערב לטעון לא אפרע (י) לך עד שתביא ראיה שלא פרעך טז ואם התנה המלוה עם הערב שיהא נאמן לומ׳ כל זמן שלא פרעו הכל לפי תנאו יז ואם אמר המלוה ממי שארצה אפרע כתב ה״ר יוסף הלוי שיכול (ז) ליפרע מן הערב תחילה אפי׳ אם יש לו נכסים ללוה׳ אבל ר״ת פי׳ אע״פ שאמר ממי שארצה אפרע לא יפרע מן הערב תחילה כל זמן שיש קרקע ללוה אפי׳ הוא זיבורית אלא כותבין אדרכתא על נכסי הלוה ומורידין אותו לנכסיו אפילו אם היו משועבדין גובה מהלקוחו׳ קודם שיגבה מן הערב אבל אם אין ללוה קרקע ידוע אז יתבע את הערב וא״צ לחזור אחר הלוה אולי יתן מטלטלין דלהכי מהני מה שהתנה ממי שארצ׳ אפרע דמספיקא לא מטרחינן ליה לילך אחר הלוה וכ״כ א״א הרא״ש ז״ל ואם אמר בפירו׳ כמי שארצה אפרע תחלה ודאי יכול לתבוע לערב תחלה אפי׳ יש נכסים ללוה והראב״ד כ׳ אפי׳ אמר בפירו׳ ממי שארצה אפרע תחלה לא יתבע לערב תחלה אם יש נכסים ללוה וא״א הר׳ אש ז״ל כתב (ח) כסברא הראשונה

הראשונה למעלה בסי' ק"י כתבתי מה דינו של המלוה עם הערב כשיש יתומים קטנים **יח** וכן מה הקבלן יכול ליפרע אפי' יש נכסים ללוה **יט** ואיזהו קבלן כל שאומ' תן לו ואני אתן לך אם הוא בשעת מתן מעות ואם הוא לאחר מתן מעות יאמר מה שנתת לזה אני נותן לך וכן נמי אם אמר תן לו ואני קבלן אבל אם אמר לו הלוהו ואני ערב הלוהו ואני חייב לך הלוהו ואני קבלן או תן לו ואני פורע תן לו (ט) ואני חייב לך תן לו ואני ערב בכולן הוי ערב ואינו יכול לתובעו תחילה ולא ליפרע ממנו כל זמן שיש נכסים ללוה עד שיאמר לו תן לו ואני נותן לך או תן לו ואני קבלן אז יוכל ליפרע מאיזה מהם שירצה ואין שום א' מהם יכול לדחותו על חבירו כת' בעל התרומו' שאם אמר תן לו ואני חייב ליתן לך דהוי ערב הואיל שאמר באמצע חייב אף ע"ג דאמר בסוף ואני אתן לך אין זה אלא סיום הדבר של ואני חייב **כ** וכ' עוד שצריך לכתוב בשט' הקבלנו' ואני אמרתי לו תן לו ואני אתן לך אבל אם כתב בסתם ערב קבלן יד בעל השטר על התחת. ונה אולי אמר לו הלוהו ואני קבלן שאינו אלא ערב וא"א הרא"ש ז"ל כת' אע"פ שאינו מפרש בו לא שכתב בו פלו' קבלן מסתמא בלשון המועיל להיות קבלן קאמר והר"מה כ' דתן לו ואני פורע או תן לו ואני חייב הוי נמי קבלן וא"א הרא"ש ז"ל כ' כסבר' הראשונ': **כא** ואם לקח הערב או הקבלן המעו' מיד המלו' ונתנה ליד הלו' אז אין למלוה על הלו' כלום ואין יכול לתבוע לא את הער' ומיהו אם אין לער' נכ' מהלו' מדר' נתן **כב** והר"מה כ' דהא דאמרי' כשנשא הערב ונתן ליד הלוה שאין למלו' על הלו' כלום דוקא בקבלן אבל בערב אף על פי שנשא ונתן כיד לא נפטר הלוה כיון שאמר לו בלשון ערבות דלשעבדי' ללוה נמי קא מכוין ולא נהיר' לא"א הרא"ש ז"ל לחלק בזה בין ערב לקבלן **כג** וכ' עוד א"א הרא"ש ז"ל דערבו' וקבלנו' היינו כשתבע הלו' מהמלו' שילונו ונכנס הערב עמו בדבר בלשון ערבות או בלשון קבלנו' אבל אם לא דבר הלוה עם המלו' כלום לא ראובן אמר לשמעון הלוה ללוי מעו' ואני פורע הלוהו ואני נותן לך או הלוהו ואני חייב לך אין לשמעון על לוי כלום אפי' נתנם לו מידו לידו לא על ראובן שאומ' לו הלוהו ובשליחו' של ראובן נתנם לו ביד **כד** כ' בעל התרומו' קבלן שלא נשא ונתן ביד ומכר הלוה כל נכסיו אע"פ שיש נכסים לקבלן אם ירצה המלו' לטרוף מהלקוחו' של הלוה אינם יכולי' לדחותו אצל בני חורין של הקבלן לומר אין גובין מנכסים משועבדי' במקום שיש נכסי' בני חורין לפי שרשו' ביד המלו' לגבו' מהלו' או מהקבלן מאיז' מהם שירצה והרי חל שיעבודו על נכסי הלו' שמכ' להם ועל נכסי הקבלן לפיכך יכול לגבו' מאיזה מהם שירצה **כה** וכן הדין בשנים שנעשו

כלומר לו תן לו ואני נותן וע״מ אלו היו נכסים ללוה ואפי׳ זבורית ורלה הלוה לפרוע פרוע מהזיבורית אף ע״פ שנעשה לו שמעון קבלן נעיר אינו יכול ליפרע מבינונית של קבלן כדמוכח בר״פ הניזקין עכ״ל כא וכתב עוד בסימן אלף ו״ו שנשאל על ראובן ושמעון שותפים שלוו מנה מלוי ובא לוי לגבות חובו ממה ולא היה שטרו בידו ולא רצו לפרעו עד שיחזיר להם השטר ולבסוף נתרצה לו שמעון שאמר לו ראובן פרעתי מעות ההיתוך ואני אתן לך השטר לזמן פלוני ואחר כך מת לוי והוציאו יורשיו השט׳ חוב והוצרכו לפרעו מפני שלא היה לשם ראיה פרעון ועכשיו תבע שמעון את ראובן שותפו שישלם לו מדין ערב והלה טוען שאין כאן ערבות אלא עליה שהוא והשי׳ שהדין עם שמעון שכל העושה מעשה על פי אחר אותו אחר חייב מדין ערב עד כאן לשונו כב וכן כתוב במרדכי פרק גט פשוט כתב הרא״ש בראש כלל ע״ד סי׳ ב׳ שנשאל על שר אחד שהיה רגיל לתת לראובן פרס קבוע לשנה ונעשה שמעון נושה שלו אמר ראובן לשמעון תן לי הפרס שהשר רגיל ליתן לי אמר לו השר א״ל שלא יכנסו לי בחשבון תן לי ערב שאם לא יכנסו לי בחשבון שתפרע לי ונכנס לוי ערב ואז נתן שמעון הפרס אחר כך נפטר ראובן והשר הלך חוץ למלכות וטוען שמעון שלא הכניסו לו השר בחשבון ושיפרעם לו לוי כמו שנתערב השיב לוי איאפשר שראובן פרעך אם הראית לו שלא קבלת אותם בחשבון ועוד שאיני מאמינך במה שאתה אומר שלא קבלו ממך בחשבון והשיב אם הטען שאינו מאמינו במה שאומר שלא קבלם השר בחשבון טענה מעליא היא כיון דלא פירו׳ שמעון היאך נאמן בדיבורו בשבועתו לומר שלא קבלם השר בחשבון לא מהימנינן ליה לאפוקי ממונא מלוי עכ״ל ועיין עוד בכלל הנזכר סימן י״ב : כתב רבינו ירוחם בשם הרמב״ן לריך היסי׳ מדעת הערב ולא בשום אופן ושום הוא :

קל (א) ואגב״ד סוף ד׳ ב״ז ואפר פרע הערב קודם זמנו אפ״ה חוזר ונוגס מן הלוה מאחר שהדין לא פרע הלוה : (ב) במרדכי פרק״ן כתב לי׳ הב״ם דף [illegible] ע״א וכן [illegible] ועיין תוספת דף קנ״א ע״ב [illegible] סימן תתפ״ח [illegible] ק״ו אם יכול [illegible] ועוד ג׳ פיתוך השטר :

בעלות הלוה הוא דבר תימה ואיך יהיה דין זה שהמלוה יכול לגובתו כדין פורע חוב דעלמא ובהשגות א״א אלו הדברים אין הדעת מקבלתן ע״כ איפשר שדעתו לחלוק ולומר שאפילו ערב שאינו קבלן שנכנס בערבות מאליו ופרע מאליו חוזר וגובה מן הלוה ויש לזה פנים ומה שכתבתי נראה לי עיקר עיין במה שכתבתי בסימן ע״ז

שנעשו אחראין זה לזה ומכר אחד מהם נכסיו אבל קבלן שנשא ונתן ביד אינו יכול לגבות מן הלקוחות של הלוה אלא אם כן אין נכסים לקבלן :

קל א ערב או קבלן שפרעו למלוה בפני עדים אם פרעו קודם שנודע אם פרעו הלוה וטוען הלוה שכבר פרעו אינו חייב לערב כלום שלא הרשהו לפרוע אלא כשאינו פרוע עדין אבל לא כשהוא פרוע אבל אם פרעו אחר שהביא המלו׳ ראי׳ שלא נפרע צריך הלוה ליתן לו כל מה שפרע בשבילו בין שנתחייב הלוה למלוה בשטר בין נתחייב לוה למלוה ע״פ אי בלא עדים כלל ב וכ׳ הרמ״בם ז״ל בר״א שאמר לו הלוה בשע׳ שנעשה ערב ערבני ושלם אבל אם מעצמו עומד ונעש׳ ערב או קבלן או שאמ׳ לו הלוה ערבני ולא הרשהו הלוה שיתן ויפרע החוב אין הלוה חייב לשלם לו כלום והראב״ד (א) השיג עליו דרוצה לומר דבסתמא כיון שאמ׳ לו ערבני כאילו הרשהו דמי ג ואין הערב גובה מהלוה עד שיביא עדים שפרע בשבילו אבל כל זמן שאין לו עדים אינו גובה ממנו כלום אפי׳ אם השטר חוב בידו אינו מועיל לו לגבות ממנו כלום שיכול לומ׳ פרעתי למלוה והחזירו לי ונפל ממני ומצאתו או לא פרעתי עדין למלוה ונפל ממנו ומצאתו או הפקידו בידך או יכול לומר לו פרעתיך כי אין שטר החוב שבידו ראי׳ לעשותו מלו׳ בשט׳ ד ואם כתב המלו׳ לערב קבלתי ממך דמי החוב מהני ליה לגבות מהלוה וכגון שמפורש הערבות בשטר או שהלוה מורה בו דאל״כ מה אנו יודעין שהוא ערב ופי׳ רשב״ם שאז הוי לגביה כמלוה בשטר ממש לטרוף בו אפי׳ מהלקוחו׳ שקנו מהלו׳ ה וה״ר יונה פי׳ דאע״ג דכת׳ לוה קבלתי ממך לא מהני ליה אלא לגבי הלוה בעצמו שאינו נאמן לומר פרעתי אבל אינו יכול לגבו׳ ממשעבדי שמכר הלוה עד שימסו׳ לו המלו׳ שט״ח ויקנו לו בדר׳ קנין שטרו שלא תהא תביעתו תביעה על פה ה״ה נמי אם כת׳ הלוה לערב כשהכניסו ערב הריני משעבד לך עצמי ונכסי מעכשיו שכל זמן שתפרע אותו חוב שנעשית ערב עליו לפלוני המלוה כאילו

בשם ספר התרו׳ ותשו׳ הרא״ש בשניים שלוו מאחד ופרע אחד מהם כל החוב שחוזר וגובה מחבירו חלקו כתב רבינו ירוחם בשם גאון דלגבי בניית מלוה אין חילוק בין הרשהו לוה להיות ערב בין לא הרשהו ומכל מקו׳ אם מתחלה לא רצה לקבלו מלוה לערב אין טענה כנגדו אא״כ נתרצה לו : דין הערב לאחד משני יוסף בן שמעון ואין המלוה יודע לאיזה מהם הלוה עיין בסימן מ״ט : הערב אינו משתעבד אלא במקום שיוכל לתובע מהלוה בעצמו סימן מ״ט : ג ואין הערב גובה מהלוה וכו׳ כ״כ בעל התרומו׳ בשער ל״ה וכ״כ הרמב״ם פרק כ״ו מהלכו׳ מלוה וכתב הרב המגיד זה מוסכם מן המפרשים וזה הוא משמע מן ברייתא ערב שהיה שטר חוב יוצא מתחת ידו אינו גובה ואף ע״פ שהיא מתפרשת ביתומים ועיין בנ״י גבי ההוא ערבא דא״ל ללוה הב לי ק׳ זוזי דפרעית והא מטרא : ד ואם כתב המלוה וכו׳ סוף הברייתא והם כתיב בו התקבלתי גובה ועיין פירוש׳ בתשובת הרשב״א סימן תתפ״ח וכ׳ הרב המגיד שכ״ו מה׳ מלוה שכשנוהג כשכתב לו התקבלת היינו דוקא ברשותו ומת בשמתים או באחד מן הדרכים האחרים לדעת הרמ״בם ורבו ז״ל אבל מדברי הרמב״ן נראה שאפילו אין כאן אח׳ ד מהדרכים שהזכיר רבינו כל זמן שכתב מלוה לערב התקבלתי הרי דינו כדין המלוה וכמה שאין טוענין למלוה טענת לדדי וגובה מן היתומים הגדולים כיון שיש שטר בידו כך אין טוענין לערב אף ע״פ שפרע מעצמו עכ״ל : (ג)

כה האומ׳ לראובן הריני ערב לך בעבו׳ יום א׳ אינו כלו׳ תשו׳ הרשב״א סי׳ א׳קמ״א :

קל א ערב או קבלן וכו׳ שפוט הוא וכן כתב בעל התרומות בשער ל״ה וז״ל ערב או קבלן אם פרעו החוב למלוה בפני עדים או בפני בית דין אם פרעו קודם שנודע שפרעו לוה למלוה וטען הלוה שפרעו כבר אינו חייב לערב כלום אבל אם פרעו אחר שהביא המלוה ראיה שלא פרעו לוה ונתחייב בדין ופרעו הערב אף על פי שהיה קבלן על פה חוזרין ונוגבין מן הלוה אותו ממון שהוציא ובמלותו נכנסו והוא הרשה אותם לפרעם אם לא יפרע הוא למלוה עד כאן לשונו : וז״ל הרמב״ם בפכ״ו מהלכות מלוה ערב שקדם ונתן לבעל חוב את חובו הרי זה חוזר ונובה מן הלוה כל מה שפרע על ידו אף על פי שהיתה מלוה על פה או בלא עדים כלל וכתב הרב המגיד זה פשוט ומוכח בבריית׳ פרק גט פשוט : א דין ישראל שנעשה ערב לישראל עבור הגוי עבור הקרן והרבית שקבל עמו בהנהת הסופר מגיעה עליה קנ״ה : דין ישראל שנתערב לגוי בעבור חבירו והכסו הגוי בענין שבא לו הפסד מלד הערבות בי״ד סימן ק״ע ועיין במרדכי פרק הגוזל ומאכיל כי האריך בזה : ב כתב א הרשב״א שאלת ראובן וגוי קנו סחורה משמעון בהקפה לזמן ולאותו זמן ג תבע שמעון ולא היה בידן לשלם ונכנס לוי ערב לשמעון ואחר כך פרע לוי חלי השמעון וכתב עליו שטר חוב על השאר ועכשיו נודע ג שהגוי פרע לאחר שכאן כל השמון לשמעון : תשובה הנה שלוו שאחד כל אחד מהם כאילו לוה מחצה ונעשה ערב על מחצה של חבירו ואם כן כשנכנס לוי ערב הרי הוא כערב הכי על חלקו של ראובן ונמלאו הגוי ולוי ערבים על חלקו ומעתה אם קדם לוי ופרע כשטר הגוי משמעון וכשפרע הגוי לשמעון בטעות פרעו וחייב שמעון לשלם לגוי וכיון שכן אין ללוי עליו כלום מחמת שמעון שפרע לו אבל חייב לו להחזיר לו שטר החוב שעשה לו לפי שקודם שפרעו עמד הגוי ופרעו והתלק ממנו שמעון : ב וכתב הרמב״ם בפ״א שאמר לו [illegible]

וא״ה וכגון שמפורש וכו׳ בר״פ חזקת הבתים ההוא ערבא דאמר ליה ללוה הב לי אלפא זוזי דפרעתי למלוה עילוך והא מטרא פי׳ שטר שהיה למלוה עילוך ונתנו לי כשפרעתיך כדי שאגבה ממך וכתב הרא״ם פרשב״ם והרי אתה משועבד לי בשטר זה כמו שהיית משועבד לו וצריך לומר שהזכיר הערבות בשטר דאם לא כן מהיכן אנו יודעים שהוא ערב או שמא מיירי שמודה לו שהוא אותו ערב או שיש לו שטר ערבות עליו ושטר מלוה שבידו מוכיח שפרע למלוה : ה וה״ר יונה פירש דמיירי שכתב לו המלוה התקבלתי דאי לאו הכי היה יכול הלוה לטעון שמא לא פרעת למלוה כלום ושטר זה אלך בפקדון או שמא הוא מכר שטר זה ואין אותיות נקנות במסירה עכ״ל וגם הר״ן כתב והא מטרא כלומר הא שטרא שנתחייבתי בו למלוה ושהכנסתי בו ערב וכגון שכתב לו מלוה התקבלתי ממך מעות ונתן לו זכותו הא לאו הכי אף על פי שהשטר חוב יוצא מתחת ידי ערב אינו גובה בו וכמלוה ע״פ דמי שהלוה לא נשתעבד בשטר זה לערב וכן כתב הרשב״א בשם רבו ה״ר יונה וכן כת׳ בעל התרומות בשער ל״ה : ומ״ש רבינו אבל אינו יכול לגבות ממשעבדי שמכר הלוה עד שימסור לו המלוה שטר חוב ויקנהו לו דרך קנין שטרות כך כתב הריב״ש בסימן תע״ח בשם ה״ר יונה ואני עלאתי זה וגם מה שכתב עוד ה״ה נמי אם כתב הלוה לערב כשהכניסו הריני משעבד לך עצמי ונכסי מעכשיו וכו׳ בספר התרומות שער ל״ה וז״ל היכא דכתב מלוה לערב התקבלתי ממך חוב פלוני שאתה ערב עמנו ונתן לו מקומו בהקפה׳ במורה ומסר לו השטר הרי זה גובה מיתומים גדולים ומן הלקוחות בכל גונא וה״ה היכא שכתב הלוה לערב בשהכניסו הריני משעבד לך עצמי ונכסי מעכשיו שכל זמן שתפרע אותו ערבות שעשית לי כאילו קבלתי המעות מידך גובה מן הלקוחות ומיתומים גדולים שאין לך מלוה בשטר גדולה מזו וכתב עוד שאם פרע הערב למלוה בפני עדים גובה מבני חורין ואינו גובה ממשועבדים אלא אם כן מכר לו המלוה שטר חובו בדרך קנין שטרות עד כאן לשונו : ו ערב שפרע למלוה ולא [illegible]

קלא א תשובה

כאילו קבלתי המעו' ממך הרי זה גוב' מהלקוחו' ומהיתומי' גדולי' שאין לך מלוה בשטר גדולה מזו ן ערב שפרע למלוה ולא בקש ממנו השטר אין הלוה חייב לשלם לו מה שפרע בשבילו שהרי פשע במה שהניח השטר ביד המלוה ולא יפרע לו עד שיחזיר לו שטרו : ז מת הלוה וקדם הערב ופרע למלוה קודם שהודיע ליורשין אם נודע שלא נפרע המלוה כנין שהודע הלוה קודם מותו שלא פרע או שנדוחו על שלא רצה לפרוע או שעדיין לא הגיע זמן הפירעון חוזר וגובה מן היורשין מה שפרע בשבילם אפילו הם קטנים ואם אין שם אחד מאלו הדרכים אינו חוזר על היתומים קטנים ואם הם גדולים חוזר ונפרע מהם אם היתה מלוה בשטר : ח ואם היה ערב לגוי ופרעו אז בכל ענין אינו חוזר ונפרע מהיתומי' דאיב' למיחש שאביהם התפיש צררי לערב כנגד החוב קיד שנכנ' להיו' ערב מפני שדרך הגוי שתובעי' לערב תחיל' ולפיכך לא נכנס לערב עד שהתפיסוהו צררי אבל אם הודיעם שהגוי תבעו והרי הוא נותן לו חייבין לשלם ומיהו צריך להביא ראיה שפרעו בין כשבא ליפר' מהיורשין בין כשבא ליפר' מהלו' בעצמו בדפרישי' :

קלא א תשובה

לרב אלפס ערב שנתפיים להיות ערב וחזר ואמר למלוה חוזרני בי קודם ההלואה יכול לחזור בי קודם שיתן המלוה המעות ליד הלוה ואפי' קנו מידו ואם לא שמע אליו המלו' ונתן המעו' אפי' קנו מידו איהו דאפסיד אנפשיה ואין לו על הערב כלום אבל לאחר מתן מעות שצריך קנין והמעות כבר נתונים אין לאחר קנין כלום ב כ' הרמב"ם ז"ל האומר לחבירו ערבת לי והלה אומר לא ערבתי או שאמר הערב ללוה אתה הרשיתני לערוב אותך וליתן והלה אומ' מדעתך ערבת אולא ערבת כלל או שאומר הערב ללוה פרעתי למלוה בשבילך והוא אומר לא פרע או שאומר כן פרעת אבל נתתי לך מה שפרעת או שאומר המלוה ערבת לי במאתים והוא אומר ח לא ערבתי אלא במאה ובכל אלו הטענות וביוצא בהם המוציא מחבירו עליו הראיה או הנתבע ישבע שבועת היסת או שבועת התורה אם הוא מודה מקצת כשאר טענת ממון ג כתב הרמ"בן ערב או קבלן שתבע מהלוה להוציאו מהערבות אין שומעין לו אפי' שהלוה מבזבז נכסיו כמו שאין המלוה יכול לתבוע חובו תוך הזמן אף אם הלוה מפסיד נכסיו כך אין זמנו של הערב על הלוה עד לאחר שפרע בשבילו ע"כ ואני כתבתי למעלה שגם המלוה יכול לשאול מעותיו תוך הזמן אם הלוה מבזבז נכסיו ד עוד כ' הרמב"ן בתשו' ערב שבא אצל המלוה בזמנו והתרה בו בפני עדי' שיתבע ממונו מהלו' ואם לאו יפטר מהערבות ולא רצה המלו' והאריך הזמן ללוה אין הערב נפטר בכך ואצ"ל בקבלן שתובע למי שירצ' ובזמן ש"רצ' שאם האריך המלוה ללוה זמן הפרעון שלא נפטר הקבלן בכך ואפי' היו נכסי' ידועי' ללוה והערב אומר למלו' רד עם הלוה לדין וגבה חובך מנכסי' הללו והאריך הזמן ללו' ובינתי' נשתדפו הנכסי' גובה מהערב כללו של דבר נכסיהי דאיני' ערבי' ביה וכשם שאדם מאריך ללוה וקובע לו זמן אחר זמן וחוזר וגובה מנכסיו בין שהוא במדינת הים בין שמכרן אח"כ הוא גוב' מן הערב ע"כ ונר' שאם' תובע את הלו' בזמנו שיוציאנו מן הערבו' הדין עמו כי יאמ' לו לא נתרצתי להתערב בשבילך אלא עד זמן פלו' ה תשו' לרב אלפס ישרא' שהי' ערב לחבירו בשביל גוי והערב נטל משכון מהגוי ונתנו למלו' ובא לו הגוי אצל הערב בע"ש בין השמשות וא"ל היה ערב בשבילי לזה שאני חיי' לו שיחזו' לי משכוני שאני צריך לו ואמר לו הער' כבר נכנס שבת ואיני עוש' שום ערבות פייסו הגוי לערב עד שאמ' למלוה הריני כמו שהייתי והחזיר המלו' לגוי משכונו לאחר זמן תבע המלו' לערב טען כשאמרתי הריני כשהייתי לא הי' בדעתי כקודם שבא המשכון לידך אלא כמו שהייתי לאחר שבא המשכון לידך שלא הייתי משועבד לך וראיה לדבר שכבר ראית סרבנותי כנגד הגוי מלהכנס ערב בשבילך ותליתי הדבר באיסור שבת הדין עם הערב שהיה לו למלוה לפרש ערבותו ואעפ"כ חייב הערב לסייעו להוציא החוב מיד גוי ז תשוב לרש"י ישראל שהי' בידו משכון מגוי והגוי שואל ממנו שיחזירנו לו בערב ישרא' והודה לדבריו והביא הגוי ישרא' והתרה בו בל' הקדש אני מתרה בך שלא תקבלני ערב ואומר בפני גוי אני אערב לך הדין נותן שחייב הערב כיון שזה מסר לגוי משכון שבידו על פיו והרי הוא כערב בשעת מתן מעות שא"צ קנין והתראה שהתרה בו אינו כלום שהוא היה לו לישמט מן הגוי ולדחותו מלהיות ערב לו וכיון שלא עשה כן אלא שהודה בערבות בפני הגוי אינו יכול הלה לישמט ולומר לגוי איני מקבל לזה ערב שהכל ודעין שראוי הוא שיקבלהו לערב והוא כבר הודה לגוי שיחזיר לו המשכון ע"י ערבות : ז שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ראובן חכר חכירות מפר' ונכנס שמעון ערב בשבילו והלך לו ראובן והוצרך שמעון לפרוע בשבילו כשבא ראובן תבע שמעון מה שפרע בשבילו ואמר לו לא היה לך לפרעו כי כבר פרעתיו ויש לי שטר פרעון ממנו א"ל שמעון הוצרכתי לפרוע כל זמן שלא הנחת בידי שטר הפרעון והנחת עיקר שטר חובו ביד הגוי כיון שמודה ראובן שהכניסו ערב חייב לפרוע כל מה ששמעון מברר שנתן לגוי ח אפי' שהגוי תבע ממנו הממון שלא כדין (ג) ואנסו ליתן לו כי הדבר ידוע שידם תקיפא עלינו וצריך ליתן לו כל מה שתובעו וזה ידע ראובן ששם אותו ערב לגוי וקבל עליו שעבוד זה לפצותו ולסלקו מכל היזק שיבא לו מהגוי אע"פ שלא פי' כן בפי' ומה שטועז ראובן שיש לו שטר פרעון מהגוי אינה טענה כל זמן שהגיח עיקר השטר ביד הגוי ולא כתב בו הפרעון יכול לגבות בו מהערב ט על כן הוא צריך לפרוע לערב כל מה שיברר שיפרע בשבילו והבירור יהיה ע"י עדים או ע"י פיתקא של הגוי נכרת שקבל מפלוני כך וכך או ע שכתוב בשטר ביני שיטי שפרעו כך וכך י וכן ב' שקבלו חכירות מגוי ונעשו ערבאין זה לזה והגוי מצא אחר מהם וגובה ממנו חייב חבירו לפרוע חלקו

שאלה לפ"מ פכלל י"ח סי' ח' וט' וכ"כ בעה"ד בסנהל בחלת בסה רבי' מפי' ועיין סם כי סוף סמריך ועיין בטור י"ד סי' ק"ע : א כתב עסרי"ף בפורת ז' פסח דקונן כתערב לפמעון נגד סנוי ופמעון קבל עליו לפקוחו מכל ונלכך דקונן לפנוח סנוי נחסם אין לפמעון לפרוע עד שיגיע פרעיסתו ואם סוסיף סנוי ליקח מלקונן בניח

חלקו מכל הפסד שבא לו מאותו הגוי ואם הוא היה מזומן לפרוע חלקו וההפסד בא לו מכח הבירו שלא פרע חייב הבירו לפרוע לו כל ההפסד יא כת' הרמ"ם בם ראובן שכבר שדה לשמעון ובא לוי וקבל עליו אחריו המכירה אפי' בשעת המכיר לא נשתעבר שלא על אמונתו קנה השדה שפעמים ארם קונה שדה שלא באחריות דעביד אינש דזבין ארעא ליומי ואם קנו מידו לשלם דמי מכר זה בכל עת שיתבענו שמעון חייב והרא"ד השיג עליו וכ' שיבוש הוא זה שאם אמר כן בשעת מתן מעות משתעבר שאין באחריות משום אסמכתא : יב שאלה לא"א הרא"ש ראובן קנה שדה משמעון ועשה לו שטר ואמר לו שיעשה לו שטר גם על אשתו ולא היתה כאן נתערב לוי בשבילו שלכשתבא שתעשה גם שטר על"ה ולא רצתה והבע ראובן ללוי הערב שיעשה לו הוא שטר על נכס ו בבדי דמי הקרקע וטוען הערב שאינו רוצה אלא יחזיר לו מעותיו הדין עם הערב כי לא נדר לו שמעון המוכר אלא שתעשה אשתו השטר ואם לא העשנו שיתבטל המקח וכיון שלא נתחייב המוכר אלא בהורת המעות גם הערב לא נשתעבר אלא לדבר זה ואם ירצה ראובן הקונה לבטל המקח יחזיר השטר שעשה לו שמעון ושמעון יחזיר לו מעותיו יג כ' הרמב"ם ז"ל ערב ששיעבר עצמו על הנאי אף על פי שקנו מידו לא משתעבר שזו היא אסמכתא כיצד א"ל בשעת מתן מעות תן לו ואני ערב אם יהי' כך וכך ואם לא יהיה כך לא ישתעבד שכל התולה שיעבור שאינו חייב בורי אם באם יהיה ואם לא יהיה לא נמר ומקנה אע"ג דכל ערב הוי אסמכת' דאמר אם לא יפרע הלוה אני אפרע ואם יפרע לך לא אפרע שאני כל ערב שלא תלה שעבודו בר"א ובההיא הנאה דמהימן ליה נמר ומקנה אבל הבא כיון שתלה שיעבודו בהנאי לא נמר ומקנ' דסמכינן ' שיתקיים התנאי ולא שיעבד יד אבל אם קנו מיני' מעבשיו שיתחייב לו בממוזה אם יתקיי' התנאי הכל לפי תנאו שכל קנין מעבשיו אין בו משום אסמכתא ע"כ וי"א שמשעבד אפילו בלא קנין שאין בערבות משום אסמכתא מגן וב' עור הרמב"ם מי שאמר לחבירו הלוהו ואערב לך לנופו של לוה זה ולא ערב לו לעצמו של ממון אלא כל זמן שהרצה אני אביאנו לך וכן אם אמר לאחר שהלוהו והבע הניחוהו וכל זמן שתתבענו אני אביאנו לך וקנו מידו ע"ז אם לא יביא לו הלוה יש מהנאונים שהורו שחייב לשלם ויש מי שהורה שאפי' התנה עליו ולא אם לא אביאנו לך או אם ימות או שיברח אהא חייב לשלם לך הרי זו אסמכתא ולזה דעתי נוטה ע"כ והראב"ד כתב עליו דל אסמכתא מהכא שהרי סילק אותו בנמ' אלא אם אמר לו בשעת מתן מעות הלוה ואערב לנופו ואם לא אוכל להביאו אשלם לך לית דין ולית דיין שחייב לשלם לו ואם לא אמר לו כך ' תתחייב לו ממון אבל ל' שיביא נופו תחת גופו עד שיתפשר עמו ין וכתב עור הרמב"ם מי שלא פי' דבר קצוב שערב כגון שאמר לו כל מה שתתן לו אערב לך או מכור לו ואני ערב יש מהנאונים שהורו שאפי' מכר לו בעשר אלפי' או הלוהו מא' אלף הערב משעב' בכל ונ"ל שאין זה הערב חייב כלום כיון שלא ידע הדבר ששעבד עצמו בו לא סמכה דעתו ולא שיעבד עצמו ודברים של טעם הן למבין ע"ל והראב"ד כת' א"כ לא ברב ולא במעט לא עד שהדעת מעידה לשם שהוא רגיל ואמיד ומשתעבד ין וכתב עוד הרמב"ם האומר לחבירו ערב לפלו' בכך וכך ואני ערב לך הרי זה כמי שאמ' הלוהו ואני ערב וכשם שמשתעבד הערב למלוה כך משתעבד ערב שני לערב ראשון ודין ערב הראשון עם המלוה ודין השני עם הראשון אחר הוא :

קלב א עבד

או אשת איש שערבו לאחרים או נכנסו קבלנים ונתחייבו לשלם אין חייבין עד שישתחרר העבד או תתאלמן האשה או תתגרש ב אבל קטן שערב לאחרים הורו הנאונים שאינו חייב לו לשלם אף לכשיגדיל שאין לקטן דעת לחייב עצמו בדבר שאינו חייב בו לא בערבות ולא בכל כיוצא בזה וזה שנתן מעותיו על פי הקטן אבד מעותיו ג ואשה פנויה שערבה לאחרים ונשאת דינה כאלו לותה ונשאת שאם ערבה על פה אינה חייבת לשלם כל זמן שהיא תחת בעלה עד שתתאלמן או תתגרש ואם ערב בשטר גובה ממה שהכנים לבעל ד כ' הרמב"ם שני שערבו לאה כשבא

המלוה ליפרע מהערב יפרע מאיזה מהם שירצה ואם לא היה לאחת מהם כדי החוב חוזר ומובע משני דמי שאר החוב ה ואחר שערב כדי

בשביל שנים כשיפרע ו למלוה יודיעו בשביל איזה מהם הוא פורע

עסו

כדי שיחזיר עליו והרא"בד השיג עליו וכתב אינו מחוור כלל שיפרע מאיזה מהם שירצה אלא לפי המנהג ולמדין ממנהג הגוים לישראל וכ"כ הרמ"בן שאם יכול ליפר' משניה' לא יפרע מאחד מה' הכל אלא גובה מזה מחצה ומזה מחצה אלא אם כן שאין לאחד מהם אז גובה מהשני הכל ואם אמר ממי שארצה אפרע יפרע מאיזה מהם שירצה פרע אחד מהם כל הרו' למלוה וביר' זה בעדי' או בהתקבלתי שכת' לו שפרעו הכל חוזר ותובע מחבירו את חלקו כדין ערב שתובע את הלוה כשמברר שפרע בשבילו ו כתבו הגאונ' ב' שנכנסו ערבי' ופט' המלו' את' מהם יכול המלו' לתבוע כל הממון מהער' השני שלא פט' אותו לפי שהממון כולו נתקיים על כל אחד ואחד מהם ולאותו שפטר פטו' ולאותו שלא פטר לא פטו' נשאר עליו ועל הלו' החוב עד זמן פרעונו וזה נוטה לדברי הרמ"בם ז"ל שיכו' לגבו' כל הממון מאיז' מהם שירצ':

קלג הלכות חזקת מטלטלין

כל דבר המטלט' שהוא ביד האדם נאמן לטעון עליו שהו' שלו אפילו אם יביא המערער עדים שהוא שלו ואומר למוחזק הפקדתיו בידך או השאלתיו לך נאמן המוחזק לומר מכרתו או נתתו לי במתנ' ונשבע היסת שהוא כדבריו ב לפיכך אם טוען המוחזק משכון הוא בידי נאמן עד כדי דמיו בשבועת היס' כדפרישית לעיל וכת' הרמ"בם אע"פ שיכול הוא לטעו' לקוח הוא בידי ונאמן בהיסת אם טוען שלך הוא אבל אתה חייב לי כך וכך נשבע בנקיטת חפץ ונוטל כדין כל הנשבעי' ונוטלים ג וכת' א"א הרא"ש ז"ל בתשוב' שאם טוען נתחייב' לי עד כדי דמיו מעסק משא ומתן שבינינו שנכון הדבר לברר מהיכן נתחייב לו משו' דנפישי רמאי וכן כתבו הגאוני' שצריך לבר' מהיכן נתחייב לו דשמ' הוא סבור שנתחייב לו וכשיברר דבריו נמצ' שאינו חייב לו ע"כ ד ואפי' אם המערער מסר החפץ למחזיק בעדים אם אין עדים שהוא עתה בידו נאמן לו' החזרתיו לך או לקוח הוא בידי במגו שהיה יכול לומ' החזרתיו לך שהמפקיד לחבירו בעדי' אין צריך להחזירו בעדי' ה ואם אמ' לו אל תחזיר לי אלא בעדי' והוא אומר החזרתיו לך ביני לבינך נשבע שבוע' דאורייית' במיגו שהיה יכול לו' נאנסו והיה נשבע שבוע' דאורייית' ואם טוען החזרתיו לך בפני פלו' ופלו' ומתו או הלכו למדינ' הים נשבע היסת ונפט' ואם לא מסרו לו בפני עדי' אפי' אם ראו אותו עת' בידו נאמ' לומ' לקוח הוא בידי ו אבל אם מסרו לו בעדים וגם ראו אותו עתה בידו אז אינו נאמן ודוק' שהעידי' מעידי' שנתנו לו בתורת פקדון אבל אם מסרו לידו סתם יכול לומר בתורת מכר או מתנה נתנו לי כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשוב' אם ראו עדים החפץ ביד המחזיק קודם שתבעו המערער לדין אפי' אם אמ' בפניה' קוד' שהראהו דעו כי הוא ממושכן לי בכדי דמיו קרינן ביה שפי' עדי' וראה ואינו נאמן שוב כי הכל תלוי בשבועתו כי ב"ד יפסקו לו שישב' שהיי' לו כדי דמיו במיגו שהי' יכול לישב' שהחזירו וכיון שראהו בידו לא יוכל לישב' וצרי' להחזירו ע"כ ז מצאתי כתו' על שם ה"ר יונ' שאם אמ' המערע' למחזי' מה טיבו אצלך ואמ' לו אר"ה מכרתו או נתתו לי במתנ' וטוען המערע' לפלו' הפקדתיו ואמרתי לו אל תחזירהו לי אלא בעדים ולא החזירהו לי ונתנו לך שלא במצותי שהדין עם המערע' שאין תפיסתו של זה ראיה שהרי י"ל מן הנפק' בא לידו הואיל ואנו חושדין את הנפקד שלא החזירו הוא מתחייב בדין לבעל החפץ ע"כ ואני תמיה אם כתבו כיון שהו' מוחזק בו ואומר שמכרו או נתנו לו מה טענ' שיאמ' אני מסרתיו לפלו' ואמרתי לו אל תחזירהו לי אלא בעדים כדי להוציאו מיד המחזי' יאמר אני מודה שכך היה ואני אומ' שהחזירו לך בעדי' וקניתיו ממך שהרי אם היה הנפקד לפנינו גם הוא היה נאמן לומ' החזרתיו לך בפני פלו' ופלו' והלכו למדינ' הים ח בר"א שהמחזי' נאמן בדברי' שאינם עשוי' להשאיל ולהשכי' אבל בדברי' העשוי' להשאיל ולהשכיר ויש למערע' עדי' שהו' שלו וראו אותו עתה ביד המחזיק וזה אמר שהשאילו או השכירו לו אע"פ שאין לו עדי' היאך בא לידו אינו נאמ' לומ' לקוח הוא בידי ולא ממושכן היא בידי וצרי' להחזירו ונשבע המערע' היסת ונוטל ט אפי' אם טען כנגד היתומים כגון שמת המחזיק ונפל לפני יתומים מוציא מידם וכתב הרמ"בם הורו הגאוני'

הוא דמפרש' דלא מיבעי' להו אלא דוק' בלכל' הא איתנהו בעין מחזירין למלוה עכ"ל ו דוע הדין הערב הוא לדין הלוה וכל שאילו הלו' חייב אם נכנס ערב חייב וכל שאילו לוה פטו' אילו נכנ' ערב פטו' ופטו הו': ד כתב הרמ"בם ב' שערבו לא' וכולי הכ"ם עס' מלוה וכת' ה"הם שיש לדין זה ראי' ממ"ש בפ' בית כור (דף קעז) ג' אחים שחלקו ובא ב"ח ונטל חלקו של אחד מהם ואע"ג דקי"ל כבהוסי דבר שיש אינון ערבין בי' אלא' שאלו ה"י הני ערבי' כשרע מהיהם מה' שילך' וע"ל סי' ק"ז ויש שדקדו והעידו זו בשאין לשם שאחי' בינוני' ע"כ שהי' חלקו של זה לאפותיקי מסור' ובתוספ' דב"ב פ' אחרון תניא המלוה את חבירו ע"י ב' ערבי' לא יפרע מא' מהם ואם אמר ע"מ שאפרע ממי שארצ' הרי זה כהר' נאמ' שירב' ופי' לא יפרע מא' מהם תחלה אלא כשהו' בא לגבות מהן כשאין נכסי' ללוה נפרע מזה מחלה ומזה מחלה אין לו נותם עם המני וזהו כדין שנים שלוו מן השת' וזה דעת הרמ"בן אבל הרשב"א הסכי' לדברי רבי' וחילק בין שני ערבי' לשנים שלוו לפי שכיון ב' המלוה אחת הערבות אינו חל לחלאין אלא או יתחייב כל אח' בכל או לא יתחייב בכל דהי חלקו לשן שהרי הן לא נתחייבו משמע' הוא דב' שלקחו ממנו הכל' כתן לכל אחד חלין או שהפקידן אלין אלא ללוה הלוה הכל והערבין לבטחון כעין משכון ואין השיעבוד חל לחלאין עכ"ל ועיין בנמקי יוסף פ"ב דמציע' ובהגהות אשירי סוף בתר' ובתשובות מיימון דספר משפטי' סי' מ"ג (ועיי' במרדכים פ"ם ג"ה): והרא"בד השיג עליו וכו' אינו מחוור וכולו וכו' עליו ה"הם ואין לדברי אלו עיק' ועו' עקו' שאין שם עכשיו עם יהא דינו: *

[illegible]

ו כתבו הגאונים שנים שנכנסו ערבי' ופטר המלוה א' מהם וכולי עיין בסי' ע"ז: קלג א כל דב' המטלט' וכו' כ' ה"ה פ"ח מה' טוען זה מפורש בהרב' מקומו' בתלמו' ומהם פ' חזקת (דף מה) ופרק השואל (דף מו) ועיין במרדכי פ"ה המקבל: ב לפיכך אם טוען וכו' כדפרשית לעיל סי' ע"ב ושם כת' שלדעת הגאונים נשבע בנקיטת חפץ ולדע' הרא"בד נשבע היסת וא"כ כשכת' כאן רבי' בשבועת היסת הוא לדעת הרא"בד. והרמ"בם פ"ח מהל' טוען כ' כדברי הגאוני' וזהו שכתב רבי' בסמוך וכתב הרמ"בם אע"פ שיכול הוא לטעון וכול' והיה ראוי שיכתוב והרמ"בם כת' כי ה' כי דליהשמע דפליג אדלעיל: ג וכתב הרא"ש בתשובה כלל ע' סימן ה': ד ואפילו אם המערע' מסר החפץ וכולי עד או במתנה נתנו לי פר' חזקת (שם) בשמעתא דאומן מבואר הכל מתוך דברי הגמ' ובדברי הר"אש ועוד יתבא' בסי' שאח' זה בשמעת' דאומן וכ' הרי"ף בסו' המקבל דהי הפקדי' או השאלי' בפני העדי ול' מוחזקי ולקחתיו הימנה נאמן והכי' ראוי' לדבריו * ו כתב הרא"ש בתשו' כלל ק"ז סי' ג'. *

[illegible]

ז מצאתי כתו' על שם הר' יונה פס"ם

המערע' למחזי' מה טיבו אצלך וכו' ואני תמ' אם כתבו וכו' הרי אם הי' הנפק' בפנינו נאמן לומ' שהחזרתיו לך בפני פלו' ופלו' והלכו למדינ' הי' איני יוד' למ' תמ' רבי' הפק' יוכ' הוב' שהנפק' אינו נאמן וכדע' הרי' הטוב' כן כמו שנתבא' בסי' ע' וכיון שזה הבי' עדי' שהפקידו ביד פלנ' וא"ל אל תחזירהו לי אלא בעדי' הדין עם המערע' עיין במרד' פ"ה המקב' עיין בסי' פ"ט שכתבתי

הם דין משכון: * ח בר"א שהמחזיק נאמן וכולי בפרק השואל (דף מו) אלא רב הונא בר אבין דברי' העשויי' להשאיל ולהשכיר ואמר לקוחים הם בידי אינו נאמן. וכתב הרי"ף בסוף המקבל דאף ע"ג דחזינא לתקלת רבוות' דס"ל דהאי דאלא רב הונ' ורבא דאפיק זוז' דקרנב' והפרא לאבדקא מיתפי בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר בעי שמעכוהו כלים שעוכתי' תח' כנפיו הוא ליק' אלא בכל גונא אינו נאמן. ולא בעי' ראוהו שהטמין כלים וכן דעת הרמ"בם פ"ח מטוען: ומ"ש וראהו אותו עת' ביד המחזיק כן מוכיח פ' חזקת בשמעת' דאומן ושפוט הוא דאי לאו הכי נאמן במגו דהחזרתי: ט ומ"ש אפילו טען כנגד היתומים הוא מעובדא דרבא שכתבתי דאפיק זוזא דקרנבא וכולו: א וכתב בתשובות מיימוניות בספר משפטים סי' ל"ב פתרון דאם כ"ל אפי' אין עדי' רואי' אותו בשעת תביע' בב"ד אם בשעה אחרת ראהו אצלו בעדים ותבעו מה היבו אצלך וטען אתה מכרתו לי או מעכה אחר' כיול' בו הראוי לעכבו ואין ראוי להחזירו לפי אותה טענ' כ"ל דהמי' דאם ואין כאן מיגו שיכול לומר החזרתי לך שאפי' אם טוען בפירו' החזרתי לך כרה' אלא היה נאמן כדאמרי' בפ' שני' אוחזי' מנה לי בידך והלה אומ' אין לי והעדי' מעידי' שיש לו וכו' ואמ' פרעתי אוחז' כהרן לאותו ממון עכ"ל וכ"כ המרד' בפר' המקבל בשם ר"י מע"ה שמיי' להחזיק ע"ה תקנת הקהילו' לא הפסיד מגו שלו: ע' מרדכי פ"ה המקב' ותשובו' מימוני' דספר משפטי"ם סי' כ"ט ובמרדכי בפ' הכותב בארך ענין תקנת כתו' המיקול פסית' בזמנה: יא וכתב הרמ"בם הורו הגאונים וכו' לא דקדק רבי' לרמו' כל דברי הרמ"בם שאילו ראה כל דבריו לא היה כותב כן בשמו שנראה מדבריו שכן היא סברת הרמ"בם ואינו כן שאף ע"פ שכת' בפ"ח מהל' טוען שהורו הגאוני' כן בפ"ט מהל' המוכרים כ' אפי' עת זה שהכלי תח' ידו מוציאין אותו מיד היורש בלא שבוע' שכשם שאין לאביו לטעון שלקחו או שהוא משכון כך אין זה יכול להשביעו ואם טען היורש טענת ודאי ואו' בפני נתנו לאבי או מכרו לו הרי בעל הבי' כשנ' היסת כהא' השואל וכבר ביארנו שיש מי שהורה' מישבע ב"ה היסת ואח"כ יחזור כליו מיד היורש ואין דעתי נוט' לזה. וכת' ה"הם שכל שהיור' אינו טוען טענת ברי' אינו נשבע היסת לפי שאין נשבעין על טענ' שמ' ודע' הרא"בד בהשגו' שכל שלא ראוהו שהטמין אפילו דברים העשויים להשאיל ולהשכיר אין מוציאין אלא בשבוע' בנקיט' חפץ והר' המגיד

(ג"ה) ואע"פ שאמנין בדינכמותיהם שהרמ"בם והלכות וכתבו רבותי' חלקו על הרי"ף ונקטינן כוותייהו מ"מ אין לנהו' על ה"ר יונ' שאלך שהם עליו רבי' כיון שהוא סובר כהרי"ף אבל אחר יש לנהו' עליו שהמחזיק יאמר איני מאמינך שאמרת לנפקד אל תחזירהו לי אלא בעדים ואף אם יודע הנפקד גבך איני מאמינו ואף אם יצית המערער עדי' שנפנים' אמר לו אל תחזיר לי אלא בעדים יאמר המחזיק שמא החזירו לך בעדי' ואיני מאמינך נאם שאתה אומ' שלא החזיר לך ולא עוד אלא שאני יודע ודאי שבעק' אתה אומר שכיון שאתה מכרתו. או נתת לי ודאי שהחזירו לך הילכך יסבע המחז' שהמערער מכרו או נתנו לו ויפטר כך היה נראה לומר ונ"ל.

הורו הגאונים שצריך לישבע לפי שטוענין (א) ליורש ׳ וכתב בעל העיטור אפי׳ אם היה ביד המחזיק ג׳ שנים לא תועיל לו חזקתו דכיון דמטלטלי׳ לאו בני שטרא נינהו לא שייכא בהו חזקה וכ״כ ה״ר יונה שאין להם חזק׳ אפי׳ אחר ג׳ שנים כי שמא שכח (ג) למי השאיל או השכי׳ ועוד פעמי׳ שמשאילי׳ ליות׳ מג׳ שני׳ יא ולמעל׳ בסי׳ ע״ב כתבתי פירו׳ דברים העשוין להשאיל ולהשכיר יב והא דאמרינן בדברים העשוין להשאי׳ ולהשכיר שנאמן המערע׳ דוק׳ כשטוען השאלתים או השכרתים לך אבל אם טוען גנובים הם ממני אינו נאמן אא״כ יצא לו שם גנבה בעיר כאשר יתבאר בהלכו׳ גנבה בע״ה יג כת׳ הרמ״בם מי שהיו בידו דברים העשוי׳ להשאיל ולהשכיר אע״פ שמודה ואומ׳ אני יודע שהיו שלך אבל פלו׳ מכרם או נתנם לי במתנה אין מוציאים מידו אפי׳ הביא זה עדים שהיו ידועים לו שאדם עשוי למכור ׳ את כל כליו טען זה ואמר אני השאלתים או השכרתים לך מוציאין מידו ע״כ ואיני מבין דבריו מה יועיל שיאמר פלו׳ מכרם או נתנם לי אפי׳ אם היה אותו פלוני לפנינו והיה טוען שהמערער מכרם או נתנם לו לא היה נאמן א״כ מה יועיל למחזיק שטוען שפלו׳ מכרם או נתנם לו כיון שהמערער טוען שהשאיל׳ או השכירם לאותו פלוני וכן השיג עליו הראב״ד:

קלד א אומן בדבר שהוא אומן דינו כדברי׳ העשוי׳ להשאיל ולהשכיר לשאר כל אדם שאפילו

לא נמסר לו בעדים אם ראו עתה בידו אינו נאמן לטעון לקוח הוא בידי אפי׳ אם שהה בידו כמה שנים והוא שיש עדים למערער שחפץ זה היה שלו אפי׳ אם מסרו לידו סתם ולא פיר׳ לו שנתנו לו לתקנו שבאדם אחר היה נאמן לומר לשם מכר נתנו לי אומן אינו יכול לומר כן דמסתמא לתקנו מסר לידו ב בר״א שראו עדים אותו עתה בידו אבל אם לא ראו אותו עתה בידו נאמן לומר לקוח הוא בידי במגו דלהד״ם או החזרתיו לך ונשבע היסת ונפטר ואע״פ שמסרו בעדי׳ אם העדי׳ שראו החפץ בידו אין מכירין בוראי שזהו של המערער אלא שנדמה להם בסימני׳ כמו שלו אם טוען לא נתתו לי מעולם נאמן כיון שאין העדי׳ מכחישין אותו בוראי אבל אם טוען נתתו לי לתקן ושוב לקחתיו ממך אינו נאמן שאין להאמינו בטענת לקוח הוא בידי אלא במגו דלהד״מ או החזרתיו לך ואין זה מגו טוב שירא׳ לומ׳ כן כיון שעדי׳ ראו כיוצא בזה בידו ג ואם הטלית יוצא מתחת יד אחר ואומר בפני׳ אמרת לאומן למוכרו לי ולקחתיו ממנו נאמן במגו שהיה אומ׳ אתה מכרתו לי אבל כשטוען שהאומן מכרו לי שאמ׳ שאת׳ מכרתו לו אינו נאמן ור״ת כתב כשיש עדים שמסרו ליד האומן אפי׳ אם לא ראו אותו עתה בידו אינו נאמן לומר לקוח הוא בידי אע״פ שאם הי׳ אומ׳ החזרתיו לך היה נאמן בלקוח במגו דהחזרתי אינו נאמן וכ״כ רב אלפס בין ראה בין לא ראה אע״ג דיכול למי׳ להד״מ היכא דליכא סהדי או החזרתי לך כי איכא סהדי כי אמר לקוח הוא בידי אינו נאמן וא״א הרא״ש ז״ל הסכי׳ לסבר׳ הראשונ׳ וכן דעת הרמ״בם ז״ל שכת׳ יש גאוני׳ שהורו אף ע״פ שלא הביא בעל הבית עדים שכלי׳ אלו הן שלו הואיל וראה כליו ביד האומן והאומן מודה שהיה שלו ומכרו לו אין האומן נאמן אבל אם אמר להד״מ ושלי היה כלי זה האומן נאמן ונשבע היסת

שמגיד משנה והטעם [illegible] ודברי רבי׳ עיקר: יג כתב הרמב״ם מי שהיו בידו דברי העשויים להשאיל ולהשכיר וכו׳ ע״מ מה׳ טוען וכתב ה״ה שדין זה הוא בשלא יצא לבעלים שם גניבה בעי׳ והבעלי׳ אין טוענין השאלתיו או השכרתיו ואע״פ שאם היה טוען כן היה נאמן השתא שטוען גנובין אינו נאמן דגנו משום דלא מחזקי׳ אינשי בגנבי וכו׳ עד וכן עיקר כמו שכתבתי למעלה ולעי׳ באותו ס׳ כתב שטעם רבי׳ הוא מפני שאין מחזיקי׳ בני אדם בגנבים וכל שהוא מודה שלא השאיל ולא השכיר לזה כלי זה אינו נאמן לומר נגנב ממני או השאלתיו לאחר ומכרו לך עכ״ל: ומ״ש רבי׳ ואיני מבין דבריו מה יועיל שיאמר פלו׳ מכרם או נתנ׳ לי וכו׳ י״ל דכשאותו פלו׳ בפניו וטוען שהמערע׳ מכר׳ או נתנם לו אם המערער טוען שהוא שאול או שכור או אין אותו פלו׳ נאמן אבל אם היה המערע׳ טוען שנגנב ממנו או נגזל או אבד או היה אותו פלוני נאמן אם לא יצא לו שם גניבה משום דלאחזוקי אינשי בגנבי לא מחזקי׳ והכא אין המערע׳ טוען השכרתים או השאלתי לך הרי הוא טוען טענ׳ גנב׳ א׳ נגזל או כלב׳ דאפי׳ אם תמצא לומר שהוא טוען שהו׳ השאילם או השכירם לאחר והם נמצאים ביד זה ע״כ יש כאן טענת גניבה או גזילה שהם אותו אח׳ מכר׳ לזה גזלן הוא שמכר מה שהשאילו לו ואם זה נגנב או גזלן ממנו הרי הו׳ גזלן בהדי׳ וכל׳ קדם דלאחזוקי אינשי בגנבי לא מחזקינן וכן נראה מדברי ה״ה דבטוען טענת גניבה מיירי הרמב״ם ז״ל: כתב ב מהרי״ק בשורש קל״ב דאומן היה לו אותו׳ עם אביו בביתו ונמצאו ביד הבן נכסים ידועים שהיו של אביו אחר מיתת האם ואמר שאמו הקנה לו במעות מוב הללוה לאמו אע״פ שנפלה ונתנה בתוך הבית לאו כל כמיניה: אמר המעתיק נראה מכח לשון י׳ ה״ר מאיר שזה דעתו שאפי׳ בדברי העשויים להשאיל דאמרינן שאין המחזיק נאמן דוקא כשזה טוען א׳ שהשאילו והשניה אלו דכיון דעבי׳ להכי אמרינן ודאי דהכי הוא אבל כל שטוען כולו זה שלי הוא ולא מכרתיו ולא נתתיו אדם עשוי למכו׳ כליו והשתא מחזיק לומ׳ מאלו לקחתיו אפילו שמודה בפני׳ שהוא שלו וז״ש טען זה עליו השאלתי׳ מוציאין מידו: כתב רבי׳ ירוחם בנתיב י׳ ח״ו אם מסר לו הכלי בעדים וראו עתה הכלי אינו נאמן לומ׳ לקוח הוא בידי ואם מסר לו משכון היה יכול לומ׳ דרך מכ׳ או מתנה מסר לי ואם אמ׳ מאלו׳ אומן לקחתיו והוא יודע שלקחו ממך נאמן כן כתבו הגאוני׳ ורוב הפוסקים עכ״ל: וכתב בתשובו׳ מיימוניות דספ׳ משפטי׳ סימן ל״ג על דב׳ ספר שטען ראובן את שמעון תן לי ספר קדשי׳ שהי׳ של אוריה שהשאילו ללוי ולוי ליהודה ובספר יהודה והשכונו יורשיו אצלך ושמעון משיב לאו בעל דברי׳ דידי את ולך אל יורשי׳ שמשכנוהו אצלי אולי יאמרו שמכרו אוריה או משכנו לאביה׳ וע״פ (ופסק דדין לוי כדין שמעון אם ראו עדי׳ בידו חייב להחזירו וע״פ ובתשובות הרא״ש כלל סימן תקקע״ח) (ג):

קלד א אומן בדבר שהוא אומן וכו׳ משנה פ׳ חזקת אומן אין לו חזקה ובגמ׳ אמר רבה ל״ש אלא שמסר לו בעדי׳ אבל מסר לו שלא בעדים מתוך שיכול לומר לא היו דברים כי אמר לקוחה היא בידי נאמן מתיב רב נחמן בר יצחק אומן אין לו חזקה · אומן הוא דלית ליה חזקה הא אחר יש לו חזקה ה״ד אי דאיכא עדים אחר אמאי יש לו חזקה אלא לאו דליכא עדים וקתני אומן אין לו חזקה ותיובתא דרבה תיובתא וכתב הרי״ף הילכך אומן בין דמסר ליה בסהדי בין לא מסר ליה בסהדי לית ליה חזקה אבל אחר אי מסר ליה בסהדי לית ליה חזקה ואי לא יכול למימר ליה סהדים זבינתא מינך ואי לא אפקיד גביה בסהדי אית ליה חזקה [illegible]

בהסדי עגו דלי בעי למימר אהדרתים ניהלך מסימן כי אמר וזבינתים ניהלי מסימן דאמרי׳ א״ל אביי לרבא תא אחוי לך דאפי׳ דפומבדיתא א״ל הב לי סהדי דאנא לנסה״ע הא איתא לי סהדי דחזיוה גבך א״ל הסיה אחריתא הוה אפקיה דלחזיוה א״ל עבדין לא מפקינא ליה א״ל הפיר קא״ל דהא תני אמר רב אשי ומי אפקיה מהוי ליה דהא הדין הוא הגדה דרבוות׳ ולכן קשי לן הא׳ הגדה דהא רבא דאית ליה מג׳ איתותב והלך ליה בתיובתא׳ א״כ דהאי דינא לא אמרינן ביה מגו הילכך בין דהא בין לא דהא אע״ג דיכול למימר לא הוה היכ׳ דליכא סהדי א״כ שהחזרתים לך בדאיכא סהדי כי אמ׳ זבינתו ניהלי לא מהימן והאי דאמרי׳ דהא חזיא לאו למימר׳ דאי לא ראו ואמר זבינתא ניהלי מהימן אלא דאי לא מפיק להו לא אמרינן ליה אפקינהו דלחזיוה ולהכי תנא דהא והר״ש כ׳ כסבר׳ דאבוה וא״כ כסבר׳ הרי״ף וא״כ כתב והגאונים פסקו כאשר כתבתי למעלה עכ״ל: והתוספות כתבו אי דאיכא עדים אמר אמאי יש לו חזק׳ בר׳ דברים מיירי דאי בלא דהא אומן נמי יש לו חזקה מגו דאי בעי אמר החזרתי לך והר״ת כדהא בר״י דחזק׳ אחד על כן לא כתבתיו עכ״ל: ומ״ש בדבר שהוא אומן כלומר דאלו בדברים שאינו אומן דינו כשאר כל אדם וכן כתבו הרא״ש והרמב״ם בפר׳ הגוזל ומ״ש ואפי׳ לא נמסר לו בעדים כן כתב הרמב״ם בפ״ט מטוען׳ ומ״ש ואפי׳ נמסרו לידו סתם׳ וכו׳ כן כתבו התוספות והרא״ש בפרק הגוזל ומ״ש רבי׳ ואע״פ שמסרו בעדים אם העדים ראו את החפץ וכו׳ כן כתבו התוספות שם בשמעתא דאומן בני דפומבדיתא והא אמר ליה אל תחזירהו לי אלא בפני עדים כבר נתבאר דינו בסי׳ שלפני זה: ג ואם הטלית יוצא מתחת יד אחר וכו׳ הדין והטעם בריתא וגמר׳ שם: וכן דעת הרמב״ם שכתב יש גאונים שהורו וכו׳ ז״ל הרמב״ם בפ״ט מטוען האומן אין לו חזקה בכלים שתחת ידו אחד כלים העשויים להשאיל ולהשכי׳ ואח׳ אחד כלים כיצד ראה כליו ביד האומן והבי׳ עדי׳ שהם יודעי׳ שהכלי זה שלו והוא טוען ואמר לתקן נתתיו לך והאומן אומר לא בא לידי אלא במכירה ומתנ׳ או שטען אתה נתתו לי אתה מכרתו לי אחר שבא לידי לתקנו אע״פ שמסרו לו שלא בעדים בעל הכלי נאמן ומוציאין אותו מיד האומן וישבע ב״ה היסת על טענתו ויש גאוני׳ שהורו אע״פ שלא הביא ב״ה עדים שזה הכלי שלו הואיל ורואה כליו ביד האומן וכו׳ עד ודין זה שלא הוא בעיני ויש לתמוה על רבינו למה השמיט מדברי הרמב״ם מה שכתב תחלה שהוא דעתו והוא מבואר שהוא כהגדה דאבוה ולכן נראה לי להגיה בדברי רבינו ולמחו׳ מ״ן תיבת שכתב ולכתוב במקומה וא״ו דהשתא עם שכתב וכן דעת הרמב״ם רומז למה שכתב הרמב״ם בתחלה שהוא דעתו ואח״כ הביא מה שכתב בשם הגאוני׳ ונהלא על דינם והם כתב בפירש שדעתו כל היכא דליכא אינו אומן נאמן ולא נתפעם אומן מדין אינו אלא הרי כל הכלים אצל האומן ככלים העשויים להשאיל ולהשכיר אצל בני אדם · וכתב הרב המגיד וזה נראה עיקר ככל הגאונים חוץ מהרי״ף וזהו שכתב רבינו ויש גאונים שהורו וכולי ואף על פי שלא כתב זה הזכיר רבינו בהלכות מכיון שההלכות סבורים שאין דין אינו באומן ס״ס למה שהזכיר רבינו ויש שהאפרוכים שכתבו והסבורי׳ כדברי ההלכות ואמרו טעם למה אין אינו באומן לפי תקנה שתקינו לאומנין כדי שיהיו בעלי בתים מצויי׳ אצלם ודברי רבינו והגאונים עיקר עד כאן לשונו · עיין בהגהות מרדכי פרק כל הנשבעין (ובמרדכי פרק חזקת): בתרומת הדשן כתב [illegible] דינים אלו בסימן [illegible]

קלג (א) וגה״ה [illegible] עולם [illegible] מחולק על [illegible] הגאונים סתמו [illegible] עיקר והסכים [illegible] (ג) וכן הוא במרדכי פרק כל הנשבעין [illegible] (ג) כ׳ הרשב״א [illegible] דהמחזיק ומשכנו [illegible] אינו נאמן בקדקשות׳

כ' דוק' עבד סרלוי לעמו' ביד אומן ימי' רבי' אבל טלית שאחר שעמד ברשות האומן
יעים רבים שאין דרך בני אדם להניח כל כך סכלי' ביד האומן יש לו חזק' וכ"נ עיקר
עכ"ל: ד ירד האומן מאומנותו וכו' פ' חזקת (דף מו) ת"ל אומן אין לו חזקה ירד
מאומנותו יש לו חזק' וכת' הר"א ולפי' בכלים שנתנו לו בטעם שהיה אומן וסוף
שהפקיד אצלו כ"כ אחר שירד מאומנותו
אין רגילין להניח כלים כ"כ בבית האומן
אחר שיורד מאומנותו וכ"כ התוס':
ה בן האומן שאינו אומן וכו' שם מימר' דר'
יוחנן (שם) ואעפ"י כמו בגמ' דאפי' אומר
שירשו מאביו ואם אומ' בפני הוד' לו יש לו
חזק' וכתבו התוס' והר"אש גבי ירד האומן
מאומנותו וכן כמו הא דאמרי' בן אומן יש
לו חזקה כי אמ' בפני הוד' לו הוינו כהפסס
אמרי עות אבין כהיעו' הזה דאי לאו הכי
אין נרא' היאך נאמן במגו דאי בעי אמר
לקוח' היא בידי דאי טעין נמי לקחתי' נאמן
לא הי' נאמן ולא ידעתי' למה השמיט רבי'
כל זה · עיין בתשו' הרא"ש שהבאתי בסי'
ע"ב השתחל' דאומן שמשכן כלי בה' דיכרין
כי היא כוללת כמה דברי' דשייכי לסי' זה:

קלה אע"פ שהמחזיק בדבר וכו'
בפ' חזקת (דף כח)
תנן השעבדים כנענים חזקתן ג' שנים
ואמרי' בגמ' (דף לו) והא אמר ר"ל הנודרו'
כגון בגדות לאן וכל דבר שהולך בדרכים
אין להם חזקה אמר רבא אין להם חזקה
לאלתר אבל יש להם חזקה לאחר ג' שנים
וכתב הרמ"בם פ"י עה' טוען אבדו' היכא
דליכא שהלא שנים לקופות עיום ליום סוף
שמתחזק בזה העבד כדרך השעבדי' שמחזיקין
את רבן כדין חזקת קרקע ומשום הכי
ולא הזכיר דין חזקת ג' שני' אלא גבי עבד
ולא גבי בהמ' ומיהו וכתב הס"ם וגרס' היוע
לדבריו ממה שהביאו בשמ' חזק' בעבדים
ולא הזכירו בבהמ' ומיהו אבל מדברי רמ"י
כרא' דס"ל אם החזיק בבהמ' ומיהו ג' שני'
שהחזקתו חזק' ומיעולם לו שכן כתב אבל
יש להם לעבדים ולגודרות חזקה לאח"ג
שנים ועדברי בעל העיטור כל' כדעת רבי'
עכ"ל ורבי' כתב כדברי רמ"י: לפי' אם
יש למערער עדים וכו' היינו היכא שלא
החזיק בה ג' שנים ומ"מ כשבע היסת וגוט'
כ"כ הרמ"בם בפ' הנז' שנשבע היסת ונוטל
ואם אין לו עדים וכו' זה שמוע השו' כדין
כל אחר טענות מנה לי בידך והלה אומר
אין לך בידי שנשבע היסת ונפטר וכתב
הרמ"בם בפ' הנז' שאף כשהחזיק ג' שנים
צריך לישבע היסת וכתב ה"סם כתב רבי'
שנשבע היסת והוא משני היה שבועת
היסת אפי' בקרקעות ויש חולקין ואומרי'
דכל היה לו חזק' אינו נשבע דחזק' כשטר
עכ"ל: ובמקום שדרך למסור הבהמה
וכו' פ' חזק' (שם) הכהו עיזי דאכלי חושלא
בנהרדעא פי' שעורים קלופים אתו מרי
דחושלי ותפים בהו וקא טעין טובא אמר
אבוה דשמואל יכול לטעון עד כדי דמיהם
פי' מגו דאי בעי אמר לקוחין הם בידי
והקשו והאמ' ר"ל הנודרו' אין להם חזקה
ומשני שאני עיזי דמסירי לרועה והקשו
והא איכ' לפר' ומשני פי' שהולכות יחידות
מבית בעליהן עד הרועה ומשני שאני
נהרדע' דשכיחי גייסי פי' ישמעאלי' גנבי'
ועיזא לידא משלמי ומ"מ רבי' והאמן
המחזיק וכו' ונשבע' כת' הרמ"בם בפ' הנז'
ש"י' בנקיט חפץ וכ"הם שזה הוא בהשכמ'

היס ואם הביא הבע' הבי' עדי' שהכלי זה היה שלו אין האומן נאמן ודין זה פלא הוא בעיני ע"כ ד ירד האומן מאומנותו הרי הו' כשא' כל אדם ונאמן אפי' בכלי שבא לידו בעודו אומן והוא שנשתהא בידו אח' שירד מאומנותו זמן שאין דרך להניח כ"כ כלים בבית האומן אח' שנודע שיר' מאומנתו ה בן האומן שאינו אומן אם בא בטענ' עצמו שאו' שקנאו מבעליו הרי הוא כשא' כל אדם ואם או' שירשו אביו הרי הוא כאביו:

קלה א אע"פ שהמחזיק בדבר המטלטל נאמן לומר שהו' שלו על בהמ' והי' אינו נאמן דכיון שהי' מהלכ' יש להו' שמ' מעצמ' נכנס' לרשותו או שמ' לקח' בדר' והחזי' בה אא"כ החזי' בה ג' שני' לפי' אם יש למערע' עדי' שהו' שלו נשבע היס' ונוטל ואם אין לו עדי' נשבע המחזיק היסת ועומד בשלו ובמקום שדרך למסו' הבהמה לרועה שחרי' וללקח אותה מידו ערבי' בענין שאינה הולכת לבדה כלל אז דינה כשא' מטלטלין ונאמן המחזיק לו' שקניה לו או שהזיקה לו כדי דמיה ובשבוע' ב עבד כנעני גדול דינו כבהמה ואין לו חזקה עד אחר ג' שנים מאחר שהוא מהלך ואם קטן הוא שאינו מהלך על רגליו אז דינו כשאר מטלטלין ויש לו החזק' מיד אפי' יש לו אם שרגיל להלצאת ולבא לבי' המחזיק ולא אמרי' שמא הביאתו שם ושכחתו שם:

קלו א מי שנתחלפו לו כליו בבית האומן הרי זה ישתמש בהן עד שיבא בעל הכלי ויטול שלו דתלי' שמא אר' אח' נתן טליתו לאומן למוכרו וטעה האומן ומכ' טלית זה במקומו וכשבא זה ושאל טליתו מהאומן ידע שטע' ונתן לו בעבור טליתו של האח' שצוה לו למכו' ואין כאן תשמי' שלא מדעת ודוק' שנתנ' לו האומן בעצמו אבל אם נתנה לו אשתו ובניו לא ואפילו אומן דוקא שאמר לו הילך טלית סתם אבל אמר לו הילך טליתך לא שוראי טעה ואם הוא שוה יות' על שלו כשיבא בעל' בשביל' יתן לו העודף או יחזי' לחבירו טליתו והוא יתן לזה דמי הטלית שלו שנמכר ואם יבא הבעל הטלית ויאמר לא צויתי לאומן למכור טליתי ולא לקחתי ממנו שום דמי' נאמן ויקח טליתו מיד זה אם יש לו עדים שזה הטלי' היה שלו או יתן בוסי' דנהי' שאנו תולין שצוה לאומן למוכרו הייני כל זמן שהרב' ספק אבל כשבא בעל הטלית וטוען בריא נאמן ב נתחלפו לו כליו בבית האבל או בבי' המשתה לא ישתמש בהן:

קלז א היורד לתוך שדה חברו וליקט פירותיו ובעל השדה טוען שבגזל לקחם וזה או' שמכרם לו נאמן כיון שהו' מוחז' בהן אפי' אם יש עדי' שלקט אע"פ שהקרקע בחזק' בעל' שומר' נאמן על הפירו' כיון שלקט כבר ואצ"ל אם לקטם שני' רבו' שהו' נאמן על הפירו' במינן שהי' יכול לטעון גם על השד' לקוח הו' בידי ב ואם אין בעל האילן והשד' כאן וא' או' אלך ואלקט פירו' האילן או השדה של פלו' שמכ' לי אין ב"ד צריכין למונעו עד שיבואו הבעלי' שנדע מהן אם הוא אמת שאין אדם חצוף ללקט פירות של אחרים ג ואפי' אם באו הבעלים ומצאוהו בשדה קודם שהוליכם לביתו נאמן כיון שלקטם קוד' שבאו הבעלים אבל אם באו קודם שלקטם מעכבין על ידו ואפי' אם לקטם כבר אם טוען שמכר לו גוף השדה אינו נאמן אף על הפירו' שאבל כיון שאין לו שטר וכו' ה"ר חזקיה לאו דוקא שאמר בפרהסי' אלך ואלקט פירותיו של פלוני אלא ה"ה נמי בצינעא והר"מה ז"ל כת' דוקא בפרהסיא ולא בתורת גנבה וגזלה ד והאומר אלך ואכרות אילנות של פלו' וראי' מוחין בידו:

קלח שנים המוחזקין בדבר המטלטל כל א' או' כולה שלי הוא יחלקו ביניהן ויטו' כל א' חציו אח' שישבע

אינו עקמי' אם ישתמשו בו אחרים שנה כיון שסמוך' היה דוחק למעות ומכר טליתו
סוף שהתחתה במעות: ודוקא שנתנם לו האומן בעצמן וכו' עד הולאי טעה מימרא
דרב כהנא שם · ואם י' סוף שוה יותר וכו': ב נתחלפו לו כליו בבית האבל וכו'
ברייתא פרק חזקת שם עיין בתרומת הדשן סי' פ"ט:

קלז היורד לתוך שדה חברו וכו' פר'
חזק' (ד לג) השוא דא"ל
לחברים אלו בעי' בהאי ארעא א"ל מינך
זבינו ואכלתה שני חזקה אזל אייתי סהדי
דאכלה תרתי שני אמ' ר"נ הדר' ארעא
והדרי פירי אמר רב זביד אם טען ואמר
לפירות ירדתי נאמן והרמ"בם א' רב זביד
אי טעין וכו' אלתא באלו בהם היה וה"ק
אם אתחל' כשטענו בעל הקרקע אלו בעי'
בהאי ארע' לא הוה לו מינך זבנתה אלא
לפירו' ירדתי כדין הרים או שמכר' לי פירו'
עד י' שני' נאמן במה שאכל למפרע ובהו'
היסת דזבניכהו מיני' ואע"ג דליכא סהדי
דאכליכהו לפירי והאין בקרק' קנוי לו דלא
אליף איניש לעיוח לארע' דחברי' ולמיכל
פירי דחברים ועיהו שהאן ולהבא לא יאכל
עד שיביא עדי' והמ' שקנה הפירו' דאל"כ
לא שבקת חיי' לכל בריה וכ"כ התו' וכתבו
עוד וא"ת אלו פירי' שהו' דלא אליף איהו
לי מהו' דאתים וי"ל דלאצטריך טעמ' דלא
אליף אם לקטן והניחן ברשות שאינו שלו
דלא תפים בהו וכתב הרע"ב ס"ז שהאוכל
נאמן וכפב' היה' על כך והאו' הוא: ב ואם
אין בעל האילן והשדה כאן וכו' שם: אמר
רב זביד ואי טען ואמ' לפירו' ירדתי נאמן
לאו אי אמ' רב יוסף האי מאן דנקיט מגל'
ותוביל' שהם כלי גודרי תמלי' ואמ' איזיל
ואגדרים לדיקל' דפלני' דזבנים לי מהימן
אלמ' לא אליף איניש דגדר דיקלא דלאו
דיליה ה"נ לא אליף איניש לעיכל פירי
דלאו דיליה א"ה ארעא נמי ארעא דאמרי
ליה אחוי שטרך א"ה פירי נמי שטר' לפירי
לא עבדי איניש והרמ"בם ואגדרי' אלקו'
הפירו' מהימן ושבקי ליה ב"ד ללק' הפירו'
בלא עדי' ושטר אחרי שאין ידוע שהבעלי'
מוחי' בדבר קודם לקיטה ואי אתא חברי'
וטען לסד"ע אח' אליק' האילן לית עליה
אלא שבוע היס' אבל אי מקמי' דליגדרים
אתא מרי דיקל' וא' לה"דע לא מהימן עד
דמייתי ראי' ודוק' כשטוען שהתחל' לפירות
ירדתי נאמן בעה שאכל כבר אבל אם
שהתחל' טען היכה זבנתה ואח"כ טען לפירו'
ירדתי שמכחי' דבריו הראשוני' אינו נאמן
ב ומ"מ רבי' ואפי' אם נאן השבעלי' ועלאוהו
בשד' קוד' שהוליכ' לביתו וכו' כ"ל אלא כן
* מת"ם בסמוך בשם התו' שאם לקטן והניחן
ברשו' שאינו שלו אע"ג דלא תפים בהו
נאמן נמו' דלא תלי' וא"כ כיון דלא אזלינן
בתר רשו' ההם בו אפי' הם בשד' עצמו כיון
שלקטן סייך טעמ' דלא אליף: וכתב
ה"ר חזקיה לאו דוקא וכו' דעת התו' כדעת
ה"ר חזקיה דל"ש לן בין ליכנעא לפרהסיא
סייך לא אליף איניש הם לא שלקח דרך
גניב' ודע היה להרמ"ב גיר' אחר' במימרא
דרב יוסף שהוא ז"ל גורס ואגזרים בלועי
אלך ואכרות דקל' של פלו' וכו' ה"ס פ"ע הס'
מוען היה מי שהקשה עלה' בשמוע' אורי
הרב' כטיעתי קלנ' את' אמר' לי כאמן ואוקי'
באילן העומ' לקציצ' והו' העומ' להרינה הס
לאו הכי לא מהימן ותי' דשאני הכא דלא'
תחל' קוד' שיגזרנו איזיל ואגזרי' דלא קל פ

כל הנאמני' אבל שאינו טוען כביף הדב' סוף אלו יש לו לישבע בנקיט חפץ וכבר נתבא':
וכו' כ"י ולע"ג דליכא מגו דאלי אמ' לקוחי' הם בידי ה"מ לאו מגו נגו' הוא אסרי הפת'
כהאום דאכלי חושל' אינו עיוז ואילן אמ' לקוחי' הם בידי היה מעיז: ב עבד כנעני
גדול וכו' כבר נתבא' זה: ואם הוא קטן וכו' שם מימר' דרבא ומש' מטע' דלא אמרי' שמא
הביאתו לפו שם ושכחתו משום דליעיה לא מכסיה לברם: קלו מי שנתחלפו לו כליו
וכו' ברייתא ובגמ' פ' חזקת (דף מו) * (ג"ה) הרמ"בם כתב דינו' אלו פ"ו מגזילה וכת' הר"אש
וה"ה היכא שהתחלפו בה ע"י שהיכח אומן ה וכלא לא ישות הלוקח בטליתו אל כלס
יכול לחזור לו הטלית וכאלא שהתמש בטלית של השוכר שלא מדעתו ויש לומר

אינם לגלויי מעיקר' ולמימ' אגזורי' אי לא דקופט' קא' דעירק' דלמא אתא מאריה ומנע
ליה אבל הכא הם דלגבת' קליג' לא מהימן כ"כ הרמב"ם
עכ"ל והר"אבד גור' כגיר' רבי' (א) ד והאומ' אלך
ואכרו' אילנו' של פלו' ודאי מוחין בידו שהם הוא
דטענין לקיטת פירות אמרי' לא אליף איניש למגדר דיקלא דלאו דיליה אבל בפידי
אהריכא דליח ביה כי האי טעמ' לא מהימן ולפי' כתב רבי' שמוחין בו וזו היא היתר
הר"אם ז"ל גם כל הנפטעין: קלח א שנים שמוחזקים בדבר וכו' משנ' ריש פ"אלים
(דף ב) שנים אוחזים בטלי' זה אומ' כולה שלי וזה אומ' כולה שלי זה ישבע

ד"מ (א) וכ' שהדברי פי' כל הנבונים
דקדלי' וש"א דגזילן סהירד נקצירס אין
מוחין נג"ע וא"ם

שישבע שאין לו בו פחות מחציו ואם אמר אחד לחברו השבע וטול כולו שומעין לו ואם גם השני אינו רוצה לישבע חולקין בלא שבועה ופירש רש"י דווקא שכל א' טוען שמצאה דאיכא למימר של שניהם היא שהגביהוה כאחד וכן נמי אם כל אחד אומר שקנאו ונתן דמיו למוכר דאיכ' למימר לשניהם נתרצה והוא של שניהם אבל אם הוא בגד וכל אחד אומר שארגו שודאי אחד מהם משקר יהא מונח עד שיבא אליהו וכ"כ הרמ"בן דכל היכא שודאי האחד מהם רמאי בין תפשי ביה תרוייהו בין שהוא ביד שליש יהא מונח עד שיבא אליהו וכל היכא דליכ' חד וראי רמאי חולקין אפי' הוא ביד שליש ורבי' יצחק פיר' אפי' היכא שאח' מהן וראי רמאי כגון שכל אחד אומר אני ארגתיו חולקין בשבועה ב חוץ משנים שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים וכל אחד מהם אומר מאתים שלי הם שנוטל כל אח' מנה והמנה השלישי שחלוקין עליו יהא מונח עד שיבא אליהו כיון שידוע לנפק' שהו' ודאי של אחד מהם אפי' קודם שבאו לפני ב"ד לחלוק עליו לפיכך יהא מונח עד שיבא אליהו ולזה נוטה דעת א"א הר"אש ז"ל ג זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי האומר כולה שלי ישבע שאין לו בה פחות מג' (ג) חלקים והאומר חציה שלי ישבע שאין לו בה פחות מרביע ויטול זה ג' חלקים וזה רביע והא דאמרי' בשכל אחד אומר כולה שלי שחולקין אותה בשוה או כשזה אומר כול' שלי וזה אומ' חציה שלי שיטול זה שלשה חלקים וזה רביע דווקא כשאוחזין בשפת' שאין ביד שום אחד ממנ"ג' על שלש' ואז חולקין אותה בשוה אפי' ד שהטלית מוזהב' והזהב לצד א' מה' ואינו יכול לומר חלוק אותה לרחבה שיבא הזהב לחלקי אלא חולקין אותה לארכה כדי שיבא לשניהם בשוה: ה אבל אם כל אחד ואח' אוחז קצתה בידו כל אחד וא' נוטל מה שבידו בשבועה והשאר חולקין לפי טענותיהן ובשבוע' היה ו הא' אוחז בה והשני תולה בה מעט כדי שיאחוז בה גם הוא אינו כלום ונותנין אותה למי שאוחז בה ז היו שניהם אדוקין בה ותקפ' הא' מחברו בפנינו וצוח לא אבד זכותו שתק הרי הודו לו שהיה שלו ואבד זכותו ואפי' שתק תחל' ואח"כ צוח הוי כהודא' כיון ששת' תחילה והיה אומ' א"א הר"אש ז"ל שאפי' אם יביא עדים אח"כ שהיא שלו לא מהני ליה דהודאת בעל דין כק' עדים דמי כת' הרמ"בם ז"ל שאם חזר הא' ותקפה מיד זה התוקף אע"פ שצוח מתחילה ועד סוף יחלוקו כבתחילה ע"כ ונראה כיון שזכה התוקף (ג) מתחילה משום הודאתו של זה אין האחר יכול לתוקפ' ממנו בלא ראיה וכן השיג עליו הר"אבד ז"ל וי"א דלא הוי שתיקה כהודא' אלא בפני ב"ד אבל שלא בפני ב"ד לא הוי כהודאה שלא חשש לצווח וא"א הר"אש ז"ל היה אומר שאפי' שלא בפני ב"ד נמי הוי כהודאה כיון שהיה בפני עדים ח באו לפני ב"ד כששניהם אדוקין בה ואמרו להם ב"ד לחלוק אותה וחזרו אח"כ והיא ביד א' מהם וטוען שהוד' לו חבירו ונסתלק ממנה וחבירו טוען שזה חטפה ממנו נאמן ויחלוקו אבל אם טוען השכרתיה לו אינו נאמן והמוציא מחברו עליו הראי' והרמ"בם ז"ל כת' שגם בטענת חטפה ממני אינו נאמן וא"א הר"אש ז"ל כת' שהוא נאמן כ' ט שחלוקים על בהמה ושניה' רוכבי' עליה ומנהיגי' ברגליהם או שאח' מהם רוכב ומנהיג ברגליו והשני מנהיג אותה לבד שניהם קנו אותה בשוה וימכרו' ויחלקו דמיה י וכן בכל דבר שאין בו כדי חלוק' ויפס' אם יחלקוהו ימכרוהו ויחלקו

ס"ל

ס"ג דמלוי סח לסמדוס בסלמא מסורס חזיא לנסר מלא מעשה סח לסמדוס מלא לרמי ס"ג לדמי : יב ואם מ' רוכב ומנסר' נרגליו וכו' כריקם ומוקמת' דרב מרי סח (קף כל) : יג ואם מלוקים בדבר שפי לסמר לעמוד עליו וכו' דין זה דמרי מטלי מתזקם סיולפי' לפנים על פרם מ' מלונם' דרב ומסוגם' כם מי פסיס נפוי (קף לד) ופסק כשמואל דאמר פורם דדייני ומפ אמר דניכו נפורם דדייני יקנצר נסיגון ר"מ ומפרי' כם' מזקת (קף לס) דס"ס לכל סיכח לריכה לניקח עליה דמילתא :

קלט שנים מהלוקי' בדבר וכו' מ' מזקת ד' ר"ל דסמ' מרב' דסוי מילגו מלא כי תרי כלפי מע' דידי כי ומפי מע' דידי סיח לחת חד מיבייסח לא"ד ומפ' תפסי' עד דתיילגם ומייתיקם מסרי דידי סיח תפסי' מו לא תפסי' ומפקיקם ומלכח' לא תפסי' ומי תפסיקן לא מפקיק ופרם"כם דפניסם פנינסר ולא זס וחס מוחזקים סם חיפסוק בן יכוכרים : לפנל מזקה מהמזיק נם לחמר מערער זס עליס סיגם כלוסם לחנן מסרי דמקוחת מניפה נחת לי"ל ומלכחם לא תפסיקן דמפח זס לח לו עדים ומקרן סוס ודוגם לנסנסי' לח מניגרו דיוקע סוס דמלחמר דקפסי' מו לא מפקיקן מיגים ומי תפסי' לא מפקיק דמלחמר נחת מעמן יפרקל ניד ב"ד מיקן דמפין לנסנקיגרו לנא מעכנין מוקו עמון עד מילגו לפי יפיגו ומפרי' בחר סכי זס מוע' על מנוקי ח"ס מוע' על מנוקי ח"ל מי מחנן כל לנלים נגר · ומיר' דמנ"ס לח בפסיק' בין בקרקע ומין עדוק ומזקה לגס יוקר מזס וסר' עכם מר' מסלכ' טוען סגיכיר לין סמיגם ום"ע עם יסמ' מזכי' לין בקרקע · וכחב מרמ"ם כל דלנים נגר דיגם לח סוס וכל מי מנגר ידו נחנם דמנוס סיגם עלו עד מילגו לפי יפיגו דמיגרו דלים וכל זמן עלא יפיג דלים לח מם מנגר ידו לא מפקיקן ליס לנסנוקי מיגים דלא מפקיק מילקגו מכמי' מיגרו כל מי מיגם נמרינ' ומחלוקת סיום ינגר זס לעמר ינגר מגילו עלא מה מכמים מפקו כל דלנים נחנם' מיגח נגר וסכגו עכ זס דכל מי מסדין עמן קדוש לנסנים לפוגם ועוד מי מסדין עלו יפקור נחנו לנסנעיד עלו נילו מעם מיגמן' מלמר לנזלל ועון' יפמר מם נלא מחנמן' נחני מיום מו לנמח' יפיג דלים ויולינם מידי · וכחב מרמ"ם עלא דמי לנמים מוחזק נחלית דממרי' יחלוקו דמוחזק מלי לכיגי מיגזל מלמר לחגילו דמפיג כלוי מנו יודעים סים לנמיגם עלא נם סילכך מם סיילגו מיגקים לנם כל דלנים נגר לח' סיי נזל מם מניד מגילו סילכך לריכים מנו לנפוק לנם דין חלוקה וכלכ נגי מרנם כיון עלין ל' מנם מוחזק נדבר מעמרערין עליו ומין ב"ר מהוייני' לעמו' לפי מנא ליקח דבר עלין מנו יודעים על פי סוח וסוס עלא מוע' עלי סוח כלכך מין רפוי לפנוק לנם דין חלוקה מנא נפניד לל' מנם · וע"ם דניכו מיגו מכנגדו יכול לנפנינו וכו' נפוח דמיגרו לי מוער נמנ לי ניידך וכלם מו"ין לך גידי מנפנ' סיגח וכ' סרמ"נם פ"ע עם' מוען עם"ס עם מנים כל ל' עדי' מנים עלו מו על מנוחין מו מנמי' כל ל' מנגיים עדי' מנכלים פני חזקה וכנ' וכו' וכח' ס"ס וכו' עד וח נרול : כחב סר"פם נכלל ע"ח על דין מנמקם כל דלנים נגר ונגר' יד נם' ויחנם יכול מכנגדו לנסנעיגו מכדין חקם : ב בא עליני וחנמם ובו' עם (ד' לס) על מסי' מרע' מעדי נסרדעי עם נם ל' עכן ונסמי' מין מולינין מוע' מידו דחני ר' מייח נילן על דנים לנו מניס עלא נמוע' מניס נילן ומפי לנו מניס נילן עלא ניין להנמן · ומר"פם מין מולינין ג"ר מידו על זס מנליני ומפ"נ דלא מיגן מידי דממ נם לנניס מרמ"מוני' מין לנם עלא דניס נר דחני דני מייח נילן על דנים וכו' ומנדי נסרדעי דנגילן כי מפי מיידי מנגל מנניס מהלוקי' נדבר זס עם' מלי סוח וחס עם' מלי לנו מניס נילן לכוחו לנולינלו נדייני' עם מנגל נד מפי מע' לעולם על דני' מניס נילן מוליל ולא מיגן מידי ומולינין מידו ומעמידין מוע' מניי ג' מרמ"מוניס מעוחני' מנים ומפי לנו מניס נילן דקמ"ר מייח לא לנמרו נפ עלא לסמרו עליו ולנח' דלא מיכבר נמנ"ב דמיגו יודע נמי יניע דמפמר מנא לידו ונדיך להניע לנמלים ולא לקולינלו' מקמא ידו ולמנקיל' לנניס מרמ"מוני' כדמנניקין

ויחלקי הדמים יא אבל אם רוכב בלא הנהנה ברגליו אינו קונה כלו' יב ואם אה"רוכב ומנהיג ברגליו והשני תופס במוסיר הרוכב קנה אותה ובית סניה · והתופס במוסירה קונה מה שתפש בידו והשאר לא קנה לא זה ולא זה ואם יביא אחר ויחזיק בה יקנה יג ואם חלוק "ברבר שא"א לעמוד עליו בלל יד' בגון ב' שטרו' של מתנה היוצאי' לשני' על שדה אחת ביום א' וכל אחר אומר שהוא קודם שאין לעמו' על הדב' כי לא ישימו הערים לב לזמן המסירה לידע איזה מהם קוד' קיימ"לן בשמוא' דאמ' שודא דריינא מן פירו' שתלוי בדעת הריין לראות למי שדעת הנותן קרובה אליו יותר ראמרי' מסתמא לו מסר תחילה ונותנין אותו לו ·

קלט א שנים שהלוקי' בדבר ואין שום א' מה' מוחזק בו כההיא ארבא דהוו מנצו עליה בי תרי וכל חד וחד אמר ריתי הוא דינא הכי דכל דאלי' נבר (ה) ואותו שתגבר ירו תחלה הוא שלו עד שיביא האחר ראי' וכיהו שכנגדו יכול להשביעו וצריך לישבע שהו' שלוכוכל זמן שלא יביא האח' ראיה אף אם תגבר ירו אין מניחי' לו לילקח מזה שנבר · ירו תחילה ב בא שלישי וחטפה במענה האומר שהוא שלו אין לב' האחרים בו כלום כיון שזה שהוא מוחזק בו טוען שהוא שלו אבל אם · ג חטפה בלא טענ' מוציא' אותו מידו ופיר' ר"ש "בם שאין לותקנה עד שיתן לכל א' וא' שהרי אינו יורע לי' ש' והרמ"בם כ' שמחזירו למקום שנטל ודיו וא"א הר"אש ז"ל כ' בסבר' הראשונה ומיהו פי' ר"י דרוקא במטלטלין שהן נגזלים אבל אם הוא קרקע והחזיק בו ואבל פרותיו נוף הקרקע אינה נגזלת אבל הפירות צריך לשלם לכל א' וא' ד ואם א מהשני שהלוקי' עליו אומ"לב' ד לכו ותפשוהו עד שאביא ראיה אין שומעין לו ואם תפשוהו ב' ד מדעת שניהם או שעברו ותפשוהו אין מוציאין אותו מידו עד שיתברר של מי הוא ו כת' הרמ"בם ב' אוחזין בכלי או שהיו יושבין מצד קרימה של חטין המונחת בסיטטא וכל א' אומ' כולה שלי ישבע כל א' בנקיט חפין שאין לו בה פחות מחצי' ויחלוקו ע"כ אפשר שר"ל כיון שמונח בסיטטא שהוא מקום הראוי לקנו' ושניה' ישבי' בדרה השו' כאלו שניה' מוחזק' בו ז ואם הם חלוקי' על שדה ואין א' מהם מוחזק בה בנין שמת בעל השדה וב' באים ליורשו כל א' אומ' אני קרו' וראוי ליורשו ואין לשום א' עדים כל דאלים גבר ח ואם גבר האח' ואכל פירותיו ואח"כ הביא הב' ערי' שהוא קרוב ואין העדים יודעים אם זה שגבר קרוב או לא מוציאין מזה שגבר שהוא ספק קרו' והאח' קרוב ורואי צריך להחזיר כל הפירו' שאכל ואפילו אם אין ידוע שאכלם אלא על פיו שהודה בהן ואצ"ל אם יש עדים שאכלם מן ויש דבר שחלוקים עליו ואין א' מהם מוחזק ואפ"ה לא אמרינן כל דאלים גבר כגון המחליף פרה בחמו' וילדה וכן הכוב' שפחתו וילדה וכל א' אומר ברשותו ילדה דאזלינן בתר תוקה דכמוכא ומוקמינן להו בחזקת מרא קמא אפי' אם אינה עומדת ברשותו אלא עומדת באנם ואפי' אם המוכר טוען שכא והלוקח בריא מוקמינן ליה בחזק' מוכ' ואם הלוקח מוחזק אז צריך המוכ' להבי' ראיה וכן כל כיוצא בזה דאיכ' דרר' (ז) דמכונא ? פי' שיש שיכות ממון לשניה שאפשר שבשעת חליפין ילדה ו"מ דרא דמכונא שאפי' בלא טענות יהן ראוי הדב' שיסתפקו בו ב"ד ברשו' מי נולד ·

הלכות חזקת קרקעות

קמ א אע"פ שאדם נאמן לטעון על ד' מטלטלין שבידו לקוחין הן בידי קרקע

(ה) ועיין בס' נתיבות [illegible]

(ז) ועיין בס' נתיבות [illegible]

(ח) ועיין בס' נתיבות [illegible]

קמ א אף על פי שאדם נאמן וכו' וכאשר מקומות בתלמוד לפרו קרקע מחזקת כמלוים עומדת וכניע מזקת קרקע סרי"ף וסר"ם וסכליתן

וסבריהו פסיקא דתלמודא דכל היכא דליכא סהדי שהיה הקרקע של התובע נאמן לומר אלך היתה ולקחתי׳ עמך ענו דאי בעי אמ׳ לא היו׳ אלך מעולם ודבר פשוט הוא ומ״ש רבי׳ נאמן וישבע ויטול הוא מעה שנתבאר בסימן ל״ט דלע״ג דאין נשבעין על הקרקעות ה״מ שבועה דאורייתא אבל שבועת היסת נשבעין ולא ידעתי למה לא הזכיר הרמב״ם שבוע׳ זו פרק י״א משל׳

טוען ושבועת שמעון כשהחזיק כראוי או כשאין עדים לראובן שהכירה בה׳ הנזכר וכתב רבינו אלא אם כן החזיק בו שמעון כראוי לומ׳ פיחזיק בה שלא שני׳ ונתכתב׳ הנזכיר לקמן וכתב ובטענה לרמוז דכל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה כאשר יתבאר בעזרת השם: כתב הרשב״א

קרקע

קרקע בחזקת בעלה עומדת׳ שקרקע הידוע לראובן בעדים שיודעין שהיה בחזקתו אפי׳ יום אחד והוא עתה בחזקת שמעון ומחזיק בו ואוכל פירותיו וטוען שלקחו וראובן מערע׳ עליו לומר שהיא גזולה בידו נאמן (א) וישבע ונוטל את שלו אא״כ החזיק בו שמעון כראוי ובטענה אז אין מוציאין אותה מידו אלא נשבע ועומד בשלו ואם אין עדי׳ לראובן שהיה שלו אז (ג) א״צ שמעון חזקה אלא נשבע ועומ׳ בשלו אע״פ שלא החזיק בו ב טען שמעון שיש לו שטר שמכר׳ לו וראובן כופר ואומ׳ ששטרו מזויף יתקיי׳ השטר בחותמיו ואפי׳ שמודה שכתבו אלא שאומ׳ שט׳ אמנ׳ הוא יתקיים בחותמיו ואם לא יתקיים מוציאין השדה מידו דק״ל מוד׳ בשטר שכתבו צריך לקי׳ מו ג טען שמעון שיש לו שטר שמכר׳ או נתנה לו וגם החזקתי בו ג׳ שנים אומרים לו קיים שטרך אם יכול לקיימו מוטב וצריך לחזור אחריו לקיימו ואם א״א לקיימו כגון שמתו העדים או הלכו למדינת הים ואין כאן שמכי׳ עדותן מועיל לו חזקתו אבל אם ישנן לעדים לא תועיל לו חזקתו וצריך שיביא העדים וכת׳ רבי׳ חננאל שאם טען אח״כ אבד השטר אינו (ו) נאמן וכ״כ רב האי שאם לא הביא השטר או שהביאו ונמצ׳ בטל נתבטל׳ נמי החזק׳ וכיצ׳ (ה) ד הי׳ החזק׳ שישתמ׳ בו ויהנ׳ ממנו ג׳ שני׳ שלמי׳ מיו׳ ליו׳ כל דבר כפי הנאתו ותשמישו שכיון שהוחז׳ בו ג׳ שני׳ ולא מיח׳ בו שום אד׳ לא נזהר עוד בשטרו ונאמן לומר מכרתו או נתתו לי ואבדתי׳ שטרי ה הבתים שהם לדירה צריך להביא עדים שדר בו ג׳ שנים ומשהביא עדים שדר בו ג׳ שנים הוי חזקה אע״פ שלא העידו בפירוש על דירת ימים ולילות א״צ לחקור עדותן אם מעידין גם על הלילות אלא מסתמ׳ מעידין גם על הלילות כל זמן שלא יטען המערער ואם יטען המערער אני יודע שלא דר בו בלילות אז צריך המחזיק להבי׳ עדים שיעידו בפירוש גם על הלילות ועל פי השכנים שיעידו בו שלא הרגישו בו שיוצא בלילות אלא כפי ניהוג העולם ראינוהו נכנס בו בערב ויוצא בבקר ואם יוסיף לטען ראיתיו שיצ׳ ממנו בלילו׳ אחר שישנו השכנים לא הוי חזקה אא״כ יביא עדים שאמרו שכרנו ממנו הבית ודרנו בו ימים ולילות וכגון ששכירות הבית עדיין בידם דאמרינן נהן אותו למי שיזכה בו מן הדין ואף על פי שעדיין לא נהנה המחזיק מפירות זה הבית כיון שדרו בו מכחו היינו הנאו׳ פירותיו ואפי׳ אם השאילו להם בחנם וכל שכן עתה שהשכר בידם ליתנו לו אם יזכה בו אבל אם כבר פרעו השכר למחזיק אין יכולים להעיד שנוגעין בדבר שחפצים להחזיקו בבית שאם יצא מתחת ידו צריכין ליתן השכר פעם אחרת למערער ואף על פי שהמחזיק צריך להחזירו להם מכל מקום פעמים שאין לו ומיהו אפי׳ נתנוהו

נתנוהו כבר למחזיק כ' ר' יונה שיכול הוא לחזור וליתנו (ו) להם ויאמר להם תנוהו למי שיוכ' כדי שלא יהו העדי' נוגעי' ברב ט וכ' עו' שאם יטען המחזי' בב"ד קוד' שיב' המערע' יעידו לי השוכרי' כפניכ' שדרו בו ג' שני' ימי' ולילו' לפי שאם יבא שו' אד' לערע' שוב לא יהיו השוכרי' כשרים כיון שפרעו לי השכ' טענתו טענה ולא הוו נוגעי' בעדו' כיון דלא הוי מערע' קמן ואע"פ שאין מקבלי' עדו' אלא בפני בע"ד כיון דהשת' כשרי' ואם יעידו משיבא המערער יהיו נוגעי' בעדו' מקבלי' אפי' שלא בפניו וכת' י' ר"ח שאם אין השוכרי' דרין בו עת' אלא שדרו בו ג' שני' ויצאו ממנו אם אין המערער יודע שדרו בו אלא על פיהם אפי' אם נתנו כבר השכר למחזיק אינ' נוגעים בעדות כיון דאי בעו אמרי לא דרנו בו מעול' נ"כ נאמנין לומ' דרנו ופרענו למחזי' ואינו נ"ל דכיון שבאי' להעיד למחזי' להחזיקו בבית וא"א להחזיקו בו אא"כ יעידו שדרו בו א"כ צריכי' להעיד שדרו בו ואין כאן מגו יא כתב הראב"ד ז"ל שאין עדות השוכרים מועיל אלא ששכרו בשטר דאית ליה קלא אבל בלא שט' לא כדאמרי' לקמן ג' לקוחו' מצטרפי' וכולם בשטר וכ"כ בעל העיטו' והרשב"א חיל' שאם שני שוכרי' דרו בו ג' שני' הוי חזק' אפי' ששכרו בלא שט' אבל אם ג' כיתי עדי' דרו בו כל כת שנה לא מהני בלא שט' אבל ה"ר יונה כ' אפי' השכירו לג' שוכרי' זה אח' זה לכולם בלא שטר מצטרפין דלא דמי ללקוחו' דהת' אין שם המוכר נקרא על הקרק ואם לא לקחו בשט' אין הרב' ידוע שלקחו זה מזה ויכו' המערע' לומ' לא חששתי למחו לפי שלא היו דרי' בו אלא כדר' גזלני' כל א שנה אבל שוכרי' ששם המשכי' נקרא על הבית וידוע שמחמ' המשכיר ירדו לתוכו היה לו למחו והכי מסתברא יב וכ' הרשב"א שאפי' לא דרו בו שני השוכרי' ביחד אלא זה אב"נ וזה דה' ולא עוד אלא שהיו שש' א' בכל שנה עלתה לו חזק' דס"ל כר' יהוש' דעדותן מצטרפ' אפי' בעדו' קרקע היה המערע' יכול המחזי' בעירו אע' פשלא טען כריא לי שלא הי' דר בו בימי' ובלילו' טעני' ליה דשמא מפני שאינו דר בעיר אינו יכול למחות

לטעון טענ' בריא ונ' וצרי' המחזיק להביא עדים גם על דיר' הלילו' זו שיש"ב ר"ש"ב וכ"כ ה"ר יונה ור"ת כתב שא"צ שיעידו העדים בפירו' על דירת יום ולילה דהא מילתא דלא איפשר הוא אטו בכפא תלא ליה דלא נייחי פורתא ביממא ולא יצאו לפעמי' מן העיר יום או יומים יד אלא די בערות מקצת יום ומקצת לילות שיעידו השכנים אנו יודעים שדר בו ג' שני' כמנה שרגילים השכנים לידע אע"פ שלפעמים יצאו השכנים לעסקיהם מהעיר ולא ידעו אם נשאר בבית בעור שלא היו בעיר אלא מעידים שבשיצאו מן העיר הניחוהו בבית וכשבאו מצאוהו דר בו הוי חזק ואם יאמר המחזיק ג' לעדי' סתם העידו שדרתי בו שלש שני' בחזקת ימים ולילות אף ע"פ שאינם יודעים שדר בו כל הימים וכל הלילות אלא שראוהו דר בו מקצת הימים ומקצת הלילות טענתן טענה ומסתפק עדותן אם יעידו כדברי ואפילו שיטעון המערער בריא לי שלא דר בו בלילות ואם היו העדים רוכלים המחזירים בעיירות אפי' לא טענ המחזיק העידו סתם אנו טוענין לו כיון שמעידים הרוכלי' שיודעין שהבית היה בחזקתו ג' שנים סגי וכן היא מסקנת א"א הר"אש ול"ת ור"ח כת' הי' המחזיק או הדרי' בו מכחו רוכלין אף על פי שלא דרו בו ג' שנים רצופין אלא שהיה בחזקתן ג' שנים הוי חזקה אע"פ שהיו מחזירים ימים רבי' ולא לני בבית ואם הוא סבור שלא תועיל לו החזקתו כשפי שלא דרו בו הרוכלים ג' שנים שלמות ואינו טוען יש לו עדי' שהיה בחזקתו ג' שני' אנן טענינן לי שיבי' העדי' הרוכלי' שדרו בו מכחו והרמ"ם כת' הפך הדבר שכת' היו המחזיק או העדים שדרו בו רוכלין טוענין אותו לכתחילה וכשיביא עדי חזקה אומרי' לו הבא עדים שהיית מחזיק בו ביום ובלילה ע"כ וא"א הר"אש ז"ל הביא דברי ר"ח וכת' ומדבריו למדנו שאם המחזי' יצא מן העי' לעסקיו ושוהא מקצ' ימים וכשחזור לעיר נכנס תמי' לאותו בית הוי חזק' שכן מנהגו אע"צ להשלים כמה ששוהה חוץ לעיר אלא בתלת שני אינשי וגם א"צ להשלים כמה ששוהה חוץ לעיר אלא בתלת שני הויא חזקה ולא דמי להנית דלימא עבידן ובלילה לא עבידן ובענין ג' שני' דהתם זמן הביטול ירוע וצריך להשליכו אבל הכא אין קבע לביטול דירתו פעמים רב ופעמים מעט ואם לא יזרזן לו עסק לא יצא הלכך א"צ להשלים מן וכן נמי מקומו של ב"ה אם מעידי' העדים ששב עליה ג' שנים בכל עת שנכנס לבית הכנסת ולא ישב במקום אחר זולת אם שינה מקומו ברב אבלו שלו או של אחרי' אף אם היה טרוד בעסקיו ולא נכנס לפעמי' לב"ה הוי חזקה שאין מנהג העולם שלפעמים אינם נכנסים לבית הכנסת מחמת טרדת עסקיהם וכן ואם טען המערער דרתי בבית הפנימי ועברתי דרך עליך ולפיכך לא חששתי למהות אם ידוע שהוא היה דר בבית הפנימי והיה לו דרך לעבור על זה וגם דרך לצאת מצד אחר אלא שאין ידוע אם עבר דרך עליו אם לאו טענתו טענה וצריך המחזיק לברר שלא עבר דרך עליו אבל אם אין ידוע שהיה דר בבית הפנימי אין שומעין לו דאם לא כן כל המערער יטעון אני דרתי עמך בבית הפנימי וזה הדבר שאין יכולין לעמוד עליו וכן הדין בהנויות שאין דרך תשמיש אלא ביום הרי חזקתו בתשמיש דיממ אף על פי שלא נשתמש בהן בלילות והרמ"ם כתב דהוי חזקה בשלש שנים בימים וא"א

לפי מקומם ימים סמוכ' מיקריי' סתם מכרו וכסבין מזה מחזי' שכרו' לידו מלילו לנמרי מן שסמכ' מיכן לפיהם מתוך סמוך מתניים מזה שעופה עמו לפניהם בסורת סדין יעמור לן: ו וכתב ר"ת סתם יין שמור' סת' ר"ח מפרש דכי תמר מר זוטר' ויין שטין ומפר ליתי תרי שסדי נכו' קמי לגבי מקומם ימים סמוכ' מיקריי' סתם מכרו וכסבין מזה מחזי' שכרו' לידו מלילו לנמרי מן שסמכ' מיכן לפיהם מתוך סמוך מתניים מזה שעופה עמו לפניהם בסורת סדין יעמור לן: ו וכתב ר"ת סתם יין שמור' סת' ר"ח מפרש דכי תמר מר זוטר' ויין שטין ומפר ליתי תרי שסדי נכו' קמי

לטעון טענ' בריא ונ' וצרי' המחזיק להביא עדים גם על דיר' הלילו' זו שיש"ב ר"ש"ב וכ"כ ה"ר יונה ור"ת כתב שא"צ שיעידו העדים בפירו' על דירת יום ולילה דהא מילתא דלא איפשר הוא אטו בכפא תלא ליה דלא נייחי פורתא ביממא ולא יצאו לפעמי' מן העיר יום או יומים יד אלא די בערות מקצת ימים ומקצת לילות שיעידו השכנים אנו יודעים שדר בו ג' שני' כמנה שרגילים השכנים לידע אע"פ שלפעמים יצאו השכנים לעסקיהם מהעיר ולא ידעו אם נשאר בבית בעור שלא היו בעיר אלא מעידים שבשיצאו מן העיר הניחוהו בבית ובשבאו מצאוהו דר בו הוי חזק ואם יאמר המחזיק ג' לעדי' סתם העידו שדרתי בו שלש שני' בחזקת ימים ולילות אף ע"פ שאינם יודעים שדר בו כל הימים וכל הלילות אלא שראוהו דר בו מקצת הימים ומקצת הלילות טענתן טענה ומסתפק עדותן אם יעידו כדברי ואפילו שיטעון המערער בריא לי שלא דר בו בלילות ואם היו העדים רוכלים המחזירים בעיירות אפי' לא טענ המחזיק העידו סתם אנו טוענין לו כיון שמעידים הרוכלי' שיודעין שהבית היה בחזקתו ג' שנים סגי וכן היא מסקנת א"א הר"אש ול"ת ור"ח כת' הי' המחזיק או הדרי' בו מכחו רוכלין אף על פי שלא דרו בו ג' שנים רצופין אלא שהיה בחזקתן ג' שנים הוי חזקה אע"פ שהיו מחזירים ימים רבי' ולא לני בבית ואם הוא סבור שלא תועיל לו החזקתו כשפי שלא דרו בו הרוכלים ג' שנים שלמות ואינו טוען יש לו עדי' שהיה בחזקתו ג' שני' אנן טענינן לי שיבי' העדי' הרוכלי' שדרו בו מכחו והרמ"ם כת' הפך הדבר שכת' היו המחזיק או העדים שדרו בו רוכלין טוענין אותו לכתחילה וכשיביא עדי חזקה אומרי' לו הבא עדים שהיית מחזיק בו ביום ובלילה ע"כ וא"א הר"אש ז"ל הביא דברי ר"ח וכת' ומדבריו למדנו שאם המחזי' יצא מן העי' לעסקיו ושוהא מקצ' ימים וכשחזור לעיר נכנס תמי' לאותו בית הוי חזק' שכן מנהגו אע"צ להשלים כמה ששוהה חוץ לעיר אלא בתלת שני אינשי וגם א"צ להשלים כמה ששוהה חוץ לעיר אלא בתלת שני הויא חזקה ולא דמי להנית דלימא עבידן ובלילה לא עבידן ובענין ג' שני' דהתם זמן הביטול ירוע וצריך להשליכו אבל הכא אין קבע לביטול דירתו פעמים רב ופעמים מעט ואם לא יזרזן לו עסק לא יצא הלכך א"צ להשלים מן וכן נמי מקומו של ב"ה אם מעידי' העדים ששב עליה ג' שנים בכל עת שנכנס לבית הכנסת ולא ישב במקום אחר זולת אם שינה מקומו ברב אבלו שלו או של אחרי' אף אם היה טרוד בעסקיו ולא נכנס לפעמי' לב"ה הוי חזקה שאין מנהג העולם שלפעמים אינם נכנסים לבית הכנסת מחמת טרדת עסקיהם וכן ואם טען המערער דרתי בבית הפנימי ועברתי דרך עליך ולפיכך לא חששתי למהות אם ידוע שהוא היה דר בבית הפנימי והיה לו דרך לעבור על זה וגם דרך לצאת מצד אחר אלא שאין ידוע אם עבר דרך עליו אם לאו טענתו טענה וצריך המחזיק לברר שלא עבר דרך עליו אבל אם אין ידוע שהיה דר בבית הפנימי אין שומעין לו דאם לא כן כל המערער יטעון אני דרתי עמך בבית הפנימי וזה הדבר שאין יכולין לעמוד עליו וכן הדין בהנויות שאין דרך תשמיש אלא ביום הרי חזקתו בתשמיש דיממ אף על פי שלא נשתמש בהן בלילות והרמ"ם כתב דהוי חזקה בשלש שנים בימים וא"א

ביום וכתבו הסוס' מי' ומועיל לסם חזקה מיהו לא מסתבר דמועיל לגמרי מאחר שאין דרים בו ביממא ובלילות הוי כמי שאין דרים בו ומיהו לענין שיהא מועיל לסם חזקה מיהו לא מסתבר דמועיל לגמרי מאחר שאין דרים בו ביממא ובלילות הוי כמי שאין דרים בו ומיהו לענין שיהא מועיל לסם חזקה

ואא הרא"ש ז"ל כתב שצריך שש שנים בימים רחוקה חזקה אע"פ שהן בפיזור אע"פ שאם היה אחד שאינו חנוני היה מחזיק היה צריך שלש שנים רצופות בחנוני די הוא בשלש שנים מפוזרות יט החזיק במקום מסויים בחצר חבירו כגון שהעמיד שם בהמתו או מגדל תרנגולים שם או שהעמיד שם תנור או שנתן שם זבל וטוען אתה מכרת לי מקום זה והחזיק בו שלש שנים הוי חזקה לא שנא עשה שם מחיצה לא שנא לא עשה שם מחיצה אפילו בחצר שותפות דאפילו שותפין קפדי אפי' אהעמדה לחודה כ"ש בחצר איניש דעלמא דקפיד טפי כ ובהרחבה שאחורי הבתים שהיא בינו ובין שותפו לא הוי חזקה באחד מאלו אלא אם כן עשה שם מחיצה גבוה עשרה או העמיק המקום ג' טפחים לזבל אבל תשמיש בעלמא שנשתמש שם לא הוי חזקה אבל ברחבה של איניש דעלמא הוי חזקה אפילו בתשמיש לחוד ולדעת רב אלפס אפילו בחצר אם היא של שותפו לא הוי חזקה אלא אם כן עשה מחיצה שאינו מקפיד על תשמיש בלא מחיצה ובחצר איניש דעלמא הוי חזקה אפי' בתשמיש בלא מחיצה דאתשמיש לחוד קפיד וכ"כ הר"מה וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה כא וכל זה מיירי בחזקת שלש שנים ובא בטענה כדפרישית אבל לא בא בטענה אלא נשתמש באחד מאלו בחצר שתפו חבירו מעכב עליו כל זמן שירצה לא שנא עשה מחיצה לא שנא לא עשה כב וכתב ה"ר יוסף הלוי דמבואו' שאינן מפולשין כחצר השותפין דמי ויכולין לעכב על העמדת בהמה שם:

קמא א חזקת

המרחצאות והשובכים ובית הבדים ובורות שיחין ומערות ועבדים יביא ראיה שנשתמש בהן ולקח פירותיהם ג' שנים חזקת השדה בין שדה בית השלחין שעושה פירות תדיר בין שדה הבעל ושדה האילן שאינו עושה פירות תדיר כולן חזקתן ג' שנים מיום ליום שתהיה בידו ג' שנים שלמות ויאכל כל פירותיהם ב והרמ"בם כתב ששדה הלבן ושדה האילן אין צריך מיום ליום אלא כיון שאכל ג' תבואות ממין אחד הוי ג' שנים וכ"כ ר"ח והר"מה וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה וכ"כ ה"ר יונה ג ג' שנים של חזקת השדה צריך שיהיו רצופו' ומיהו במקום שנוהגין לזרוע שנה ולהוביר

ואינן תשמיש של קביעות ואין בעל החצר מקפיד ולכך לא הויא חזקה ע"פ מחילה לבהמתו הרי זו חזקה כל מקום תוך המחילות שהבהמה יכול לטעון לקוח הוא בידי: הכניס תרנגולים לתוך בית חבירו ג' שנים גם על זה מקפיד איניש ואם לא מיחה הפסיד. ובגמ' ע"פ היפא ומ"פ ריפא אמר רב נחמן הכא בחצר השותפין עסקינן דאהעמדה כדי לא קפדי אמחילה קפדי ופרכינן עליה דאכתן דאהעמדה כדי קפדי אלא אמר רב נחמן בב"ע ברחבה שאחורי הבתים דבהעמדה כדי לא קפדי ואמחילה קפדי ופרשב"ם ע"פ ריפא מהיפ' הא ודאי מקפידין בני חצר על איש נכרי שבא כאן בבהמתו ומדלא מיחו ודאי הקנו לו מקום בחצר זה להעמיד בהמותיו והאי אין לו חזקה הכא בחצר השותפין עסקינן כלומר בני איש נכרי שבא להעמיד בהמה בחצר אחרים שאין לו בה שותפות לא שנא ריפא ולא שנא היפא דהויא חזקה שאין בני חצר מניחין לנכרי להשתמש תשמישין הללו בחצר שלהם אא"כ נתנו רשות מהן ואם לא מיחו בתוך שלש שנים הוי חזקה. והכא בחצר השותפין עסקינן שאחד מהשותפין העמיד בהמות עצמו ותנור ושפחה שלו בחצר שלש שנים ולא מיחו בו והשתא חבר להכניסה ויאמר הוא ולא להעמיד שם בהמותיו ואמר זמן מרובה והילכך בהעמדת בהמותיו נראה בלא בכין לא הוי חזקה דבהעמדה כדי לא קפדי שותפי זה על זה עד שיצטרכו לאותו מקום וכשיצטרכו יקפידו ויסתלק זה הלכך דאין לו חזקה בשתיקתן אמחילה קפדי ומדשתקי ולא מיחו ודאי ברשותן עשו והויא חזקה. כ הכא ברחבה וכו' מתני' ברחבה שאחורי הבתים דאינו מקפיד כל כך אבל בחצר שלפני הבתים צריך היא מקום שבני לביאה ויציאה הלכך קפדי בהעמדה כדי עכ"ל ונראה רבינו דכיון דפרכינן לרב נחמן דאמר דשותפין לא קפדי אהעמדה בחצר והדר בי' הכי קיימא לן דאפילו שותפין קפדי אהעמדה בחצר והכי עוד דכי הדר רב נחמן ואוקמה ברחבה לא הדר ביה אלא ממאי דאוקמה בחצר ולא ממאי דאוקמה בשותפין וה"ק ברחבה בשותפין עסקינן ואהעמדה כדי לא קפדי ומשום הכי אין להם חזקה אבל נכריים דעלמא אפילו העמדה כדי נרמנה הויא חזקה. ודע דבגמ' מתרצי רב הונא ורבינא להאי דפרכינן אאוקמתא דחצר השותפין ואם כן לא צריכי לאוקמתא דרחבה והרא"ש כתב אוקמתא דרחבה משמע דס"ל דכיון דרב נחמן גופיה הדר מהאי אוקמתא הילכך לא סמכינן אתרוצי דהנך אמוראי אבל הרי"ף לא כתב אוקמתא דרחבה משום דסבירא ליה דכיון דרב הונא ורבינא מתרצי לאוקמתא קמא דרב נחמן לא סמכינן אהאי דהדר ביה רב נחמן ואוקי ברחבה דדילמא אי הוי שמיע לרב נחמן תירוצא דהנך אמוראי לא הוי הדר ביה הילכך כוותייהו נקיטינן ודברי הרמב"ם פי"ב מהלכות טוען ונטען ופ"ה מהלכ' שכנים נוטין כדברי הרי"ף שלא חילק בין חצר לרחב': כא וכל זה מיירי בחזק' ג' וכו' כבר נתבאר שכך פירש"ם וכן מצאתי בחידושי הרמב"ן וכתב הר"י הלוי פי' דבמחזיק לאלתר עסקינן וכן דעת הרמב"ם פ"ה מהלכות שכנים ועוד יתבאר זה בס"ד: יא כתב הריב"ש בסי' רע"ח אם הטוען שמעון שהחזיק כמה שנים לפרוק שם בעת הגשמים הגשמות שהי' כראה שכיון שאין לו ראיה שהיה לו זכות וחלק בחצר אף על פי שהיה שלא מיחו לפרוק הגשמות אין זו חזקה שהרי אין דרך בני אדם להקפיד בכל כיוצא בזה אם עמדי התשמיש בעצמו שאינו תשמיש של קביעות אם עמדי המקום ר"ל שהוא בית שער וכל שאין דרך בני אדם להקפיד אם מפני התשמיש אם מפני המקום אין תשמישו חזקה וזה מתברר ממתכן בפרק חזקת אלו דברים שאין להם חזק' היה מעמיד בהמה בחצר וכו' אבל אם עשה מחיצה לבהמתו גבוה י' וכן לתנור וכו' ה"ז חזקה ומוקמינן לה במרא אוקמתא ברחבה שאחרי הבתים דאהעמדה כדי לא קפדי אמחילה קפדי ועיין עוד שם עיין בתשובו' הרא"ש כלל צ"ח סי' ח' וט' וכלל צ"ט סי' א' ב' ג' ד' ה' ח' (ועיין בב"י בח"מ ר"כ תשובת הרשב"א) כתב המרדכי בפרק שבועת הדיינים בשאל לר"ת אדם שקנה קרקע מחבירו ויש לו שטר ובתוך ג' שנים טען שהוכר חזרת ומכרת לי ולוקח מוחזק בקרקע והשיב נראה לי דאין צריך ליפרע אפילו שבועה דרבנן דהא ליכא דחזר ומכר היה מחזיר לו את השטר ואפילו אין לו שטר אלא שטוען אחד על חבירו מכרת לי קרקע ואינו מחזיק בו ואין לו שטר ונלבד שהיה לו לה"ד כ"ל שאינו יכול להשביע אפילו היסת עכ"ל: ואיני יודע טעם פטרו משבועת היסת ואפשר דס"ל כאיפכא דפטר משבועת היסת היכא דליכא דררא דממונא:

קמא חזקת המרחצאות וכו' בחרא ריש פ' חזקת הבתים (דף כח) בורות שיחין ומערות שובכות ומרחצאות בית הבדים ובית השלחין ועבדים חזקתן ג' שנים מיום ליום הדס שבעל חזקת' שלש שנים ואינה מיום ליום: ופי' רשב"ם בית השלחין מתוך שמשקין בתוכו שמשקין אותה תמיד תדיר עושה פירות תדיר וכל דבר שעושה פירות תדיר צריך להחזיק בה שלש שנים שלימות מיום ליום: הדס שבעל שמסתפקת במי גשמים אינה עושה פירות אלא פעם אחת בשנה. חזקת' ג' שנים ואינה צריכה מיום ליום ונחלקו במשנה רבי ישמעאל ור"ע בשיעור חזקת הדס שבעל ובגמ' (דף לו) אמר רב יהודה אמר רב זו דברי רבי ישמעאל ור"ע אבל חכמים אומרים חזקת ג' שנים מיום ליום אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי רבי ישמעאל ור"ע אבל חכמי' אומרי' עד שיגדור ג' גדרות ויבצור ג' בצירות ויסיק ג' מסיקות מאי בינייהו אמר אביי דקל בערה איכא בינייהו שעושה פירות ג' פעמים בשנה ופי' רשב"ם דקל נערה דקל ילדה ובחורה בשמות מג' שנים טוענת שלשה פעמים דלשמואל הויא חזקה בג' גדרות אע"ג דליכא ג' שנים שלימות ולרב בעי ג' שנים מיום ליום ור"ח פי' דקל נערה דקל דעפיל פירותיו מלפון הלכי נערותי וסרמב"ן בחידושיו ביאר דברי ר"ח עיין עליו. ולדברי שמואל דאמר בעינן שלש גדרות לא הוי חזקה דהא לא גדר לדברי רב דאמר בעינן ג' שנים והרי הוא מחזיק ג' שנים הויא חזקה ולפי הלשון הזה אפילו שמואל לא בא לגרוע מג' שנים והכי קי"ל ל"א דקל נערה דקל דיופרין שעושה פעמים בשנה לשמואל בשנה ומחצה הויא חזקה דהא איכא ג' גדרות ולרב לא הוי חזקה דליכא ג' שנים עכ"ל: והרא"ש כ' כלישנא קמא דלשמואל כמי בעינן ג' שנים שלימות והלכה כותיה בדיני: ב והרמב"ם כ' פרק י"ב מהל' טוען (נ"ה בטעמו תגולה ספסק כחכמי' לגבולא נתנה דבשמואל :) וס"ת הא אמרינן דטעמא דשני בעידי חזקה משום דשני מתלת שנין לא מזדהר איניש בשטריה ואם כן אע"פ שאכל שלש תבואות כל שלא עברו ג' שנים כימא ליה אחוי שטרך. תירץ נמוקי יוסף דלאו בשנים תליא מילת' אלא באכילת הפירות שכיון שאכל ג' פעמים מפרי אחד ולא מיחה בו בפות הוא אלא ימחה טוב תדע דבאכילת פירות תליא מילתא דאמרינן תפתיה או אפיק כורא ועייל כורא לא האי חזקה ואמאי לא אמרינן דכיון שעברו ג' שנים לא מזדהר אלא ודאי כדאמרן: כתב א הרשב"א בתשובה מקומות ב"ה יש להם חזקה וחזקתן כשמשתמשין בהם כדרך שמשתמשין במקומות שלהם פיושבים שם כל ההולכים לב"ה אבל אם הולך לעתים חוץ לעיר לעסקיו או שהוא חולה או שמקלת בני העיר נשנים מקומם מפני שאורע אין זה מפסיד החזקה וכן דעת בעל העיטור וכן העיד משם רבינו יעקב שהשיב לו וזה נראה לי באמת ככון ודרך אמת וכן נראה שחזקתן בג' שנים אף על פי שאין משתמש בו תדיר ובימים ובלילות כמרחצאות ושובכין שחזקתן ג' שנים ואין אדם רוחץ כל היום וכל הימים ואינו נוטל פירות שובכו תדיר אלא שחזיק כדרך שבני אדם משתמשין בהלכה ועיין בתשובות הרשב"א שכתבתי בסימן ק"ע: שלש שנים של חזקת השדה וכו' שם (דף כט) אמר רב הונא שנים שאמרו הוא שאכלן רצופות לאפוקי אם אכלן מפוזרות ומודה רב הונא באתר דמוברי בפני מפיעא לא צריכא דאיכא דמוכר ואיכא דלא מוכר והוא נמי מוכר מסו דקיימא אמר ליה אם איתא דידך הוא איבעי לך למזרעה קא משמע לן דאמר ליה הדא ארעא בכולהי נפקא לא עלייהו לאיגמר וא"כ בהכי כימא ליה דעבד שתי ופירה רש"בם מודה רב הונא דדי לו בחזקת אכילת שלש שנים מפוזרות באתרא דמוברי בפני במקום שנוהגים לזרוע שנה ולהוביר שנה שלא להכחיש את הקרקע דהא אחזיק בה כדמחזקי אינשי ומיהו שנה שהובירה איכא עולה לחשבון ג' שנים וצריך למעור השדה עד שילקוט ג' שנים ומי טעין אידך אכי באתי בתוך ג' ומאלתי ריקם ולכך לא מחיתי אלו אמר ליה מכל מקום הוה לך למחות שאף על פי שלא זרעתיה הייתי עושה בה ניר שאחר הקציר והיה לך להבין שבשביל שלא לשהותה כמה לא המלתי לזרעה כשנכנס העיר. והאי נברא מוברת ועובדת בין שדות בורות כמותה הדא ארעא אכוליה במנא שהם אחת זרועה בתוך בקעה גדולה איני יכול להוסיף שם שומר לבדו בשבילה אבל כשכולן זרועות שוכרין שומר אחד בין כולן וב"כ אין מכניסין שם בהמות דעבדא עתי בשנה הבאה. וסובר רבינו דלתירוצא קמא כשעומדת בין שדות בורות הוא דאי לאו הכי א"א למיטען הדא ארעא בכולים במנא לא עלייהו לאיגמר ואפילו אם יודע שהיא טובה ואינה צריכה להוביר היינו שאי טעמא אבל לתירוץ שני קא על גב דלא קיימא

ולהוביר שנה ועשה כנס הוא הוי חזקה בה' שני' שיאכל ראשונ' שלישית חמישי' אע"פ ששני החזקה מפוזרו' אפי' אם יש שרגילי' לזרוע כל שנה ושנה וזו עומדת ביניהם אפ"ה יכול לומר אני חפץ להובירה למען תוסיף כחה בשני התבואות ואפי' אם ידע שהיא טובה ואינה צריכה להוביר אם השדות שסביביה מובירים יש לו טענה דמצי אמר חד ארעא בכולה באנא לא מצינ' מינט' ומדברי רש"בם יראה שצריך שיעש' ניר בשנה שמובירה ך כ'ה"ר ישעי' שאם אכלו ג' שנים רצופו' באתרא דמוברי הוי חזקה דכ"ש דהוה ליה למחויי דלא מיתבר ארעיה ונרא' דלא הוי חזקה דמצי מערע' לומר גלית ברעתך שאינ' שלך שעשית כמו גזלן ששומט ואוכל כל מה שיכול להוציא ממנה ואינו חושב לשנים הבאות מפני שיודע שלא תשאר בידו : ה היתה השדה בחזקתו כמה שנים והובירה שלא נהנה ממנה או שחרשה ולא זרעה או זרעה ולא הוציא ממנה אלא כדי הזרע לא הוי חזקה ו ירושלמי ראוהו חורש וקוצר מעמר דש זורה ובורר ולא ראוהו מכניס פירות לא הוי חזקה שאין חזקה אלא בהכנסת פירות ז וכת' הרמב"ן משמועה זו למדו הדיינים שאם בנה אדם חרבתו של חבירו ג' שנים או שנה אחת כג' שנים לא עלתה לו חזקה ח וכ' עוד רנ"ר לא הוי חזקה דאפילו באותן ימים שנר בהן אינם עולים לחשבון ג' שנים של חזקה שאין מונין אלא משעת זריעה ואילך לפי שבשעת ניר לא היה נהנה מן הקרקע אלא מהנה ואין חזקה למהנה אלא לנהנה כדאי' בירוש' ראוהו חורש וכו' ואין דעת שאר המפרשים כן לא משעת כניסתו לתקן השדה מונים לו כיון שלבסוף אוכל פירות וכן כתב א"א הרא"ש לקמן על בנות שוח ועוד לדבריו למה התחיל למנות משעת זריעה לא היה להתחיל אלא משעת הכנסת פירות :
ט אכלה שחת לא הוי חזקה והוא שהמתין מלקוצרה עד שנעש' גבעולי' בענין שאינו חוזר וגדל אבל קצרה בשרה ירק שחוזר וגדל וקצרה אחר כך הוי חזקה ובמקום שיש להם בהמות הרבה ורוכם לקצור תבואתם שחת לבהמות הוי חזקה ואם באת לידו בעודה שחת כשיגיע בשנה השלישית מיום ליום הוי חזקה אף על פי שלא יאכלנה בשלישי' אלא שחת י החזיק במקום שאינו משתמר כגון חוץ לגדר שזרע שם והחזיק בו לא הוי חזקה יא תפתיח' לא הוי חזקה ופירוש רשב"ם ארץ רעה ומלאה בקאים שאין מוציאין ממנה אלא כדי הזרע ור"ח פירוש שלא חרשה לא הונשמה ונשבה הרוח וזרח השמש ונבקע' כגון פתח חרישה וזרע בה יב ורב האי פירוש שפתח בן צנורי מים לתקן השדה אע"פ שמהנה השדה כיון שאין הנאה למחזיק באותו עבודה יג אכלה באיסור כגון שאכלה ערלה ושביעית לא הוי חזקה ודוקא שאכל הפירות שהם באיסור אבל אם נהנה מזמירותיה שהם היתר הוי חזקה אף על פי שלא נהנה מפירותיה שהרי אין הנאה אחרת בשנים אלו וכגון שיש בזמירות יותר ריוח כמה שהוציא עליה והרמב"ם כתב אכלה ערלה ושביעית וכלאים אף על פי שאכלה באיסור הוי חזקה וכן כתבו הגאונים וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא הראשונה יד זרעה כולה חוץ כבית רובע ממנה לא קנה אותו בית רובע שלא זרע ולא אמרינן שיהא בטל אגב השדה אפילו אם אינו ראוי לזורעה ודוקא ששייר בית רובע שהוא חשוב אבל פחות מבית רובע בטל אגב השדה טו היתה השדה כולה סלעים שאינה ראויה לזריעה חזקתה כדרך תשמיש' להעמיד בה בהמות או לשטוח בה פירות טז בשדה האילן לא הוי חזקה אלא אם כן ילקט הפירות בידו אבל אם האילנות משירין את פירותיהם קודם שילקטם לא הוי חזקה אף על פי שעמדו על האילן עד שיגדלו כל צרכם יז היתה נטועה אילנות שאין עושין פירות אלא אחר לג' שנים כגון בנות שוח כתב א"א הרא"ש ז"ל אם התחיל בשני חזקה בשנה ראשונה שהנטו ונעל וגדר השדה כל השלשה שנים ותקן צרכי האילנות ואכל הפירות בשנה השלישי' הוי חזקה

פסיקו כל הני אילנות פירות בכל שנה ולא אכל אלא י' עינייהו לא הוי הני י' חזק' לכך דכיון דלא אכל כל הפירות גלה על עצמו שהשדה אינו שלו וירא להחזיק חזקה גמורה ולפיכך לא חשש המערער הזה למחו' ולא הויא חזק' והיא דבזא בזוזי ג' בזיעה כלו' וה"מ דהוי חזקה כשאכל עשרה בכל שנה הייני ע"י פיזור שאכל ג' בכל בית סאה דכמלא מחזיק בכל השדה אבל אכל עשרה ביחד בבית סאה זה ובשנה שניה כמו כן בבית סאה שני וכן בשלישית אינה חזקה דכל בית סאה הוה שדה בפני עצמו ושדה שלא הוי חזקה לשדה אחר והיינו דומיא דר' ישמעאל דכנס תבואתו ומסק זיתיו וכו' שאכל השדה הוא אוכל דקחה שדה האילן על פי כולו מפוזרים הזיתים והדקלים: וכ"כ הרמ"ה וזה דעת הרשב"ד בספנו': ומ"ש רבי' וי' שאוכל בשנה ראשונ' וכו' פשוט הוא שכך צ"ל לפי' ר"ח: אבל הרמב"ם פ"ב מהל' טוען כתב שדה אילן שהיו בו ל' אילנות וכו' והוא שיהיו עשרה שאכל מפוזרות בכל בית הג' סאין ולא היותו אחר כאילנו' פירות אבל אם הוליאו אחר הא לכות פירות ולא אכלן לא הוחזק אף בשם שאכל בו"א כשאכל הוא מקבת הפירות ובזו טעם אחר הפירות אבל אם הניח פירות הן עליהן הוציא ואכל אילן מכאן ואילן מכאן אכל השדה החזיק בכל השדה אע"פ שלא אסף פירותיהן · וכתב ה"ה שהרמב"ם הפרש ואכל י' בשנה זו פי' מפוזרין בכל הג' בית סאין ועדר' ישמעאל במשמע דמפוזרין דוקא דהא דין זה למדנו ממאי דאמר ר' ישמעאל דבשדה אילן כנס תבואתו מסק זיתיו ואסף קייצו הרי אלו ג' שנים ובודאי התבואה מפוזרת היא בכל השדה וכן הזיתים והקיץ מפוזרים הן בכל השדה שכן דרכן של בני אדם לפזרן בשדה ולזה הוי מוקה כל חד לחבריה וכן הדין בפאי"כית אין דדוקא מפוזרים וה"מ דלא אפיקו הפזור אבל אפיקו השאר לא הוו הנך שאכל חזקה לאחרים ואי לא הוו הנך חזקה לאחרי' והוא יש דבורלא בזוזי פי' דוק' כשבזוז הטעם אחר אילנות אבל הניח הוא הפיל' הם הרי אין שאכל חזקה לאחרי' וזהו דעתו ז"ל ויש בזה פירושים אחרים ואיני רוצ' בזה קום על דברי רבי' אכ"ל: היתה בה עשר אילנות וכו' כ' א"א הרמ"ה ז"ל פרק חזקת הבתים שכתוב בסמוך בס"ד: כ החזיק בשדה האילן וכו' ב"ח שם (דף לז) אמרי נהרדעי אכלן רצופים לשני ל' אילנות כגון שנטועים ט"ו בכל בית סאה אינה חזקה ומתקיף לה רבא ואמר אלא אמר רבא עכרן רצופין אין לו קרקע כלום אי איכא למימר מידי ברצופין לענין שכר היא דלתמר ומשמע התם בגמר' דלרבא אפילו תוך ד' אמות הויא חזקה: כא כב שדה האילן שהחזיק אחד באילן וכו' ב"ז שם זה החזיק באילנות וזה החזיק בקרקע אמר רב זביד זה קנה אילנות וזה קנה קרקע מתקיף לה רב פפא אם כן אין לו לבעל אילנו' בקרקע כלו' ליה' לי' בעל קרק' לבעל אילנות עקור אילנך וזיל · אלא אמר רב פפא זה קנה אילנו' וחצי קרקע וזה קנה חצי קרקע ופר"ש דלא איירי בחזקת ג' שנים אלא שמכר לזה קרקע ולזה אילנות והחזיק כל אחד בשלו כגון דרפק ביה מורתא ובעל אילנות שמחיכהו וקני בהכי כדאמרי' לקמן זה קנה אילנות וחצי קרקע לאו דוק' חצי קרק' אלא שצריך לאילנות תחתיהם וביניהם וחוצה להם כמלוא אורה וסלו: א"כ דוקא קאמר חצי וכגון שכל הקרקע צריך לאילנות ואפי' לא הוו אלא שני אילנות דק"ל דאין להם קרקע הכא יש להם דכיון דב' לקוחות הן תני א"כ בעל האילנות לבעל הקרקע כי היכי דלדידך בעין יפה זבין לדידי נמי ח"ם רבי' וכ"א בא בטענ' שלקחו כלו' דלא איירי בחזקת ג' שנים אלא כ' זריפי' בשם רשב"ם והרמב"ם כ' דין זה בפכ"ד עם' עבירה לענין מכר כדברי רשב"ם ובפי"ג עם' טוען כתבו לענין חזקת ג' שנים וז"ל החזיק א' באילנות ואכל פירותיהן ואחר החזיק בקרקע וזרעה ואכל פירותיה וכל אחד משניהם טוען שאכל שלו ואני לקחתיו זה שהחזיק באילנות ואכלן ג' שנים יש לו קרקע האילנות שצריכין לו והוא כמלוא החורש וסלו חוצה לכל אילן ואילן וזה שהחזיק בקרקע יש לו שאר הקרקע וכת' הה"מ שדעת הרמב"ם שהסוגיא זו משתמעת לשני ענינים הא' למוכר ולוקח והשני לחזקת ג' וכן כ' רבי' סתו' והרשב"א עכ"ל · ומ"מ חילק מדין מכר לדין חזקה דבדין חזקה כת' דחצי קרקע לאו דוקא כמבואר בדבריו וכ"כ הר"ן מינה · ולענין מכר כת' חצי קרקע

חזקה יט שדה האילן שיש בה ל' אילנות בתוך שלש בית סאין ואכל עשרה בשנה ראשונה וי' בשנית ועשרה בשלישית הוי חזקה לכולם וכגון שבכל שנה לא עשו פירות אלא היה שאכל כגון בנות שוח שעושה פירות לג' שנים פרי אחד וי' שאוכל בשנה ראשונה חנטו כבר לפני ב' שנים ושל שנה שנייה חנטו אשתקד ושל שלישית חנטו בשנה ראשונה שהתחיל להחזיק אבל אם עשו פירות בכל השנים ולא אכלם לא הוי חזקה והוא שיאכל בפיזור שיאכל מכל ג' הסאין בכל שנה ג' לכל סאה וסאה אבל אם אכל י' בסאה אחת וי' בסאה שנייה וי' בסא' שלישית לא הוי חזק' ופירוש רבי יצחק שגם ג' שבכל סאה צריך שיהיו מפוזרין שאם היו נטועין במקום א' בתוך הבית סאה לא הוה חזקה לכל הסאה יט לפיכך דוקא ל' נטיעות שאפשר לפזרם כפרוש' אבל תשע' אילנות זקני' ממטע ג' לבית סאה ואכל ג' בכל שנה דהיינו א' לכל בי' סאה לא הוי חזק' והרמ"ה כת' דה"ה נמי ט' זקני' לג' סאין וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא הראשונה ודוקא שנטועים י' לבית סאה אבל יותר מבית סאה לי' כיון שמפוזרים ביותר משיעור יניקתן לא קנה כל הקרקע באכילת הפירות אלא מה שצריך לאילנות ורשב"ם פי' שה"ה נמי אם היו נטועים רצופים יותר מי' לבי' סאה לא קנה קרקע באכילת הפירות ור"י פירש שקנה וקי"ל אכלן רצופים הוי חזקה וכ"כ הר"מה ובלבד שלא יהו נטועין על פחות מד"א דאז הוי כעקורין דנהי דהיכא דאכלינהו לכולהו ג' שנים רצופין דהוי חזקה השתא דלא אכל אלא עשרה מינייהו לכל שתא לא הוי חזקה להני אלא היכא דהוי בני קיימא דמצטרפי להו למיהוי כולה כשדה אחת עד כאן כ החזיק בשדה האילן שאילנותיו נטועים רצופים ואכל כל האילנות שבה כל שלש שנים אפילו הם נטועים בפחות מד"א מזה לזה הוי חזקה:

כא שדה האילן שהחזיק אחד באילן ואחר החזיק בקרקע וכל אחד בא בטענה שלקחו קיימא לן דזה קנה אילנות וחצי קרקע וזה קנה חצי קרקע ופרשב"ם לאו דוקא חצי קרקע אלא בעל האילנות קנה מה שתחת האילנות וביניהם וחוצה להם כמלא אורה וסלו ואפילו לא קנה אלא שנים והשאר קנה בעל הקרקע וכ"כ הרמב"ם ורבי יצחק כת' שבעל האילנות אין לו בגוף הקרקע אפילו במ' שתחתיהם שאין לו כח בקרקע אלא לענין זה שאם יבשו יקח אחרים ויטעם במקומם ואין חילוק בין אם החזיק בג' או בשנים דאפילו בשלשה אין לו בגוף הקרקע כלום כיון שמכרו לאח' ואפילו בשני' אם יבשו יטע אחרי' במקומן כב וכן הדין בלא טענת חזקה אלא בשנים שקנו יחד בסתם מאדם אחד זה קרקע וזה אילנות כג אע"פ שהקונה אילן אחד בשדה חבירו לא קנה קרקע ואם יבש לא יטע אחר במקומו וגם המוכר יכול לחפור לו תחתיו למטה מהשרשין רק בענין שלא יזיק לאילן אם אכלו ג' שנים ובא בטענה שמכרו לו ע"מ ליטע אחר תחתיו טענתו טענ' כד לפיכך המוכר אילן יחידי לחבירו צריך למחות בו כדי שלא יחזיק עליו בקרקע:

קמב א

אע"פ שאין חזקה בפחות מג' שני' אם המחזיק יביא עדי' שהמערער סייעו ללקוט * את הפירות והוליכם

סתם ולא פי' והכים סדבר ה"סע בג"ע ופ"כ בפכת' רבי' וכ"כ הרמב"ם הייני פפירש' לענין מכר כדברי רשב"ם אבל לענין חצי קרקע לגבי מכר חלוק סוף על רשב"ם · הן הפסר הסיבר רבי' פנה' מכיר' כ' לשון הגמ' כתם כמנהגו והג' טוען ביאר כוונתו והם גרס' יותר ור"י כ' וכו' הם כתבו הסו' וגרס' לר"י דאיירי בחזקת ג' שני' ולרב פפא קנה אילנו' וחצי קרקע פי' לא היכנה בגוף הקרק' כלו' אפרי זה החזיק בכל הקרק' אלא לענין שאם יתייבשו יטע אחרים במקומם ואיכה שמעינן בסמוך דמכר לזה אילנות וזה קרקע דלרב פפא יש לו דקבר דהם מכר לזה קרק' ולזה אילנו' בסתם קנה בעל אילנות הקרקע ליטע אחרים במקומם לכשיתייבשו גם חזקתו יש לו להועיל לענין זה: ועוד כתבו ואפילו בג' אין לו קרק' הצריך לאילנו' יג כמו שפירשו אפי' בג' אילנו' יטע אחרים במקומן משום כי היכי דלדידי' בעין יפה זבין לדידי נמי בעין יפה זבין: כג אע"פ שהקונה אילן וכו' ב"ז שם אמרי נהרדעי האי מאן דזבין דיקלא לחבריה קני ליה מתיתיה עד תהומא: ופרשב"ם קני ליה הלוקח לקרקע מתיתיה עד תהום שהוא מתרגמי' התיתה כלומר כל הקרקע שתחת האילן דהיינו שתח הקרקע עד תהו' של קרקע שאע"פ שהכל יחידי הוא ותנן דאפי' ג' אילנו קרק' ה"מ הגיגו' האילן אבל תחתיו אית ליה אפילו ייבש האילן מתקיף לה רבא ליט' ליה כורכמא ריספקא זבני לך עקור כורכמא דריספקא וזיל אלא אמ' רבא בבא מחמת טענ' ופר"ם שכורכמא ריספקא רגילין למוכרו בקרקע ומניחו עד שיגמור פירין ועוקרו וכן קרקע האילן לא מכרו אלא לימי העץ וכיון שייבש אין לו קרקע דומיא דכורכמא ריספקא אלא אמ' רבא בבא מחמת טענה שטוען למוכר בפירוש מכרת לי האילן והקרקע שתחתיו ליטע אחר במקומו ובפטר ואכלתי שני חזקה ולא מיחית בפטר: כד לפיכך המוכר אילן יחידי וכו' שם מימרא דרב אשי מיבעי לי' למחויי ופר"ם שצריך למחות בו בתוך כל ג' להודיע שלא מכר לו קרקע אלא כי כורכמא ריספקא:

קמב אע"פ שאין חזקה וכו' פרק חזקת (ד' לה) א"ר אבא פי' דלי"ל ה איהו ניהו' לגא דפירי לאלתר הוי חזקה · ופרשב"ם פי' דלי' לי' לגא דפירי לאלתר הוי חזקה אם יש עדים שהכניס המערער לגא דפירי מקרקע זו על כתיפו של זה שהחזיק שטוען לכוח היא נידי שאחר שסייע לו להוליך הפירות לביתו הוי איכלמעון ולומר לא מכרתיה לו שלא הי' לו לסייעו בלקיטת הפירות אלא היה לו למחות ומדסייע לו הפסיד וכעודה שמכר לו דמי: ורבי' חננאל פי' אי איכא סהדי דיהב ליה לוקח למרי ארעא לגא דפירי דורון להוליכם לביתו כתברר שאכיל' הפירות של לוקח ומדידי' יהב לי' למוכר ואין נראה בעיני: ב ואם יטעון שהמערע' וכו' עד אין שומעין לו פירש' יד דר' אבא שם: ג לפיכך אם הורידו לפירו' וכו' ב"ז שם מימרא דרב כהנ': ואם סייעו ע"י טעות וכו' מעשה שם (ד' מא) רב ענן אקל בידקא בארעיה וכו':

* כתב הרשב"א בתשובה כל שסביר שטעון בנזקו ובא וסייע עמו בודאי מחל ואפילו במקום שיש בו חסרון קרקע כל שסייעו דמקנה הוא דיהיב ליה כדאמרינן בעובדא דרב ענן אקל בידקא בארעא וכו' מחילה בטעות הוא אמא אי לאו דטעות מחילה הוי מחילתו מחילה כיון דסייע בהדיה ושע"כ דבירו' משמע איפכא דאפילו במוסים לו לרורות אלי ה"ל הויל' כך אין לנו כגמרתינו:

קמג אין חזקה אלא עד אחר שלש שנים וכו' פ' חזקת (ד' לח) אשכח היה ניסור' והחזיק בגליל בגליל חזקה והחזיק ביסוד' אינה

(ב"ח) ור' לגי' יונה אגל אם שמעינאמסייע תורי וכו' סגי' ז"ל ל' גמ' שמפרשי: ומ"ם אע"פ שלמינקסית האלונים כה"ג לא הוי חזקה שאם דחונן שתם נאלל לפני שמעון נפניו לא הוי חזקה דנפיק מר חזקה ת"ל מעשה נאחר שפתח הלונות לאלר השופסין גא לפני ר' יבמעאל בר' יוסי א"ל שחזקה גא לפני ר' חייא אמר ליה ינא וסתום וכאגל הרי"ף דהלכ' כר' חייא ונמדי' אמרי' גמ' גני עובדא דרב ענן דלים הכנס' בר' ישמעאל בר' יוסי · ות"ם אפי' שסייעו נשמיתת הירושלמי כתוב שם הרתו"ן והוייתו ל"י אגל הרמ"ה גם"ן אמל' בבני' גמא' בפסק כל' ישמעאל בר' יוסי ויש גמטו' עליו ומתוך דגלי בירושלמי ג"כ י"א התבנים גמיגא זה שם' דלרעת הרמ"ם אלי וסר"י גן מינתם בסמוך שיש נסתק רתים חזקה נשוכה הגון טירושלמי אינו מספים לגמרי' שלגו אלא התורו גנמר' לך וגג ומסום אנא כשמתים קיים שנתבאר שזיקו כן מיל' סרי"ן מינתם שד כאן לגמרו · אבל לדברי הרי"ף שכתב שאין לשיוק רתים חוקה גשום גד הירושלמי סוה אמת ·

והוליכם לביתו מיד הוי חזק' ור"ח פי' אם המחזיק שלח למערער מהפירות דורון וקבלם ג מידו הוי (ו) חזק' שאם הי' הקרקע שלו לא היה לו לקבל ממנו בתורת דורון אלא היה לו ליקח הכל ב ואם יטעון המערער לפירות הורדתיו ומפני זה סייעתיו או לקחתים ממנו בתורת דורון לפירוש ר"ח נאמן לא הוי חזק' עד אחר ג' שנים וה"מ בתוך ג' אבל אם יטעון לאחר ג' לפירות הורדתיו אין שומעין לו ג לפיכך אם הורידו לפירות צריך למחות בתוך שלש להודיע שלפירות הורידו ד ואם סייעו ע"י טעות כגון שנפל הכותל שבין ראובן לשמעון ובנה ראובן הכותל והכניסו לגבול שמעון שטעה שלא היה מכיר מקום הראשון של הכותל ה אפילו שסייעו שמעון בבנין לא הוי חזקה להחזיק במה שלקח מגבול שמעון כיון שהיה הסיוע בטעות וכת' ה"ר יונה אבל אם שמעון המסייע מודה שידע שהכניס ראובן בתוך שלו הוי חזקה אע"פ שלא ידע ראובן הבונה וקנה המקום שהכניס לתוך של שמעון מיד ו אף ע"פ שלענין פתיחת חלונות בי האי גוונא לא הוי חזקה שאם ראובן פתח חלון להצר שמעון בפניו לא הוי חזקה אפי' שסייעו בפתיח' לגבי כותל הויא שפיר חזקה דכיון דראובן הסיג גבולו ונכנס בשלו והוא ידע לא היה לו לסייעו אלא ודאי גמר והקנהו לו:

קמג א אין חזקה אלא עד אחר שלש שנים כדפרי' אפילו שהחזיק בפני המערער ולאחר ג' הוי חזקה אפי' שהחזיק שלא בפני המערער והוא במדינה אחרת ואינו יכול לטעון לא ידעתי בחזקה שלו ולכך לא מחיתי והוא שיש שלום בין המדינות ששיירות מצויות בין זו לזו אבל אם אין שיירות מצויות ביניהם וידוע שלא היה בכאן לא הוי חזקה שיכול לומר לא ידעתי ב ואפי' שיש עדי' שבא המערער כאן לשוק ושהה כאן ל' יום והיו אלול' יום בסוף ג' שנים בענין שאם לא ימחה עתה לא יהיה לו עוד זמן למחות אפ"ה יכול לומר כל אותם ל' הימים שהייתי כאן הייתי טרוד בעסקי ולא ידעתי שהיית מחזיק בביתי ומיירי שיש לו בית אחר לדור בו אבל אם טוען שלא מיחה מחמת טירדא שלא היה לו פנאי למחות אינו טענה שבקל היה יכול למחות בפני ב' והרמב"ם ז"ל כתב יראה לי שדין זה אינו אלא בכפרים שהעם טרודים בשוקים שלהם ע"כ וכל אלו הדברים לא נאמרו אלא כשהדבר ידוע שלא היה המערער במדינה אבל אם אינו ידוע אין שומעין לו במה שאמר שלא היה כאן עד שיברר בעדים ג ברח המערער מחמת סכנת נפשות אין מחזיקין בנכסיו שירא למחות פן ידע מקומו וירדפו אחריו ואם ברח מחמת ממון מחזיקין בנכסיו שאינו ירא כ"כ ד כתב ה"ר יהודה ברצלוני ז"ל השבויין והנטושי' ג והרטושין והשוטי' אין מחזיקין בנכסיהן רטוש מפני שאין אדם יודע אנה הוא שבוי מפני שהוא טרוד בשביו ונטוש שהוא במקו' רחוק דלא שכיחי שיירא ואינו יודע מי מחזיק בשלו א"צ למחות אבל נטוש שהוא במקום שיכול למחות צריך למחות כללא דמילתא כל מי שיכול למחות במקומו בפני ב' אם לא מיחה הפסיד והוא שהדבר ידוע שזה מחזיק בשלו והוא אינו מפחד בדבר ולא נפיש טירדיה וכל הנך מסתמא אינן יכולים למחות או משום שאין יודעין מי מחזק בשלהם או דנפי' טירדייהו:

קמד א שנים שהחזיקו בשדה אחר אחר אבל שנה ראשונה ובשלישית ובחמישית והשני אכל שנה שניי' ורביעית וששית ובאים בטענה אינ' חזקה שיאמר המערער לא חששתי למחות כיון שלא החזיקו כראוי אחד לבדו ג' שנים לפיכך אם עשו חלוקה זו בשטר לא יוכל המערער לומר כן דקלא אית ליה והוי חזקה בג' שנים הראשוני' וכת' ה"ר יונה דה"ה נמי אם טוענין שלקחו מפלוני ועשה להם המוכר שטר מכר קלא אית ליה דשותפין נינהו ושוב אין חזקתן כדרך הגזלנים ומצטרפי' דחזקתן חזקה וטוענין להם שהמוכר קנאה מזה המערער אם יש עדים שדר בה יום אחד ב אבל' האחד שנה ומכרה לאחר והחזיק גם הוא שנה ואחר כך מכרה גם הוא לשלישי והחזיק בו שנה אחת לא הוי חזקה שיאמר המערע' לא ידעתי שהיית' באים כל אחד מכח חבירו אלא הייתי סבור שכל אחד ואחד שוטם ואוכל כגזלן לפיכך אם מכרו כל אחד לחבירו בשטר מצטרפין שיש בו קול וזה ידע שכל א' בא מכח חבירו ג אבל' האב שנ' ובת'

וירשה

וירשה הבן ואכלה ב' או שאכל' האב שתי' והבן שנה או שאכלה האב שנה והבן שנה והלוקח שקנאה מהבן שנה אם קנאה ממנו בשט' הוי חזקה ד אכלה המחזי' בחיי המערער שנה אחת ואח"כ בחיי בנו שנה ואח"כ בפני הלוקח שקנאה מהבן שנה הוי חזקה ודוקא שמכר הבן כל שדותיו וזו בכלל לפיכך לא הויא המכירה כמחאה אפי' שהזכיר שדה זו בפי' דכיון שמוכר כולם לית לי' קלא אבל אם מכר זו לבדה אין לך מחאה גדול' מזו והיה לו למחזיק ליזהר בשטרו לעולם וי"א דוקא שמכר הבן בשטר דאית לי' קלא ור' פ יצחק פיר' אפי' בלא שטר דדוקא גבי לקיחות המחזיקין בעינן שטר כי אין למערער לחקור אם יחזיקו כראוי אם לא שיתברר הדבר ממש בקול אבל הכא המחזיק יש לו לחקור שלא ימכו' אח' שדה וכ"כ הרמ"ה ורברי א"א ז"ל לקמן בהיא דשני חזקה טובא משמע נוטים לסברא (א) הראשונה:

קמה א הביא המחזיק עדים על חזקתו ולא כיונו עדותן (א) אלא אחד העיד שאכל שנה ראשונה ושנה שניה ושנה שלישית והשני מעיד שאכלה שנה רביעית ושנה חמישית ושנה ששית אם זה מכחיש את זה שזה מעיד שאכלה שנה ראשונה ושנה שניה ושלישית ולא רביעית והשני מעיד שאכל רביעית וחמישית ששית ולא ראשונ' ושנייה ושלישית עדותן נתבטלה ומחזיר הקרקע ולא הפירו' ואם אינן מכחישין זה את זה אלא אחד מעיד ראיתי שאכלה ראשונה ושנייה ושלישית והשני מעיד על שנה רביעית וחמישית וששית הוי חזקה ב ואם אחד מעיד שאכלה שנה ראשונה ושלישית וחמישית והוכיר' שנה שנייה ורביעית וששית והשני מעי' שאכל שניה ורביעית וששית והוכיר' שנה א' ושנה שלישי' ושנ' חמישי' ג דלא הוי חזקה אפי' באתרא דמוברי כיון שמכחישין זה את זה ג ואם אינם מכחישין זה את זה אלא זה מעיד על שנה ראשונה ושלישית וחמישית והאחד מעיד על שנה שניה ורביעית וששית י"א אם הוא באתרא דמוברי דהוי חזקה וכ"ל דלא הוי חזקה כיון שלדברי שניהם אוכל' רצ"פין והוא באתרא דמוברי לא הוי חזקה כיון שלא החזיק כדאחזוקי אינשי וכן נמי אם באתר' דלא מוברי לא הוי חזקה כיון שאין שום אחד מהם מעיד על חזקת ג' שנים רצופות ד כיונו עדותן אבל הלוקים בפירות שהאחד אומר אכלה חטין והשני אומר שעורים הוי חזקה דבין חטים ושעורים טעו אינשי לפיכך אם אחד אומר חטין והשני אומר קטנית אין מצטרפין דבהכי לא טעו אינשי ה לא מצא עדי על ג' שני' שלמות אלא על ב' שנים צריך להחזיר הפירו' שאכל והקרקע ל"ש אם ב' מעידים על ב' השנים ל"ש אם אחד מעיד עליהם ומיהו פירות של שנה שלישית א"צ להחזיר אע"פ שאומר שאכלם שאם נאמין לו שאכלם נצטרך להחזיקו בקרקע: ו וכן אם הביא עד א' שאכלה שלש שנים מחזיר הקרקע ולא הפירות מהאי טעמא ואין צ"ל כשאין עדים כלל על אכילת הפירות שמחזיר הקרקע ולא הפירו' ובכל אלו ישבע המערער שלא מכר ולא נתן לו כלום ותחזור לו הקרקע וישבע המחזיק שאינו חייב לו כלום מהפירות שאכל ופטור ז הביא ב' עדים שאכלם ג' שנים והוזמו ל"ש הוזמו בכל ג' השנים ול"ש שהוזמו באחד מן השנים איזה מהן שתהיה משלמין למערער דמי הקרקע שבאו להפסידו אבל דמי הפירות אין צריכין לשלם שהרי נתבטל עדותן והמחזיק נמי א"צ לשלם הפירו אע"פ שמודה שאכלם שהרי אומ' דידי אכלתי ואם יש עדי' אחרים שיודעים שאכלן פחו' מג' שנים ויודעים כמ' היו אז צריכים המוזמים לשלם למערער הפירו' ע"פ אותן עדים ח ואם הביא שני עדים על שנה ראשונה וב' עדים על השני' וב' עדים על השלישית והוזמו יפרע כל כת וכת למערער דמי שליש הקרקע ואם הוזמה כת אחת מהם משלמת פירות של ב' השנים על פי ב' כתות האחרות ט הביא ג' אחים כל אח' מעיד על שנה אחת ואחר עמו הוי עדות והוי חזקה י נמצאו זוממים משלמין ג' האחי החצי והאחר החצי יא כת' הרמב"ם כל המתחייב להחזיר הפירות אם לא היו ידועין ואין ב"ד יכולים לשער אותם כשכר הבתים וכיוצ' בה שהוא ידוע אלא פירות אילן ושדה שאינם ידועין הואיל ואין (ויש) כאן טענה ודאי משלם מה שמודה לו ומהרימים עלמי שאכל יותר ולא ישלם יב וכל מי שצריך להחזיר אם השכירה לאחרים בעוד שהיה מחזיק בה והשוכרי' עדין קיימים מוציאים אותו השכר מהם פעם שנית ונותנין לבעל הקרקע והוזרי' ותובעין לזה שהשכירה להם:

מחאה

קמו א מחאה מבטלת החזקה אפי' מיחה המערער שלא בפני המחזי' ואפי' הוא במדינה

אחרת אם השיירות מצויות ביניהם ובלבד שתהיה בפני עדים ודי בפני שנים ואפי' זקני' או חולים בענין שאין יכולים לילך ולהודי' למחזי' שה' יאמרו הדב' לאחרי' ואחרי' לאחרי' עד שישמע למחזיק **ב** כ' הרמ"בן ז"ל שאין מחא' בפחו' משני' אבל באחד לא אפי' מיחה בפני המחזיק ואפי' שמודה במחאה דמתוך שיכול לומר לא מחי' כי נאמן לומר נמי לקוחה היא בידי ואע"פ שעד א' מכחישו הכא טענת קרקע הוא **ג** ועד א' בקרקע לאו כלום היא ולא נהיר' לא"א הר"אש ז"ל דלא שייך הכא להזכיר מנו דהיה לו ליזהר בשטרו כיון שידע שזה מיחה **ד** אפי' אם יאמרו העדים שמיחה בפניהם לא הגדנו לשום (א) אדם אפ"ה הוי מחא' לבט' חזק' כיון שהו' מיח' בראוי וסמך עליהם שיאמרו אותו לאחרים ואחרים יאמרו לו: **ה** ואפי' שאמר לעדי' כשמיח' בפניה' אל תאמרו לו או שהם אמרו מעצמם לא נאמ' לו הוי מחאה שהם יאמרו לאחרי' ואחרי' יאמרו לו ואפי' אם אמרו לא נוציא דבר זה מפינו הוי מחאה דמילתא דלא רמי עליה דאיניש אמר ולאו אדעתיה **ו** אבל אם הוא אומר לא יצא דבר זה מפיכם לא הוי מחאה: **ז** וכיצ' לשון מחא' שיאמ' פלו' מחזיק בשלי בגזל או שיאמר משכונא או שכורה היא בידו ואפי' לא סיים לומר למחר אתבענו לדין וגם לא אמר פלו' גזלנא הוא אבל ר"ח כת' צריך שיסיי' לומ' אתבענו לדין וכ"כ הרמ"בם ז"ל וא"א הר"אש ז"ל כת' כסבר' הראשונה ואם לא אמר אלא פלוני גזלנא הוא לא הוי מחאה שאינו אלא כמוציא דבה: **ח** מחה בשנה ראשונה א"צ למחו' בכל שנה ושנה אבל צריך למחו' בסוף ג' שלא יהא בין מחאה למחאה ג' שנים ומתי שימחה ימנה ג' שנים מאות' מחאה שלא יעבור עליו ג' שנים בלא מחאה **ט** והוק' מחא' ע"פ אבל אם מכרה המערער לאחר בשט' תוך ג' שני' א"צ למחות עוד וצריך המחזיק ליזהר בשטרו לעולם **י** ואם כשמיחה בסוף ג' שנים אמר גזולה היא בידו וכשמיחה אח"כ בסו' ג' אמר משכונא היא בידו אין כאן מחאה ופירו' א"א הרא"ש הטעם שהרי הודה שמחאה ראשונה בסוף ג' שנים היתה שקר וא"כ חזקת ג' שנים הראשונים היתה בלא מחאה מיראה מדבריו דמסתמא כשמשנ' דבריו נתבטל מחאה הראשונ' אבל הר"מה כ' שלא נתבטל' אלא כשמוכיח מתוך השנייה שמבטל הראשונה כגון שטען בשנייה שמעיקר' כשירד המחזיק בתוכה ירד בה בטענה שטוענת' אבל אם אינו מוכיח שמבטל הראשונ' אלא שעת' טוען שיר' בה בטענ' שטוען עתה כל חדא וחדא הוי מחאה מעליית' דמי לא עבי' איני' דמחי' אריס לארע' ג' שנים ובתר הכי ממשכנ' ליה גבי' ג' שני' אחריני ובתר דאכיל לשני משכנתא אפש' דכבי' שלשטר' ובעי למינזלי' ולמטען לקוח הוא בידי מאי אית ליה למיעבד אלא למחויי בכל ג' שני' מחמ' ההוא אנפא דמחתי' למחזיק בההוא ג' שני' לגו ארעא ואפי' אמחי' מעיקרא בתורת גזלנות ובתר הכי מחי בתור' אריסות' או משכנתא מחאתו מחאה דלא אמרינן עד השתא חשדת ליה בגזלנותא והשתא מחית ליה באריסות' ע"כ **יא** וכ' הרש"בם ה"ה אם מיחה בתוך ג' שנים ב' מחאות המכחישות זו את זו לא הויא מחאה לא ראשונה ולא אחרונה והויא חזקה בסוף ג' שנים שהרי במחאה שנייה הודה שראשונה היתה שק ובטלה וכ"ש זו השניי' שהרי הוחזק כפרן וכמי שלא מיחה כלל דמי וכ' א"א הר"אש ולא נ"ל שאין אדם הוחזק כפרן אלא ע"פ עדים **יב** אבל אם אדם טוען בפני ב"ד ב' טענות המכחישות זו את זו לא נתבטלו אותם טענות אלא בוחר איזו מהם שירצה ויכול הוא לומר טעיתי במחאה ראשונה ע"כ **יג** מיחה בפני שנים כותבין אותה אף ע"פ שלא א"ל לכותבה **יד** כל חזקה שאין עמה טענה אינ' (ג) חזק' כיצד אמר לו המערער מה אתה עושה בתוך שלי והשיב המחזיק

מזבן זבנה ליה הלי ארע' והטרא ה"ל ואירכס והאי דקלא' הכי הכר אי איגלא מיזבן זבנה לי הלי ארעא אמרי לי אחוי שטרך הילכך לימא ליה אנן דילמא שטרא הוא לך ואירכס כגון זה פתח פיך לאלם קע"ל· ופר"ש אחוי שטרך הפיכי בקי בדינין לידע המחזיק במקום שטר קיימא קע"ל דאי לא טעין לא ילפינן ליה למיטען טעמי' מסקא

ר' חיי' אי אית לך סהדי וכו' אלא השיכה רבי' קל זבנתיה דוכב' עייך ותו קלא' הא דשערב' דזב דיבורי' הוי ולא טוען וחוזר וטוען · ורבי' כ' אם עמים דה"ל דל"ם ולפיכך נקט רבותא דאפי'

דלי הוה עיין הו' נסימני דהכ"נ אינו קרוי חוזר וטוען דאין זה מכחיש טענו' ראשונו' וכ"כ הר"אש וע"ם רבי' לפי' אם יש עדים למערע' וכו' כבר נתבאר): * ז וע"ם ודין הפירו' שכב' פירשתי למעלה מתי צריך להחזירם: יז

ג"ה צריך למחוק מיבו' או ולבתוב במקומן אינו יודע מה ענין סוגיא לכאן:

ואם בא מכח ירוש' וכו' מהנה הם הבא מכח ירושה אינו צריך טענה ודייק רבא בגמרא טענה הוא דלא בעי הא ראיה בעי ופר"ם ראיה בעדים שדר יום א' מיה' בעי ואע"ג דדחי ליה התם הכי קי"ל כדמשמע התם וע"ם רבי' או שדר בו המורי' ג' שנים וכו' ספו' הוא: וע"ם והוא יום א' לאו דוקא דה"ה אפי' לא דר כלל כיון שהוחז' בה אביו ג' שנים הוי אינו יכול לערער עליו ועיין במיפריס ככ"נ ה"ב תפו' הרמ"ם ותפו' הנאוני': יד וכתב הרא"ש בתפו' כבא מהמ' ירושה או מהמ' מקח צרי' להבי' ראיה שהו' יורש או לוקח הא לאו הכי אין טוענין לו כך השיבו הראשוני' ומכללה הרא"ש

המחזיק ירדתי לתוכה מפני שלא אמר לי אדם דבר אינה חזקה לפיכך אם יש עדים למערער שהיתה שלו נשבע ונוטל את הקרקע מיד המחזיק ודין הפירות שאבל פירשתי למעלה מתי צריך להחזירם אלא צריך שיטען אתה מכרת לי או אתה נתת לי במתנה ואבד שטרי טו אבל אנו לא נפתח לטעון לו שמא קנית אותו ושטר היה לך ואבד טז ומיהו אם הוא מעצמו יחזור ויטעון מכרת לי או נתת לי ושטר היה לי ואבד שומעין לו ואין זה חוזר וטוען יז ואם בא מחמת ירושה שטוען אני ירשתי ממורישי א"צ טענה אחרת ובלבד שיביא עדים שדר בה המוריש אפי' יום אחד והוא ג' שנים או שדר בה המוריש ג' שנים והוא יום אחד יח טען המחזי' קניתיה ממך ביום פלו' והשיב המערע' היאך תאמ' שקנית הימני ביום פלו' והלא לא הייתי בעיר באותו היום שאתה אומר שקנית בו כת' הרמ"בם שצריך המחזיק להביא ראיה שהמערער היה במדינה בזמן זה שטען שמכרה לו אפילו יום א' כדי שיהיה אפשר שימכור לו וכ"כ רב אלפס וכ' ה"ר יהודה ברצלוני דווקא כשמזכיר היום שמכר לו אבל אם אינו מזכיר היום א"צ להביא ראיה שהיה כאן ביום שקנאת לפי שאינו נזכר על היום יט ואפי' אם יאמר המערער אמור באיזה יום קנית אותה אין מזקיקין אותו לכך וכ"כ הר"מה שצריך המחזיק להביא ראיה דוקא בשעת הירום אבל שלא בשעת הירום אע"ג דא"ל זבנתי ממך ביום' פלו' לא בעי לאתויי ראיה דההוא יומא הוה בהדיה דמינו אי בעי אמ' ביומא אחרינ' הואי בהדך או מילי מסרת לי כי אמר נמי בההוא יומא הוינא בהדך וזבינ' ממך נאמן וכ"כ א"א הרא"ש שאם הוא במקום שהשיירות מצויות הוי חזקה וא"צ להביא ראיה שהית המערער כאן שאפשר שמכרה לו ע"י אח' שמעש' בכל יום שאדם מוכר נכסיו ע"י שליח שבא בהרשאתו כ טען המחזיק מפלוני קניתיה והוא קנאה ממך בפני או אפי' לא אמר בפני ויש לו עדי' שדר בה המוכר אפי' יום א' או שעה אחת בתורת דירה הוי חזקה שטוענין ללוקח זה שהחזיק בה שאותו שמכ' לו קנאה מהמערער אע"פ שיש למערער עדים שהיתה שלו ומיהו דווקא שיש עדים שדר בו בתורת דירה אבל אם אינ' מעידין על הדיר' אלא שראוהו שנכנס בו למודדו לא מהני דשמא היה דעתו לקנות ולא קנאה כא ואם לא טען קנאה ממך בפני וגם אין לו עדים שראוהו שדר בו לא הוי חזקה אפי' אם יאמר הוא שדר בו בפניו ואפי' אם אין עדים למע'ער שהיתה שלו יחזירנה לו וישאל מעותיו מהמוכר שמכרה לו כב ואם לאחר שטען קניתיה מפלוני שאמר שקנאה ממך חזר וטען קנאה ממך בפני אין שומעין לו כג אבל אם אמר מתחיל' מפלוני קניתי' סתם ושוב הוסיף לומר שקנאה ממך בפני שומעין לו כד וכתב רבינו יצחק כיון שאין למערער עדים שהית' שלו אם יטעון המחזי' קניתי' מפלו' שקנא' ממך בפני אין מוציאין אותה מידו אפי' שלא החזיק בה ג' שנים במינו שהיה אומר לא היתה שלך מעולם והרמ"בם כתב נ"כ אם יש לו עדים שדר בו המוכר יום אחד אפי' אינו טוען שקנאה ממך בפני וגם לא החזיק בו ג' שנים אין מוציאין אותה מידו כיון שאין עדי' למערע' שהית' שלו ע"כ אבל רש"בם פי' שאפי' אם אין עדי' למערער שהית' שלו מוציאין אותה מיד המחזיק אא"כ החזיק בה ג' שנים וטוען קנאה ממך בפני או שיש לו עדים שדר בו יום א' אבל לא החזיק בה ג' שנים אפי' שטוען קנאה ממך בפני או החזיק בה ואינו טוען קנא' ממך בפני וגם אין לו עדי' שדר בו יום אח' מוציא' אותה מידו ופי' ה"ר יונ' דבריו דמה שמוציאין מידו אפי' שאין למערער עדי' דוקא בשהודה המחזיק שידע שהוא של המערער אפילו שלא על פי המוכרה לו אבל לא הורה לו בזה ולא ידע שהיא של המערער אלא ע"פ המוכר אין מוציאין אותה מידו וא"א הרא"ש ז"ל כתב שאפי' שלא ידע שהיתה שלו　אלא

כה ולענין המעות שנתן למוכר אלא ע"פ המוכר צריך להחזיר' בשבילה כת' הרשב"ם שחוזר וגובה ממנו מה שנתן לו וה"ר יונה כת' שאינו חוזר עליו כיון שבפשיטתו הפסי' שאם היה אומ' קניתיה מפלו' ולא יותר לא היה המערע' יכול להוציאה מידו אפי' אם לא החזיק בה עדין כיון שאין לו עדים שהיתה שלו וגם הוא לא הוד' לו שהיתה שלו לפיכך יאמר לו המוכ' אע"פ שיצאה מתחת ידך אין לך לחזור עלי שפיך הכשילך להודות לו ששלו היתה ואילו בא לדון עמי הייתי פוטר עצמי בטענ' שלך היתה ולקחתיה ממך במנו שלא היתה שלך מעולם אף ע"פ שאתה אינך יכול לפטור עצמך בטענה שטענת עמו כיון שהיה לך טענ' לפטו' עצמך וברו' דבריך נתחייבת לו ואין לי להפסי' בזה כו ואם עמד המוכר בדין עם המערע' קוד' שמכר' למחזי' ונפט' ממנו כיון שלא היה לו עדים שהיתה שלו אע"פ שאח' שמכר' לזה המחזיק ערער עליו המערע' והודה לו שהית' שלו ע"פ המוכר שא"ל שהיתה שלו וקנאה הוא ממנו לא הפסיד בזה כיון שכבר יצא זכאי מב"ד המוכ' שמכר' לו כז כת' הרמ"ה הא דטענינן ליורש וללוקח כי אית ליה סהדי דדר ביה אידך חד יומא רוק' כשמברר בעדי' שירשה או לקחה מפלו' אבל אם אין לו עדי' אלא על פיו אינו נאמן לשווי' נפשיה לוקח ויורש אבל כשטוען פלו' זבנה מכך קמי דידי אז א"צ עדים שהוא לוקח והרמ"בן כת' שלעולם א"צ עדים שהוא יורש ולוקח כיון שהחזי' בה ג' שנים וכן דעת א"א ז"ל: כח הביא המחזיק עדי' שדר בו המוכ' יום א' ואח"כ הביא המערע' עדי' שהמחזיק רצה לקנות' ממנו וטוען אילו קנית מפלו' כמו שאת' טוען למה רצית לקנות' ממני אינ' טענה שאומר רציתי לפייסך במעט מעות כדי לסלק תרעומתך כט ואלא הבי' המחזי' עדי' שדר בו המוכ' יום א' וטוע' הערע' שהמוכ' גזלה או אפי' יש לו עדי' שדר בו המוכ' יום א' אלא שיש עדי' למערע' שהוחזק המוכר גזלן על שדה זו וגזלן אין לו חזקה והביא המחזי' עדי' שנתייעץ עם המערע אם יקחנה וייעץ לו לקנות' וטוען זה אילו היתה נ"ל' מכך למ' יעצת לי לקנות' אינ' טענ' שיאמ' המער' אתה נח לי להוציא' מידך יות' מכה שאוציא' מיד הגזלן אבל אם כופר ואומ' מעול' לא יעצתי לך לקנות' וזה מביא עדים שיעצו כ' ה"ר יונ' מחייבין ליה למערער שראי' גדול' זו שאינ' שלו ל ואפי' אם יביא המחזיק עדים שאמר לו המערער ליקחנה לו מיד המוכר אינ' טענ' לומר לו אם היא שלך למ' רצית לקנות' דעב"ד איניש דזבין דיניה לא טען המחזיק מפלו' קניתי והחזקתי בה שני חזק' ויש לי עדי' שהמוכר דר בו יום א' והשיב לו המערע' יש לי שטר שאותו פלו' מכר לי מהיום ד' שנים וקדמ' קנייתי לקנייתך וחזר המחזיק וטען שני חזק' שאמרתי לא בשביל ג' שנים אלא שנים רבו' וקדמ' קנייתי לקנייתך

לקנייתך שומעין לו לב וכת"ה"ר יונה דוקא שאמ"תחיל"שני חזק' סתם אבל אם פירש ג' שנים ואח"כ הוציא זה השטר של ד' שנים אפי' הביא עדי' שהחזיק בו ז' שנים אינו כלום והודאת בע"ד כמא' עדים דמי ובהודאתו ראשונה שהודה שלא היתה בידו אלא ג' שנים פסל העדים המעידים על ז' שנים ואין טוען וחוזר וטוען אף ע"פ שמביא עדים להכחיש דבריו הראשוני' ע"כ לפיכך אם אמר שני חזקה סתם ויש לו עדים שהחזיק בו ז' שנים שקדמה חזקתו לקניית המערער מחזיקין אותה בידו אבל אם לא הביא עדים אלא על ו' שנים נמצא שמכר המוכר לאח' קודם שעמד בה הוא ג' שנים מוציאין אות' מידו שאין לך מחאה גדולה מזו מה שמכרה לאחר קודם שנגמר' החזקה והיה לו ליזהר בשטרו לעולם וכ"א"א הרא"ש ז"ל דוקא שמכרה המוכר למערער בשטר דאי' ליה קלא אבל לא עשה לו שטר אלא מכרה לו בעדים אין לו קול ולא חשיב כמחאה ודי' לו בחזקת ג' שני' ומה שאינו נאמן לומ' קנייתי קדמה לקנייתך במנו שהיה יכול לומר לקחתיה ממך אח' שקנית אותה והחזקתי בה ג' שנים לפי שאין זה כנו טוב שהיה ירא לומ' שלקחה ממנו שלא היה יודע שיש לו שטר מהמוכר שמכרה לו ואם יאמ' שלקח ממנו יתבענו המוכר לדין לג ע"כ כת"ה"ר ישעי' אם היו הטענו' בענין שנודע לו שיש לו שטר עליה קודם שטוען טענתו כגון שיאמר לו מאי בעית בההיא ארעא והשי' לו המחזי' ואת מאי בעית דתבעי' לי ארעא דהויא לפלו' ואפיק לי' המערער שטרא דזבנא הא ד' שנין וטען המחזיק השתא מקמי דזבנה לך זבנה לי חד יומא נאמן במנו דאי בעי אמר מנך זבינתיה לד טען המחזיק של אבותי היא והמערער ג"כ טען של אבותי היא ואין לאחד מהם ראיה יותר מלחבירו כגון שאין לשום אחד מהם עדים או שיש לכל א' ואח עדים לדבריו או שטען כל א' שהחזיק בה והביא המחזיק עדים לדבריו והביא המערער עדים והכחישו' ואו אותן ג' שנים שאתם אומרים שאכל המחזי' חית' ביד המערע' הוי דינא כל דאלים גבר ותשאר ביד המחזיק ואם לא היתה ביד שום אחד מהם עד עתה כל דאלים גבר לה הביא א' עדי אבו' והם בעצמם העידו לו על החזקה והביא השני עדי חזק' והכחישו עדי חזקה של כנגדו עדין נשאר עדותן שהעידו בעדות האבות קיים ומעמידים אותה בידו בשביל עדי האבות לו חזר השני והבי' גם הוא עדי אבו' נמצא שלכל אחד מהם עדי אבו' ועדי חזק' מחזירין אותה לכמו שהיתה תחלה אם זה שהביא עדי אבות באחרונה היה מוחז' בה והוציא' מידו כשלא היה לו עדי אבות עת' שהביאם מחזירין אותה לידו ואם האחד היה מוחז' בה לא יצאה מתח' ידו לעולם לז ואם מתחלה לא היה' ביד שום אח' מהם ונתנוה לאח' ע"י עידי האבות כשיביא זה ג"כ עדי אבות יוציאוהו מיד מי שהחזיק בה ותהיה בין שניהם וכל דאלים גבר ור"ח כתב דוקא שהיתה תחילה ביד מי שיביא עידיו באחרונה ז' או שלקחוה ממנו כשהיה לכשנגדו עדים והוא לא היה לו הלכך כשחז' להבי' עדים מחזירין אותה לו כבתחילה אבל אם לא היתה תחילה ביד שום אחד מהם והורידו לאחד מהם כשהביא עדיו אע"פ שעתה מביא השני ג"כ עדים אין מסלק אותה מיד הראשון לדון כל דאלי' גבר אלא תשא' ביד מי שהיא וכ"כ הרמב"ן ז"ל וא"א הרא"ש ז"ל לא חילק בזה לח טען כל א' מהם שהיא של אבותיו והביא המערער עדים שהיתה של אבותיו מעולם ולא מכרוה והמחזיק מביא עדי חזקה מוציאין אותה מידו ומחזיר ג"כ כל הפירו' שאכל אפי' אם אין עדים שאכל אלא על פיו שאין כאן מנו לומר

אין אכלית ודידי אכלית שחרי עדים מכחישין אותו בין עלו נוף הקרקע בין על הפירות לט אבל אם מעידין סתם שהיתה של אבותיו ואין מעידין שלא מכרוה אילו טוען המחזי' ירשתיה מאבותי לשון שאינו משמע ממנו שהיתה של אבותיו מעולם ודאי היינו שומעין לו והיינו מפרשים דבריו שאבותיו לקחוה מזה או מאבותיו שאין העדים מכחישין אותו בזה שאפשר שאבותיו של זה שהעדים מעידים לו שהיתה שלהם מכרו' לאבותיו של זה והורישוה לו אבל עתה שטען של אבותיו שמשמ' שר"ל שמעול' חית' של אבותיו שהרי' בא להשיב על טענתו של כנגדו ולומ' לא כי אלא של אבותי ולא של אבותיך והודה שלא לקחו' אבותיו מאבותיו של זה לפיכך אין מפרשים דבריו לומ' שאבותיו לקחוה מאבותיו של זה אא"כ יפרש הוא בעצמו ומיהו דוקא שאין לו עדים שאבותיו היו דרים בו יום אח' אבל אם היו לו עדי' שהיו דרין בו יום א' כתב הרמ"ה אע"ג דלא טען אנן טענינן ליה לפרש דבריו מ חזר המחזי' וטען אמת שהיתה של אבותיך אבל קניתי' ממך ומה שטענתי של אבותי רציתי לומר שאני סומך עליה כאילו היתה של אבותי שומעין לו מא דק"ל חוזר וטוען בכי האי גונא שאינו סותר דבריו אלא מפרש דבריו הראשונים רכ"ש אם יאמר של אבותי וקנאוה מאבותיך ששומעין לו והוא שחוזר וטוען כן בעודן בפני ב"ד אבל אם יצא מב"ד וחוזר וטוען אין שומעין לו דחיישי' שמא למדוהו לטעון שקר וכן אם מתחילה אמר של אבותי ולא של אבותיך אינו יכול לחזור ולטעון של אבותי וקנאוה מאבותיך אפילו

בעודן

קמז (א) סעי' וכו' ולסמיע על הלמן עכ"ל: וכתב נתפוס' סמרק מנכפל על ד"מירמו ניק ח' ומנים מסם דרנ בו יותר מפני חזקה וע"כ פוענין בכל הניק מלסם וכפי' סם מין בו דין מלוקם מין מזקתן חזקה דמיהם ק"ם כ"נ ליק ליס יזקה ומו' מכיון פסיס הניק וכ"כ סר"ם וכתוב ניזוס' וכתבו סרי"ף לם קוף דנר מעשה סעיור סיען לסחר יודע מכפל ניניסם נירוסם ס"עם פסחזיקו בו כעם פניס וכס פוענין פפוסק' מכרו אלא ספילו מעשה סחר לסחר וכפוער סחוס עליס נעד ספיל ספרי"ם סחזיק בפני ב"ד בר"א שאין חוזר טוען וכשטוען תחילה בפני ב"ד אבל מה שאמר חוץ לב"ד יכול לחזור ולטעון בב"ד אפילו בסותר דברי"ו הראשוני' ופר"שבם אפי' אמר חוץ לב"ד של אבותי ולא של אבותיך יכול לומר בב"ד של אבותי ולקחוה מאבותיך וה"ר יונה כ' שאינו יכול לחזור ולטעון של אבותי ולקחו מאבותיך שכל האו' של אבותי ולא של אבותיך כאילו אומר לא לקחוה אבותי מאבותיך דמי נמצא שהודה חוץ לב"ד שלא לקחוה אבותיו מאבותיו של תובע מב והודא בעל דין אפי' חוץ לב"ד על הוברתן כך עדים דמי מג אע"פ שהמורה לחבירו שחייב להחזירו מינה כל זמן שלא אמר אתם עדי יכול לומר משטה אני בך אבל זה שטען של אבותי ולא של אבותיך אינו יכול לטעון ולומר משטה הייתי בך שהרי לזכות עצמו הוא בא והרי הודה בחובתו מכלל טענה שבא לזכות בה את עצמו מד בא המחזיק מכח שטרו שיש לו שטר שקנאה מהמערער והמערער טען שהוא כיוייך והודה לו המחזיק אלא שאמר שטר כשר היה לי ואבר ואמרתי אקח בידי זה כדי לאייבם עליך אם הוא בעניין שיכול לקייימו שהעדים שהתמורו לו שקר קייימוהו או שהוו בעצמו וייך אותו עד שהעדי' סבורים שהוא החיימת ידיהם ויקייימוהו אז נשבע שהוא כרבריו ומעמידים הקרקע בידו ופיר' רבינו חננאל ורב אלפס לא שיטען מוייך ממש שא"כ ואי' היו מוציאין מידו כיון שמודה לו אלא שטוען שטר אמנה היה ורש"בם פיר' אפי' טוען מוייך ממש כיון שהמחזיק יכול לקייימו אין מוציאין מידו ולזה הסכי' א"א הר"אש ז"ל וה"ר יהורה ברצלוני כת' בשם הגאונ' רמשו' שטרא לחור לא היו כחזיקים בידו אלא מיירי שהחזיק בו ג' שני' כראוי ולא נהירי' דא"כ מה צריך שטרא:

קמז א בא המחזיק בכח שטרו שקנאה מפלוני והמערער חתום על שטר המכיר אלא שטוען שפלו גזלה ממנו אבר וכותו שאילו היה אמת לא היה לו לחתום על שטר המכירה ב ואצ"ל עשאה סימן לאחר שאבד זכותו פירוש שהמערע היה לו שד' אצל וה וכברה לאח וכשסיים לו המצרים כת' מיצר פלוני שדה של פלוני והזכיר המחזיק או שכבר המחו' שד' שאצל וו וכ' מיצר פלו שדה שלי וחת' המערער ואפי' אם אחר היה לו שדה אצלה וכברה לאחר וכ' לו מיצר שדה פלו' של המחזיק מכר שדה שאצלה וכ' מיצר שדה פלו' של פלוני והזכי' המערער

מזוייף הוא • ורש"י כתב דטעמא משום דסמס מסמר הוא סמס פסיתיר דעתאחר סיס עדיס פסיתס פלו ונגזלה סימנו ואין ליס זכות בתותו חלס אלא על סס פל זה פעשה סימן וסרי חזר ואמר לקחתיו • ודחס סר"ן דבריו דלא סמירון ספס פתקר סוא ספס פסיתיר אלא תוך כדי דיבור • וכר"ף כתב פי' וסוא דסוים פרעת בידים פנל ליתים בידים אינו נאמן • וכתב סר"ן פנלסס פדברין דסכא פיירי פסוליפס סעורר מיד סמחזיק בס ג' פנים ועכשיו מזר בס זה טענת סודתן פעשה סימן לאחר לסוליא עידו וע"ס נאמן לטעון מזכתי ולקחתי טענו אחר שסודתס כיון פסחזיק בס ג' פנים ונ"פ כתב ר"ף דסיכא ד' דליתים סימן נאמן ומיהו דוקא לענין טענה זו בעי' פיסא פוחזק בקרקע אבל בטענת חלס ס' אף על פי פסימן פוחזק בידו נאמן אלא ב"ח כתב דאף אי נטענת חלס אחר סימן נאמן אלא פוחזק בידו ועשה נאמר לפי דברין אינון פסיס ע"ר עליס עיקחל' וס פחזיק בכולס ועכשיו סוא עושס פוקס סימן פחזיק סרי זס כעודס לדעת סמחזיק וכעודס עכ פדעתו פימן ערעור אס ס"ל נפרס עכ"ל • וסר"אס פסכי' לדעת סתוספות וכבר נתבתי נאמן בס ג' פנים פחזיק בקרקע אבל בטענת חלס אחר אף אס על פי פימן פוחזק בידו נאמן ולס ידעתי למה פשמיט סרמ"ם דין זה דאס אמר מזכתי ולקחתי מעמו כתב סרמ"ם אף אס על פי פעמדי כתבו לאס פכרס פיעים פלא לדאובן בעס אין מכאן לראיה לפי פטעריס לפו פכול' עילתא פעמדי: א ובתשובה אחרת בסימן אלף וקכ"ו כתב מע"ם פעשה סעבד סימן לאחר קרקעות פסכיניס לו לא פספיק בכך דעשאס סימן לאחר תקן כלומר פעשה פמערער לפי פיש סודתס בכך אבל זו פעשה סעבד סימן אין בכך כלום ועוד פטענת יפה סיש עם פאחרים אלא פניים בכך ולא פטענה לאחן סמדי בכך כלום פרבנן נמס פכתוב בתחובתא דבריהם אלו סוכחת סיש בכך על אחרים ואס אמני אחתו עליס פעדים אין בכך כלום דעדים לאו מכלום מילתא עסמדי וכיתקן סעורר על סעדה וסוא תחום עליס עד סיכד אח זכותו דאלמא פעשה דסוא עלמו תחום עליס עד אס עשה סתיעת עדיס דעלמא לא סיכד זכותו עשה דק"ל דעדים לאו מכלום מילתא עסמדי עכ"ל. ב סרי"ף פיכד נעס סרמ"ם

דהב"ע כשהעורר. אינו טוען אמרה זו לא היתה של אבוך' ההוא מעולם אלא אהוא טוען כי באמת אלו היה אלא שחזר ולקח ממנו ומה שאתה' עליה בשמו של מוכר לא אמת כן נמי בהיתה שלו אלא לפי שהיתה מפורסמת לו ולכן קרא' על שמו וכשות' אשמרו אלא לשקרויי מיקרא דבי בר סיס ן וסף זה כששם' ואמר אלו' פלוני דלה כומר אדם הידוע לפלוני מקודם לכן אכן דרך לשים הקרקעות בשם הבעלים הראשוני' בשם הידוע' בכל יותר ומיהו אם כ'השדה הוא' של אנו"א אלטעון כן עכ"ל:

קמח א מי שהיו ד' שדות וכו' משנ' בפ' חזקת הבתים (דף קס)

פי' שהלך לע"ס ובכר' לו דרך שהוא שמעון אומר ילך לו בקצרה ותכמי' אומרים יקח דרך בק' מנה או יפרח באויר ובנמר' אמיר קשמר שמעון פי' דקס"ד שהיה אדם אחד שהקיפו ע"ז"ל ועד סוף דשמ"כ אורחים גביה הוה ותירצו כגון שהקיפוהו ד' בני אדם דכל חד עדמי ליה דרכו לאו גבאי והכמו מ"כ ע"ע דשמעון ותירצו בשרבע' דהאו עבח שרב' מ"ב בשרבע' דמתו עבח חד כלומר שלקחום שהיה ה' אח' שהלך זה כ"ע נא שגיני דמאו עדחו ליה כי שליגי באחד דמתו עבח ד' שמעון סבר ע"ש דירכ' פי' כי גבן ורבני סברי פי' שתקת שתקת ואי גם עסדרכ' שעדם לשריסו ולא אלי לאישתעויי דגם בסדייסו וכ' הרא"ש דכל היכא דשמרי' ואי גם שסדרכא מע"ב דלא אסדר כמאן דאסדר דעי ת"ש רבי' ואני קניתי שבכ"את' עשס כו' כגו' ושע"ב דלא שסדרכא כמאן דאסדרכ' דעי: ב וכתב הרע"ב שט"ו עסכ' טוען' וכ' ה"שם נראה שהוא כשמחזיק בו שיעור חזקה כדינו שם לאו הכי ודמי נאו כל הטיגים להחזיק בע"כ אל זה ווה ברור עכ"ל:

קמט א יש אין להם

(ג"ש) ואין דרכין ג"ל דא"ב מאי קא"ל הלא שו"ש בשאחד שאמר' בו דרך שרשו אם אומר להבבירים ושמחזיק גם בשתחי' גבבא גם בשרבו אפי' בעל בכחו שלום אין משלקין אוחושמנה אמר' דדרכו ודאי אבל זה שיא בשמחזיק ידרך ואומר זושיא דלבי אין גידינו לשלקו נדרך אשר'אלא בראיה ברורה:

חזק' וכו' השותפין אין מחזיקין וכו' פ' חזקת (דף מג) פריך דשמואל דשמ' השותפין מחזיקין זה על זה ודשמואל דאמר שותף כיורד ברשו' דמי לגימרא דשותף אין לו חזקה ל"ק הא דנחית לכולה הא דנחית לפלגא כלומ' בחלק המונחר שהחזיק ואמר חלקו והגיע זה לחלקי וחזקתי באלו שנים ואידך טוען עדיין לא חלקנו אלא כך שהנחנו ביניהו שתאכל אותו חלק ב' שני' ואני אחריך כמו כן ב' שני' אמרי' לה לשתי ניס' וא"ל לשתי ניסא רבינ' אמ' הא והא דנחית לכול' ול"ק הא דאית בה דין חלוק' הא דלית בה דין חלוקה ופר"ש אמרי לה לשתי ניסא אהא דאמר שמואל שותף יש לו חזקה דנחית לכול' והא דאמ' אין לו חזק' דנחית לפלגא ואמרי לשתי ניס' נחת לכול' אין לו חזקה אחת לפלגא יש לו חזקה' והר"יף והר"אש פסקו כרבינ' דבתר' הוא וכתבו מחזיקים זה על זה בדלית בה דין חלוק' והא נחית לכולה והא אכיל לה שני חזקה ולא קא מחי ביה שותפי' אבל אי לי' בה דין חלוק' שותף אין לו חזקה ונראה שהם מפרשים דרבינא ס"ק כי נחי' לחליה ל"פ לן בין אית בה דין חלוקה לאין בה דבכל גוונא אין מחזיקין אבל כי נחית לכולה הוא דכי אית בה דין חלוקה מחזיקין זה על זה וכן דעת הרמב"ם פ"ג מהלכות טוען (והוא דעת מוהר"ם בתשובה במרדכי פ' חזקת) אבל ר"ת נראה שמפרש דרבינא ס"ק ל"ש בין נחת לכולה בין נחית לפלגא אלא היכא דפלוגי בין אית בה דין חלוקה ללית בה הוא דהיכא דפלוגי ולרבותא נקט ונחת לכולה דאפ"ה אי לית בה דין חלוקה אין מחזיקין ומה שכתב רבינו וישבע זה שכנגדו וכו' כן כתב הרמב"ם בפרק הנזכ' ופשוט הוא. ומה שכתב ודוקא שידוע בעדים וכו' כן כתב הרמב"ם בפרק הנזכ' וכן נראה מדברי רשב"ם

המערער אבד זכותו כדר"א ג שחתום בע"ר אבל אם המערער דיין וחתום בקיום השטר לא אבד זכותו שאפשר שלא קרא השטר שהדיין חות' על קיום השט' אע"פ שלא קראו וכל היכא שאבד זכותו בהוראה אם חוזר וטוען לא הוריתי לו אלא בתלם אחד על פני כולו שומעין לו ד וכ' ה"ר יונה והוא שיש בתלם ט' קבין שהוא שיעו' שדה שהרי כת' לו מיצר פלו' שדה פלו' ואין שדה פחות מט' קבין ה ואם טען על התלם שהודיתי לו חזרתי ולקחתיו ממנו אם אין כתב ידו יוצא במקו' אח' נאמן במגו שאין זה כתב ידו וא"צ"ל אם החזי"ג שנים את ההוראה שהוא נאמן והר"מה כתב אפי' אם כתב ידו יוצא ממקום אחר נאמן במגו ש"ל ע"ת מכרתיה לו ולא נתקיים התנאי שמה שוכת בו מכח הוראתו של זה שחת' בה אין זה הודא' גמורה שלא יכול לו' על תנאי היה וכת' עוד הא דנאמן לומר חזרתי ולקחתי ממנו התלם אע"פ שכבר הוד' לו עליו היינו דוקא מקמי דנפק מבי דינא אבל אי נפק מבי דינא לא מהימן אימור טענותיה אגמריה:

קמח א מי שהיו ד' שדו' של אחרים מקיפין סביב שדהו והי' לו דרך על אח' מהם ואבדו שאינו יודע על איזה מהם היה דרכו לא מיבעיא אם ד' השדות הם ביד ד' בני אדם שאין לו עליהם כלום שכל א' ואח' ידחנו אצל חבירו אפילו אם קנא' מאדם א' אלא אפי' אם הם ביד אדם אחר אם קנאם מד' אין לו עליו כלום שיכול לומר אחזיר לכל אחד ואח' שטרו ואין אתה יכול לעבור על א' מה' ואני קניתי מכל א' מהם כל זכו שהיה לו אבל אם היו הד' שדות של א' מעולם אז יש לו דרך עליו ממ"נ וילך לו בקצר' באיזה מקום שירצה בעל השדו' ב וכ' הרמ"בם אם החזי' בדרך ואמר זה דרכי אין מסלקין אותו אלא בראיה ברורה:

קמט א יש שאין להם חזקה שאפי' אם יחזיקו כמה שני' בשל אחרי' אין מועיל להן אבל אחרי' מחזיקין בנכסיהן ויש שאין מחזיקין בנכ' אחרים ולא אחרים מחזיקין בנכסיהן כיצד השותפין אין מחזיקים זה על זה שאם הית' ביד אח' מהם כמה שנים אין לו בה חזקה בין אם החזיק בכולה וטוען שמכרה לו או נתנה לו בין אם החזי' בחצי' וטוען חלקנו וזה הגיע לחלקי אינו נאמן וישבע זה שכנגדו שהוא כדבריו ויטול ודוקא שידוע בעדי' שהוא שותפו אבל אין לו עדי' שהוא שותפו אלא ע"פ המחזי' שאמ' שהית' שותפו אבל מכרה או נתנ' לו נאמן במגו שלא הית' שותפו מעולם בר"א כשאין בה דין חלוק' אבל אם יש בה דין חלוק' מחזיקין זה ע"ז וי"מ דוקא כשמחזי' בכולה אבל אם מחזי' בחצי' ואמר חלקנו וזה חלקי לא אבל ר"ח כת' שאף בחציה נמי יש לו חזק' וא"א הר"אש ז"ל כתב כסברא הראשונה ב וכ' בעל העיטור דאחין אינן כשותפין ומחזיקי' זה על זה ג שאלה לא"א הר"אש ז"ל ראובן ושמעון יש להם בית בשותפות ולוי החזיק בו בפני ראובן ולא מיחה ושמעון לא היה בעי' אם תועי' חזקתו לגבי ראובן בחצי שלו שיאמר לא חששתי למחו' הואיל ואין מועי' חזק' לגבי שמעון והבית עדין בשותפו' ואין ברירה תשוב' לא ידעתי טע' למה לא תועי' חזקת לוי בחלקו של ראובן הי' אף' אם' לא חששתי למחו' כיון שאין מועיל חזקתו גבי שמעון וכי בשביל זה ישתוק ויניח לאחר להחזי' בקרקע שלו ועוד לדבריך מי שקנה חלק השותף האחד ושכר חלק שותף השני לא יהיה לו חזק' כי יאמ' לא מכרתי חלקי והבית עדין הוא שלי ושל שותפי ואין ברירה ולכך לא חששתי למחו' אלא ודאי לא חילקו חכמי' אלא אם יש לשות' חזק' בחלק חבירו אבל א' המחזי' בחלק א' מהשותפין פשיטא שיש לו חזק' אף אם לא תועיל חזקתו בחלק השני ד הבן שסומך על שלחן אביו

ההוא דרדיגא: ועיין בתשובת הרע"בא עוד הרע"בא בתשובה על אלמנה שנתנה בן אחד לאחד מבני' אמו לוי ושתקה בלא שבועת אלמנה ויכול אין מערע' על השתל' הרע"בא שכתבתי בסוף סימן זה: * א וכתב

* (ב"ה) ולכתב בעל העיטור דאחים אינם כשותפי וכו' ועיין גם"כ ובנימו בסוף סימן זה ושם של"י גלגלוני:

ההוא והיה לוי זה מוען שאינו נתנו לאמה בבנין רוצים אם היה כאן לאו ליחלק והחזיק בו לוי ג' שני' עד שלא מיחה יהודה' אחיו נאמן בעבו דאי בעי אמ' עיקר זכינתים והדקיימ' לן השותפין מחזיקין זה על זה כדאי' בה דין חלוק' ונחית לכול' וכדאיתא בס' חזקה: (ה) ג שאלה לא"ם ז"ל ראובן ושמעון יש להם בית בשותפו' וכו' כלל נ"ע סימן ג': ד הבן הסומך על שולחן אביו וכו' משנה (שם) אין לאב חזקה בנכסי הבן ולא לבן בנכסי האב ופר"ם שהוא דומיא דאפטרופסין ביניהן זה בנכסיו של זה * וכתב המרדכי בפ' אומל דס"ס לאחין בנכסי אחיו ובגמ' אמר רב יוסף ואפי' חלקו רבא אמ' חלקו לא והלכתא חלקו לא כלומר לא איירי מתני' בנכסי אבא כיון שחלקו יש להם חזקה זה על זה ופר"ם חלקו כשפרדו הבן והאב שאין הבן סמוך על שולחן אביו כלל: ב כתב הרי"בה בסי' רכ"ג שכתב הרע"בא דהא דאמרן לא לאב בנכסי הבן ה"ה בנכסי הבת וכן הבן או הבת בנכסי האם וכן נמי אח ואחות מע"פי שאין בדין זה בכרי אין דרכם להקפיד ולהיו' שמוכים ע"י אחיהם ומחזיקים מ"ע לפעמים אין להם חזקה אם ירצה בעיני ב"ד שזה סמך על אח זה בעסקי נכסיו ובכיוצא בזה הכל תלוי בעיני ב"ד לפי מה שהוא ענין עכ"ל ובתשובות להרע"בן סימן ל"ג כתוב כלשון הזה שמתבר' דהם בנכסי הבן וכן בנכסי האם היינו אב בנכסי הבן וכן בנכסי האב ולאו דוקא אם"כ האב בנכסי הבת יש לו חזקה אלא תנא זכרים וה"ה לנקבות אבל אח ואחות לא משענו וע"מ שמתברר דלעתי' אין להם חזקה אם ירצה בעיני ב"ד שזה סמוך על אח זה בעסק נכסיו * והוא בתשובות הרע"בא סימן תת"קן: כתוב בכתבי מה"ר איסרלאן סימן ס"ו דרך השמועות להשתדל להתנהג שקום בנ"ה של אנשים ולא שייך כאן לומר שהלא שיתחזק יש לו חזקה: (ועיי בתשו' הר"שם כלל ס' סי' ס') ה אין לאיש חזקה בנכסי אשתו וכולי ב"ז שם שנה אין לאיש חזקה בנכסי אשתו ולא לאשה חזקה בנכסי בעלה ופריך בגמרא אין לאיש חזקה בנכסי אשתו פשיטא כיון דאית ליה פירות היכי הוא דקאכיל לא צריכא דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ופירותיהם בכותב לה ועודה ארוסה שהם כתב לה אחר שנשאת או קודם שנתארסה לעולם יש לו פירות: ולא לאשה בנכסי בעלה וכולי גם זה שם ולא לאשה בנכסי בעלה פשיטא כיון דאית לה מזוני היא דקא אכלה לא צריכא דייחד לה ארעא אמריתי למזונותא: בירושה יש להם חזקה וכו' נרייתא שם בן שחלק ואשה שנתגרשה הרי הן ככל אדם נתגרשה פשיטא לא צריכא במגורשת ואינה מגורשת וכדרבי זירא דאמר בעלה חייב במזונותיה: ו ואפילו אחר שהחזיק וכולי שם ולא לאיש חזקה בנכסי אשתו ואמר רב מ"מ צריכה למחות בעלמא אילימא באחר ואמאר רב אין מחזיקין בנכסי א"ש אלא לאו בבעל אמר דהא לעולם בבעל וכגון שחפר בה בורות שיחין ומערות: רב יוסף אמר לעולם באחר וכגון דאכלה עקלת חזקה במיי הבעל ואלאה שנים לאחר מיתת הבעל ענו דאי בעי ה' אמר ליה אלא זבינתה מינך כי אמר ליה כנמי אח זבינתה ניה וזבנה ניהליה מסימן: ופר"ם כגון שחפר בה בורות כו' דהפירות הוא דמשתעבד ליה נכסי מלוג דאשתו ולא לקלקל הקרקע וכגון

אביו אין לא' מהם חזק' על חברו נסתל' מעל שלחנו מחזיקין זה על זה ה אין לאיש חזק' בנכסי אשתו אפי' אין לו חלק בהם ולא בפירותיהן כגון שכת' לה בעוד' ארוסה דין ודברים אין לי בנכסי' ולא בפירותיהן ולא לאשה בנכסי בעל' אפי' אם אינו חייב לה מזונות כגון שיחד לה קרקע במזונותי' והיא מחזקת בשלו בקרקע אחר גירשה יש להם חזקה זה על זה אפי' אם לא גירשה ודאי' כגון שזרק לה גרושיה ספק קרוב לו ספק קרוב לה ו ואפילו אחר המחזיק בשלה בחיי בעלה אינה צריכה למחות שהיא סומכ' על בעלה שימח' ופי' ר"י אפי' כתב לה דין ודברים אין לי בנכסי' ובפירותיה בחייך ובמותיך אינה צריכה למחות שעדיין סומכת עליו שימחה שעדיין יש לו תועלת בנכסי' שאם תמות ירשנה וכו' הרמ"ה אפי' אם טען זבינת' מיניך ומבעליך אינו נאמן דכיון דאית לבעל פירו' לא איכפ' לה לידע מאן אכיל להו ז וכן דינא במאן דזבין פירא דארעא לראובן ג' שנים ואת' שמעון ואכלינהו לפירי דארעא הנך ג' שנים לא קיימא ליה חזקה למחזיק כיון דזבנינהו מריה דארעא לפי' לראובן סבר דשמעון ברשותיה דראובן קא נחית ח וה"מ שלא חפר בה המחזיק בורות שיחין ומערות אבל חפר בה בורות שיחין ומערות קיימא ליה חזקה מידי דהו' אבעל ע"כ ט ואם ירד אחר לנכסיה בחיי הבעל ומת הבעל ונשארו בידו ג' שנים אחרי מותו וטען מכרתם לבעל בפני ואני קניתים ממנו נאמן במגו שאם היה רוצה היה טוען קניתים ממך אחרי מות בעליך י עוד איכא איקמתא בגמרא דאשה צריכה למחו' בבעלה כגון שחפר בו בורות שיחין ומערות פירו' שקלקל הקרקע דבהא ודאי אית ליה חזק' שלא היתה מנחת לו לקלקלו אם לא שמכרה לו ור"אלפ' וכן א"א הרא"ש ז"ל לא הביאו (ג) זאת האוקמת' ואיני יודע למה דלפי הנרא' הלכ' היא וכ"כ הרמ"ה לפיכך אם קלקל השדה והיא לא מחתה בידו הוי חזקה לטעון שקנה גוף הקרקע ודוקא שכתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך אבל לא כת' לה הכי אין לו חזקה בהם אפי' בחפירת בורו' שיחין ומערו' ע"כ ונראה דאפי' אם לא כת' לה הכן יש לו בהם חזקה אם חפר בה בורו' שיחין ומערות יא כת' ה"ר יוסף הלוי הא דאין חזקה לאיש ולא לאחר בנכסי אשת איש ה"מ כשטוען על גופו של קרקע שמכרה או שנתנה לו אבל גבי ניזקין אין חילוק בין אשת איש לאחר דודאי' מחזיקין עליה בכל ניזקין בר מקוטרא ובית הכסא וה"ה פתיחת דלת וחלונות ומאי דדמי ליה כללא דמילתא כל חזק' דלית' מחמ' טענה אלא דידעה ומחלה כגון פתיחת חלונו' וניזקין ומקו' כשורי' והורדי ומאי דדמי ליה קיימא עלה חזקה דהא איהי נמי ידעה ומחלה דדוקא חזק' הבאה מחמת טענה שהיא בגופה של קרקע כההיא אין מחזיקין בנכסי' לא בעל ולא אחר ע"כ וזו היא כדעת הגאונים דכל חזקה שאינו בגוף הקרק' כגון ניזקין ותשמי' שאינ' צריכה לא טענה ולא שלש שנים אבל לדעת ר"י כל חזק' צריכ' טענה ושלש שנים: יב רבי ריש גלותא אין מחזיקים בנכסים אחרים מפני שיראים למחות בהן ואין אחרים מחזיקין בנכסיהם מפני שבוטחי' בחילם ואין חוששין למחות יג שאל לא"א הרא"ש ז"ל ששאלת על הגדולים ההולכים בחצר המלך אם יש לדמות' לרבי ריש גלות' לענין חזקה: תשו' ראה' שאין לדמותם להם שהם היו מזרע המלוכה והיו נוהגין כעין מלוכ' על ישראל הלכך אימת

מלכות

צריך לו שהיה לגוי הזה שטר גזילתם מספיק שהבית הזה ויש לו עידי חזקה כראוי נאמן כדאמרינן התם ואי אמר ישראל קנאי זה"ג גוי אגב כאמן וקנאי דידי לאו דוקא אלא כל שטוען שגזרי לו וכמו שכ"רה והוא שטען כן מתחלתו עכ"ל: כ כא אין מחזיקין בנכסי קטן עיקר דין זה בהמפקיד (דף לה) דאמר רב הונא אין מורידין קרוב לנכסי קטן ואמר רבא מ"מ מדרב הונא אין מחזיקין בנכסי קטן אפילו הגדי' והוא בב"ב דכתובות (דף יז): וכן כתב הרמב"ם פי"ג מה' טוען: וכתב ה"ה דבר פשוט הוא שאין מחזיקין בנכסי' אלו שהרי אמרו אין מחזיקין בנכסי קטן וכ"ש בנכסי חרש ושוט' שהרי אינם בני דעת ואינם בני מחאה אבל הם שהחזיקו בנכסי אחרים לא מצאתי מבואר בגמ' שלא תועיל חזקתן ורבי' כתב טעם לדבריו מפני שאין להם טענה כדי שתעמוד הקרקע בידן ואין דעתו לומר שאין להם לה קניי' דהא ודאי יש להם ואפי' מתנ' יש לו זכי' אם זיכה לו ע"י בן דעת אלא לפי שאין טענתן כאמר בני אדם ואין מקחן מקח ד"ת כתב רבי' שאין חזקתן ראיה ואלו המפרשים סוברים כן והרמב"ן והרשב"א סוברי' דחזקת קטן הויא חזקה: והרמב"ם כתב פי"ד מה' טוען וכו' הא דתנן דהכסי' שכתבתי בסמוך אין מחזיקין בנכסי קטן פר"י ן' מיגאש פי' אפי' שלאחר החזקה אחר שהגדיל אבל אם החזיק שלשה שנים משהגדיל נאמן וי"מ שאפילו אם החזיק ג' שנים אחר שהגדיל אין חזקתו חזקה כיון שהתחיל בעודו קטן וזה דעת הרשב"א בתשובות ולזה הסכימו הרמב"ן והרא"ש ז"ל וכ"כ נמ"י פ' המפקיד עלה דף ל"ב בשם הר"ן וכן פרש"י וכבר כתבתי סי' קמ"ד שפרש"י בהמפקיד ובפ"ב דכתובות אפילו היה קטן בתחלת חזקה כיון שהיה גדול בשעת אביו וכן דעת התוספ' פ"ב דכתובו' ופרק חזקת ואלא כהרמב"ם שכתב דהא דאמרי' בפ' חזקת דהויא חזקה בפני הבן היינו כשהיה גדול בתחלת החזקה: כתב הריב"ש בסי' שע"א על פסקת הרמב"ם והרי"ן עיינא דבסמוך ועיין עליו':

ה כת' הרשב"א ז' בתשו' כל הקרקעות שהיו ידועים לאבי אף על פי שהחזיק בהם ראובן כמה שנים לאחר פטירת שמעון אחיו אע"פ שהחזיק בהם כמה שנים לאחר שהגדיל נעשה שהיה קטן בשעת פטירת אביו לא עלתה לו חזקה · וה"ה לספרים ומטלטלים שהיו ידועי' לאב בפני ז' וע"כ: ו כתוב בתשובות להרא"ש סי' ה' אם יש עדים לבן דראובן שקרקע זה של אביו והאביו מת מתוכה אף ע"פ שהחזיק שמעון בעל אמו ויורשיו אחרין כמה שני' לא עלת' לו חזקה וע"כ צריכים לברר שמעוקיהם מתוך שעשה ב"ד שהגנו קרקע זה לאמם בכתובתם ואם לא נבררו מסלקין אותם מהקרקע ומעמידין אותם ביד בן ראובן ויפרע ילאות הבנין כדין יורד לתוך חורבה' כל הבירור וכלא' שלא נרפות אבל אם אין לבן דראובן עדים שהיה הקרקע לאביו יורשי שמעון נאמנים לומר ב"ד הגבוהו לאמנו בכתובתה במגו דאי בעי אמרי לא ידענו שהי' לאביך מעול' עכ"ל: * כד והא דאין מחזיקין בנכסי קטן וכו' בפ' חזק' (דף לב) רבה בר שרפו' נפק עלי' קלא דהא אכיל ארעא דיתמי א"ל אביי אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה א"ל ארעא במשכונתא הוה נקיטנא מאבוהון דיתמי והוה לי זוזי אחריני גביה אלא היה לו משכון עליהם ואכלת פני חזקה ואמינא אי מהדרנא ארעא ליתמי ואמינא דאית לי זוזי אחריני גבי דאבוהון אמור רבנן הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבוע' אלא אכבש' שטר משכנת' אוכלה

נ"ה ורב האי גאון חלק גדול וכו' אינו יכול ליטען גבן לאמן אינו יכול אינו מוחזק ·

שיעור זוזאי במנו דאי בעינ' לקיה' היה בידו שהיתכלא כי אמינא דלית לי זוזי בגייכו שהיתכלא א"ל לקוחה היה בידו לא אכלית פערת דהא איכא עלה קלא דארעא דיתמי היה אלא ז"ל אסדר' ניהלייהו וכי גדלי יתמי איפתעי דיכא בהדייהו הרי בהדיה שמעע שהכלא דאי לאו דנפק עלה קלא דארעא דיתמי היה היה נאמן לומר לקוח הוא בידו ועיין בב"י: כה ואם החזיק בה ג' שנים בחיי האב וכו' זה פשוט: ואם צריך להביא עדים וכו' כ"כ הם הרא"ש אספי עובדא דלהחזיק עם שבידו מקבלים עדות בפני יתומים קטנים: כו ואפילו אם יצא קול וכו' בההי עובדא דרבה בר שרפום כתבו התום' לקוחה היה בידי לא אכלית פערת אע"ג דאי הוה אמר לקוחה היה בידי הוה נאמן מ"מ לא הוי מגו וה"ם לא אכלית אמרת לא הייתי יכול להשיב הכיך ולומר כן כיון דנפק קלא ואין כאן מגו כרה' מדבריהם דאע"ג דנפק קלא נאמנין לו' לקוח' היה בידי וכ' הרא"ש פרבי' הפי' לקוחה היה בידי לא מצית אמרת כיון דנפק עליה קלא דארע' דיתמי היא וכ"כ מדברי הפס"ם בהאי עובדא וכ"כ מדברי הרמב"ם פי"ד מה' טוען שכתב מי שהחזיק בנכסי קטן שנ' רבו וטען ולא"מ שבכ"כ היה בידי ויש לי חוב עליה כך וכך הואיל ואילו רצה אמר לקוח' הם בידי נאמן אמרי אינ' מוחזק' השי' לאביו של זה והרי זה ב"כ בשבוע' עם שטען והחזיר ליתומים אבל אם יצא עליה קול שהיה של יתומים אינו נאמן שהרי אין מחזיקים בנכסי קטן ותחזור השדה וכל הפירות שאכל ליתומים עד שיגדלו ויעשה עמהם דין · וכו' ה' טע' שדברו הרמב"ם כדברי רבנו ן' מיגאש וכתוב בתשובות וכי עפום קלא מבטלינן מגו והזקה וי"ל דכיון דלא החזיק בחיי אבוהון ג' שנים ונפק קלא דאיתחזק בב"ד דיתמי כינהו משום קלא כי הפי מבטלינן חזקה דמחזיק בפני הקטן דלאו חזקה היא ואין נאמן עדי' מגו דאי בעי אמר לא היתה מעול' של אביהם דודאי אם יחקר הענין ימצא בבירור שהיתה של אביה' כיון דנפק קלא עו'הקס' הר"ש בש"מ רבי' כשהכלה שני חזקה בחיי אביהם מדין מגו שהקכיעו הגאוני' שטוען על המשכון שהוא נאמן עד כדי דמיו שאינו כוטל אלא בנקיטת חפץ אף כאן אם בא לגבות צריך ליטבע · וי"ל שיש חילוק בין משכון מטלטלין לקרקע שאין נשבעין על הקרקעו' ושבוע' היסת אין כאן לפי שאין היתומים טוענין ברי"א ואין נשבעין היס' על טענת שמא עכ"ל · ומ"ש רבי' ופי' ה"ר יונ' דבריה וכו' כ"כ הר"ם שם : כתב הריב"ש סי' שכ"ז ק"ל בפרק שום היתומים דבמלאת שדה שאינה שלו מזדקקין ולא מוקמינן אפטרופ' דמחזיקי שהדי בשקרי לא מחזקי' והיא דבר תמוה דר' ירמיה ר"מ סבר בקדם דמסקי' התם דאין מוליאין הקרקע מיד היתומים עד שיגדלו כיון דאית לכן חזקה דאבוהון הוה לאו במלאת שדה שהיכה שלו אלא שהיה מוחזק לאביהם ובא אח' לטעון שלקח' מאביה' ובא לדון בעידי קניה או בעידי חזקה ובהא אמרי' דכיון שהקרקע מוחזק השי' לאביהם הבא לטעון שלאביהם מכרו אין מקבלים עדיו עד שיגדלו היתומים אבל במלאת שדה שאינו שלו דאמרינן בערכין הוא כגון שמלא שהקרקע לא היה מעולם של אבי היתומים אלא השי' מוחזק בו בתורת גזילה או שירד ברשות בתורת שאלה או שכירות כגון בנדון זה שהקרקע היה מוחזק שהיה של ראובן והיתומים באים להחזיק בו בעידי חזקה שהחזיק אביהם ג' שנים ואם נמצא שאביהם ירד ברשות ואין חזקת כלום הרי השדה בחזקת ראובן ובכגון זה מזקקין לבנ"א שידם דוגי"א דהסיה דתיכית פתקף בעבדיו עד כאן לשונו ועיין עוד

(ד) ובתשוב' רשב"ש הייתון פרק י"ד דטוען וכ' סת"א פ"ד דטוען וגאב שמרדכי פ' חזקה ד"ר"ל אם מיכרא שני קנאה אזה שיכראל מקנאה אין הגוי כיון דמוענין גלוקה מוענין גם כוס מישראל ג' דיכול דאמונדאה פכמ' ביד גוי איקמיה קנאו הגוי מז"כ לאגנ"ים דגכ"ה דידיון לכוף לגוי בדיניהם אם החזיק בשל ישראל שלא כדין יש לישראל ג"א שבחו' חזקה עכ"ל:

מלכות עליהם אבל בדורות הללו אם ישראל מצא חן בעיני המל' אין טבעו יוצא כ"כ שלא יהא רשאי בעל הקרקע למחות ויכול לעשות מחאה בפני שנים **יד** הגזלן אין לו חזקה מפני שיראין למחות בו וגם אין מחזיקין בנכסיו שאינו חושש למחות והיכי דמי גזלן אם הוא מוחזק שהורג נפשות על עסקי ממון אז אין לו חזקה בשום דבר ואם הוחזק גזלן על שדה ידוע אין לו חזקה בה אבל יש לו חזקה על שדות אחרות אפי' אם אין ידוע שבזה הפעם בא לידו בתורת גזילה כיון שפעם אחת הוחזק עליה גזלן ויצאה מתחת ידו בתורת גזלה שוב אין לו בה חזקה לעולם **טו** וי"א שאם הדבר ידוע שעשה תשובה גמורה נאמן אע"פ שאין עדים שהשיב זה הקרקע נאמן לומר החזרתיו לך וקניתיו ממך אח"כ דלא דמי לאומן שאין לו חזק' דהת' ידוע בודאי שבא לידו בתורת אומן אבל הכא שאינו ודאי אלא שהוחזק גזלן עליה נאמן לומר החזרתיו לך ולקחתיו אח"כ ומסתבר' שאין חילוק כיון שהוחזק עליה גזלן שוב אינו נאמן **יו** גוי אין לו חזקה בשל ישראל לא בשטר מפני זה הטעם בעצמו שהוא אלם: **יז** וישראל הקונה ממנו קרקע ידוע שהי' של ישראל דינו כמותו ואין לו חזקה אלא בשטר **יח** טען זה ישראל המחזיק בפני קנא' הגוי או הראני שטר שקנה ממך נאמן (ד) במגו שהיה אומר קניתיה ממך **יט** ואם החזיק בה הגוי ונתגייר ושהת' בידו ג' שנים אח"כ וטוען קניתי' ממך אחר שנתגיירתי י"א שאינו נאמן וא"א הרא"ש ז"ל אומר שהוא נאמן מידי דהוה אישרא' הכא מחמ' גוי שנאמן לומ' קניתיה ממך **כ כא** אין מחזיקין בנכסי קטן וחרש ושוטה דינן כקטן וכן חזקתם בנכסי אחרים אינה חזקה וכן כתב הרמב"ם חש"ו אין אכילתן ראי' מפני שאין להם טענ' כדי שתעמיד הקרק' בידם וכן המחזי' בנכסיה' אין אכילתו ראי' ע"כ **כב** והרמב"ן ז"ל כתב שקטן יש לו חזקה דאיהו נמי לאו בר איזהורי בשטרי טפי מג' שנים והיה לו לבעלים למחות ומסתברא כדברי הרמב"ם שלא חשש למחות כיון שאין מעשה קטן כלום **כג** והיכא שירד לנכסי קטן והיה בידי המחזי' שני חזק' לאח' שהגדיל כ' ה"ר יהוד' ברצלוני בהא איכא פלוגתא דרבוותא איכא מ"ד דהוי חזק' ואיכא מ"ד דלא הוי חזקה והרמב"ם כת' דהוי חזקה שכת' אכלה ב' שנים קודם שהגדיל ושנה אחר שהגדיל אינה חזקה עד שיאכל ג' שנים רצופות אח"כ וא"א הרא"ש ז"ל כת' שאינ' חזקה דכיון שיר' לתוכ' כשהי' קטן לא ידע שהית' של אביו שימחה ורב האי חילק בדבר בתשו' וכת' אם החזי' בנכסי קטן אפי' אם החזי' בו כמה שני' אחרי שהגדיל אינה חזקה והוא שבא המחזיק מכח טענתו הראשונה שהחזיק עליו כשהוא קטן וטוען לו שמחל לו כשתיקנו אבל היכ' שיכול לומר לו ולישבע חזרתי ולקחתי ממך אחר שגדל' והחזקתי אח"כ שני חזקה הוי חזקה וישבע שעשה כך אי נמי אם החזיק האב בפני הקטן אחר שגדל ומת בנו יכול לטעון דהחז' אביו וקנאה מאותו קטן לאח' שגד' והוו בכלל טועני' ליורש אבל אם אינו יכול לבוא מחמת זו הטענה כגון שידוע לכל שמחמת טענה ראשונה הוא בא אי נמי שניהם בחיי' המחזי' והקטן שגדל אחר כך וזה טוען קטן הייתי כשבא קרקע זו לרשותך וזה טוענו אתה ידעת ומחלת ואינו טוען חזרתי ולקחתי ממך לאחר שגדלת אינו יכול לשבע על כך ובהא אמרינן אין מחזיקין בנכסי קטן אפילו שהגדיל ע"כ **כד** והא דאין מחזיקים בנכסי קטן דווקא כשידוע שהיה של אביו אבל אם אינו ידוע הוי חזקה במגו שהיה טוען לא היתה של אביך מעולם **כה** ואם החזיק בה שלשה שנים בחיי האב ואחרי מות האב בא בנו הקטן לערער ודאי אין שומעין לו ואם צריך להביא עדים על חזקתו מביאין ומקבלין עדותן אף על פי שהמערער קטן וקי"ל אין מקבלים עדות בפני קטן הכא מקבלים כיון שהחזיק כראוי והו' עתה בחזקתו **כו** ואפילו אם יצא קול המגרע החזקה כגון שיצא קול שבתורת משכונה באה לידו פר"י דאין חוששין לו כיון שאכלה שלשה שנים בחיי האב ואין ידוע שבתורת משכונא בא לידו אין לגרע כח חזקה בשביל הקול אבל רשב"ם פירש שהקול מבטל החזקה וכ"כ

וכ"כ הרמב"ם ז"ל ור' האי ופי' ה"ר יונה את דבריהם שאם יצא קול בחיי האב קודם שהחזיק בוג' שנים שהיתה משכונא בידו לשנים ידועות וכלו השני' ההם אחרי מות אביה' לא הוי חזקה שאין לך מחאה גדולה מזו והיה לו ליזהר בשטרו כיון שיצא קול שבמשכנ' באה לידו שמפני הקול לא הוזקק אביהם לכחו' אבל אם החזיק בה ג' שני' בחיי האב קוד' שיצא הקול ואח"כ מת הוי חזק' ומקבלין עדי החזק' אפי' בפני הקטן וכן היא מסקנ' א"א הרא"ש ז"ל **כז** ואם החזיק בה המחזיק ג' שנים בחיי האב ובשעת מיתת האב היתה בחזקת האב אבל לא החזיק בה ג' שני' אחר שהוציא' מיד המחזי' ומת והניח בן קטן כת' ה"ר יהודה ברצלוני מעמידין אותו בחזקת הקטן ואין מקבלין עדו' המחזיק להחזיקו בה כיון שהבן קטן ונמצא בחזקת אביו בשעת מותו ולאחר שיגדיל הקטן יביא המחזיק עדי' אם מעידין שהחזיק בה ג' שנים כראוי בחיי האב מוציאין אותו מיד הקטן ונותנין אותו למחזי' אע"פ שנמצא ברשות האב בשעת מותו כיון שלא שהתה ברשותו ג' שנים אחר שהוציאה מיד המחזי' אבל אם שהתה ביד האב ג' שנים או מקצת ג' בידו ותשלו' הג' ביד בנו אחר שהגדיל אין מוציאין אותו מידו אבל מה שהיתה ביד הבן בעודו קטן אינו מצטרף לתשלום ג' שני חזקה של אביו **כח** כת' עוד ר' יהוד' ברצלוני היכא שמינ' ראובן את לוי אפטרופ' על בניו קטנים או שמינהו ב"ד אחרי מיתת אביהם ראובן דקי"ל שהוא רשאי לעשות כל צרכי היתומי' ולמכו' בתי' ושדו' וכרמים להאכילם ובעוד שהיה לוי אפיטרופוס על בני ראובן הקטנים החזיק שמעון באחד משדות ראובן שנים רבות ולאחר שנגדל הקטן בן ראובן נסתלק לוי מהאפיטרופס תבע בן ראובן לשמעון אותו שדה והביא עדים שהיא של אביו ושמעון טוען שקנאה מראובן והחזי' בה כפטירת ראובן עד עתה שגדל הקטן בפני לוי האפיטרופוס ולא מיחה בו ראובן אותו שנה שהחזיק בה בחייו ולא מיחה לוי האפיטרופ' אח"כ ואין לו לבן ראובן עדי מחא' לא מאביו ולא מלוי האפיטרופוס אלא שטוען קטן הייתי וכיון שלא החזיק' בחיי אבי ג' שני' אין מחזיקין בנכסי קטן ואיני חושש שלא מיחה לוי האפטרופא כי אפשר שלא ידע שזה הקרקע היה של אבי וכ"ש שהיית מחזיק שנה בשאלה קודם פטירת אבי וע"כ לא ידע לוי שהיא של אבי כדי שימחה וכן נמי אם לא החזיק שמעון בשדה בחיי ראובן כלל אלא שהחזיק בה לאחר מיתת ראובן יותר משני חזקה עד שגדל בן ראובן ונסתלק לוי מהאפיטרופוס ותוב' בן ראובן משמעון וטוען שמעון קניתי' מלוי האפיטרופוס והחזקתי בוג' שנים ואבד שטרי ולא מיחה בי לוי האפיטרופא ובן ראובן טוען אין מחזיקין בנכסי קטן ובודאי הקינה מאפיטרופוס קרקע שידוע שאינ' שלו מיזהר בשטר' טובא יותר מבשטר אחר ואם הפסיד השטר איהו דאפסיד אנפשיה ואפי' אם דבריך אמת את הוא דהפסדת אנפשך כ"ש שאין לי להאמינך על קרקע שלי כי אפש' שלא קנית' אותו מעול' מלוי האפיטרופ' ולוי האפיטרופ' ליתיה דנישיילי' כגון שנפטר או שהלך למדינת הים ואפילו אם היה כאן והודה שמכרה לשמעון בן ראובן טוען כבר נסתלק לוי מאפיטרופסיתו ואינו נאמן ואפשר שעש' קנוני' עלי ואין לי להאמינו עלי ואיכא מאן דבעי למימר כיון דאפיטרופ' כמו אביה' ויכול למכו' קרק' של יתומי' להאכילן דינו כדין אביה' ואם טוען שמעון שקנ' השד' מהאפיטרופ' ויש לו עדי' שירד באותו שד' בשע' שהי' לוי אפיטרופ' והחזי' בו בג' שני' ולא מיח' דהוי חזק' ואינו נראה לנו דלא הוי חזקה לשמעון שאין דין האפיטרופ' כדין (ה) אבי יתומים לענין מחאה כי אפיטרופ' שהפסי' מסלקין אותו וכיון שלא מיחה הרי הפסיד והאפיטרופ' שליח הוא ובכל השלוחין יכול שולחן לומר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי **כט** האריס שהוא ידוע בשד' פלו' אין לו בה חזק' **ל** אבל ב"ה מחזי' בשל האריס בר"א באריסי בתי אבו' פי' שדרכן לעבוד כל השדו' של המשפח' הן ואבותיה' ואינ' יכולין לסלקו לפיכך אינו חושש שיאכל האריס כל הפירו' ג' שני' ואח"כ יאכל גם הוא ג' שני' כנגד' : אבל אריס אחר שאכל כל הפירו' ג' שני' יש לו חזק' ואפי' אריסי בתי אבו' אם הוריד אריסי' אחרי' לשד' והוא אינו עובד עמה' הוי חזק' דלא עביד איניש דנחתי אריסי לארעיה ושתי' אבל אם הוא עובד עמה' לא קפיד בעל השד' ולא הוי חזק' ירד האריס מאריסותו ושהתה בידו ג' שנים אח"כ יש לו חזק' **לא** האומנין שהן בונין או מתקנין כשל ב"ה והוחז' ברשות' כמה שנים אין להם חזק' **לב** אבל בע"ה מחזי' בשלהן ירד מאומנותו יש לו חזק' **לג** האפיטרופ' אין לו חזק' בנכסי בעל הבי' **לד** אבל בעל הבית מחזיק בנכסיו וכתב ה"ר יהודה ברצלוני אין צריך לומר כשהתחיל אפיטרופא בעודן קטנים שודאי אין מחזיקים בנכסי קטן ואפילו הגדיל אלא אפילו אפיטרופא על גדולים כגון שמינהו אדם בשעת מותו על בניו הגדולים או שמינוהו ב"ד בין על גוף הקרקע או על הפירות היוצאים מן הקרקע
בין

ד"מ (ה) וכ"כ הרשב"א בתשו' סימן תתס"ג

עוד שם ועיין בתשו' סכת' רבינו בסימן קי"ח : * כט האריס שהוא ידוע וכו' ב"ז שם על המשנה שאמרו (דף מב) אריס אין לו חזקה שהוא (בדף מו) אמאי ליתא ליה עד דאידנא אגלא ושקלא כולה אמר ר' יוחנן באריס בתי אבו' ופי' הרע"בם פי"ב מה' טוען אריס בתי אבות כגון שהיה אריס לאביו בעל השדה או לאבי משפחתו שכיון שהוא אריס של בתי אבות אין מעמין הבעלים בידו אבל אם זה שנעשה אריס בתחלה הוציא ואכלה כולה שני חזקה מעמידין אותה בידו ואומרי' לבעלים היאך אכל שנה אחר שנה ולא מחיתם בו ורע"בם פי' אריסי בתי אבות שרגילי' לשמו' שדות של משפחה זו מעולם הם ואבותיהם באריסו' ולא היו יכולים לסלקם באריסי' אחרים ואותם אריסים נוהגים לאכול כל הפירות ג' ושלשה שנים ואחר כך יאכלו הבעלים כמו כן : ל ומ"ש רבי' אבל ב"ה מחזיק בשל אריס שפוט הוא שב"ה אין לו טענה לאכול משל אריס אם לא שקנה השדה ממנו : ואפילו אריסי בתי אבות אם הוריד אריסין וכו' שם אמר ר"כ אריס שהוריד אריסים תחתיו כלומר אריס בתי אבות יש לו חזקה מ"ט דלא עביד איניש דנחתי אריסי לארעיה ושתיק אמר רבי יוחנן אריס כלומר אריס בתי אבות שחילק לאריסין אין לו חזקה מ"ט איעור הרמב"ם בעלמא הוא ופר"ם דרב נחמן בשאינו מתעסק בקרקע ודר' יוחנן בשמתעסק והוא חולק לאריסי' אבל מדברי הרמב"ם פי"ב מה' טוען נראה שמפרש דר"כ שהוריד אריסי' תחת ידו ודרבי יוחנן שחילק לאריסין שהיו גם שכתב אריס של בתי אבות שהוריד אריסים תחת ידו יש לו חזקה שאין מורידין אריסין אחרים לנכסי אדם והוא שותק אבל אם חולק לאריסין אחרים שהיו גם אין לו חזקה שאם מעונש על האריסים עמו אותו עכ"ל ורבי' כתב כפר"ם ול"ל דכי אמרינן הוריד אריסין תחתיו יש לו חזקה היינו כשהחזיק ג' שנים משהוריד אריסים הוכן פר"ם : ירד האריס מאריסותו וכו' ברייתא שם : לא האומנין אינם בונים וכו' משנה שם האומנין אין להם חזקה ופר"ם דלאו בחזקת ג' שנים איירי דהא זה טוען לא איירי אלא במטלטלי וחזק' ג' לא נאמר אלא במקרקעי אבל הרמב"ם כתב פי"ב מהל' טוען ואלו שאין מעמידין הקרקע בידן אע"פ שאכלוה שלש שנים האומנין והאריסין וכו' האומנין כיצד כגון שהיו בונין בה או מתקנין אות' שנים רבות ורבי' כת' כהרמב"ם משום דכל הנך דמייתנו במתני' שהם אריסין ושותפין ואפטרופוסי' לענין חזקת קרקע איתנו ואם כן ה"ה לאומנין דמיתני בהדייהו : לב ירד מאומנתו וכו' ברייתא שם : לג האפטרופא אין לו חזקה משנה שם האומנין והשותפין והאריסין והאפטרופסי' אין להם חזקה וכתב רבינו אבל ב"ה מחזיק בנכסיו משום דבאפטרופים איכא למימר דכ"ע ידעי דכל מה שלו נתן בידו ולכן לא הפה לממות אבל במחזיק ב"ה בנכסיו לא שייך האי טעמא ולכן הוא חזקה ופשוט הוא : וכתב ה"ר יהודה ברצלוני אין צ"ל שהתחיל אפטרופו' בעודם קטנים וכו' : ונראה שאם הוא אפטרופ' בשדה ידוע יש לו חזק' בשדו' אחרו' וכו' אע"פ שאינו כן מדברי הרמב"ם שכ' שהאפטרופ' בנכסו' על

ב"ח ואם החזיק בה ג' שנים אחרי מיתת האב וכו' כת' עוד ה"ר יהודה ברצלוני שאין מקבלין אלא אם היו עדים לו ... לומר דלאו דחזקה הוא ... מתן דלאו למיתב שם לענין טוען שקנאה מאפיטרופוס ומ"ש ואינו נראה לנו דלא הוי חזקה לשמעון וכו' שם לענין טוען שקנאה מאפיטרופוס אמאי סיבותא ולענין הדין טוען שקנה מאפיטרופוס נראים דברי ... אמאי דבעי ... מיתר ... לבו חזק' ולענין טוען שקנה מאי סיותוני' נראים דברי ה"ר ברצלוני שלא אלהם לו חזקה :

סד' זו בין פסוק על אמר ככסי' וכו' בפי"ב מס' טוען : ועיין בסרי"בס סי' רל"ב : לו כת' ה"ר יסור' אברצלוני שאפי' שאכלו על אלקוס' וכים א' לכולם הא עילת' לית' בגע' וכו' לט וסרס"בא כת' שאלת שמחזיק בשקדם של הברים ושל קנרים יש לו חזקה או לא : תשוב' מסתבר' שיש לו חזקה ולע"ם שמחזי' בג"ס אין לו חזקה לפי מה שאני סבור דמאן מחיל' ומאן שביק וכדמשמע בהלכות פ' חזקת ושע"ב דלכאורה לא משמע הכי בה' לא יתמור נמ' אם אפי' בית רובע הרי הוא במחזקתו ככר דאיתא לא אמר פירשתי בהסי' דאלהים' חזקת וע"מ בכדון שלמכינו כר' שיש לו חזקה שהרי יש כאן בעלי' ידועי' ונזבוי' ממונים ויש להסתלק בפותו בקדמו' וקונים ומוכרים ומאליפים מדעת כחבורה עכ"ל : ז כתב הריב"ש בסי' תכ"ז מקרה בידינו מגדולי הקהלות ועליהם אנו סימכי' שלעולם אין חזקה מועל' אא"כ ירד מתחל' בתור' מקח והא דאמרי' לריך לטעון במוחזק לג' וג' לא משום שיכל לטעון מחזיקתי ולקחתי אחר מאלה ממך כיון שע"כ יש לו להודות שמתחלה לא בתורת מקח ירד פוב אינו נאמן אלא טענה דאלתא שיכול לומר כיון שהחזקתי ג' שנים ולא חזרת לעמות לא מכרתי בשטרי השייתי שכור שחזרת ממהאתך אבל לעולם לריך לטעון שבתורת מקח ירד והא דאמרינן דאפשר אים לריכה לעמות כשאכלה מקלת שני חזקה בחיי הבעל וג' שנים אחר מיתת הבעל כבר הוכיח הרמב"ן בראיות ברורות דאם נודע שירד בה בחיי הבעל לא משני ליה חזקה לעולם אלא אפי' לריכה לעמוק לפרכם ולהודיע הדבר בעדים שבחיי הבעל ירד בה כדי שלא יתהפך הדבר ויטעון שהחזיק שלאחר מיתת הבעל ירד בה והשתא דכן גזלן וכן אריס לא כמו שהשבת שהיו דרים בבית עם אביהם בשעת אביהם נפטרו הם כמו שהיו בחיי אביהם דבכה"ג אין להם חזקה כיון שע"כ יש להם להודות שבכתבו שעם אחת שלא בתור' מקח אלא כגון שהגזלן או האריס היה אוכל פירות השדה הוא בחייו לבד ואחר מיתתו בא הבן להחזיק בשדה ההוא וקא"ל שלע"ם שאין לאב חזקה מחמת גזל או אריסות אפ"ה יש לבן חזקה כל דאתי בטענה דאביה הבל אם כאב היה דר בבית אחר מחמת גזל או מחמת שירד ברשות והיו בניו ואשתו דרים עמו ובשעת נפטרו הם דרים בבית כאשר היו דרים בחיי שבזלן או שיורד ברשו' אינלהם חזק' לומר הזדנו ולקחנו ממך שהרי כב' היו דרים קודם לכן בחיי האב ובשעת מיתתו שלא בתורת מקח ושוב אין להם חזקה עכ"ל : ח כתב הרשב"א שאלת שמעון ולאה שותפין בקרקעות ידועים בשטר ואם לאה היתה אפטרופא על נכסי בתה

בין שהוא אפיטרופא מיתומים שסמכו אצל בעל הבית בכולן אין לה׳ חזק׳ עד שירדו מאפיטרופסותן **לח** ירדו מאפטרופסו ושהת׳ בידם ג׳ שני׳ ולא מיחו יש להם חזק׳ ע״כ **לן** ונר׳ שאם הי׳ אפיטרופ׳ בשד׳ ידוע שיש לו חזק׳ בשדו׳ אחר׳ מידי דהוי גזלן שהוחזק גזלן בשד׳ ידוע שיש לו חזקה בשדות אחרות אף ע״פ שאין נראה כן מדברי הרמב״ם ז״ל שכת׳ האפיטרופ׳ בין שהוא על שד׳ זו בין שהו׳ על שא׳ נכסים בין שמינוהו אותו ב״ד בין שמינה אותו אבי יתומים וגדלו היתומים בין שמינה אדם אפיטרופ׳ על הוצאתו והכנסתו הואיל ומשתמשים ברשות אין להם חזקה **לן** כתב ה״ר יהודה ברצלוני האחים שאוכלים על שלחן אחד וכיס אחד לכולם הא מילתא ליתא בגמ׳ ומדאמרינן באב ובן ואשה ובעלה בן שחלק ואשה שנתגרש׳ הרי הן כשא׳ כל אדם משמ׳ דאחין בין חלקו בין לא חלקו הרי הם כשאר כל אדם אבל משיקול הדעת יש לנו לדקדק (י) אם חולקין בעיסתן קרובין להיות כאב ובן לפיכך אם כל הוצאתם ביחד אין להם חזקה זה על זה ולא עוד אלא אפי׳ אם מוציא האח על אחיו כגון שאח אחד עשיר והשני אין לו כלום ודר בבית מיוחד לאחיו אין יכול להחזיק באותו הבי׳ **לח** וגם בנהבי׳ והשכי׳ אין מחזיקין על בע״ה בן הבית כל זמן שהוא בן הבית והשכיר כל ימי שכירותו דהני בכלל אומנין ואריסי ואפיטרופסים הן : **לט** והמחזיק בהקדשות כגון הקדש של עניים ושל בה״כ בזמן הזה אין להן חזקה שאין מוחה בעבור ההקדש שאם ירד בו שום אדם יאמרו העולם שירד בו לקבץ הפירות לצרכי העניים ויהיו אצלו עד שיצטרכו העניים ואם יטען קניתיו משבעה טובי העיר כדרך שמוכרין ההקדשות ז׳ טובי העיר אם יודו שבע׳ טובי העיר יש לו חזקה אע״פ שאין לו שטר ואם טוען שהלכו להן ז׳ טובי העיר למ״ה או מתו נאמר לו ודאי אם מכרו ז׳ טובי העיר הוה ליה קלא וכיון שאין עכשיו מי שיעיד בזה ויש לקהל עדים או שטר שאותו קרקע היה הקדש ולזה אין לו לא עדות ולא שטר במה שהוא טוען לא כל כמיניה :

קנ מי שירד לתוך שדה אחת בתורת משכונא אין לו בה חזקה כד א שידוע שבתורת משכונא ירד לתוכה אבל אם אין כאן אלא קול בעלמא זה פירשתי למעלה **ב** ומ״מ עצה טובה לממשכן למחו׳ בסוף כל ג׳ וג׳ **ג** שמא יכבוש זה שטר המשכונא אחר שישתכח הדבר ויטען לקוח הוא בידי כההוא דמשכן פרדסא לחבריה לי׳ שנין ולבתר דאכלה ג׳ שנין א״ל אי מזבנת לי מוטב ואי לא אכבשנ׳ לשטר משכונא ואטען לקוח הוא בידי נתנה הממשכן לבנו במתנה וחזר ועשה שטר מכירה לבעל המשכונא אסיקנא ששטר המכירה אינו כלום ואפי׳ המעו׳ שנתן יותר על המשכונא אינה אלא כמלוה על פה **ד** וכתב הרמב״ן ז״ל היכא שידוע שירד בה בתורת משכונא אין לו בה חזקה לעולם אפי׳ אם ידוע ששלמו ימי המשכונא והחזיק בה ג׳ שנים אחר כך והרמ״ה כתב שאם אכלה ג׳ שנים אחר שכלו ימי המשכונא יש לו חזקה וכ״כ הר״ר יהודה הברצלוני ומדברי א״א הרא״ש ז״ל יראה כדברי (ה) הרמב״ן וכ׳ ה״ר יונה העידו העד׳ ששד׳ זו משכונ׳ אצלו לשנים ואין אנו יודעי׳ לכמה שני׳ אפי׳ החזיק בה כמה שנים אין לו חזקה העידו שמשכנה אצלו סתם ואכלה ג׳ שנים משנה ראשונה ואילך יש לו חזקה דסתם משכונא שתא **ה** ראובן שירד לתוך שדה שמעון בתורת משכו׳ והיה לראובן אצל שמעון עוד תביעה אחרת על פה ואינו יכול להוציאה מידו וכלו ימי המשכונא ורוצה לעכב השדה ולאכול פירותיו עד כדי התביעה שיש לו אצל שמעון ולהחזירה לו אח״כ אם ידוע לנו שירד לה בתורת משכונא אינו נאמן אפי׳ אם החזי׳ בה ג׳ שני׳ **ו** צריך להחזיר׳ מיד כיון שכלו ימי המשכונ׳ ואם אינו ידוע נאמן על תביעתו האחרת במגו שהיה יכול לכבוש שטר המשכונ׳ ולטעון לקוח הוא בידי׳ ובשבועה ומיהו כתב ה״ר יונה דוקא שאכל כבר הפירות כדי התביעה שטוען עליו אז הוא נאמן לעכבם בתוכו במגו אבל אם בא לתובעו קודם שאכל הפירות אז אינו נאמן לעכב הקרקע בידו במגו דלעיל שלא מצינו מגו אלא במי שבא לזכות בממון מתוך שהיה יכול לזכות באותו ממון עצמו בטענה אחרת אבל הכא מיד כשהודה שכלו ימי המשכונא הקרקע היא בחזקת בעליו ואין להאמינו בתביע׳ האחרת במגו דלקוח הוא בידי **ז** ואם אין ידוע שירד בתורת משכונא אלא קול יצא שיר׳ לה בתור׳ משכונ׳ אם יצא הקו׳ קוד׳ שהחזי׳ בה ג׳ שני׳ אינו נאמן שוד לטעון לקוח הו׳ בידי כדפרש לעי׳ ואם יצ׳ הקול לאח׳ שהחזי׳ בה ג׳ שני׳ ודאי אם הי׳ טוען לקוח הו׳ בידי הי׳ נאמן כיון שהחזי׳ בה ג׳ שני׳ כשופי קודם יציאת הקול אבל אם טוען שיש לו עליו תביעה אחרת ורוצה לעכב הקרקע עד שיאכל כדי התביעה במגו שהי׳ יכול לטעון לקוח הוא בידי אינו נאמן שהורע כח חכנו כיון שיצא קול,

קול שירד בתוכה בתורת משכונא לפיכך לא הי' חפץ לטעון לקוח הוא בידו ‡ וכאשר הדין בין ראובן לשמעון כן הדין בינו ובין יורשי שמעון אם מת שמעון ובא לטעון כנגד יורשיו שאם הוא בענין שיכול לטעון לקוח הוא בידי נאמן גם על הפירות שאכל עד כדי התביעה ואם אינו יכול לטעון לקוח הוא בידי גם אינו נאמן על התביעה האחרת אלא שבזה כתב ה"ר יונה שיש ביניהם האב משביעו בטענ' בריא בין בעיקר הטענה שהיא התביעה האחרת שיש לו עליו בין בטענת מגו שהיא לקוח הוא בידי אבל כנגד היתומים שאין להם טענת בריא נוטל בלא שבועה וא"א הרא"ש ז"ל כתב כל מאי דמצי אבוהון למיטען ולהשביעו טענינן להו ליתומים אפילו בשמא : ח ירד לתוכה בתורת משכונא ואכלה שלש שנים ואין עדים שבאה לידו בתורת משכונא ואומר שעדיין יש לו להחזיק בה בתורת משכונא ב' שנים ואין לו שטר נאמן במגו דלקוח הוא בידי וכתב ה"ר יונה דלא הוי מגו להוציא לפי שכבר זכה בקרקע לפי טענתו משעה שירד בה והחזיק בה לה' שנים בחזקת דנעל וגדר ופרץ ואפי' למאן דפליג בפרק המקבל גבי מלוה אומר ה' ולוה אומר ג' היינו בשטר דריע טענתי' דכיון דלגוביינא קאי מוזהר זהיר ביה ולא כביש ליה ט לפיכך אם טוען היה לי שטר משכונא ואבד אינו נאמן לפי שהמלוה נזהר בשטר המשכונא עד שיכלו ימי המשכונא שצריך לו לראיה שממושכנת בידו כיון שאינו בא להחזיק בגוף הקרקע אבל בלא שטרא דליכא ריעותא בטענת המלוה נאמן במגו ורב אלפס פסק דאפילו אם טוען המלוה שטר היה לי ואבד נאמן לומר שהוא לה' שנים במגו דלקוח הוא בידי וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל :

קנא א וכולם שאין להם חזקה היינו דוקא כשבאין בטענת חזקה אבל אם יש להם עדים שלקחו' מבעלים אפילו לא ראו נתינת המעות ולא עשו לו שטר או שמעידים שנתנה לו במתנה מחזיקין אותה בידו חוץ מגזלן : ב ובעל בנכסי אשתו ואשה בנכסי בעלה שאפי' שמעידים עדים שמכרום לא מהני ליה ודוקא במעות טמונין אבל אם קנתה ממנו במעות שאינן טמונין מה שקנתה קנתה והגוף שלה והוא אוכל פירות ובעל בנכסי אשתו נמי בנכסי מלוג שלה מהני ראיה אבל בכל שאר נכסים בין בנכסי צאן ברזל בין בשאר נכסיה לא מהני ראיה שיכולה לומ' נחת רוח עשיתי לבעלי והרמ"ה כ' שדין י נכסי צאן ברזל כדין נכסי מלוג דיכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי וא"א הרא"ש ז"ל כת' כסברא הראשונה ג וגזלן אפי' אם מעידים שמכר לו ועשה לו שטר אינו מועיל שמחמת יראה עשה לו גם השטר וכ' ה"ר יהוד' אפי' עשה לו אחריו' אינו מועיל אע"ג דבלקח מסקריקון וחזר ולקח מבעל הבית מקחו בטל אפי' עשה לו השטר וק"ל שאם קבל עליו אחריות מהני שאני סקריקון שאינו מקפיד אם אין בעל בית משעבד ללוקח נכסיו הלכך כיון שמדעתו שיעב' לו נכסיו ודאי גמר ומקני אבל גזלן שאנסוהו גם על האחריות לא קנה מידו בגזלן שאינו הורג נפשות על עסקי ממון אלא שהוחזק גזלן על שדה זו ודאי כי היכי דאמרינן שאם הוחזק גזלן על שדה זו יש לו חזקה על שדה אחרת שאין יראים למחות בו אלא בשדה זו שמוסר נפשו עליה ה"נ אין יראים למחות בו על שעבוד נכסים והשעבוד כשדה אחרת דמי הלכך אם כתב לו שעבוד קנה ע"כ ד ואם העדים מעידים שראו שנתן לו דמי השדה אז לא יוציא השדה מתחת ידו עד שיחזור לו הדמים אבל אם מעידים בפנינו הודה שקבל' ממנו וזה טוען שלא קבל ממנו כלו' צריך להחזיר לו השדה בלא דמים שמחמ' יראתו הוצרך להודות ה והא דלא הוי זבינתי' זביני אע"פ שנתן המעות דוקא כשמסר מודעא אבל לא מסר מודעא ק"ל תליוה וזבין זביניה זביני אפי' אנסוהו למכור

המשכונא ואת הבני וכשאר הדין בין בן דלוקח ובין בן הקונה והבי"א שמכר זה ובעל מפני הבנוי מכר' הכח האת וכיון שאת נטלה הרשאתו ועוד שאם דכיון שהבנוי היה ירא למכרו מפני ערעור י בן שמעון ה"ל כמוכרו ע"מ שירצה בעל השדה וכיון שלא נתרצה במגא מכרו בטל ואע"פ שהחזיק הלוקח שני חזקה היינו כשהוא כיון דעכ' אכירה בטלה הא אמרי' שלכך מחזיר יורש בעל הקרקע ליורש הלוקח את השונים ויחזיר לו קרקעו עם כל הפירות שאכל כדין שאחזי' בקרקע שאינו שלו דהדרא ארעא והדרי פירי עכ"ל וק"ל על מה שכתב שאכיר' זו שמכר הבנוי היא' הכח האת וכיון שאת בטל' הרשאתו ולפי דבריו נימא כיון שאת הכהן יורשו תחתיו והרי הוא הכח הירשה היא חי ועוד דהעיקר' דדינ' תירצא שאפי' היה המשכן חי אין אכירה זו אכח ולא ברשאתו שהרי הוא לא הרשהו למכור י וכן מה שכתב שהגביל היה הבני ירא למכרו מפני ערעור בן המשכן הוי כמוכרו ע"מ שירצה בעל השדה אין לו טע' ולכן נ"ל שאם לא מכרו בפחות משוויו שמכר קיים שכיון שעבר הזמן שאמר לו לפרעו יש רשות בידו למכרו אבל אם מכרו בפחות משוויו אפי' כל שהו' מוז' כדין אליא הטעה י כתב עוד הר"ש ב"ן על הדין הנ"ל וכיון שמכר זה בעל דינכו אפילו הי' קיים בדיניהם אנו מבטלי' אותו דאמרי' בפ' חזקת הבא מחמת גוי הרי הוא כגוי וכתב בעל העיטור כאילו אותו גוי בא עם ישראל לדין ותניא אם אתה יכול לזכותו בדיני ישראל וכו' וכן כתבו המהרונים עכ"ל : כתוב בתשובות ה"ר יהודה בן הרא"ש ז"ל שההלואה לאה על הבית לא לקחה בית המשכונה ברשות' אע"פ לא היו עושים הורד' לגוי בעט' שהוא מאוחר של המשכונה וכיון שכן אין לה אלא דין בעל חוב שאינה יכולה לגבות הדירות הבית ואם לקחה הבית בחזק' אפי' כשאילו לאחר זמנה שאין חילוק בין השאילו להשכירו כיון שדר בו עכשיו ואם יש לו מעות יתנם ואם לא יפרעו יוחזר הבית בעם שחייב בשכירות כדין ב"ח דעלמא עכ"ל :

קנא א וכולם שאין להם חזקה וכו' פר' חזקת (דף מז) אמ' רב נחמן אמ' לי הונא כולן שהביאו ראיה ראייתן ראיה ומעמידין שדה בידן גזלן שהביא ראי' אין ראייתו ראי' ואין מעמידין שדה בידו י ופר"ש ראיה שטר מכירה או עדי מכירה : ומ"ש רבי' גבי אשה בנכסי בעלה ודוקא במעו' טמוני' וכו' הכי אסיקנ' בפ' חזקת (דף נב): ב ובעל בנכסי אשתו וכו' ג"ז שם אמתני' דתנן (דף מט) אין לאיש חזקה בנכסי אשתו ודייקינן (דף מט) הא ראיה יש ואמאי נחת רוח עשיתי לבעלי כדתנן בסקריקון לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל מפני דאמרה נחת רוח עשיתי לבעלי ותירצנו דמתניתין באותן ג' שדות אחד שכתב לה בכתובתה וא' שייחד לה בכתובתה וא' שהכניסה לו שום משלה למעוטי מאי אילימא למעוטי שאר נכסים כל שכן דהוה להו דה"ל עילך נחת בגירושין ובמיתה אלא למעוטי נכסי מלוג ופרש"י א' שכתב לה בכתובתה כלומר א' מג' שדות הוה שדה שמשעבד בה' והזכיר אותו שדה בשטר הכתובה דמשום דעיניה עליה טפי משאר נכסים י וא' שייחד לה בכתובתה' לא נכתב בתוך השטר אלא לאחר שנישאין עשה לה אחד משדותיו אפותיקי לגבות ממנו כתובתה וא' שהכניסה לו שמו' עשאה אבות אביה והיינו נכ"ב : למעוטי מאי נקט ג' שדות הללו אילימ' למעוטי שאר נכסים וקרקעות אל בעל דלא מצי לעיור נחת רוח עשיתי לבעלי אדרבה השתא הייכא איכ' טפי אם לא תודה למכירתו דהי לא כתב' ללוק' א"ל בעלה עילך נחת או אפסד' או אתגרשך ולכן איכך רוצה לכתוב כדי שתעלה יותר ממה לגבו' י אלא למעוטי נכסי מלוג נקט הני ג' שדות ולפי' הי' זה הרי בסדי' הוים נכ"ב לשאר נכסי' דהיינו א' שכת' לה בכתובת' וא' שייחד לה בכתובתה' י והרע"ה איפשר שאמר' הג' שדות כר"ש והא' שהכניסה' לו שום עשר' כר"ח אם זבנו התו' אבורה

שהכניס לה שום משלו שהם לו שדה כנגד תוספת שהוסיף לה וא"כ אין נכ"ב בכלל ג' שדות אלו ודינם כנכסי מלוג והרע"ב הס ב"ל עם' שכירה כתב דלא כהרמ"ה : וא"א ז"ל כ' כסברא הראשונה הם : ג וגזלן אפי' אם מעידים וכו' פ' חזקת (דף מז) אמר דאמר רב נחמן גזלן אין לו ראיה צריך פשיטא ומשני דלא' למפוקי מדר' דא"ה אלא דה"ל לך חזק וקני אבל בשטר קני קמ"ל כדאמור' דאמ' אבשטר לא קנה עד שיכתו' לו אחריו' נכסי' : וכ' ה"ר יהוד' אפי' גבה לו אחריו' אינו מועיל וכו' עיין גבה הב' כ"י בשם הר"ן וה"ר יונה ולקמן (סי' ר"ה) ד ואם העדים מעידי' כו' שם א"ר דר' ביבי משמיה דרב נחמן : ה והא דלא הוי זביניה זביני וכו' ג"ז שם (דף מה) אמר רבא הלכתא תליוה וזבין זביניה זביני ולא אמרן אלא בשדה הזה כלומר שהכריחוהו למכור את שדותיו והוא בורר זו דכיון דמדעתו בורר דעה שבהם ביורר והיינו מקפיד כ"כ וגמר ומקני אבל שדה זו לא ואפילו בשדה זו לא אמרן אלא דלא ארצי זוזי ופר"ש לא היה המעות דבלה דעתו דנע"כ מקבל אבל ארצי זוזי לא ולא אמרן דלא הוה לי' לאשתמוטי ופר"ש כגון דהוי כגון השתא עד מקבא אשתי מן הוה דמוי מצי' לטעון בו הבאה אבל כ"ל לאשתמוטי לא ואסיקנ' והלכתא בכולהו הוי זביני זביני כלומר ואפי' בשדה זו ולא ארצי זוזי ולא הוה ליה לאשתמוטי ופר"ש וכגון דאמר רוצה אני וכתבו התו' דתליוהו לאו דוקא דה"ה מחמת אונס ממון כי הייה מעשה דהרדס הוו זביני ואי מסר מודעא לא הוו זביני דק"ל כרב הונא דכתב מודע' אזביני' : וכתב ה"ה פ"י מהלכות מכירה שנראה מדברי הרמב"ם שהוא מפרש ארצי ולא ארצי בעדי' ושלא בעדי' ואסיקנ' דאפי' לא ארצי בעדים קנה והוא שמודה לו : ומיהו אין מסירת המודעא וכו' אונסא דאתא ליה מגמסים היינו כגון שהוא צריך למעות ולא מבטל המקח מדאמרי' פ' חזקת (דף מ) אמרי נהרדעי כל מודעא דלא כתיב בה אנן ידעינן באונסיה דפלניא לאו מודעא היא והאמר רבא לא כתבינן מודעא אזביני מודה רבא היכא דאנים ופר"ש דזביני שמוסר מודעא שבלבם לא היה מודעא עד שיעידו העדים שמכירים באונסו משום דהיכ' לאימר דלא אנים אלא שהוא צריך למעו' והיו' ולמה ליבעי למהדר בהדיה כשיודעו לו מעות ולפיכך מסר לו מודעא לבטל מכירתו : ו ואפילו באונס' דאחריני וכו' זה לא מצאתי מבואר אבל פשוט הוא : והרמב"ם כ' פ"י מהל' מכירה וה"ה עם' גזילה ואפי' גזלן שהוחזק גזלן על שדה זו ועכשיו חזר ולקחה ממנו וחתם עליו ה"ה : וא"א ז"ל לא כתב כן כלומר לא חילק בין גזלן לאנס את חבירו עד שמכר לו :

קנב כל אלו שאין להם חזקה וכו' פרק חזקת (דף מז) אמר רבי יוחנן אומן אין לו חזקה בן אומן יש לו חזקה אריס אין לו חזקה בן אריס יש לו חזקה גזלן ובן גזלן אין להם חזקה בן בנו של גזלן יש לו חזקה ה"ד אי דאתו בטענתא דאבוהון אפילו הנך נמי לא ואי לא אתו בטענה' דאבוהון אפילו בן גזלן נמי ופר"ש אי דאתו בטענת דאבוהון שאומרים אבינו הורים' לנו וע"ש בן גזלן אין לו חזקה ואיהו לא טעין מפני אני יורש דזבנה עינך קמי דידי דהימניה ע"י מגו דמצי אמר זבנתא מינך לא צריכא דאמרי עדים בפנינו הודה לו הנך אינה לטיעמך קושטא קאמרי הכי השתא דאודי ליה לאו הימנן דהי לאו דאודי ליה היה מזיקו זו היא גר"ם ופר"ש אבל בן בנו של גזלן יש לו חזקה הי אתי בטענת דאבוהון דטעין אבוי ירשתי ואבי לא היה גזלן וכה"ג טוענין ליורש דאילו היה אביו קיים הוה טעין עינך זבנתה וריפא דקתני אומן אין לו חזקה בדליכא עידי הודאה דלגלדין קתני והאומנים נורהים כגון דאמרי בפנינו הודה פ' בן אריס בן גזלן ועכשיו אומן אין לו חזקה אבל בן אומן יש לו חזקה בטוען קמי דידי הודית לפני שמכרת לו נאמן במגו דאי בעי לאמר עינך זבנת' אבל בן

למכור שדה ידוע׳ ולא מג׳ המע׳ שקבל שני׳ שמחמ׳ אינ׳ מכר ולא ה״ל מכט׳ לאישתמוטי אפ״ה הו׳ זביני׳ זביני ומיהו אין מסור מודע׳ המק׳ אלא באונס דאחריני׳ אבל באונס דאת׳ ליה מנפשי׳ לא מהני ליה לבטל המקח ולכך צריכין שיבירו העדי׳ האונס ואפי׳ באונסא דאחריני׳ אם לא אנסוהו בפי׳ על מכיר׳ השד׳ אלא שאנסוהו ליתן מעות ומחמ׳ שלא היה לו מע׳ צריך למכו׳ הוי זביני ואע״פ שמסר מודעא ולקמן בסי׳ ר״ח מבואר עוד דיני מסיר׳ המודעא והרמ״בם כת׳ שאין הנגזל צריך למסו׳ מודעא כשמוכר לגזלן דאפי׳ בלא מודעא המכר בטל כיון שהוחז׳ גזלן על שד׳ זו שאינו דומ׳ למאנס חבירו עד שמוכ׳ לו שדהו שזה האנ׳ אינו רוצ׳ לגזול ולא גזל עדיין כלום לפיכך אם לא מסר המוכר האנוס מודעא מכרו קיים אבל זה שהוחזק גזלן המכר בטל בלא מודעא וא״א הר״אש ז״ל לא כתב כן :

קנב כל אלו שאין להם חזק׳ בניה׳ (א) יש להם חזק׳ אם שהתה ביד הבן ג׳ שנים וטוען את׳ מכר׳ לי אפי׳ אם מודה שבאה ליד אביו בתור׳ אומנו׳ ואריסות וגזלנות אלא שטוען שקנאה אח״כ יש לו חזק אבל אם טוען שירש׳ אין לו חזק׳ וגם בן הבן אין לו חזק׳ אם טוען שירש׳ מאבי אביו וכן עד עולם אבל אם טוען בן הבן שירשה מאביו יש לו חזקה ואם טוען הבן בפני הודית לאבי שמכרת לו והוא בעצמו החזי׳ בו ג׳ שנים נאמן במגו שהיה יכול לו׳ אתה מכרת לי חוץ מבן גזלן שאפי׳ אם הוא אמת שהודה לאביו אינו מועיל אלא א״כ יאמ׳ בפני מנה לך אבי המעות והוא החזיק בה ג׳ שנים וכתב א״א הר״אש ז״ל אבל החזיק בו בן בן הגזלן ג׳ שני׳ וטוען בפני הודית שמכרת לאבי אבי מהני׳ הך הודאה דכולי האי אינו מטיל אימה בשביל בן בנו :

הלכות נזקי שכנים

קנג יש חזק׳ שאינה לגוף הקרקע אלא להשתמש כדרך שהחזיק להשתמש וכאשר יסיר תשמישתו ישא׳ המקו׳ פנוי לבעליו **ב** כיצד ראובן שהיה ביתו סמו׳ לחצר שמעון והוציא זיז מביתו לחצר שמעון והחזיק בו ג׳ שנים וטוען שברשות הוציאו שקנה ממנו להוציאו או שנתנו לו במתנה הוי חזקה ומשתמש בו כל זמן שירצה ומונע את שמעון מלהשתמש בו **ג** ולכתחילה כשבא להוציאו או לאחר שהוציאו ולא החזיק עדיין ג׳ שנים יכול שמעון למחו׳ בו וצרי׳ להסירו מיד **ד** וכעוד שלא הסירו שמניחו שמעון שם מרצונו אין בעל הזיז רשאי להשתמש בו מפני שמזיק (ה) לבעל החצר בראייתו אבל בעל החצר יכול (ו) להשתמ׳ בו כל זמן שירצ׳ להניחו שם ואין בעל הזיז יכול לעכב עליו **ה** בד״א בזיז בולט טפח אבל אם אינו בולט טפח אין לו חזקה שבע״ל הח׳ לא חשש למחו׳ בו כיון שהו׳ פחו׳ מטפ׳ לפי׳ בין תוך ג׳ בין לאחר ג׳ יכול למנע כל שעה שירצה וצריך להסירו ובעודנו שם משתמש בו בעל החצר ואין בעל הזיז מעכב עליו **ו** ובענין שימו׳ בעל הזיז עליו פליגי רב הונא סבר שבעל החצר מעכב עליו ורב יהוד׳ סבר כיון שהוא קטן ואין בו תשמיש קבוע אינו יכול לעכב עליו והר״מה וה״ר יהוד׳ ברצלוני פסקו כר׳ הונא וכ״כ א״א הר״אש ז״ל **ז** החזיק בזיז בולט טפח במשך ד״ט באורך הכותל או שבולט ד׳ במשך טפח באורך הכות׳ וטוען עליו שלקח ממנו לעשות בולט ד׳ טפחים כשיעור

זה לצד זה אלא גלותו רוח פתחו׳ כויל חיים ׃ ורב ירמיה בר אבא מע׳ כמרז׳ אין גג חזיה אלא רול׳ לבנות תחתיו בונה ויש לעקותו מזק׳ אלא גם לעוקרו סינו עיקרו ופר״ם אלא רול׳ בעל סהל׳ לבנו׳ תחתיו בונה בניכו עד שמני׳ למ׳ זז ולא פלי מעין בעל הגג כי היכ׳ דמזקי במקו׳ המרזב מחזקי במקו׳ שתחתיו אבל הם גם לעוקרו

פלימיו נמלו׳ סנעבוד מיד וכן כל פסילה מי בן מסדרי׳ מירם׳ נג״ד סנתכוונו סנעני׳ לו ארב׳ מעות ומ״ל לזמן אלא מיד מפרך סכותל מעלנו מן מספר סוף כותלו ע״מ

כשיעור משכו או לעשיתו משך ד׳ כשיעור בליטתו נאמן ויכול לעשותו ד׳ על ד׳ אבל אם החזיק בזיז בולט טפח במשך י׳ באורך הכותל אינו יכול להשלים לי׳ כשיעור משכו אלא יכול לעשותו בילט ד׳ ולא יות׳ ואם הוציא זיז בול׳ טפח במש׳ ג אין יכול להשלים בליטתו למושב׳ אלא ישאר כ״ו שהוא ורב אלפס כת׳ כשבולט טפח במשך ד׳ יש לו נ״כ ר״ות להשתמ׳ בד׳ שתחתיו וה״ר יהודה ברצלוני ה׳ סי׳ לומ׳ שיכול לתלו׳ בו חפציו יורדין לאויר החצ׳ ואין בעל החצ׳ יכול לעכב עליו לפי׳ אין בעל החצר יכול לבנו׳ בקרקע שתחת הזיז ח ואא הרא״ש ז״ל כתב שאין יכול להשתמש אלא על גביו אבל בא׳ י׳ שתחתיו אין לו שום חזקה והרמ״בם כת׳ דאפי׳ אם אינו טפח אם לא מיחה לאלתר הוי חזקה אלא שהיל׳ כשיש בו רוח׳ טפח החזי באור׳(ג) כנגדו ט ואם רצה בעל החצר לבנות תחת הזיז לבטל תשמישו בעל הזיז מעכב עליו ואם אין בו טפח לא החזיק בא׳ יר החצר וכל שעה שירצה בעל החצר לבנו׳ תחתיו ולבטל את תשמישו אין בעל הזיז מעכב עליו כתב ה״ר יהודה ברצלוני זיז פחות מטפח אין בו חזקה כלל בין שקבעו בעל הגג בין שקבעו בעל החצר אין בו חזקה ולענין למחות בו אין בעל החצר יכול למחות בבעל הגג מלקובעו שאם ירצה לקובעו ולהשתמש בו כלפי פנים אין בעל החצ׳ יכול למחות ובלבד שלא ישתמש בו בחצר משום היזק ראיה וכן אם בעל החצ׳ בא לקובעו בכותל של בעל הגג כיון שהוא פחות מטפח אין בעל הגג יכול למחות בו וכגון זה כופין על מדת סדום ותולה בו חפציו ואין בעל הגג יכול למחות בו דאי משום היזק ראייה לית ליה לבעל הגג ומשום חזקה נמי לית ביה דכיון שאין בו טפח אין בו חזקה ואי משום טענת היזק הכותל זיז שהוא פחות מטפח מעין או מלוח אין יכול להלות בו משא כבד כ״כ שיש בו היזק לכותל אבל בזיז טפח יש בו חזקה שאיזה מהם שהחזיק בו בין בעל הגג בין בעל החצר הוי חזקה שאם החזיק בעל החצר בבעל הגג משתמ׳ בו ובונה ומטעין עליו כל מה שיכול לפי רוחב הזיז שהחזיק בו ואם החזיק בו׳ל הגג בבעל החצ׳ יש לו חזקה בחצ׳ במקו׳ שתחתיו שיכול לעכב בבעל החצר שלא יבנה תחתיו כלו׳ לא תחת ארכו ולא תחת רחבו ויכולין למחות בתחילה זה בזה ע״כ ולא מסתבר כלל שבעל החצר יכניס זיז פחות מטפח בכותל בעל הגג בעל כרחו והא דאמר פחו׳ מטפח אין יכול למחו׳ת היזק׳ בשימו׳ קאמר כדפרי׳ לעיל שבשיעור שבעל החצר מניחו שם אין בעל הגג יכול למחות בו מלהשתמש בו יא וכתב ה״ר ישעיה דכל זה לא מיירי אלא בחצר חבירו שאין לו בו לא פתח ולא חלון אבל בחצר של שותפין שיש עליו פתחים וחלונות אם רוצה להוציא זיז לפני חלונו לשמש עליו לפני חלונו אין יכול למחות בו שהרי מחלונו ר׳ אה בו ומה יעשה לו היזק וגם לבנו׳ כנגדו בלא הזיז אינו יכול לבנות כפני חלונותיו הלכך יכול להוצי׳ גם הזיז יב ראובן שהיה לו בית אצל חצרו של שמעון ועשה בשפת גגו על פני אורך כל הגג מזחילה שהיא מקבלת מי הגג ויורדין דרך עליה מראשה האחד לרא״ש הב׳ ויוצאין שם ונופלין לחצר שמעון והחזיק בה ג׳ שנים בטענה שטוען ששמעון מכר או נתן לו רשות לעשותה או טוען שהגג והחצר היה לאחר ומכר לך החצ׳ ולי מכר הגג ונמצא שזכיתי בחצרך לשפך בו מי גגי הוי חזקה ואין שמעון רשאי לבנות תחתיו כלל ומוקי לה בגמ׳ במזחילה של אבנים רא״ל לא ניחה לי דתתרע אשיתאי אבל בשל עץ יכול לבנות תחתיו וא״א הרא״ש ז״ל לא הביאו בפסקיו ואיני יודע למה יג ואם נתן צינו׳ בפי המזחילה לקבל מימי המזחיל׳ להרחי׳ קילוח המים מהכותל וזה הצינור בולט לאויר חצרו של שמעון והחזיק בו בטענ׳ אינה יכול למנוע לבעל החצר לבנו׳ תחתיו אלא יכול לבנות תחתיו אבל אינו יכול לומר לו להטותו לרוח אחרת ולא לשנות בו כלל שאפי׳ אם הוא ארוך אינו יכול לקצרו וכת׳ א״א הרא״ש ז״ל ומיהו דוקא שיש לו קצת טענ׳ לבעל המרזב שאין המים מקלחין יפה בבתחילה אע״פ שאין לו בזה היזק אבל בלא טענה כופין אותו על מדת סדום רק שיקלחו מימיו יפה יד ובין במרזב ובין במזחיל׳ יכול לעכב עליו כשבא בתחיל לעשותו באויר חצרו מ״ון כ׳ הרמ״ה כיון שיכול בעל החצר לבנות תחת הצינור ואין עליו אלא לקבל מימיו לפיכך אם רצה לקבלו בכלי או בצינור הדין עמו יו ואם בא להשפיל הצינור בעל החצר מעכב עליו לפי שיש לו רשות לבנות תחתיו וכשישפילנו אינו יכול לבנות תחתיו כ״כ אבל אם רצה להגביהו הרשות בידו להגביהו ואע״פ שקילוהו חזק יותר

וכעל

נשמים לתוכו על פי כל אורך גגו בלא מרזב מחזיק לשכני כלומר שאם רצה עושה מרזב ויקלח כל מי הגג במקום אחד דהא עד השתא לבעל החצר ונסה כ"ע לא פליגי כי פליגי היכא דמחזיק לשכני אי מחזיק לגגות אי לא ורב יוסף סבר דמחזיק לפותכי נ"מ דמחזיק לגגות שלא אפילו לגריעותא דמורבני כגון שמחזיק ועל"ש גם על גריף משכשין אותו בגגות ערב' והיינו אורבני ומתוך שהמים מעכבין אותו אין בעל החצר יכול להשתמש תשמישיה ולפ"ה כיון שהמזיק לשכני מחזיק לגריעותא דמורבני ופסקו הרי"ף והרא"ש כרב יוסף וכן דעת הרמב"ם פ"ח מה' שכנים ולפיכך שכתבו שפסקו דלא כרב יוסף וכתב ה"ה בשם הרמב"ן והרשב"א לפי שאינו מתרגם שהזיק על בעל החצר בכך אבל להוסיף היזק של כלים אין שומעין לו ולפיכך מי שבא להגביה שופכין כדי שיהו יורדין ממקום גבוה שזה ודאי מוסיף בהיזק אין שומעין לו וכן כל כיוצא בזה עכ"ל וכ"כ נ"י ולפי פר"ש שכתב ומתוך שהמים מעכבי' אותו אין בעל החצר יכול להשתמש תשמישיה נראה שסבר כדברי הר"ש שכתב רבינו בסימן זה שסובר שאם רצה להגביה הגגו' הרשו' בידו וא"ש עם הקולמוס' הזק יותר וכת' הר"ש וה"מ איירי בחזקת ג' שנים ומוקמ' היא עמה טענה וכתב נ"י היא מפרשים כן וכבר כתבתי שלדעת הרמב"ם היא חזקה דלאלתר ובלא טענה אלא שלא אמר לו אדם דבר : אם גג ראובן נוטף למרזב שבגג שמעון ורוצה שמעון להגביה גגו וראובן מעכב עליו עיין במרדכי ריש בתרא : יט שאלה לא"א ז"ל ... [illegible]

ועלייה בנויים או פירשו שלא זכה מתחל' מקמו אלא בסיכוך הקני' אבל אם לקמו הנים תורב' ובנו זה בית וזה עליה פע"פ שלא היכך עליה שלא בהקני' כיון שהם הי' רולה היה מסכך באחים אין אומרים השפיד דינו וכן מחזיק לסורוכי דשמעתין דכיון דהמזיק בכותל שלא הניה ובאמן לטעון כשלקמו כדי לבנות עליו יכול לטעון כשלקמתין מתחל' הייתי יכול לסמו' עליו בסורי ולא השפדתי דיני וגרם' מחזקה זו עושי' אף לגבי החות' אם כשלו דמסקע' כשקנה מתנו רשות לסמוך על כתלו קנה מתנו כל הכותל לסיו' אבי שלו אבל אין לו בקרק' של מקו' הכותל דאותו לא אמרינן שהקנה לו כל זמן שלא פי' עכ"ל ודברי נ"י בזה שכתוב בסמוך וכן פסק הרמ"בם פ"ח מה' שכנים דמחזיק לסורוכי מזיק לכפור אלא דהדרא לטעמים שאין חזקה זו חזקת ג' שנים ובטענה אלא חזקה דלאלת' מכיון שמתק ראובן ולא מיחה' וכתב רבי' דהוי חזקה להשכנים בכל הכותל וכפיט' הר"אש שכת' דטעמא דמחזיק לסורוכי לפי שהקול' מחברו ליתן לו רשות לבנות בכותלו לא שביק שיקנה לחלטי' ולפי שעה לא הולרך אלא לסורוכי וכיון שלא קנה לחלוטין ה"ה כמי שמחזיק להשכנים בכל הכותל : והרמב"ם חלוק בזה כמ"ש בסמוך וגם ה"ם זה כתב רבי' בשם ה"ר יונה ה"ה לא נתן קקרה אינו יכול לנעוץ במקומות אחרים ולא להרחיב שע"ם שאינו מכביד ונראה מדבריו דלה"ר יונה הא דמחזיק לסורוכי מחזי' לכשורי ה"ק היכ' שנתן עליה תקרה ומעזיב' וע"ש רבי' ואפי' אם לא היה רשאי תקורות בטיח וכו' לכותל שבינו הוא ולא ידעתי למה הולרך רבי' לכותבו : ד ודע שהרי"בם כת' בשם ר"ים נר' שכותל לבית

ובעל העיטור כ' שאינו יכול להגביהו וכסתב' כדברי הרמ"ה דק"ל אחזי' לנטפי ולשופכי אחזי' לצריפא דאורבני ין ואם לאח' שהחזי' בעל הגג בחצר שיקבל מים ורצה להסיר' משם יכול בעל החצר לעכב עליו שכשם שהחזיק בעל הגג בבעל החצר לקבל מימיו כן החזיק בעל החצר במימי בעל הגג כ' הרמב"ם ז"ל רצה בעל הגג לעקור הצינור מצד זה לצד אחר או שהיה ארוך ורוצה לקצרו אין בעל החצר יכול לעכב עליו שהרי לא החזיק אלא במימי הגג והרי באים לו מ"מ יח ראובן שהחזי' בחצר שמעון שיקבל מי גגו ובטענו יכול לשנותן מענין לענין באיזה צד שירצה בין אם היו יורדין בלא צינור בכל אורך הגג ובא לשנותן שירדו דרך צינור למקום א' בין שהיו מקלחין דרך צינור למקום אח' ובא לשנותן שירדו בכל אורך הגג בלא צינור אפי' אם הגג בענין שהטיפין תכופין זה על זה מאד שאין נח לשמש תחתיהן אפ"ה אינו יכול לעכב עליו יט שאל' לא"א ז"ל ראובן הי' לו בית אצל (ו) חצ' שמעון ומי גגו נוטפין לחצר שמעון ונפל ביתו של ראובן ושוב בנ' שמעון בית בחצרו וקנ' מראובן שיקב' מי גגו בחורבתו בכ"מ שירצ' ואח"כ בנה ראובן חורבתו והחז' מי גגו לחצרו של שמעון כבתחיל' ומי גגו של שמעון שקנ' מראובן שיקבלם נוטפין על גג ראובן וראובן החזיר לחצר שמעון עם מי גגו של ראובן ושמעון טוען שאין לו לקבל מי גגו דראובן אלא אדרבה הוא צרי' לקבל מי גגו הדין עם שמעון דנהי דמתחילה היה לו לקבל מי הגג דראובן מ"מ כשנפל בית ראובן והתנה שמעון שראובן יקבל מי גגו בחורבתו בכל מקום שירצה צריך לקבלם באותו מקום שלא

של שמעון שמפסיק בינו לר"ה היה לשמעון מקד' עד תקרת העליה של ראובן שהרי נכנס הכותל קודם שיסמוך ראובן עליו תקר' עליתו וכיון שאינו כותל הולך בינו לראובן אלא בינו לר"ה נראה שהיה מקד' בחזקת שלו ולא היה בו זכו' לראובן עד את' שבנוי' העליה ולזה אם היה ראובן בא בטענת מחילה ר"ל שהשמשך תקרת העליה ונחק שמעין מתל הדב' ברור שאין לראובן להכני' על הכותל ההוא יות' ממה שהוא שהרי אין לו כלום בכותל שמעין שתחת קורת עלייתו רק משעבד לסמיכת קורו' ולמפי דמחזיק שמחזיק ולא ליותר ואף אם נא' שהכותל של העליה ממקר' העליה התחתונה שהפסי' בין העליה ובין ביתו של שמע' הוא כותל משותף כיון שהו' הולך בין שניה' ע"ם כיון שהחלק התחתון מן הכותל המפסיק בין שמעון לר"ה הוא שלו אין לראובן להוסיף בכותל ולא לשנו' תקר' אחר' משני שהכביר ע' חלק התחתון מן הכותל שהוא כולו של שמעון והוי כההיא דאמרי' בפ' הבי' העלי' עליון שבא לבנות בגויל אין שומעין לו ה"ה והא דאסיקנ' דמחזי' לסורוכי לא הויק לכשורי הייתו לענ' שאם מחזי' לי' סורוכי יכול ליתן את חתפ' כשורי ובלבד שלא יוסיף על הבנ' שראשון כמו שפירשו אם המפרשי' וגם הרמ"בם שכתב שאם החזיק לקיר' קטנה ורלה להחליפה בקור' גדול' ועבה שמחליף כתב שאם החזי' בקירה אח' אינו יכול לתת בה שני' ועוד פר"ת פירשה לזו דקלי אתאי' דבית' חלר שמקו' הכותל והכותל שלהו עד ד' אמו' הוא של שניהן ולמעלה מד' אמות בנים א' כבל שבלו ואמ"כ החזיק זה לסמו' לסורוכי אמרי' דמחזיק לכשורי כלו' שהוא שייכו לסיו' כל הכותל בשיתוף כאילו הי' מתחלה חלקו דכל הכותל שכיון שכבר הוא מוחזק בכותל עד ד' אמות ובמקו' הכותל לסיו' של שניהם ומחזיק לכשורי ר"ל דאמזי' לב' דבר לכיות שיתוף בכותל להגב' אם היה כל הכותל מוחזק לא' כמו בנדון זה שבודאי נראה שקדם שמעון לסיו' הכותל ומקומו שלו אין שעיכת קורו' ראי' לומר שמסתמא יש לו חלק בכל הכותל שא"כ לא הי' מניחו לסמוך אלא כשא' שהייתו או שמאל לו זה על כעיל קורו' שלו ולא ליותר ואין לו חלק אלא בלבני הכותל ולא במקומו וכ"ש הרמ"בם בפ"א מה' שכנים הם טען שכותו' זה שותף אני בו הואיל והשתמש זה בקורה לחת כאשן ישתמש בכולם אחר שישבע שיכת שהו' שותף בכל הכותל ע"כ יש לבא' דדריו בכותל שהולך בינו ובין חבירו שאף אם הא' יש לו כמה תקרות שעוכות לכותל ההוא והאחר אינו סומך כי אם קורה א' וטוען השותף היה בכותל מעת היותו כלומר (וכן פי' הה"מ דדברי הרמ"בם) אך ל"ע בדבריו מה לריך לקורה כלל כיון שהכותל הולך בין שניהם ואינו מוחזק לאחד יותר מן האחר אע"פ שהוא סומך לו כמה קורות ותקרות והאחר לא סמך עדיין עם דאיה היא הייתה הכותל לאחד כיון שאף אם יהיה בשיתוף כל אחד יכו' לסמוך כשירלה עכ"ל : כתב נ"י הא דמחזיק לסורוכי השכינו שהאחרונים שאין לו [illegible]

[illegible]

...ועמ' שמעון והחזיר שופכי ביתו למבוי ושמען ... אין מחזיקים ... שמורת ירלה מתוך דבריו שאיל' שופכי' של ... שמנות השכונים' ברעפים שאינם מקלחים שאלו ... ודאי יזיק אמם כותלו בקילוח ומפיל כתלו והמים ... ועמוקו הוא שבנו קונה לו ויכול הוא להקריפו ... שהיינם וכיון שבן מעוכו הוא שמזיקו שמקלת על ... אלא בכיטפי שאין מגיעין לכתלו אמם נשענו ... שהוא ערבם במבוי עוברים קרוב לכתלו של זה ... בריכוי מימיו ושע"ב דאין כאן שום קבוע ... שהים דלא קוו וקרוייסו אבירי ועו' שהמים ... לסיות כבראין שאמרו בגנרכת הכונסין שהוא ... עיין בתשובו' הרשב"א סי' אלף קל"ב וקל"ה : ... על בית חבירו לסמוך פי כנים' את מחזיק בידו ... לפי נפעים לבד עמחין בידו שלא יסמוך בם ... לכניסם אין עמחין בידו לנפעי' לנפמים ... דייטמו' שמקלחות מים חכיה דכיון שנשתעבד ... בידו לא לנפמים ולא לכניסם וכ"כ הרשב"ן ... טוען לשמעון שהת' חור שהיו יולאים בו מי גגו ... לחלרו ועו' שראובן הוא שגנה אלטבא במקום ... עיין במרדכי פ"ק דב"ב : כ סולם קטן וכו' ... חזק' ולכירי יש לו חזק' ואע"ג ר"ה סול' שמלרי ... וכו' כ"י בשם התוס' שאם קבוע בגנגע' אפי' ... פ"ה עם השכני' ומתוך לשונו שם' שמשל' כפר"ש ... בתוך חלר חבירו או בתוך חדרו וכו' ואח"כ כת' לפי' ... בתוך חדר חבירו או בתוך חלרו ולפי' הקפה ... בע"כ וה"ש כתב שזה מטע' כל שזה כשכה וזה ... וכיון שנסיל' זה אינו יכול להשתמש בו אלא דרך ... זמן שירל' ודאי אינו יכול למחו' בידו על השכמה ... סולם זה גם הוא ע"ם שמטו' שמזכירו לאחר לאלת' ... בא כותל שידו' שהיה של שמעון וכו' פ"ק דב"ב (ד' ו) ... לכשורי אמזי' לסורוכי ורב יוסף אמ' אפי' ... ת' הר"אש פי' בכותל שידוע שהיה של ראובן שהוא ... [illegible]

יחזרו לחצ' שמעון כ סולם קטן שאין לוד שליבות אין לו חזקה ואם יש לוד שליבות יש לו חזקה ופרש"בם שראובן העמי' סולם בחצר שמעון לעלות בו לראש גגו והחזי' בו בטענה כיון שהו' קטן אין לו חזקה שלא הששׁ למחות ור"פ דבה"ג אפי' קטן נמי יש לו חזקה דכיון שעובר הוא על חצרו ודאי קפיד לא אלא מיירי שסכלו בחצרו על כותל חבירו דכיון שהו' קטן חבירו אינו מקפיד עליו כת הרמ"בם לפיכ כשבא בעל הגג להעמיד סולם גדול יכול בעל החצר למחו' בו שלא יחזיק עליו אבל אם הסולם קטן אין יכול למונעו שהרי יאמר לו אין לך שום הפסד בזה שכל זמן שתרצה תבטלנו ע"כ ואינו נר' דהיאך ישתמש בשל חבירו בע"כ כב כותל היחוד שהיה של שמעון ראובן החזי' בה בג' שני' להכניס בה קורות יש הו' חזקה להכנים בכל הכותל באורך מקו' שירצ' או להכנים בו קורות גדולות ובכדות אע"פ שער עתה לא היולו בו אלא קטנו אפי' אם לא חיכ' ראשי הקורו' בטיט לכותל כג ואם אין לראובן קורות בכותל אבל יש בכותל מצר ראובן מקומו חפירין להכנים בהן ראשי הקורות וטוען שקנ' משמעון שהרשה לו להכנים בו ראשי קורותיו ועל כן חפר המקומות אינה טענה שיכול שמעון למעון אני הפרתים כדי שיהיו מוכני' לך לכשתקנ' מכני רשות להכנים בו ראשי קורותיך ולא תצטר' לחפו' ולקלקל הכותל כד פרש"בם שלחזק בזאת א"צ ג' שנים שאלא ברבר שיש בו חסרון קרקע בנין פתיחת חלונות ומרזב ומזחילה שהם תשמישי גדולים ורגילין לכתוב עליו שטר אבל תשמיש קטן כזה אין רגילין לכתוב עליו שטר הלכך לאלתר הוי חזקה אבל טענה צריך והנאני' פירשו ראפי' הוצא' זיין ומרזב ומזחילה והעמדת סולם נמי א"צ חזקה ג' שנים שהטעם הוא משו' מחילה וכיון שרואה אותו משתמש בשלו ושות' לאלתר הוי חזקה אפילו בלא טענה כה וכ"כ הרמ"בם ול' חפר שמעון בכותל ראובן והניח בו קור' ושתק ראובן ולא מיחה בו החזי' במקום הקורה אפי' היתה קטנה ושמעון רוצה להחליפה בגדולה מחליפ' החזי' בקורה א' אינו יכול להחזי' בשני' שהרי לא מחל אלא אח"כ בד"א שהודה שאין הכותל שלו אלא שחבירו מחל לו על הנחת קורה זו אבל אם טען כותל זה אני שותף בו הואיל ונשתמש בקורה אח' נאמן ומשתמש בו בכולו אחר שישבע שבועת היסו' שהוא שותף בכל הכותל ע"כ ור"ת פי' שלכל דבר צריך חזקה ג' שנים וכטענה ולזה הסכים א"א הר"אש ז"ל כתב הי"ר יהודה ברצלוני אפי' החזי' בו ג' שנים וכטענה לא הוי חזק להלו' באבני הכותל ובמקומו שאין נעיצת קורותיו של זה חזקה במקום הכותל כיון שהרב' ידו' שהיא של אח"ה ר' יונה כתב שאם נתן על הקורה תקרה ומעזיב' ונעשה לו הבית כאה' מכותלי ביתו הרי זה החזי' בכל הכותל לנעוץ בו באיזה מקום שירצ' ואפ"ה לא הוי חזקה אלא להלו' באבני הכותל ולא במקומן אבל אם לא נתן עליו תקרה אף לאבני אין לו חזקה ואין לו בהם כלום אם יפול וכן לנעוץ במקומו אחרי' או י"ל להרחיב אליו אינו ראשי אע"פ שאינו מכבידו והרמ"בם כ' שאם בא בחזק' ובטענה הוי חזקה אפי' לגופו של כותל ומקומו שאם אי אתה אומר כן גופו של כותל במה יקנה ובמה יחזי' שאין לך אבילת פירות גדולה מזו וא"א הר"אש ז"ל כתב דהוי חזקה

ו כתב י"ת סרמ"בם אפל' לחומן ופעמון מבנים וכיוצא שמסיק בית ומחמר סיס סומרעל סכותל קורות מעלי' ופעזיב' ורפסי הקורות מעלי' ופלח בהם סכותל ונחולין ומחמר עד סיום לא קמך ב' שם דפסי קורות מפעזיב' ועוד נפל סכותל ורוצ' מעלי' לפעון בכותל זה תקרות רבות כמו מחמר ומכר מיכר מוכח מוכח: תשובה לא ניחרץ מפי זה טעם מיגעו ומוע' מני מפס טענתו מפין לו מהמו' סכותל כלום מין פומעין לו דכיון דק"ל דסיכר דפיס פיסים סיזק מחמת דמיל' מניסם נמו סכותל מלא ח"כ עפס מחמת חזיק וכמו מחמר ומכר ד"ה נפסק כמו ד' קורות ומקרקפות ולא מפעי מין זו דמיס מדבר מעכבי' כן נ' לריך נכון דמיו לרי' מכבדו ובפיגמרן בוכיס וכל מכן כמן פסיס נם זה מיכר לפני קורותיו ועוד נמס זה נמס עם מכמו מכפיו סכותל מחדם כל זה מוכיח ם נו הלך בכותל מהבידו ומס יטעון מסכותל מל מניסם מלא מסות סורגל לסמוך ומהבידו נם מורגל נם ע"פ טענה מסות סורגל וסמך ומהבידו נם סולך עד פיסם ומס יטעון מהבידו מכן לו רפוס לסעון ולכבדיך ומוס נם נמן רפוס למהבידו מפי' מיס כן מפי' מכי מין נו לסכבי' על כותל זה מפני כי על כותל סרמ"בם נמן לו רפו' לכבי' נם על זה וכפנמל מזדם ומס יטעון מפין מומעין למהבידו לסכניך יותר ני מעם מיסים רמוי על מכותל

קורות בכותל וכו' נ"ב מס (רף י) מע' רב סולם גבי כור נם מיום מזקה ומ"ב דעבד נם מיעלמי ס"ל מעיכא לכי מייס נם מקר' מפיזקי ומי' כי כור מקומו' מבמת לפני סקורו' ומיעלמי מס נסרים עניס מנוקנים בפיזי סמורין לסנין על דפני קורות: כד פרש"בם נ"ב מס בפר"פי בשור תוקעת כל חזקות דפעמיין מין חזקות ג' פנים וכו' קרוב לע"ם דנינו נמס רם"בם מלא מעלמין פוחו תוקפ' נרמס מנכים חזקת מפלגים לא נמינן חזקת ג' ומ"ם דנינו מפל טענת לריך כשור מס בפוחו תוקפות וס"ם דסו"ם חזקה כנין מטושן סום עבר לי לו נתן לי נמחכם מפל מס טען נפחמטיי נפנין ומקר מיכם חזקת חזקת מפין עמס טענים מיכם כשתקן חזקה מפין עמס טענים מיכם חזקה וכל חזקה שיום ם"ם חזקת ג' מנים ו"ם חזקת יום ם"ם דנינו נמס רם"בם נתפוסם בתם דנוקיו ומנין לפוח לנדר: והנאונים פיירו דמס' הוקפ' סזיזים וכו' כ"כ סרמ"בם נס פי' ם"ם עס' מכנים: וכ"ם ס"ם דעת מעתבר נזה כדע' נמלוני מפמעבידי נקנים נמקיק' ועדין מפלני' וחקה מרמו מפין עמס טענים מיכם חזקה וגם סום חזק' ונם מפרו חזקת ג' מנים ומענת עבר לו מחילם מפל בניק מקרקע ולזה מסכו' סרמ"בן ז"ל מפל דנוקיהו מפרמיי כ"ז ומענת עבר לו מחילם וזה דעת ס"ר יונס ומרמ"בן ז"ל ומפני' נזה דעת סר"ם מפמניק עכ"ל ועיד ניפר רני' מפרו מלו מין מקי"ד: כזה וכן כיוצ סרמ"בם חפר מעמון בכותל לחיבן וכו' נם"ם עם' מכנים ומייטו ם"ם בטענך לחזיק נסורותי לחזיק לכפורי ובפי מיטיו לפלגר ומפל טענים סום חזק' ועם"ם לחזיק בקורם לחת מיטו וכול לסחזיק בפנים כו' כיוצ"ם ס"ם מנלפם עפוט עמפרש דמחזיק לסיורותי לחזיק לכפורי פיס סיום חזקת קורס לחת מעולים לקורות סרמם נם סיו מולפי' בין קורס נדולם לקטנם ומי מלמר מסמחזיק לקטנם סחזיק לנדולם מם נחזיק קורס לחת סיס יכול לסחזיק נסרמם סום ניס למיער דנוקם יוקר ע"ל ולי נרמם דלסרמ"בם כיון דמעזרת מחילם נעשו נם לקורם לחת דחזיק דמחל מחל לפני קורו' נם מחל ום"ע דמי לחזיק לסורותי לחזיק נמחזיקם לסניח קורס מחת מכוחלו ל"ם ניס בין נדולם לקטנם מפל נם נמחר כיון מנחר"ל לקורם לחת נחזיקם נפני לקורות סרמם חפל לדעת סמיערים דנחזקת ג' מנים עסקינן ונחזקה ניס עשם טענת ומעמ' דמחזיק לכפורי לפי מקום' מחבירו ליחן לו רפוח לנעוח נכותלו לא מכיח פיקנה להלפי' וכמו מכתבתי נפי' זה נפס סר"ם ס"כ רביט נפעון זה דמי לחזיק לסורותי סחזיק על סכותל לסכנים קורות מפי זה מקום מיירם וכבר מיפר לפרש דנרי רבינו דס"ק ורפוחן סחזיק נם ג' מנים לסכנים נם קורותיו סום חזקה לסכנים נכל סכותל נפי זה מקום מיירם דלא מסיק מעלמא נסם נו ולסכנים נעמ מסיק מחר נפוחו כותל מפל מכל מקו' מינו דפפי לסכני' יות' קיו' עמם סכנים כבר מפל מין לפון רבינו מתייפב מחר מפי' מזה לפיכך נ"ל כם"ם מכתבתי: ועם מכתב עוד נפס סרמ"בם נד"ם נפסוקם וכו' נם' מכוכל וכתב ס"פס זה לא מלפתי עניי"ל ע"ב ולפיכך מפפרפיים נדין חזקת סקורם מם מועילים לכל סכותל ומין נפס מי מפיכר מקומיל נמי"ל סכותל מחזיק נכך ג' מנים ונפפ טענת עבר לו מקום ולפ מזה נחלק ז"ל ומיפס לי מפלן דברי סמחבר מלם נפטוחין לעולם סייני פוקפי' נכותל ועד עכשיו לם כייני נרוך לנעוח נם ויפו מכבנוצתי לם מיחו בי חבירי ומין כפן עדי' סכותל מל מי ומדין מחת מלם מפני תעם לעם נרוך נעוי' מפין לפחר לפיס פלל עכ"ל ום"ש ור"ח פי' שלכל דבר לר ך חזקת ג' מני ונפטענם כן נרם' מדברי סקום' נפ"ק ד"ף ד"ב ונני פס ז"ל כ"ב מדבריו נפ"ק דקד"ב נני פס דפחזי' לסורותי וכו': וז"ל סרי"בם נפי' חע"פ סר"ם ז"ל כ"ב מדבריו פם פסכניתו סנחלוים סחזקת סחלוות וסזחיק וכיולפ נפס מדבר פפיטו נזל נוף קרק' מלם חזק לנד כמו מפיכת סקורות וגפת והגל וקיר וכל כזקי מרקין דלם יחפור ומרח' ומחפילם ודכולסן נמפני ופוכפי

חזקה אף לחלוק באבני הכותל אם יפול אבל למקומו לא הוי חזקה כל זמן שלא פירש לו בפירוש:

קנד א יש חזק' לראי' שאע"פ (א) שאין אדם רשאי לפתוח חלון לחצ' חבירו אם פת' והחזי' בו (ג) מועי'. **ב** אין אדם רשאי לפתוח חלון לחצר חבירו ואפי' לחצר שותפו נמי לא יפת' וכן אם קנ' בית אצל ביתו אינו רשאי לפיתחו לחצ' השותפין שכל א' מבני החצ' אין לו רשו' לשנות בו כלל אלא כמו שבנאוהו או קנאוהו או ירשוהו יש להם לנהוג בו ג ולא מבעיא שאינו רשאי לפתוח בית חדש לחצר אלא אפי' לפותחו לביתו ולצאת ממנו דרך ביתו לחצר אינו רשאי אבל יכול לבנות חדר אחורי ביתו או עלייה על גבי ביתו ופות' אותם לתוך ביתו אבל לחצר לא יפת' כלל ופרש"בם דאפי' עלייה וחדר לא שרי אלא בכה"ג שבונה תקרה בחצי גובה ביתו ומוסיף בו עלייה או חולק ביתו לשנים ועושה מחיצה באמצע אבל להוסיף על הבנין כגון לבנו' חדר חדש אחורי ביתו או להגביה כותלי ביתו כדי לחדש עלייה חדשה אינו רשאי אבל כשאינו מוסיף בבנין שפיר דמי שיכול למלאות כל ביתו אכסנאים ודיורים רק שלא יוסיף עליו בנין חדש לא בגובה ולא במשך והר"מה כתב שאף דיורי' אינו רשאי להוסיף אע"פ שאין מוסיף בנין רב' חדש ולא שרינן עלייה וחדר אלא לעשות מהם אוצר אבל להוסיף לו בנין לבנות עלייה על גבה או לפתוח חדר אחורי ביתו אע"ג דלא חזי' לאוסופי בי' דיורי' הרי מרבה לעצמו דרך לחצר ליכנס לתוכה לרשות אחר ולזה לא נשתעבד לו החצר וה"מ להוסיף דיורין אבל שלא להוסיף דיורין לא מצי מעכב דכיון שאינו מוסיף בית דיר' החצ' נשתעבד ליכנס עליה לבית ולא למנין אנשים ידועי' נשתעבד אלא לבתי' שבתוכה ל"ש נתרבו דיורין או נתמעטו וכן פיר' ה"ר יונ' והרמ"בם ז"ל כת' שאפי' אם קנה בית אצל ביתו רשאי לפותחו תוך ביתו שכל שהיא פתוחה לתוך ביתו אינה עשוי להכנס

לתכנס שם דירין כיון שאין עוברין אלא דרך עליו ומדברי א"א הרא"ש ז"ל יראה שאינו רשאי לפתוח בית שקנה אצל ביתו אפי' לתוך ביתו אבל יכול לבנו' עלייה או חד' לפותחה תוך ביתו אע"פ שמוסיף בבנין חדש ך ואפי' אם יש לאח' פתח או חלון פתוח לחצר אינו רשאי להוסיף עליו כלל ולא לעשו' מאח' שנים אפי' שאינו מרבה בפתיחתו וכגון שעש' מאחד שלח' שני' מר"ד וזהרמ"בם כת' רצה לשנו' חלונו בין למעל' בין למטה אפי' היתה גדולה ואמר אסתו' זו ואפתח אחרת קטנה בעל החצ' מעכ' עליו ע"כ ורוצה לומ' אפתח אחר קטנה במקו' אחר ה וחלון כנגד חלון או פת' כנגד פתח לא יעשה כלל אפי' שיש לו רשות לפתוח החלון או הפת' ופרש"בם שא"צ להרחי' אלא משהו זה מכנגד זה ובתוספתא אומר צרי' להרחי' ד"א וכת' הר"מה דאפילו חזקה לא מהני' א ב' הכיון דבאיסו' עשאו ומיהו דוקא פתח כנגד פתח אבל חלון כנגד חלון דלא הוי כ"כ קפידא כהני' א ביה חזקה ע"כ ן מות' לפתו' פת' כנגד פתח וחלון כנגד חלון בר"הר דנלאו הכי צריך לשמו' כבני ר"ה שמסתכלין בו לפיכך בעלי' גם בר"ה אסו' לפתו' כנגד חלוני חבירו שבעלייתו וכ' הרמ"בן ז"ל דאפי' בחלוני הבתים אם הם נבוהי' קצ' ואין בני ר"ה ההולכין שם יכולי' להסתכ' אסור אע"פ שהרוכבין יכולין להסתכל שאין זה תדיר ואין מותר אלא בנמוכין במקו' שההולכין יכולין לראות ז שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ששאל' מה שהתירו חכמי' לפתו' פת' כנגד פת' בר"ה אם צריך שיהי' רחב ט"ז אמה כר"ה של שבת: תשוב' לא בעי רוח' ט"ז אמה דאפי'

כתב הרמ"בן והוא הדין אם פתח שהיה לו בתוך חצר וכמ"ש בסמוך וכ"נ דלרבותא כתב שאפי' בשזה פתח שהיה לו בתוך חצר ואין דרך להסתפ' לבית זה אלא דרך חצר השותפין כיון שאיכ' פתוח' לחצר השותפין אלא לביתו אינו יכול לעכב עליו וכתב עוד הרמ"בם שכאן שזה לצד וכו' עד מעכב עליו וכת' ה"ה שאין דברי המחב' אלא בשה כין על שולחנו וכו' עד זה נ"ל עכ"ל ומבואר כ"ל דלהר"מב' והי"ע ז"ל ע"פ שאינו עתיד ולא מבנה היה דבר בבית אינו רשאי להוסיף דירין שאינם סומכים על שולחנו וכת' נ"י בשם הרי"טב"א שהודעת עכרע"ז כדברי הרמ"בן ומדברי ה"ה ז"ל ירשה שאינו רשאי וכו' לאד כן רבי' לדעת הר"מה ומפני שהר"אש לא כ"ב אלא לשון הכמור נלבר ד ואפילו אם יש לאחד פתח וכו' משנ' פרק חזקת

לא יפתח אדם לחצר השותפין פתח כנגד פתח וחלון כנגד חלון היה קטן לא יעשנו גדול אחד לא יעשנו שנים ואוקימנא בגמ' דלאו ה"ל יה ... לא ליפתו' חד פיתח' בר ד' דק"ל בפיתחא זוטרא מצינא לאיצטנועי מינך בפיתחא רבה לא מצינא לאיצטנועי מינך וכן אי ה"ל חד פיתחא בר ח' אמות לא לעבדיה תרי בני ד' אמו' משום דס"ל בחד פיתחא מצינא לאיצטנועי מינך בתרי לא מצינא לאיצטנועי מינך ופר"ש בחד פיתח' מציל' לאצטנו' עי בשמן כנו' יכולני להסתתר במקו' שאין כנגדו אבל בשני פתחים לא מצינא לאצטנועי כ"כ דהשתי' הם פתח' כנגד יהיה הפני פתוח ודין זה כ' גם כן הרמ"בם פ"ה מהל' שכנים ובסגנון הזה וע"פ רבינו והרמ"בם כתב הוא בפ"ז מהלכו' שכנים לגבי דיני חלון * והרב רבינו דדוקא ברוצה לפנות מקומו הוא דלא יעשה קטנה אבל במקומו כיון שממעט בנזק הרשות בידו ופשוט הוא ובלשון הרמ"בם וכתב הר"מה שדעת הגאונים שכל שפותח את זו ומבטים אחרת כנגד זו ממש דשאי שהרי ממעט בנזק אבל דעת המחב' כדעת רב עושה גאון שאסור' לפנות למעלה אינו יכול וקנה רבים יש מעותם לרשות א' לא יעשנו שנים וכו' נמ"ם חזקת וכתב נ"י דהא דתנן לא יעשנו גדול דוקא בנותם של פתח קטנר ובשום הוא דחיים לגביעות אבל לעשות עכשיו דלית דלת אחד לא יכול לעמוד אע"פ שנפתח כולו תמיד עם שלא היה כבתי' בעני דלתות : ה וחלון כנגד חלון וכו' משנה כמבתים בסמוך לא יפתח אדם לחצר השותפין פתח כנגד פתח וחלון כנגד חלון וע"פ רבי' אפי' שיש לו רשות פתוח הוא דבלא רשות אפי' פתח שלא כנגד פתח או חלון שלא כנגד חלון אסור לפתוח כדתנן לא יפתח אדם חלונותיו לחצר השותפין וכע"פ בסמוך אלא הנ"ע כשנתנו לו בני החצר רשות לפתוח פתח או חלון ואפילו הכי יכולים לעכב עליו שלא יפתח פתח כנגד פתח וחלון כנגד חלון וכתב נ"י בשם הריטב"א דהיכא שנתנו שנים לפתוח בנית א' יעשו שנים ביניהם ובמקום שאחד שם אינו חסר כופין אותו על מדת הקום (ס) : ופרש"בם שאין צריך להרחיק אלא משהו כתב עליו הרמ"בן וטעמו משום דל"ע דכי מרחיק משהו אכתי חזי ליה כיון שאינו רואהו בדרך תשמישו תדיר אינו יכול לעכ' עליו לפי שאינו יכול לומר שלא תסתכל בי לידע משום דס"ל אי בעינא לאסתכולי בך יכול הכי לעמו' בחצר ולהסתכל בך ולפיכך אינו יכול לעמו' בו אפשר אין דינו' היז' אבל לחצר חבירו לעול' ירחיק עד שלא יהא יכול לראו' בו כלל ועם שאמרו זה עושה מעקה לחצי גגו וזה עושה מעקה לחצי גגו ומעדיף ופרש"י ושוב לא יראנו להדיא גגים שאין עשויים כ"כ לתשמיש כיון שהרחיק ברוב הגג אינו יכול לכוין ביותר והוצרכתי לכתוב זה מפני שהטעו' מקצת התלמידי' וכו' הסדר אלא ב"ד פירש מעדיף עד שלא יראו זה את זה כלל כפי ריחוק הבנין והרכן ועיק' עכ"ל והיוצא בדבר הרמ"בן כתב ה"ה בפ"ה מה' שכנים בשם הרע"בא וכ"כ נ"י : וכתב הר"עה דאפילו חזקה וכו' מדברי הרמ"בם כ"ל דחזקה לא מהניא בין בפתח בין בחלון שכתב לא יפתח לחצר השותפין אפילו היכא דיש לו חזקה עד כאן וטעמא דס"ע שהמזיק יכול לעמוד משום דהזיק ראיה אין לו חזקה : ו מותר לפתוח וכו' משנה שם וכתב נ"י בשם הטעם' אשה דמעמי' הא בעינ' לאצטנועי מפני ר"ה פריסו רבנן סבורא דוקא דליכא היזק ראיה ולא מכרת היזיק' אבל מכרת היזיק' לא עכ"ל ואפי' מעתי' ולא אבין היכי משכח' לה פתח כנגד פתח שלא יהא בו היזק ראיה ואפשר לומר דס"ל כרמ"בם דברחקת משהו סגי (ו) : ומ"ש לפיכך בעליה אסור לפתוח וכו' כ"כ הרמ"בם ופשוט הוא ונ"ם בשם הרמ"בן דאפילו בחלוני הבתים אם הם נבוהים קלת וכו' כ"כ בחידושיו והקשה על הר"בם שפירש שכל הרוכבים ונמלי' יכולי' לראו' (ז) דאפי' לפתו' ולע"פ מדברי הר"אש כדברי הר"בם ממן רבי' על דברי הרמ"בן פתח' דברי הר"בם והקשה עליה ופ"ב ה"ם בפ"ם מה' שכני' וכ"כ הרמ"בם שם בתשובה ז"ל ודאמרינן פותח אדם פתח כנגד פתח וחלון כנגד חלון בר"ה היינו בפתחים וחלונות הנמוכי' שבני ר"ה רואים שם שדרך הילוכן בין שעומדי' תוך הבית עומדי' בין יושבין בין ביום

בין בלילה עכ"ל וכ"כ רבי' ירוחם דמיירי בפתחי' נמוכים ד"א שרואין אותו בני ר"ה וכתב הרמ"בם פ"ה מה' שכנים אבל מי שהיה לו פתח קטן לר"ה ורצה להרחיבו או היה רחב ורצה לצמצמו אינם אין חברו שכנגדו מעכב עליו ומ"ל לבני ר"ה שאינן יכולין לעכב עליו וכת' נ"י דה"ה לחלון כנגד פת' דשרי ומ"ע דלא ידע בהי עידנא אתי דלינטנע מיניה : ז שאלה לא"א ז"ל בכלל ק' סימן נ' וכ"כ נ"י בס"פ חזקת בשם הרשב"א דלא שערו ט"ז אמה אלא לענין שבת : ח כ' ה"ר יונה שהרשות בנא לפתוח בעליה וכו' כ"כ בשמו נ"י בר"ם לא יחפו' * ולקמן בסימן זה יתבא' יהבר"אש חולק עליו * ה וחנות אסור לפתו' כו' תוספ' כחנות הרי"ף והר"אש ה"ם חזק' ופסקה הרמ"בם פ"ה מה' שכני' שכתב לא יפתח אדם הבית כנגד פתח חצר חבירו ולאו דוקא כנגד פתח דה"ה כנגד חלון ולאו דוקא כנגד אלא אפילו שלא כנגד כל שמזיקו ברשי' אסיר וכמו שכתבתי בסמוך בשם הרמ"בן

והר"שבא וכן נרא' מדברי הרמ"בם בפ"ק דבתר' גבי פלוגת' דרב הונא ורב חסד' בשתי חלונו' זו למעלה מזו : * כתב הר"י פלבר בנמוקי וכו' ה"ם פ"ם מה' שכני' כ"ז בשם הרשב"א דעת אחר והיא שאפי' במבוי שאינו מפולש כל ה"ם למטה ממנו שלא בתי' שרי הוא כר"ם דס"ל לסופם ך כא בעי' אלטנועי מן הר כי ור"ם דקתני לאו דוקא אלא הרבי' זוקקי' בו וכ"כ נ"י בסו' פ' חזקת וכ' שהר"אם והרי"טבא חולקי' בדבר ואומרי' דבמבוי שאינו מפולש לא מסייען ליה לר"ם שלעוב' אין ע ברי' שם תדיר וכן נרא' מהירושלמי : וכתב עוד דמסייען מהירושלמי דבחצר אף שנתן לו רשות ספור שיכול לומר סבור הייתי לקבל ועכשיו אינו יכול לקבל :

יא שאלה לא"א ז"ל בכלל נ"ט סימן ז' ולקמן בסימן זה אכתוב שהרשב"א והרי"בש יש חולקים עליו ועיין בתשובות הרשב"א סימן אלף וס"ה ואלף וקל"ב ותת"קנ ובהרי"בש סימן ס"נ :

יח מי שיש לו חלון פתוח וכו' משנה פ"ק חזקה (דף כ"ח) חלון המצרית אין לה חזקה ולצורית יש לה חזקה אי זו היא חלון מצרית כל שאין ראשו של אדם יכול ליכנס לתוכה · ובגמרא אמר רבי זירא למטה מד' אמות יש לו חזקה ויכול למחות למעלה מד' אמות כלומר מקרקע הבית אין לו הזקה ואינו יכול למחות ורבי אלעאי אמר אפילו למעלה מד' אמות אין לו חזקה ויכול למחות משום דאמר ליה זימנין דמותבת פרסא כלומר שאסל אותך וקא מזית ופסקו הרי"ף והר"אש כר' אלעא מדעבד רבי אמי עובדא כוותיה כדאיתא בגמרא וכן פסק הרמ"בם בפרק ז' מהלכות שכנים וזה לשונו מי שבא לפתוח חלון לחצר חבירו בין חלון גדול בין חלון קטן בין למעלה בין למטה בעל החצר מעכב עליו מפני שהוא מזיק לו בראיה ואף על פי שהיה נביה הרבה בסולם ויראה עד כאן לשונו · וכתב הר"אש פר"ם דהחלון צורי היא ויש לו חזקה היינו דוקא למטה מארבע אמות · ורבינו תם פירש דהחלון מצרי קאי אבל בחלון צורי הכל דבר קביעות אפילו למעלה מד' יש לו חזקה ואף על גב דאין עשוי לאורה ובחלון מצרי בפחות למטה מד' אמות אף על פי שאינו יכול להוציא ראשו אבל מקום לדרך הילוכו בבית רואה תשמיש חבירו בחצר ואיכא היזק ראיה ולפר"ת מסקינו הדבי' וכ' והר"אש וכן נראה מדברי הרמ"בם בפרק ז' מהלכות שכני' · וכתב נמוקי יוסף בשם רבינו תם על רשב"ם ובסוף אין חזר בו וכתב הרשב"א וכבר כתבו כל המקומות הללו לסמוך על פירוש ר"ח ולדברי האומרים שיש הזקה להיזק ראיה או חזקה דלאחר או חזקת ג' שנים המשנה והסוגיא בהפסק בחלון שיש בו היזק ראיה וזה נראה דעת רשב"ם והר"אש וזהו דעת רבינו שכתב מי שיש לו חלון פתוח לחצר חבירו אבל לדעת האומרים שאין חזקה להיזק ראיה פירשו שהכא בחלון שאין בו היזק ראיה כגון שאינו פתוח לחצר חבירו אלא למקום שאין עשוי לתשמיש והוא הכן אם מחה קע"ג רבי זירא דאין יכול למחות משום ומדברי הרמ"בם פר' ז' מהלכות שכנים נראה שסובר כפירוש הר"אש דהכא במאי עסקינן בחלון שיש בו היזק ראיה אפילו למעלה מד' אמות יש לו חזק' להיזק ראיה

[illegible]

ראיה וכ"כ ה"ה וכ"ם זו פיטת הרב ן' עינלם מבל לפיטת הרי"ף וסהאחרונים מאין חזקה לנזיק ראיה ססמכים וססוכיא בחלון ספתוח למקום מאינו מזיק בראיה וכן פירסו מחלוקת ר' זיר ור' אילעא בססך דדוקא בחלון הכרי וסוא למט' מד' אמו' יש לו חזק' אבל אם לא סיו סני דברי' אלו אין לו חזק' וזה דע' מססנות ומע"פ מאינו מזיקו בראיה למעס מד' אמו' יכול למחות ולומר איני רוצה מתחזיק כי מלא תוכל לבנות כנגדך מו מאצטרך למחו' כך עכ"ל ולדברי מכל יש לו חזקה דמתני' ה"פ יש לו חזקה ואינו יכול מח"כ לערער עליו לסתום וכן אין הלה יכול לבנות כנגד' מו מלדי' אמ"כ הרחיק ד' אמו' ואין לו חזקה יתבאר לקמן בדברי רבי' ועיין בסרי"בם בסי' תע"מ (ט) וכ' נ"י מהססימו סאחרוני' דכי אמרי' יש לסס חזקה דוק' כשיש לסס לורת פתח או מלבן דבלאו הכי לא הוי אלא כחור מחרר הו עכברי' ומני לאורה אין לו חזקה עכ"ל · וכ"ל סלמדו כן ממאס מאכינו כתו'

לכותן לסתום מסמני היזק ראי' כיון מכבר סהזיק ולא מסתב' לי כיון דאין לו חזק' לא יסמר לו סתום כיון דזמנין מ"ח ליה היזק ראיה תפוש רא"בן וסחולקי' עליו בדיני חלון : טו כתב הר"בן כתנא' נסי קל"ב : חוץ מלפתו' וכו' ה"פ מזק' (דף ס) מאינו מזיקו

דאפי' שאינו רחב ט"ז אמה כיון שיש לכל אדם רשות לילך שם אין אדם רגיל לעשו' תשמי' צנוע פן יראוהו עוברי דרכים לפיכך מות' לפתו' פתח כנגד פתח ח כת' ה"ר יונ' שהראשון הבא לפתוח בעליה אין יכול לפתו' אלא עד חצי ביתו כדי שישאר השאר לשכנגדו אבל א"א הרא"ש ז"ל כת' שאין אחד יכול לעכב על חבירו ולומר היום או למחר אפתח ותעכב עלי שר"הר הפק' הוא והראשון שפתח הוי כזוכה מן (ם) ההפקר ט וחנות אסור לפתו' פתח כנגד פתח חבירו אפי' בר"ה לפי שיושב שם תמיד ורואהו י כת' ה"ר יהודה ברצלוני דמבוי המפולש דינו כר"ה ושאין מפולש דינו כחצר יא שאל' לא"א הרא"ש ז"ל ילמדנו רבי' ראובן הוציא בליטת עלייתו לחוץ וברוחב הבליטה מן הצד פת' חלון והחזי' בו כמה שנים לסוף נמלך שמעון שכנו להוציא גם הוא בליטת עלייתו ועתה טוען ראובן ואומ' שירחי' בנינו ד"א מכנגד חלונו שלא יאפיל עליו ושמעון זה כבר הרחיק בנינו כי דנו לו הדיינים להרחיק ולא שאלו את פי אם אני מחוייב לומר לשמעון שא"צ להרחיק תשוב' חזקה לא שייכא הכא דחזקה במקום שט' שמדת דעד ג' שנים איניש מיזדהר בשטריה טפי לא מזדה' ונאמן לומר קניתי ואבד שטרי והכא ממי יקנה וגם א"צ לקנות משום אדם מי שפותח חלון לר"ה וכיון שאין לראובן חזק' אין שמעון צריך להרחי' אמנם צריך לדקד' ראובן שפתח חלונו ברשו' פתח שזכה לאור' מן ההפקר ואין שום אדם יכול לסלקו ומיהו לפי שאלתך משמע שמנהג בעיר שכל אדם מוציא זיזין וגזוזטראות ואין יכולין למחו' בו דאל"כ הראשון היאך הוציא בליט' עלייתו וכיון שכל אחד יכול להוציא בנינו לר"ה לא הוי האור שלפני ביתו הפקר אלא הוי כחצר השותפין וכשפת' ראובן חלונו כנגד האויר שלפני בית שמעון שלא כדין פתח כיון שגם שמעון יכול להוציא בניני ועד הנה לא היה שמעון מקפיד כי לא היה מזיק לו ולא היה יכול למחות בו הלכך אין חזקה לראובן ויכול שמעון לבנות לפני חלונו יב ומצוה לומר לשמעון שאינו מחוי' להרחיק דהשב' אביד' היא יג וטעו בדבר משנה וחוזר הדין יד מי שיש לו חלון פתוח לחצר חבירו והחזי' בו ג' שנים בטענ' שקנ' ממנו שנתן לו רשות לפותחו אם הוא גדול כ"כ שהאדם יכול להוציא ממנו ראשו אז יש לו חזקה בכל ענין אפי' שהוא למעלה

למעל' מד"א ואפי' שאינו עשוי להאיר אלא להכני' אויר ואם אינו גדול כשיעור זה בזה יש חילוק שאם הוא למעל' מד"א ואינו עשוי להאיר אין לו חזקה שלא חשש למחות בו כיון שאינו קבו' ומ"מ אם ירצה למנוע אותו שלא לפותחו רשאי ואם הוא למטה מארבע אמות ואפילו שאינו עשוי לאורה יש לו חזקה וכן אם עשוי לאורה יש לו חזקה ואפי' למעלה מד' אמות ואפי' הו' כל שהו' ועשוי לאורה פר"ח שעשוי להכניס אורה פי' במקום אפל ורשב"ם פי' שאין לו אורה ממקו' אחר אלא מכאן וכ"כ הר"מה דבלאו האי חלון לא נפיל נהורא בההיא ביתא כמו דנפיל ברוב בתי' אבל נפל בי' אורה כמו דנפיל ברוב בתי' אף על גב דמפיש באורה לאו עשוי לאורה הוא ובעל העיטור כ' עוד דווקא שניכר עשייתו לאורה כגון שצר מבחוץ ורחב מבפני' אבל אם הוא שוה אינו עשוי לאורה והכל לפי ראות הדיין וכל שהוא פר"ח שאין לו שיעו' ויש או' דשיעורו טפח וי"מ דאפי' היכא דאין לו חזקה א"צ לסותמו אלא לחבי' אהני שאין לו חזקה שיכול לבנות כנגדו ולא נהירא לא"א הרא"ש אלא כיון שאין לו חזקה צריך לסותמו טו כת' הרמב"ן דחזקת חלון וזיזין וכיוצ' בהן שאינו אלא נזק ואינו גוזל גוף הקרקע כגון סמיכת קורות ורפת וזבל וסיד וכל נזקי פרקין דלא יתפור אינו חזק' ג' שנים אלא כיון מתברר נזקיה ושתיק מחל וכ"כ הר"מה וכן דעת הגאונים וכ"כ הרמב"ם ור"ת פי' שלכל דבר צריך ג' שנים וטענה בין בחזקת תשמיש בין בחזקת גוף הקרקע חוץ מלסתום שאם בונה וסותם כנגד חלון בההיא הוי חזקה לאלתר שאין אדם עשוי שסותמין אורו בפניו ושותק ומיהו טענ' (יא) צרי' שאם בעל החלון יש לו שט' על החלון או ראיה צריך שיטען זה שקנאו וסתימהו בפניו הוי ראי' לדבריו ואם אין לו שטר ולא ראיה אלא חזקה אין זה צריך טענה אחרת אלא שיאמר שחזקתו היתה בטעו' ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל ובעיקר חזק' החלון יז כת' הרמב"ן לא כשיש בה היזק ראיה איירי לומר שאינו יכול למחות ולסלק היזקו מאחר שהחזי' אלא לענין זה יש לו חזקה שאין יכול לבנות כנגדו ולהאפיל אף ע"פ שאינו עשוי לאורה כיון שיש לו ממנו אורה לאו כל הימינו שיאפיל עליו יח ובשאין בו היזק ראיה עסקי' אבל אם יש בו היזק ראיה לעולם אין בו חזקה דהכי קטרא וב"ה דמי וכ"כ רב אלפס בתשובה ואפי' אם נתן לו רשות לפותחו יכול לומ' סבור הייתי לקבל ואי איפשי לקבל ואפי' מחל לו הנזק כיון דודאי אסור למזיק להזיקו בראי' ואין אדם יכול ליזהר ולעמוד כל היום בעצומת עינים על כרחנו נא' לזה סתו' חלונו ואל תחטיא תדיר וכן

(יא) וכן הוא במרדכי סוף חזקת הבתים ובספר בס דחף בגוים לריך נמ"ל סי' קנ"ג וע"ש.
(יג) ועיי' בתשו' הרא"ש סימן נ"ג שהאריך בזה דאין שייך לו חלונות על חלר מעולם ונסתפקו זמן רב שבכנויו הוי לגנותו ומתחן יורמו מתשין דאינן מחל תוהבל הזקוף לגמתיון אגייסן וכגדרכם אתי לעיל סימן קנ"ג גם דין בזה חזקת הזק וע"ש

וכ"ם סבת' ר"ת דאפילו בלא טענה והביא ראיה אינה חזק' מפני שטענה זו שאמרתי עכ"ל וכו' ונתבאר מהרב כתב כבר דאיתה שדעתי נוטה לדעת רבי' יעקב דכל נזקים אלו שהן בנזקי הגוף יכול לו' סבור' הייתי לקבל ואיני יכול וכן נ"ל מעובדא דרב יוסף דאמ' אסיקו לי קורקור מהכא ומ"ע רוב חכמי ישראל וגם רבותי לא הסכימו לכך וכמו שאית שכתבתי גם בפ"ק לא יחפור ואפילו' למעשה אבי או' אם כבר פתח חלונותיו או סגר קוטרא וכ"ה אין מחייבין אותו לס' מו' או לכסל' ואם בא לפתוח אין מניחין אותו לפתו' ולא לעשו' לכתחל' עכ"ל ובסי' קנ"ה אכתו' עוד בזה בשם תשוב' הרשב"א: וז"ל הרי"בש בסי' תל"ו אמת כי דעת הרמב"ם דבפותח חלון על חצ' חברו יש לו חזק' דכיון שנעשה מעשה בפתיחת החלון והלא רואה ושות' מחל אע"ג דהיזק ראי' דאתיא מעיל' כגון חצר השותפין אין לו חזק' ופי' מתני' דשל' הזקת חלון המצרי אין לו חזק' ולגזורי יש לו חזקה בחלון המזיק היזק ראיה וזו היא שיט' רבו הר"י מיגאש וסוב' הרב ז"ל שאין צריך חזק' ג' בחזקה זה ממש טענה אלא כיון שאינו של קרקע אבל שעבודין נקנין בהיזק' ומדין שגלגו' חכם שנתבר' לו היזקו ונודע לו ושתק הוי' מחיל' אבל דעת רבותינו הצרפתים שאין שום חזקה מועיל' אלא בחזק' שלש ובטענת מכר או מחילה ומ"מ דעת כל האחרונים כדעת הרי"ף שאין חזקה לעולם להיזק ראי' ואין הפרש בין היזק ראיה שבא מעילא להיזק ראיה שבא על ידי מעשה של פתיחת חלון וכיוצ' בו וס"ל כקוטרא ובית הכסא שהן נזקי הגוף ואין להם חזקה לעולם והסי' דחלון המצרי כבר תרגמא הרב ז"ל בחלון שאין בו היזק ראיה כגון שהוא פתוח למקום שאין מזיקו בהיזק ראיה והחזקה היא לעולם שם ילטרך להרחי' חברו כשיב' לבנות כנגדו וא"כ בנדון זה אין שום חזקה מועלת לראובן ואפי' היתה ג' שנים

כנגד חלונו של ראובן העליונים והתחתונים לסתום אותם

ודציתי לומר כיון שאין בחצר שיעור חצר שהוא ד"א על ד"א לא חזי לתשמיש ולא שייך ביה היזק ראיה ואילו היה בא ראובן לפתוח חלונותיו לאותו חצר קטן של שמעון לא היה שמעון יכול לעכב עליו וכיון שלא היה שמעון יכול לעכב עליו א"כ אין חזקת שמעון חזק' כה וכן החלונות שבמרחץ כיון שהחומ' מהלכ' בפניה ולא הורחק' מהם ד"א הרי אני רואה כאילו החומה דבקה ממש לחלונות שאילו היה למרחץ חזקת אורה לחצר היה בעל החצר צריך להרחיק מהם ד"א תשובה דע אע"פ שאין בחצר שיעו' חצר שייך ביה היזק ראייה דאיכ' למימ' דנהי דלא חזי לתשמיש גדול חזי לתשמיש קטן דאטו עני שאין יכול לעשות החצר גדול ועוש' חצר קטן שכנו הקרו' אליו יפת' חלונותיו לחצר ויבטל תשמישתו לפיכך נהי דאינו יכול למונעו מלבנו' בשביל החלונו' של המרחץ לפי שלא החזי' בהם כיון שכותלו של שמעון קרוב להן בתו' ד"א הרי הוא כאילו דבוק להן ממש כדפרישי' מ"מ מונעו לבנו' בשביל חלון ביתו הפתו' לחצרו ובאותו צד אין הכותל בנגדו והחזי' בו כראוי. עוד שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ששאלת על ראובן שפתח חלון לחצר השותפין והחזי' בו ג' שנים בפני האחר והשני אינו פה מי הוי חזק' אצל אותו שהוא כאן ונפקא מינה לכשיחלוקו ויפול גורלו של אותו שבכאן לזה הצד דהוי חזקה או לא תשובה נ"ל שאינו חזק' כח אף אם היה טוען קניתי ממך אירה זו או נתת לי במתנ' לאחר שתחלקו החצ' אתה ושותפך ויפול גורלך אצלי שלא תוכל למחות עלי חדא דאינה חזקה דק"ל האחין שחלקו לקוחות הן דאין ברירה וכשיפול לו הגורל אצלו נמצא שאותו חלק שנפל לו היה עד עתה של אחיו וחלק חבירו היה שלו והחליפו עתה נמצ' שלא החזי' בשלו כלום אלא בשל חבירו ועוד אפי' אם יורה השותף שמכר או נתן לו האורה על תנאי זה אינו כלום דדמי לאומר שדה זו לכשאקחנ' תהא קנויה לך דלא קנה כט עוד שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ששאלת ראובן יש לו בית אצל שכנו גוי ופתח חלון על גגו של הגוי והחזי' בו כמה שנים לאחר ימים מכר הגוי ביתו לישראל ובא הלוק' להגביה ביתו בענין שסותם החלון של ישראל וטוען ראובן אתה מאפיל על אורות חלוני שהחזקתי בו כמה שנים טענת ראובן אינה טענה דהבא מחמת גוי הרי הוא כגוי ואילו בעוד שהי' הבית של הגוי אילו הי' רוצה לבנו' בפני חלונו של ראובן לא היה יכול למחו' בו דבדיני הגוים אין חזק' לאורה אלא כל א' הוא פות' לרשו' חבירו וכשרוצה חברו סותם את אורו בפניו אפי' החזיק בו כמה שנים וכל כח וזכות שהיה לו לגוי קנה הישראל מהגוי ואין ראובן יכול למחות ועוד יש צד א' בדין זה אם משופע הגג שאין משתמשין עליו אין לו חזק' באותה אורה דמתחלה כשפתח ראובן על גג של שמעון לא היה שמעון יכול למחות בו שלא יפתח כיון שאין מזיקו לפי' אין לראובן חזקה דכל היכא שאין חבירו יכול למחות בו לא שייך חזקה שלא הפסיד בשתיקתו כיון שאינה מועלת מחאתו ע"כ תשו' לא"א הרא"ש ז"ל וראיתי תשו' לגאון שאסו' לו לקונ' (טו) לסתו' שאין לו לעשו' אלא דין תור ולא אשכחן דקאי ישרא' במקו' גוי אלא לגריעות' מה גוי אין לו חזק' אלא בשט' אף ישראל אין לו חזק' אלא בשט' ל עוד תשו' לגאון בישרא' שהי' לו חלון פתו' להצ' הגוי וסת' אותו מבחו' והניחו פתו' לצד פני' לאח' זמן כב' הגוי חצרו לישרא' ואותו הישרא' בונ' כותל נזדמן קרן כותלו לסתום החלון וטוען הישרא' אני מפני הגוי סתמתיה משו' היז' ראי' ועתה ארצה לפותחו אינו יכול להז' ולפתו' כיון שסת' חוצ' לו ושייר הבות' כולו לפנים גילה בדעתו שעקר' מלהשתמ' לאור' ועשא' כחלון שאדם עושה בתוך ביתו ועוד יכול הקונ' לומר אני

כאמן (טז): ובתשו' הר"ן אמר כ' שאל' ראובן שהי' לו בית על חצרו של גוי ופתח עליו חלונות שלא ברשות כי דיניהם של גוים לעשות בתוך שלו כמו שירצה ואם היו נח פתוחים עליו חלונות שלא ברשות ועמדו כמ' שני' שיה שותק מוחה כל זמן שירצה ועתה מכר הגוי חצרו לשמעון ושמ' שמעון לראובן סתו' חלונותיך ושפי' ראובן כבר יש לי שלו שחלונו' על הגוי יותר משני חזק' תשוב' אין לראובן חזקה ואפי' טען שלקח מהגוי דכל שיכול לפתוח ואין הגוי יכול למחות אין לו חזק' ולפיכך אם בא שמעון לבנות בונה ואינו צריך להרחיק מכנגדה כלום וכ"ל עוד שאילו היה היזק באותם חלונות בהיזק ראיה דשמעון יכול לכופו לסתמן דכיון דאין לו חזקה הרי הוא חייב לסתום מפני שהוא מזיקו בהיזק ראייה דגירי דיליה וכ"כ הרשב"א בשם הגאונים ואל תשיבני ממי שהוא דהיזק ראי' יש לו חזקה דהתם בבא מחמת טענה והמזיק קבל עליו בשירוש נזקיו אבל זה לא קבל נזקיו: וכתב נ"ט עו' שהשאל' על ראובן שהי' לו בי' סמוך לגוי והי' לגוי חלון פתו' לבית שחולך בינו ובין ראובן ומזיקו בראי' והגוי בית' מכר ראי' לראובן ונתן לו כח להכריח לסתום בכל עת שירצה ואח"כ מכר הגוי הבית לשמעון וראובן בא לסתום החלון ושמעון מוח' בידו מפני שהגוי היה מקיד ליסודו והמזיק בחלון זה ואח"כ מכרו לגוי והשי' דדבר שמעון אין בהם ממש שאע"פ שהיה הבית מתחל' של יהודי מה בכך הרי בא אח"כ ליד הגוי וכב' הודה הגוי שיש לו לסתמו וזה הבא מחמתו לא עדיף מיניה ומ"מ לפון השט' טעמ' הגוי לראובן אספר שיועיל ואיפש' שלא יועיל שאלו כתב לו הגוי' לראובן הנה מודה לו שהחלון בשאל' או שהטעה' שלא כדין וכיול' בזה ליה דין ולי' דין השמעו' הבא מחמ' הגוי הרי הו' כמוהו אבל אם א"ל הגוי אני אשתו' שהחלון כל זמן שירצה' וחיי' עצמו בכך ואח"כ מכ' הבי' לשמעון אין שמעון חיי' לסתמו לפ"ד שיש חזק' להיזק ראיה לפי שאע"פ שחיי' עצמו בכך אין שמעון הבא מחמתו חייב בחיוב שחייב עצמו הגוי ומ"מ אם דינו של גוי לסותמו ישרא' הבא מחמתו הרי הו' כמוהו כדאמרי' בפ' חזק' ולפיכך אם עדיין הגוים ה"ל לסותמו מלד שאין לאם חזק' בכך אף דינו של שמעון כמוהו עכ"ל (יז): כ"ס ובתשו' מיימון ס"ד דטוען ונטען ובתש' הרשב"א מספר סי' ע') ובתשו' להר"ן סי' י"ז כתו' על ישראל שהיה לו חצר סמוך לחצרו של גוי וחלון בבית שמשתמשי' לשכני' מויר בחלון של ישראל ומכר הגוי חצרו לישראל חבירו יכו' לסתו' או לבנו' כנגדו שם ידוע שקדמה חצרו של גוי לפתיחת חלון של ישראל אבל אם אין ידו' מי קדם הדין עם בעל החלונו' ואם כי האריך בדבר: יב כתב סי הרשב"א בתשובה של די שיש לו חזק' שיש חזק' ג' שנים ובא בטענ' והאמרי אין לו חזקה לעולם ואפילו לשהם מד' אמות לפי שאינו דבר קבוע והשמועה כולה בעורי היא שנויה ולה"ז אפי' השעשוי לאורה כל שהוא למעלה מד' אמות אין לו חזק' אלא שאני רוא' בכל גלילותינו שדנין אותו שיש בו חזקה ושוק חזי נשי עשה דבר יב ונעשו לאור' רפי' רוב המפרשים כר"ח ור"ש והרשב"א כדמינו אלא באין לו אורה אלא במקום זה וכיון שהם השכימו בכך היכך נתחייב בעל החצר להרחי' ממנו אע"פ שאורה היה לו ממקום אחר היה כל צרכו: ובתשובה סג להרמ"כ ע"ז בסוף דבריו וז"ל אבל רואה אני כי כבר נכנו דכל חלון שמכניס אורה שמעכבין מלבנות כנגדו ואע"פ שיש לו אורה ממקום אחר: יד וכתב בתשובות הגאונים והכתבת שה"ל בעל החלונות הסך על עצמך וזה מועד לו סתום חלונותיך ס"ד על שכיזק להרחיק עצמו סי שלא בגידי דיליה ואם כשהוא מיסך על עצמו ועושה מעקה לרבע אמות אין מסתכל בו בעל החלונו' יעשה מחיצה ויסך על עצמו ויולי' הוצא' משלו ואם עושה מחיצה ד' אמות ועדין מסתכל בו בעל החלונות צריך לסתמם ואם החלונות הללו למעה הן ומסתכל בה וכותל עליה נגוה יסתום אף שלא שהם

למטה ויפתח אחרו' למעל' עד אמו' כדי שלא יסתכל בו עכ"ל: * ויש לנאורה נראה שהמגום זו פיה דלא כסגנתא ין
כתוב במרדכי ריש בתרא בשם רשב"ן אם יש מקום א' במחירו שיכול להסתכל שם אינו יכול למחות ותמה עליו: וכתב עוד אם רוא' בחצר חבירו אפי' כשהם חלדות שהסיקות יכול למחות: וכתוב ע"פ פי' פורי דבכותם בתוך שלו שהי בהרחקת ד' אמות כלו' אע"פ שהוא מזיקו בראי' ובדבר תימה הוא: כט וראיתי תשוב' לגאון שאסור לו וכו' דברי תשובה שכתבתי בשמו' בשם הרשב"א כדברי הגאון ותשו' זו דגאון תמצאנה בהגהו' אשירי בשם א"ז ש' חזקת גבי הא דאמר רב יהודה ישראל הבא מחמת גוי הרי הוא כגוי ואשיים בה אבל ראובן ושמעון שקנו מן הגוי' ושניהם באים מכח הגוי שהם הרי הוא כגוי אין ליפות כחו בין להרע כחו: ל עוד תשו' לגאון בישראל שהיה לו חלון וכו' אני אפשי שהגוי שהחזיק שאם היזק ראיה כלונו' כדי שלא יזיקני הגוי בראייתו: מו כתב הרשב"א שהשאל על כותל שהשאל' שהי' בו עתמל' חלון שהוא מזיק את חבירו בהיזק ראיה ועכשיו בעל הכותל רוצה לבנותו ולהחזיר בו החלון כמו שהיה בו מתחיל' והניח מעכ' עליו שאו' דכיון דנפל סוד' והשיב מתוך דבריכ' נראה שהדין שהוא בעיניכ' לדברי מי שהוא' שיש חזק' להיזק ראיה שאע"פ שנפל הכותל א"א אודה חזקתו של חלון והדין נותן כן שאע"פ שאין חזקת חלונו של זה לאותו כותל בלב' אלא חזקתו להיו' לו חלון פתוח על חצר חבירו וכיון שכן אפי' לדברי האומרי' שאין חזק' להיזק ראי' כל שאין אנו יודעי' מי קדם או חלונו של זה לחצרו של זה או חצרו של זה לחלונו של זה כל שאין אתה יכול לומ' לסתום חלון של זה או לסלקו מספק זה כבר הוחזק בעל החלון בזכו' זה שאין הזכות תלוי בחלון זה אלא שהוחזק בזכות זה ותדע עדתכן בפ' חזקת לקח חצר ובה זיזין וגזוזטראות ה"ז בחזקת' לפי שהשם' אנו אומרי' דגזוזטראו' קדמי לר"ה ואמרי' עלה בגמ' * נפל' חוזר ובונה אותה ולא אמרי' כיון דנפל' אזדא ותני' בתוספת' הלוקח בית מחבירו ונפל אפי' היה בית רובע בוצ' מקומו כוז דמי שאלו אדם שהחזיק על דבר ואותו שהחזיקו בו נפל או נתקלקל אע"פ שחזרו בעלים ובנאוהו נתבטלה חזקתו לפי שלא החזי' אלא על אותו גוף בלבד כיל' הרי שהחזי' בנעילת קורו' בכותל שידוע לחבירו ונפל אותו כותל וחזרו בעלי' ובנאוהו אין לו לנעוץ על אותו כות' חדש לפי ש"ש מעב' לו אלא אותו כותל בלב' אבל אין כאן שעבודו של בעל החלון על אותו חלון שבאותו כותל בלב' אלא להיו' לו חלון על הח' חבירו ורפי' עוד על זה שאפי' באותו כותל עצמו אם נפלה אות' הורה א"א אודה אלא כותן הורה אחרת במקומה וכדאמרינן שהמזיק להורודי המזיק לכשורי לפי שבעל הכותל יש לו שעבוד ולא על אותה קור' בלב' וכן כל יוצ' בזה עכ"ל והי' בתשו' להר"ן סי' י"ז: יז וכתב סה עוד שהשאל על ראובן שיש לו חלונות כנגד כותלו של שמעון שאין בו חלונו' ולימי' בא שמעון לפתוח חלונו' בכותלו כנגד חלונותיו של ראובן וראובן מעכב עליו מחמת שמזיקו בראייה והשיב הדין עם ראובן ואפי' לדע' דבותי באמרו שאין שום חזקה בלא טענה שהרי בשע' שפתח ראובן לא היה שמעון ניזוק ואם בא הוא לפתוח כנגדו ולקבל נזקיו הוא גורם לעצמו ועל השברא הזו שמעתי אמרת החכמים שהשכנו ואמרו שהסובל גב או עלי' על חצר חבירו ועכשיו היזו מזיקו בראיה לפי כמ"כ' בתי חצר חבירו ולאחר ימים בא חבירו לבנות בניני בבנין ועליות ומתוך כך נעשה ניזוק בראי' מגגו ועליתו של חבירו שקודם שא"ם לומר לראשון שלא שיזקך מדרגה כראשון כותנו אתה גרם' הי' זה לעצמך ואם הדין הזה אמת כ"ם כאן שאינו תוק' על הב' שמעון שלא על דרך הרבים שלא שאין אני מודה כדינם זה בפותח על רשו' חבירו לפי שהרבנות עקויות

(טז) גמרא' פי' ה"ה דף ר"ל ע"ד כ' משו' בגאוני' כשהגר בן חול בי' חבר' של כל בגוי ברסת ובמו' והרד"ם כדברי הרא"ש והסכים בם גוו נבתב דא"ג דהקדים את הגוי יכול לבנות נגד החלון ת"ל דאינו יכול לבוף לגבל החלון לסתום כל זמן שאינו רוצה

(יז) וביין תדין זו קנין סי' ק"ם

כן לשכנות כמו שאמרו בירושלמי וכן נראה עכשיו הם לשכנים ויש עוד ראיות
אחרות כמו שמבואר בי' בהרא"ש דבתרא ומ"מ במי שפותח על ר"ה כל הקוד' זכה בזה
כבונה ופותח בבקעה שכל א' יש לו רשו' לפתוח שם וזוכה בקדימתו עכ"ל:
יח וכתב עוד בסי' אלף ומ"ה מי שקד' ופתח חלון על ר"ה אין חבירו שעל הדרך
רשאי למנעו מפני שאינו פתו' על רשותו
שהדרך של עלך הוא וכן ראה שכל הבא
לפתוח על הדרך יפתח ואינו פותח על
רשות חבירו ולפיכך אם בא השני לפתוח
חלון כנגד אותו חלון אינו רשאי אבל אם
בא לשנוי' כתלו מבני' ואינו נמנע ואע"פ
שאין ביניהם ד' אמות עכ"ל ודבר זה שכת'
שפותח חלון לר"ה שכנגדו יכול לשנות
כתלו אע"פ שאין בין שכותל לחלון ד"א
זר הוא בעיני דמתני' ס"פ חז' קתני ומכנגדן
ד' אמו' כדי שלא יאפיל ולא חיל' בין פות'
לר"ה לפות' לחצ' חבירו וגם דברי הרמ"ה
בקתה הם שנוי' *
ומיהו אל' רבי' יש
לדייק שהוא' כדברי
הרמ"ה' שכת' ראובן
שהחזי' בחלונו' שפתו'
לחצר שמעון דמשמ'
דפתו' לחצר הכרן
דוקא איירי ולא
בפתו' לרשות הרבים
ובקשו' הרמ"ה שהכתו' בסי' קנ"ה כתבהר
טעמו:

נ"ה וכן יש לדקדק ממאמר
הר"אש שכתב רבינו בסי' זה
ראובן הולי' גליגי' עלייתו
גמור וכו' שלכך אין מוחים
לראיין ויכול שמעון לבנו'
לפני חלונו עכ"ל והרי אם
איירי בפותח' לר"ה ומשמע
דאין לו חזקה כה אבל יש
לו חזקה אינו רשאי לבנו'

נפרצו השליטין ועכשיו בא ראובן לפתחן וטוען שכל שלא נפרצו השליטין הרי
כפתוחות ושמעון טוען שכל שעמדו סתומות זה ג' שנה נסתלק השעבוד עוד הטן
הסבתי' והבנה היו ליעקב יעקב מכר הבתים למי שראובן בא מכחו ושייר הבנה
לעצמו ואינו מן הדעת שיעכו' יעקב הבתים ע"ד שיאמר שיזיק רשו' על בנתו:
תשובה אילו היתה הבנה לא' והבית
לאחר הדין עם שמעון שאע"פ שהיו
החלונות פתוחות ס"ל לשמעון כדעת הרי"ף
שכתב שאין להזיק ראיה חזקה וכן אם
היו הבנה והבית לא' והיו החלונות פתוחו'
עליהן לבנתו ומכר הבנה ושייר הבתים
גם בזה הדין פשוט בעיני שלא היה לו דין
חלונות על הבנה שהמוכר בעין יפה
מוכר ולא השאיר לעצמו על הבנה חלונו'
וכדקי"ל כשואל דמצר שאחים שחלקו
לקומות הן ואין להם חלונות זה על זה
אבל אם מכר את הבית ושייר לעצמו
הבנה סיפסר לבעל דין לחלוק ולומר
שכיון שנעשו החלונות ברשות ומכר את
הבית בעין יפה מכר ואפי' זכות החלונות
מכר לו וכל שלא פרץ שליטיו הרי הן
כפתוחות אבל מורי ה"ר יונה השכים
שאפי' מכר הבי' ושייר לעצמו החצר והיו
חלונות בבית כיון דקי"ל דבכל הניזקין
הנראין על המזיק להרחיק את עצמו והיו'
דהיה נירים שמא דעילתא לא מכר לו
אלא ע"ד לסלק החלונות שאין אדם עשוי
למכור נזקים הנירים: כא וכתב
ומה שטען שמעון שהכריזו בקהל וזה לא
הראה זכות זה זו אינה טענה כי השליטין

אני מצאתי חלון זו סתום מנין שפתוחה היתה ונסתמה [ס] יש לחוש שמא הגוי סתמה ונעשית חזקה כדאמרן ולסתום לאלתר הוי חזקה: **לא** עוד תשו' לגאון ראובן היה לו עלייה ולשמעון יש לו בית נגד עלייתו של ראובן ומבוי קטן כשיעור ג"א ביניהם לאחר זמן סתר שמעון קצת מביתו ועשאו חצר וראובן רוא' מעלייתו לחצרו של שמעון ומזיקו וע"כ רצה שמעון להגביה כותל חצרו למעלה מחלונו של ראובן ולהאפיל עליו אינו רשאי כיון שהוא בתוך ד"א לחלון ומה שטוען שמעון כיון שאין בין כותלי לכותלך אלא ג"א א"כ כבר החזקתי להאפיל על הדל' הפתוח מתחתי' העלייה וכשם שהחזקתי להאפיל הדלת כך אני יכול להגביה כותלי ולהאפיל על החלון אינה טענה דלמה שהחזיק החזיק ולמ' שלא החזי' לא החזי': **לב** ראובן שהחזי' בחלונו שפתו' לחצ' שמעון ובא שמעון לבנו' כנגדו צריך להרחי' ממנו ד"א שלא יאפיל עליו ואם מגביה כותלו יותר מן החלון צריך שיהא גבוה ד"א ולא פחות שלא יעמוד עליו ויציץ בחלון ואם הכותל נמוך מן החלון צריך שיהא נמוך מן החלון לכל הפחות ד"א שלא יעמוד עליו ויביט בחלון ואם בא לבנות כותל מצד החלון כגון שהכותל שהחלון בתוכו הולך ממזר' למערב וזה בא לבנות כנגדו מצפון לדרו' אם בא לבנות מצד אחר אצל החלון די לו בהרחקת טפח מכנגדו וצריך שיהא גבוה מן החלון

לב ראובן שהחזיק בחלונו וכו'
משנה פ"ב דב"ב (דף כב) בחלונו' מלמעל'
ומלמטה ומכנגדן ד' אמות ובגמ' מלמעל'
שלא יציץ ויראה מלמטה שלא יעמוד ויראה ומכנגדן שלא יאפיל ופרש"י מלמעלה
צריך להגביה שיעור שלא יציץ כשעומד על כתלו ויאפיל רשאי ויראה דרך חלונו
בבית חבירו מלמטה שלא יעמוד על ראש עוני כותלו ויראה מכנגדן כדי' להרחיק
שלא יאפיל וכ' רבי' ירוחם ואם השפיל או הגביה הד' אמות כמו שכתבתי א"ל יותר
אפי' יכול לראות וה"ה כתב פ"ז מה' שכנים ויש מי שכתב שכשאמרו במשנ' שצריך
להגביה שבין ד' אמות ודי בכך דוקא כשלא הרחיק את הכותל אלא כדינו ויות'
שכאן טועה אבל אם הרחיק ריחוק גדול אם הגביה כותלו ד' אמות מחלונו אף זה
כ"ש שיראה אם לשדיא ולפיכך פי' תנא דבריתא שצריך להגביה כדי שלא יציץ
ויראה עכ"ל וכ' הרמ"ה גם בפ' הנ' שאם הכותל שבנה כנגד החלון נמוך מן החלון
ד' אמות אין צריך להרחיק מכותל החלון כלום שהרי לא האפיל עליו ואינו מזיקו
בראיה וכתב ה"ה שאע"פ שלא נזכר בפי' בגמ' שאינו הוא שהרי שהרחק' היכ' שלא
כדי שלא יאפיל והרי אינו מאפיל עכ"ל: וכ"ל דהא דאינו צריך להרחיק ד' אמות
מכותל החלון היינו דוקא היכ' דליכא חשש' דדוושא וכמו שיתבאר בס"ד: ואם
בא לבנות כותל מצד החלון וכו' נ"י (שם) משנה מי שהיה כתלו סמוך לכותל
חבירו לא יסמוך לו כותל אחר אא"כ הרחיק ממנו ד' אמות ואוקמה רבא דה"ק מי
שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו ברחוק ד' אמו' והבא לא יסמוך לו כותל אחר אא"כ
הרחיק ממנו ד' אמות ע"ט דדוושא דהכא ועלי לשתם ופי' רש"י שם שאין בדגל
בין שני הכותלים תמיד מועיל לשני הכותלים לשקשות קרקעות יסודות הכתלים
ולא ימוטו ופריך עליה מדתנן החלונות מלמעלה ומלמטה ומכנגדם ד' אמות ותני
עלה מלמעלה כדי שלא יציץ ויראה וכו' ומכנגדן שלא יאפיל אבל משום דווש' לא
ופרש"י טעמ' שלא יאפיל כשיש חלונו' אבל משו' דוושא כשאין שם חלונות לא אצטר'
לא מיירי' לדוושא ומשני סב"ע מן הצד וכמה אמ' ייבא משמי' דר' כמלוא רוחב חלון
וכמה שפי' כן גרי"ף והרא"ש וכן גרמ"בם פ"ז מה' שכני' ופרש"י מן הצד שאין כותל
שהחלון שהלך לאורך כותל ראשון אלא מן הצד הוא בא אם זה ממזרח למערב זה
מצפון לדרום ורואה עוביו כנגד החלון ומאפיל דהכא ליכא לתיחש לדוושא דהשתא
פורתא וכמה כדי שלא יאפיל לקנה דבריתא דלא יהיב שיעורא ופריך בגמ' והלא
אין אמר רב זביד במדל כותלו ופר"ש כיון דסמוך הוא אע"פ שהוא מנמיכו
יכול להציץ. במדרך עושה ראש הכותל משופע לצד החלונות עד שאינו ראוי לא
לעמוד עליו ולא ליסמך עליו כראה מדבריו שאפי' במגביה ד' אמות צריך שיכה' ראש
כותלו וכן דעת הרמ"בם שכתב ושלא יציץ דכיון דבא מן הצד אפי' גבוה ד' אמות
יכול לעמוד מרחוק עליו ולהציץ וכ"כ רבי' אבל הרמ"בם בפ"ז מה' שכנים כתב בונה
כותל אחר בצד החלון צריך להרחיק מן החלון טפח ומגביה הכותל ד' אמות על
החלון או כונס ראש הכותל כדי שלא ישב עליו ויציץ ויראה. וכתב ה"ה שדעת
המחבר שבספקא והלא עליו הוא כשאינו מגביה הכותל ד' אמות על החלון אבל אם
במגביה אפי' כשהכותל נגד החלון די בכך ויותר יכול להציץ כשהכותל נגד החלון
שיכול כשהוא מן הצד שלא הקושיא כשאינו מגביה היא דאי במגביה ודאי לא בעי'
עידי אחריכא וכ"כ דעת הר"י ן' מיגאש ז"ל אבל מדברי ר"ם נראה שאפי' במגביה ד'
אמות צריך שיכנס ראש כותלו ודברי תימה הוא דלדרבה כיון שגבוה והוא סמוך
הוא לא יוכל להציץ כמו שיציץ ברחוק וזה דבר מורגש לחוש אלא ודאי דברי המחב'
עיקר (יח) ואם לסמוך כותל מן הצד לחלונו של שמעון והיה החלון זקוף עמוק
כמה צריך להרחיק עיין במרדכי פרק לא יחפור: כ כתב [סא] הרמ"בם שאלתם
בראובן יש לו חלונות על גנתו של שמעון והם זקופות שכמה פנים שלא שלא

מכריזין על החלונות: לג ואם בא לבנו' ב' כותלי' וכו' שם אמרי דאמרינן דשני
להרחיק מן הצד טפח פריך והא אנן תנן ד' אמות ומשני לא קשיא כאן ברוח אחת
כאן מב' רוחות ופי' הר"אש והא אנן תנן ד' אמות וע"כ מתניתין נמי צריך לאוקומי
מן הצד דאיכא לאקשויי מתניתין כי היכי דפריך מבריתא טעמא דאיכא חלונות
אבל משום דווש' לא וצריך לאוקמא מן הצד ומשני ל"ק כאן מצד אחד כאן משני
רוחות בריתא מצד אחד וסגי בטפח ומתניתין בב' רוחות החלון יש ב' כתלים ולצד'
הסיא בין שני הכותלים ד' אמות מלבד רוחב החלון טפח מצד אחד וד' אמות פחות
טפח מצד אחד וכל היתר על טפח מצד אחד יעמיד מצד אחר ולא על גב דאוקימנא
למתניתין מן הצד ולא איירי כנגדן מ"מ נראה דה"ה מכנגדן צריך להרחיק ארב'
אמות דהשתא דמתני' הכי משמע אלא משום קושיא דדווש' לרי' לאוקומא בבא מן
הצד ועוד דמעיקרא דפריך טעמא בשלא יאפיל הוא משמע דבהסכנגדו צריך ד'
אמות ומסברא זו לא חזר בו התלמוד וכתב הרמ"בם בפ"ז מה' שכנים בנה ב' כותלי'
משני צדי החלון צריך להיות ביניהם רוחב ד' אמות והחלון באמצע הד' וכתב הרב
המגיד היה שכתבו שאע"פ שיש בין שני הכותלים ד' אמות צריך שלא יהא אחד
מהם סמוך לחלון בפחות מטפ' אפרי מן הצד האחד מרחיק טפח אע"פ שהל' השני
הנוי לגמרי וזה פשוט עכ"ל: כתב נמקי יוסף בשלא עכשיו דאמרינן דכנגדן
משם הני בד' אמות היכול זה לבנות ב' כתלים סביב חלונות חבירו בריחוק ד' אמות
כך כתב הר"ן ומ"מ רבינו ולא יסכך על גביהם וכו' הוא לשון הרמ"בם בפ' הנזכר
וכתב הרב המגיד אע"פ שאין זה מבואר בגמרא פשוט הוא שהרי הסיכך הוא
כנגד החלון וכבר נתבאר שכנגד החלון צריך להרחיק ד' אמות: כב כתב
הרי"בש בסי' רל"ה שנפלה על ראובן ושמעון שהם שכנים וכותל זוקף מפסיק
בין חצר שלפני ביתו של ראובן לחצרו של שמעון והכותל ההוא גבוה כד' או משם
אמות ועתה רוצה ראובן לשכנים הכותל ההוא כדי לבנות ולעשות בית מקלט
החצר שלפני ביתו ושמעון מעכב עליו באמר פתח של שמעון הוא כנגד הכותל
ההוא בקרוב אמות מד' אמות ואם יגבי' ראובן הכותל ההוא יאפיל ביתו של שמעון
לפי שאין אורה נכנסת לביתו של שמעון מצד אחר כי אם מן הפתח שכנג' ההכותל
ההו' והשי' השרי' עם שמעון: כג וכתב בסי' רמ"ט שנשאל על א' שהשותפין שירצו
לשכנים הכותל שמפסיק ביניהם לסולמתו יתר על ד' אמות אם יכול חבירו לעכב
בידו ולומר קא מאפלת חצרי והשי' פשוט הוא שאינו יכול לעכב שלא אמרו להרחי'
מכנגדן שלא יאפיל אלא בחלונות השאורה נכנסת לבית מהחלונו' כנגדם' מכנגדן
וכל שהחזיק בחלון זכה באויר קרקעו של חבירו שיצטרך להרחיק ד' אמות אם בא
לבנות כנגדו כדי שלא יאפיל אבל בחצר שהיא מגולה והאורה נכנסת בה מלמעל'
ולא מכנגדם לא שמענו בה שלא יאפיל אע"פ שבכל חצר יש אורה יוק' כשהכותל
שמפסיק הוא נמוך עכ"ל: כד כתב [עא] הרמ"בם בתשובה ד' אמות שאמרו מחלונו
של חבירו שיעור עומדים הוא שכך שיערו חכמים שבכך די לו וכל שהרחיק ד' אע"פ
שמאפיל אינו צריך להרחיק יותר וכל ששיערו חכמים כך הוא בגמ' שהם הוא טובל
בגמ' שהם הסר קרטוב אינו יכול לטבול: כה וכתב [עב] עוד נחלקו על מיעוט
האויר שמעון ממעט אויר אוצרו של ראובן בזה הני אומ' שמתוך הדברים ניכר
שהאוצרות אשר הם צריכים אויר שיכנס ממנו הרוח לקרר היין והמונע ממנו
האויר משסידו ואם הדבר כן ונסוב שם כן הדין עם ראובן שכל שקדם האוצר אע"פ
שעכשיו אין שם יין ושמן הרי הוא עומד לכך ואין הבנה רשאי לעשות בניתו דבר
שמזיק את האוצר: לד שאלה לא"ש ז"ל שאלת אם עשה גג למשמש וכו' כגל ק'

(יח) כ' המחבר
ס' לא יחפור א"ל
תשובת תוס' הרא"ש
הרמב' שבוכל
בסי' אלף שהלון
מוירדין מן הבנין
עצמו ולא מן
הבקיאם שנו
ובל מי שיש לו
חלון יכול למוחות
אע"כ אין מנחין
בין מבנים ואין
חבירו יכול לעכב
עליו ולבנות הבקים
אינו מזק' ועי"ש:

זה על זה אבל בנים חלקו מפני שאפי' אין מסגי' אחי' אין לחוש' דבר מן הניזקין שמזיקו בסה השוכרים

החלון או נמוך ממנו ד"א וגם צריך שישפע ראש הכותל בענין שאין ראוי לעמוד עליו שאל"כ אע"פ שהוא גבוה או נמוך ממנו ד"א יכול להתרח' ולהצ"ץ כיון שהוא מן הצד **לג** ואם בא לבנו' שני כותלים מב' צדי החלון אחד מזה ואחד מזה צריך שיהא בין ב' הכתלים ד"א מלבד רחב החלון וטפח מצד האחד וד"א חס' טפח מצד הכותל השני ואם ירצה להרחיק ב' אמו' מצד זה וב"א מצד זה הרשו' בידו או יחלק אותו כפי מה שירצה רק שיהא בין שניהם ד"א ולא יסכך על גביהם אא"כ ירחיק הסיכוך מהכותל שיש לו חלון ד"א כדי שלא יאפיל עליו **לד** שאלה לא"א ז"ל ששאל' אם עשה גג משופע אצל חלון חבירו אם צריך להשפילו ממנו ד"א לפי שאין עליו תשמיש קבוע אלא שלפעמים עולין לתקנו תשו' צריך להנמיך מן החלון ד"א ויותר הוא גרוע ממקום שעולין עליו תמיד כי אז נזהרים בני הבית לעשות תשמיש צנוע בפני החלון שמא יעלו ויראו אבל בעליית עראי אין נזהרין דאיכ' היזק טפי **לה** וכל אמות סתמ' שבתלמוד הםו' טפחים והטפח הו' ארבע (יט) גודלים **לו** החזי' בחלון לצד חבירו ובא זה לבנו' כנגדו ואמר לו אני אפתח לך חלון אח' בכותל זה למעלה הרי זה מעכב עליו שיאמר לו הכותל מתקלקל במה שפותחים ובונים בו ואפי' אם יאמר לו אסתור לך כל הכותל או אפי' כל הבית ואבננו לך חדש ואפתח החלון מלמעלה ואתן לך בית במה שתדור עד שאבננו לך מעכב (כ) עליו שיכול לומר איני רוצ' לטרו' ולצאת ממקום למקום אפי' אינו משתמש בו אלא בעצים כת' הרמ"בם ז"ל לפיכ' אם לא היה שם טורח כלל ואינו רוצה לצאת אינו יכול לעכב עליו וכגון זה כופין על מדת סדום **לז** אחין שחלקו והגיע החצר לאחד והבית לשני והיה לאביהם חלונות פתוחין מן הבית לחצר צריך לסותמן אע"פ שחלקו בשומא וניתן בע"ה מעו' לבעל החצר בשביל שהבית יותר טוב מהצר אפ"ה צריך לסתום שלא היה דעתם בעילוי זה אלא על בנין הבית אבל לא היה דעתם על בנין החלונות בסתם כל זמן שלא פיר' וה"ר יונה כתב דוקא שפירשו שלא היה העילוי אלא בשביל הבנין אבל בסתם היה דעת' גם על החלונות וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונ' במה דברי' אמורי' בתוספו' (ו"א) אורה כגון באכסדרה שאורה רב אבל אם הוא בית שאין לו אורה יותר מהצריך לו א"צ לסותמו דמסתמא כי עלו אהדדי ושמו הבתי' והעליות זו כנגד זו היה דעתו גם על עילוי האורה כי בית אפל אינו שוה כלום אבל אם יש בו אורה כמו אכסדרה יכול למעט האורה ובלבד שישאר בו אור' שיהא ראוי לדירה כי ארעתא דהכי לא עלו אהדדי אלא שיהא ראוי לדירה וכתב הרמב"ן ז"ל נהי שאינו יכול לעכב על סתימת החלונו' אם זה בא לבנו' בבניה' מיהו כל זמן שלא בנה בבניה' אינו יכול לומר לו סתום חלונך אע"פ שיש להם היז' ראי' ולא נהיר' לא"א הרא"ש ז"ל אלא צריך לסתום:

תשובה

מן הסמי' הם יורדי' כדאמרי' בפ' לא יחפור בני נפלי כיתנא ולכן אין מחייבין ללוי לסלק שלא יזיקו לראובן מי גשמים הבאים על גגו אבל אם ירצה ראובן לבנו' או לסתום הכניר ברפותו כדי שלא יעברו הגשמי' דרך גגו הרשות בידו אבל אם אח"כ יגיע נזק לתקרת עלייתו מחמ' הגשמי' אין אשם עליו על לוי בזה כלל ואין מחייבין אותו רק לתקן המעזיבה כמו שהוא הדין בבית לא' ועליה לא' עכ"ל: * ורע דעובדא דאסתלידא * (ג"ה) דלא"ל נסמוך צריך בגע'ולימא ליה כתבתי אם סבי"ל נפי' עעיקרא אסתלידא דנרי הרא"ש נסמית' אלבת ליה הפתח הבלון

אסולי ידליק בתיסס ואין לו מה לאלס : ד ה"ה לבעל העליה אוצר וכו' עשה פס ועם הסער ולא יתן לפס פחת פס מיגרא דרב פפא · ודע דבאוקמ' עשה הטירו לפתוח חנות של נחתומין ושל לצבוע תחת אוצר יין ובלבד שלא יוסיף פס רפת בקר לפי שאין היין נפסד שלא עריח רפת בקר · ורבינו הפוס אוצר יין לאל שמן או תבואה משום דבגמרא אמר רב יוסף הסי מגרא דידן הסי' קומרא דסרבא כמי קסה ליה וא"כ אין דין השמנה אסור אלא ביין א"י שלא היה נפסד אלא סריחות אבל יין בגל יותר קל ליפסד מאלר דברים הבאלרים ויין אחר אלרות ליין בגל דמי וכן כתב הרמ"בם פ"ט מהלכות שכנים חילוק בין יין א"י ליין אצר אלרות ורבי' לא חשש להזכיר דין א"י לפי שייחוד ישראל בזמנו היה רחוק מאוד מא"י והיה לנבייהו דבר שאינו מצוי כ"כ הרי"בם סי' קי"ו : ו ואם קדם ב"ה ועשה אחד מאלו וכו' בריתא שם : ואפי' אם נילה בדעתו וכו' ג ב"ז בעי אביי כיצד ורבן לאוצר מהו · ריבה בחלונות מהו אכסדרה תחת אוצר מהו בנה עליה ע"ג ביתו מהו תיקו · בעי רב הונא בריה דרב יהושע תמרי ורימוני מהו תיקו : ופרש"י כיצד וריבן בנו לצורך אוצר ולא הספיק להכניס בו תבואה עד שפתח זה חנות תחתיו מי הוי כקודם לאוצר · ריבה חלונו' בעלייתו דגלי דעתיה שלאוצר הוא עשוי שיכנס לו אוי' כדי שלא ירקב התבואה · בנה עליה ע"ג ביתו על גגו ורגילים היו לבנות שם לאוצר תמרי ורמוני הכניס שם תמרים ורמונים מי הוי התחלת אוצר או דילמ' אין אוצר אלא בתבואה ויין ושמן . וכתב הר"אש וכיון דלא איפשיטו לא מוקמינן ליה לסרחיק · וכן פסק הרמ"בם שכתב פ"ט מהלכות שכנים בכל אלו בעל האוצר מעכב עליו ואם עבר ועשה תנור וכיוצא בו אין בעל האוצר יכול להסיר התנור בכל אלו · ובנה עליה ע"ג ביתו כתב בו הרמ"בם בפ' הנזכר פי' אחר דהיינו עשה בעל הבית עליה על גגו להבדיל בין החנות ובין האוצר וכתב הרב המגיד שכן פי' ר"ח ורבנו ז"ל : א כתב י הרמ"בם שאלתם הני

לח תשובה לגאון ב' אחין שירשו קרקע ולאחר נפל הצד החיצון ובו אמת המים שממנו משקה אביהם כל הגן והעבי' הפנימי על החיצון אמת המים כדרך שהיו עוברים בחיי אביהם אחר זמן סתם החיצון האמה ולא הניח לעבור המים עליו וטען הפנימי שכבר החזיק בהעברת המים על החיצון כיון ששתק ולא מיחה טענתו טענה דכיון ששתק ולא מיחה מחל לו והוי חזק' מיד ומה שטוען שלא הניחו לעבור אלא דרך שאלה אינו טענה אלא סתמא כיון ששתק מחל ומה שטוען שלא ידע שהיה לו למחו' לא מהימנינן ליה ועוד אפי' לא ידע מחילה בטעות כי האי דלא מוכח מילתא דבטעו' הוא הוי מחילה **לט** ראובן שמכר או נתן הבית לשמעון והחצר ללוי והיו החלונות פתוחים מהבי' לחצר הלוקח או מקבל מתנה צריך לסותמ' **מ** ואם מכר החצר ושייר הבית לעצמו בזה כתב ה"ר יהודה ברצלוני יש מי שאומרי' כיון שמוכר בעין יפה מוכר כשמוכר לו החצר מכרו לעשות בו כל חפציו ואינו יכול למונעו ולומ' שלא יאפיל עליו דהוי כמו שקבל עליו בשעת מכירה שיאפיל עליו הואיל ולא פיר' לו שירחי' מחלונותיו שיעור הרחק' ויש מי שאו' שגם בזה צרי' להרחי' והכרי' הוא שא"צ להרחי' משום דקי"ל מוכר בעין יפה מוכר:

קנה א יש חזקה לנזיקין שחייב כל אדם להרחיק אפילו בתוך שלו בענין שלא יגרום היז' לחבירו ואם לא הרחי' והחזי' בנז' מהני כאשר יתבאר הבית והעליי' של שנים לא יעמיד בעל הבית תנור אא"כ יש על גביו גוב' ד"א בינו לתקר' העליה ובעל העליה לא יעשני בעלייתו אלא אם כן יש תחתיו מעזיבה עבה ג' טפחי' ועליו גובה ד' אמות ובכירה אם מעמידה בעליי' די במעזיבה טפח ושיעור הגובה שעל גבה אינו מפור' וכת' הרמ"ה שהוא ח' טפחים השליש של שיעור התנור כמו שלגבי שיעור המעזיבה בעלייה הוא בכירה שליש של שיעור התנור כן הוא בגובה של גבה י והרא"ש כת' כיון שבכירה אין פתיח' ע"ג אלא מן הצד ואין שלהבת עולה ממנו וא"צ להרחי' אלא בשביל החום בין מלמעלה בין מלמטה סגי ג בג' טפחים ועל כנכ' שתנורים שלנו שפתחן מן הצד בין מלמעלה בין מלמטה שיעורו ג"ט ולא נהירא לא"א ז"ל אלא תנורין שלנו כיון שהם גדולים צרי' להרחי' יות' מד"א וה"ר יהודה ברצלוני כתב נ"כ כיון שבתנור שיש עליו מחיצות ואינו יכול לעלות כל

בעיקרא אסתלידא תפיית ליה אינדרוני כלומ' חדר אפל ואני על מנת אסתליד' נתתי עלוי דמים ומפני דלא מכר לו אלא שמא בעלמא כלומר כיון דאסתלידא שמיה אף על פי שאינו כאפר אסתלידא לא בטיל שמיה וכתב ב"י בשם הרל"בר דהיינו דוקא היכא דפליגי הקם כגון שעומדי' בתוכו ואמרו זה לזה אחם תטול ע"כ ואני אטול ע"כ א"כ כדא"ל הסו' דמעיס תרבילא לאחוס אני אטול תרביל' ואתה אסתלידא אבל היכא דהסו' דמעיס אסתליד' אמר לאחוס אני אטול אסתלידא ואתה תרבילא לא אמרינן שמא בעלמא אלא קפידא כדאמרינן · ברים המקבל במוכר פרס בית המלאין או בית האילן ויבס המעיין או נקלץ האילן דאמרי לן בין אמ' חוכר לאומ' המחכיר עיין בתשוב' הרי"טבא שכתבתי"ו בסי' מ"ו בדיני ערעור על הקיימת אלון : ב כתב הרמ"בא שכשאל על אחד שהיה מזיק את חבירו בהיזק ראיה וכשרא' שהיה חבירו תובעו קם ונתן אותו הבית לבנו קטן והשיב כל בזה ניזוק בשלו מחמת בית הקטן אין אומרי' נמתין עד שיגדל כדאמרי' בפרק הגוזל בתר' גבי בר חמוה דר' ירמיה טרק גלי וכו' עד התם הוא דלא קיימא בחזקת דהנוס וכו' והכי נמי דכוות' היה דהא מזי' את זה ואין אומרי' יזיק ונמתין עד שיגדל אלא ב"ד יורדין ומוחקין ולכשיגדל אם יש לו ראיה שקנאו מורישו או מחל לו יביא ראיה וגו' עכ"ל : וכתב עוד שנשאל על ראובן שפתח חלונות במקום שמזיק לרחל בהיזק ראי' ותבעתו לדין וכשהרגים שהדין נותן שיסתו' החלונו' שהכא הבעלים לבוי והשיב יש לב"ד לכופו להחזיר הדבר כמו שהיה או לסתו' וכדין מוכר חצר לגוי שעוך לחצר חבירו עכ"ל : וכתב עוד שנשאל על ראובן שעבר לשמעון שיוכל לפתוח חלון על חצרו ובלבד שלא ירחיבנו יותר משיעור כך וכך ואחר שפתחו מכר ראובן חצרו ללוי ותבע לוי את שמעון שיעלים אותו השטר שבידו אחר כדי שלא יכבוש אותו וירחיב החלון יותר ממשיעו' הכוכ' באותו שטר והשיב אינו רואה טעם בטענתו של לוי שאפילו יכבוש השטרו אם בא להרחיב החלון יותר מכמות שהוא עכשיו אין שומעין לו וכמו שאינו קטן לא יעשנו גדול ובין בפתח בין בחלון מיתכי : כח וכתב י"ח עוד שאלת ראובן תובע שמעון ולוי אחים לפתו' אותם חלונות שעשה אביהם בעליית ביתם שהם כנגד חלונות עליית בית ראובן ושמעון השיב שאינו חייב להשיב על תביעתו מפני שעדיין לא חלקו הוא ולוי אחיו אותו הבית ואינו יודע אם תפול לחלקו העליה שבה החלונות ולוי אחיו קטן הוא ואינו חייב להשי' עד שיגדיל : תשובה הדין עם ראובן ואפי' לפי טענת שמעון שבכל מקו' אע"פ שלא חלקו עדיין שמעון זה מזיקו ועו' שמעון יש לו בכל הבתים ולכשיחלקו אין אומרי' הוברר הדב' שחלק זה שהגיע ליתו' הוא חלקו שירש בבתים אלא כלוקח משמעון הוא דקי"ל שאחין שחלקו לקוחות הן ועוד דאין אומרים בכיולא בזה נמתין עד שיגדיל כדקיימא' לן בהגוזל בקטן שירד לנכסי חבירו (כר) : קנה יש חזקה לנזקין וכו' בפרק ג' דבבא בתרא (דף כב) אמ' רב נחמן אין חזקה לנזקין ואוקמוה דוקא בקוטרא ובית הכסא אבל בשא' נזקים יש חזקה *: א לא יעמיד בעל הבי' תנור וכו' משנה דפרק ב' דבבא בתרא (דף כ) לא יעמיד אדם תנור בתוך הבית אא"כ יש לו ג' טפחים לגגו' ד"א היה מעמידו בעלי' עד שיהי'

* (ג"ה) ונראה דגדי רבי' כל נזק שצריך להרחיק אם סמך ולא מיחה הלא שהוא חזקת ג' שנים או נמוקה דלאחר וכמ"ם גם"ן קנ"ד י'

תחתיו מעזיב' ג' טפחים ובכירה טפח : וכת' ב"י דה"ה שבעליה צריך על גביו גובה ד"א וכת' עוד דתוכה בירוש' שתנורי' שלנו שפתחם מן הצד שיעור עולה כלמטה ג' טפחי' וכת' עוד דבכיר' טפח בין מלמעלה בין למטה : ובתנור של נחתומים וכו' בריתא שם ב ואם הזיק אחר שהרחיק וכו' פלוגתא דת"ק ור"ש שם במשנה וכת' הרי"ף וליתא לר"ש דהא אוקמיה אביי בשיטה פ' הבית והעליה וכתב הרמ"בם ולא הולרך לרפיה זו דבלאו הכי הלכתא כרבים וכן פסק הרמ"בם בפ"ט מה' שכני' וכתב הר"י שפע"ם שמשלם כל מה שהזיק עמכבין עליו שהכני' להרחיק כל שיעורי' אלו

בתים בפני דרך הרבים ואותו דרך הרבים אינו רחב ד' אמו' וקדם אחד ופתח חלון בכותלו שעל הדרך וכנגד אויר בית חבירו ואח"כ עמד השני ורצה לבנות כתלו ולהאפיל על אותו חלון ובעל החלון מעכב על ידו · תשוב' תחלה אקדי' לכם הקדמ' והוא שכבר נודע שאין אדם רשאי לשעבד במעשיו קרק' חבירו שלא מדעתו ומעמי' שאדם משעבד קרק' חבירו במעשיו ואין חבירו יכול לעכב עליו כגו' הבית והעליה של שנים וקדם בעל העליה ועשה אוצר בעלייתו אין ב"ה יכול לפתוח תחתיו חנות של נחתומין ולא לעשותו רפת בקר כמ"א שבקדימתו של זה נשתעבד ביתו של זה ולפיכך לריכי' אנו לדעת ההפרש שיש בין שני אלו והוא שבכל פעו' מזיק את חבירו במעשיו או שעולי' זיזין וכיוצא בו בקרק' חבירו בדין שמחת הוא מומר לו ה לא סיעך שתהנה בקרק' ולא שמזיקני בגירי דידך והייני זיזין ומרזב וכיוצא בו אבל כשאינו מזיק כלל ולא נשתמש בשלו כלו' כל מה שהוא רואה לעשו' בשל עלמו עושה והייני קדימת אוצר וכיוצ' בו לפי שהוא יכול לומר אוצרי בשלי ואין אוצרי מזיקך ומה שאתה לרי' להרחי' חנות של נחתומי' עמית אוצרי לא מחמת שנשתעבד שלך לשלי אלא שאיך רשאי להזיקני וכן כשקדם החנות או הרפת לאוצ' אין יכול בעל העליה לעכב על ידו כדי שלא יפסיד עליו עלייתו שלא לעשות בה אוצרו לפי שזה אומ' לו בשלי אני עושה ועכשיו איני מזיקך ואם את' מופס לנזקך הרחק עלמך שלא תעשה אוצר בעלייתך וא"כ יש כאן מקו' שאלה אחר שהדב' כן מי שקדם ופתח חלונותיו על חלר חבירו למעל' מד' אמות ולהכני' אורה קוד' וזכה בע"כ של חבירו ולריך חבירו להרחיק ממנו ד' אמו' שהרי אינו מזיקן בפתיחת חלונותיו שלמעלה מארב' אמות והבנא זה לבנות יהא חייב להרחיק כדי שלא יאפיל עליו ויזיקנ' וכדרך שאמרו באוצר ורפת בקר וחנות של נחתומין ותשוב' הענין הזה שמפני שהחלון זה לוקח מאויר חלר חבירו ומשתמש בו ואינו רשאי להשתמש בשל זה שלא מדעתו אם אין כן באוצר שאינו משתמש בשל ב"ה כלל · ועת' מי שקדם ופתח חלון על ר"ה ה"ז זריז ונשכר ואין חבירו שבלד הב' רשאי למנעו מפני שאינו פותח על רשותו שהדרך של עלך הוא וכן רלה הכל שבא לפתוח על הדרך יפתח ואינו פותח על רשו' חבירו ולא משתמש בשל חבירו כלו' ולפיכך אם בא הב' לפתוח חלון כנגד אותו החלון שלו לריך רשאי איכול לומ' זה של תזיקני בהיזק ראייתך וכדרך שבעל העליה בעל האוצר מונע ב"ה מלעשות רפת בקר או חנות של נחתומין תחת אוצרו שקדם אבל אם בא לבנות כתלו ולהאפיל וכו' כגון אינו נמנע מע"ם שאין ביכניס ד' אמו' לפי שזה אומר

(נראה דמ"ל פי' ק"י אדין זו ב"פר"אם ואפי' בכל נ"ע פי' קע"ד פ' לוי הסים נו ורלוני' על חלר לחוגן וסתמון הסי' לסם אותו הנ'גבועשי' וקנה תרחוגן לכחזי' הם חלונותיו ואח"כ הנקרים חלר רחוגן יכול לסתום נתגרנוי' דמתחבם נבחכר לו חזקת חלונים עדיין לא סוגר'חלקו ולוי סוס היה כל ממעון וחלק סאחד שלו וסמאה סוחלקו ואפי' סודם לחוגן סאכר לו על הנתי זו לא מסני וע"ש:

כ"כ צריך ד"א גבוה כ"ש בבירה שאין עליה מחיצות שצרי' ד"א ובתנור של נחתומי' צריך שיהא עובי המעזיבה ד"ט ובבירה של נחתומים ג"ט **ב** ואם הזיק אחר שהרחיק כשיעור חייב לשלם **ג** וגר' דאפי' כל אדם בביתו חייב להרחיק שיעורים הללו מפני השכנים שמעבבין עליו וכ"כ ה"ר ישעי' **ד** היה לבעל העלי' אוצר של תבואה או יין או שמן בעלייתו אין בע"ה רשאי לפתוח תחתיו חנות של נחתומי' ולא צבע ולא רפת בקר ולא יתן לשם שחת וביוצא בזה מדברי' המביאים חום מפני שהחום מפסי' מה שבאוצ' **ה** וכתב הרא"ש אפי' היה לו חנות של צבעים או של נחתומים בבי' אחר הסמוך לבי' שתח' האוצ' לא יפתח אותו הנו' לבי' שתח' האוצר לפי שההבל עובר מזה לזה ומפסי' האוצ' **ו** ואם קדם בע"ה ועשה א' מאלו ואח"כ נמלך בעל העלייה לעשו' אוצר אינו יכול לכופו לסלקו ואפי' אם גילה בדעתו שחפץ לעשות אוצר כגון שכיבד וריבץ לכך או שריבה בה חלונות כדרך שעושין לאוצר או שבנה העלייה לעשות האוצר או אפי' התחיל לאצר תפוחים ורימונים וקדם בע"ה ועשה תחתיו אחת מאלו מבעי' אם צריך לסלקו אי לא ולא אפשיטא לן וא"צ לסלקו **ז** ואם מימי העליון יורדין על התחתון ומזיקין אותו אם אין שם מעזיב' בענין שמיד כששופך מימיו יורדין להתחתון ומזיקין חיי' לסל' (א) הזיקו ואם יש שם מעזיבה שהמים נבלעין בה ואינן יורדין מיד אלא לאח"כ יורדין ומזיקין אינו חיי' לסלק היזקו **ח** מי שהיה לחבירו כותל בסוף גבולו ובא הוא ליתן בסוף גבולו גפת או זבל או מלח או סיד או סלעי' או חול לח צריך להרחי' ג"ט ומרחיקין את הזרעי' והמחריש' ומי רגלים מן הכותל ג"ט אוסר בסיד **ט** כ' הרמב"ם מרחיקין את הגומא שמתקבצין שם מי רגלים ג"ט ע"כ וצריך להעמיד דבריו בכותל אבנים דהא תניא לא ישתין אדם מים בצד כותלו של חבירו אא"כ הרחיק ממנו ג"ט אלמא אפי' בלא גומ' צריך להרחיק ג"ט אלא היינו דוקא בכותל לבנים אבל בכותל אבנים אין צריך להרחיק ג"ט בהטלת מי רגלים אא"כ מתקבצים בגומא דקאמר בגמרא בר"א דבעי ג"ט בכותל של לבנים אבל בכותל של אבנים סגי בהרחקת טפח ואם הכותל של אבנים בנוי ע"ג סלע מותר בסמוך לו מיד וצ"ל הא דסגי בטפח דוקא בהטלת מי רגלים אבל אם מתקבצין בגומא אפילו בכותל של אבנים צריך להרחיק ג' טפחים וסד בסיד וכן כתב הר"מה הני מילי משתין או שופכין אבל ביב של מי רגלים או גומה שהן נקוין לתוכו אפילו כותל של אבנים צריך להרחיק ג' טפחים וסד בסיד **י** מרחיקין הריחים מן הכותל שלשה טפחי' מהריחים התחתונה שהם ד' מהעליונה לפי שהנדנוד קשה לכותל ואפילו בריחים של חמור שאין בה

בה נדנוד הקול קשה לו ומרחיקין התנ"ט מקרקעיתו שהן ד'
משפרתו ומפר' בירושלמי משק' הפנימי שעובי כותלי התנו בכלל
הג טפחי' אבית ה"ר ישעי' דכל הנדהרחקו ששניהן גבי כותל דוק'
בכותל של לבני אבל של אבנים אינו ניזוק בכל אלה וכן יראה
מדברי רש"י ור"ר יונה בת"ראפי' בכותל אבני נמי מיירי יב כתב
הרמ"בם לא יחפו אר"א בור ולא שיח ולא מערולא יעש בריכת
מים לשרות בו בנדים לבנות בצד כותלו של חבירו אא"כ הרחיק
כן הכותל ג"ט וסר בסיד לכותל הבור או לכותל מקוה המים או
לכותל האמה מצד חבירו כדי שלא יכלעו בו המים ויזיק לחבירו
ומקום שהכותב מבה שם על הבנדים כדי שיהלבנו צריך להרחיק
ד"א מפני שניהן זין למרחוק ע"כ ובגמ' מסיק דמכותל בורו שנינו
פי' דכל הני מהני' בעניו רחוק מכותל בורו של חבירו ולא אירי
בהרחקתו מכותל העלמ"ום מסתבר שצריך להרחיקו גם מכותל
חבירו דמטפי מזקי הנך כמי רגלים שצריך להרחיקו ג"ט יג הבא
לסמוך כותלו בצד כותלו של חבירו צריך להרחיק ממנו ד"א אף
ע"פ שאין לחבירו חלון בכותלו שיצטרך להרחיק בשבילו אפ"ה
צריך להרחיק משום דוושא פי' שבחילוף שהולכין אצל הכותל
נידוש הקרקע ומתרחזק ומתקשה יסוד הכותל ואפילו היה לו כבר
שם כותל זה ימים רבי' ונידוד הקרקע ונפל הכותל לא אמרי' כבר
נידוש המקום ההוא וא"צ עוד דוושא ויכול לסמוך אלא אפ"ה
לא יסמוך ואם הזיעיר (ד) חדש' ד"מ (ה) ומהרבי"ט ס"ס נא יפסוד ע"פ
שעריין לא נידוש קרקעיתו, או אין דעה כ' סוגם מקרי מיד סמפס
חילוק בין כותל גינה לכותל חצר וכותל חצר נמי צריך להרחיק
ואם העיר ישב, או א"צ להרחיק אלא בכותל גינה לפי שאין דרך
בני אדם לילך בה וקרקעיתה אינו נידוש אבל בכותל חצר א"צ
וכת' ר"ת שביתת דירה דינו כגינה לפי שאין דרך בני אדם להלוך
בו אצל הכותלים לפי שנותנים שם תיבות וספסלים ואם כותל
חבירו הולך ממזר' למערב ובא הוא לבנות כותל בנגדו מצפון
לדרום או א"צ להרחיק משום דוש' דבדבר מועט בזה לא חיישי'
לדוש' ולהרמ"בם דרך אחרת בזה שבתב ראובן שהיה כותלו
סמוך לכותלו של שמעון כמין נאם ובא ראובן לעשו כותל שני
נגד כותלו של שמעון עד שישעשנ' ג' כותלים כמין בית הרי שמעון
מעכב עליו עד שירחי' בכנגדו ד"א כרי שיהא המקום בין שני
הכתלים רחב כדי שידושי בורב' ויתחזו הקרקעות אם לא הי' באורך
הכותל שבונה בנגדו אלא פחות כד"א בונה כנגדו ואינו מרחיק
אע"פ שמונע הרגל מלהלך שם שכותל פחות כד"א אינו צריך
היזוק הארץ ע"כ ד' עוצרי שמן או כותשי ריפו וכיוצ' באלו שכב'
הכאתם מזדעזע ומתנדנד כותל חבירו חייבין להרחיק כת'

כותלו עכ"ל : כתב הרא"ש כם אם מזיק בשעת סמיעוד חייב לשלם וכו' פי"ם עט'
מכני' ומשמע מדמשריץ סוסק ר' יוסי בנירי דיליס בין בירי דיליס בשיש'
דחייב לשלם : ג כתב כרי"ב בם נסי' קל"ו, אם שנינו לפוכן שמחמת שכבוסת שמכני'
משריצים שחכדמ סכותל מעכס סיס כדשמריץ בם, לם יחסוב דכי כייב נכחשב
שמחמת דחלבת סוי מיזק וכן לפוי לעיין
אם סוס כפיעור סזס מן ע"ם מומנים אם
סוס מיזק לכותל לפי אם סחוס כסותל
סחזק סוס סרם, וכבר כתב סרא"ם אם פליק
מזק שנוכל' בנמק זה וכן סכביאו שאחלוקי'
ומשם שמעון שמעון מיזנו פניסס כסותל
מן פיקב' לו לפוכן סבניס מיזס פעב' על
כלום וכן שנשנס סניים שמעון לפוכן
שמזיק ליין שנשלוכו ואם שנם שדבר
כמו שנס סוס' פוקל ושנדנוד מזיק ליין
שנוס בשרק שנים מיי' שמעון לכלק שיזקו
אם פוכן לפוכן קדם לשיוס עיומד ליין
קודם שיזקנ אם שמעון כלי שריגחו נס
אם שמעון לפוכן שמני חולי שמחו שמזי'
לם נרשנס שנשנס נדולס סיס ואס אפ על פי
שמניחו סיעו יכול לשמוח בידו ולומר לימי
יכול ליין שמני שנשנים ושקול שריחיים
ואפי' בחנות שבאחר כ"ם נוס שנו' שנו' בחבר
שחלק שנוכל שמני ס"ם שנס שנריחים שנל
כיון שאנס זו מוזקק שחולס ין לך נירי
נדול עוס וכלשמר רב יוסף שני לירידי
כלוטרת ויש שכנס דמו לי : ד כתב
סר"ם נכלל י"ח סיעו ס"ו שנשנל על
יסודי נשם שנכר ניש מנני שלל ניסו שם
שמעון ומוסס נו שלשכחו ומיזק לשמעון
בנלוך קרקע ואנך ושמן ושעון שניעו
יכול לשחוח נו שני שנוס נס שמחת נוי
ושמיר שלא לשרעו כנס שחת' נוי שני סוס
כנוי שלם נשירי דשמיעלם נ"ם שנל נו שנוס
שנוס שזיקו נידים כנון זס : כתוב
בשפו' שנשלוני שני יפרשלים שים לשן שני
שלרו' ושוב"ל ס' עשן וח"ל שכן לנעל תורב'
לו נשס לו נדול לו שכו שנשני' נשי' עליהו
נלי"ל כיון דשוקס ר' יוסי בנירי ושפי' ניסו
סיזק נשם שנכחו שלכך יש שן שדין על נעל
שחוריש לנדול כדי שלא יסו נשני' שיש
שם עכ"ל ושיהו שנין דשני חשו זן נ"ש דשכח
לשו נירי נישכו : שו היה לשהדו שוכך
וכו' שפשס ס"נ דש"נ (קף כנ) : שן ואת
שכותל שן שעזמיל וכו' נ"ז שפל' שם (שם)
שרחיקין שת שסולם שן שסוד' ושת שכותל
שן שעזמיל' של חברו"ם כדי שיסל זוקף
שת שסול' וכתב שרא"ם נס ס"ם שכנים
ושרחיקין שת שכותל שן שעזמילם ר"ם כדי
שיסל שקום לנעל עזמילם לזקוף סולם

ולזקן עזמילם שלו סולל וסחזיק נס וכו' ושירש ס"י דשכיון כי' ר"י דשכ"ם נשלקח
שעזמיל"ם שלו סחזיק נס סחזיק נס נד"ם כשלכ שעוכר שזס לזקיפת סולם כשירש'
לשלוח ולשקוח שעזמילם שעשל שיירד עס שעשל עשנו דשלשו שכי לם יעשל לו
שעזמיל' לכלום זסו דשת שרא"ם נס ס"ם ס"ם לחבי' שסירשו שלם סחזיק כלל כשלכ
נחזיק שעזמיל' ושרא"ם נן ס"ם שנשלקו ושעלם שלם' נדשיס שכני שעזמיל'
וכליפ' נחר' דשכר' שליל שעוי לנורו' ד"ס סולם כי שלני נשעוי לנזרן' ושל"ם שעוי'
לנוחות כנון ניח שנלחין שנריכ' לשקוו' חדי' וכן שקוו שרי"ף ושרא"ם וכן נשת
שרא"ם נס ס"ט עס שכני' יח וס"ם שח ר"י ושס"ם כשלך שכרו לשפוך וכו' כ"כ שרא"ם
וכן נשת שרשב"ם נס שמר שכשב ושס יעלך שכרו לשפוך נור נזלו לרוך לשרחיק
שכוזל שנור ני"ב שפשיס עד שיסל כין שלל שני שסנוחות עוכו ו' שפשיס וכתב ס"ם
ום"ם שמחל' ושס יעלך וכו' לרוך לשרחיק ו' לם נחלכל נשעל' לכל כך סיס שנרשנ
רבו וקלק שן שעפרשי' ז"ל וים שוקלין ושופרי' דשיעו שרחיק שלם נ' כרישו ושום'
לרשפון לם לרוך שלם שרחקת שן שעלך שני שלם שחזקיקי לשרחיק ולכנוס נחוך
שני יוסר שרוני עכ"ל וסכל' שנסל שפרי ס' לם יפסוד שכשב' שחרוש' וש"ם שפי' שם
חוסר נור שלם סיס נ"ל שלמר כן שרשלי' שנש' נשעל' דשכל שלשו שעוך עשו
דם"ל כל שרק ושרא דשל שמיס של שרעיות לשרשלי שלשם דשעוס שחשיכס לרוך
לשרחי' שש"ם שלם שני' לשוכן סיס ועוד. דשכן לם יפסוד נור כשוך לנורו של שכנו
ולם שעת שני' ולא שנרב. של כוסנסין ושנש' שלריכין לשעס ושנשרח ס"כ שעס' דנוך
שפי' שלם סיס כפי דפי שעיס לנש' לשוכן סיס לש לנש' לשיעיכון לשעס ושנשרח ס"כ
נורו וכו' שנר כיעלרתי נפי' יח שלשרש"ם נש ורש"י שרשרחק דנור שרוייסו שני שרשך

(א) והפרד"פ לא יחפור ע"ג הרוח [illegible]

וסיד ולדעת הר"בם בהדא עגיסו סני * וכתב בסנסות ספרי ודוקא בבור קי"ל כותי' דרב' אבל בכל איכן דמתני' בנפת ובזבל וכל דכותיסו כי ליכא כותל סמיך כי ליכא אולר פותח וכי ליכא בור סמיך אילן כן פוסק ר"ח ור"י עכ"ל : ך שאלה

* (ג"ם) ואם קנים למתו'ע"ל הרת"גם גפ"ע המבנים דבני סגא למפוי גיר גסוף כדסו סמוך למלר אבנו לא סולי'סיד' גסיד אלא סרתקם ג' ספחים וגבר לכן נ"ל דלאו בדקא ס"ד דלגינו לדתוי סאי לססי'דסבא לבולי עבסא בסרתקם ג' ספחים סני ואי"ל גסור גסיד דאקס בסוא סמוך לכותל גאי סיד כדי בלא יסקנקל סבותל אבל סכא דניכא בוסל אבד זס אינו מסבס ולא מוליד ובל כל סנים לריך לסרחיק

לא"ם ז"ל כלל ק"ח סימן י' עיין במרד' פ' סני' וסעלי' ובפ' לא יחפו' וכי סלריך בזס בתסוב' סר"ע בעוסס לבור סמוך לכותל חברו ופס כקבסר אם סמזיק אינו רולס לסרחיק ואו' אם אזיק אסל' ותסוב' רב מתקים ססביס בתסובת

סר"אם סיס במרד' פ' לא יחפור : ה דין נוטע אילן סמו' לכות' חבירו וסרפי מזיקי' לכותל עיין בסרי"בם סי' ק"ל : כתב סרפ"בם (ו)סבספא על ב' עבופו' זס למעלס מזס ור"ס עמסי' בין סעליון לתחתון וכים עתמל' ביב באותו ר"ס סקולא מי נסמים ובסמי סמבוי נגרים עד בית סכימי סל עבוי סתחתון ובאותו סבי'ים חור סקולס אותס מימות ועכסיו לא עירער על בני סמבוי סעליון לומ' סאין לסם לסעביר מי סגסמים דרך ביתו אלא סיתקנו סבית כברססול' כדי שלא יעברו מימיס' במלרו ובני סמבוי סמיבין סאין לסן לתקנו ססם לא קלקלוסו ומי גגותיסס יורדין למבוי אלסם ולאו גירי דידסו גינסו ועוד סכבר סחזיקו בו סני' רבות וססיב מימי גסמים אלו אינן אלא כמין סיול' מגגותיס' ומעבוי אלס' ועובר דרך ר"ס וככ' לבתיס' סל אלו ומזיק' אבל אם באו בני מבוי בטענ' מזקס סדין עמסם וכוא סבאו בטענת סכר או מתנס אבל בטענ' סבלנות לא עכ"ל ומילק זס דדין טענ' סכר לטענת סבלנו' יתבאר בסי' זס : כז מרחיקין סאילן מן סעיר וכו'עסכ"ם לא יחפור (דף כס) וטעם מרוב וסקעס סרפ"י סענפיסס מרובים : וכתב ס"ס פ"י עס' סכני' ודין זס וסרחק' זו אינן אלא בא"י לפי סאין סנו מוססין לנויי סעיר וספי' רובס ישראל אלא בא"י וכ"כ סרפ"ב וכן נרא' עם"רפי וכן עוכח בגמ' : * כח מרחיקין גורן קבוע וכו' עסכס סס (דף כד) מרחיקין גורן קבוע מן סעיר כ'אמס לא יעס' אדס

(ג"ם) ונ"ל דאף בא"י אינו נוסג בזמן סזס בסיא גירי גוים בעונותינו עד סנבנס לנגות גס

גורן קבוע בתוך סלו אלא אם כן יש לו נ' אמס לכל רוח ומרחיק מנטיעותיו סל חבירו ומנירו כדי סלא יזי' ופרס"י ביר סי' מריסס סחורסין ביעות סקיץ ואין זורעין בו עד ימות סחורף ופריך בגמ' מ"ם ריסא וע"ם סיפא כלומר דכדי סלא יזיק מסמע בליר גב' אעס ומפני סביי ס'ספא אתאן לגורן סאינו קבוע ס"ד גורן קבוע אר"י בר חנינא כל סאינו זורס ברחת רב אפי' אמר מס טעס קאמר ע"ט מרחיקין גורן קבוע מן סעיר חמסי' אמס כדי סלא יזיק וידוע דסלכס כרב אפי דבתרא' סוא וכ"ס לג"רפי דמסיק לסביי בקסיא ולכן כתב רבינו דסרחקס מנטיעותיו סל חבירו ומנירו הוי חמסים אמס כעי וסרב סמגיד כתב פ"י מסלכות סכנים וגורן קבוע סי' בגמ' כל סלרי' ב"ח' ובעזרס ואינו יכול לזרות בידיו עד כאן לסונו ולכאורס לא נראס לפרש כן דסא כי איתמר סכי אליב' דאביי איתמ' ולא קי"ל כוותי' כדפרישית וכ"ל דנכי דלא קי"ל כאביי ע"ט תימרס דר' יוסי בר חנינא דמפרס ס"ד גורן קבוע איתא ואע"ג דתלמוד' מייתי לס על אוקמת' דאביי עימרא דר' יוסי בר חנינא בלא תימר' דאביי איתאמר אמתני' דקתני גורן קבוע דסא ר"י בר חניג' קדי' לאביי טובא וכוותי' קי"ל דרב אפי לא פליג עלי' ומסע' דגורן סאינו קבוע כיון דלא קביע סיזיק'

כ'הרמב"ם אם הזיק בשע'הנדנוד חיי' לשלם שהרי מכחו בא הנז' טו היה לחברו שובך סמוך לכותל המפסי' ביניהם ובא זה להעמי' שם סולם צריך להרחי' מן כ' הכותל שיהא בינו ובין הכותל או' ד"א כדי שלא תקפוץ הנמיה מהסול' לשובך י' ואת הכותל מהמזחיל' ד"א כת' הרמ"בם כגון שהחזי' במזחילה שכה שצריך להניח לו מקום ד"א לתקנ' ולא נהירא שלא נקני' לו חצר חברו ליכנס בה לתקן מזחילתו בשביל שהחזי' שמה במזחילה ופר"י שאם קנה ממנו מקום כדי לעלות למזחילתו צריך להרחי' ממנו ד"א שיעור זקיפת סול' יז הבא לחפור בור בסוף שדהו סמו' למיצר חברו אם אין שדה חברו עשויה לחפור בה בורות חופר מיד סמוך למיצר א"צ להרחי' יח ואם אח"כ נמלך חברו לחפו' גם הוא בור צריך להרחי' ו' טפחים כדי שיהיה בין חלל בורו לחלל בור חברו ו"ט ואם שדה חברו עשויה לבורו' אז צריך להרחי' מן המצר ג"ט אפי' אם חיפר בור בלא מים וכשיב' חברו לחפור ירחי' גם הוא ג' טפחים ויסוד כל א' כותל בורו בסיד לדעת הר"מה שצריך הרחק ג' טפחי' וגם טיחת סיד אבל א"א הר"אש ז"ל כת' דבחד סגי אם הרחי' א"צ טיח סיד ואם ירצה יטיח בסיד ולא ירחיק יט החופר בור לתוך שדהו ומכר חצי השדה ובא הלוק' לחפו' גם הוא בור צרי' להרחי' כל שיעור הרחק' אפי' אם היתה עשויה לבורות כיון שהראשון בהיתר עשה שהרי בשלו חפר כ שאלה לא"א הר"אש ז"ל ראובן חפר גומא בחצרו שמי גשמים יקלחו לתוכה וכשרבו המי' בוקעין ועוברין דרך חומות מרתף שמעון וגם כסריח בחצר שמעון מריח המים נ"ל שראובן חייב לסלק היזקו כא אף לר"י דאמ' על הניזק להרחי' את עצמו היכא דלא הוי גירי דיליה מו' הכא כיון דנפיש היזק דשמעון וגם תשמיש שמעון קבוע וא"א לו לסלק את עצמו דאין דירה בלא מרתף וחצר דלא קא"ר יוסי אלא בבור ואילן אע"פ שהבור קדם לאילן לא יקוץ שזה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו משום דסתם בור הוא מים מכונסין ובקל יכול הניזק לסלק את עצמו ולהרחיק את בורו מהאילן כ"ה אמות ובור לא הוי כולי האי תשמיש קבוע וגם לא נפיש הזיק' כולי האי ולהכי קא"ר יוסי על הניזק להרחי' עצמו אבל בכולי הרחקו' דמתני' מודה בהו ר"י דעל המזי' להרחי' את עצמו והדבר ידוע דהה"ז הזה גדול מכל הנך היזקות דמתני' דמוד' בהו ר"י וגם לא דמי לאילן שלימי' רבי' עתיד הה"ז לבא אחר אשר יגדלו השרשי' אבל בנדון זה מיד כשהמים רבים ומתאספי' בגומא בוקעין ועוברין לחצר שמעון והוי גירי דיליה והמדקדק בפ' לא יחפור ששערו חכמים כל דבר ודבר לפי מה שראוי להזיק והיכא שידוע קצב' ושכום עד היכן ראוי להזיק כתבו השיעורי' והיכא שאינו ידוע כתבו בכדי שלא יזיק כדתנן ומרחי' מנטיעותיו של חברו ומנירו כדי שלא יזיק כי דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלו' והקפיד' תורה שלא יעשה אדם בתוך שלו דבר הגורם היזק לחברו כב ואמרו חכמים שלכל דבר מועיל חזקה לבר מלנזקים גדולי' כג ולהכי דקדקו הגאונים שר' יוסי מודה בכל הרחקות דמתני' כדי להחמיר בהרחקות וכן מצאתי כד תשו (פ) לרבי' מתתי' גאון ראובן דאית ליה בירא בצד מצר שמעון וקם שמעון וחפר ב"ה והרחיק ג"ט ואבתי' מפסיד לבירא דראובן מיבעי' להרחיק טפי או לא כה ואמר הא דתנן לא יחפור וכו' תנא בא"י קאי ותנא בור סמוך לבור ולא בור סמוך לבא' דבו' מים מכונסין ודיין בג"ט דבהכי מחזיקין מימיו דמחצבי בהרים ואין נופל כותל שביניה' ואין מזיקו' זו את זו אבל בארות אחרות דרפו ארעיהון ועביד דמתלחלחין ושואבות מים מזו לזו צריך להרחיק בית הכסא מבאר מים חיים של חברו עד נ' אמה ועל המזיק להרחי' את עצמו ואין יכול לומר החזקתי שאין חזקה לנזקין וכ"כ רב עמרם מדלא יהבי רבנן שיעורא לכל נזיקין ג"ט אלא לכל היזק שיעור בפני עצמו הלכך ירחיק ב"ה עד דאמרי אינשי דלא נגרי (ג) שורייני מן טעמא דב"ה דלרווחא דמילתא להוי נ' אמה כבורסקי כו הרי כל הגאוני' שוים בזה דילמוד

לא חפו ליס ואינו לריך לסרחיק כלל וכ"כ ל"י : כט מרחיקין סבורסקי וכו' עד למזרח סעיר מסנ' סם (דף כס) וכבסמות ודבורי' תוספת' כתב' סר"אם סם ופר"בי פסטע' סאין עוסין בורסקי אלא למזרח סעיר לפי לסכל סאינס באס לפורענות סיא עגסבת בנחת לפיכך אינס עגילס סריח לעיר' וסרמ"בם כ' פ' י' מס' סכנים פסטע' פעסני סרוח מזרחי' חנוס עמעסת רים עיכוד סעורות' ואע"ג דר"ע פליג ואמר לכל רוח סוא עוסס חוץ ממערבס סוא ודאי כת"ק קי"ל : לא מרחיקין סשובך וכו' עד בהזקתו מסנ' סם' (דף כג) וטעם ססרחקס פרס"י כדי סלא יאכלו זרעוני גנות ואמרי' בגמ' דמסי מג' אמס אינו לריך לסרחיק דבמעסים אמס מליא כריסייסו וע"ם רבינו ואף אם יפול יכול לבנותו וע"ם ל"ם כנד רבים וכו' אמר' סם בגמ' דבין כנד רבים בין כנד יחיד טוענין ללוקח אין ליזוק' ופרס"י כ"ד פותחין לו וכו' עד ופותחין לו סם : לה היה למבירו אילנו'נטועי' וכו' ב"ז עמנ' סם (דף כו) לא יטע אדם אילן סמוך לסדס חברו אא"כ סרחיק ממנו ד"א א' גפני וא' כל אילן סיס גדרו בנתיס זס סומך לגדר וזס סומך לגדר ובגמ' תנא ד"א סאמרו כדי עבודת סכרס אמר סמואל ל"ם אלא בא"י אבל בבבל ב' אמו' וקניא כוותיס' ופר"ח כדי עבודת סכרס סגיו חורפין בין סדס אילן ומחריסתן של בני א"י סיתס ארוכס ד"א וכדי סלא יסתמס זס עקרק' חבירו סנגא ידרוס עליו כסיבבא מחריסתן לרי' סיניח ד"א אבל בבבל סאינס ארץ סרים ובנעות סיס מחריסתן קלרס וסבי בסתי אמות' וכ' עו' כ"י סס"ס סמבירו לרי' לסרחיק ד"א ומס סבכינו בקוסס' סנים סנטעו כרס זס ערחיק סתי אמות וניטע וזס ערחיק סתי אמות וטוטע עלס טוגס קמ"ל כדי סלא יססידו בין סניסס אלא ד"א אבל אס רלו כופין זס את זס סירחי' כל א' ד"א: וכ"ס סע פ"י עכל' סכנים סמחבר לא סזכיר דין סס באו לסמוך בנת אחת ודעת סר"ין' סינלא דבא"י זס נותן סתי אמות וזס נותן סתי אמות ובבבל זס נותן אמס וזס נותן אמס ולזס סכיעו קלת סעפרסים ויס מי סכתב סכל אחד ערחיק כסיעור וסרלסון עיקר עכ"ל וסר' יונ' כ' פ"ס לכן ללכת אחר סיעור בבל ורבינו כ' סבכל מקו' סולכין אחר אורך סמחריסס וס"ס סאם אין דרכס לחרוס בין סאילנות סמותר ליטע ופסוט סוא : אבל אם בא ליטע אצל אילנות וכו' גס זס סם (סם) רבא בר רב חנן ס"ל סנסו דיקלי סמילרא דפרדיסא דרב יוסף אתו נפרי יתבי בדיקלי וכתי ומססדי לפרדסא א"ל רב יוסף זיל קוץ א"ל וסא רחיקו לי כלומ' ד"א כדתנן במתני' א"ל ס"מ אילנות לאילנות ונפני' לנפני' אבל אילנו לנפני' בעי טפי ופסק סר"אם כותי' ותמס על סרי"ף סלא כתב' וכן דעת סר"עבם פ"י עס' סכני' וכת' סרס"ם דלפדס סלנן בעינן טפי מב"ם דנפני' וסאי בעי טפי לא איתפרש סיעו' וכת' סר"אם סלרי' לסרחי' כפי סלוע' כאסר יפריחו סענפו' מן סאילן כדי סיפתן קודם סיגיעו וכ"י כת' פר"י סלוי סעיד על סרי"ף סאין לסרחי' אלא ד"א סאס נטפי עפסי סיעור' לא סוי גירי ונסחס' ל"י בפי' דברי סר"י סלוי אי"ד דקסמ' בר מסתי' לבני בבל וד' לבני א"י דס"ל לבני בבל ו' ולבני א"י ח' וס"ס פ"י עסל סכני' כתב פי' סרב ן' מיגלאס נסס רבו סרי"ף דרבס לא סרחיק אלא ב' אמו' כדינו בבבל וא"ל רב יוסף דאילנו' לנפני' בעו ד"א כמו בא"י וכבר סעמיד סרע"בן פיוס זו וכ"כ סרע"בם בפ' סכו' וס"ר יונס סכת' סלאמו ח' אמות נראס פסוח מס' ססי מפי' ד"א מס עוד סאר סרחקס בין בבבל בין בא"י וכיון סבבבל וא"י סוים בתוספת ג"כ סוים בעיק' ססרחקס דספי' בבבל בעי' ד' ססס ח' כמו בא"י עמס וא"א כתב בסב' ואסוכס סלריך לסרחיק כפי ססוער וכולי' דע

פבקערי

דילמור סתו׳ מן המפור׳ וכל היזקו׳ שלא נתפרשו בתלמוד שיעור הרחקותיהן בכדי שלא יזיק הלכך אם נראה לעיני שהמי׳ הנאספי׳ לנום׳ ראובן עוברין לכרת׳ שמעון חייב ראובן לסלק היזקו: **כז** מרחיקין האילן מן העיר כ״ה אמ׳ וחרוב ושקמה נ״א ואם נמצא קרוב לעיר בפחו׳ מזה השיעו׳ אם העיר קדם קוצץ בלא דמי ואם האילן קד׳ קוצץ ונותן דמי׳ ספק איזה (ו) קד׳ קוצץ בלא דמי׳ וטעם דהא מלת׳ משום נוי העי׳ לפיכך אין דין זה נוהג בח״ל **כח** מרחיקין גורן קבוע מן העיר נ׳ אמ׳ אפי׳ בח״ל דטעמ׳ משום שלא יזיק המוץ לבני העיר ולא יעשנו בתו׳ שלו אא״כ יש לו נ׳ אמה לכל רוח וכשיעור הזה צרי׳ להרחי׳ גורן קבוע מנטיעותיו ומנירו של חבירו **כט** מרחיקין הבורסקי והנבלות והקברו׳ והכבשונות והדבורים מן העיר נ׳ אמה **ל** ואין עושין בורסקי אלא למזרח העי׳ **לא** מרחיקין השובך מן העיר נ״א **לב** ולא יעשנו בתוך שלו אא״כ יש לו נ׳ אמה לכל רוח **לג** ואם לקחו כמו שהוא אפי׳ הוא בתוך בית רובע הרי הוא בחזקתו ואף אם יפול יכו׳ לחזו׳ ולבנותו **לד** שטוענין ללוקח לומר ראשון עשאו ברשו׳ ל״ש נגר רבי׳ לא שנא נגר יחיד: **לה** היו לחברו אילנות נטועין סמוך למיצ׳ ובא גם הוא ליטע אילנו בסוף שדהו צרי׳ להרחי׳ ממנו כדי שיעור היפוך המחרישה כ״מ ומקום לפי ארכ׳ ואם היה גדר בינתים מות׳ לסמו׳ סמו׳ לגדר מיד אבל אם בא ליטע שאר אילנו׳ סמוך לנפני חבירו או סמוך לשדה הלבן שלו צריך להרחיקו כפי אומד הדעת כאשר יפרחו והשפות מן האילן כדי שיטתן קודם שינהו **לו** ואם לא הרחיק בזה השיעור צריך לקוץ וה״ר יוסף הלוי כת׳ על שם רב אלפ׳ שגם אילנו׳ לנפנים א״צ להרחיק אלא ר״א וה״ר יונה כ׳ ודאי צריך להרחי׳ ומיהו א״צ להרחי׳ אא״כ דרך השופות לפרוח בכל עת כהאילנר לגפנים ולא שיעשו בן במקר׳ והיכא דלא ידע דיינא לשעורי אין לחייב את הנוטע להרחיק מספק ומיהו ה״א חייב להרחיק וא״א ז״ל כ׳ כסבר׳ ראשונה **לז** היה אילן של חברו נוטה לתוך שדהו קוצץ הענפים התחתוני׳ שיעו׳ גובה המרדעת ע״ג המחרישה ובחרוב ובשקמה קוצץ כל הנוטה לתוך שדהו ואם היה אילן של חברו נוטה לתוך בי׳ (ז) השלחין שלו או לחו׳ שר׳ האילן שלו קוצ׳ הכל **לח** אף בשא׳ כל מיני אילנו׳ אם היה נוט׳ בתוך ר״ה קוצץ הענפי׳ התחתוני׳ כדי שיהא גמל ורוכבו עובר **לט** וכ׳ הר״מה וה״ה (ח) נבי זיז אם אחד מבני המבוי רוצה להוצ״א זיז למעלה מגמל ורוכבו אין יכולין לעכב עליו ל״ש במבוי ולא שנא בר״הר **מ** שאל לא״א הר״אש ז״ל ראובן יש לו ב׳ בתים במבוי בב׳ צידי המבוי ורוצה לעשות בנין על רחב המבוי לעבור מזה לזה ובני המבוי מעכבין עליו מפני שמאפיל (ט) עליה׳ המבוי הדין עמהן אע״פ שהוא למעלה מגמל ורוכבו ורב אלפס כת׳ דלמעל׳ מגמל ורוכבו יכול להוציא זיזין שאני הכא שבא לעשו׳ כגון גשר מבית לבית ובני המבוי טוענין שמאפיל עליהן המבוי טענתן טענה **מא** תשו׳ לגאון ראובן יש לו תאנה ושרשיה בתוך כותלי של לוי ונופו נוטה על גבי עלייתו ומעכבו מלהטיח את גגו ורוצה לוי לקוץ נוף המעכבו הדין עמו שהתורה נתנה רשות לניזק לקוץ כדי היזקו כדתנן אילן הנוטה לתוך שדה חבירו קוצץ מלא המרדע׳ ואין ראובן יכול לומר ללוי אתה גרמת היזקך שהגבהת את גגך ולא כל הימנך שתגביה את גגך לקוץ את תאנתי **מב** ועוד אותן נופין שנוטין לרשות לוי שלו הן ואוכל פירותיהם דאתמר אילן העומד על המיצר אמר רב הנוטה לכאן לכאן והנוטה לכאן לכאן ושמואל אמר חולקין אף ע״פ שבכ״מ הלכתא כשמואל בדיני הכא הלכתא כרב שכן נהגו בני מצרא אילן הנוטה לכאן לכאן **מג** היה חופר בור בתוך שלו ומצא שרשי אילן של חברו שהשרישו בתוך שלו הרי חופ׳ וקוצץ ואינו נמנע והשרשי׳ שקוצץ אם הם קרובים לאילן בתוך ט״ז אמה הרי הן של בעל האילן ואם הם רחוקין יותר הם שלו לא היה חופר בור אלא חורש ופגע בשרשי׳ אילן של חברו קוצץ עד כדי שומק ג״ט כדי שלא יעכב המחרישה **מד** היה לחברו ירק בגינתו אצלו מותר לו לעשות אצלו בסוף שדהו משרה וכלבד שירחיק ג׳ טפחי׳ כשיעור הרחקת בור שיח ומערה וטעמא משום שאין הניזק בא לידי היזק מיד כשעושה המשר׳ אלא לאחר זמן לפיכך צריך הניזק להרחיק את עצמו: **מה** וכן כל כיוצא בזה שאין הזיק שעשה בה בשעת המעשה כגון שהי׳ לחבירו

לפון מסיק רלים ומנזקים לחרי׳ ותוצע לרלפון פיכיר לסרחי׳ כיון פסוף קדם וכבס בקרקע וספי׳ פסדין עם וקדם לעפו׳ מלוכותיו בפע׳ פלם סיס מזיק לעום לדם לין לו לספו׳ מלוכותיו ולספור בכיכו עפכי פבם סבירו

לא מסכים ולא לפרי׳ חזקה נעמום פטר עומדת משום דלינעי ליה למחוי דסב׳ לא נעינא למחויי דכולי עלמא ידעי דפין סד׳ נופל על כיזקכוס: סב וכ״כ סרמב״ם פים עם סכנים: וזה לסון סרמ״ב לא כבר רלית מדעתי נוטה לדעת רבי׳ יעק׳ דכל כזקים שלו פסן בנזקי סנוף יכול לומר סנו׳ סייתי מלכי יכול לקב׳ ולייני יכול ופ״ע

רוב חכמי ישראל וגם רבותינו נ״ע לא ססכימו לכך וכמו סכתבתי בפ׳ לא יחפור ולפי׳ למעם׳ לכי לוע׳ פלם כבר פתח לו מלוכותיו לו סמך קוטר׳ ובית הכסא לין מחייבין לותו לסתם׳ ולא לסלק ולכ״ב לא לפתוח לין מכימין לותו לפתוח ולסמוך לכתחל׳ דוע׳ למ״ם סרע׳ סיכ׳ דקיימ׳ תיקו׳ זוזי סיכ׳ דקיימי לוקמו עכ״ל: וכתשו׳ לא ספר׳ כת׳ כבר רלית כי דעתי נוטם לדע׳ רבי׳ יעקב פבל סלכ׳ למעם׳ לא מלמכי לבי לעסו׳ מעם׳ כנגד חכמי ישראל ססכימו דרלים יש לכסם לא פבל דלית עכיר׳ ולא פבל מתכ׳ לו מחיל׳ עפורם׳ פבל לא טעכ׳ סבלכו׳ ולא למי׳ טחם׳ טענ׳ ולמי׳ סהזיק ג׳ סכי׳ עד סיבי׳ רמים טעם בספר לו בעדים עכ״ל: וכתפוג׳ לחר כת׳ פסב׳ דפוכן פתח מלוכות בכותל ביכו וכין נגו פל סמעון וסמזיק

לחברו אצלו בצלי׳ זרועים מותר לסמוך לו כרישין אע״פ שמזיקין לבצלים אח״כ כשנגדלו הכרישים וכן אם היה חבירו אצלו דבורים מותר לסמוך לו חרדל אע״פ שמזיק לדבורים אחר זמן כשנגדל החרדל והרמ״בם ז״ל כת׳ שצריך להרחי׳ משרה וכרישים וחרדל מירק ובצלים ודבורים נ״ט או מעט יותר כדי שלא יהיה ההיזק בידים וכ״כ רב אלפס ואין [לח] נראה כן כגמ׳ מז וכן אם היה לחבירו בור אצל שדהו מותר ליטע לו אילן סמוך לו ואין זה יכול לומר׳ לו שרשי אילנך מפסידין את בורי שאין זה הנזק בא לו מיד אלא לאחר זמן כשיגדל אבל כל שאר הרחקות שדברנו בהם עד עתה חשבינן להו כאלו הנז׳ באלו מיד לפיכך חיי׳ המזיק להרחיק מח בד״א כשישנו שם דב׳ הניזו׳ אבל אינו שם דב׳ הניזוק מותר לזה לסמוך חוץ מחפיר׳ בור בשדה העשוי׳ לבורו׳ דחשבינ׳ ליה מזיק בשעת חפירא משום דכל מרא ומרא מרע לארעיה דא״דך ונמצא שמפסידו בידים אבל לדעת רש״י ורב אלפס בכל הנך הרחקות אסור לסמוך אפי׳ אם אין שם דבר הניזוק כיון שהו׳ דבר שחבירו עשוי לעשותו ואפי׳ אם בא לסמוך לו דבר המטלט׳ אינו יכול לומר תניחני שאסמוך והיו׳ או למחר כשתבא את׳ לסמוך ארחיק את שלי דחיישי׳ שמא יתעצ׳ בהרחקתו ובינתי׳ יבא היזק לזה בסמיכתו לפיכך אינו יכול לסמוך מט ואפי׳ שעשאו בהיתר כגון שעשאו בשלו (י) ואח״כ מכר חצי שדהו סמוך לדבר המזי׳ ללוק צרי׳ לסלק היזקו ור״ח כתבו כסבר׳ הראשונה ולזה הסכים א״א הר״אש סמך באחד מאלו שהיה לו להרחיק וגרם היז׳ לחברו כת׳ הר׳ אבד ז״ל שפטו׳ מלשל׳ כי היכי דמפטרינן בהנך דהוו נפצי כיתנא והוה אזיל דקתא ומזי׳ לאינשי וכן גבי אם סמך [נ] כותלו לשוב׳ חבירו ומזיקתו הנמייה בגרמתו דחשבי׳ ליה גרם בנזקין ופטור וה״ה באינך כולהו ומ״מ לכתחלה כשבא לסמו׳ יכו׳ חבירו לעכב עלי׳ שלא יסמוך לו נ. אע״פ שאין ההיז׳ יכול להגיע אליו מיד אלא מן הרוח שמסייעו כגון שמנפץ הפשתן והרוח מוליך המוץ למקום אח׳ ומזיק וכיוצא בזה אפ״ה יכול למונעו אבל בעל העיטור כת׳ על ההיא דלא יעמיד אדם תנור דקתני בה ואם הזיק חייב לשלם דה״ה בכל אינך שיעורין אם הזי׳ אפי׳ לאח׳ שהרחיקו חיי׳ לשלם ומשום דהיזק דנורא מינכרא לכולי עלמא וידיע נזקיה הוא דתנן הכא אבל נזקין דלעיל לא ידיעי אבל אי ידיעי ומנכרא מילתא לדייני חייב דממונ׳ דידיה אזיק וכ״כ א״א הר״אש ז״ל שבכולם חייב לשלם חוץ מהזיק הנמייה ע״י [מ] סמיכת כותל והיזק דמנפיץ כיתנא שלא היה היזק ראוי לבא בכח מעשיו אלא ע״י הרוח והנמייה לפי׳ [מא] לא חשיב אלא גרם בניזקין הוא ופטור נא החזי׳ בא׳ מאלו הניזקין הויא חזקה וכ׳ הרמ״בם ז״ל שא״צ חזקת ג׳ שנים שכת׳ בכל אלו אם לא הרחי׳ וראה חברו ושתק הרי זה מחל ואין יכול לחזור ולהצריכו להרחי׳ והו׳ שנר׳ מכנו שמחל כגון שסי״ע עמו מיד או שאמר לו לעשות או שראהו שעשאו בצדו בלא הרחקה ושתק אבל א״א הר״אש ז״ל כת׳ שאף באלו אין (יח) חזקה בפחות מג׳ שני׳ ובטענ׳ נב וכתב עוד הרמ״בם מי שהחזיק בנזק כגון שפתח חלון או פת׳ אמת המים או שלא הרחי׳ מה שהיה לו להרחיק והמחזי׳ טוען אתה אמרת לי לעשותו או אתה מכרת לי או מחלת לי אחר שראית ושתקת ולא מחית והניזק או׳ עכשיו הוא שראיתי ולא ידעתי מקודם או שא׳ כשראיתי מחיתי ואתה אמר׳ עתה ארחיק או אסתום ואתה מרחה אותי מיום אל יום כדי שתקבע היזקך בכל אלו וכיוצא בהן על הניזק להבי׳ ראי׳ ואם לאו ישבע המזי׳ היסת ויפטר עד כאן אבל לדעת א״א הר״אש ז״ל שלכל דבר צריך חזקת ג׳ שנים כל זמן שאינו מברר שהחזי׳ כראוי אינו כלום וצריך להסיר היזקו נג יש נזקין שאין להן חזק׳ כגון קוטר׳ וב״ה ואם החזי׳ בהן קודם שהיה שם דבר הניזק כ׳ ה״ר יונה דהוי חזק׳ אם בא בטענ׳ שמכר לו או שנתן לו רשות לעשותו והוא הולך לשיטתו שהוא פסק כרב אלפס נד שאין המזי׳ רשאי לסמוך אע״פ שאין שם דבר הניזוק וכיון שהי׳ יכול למחו׳ ולא מיחה הוי חזקה אבל א״א הר״אש ז״ל כת׳ שאין להן חזק׳ ל״ש אם החזיקו קודם שהי׳ שם דבר הניזוק ל״ש אחר כן אם החזיקו קודם לכן אין להן חזקה לפי שלא היה יכול הניזק למחו׳ כדברי ר״ת שכל דבר רשאי לסמוך כשאין שם דבר הניזוק חוץ מבור וכיון שלא היה יכול למחות בו אין לזה חזקה ואם החזיק אח״כ לא הוי חזקה כיון שהיזק גדול הוא ודאי אין שום אדם מוחל עליו וע״ז סמך ולא מיחה וכ״כ הרמ״בן ז״ל נה וקוטרא פי׳ ר״ת דוקא קיטור׳ דכבשן שהו׳ גדול אבל בקוטרא דעלמא הוי חזקה וכ״כ הר״מה ז״ל כבשנות של נחתומים ושל יוצרין וכיוצא בהן אבל תנור שהיחיד אופה בו פת וכן כירה כיון דלא שהי קוטרייהו רובא דיומא לאו תדיר הוא ואית לי׳ חזק׳ ומיהו לכתחיל׳ מצי מעכב אפי׳ בעשן שאין תדיר הואיל וניזק׳ הוי ועשן תדיר נמי דוקא היכא דמטיא לרשותא דחבריה ברוח מצויה אבל אי לא מטי ליה אלא ברוח שאינה מצויה לא מחיי׳ לסלוקי ואפי׳ ברוח מצויה נמי דוק׳ דמזי׳ לאינשי אבל אי לא מזי׳ לאינשי אע״ג דמטי לביתיה ומשחי׳ לאשיתי׳ היזק הנך לא הוי אלא היזק ממון וקיימ׳ עליה חזק׳ ומיהו הא נמי לכתחיל׳ מצי מעכב דהיזק ממון ודאי הוי ע״כ נו וב״ה פי׳ ר״ת חזק׳ כעין בתי כסאו׳ שלהן שהיו ע״ג קרקע ומגלין אבל שלנו שהן מכוסין בחפירו׳ יש להן חזקה וכ׳ ה״ר יוסף הלוי הא דקוטר׳ וב״ה אין להן חזק׳ דוקא דעביד להו מזיק ברשותא דנפשיה ואזיל מינייהו קוטרא וריחא לביתא דניזק נז אבל אי אחזיק ועביד ב״ה בגופיה דארעא דחבריה ופתח לביתיה דמזיק אע״ג דעביד ב״ה ברשותי׳ דנפשי׳ ועוקא דיליה אזיל לבית׳ דחבריה כיון דבגופי׳ דארעא קא מחזיק אית ליה חזקה ואי טעין דזבנה ניהליה מהימן ובשבועה ומ״מ אית ליה לכסויי להוא ב״ה או לההיא עוקא כי היכי דלסתליק מיניה ריחא אע״ג דאחזיק ביה בהכי בלא כיסוי הא אמרי׳ אין חזק׳ לנזקים ואי לא קא מסל׳ ליה לריחא כ׳ הר״מה דלא הוי חזק׳ כלל אפי׳ אם אמר מסליקנא ליה לב״ה ומישתמישנא ביה במילתא אחריתי לאו כל כמיניה דלב״ה אחזיק וכיון דלא הוי חזקה לגופיה לא הוי חזקה למילתא אחריתי ואינו נראה דכיון שהחזיק בגוף הקרקע הרי הוא שלו לאיזה תשמי׳ שירצה ובלבד שלא יגיע לחבירו מכנו שום נזק נח ולאו דוק׳ קוטרא וב״ה אלא ה״ה

כל

והחזיק בו פני חזק׳ ובאותו גב מפתע׳ לפעמי׳ ומת לאוזן ונפל׳ בנו חנוך ועכפיו בא
פעמין לסנגיס כותלו פכנג׳ סחלונו׳ ולסתמן מען חנוך פאינו רפאי לפי פסחזי׳ כבר
פדיו בסם וגם סוא לחריו פני חזק׳ ולא מיח׳ בסם פעמון ופעמון טוען פאין לו ולא
לאביו פעבו׳ בעפשיסם קרקעו׳ דחזקס בלא מענס אינס חזקס ועוד פאין סיזק לאיס
חזקס: תפוג׳ אם חנוך טוען בטעב׳ בריא
פאביו פתח סחלונו׳ פלא בטענס סדין עם
פעמון דטענת סבלנו׳ אינס כלום ואפילו
בטקו׳ פאינו מחסרו קרק׳ וכדמוכ׳ בפרק
לא יחפור גבי לא יעפס פיבך בתוך פלו
וכו׳ זאת אומרת טוענין ניורש וללוק ואם
איתא לעס לי לטעון לסם וקא בעו טענס
דסבלנו׳ בעלי ספדו׳ סוא חזקת׳ אבל כפאין
סיור׳ טוען אלא בטעא סיו בית דין טוענין
בפיאלו פעא לביסס ס״ל טענת עכר או
מתנס פאתס מכרת או נתת לי מפא״כ
בטוען כדמוכח פ׳ חזקת גבי זס אומר פל
אבותי וזס אומ׳ פל אבותי וכו׳ דלא טעני׳
לסאי דאייתי ססדי דאכל׳ פני חזק׳ דלעא
אין דאבסתך אלא דאבו׳ דסאי זבנס מינך
או מאבסתך וכן מוכח בפרק פני דייני
גזירות אסא דאמר אביי מאן דעוקים
אפטרופא נוקים כי סאי ואפ״ס לא טעין
אביי ליתומי׳ כלום מעיקר׳ עפו׳ דדילמא
טענו סיתומים בטענת בריא ואלא מיסו
סיכא פיש סיזק לאיס אפי׳ בא בטעב׳ אין
לו חזקס דכקומרא ובית הכסא דמי
לדעת סרי״ף וכן קבלנו סלכס לעפסס
כדבריו ע״כ:

סג שאלה לא״א ז״ל וק״ל פסרי כתב
רבי׳ בסמו׳ דלסר״אם אם
סביא לאיס פעכ׳ או נתן לו סוי חזקס אפי׳
לנזקי׳ פאין לסם חזקס ובתפוגס זו נראס
פאפי׳ עכר לסם לעפות פס אותו נזק אין לו
חזקס ואפפר לחלק ולומר דסכא אף על פי
פקנו עענו סמקו׳ לקצב בו בפר איכ׳ למיע׳
פסקנין לא קאי אלא למכירת גוף סקרקע
ולא למכירת או מחילת נזק:

קנו אחד מבני חצר וכו׳: ססיגן
סזס בסיזק סמגיע לבני
חצר או בני מבוי או לבני סעי׳ מפכיניסס
או ממי פאיל׳ פכיניס׳ על מי יכולי׳ לעכב
ועל מי אינס יכולים ונחלק לג׳ חלקים:

החלק הראשון

בבני אצר ומבוי פאינו מתולש מס סן
סדברי׳ פיכולין לעכב זס את זס
מלעפותן מפני סיזק סמגיע לבני סחצר
תחלתו מרא׳ סיגן זס עד כומין בני מבוי
פלא לסופיב ביניס׳ וכו׳ ולא אחד מבעלי
אומניו׳ כמו פיתבא׳ בס״ד: תנן בפ׳ לא
יחפור (דף כ) חנות שבחצר יכול למחו׳
בידו ולומ׳ איני יכול ליפן מקול סנכנסי׳
ומקול סיוצאים ומופס כלים ויוצא ומוכר
בתוך ספוק אבל אינו יכול למחות בידו
ולומר איני יכול ליפן לא מקול סמטיס ולא
מקול סריחיים ולא מקול סתינוקות ובגמרא ע״ס ריפא ומ״ס סיפ׳ כלומר דברי״פא קתני
א איני יכול ליפן מקול סנכנסי׳ וסיוצאי׳ וסיפ׳ קתני אינו יכול לומר איני יכול ליפן
מקול תינוקו׳ דקס״ד דסיינו תינוקו׳ סבאי׳ לקנות מסחנות אמר אביי סיפא אתאן לחלק
אחר׳ א״ל רבא א״ס ליתני חצ׳ אחרת מות׳ אלא א׳ רבא סיפא אתאן לתינוקו׳ אל בית רבן
ומתקנת יסופע בן נעלא ואילך פסתקין פיסיו מופיבין מלמ׳ תינוקו׳ בכל עיר ועיר ·
מתיבי׳ א׳ מבני חצר פבק׳ לעפו׳ רופא אומן ונרדי ומלמד תינוקות בני חצר מעכבין
סב״ע בתינוקות דגוי׳ ופרש״י רופא מוסל אומן מקיז דם ומדברי רבי׳ נר׳ דרופ׳
אומן דבר אח׳ סוא כלומר רופא פסו׳ אומן וכן נר׳ מדברי סרמ״בס בפ״ו מס׳ פכני׳ ת״ס
ב׳ פיופבי׳ בחצר ובקש א׳ ליעפות רופא אומן ונרדי ומלמד תינוקות חבירו מעכב
עליו ס״ב בתינוקות דגוים וכתב בנמקי יוסף ותינוק דגוים לאו דוקא דסוא סדין
לתינוקו׳ ישראל אם מלמדם אומנות וכ״כ במרדכי וכן נראס מדברי סרמ״בס בפ״ו
מסלכות פכנים ובפירו׳ סמפנס כתב בסדיא פאם סיס מלמד לתינוקות חפבון או
תפבורת יכולין למחות בידו ופפוט סוא ת״ס מי פיש לו בית בחצר ספותפי׳ ס״ז לא
יפכירנו לא לרופ׳ ולא לאומן ולא לנרדי ולא לסופר יסודי ולא לסופ׳ ארמאי סב״ע
פסופר מתא ופרש״י בסופ׳ מתא מלמד תינוקות ומופיב מלמדי׳ תמתיו וסוא מורס

כל נזק גדול שאין דרך העולם לסובלו כי ההיא דפפי דהוו הנך
עצורי בשיבבותיה דהוי דייקי שומשמי והוה נייד אפדנא וקאמ׳
דלא הוי חזקה דאין אדם סובל שיפיל חברו את כתלו וכן ההיא
דרב יוסף דהוה ליה אילני והוו אתי מקיזי דם ויתבי תחותייהו
והוו אתי עורבי ואכלי דמא וסלקי באילניה ומפסדי ליה וקאמר
שהוצרכו להרחי׳ אע״פ שהחזיקו בכך משום דדמי ליה לקוטרא
וב״ה לפי שרב יוסף היה איסתניס ולא היה יכול לסובלו וכתב
א״א הרא״ש ז״ל מכאן משמע דכל דבר שידוע שאין המערער
יכול לסובלו אע״פ ששאר בני אדם סובלין אותו אין לו חזקה
כנגד מערער זה ס והיזק ראיה דחלון כתב הרמ״בם ז״ל שאין לו
חזקה וא״א הרא״ש ז״ל כ׳ שיש לו חזקה סא כת׳ ר״ת כל נזק שאין
לו חזקה אפי׳ הקנה לו בעדים יכול להזור בו דקנין בטעות הוא
דסבור הוא שיכול לסבול ואינו יכול לסבול ויש מחלקין שאם
יש לו ראיה שמכר או נתן לו מהני אבל אין מועיל ראיה שמחל
לו אבל ר״י פי׳ דנהי דלא אהני להו חזק׳ אבל אם יש ראי׳ שמחל
לו מהני ולזה הסכים א״א הרא״ש ז״ל וקנין ג״כ צריך שלא כדעת
המפרשי׳ שא״צ קנין שאינו אלא מחילה ומחיל׳ אינה צריכ׳ קנין
אלא ודאי צרי׳ קנין ואז מהני בין אם מכ׳ או נתן או מחל סב וכ״כ
הרמ״בם ז״ל המחזיק בנזק שאין לו חזקה וטען שקנה מידו של
ניזק על המזיק להביא ראיה ואם לא יביא ראי׳ ישבע דניז׳ היסת
שלא קנו מידו על כך ויסלק זה היזקו סג שאלה לא״א הר״אש
ז״ל ראובן יש לו בתים באלקעלה והעיר עשויה אכסדראות
אכסדראות והחצרות הם פתוחות לאכסדראות ומקום הקצבים
היה בחצר שפתוח לאכסדרה שבית ראובן פתוח לתוכה ועתה
מקרוב חזרו למכור הבשר חוץ לחצר סמוך לביתו של ראובן
וראובן מערער ואומר שאינו יכול לסבול שיהיו קצבין סמוך
לביתו מפני ריח רע של בשר והכלבים והחזירים שמצויין שם
במקום הקצבים תשוב׳ הדין עם ראובן ואפי׳ אם המקו׳ שמוכרין
עתה הבשר אינו של ראובן אלא של רבים כיון שמגיע ריח רע
לבית ראובן יותר ממה שהיה מגיע לו בשהיו מוכרים בחצ׳ אינ׳
יכולין לקרב ההיז׳ לבית ראובן ולא עוד אלא אפי׳ אם הי׳ המקו׳
של קצבים עצמם אינם יכולין לעשות בו דברים שיבא ממנו
היזק לראובן ואפי׳ אם טוענין הקצבים שקנו המקום מראובן
לקצב שם בשר והחזיקו בו ג׳ שנים היו צריכין להרחיק שאין
חזקה לניזקין כאלו ואפי׳ קנו והחזיקו אין חזקתן חזקה:

קנו א אחד מבני חצר שבקש לעשות רופא אומן או
נרדי או מלמד תנוקות של גוים או סופר
שטרות של בני העיר שרבים (א) באים אליו וצריכין לו בני
החצר מעכבין עליו מפני שבא להם היזק ממנו וכן מעכבין עליו
שלא למכור ביתו או שלא להשכירו לאחד מאלו אפי׳ שאינו
מוצא להשכירו בכדי שישכור אותו זה ב ואפי שכל בני החבור׳
הסכימו לעשות כן חוץ מא׳ שלא הסכים עמהם הוא מעכ׳ עליהם
ג וכן אם בקש א׳ מבני החצר לפתוח חנות בחצ׳ יכולין לעכ׳ עליו
ולומר לו אין אנו יכולין לישן מקול הנכנסים והיוצאין ד ודקדק
הרש״בא מדתנן חנות שבחצר יכולין למחות בידו ולא קאמר ולא
יעשה

את כולם איך יעפו ויש פס קול גדול וכתבו סתו׳ דאין נרא׳ מדאמ׳ סתם רבא מיקרי
דרדקי וספר מתא כמותרין ועומדין כיון דאמעטי׳ דעקרי דרדקי סוי פסידא דלא
סדר ס״ס מלמד כל תינוקו׳ סעיר ואמאי אינטרי׳ למינקט תו ספר מתא אלא כמו
פפר״ח נראס דספר מתא סוא כותב פפרות סעיר · וכ״כ סרמ״בם בפ״ו מס׳ פכנים
וכ״כ סרי״ף וסרמ״בן כתב בספר מתא
פירופו כות׳ פטרו׳ סעי׳ או ספרי תור׳ אבל
רש״י פי׳ מלמד כל תינוקו׳ פבעיר יש פס
קול גדול ותמיס׳ לי כיון דמפו׳ מצו׳ סוא
דפרי ומפו׳ תקנ׳ כ״פ דאיכא מצוס רבתי
ותקנת׳ יתירא ואיפס׳ דכיון פסו׳ פונס
ליו׳ מחמפי׳ מעכ׳ עליו פסקול גדו׳ ביותר
ואין מצו׳ זו מן סמובה׳ דסוס לסו לאותיבי
תרי עכ״ל: ואין נראס כן מלפון רש״י
אלא סטעם דלא אמרו דאינ׳ יכולי׳ למחו׳
אלא דוקא כשמלמד לתינוקות מצעם
ומפוס תקנת יסופע בן נעלא אבל זס
פעור׳ למלמ׳ סתינוקו׳ וגם יש פס קול גדול
ביותר יכולים לעכב עליו ורבי׳ ירוחס
בנתי׳ ל״א כת׳ דסוס׳ מתא סיינו פכותב
פמרי מקח ומכר ופטרי מענתא וכיוצא
בהן אבל סוס׳ פכות׳ ספרים דינו כמלמד
תינוקות פל ישראל · וכ״כ דעת רבי׳ דסא
בכל מידי דמצוס סוא קאמר פאין יכולין
למחו׳ בידו וטעמו פל סרמ״בן נ״ל מפוס
דס״ל דאפי׳ לדבר מצו׳ יכו׳ למחו׳ בידו אם
לא ללמוד סתינוקות ומפו׳ תקנ׳ יסופ׳ בן
נעלא כלו׳ דכיון דתקנס סיא מבטלת ד כו
פל זס כדי פלא יחזור סדבר לקלקולו אבל
במצוס אחריתי לא יתבטל דינו פל זס
מפני קיום מצו׳ דסא איפפר לס לסתקיי׳
בבתים אחרים וכ״כ מעס פכתב רש״י על
ומתקנת יסופע ן׳ נעלא ואילך וכתבו
סתוס׳ א׳ מבני חצר פבקש לעפות רופא
וכו׳ פרש״בם דנ״ג מבוי אלא חצר דאי
נרסי׳ מבוי תיקפי לפני דפרי בחצ׳ אחר׳
ורבא נמי לא פליג עלי׳ אלא דעוקי מתני׳
דפריא אף באות׳ חצר וסכא אסר אפי׳
בחצ׳ אחר׳ וכ״כ סמרדכי וכ״ו וכ״כ סרמ״בן
וסיא גרי״ף אבל מדברי סרמ״ב בפ״ו מס׳
פכנים נרא׳ פגורס א׳ מבני מבוי וכן
מצאתי כתוב בפסקי סר״אש וכת׳ סרמ״בן
פנס סיא נוסחת ר״ח ולא תיקפו ליס מס
פסקפו סתוס׳ די״ל דס״ל דרבא פלי׳ אפני
דאמר דבחצר אחרת מותר מסברא ומס
פלא סקפס לו מסבריתא לפי פלא סיס
יודע אותס א״כ דכי אמר אביי סיס׳ אתאן
לחצר אחרת סיינו מבוי אלא דלמבוי
פאינו מפולש חצר קרי ליס וסטע׳ פיכולי׳
לעכב עליו מלעפות דברים סללו כתב
סרמ״בן אע״ג דתנן איני יכול ליפן מפני
קול סנכנסי׳ וסיוצאי׳ ליפנ׳ דעלמ׳ נק׳ אבל
מפו׳ פמרב׳ עליס׳ סדרך סוא וכ״כ ר״י ואין
כן דעת סרמ״בס ויתבאר בסמוך בס״ד:
וכתב עוד בנ״י דמבוי אין בו מענת
ריבוי סדרך ועיין פס וכתוב עוד בנמקי
יוסף פרק לא יחפור למדנו מסירופלמי
פסיזק ריבוי סדרך פל אומן בחצר נזק
גדול סוא כקומרא וב״ס דלא מסניא חזקס: וכ״ש רבינו דס״ס לכל מילי דמצות וכו׳
כ״כ סרי״מבא בתפוב׳ דלאו דוקא מלמד תינוקות פל בית רבן אלא ס״ס לעפות מדרש
לסרבין תורס או לדרוש בו לרבי׳ כדי לסגדיל תור׳ ולסאדיר ולא תפכח תור׳ מיפראל
דכולי׳ חד טעמא סוא׳ ג ועל מאי דתניא פנים פיופבי׳ בחצר אח׳ ובקש א׳ מסם לעפות
רופא וכו׳ כתב סר״אש סיחיד מעכב על סיחיד וכן סיחיד מעכב על סרבים ה וכתב
סרמ״בס בפי״א מס׳ פכנים פאפי׳ סחזיק ונעפ׳ אומן או נרדי יכולי׳ לעכב עליו וכתבו
רבי׳ בפס סרמ״בא וכ״כ רבי׳ ירוח בנ״לס ח״ו ועל מאי דתני׳ ס״ז לא יפכירנו לא לרופא
כו׳ ולא לסופ׳ ארמאי כתבו סתוס׳ וסר״אש דסא דמפוס׳ לארמאי פאינו סופר יכול
לספכירו סיינו כפאינו מוצא לספכירו ליסודי בדמים סרפויי׳ אבל אם סיס מוצא יסודי
אין יכול לספכירו לגוי כדאית׳ בסגוזל בתר׳ סאי מאן דזבין ארעא לגוי אמיצרא דיפראל
מסמתינן ליס עד דמקבל עליס כל אונס׳ דאתילד ואין חילוק בין פכירות למכר עכ״ל:
וכתב סמרדכי לא יפכירנו לא לרופא וכו׳ נראס לר״י דוקא לא יפכירנו אבל למכרו פרי
ואינו יכול לעכב עליו ובתר סכי מפתעי דינא בסדי לוקח אבל יכול לעכב מלמכור
לגוי מפו׳ דלא ציית דינ׳ סגוי עכ״ל וזס פלא כדע׳ רבינו ז ואמאי דתנן אינו יכול
למחות בידו ולומ׳ איני יכול ליפן מקול סמטי׳ וכו׳ כתוב במרדכי נראס לרבינו

יוצל

קנו (א) מפמע דאס א״ן גזו ריבוי יוצאים אינ׳ יכולין למחו׳ וכ״כ סתו׳ ומסמרדכי סרמ״בן לא יחפור ונכת׳ סמ״ת ס״ו מס״ב ומס׳ סרמנן וסרמנת ומפמע פס פאין בן דעת סרמנס

יוצא דוקא במבוי יכול לתקן מלאכתו בע"כ אבל בחצר אחרי' בחזק הבתים דבכל פותחים שעכבין זה את זה חוץ מן הכבים' אבל רבי' ירוחם כתב בנתיב ל"א ח"ו דהא דהיינו יכול למחות בידו ולומר איני יכול לישן מקול הפטיש וכו' דוקא מחזי' לעפו' כן כלו' אלא שמחזיק כדרך שמחזיקי' לכיון ועל הדרך שנתבאר בסי' קנ"ג ובסי' קנ"ד

יעש' אדם חנו' בחצ' ש"מ שאפי' חנות שבחצ' שנעש' ברשו' אפ"ה יכולין למחו' בידו ולומר כבורין היינו שיכולין אנו לקבל ועכשיו אין אנו יכולין לקבל ח וכ"כ הרמ"בם ז"ל שהגאונים הורו שאם ההזיק ונעשה אומן או גרדי ולא מיחו בו שכניו שאין לנזק זה חזקה דהוי' היזק קבוע כקוטרא וב"ה וכתב הר"מה דוקא בעלי אומנות וכיוצא בהן שאין קצב' לנכנסין ויוצאין דאין קביעות לכניסת' ויציאתן ואבל אי בעי' לאוגורי לכמה אינשי דדיירי ביה לא מצי מעכבי ז אבל הוא עושה מלאכתו בביתו ואין בני החצ' יכולין לעכב עליו ולומר אין אנו יכולין לישן מקול הפטיש ומקול הריחים ח וכן אין יכולין למחות בידו מללמד תינוקות של בית רבן ואפי' הן רבים וה"ה נמי לכל מילי דמצוה כגון לחלק צדק' או להתפלל בעשרה ט והרמ"בם ז"ל נתן למבוי שאינו מפולש דין חצר שכתב א' מבני מבוי שאינו מפולש מבקש לעשות רופא או גרדי בני מבוי מעכבין עליו י כופין בני מבוי זה את זה שלא להושיב ביניהם גרדי או רופא ולא א' מבעלי אומנות פי' היה שם במבוי אחר מבני המבוי אומן או גרדי או שהיה לו שם חנות או ריחים ובא אחר לירד לאומנותו או לעשות שם חנות או ריחים יכול זה לעכב עליו במה דברים אמורים שאותו הבא הוא מעיר אחרת אבל אם הוא מאות העיר אין יכול לעכב עליו אף על פי שאינו דר עמו במבוי ואצ"ל שאם אח' מבני המבוי רוצה לקבוע חנות או ריחי' או לירד לאומנותו שאינו יכול למחות בידו ואפי' בן עיר אחרת אם הוא פורע

כס

החלק השני

[illegible]

מס עמהם בעיר הזאת הרי הוא כבני העי' ואין יכולין לעכב עליו בני העיר ובלבד שלא יכנס במבוי שיש שם בני אומנותו יא וכן יכולים בני עיר אחת למנוע בני עיר אחרת שאינן פורעין מס עמהן שלא יביאו סחורתם למכור בעירם או שלא יבואו לעירם להלוות ברבי' לעו"ם בר"א שמעכבי' עליהן שלא למכור על יד ע"י כדרך החנוני אבל אם מוכר' בבת אחת אין יכולין לעכב וכ' ה"ר יוסף הלוי הא דמעכבין עליה דוק' בדליכא פסיד ללוקחין כגון שמוכרין כשאר בני העיר וגם אין סחורתם טובה יותר משל בני העיר אבל אם נותנין יותר בזול או שסחורת' יותר טובה משל בני העיר לא עשו חכמים תקנה למוכרן כדי להפסיד ללוקחין ע"כ וביו' השוק אין יכולין לעכב עליהן כלל ובלב' שימכרו בשוק אבל אין רשאין לחזור בעיר וכן לענין להלוו' ברבית אין יכולין לעכב על הבאין כשו' מלהלוות ברבית לבני העיירו' המתקבצים שם לבא לשוק ואם בן עיר אחרת יש לו הקפות בעיר יש לו רשו' לעמוד שם אפי' כשאינו יום השוק למכור כשיעור שרויה כדי פרנסתו מן הריוח עד שיגבה הקפותיו וכן לענין להלוות ברבי' יכול להלוות עד שישתכ' כדי פרנסתו עד שיגבה שטרותיו לשון הרמ"בם ואם יש לו מלוה בעיר מוכר כדי פרנסתו עד שיפר' את חובו וילך לו יב ועל הרוכלין המחזרין בעיירו' אין יכולין לעכב עליהן מלחזור ובלבד שלא יקבעו בעיר ואם הרוכל ת"ח אין יכולין למונעו אפי' מלקבוע יג וכן על מלמדי התינוקות אין יכולין למנוע אפי' מלקבוע אבל בשאר

[illegible]

(ז) ב״י ע״א סאם לכר לברוך א״פולא פיפוג׳ שאין נוסו [illegible]

רבי׳ וכת׳ אח״כ לשון הרא״ש ואם יש לו מלו׳ בעיר מוכר כדי פרנסתו כלו׳ ומשמע דלאו פירו׳ כדי פרנסתו קאמ׳ אלא מוכר כדי פרנסתו בלבד ול״נ דלא עדיף ליהב׳ דהרא״ש אליבא׳ דגמ׳ והכי היכי דליהב׳ דגמ׳ מפרש׳ מוכר כדי פירותיו כדי פרנסתו הכי נמי יתפרש׳ לשון הרא״ש והיינו׳ ממה שכתבי׳ רב׳ לשון הרא״ש הוא עצמו׳ דבאמר מפרש׳ הא דאמרו היא לן אפרשי׳ במתא׳ היינו אשון הייבים להם ומדברי הרא״ש כר״שמן׳ משמע שהם היו חייבי׳ לבני העיר וגם הרא״ש כת׳ כמו שכתבתי בש׳ הרא״ש וכת׳ עוד וכן היול׳ מעירו לדור בעיר אחר׳ דלא שייך בכרגא של הראשונ׳ וצריך לחזו׳ כדי לגבו׳ שמרי חובותיו יכול להלוו׳ ברבי׳ כדי פרנסתו כל ימי היותו בעיר לגבות חובותיו וכ״כ המרדכי פת׳ המרדכי זילן זבובו היעו׳ חיותיכן שלא׳ חפו חז״ל לתקנ׳ כל אדם לפי הענין וכן נ״ל אם בורחים ליישב עמבי אחר והבני אין בני היישוב יכולים לעכב בידם מלהלוות ומלהרויח כהיעו׳ חיות׳ וכפי טיפול בית׳ עד שיעבו׳ הזעם וכפי מיעוט נמוכ שנופלי׳ ונותני׳ בו יתנו עול עם בני העיר כדאמרינן ואי שייך בכרגא דמתא לא מלי מעכב ואין חילוק בין היכא שאין יכולים לעכב בידו עד עולם לזה פים לו ללאת כשיעבור הזעם (ז) רבי׳ כת׳ נס״ף הפי׳ שאלה להר״אם יסוד׳ פרוג׳ ללכ׳ לכת׳ וכו׳ וכ״כ המרדכי וז״ל ראיתי בפי׳ ר״ת ואי שייך בכרג׳ דמתא פרוג׳ לפיו׳ שייך עמהם בכרג׳ וליפא וליתן בעול כמו בני העי׳ מכאן ואילך לא מלי מעכב ויושיב כבני העיר ונכנס׳ שפירי כתו׳ לריך עיון אם רוב׳ לבא לעיר וליתן כרגא עמהם אז יתעכב כלבי עתא או משא מלו מעכבי שלא יהי׳ כבני מתא ובמו׳ זרוע כתב דרש״י ורבי׳ תם פליגי בהכי ופסיק׳ כרש״י במלו מעכבי שלא יהי׳ כבני מתא ומעם שכתבתי בחלק שני בשם הרא״בן גבי בר מבואה אבר מבואה עפי משמע כדברי הרא״ש ור״ת׳ : (ח) כתוב במרדכי יש מקו׳ שדנין דין מערופי׳ וכן ראיתי בתשו׳ ר״י ט״ע ומדע״לס לדנים דיהבי סיהר׳ ויש מקומו׳ שאין דנין ומתירין לישראל לילך לנערופיא של חבירו ולהלוו׳ לו ולפמודי ליה ולפסוקי עיניה דאין כאן גזל דגבסי הנוי עע״ם הם הפקר ושל הקוד׳ נכסם זכה כדאית׳ בפ׳ חזקו׳ ובכ״ז כתו׳ נכני׳ ח׳ ומה׳ הכני׳ : כתוב בתשו׳ הכמו׳ חזה שהנוס׳ דבר ברור הוא שבל אדם יכול ללאת מעירו לדור בעיר אחר׳ ואינם יכולים לעכב עליו מללאת לדור אללם בטעכ׳ שהו׳ מפסיד חיות׳ כי לא לבדם נתנה הארץ ובארץ הכלם לפר את׳ פירש׳ לו עם המוטל עליה׳ בני עיר ה׳ יכולי׳ לעמו׳ עיסק׳ בעיר אחר׳ הע״ם שהיל׳ דרים שם שהרא ע״כ ופים החפו׳ להרא״ש שכתב רבי׳ בס״ף סימן זה א כפאל הרא״בא חייט א׳ רגיל אלל עירוני אחד ונכנע׳ שני׳ אפוא לבדן עופה מלאכתו ובא חייט אחר ורלה להפכים עמו עם העירוני הזה לעשו׳ מלאכת׳ ו בזול יותר והראשון מקרע׳ עליו והשיב אין בית דין מוליאין עירו מסעירוני כתן ל ומדעתו אבל מאחבר׳ ממוחין בידו דדמי קלת לממוד הדג כדאמרי׳ יו סאבי דבי׳ דיהבי סיהרא ה״נ כיון מרגיל לעשו׳ מלאכתו ע״י זה הוי כאילו בא לידו ועוד דכל עבר הרי הוא כבא לידו כבר כדאי׳ בפרק יש נוחלין גבי בכור נוטל פי שנים בזרוע לחיים וקיבה והסולך ומפתח את הנוי לעשות מלאכתו כפוסק לחיותו של זה ונוערין בו ומוחין בידו עכ״ל : ב עמש״ך בפירם קל״ד ההריך מאד בדיני׳ אלו וכתב זהו שכתב הרא״ש בתשובה שאדם יכול לדור [illegible]

בשא׳ בעלי אומנו׳ אין חילוק בין ת״ח לאחר יד תלמי׳ חכם המבי׳ סחור׳ לעיר הייבין בני העיר למנוע לכל אדם למכור עד שימכור הוא את שלו וכת׳ הר״מה ז״ל דוקא דליכא גוים דמזבני אבל אי איכא גוים דמזבני לא דהא לית ליה רווח׳ לצורב׳ מרבנן ואפסודי לחנך ישרא׳ בכדי לא מפסרינן טו שאלה לא״א הר״אש ז״ל יהודי שרוצה ללכת לכפ׳ לדור שם להרויח ואומרי׳ לו אנשי אותו כפר קמפסד לחיותינו ורוצי׳ להרחיקו מעל גבולם אין יכולין למונעו דלא קאמ׳ תלמודא אלא אדם הדר בעיר הזאת ובא להעמי׳ ריחי׳ או חנות בתקו׳ אחר ואינו שייך בכמס שלה׳ יכולין בני אותו העיר לעכב עליו אבל דבר פשוט הוא שאד׳ יכול לגור בכ״ם שירצ׳ ואין בני העיר יכולין לעכב עליו וכי קנו אותו הראשונים בחזקה :

יכולים לעכב עליו שלא ירד לאומנות הוס אח׳ מכם ושלא ללוות בעירם ברבי׳ ושלא יגיאו כסורק׳ לעמו׳ ע״י על יד כדרך סהנוגי אא״כ אין בני העי׳ מוכרי׳ סחור׳ כחור׳ וכן אם סחורתם יפה משל בני העיר אין מעכבין עליהם ואם סחורת׳ גרועה משל בני העיר נ״ע אם מעכבין עליהם וכן ביום השוק אין מעכבין עליהם מלמכו׳ סחורת׳ ומלגוות להם לבני השוק הבאי׳ מעיירו׳ אחרו׳ ודוק׳ בשוק אבל לחזר אחריהם לא : ול״ע אם מותר למכו׳ בשוק גם לבני העיר ואם הקונים הבאי׳ מוכרי׳ סחורת׳ יות׳ בזול ממה שמוכרי׳ בני העי׳ אם הקוני׳ גוים ששם׳ שהיהודי׳ בני העי׳ יכולים לעכב עליהם ואם הקונים הם יהודים להר״י הלוי ולהר״אם ורבי׳ ירוחם ור״י יכולי׳ לעכ׳ עליה׳ ולהרא״בם והמרדכי אינם יכולי׳ לעכב עליהם ורוכלי׳ המוכרי׳ תכשיטי נשים אין יכולים לעכב עליהם מלחזר בעיר למכור אבל מעכבין עליהם שלא יקבעו שבה אם כן הם ת״ח וכן אין יכולי׳ בני העי׳ לעכב על מלמדי תינוקות שלקבוע וכל אילו הדיני׳ בבי׳ שאינו פורע עם גולגלתו למוסל העיר הזאת אבל מי

הלכות שותפים בקרקע

שפורע עם גולגלתו למוסל העיר הזאת אין יכולין בני העיר לעכב עליו וכמו הנתנה׳ בח״ב לא באה נא לתקיים׳ בעיר הזאת לא בבא עתיד לחזור למקומו״ וגם מי שאינו פורע עם גולגלתו למוסל העיר הזאת אם יש לו הקפו׳ בעיר יכול לעכור לו ולהלוו׳ ברבי׳ בשיעו׳ פירוי׳ כדי פרנסתו · כבא להתקיים בעי׳ א׳ ולפרוע עם למוסל העי׳ הזאת לר״פי בני העי׳ אין מעכבי׳ עליה ולר״ת ולהרא״בן ולהר״אם לא [illegible]

[illegible]

(ג״ס) ודודי ממוסים גביהו שאיך ויוסף זה לאחנגלה עליו עי״ן הכל ובא ה״ס ליד וגיף על פי שהסכי כדי של מדוזין ולהוו׳ גכ׳ הוחלו על דגוליו [illegible]

[illegible]

בה רב אמר לדור שם ודוקא שהאמין לעכב על ידו שלכסות רבנות בניטין ומחילות וסורחו' עיין בכתבי מסר"ר איסרלן סי' קכ"ו וקכ"ז וקכ"ח : ו הנשבע לפקר אין דאמים לנסיבו עם טובי הקהל לתקן לרכי רבים ואפילו נשבעו לו על כך לא חלה השבועה אא"כ שב נתשובה כ"כ מה"ר איסרלן סי' רי"ד : ז אם עקלת בני עיריהם עפו תקנות ואמרים אינם רוצים לקבלם ואם שלחו שלוחי' לטעמ' והתם והם אינם רוצים לקבל שם סי' רנ"ג : ח הרב מגזר על התלמוד לקיים תקנותיו והתלמי' טוע' א"א לי לקיימם שם סי' רנ"ג : ט דיני הסכמות בתשובות מה"ר דוד הכהן בית י"ג וי"ד ול"א ול"ב ונסרי"בם סי' סכ"ט ותכ"ט וק"לג ותע"ז : ועיין במה שכתבתי בסו' סי' ק"ט בש' הרי"טבא :

קנז א תנן בריש בתרא (דף ב) השותפין שרצו לעשו' מחיל' בחצר בונין את הכותל באמצ' מקו' שהסנו לבנות גויל גזית כפסים לבנים עושים הכל כמנהג בני המדינה : בגויל זה נותן ג' טפחי' וזה נותן ג' טפחים בגזית זה נותן טפחיים ומחצה וזה נותן טפחיים ומחצה בכפסים זה נותן טפחיים וזה נותן טפחיים בלבני' זה נותן טפח ומחצה וזה נותן טפח ומחצה לפיכך אם נפל הכותל המקו' והאבני' של שניהם : ופרש"י השותפין

סקורס שאמרו רחב' כדי לקבל אריה והאורי' אלי לבי' שלג"ט ופרש"י הקור' שאמרו לענין הכסר מבוי ג"ט אלמ' ג"ט דקתני' מתני' גבי לבני' הן בלא סירן קא' דהא לבני' לחוד' ג' טפחי' ודחי תלמוד' התם בגרגרתא ורש"י התם ברבת' ומתני' בזוטרתא דעם סירן לא הוו אלא שפה טפחי' דייקא נמי דקתני אל שלשה טפחי' מכלל דאיכא זוטר' א"מ ולע"ג דגלמון דהיה איתע' הת' בגרבתא כיון דאמר דייק נמי דקתני וכו א"ע הכי נקיטי' וכ"כ הפוסקי' דהכך היעירי הן והידן קאמרי ואיתא' תו בגמ' לפיכך אם נפל הכותל המקו' והאבני' של שניהם פשיט' לא צריכ' דנפל לרשות דחד מינייהו א"כ דהניכסו חד לרשו' דידי' מהו דתימ' נהוי איהו המע"ה קמ"ל : ומעתה עם שכתב רבי' הלכתא היזק ראיה שמיה היזק עד וכו אין זה את זה לעשות כותל ביניהם נתבאר מתוך מה שכתבתי : ומ"מ אבל אם בירר לו' כל א' חלקו וכו עיין בסימן קע"ב ג ומה שכתב יש אומרים הא דכופין לעשות כותל ביניהם

קנו (א) וכו' ...

קנז הלכתא היזק ראי' שמי' היזק

לפי' ב' שהן שותפין בחצ' אם יש בו דין חלוקה יכול כל אחד מהם לכוף את חבירו לחלק ואפי' לעשות ביניה' כה"צ' למנוע כל א' מהביט בשל חבירו ואם אין בו דין חלוקה ואין כל א' מכי' את חלקו אין שום א' מהן יכול לכוף את חבירו לחל' ואפי' נתרצ' לחלק יכולין לחזור בהן ואפי' אם לקחו בקנין דקנין דברי' בעלמא הוא אבל אם בירר לו כל א' חלקו וקנו ע"ז או לא"ח' שחלקו החזי' אחד מהן בחלקו אפי' שלא בפני חבירו ואפי' לא אם לו חזוקי נתקיי' החלוק' ואין א' מהם יכול לחזו' בו ג וכופין זה את זה לעשו' כותל בינ'יה' י"א הא דכופין לעשו' כות' ובינ'יה' דוקא כשאין בעיר כנהג ידוע אבל אם

אם נהגו שלא לעשותו אין כופין ד וא"א הרא"ש ז"ל כ' שאפי' יש מנהג בעיר שלא לעשותו אין הולכין אחריו וכופין לעשותו ה וכ' הרמ"ה ז"ל כאן דמתחייב לכנד' בינו ובין חבירו ולא גדר ואתו (ג) גנבי וגנבי ליה מידי דרך הגדר חייב לשלומי ליה ו וכן כל תנור' לאפסודי כמונא דחבר' כי האי גונא אע"ג דלא עביד מעש' והוא דאתרו בי' מעיקר' ולא נהירא לא"א הר' אש ז"ל דאפי' פורץ גדר בפני בהמת חבירו בידים פטור מדיני אדם על הבהמה ז וכת' ה"ר יהודה ברצלוני אם האחד עני ואין ידו משגת לבנות אם השני רוצה ליכנס בשלו ולבנו' בשלו א"צ ד"א ואם לא רצה י"א שדנין בזה כדין הבית ועלייה של שנים שנפלו ולאחד אין ידו משגת לבנותה ח ואם שניה' עניים ואין להן כדי לבנות הרי שניה' שוים כל א' מזיק ודרין ביח"ע שירוית להם המקו' ומיהו צריכין להרחיק שלא יזיק א' לחבירו בכל מה שיוכלו ואם יכולין ליקח מהצדקה לעשו' כותל מהוצא והפנא הרי הם עושי' ובין כך ובין כך צריכין לשמו' עצמן מן ההזיק בכל מה שיוכלו ע"כ ט כ' א"א הרא"ש ז"ל ואם חלקו ולא הבע שום אחד מהם לעשו' הכ' תל ואחר זמן תבע האחד לחבירו שיעשו אותו וטוע' חבירו מחלת לי על היזק ראיי' שאני מזיק או מכרתו או נתתו לי במתנ' והחזקתי בו ג' שני' אינה טענה דלא שייך כאן חזקה דטעמא דחזקה כיון שלא מיחה הפסי' והיינו דוק' היכא שהמחזיק מזיק ואינו ניזוק כגון מי שיש לו חלון פתוח לחצר חבירו אבל היכא שהמחזי' ניזוק כמו שהוא מזיק יכול לומר לא חששתי למחו' כיון שאני מזיק כמו שאת' מזיקני והייתי ממתין אולי תפתח אתה לתבוע וגם היזק תדיר הוא זה כמו קוטרא ולא דמי לחלון דהתם לאו היזק תדיר הוא שלאורה הוא עשוי ולא להסתכל בו להצר חבירו שאסור לאדם להסתכל לחצ' חבירו אבל אם יש עדים שמחלו זה לזה על היזק ראייה שוב אין יכולין לחזור בהן יא וכותל זה יבנוהו על מקו' שניה' ובהוצאות שניהם אע"פ שאין בו דין חלוק' ואין א' מהם יכול לומ' לא נתרצתי לחלו' אלא בתנאי שתבננ' אתה משלך יב וכ' הר"מה ז"ל אפי' אם יש לא' פי שנים בהצר כגון שהא' בכור והא' פשוט אפ"ה יעשו הכותל בין שניהם שהכל כך חייב לסלק ההזק ראיית מי שאין לו אלא חל א' כמו מי שיש לו ב חלקי' יג לפיכ' אם אחר זמן נפל הכות' המקום והאבנים הן של שניהם אפי' שנפל כולו לרשות א' מהם או שפינם והכניסם לרשותו אפי' שלא בעדים וישנו ברשותו זמן רב ואפי' שאין בו דין חלוקה ואינו יכול לומר לא נתרצית לחלוק אלא על מנת שאבננו הכל משלי וכ' ה"ר יונ' דוקא שהאבני' ניכרין שהן מזה הכותל אבל אם אינו ניכרין לא מבעי' אם טוען לקחתי ממך חלקך שהוא נאמן במגו שיכול לומר אינן מאבני זה הכותל ואין כאן מיגו במקו' חזקה אלא אפי' אם טוען אני בניתיו משלי נאמן במגו יד כת' ה"ר יוסף הלוי שאם אין בו דין חלוקה ולא נתרצה האחד לחלוק אלא על מנת שיעשה חבירו כל הכות' אין לו תקנה אלא בשטר ואין מועיל לו סימן חזית אבל אם האחד בנה עליו תקרה ומעזיבה הוי' חזקה לדידיה וכן אם יש בו חלונות בצדו וניכר שנעשו בשעת בנין ולא נהירא לאדוני אבי הרא"ש זכרונו לברכה דוראי מהני חזית

(ג) א"ל סי' ק"ם [illegible] לתכבו (ג) וכ' גם"ם סי' [illegible] ... ופליג עליו [illegible] וכ"ל (ד) וכ"ל כ' ... [illegible] פליל פכ"ל :

השבנים והלם טוען לא כי אלא הכותל היה כולו שלי אינו נאמן דע"פ שהיה יכול לסכחישו לומר אינן בידי וכגון שיש זמן רב מן הנפילה שאינו סותפין מקפידין זה על זה בזמן מרובה הרי זה מגו במקום עדים דלכן הסדי דהכותל של שניהם והיא סיטת התוספו' סטיעת הרי"ף והרמ"בם כרם' שהיינו דוקא כשאנו רואים שהאבנים תחת ידו ויש עדים שמכירים אותם וכ"כ הרמ"בא וכ"כ ן' סינב דאי ליכא סהדי דמסהדי בהכי הרי זה משיגן מדין מגו ועדבי' הר"אם שכתב אי נמי דמניחכן אד לרשותי' שלא בעדי' וגם ממה שכת' ואפילו כשאתכו ברשותו כרא' שמוג' כשיש' דמשגם דאילו לשיט' סכי' כי סניחתן שלא בעדי' מאי הוי ליחזי אם יש עדי' שמכירי אות' · וכן הרא' נ"כ ממה שכת' ואפי' כשאתכו ברשותו וסייגג ששהה ברשותו יותר מכדי רגילות שאין השותפי' מקפידי' ואילו לשיט' הכיס לא הוי בחזקת הכיס' אלא דוקא בתוך זמן שאין השותפי מקפידי' אבל לאח' שיעו' זמן זה הוי אייך השע"כ (ב) והסבות השירי כתוב בשיט' התוס' וכתו' עוד בשם' אשירי אבל אם טוען נסדי' לקוח הוא בידי כהטן כיון ששהו ברשותו זמן גדול אבל אם לא שהו אפי' לקוח הוא בידי אינו נאמן לומר כיון שקודם שבא לרשותו היה בספק והיו אז חולקין לכ"ע יי ומשו' דברין שב' דשותפין לא קפדי אהדדי עמת' דק"ל כשמת שהייס דאילו לשיטת דאפשר לאפי' ששהו יותר מכדי ששותפי' מקפידי' עליהם חולקים ול"ע : יד כתב ה"ר יוסף הלוי שאם אין בו דין חלוקה וכו' ז"ל הרמ"ם אמתני' דוכן גבנס מקום שנהגו לגדור וכו' כתב הר"י הלוי דלא תקנו חכמים חזית אלא בבקעה לפי שאין יכול לכופו לבנות הכותל עמו אבל בחצר לא תקינו רבנן חזית שמתחל' יכול לכופו ולבנות עמו ואפילו בחצר שאין בו דין חלוקה ולא נתרצה האח' לחלוק אלא ע"מ שיבנה האח' הכותל עמלו לא תקינו רבנן חזית ולית ליה תקנתא אלא בשטר דכיון דבחצר שיש בה דין חלוק' לא הוצרכו לתקן משו' חצר שאין בה דין חלוקה נמי לא עביד תקנתא ולא מהני חזית אבל אם האח' בנה עליו בנין ולא מחירו הוי חזקה לדידיה ובמקו' שנהגו שעושים בעל הכותל חלונו' מבפני' לרשות הכותל שלו אם יש עדים שעשה כן בשעת הבנין הרי זו ראיה ואם לאו יכול לטעון שאחר הבנין עשאו ולא הרגשתי בדבר וכגון שאין להבחין שנעשה בשעת הבנין כדאמריכן גבי חזית ליהוא מידע ידיע ולא ידענא מהיכ' אית ליה דלא תקינו רבנן חזית בחצר כיון דהוי' טוב הוא ולא שייך ביה דמחות שמאי לא מהני בכל דוכתא והא דאפי' חלונות שהם סוזכרו בפוס עקום מהני אם יש להבחין שנעשה בשעת הבנין היינו שאמרו חכמים דלא שייך ביה' דמחו' לא כ"ש ואם בכבי"ל יי שלא עלא חזית בריש' אפי' בסישא נמי לא הוי תני ליה אי לאו דתנ' ליבא ותנא דתנא דיבא תני תנקא ואף בסוכא דלא מיתניא במתניתין מהני חזית כיון דלא שייך ביה דמחות וכיון דבבקעה דיכול ליכנס בשדה חברו ולעשות גם הוא חזית מבחוץ מהני כ"ש בחצר אם עשה חזית מבחוץ דמהניא · והתו' כתב על משנת כותל חצר שנפל עד ד"א ולמעל' וכו' ואין צריך להעמיד בעשה חזית ואיפשר שסוברים כה"רי הלוי דלא מהניא חזית ולפיכך כתבו שאין אנו צריכים לידחק ולומר דחזית מהני ואפשר דהכרמ"בא סברי לה דחזית מהני יד והכא קאמר אפילו בשלא עשה חזית מסכחת לה ורבינו ירוחם בנכ"ז ח"ג כ' דבכותלי חצר לא הוי חזי' רמי' שלא אמרו חזית דאי' הכותל שלו אלא בבקע' שאין יכול לכופו לעשו' גדר אבל בחצר שיכול לכופו לעשו' מחילה אפי' עשה חזית אפ"ה הכותל למעלה מאחר שהוא חצר שיוכל לכופו לעשו' מחילה משמע' של שניהם עכ"ל ומשמע מתוך דבריו דאין לך דבר שיהיה ראיה בכותל חצר כיון שיכול לכופו לעשות מחילה ול"ע שזה שלא כדברי הר"י הלוי נ"כ וכ' כ"י וחזית לאח' כתבו שהיב' דאיה ואיסו דוק' עד ד' אמו' שיכול לכופו אבל מארב' אמו' ולמעל' שאינו יכול לכופו סימכין על החזית וכ"כ ה"ר יונ' וכ' עו' שאם כשנעץ קורות' מן השותפין בכותל והבירו לא כשעץ שיכ' רא' לו' שהכותל שלו שהרי יתכן שהכותל משותף וזה סולרך לנעוץ וזה לא סולרך אבל אם נכנו שתיהם כתיכת תקר' ומעזיבה בכותל לראיה שהכותל שלו אבל כשי שמנהג ולבלד שהבירו יהיה בעיר בשעת הבנין שמ"מ שלא ידע בדבר

ולענין הלון בעקום שהוא חזקה שהכותל של בעל החלון אם יש עדים שנעשה בשעת הבנין הרי זה ראיה ואם לאו יכול שאמר לטעון לאחר הבנין עשאה בשעת שלא הייתי בבית ולא הרגשתי בדבר כיון שאין להבחין שנעשה בשעת הבנין עכ"ל : (וכן כתב הרא"ש ועיין בריב"ש סי' רנ"ח) ופירוש חזית בארו רבינו בסימן שאחר זה : וכן כתב ה"ר יהודה אלברצלוני דמהני חזית וכו' ועיין בדברי רבינו בסימן קע"ג : טו ויבנוהו כפי מה שיה מנהג בעיר כתבאר בשהגה שכתבתי : ומה שכתב שאין צריך בנין חזק כמו כותלי הבית כן כתב הר"אש דמקום שנהגו הוי לבנות כותל הלרות דומיא דקתני וכן בגנה מקום שנהגו לגדור ואינו תלוי במנהג אפר בגיני העיר שאף אם נוהג לבנות ביני הבתים בגזית אין צריך בנין כל כך חזק לממילה החולקת ודי בכפיסין או לבנים · והרמ"בן כתב ופירש מקום שנהגו על מנהג בני המדינה שאם מנהג' לבנות כל אחד ואחד בשל עצמו גויל אף השותפין כופין זה את זה לבנות גויל ואם שאר כותלי העיר היה לכל אח' עצמו בזית השותפין בונין גזית וכל אחד ואחד נותן כפי השיעו' הקבוע במשנתנו אבל ודאי אם היה שם מנהג ידוע לשותפין כגון שהתנו עליו אנשי העיר במעמד כגון כופין זה את זה לבנות כמנהג הידוע ואפילו נהגו לבנות גויל רחב ד' אמות ומעט שכתב שאם מנהגם לבנות כל אחד בשל עצמו גויל משמע שהוא דמקום שנהגו לבנות בביני הבתים קתני והלא כדברי הר"אש ואיפשר דעל כותל הלרות קאמר כלומר אם מנהגם לבנות כותלי חלריהם כל אחד בשל עצמו גויל ולא בכותלי בתי' משקעי' כלל ואתי כדברי הר"אש : ואפילו אם לא נהגו לעשות וכו' במשנה שכתבתי הכל כמנהג המדינ' ובגמ' (דף ד) לאיתויי מאי לאיתויי אתרא דנהיגי בסולא ודפנא וכתבו התו' במשנה וא"ת ליתא לאיתויי כמנהג כל המקומות כמו שנהגו ונרא' לר"ת דדוקא בסולא ודפנא אבל בפחות מכאן אפילו נהגו מנהג הדיוט הוא וכן כתב הר"אש והמרדכי ורבינו ירוחם בנתיב כ"ז ח"ג והגה' בפ"ב מה' שכנים אבל הרמ"בן כת' שהוא נכון וכן דעת הנהות השירי : (ד)

יז כתב ה"ר יונה שאין לא' מהם יכול לומר וכו' כ"כ נ' על המשנה שכתבתי ורבינו ירוחם בנתיב כ"ז ח"ג בשם רבינו יונה ז"ל וכ"כ ה"ה בפ"ג מה' שכנים ואלפי לא מדאמריכן בגמר' הכל לאיתויי אתרא דנהיגי בסולא ודפנא ומדאיצטרי' לאשמעי' דבמקום שנהגו בסולא ודפנא אזלי' בתר מנהגא ש"מ דבמקום שאין שם מנהג לא בני לכו בהכי : יח ושיעור עביו בגויל

פסה ט פמים וכו' פשוט הוא בטסב' ונערא שכתבתי : ואם יש מקום שנהגו לבנות [illegible] וכו' לפמי דתקן בגויל זה נותן ב' טפחי' וכו' כתבו התו' ומ"ת פמסי ללטרי' לעיקני [illegible] עדת גויל וגזית כיו' דהל' הכל כמנהג המדינ' כמו שנהגו כן יעשו וי"ל דאם נהגו [illegible] יות' מו' בגוי' לא יעשה וכן בכול' אלא כפיעו' [illegible] יעש' דאפי' אם נהגו בסול' ודפנא יעשה כדמפר [illegible] המדינ' לא קאי אלא אעיקר השחיל' כמנהגן [illegible] בלבני' ואפי' בסולא ודפנא כדקאמ' בגמ' אבל [illegible] מלתא אלא בשיעור שאמורים במשנתינו ואם [illegible] לרבנן דלא בעינן טפי ואם נהגו בפחות מכ[illegible] להו לרבנן דבליר מהכי לא קאי כדמוכח בגמ' [illegible] אם נהגו לרבות אבל לא למעט אם נהגו למע[illegible] חלק עליהי וכן כתב בעל נמוקי יוסף דאם נהג[illegible] הוא מנהג טעות וכן משמע מדברי הרמ"בן וכת[illegible] דבעינן שיעורים גדולים כ"כ אע"פ שאינו אלא [illegible] ולטרך להתעלם עמו בב"ד ובין כך ובין כך [illegible] הר"אש שכתוב בסמוך בלעד מעמאהר והוא [illegible] לא קאי שילכך יכול הא' לומר אי איפשי לעשות [illegible]

בכל יו': וכתב הרמ"בן שלא כאמרו שיעורי' הללו אלא וכו' כ"כ על שמפר' שכתבתי וכ' עו' בגמ' וה"ה שיכה שבל ריכפ' וכו' ולא אמרו סיד וכן כל כות' דמכלתין שמעתי עסוק של טיט וכן פרש"י כולן בשל טיט ובעל ל"י כתב דכיון דפריש' דהוי שיעורי כשאמרו כדי שיתקיי' הכות' נרא' כדברי הספרפי' דלא נעשי' הכותל עמ' או מעכין את' יות' קיי' עד שיתקיי' בפתו' מעמידים אלו ע"פ אומני' בקיאים דאלי ועיסו יש חולקי' בדבר דעתכי' אפי' בשידא בעי הני שיעורי: ט ואם יו כתבו לעשות מהולא ודפנא והכו עידם וכו': כ וכתב הר"עס עיין בנמקי יוסף בריש בתר': ויראה מדברי ה"א הר"אש ז"ל דלבנות וכו' נראה דהיינו מדפרכי' בגמ' (ב"ף ג) אליבא' דבתר' וכי קנו עידן מאי הוי קנין דברים בעלמ' הוא וכ' הר"אש הם לע"ד עמ"ש גודא כיא' דכיון דקנו ושעבדו נכסיהם לבנין הכותל לאו קנין דברי' הוא ומפר' דני' ד"ה כיון דקנו לבנות כותל ה"ל כאילו שעבדו נכסים ולי נראה דפרכ' לכך שהריך בלשנו לומ' דבעי' שיקנו עידן בלשון הזה כלו' שהו' משעבד נכסיו לבנין הכותל הא לאו הכי קנין דברים הוא: (ועיי' בתשרי ריש ב"ג): כא ואם יש מנהג לעשותו מאבני' כו' ז"ל הר"אש י"ע הא דכיוסי שהדרי לבנות כותל של גזית תו"ל והכל כמנהג המדינה היינו דוקא כשמעמידין הכותל על קרקע של שניהם ואין א' מהם רוצה להיות כונס בתוך שלו ולבנו' משלו דאלי כל חד לנימ' איני רוצה לשותף קיק' בלא לבנות הם לא נבנין בר קיימ' אבל אם רוצה הא' לבנות בתוך שלו ולעשו' מחיל' בתוך שלו [illegible]

אותו שלא פרע כגון שאמרו עדים בפנינו תבעו ואמר לו פרע לי ע"פ ב"ד ולא פרעו בפנינו הודה ובפניהם שעיז לעבוד ע"פ ב"ד הוא אינו נאמן לומר פרעתי שלא בעדים ואם כתבתי שאין נראין לי דבריו וגם כאן נראה לי כמו שכתב הרב ז"ל כגון שבאו עדים ואמרו שעבו הוא שמעון לעקום שלו' מיום שהתחיל לאובן בנין כותל זה ויודעים אנו שלא פרעו אי נמי כגון שעמד שמעון בדין ותייבוהו ב"ד לבנות עד ד' אמו' והרב על' [illegible]

חזית בחצר כי היכי דמהני בבקעה וכ"כ ה"ר יהודה ברצלוני דמהני חזית בכ"מ ביןבחצר בין בבית טו וכת' עוד אע"פ שנשתנו המנהגות אם נהגו בשו'מקו' דמנהג א' לעצמו לשמו' את כותליהן מן הרמאי' ילכו אחר מנהגן ויבנוהו כפי מה שיש מנהג בעיר לעשות כותל החולקת בין החצרות שא"צ בנין חזק כמו כותלי הבית ואפי' אם לא נהגו לעשות אלא מהוצין או מנסרי' דקים אין יכולין לכו' יותר מכאן כיון שמסי' היזק רא"יה מעליה' טז וכת' הרמ"בן ז"ל דה"ה נמי אם נהגו בפחות מזה במחצלת שאין יכולין לכוף ביותר אבל ר"ת כתב שאם נהגו בפחות מזה אינו כלו' ואין הולכין אחריו יז ואם אין מנהג ידוע בעיר כתב ה"ר יונה שאין א' מהם יכול לומר אני אעשה מהוצא ודפנא אלא צריך לעשותו בפחות שבכותלין השנוי' במשנה דהיינו כפסים ולבני' יח ושיעור עביו כגויל ו"ט עם הסיד ובגזית חמשה ובכפסים ארבע ובלבני' שלשה ואם יש מקום שנהגו לשנות באלו השיעורים לפחות מהן או להוסי' עליהן אין הולכין אחריו וכת' הרמ"בן ז"ל שלא נאמרו שיעורין הללו אלא בכות' של טיט אבל בשל סיד אינו צרי' בשל גויל ו"ט שהדבר ידוע דבציר מהכי קאי עד ר"א הלכך בשל סיד אין לדיין אלא מה שעיניו רואות ע"פ מומחין יט ואם נהגו לעשות מהוצא ודפנא וקנו מידו לעשו' מבנין זה אינו יכול לחזו' בו דלאו קנין דברי' הוא כ וכתב הרמ"ה ומיהו רוקדקנו מיניה דמחייב ליתן כך וכך דדרך הוראה הוא א"נ דרך שיעבוד דשעבי' נפשי' להכי ולאו קנין דברים הוא אבל אם קנו מידו לתת כך וכך או לבנות כיון שאין קנין נופל על החיוב ולא על גוף הממון אלא על הנתינ' עצמה והנתינ' אין בה ממש אלא מעשה בעלמא הוי קנין דברים דמצי' הדר ביה ואיכא מרבוותא דסבירא להו קנין להת לאו קנין דברי' הוא דלא מיקרי קנין דברים אלא במי שקנו מידו לחלוק או להשתתף או לילך ע"כ ויראה מדברי א"א הר"אש ז"ל דלבנות לא הוי קנין דברי' כא ואם יש מנהג לעשותו מאבני' ואמ' אחד אני אעשנו כולו משלי בהוצ' ודפנא וי"א שחבירו מעכ' עליו לו' אנו נעשנו בין שנינו כפי המנהג שהיום או למחר יפו' ואצטרי' לדון עמך בכל פעם ופעם וי"א כיון שמסיר מעל חבירו הזי' ראייתו אינו יכול לכופו ביותר ולזה

הסכים

לפניסס' וסנסות בפ"ה עס' שלכים כתבו [illegible]

וגר' כפי' קמת שלא כתבו חכמי' בגויל וקלב' [illegible]

הסכים א"א הרא"ש ז"ל כב שיעור גוב' הכותל ד"א וביותר כאן
אין כופין וכת' ה"ר יהודה ברצלוני בד"א בדרי' בבתים אבל אם
דרים בעליות צריכי' משפת מעזיב' העליי' ולמעלה ד"א כג ואם
לאח' זמן טען הא' שבנאו הו' לבדו וחבירו אומ' שסייעו בבנין הרי
זה בחזק' שסייע כד ואפי' שידוע שא' בנאו לבדו ושואל מחבירו
שיפרע לו את חלקו וטוען שפרעו נאמן בשבועת היסת ואפילו
שטוען שפרעו קודם שנגמר בנין הכותל נאמן ואין כאן חזקה אין
אדם פורע תוך זמנו דבכל שורה ושורה זמנו הוא ולאו דוקא בכל
שורה ושורה אלא ה"ה קודם גמר השורה כה ואפי' אם יש עדים
שתבעו חבירו שיסייענו בבנין ולא רצה נאמן לומר נתתי אח"כ
עד שיביא עדים שהיה עמהם מיום שבנה חבירו הכותל שלא
פרעו או שיעידו העדים שהעמידו בב"ד שיסייעו בבנין וצוהו
ב"ד לסייעו וסרב מלעשו' צווי ב"ד כו י"א רצה האח' להגביה יותר
מד"א שהרשות בידו שיד שניהם שוה בו וכל א' יכול להשתמש
בשלו ופעמים שזה צריך להגביהו או שזה צריך להגביהו אלא
זה מגביה וטוען וזה כגביה וטוען שכל א' מגבי' על שלו ובלבד
שלא יגביהו כ"כ שיתקלקל הכותל בכך לדעת הבקיאים וא"א
הרא"ש ז"ל כת' שחבירו מעכב עליו לומר חצי מקום הכותל שלי
ואיני רוצה שתמעט האויר שלי כי אני רוצה להשתמש על חצי
המקום שלי וכ"כ ה"ר יונה כותל המשותף בין שנים ובא א' מהם
לבנות עליו ולהגביהו חבירו מעכב עליו כיון שלא התנו מתחילה
להגביהו יותר משיעו' הזה ואם נהגו השותפין להגביהו כל זמן
שירצ' הכל כמנהג המדינ' כז לא כנשו חבירו מלהגביהו והגביהו
אין חבירו חייב לסייעו בבנין כח ואם אח"כ בנה השני כות' כנגד
תוספת השני וניכר שרוצה לעשות חדר או אכסדרה בין שני
הכותלים ונמצא שנהנה בתוספ' שהוסיף חבירו מחייבין אותו
לסייע ג"כ בתוספת כפי מה שבנה כנגדו באורך וברוחב אף ע"פ
שעדיין לא נתן התקרה כי תלו לכותל החולקת בין שניהם אבל
אין מחייבין ביותר ממה שבנה כנגדו ואם יש הוכח' שרוצ' להוסי'
עוד בכותלו כגון שהפר בראשו מקו' לראשי קורות או שהני' קור'
ארוכה בראש הכות' ליתן עליה ראשי הקורו' וכן באורכו שהניח
אבן נכנס ואבן יוצאה כדרך שעושין בבנין כשרוצין להוסי' עליו
חייב לסייע בכל התוספת שהוסיף חבירו ומיהו כת' ה"ר יונה אם
כט יטען אין דעתי להוסיף אלא שור' אחת או שתים
נאמן

נאמן ואינו נראה כן בגמר' אלא אינו נאמן וחייב לסייע בכל כט ואם לאחר שבנה כנגדו אמר שפרע חלקו בתוספ' חבירו וחבירו אומר שלא פרעו אינו נאמן לומר שפרעו ואפי' אם יש לצד זה שלא רצה מתחלה לסייע בתוספת מקום חפיר ליתן בו ראשי קורות אינה חזקה לטעון שסייעו עד שיביא עדי' שפרעו וכ' הרמב' ז"ל שחבירו נשבע בנקיטת חפץ ונוטל והרמ"ה כת' שנוטל בלא שבועה דטפי הוי בחזקה שלא נתן מקובע זמן לחבירו ואמר לו כג פרעתי' בזמני דק"ל דשקיל בלא שבוע' ל ואם סמך על התוספ' סוכה העשויה לצל עד ל' יום לא הוי חזקה לטעון שפרע בו חלקו לאחר ל' יו' הוי חזק' ואם חבריה בטיט לאלתר הוי חזקה ואם סמך עליו סוכה של מצוה תוך ח' ימים לא הוי חזקה לאחר ח' ימים הוי חזקה לא וכל זה מיירי שידוע בעדים שזה התובע בנה כל הכותל אבל אם אינו ידוע הרי הו' בחזק' שניהם שאין א' מהם כד מחזיק בו יותר מחבירו לב ואפילו הנתבע מוד' לתובע שבנאו אלא שטוען פרעתיך נאמן במיגו דאי בעי אמר בניתיה בהדך כי אמר נמי את בניתה ופרעתיך לפלגא נאמן:

קנח א שנים שהיו שותפי' בבנינ' ובאין לחלק אם יש בה דין חלוקה מחייבין ס אותם לגדור ביניה' אפי' סתמא שאין מנהג ידוע דסתמא הוי במקום שנהגו לגדו' אבל אם נהגו שלא לגדור אין מחייבין אותו ב ובבקעה סתמא אין מחייבין אותו אא"כ יש מנהג ידוע לגדור ג וכת' הרמ"בם דשיעור גובה הגדר בגינה ובבקעה י"ט ד רצה א' מהם לגדור בבקע' כונס בתוך שלו ובונה משלו ועוש' חזית לסימן שהוא בנאו פירו' יטיח בראש הכותל מבחוץ לצד חבירו אמה על (א) אמה ואם עושה גדר מהוצים ישים כל ראשי הקנים לצד חבירו שסימן זה קבעו חכמים למי שיעשנו לבדו לפיכך אם נפל הכותל המקו' והאבני' שלו ה ואם עשאוהו שניהם יעשה כל אח' ואחד סימן כזה לצד חבירו ואם אח"כ יפול הכותל המקום והאבנים של שניהם ופיר' רש"י דה"ה נמי אם עשאוה שניהן ולא עשה שום אחד מהם סימן שהוא בחזקת שניהם אפי' אם יפול לרשות א' מה' אבל הרבי' יונה כתב אם אין לשום אחד מהם סימן ויפול לרשו' א' מהם הוא שלו

ז מי שיש לו ד' שדות סביב שדה חבירו והקיפו בג' רוחות בגדר אין הניקף חייב לסייעו כלום שהרי לא הנהו כל זמן שהוא פרוץ ברביעי' נדר גם את הרביעי' חייב לשלם לו חצי מכל מה שהוציא אפי' בבקעה אע"ג דמסתמא לא נהגו לגדור ה"מ גדר שבינו לבין חברו משום היזק ראיה אבל אם הקיפו מד' רוחות ומנע ממנו רגל אדם ובהמה חייב לשלם וכן אם גדר ניקף את הרביעי' חייב לשלם חלקו בשלש כיון דגלי דעתיה דניחא ליה ט וכת' הרמ"בם דוקא שבנה המקיף הכותל

אלי חזית אמר רב הונא אכפייה לקרנא לבר ופרש"י דאפי הכותל יכוף לצד חבירו וכל חזית לאין קלא הוא ופריך בגמ' ונעביד אלגיו עביד נמי חבריה אלבר ואמר דידי ודידיה הוא אי הכי השתא נמי נייח ליה חבריה ואמר דידי ודידיה הוא ניזוזא מידע ידיע היכא דאמרי איכפא לקרנא אלגיו ולידמי הכי ליפנא ואוקימנא בקפיה ר' יוחנן אמר כשעייי באמתא אלבר ופרש"י יהא מה נטיע אמה ברחב הכותל מבחוץ ונעביד אלגיו עביד חבריה אלבר ואמר דידי ודידיה הוא אי הכי השתא נמי מקליף ליה חבריה ואמר דידי ודידי' הוא קילופא מידע ידיע וכתב הרא"ש לכאורה הרא' דלא פליגי אהדדי ור"ח כת' דפליגי ופסק כרב הונא ולדבריו נהא פליגי ר"י סבר ניזוזא לא ידוע ורב הונ' סבר קילופ' לא ידיע ובעל ה"י כתב ופסק ר"ם כר"י ועיסו מסקנא דרב הונא ור"י לא פליגי אלא מר אמ' חדא ומר אמ' חדא ולא פליגי ותרווייהו איתנהו אלא שאם' כן לאפוקי מחד ליפנא דגמ' דאמרי' אליבא דרב הונ' אלגיו ועיסו הרמ"בם כתב אנו בגרעינים הוהגים לעשות חזית מבחוץ עכ"ל וכ"ל שר"ח לא כ' בהדיא דפליגי אלא עם' כר"י וסבר הרא"ש דכת' כן משום דס"ל דפליגי ובעל ה"י סובר דלא כת' כן משום דפליגי אלא לאפוקי מהיך ליפנא דרב הונא ומדברי הר' ענה בפ"ב מה' שכנים נ' דס"ל דפליגי שלא כתב אלא דעת ר"י שכן כת' ועושה חזית כמו אמה בסיד מבחוץ וגרסי' תו בגמרא הולא אמר רב נחמן היכופי ירכי אלבר ונעבי' אלגיו עביד נמי חברי' אלבר ואמר דידי ודידיה הוא אי הכי השתא נמי שדי ליה ואמר דידי ודידיה הוא י' מגריק ליה טינא מקליף ליה קילופא מידע ידיע אביי אמר הולא לית ליה תקנה אלא בשטרא ופר"י הולא אם עשו מחילה גסרים כ"ל יעשו חזי' היכופי ירכי לבר דאפי' הכי"ס לצד שדה חבירו והפיסים הונא שהולים בהיכלם הח' ויתן את חבירו ישכשנו מבחוץ ' ור"ח פי' שולים דאפי הקנים ודשנא שהוא הקני' העומדים למחוק המחילה לחוץ מתוך פירושו משמע שהקנים שמעמידי' מן הצד לסמך הכותל והו לאין הנישין עכ"ל ובתר הכי אמאי דתקן אבל אם עשו מדעת שניהם עושין חזית וכו' אמר רבינא הכא בהולא עסקינן ולאפוקי מדאביי דאמר הולא לית ליה תקנתא אלא בשטר' קמ"ל דבחזית סגיא ותמהני על הרמב"ם בפ"ב מהלכו' שכנים שלא הזכיר דין ההולא כלל:

והרא"ש כתב הולא אמר רב נחמן היכופי ירכי אלבר ולא כתב דמריק ליה טינא ולאמר דהכירא ליה דרבינא ס"ל דהני בהפוכי ירכי ואפי' לא מגריק ליה טינא דהא לא אדכר מפריק ליה טינא ואמאי דתקן אבל אם עשו מדע' שניה' בונין את הכותל באמצע ועושין חזית מכאן ומכאן גרסי' תו בגמ' ה"ל רבא מפרזקי' לרב אשי לא יעשו לא זה ולא זה ה"ל לא צריכא דקדים חד מיניהו ועביד דידיה ואי לא עביד חבריה אמר דידי הוא ופריך ותנא תקנתא לרעשי קמ"ל אע' דבינא הכא בהול' עסקי' ומ"מ רבי' מפרש"י וה"ר יונה לא עלאתי ה כתוב כן בשום מקו' אך מסברא נ"ל דהכא פליגי דלרש"י אע"ג דמתני' דקתני לפיכך אם נפל הכותל המקו' והאבני' של שניהם לא קאי אלא במעשו חזית ע"מ ה"ה דלא עשו דאל"כ ה"ל לרב אשי שנויי דאמר' הכי תנא עושין חזי' מכאן ומכאן כי היכי דליתני לפי' אם נפל הכותל המקום והאבנים של שניהם ומדלא שני הכי משמע דס"ל דל"ש לן בין עשו הי' ללא עשו וה"ר יונה סובר דה"ע לשנויי הכי אלא דעדיפא מיניה בעא לשנויי ליה. ודע שהשגהו' רמ"י על מפרש השקיף את חבירו מג' רוחותיו כתוב ואע"ג דאמרי' לעיל דהתם בקעה מקו' שנהגו שלא לגדור הוא ה"מ בין בקעה לבקעה וכותל נבוה ד"א הוא דלא בעי' מ"מ דליכא היזק ראיה אבל בשביל היזק בהמות שלא יכנסו לשדה צריך לגדור גדר שלו י"ם השומע אליהכ' שבהמות עכ"ל: כתב הרמב"ם בפ"ב מה' שכנים השוכר בית לחבירו שהם והיתה מעורבת עם בנות אחרו' כופין את הלוקה לבנות את הכותל ביניהם ואפי' במקום שנהגו שלא לגדור בבנות אבל בקעה סתם אין מחייבין אותו לגדור אלא במקום שנהגו וכת' ה"ה לא ידעתי זה מאין לו למחבר ובהשגו' א"א זה שיבוש ' דעת הר"א שלוקח ומוכר ומי שהיו בנותיהן סמוכות דיינן שוה ואסר מדעת רבי' לומ' שכל מי שמוכר לאחר דעתו שהקונ' יסלק לו כל כוח הבא מחמתו כגון זה שבנותיו התומות אבל לדידהן אלא לצד זו שנב' וה"ז דומה לשם שאמרו ונתכם' שכ"ם שהלכו' מכירה משמוכ' אלי שדהו נוקם שקבל עליו עתו' שגדר מריץ ובן חריץ ושם לעד רבי' דין זה

ולפסר פזסו הכתב ואפי' במקום שנהגו שלא לגדור עכ"ל ול"נ שהרע"ב סוף דשאי דאוקימנא דמתני' ה"ק הסם נהג כמקום שנהגו לגדור דמי ומחייבין אותו אבל סתם בקעה כמקום שלא נהגו לגדור דמי ואין מחייבין אותו וה"ם סמוך' נגה סתם מעורב' עם נבות אחרו' מחייבין את הלוקה לגדו' אבל סמוך' סתם בקע' אין מחייבין אותו לגדו' ומ"ש ואפי' במקו' שנהגו שלא לגדור בבנות פירושו שלא נהגו לגדור דהיינו סתם ובמקו' שנהגו לגדו' דמי ואף ע"פ שמתוך דברי הרמ"בם בפ' הנז' נראה שהוא עם' אוקמתא זו כשמעתה אאמר שאני פירושי' נאמרו בה ותרווייהו איתנהו:
ז מי שיש לו ד' שדות וכו' משנה פ"ק דבתרא המקיף את חבירו מג' רוחותיו וגד' את הראשונ' ואת השני' ואת השלישי' אין מחייבין אותו ר' יוסי או' אם עמד וגד' את הרביעי' מגלגלין עליו את הכל ופרש"י המקיף את חברו מג' רוחותיו שהיה ג' שדות סביב שדה חברו לג' צדדים וגדר את שלשתן ונמצא שדהו של אמצעי זה מוקף מג' רוחותיו אין מחייבין אותו לתת כלום כדאמרי' דהת' בקעה מקום שנהגו שלא לגדור הוא : וכ' בפרש"י בשנסה ול"נ מטעמא אחרו' דהכתי לא מהני ליה מידי שהכל יכולין ליכנס ברוח ד' אבל אם גדר רביעית מחייבין אותו כדאמרי' בגמ' ואף ע"ג דאמרי' לעיל דהת' בקעה מקו' שנהגו שלא לגדור הו ה"מ בין בקע' לבקע' וכותל ד"א הוא דלא בעינן ע"ט דליכא היז' ראיה אבל בשביל היזק בהמו' שלא יכנסו לשדה צריך לגדור גדר שלו י"ם השומע אליהכם בהמות' והר"אש כת' ואע"ג דבקעה הוא מקום שנהגו שלא לגדור ה"מ גדר שבינו לבין חבירו משו' היזק ראי' אבל אם הקיפו מד' רוחו' ומנע ממנו רגל אדם ורגל בהמ' חייב לשלם וכת' בספרי הרי"ף והרמב"ם אמ' רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי דאם עמד וגדר את הרביעי' מגלגלין עליו את הכל ל"ש עמד ניקף ל"ש עמד מקיף ולא מצאתי כן בנוסחת גמרות שבידינו ומ"מ מעיקרא מרוכיא שהכתוב בסמוך משמע דהלכה כר' יוסי אך אם שכתבנו ל"ש מקיף וה"ה ניקף איכא לימני בגמר' דאם עמד וגדר מקיף מגלגלין כלום' וה"ה גדר ניקף ואיכא חד ליפנא דדוקא עמד ניקף אבל עמד מקיף אין מגלגלין והאי לישנ' פריך מיניה בפ' כיצד הרגל והרמב' בפ"ב משכני' הכי' כתב אם גדר לו רוח רביעי' משמע דמקיף קאי כלו' וה"ה אם עמד ניקף כר' דהרי"ף והרמב"ם ה"ל. וגרסי' תו בגמ' אתמר רב הונא אמר הכל לפי מה שנד' חייא בר רב אמ' הכל לפי דמי קני' בזול ופרש"י לפי מה שנד' בכל ילכו' שסול' בכן הרפסן יתנו' לו מחצה דמי קנים דאמ' לדידי כני לי בגדר קני' ואי איתפי בהולא' של גדר הבני' ואמרי' תו בגמ' רוכיא אקפיה רבינא מד' רוחותיו א"ל הב לי אגר נטיר' לא יהב ליה אתא לקמי' דרב' א"ל זיל פייסי' במאי דאיפייס ואי לא דייננא לך כרב הונא אליבא דר' יוסי וכתבו התו' קצת היה נרא' שלא להחמיר היה אומר כן מדלא קאמר ואי לא מבעיכא לאסדר' איכה או מחייבנא לך בהילוך דלא מנע דמא ועוד מדא"ל זיל פייסיה במאי דאיפייס משמע דמן הדין היה לו יותר אם לא בשביל הכבר נתפיי' וכן פסקו הרי"ף והרא"ש וכן דע' הרמב"ם בפ"ב מהל' שכנים : ט וכתב הרמב"ם דוקא שבנה מקיף וכו' בפ"ב משכנים והשגו' א"א זה המשפט מעוקל שהם הרויח לו את השקו' וגדר אותו יתנו' לו ההולא' ומ"מ ואינו יכול להסתפק בו כן יעשה' שלא השקו' יהיה לו ויהי לו פטר ע"ז שאם יפול הכותל האבני' והעפ' לבניה' וכתב ה"ה ודעת המחב' שאין מחייבין אותו בחלי ההולא' אלא מפני שזוכ' בחלי הכותל לפי שבנה במקומו לפי' כל מה שלא בנה במקומו אם ירצה הלה אפי' בפריע' מלי ההולא' שינו זוכ' בחלי הכותל עכשיו ואם השקיף רוצה אינו זוכ' בחלי הכותל ואינו פורע לו אלא מה שההכהו זה כ"ל לדעתו ז"ל עכ"ל: אבל הרמב"ן כתב אם גדר במקום שלא נהגו לגדור בבקעה מגלגלין עליו את הכל ובלבד שיהא הגדר כולו בשל בונה' אבל אם היה חציו בשל זה וחציו בשל זה אינו יכול לכופו ליתן לו אפי' פרוט' שהרי אם רצה אומ' לו אין רצוני בגדר מקרקעי מתמעט ולא בורכתא' דריסק' הייתי זורע שם ולוקי' שומ' ויאמר שאם לא אתה אומ' כן במקום שנהגו שלא לגדור בבקעה יקדים אחד מהן ויגדור ויגלגל עליו חברו את הכל עכ"ל ול"נ דבבקע' מודה הרמב"ם דל"ש לן בין אם מקום הכותל של שניהם לשם מקום הכותל של הבונה או שסובר דוקא כשמקום הכותל של הבונ' מגלגלין אבל אם מקום הכותל של שניהם אין מגלגלין ולדברי הרמב"ן

(א) קנח ונ"כ הרמ"בם פ"ג מש"ב ולא נתבר נפי' אחר דא"ת בגמרא דעביד ליה קלנית. ומבואר אבל הרא"ש ונ"י דף קנ"ו במוסר וכמ' ב"י דף קנ"ג ע"ג דבבא ב... א"א והנגלגלוני"י נכנו לאסור חזית משנאי' לצד שכונה הכותל

החותל על של שניהן אבל אם היה החותל על של זה שבנאו בחלקו בזה אין מנלגלין עליו אלא דבר כיוצא כפי מה שיראה לריינין שהרי אין יכול להשתמש בחותל ע"כ ׳ כתב הרמ"ן בן הא דמנלגלין עליו הכל דוקא בשנדר הרביעי בבנין ל"ש מקיף"ש ניקף אבל אם נדר הרביעי בקנים אין נותן לו אלא דמי הקנים יא כת' הרמ"ה אם אין המקיף יכול לברר כמה הוציא ישבע כעין דאוריתא ויטול כיון שברשות הוציא ואם אמר שומו לי בפרוטות שבשוטות ואט"ל בלא שבוע שומעין לו ׳ב ולענין טיענת פרעון אינו נאמן לומר פרעתי עד שיביא ראי"ה ׳ג ואם מתחלה אמר לו ניקף לא אתן לך כלום דלדידי סני בנטורא בר זוזא אין נותנין לו אלא דמי נט"ר ׳ד ופי' הרמ"ה לאו דוקא שאמר לו כן בתחילת החיקף אלא אפי' אלא אמר לו אלא לאחר שנדר השלישית כיון שאמר לו קודם שנדר הרביעית שיערין לא נתחייב לו בלום והוא מוח"ב פטור מן ואם החיצון המקיף בינו לבין חבירו בפני כפרש"י את"א כפשטה ומשלם לו לעולם החיצי בין אם נדר מקיף או ניקף יו"ן אבל ר"י פ' שהקיפו מבחוץ בינו לר"ה לפי' זה יש חילוק דבמקו שנתנו שלא לגדור אין לחלק בין אם נדר המקיף את הרביעי בין אם נדרה ניקף אבל אם במקום שנהגו לגדור אף אם נדר המקיף הרביעית אין כחייבין לניקף שיוכל לומר היום או למחר תזקיקני לגדור ביני לבינך ונמצא שלא נהנתי מהקיפך כלום או אני רוצ' לגדור ביני לבינך ונמצא שלא נהנתי מהקיפך כלום אבלאם נדר ניקף הרביעית אז גלי דעתיה דניחא ליה ואינו חושש שצריך לגדור בינו לבין חברו ומנלגלין עליו את הכל ואינו משלם חלקו בכל מה שנדר החיצון אלא במה שבנגר שדהו דוקא אבל לא במה שאינו כיוצר שדהו ופי' הרמ"ה דהכי עבדינן הזינן לכולי ריבועה דארעת הרחיצון בהדי פנימי כדקיימי השת' בתברת' כמ' הוי וריבוע' דפנימי לחודי' כמ"הוי בתברת' וחזינן ׳ תושבן דתברת' לחודיה כמה היי מכלל תברת' דהך רבועא רבה דחיצון אי פלגא פלגא אי תלתא תלתא והוא שיעור דכחייבין פנימי למיתב לחיצון לפום מאי דאיההני לפום חושבן ארעתיה מכלל כוליה היקיפה והוא ניהו שיעור היקיפה יתיר' דנרס פנימי לחיצון וצ"ל לפי' ר' יצחק דאף אם נדר ניקף בצד רביעית נגד שדהו אין מחייבין אותו אא"כ נדר המקיף מה שנשאר ערין פתוח בצד הרביעי בב' צדדין כפי גודל שדות המקיף דאל"כ לא ההנהו כלו':

קנט א ב' גנין הסמוכות זה לזה אין בהן היזק ראי' לפי שאין בגנין תשמי' קבוע ונם כיוצא שכמוכין זה לזה יכול לראות כתי יעלה חברן לגגו ויזה' מכנו לפי' אין כופין זה את זה למחיצת ד"א אבל כופין לעשו' ביניהם מחיצה ט"ו כדי שיה כל א' וא' נתפ' על חבירו בגב ב אבל אם אינן סמוכי זה לזה לא

מינהו לגד סמילון מדבי מנוי' שם וע"ם ס"ל נרשת לי סיקפא יקירא כלו' דפי לפו גד' דיקד בד' נדבי' מנוי' סוס כני לי וסקפא לניכו' לנגדן נכ ד' נדבי' נסבי': וכ"ל נמי' דפ' נדר ניקף וכו' כל' מזכון דבני דבי' ויש נדהן דכיון דבני ניקף דעתי' דניחא ליה דקפיד דבי' מנוי עם נגדר ניקף כלם כנגדר ניקף דעתי' דניחא ליה מנגנלין עניו מני עם נגדר ניקף כלם וכיון דמנגנלין עניו מני עם נגדר ניקף כלם לא מקפד: עם מחקר: עם נדר סמילון דפסוק וכני ועם כניף ונדר כפלניפי כ"ל מחניין נוזן לנגדר כרביעי וטפ דקיף לה הניזן פנ' דומיזן פעו ריש סו דקיף לפחיי כלומר דפ"ם ליו מחייבין לניקף כל מלם נפ בזעתו דניחי' ליה מנל כל סיכה דבני דעתיה דניחי' ליה מנלגלין עניו מני עם נגדר ניקף כלם וכיון דמנלגלין עניו מני עם נגדר ניקף כלם לא מקפד: עם מחקר:

קנט ב' גנין הסמוכות זה לזה וכו' פ"ק דבתרא (ד' ו') סמ' ר"ג סמ' שמואל נב כסמוך לחל' מכרו עוש לו נעשק נבוש ר"פ נגל ניו נב נגב לא ורב נחמן דידיה סמר סימן זקוק לד"פ מנל זקוק לפחיי כלומר עשרה נפתח פי' לנחתם עניו נמשכין' דסייגו נמחוק מכאן כניס נמוכם נחתם עניו כנגב נמשכין פני מפקתני ליה נמחיל' י' נפ מני מפקתניס ליה ׳ וגנרי"ף וכר"ם מפייש נגיר מי' מני מיפקתניס ליה סמר מי מניתי סוס דקא מלכלב ומיל' נמל כ"י מנל זקוקין נמני נגין לעפו' מחיל' י"ם ניו כנגס כדי מפס יעבור סוס ס' מפס לגב הנגן יפל נחם כנגב ולא מני מיפקתניס ולומר מי מנוני כמו מי מזוני כדכתיב ויזוזר כנער דסייגו סיפוס עלמות כלו' נעוד פסייתי סוס' עלמי נמל כלי זס מידי כיון דנגו' י"ט ס"ם פס"כ ענר סו' ער"ומ ויסי' נחפס כנגב:

ב אבל פס ליכס סעוכיס זס לזס וכו' פס פשר מני' ב' ניחיס כמני לדי ס"ם זס עוס' מעכס לחני נגו וזס עוסס מעכס לחני נגו זס פלס כנגב זס ומעניף מפי פירים נר"ס פפ' רס"י נמי ר"ס מלטריכה ליה מסו דחימא כיפה ליה כו' סו' סס נמי' לפלטוטי מנגי ר"ם קמ"ל דפ"ל רניס ניחמא חזו לי בלילים לפ חזו לי פלו ניו ניחמ' ניו בלילים חזיק לי פ"כ רניס כי פעייכא לפ חזו לי כי יחיבנא לפ חזו לי פלו חזי' לי ניו בדקמיפל' ניו בדיחיבנא רניס כי פעייכו חזו לי כי לפ פעייכו לפ חזו לי פלו ממילא חזיק לי:

אבור עד זס עוסס מעכ' לחני נגו פסיפס לפ לריכא דקדס הד מיניכו ומכד מסו דחימא כיפא ליס לידך פקול מזיקפ ומכדי פלו כוליס קמ"ל דפ"ל פלו ס"ם לפ עבדינ מפו' דמיקר פלס נמי פקר' פסיפקי ופרס"י זס פלס כנג' זס זס סוק' נגו לפ לפון זס לפ דרו' ומעדי' מפך פעכס יזקר מפני כנג כדי פיסי' נמקל' כנגד סיפוקו פלפ ומקוך כך לפ ילפס נסדיס לגגו פל חנרו וכחנו סלו' מסו דחימא פלי ס"ל פקול מזיקפ וכו' ופ"ס וסיכי סוס ס"ד דפלי לעיכר סכי דלפו פסוס דקדס זס ופכ' כוימ ויכול לדומקו כי לעפוס כל כסוכל ו"ל דס"ד כיון דפס לפ קדס זס ופכס זס פ"ל פקול מזיקפ וזל ופכס כל כסוכל פו פב לי מזיקפ ופכפס לפי כפל וגרוי' ניו פניכו פלפ נפפך לפעדיף פפקפ נפי פלי לפיכר פכי ק"ל דלפ פלי פ"ל כיון דפיכו עפס זס ולפ פפר לן קודס וכ"כ כרפ"פ:

בתב כרפ"פ נפ"ג פס' פכיכס ג' ניזס זס נפל זס וסיו ניניכו עפוי"ס לדידס פפי' סיו נפני לדי ר"ס זס עוסס מעכס לחני נגו וכו' ועוד ניו נג לנב פפפר סנגן ניו זקוק לר"פ זס פפן פני פדס דיכס נגנות לפי' ניו נגנות ניזק דפיס וכו' פ"פ על לפון פ' וסיו נניכו עפוי"ס לדידס פי' מזיכס עפיפ"ס: ומילוק זס מכחב סמפר ניו עפויי"ס לדידס לפיכו פגו' ניזק עפיו כרפ"פ פכפ"פ' כחכיס לחלק ניו זס דפלי"ו לפוקס דפ"ל נחמן פמכר פפוך פגל י"פ פכחכיו פפ"פ פילס פחר ומפרי דפ"פ דפלי"ו דנפי מעכס ד"פ פוס כפפנגן דפוקיס זס עזס וכפו פפמר פפני לדי ר"פ וכל פפן דפוקיו כל זפס פפזפס ניפו מדיס פניפ"ס וכו' פפ"ס ולפי' לדיך מעכס נפוס ד"פ וסכיל דפ"ל נחמן דפפר פ"ס נגנין פפפוכיס זס לזס פכל פפכרו גפ לפפזפס נגנו יכנו עלמי ודי פמר"פ עפרס כדי ניזפ' פלין כנגב וזס כפפיס כרפ"פ ז"ל כ"כ פגפו ס"ג פפ' פכיכס פפפ ר"י ודיך פני חפפ דפ"ל ולפ"י כ"פ ניזפ' כ"ג נגנין פפפוכי' זס לזס כו' ופ' נפ"ל כ"ד פפ"פ על ניזפ' דפני פפ דפכ' נגנין פקיון פפן כניין פ"ו פגני פ"פי פפזפס פפן עפויי"ס לפפנפס ופ"פ יפ נפפ פפוס פיזפ דפיס ועיין פפרי נפ פי' ח"פ:

(פפזפ ניכול לעכ"ג פלפזפוק פלון פלנגן): גג

קס גג סמוך לחצר חברו וכו׳ בפ״ק דבת׳ (דף ו) אמר רב נחמן אמר שמואל
גג סמוך לחצר חבירו עושה לו מעקה גבוה ד׳ אמות ובשמעתא
חמיית׳ דבת׳ משמע דעושה לו דקאמ׳ קאי אבעל הגג ובכ״כ הר״אש עושה לו מעקה
גבוה ד׳ אמות על כותל ביתו ומעלו ואין בעל החצר מחייע לו בסוגא׳ וכו׳ עכ״ל
וסטע׳ מפו׳ דתשמי׳ דחצ׳ קבו׳ ותשמיש דגג
אינו קבוע וכיון שכן בעל החצר משתמש
ואינו נזהר שבעל הגג לפי שמוכר שאינו
שם ולמעמים שהו׳ שם ורוסהו ומעלה בעל
החצ׳ נזוק בראייתו של בעל הגג אבל בעל
הגג כבר יודע שבעל החצר קבוע בחצרו
ונזהר הוא מלעשות שם דבר לגיעות׳
וגם אין בנגין תשמיש קבוע ודומה למה
שכתב רבינו בסימן שקודם זה דשני נגין
הסמוכים זה לזה אין בהם היזק ראיה
ולשטת הרמ״בם שמחל׳ בין עשויין לדירה
לאינן עשויין וכמו שכתבתי שם הכי נמי
בשאינן עשויין לדירה צריך לאקומ׳ דאלו
היו עשויים לדירה היו צריכים לעשו׳ בין
שניהם מחיצה גבוה ד׳ אמות וכמ״ש בסי׳
קנ״ז (ועיי׳ בנ״י פ׳ השותפין דף קנ״ח)
ונרסינן תו סתם איתמר שתי חצרות זו
למעלה מזו אמר רב הוגא תחתון בונה
מכנגדו ועולה ועליון בונה מכנגדו ועול׳
ורב חסד׳ אמר עליון מחייע מלמט׳ ובונה
תניא כוותיה דרב חסדא שתי חצרות זו
למעלה מזו לא יאמר העליון הריני בונה
מכנגדי ועולה אלא מחייע מלמטה ובונה
ואמר רב נחמן סתם תו דבין גג לגג אינו
צרי׳ מחיצת ארבע אמות אבל צרי׳ מחיצ׳
גבוה י׳ טפחים כדי שיהיה נתפש עליו
כנגב ואותיבנא עלה מדתניא אם היה
חצרו למעלה מגנו של חבירו אין נזקקין
לו מאי לאו אין נזקקין לו כלל לא אין
נזקקין לד׳ אמות אבל נזקקין למחיצת י׳
וכיון דקי״ל כר״ל וכמ״ש בסי׳ שקודם זה
ממילא אית לן למימר דכי אמרינן דבעל
הגג לבדו עוש׳ מעקה ארבע אמות היינו
מי׳ טפחי׳ ולמעלה כלו׳ דעד י׳ טפחי עושין
שניה׳ בשותפות וזה דעת רבי׳ וכן ממילא
קי״ל כי הסי אוקמת׳ דאין נזקקין לד״א
אבל נזקקין למחיצת י׳ וכ״כ הר״אש אבל
הרמ״בם בפ״ג משכני׳ כתב דאין העליון
זקוק לתחתון כלל ותמה עליו ס״ה והרי״ף
כתב הבריתא סתם ולא כתב אוקמתא
דאוקמי׳ בגמ׳ אין נזקקין לד״א וכו׳ ואפש׳
דס״ל להרי״ף והרמ״בם דאס״ל אין
נזקקין לו כלל ס״ל לר״ל דדוק׳ בין גג לגג
הוא דבעי׳ מחיצ׳ י׳ אבל בין גג לחצר בין
שהו׳ שום לו בין שהוא גבוה ממנו כיון דבעי׳
הגג צרי׳ להגביה ד׳ אמות כדי לסלק היזק
ראייתו אז בע״ה נתפש עליו כנגב נפט׳
בעל החצ׳ לגמרי וס״מ לשנויי ס״ל קאמר
אין זקוק לו כלל עליון לתחתון וכדפרים
אלא דבעא לשנויי ליה דאינו מוכר׳ לפר׳
דאין נזקקין לו כלל כנ״ל לפרש לדעתם
ז״ל ומ״ש בבריתא שכתבתי בסמוך אין
נזקקין לו היינו עליון לתחתון אבל
תחתון צריך לעשות כותל גבוה ד׳ אמות
לכ״ע והכי משמע מאי דתני בריתא
דהאי בריתא שתי חצרות זו למעלה מזו
לא יאמר הריני בונה מכנגדי ועולה אלא
מחייע מלמטה ובונה ואם היתה חצרו
למעל׳ מגנו של חברו אין נזקקין לו וכיון
דרים׳ מיירי בעליון ממילא בסיפא נמי
אין נזקקין לו דקא׳ אעליון קאי ושעמא
משום דבעל חצר אינו מזיק לבעל הגג
וכדפרי׳ וכ״כ הרמ״בם בפ״ג מס׳ שכנים
ואם היה חצרו למעל׳ מגנו של חברו אין
העליון זקוק לתחתון כלל משמ׳ אבל זקוק
תחתון לעליון: ב ואפי׳ אם הגג נמוך
מן חצר ד׳ אמות וכו׳ כ״כ שם הר״אש ז״ל
וכ״כ בעל כ״י וסוזכר דעת זה בדברי

לא שנא מפסיק ביניהם אויר רשות היחיד או אויר ר״ה יש בהן
היזק ראיה מזה לזה אע״פ שצריך ליזהר מבני ר״ה יכול לומר בני
ר״ה אינם יכולין לראותי אלא כשאני עומד וביום ואתה רואה
אותי ביום ובלילה בשבתי ובקומי על כן כתב ה״ר יונה שאם הגג
שפל ובני ר״ה יכולין לראות כמו מי שעומד בגג אין בה היזק
ראיה ג וכיצד עושין לסלק ההיזק כל אחד עושה מעקה לחצי
גנו ומוסיף מעט נגד סתימת חברו כדי שלא יראו זה את זה ד
ואם א׳ אומר החצי שלי אבנה אותו לרוח מזרח והשני אומר לא
כי אלא אני אבנה אותו רוח יפילו גורל ה ואם בא אחד לפנינו
ותבע ואמר לחבירו כיון שבין שנינו יש לנו לעשות מעק׳ לצורך
גג או תעשהו כולו ואני נותן לך חצי ההוצאה או תן ליואעשנו
שומעין לו שמרויחין בזה ההעדפה וגם שאין שום אחד יכול
להסתכל כלל בשל חברו ו אבל אם המתין עד שעשה חבירו
החצי שלו ואמר לו הואיל והתחלת תגמו׳ יכול לומר לו למה לא
התחלת אתה והיית עושה כולו על שלך אלא שלא רצית לקלקל
חומות ביתך להכביד עליה בבנין גם אני מטעם זה איני רוצה
לעשותו אף אם רחוקים זה מזה אפי׳ כמלא ראות העין ח ויש בהן
היזק ראיה ז ואם הם רחוקים הרבה בענין שאין מסתלק היזק
ראיה במה שיבנה כל אחד חצי בהעדפה אא״כ יבנה אחד מהם
הכל אם יכולין להסכים שיבנה אחד הכל ויקבל חצי ההוצאה
מחבירו הרי טוב ויבנה הכל ויעשה שטר לחברו על חצי הבנין
שהוא שלו ואם לאו יטילו גורל ביניהם מי יבנה הכל ויקח חצי
הוצאה מחבירו:

קס א גג הסמוך לחצר חבירו בעל הגג מזיק לבעל החצר
ואין בעל החצר מזיק לבעל הגג לפי׳ בעל הגג
צריך לעשות ביניהם מחיצה גבוה ד״א לסלק היזקו ואין בעל
החצר מסייעו אלא כפי שיגיע חלקו למחיצת י״ט כדי שיהיה
נתפש כנגב ב ואם קרקעית החצר גבוה מן הגג צריך בעל הגג
לבנות על שלו למטה עד שיהיה גבוה ד״א למעלה מקרקעי החצ׳
כדי לסלק היזקו ואפי׳ אם הגג נמוך מן החצר ד״א אכתי איכא
היזק ראיה ממנו לחצר שאע״פ שאינו יכול להסתכל בכל החצר
מ״מ כשבעל החצר עומד בשפת חצרו יראנו בעל הגג לפיכ׳ צריך
לעשות מחיצה גבוהו ד״א מקרקעית החצר ולמעלה ואם הגג
נמוך מן החצר י׳ אז א״צ בעל החצר לסייעו לכלום שכיון שהוא
גבוה מן הגג י׳ הוא נתפש עליו כנגב ואם אינו נמוך ממנו י׳ אז
יבנה בעל הגג עד קרקעית החצר ורואין כמה חסר עדיין להשלי׳
לגבוה י׳ ולזה יתן לו בעל החצר החצי שגם הוא חייב להשלימו
עד י׳ כדי שיהא נתפש עליו כנגב כנון אם הגג נמוך ו״ט יבנה הוא
לבדו ו״טור הנותרים יתן לו מהם החצי וה״ר יהודה ברצלוני כת׳
שאם הגג נמוך מן החצר ד״א א״צ לעשות כלום דכיון דהחצר
גבוה ממנו ד״א שוב אין לו היזק רא׳ וא״א הר״אש ז״ל כת׳ כסבר׳
הראשונה ג שני חצרות שקרקעות הא׳ גבוה מחברו צרי׳ העליון
לסייע לתחתון לבנות למטה והתחתון צריך ג״כ לסייע לעליון עד
שיהא גבוה ד״א מקרקעי׳ העליון ולמעלה כדפרי׳ טעמא גבי גג
הנמוך מקרקעית החצר לפי׳ יקציעו העפר מקרקעית של העליונ׳
שיעור עובי חצי הכותל ובונין הכותל על קרקעית שניהם עד
שיהא גבוה ד״א מקרקעית העליונה ולמעלה וה״ר יונה כת׳ ודאי
התחתון צריך לסייע לעליון מקרקעיתו ולמעלה ומיהו אין לו
שיעור אלא הכל לפי אורך החצר שאם חצרו של עליון גבוה
הרבה או שחצרו של תחתון אינו רחב לעמוד בו ולהביט בה
מרחוק אפשר שבמחיצה מועטת יסתלק היזק ראיה שלו ומ״מ
בונה למעלה עד שיראו בני אדם שאינו מזיק עוד בראייתו ע״כ
ד וגם בכאן כת׳ ה״ר יהודה ברצלוני שאם התחתון נמוך מהעליון
ד״א א״צ לעשות כלום אלא העליון יעשה כל הד״א ואם אינו
נמו׳ ממנו ד׳ מה שחס׳ מן הד׳ יעשוהו בין שניהן ועליו ישלי׳ העליון
לבדו להשלימו ד׳ מקרקעית חצרו ולמעלה וא״א הר״אש ז״ל כתב
כסברא ראשונה:

קסא א בני חצר כופין זה את זה לבנות דלת ובית
שער לחצר וכתב הרמ״בם ז״ל וכן כל
הדברים שהחצר צריך להם צורך גדול או הדברים שנהגו בני
המדינה לעשותו אבל שאר הדברים

כנון

הרמ״בן וכ״כ התוס׳ בשם ר״י גבי ב׳ חצרו׳ זו למעלה מזו ודברי ס״מ בפ״ג משכנים
הם כדברי רבי׳ יונה שכתב רבי׳ לקמן בסי׳ זה שבונה התחתון עד שלא יוכל לראו׳
לעליון אפי׳ כשהעליון עומד ואם היה שיעור זה פחות עד׳ אמות בונה העליון לבדו
בשם עד תשלום ד׳ אמות: ואם הגג נמוך מן החצר וכו׳ הם דברי הר״אש שם:
וה״ר יהודה אלברצלוני כתב וכו׳ כן נר׳
שהוא דעת ר״ת ממ״ש התוספות גבי
שתי חצרות זו למעלה מזו וסוזכרה סברא
זו בדברי הרמ״בן: ג שתי חצרות
שקרקעית האחד וכו׳ שם אחמר ב׳ חצרו׳
זו למעלה מזו אמ׳ רב הוגא תחתון בונה
כנגדו ועולה ורב חסדא אמר עליון מחייע
מלמט׳ ובונה ופרש״י זו למעל׳ מזו קרקעי׳
הא׳ גבוהה מחבירתה ותניא כוותיה דרב
חסדא׳ וכתב הרמ״בם בפ״ג מס׳ שכנים
שתי חצרות זו למעלה מזו לא יאמר
העליון הריני בונה מכנגדי ועולה אלא
בונים שניהם מלמטה ועולה בונה העליון
לבדו מכנגדו ומעלה: נראה שהוא מפרש
דברי רב חסדא מסייע מלמטה כלו׳ פורע
חצי הסוגאה לתחתון ומשם ואילך בונה
הוא לבדו והיינו דקאמר ובונה סתם:
ומדברי הר״אש משמע דס״ם מסיי׳ מלמט׳
במקום כלו׳ שמקציע מעפר חבירו כשיעו׳
עובי חצי הכותל ובונה כלומ׳ ופורע חצי
בבנין כל הכותל עד שיעלה ד׳ אמו׳ למעל׳
מחצר העליונה וכ״כ דעת התו׳ והרמ״בן *
וכתב הרמ״בן וי״א (ג״ם) ועיי׳ בדברי ס״מ
שכשבונים התחתונה עד שפת העליונה
אין בונה אלא בגויל ג׳ טפחים שקרקע
העליונה עולה לה במקום כותל ואינו
עיקר שא״כ אין העליון מסייע מלמטה
בבנין וכתב עוד ואם לא העליון להסכים
לתוך שלו ולבנות כדי שלא יסייע מלמט׳
בונה בתוך שלו גויל גזית כדין:

קסא א בני חצר כופין זה את זה וכו׳
משנ׳ בפ״ק דבת׳ (דף ז)
כופין אותו לבנות בית שער ודלת לחצר
רש״בג אומר לא כל החצרות ראויות
לבית שער ותניא בגמ׳ רש״בג אומר חצר
הסמוכה לר״ה ראויה לבית שער ושאינה
סמוכה לר״ה אינה ראויה לבית שער
ודבין זמנין דדחקי בני ר״ה ועיילי ואתו׳
וכ׳ בעל כ״י בשם הר״ן דאין הלכ׳ כרש״בג
דאע״ג דק״ל בכל מקום ששנה רש״בג
במשנתינו הלכה כמותו חוץ וכו׳ לא ק״ל
כהסיא כללא דאמורא׳ נינהו ואליבא
דר״י כדאמרי׳ בפ׳ זה בורר ואיכא טובא
דלית הלכתא כותיה וכן דעת הרמ״בם
בפ״ה מס׳ שכנים וכתב ס״ה שכן פסקו ז״ל
אבל רבינו ירוחם כתב בנתיב ל״א ח״ו
כופין בני חצר לבנות בית שער אם הוא
סמוך לר״ה וק״ל שרש״בג איפליג במתני׳
גבי עיר וכתב הוא ז״ל בסמוך שיש מי
שפס׳ כרש״בג ויש מי שפס׳ כת״ק וכן עיקר
והוה ליה למימר כן גבי חצר וצריך עיון:
וכתב הרמ״בם פ״ה מס׳ שכנים ב ומ״ש
עשה אחד מעצמו וכו׳ כתב הרב המגיד
אולי הוציא זה מדין בונה הכותל למעלה
מד׳ אמות שאם גלה אחד דעתו שהוא
רוצה בו פורע בסוגאה עכ״ל ואפשר
שלמד זה גם מדין המקיף את חבירו מג׳
רוחותיו ועמד ניקף ונדר את הד׳ מגלגלין
עליו את הכל: ג מי שיש לו בית בחצר
אחד וכו׳ תוספתא כתבוה הרי״ף והר״אש
פרק קמא דבתרא ומ״ש אבל לא שאר
דברים כ״ל דהיינו בית שער וכיוצא בו
וכ״כ רבינו ירוחם בכ״ח ח״ו וכתב בעל
כ״י דמליצא דתוספתא משמע שאע״פ
שדר בעיר כיון שאינו דר באותו חצר
ממש אין משעבדין אותו על הכל ואע״פ
שאפשר שהיה הוא דר בה עכ״ל:
ד וכתב ר״ת כשגיבין דברים אלו וכו׳

כגון סיור וכיור אינו כופהו ב עשה אח' מעצמו אם גילה השני דעתו שהוא חפץ בו מגלגלין עליו את הכל ונות' לו חלקו בהוצא' ג מי שיש לו בית בחצ' אח' ואינו דר עמה' חיי' לעשו עמה' דלת נגר ומנעול אבל לא שאר דברי' ואם הוא דר עמה' חיי' בכל ד וכ"ר"ח כשגובין דברי' אלו בחצ' נגבין לפי הממון ולא לפי קירוב בתים ודוקא בעיר דאיכ' חצר דמקרבא ואיכא דמרחקא שייך לחל' אבל בחצר לא והר"מ כת' שדין החצר כדין העיר ה וכ' עוד אם אומר אחד מבני החצר איני רוצ' ליתן בזה התקון ואיני רוצה להשכיר ביתי שבחצ' יתקנו הם וישכירו את ביתו ויקחו השכירות עד שיפרעו מחלקו המגיע לו ו אחד מבני החצ' שבקש להשתמ' בחצר תשמיש קבוע או שאר כל דבר שאין דרך אנשי המקום לעשותו בחצרות יהן בני החצ' מעכבין עליו חוץ (א) מהכביסה שאין דרך בנות ישראל להתבזו' על גב הנהר ז ויראה מדברי רב אלפ' שאין נקרא קבוע אא"כ עשה מחיצ' לפני בהמתו או לתנו' וכירי' ועושה לול לתרנגולי' אבל בהעמד' בעלמ' שהעמיד בהמה או תנו' וכירים או מגדל תרנגולין לא מקרי קבוע ומדברי א"א הרא"ש ז"ל יראה דהאי נמי מקרי קבוע ח חמש חצרות השופכות מים לביב אחד ונתקלקל הביב כול' צריכין לסייע לתחתונ' לתקנ' נמצא עליונה מסייעת לכולן ואין שום אחת מהן מסייעת לה והתחתונה אינה מתקנת אלא כנגד הצרה:

קסב

א בני מבוי כופין זה את זה לעשות לחי וקורה למבוי ב אבל אם באו להעמיד לו דלתות איזה' מהם שירצ' יכול לעכב לומ' אני רוצה ליכנס בחבילתי עד פתחי ג ואפי' אם יסכימו כול' להעמידו דלתות בני רה"ר מעכבים עליהן ואפילו אם ירצו להעמיד

כ"כ בעל נ"י בפ"ק דבתרא בשם ר"ם וסר"י ן' מיגא"ש ז"ל נ"ס וגפי' קס"ג תמוה ואפי' אינו מסול' דעת הרמב"ם ז"ל · כתב הרשב"ם נתפו' אין ריבוי דרך במבוי אלא מבוי א' אבל לפתוח פתח חדש במבוי וכדגרסי' בעא רב הונא ערב אבי אחד מבני מבוי שבקש לסתו' פתחו למבוי אחר וכו' אבל לבני מבוי אין יכולין לעכב שאין ריבוי הדרך במבוי לבני מבוים דבחצ' הוא שיכול לעכב השותף על אבריו אבל במבוי לא וזו הוא שהניכו בג' לא יחסור הכו' שבחצ' יכול למחו' בידו ולומ' אינו יכול לייגן וכו' ואוקימנ' היינו בחצ' אחר' כלומ' שאינו עוש' שהכנת בשותף חלר השותפין עמם כמו בריש' אלא בחלר אחר' שבמבוי השותפין ואין שותפי המבוי יכולין למחו' בידו משו' ריבוי הדרך וע"ע כל שכא א' שהחלונו' לפתוח פתח למעלה מפתחו לגד פנים ההניחי' מעכבים עליו לפי שאין זה מתע' ריבוי הדרך לבד אלא משום דכל חילון אין לו להשתמש במבוי למעלה מפתחו ויכולי' ההניחיים לסתום כנג' פתחיהן לגמרי כאלו המבוי שלמעל' מפתחיהן הוא שלהם ולפיכך אם יפתח החילון פתח לפני' מפתחו כמלא גוזל את ההניחי' וזהו דין ה' הלרו' הפתוחות למבוי המבוי בבריתא ולפי' אם יש לראשונים תפסי' בכל המבוי אין ההניחי יכול לסתו' כנגד פתחו מפני שמעכב עליה' תפסים' ספק הם שותפי' עמו וכ"ש אם כל בני העיר יש להם דרך במבוי ליכנס בכל עת למבלר' וכב' אמרו שכל אין ההניחי יכול לסתו' כנגד פתחו אינו יכול לעכב על שותפי המבוי משו' ריבוי הדרך וכ"ש בזה הרגל הרבי' מצוים בו בר"ס וכ"ש אם דין המלכות הם לסין כל הדרכי' שלו בין מפולשי' בין שאינן מפולשי' כמו שאמרתי:

ובתשוב' אחר' כתב אם היה לשמעון שהחלה פתח בלותו מבוי אין לראובן שעכת ריבוי הדרך שאין שעכת ריבוי הדרך לשותפי המבוי אלא לשותפי החלרו' ודוקא לבני המבוי אבל לבני מבוי אח' מעכ' משני ריבוי הדרך כדמוכח בפ"ק דבתר' גבי א' מבני מבוי שבקש לסתו' פתחו למבוי אחר וע"ע אם לא פתעון לפתוח במבוי למעלה מפתחו של אולר דראובן מעכב עליו ולא משו' ריבוי הדרך אלא שכל השים מפתח שולרו ולמעל' אלו שהב' הוא לסתו' כנגד פתחו ואין שלמטה ממנו מפתחם עמו וכדתני' בפ"ק דבתרא בבריית' דחמש הלרו' הפתוחו' למבוי עכ"ל:

ובתשובה אחר' כת' שאל' ראובן יש לו חלר סמוך למבוי אח' והחלר פתוח לר"ס ונכנס בה בחל' ופתח הלון במבוי ויש לו עוד חל' אח' בלותו מבוי והקפן למבוי ושמעון יש לו בית וחל' בלותו מבוי לפני' מחל' ראובן ומעכב ביד ראובן וטוען שאין לו לפתוח חלון במבוי לאותו חלר שאין לו שום שעבוד במבוי וחלון זה לסכני' מפס מפלותיו לבת ושיפרק משלותיו במבוי וירבה עליו את הדרך ויעכבנו שלסכני' לרכיו בריו' דרך המבוי לחלרו ולראובן טוען שלא פתח אותו חלון אלא לאורה בלבד:

תשובה שמתבר' שאם יש לראובן חלר פתוח לאותו מבוי וגם עכשיו לפתוח החלר הב' למבוי אם פתח החל' הראשון לפנים מפתח זה דאפי' אין ריבו הדרך במבוי לשכני המבוי וכ"ש אם גם ראובן לערב ב' החלרו' ולפתוח החל' שאין לו פת' במבוי לחלר שפתו' למבוי שאין שמעון יכול לעכב עליו דהחל' דוק' הוא שאמרו כן כמו שהניכו בפ' חזק' לקח בית בחלר אחר' לא יפתחנו לחל' השותפין ופירשו בגמר' משני שמרב' עליו את הדרך ודוק' בחלר הא במבוי לא דהא אית' ליפתחי' מבוי וכ"ש חלר ובחלר נמי דוק' בפותח לחל' השותפין עמם וא"כ לחלרו ואותו חל' פתוח לר"ס אבל רשאי לפתוח לתוך ביתו מעם שע"ם שאותו בית פתוח לחל' השותפין אבל הרמב"ן כת' שכך הנו נתוס' דלו בני ההניחי' לפתוח להם פתח ממקו' אחר יכולי' לעכב על ידו ואיזה דממע' פרול' לפתוח במבוי אח' ממש ואלו מעכבין עליו כדי שלא יעברו בני המקו' שהם' עליה' ומשו' ריבוי הדרך ול' הגמר' שאמרו לסתו' פתחו למבוי אחר דווקא קאמ' לא מיבעיא אם בקש לפתוח במבוי זה מבלי שיסתום פתחו שאמר שמעכבין עליו משום מעביר עליה' בני המבוי שאח' אלא אפי' בקש לסתום פתחו שבמבוי זה אין שומעין לו למקר יעלך לפתחו ושחזיק בפת' שאח' ומרב' עליה' דרכן וכ"ש במחזיר לר"ס שבני מבוי מעכבין ומיהו ירלה שאין דברים אלו אמורים אלא בשפתח כמוך שראוי לעבור דרך שם ובני ר"ס או בני המבוי יכולי' לדרו' במקום' שתחתונ' אבל כשאין שהמקומה נדרכת אין דרך לעבור דרך שם וכדמוכח בפ"ק דעירובין מ"מ אם בא ראובן לפרוק משלותיו במבוי ולהכניסה דרך אותו חלון בני מבוי יכולי' לעכב על ידו דאינו יכול להסים את העוברים ואפילו בני מבוי השכניי' יכולים לעכב ביד השילונים עכ"ל ועיין בדברי רבי' בסי' קס"ב:

ו אחד מבני החצר וכו' בפ' יחזקאל (דף יז) אמר ר' יוחנן משום רבי בנאה בכל שותפין מעכבין זה את זה חוץ מן הכביסה שאין דרכן של בנות ישראל להתבזות על הכביסה ופיר' רשב"ם בכל תשמישי בחל' דומי' דהעמד' בהמות תנור וכירים שמשמעין קול ובהל' יכולי' לעכב אם שאחד רוצ' לעשות לבדו ומדירין אותם רוצים לעשות בו חוץ מן הכביסה שתקנו לו חכמים שיעשה בחל' בע"כ של שותפיו' ודירין:

ו ויראה מדברי הרי"ף שאין נקרא קבוע וכו' הא תנן היה מעמיד בהמתו' בחלר או מעמיד תנור וכירי' וריחי' ומגדל תרנגולי' לבית ז עשה מקום לזבלו עמוק ג' או גבוה ג' הרי זו חזקה · ונבארא ע"ם ריפא וע"ם היפא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה הכא בחלר השותפין עסקינן דבהעמדה כדי לא קפדי אמחילה קפדי ולהעמדה כדי לא קפדי והא תנן השותפין שנדרו וכו' אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה הכא ברחבה שאחורי הבתים עסקינן דבהעמדה כדי לא קפדי אמחיל' קפדי והקש' לפי תירוץ א' כל היכא דליכא מחילה לא קפדי שותפין בחלר ולתירוץ שני אפילו ליכא מחילה קפדי שותפי בחלר דדוק' ברחבה לא קפדי היכא דליכא מחילה אבל בחלר אפי' ליכא מחילה קפדי והרי"ף לא כתב אלא תירוץ א' והרא"ש כת' גם תירוץ שני והוא עיקר כדמשמע בגמר' וטעם דהרי"ף מדאיתא בגמרא בתר הכי רב פפא אמר אידי ואידי בחלר השותפין ואיכא קפדי ואיכא דלא קפדי גבי' ממונא לקולא גבי איסורא לחומרא הרי ייתב רב פפא אליבא דקמא על תירוץ א' והרא"ש ס"ל דכיון דרב נחמן גופיה דחה תירוצא קמא לא חיישינן לעשי דמייתב ליה רב פפא וכת' רבינו ירלה לפי שהרא"ש חולק על הרי"ף היה ליה לכתוב כך כתב הרי"ף ולא נהירא מטעם כך וכך ומדלא כתב כן שמע' דלא פליגי ולפיכך כתב ירלה' מדברי הרי"ף ומדברי הרא"ש ירלה ודע' הרמב"ם בפ"ס מה' שכני' כמ"ש רבי' שנרא' מדברי הרא"ש (וע"ל סימן קס"ג)

ח חמשה חלרות השופכות מים וכולי בפרק המקבל (דף קח) ברייתא ה' חלרות שהיו מקלחות מים לביב אחד ונתקלקל הביב כולן מתקנות עם העליונה נמלאת העליונה מתקנת עם כולם ומתקל' לעצמ' ופרש"י שמקלחות מים הרוחי' לביב א' הריך מתוקן להוליך מי גשמים כולם מתקנות עם התחתונ' שסייעות אותה לתקן כנגדה שכל זמן שלא ירדו גשמים התחתונים יעמדו העליונים במקומם אבל התחתונים אין להם לסייע לעליונים לכרות למעלה שכל זמן שלא ירדו העליונים למטה טוב להם:

קסב א בני מבוי כופין זה את זה וכו' תוספתא כלשון הזה כתבו' הרי"ף והרא"ש פ"ק דבתרא: ב אבל אם באו להעמיד לו דלתות וכו' ג"ז תוספתא כתבו' הרי"ף והרא"ש אם מי שיש לו פתח במבוי אין בני מבוי יכולין למחות לעשות דלת למבוי שיכול לומר רלוני שאכנס בחבילתי עד פתחי וכת' בעל נ"י בשם הר"ן ומשמע דה"ה אלא בזמן הזה לעשות דלת שיכול לעכב על ידם מפני טעם זה וכ"כ הרב המגיד בפ"ה מהלכות שכנים בשם הר"י ן' מיגאש והרשב"א ז"ל:

ואפי' אם יסכימו כולם להעמיד לו דלתות וכו' פ"ק דבתרא (דף כ) אמר רב ענן אמר שמואל מבואות המפולשין לר"ס וקשו בני מבואו' להעמיד להם דלתות בני ר"ס מעכבין עליהם סבור מינה ה"מ בד"א כדרב זירא אמר רב נחמן הרבע אמות הסמוכות לר"ס כרשות הרבים דמיין ולא היא התם לענין טומאה אבל הכא זמנין דדחקו בני ר"ס ועיילי טובא · וכתב הרמב"ן דבמפולשין מלד א' עסקינן דלאי במפולשין לגמרי משני לדדין היכי סבור מינה ה"מ בארבע אמות והיכי אמרינן זמנין דדחקי בני ר"ס ועיילי טובא הל"ל דהלאי בהו ומלינו שהקרא מבוי גדול מב' רוחותיו מפולש בפר' כל כתבי וזה כתב הראב"ד וכן הדברים נראים אבל ר' איתי דעת כל רבני הספרד ז"ל דמפולשין משני לדדין קאמר ולפיכך יש לנו לדחו' ולומר שמפולש מלד אחד הוקיל והוא מיוחד לבני המבוי שופין להשתמש בו ואין רגל הרבים מצוים שם אבל במפולש מב' לדדין פרוץ הוא להם ואין עשוי לשתמש ומ"ש עיילי התם הא דלא אמר הלאי בהו משום דאפי' בשיש דרך לאלו בדרך האחר אלי לעכב עכ"ל · וה"ה כתב בפ"ה מהלכות שכנים שדעת הרמב"ם כדעת הראב"ד וכן עולה השגו' ויש מי שפי' דוק' במפולשין מב' לדדין עכ"ל וקלת דברי' אלו כ' נ"י וכת' עוד ומיהו אם יש שם מלבן ואלימין לעכב רגל הרבי' ודאי מעמידין לו דלתות מע"מ שפתו' לר"ס: וכ' הרי' בה בסי' רע"ח שהרע' מכרע' כדברי הראב"ד ועיין עוד שם · והרא"ש כת' על המימר' הכז' הא דתני' בתוספתא אין כופין בני מבוי זה את זה לעשו' דלת למבוי מפני שיכול לומר רלוני שאכנס וחבילתי על כתפי הא אם רלו כלן שופין לו דלת הכא בפתוח לסימטא או לכרמלי' והכא בפתוח לר"ס וכ"ל שאין חלוק בין כרמלי' וסימט' לר"ס לענין דין זה כיון שהעוברי' רבי' לפני פת' המבוי דלענין שבת שייך לחלק לפי מתלוי בדקיע' רבי' כגון דגלי מדבר וגרס' דהסי' איירי במבואו' קטנים המפולשין לר"ס דלפי' לר"ס דקתני כי דחקי רבים ומתפשטי' למבוי הסמוך לר"ס כולי הסי' לא דחקי לעבור הפתוח לאותו מבוי עכ"ל: ה כתב הרמב"ן בד' דס"ה דבפתוחין וכו' כ"כ לפי דעת הרא"ש בד' דס"ה דבפתוחין מלד א' עסקינן ונכון טעם למבוי ובלא שלא זכו כן מבוי המפולש וכתב עוד ומיהו בשלי דיבלה אין לחי וכולים מעכבין:
ו וכן מבואות המפולשות וכו' אם אמר רבה בר ... נחמן מבואות
המפולשות

קסא (א) וכת' נ"י ג' חוקת פנמים דף קפ"ו פ"ג בירושלמי אמר לא התנא הדא דפיתא נתקום שמנשים מתבזות אבל נתקו' שאנשי' כונסין את ובזת דפיתא גר"א דנפשי' אבל גר"א דאגרי' אלי תתמי ניה ובזת דפיתא עגת נתקו' מדרכן אבל נתקום מדרכן אפי' תוך ד"ח דנפשי' אלי מתמי ניה דת"ג שמתפיך גו דידך ואו' מתו גו דידי' עכ"ל

להעמיד הדלתות בפנים במבוי הרבה לפי שפעמי' דוחקין ונכנסין לתוכו הרבה י״מ דוקא בפתוח לרה״ר אבל אם פתו' לכרמלית או לסימטא אין מעכבין עליהן וה״ר יהודה ברצלוני כתב דאפילו פתוח לרה״ר יכולין להעמיד לו דלתות אא״כ הוא מפולש בשני ראשין לרה״ר וא״א הרא״ש ז״ל כתב שאין חילוק בזה אלא לעול' מעכבין ד ומיהו מבואות הקטנים הפתוחים לאותם הפתוחים לרה״ר או לסמט' רשאין בני המבוי להעמיד להן דלתות ה כתב הרמ״בן ז״ל דוקא במבוי שפתוח לרחבו לרה״ר שאין בו פתח ברופן רביעית אלא כולו מפולש אבל היה בו ברופן רביעי' שאינו רח' כרחבו של מבוי ויש לו פצימין ומלבן לעכב רגל רשו' הרבי' ממנו מעמידין לו דלתות; וכן מבואות המפולשו' לדרך עיר אחרת

ירעלכון

אחרת ובקשו בני מבוא' לסותמן בני אותה העיר מעכבין עליהן אפי' אם יש דרך אחרת להם לעבור משם: ז חצר העומדת בין שני מבואו' ופתוחה לא' מהם ובא לפתוח פתח לשני ל"פ שבני אות' מבוי שבאו לפתוח שם מעכבין עליהן אלא אפי' בני המבוי שהיא פתוחה לו מעכבין עליהן שמרבה דריסת הרגל של בני מבוי הא' לבא לכאן דרך פתח': ח היה לו כבר פתח פתוח למבוי ונסתם כל זמן שלא פרצו פצימיו יכול לחזו' ולפותחו פרצו פצימיו שוב אינו יכול (ג) לחזו' ולפותחו כד"א במבוי שאינו מפול' אבל במבוי מפולש אין מעכבין עליו ט וכ' הרמ"ה ז"ל ואי אית ליה דלתות שנועלין בה בלילה כסתום דמי שמרבה עליהן הדרך בלילה י כ' הרמ"בם ז"ל א' מבני מבוי שבק' לסתו' פתחו ולהחזירו למבוי א' בני מבוי מעכבין עליו שמא יבא עליהן מס ומתמעט חלק המס הקצו' על בני המבוי לפי' מקום שאין המס קצוב על בני המבוי סותם את פתחו בכל עת שירצ': יא וכת"ש בענין תשמי' המבוי שבני המבוי' מעכבין זה את זה שלא להשתמ' במבוי אלא כדרך שנהגים בני המדינ' להשתמ' במבואותיה' יב ה' חצרו' הפתוחי' למבוי כל א"יש להרשו להשתמש מכנגד הצרה וכלפי חוץ אבל לא כלפי פנים לפיכ' הפנימי' משתמש עם כולו וא"[י]אחר' כשתמש עמה והחיצו' משמש לכולם וא"נ' משתמש עם א' מהן לפיכך אם בנה בע"השני' איצטבא לפני פתחו אין החיצו' מעכב' עליה אבל הפנימי' מעכב' עליה מפני שמרבה עליהם באורך הדרך שצריכין להקיף סביב האיצטב' יד כת' הרמ"בם ז"ל פתח בעל השנייה פתח א' בינו לבין החיצו' אין החיצו' מעכב' עליו שאין לה רשות להשתמש אלא מפתח' ולחוץ אבל אם פתח בינו ולבין השלישי' הפנימי' מעכבת עליה ונר' לי דכל כנגד חצרו יש לה רשו' לפתח בין כלפי פנים בין כלפי חוץ וכ"כ א"א הר"אש ז"ל וכ"כ הרמ"ה וכ' עוד אפי' אם חצרו של פנימי' באמצע המבוי אלא שמחצרו ולפני' אין חצר עוד פתוח לו כולו ברשותו ויכול לסותמו כיון שאין אדם יכו' לעבו' שם אם לא דרך עליו ע"כ וצרי' לפר' שגם כין הצדדין הוא שלו עד מקו' שהו' סתום והר"ר יהוד' ברצלוני כת' שיכו' לסתו' אע"פ שאין הצדדין שלו טו והוסיף לומ' אם ראובן יש לו פתח לאורך המבוי בצפון והצר שמעון כנגדו בדרו' ופתחו של ראובן הוא לצד פני' כלפי סתימת המבוי יות' משל שמעון יכו' לעשו' כותל כפתחו' עד כות' שכנגדו וסות' כל אותו המקו' אע"פ שהו' כנג' חצרו של שמעון ולא נהיו"א כלל שיקח מה שכנג' חצרו של שמעון שהיו' (ג) אולמה' אם ירצ' שמעון יפתח פתח למעל' מפתחו כלפי סתימ' המבוי לצד פני':

קסג א בני העי' כופין (א) זה את זה לעשו' להם חומ' דלתי' ובריח' ולבנו' להם בי"(ג) הכנס' ולקנו' להם ס"ת נביא' וכתובי' וכל ב מי שיש לו חצר בעי' אחר ואינו דר שם חיי' לסייע' בחפירו' בורו' שיהיו וטערו' אבל בשא' הדברי' אינו חייב לסייעם ג ואם הוא דר בעיר הרי הוא כאנשי העי' ד וכל מי שדר שם י"ב חדש או שקנ' שם ב' דיר' הרי הוא כאנשי העי' מיד לכל (ג) דבר' ה וכשגובין גובין לפי הממון ולא לפי הנפשות ולא"ח שחלקו לפי הממון רואין נ"כ איזה

בית

ע"ב מדם וכו' ממנם ס"ק דנ"ב (סס) כמה יסיס בעיר וייסס כאנשי העיר י"ג מדם קנס
ניח דיסס סרי סוס כאנשי העיר עיד: וכתב ב"י ומס קנס ניח דיסס ר"ן וסוא
סדר נס ופרס"י וייסס כאנשי העיר לשתף עשסס נעול כלומ' ד"ס מדם שלשרו סייעו
לעם לסילו לנדסק שנוסס מסרי"ם ניחס כאנשי העיר וסחכרו נעמדק נסדרי' ומ"ס
רבי' סרי סוס כאנשי העיר לכל דבר סייעו
לשלר לנדסק שסילו לנדסק' עקמי סכי
סוי כאנשי העיר כמו שתעמד נעו' ורבס
דעסס"ק ב"ב ובתב סרי"ם נס נסי' קעס
דמקני' נמי שלא ידענו שס יעקוב לדוד
בעיר דכל סעמד שס י"ב מדם מחייבין
לזה שכתן וללכוד שס סוא עובד מעשה
לעקו' דוני' דסמסר' וסנמל' סעובר' מעשה
לעקו' דעייתי עלס בנע' שכל ד' כל שתקוי'
עתמל' לדוך כאן י"ב מדם סרי סוס כאנשי
העיר עיד דעשתף' דעתו לשסתקע בכאן
ה ובכר כתבו קנס מן שלמחוזים ולאן
דוקא קנס ניח דיסס דס"ס שם שכר נס
ניח דיסס כל שכבר לי"ב מדם דעיד סוס
כאנשי העיר ן ובסימן ת"ד בתב שאין
מילוק שם קנס סני דיסס אחר שנא לדן שם

בית קרוב לחוש הוא פורע יותר ן כיצד ב' בתים שוים בקרוב זה
כזה ויש בהן ממון בשוה פורעין בשוה ואם יש בית קרוב לחומה
ואין בו ממון ואחר רחוק ויש בו ממון אין נוטלין מן הקרוב כלום
כיון שאין לו על מה לחוש ואם ב' בתים יש בהן ממון בשוה ואח'
קרוב ואח' רחוק הקרוב יתן יותר מהרמ"ורוקא ז בשיש שלן בארץ
ואיכא אימת מלכות ואין לחוש אלא לאותן הבאין דרך לסטיות
ובאקראי בעלמא אבל בזמן שיש מלחמה והמלכים מתגרים זה
בזה אז לא איכפת לן בקירוב בתים כלל דלבני כרקום הכובש
העיר קירוב וריחוק בתים הדא מילתא היא הלכך אין נוטלין אלא
לפי שבח הממון ח ואם באים על עסקי נפשו נוטלין אף לפי נפשות
החצי לפי שבח ממון והחצי לפי הנפשו"ם והאי שבח ממון דקאמר
דוק ממון המיטלטל ראינ' למיח' עליהן אבל ממון שאין מיטלטל
אין נוטלין עליו כלל הלינ' למיח' ליה למידי ואם יש (ו) לחוש לנזל

כליסב' נתר' אפל סר"ם כתב נסס ר"י סלוי דסכי תרי ליסני לס פליני דלתרוייסו
טן נוטלין לפי נפסות אלא לפי שנה ממון מיסו ליסב' נתר' טעויי סוס דעסס דסס
שנה ממון נוטלין פוסן לפי קירוב בתים ידע שסרי ס"ם מי בתים סוים כאמד
כלום נוטלין מסס אלא לפי שנה ממון וכן ס"ם מי בית קרוב ואין מי ממון כלום וכי
עלס על סדע' נוטלין ממנס כלל כיון שאין
נס ממון לאפי מייסו' ניס למדק בשנה
ממון סוס סעיד' ומפי לפי קירוב' נתי' דקל'
אף לפי קירוב בתים ומפלקין פקלס לפי
שאמרו ופ"כ לפי קירוב נתי' ב' נתי' פיס
נסס ממון נפו' ס' קרוב וס' רסוק סקרו'
נוטן יותר מן סרסוק וכ"כ סרא"ס
בתסובס וכ"כ סקום' נסס ר"ת ' וכתב
נעל ר"י וס"ס נפ"ו מס' סכני' ולעניין סלר
כתב ר"ם מנוטלין לפי שנה ממון לעול' ולפ
סיכס'ן בקירוב נתי' לעולס' וכ' סרב ן
מינסס ומפקיעס כוותיס ומסוך כך לס
סזכיר שמחבר קרוב ורחוק לעולם נמלר
ע"כ' וכ סקום' לפי שנה ממון סן ניטן
כיון שאין סכנס נפסוק לס מזלינן אלא
כתר ממון וסכי נמי אמרי' בסנהל בתרא
פיירש שסולכס נמ"ר ומעד עליס גיים מחסנין אלא לפי ממון לליכ סכנס נפסוק
כיון דאין גייס נס דק בשביל ממון ומפ"ל ד'אמרי נס ן סי סוידר דסבא במחתא
נדון ע"פ סיסו ומפרש דבא מעמד נשנעד עסוס מזקה לאין אלא מעמיד עלמן
על ממונו וכו' ומפילו סכי אין מחסנין אלא לפי ממון כיון דסניגיס ברשוני אימו נס
על שנפסוס דאס לס יעמדו עליס לס יעמדו נגוס לס יזיק לנוסס שילוס ב' אס סכנס
נפסוק לליכך אס יעמדו עליס לטיסס וכתפסרו עמסס בינין לפי ממון אלא
דעמו נשנדר אמרינן סיס דמחסנין אף לפי שאפשוס עשוס לליכ דעמו אימ
שכנס נפסוק ע"כ שאדרבי וסר"ת וכתב עוד סר"ס וכ"כ כל אם מחתקן
מלוות שעולס במדוח ומוטעניות על ישראל אפילו מענין מוזן ביטורין בעיטת
מאכל ושפוס נוטן שכל לפי ממון ליזיק כוונן אי ורוקא
כשיס עלוס נאמן וכו' עד שיפיל פעל עסק שכל שס בתים שס דברי
כר"ם

(ו) וכ"כ נתבו' סי' קל"ב אבל
נמדבדבי פ"ק דב"ב ובמרדכי פ"ק
דב"ב ע"ש סאחרי' נוסו ומחלק
בין יכד לנוב לו לפסקסק בי דוב"ם
ובמרדכי ע"ש ובסגי' ב"ב ובסגי'
סאחרי' נוסגת יונסן

חצרות וקרקעות ולשרפה בתים ולהיציאן גובים אף לפי כולן הואיל שעל עסק הכל הם באים: י כל הדברים שהן לשמירת העיר תלמידי חכמי׳ פטורי׳ דאינן צריכין שימור שתורתן משמרתן לפיכך פטורים מכל מיני מסים בין קבועין בין שאינן קבועין: יא והרמ״בן כת׳ דאין ת״ח פטורים ממעשר חבואתן ומכסף גולגלתן אלא כשהצבור נותנים ביחד כך וכך לפטור את כולן והם פוסקים ביניהם אבל אם אמר המלך שיתן כל אחד כסף גולגלתו אין עמי הארץ פורעין בשביל ת״ח ולא י עיר דמלכא לא טרח אלא אומר כך וכך אנשים יש כאן וחייב כל א׳ יב אם תפס מא׳ או מרבים ע״י כולם כדיניה כדמפורש בהנוזל גובין בין מעם הארץ בין מת״ח וכ״כ ר״ח כל אלה בגוף שיש עליהם דבר קצוב בעם הגולגלת או בטקא דארעא ומעריכים על כל אחד ומקבלין אותו ביניהם ואין על ת״ח לסייע בכולם ואינו נראה לא״א הרא״ש ז״ל אלא בכל ענין פטו׳ וכ״כ הרמ״ה ז״ל דמחייבי צבורא למפרע עליהו מכוונא דנפשייהו לבי ננוא דמלכא ואפי׳ שהה״ת עשירים הרבה חייבים הציבור לפרוע בעבורם שלא מפני עניותם נפטרו אלא מפני תורת׳ וכ״כ הרמב״ם ז״ל יג וכתב ה״ר יוסף הלוי רוקא בת״ח שתורתן אומנותן אבל אין תורתן אומנותן חייב וכ״כ א״א הרא״ש ז״ל נראה שת״ח שיש להם אומנו׳ או קצת מש׳ וכתן להתפרנס בו קצת כדי חייו ולא להתעשר ובכל עת שהוא פנוי מעסקו הוא חוז׳ על ליכודו ולומ׳ תדיר נקרא תורתו (ז) אומנותו יד ואדם שהוא בטל ואין לו שום משא ומתן בעיר אם בני העי׳ פייסן בשבילו בנין כשבא גובה הסם לגבות חוק הקצוב והוא מטילו על בני העיר לפי אמירת דעתו ער כדי קצבתו ואמרו לו בני העיר אדם זה בטל הוא ואינו ראוי לפרוע הסם ומחמת זה פטרו וגבה מהם חלקו שנתמעט צריך לשלם להם חלקו שהטיל עליהם אבל אם מעצמו פוטרו גובה הסם פטור אף ע״פ שהטיל חלקו על שאר בני׳ (ח) העיר מז ובשאר צרכי העיר בנוי חפירת הבורות ותיקון הדרכים והרחובות גם ת״ח חייבין בהן אבל אם כל אד׳ הולך בעצמו לחפו׳ ולתקן אז הן פטורין שאין להזדלזל ואף

סר״ם עם סמ״ק סר״י סלוי וגם סרמ״ם כתבם בתמוכה ״: ח ולענין סולמת

ג״ם וגם סרמ״ן כתבם בתמוכה ג״ם ופסק״ם כמ״ש ר״ת ועיין בדל סרי כהגהות ב״י ובהגהות סמ״ק ובתוס׳ פ״ק דב״ב ובתוס׳ סוף ובפרי נקמינן.

עגלריכי לסוסים לנגלים כדי שלא יצטלו ומסס שמחיסס וכן עם שמוליסים בערב מנס לסנן עליסס כיצד סס נגנים עיין בתשובות סרמ״ם סי׳ שלב ול״ם:

ט ובתשובה לחכם כתב על רפובן ושמעון פטורים מסיו׳ דרים בבית סעוך לכנסיו׳ בא״כ על כנסיו׳ וכלו לו׳ ויסוד בתוקף כי בעורי׳ ועבו מחוק ומעבו בניים שלוחו לת סחו׳ סיס נגד רחס וסכנסיו שעליל לת סקהל על תוקף רפובן ושמעון פטורים שלא״ם פסיס לכנסיו׳ שעל עסק שניתן לו בת סחייבו עליו פטורי׳ שלא נתנו לו אלא חס מן סדין ועוד שלא׳ עליו מן סדין וסטיל סכנסיו סעוסס על תקהל ונתנו לו עמון וסלכלוכו טיב׳ חייבי׳ לשלם לסקהל דמין סדס נשפס על תניהו ומחייב לשלם לו שלא בתרעו ובגזל בתך בר מתך לבר מתך שעשו וס״ע דבולא תרעא חליף: י וכתב עוד סיס מבסיס רוצי לבסנו עלמ׳ ושוציס כי סס מבתנו סקהל לכנסיו׳ לבל׳ סשיוך לבל סיס בשבכנסת יס לבסיס רבי עמייר, פסיק׳ מבלכ׳ במדבר ועמ׳ עליס ניים כו׳ ואם תמ׳ כל סס שלמל סניל לעלמי סניל לעלמו ולוקיטר׳ בפוחסין וכניין זו פוקף מולק שלא לדע׳ תניהו כ״ם כמן שלא בת לסניל ילניטול שלא מניל שלא יטלו מעמו כלום שלא ב״כ כשתקבלו סקהל גם לכל עניים כשלין לפני׳ סס שנפל על סיס לו מבני׳ יהודי׳ עלד עלך לו פר וכנסיון ואפי׳ בשעל׳ עלי׳ סס שלא דמיהו פיוקף כזה בת׳ ז׳ טובי סעי׳ ולא ניסיו לוקף תפוני סקהל לבד שלא בפניהו לוקף בני סעיר כל עסקי סלבור כמו שפעופל בירוש׳ ב׳ בני סעי׳ ואם סעליל לת לוי ויסוד וסילקו יסודס ולוי פוקף עליהם בשב׳ לו בשלשי׳ לוקף על שלר שלא בקהל לפרוע עשסס כלו׳ לו בשלשי׳ סקהל בכל מכל עסקיו ועוסק בגולגלתו שפיל בגולגלתו שפילו לסברת ר״ת וסרמ״ן: יג וכתב סרי סלוי וכו׳ כ״כ סרמ״ן וסרמ״ם בשמו וכ״כ ס״ם סרמ״ם נרשם עם ס״ת וסרמ״ן ס״ם לסס לוקטנות נשרף סמ׳: כתב סרי׳ בס בסימן קמ״ס ין ס״ל כסור שנשסס ולי׳ כ׳ וכתב עוד סרמ״ם בס בתיניס מי שפטרו שלוך בנון מילו׳ שממדי׳ על יום פידס ויקיכי סעיר שלוך שעוכב לגבות בעל כרחו מסס שלא״ם פשטרו שלוך שנס לכל ליסטר עלמו בעל כרחו בשום שלא״ם פשטרו שלוך שנס לכל יכול ליסטר עלמו שפורע ביסס לת סטר וכן סרמ״ם בס בתיניס מי שפטרו שלוך שנס לכל עניים כשלין לפני׳ סס שנפל על סיס לו מבני׳ יהודי׳ עלד עלך לו פר וכנסיון ואפי׳ בשעל׳ עלי׳ סס שלא דמיהו פיוקף כזה בת׳ ז׳ טובי סעי׳ ולא ניסיו לוקף תפוני סקהל לבד שלא בפניהו לוקף בני סעיר כל עסקי סלבור כמו שפעופל בירוש׳ ב׳ בני סעי׳ ואם סעליל לת לוי ויסוד וסילקו יסודס ולוי פוקף עליהם בשב׳ לו בשלשי׳ סקהל בכל מכל עסקיו ועוסק בגולגלתו שפיל בגולגלתו שפילו לסברת ר״ת וסרמ״ן: יג וכתב סרי סלוי וכו׳ כ״כ סרמ״ן וסרמ״ם בשמו וכ״כ ס״ם סרמ״ם נרשם עם ס״ת וסרמ״ן ס״ם לסס לוקטנות נשרף סמ׳: כתב סרי׳ בס בסימן קמ״ס ין ס״ל כסור שנשסס ולי׳ כ׳ וכתב עוד סרמ״ם בס בתיניס מי שפטרו שלוך שנס לכל ליסטר עלמו שפורע ביסס לת סטר וכן סרמ״ם בס בתיניס מי שפטרו שלוך שנס לכל עניים כשלין לפני׳ סס שנפל על סיס לו מבני׳ יהודי׳ עלד עלך לו פר וכנסיון ואפי׳ בשעל׳ עלי׳ סס שלא דמיהו פיוקף כזה בת׳ ז׳ טובי סעי׳ ולא ניסיו לוקף תפוני סקהל לבד שלא בפניהו לוקף בני סעיר כל עסקי סלבור כמו שפעופל בירוש׳ ב׳ בני סעי׳ ואם סעליל לת לוי ויסוד וסילקו יסודס ולוי פוקף עליהם בשב׳ לו בשלשי׳ סקהל בכל מכל עסקיו ועוסק בגולגלתו שפיל בגולגלתו שפילו לסברת ר״ת וסרמ״ן:

דכוק לו מעטות וסקהל לריכין להלק ביניסס לז פטורים ס״ת מבל סס פוסל כסף נוגעו׳ כל אחד לו מרנוניתו לו עסקיהו ואס סוציאו סוציאו לו ואס סחזיר לו מייבים סת״ת לשלם: ואחר שכתב סרמ״ן דכתב ודעריס כלומים סס וכן נמי מלאתי בכתבידון דאע פמ כוס יסיב כרגש ובר חמת קניל עליס כרגש

דכלכלו סני ומס שבניס רשים מבתבידון כלשס פים לדקות דלילמא רב פמ כוסס וצוכן לסתעשר כוס וכיון מכן לא סני תוכיח סומכוחו ולא מיסבר עכרב, וכ״מ רבי׳ בסעיף בפס סרמ״ם ס״ב לפי שכיום עשיר גדול כיס פוצע כרגש מעידו׳ סמיכו׳ וסשתם קבל עליס בר חמת כרגש דכולסו פני: יב ואינו נראס לפ״ם סר״ם ז״ל עם ו״ל כתב סר״י ז״ל שמעינן מסתי עוגדת ומסת דמשר רב נחמן בר יצחק קס עבר מר מדתוריתי׳ וכו׳ דכל מסיו ותמוור׳ סמוסלין על סלבור בין קניניו בין מסיו׳ קנוניו מין ת״ח חייבים לסייע בכס לת סלבור: וכן כתב סרמ״ם בפ״ו מהלכו׳ ת״ת ו״ל ומין מחייבין מוחן ליתן מעם בין סם בסוף ופיס, ולכמורס מיסבר לוט׳ שלין לכתב בדברי סר״י ולפ דדברי סרמ״ם לוטר שכל מסים שבניס לבל כסרמ״ן מכבר מיסבר דמסיס קבועים דקשבר סר״י ומס קוטר דקבל׳ סרמ״ם סייעו דוקס כשכשלין ניסל מסקהל כך וכך בעד כסף נוגלגלתס וכס מחלקים ביניס, בבל כשכשלין נוטס מכל אחד מיסבר פת״ת מייבין בבל טעם רבי׳ טעם בלת מלקו בבניס מסעם דבבל נוגל, בס בתוני׳ וכתב עוד סרמ״ם בבל טעם בכן בשעבד ב״ד ב״ל וכבר סוכס בכל זס דבינו יוסף סלוי ז״ל לפיס בטעים ס׳ מסיו לו נטוע ומרדסים בסיס חייב בעבוכס בלבים זכוכים ומס, מיסבר עוכ נעבור דבר מכל טם מזכרנו מכני בסיס ס״ת ומס״ם בסיס בוטב בטם בסוס לפני׳ בתוב סר״ם בר נמח בת״ת מסכרוכו בני עמי׳ ובדיבים לריכי לו ס״ג יג וכתב סרי סלוי וכו׳ כ״כ סרמ״ן בשמו וכ״כ ס״ם סרמ״ם נרשם עם ס״ת וסרמ״ן בס לסס לוקטנות נשרף סמ׳: כתב סרי׳ בס בסימן קמ״ס ין ס״ל כסור שנשסס ולי׳ כ׳ וכתב עוד סרמ״ם בס בתיניס מי שפטרו שלוך שנס לכל ליסטר עלמו שפורע ביסס לת סטר וכן סרמ״ם בס בתיניס מי שפטרו שלוך שנס לכל עניים כשלין לפני׳ סס שנפל על סיס לו מבני׳ יהודי׳ עלד עלך לו פר וכנסיון ואפי׳ בשעל׳ עלי׳ סס שלא דמיהו פיוקף כזה בת׳ ז׳ טובי סעי׳ ולא ניסיו לוקף תפוני סקהל לבד שלא בפניהו לוקף בני סעיר כל עסקי סלבור כמו שפעופל בירוש׳ ב׳ בני סעי׳ ואם סעליל לת לוי ויסוד וסילקו יסודס ולוי פוקף עליהם בשב׳ לו בשלשי׳ סקהל בכל מכל עסקיו ועוסק בגולגלתו שפיל בגולגלתו שפילו לסברת ר״ת וסרמ״ן:

יז ואף מן היתומי׳ גובין לכל צרכי העיר ושמירת׳ ומ״מ אם גבו מהם לחפו׳ באר ולא מצאו מי׳ צריכין להחזי׳ לה׳ מה שגבו מהם:

קסד א הבית

והעלי׳ שהי׳ של שני׳ כל הקלקו׳ שיארע בכותלי׳ מן התקר׳ ולמט׳ חיי׳ בע״ה לתקנו ואם אינו רוצ׳ לתקנו בעל העלי׳ כופהו ומן התקר׳ ולמעל יתקננו בעל העלי׳ אם ירצ׳ והתקר׳ בעצמ׳ כ׳ הרמ״בם שהיא על בע״ה והוא חיי׳ לתקנ׳ והמעזיב׳ חיי׳ בעל העלי׳ לתקנ׳ וכ״כ הרא״בד לפי שיאמ׳ עליון לתחתון נטלתי אני עלי׳ כנגד בית כשם שאת׳ שומ׳ בקרקעך שנטלת כך העמידני בקרקעי וקרקע של עליון הוא תקרה וכ״כ הרמ״ה ז״ל **ב** ורש״י פיר׳ רוק׳ בשוכ׳ ומשכי׳ קאי שצרי׳ תחתון לתקן התקרה אבל שותפין לא׳ דרסתמ׳ ארעת׳ דהכי נחית בעל העלייה לעלייה שלא יתקנ׳ לו התחתון כי התחתון אינו חושש לתקרה שהגג כנין עליו ואף אם ירצ׳ בעל העלייה לסל׳ הגג כדי שיצטרך בע״ה לתקן התקר׳ מוחין בידו שהגג משועב׳ לבע״ה אף כשיש שם תקר׳ כי הדב׳ ידוע אם ירדו גשמי׳ על התקר׳ יעברו גם לבי׳ ואדעת׳ דהכי חלקו מעיקר׳ שיתקן בעל העלי׳ את גגו שלא ירדו מי גשמי׳ לתחתון אבל התחתון אינו חייב כלל להעמי׳ רגל לעליון וכן פיר׳ ה״ר יצחק וכ״כ א״א הרא״ש ז״ל **ג** השפלה התקרה טולה וירדה למט׳ הגיע לי׳ טפחי׳ של תחתון חייבין שניה׳ לחזו׳ ולבנות׳ אבל כל זמן שלא הגיע לי״ט אע״פ שאין התחתון יכול ליכנ׳ לביתו אא״כ ישחה ויכנס אין העליות צריך לסייעו ואפי׳ שיאמר התחתון אני אבנה הכל משלי ואתן לך מקום לדור

לדור עד שאבננו יכול העליון לומ' איני רוצה לטרוח ולצאת אפי' אינו משתמש בו אלא בעצים ואם התנו מתחיל' שיסייענו לבנו' כשתשפל כל זמן שנשאר הבית בגובה כדי שיקח אדם משוי בינוני על כתפו ומתהפך אז אינו צרי' לסייעו לא נשא' בו כשיעו' הזה חייב לסייעו ד נפל כולו חולקין בעצים ובאבנים ובעפר כל אחד לפי מה ששלו נגוה (ג) משל חבירו אבניו ועציו ועפרו מרובי' היו בו אבנים שלמות ושבורות וכל אחד אומר שלי הן השלמות רואין איזה מהן ראוין להשתבר כגון אם נופל למרחוק אז העליון משתבר יותר ואם נופל תחתיו אז התחתון משתב' יותר ה ואם א"א לעמוד עליו כגון שנפל בלילה ופינו אותם חולקין אפי' אם הן ברשות אחד מה דלא חשבינן ליה מוחז' כהן דשותפין לא קפדי אהדדי היה אחד מהם מכיר מקצת האבני' והן שלימות והשני מודה לו או שאמר על נ' ידענא ועל נ' לא ידענא נוטלן אפי' הן גדולו' וטובות יות' משא' האבני' והשני נוטל כל כך כנגדן שלמות ו ואם אמר בעל העלייה לבעל הבית שיבנ' הוא התחתון עד התקרה כדי שיבנ' הוא עליו עליתו ואינו (ז) רוצה הנ' יבנ' (ס) לו הבית וידור בו עד שיתן לו כל יציאותיו ז ואם אין להם במה שיבנו העליון יטול שליש הקרקע והתחתון יטול ב' שלישי' ואם מוכרין אותו מדע' שניהן יטול העליון שליש הדמים והתחתון ב' שלישים ח באו לבנו' רצה התחתון לשנות בבנין בענין שמרבה בחוזק הבנין כגון להוסיף בעובי החומה או למעט בחלונו' ובגובה הכותל ולעשו' קירו' חזקו' יות' מה שהיו הרשות בידו ט אבל אם בא לפחות בעובי החומה ולהרבו' בחלונו' ובגובה הכותל ולעשות קורות קטנות אין שומעין לו וכן עליון שבא להרחי' בחומ' ולמעט בחלונות אין שומעין לו מפני שמרב' להכביד על כותלי התחתון ואם בא לפחות בעובי החומה ולהרבית בחלונות שומעין לו שממעט בכובד כתב הרא"כד בענין שינוי עובי החומ' אין שומעין לא לתחתון למעט בה ולא לעליון להרבות בה אפי' אם יש מנהג בשניהם בגיל וגזית שאם היה גיל ובא התחתון לשנות בגזית יאמר העליון אנא כותל חזק בעינא כדמעיקר' וכן אם היה גזית ובא עליון לשנות בגיל אין שומעין לו אפי' אם הוא רוצה ליתן תוספת ההוצאה שיאמר לו התחתון איני רוצה למעט באויר ביתי טפח אבל שינוי בכובד הבנין כגון שבא לשנו' בארזים או למעט בחלונות ולהרבות בגובה העלייה דוקא אם בא לשנות מהמנהג אין שומעין לו אבל אם בא לשנות עד המנהג שומעין לו כיון שאינו מפסידו אלא בענין הכובד והכי איתא בתוספתא ז בית לאח' ועליי' לאח' ורצה בעל העלייה לבנו' דיוטא על גבה במקום שנהגו לבנו' ב' או ג' עש' הכל כמנהג המדינ' בית

קסא א בית הבד הבנוי בסלע וגינתו על גביו ונפתחה הביפה בעין שאין בעל הגינ' יכול לזרוע גינתו אפי' לא נפתחה אלא ד"ט בבקום את בעל הגינה יור למטה וזורע עד שיעש' בעל הבד לבית בדו כיפה בעין שיוכל בעל הגינ' לזרוע ל"ש אם הם שוכ' ומשכי' ל"ש אם הם שותפין שתחתון גם הוא צרי' לתקר' שלא יתקלקל בית הבד שלו:

קסו א מי שהי' כותלו סמוך לגינת חבירו ונפל כופין אותו לפנו' אבניו ואם אם לו פנה אות' ויהיו שלך אין שומעין לו ואם נתרצ' בעל הגינ' בכך ופינ' אות' והז' זה ואמר הן לי אבני ואתן לך יציאותיך אין שומעין לו אבל כל זמן שלא פינה אותן אפילו הן בחצרו של זה ואמר לו פנה אותם ויהיו שלך לא קנה חצר שלא בין אלא לדחותו:

קסז א ב' גינות זו אצל זו וקרקע' האחת גבוה משל חבירת, וירק גדל באות' הגבו כל שהעליון יכול לפשו' ידיו וליטלו הוא שלו אע"פ שנם ידו של תחתון מנע' שם ובלבד שלא יאנס לפשוט ידו יות' מדאי והשאר הוא של תחתון אפי' אם הו' גבוה ממנו הרב' עד שצרי' לעלו' בסולם כדי ליטלו ואם ידו של עליון מנע' עד למט כ"ח אר' אברה"ב ר' דוד ז"ל שהב' שלו חוזי מפחו כנ' סמוך לקרקע שהו' וראי של תחתון ואם יד העליון מגיע לעיק' ולא לנוף או לנוף ולא לעיקר מיבע' ולא אפשי' לפיכך לא יטול אלא חולקין ואם נטלו אין מוצי' אותו מידו ב אבל אילן העומ' על המיצר חולקין פירותיו אפי' שהו' נוט' לתו' שדה של א' מהם:

קסח א שטף נהר זיתי' ושתלם בשדה חברו אם נעקר מהעפ' שסביבותי' עמה' בענין שראוים להתקיי' על ידן יחלוקו בעל הקרק' ובעל הזיתי' בפירו בר"א בתוך ג' שנים אבל לאח' ג' שני' הבל לבעל הקרק' ואם לא נעקר עמהם מהעפ' שראויין להתקיי' על ידו אפי' תוך ג' שני' הבל לבעל הקרקע ב ואם בא בעל הזיתי' ליטול אילנותיו בין תוך ג' שני' בין לאחר ג' שני' הרשות בידו בח"ל אבל בא"י אין שומעין לו וזה נותן לו דמי זיתיו כמו שעומדין ליכבר לנטיעו ואם זה אומ' לו טול אילנותיך שומעין לו ג המוכר זיתיו לקוץ אם פסק עמו שיקצצ' מיד והשהה אותן כל הפירו שעשו לבעל הקרקע ואם התנה שיקוץ בשיר"ה הבל ללוקח ד מב' סתם אם עשו זיתי' רעי' שאין יוצא מסא' מהן

קסה א בית סנד סנני בסלע וכו' מפסק ס' סניף וסעליים(ד קיז)וכל בית סנד סכום בנוי בסלע ונגש בסתם על נגיון ונסתח סרי בעל כנגש יורד ועולה למטה עד סיעשה לבית בדו כיפון . ופרש"י נגש סחד ע"ג סתקה סום בסלע סתחתון כנון כיפה וסיק נגשו למעלה, ובית בדו סלמעה, וכפש, נעלו בניו זה בית סנד סום נגש ונסתח נגש על בית סנד סכום עסוק על עליון . ובנגש בסתח, כל סמ' כדוב, ונפוק"מ לענין דר' רב אע"ג דבר סמ' זור מלי למעל, וחלי למעל, ונפוק"מ לענין דר' רב אע"ג דבר סמ' זור מלי למעל, וחלי למעל, וידוע דסלכ' כסתום כדיבי ונפוק"מ דלנגדי יורד ועולה למטה בסיעור כל בנקו ופש"ס מכל סתר בית סנד סתום בקירוי לסתר לזרוע זרעים שלין לריכי לנגמי, כגון חזרת כדתנן בפ"ג דע"ז . וסם בעל בנגש יכול לכנו' לת בעל בית סנד לתקן בקבע בתחיל, כי' בקוסים זה: לא אבל אם בסום סוכר ונפוק"מ לענין דתנן בפ"ק דע"ז בפתחי לת' בסרי' דסבי' ובסעליים וכן פרש"י ויורד בדית סנד פרש"י בפתחו' פסום ס"ל דתקני' דסבי' ובסעליים לם שני מייבי בפתחו' דעלית דפשיט' סיש שלין בע"ם יכול בתקרם לדירת בעל סעליים כי אם סום נרוך לם כיון שסנד על סעל' קיים מדרבנן יוכר סום סנד בפתחיתוסק מעתיקיכ' כדי שלא יהיו בעל סעלי' על גניו בסל נגי בית סנד בקוטנו לרי' לתקר' שלא יתקלקל בית סנד שלו ושם שכתקנו סתו' וכן בית סנד כי' בקוטנו דמיירי בשתים שהלכו כאו שלונתק דר' יוסי ודבנן ולא בשוכר ושכיר אין כוונת לומר דבשוכר ושכיר ליכיס לדין זה שלא דמני' סעשנה בהלכו על נעגן סדין שוכר ושכיר ובוקפיס סויס סס:

קסו מי שסיס בותלו סמוך וכו' שפ"ל פ' בב"מ (דף קיז) מי שסיס בותלו סמוך

מהקרביע' שמן הן של לוק' ואם הם טובי' שמסא' מהם יוצא רביעי' שמן מלב' ההוצא' יחלוקו:

קסט א מי שיש לו בור לפני' מביתו של חבירו ויש לו דרך עליו אין לו רשו' ליכנס שם אלא בי' בשע' שדר' בני אד' ליכנ' ואין לו רשו' להכני' בהמותיו שם אלא ממלא ומוצ'א לחוץ וכל א' מהם עושה מפתח לבור שלא ליכנס שום א' שלא לדע' חבירו **ב** מי שיש לו גנ' לפני' מגינתו של חבירו אין לו רשות ליכנס בה בלילה ולא להכניס לתוכ' תגרין ולא יכנס מתוכ' לשד' אחר והחיצון זורע הדרך **ג** נתן לו דרך מן הצד מדעת שניה' נכנס בה באיז' שעה שירצה ומכניס לתוכה תגרין אבל לא יכנס מתוכה לשדה אחרת ושניהם אינם רשאים לזורעו:

קע א חמש גנו' המסתפקו' מים ממעין א' ונתקלק' כולן מתקני' עם העליון ונמצ' התחתונ' מתקנ' עם כולן ומתקנ' לעצמ' והעליונ' אינ' מתקנ' אא לעצמ' **ב** וחילופיה' בה' חצרו' המקלחו' מי' לביב א' ונתקלק' כול' מתקני' עם התחתונ' נמצ' עליונ' מתקנ' עם כול ומתקנ' לעצמ' והתחתונ' אינ' מתקנ' אא לעצמ' **ג** אמ' המי' המושכ' על פני השדו' ומשקי' מכמ' בדרך הליכת' כולן משקי' על הסדר ואין א' מהם יכול לעכ' ולומר אני אשקה תחילה ואם בא א' לסתו' הילוך המי' להמשיכ' לבור' עד שישקה תחיל' ואח' מעכ' על ידו כל האלי' גבר אבל אם האמה מושכת דרך הליכה ע"פ אח' מבעלי הבורות ימלא בורו וא"צ לסתום פי בורו מפני דרכי שלום:

קעא א שותפין שיש להם קרק' בשותפו' בין שקנאוהו בשותפו' או ירשוהו או ניתן להם במתנה או זכו בו

בו מן ההפקר או שא' קנה מחבירו חצי שדהו ותב' מחבירו שיחלוקו ויהיה לו חלקו לבדו אם יש בו דין חלוקה כופה את חבירו ויחלו' עמו ואם אין בו דין חלוקה אינו יכול לכופו לחלוק ואין חילו' בזה בין קרקע למטלטלין בר"א בזמן שאין א' מהם מכיר את חלקו אלא כולם משתמשים בו בכולן אבל אם כל א' מכיר את חלקו יכול לכוף חבירו להבדיל בין חלקו ובין חלק חבירו אע"פ שאין בו דין חלוק' **ב** איזהו דין חלוקה כל שאילו יחלק לפי השותפין ויגיע לפחות שבהם חלק שעדיין ישא' שם הראשון עליו אבל אם יתמע' החלק שלא יקרא בשם הראשון אין בו דין חלוקה **ג** לפיכ' אין חולקים את החצר עד שיהא לכל א' ד"א על ד"א ולא השדה עד שיגיע לכל א' כדי חרישת יום א' ולא הפרד' עד שיגיע לכל א' ל"ו אילנות שהוא כדי עבודת אדם אח' ליום אחד ושדה שרגילין להשקות עד שיגיע לכל אחד שיעור שיוכל פועל להשקית ביום א' וכ' הרמ"ה בר"א כשאין לו קרקע אצל אותו הראוי לו להצטר' עמו אבל אם יש לו קרקע אצל הראוי לו להצטרף עמו אם הוא בענין שאם היה בו דין חלוק' הי' צריכים ליתן לו אותו שאצל המיצ' שלו כגון דאיתנהו תרוייהו אחד מצר' עתה נמי יכול לכופו לחלוק **ד** וכ' עוד שאם באין לחלו' בית או חצר אע"פ שיש בו דין חלוקה אם אין בו כדי שיגיע לכל א' וא' דרך בפני עצמו שלא יצטרך לעבור על חבירו אין בו דין חלוקה אלא **ה** דנין בו דין גוד או איגוד פי' שאם אחד יאמר לחבירו מכור לו חלקך בכך וכך או קנה אתה חלקי באותו סכום שומעים לו אפי' אם ישום אותו הרבה ביותר מכדי שויה כדי שלא יקחנה שותפו שכוונתו להעלותו די שתשא' לו אפ"ה שומעין לו וה"ר ישעיה כתב שאין שומעין לו אלא בכדי שויה וכ"כ הגאוני' ששמין אותו בב"ד וא"א הר"אש ז"ל כתב כסבר' הראשונ' **ו** ואם אין שום אחד מהם רוצה לקנות אלא למכור ימכרוהו לאחר **ז** ואם אין שום א' מהן רוצה למכור

(ג) מ"ש שאינן דגוד או אגו' דרי' מתחלק' אגו' וכ"כ סמ"ם פ"ח דס"ם נ"כ בן תנא' וב"ל הרע"בא נחמי' פי' התק"ונות גבל מדבבי הרע"בם פ"א מה"ם דתנוק' בבירות עדיפא מתנוקת זמנים דפיינו זה זמן א' ותניבו את"כ זמן ב' ואמבי' גב שם שיגן לכ"ל די"ם חולקי' ומ"ם גב"ע אי יכול גומר לתחילו או סבירסו אם וכך או אני אשכירנו אבל גדולת דגוד או אגוד ופ"ם (ד) שבחינ אבל גב"ם לריך לחלק כמבר ומ"ו וכ"כ סמ"ם כ"א מס"ם ודגא בכרת"נד הסבינ יעליו ·

(ס) נראה לי מא דלא יוכלו להשתמש ביחד היינו שמא שמתקף הניחים גו היין ומוכרין אותו וסוי כעין חנות בכנות לעיל דלא מחלק נמו ביחד אבג אי היה שנה לחוד יכולין להם לתם ביחד כמו שכ' סמ"ם פ"ח מס"ם לענין ביח הגד ודלא בג"ל שכמ' יא דשמ"ם חולק של שמנו) בתא"ם ואני שמא עניו וא"כ גם דגדי בנר חולקין דשמום שמגיא שהרי גם הוא ב' דגנית הגד השמיכנוימר וגם אינו נשמטע בכלל ועל בן לדיך לפרש כ"מו בכתבתיופין המנוק' גזו ·

ביתר מכדי דמיו אלא שאין הדל' בב"ד ומי שרול' ליתן שוין נוטלו אבל לעלו' בדמי' לא ומעפרש' גוד או אגוד ל' שהיכא ועש שהכינו מעלין אותו בדמי' לאו דוקא מעלין שמליכו ל' עילוי בשומת ב"ד שמקדים נכסיו שמעלין לו תפילין עכ"ל: וסר"אם כתב כשר"פי קוץ דמי' וקנה לך חלקו או אקוץ דמים ואקנה לך חלקך שמע' אפי' ק' בר' י"ע שמין את הנכסי' בב"ד ומי שרול' ליתן דמיו כוט' כאות' שהכינו אבל אם אמרו יתומים הרי אנו מעלי' על נכסי אבינו יות' דינ' אין שומעין להם אלא שמין את הנכסי' בב"ד ולא היא שהם אית להו שהיד' ליתני הכא לית להו שהיד' דהא מ"ל או תן לי או קח עמכי וכ"כ קלת הבאוני' ז"ל ול' מעלין אותו בדמי' מוכי' כדברי רש"י וכ"כ הרע"ב' בפ"א מה"ש ובן עיק' עכ"ל וכן דע' הרע"ב' וכן הסכי' ה"ס בפר' הכו' וגם הר"יבם כת' בסי' תפ"ג שכן הסכימו האחרונים וכ"ל שיש חילוק בין רש"י והרמ"בם בשי' הכ' דלרש"י גוד או אגו' פירושו תיקוץ את' דמי' בעד חלקי ואם תרצ' אתן לך שיעור אות' דמי' ואקח חלקך ואם לא תרצה תן לי דמי' הקללות ואקח חלקי' או אקוץ דמים בעד חלקך ואם תרצ' אתן לי שיעור אות' דמי' ואקח חלקי ואם לא תרצה אתן לך דמים הקלל' ואק' חלק' ולהרמב"ם גוד או אגוד פי' אני קוצץ לך דמי' בעד חלקך או תמכרהו לי בעד זה הסך או אמכור לך חלקי בזה הסך שכן כתב בפ' השו' אחד מן השותפין שאמ' לחברו במקום שאין בו חלוקה וכו' עכור לי חלקך בכך בכך או קנה ממני חלקי בשער הזה הדין עמו וכו' דהרמב"ם מפרש כפירו' הערוך שפך או אשפך: ו ואם אין שום א' מהם רוצ' לקנו' וכו' שם ל' הרע"בם בפ' הכו' וכ' ה"ה זה פשוט וכ"כ רבנו ז"ל: ז ואם אין שום א' מהם רוצ' למכו' וכו' כ"כ הרע"בם בפ' הכו' ופשוט הוא: ח והוי' דינא הכי אם הוא דבר שאינו ראוי וכו' ז"ל הרע"בם בפ' הכו' היאך הם עושים אם היו כמקו' שהוי' לשכ' שוכרין אותו וחולקין שכרו ואם אינו שהוי' לשכר אם חצר הוא שוכנין בה שנה שנה אם שנ"ת שיסכנו שניה' כאחד מפני היזק ראיה שהרי אין בה דין חלוק ואין אדם עשוי לטרוח כל ל' יו' לפנו' מחצ' לחצ' אלא משנה לשנ' ואם מרחץ הוא נכנסין לה שניה' תמי' בכל יום וכן כל דבר הראוי להשתמש בו מיד ואינו ראוי לשכר כגון מרחץ או מלע או ס"ח אינו יכו' לומ' לו השתמש אתה יום ואני יום שהרי א"ל אני רוצ' להשתמש בו וכ' ה"ה כבר נתבא' זה למעל' דכל שהם שותפי' מכירי' אותו מקו' והשכר לאמצע · וכ' עוד ואם אינו עשוי לשכר וכו' אמן דלית ליה דינא דגוד או אגוד יש לו דין חלוקה בזמני' וכ' הרב ן' מיגש אע"פ שהכל' כדברי האומ' דין גוד או איגו' בזמן שאין א' מן השותפין אומרי' כן יש לנו דין חלוקה בזמני' ומ"מ הכל לפי מה שהוא דבר שאם היה בית וכיוצ' בו אין חולקין אלא משנה לשנה שאין לטרוח בפחו' מכן וכ"כ הרע"בם ובהשגו' בדין החצר שחולקין משנה לשנה למה יבריח את חבירו לשנה שנה שנה ויאמר לו כאחד שאין אתה רוצ' לשכו' וגם אני איני רוצ' לשכו' או השכנו' היזק ראי' זו או קחלו' כי לטעו' לא אטרח לשו' גולה שנה בשנה ועוד אם אין לו להיכן יפנה עם אשת' עליו · וה"ה אחר דברי הרא"בד והכי משתבר וכ' עוד ה"ה ואם מרחץ הי' וכו' שהרי אומר לו בכל יום אני רוצ' להשתמש בה אף זה כתב רבנו ז"ל והוא שהאריך בטעם זה ודעים מברית' דמרחץ הנזכר למעלה בעני ועשיר שאין שם חלוקה ימים כיון שיכולין להשתמש בו כאחד · ומ"מ כתב הר"ן מינאם שאם דבר הוא שאין יכולין להשתמש בו כאחד חולקין אותו בימי' ולא נזכר זה בדברי שמחבר עכ"ל · וכתב

למכור אלא לקנות או שאין שום אחד מהם רוצה לא למכור חלקו ולא לקנו' חלק חבירו ישארו שותפין ח והוי דינא הכי אם הוא דבר שאינו ראוי לשניהם להשתמש בו יחד ישתמש בו כל אחד יומו או (ג) ישכירוהו ויחלקו השכר כמו עבד ובהמה טמא' או חנות דכל חד וחד מפסי' לחיותיה דחבריה וכן בית שא"א להם לדור ביחד וכתב' הגאוני' דאף בחצר א"א להם להשתמש ביחד משום היזק ראייה ונרא' דבחצ' צריכין להשתמש בו בשותפות כיון שאינם יכולין ליכנס לביתם אלא דרך החצ' היאך יכנס (ד) לביתו ביומו של חבירו אבל בדבר שאפשר שישתמשו בו ביחד כגון מרחץ ובית הבד צריכין להשתמש בו ביחד ואין אח' מהם יכול לו' לחבירו נשתמש בו לזמן שכשם שאינו יכול להפקיעו ממנו שיסתלק ממנו לגמרי כך אינו יכול להפקיעו ממנו אפילו שעה אחת כיון שאפשר להם להשתמש בהם ביחד ט כת' ה"ר יהודה ברצלוני שאם יש לשנים בית בשותפו' לאחד ב' חלקים ולשני של ש ואין בו דין חלוק' ואותו שיש לו שליש טוען תתן לי שליש השכירות או תשב ב' חדשים ואני חדש או שאמר גוד השליש שלי אבל לא אמ' גוד או איגוד שני השלישי' שלך ובעל השני שלישים אינו רוצה לא לקנות ולא לשכור הדין עמו וכ"ש אם בעל שני השלישים אומר גוד או איגוד ובעל השליש אינו רוצה אלא שישכור ממנו אין הדין שישכור ממנו בעל שני השלישי' כלום וגם אין בעל השליש יכול לומר לו תשב בו שני חדשים ואני חדש אלא ישב בו בעל שני שלישים הכל ולא נהירא דא"כ לקת' מדת הדין אלא כיון שאילו ישתמשו בו ביחד יפסיד בעל השני שלישי' אם יתרצו שניה' להשכירו ישכירוהו ויק' כל א' חלקו מהשכירו' כפי חלקו ואם ירצו להשתמ' בו בעצמ' ישתמשו בו כל א' יומו אם הוא דבר שרגילין להשכירו לימים ואם הוא דבר שרגילין להשכירו לשלשים יום או לשנ' ישתמשו בו כל א' לפי הזמן שרגילין להשכיר לא פחות ולא יותר ובגורל שיטילו גורל איזה ישתמש בו תחילה ואותו שיש לו שני חלקים ישתמש בו זמן תשמישו רצופין: וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל בשאלה שני אחין שיש להם מרתף וגת בתוכו לאח' ב' חלקי' ולאחר חלק שלישי' אחר אומר שישתמשו בו כדי חלקם אחד שתי שנים וא' שנה אחת ושיטילו גורל איזה ישתמ' תחיל' והשני אומ' שישתמ' עמו ביחד בכל שנה ושנה כל אחד לפי חלקו ועתה מספק' לי' אי מדמינן ליה לבית וישתמשו בו לפי שנים או למרח' ובית הבד מאחר שאינו עשוי אלא לאוצר יין וישתמשו בו ביחד ואם יהיה דינו כבית איך יטילו גורל אם יעשו ג' גורלו' ואפשר שיפו' הגורל למי שיש לו ב' חלקים שנה ראשונה ושלישית ולא יהיו שניו רצופין או אם יפילו שני גורלות ומי שיש לו ב' חלקים ישתמש בו לעולם רצופות ואם דינו כמרחץ איך ישתמשו בבית הגת לפי שאחד מהם אומר שאינו רוצה לקנות ענבים בשותפות תשובה דע שאין חילוק בין בית ובין מרתף ובית הגת אלא כל דבר שבעולם שהוא של ב' שותפין ואין התשמיש נוח לשניהם ביחד כופין זה את זה לחלוק ואם כל חלק וחלק ראוי לתשמישו הראשון חולקין ואם לאו חולקין אותו לזמנים ואם האחד עני ואין לו במה להשתמש בו ישתמש בו העשיר לבד י"א אבל אם שניהם עשירים ואין נוח להם להשתמש ביחד פשיטא שחולקין אותו לזמני' ובנדון זה נר' מתוך טענתם שרוצין לקנו' ענבים בימות הבציר (ס) ולדורכן בגת וכונסים היין במרתף למוכרו כל השנה ואינם רוצים לקנות ולמכור בשותפות הלכך צרי' לחלקו לזמני' ואינו ראוי לחלק בפחות משנה ויעשו ב' גורלות אח' משנה ואח' משנתים ואותו שיש לו ב' חלקים ישתמש בו ב' שני' רצופות יב שני אחין שירשו מרחץ ובית הבד ואינו ראוי ליחל' אם עשאן אביהם להשכיר השכר לאמצע ואם עשאן לעצמו אומ' העשיר לעני קח לך עבדים ורחוץ במרחץ וזיתי' ועש' בבית הבד ואם אין לו יפסיד י"א שהכל תלוי בדעת האב שאם עשאן להשכיר צריכין להשכירו אפי' שניהם עשירים ואין אחד מהם יכול לומר נשתמש בו בעצמנו ואם עשאן לעצמו לא יוכל אחד מהם לומר לחבירו להשכירו אפי' אם ימצאו שוכר ור"י פי' שאינו תלוי ברע' האב שאפי' עשאן לעצמו אם ימצאו שוכר אין העשי' יכול למחו' בעני מלהשכירו וכן אפי' אם עשאן לשכור אם אין מוציאין שוב' להשכירו לו אומר עשיר לעני קח לך עבדים ורחוץ ומפסיד

סרע"בן בריש בתרא בני אלונת' דגוד או איגוד דאמרי' התם דעבד ובהמה טמאה עובד לזה יום א' ולזה יום א' והוי יודע דדוקא בעבד ובהמה טמאה הוא שחולקין בימים אבל מרחץ ובית הבד כיון שיכולים להשתמש כאחד אין חולקים בימי' אא"כ רצו שהרי עשיר לעני הרי אני רוצה להשתמש בהם בכל עת שאפילו בבית הבד איפשר שיהא זה טוען קור' וזה אמר' וכשזה טוען וזה טוען הקורה וחוזרין חלילה וכן לעולם כל אפשר להעמיד ולהקדי' לא חששינן או לעבותו כמ' עושין עכ"ל וזה כחולק על תשובו' הר"אש שכת' רביעו בסמוך שהרי בית דומה לבית הבד הוא שהרי יכול לדרוך זה ענביו ואחר כך ידרוך זה וגם היו יכולים להעמיד כל אחד אליה אלו במרתף שימכור יינו ויש לחלק דהאכי התם שהורגלו להיות שותפי' ואין זה כדאי דאטו משני שהיו שותפין תחלה הוא לא יחלוקו ט כת' ה"ר יהוד' ברצלוני * וכן כתב א"א הר"אש ז"ל בשאל' כלל נ"ח סי' ד'

ב"ה נאמה מאירית"ל שם לאה בבהמ"ע אבל בני פלוני' אבל ודגוי לגר"ם נבונים

ועיין במה שכתבתי לעיל בסמוך : יב שני אחים שירשו מרחץ וכו' בסוף בתרא (דף יג) תנן שני אחים א' עני ואח' עשיר והניח להם אביהם מרחץ ובית הבד עשאן לשכר השכר לאמצע עשאן לעצמו הרי העשי' אומר לעני קח לך עבדים וירחצו במרחץ קח לך זיתים ובא ועשה בבית הבד · ודע שהרע"בם בפ"ה מה' שכני' כפירו' לשון משנה רבי' ודעת התוס' בפ"ק דבתר' בה' אין חולקין את החצ' וכו' כפר"י שהוכי' רבי' וכ"כ ה"ה בפ' שכ' בשם השערפי' ז"ל שפירשו עשאן לשכ' שכן גדולי' וראוי' להשכיר עשאן לעצמו קטני' וראויי לעצמו והוכיח דמילתא נקט לא התחם כוונ' התב מעל' והוריד בזה וכ' עוד ה"ה ועוד כתבו אלא אמרו השכר לאמצע ואם כן ראויים לעשר' אין העשי' יכו' לומ' לעני השכירם לה' ואני אשתמש בחלקי אלא במרחץ ובית הבד שאין אדם עושה מי שיהנו אותם להחלאין אבל בטרקלין אע"פ שהי' ראוי שהשכירו יכול לומר העשי' עכשיו אני צריך לדור ואם אתה רוצה להשכיר השכי' למי שידור עמי עכ"ל הרע"בא בשם ה"רי"ף ז"ל ומ"ש רבי' ואין תקנ' לעני וכו' הרע"בם בפ"ה מה' שכנים כתב ואין העני כופה את העשיר לקנות חלקו אא"כ ה"ל קנה ממני או מכור לי והרי לוה וקונה או מוכר לאחרים וקונים הדין עמו עכ"ל ודבי' שכת' ואין תקנ' לעני וכו' איפשר דלא ס"ל כהרע"בם אלא כתשוב' הר"אש דלקמן בסי' זה דלא שייך דינא דגוד או אגו' אלא כשאו' אקנ' חלקך להשמיש וכו' וזה כיון שאינו קונהו להשמישו אלא שימכרו לאחרי' אינו יכול לכופו בדינא דגוד או אגוד איפה דהר"אש לא פליג אהרע"בם וכמו שכתוב לקמן ב"ה ורבי' כתב אין תקנה לעני משו' דלא שכיח מי שיקנה להזיק לעשיר והמרדכי בפ"ק דבתרא כתב דעשאן השכר משמע דבזה כדבר תלוי שכשעשאן אביה' לעצמו אין יכו' העני להשכי' חלקו ואיני יודע טעמ' שאפי' לאחר מעת אביה' לא יעשה כל א' בחלקו מה שירצ' ואני הייתי רוצה לו' דלאו דוק' הוא שאפון דהם עשאו אלא כל עד אם היתה עיר שמשכירין בה מרחץ ובית הבד ואביהן עשאו לכך השכר לאמצע ואם אינה עיר שמשכירין בה ואביהן עשאן לעצמו יכול העשיר לו' לעני קח לך עבדים וכו' ומיהו קיימא דהכא משמע דהעני אינו יכו' ל להשכי' חלקו וגם לא לפייסם גבר' בחדיקיה מיגוד עכ"ל יג אין בו דין חלוקה ואמ' א' נעשה וכו' בפ"ק דבתר' (שם) אקשי' למאן דלית ליה דינא דגוד או אגוד מדתניא כל שאלו

ומפסיד העני בעניו ואין תקנה לעני אלא שיכבור חלקו לעשיר או יתן חלקו לעשי' שיכל לומר העשיר או נוד או איגוד או ישתמש בו יג אין בו דין חלוק ואמר אחד נעשה ב' חלקי' הא' חלק גדול שיהיה בו שיעור והא' חלק קטן ואקח אני הקטן ואת תקח את הגדול בהנם פסק רב אלפס שאין שומעין לו וכ"כ הרמב"ם ז"ל ור"ח פסק ששומעין לו ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל: יד אבל אם יאמר אני אקח הקטן ואתה תקח הגדול ותן לי הדמים מה ששוה יותר על הקטן בזה ודאי אין שומעין לו טו ואפי' אם יאמר קח הגדול לפי שויו בדמים ואני הקטן לפי שויו או אני אקח את הגדול לפי שויו בדמים ואתה הקטן אין שומעין לו וכ' ה"ר יונה אבל אם יאמ' לו קח אתה חלק הגדול לפי שויו בדמים ואני הקטן או אקח הגדול ואתה הקטן ואם אתה אומר שאינך חפץ בקטן אני אקח הכל שומעין לו אע"פ שאינו מניח לחבירו ליקח הכל יו והיכא דראובן יש לו שיע' ולשמעון אין לו שיעור כגון חצר של ז' אמו' ויש בו לראובן ד' חלקים ולשמעון ג' חלקי' ואין שמעון רוצ' לחלו' כ' הרמ"ה ז"ל שיכול ראובן לומ' לו אחלוק עמך ואטול כל חלקי חוץ מאמה אחת שאשתתף עמך ברביע חלקך ושוב יאמר לשמעון נד או איגוד יז ואם אין בכל החצר אלא נ"א כת' הרמב"ן ראית ביה דינא דגוד או איגוד ולא נהירא לי דמצי למימר ליה נהי דהשתא נמי לא חזי לי מ"מ מה שאתה אומר שאקח בדמים דבר שאין בו כדי תשמישו איני רוצה וטענ' נכונ' היא והרמ"ה כ' אם אין בחצר אלא נ"א כיון דלא חזי לתשמיש חצר אלא למשטח בה פירי או למיעב' ביה עוקא לשופכין דיליה השתא נמי דפלגי מטי לכל חד וחד שיעור דחזי להכי ופלגי וקרי' ביה שפי' כל שאלו יחלק ושמו עליו יח וא"א הרא"ש ז"ל כ' דבחצ' לא שייך ביה דינא דגוד או איגוד לפי שאינו דבר העומד לעצמו אלא משתמש הוא לבתים ואין בית בלא חצר וכיון שהבתים מספיקין לשניהם צריכין הן להשתמש בחצר בשותפות עד כאן יט תשובה לגאון ראובן שמעון ולוי ירשו בית שארכו י"ב אמות ורחבו י' אמות וחצר שארכו י"ח אמות ורחבו י' אמות ומכ' שמעון חלקו לראובן ומת לוי וירשו ראובן ושמעון חלקו ועת' בא' ראובן ושמעון לחלוק חלק לוי שנפל להם וודאי שני חלקי ראובן חלקו וחלק שקנה משמעון נסתלקו מדינא דגוד או איגו' שאין להם עסק בענין החלוקה כלל שלא נשאר ביניהם לחלוק אלא חלק לוי שנפל להם אח"כ וכיון שאין בו דין חלוקה אית ביה דינא דגוד או איגוד ויאמר ראובן לשמעון אקח מכ' חלקי' עד כדי שישאר בחלק המשותף בינינו שיעור חצר ובאותו שיעור נוד או איגוד כ לית דינא דגוד או איגוד אלא בדבר שתשמישו שוה ואין בו כדי לזה ולזה ויש בו כראוי לאחד שאיזה מהם שיאגוד מספיק לו להשמישו לפיכך יאמר לו גוד כיון שמספיק לך או איגוד כא אבל דבר שאין תשמישו שוה כגון ב' שפחות או ב' כלי' שאין מלאכתן שוה וכל א' (ז) צריך לשניה' אפי' אם דמיהן שוים אין אח' יכול לומ' לחבירו טול אתה זה ואני השני או איפכ' לפי שכל א' וא' צריך לשניהם ואין צ"ל אם אין דמיהם שוה שאינו יכול לומר טול אתה הא' ואני השני ומי שיקח הטוב יתן לחבירו מאי דביני ביני כב וכן אם יש להם שדה או כרם ואין בשום אחד מהם כדי חלוקה אפי' אם דמיהם שוים לא יאמר לו טול אתה שדה ואני כרם או איפכא וכ' הרמ"ה אפי' אם יאמר לו גוד או איגד בשניהם כא' אין שומעין לו שיאמר בא' מספיק לי שהרי כל א' תשמישו בפני עצמו אלא אם ירצה יאמר לו בא' מהם גוד או איגד והשני ישאר בשותפות או יאמר לו בכל א' זה אחר זה גוד או איגוד כג וכ' דברי' שתשמישן שוים ודמיהם שוין ואין בשו' א' כדי חלוקה בהא ודאי חולקים אחד כנגד חבירו בגוד או איגוד אבל אם אין דמיהם שוים כ' הרמב"ן שאין אומ' גוד או איגו' אע"פ שתשמישו שוה דיפה ורע כב' מינין דמי והרמ"ה כ' כיון שתשמישו שוה אע"פ שאין דמיהם שוה יש בו גוד או איגוד בין אם יאמ' לו כל מי שיקח המעולה יוסיף לחבירו דמי' לפי שומא בין אם יאמר שיקח איזה מהם שירצה בלא תוספו' דמים וכ"כ ה"ר יונה כד אם יש להם עידית וזיבורית או גדולה וקטנה יכול לומר טול אתה מן העידית בשומא כדי שווי הזיבורית ומה שישאר מן העידית יותר על שווי הזיבורית אני אטלנו ואתן לך דמיו אע"פ שאין בו שיעור או תעשה אתה כן וכן בשדה גדולה וקטנה

יאמר

כתב הרא"ש בשאלה בתים שאין בהם דין חלוקה דק"ל אית דיכא דגוד או אגוד ואמ' התובע גוד או אגוד באמ' הנתבע' טען הנתבע אית לי הפסד שלא יהא הנפסד רצוי או שלא יקבלו עליו קונים שלא אם תדלה לומר גוד או אגוד בכל הבתים: א תשובה הדין עם התובע ואע"פ שכל לריבי' להם זה לתפשיהו וזה לתפשיהו לעשיר לקנות אבל עשיר אלו לעני' לעני גוד או אגוד אע"ג דלית לי' לעני למיגד עכ"ל וכ"כ הרע"ב בפ"ח עם הבני' והמרדכי כ' דבעל אותה סבר סוף ר"ה ופרבינו יוסף בשם רי"ב כ' כשרי"ף: לג לשון א"א הרא"ש כת' הרי' הלוי דיכא דגוד או אגוד לא שייך אלא בזולפין וכולי עד ואין דבריו נראין לי בזה

יאמר לו אני אקח הקטנה וטול אתה מהגדולה שיעור הקטנה והיתרון אקחנו ואתן לך דמיו אע"פ שאין בו שיעור או תעשה כן וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל לה וכ"כ רב האי בתשו' על חצר שיש בה בתי' ואין בכל א' דין חלוק' אם יש לחלו' בתי' נגד בתי' או דייני' בכל בית גוד או איגוד והשיב פשיט' בבתי' שבחצר מתחלקין בתי' כנג' בתי' במד' ובשו' וא"א בכל בית בפני עצמו גוד או איגוד: לו עוד שאל' לו ראובן ושמעון שירשו ב' בתי' בחצ' א' גדולים שיש בכל א' וא' כדי חלוקה וגם ראויים לחלוק זה כנגד זה והאח' אומ' נחלוק כל בית ובית בפני עצמו והשני' אומר לא כי אלא נחלוק בית כנגד בית והשיב שלא יפסידו על עצמן לחלוק כל בית אף ע"פ שיש לכל בית כדי חלוקה יחלוקו בית כנגד בית: לז שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ראובן מת והניח אלמנה ובן והניח בית ועל מקצתו עלייה וגם חנות על מקצתו ותחתיו מרתף לאצור בו יין וכל אלו הדירות כל א' דירה בפני עצמה העלייה עולין בה ברשו' הרבים וגם החנות פתוחה לרשות הרבי' וגם המרתף והורידו ב"ד לאלמנ' ולבן לכל א' החצי הנכסי' כפי תקנת טוליטלה ובא היור' למכור חלקו ואו' שרוצה למכור הכל ביחד כדי שיהא שוה יותר ואומ' לאלמנה או גוד ותן לי חצי מה שנותנין לי בכל הקרקעות או איגוד בשומא שנותנין לי בכלן ואקבל מעותיהם ואתן לך חצי הדמים והאלמנה אומרת אין לי מעות לקנות אלא אני אקח הבית ואתה תקח השאר וישומו ב"ד אם ישוו שאר הקרקעות כפי הבית שאני לוקח הרי טוב ואם ישוה חלק אחד על של חבירו יתן א' לחבירו מאי רבינו ביני: תשובה אם יש בבית כדי חלוקה שיהיה לכל א' ד' אמות על ד' אמות יחלקו הבית מתהום ארעא עד רום רקיעא עם העלייה והחנות שעל גביו והמרתף שתחתיו ולא שייך כאן גוד או איגוד כיון שיש בו כדי לזה ולזה: לח ואם אין בבית כדי חלוקה והבן אומר שרוצה למכור הכל ביחד כדי שימכור חלקו יותר ביוקר ולומר לאלמנה גוד ותן לי החצי מה שנותנין לי בכל הקרקע או איגוד בשומא שנותנין לי בכול' ואקבל המעות ואתן לך חצי הדמים האי לאו טענה היא שאין זה גוד או איגוד כיון שאין לו מעות לקנות משלו אלא שאומר לה למכור לאחר דלא אמרינן גוד או איגוד אלא כשאומרים אקנ' חלקך לתשמישי או תקנה חלקי לתשמישך אבל בכי האי גונא שאומר גוד חלקי כדי שאמכור כל הקרקע או אני אמכור הכל ואתן לך חצי הדמים כדי שימכור חלקו יותר ביוקר לא שייך ביה גוד או איגוד ולא נדחה האחר מהסתפח בנחלתו בשביל תוספת הדמים של זה אלא ימכור חלקו כמו שיוכל והלוקח ישתתף עם האחר וכל שכן בנדון זה שהעלייה דיר' בפני עצמו והחנות דירה בפני עצמו והמרתף לעצמו שהדין עם האש' שאם ירצה הבן יקחם בשומת בית דין ויעלו זה לזה בדמים: (י) לט וכת' א"א הרא"ש ז"ל יש אומרים דלא אמרי' גוד או איגוד אלא אם כן יד שניהם משגת לקנות אבל אם א' אין ידו משגת לא ורב אלפס כ' שהכל תלוי בתובע ולא חיישינן אי לית ליה לנתבע כיון שהתובע עשיר יכול לומ' לנתבע גוד או איגוד אפי' אם אין לנתבע במה לקנות ע"כ וכ"כ הרמב"ם ז"ל: ל י"א שלא אמרינן גוד או איגוד אלא בנתינת דמים מיד אבל אמר גוד ואמתין לך המעות ל' יום או איגוד ותמתין לי המעות ל' יום אין שומעין לו שיכול לומר לו אני נח לך ואתה קשה ממני והרמ"ה חילק בזה וכת' אם לאחר שאמר התובע גוד או איגוד ואמ' נתבע אגידנא והבו לי זמן תלתין יומי זמן ב"ד לפרשן נותנין לו אבל אם השיב נתבע לתובע גוד אתה ושאל התובע זמן אין נותנין לו ולא מחייבין הנתבע האידנא למיחת לדינא דגוד או איגוד ונפק מינ' דילמא עד הכי והכי איתרמי ליה לנתבע זוזי למיגר בהן אי נמי דילמא משכח מאן דזבין לחלקיה מיניה וברמי יתירי אי נמי לבי מייתי תובע זוזי אי אמר נתבע תנו לי זמנא דטרחנא בתר זוזי יהיבנא ליה זמן מהשתא ולא מתביעה קמייתא לא וה"מ שנותנין זמן לנתבע כשמתחלה אומר איגוד והבו לי זימנא אבל לא אמר מתחלה איגוד אלא תובע בעי למיגד ואומר הבו לי זימנא וכן הדין אין ליתן לו זמן כדפרשי' ובטל לו דינא דגוד או איגוד אם לאח"כ בא ותובע דינא דגוד או איגוד ואמר נתבע אגידנא והבו לי זמנא לא יהבינן ליה דמוכחא מילתא דאישתמוטי משתמיט ליה כיון דלא בעי למיגד מעיקרא ואי טעין נתבע לא בעינא למטרח

בתר

בתר זוזי עד דמוגידנא ניהלי מעכשיו ולאחר ל׳ יום על מנת דמייתינ׳ זוזי תוך ל׳ יום הדין עמו דילמא אזיל ומזבין ליה בזול והדר ביה תובע מדינא דגוד או איגוד אבל אי לא טעין לא טעני׳ ליה ואי טעין תובע לוגדיה ניהליה מהשת׳ ולבתר ל׳ יום על מנת דאי לא מייתי לי נתבע זוזי תוך ל׳ יום למיגר בהו דתיהוי דידי מעכשיו ולאחר ל׳ יום לא צייתינן ליה ואפי׳ אי שביק מהשת׳ זוזי בבי דינא כיון דתבע נתבע זמן תוך ל׳ י׳ יהביה ליה אי לא מייתי בתר ל׳ יום חזר דינו לשאול גוד או איגוד כדמעיקרא לב וכ׳ תבע חד לחברי׳ דינא בגוד או איגוד אע״פ שנתרצה השני לגוד או לאגודי לחבריה בסכו׳ שהסכימו עליו יכול התובע לחזו׳ בו ולומ׳ איני חפץ לחלוק אלא נשאר כבתחילה בשותפות כל זמן שלא הקנו זה לזה באח׳ מן הקנייני׳ וכן נתבע נמי יכול לחזור בו מגוד לאיגוד או מאיגוד לגוד כל זמן שלא יקנ׳ זה לזה בא׳ מן הקנינים ע״כ לג לשון א״א הרא״ש ז״ל כ׳ הר״י הלוי דינא דגוד או איגוד לא שייך אלא ביורשין או במקבלי מתנה אבל אם לקחו שני׳ בית שאין בו כדי לזה וכדי לזה אין א׳ מהם יכול לומ׳ גוד או איגו׳ שהרי לדע׳ שיהיו שותפין בו לקחוהו ולא למכרו איש אל אחיו ונרא׳ אין דבריו אם לא היה לה׳ בית דיר׳ ולקחו לדור בו או אם היה להם בית דירה ולקחו להשכירו לאחר אבל אם היה להם בית דירה ונפל או נשרף דירתו של א׳ מהם או הוצרך למוכרו מחמ׳ דוחקו יכול לומ׳ לחבירו גוד או איגוד כיון שצרי׳ לו לדור בו ואינו רוצה לדור עם אח׳ וכן נמי אם הוצרכו שניה׳ ליכנס לדור בו לד וכ״כ דדינא דגוד או איגוד אינו בשד׳ וזו היא סברתו דדוקא בדבר שמשתמשין בו ביחד בשותפות כמו בית דיר׳ ומרחץ וטלי׳ ושובך ואין נח לא׳ להשתמ׳ עם חבירו בשותפו׳ שייך ביה דינא דגוד או איגוד אבל בשדה אפש׳ לעובד׳ בשותפות או למוכר לאריס ואין דבריו נראין לי בזה ע״כ לה וכ״כ רב האיי בתשוב׳ דשיי׳ בשותפין שנשתתפו גוד או איגוד לו והרמ״בם כ׳ דבשכירו׳ נמי אית דינא דגוד או איגוד שכת׳ א׳ השוכר מחבירו מקצ׳ חצ׳ או שדה שאין בו דין חלוק׳ או ב׳ ששכרו מקו׳ א׳ בשותפו׳ כל א׳ מה׳ יכול לכוף חבירו לומ׳ או שכור ממני חלקי או אשכור חלקך ואם יש בו דין חלוקה חולקין ע״כ ותימא הי׳ איך יחלקו במחיצה דבר שאינו שלהם אלא בשכירו׳ לז תשוב׳ לרב האי היכ׳ שאין בו דין חלוק׳ ויש שם יתומי׳ גדולי׳ וקטני׳ והגדולי׳ רוצי׳ לחלוק ב״ד מעמידי׳ להם אפטרופו׳ ודנין להם גוד או איגוד וא״א ז״ל כ׳ בתשובה דלא שייך ביתומי׳ גוד או איגוד שאין אפיטרופוס רשאי לסכור חלקן וכ״כ ר״ת:

קעב חצר

המתחלק׳ נותן לכל פתח ופתח ד׳ אמו׳ והשא׳ חולקי׳ בשוה שכל פתח צריך לפניו ד׳ אמות לתו׳ החצ׳ ואפי׳ שהפתח רחב הרבה נוטל ד׳ אמות על פני כל רחבו לתו׳ אויר החצ׳ ואם אין הפתח רחב ד׳ משלים עליו מצדדי׳ ד׳ כדי שיהי׳ ד׳ על ד׳ ב ואם יש לאחד בית פתוח לחצר שיש בו ב׳ פתחי׳ ולשני אין לו אלא פתח א׳ אותו שיש לו ב׳ פתחי׳ נוט׳ לכל פתח ד׳ אמו׳ כפי מה שהוא פתחו ובעל פתח הא׳ אין לו אלא ד׳ אמו׳ לפניו ופי׳ ה״ר יוסף הלוי דמיירי בשני׳ שקנו מן ההפקר כגון שבנו במקו׳ הפקר זה בנה לו בית ופתח לו שני פתחים וזה בנה בית ופתח לו פתח א׳ ואח״כ הקיפו אותם עד שנעש׳ להם לחצר

ס"ד דדין לוקחים בין זוכים מן ההפקר כד' …פי א"ר יוחנן ואמר דד' אמות שאמרו בבר …אם זכו מן ההפקר ולא הוצרך לפרש כן לפי …כן שלא פ"ע כל' אפי' הייע לענין היזו' הדין

עילוי ד"א שבחלר ואם מעו פיתן בעל ספת… היה לו אלא פתח א' ג"כ היו שווה פיתן … כן ה"לל וכן כמי כשחלקו הבתי' מסקנא לא … בית היה לו ג' פתחים עודף על זה היה …

לחצר וכ"כ הרמ"ב׳ ג אבל ב׳ שקנו או ירשו ודאי קנו וירשו בשו׳ חלק כחלק בין בבתי׳ בין בחצ׳ ולא יטול האח יותר מחבירו כלום ורש"י העמידו בראובן שחלק נכסיו על פיו לב׳ בניו ונתן לאחד בית שיש ל׳ ב׳ פתחי׳ ולשני בית בפתח א׳ וכן פי׳ ר"ח אבל שני׳ שירשו או קנו ודאי חולקים בשוה הבתים והחצר ואף אם קדמו וחלקו הבתים קודם חלוקת החצ׳ לא אמרי׳ אותו שעלה לחלקו הבית שיש לו ב׳ פתחי׳ זכה בד"א בחצר לכל אח׳ מפתחיו אלא חולקין אותו בשו׳ ד וכ׳ א"א הרא"ש ז"ל בד"א כששני הבתי׳ שוי׳ ותלקו בית כנגד בית ולא הוצרכו לשום אות׳ ולהעלו׳ בדמי׳ אבל אם אינם שוים ושמו אות׳ והעלום בדמי׳ ואותו שהגיע לחלקו הבית עם הב׳ פתחי׳ נתן לחבירו הדמים ששוו יותר על שלו בכלל זה העילוי ג"כ ד"א שבחצ׳ וזכה בהם כמו שזכה במה שביתו שוה יותר משל האחר אע"פ שבעוד שלא חלקו לא היו הד"א שלו לגמרי אלא לפרק בו משאו וחבירו היה משמש בו ג"כ כשהיה מוצא אותם פנוים עתה שחלקו הם שלו לגמרי והרמ"ה כ׳ דמיירי בכל ענין בין באחין שחלקו או שותפין שקנו בית׳ וחלקו הבית ואח"כ חלקו החצר לעולם נוטל לכל פתח ד"א בחצר ה חפירה דסופלי יש לה ד"א בחצ׳ לכל רוח פי׳ אם יש לא׳ מהם חפיר׳ בחצרו שנותנין בתוכה גרעיני תמרים או שא׳ תשמי׳ נותנין לו ד"א בחצ׳ לכל ד׳ רוחותיה ואם יחד א׳ מפתחי ביתו שלשלם רגיל ליכנס לה דרך אותו פתח אין נותנין לו בשבילה אלא הד"א שלפני החפיר׳ שכנגד אותו פתח והר"אבד אומר לאו למימרא שיהיה לחפירה ד"א לכל רוחותיה אלא לענין זה אמרי׳ שיש לו ד"א לכל רוח שיש לו לברר אותם לאיזה רוח שירצה ואם יחד לו פתח ביתו אין יכול לברר אלא יטלם כנגדו ו אכסדרה אין לה ד"א בחצר ופיר׳ רש"י אכסדר׳ הפתוח׳ לחצ׳ אין לה תור בית ליתן לה ד"א בחצ׳ ור"י פי׳ בית שאכסדר׳ לפניו אין לבית ד"א לפי שהיא פרוצה מרוח אחת ואפש׳ דעייל בנה ומפרק משאו ואם אין לה

להד' על ד' משלים עליה מן החצר לד' על ד' ואם יש לה מחיצה גם ברוח רביעית אלא שהם נמוכין אז נותנין לפניה ד"א בי' שער יש לו ד"א בחצר ופירש הרמ"ה דמיירי בבי' שער ממ' שעוברין בו כשנכנסין לחצר והוא של אח' מהם אלא שאחרים יש להם דרך לעבור עליו ונראה יותר כדפי' רש"י שהוא כמין בית קטן אצל בית גדול ופעמים עוברים עליו ליכנס לגדול ז מרפסת יש לה ד' אמות בחצר היו ה' פתחי עליות יורדות דרך מרפסת אחת אין לכולם אלא ד"א ח לול של תרנגולים אין לו ד' אמ' בית שחציו מקורה וחציו אינו מקורה בין שקירויו כלפי פנים בין שקירויו כלפי חוץ אין לו אלא (א) ד"א ט בית פת' כל זמן שלא נפרצו פצימיו יש לו ד"א פרץ פצימיו אין לו ד"א י בית שאין לו ד"א על ד"א אין לו ד"א בחצר יא הזבל שבחצר מתחלק לפי פתחי הבתים יב אבל חיל המלך המוטל על העיר לתת להם אכסניא אינו מתחלק לפי פתחי הבתים אלא לפי האנשי' הדרים בבתים: יג לפיכך כיון שצריך ליתן לפני כל פתח ארבע אמות הא דתנן אין חולקין את החצר עד שיהא בו ארבע אמות לכל א' ואחד מלבד הארבע של הפתחים קאמר שצריך שיהא בו עד שיגיע לכל א' לפתחו ד"א ועוד ד"א לכל אחד לשיעור החצר וצריך שיהא ה' על ח' מרובעות אבל אם ארוך וקצר אפי' שיש בו יותר מזה השיעו' אין בו דין חלוקה וכ' ה"ר יוסף הלוי שא"צ שיהא בו עד שיגיע לכל פתח ד"א אלא אפי' אם יש בו פתחי' הרבה אם יגיע לכל אחד מהן ד"א לא' מפתחיו ועוד ד"א לאויר החצר יש בו דין חלוקה וא"א ז"ל הביא דבריו לפסק הלכה ונר' לחלק דיקא כשפתחי בתיהם שוות שיש לא' פתחי' כמו לשני דבהכי מסתבר' למימר כיון שיגיע לכל א' ד"א לפרק משאו ועוד ד"א לאוי' החצ' יחלקוהו אבל אם יש לא' בית עם ב' פתחי' ולשני בית בפתח אח' למה יפסיד בעל השני פתחים כיון שמדינא יש לו ד"א לכל א' מפתחיו א"כ למה נכריחנו לחלוק עד שיהיה בו שיעור חצר מלבד החלק המגיע לו לצורך פתחיו:

קעג כל דבר שנתרצו שותפין לחלוק חולקין אע"פ שאין בו דין חלוקה הרשו' בידם חוץ מכתבי הקודש שאין חולקין אות' אפי' אם נתרצו שניהם משום בזיון כד"א שהיה בכרך א' אבל בב' כריכות חולקים ואם

ואם הם שני ענינ' אין בו דינא דנוד או איגוד דתרויהו צריכין להאי ולהאי ואם הם ענין א' אומרי' בו נוד או איגוד כדפרי' לע"ל בסי' קע"א **ב** השותפין שנתרצו לחלוק בדבר שאין בו דין חלוקה יכולין לחזו' בהן אפי' אם לקחו בקנין שקנין דברי' בעלמא הוא וכ' הרמ"בם ז"ל אם קנו מידם שזה רצה ברוח פלו' וזה רצה ברו' פלוני אין יכולין לחזו' בהן וא"א הרא"ש ז"ל כ' דכה"ג קנין דברים בעלמא הוא אא"כ בירר זה רוח פלוני וזה רוח פלוני וקנו מידם ע"ז וכן אם חלקו והחזיק אח' מהם בחלקו אפי' שלא בפני חבירו נתקיימה החלוקה וזכה זה שכנגדו בחלק השני ואין א' מהם יכו' לחזו' בו אפי' לא אמ' לו חבירו חזק וקני והרמ"בם ז"ל כתב דוקא שהחזיק כל א' בשלו וא"א הרא"ש כ' כסבר' הראשונה ואם חלקו בגורל לאח' שעלה הגורל לאח' מהם נתקיימה החלוקה לכולם שאלה לא"א הרא"ש ששאלת לאה ורחל שחלקו קרקעו בגורל בלא עדים ורצתה א' מהם לחזו' הגורל אינה קונה כי אם לברר החלקי' אבל אם החזיק אחת מהן בחלקה אז קיים החלוקה אע"פ שלא היו עדי' בגורל כיון שה' מודו' ההלוק' קיים' דלא איברי סהדי אלא לשקרי הלכך אם מודו שהטילו גורל והחזיק' א' מהן החלוק' קיימת ומה שכתב' שעשו תנאי שתיטול רחל ולאה קנין שתתקיי' בידה הבתי' שלה אם יפלו בגורלה וכן לאה לרחל ורחל אומרת שאינה רוצ' לקיי' ללאה הבתים בגורלה וכיון שנתבטל התנאי נתבטל נמי החלוקה ולאה טוענת כי הגורל לא נתבטל ואינה רוצה בקנינה של רחל לא הבנתי תוכן הדברים אם הבתים היו של לאה ורחל מה היו צריכות לקנין אחר החלוקה והחזק' דכיון דהחזיקה אחת מהן בחלקה קנו שתיהן ואם רוצה לומר שיעשו קנין לקיים החלוקה ולא החזיקה שום אחת מהן בחלק שנפל לה כי היו סבורות שאין קרקע נקנה אלא בחליפין כיון שחזרה רחל קודם הקנין נתבטלה החלוקה **ג** אחין שחלקו אין להם זה על זה לא דרך שאם אביה היה עובר דרך השדה שעלה לחלקו של ראובן לחלקו של שמעון ראובן מעכב עליו ולא סולמו' לא מבעיא אם נפלה העליה לראובן והבית והחצר לשמעון שאין ראובן רשאי להעמיד סולם בחצר שמעון לעלות לעלייתו אלא אפי' נפל בחלק ראובן העליה והחצר והבית לשמעון אין ראובן יכול לסמוך סולם על בית שמעון לעלו' לעליתו ולא אמת המים

שאם

אטימת החלונות אם רוצה לבנות לפניהם אינו כל זמן שלא בנה לפניהם אינו יכול לומר סתום חלונותיך דע"ם שיש היזק ראיה ואין דבריו נראין כלל דכיון דאין לו חזקה באורה היכי עלי למעבד ליה היזק בראייתו ועוד דהיכי לפיתח לבנות ג' אמי' ישמון במזקה ועוד דאין לאסה דרך זה על זה שמשמע דע"ב דלציהה היה עובר דרך אדיה זו לאדה אחרת עומה כוא באמיו לעבור בו דרך אדסו וכן בחלונות עומה הוא שלרצו' דרך החלון ולהזיק וכ"כ רבינו משה בר מיימון ז"ל בפ"ג מה' שכני' שצריך לסתום החלון שמשקיף על חלקו ולהסיר אמת המים מעליו וכתב ה"ה שדעת הרמ"בא כדעת רבינו שלמה ורבינו משה בר נחמן והרא"בד ונכנסת אפילו בשם אור זרוע דרי"בם סביר' להו כרבינו משה בר מיימון ורבינו אשר וכתב על זה ומאד נראין דבריו : *

ומ"ש לרבי' שלמ' והיינו אין יכול לומר לו סתום חלונותיך

ב"ה ועיין בתשובת הרמ"ה קנ"ד שהאריך בטעם דברי הרמ"בם שפסק כדברי רש"י והבן מוכיח מ"ש בסוף פ"ו משכני' ונראין שכבר נקיטין כרמ"י :

או אמת המים כיון שהיו בחיי אביו א"כ למה לא יהיה דרך עליו כמו שהיה בחיי אביו. וי"ל דהכא לאו כשהיה לאבין דרך כבושה בשדה שהילך אלא שהיה רגיל להיות לו דרך ליכנס בזו לזו אבל אם הי' לו דרך כבושה ומיוחדת אינו יכו' למונעו דומיא דחלונו' וכן צריך לו' באמת המים שלפעמי' היה אביו מוליך מים דרך אדסו וכן בסולם שלפעמים היה עולה בסולם המטלטל אי נמי שלא היה קביעו' לשבלת שאמה אלא היום בדרך זה ולמחר בדרך זה אבל אלו היתה אמת המים קבוע' או סולם קבוע אינו יכול לסלקה וכמו שאמר רבינו משה בר נחמן בשדה ולרבינו משה בר מיימון ורבינו אשר אפילו היתה דרך כבושה ומיוחדת ואמת המים וסולם קבועים מסלק אותם. ועל מאי דאמרינן ולא סולמות זה על זה כתבו התוס' פירש בקונטרס אם נפל זה בית והלך וזה נפל עליה אין לקבוע סולם בחלקו של זה ולעלות לעלייתו וקשה לר"י דהיינו ולא דרך זה על זה. ונראה לר"י כגון בלקח זה בית וזה עליה והלך אין לו לסמוך הסולם בכותל של זה ולעלות בעלייתו וגם רבינו משה בר נחמן כתב כדברי ר"י והביא טעמא דאינו יכול לסמוך משום דמיתרע אשיתיה ואף על פי שהשגות מיימון פ"ב מהלכות שכנים שהם לפי' ר"י דהא משמע בית למעלה משועבד. יש לומר דהכי קאמר משועבד לאמת המים העליה אבל לא לאמת מחזיק הסולם שהרי יכול לקובעה על עמודים ומ"מ יש לדקדק בלשון ר"י שכתב אין לו לסמוך הסולם בכותל של זה דמשמע שאם היה סולם קבוע לעלות לעליה דרך שם אינו צריך להסירה וכן משמע מפר"שי ונראה לי דאיכא למטעייהו דה"ל דאין אומרי' לו סתום חלונותך אבל לדברי האומרים אומרים לו סתום חלונותך וכו"ם בשמוך הכא נמי אפילו היה סולם קבוע ואין לו מקום לעלות לעלייתו אלא דרך הסולם מסיר אותה. ורמ"בם בפ"ב מהלכו' שכנים כת' אין לזה דרך זה על זה וכו' לפיכך י"ל לאחין וכו' יש לו להסיר אמת המים מעלי וכן סותם החלון המשקיף על חלקו ובונה כנגד הסולם אף על פי שהוא מבטל תשמישו ויש לדקדק בדבריו שאמר שכתב שיש לו להסיר אמת המים ולסתום החלון ה"ל למימר ועוקר הסולם : * ד וכתב הרמ"בם בפרק הכוכב וה"ה בשנים שקנו שדה וכו' וחלקו לא כשאר לאח' מהם זכות בחלק חבירו ומפסיק אמת המים מחלקו וסותם החלונות וכו"ע למה לא הזכיר הדרך והסולמות. * וזה לשון ר"י וכן הדין בשנים שקנו קרקע בשותפות וחלקו אבל אם נתן זה קודם שיתן לחבירו שאמר ק"ל דנותן בעין יפה נותן ולראשון נתן שיתשמש בו בענין שהיה הנותן מתשמש בו בחלונות ובאמת המים ובסולמות : וכתב הרמ"בם אבל שנים וכו' בפרק שני מהלכות שכנים. וכתב הרב המגיד פרק י' והמשנה כרים היה כודע אלא כל א' והיו מחזיקים בנזקים אלו אם המוכרים היו שותפים' ואלו חלקו ודאי אין לאסה זה על זה כלום דמה לי באים מכח אחד מה לי באים מכח ב' השותפים וכ"כ מינה ז"ל: * ב"ה עיין בסוף סימן קנ"ד: ה האחין שחלקו וכו' בריתא בפ"ק דב"ב (דף ז) שני אחים שחלקו א' נטל כרם וא' מהם נטל שדה לבן יש לו לבעל הכרם ד' אמות בשדה לבן שע"מ כן חלקו : ופי' רבינו שלמה ד' אמות לעבודת הכרם שאין חורשים אותם בשווקים עכ"ל כלו' דמתוך שיש בשנים בכרם אין המחרישה יכולה להתהפך ולפי' צריך ד' אמות אולם לו כדי שתוכל להתהפך יפה. ותוקי לה בגמ' בדאלו אסהדי ופי' רבינו שלמה דעלו אסהדי שנתן בעל הכרם לבעל שדה לבן דמי' של עילוי הכרם שלכך כרם בעי להשפל עם עבודתו וכ"ל דה"ה אם היה שיעור שדה לבן מרובה על שיעור הכרם ונטל כל השדה נגד כנגד כל הכרם היינו כתיבת דמים וכ"כ רבי' אשר בהדיא בהסוף פירקא גבי הא דקאמר רב הונא אמר לפי [illegible] מחלוקת ועיין בהרמ"בם ז"ל פכ"ד מה' שכנים [illegible]

ב"ה ולפיכך שהרמבם גמ"ש קל"ד שאינו יכול לבונו לסתום החלון אלא בזה דשאי לבנות כנגדו [illegible] * ב"ה וכ"ל דה"ה [illegible]

ב כתב הרשב"א שאלה ראובן ושמעון היה להם חצר בשותפות וחלקו ונפל בחלק שמעון בחצר פיה חיים ועל כן נתקיימה החלוקה שיהא דרך לראובן לעבור בו כל זמן שירצה ונשתעבד הבית ויצאה בביתו של שמעון עכשיו נסרכו כותלי הבה' בענין שלא יוכלו לעבור עתה מה טען ראובן אחר שהלכת זבלים כדי שלא תוכל לעבור מיה הסיב שמעון לא היו דברים מעולם ולא נשתעבד לך אלא כל זמן שיש בו מים וכיון שכלו אזד': תשובה עלשון שטר החלוקה נראה שהשטר כשאר עדיין בשותפות ואם נפלו בו נתקלקל בונים אותו בין שניהם ואם טען ראובן שעבת כריה פרצה שמעון שהסידו ישבע שמעון שלא הסידו ומ"מ אינו יכול ליכנס שם דרך חצרו של שמעון דמשתמש לא הי' דרך בחלקו אלא לאותו חצר ולא לחצר אחר וכמו שכתב הר"בם בסוף פר' המוכר את הבית אבל מקום שחצר אף על פי שנפל החצר שמוחזק הוא ויקח לו ראובן דרך ליכנס אל חצרו ואלו נפלה החצר לחלקו של שמעון ואח"כ שהפילה שמעון לראובן או שנתן לו בעתנה דרך לעבור מתוך מים בזה אם נפלה וצריכים לחפור שם בחצר אחרת יכול שמעון לומר נפלה אזדה וכאותה שאמרו בסוף פרק המוכל הסי עתן דה"ל לחבריה אוסלין הסי נרגותא נפל לא בני לה אבל אם לא נפלה החצר אלא שנתמלאת זבלים בכי הם לא אמרן אזדה שהחצר קיימת עדיין והמים עדיין ישנה בעתר אלא שכבשו אות' הזבלים שכפלו שם והרי זה כמי שכבשו פי החצר שזה מסיר כבויו ומוצא מימיו עכ"ל:

שאם היא עובר' על שדהו לשד' אחיו הוא מעכב עליו ולא חלונות כדמפרשינן לעיל שמסלקו לגמרי וסותם לו החלון שהם כשנים שקנו שדה מאחר וחלקוהו שאין לאחד על חבירו כלום : ד וכתב הרמ"בם ז"ל אבל שנים שקנו שדה משני אנשים או מב' אחין אין לא' מהם להפסיק אמת המים ולא לשנות דבר מכל הניזקין שהחזיקו בהם המוכרין ע"כ : ה ואחין שחלקו ועלה לחלק האחד כרם ולשני שדה הלבן יש לבעל הכרם ד"א בשדה הלבן להפך בו מחרישתו :

קעד א האחין

שבאין לחלוק ושמו החלקים זה כנגד זה ובאו להטיל גורלו' וא' מהם חפץ באחת מהחלקי' ומעלה אותו ואומ' אני אתן בו כך וכך יות' על מה ששמאוהו או אתם תקחו אותו בכך וכך שומעין לו ואם אינן רוצים באותו עילוי יטלנו הוא בלא גורל : ב היה לאחד מהם שדה אצל שדה המשותף ואומר תנו לי חלקי אצל שדה שלי בלא גורל כתב הרמב"ם אם כולו שוה עידי' או זיבורית שומעין לו וא"א הר"אש ז"ל פסק שאין שומעין לו אף ע"פ שאין חלק אחד שוה על חבירו כלום אלא יכולין להעלותה עליו הרבה אע"פ שאינו שוה כל כך לאדם אחר יאמרו בעינינו הוא שוה כל כך ומיהו (א) אם הוא פקח יכול לפחות מעילויו ולומר אני אתן בה כך וכך מעט יותר משויה או אתם תקחו אותה בכך וכך והם לא ירצו בה ותשאר לה באותה הסכום ואין צ"ל שאם החלק הטוב אצל שדהו ושמו הטוב נגד הרע שאין שומעין לו ליטול בלא גורל וכתב הרמ"בם ז"ל

קעד האחין

שבאו לחלוק וכו' כ"כ רבינו אשר בפרק קמא דבתרא גבי מעלינן ליה ככסי דבר מריון בשם רבינו יונה והרא"בד וכתב הוא ז"ל ומסתבר הכי שכולן מרויחין בעלוי הנכסים. וכתב הרב רבינו משה בר נחמן פרק קמא דבתרא גבי מעלינן ליה ככסי דבר מריון בשם הרא"בד שאם אחד מעלה בכספים ואחד מעלה בקרקע שומעין לאותו שמעל' בקרקע כדמשמע בפרק יש נוחלין גבי ולא נתחלקה אלא בכספים. ובעל ה"י כתב שכן דעת הרמ"בא אבל הרמ"בן והרא"ה תלמידו כתבו שאין שום עילוי עשית כגורל שהגורל דין והעילוי אינו אלא כעין הסכמה ולא אמרוהו אלא בגול או לבוד שאין בו דין חלוקה ולזה נוטה דעת הרי"טבא תלמידו: ב היה לאחד מהם שדה וכו' שם (דף יג) ההוא דזבן ארעא אמצרא דבי נשיה כי קא פלגי א"ל פלגינו לי אמצרא אמר רבה כגון זה כופין אותו על מדת סדום מתקיף ליה רב יוסף א"ל מעלינן ליה ככסי דבר מריון והלכתא כרב יוסף. תרי ארעתא אתרי נגרי אמר רבה כגון זה כופין על מדת סדום מתקיף לה רב יוסף זימנין מדויל והאי לא מדויל והלכתא כרב יוסף. תרוייהו אחד נגרא אמר רב יוסף כגון זה כופין אותו על מדת סדום מתקיף לה אביי ואי אמר בעינא דאתיא תריבי והלכתא כרב יוסף אסופי לאו מילתא היא ופירש רבינו שלמה דזבן ארעא אמצרא דבי נשא קנה קרקע אצל שדה אביו כי עתה לעירבב עם אחיו בנכסי אביו אמרו לאחי מעלינן ליה וכו' לבו היא מעובחת בקרקעותיו של בר מריון שהיו מעולות ומשקבלת לא דרב יוסף בשדה בעל שיכוליה לומר עתים שזו מתברכת עשבל אדות. תרי ארעתא אתרי נגרי אם בית ג' השלחין ויש לשני אחין לחלוק אתי אדות לכל אחד יש לה יאור להשקות ממנו וזה קנה שדה אצל שאחד מהם ורוצה שיתן אחיו זו הסמוכה לשלו וכגון זה כופין דהא לקרקע השניה גם היא יש לה יאור להשקות ממנו. הסי מדויל והסי לא מדויל דרך היאורים לייבש השכחרים נעשכין ממנו מתמעט לפעמים שזה יבש וזה אינו יבש ולומ' לו טול חלקך בשתיהן דלאו מדת סדום היא אי תן לנו מעילוי בדמים. תרתי ארעתא יש לשם לחלוק על חד נגרא ואחד מהם קנה קרקעו אצל כאחד כופין על מדת סדום דכיון דאחד כיגרא כיבנו שתיהן שוות ניחא לי לאסופי שרים טוב לי שיהא לך אתי אדות אחד מכאן ואחד מכאן ואחד באמצע כדי שתרבה לך מריבין ותהא אדה שלי מתמעטת יפה. וכ' רבינו אשר פירש רש"י דעיירי בשדה השבעל ופעמים שזו מתברכ' וזו אינה מתברכת משום דקפיד ליה אסופי אלטריבא לרב יוסף לקמן לומר האי מדויל והאי לא מדויל ליתא משום דמעלי לך ככסי דבר מריון אלא בשדה השבעל איך למימר האי טעמא שפעמים שזו מתברכת וזו אינה מתברכת כי פעמים שהגשמים יורדים על זו יותר מעל זו אם אין כן בבית השלחין והקשו התוספות בית השלחין נמי פעמים שזו לוקה בשדפון ובירקון וזה אינה לוקה. ופירש ר"ת דמעלינן ליה ככסי דבר מריון כלומר בני מריון היו עשירים ולא היו מוכרים קרקעותיהם אלא בדמים יקרים כך לא ניתן לך זכות שיש לנו באותה שדה אם לא בדמים יקרים ואין בזה משום מדת סדום שהרי יש לנו זכות בגורל זה שאם יפול לנו הגורל בין שני שדות הרשות בידינו אלא כחליף ענדך אם לא בדמים יקרים גם עתה נמי אין כאן מדת סדום אם אין אנו מבטלים חלקנו בשבילך ותרתי ארעתא אתרי נגרי לא קפי לעובדא דהשוא גברא אלא מילתא

בהפי

ד"מ

(ד) ר"ל אחר שפ"ק דב"ב ותף מ"ש בב"י פי' הסוגיא דשמעין להך ע"פ בדיא דלעבין דינא לא פליג ודלא כב"י דבפ' פלוג דס"י מו וש"ל דאין שומעין לו :

וי"ל אבל אם חלק הרע אצל שדהו ואומ' תנו לי מחצי מדת' מצד הרע בלא שומא וטולו אתם חצי הטוב כדי שיהא חלקי סמוך לשלי הורו הגאונים ששומעין לו ג. ואם יש להם שתי שדות לחלוק ואומר האחד שיחלקו כל שדה ושד' והשני אומ' שיחלקו שדה כנגד שדה (ד) אם שתיהם שוות שאין אחת טובה כלום מחברתה שומעין לו וחולקין שדה כנגד שדה ואם אמר האחד אני רוצה שיחלקו כל שדה ושדה אולי יפול חלקי באמצ' ויהיה שמור יותר אינו טענ' אבל אם אחת טובה מחברתה בשום צד כגון שהאחת קרובה לנהר ואחת קרובה לנגר קטן או כל כיוצא בזה שומעין לו וחולקין כל שדה ושדה וכן אם יש לאחד שדה אצל אחד מהם ואומר שיחלקו כל אחד לשנים בטענה שאומר אם יחלקו שדה כנגד שדה אולי לא יפול לי חלקי אצל מיצר שלי לכן אני רוצה לחלוק כל שדה ושד' כדי שיגיע לי לפחו' חצי חלקי

דאמי נפשה כלומר שתי שדות שיש לכל אחד נגר ורוצה האחד שיחלקו כל א' לשתים שיקח חצי שדה זו וחצי שדה זו אמר דגם כופין על מדת סדום ויטול כל אחד שדה שלם כדי שיהא כ"א חלקו אחד מצרא וכן יש לפרש תרתי ארעתא אחד נגרא שהנגר מפסיק בין שתי השדו' ואם יחלקו כל שדה לשתים לא יהיה חלקו אח' מצר' והשתא בהכי לא שייך למימר מעלי' כן ליה וכו' כיון שאין לאחד שום שדה במצר השניה · וכת' רבי' אשר בתשובות כלל ל"ז ולענין פסק הלכה נ"ל כפי' רבי' אשר ז"ל שהוא טעם לדברי רב יוסף אבל לפיר' ר"ח שמסבר שני טעמא דרבה וכיון שאינו חסר כלום אלא שהו' שיכוף את חבירו שיוסיף דמים בשביל שהוא חפץ באות' שדה מדת סדום היא זו דאי לא תימא הכי כל זה נהנה וזה אינו חסר שכופין אותו על מדת סדום אמאי כופין והלא חסר הוא ממון שיתן לו חבירו בשביל הנאתו אם לא נכוף לשמוע בלא דמים אלא ודאי כיון שאין לו חסרון אלא במה שיוכל לכוף את חברו שיתן לו ממון בשביל הנאתו מדות סדום היא זו ועוד דסוגיא דתלמודא משמע כפירוש רבי' שלמ' דלהכשירא הכי דשמע' חדא אהכי ניגרא וחדא אהכי ניגרא קאי הא דאמר לעיל אינהו ההוא גבר' דזבן ארעא אמיצר' דבי נשא ולפירש ר"ח לא קאי עלה ועוד שפסקו על פי' רבי' שלמה דבית הפלמין פעמים שזו לוקה בשדפון וזו אינה לוקה לאו קושיא היא דבבית הבעל על הלקה אחד יורד מטר הרב' ומתברכת וחלקה א' לא תמטר אבל שדין של בית השלחין לא שייך בהם אחת יותר מחברתה וכן דעת כבוד מורי ז"ל נוטה שכתב וזה לשונו השלחין השותפין שבאו לחלוק השד' אם היתה כולה שוה ואין שם מקו' טוב ומקו' רע חולקין לפי המדה לבד ואם אמר אחד מהם תנו לי חלק בצד זה כדי שיהיה סמוך לשד' אחרת שלי ויהיה הכל שדה אחד שומעין לו וכופין אותו על זה שעיכוב בדבר זה הוא מדת סדום ° ולזה דעתי וכן לדון שכ"ל · ועיין בשה שכתב עוד בתחלת כלל צ"ח · וכתב הרמ"בם בפי"ב משכ' שכנים האחים או השותפים שבאו לחלוק השדה וכו' ואם אמר א' מהם תנו לי חלקי בצד זה כדי שיהיה סמוך לשדה אחד שלי ויהיה הכל שדה אחד שלי שומעין לו וכופים אותו על זה שעיכוב בדבר זה הוא מדת סדום והוא כדעת רבא וקשה דהא מפסיקא הכא בהדיא הלכתא כרב יוסף וגם בפרק יש נוחלין פסקינן הלכה כרב יוסף בשדה קנין ומחצה · ופרש"י ור"י דשדה היינו כך דמ"ק וכן משמע בערוך וכבר הרגישו קושיא זו בעלי ההגהו' אלא שהניחוה בצ"ע · והתימה מה"ה שלא הזכיר קושיא זו כלל ונ"ל שדעת הרמ"בם כמו שכתבו הרמ"בן והר"ן בשם הגאונים דמעלי ליה ככסי דבר מדיון היינו כגון שאומרים או יטול זה שעליו או יתן לנו שהם אמרו אם רוצה ליטול יתן כך וכך ואם לאו נחלוק שכל שאין אנו רוצים ליטול אותו חלק וליתן כלום אין שומעין להם אלא שמין את ההכסים בב"ד ואם כן כל היכא שאמר תנו לי חלקי בצד שדה שלי ואין חבירו מעלה עליו בדמים נותנין לו וכופין אותו על כך דע"כ לא פליג רב יוסף אלא כשהלה מעלהו בדמים אבל ק' לפי זה למה לא כתב הרמ"בם שאם העלהו האחד בדמים אין כופין את זה על כך לכך יש לומר שהרמ"בם שפרש דכל היכא שהקרקעו' שוים לכ"ע כופין על מדת סדום לתת ליה חלקו אצל אצלו וההיא דזבן ארעא אמיצרא וכו' דאמר רב יוסף מעלי' ליה וכו' מה' תלמודא דלא תימא דאפי' בקרקעות שוים כגון תרתי אחד ניגרא אמר רב יוסף מעליכן ליה וכו' אלא בתרי ארעתא אתרי ניגרי הוא עובדא וע"ה אמר רב יוסף מעלי' ליה וכו' משום דהאי מדויל דאלו בתרתי אחד ניגרא לא הוה פליג דהא הוא דאמ' כגון זו כופין על מדת סדום והכי אתי שפיר מ"ש הרמ"בם ואם אמר אחד מהם תנו לי חלקי בצד זה עד שיהא סמוך לשדה אחר שלי שומעין לו היינו דוקא בשוים וכמו שכתב קודם בסמוך אם היתה כולה שוה ודין זה הוא מה שאמרו תרתי אחד ניגרא דמודה ביה רב יוסף שכופין על מדת סדום : ומ"ש אבל אם היה חלק אחד משובח טוב וכו' הוא מאי דמודו ביה כ"ע : היכא דחלק אחד טוב מחבירו דאמרי' מעליכן ליה וכו' וכלל בדבר זה פלוגתא דרבה ורב יוסף בההוא דזבן ארעא אמיצרא דבי נשא דהיינו פלוגתייהו בתרי ארעי אתרי ניגרי דכיון דאפשר להעלות על הדעת קצת עילוי דהיינו דילמא האי מדויל וכו' אע"ג דלא ידיע לן חייבינן ליה ואמרי' ליה מעלין וכו' וכ"ש היכא שהעילוי מבואר וידוע דלכ"ע אמרי מעלין ליה וכו' וקשה כיון דתרי ארעת' אתרי ניגרי הוא פירושא דההוא דזבן ארעא אבי מצרא דבי נשא למה לי למימר והלכתא כרב יוסף בתרווייהו וי"ל שאחר שכתב ההוא דזבן ארעא וכו' והלכתא כרב יוסף בא בעל התלמוד ופירש דפלוגתייהו בתרתי ארעי אתרי נגרי ובההוא פסק הלכה כרב יוסף דאילו בתרתי אחד ניגרא אפי' רב יוסף מודה דכופין אי נמי איפשר דהרמ"בם לא גרס והלכת' כרב יוסף אלא בחד מינייהו ואם אנו מוכרחים לומר כן אין אנו צריכי' לשום תירוץ רק שהל' דלא גרסי' והלכתא כרב יוסף בההוא דזבן ארעא וכו' ופסק בההוא פלוגתא כרבה ומשמע מדעת הרמ"בם לפר' כל הנך מילי דרב יוסף דקאי אההו' דזבן ארע' אמיצרא דבי נשא וכמו שפרש"י ודהרמ"בם עדיפא דהויא דחדא ניחא וכו' שאני לה בקרקזול משמע ליה דהכוא כאן ללמד שאם בן האחד תבע חלק מאצל אחיו כיון שהחלקים שוים שומעין לו ואפי' לאביי דהכא ליכא טענה דאפשי בריבי ח"ש הרמ"בם ארץ מרובעת שנהר היה מקיף וכו' ואם אמר תנו לי חלקי מצד זה שהוא בצד שדי שומעין לו · ודע דלהר"בם ניגרא הוא דרך כמו נגרי בראיתא שנקטים פר"ל שקיעות : ' וש"פ השקיעות נקר' סדרך גינרא וזה שמ' אבל אם היה חלק א' משובח טוב או קרוב לנהר יותר או קרוב לדרך ופי' לשון הגמ' לפי זה כך הוא תרי ארעי אתרי גינרי כלו' שכל א' משתי שדות יש לו דרך מיוחד שעובר אליו אמ' רב יוסף זימנין דהאי מדויל וכו' כלו' זימנין שבדרך זו יבואו מים ובדרך זו לא יבואו ואם כן כשכתב הרמ"בם או קרוב לדרך היינו לומר שקרוב לדרך זו ושדה האחר' אינה קרובה לדרך זו אע"פ שקרוב' לדרך אחרת אבל לא שייך לפי זה ושמו היפה כנגד הרע דכל כך יפה זה כמו שאנו אומרים דילמא האי מדויל וכו' וגם אם כלשו' שהוא משרש גינרא יאור וזה שאמר או קרוב לנהר יותר מ"מ יקשה שלמה לא הזכיר היכא שכל קרקע שוה אלא יאור אחד או אלא דרך אחד מזהו פלוגתא דרבה ורב יוסף בתרי ארעתא אתרי גינרי ואם אמרנו שמ"ש או קרוב לנהר היינו שכל אחד יש לה נהר או יקשה מה שהקשיתי דלא שייך לפי זה לומר ושמו היפה כנגד הרע דכל כך יפה זה כמו זה ונ"ע · ויותר נ"ל דהרמ"בם לא גרס הלכתא כרב יוסף אלא בתרי ארעי אחד נגרא וז"ש אם היתה כולה שוה וכו' ואם אמר אחד מהן תנו לי חלקי מצד זה וכו' שומעין לו וכופה אותו על זה ולא חילק בתרי ארעתא אתרי גינרי משום דהאי מדויל וכו' אלא כל שגורסא לנו שהם שוות אף ע"ג דאפשר דזימנין מדויל האי ולא האי השתא מיהא אתיכן שוות וכופין אותו כרבה : ומ"ש אבל אם היה חלק אחד משובח טוב וכו' מדברי רבה נפקא דכל כה"ג כיון דאיכא דניחא ליה בעידי' אף על גב דהיה שורחם ואיכא דניחא ליה בזיבוריא שהעידית מרובה מעידית ליכא למימר ביה כופין אותו על מדת סדום : ובעהה נגא לגמר דברי רבינו ע"פ היה לאחד שהם שדה אבל שדה וכו' כתב הרמ"בם אם כולו שוה וכו' שומעין לו כבר נתבאר בסמוך : וא"א ז"ל פסק שאין שומעין לו וכו' לפי שהוא גורס בההוא דזבן ארעא אמיצרא דבי נשא · והלכתא כרב יוסף משום מעלי' ליה בככסי דבר מדיון כמו שפירש רבינו הם לא נתן לך זכות שיש בשדה זו אם לא בדמים יקרים כמו בני בר מדיון שהיו עשירים ולא היו מוכרים קרקעותיהם אלא בדמים יקרים ואין בזה משום מדת סדום שהרי יש לנו זכות בגורל זה שאם יפול לנו הגורל בין שתי שדות הרשות בידינו שלא נחליף עמך אם לא בדמים יקרים גם עתה נמי אין כאן מדת סדום אם אין אנו מבטלים חלקנו בשבילך : ומיהו אם הוא עקה וכו' כן כתב הרא"ש בשם ה"ר יונה : ואין צריך לומר שאם החלק הטוב אצל שדהו כו' לדעת הר"אש שסובר שאם היה לאחד שהם שדה אצל שדה השותף אם אמר תנו לי חלקי אצל שדה שלי אף על פי שהני חלקים שוים אין שומעין לו כתב רבינו דה"ל שאם החלק הטוב אצל שדהו וכו' אבל לדעת הרמ"בם לא איתני הוי דינא בלאו הכי אלא בלאו אבל : וכתב הרמ"בם בפי"ב מהלכ' שכנים אבל אם חלק הרע אצל שדהו כו' וכ"כ הרמ"בן בשם הר"י הלוי ששומעין לו דהא עתה יהיב ליה להאי כי היכי דליתא לא בעינא דהוכח עתה' יהיב אלא בדמי חולקיה שקיל ליה משום דעדי' ליה זיבורית אחד מלרא מעידית בתרי מלרי : ודע שמלבד פרש"י ור"ת בשעלין לי' בככסי דבר מריון כתב הר"אש דר"ח דהיינו בשעלין אותו' ושות' אתן כך וכך יות' על שומא' או אני נותן לשיעור הזה ונטול בלא גורל וגם שדעתו ליתן כך אלא שדעתו לעלותו עליו והרמ"בן כתב פי' זה בשם הגאונים והיה בן שאם אמרו אם רוצה ליטול יתן כך וכך ואם לאו נחלוק הכל אין שאנו רוצי' ליטול אותו חלק וליתן כלום אין שומעין להם אלא שמין את הכהסים בב"ד ועוד שאמרו שאם רצו ליתן כדרך שהוא נותן ולא יותר ההדין עמו אם לא עלו יותר ודברי ה"ר יהוד' הלוי מוכיחין כן ונראין דבריו בזה שכ"ל והר"אש דחה פי' זה וכתב ואין לשון עילוי מתפרש בכגון זה אלא שמעלין אותו בשביל שחניב עליו בלא טעם ומטעם הכל : וכתב המרדכי בפרק הזהב דלדעת רש"י בבתים כופין אותו ותיתן לו מצרא דלא שייך לומר בבתים שעמים שמתברכת זו יותר מזו והוא הדין אם אחד מן השוק קנה חלקו של כל אחד מהם ויש לו בית סמוך להם דיהבינן ליה אמצרא : וכתוב עוד במרדכי בהגהה מה"ר אם השותפים יכולין להכריח את ראובן שיטול חלקו במערב והשם יקחו חלקם במזרח לפי שיש לכן קרקע אצלו · והשיב דלרש"י בבתים כופין אותו דלא שייך לומר מעלין ליה אבל לר"ת אין כופין דשייך לומר מעלין ליה ואחר דאין ברור לנו אי הלכה כר"שי או כר"ת יש להטיל גורלות אם יעלה לשותפין חלק שבמזרח יקחו חלקם במזרח וראובן יקח חלקו במערב ואם יעלה לראובן חלק במזרח לא יוכל לאחר דדילמא קי"ל כרש"י ובעלא דהלא כדין הטלנו גורלות כי היה לנו להחזיק השותפין במזרח היכא נימא כל דאלים גבר ואם תגבר יד השותפים להחזיק במזרח יחזיקו עד כאן לשונו : וכתיב עוד במרדכי בשם ספר החכמה דאפילו לרש"י גם בבתים יכולים לומר בהשוק לא ניחא לנו או מפני ריוח להסתכל בו או מפני ריוח אחר וזה אלא כדברי מה"ר דכמוך אינמי דבההוא בוולא דמיירי ספר החכמה שהיה ריוח יותר אצל אחד כדי לעוכרו לנ"ס שאלל אותו לא שהיה לריך לו ביותר אפילו הר"מ מודה דגם לרש"י שייך לומר בבתים מעלין ליה וכו' ודברי תשובת מהר"ם בהכא בתים דכן לי אצל זה כמו אצל זה : וכתוב עוד במרדכי בשם ספר החכמה על עסק ראובן ושמעון ולוי אחים שהיה להם בית קטן ומכרו שמעון ולוי חלקם ליהודים אחים שיושבים אצל אחד ועתה אומר ראובן נקוים או

תקחו

חלקי אצל שדה שלי שומעין לו ך ואם חולקין שדה אחת ויש לה נהר במזרחה ונהר מצפונה חולקים אותה באלכסון לשמוע׳ חלקים כדי שיניע לכל אחד קרוב לנהר ולנהר כמו לחבירו ה כבור שבא לחלוק עם אחיו צריך ליתן לו כל חלקו ביחד כנון אם יש להם שד׳ לחלוק חולקין אוהה לנ׳ חלקי׳ ולא יכול הפשוט לומר נפיל הנורל בשל שרון ואם יעלה גורלי באמצע תקח אתה שני החלקים החיצונים אלא האמצעי של הבכור ממה נפשך ויפילו גורל על שני החלקים החיצונים אי׳זה יעלה לגורלו במה דברים אמורים בשכולה שוה אבל אם יש בו מקום טוב מחבירו לא אמרינן שיהא כל חלקו במקום הטוב בשומה כנגד המקום הרע כדי שיטול חלקו ביחד אלא יטול חלקו בכל מקום ומקום בטוב וברע ואפי׳ אם כולה שוה אם יש לו טענ׳ לפשוט כנון שיש להם שתי׳ שדו׳ האחת ב׳ יחוד על חבירתה והפשוט מצרן לגדולה יכול לומר אחלוק בו כדי שיטול לי חלקי קרוב לשדה שלי אע״פ שלא יטול הכבור כל חלקו ביחד ך וי״מ שנוטל חלקו וחלק אחיו המת בנכסי אביו אין דינו ככבור ליטול שני חלקים ביחד אלא ע״פ הנורל אל אשר יצא לושמה הגורל יטול ז וכ״א ה״א ז״ל ונקטינן מהכא שנים שקנו שדה בשותפות אחר שלישׁ ואחד שני חלקים בשחולקין נוטל שני שלישים ביחד כיון שקנאום באחת ך אבל שלשה שקנו שדה בשותפות ושוב קנה האחד חלק חברו בשבאים לחלוק אינו יכול לכיף לחבירו שיתן לו ב׳ חלקים ביחד כיון ששני החלקים לא היו מתחלה שלו אלא באו מבחו ומכח חבירו שקנה הימנו השלישׁ: לא

חסו׳ עסקינן קרוב א כתב סמ״ג סמ״ק סעמ״ל בשם הר״ם דלמוכן ס״ם לו בית ומכר הבין לשמעון ומיני הסכי לגלו ויכוח ודבינ לזה כי טעו למיטב לא עלי למיגר לו׳ ויכוחים לשמעון סמ״ל ולדיין ליכת לכל חד כדי חלוק׳ ניפלוג לד׳ חלקים ומקול אף תרי מנתא דיהך במקום סיטול לן סברל לו זה מלל זה מן מוסיפים

מוסלגים משום דלמיגר לכו לא עדיפנן מגבדא דאתיין מינים דלמוכן בעידנא דזבן לכו לא ס״ם יכול לסכריתי ליטול חלקי בשני מקומות דלא גרע מיזרי לתרעא אח׳ כיגרא דהיך, לן כותין על גב׳ סדום׳ דין לאחד מחלוק׳ סשלוקין במרדכי ס׳ מכי דייני גזירות: ה בכור שבא לחלוק עם אחיו כו׳ ג״ז שם אמר רב סוכא בריש דרב יהושע פשיטא מלק בכור ואח׳ משום יתרי׳ ליש אח׳ מלא אבל יש אחי תרוי לאחר אבל יש לאחר יש אחי תרוי ויש לאחר יש אחי תרוי ויש לאחר יש אחי תרוי וי

קעה (א) וכ"כ המרדכי פרק המפקיד דף קל"ז ע"ד וא' שהפקיד ביד א' לתת וגאו קצת בניו לבעוע חלקן גם נוטלים חלקן ופ"ס הסוי' בשם ר"ם שהאריך לדין חולק בלא נכסי של שאחים:

קעה א לא היו כאן כל האחים ואותו שלפנינו מבקש' לחלוק מקבץ (ח) ג' שבקיאים בשומא וחולק בפניהם ואם הן מעות שאין צריכים שומא א"צ ג' אלא ב' לראיה בעלמא וכ' ה"ר ישעי' דוק' מטלטלי אבל מקרקעי' אין יכול לחלוק בלא דע' חבירו וא"א הרא"ש כ' שאין חילוק בין מקרקעי' למטלטלי ומ"מ כשיבא חבירו יכול לעלו' על החל' שיגיע לחלקו של זה ולומר אותו החלק שוה בעיני יותר ואני אוסיף דמים יותר כמה ששמת' אותו שומעין לו לבטל החלוק' **ב** אבל אם בא לבטל החלוקה בלא טענה ולומר נפיל גורל אחר אין שומעין לו **ג** ואם אחר שחלקו בא להם אח שלא ידעו בו בטלה החלוקה ואפי' שהיה להם שלש שדות ונטל כל א' אחת מהם והשלישית חלקו' ביניהם וכשבא האח השלישי נפל חלקו באותה שחלקו ביניהם לא נאמר ישאר כל אחד מהם בשלו אלא איזה מהם שירצה יכול לבטל כל החלוקה ויפילו גורל אחד לכולם וכ' ה"ר יונה אפי' נתרצה האח השלישי ליטול מעט מזה ומעט מזה בלא גורל אפ"ה יכול כל אחד מהשנים לבטל החלוקה כיון שהיתה בטעות **ד** וכן אם בא בע"ח של אביהם וגבה חובו מחלקו של א' מהם כגון שעשאו אפותיקי בטלה החלוקה וחולקין חלוקה אחרת:

סדרי אזל רב ספרא פלג בלא דעת' דאיכו' באפי ב' תרי אתא לקמיה דרבה בר רב הונ' א"ל זיל אייתי דפלגת' קמייהו א"כ תרי ננו ב"א"כ תרי הסדי דפלגת' באפי ב' תלת' ופרש"י תרי מנו תלתא הכים מן הב' ינואו ויעידו לומ' ב' היינו ועיין בתשובות תיימוניות דשייכי לספר משפטים סי' כ"ה וכ"ו: **ואם** הם מעות וכו' בפר' איזהו נשך (דף סט) נמרא אין מסיבין חמוני למחלית שכר · הכהו תרי כותאי דעבוד עיסקא בהדי הדדי אזל חד מנייהו פליג זוזי בלא דעת' דחבריה אתו לקמיה דרב ספא א"ל מאי ג"ע הכי אמר רב נחמן זוזי כמאן דפליגי דמו לשנה זבין חמרא בהדי הדדי קם אידך פלג ליה בלא דעת' דחבריה אתא לקמיה דרב ספא א"ל מאן פלג לך א"ל קא חזיל' דבתר דידי קא אתי מר אמ"ל רב ספא כי הא ודאי גרי' לאודועי א"ל זוזי מי שקיל טבי ושביק חסרי א"ל לא א"ל חמרא כ"ע ידעי דאיכא דבסים ואיכ' דלא בסים ע"כ ונתבררו דברי רבי' ומ"מ ה"ל לרבינו לכתוב מאי דאיתמר התם בשמך נופא אמר רב נחמן זוזי כמאן דפליגי דמו ה"מ טבי וטבי תקולי ותקולי אבל טבי ותקולי לא ופירש רש"י יש זוזי שמשקלם קל ונוקשה יוצאת בהוצאה ואוכלו בה וטובים בהוצא' יותר מלורק אחרת של זוזים שמשקלם יתר ואותם שמשקלם יתר חביבין למי ששוקל ומוכם או פורט במאזנים הילכך טבי וטבי א"כ תקולי ותקולי כמאן דפליגי דמי דהלו שהכיא טובים [3] כמו שכתב עכ"ל · ומכר חילוק זה בדברי הרמב"ם בפ"ה מהלכות שלוחין ושותפין: **וכתב** [3] ה"ר ישעיה: **וא"א** הרא"ש ז"ל כתב שאין חילוק וכו' כ"כ בפרק בית כור ואכתבנו בסמוך בס"ד: **ומיהו** כשיבא חבירו וכו' אבל אם בא לבטל החלוקה וכו' הם דברי הרא"ש בשם ה"ר יונה בפרק בית כור ויתבאר בסמוך בס"ד: **א** בפרק המוכר תניא האחין שחלקו כיון שעלה גורל לאחד מהן קנו כולם ועיין במתק': וכתב עוד דהוא הדין במטלטלין: **ג ואם** אחר שחלקו בא להם אח וכו' בפרק בית כור גמרא (דף קו) בסימניו ובמגריו פחות משתות הניעו איתמר שני אחים שחלקו ובא להם אח ממדינת הים רב אמר בטלה מחלוקת ושמואל אמר מקמצין אמר ליה רב נחמן לרב דאמר בטלה מחלוקת אלמא הדר דיכא אלא מעתה הכי בי תלתא דקיימי ואזול בי תרי מינייהו ופלוג הכי נמי דבטלה מחלוקת הכי השתא התם נחיתו אדעתא דבי תלתא מעיקרא ואסיקנא בסוף שמעתין דהלכתא כמ"ד בטלה מחלוקת וכן כתב הרמב"ם בפרק י' מהלכות נחלות ופירש רש"י שני אחים שחלקו קרקעות: בטלה מחלוקת ויחלקו לכתחלה בג' חלקים ובגורל מקמצין נוטל כל אחד שליש מחלקו ונותן לזה · אלא מעתה הכי בי תלתא אחין או שותפין דקיימי ואזול בי תרי מינייהו ופליג בלא ידיעת הג' בשלשה חלקים בפני שלשה בד' הדיוטות כדאמרי' באלו מציאות הכי נמי דבטלה מחלוקת כשיבא השלישי ויאמר איני רוצה בכך חלוקה · אדעתא דבי תלתא בג' חלקים חלקו הכל דמטי לכל חד חלק הראוי לו הילכך לדעתן לא הייפינן דאלו הוה הכא נמי הוה פליג בגורל אבל הכא דאיגלאי מילתא לבסוף דנפל יותר מדאי טעות הוא ובטלה מחלוקת · וכתב הרמ"ה שמעינן מהא דתרי אחי או תרי שותפי דאזל חד מינייהו ואיצטריך אידך למנקט דיליה דפלגינן ביניהם ויהבי' ליה מנתא ולא נטרינן ליה עד דאתי האיך והכי נמי אמרינן גבי רב ספרא דפלג בלא דעתא דאיסור בפרק אלו מציאות ומההוא תרי כותאי פרק איזהו נשך ומהכא שמעינן דאין חילוק בין מקרקעי למטלטלי ואי תקשי לך מהא דאמרינן בכתובות פרק אלמנה ניזונית יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהם בית דין מעמידין להם אפטרופוס ובוררים להם חלק יפה וקאמרי התם דאי לאו מה כח בית דין יפה [7] הא אע"ג דלא הגדילו יכולים למחות ברוחות אף על גב דפליג בגורל דלא שייך למימר ברירה שיברר האפטרופא שיהא חלקו של כל אחד ביחד וא"כ הכא דלא שייך מה כח בית דין יפה [illegible]

העילוי אבל אם יאמר א' מן היתומי' אחד שהגדילו אני רוצה שהפיל גורל שנו' יעלה חלק פלוני לחלקי פשיטא דאין שומעין לו והיינו דפשיטא ליה הכא שאם חלקו השני' שלא בפני השלישי שלא בטל מחלוקת' ואין הג' יכול לומ' שיחזרו ויטילו גורל בפניו דכיון שנעשית החלוקה בשומת ב"ד ובגורל מ"מ בפניו או שלא בפניו אבל אם בא הג' ויאמר הריני מוסיף דמים על חלק פלו' הסדי אם הייתי שם בשעת חלוק' הייתי יכול לטעון כך ולברור אחד מן החלקי' ע"י עילוי בלא גורל שומעין לו וכ"כ לעיל בשם הרמב"ד ז"ל · ודע שהתום' כתבו שם אהא דאמ' שמואל מקמצין וכן הא בי תלת' דקיימי ואזול תרי מינייהו ופליג פי' כשנפל לזה שדה ולזה שדה ושדה שלישי נשארה כשיבא הג' יפילו גורל על הכל ואם יפול אותו שדה שנשארה לחלקו זכו האחרונים בחלקם ולא כפ"ה דמוגלת חלוקתם לגמרי אף לג' ואע"ג דפלוג בלא דעתיה והר"אש ורבינו לא חשו לדבריהם לפי שהם בעצמן הסקו על רש"י מההוא דאלמנה ניזונת יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהם וכו' דהו כמו שכתב הרא"ש דשאני התם שהיתומים קטנים ואין אחד מהם תובע לחלוק וכו': **ואפי'** שהיה להם ג' שדו' ונטל כ"א אחת מהם וכו' אהא דא' שמואל מקמצין כתבו התוספו' פ"ה שיתן לו כ"א שליש ויחלוקו ומשמע מתוך פירושו הלא בגורל והקשה דלמא ינרע הוא שהם נטלו בגורל והם יתנו מה שירצו בלא גורל ולימ' להו מעלי להו בנכסי דבר מרוין וקי"ל כר"י בפ"ק ואפילו בגורל אין לו להטיל עם כל אחד ואחד בפני עצמו אלא עם שניה' יחד כדי שיפול לו חלק בבת א' אלא נפ"ר' מקמצין כגון אם יש לה' שלשה שדות ולקחו כל א' שדה והשלישי' חלקו ובשדה אחרים יטילו גורל על כל השדות ובאיזה שיפול גורלו יזכה ולענין זה לא בטלה מחלוקת שאם יפול השדה השלישי לחלקו זכו הראשוני' בחלקם כמו שהיו מתחלה ואפילו נפל לו שדה שהיה של אחד מהם מכל מקום לא יחלוקו כל השדות אלא שדה שלישי שהיה מחלה לזה ומתחלה יהיה כבתחלה ושדה שני יחלוקו עכ"ל ומעתה דשמואל מודה דצריך שלשה להטיל גורל ולא אמר מקמצין אלא לומר שאם יפול שדה שלישי לחלקו זכו הראשונים בחלקם שמו השין מתחלה אם כן רב דפליג ואמר בטלה מחלוקת היינו לומ' שאפילו נפל שדה שלישי לחלקו של שלישי לא זכו הראשונים בחלקם · וכתב רבינו אלא איזה מהם שירצה יכול לבטל וכו' כלומר דהיינו אם אחד מהם רוצה לבטל החלוקה אבל אם שניהם מרוצים כל אחד בחלקו פשיטא שאין לבית דין לומר שיבטלו חלוקתם : **וכתב** ה"ר יונה: **ד וכן** אם בא בעל חוב של אביהם וכו' גם זה שם (דף קז) על אותה פיסקא איתמר האחין שחלקו ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהם רב אמר בטלה החלוקה ושמואל אמר ויתר ורב אסי אמר נוטל רביעי בקרק' ורביע במעות ופרש"י בטלה החלוקה אותה חלוקה בטלה וחוזרין וחולקין בשוה מן המשאר · ויתר הפסידו ויתר מחזר על אחיו כלל · ורב אסי אמר לא בטלה מחלוקת וגם לא ויתר כשמואל לגמרי אלא נוטל רביע קרקע משדה אחיו או רביע יתן לו במעות דמגני אמר הכא מספיקא ליה בזוזי וטעמא מפרש לקמיה דמספקא ליה אי כרב אי כשמואל ונמון השוטל בספק חולקין ואסיקנא דהלכתא כמאן דאמר בטלה מחלוקת וכתבו התוספות ובא בעל חוב וטרף חלקו של אחד מהם ואם תאמר היאך טרף חלקו של אחד מהם הא כולם חייבים חוב אביהם ויטול מכל אחד חלקו המגיעו כדתנן בית נוחלים ינא עליהם שטר חוב בכור נותן פי שנים ויש לומר דהכא במאי עסקינן כגון דעשאו אפותיקי ולא כאפותיקי דקאמר התם שאינו יכול לסלקו בזוזי דאם כן לרב אסי אמאי נוטל רביע במעות דמשמע דהוי מצי לסלוקי לבעל חוב בזוזי: וכתב הרמ"ם ע"ז בפרק קמא דבבא קמא ונראה דהיינו דוקא היכא דיכול לגבות שדה שלימה מכל אחד כגון שירשו ארבע שדות וכל אחד נטל שתים יכול מזה שדה ומזה שדה אבל אם [illegible]

שייך לסימן ב'

[illegible]

הלכות

הלכות דיינים

א מינוי השופטים בארץ ובח"ל על מה דנין ואם תפש בדיני קנסו' והמחודשים:

סם דנין נתונים לפרץ פנים וריפוי ס

ב ב"ד מכין ועונשין לצורך שעה והמחודשים:

סם דנין דיני נפשות בזמן הזה בד"ת ס
סנהדרים הפסיק לקוים מעמן מו לעקום עונש סנוף ע"פ עדים קהונים מו עד מפי עד: ב
מלעג שהקשה מעני כיצד מוכיחין אות' ג
סם סוף עני ואין יכולים לעשות מעמן דפסקי נשנאו בפלקות וכל מיני סרדפו' ד
סם ב"ד סדיומו' דפסקי' לעמו' שלא מלקדין ס
מי פסרב סיפר דנים פותו בזמן הזה ו

ג בבמה דיינין דנין מומחין ושאין מומחין: והמחודשים

ענין שסמיכה פנוהגים שפסכמים ס

ד כיצד עושין דין לעצמו ובמה הם באיזה ימי' דנין ובאיזה זכיבים

סתימלו לנמיר דדין סמון לעשות קנסא סם פפסיקין ס

ה על במה מבטן דנין:

ז מי ראוי לדון והפסולים מחמת אהבה ושנא' וקורב' ואיקער נעשה דיין ושל' ידין בדב' שיש לו כו' הנא

בית דין פסיו שלשתן שמזדים מו גרים פשום שיפרעל ס
פתויי יין מוקדי' לדון ד"ם שבל לש ס"ו ג
פתם דיניהם ייעמד מתי פסקר לדון ס"ו ג
דיין שסעיד פניו לומר פסום נוס לסכות יסודי' שחר עבת עיה ד
מעני עם שין עד בעשם דיין ס
עד שהתיש נפסר פיהו דן בפותו פטר ו
שהפסק שהתנה פתם בדיין שחר מעידי שהתנה ז
מעשה בית דין של נט פרשו שהשקר סנוס בפניהם ח
נוס ס"ם שבתוב בפותם וכל נוסף זו ומפסני ביד שלוני ופותו שלוני סוס ס' מעידי כשופם ט
דיינים שדנים על תנאים ועניני שמעלום לריהם לסות דמוקים מעידי שפטר י
לבי תתן ומי כלם שם לבר' לדון ס"ו יא סדופם לפסול דיין מפני פסום פופשיהו על נעל דינו יב
שפעשים שנפרצ' ג' דייני נזידות שאעדו פשיכלה לך לריהם שם נודם בשפתלקוחו שן סדין שפסר לשחר שפשעלי דיניהם יג
שמאמירי לפסול עלמם נדנריהם שנכנסים עלדון שם יכולים לנדר לפס דיניהם יד
סרב כפר לדון לשלמיהו מו לפניו של תלמידו שע"ם שמקבל עליהם שכ'לעולם טו
כל שכך שפאמרו שפיכלה לך לדיל לא פייכי כשהם נודר לו שחר טז
דיין שפסקלת עמון שדנין עליו כני שעיר לריך קנין יז
כני שעיר שדנין על ע"ם פיתתי כפר שחר מפני שעיר לדון לפס יח
דיין מפני שעיר פיתתי יכול להעיד ולדון על פעם יט

ח שלא למנות דיין שאינו הגון וישיבת 'תהי' באי"מ' בדיין והנדוניתן עם הצבור והם עמו ועם שלוחו וגוד' שכר הדיין כשדן דין לאמתו ועניש כשאינו דן לאמיתו:

עשיידות פפין בפס מי פיוצא תוכס סיפך

יעמידו דיינים ס
פפור להעמיד דיינים בורים על פפך פיפו נפלכים בח"ק ב
מין פלוכים ב"ד מיינ פפים ל"ם בפמידת דבריפ לב"ד שמי פפפקיר עלמו כבנדו ג
פליפ ב"ד פפס' פפפרב פו פזי' בו פעמוד ד

ט הרחק עו מלקבל שוחד והיתר שכר בפלתו:

י להיות מתון בדין להתרחק ממנו

יא כיצד הזכנה לדין ועל פי כי:

פם ב"ד הזפמינו פדם פ' פיבא לפניהם לדין לעקום פלוני ואין כך ואין כך הלך פב"ד לעקום ולא פלך פפים פפום פאפר פב"ד כותבים עליו פתיהם ס
פזפמינהו ב"ד ואפ' איני רוצה לבא לפניכם פלא נפני ב"ד אפ' שבעני' לו פחון לעיר ב
רב פיוסב בעיר ואפקלקל מן פדין רב אפר יכול לפזפין פבעל דין ג
אין לכתוב פרגמות על פפפק ד
מי פקבל עליו ב"ד פל פנים בקבין ואפ"ב סירב ולא לבא נפני נעלומה ס
נפים יקרות וכן תלמידי תכמים פיקר פזפנים לותם לניה דין ו
נתבע אם יכול לעכוב פליה פידון בעדו ז
דיין יכול לתקום בפטר פזפנים מן פלב ס דיין תובע לפפעין פיפרע פקפם על פזפינהו לדין ולא בא ופפעין כותב פלא פזפינהו ואפר כך סובס פזפינהו ופיניש עדים פבא מיד לפזפנתו ט

יב דיין שבא לפנין רך וקשה: ומצוה להתחיל בפשרה:

פם פיים פבעל דין לב"ד פלא יטפלו בדינו פלא פיבא לעירו ויעשה עמו לדין לפני ביח דין פבעירו ס
מי מותר לעשות פפרס אחר נמר דין ג
מותר לב"ד לוותר בממון פיתובעים תון ען סדין כדי לפפקיעם מריבו' וקטטות ג
ס"ם דיין לב"ד לעשות דין בעכין פפרס ד
יש נדיין כח לעשות דין בעכין פפרס ד
אין כותבין על לפנים פפורש סדין ס
פנים פקבלו פפרנים נתבין ונתבם ל' דיינ' ואפר פפרנו אפר אחר פפ פפלם ס
תניעים דיינים ולא פקיים פפרס ו
פם טוען פבעל דין פיקיים פפ פנזרו עליו פפרנים פניזדפן לו ז
פם פפתיר לת תבירו פימסור לותו ואפ"ב כך נפל קנין לקבל עליו פפרס פלו' ח
ונישל מודעת ח
מי פתובעים לותו ממון פסום פיתבת בו לפור לנתבע לפפעת כדי פיתרלם פלא לעשות עמו פפרס ט
פפרס פאין נפ קנין פבל אחר פנזרו פפרנים ניניפם קבל פאתבע נזילתם נפטר נעדים פלא קנין י
מי שהתחיל פבוענ לתבוע ופייפו פתובע לומר ל"ת כדרך פיו יכו' לחזר בו יא
עם טעם לקנין נפפרד עבדו פו נעוצם פלוא פו נפתול לחברו יב
פם נתנו פפכון ניד פפרנים ואפר ליפ פיתנוסו למי פיעשות נפפרתם יג
נפפרס לין פולכין אחר פדוב פלא לריך פיפכיפו כולם יד
פפפרני יכולין לפיו עדי' וס"ם לדייני' פו אחר קנין פפרס פם יכול לעשות עפום קנין נפעות טז

יג שלא יהפכו בטענה הא' יותר מחברו:

אין כופין לפו' פדם פיתן טענתו כתוב' ס
אין לדיין לקבל טענת נכחב ג
פם יכול אחר פנעלי דיני' לעכב על מבדו פלא יבדוק דיין דלא נמיר ב
נירר לו דיין פ' יכול לחזור בו כל זמן פלא כתבו פעדי בירורין ועיין לקמן נפעור ד

נפיתם עכין פוחן וחוזר ושוחן נפ"פ' יג

טז בבמה זמן ניתנין להביא ראיתן ין להשוות הבעלי דינין בבי' דין

פם נכתבה פומר לחזוקים פני חפץ פיפנו פוסקי וקדוני פללי כדי פלא יפתו זמני טענותי כי פתם פרב פ ס
כ"ד טענינן ליתמי ועיין נפיפן דין ג
פם אחד פפבעלי דינים פנ"ם לחבירו ופום' כך וכך תתחיי' לי בדין פם פין פדין כן לריך פדיין לומר לו פקר פתם דוכר ג

יח כיצד נותנין ונושאין בדב' וכו'

פיתתי פר' וחלמידיו פין נפמני' פלא כפ' פ

יט כיצד כותבין את הפסק:

ב"ד פוסקין בד"מ פלא נפני בעל דין ס
מי פסהבת נפני ב"ד פתם לא יפלים ליית פלו' פיתנו פפטרוח לכפנדו ועבר היום ס
ולא פפלים ושוחן פיתנו לו ב"ד זמן ג
מי פיש לו פפק דין על פביהו פם נפמן פלא ל' פר פרעתי ועין בפיפן ב
כל זמן שאין ב"ד יכולים לפני' שפפלו לנעל דין לא יש לו עדי' ולו רלים ואפר לא יכול לפניה עדים ורלים ס
קבל פזכות פלא היה ניה פחד פפקבל פני' נמדי' פי' פם לדעותו לפי שפיתם ד
דפקי' פל פנני פוסקי' ניה פחריס ב

כ עד מתי יבול להביא ראיה: כא מי שקבל עליו להשלים דין: כב מי שקבל עליו קרוב או פסול:

סנים דנפמנים עלי ב' דוני נקר לפיהו יכול לחזור בו ס"ם לא נודע פטענו ס
שפקבל עליו קדוב לדיין אע"ג דלא בעי קנין ס"ם אין קבלה בניה דין יפה ב
פעולם לא פמענו פיקבלו שקבל עליהם דיין פיוכל לדון לקדוניו ב
קבלו פכם אחד לדיין ואחד פטענו נפנני דלא פחד פפפס להזור לב' יעמוד ב"ד אחר פרי פוף דן ס"ם פטענות והפוסלות פלפתני נפני ב"ד פרפתן ד
אפר נפתן אלי גוי פלוני וקני ממנו ובפרנים פניס פטס דפרין וקבל פוחד דלא לחזור בו ס קבלו עליהם דיין ונגמר דין ונניהם פקלנים לחזור בפס ו
פודס פקל' פטענ' שפת לחבירו שלא נפני ב"ד פס תפפ' אני פפל לך וקפקפלם ופפנע נפלפני יפרפל וכפרנ' פופר לת פפרתי פלא קפנע נב"ד ועכשיו חוזרני בי ז
פנים פפעדו נב"ד ועכשיו בפני ב"ד ושכר ס' פפן פטרו לניה דין ואחר כך הנע פטרו ורוצם לפפקלק פכשיו פקניניתו ח

כג עד מתי נאכן לומ' זה זכיתי כו' כד נזקקין להובע תחל ואי זילי כו'

פתובע לת תבירו נתחלם ולא פמד עפו דין ואפ"כ תקע פתפנע לתובע ס
לתובן כתלייה לפפעין ק"ת ופפעין פנים לתובן ס' פפעין לתובן תחם עפן פנים ב

כה דיין שטעע' מתי הוו אמתי משל'

נעלי דינים תקבלו עליהן פידון לפן דין קורם ופעם ס
אם קבלו עליהן נעיר וכניר וטעה אם יכולין לו ע"ר פתדון לכו ד"ח תקבלו ב
טוטם בדבר פפנם פנפם ונתן ניר ול"ם לפתזיר ג
אם יכו לנערם על דדייני' ולפזמיר לדין ד
דתני לפתו' דיר' פתני פלא פייתו בתניע' לתובן ונתנו לו יותר פעם פתנע ס
דיין פלא ידע פלא דברי פ' פתכלפים פו פפעורפים פו פ' פתפיפרפי' ודן על פין ו
מי פתייניפו ב"ד פנועם הענורם ונעגן ניניפם פפרס ופפ"כ דפפו פלא כיפ עליו פלא

N (4) 2

ליהודה שהוא אחד מעידי השטר אם יש לחוש במה שהוא נוגע בעדות יד

לח קצת עניני הזמה:

עדים שהוזמו שהעידו שקר שלמכים לגבי עצמן לשלם כל מה שהפסידוהו א
עדים שהוזמו שלא בפניהן הכא השזימת כשרה ב

הלכות שטרות

לט כותבין למלוה שטר בלא לוה

שטר שאין בו עדים אם כשר בעידי מסירה בסימן ע' וסימן כ"ח א
כ"י איעתי הוי כשטר בסי' ס"ט ב
כתבו וחתמו בנקו' שלא היה להם לכתוב ולחתום אין בו דין מלוה בשטר ג
היכא דלא א"ל כתובו אם יכולים לכתוב זכרון דברים ד
אם קנו מהלוה שלא בפני המלוה אי אמרינן ביה שהם קנין לכתיבה עומד ה
יש דברים שכותבין אע"פ שלא אמר להם כתובו: ו אמר הנני מודה לך בקנין בפני עדים שאני חייב ז
אמר כתבו וחתמו והבו ליה ולא קנו מידו צריכים להמלך בו עוד אם יתנוהו לו ח
עדים שהעידו בזה נוה בפניהם עמם בלא קנין ולא אמר ליה כתובו אין לבית דין לכתוב עדות בשטר ט
שטר הודאת קרקע א"צ לומר כתובו י
שטר הודאת קרקע יכולי' לכתו' אפי' כמה פעמים: יא הודה בקנין לפרוע לזמן פלו' ועבר הזמן אם כותבים שטר יב
אם גובה נכסים משועבדים בעידי קנין בלא שטר יג
כי אמרינן סתם קנין לכתיבה עומד הני מילי בעדים שהוזמנו לכך יד
אם מיחה שלא לכתוב שטר ועדים רוצים לילך לע"ה מה תקנתו טו
מיחה שלא לכתוב שטר וכתבוהו טז
קנו מידו וכתבו זכירה וחתמו עליה ומיחה מלכתוב שטר יז
קנו מידו לכתוב שטר על השדה או על הטבה אם יכול הלוה או הנותן למחות מלכתוב בסימן רמ"ב יח
מה תיקן יעשה שלא יוכל למחות מלכתוב שטר בסימן רמ"ב יט
דיינים שכתבו הודאה ולא כתבו בה אמר לנא פלני' אי קיימינן לב"ד טועים כ
הודאה לאו שטר הוא כא
כשקונין מלוה למלוה אם לאו צריך שיאמר הלוה: כב אם גובה משועבדי' בעידי קנין בלא שטר כג
מסר מעות ללוה בפניהם ולא קנו מידו אם כותבין שטר ללוה בלא מלוה כד
כשהמלוה מעיד על עצמו שקב' המעו' אם כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו כשהוא אומר לעדים כתבו שטר שאני מלוה לפלוני מנה ויהיה בידכם עד שיבא הלוה ויודה אין כותבין כה
אם כותבין שטר ללוה בלא מלוה אע"פ שאינו מודה שקבל המעות כו
עשר מעות ללוה בפניהם ולא קנו מידו אם כותבין שטר ללוה בלא מלוה כז
ראו עדים שהלוה לו וא"ל כתבו וחתמו ותנו לו ולא היה שם קנין אי-זה יום כותבין בשטר כט
מי שמוסר' שטרו לחבירו בשט' בקנין והפקידו שהיה ביד אחד בשתם ולא פי' לו בפי זה ענין מסרו לידו ואת שהפקיד לא יתננו לא למלוה ולא ליורשו לוה בסימן כ"ה ל
עדים שראו שמסר ש"ח לחבירו ומכרו לו וא"ל קני לך אותו וכל שיעבוד דאית ביה וקנו מידו אין כותבין שט' מכ' בסי' ס"ו לא
עדים שראו קנין שקנו מידו לא יכתבו עליו שטר בסימן ל"ז לב
עדים שראו ד"ס לזכות לראובן ואין זכותו

נגמר עד שיבא עדים שראו עוד ד"א אם כותבי' מה שראו ונותנים לו בסי' ר"ס לג

מ האומ' חייב אני לך מנה בשטר

מא מי שנמחק שטר חובו או אבד

שטר שיצא לפני בית דין מחוק או מטושטש בסימן כב א
מי שנמחק שטר חובו וכתבו לו ב"ד שטר אחר דינו כמלוה בשטר ב
ג' את שכיב מרע שכתבום עדי' אם יכולים לחזור ולכתוב ג
כשמעתיקים השטר כותבין תיב' ותיבה ואין לחוש דלמא טריף וסדר טריף ד
עדים שטעו וכתבו שעשאחרת השטר עם השאריות שבו ה
יש שטר שאין צריך בית דין להעתיקו ו
אם ב' שהחתומי' בשטר הם קרובי' זה לזה ז
מי שבא לב"ד ואמ' אבד שטר מקחי ממרבן השיר כתבו לי שטר והרי עידי מקחי אם מקבלים עדותן שלא בפני ב"ד ח

מב כותבי' השט' בדב' שאינו מצוי'

כל שכן שבשטר אי אפשר לא מספיק' עליה אא"כ כתוב בו דברים שהם שלא תאמר יותר מכנים מספיקין עליהם א
אם לשון השטר משמע קצת כדברי בעל השטר וסוף מוחזק אם אומרים יד בעל השטר על התחתונה ב
שטר שכתוב בו דנה כלאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי לא אמרינן ביה יד בעל השטר על התחתונה ג
טעה לגמר לפעמי' אנו הולכי' אחר התחתון ולפעמים אחר מחות שבלשונות ד
לפעמים יד בעל השטר על העליונה ה
כשיש ליפלא יתיר' בשטר כיל' דבין אותו ו השיעור שעשה יעקב לרחל מכל תביעות אי קשי דוקא לתביעו' דשייכי לגבי שבת קודם או אפי' לאחר תביעו' מעכינים אחריה ז
שטר שכתו' בו מטבע סתם בנקו' שיוצאים שתים או שלש מטבעות ח

מג צ"ל זמן בשטר: ודין קדימה ואיחור ודילוג:

שטר שאין בו זמן ולאו עדים השטר כתוב וחתום ואמר כן קנה נוגה עסם שאינו הם משעבדי א
שטר שהיה שנת ה' קל"ד וחיסר ממנו ל' וכתב ה' ק"ד: ב כתובה שטעה הסופר וכתב אלפים ודילג ארבעה ג
גט שהיה כתוב בו שנת ה' אלפים וי"ח ודילג ומאתים ד
גט שכתו' בו למנין אנו מונין ודילג השי"ן וכת' ברביעי ך' יום לירח שבט ודילג בשב' וגם יום ד' היה כ"א לשבט והנה כתב כ' ה
שטר שהקדימו זמנו בכונה אינו גובה אפילו מבני חרי ו
שטר שהוא מוקד' וניכר מתוכו טעו' הוא ז
שטר מוקדם אינו יכול לטעון לסד"מ ח
שטר שכתוב בו זמן ולא נחתם בו ביום מה תקנתו ט
שטרו' המאוחרי' אין כתוב בהם דמקב' י
המ"ל שטר מאוחר אימתי טריף יא
בעידי קנין בלא שט' אם טור' משעבדי יב
כותבין בשטר מקום חתימת העדים ואם חוששין למקום כתיבת השטר יג
שובר שלא הוזכ' בו עידי השט' ולא זמני יד
השולי' שטר חוב שזמנו בניסן ש"ם ושלם שולי' שמילה שזמנה בי"ח בניסן טו
שטר חוב ומחילה שזמנם יום אחד וחילק בין אם כתוב בשובר שמחל לו כל תביעות עד אותו היום לחיכא שכתוב בו שמחל כל תביעות עד עכשיו טז
עוד בדין השובר יז
השולים שני שוברות על חבירו מחוץ ידוע וטוען שנפרע פעמים יח

אחר הראשון כותב אחר הקהל אחר שני כותב בעירוס אחר שני יט
שטר שכתוב בו עד הפסח או עד הקציר או עד אחר הפסח כ
שטר שכתוב בו שנתחייב לפרעו אחר הפסח חייב לפרעו אחר פסח הבא ראשון בסימן ע"ב כא
כתב ידו א"צ לכתוב בו זמן כב

מד חזרת השטר בשט' אחרונה ועדים על המחק:

אם יש השטברת קולמוס על אי זו תיבה א
אין לקיי' המחקי' אלא בכתב השוה בכתב השטר ולא בכתיב' דקה יותר מכת' השט' ב
הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו אם למדין משטה אחרונה ג
אם יש דברים שלמדים משטה אחרונה ד
היה השטר בסוף שטה והרחיקו העדים שטה אחת וחתמו באמצע שטה שניה אין למדין מאלו שטה אחרונה ומשטה אלישה שלפניה בסימן מ"ה ה
אם נמצא גרר בין שטה לשט' או שאחריו ו
שטר שיש בו מחקים וקדם ונגרר אותה ועשה אותה אותיות ז
מחק בעקום שריר וקיים ושיעור שריר וקיים וסוף מקויים ח
שטר שנמצא כתוב בקיומו כ"ו על הגרר ונדקנו השט' ולא כמלאו אותן כ'אותיו' ט
שטר שיצא בב"ד והיה בו כתוב שטה חלק קוד' שטה אחרונה וא"כ יצא שטה אחרת וכתוב שם והכל מקויים ושריר י
שטר שיש בו מחקים ולא נזכרו לקיימם עד שכבר חתם העד האחד יא
שטר שכתוב ביני שיטי ח' זהובים פרעון וסוף כתב על הגרר יב
שטר שכתוב בו וכתבנו וחתמנו ונתננו ביד פלו' יכולי' ליתנו בי' פלו' או ביד פלו' יג

מה מלאוהו בפסולים וקרובים:

אם חותמים שכתובה אע"פ שלא קראו' א
חתימ' על שטר שעשוי בגוונן של גוי וסוף אינו יודע לקרות ב
שם שחתו' בו כלשון הזה פלו' לוה לחתו' ג
שטר שנתאחר עלחתמו ועב' זמן פרעונו אם יכולים עדים לחתמו ד
אם חתמו העדי' רחוקי' זה מזה כדי שיוכל להוסיף לכתוב מה שירצ' בין עד לעד כשר ה
ללמד הסופרים לקיים השטר בחלי שטה ולחתום בחלי שטה השנייה ו
אם יש גליון ערוכה בראש השטר והעדים חתומים זה אצל זה בראש שטה ז
שטר שחתומים בו כשרים ופסולין אם תולים שהפסולים חתמו לעילוי ח
בכתובות אם חותמים כשרים ופסולים בערבובי' ט
מה שנהגו לחתו' בכתובה קרובי' ושושביני' ועושים מחיצה העדים או שהשטר שבסם או שמניחים גליון בראש השטר י
שטר שנפרע ולא"כ טען הלוה שהי' פסול מפני שהיו העדי' חתומי' רחוקי' מהשט' יא
שטר שב' שטה בין העדים רחוקי' מהשט' יב
טעה וכתב מנה במקום מאתים ולא נזכר עד שחתם עד אחד יג

טו דיני הקיום מתקנת חכמים:

אימתי מקיימים השטר מעדים שלמטה ואימתי מקיימי' מעדי' שלמעל' בסי' מ"ס א
אם שני עדים כותבים עדותן שהכירים החתימות ב
רב היושב בישיבה מקיים השטר יחידי ג
אם אין מכירי' אלא חתימת עד אחד אבל מכירים כתב הסופר השטר ד
העדים אומרים זה כתב ידינו ואחרים אומרים אינו כתב ידם ה
ישראל שהיה חתום בשטר ונומר ואין מי שיעיד על כתב ידו: ו עידי הקיום

יכולים להיות קרובים לעידי השטר ז
עדים המעידים על חתימת דייני קיום יכולין להיות קרובי' לעידי הקיום ח
עידי קיום שקרובים לדייני קיום וע"ל ט
דיינים שדנים על עניינים שהמלוה צריך שיהיו רחוקים מעידי השטר י
דייני קיום אם צריך שיהיו רחוקי' מדייני' שדנים על המלוה עצמה יא
עידי קיום אם צריך שיהיו רחוקים מדייני מלוה: יב עידי קיום שקרובים לעידי השטר או לדייני מלוה יג
דייני קיום לא יהיה שום אחד מהם קרוב לבעל דין יד
אם עד שהוא מעיד על חתימת עידי השטר ואמר לקיים כתב ידו של דיין טו
דייני קיו' שאמרו לא היינו ביחד כשהעידו העדים טז
עידי קיום קרובים ללוה ולוה יז
דייני הקיום צריכים לראות מי הם המלוה והלוה שלא יהיו קרובים לדיינים ולא לעדים המעידים לפניהם יח
עד החתום בשטר אם יכול להיות דיין יט
אמר השאין הסוף נושא ונותן בבי' והשטר יוצא על פיו אין מקיימין אותו אלא אם כן יודעים שהוא שלו כ
קיום שכתוב בו אתברר קדמנ' שהדי כא
שטר שכולא מדייני קיום או מעקבלי עדות קרוב או פסול כב
אם צריך לכתוב בקיום במותב תלת' כג
שאידכ' מפורש' לכל דאין ב"ד פחו' מג' כד
יכולים לכתוב בקיום ותיתמה בי תרי מנו תלתא ואם לא כתבו כן ואין חתומים בו אלא שנים כה
קיום שא' מב' שהחתומי' בו קרוב לחבירו כו
מקיימין חתימת עד מספר שכתב בו אני פלוני כתבתי ספר זה כז
אין מקיימין חתימתו מכת' שם שכת' כח
אם מקיימין שחתימתו בלבלת כט
ב' שחתומי' בשט' ולא"כ נעשו קרובים ל
אם אין הסייר מספיק לכתו' בו הקיום לא
שטר היוצא מתחת יד העדים ואחד מהם נעשה קרובו של בעל השטר לב
אימתי מסכיל תפיסה מספק לג
עדים החתומים בשטר שאמרו על תנאי כך היה לד
אף על פי שאין כותבין שטר אמנה אבל קונין קנין אמנה בלא שטר לה
עדים שאומרים שטר אמנה הוא זה ולא ידענו עד אחר שחתמנו לו
השולים שטר חתום בעדי' ואחרי' מעידים שהוא שטר אמנה לז
עדים שכתבו עדותם בעזכרת ומעידים נגד הכתוב בעזכרת לח
עדים החתומים בשטר שאמרו שהלוה היה קטן כשחתם שם לט
עדים שאמרו דומה חתימה זו לכת' ידינו אבל מזוייפת היא כי מעולם לא חתמנו בשטר זה מ

מז מלו' שאמר על השטר אמנה:

מלוה שאמר שטר חוב שבידי מאלף אינו אלא ת"ק והמנה היתה ביני ובינו או שאמר שטעו וכתבו אלף א

מח כותבין טופסי שטרות:

פרע מקצת מ"ח וחזר ולוה עם הפרעון א
שטר שלוה בו ופרעו אם אפשר לחזור וללוו בו

מט ואם טעו בשמם או בשכונם:

מי שטוען על שהיה או קרוב בשכונת הלוה או שהלוה ואיפתכה טעו' וקרא הדר ביה א
עדים שכתבו שטר ונמצא כתוב בשיטה או שלכד קוד' שיתכתבו למלוה אם חוזרים וכותבים שטר אחר ב
אם צריכי' העדי' להכיר שם המלוה והלוה או אם מספיק בשכונת שם הלוה ג
פני

שני יוסף בן שמעון מוציאין ש"ח זה על זה
בשטרי דלא אקנייתא ד
שטר שאין כתו' בו באיז' מקו' נעש' כשר ה
יוסף בן שמעון שמסר שטרו ליוסף בן
שמעון אחר אם קנה במסירה לבד ו
שטר שכתוב בו שלא יוכל לפדו' משכונא
זו ואו' השדי' שהיה שתכלה זה עד זמן פלו' ז
שני יוסף ב"ש שהיה אחד מהם קטן בזמן
שכתו' בשטר גובין מלאחר שהיה גדול ח
שני יוסף ב"ש שבזמן שכתוב בשטר כבר
מת א' מהם וכתב בשטר יוסף ב"ש כ"ר ט

נ שטר שכתוב בו לויתי ממך מנה

נא דיני שטר שאין בו אלא עד א' או נמצא בפני עדים קרובים:

אם עדיף עד אחד בשטר מב' עדים ע"פ א
עד אחד בכתב אם זוקק לשבועה ב
שני שותפים והעדים קרובי' לזה ורחוקים
לזה מעידים לרחוק ג

נב שטר שיש בו רבי' או שהוא קרוע

שטר שעדי' מעידי' שנקר' בלוו' ביד המלוה
אם נתבטל השטר מחמת מודעא שמסר
אינו גובה באותו שטר ממשעבדי ב

נג אין משנין שטר של מנה לנ' נ' נד והשלי' שטרו שהו' דין אסמכת'

כותבין שו' בין כשפירע מקצת שטרו או
כולו א מי שטוענין למלוה בפני עדים
כשרים כשיפרענו מה תקנתו בסי' מא ב
שובר שכתוב בו שמחל לו כל תביעה שהיה
לו עליו עד אותו היום או עד עכשיו או
מזמן השט' י"ח לניסן ונשבר' כח' ניסן
מהו: ג היכא דהוי שניהם שלא בלשון
אסמכת' יתן השליש השטר ובני מיני כולי'
שטרא ולית ביה משום רבית ד
שובר שנמצא ביד הלוה או המלוה או
השליש או שכתו' בגוף השט' בסי' סה ה
שטר שכתוב בו אם לא יפרענו לזמן פלו'
יפרע כך וכך ממון לקנס וכתו' בו דלא
כאסמכתא אי הוי אסמכתא בסי' ע"ב ו
שטר מחילה ושטר שעבו' שכתבו בין אחד ז
המוציא שני שוברות על חבירו ממון
ידוע וחוזר. ממנו פעמים ח
שובר שכתוב בו שפרעו דינרים ט
אם נקרע ב"ד הטוב י
אם נתן השטר ביד שליש ואמר' ביניהם
עד זמן פלוני והכריע לא פסק ביניהם
בתוך הזמן שקבעו לו יא
מי שפרע מקצת חובו והשליש השט' עד
שיפרע השאר והלך השליש והחזיר למלוה
וגבה בו כל החוב יב
שטר שמוציא יתומים ויצא עליו שובר יג

נה דין שלישות:

המוציא שטר אצלו ואינו יודע מי הפקידו
אצלו מה יעשה ממנו בסי' ס"ה א
יורש שמצא שטר מופקד אצל אביו ואינו
יודע מה טיבו לא יחזירנו בסי' הנזכ' ב
שליש שיש בידו שובר אימתי נאמן לומר
שהשטר פרוע ואימתי אינו נאמן בסימן
הנז': ג נאמן השליש לו' מצאתי בין שטרותיו
של אבא שלישות זה היאך בא לידו ד
כתב יד השליש הרי הוא כמוהו ה
אפילו כתבו לשון השלישות ונתנו ביד
השליש נאמן השליש ו
השליש נאמן אפילו במקום עדים ז
נפקד הייני שליש ח
המתובע לשליש שמסר השט' לשכנגדו ט
שליש שהודה שטר בידו ע"מ שלא יתננו
כל זמן שהנותן קיים ואחרי מות המקבל
והנותן תובע דין המקבל השטר ונמצא
מחק באחורי השטר י
חוברים שהשליש שטרי חובות ביד שליש
וטען אחד מהם שאין לחבירו עליו
אלא אותו שטר בלבד יא

מי שהשלישו בידו שטרות שאם יענו' זמן
פלו' ולא יתן זקוק ימסור השט' לשכנגדו
ועבר הזמן ואינו יודע אם קיים תנאו יב
שים או שפה השמעוני' על הבית ומת בעל
הבית והם יודעים שהיה בידו נכסים
וממון של אחרים יג
כשלא כתוב שטר תנאי זה כשמסר דבר
פלוני ביד שליש וטען השליש שהיו שם
תנאים אחרים שלא נכתבו יד
ראובן ששידך בת שמעון ומסרו שטרות
ביד שליש לשאם יעכב אחד מהם לזמן
שקבעו יתן השטרות לשכנגדו ובתוך
הזמן קלקל השידוך ועיכב אבי הבת
והחזיר השליש השטרות לשידוך טו
שטר שיש בו זמן שהושלש ביד שליש ואין
כתוב בשטר השלישות מעכשיו טז
שלי' אם יכול לחזו' בו מאחר שהושל' בידו יז

נו נז אסור לשהות שטר פרוע ושטר שנפרעו אין חוזר ולוה בו:

שטר שלוה בו ופרעו וחזר ולוה ממנו
ומסרו בעידי מסירה יח

נח מי שהוציא שטר על חבירו:

מי שנושה בחבירו שתי חובו' ופרעו הלוה
וה"ל שמחוב פלו' הוא פורעו ושתק המלו'
יכול המלו' לומר אח"כ שאינו רוצ' לחשבם
אלא בפרעון חוב אחר השוה ע"פ א
המוציא שטר על חבירו והביא הלוה עדים
שפרעו ואמ' המלוה שפרעני בשביל'
שהחזרתי לו שטרו וזה שטר אחר הוא ב
חילוקים שבין הלוה והמלוה בטענות
שטרות ניכנסו בסימן פ"ב ג
הודה בפני א' שפרעו מנה בכיון וחוזר
בפני ב' שפרעו מנה באמסרי' מצטרפין ולא
יוכל המלוה לו' שטרות ניכנסו בסימן ל' ד
ראובן שחייב לשמעון מנה ואמר שמעון
לראובן חפץ פלוני או קרקע פלוני אמכו'
לך במנה ונתן לו ראובן מנה אם יכול
שמעון לומר מנה אני נוטל בחובי ה
נתן מנה למלוה שיתנם לפלו' אחר וקבל
ושתק אם יכול לעכבם לעצמו ו

נט מלוה שהוציא ש"ח מקוי' וטען הלוה שהוא פרוע:

מלוה שהוציא שטר על חבירו וטען הלוה
פרוע הוא והמלוה אומר איני יודע ואחר
כך אמר עיינתי בחשבוני וכו' אני שאינו
פרוע גובה בו א

ס כתב לו דאקני ושעבד מטלטלי אגב מקרקעי:

מי שחייב עצמו לחבירו בקנין לתת לו
מנה בכל שנה כל ימי חייתו שכר או מזון
אי הוי דבר שאינו קצוב א
ראובן הוציא שטר שיש ללוי על שמעון
וטוען לוי הקנהו לו בכתיבה ומסירה
ואבד שטר ההכירה או שהשמעון היה שלו
ולוי שלוחו היה ולוי מכחישו או טוען
ראובן לוי נתנו לי במתנה ש"מ והיורשים
מכחישים אותו בסימן ס"ב וס"ו ב
שטר שהיה כתוב על שם ראובן וכתוב
בסופו ואלו השטרות שם מחבירו הסקל ג
שמעון חייב לראובן מנה ונתפשרו ביניהם
שמעון ש"ח ללוי מן' דינרים ואח"כ מחל
ראובן לשמעון מכל תביעות ממון ד
הטוען לחבירו שיתן לו טופס משטרו
שהוציא עליו ה
כמה חילוקים בדין שמחייב עצמו לזון
את חבירו ו

סא שאלו' ותשובו' מענין שטרות

מקום שתקנו שיחתמו על כל שטר שלא
עדי' ונאמנו על א' משני שטרו' א' חתום עליו
שלוה ושני עדים והאחד אין חתומין בו
שלא בפני עדים אי זה מהם גובה א

אם מסופקים אם כתבו לגבות בו ג
מי שיש בידו שטר שיש בו זכות לשלשה
אחרים וכתוב בו שלא ידונו בו כי אם
לבעל אותו שטר בלבד ב
מי שחייב עצמו בשטר לפלוני או לפלוני
והוציא אחד מהם השטר והלוה טוען
שפרע לאחד מהם ד
מי שנתחייב בשטר לאשתו או לכל מי
שיוציא שטר זה ומתו הוא ואשתו והשטר
יוצא מיד שמעון ורוצה לגבותו ה
שטר שלא נכתב בו אם שלא השעב' עצמו
הלוה לכל מי שמוציא עליו שטר זה ו
הנותן קרקע לב' בשטר ולוה שלא ידונו
בהעתק' זו רק בגו' השט' לא בגם' ולא בעדי' ז
מקבל משכנתא שטוען על מחילות שלא
רצה לקבלה במשכנתא ועדים החתומי'
בשטר מעידים כדבריו ח
נתחייב בשט' וטען שמחמת אונ' נשתעבד ט
לשון שבשטר הטוען על הודאה ושאינו
מודה עליה: י שטר שנפרע או שנמחל
שעבודו לדעת הלוה להחזיר השט' ללו' יא
שמחייב עצמו לכוף לא' לעשו' דב' פלו' והלה
אינו רוצ' לעשותו: יב פי' מה שכותבין
בשטרות ואפי' נבליעה דלכתפים יג
תקנ' אם יאמר א' מהמעידים קודם שיחתו'
השט' תם מתיע' השטו' קיים' בפני עדי' יד
שטר שיוצא על לוי וכתוב בו שהיו עידי
אותה מלוה דן ונפתלי ואין אותם עדים
חתומים בשטר אלא גד ואשר טו
מי שטוען על כתוב' שאינו השוה ע"ש ולא
הבין שכתובה כשקרא החתן טז
שחייב' לחבירו שיש לו ל' דינרי' זכות בשט'
שבידו והלה מודה לו וזה אומר שיכתוב
לו שטר שקנאה באותו ל' דינרי' יז
שמוציא על חבירו שטר שהדין נותן שלא
יגבה בו והלה טוען שיכופו אותו להחזיר
השטר: יח אם לשון השטר אינו מספיק
מן הדין כל מה שנכתבו לגבו' בכוו' בו הולכים
אח' השנים: יט מדקדקין לשון השטר ודנין
על פיו ולא אמרי' הפי בגר' לא נאיר כולי
הפי ולא כתב אותו לשון עשני כך כ

סב אשה הנשאו' ונותנת בבית ושטרות יוצאת על שמה:

אין חתימת השטר מועילה אפילו לענין
הכי' כל היכא שאינה מועיל' לענין
השמון: א א' מהשאים שנמצא ברשותו
ש"ח שהיה לאביהם על אחר ב

סג מי שהעידוהו עליו שמחזיר א' זיוף:

סד נפקד שרצה לעכב שטרות שהופקדו אצלו:

סה מציאת שטר והחזרתן ושיבר' שנמצא ביד שליש והאו' לבנו שטר פרוע בידו:

אב שמצ' בין שטרותיו שטר על א' מבנין
ואינו יודע מה טיבו או בן שמצא שטר
על אביו וכן הבעל עם אשתו והאשה עם
בעל': א שליש שמת ונמצא כ' ולא נתפ' ידי
שליש שהשטר זה שמונח אצלו פרוע הו' ב
מי שמת ונמצאו שטרות ברשותו קשורים
יחד במקצתן יש לאחותו זכות ובמקצתן
יש לה חוב' ולאחותו מת' חוב' ויורשי' תובעי'
השטרו: בעי שלב' שם וזול לאחרי' עליו ד
המוציא ש"ח לא יחזי' שפי' יש בו נאמנות ה

סו דין מכיר שטרו ואם מחלו הכו'

ראובן שהוציא שטר שיש ללוי על שמעון
וטען שלוי הלוהו היה ולוי מודה בסי' ס'
ואם לוי עכשיו בסי' ס"ב: א שטר שכת' בו
שהמלוה נותן רשו' לכל מוציא שט' זה
לגבותו אם המוצי' לרי' הרשא' בסי' ס"א ב
בניה שיש לכל אחד שטר בעל' על חבירו
ועבר אחד חובו לאחד אם יכול הלוקח

לגבותו בסי' פ"ס: ב המוכ' לחבירו שטר
ואח"כ עבר עליו שמטה או שעבר' עליו
שמטה ואח"כ מכרו בסוף סימן ס"ז ד
לוה שאין לו אלא ש"ח שיש לו על אחרים
המלוה גובה ממנו ואינו צריך לעשו' בהם
מזה שהקנאה בסי' ק"א ה
ראובן שיש לו שטר על שמעון ונתנו ללוי
בכתיבה ומסירה והשב' לוי לגבותו הוציא
יהודה שטר שהי' לו על ראובן מוקד' לשטר
שהי' לראובן על שמעון בס"ם ק"א ו
מי שהוציא מתח' ידו ש"ח של חבירו ואומר
שחבירו נתנו לו בכתיבה ומסיר' אם הוא
נאמן בסי' ס"ב ז
אם צריך לכתוב בשט' מכיר' שט' זיל דון ח
בעי' מסיר' ש"ח קוד' כתיבת שט' המכר ט
מכר שטר לחבירו בקנין אגב יכול לומר
הלוה לא אפרע עד שתחזי' לי בטר חובי י
מכר ש"ח וכתב ולא מסר או שכתב וחזר
בו המוכ' אם מוסרין אותו למי שפרע יא
יוסף ב"ש שמכר שטרו ליוסף ב"ש אם
קנה במסיר' לבד: יב המוכ' ש"ח לחבירו
ואח"כ אמ' המוכר עיינית בחושבנאי ולא
הוה לי בגיה ולא מידי: יג מכר
שטר לחבירו והקנ' לו המלו' עצמ' אם יכול
המוכר למוחלו יד כל שיכול למחול יכול
לעשות פוג' הודאה שנפרע או לסחרי' זמן
הפרעון: טו ישראל שמכ' שט' נכרי' דינו
כאלו מכר ליהו': טז שטר נכרי שכתוב בו
שהגוי משעב' עצמו ליהו' זה ולכל הבאים
מכחו אם יכול להקנותו לישראל אחר בלי
עדים: יז גוי שמכר שטרו לישראל וחזר
ומחלו אינו מחול יח
גוי שנתן שטרו לישראל אפילו בלא כתיב'
ומסירה שהלה כמו בדיניהם יט
מכנסת לבעלה מלוה ע"פ או מלוה בשט'
בלא כתיבה ומסירה אם יכולה למחול כ
המוכר שטר לחבירו וחזר ומחלו אם
כופין הלוקח להחזיר השטר ללוה כא
הנותן ש"ח לחבירו וחז' ומחלו חייב לשלם
למקבל מתנה כב
גר שיש לו מלוה בשטר על ישראל ומכר
שטר חובו לאחרי' ומת פקע ליה ובשטר
שלוה ממנו: כג שטרות המופקדים ביד
א' ונפטר השבוע' מיד מקצת ושבוע' הבאה
בסעדות עד ה': כד אומרי' שטרו' נשבעים
ע"י גלגול: כה אומרי' שטרו' אם פטורים
משבוע' שאינה ברשותו כו
אומרי' שטרות שקנו מיד' לשתחייב כדין
השומרים חייבים באחריותן כז
המוכר ש"ח לחבירו וקבל ממנו מעות
ולא כתב לו קני לך וכו' ואין המוכ' לשלם
דמי השטר שנתן לו: כח שטרו שהיו יוצאי'
על שמו אם נקני' במסיר' בלבד כט
אמר לעדים כתבו שטר ותנו לי או יהא
בידכם עד שארצה אני ואחר כך נתרצ'
ומסר לו השטר ל
שטר הקנאה שנעשה בנוסח של גוים לא
שעבד נכסיו לאח' מטלטלי אגב מקרקעי
ואחר כך מכר לאחר שטר חוב אחד לב
ראובן חייב מנה לשמעון והעדים חתומ'
השומה בספר הסופר וקודם שיוציאו
השטר מתומת הסופר הקנהו המלוה
ליהודה בסוף אחד עידי השטר לג
המקנה לחבירו עלום בחליפין אם יכול
למחול לד
שטר שכתוב בו שחייב עצמו לכל מוציא
שטר זה והלך ומחלו לא יוכל מוציאו
לגבותו לה המוכ' שהקנה לחבירו כך וכך
שהנאה בתקנה משמע לו שע"פ שלוה
המוכר לכתוב שטר הקנא' וכתב אם לא
בא ליד הקונה לא קנה לו המוכ' שטר לחבירו
ולא כ' לו אבל חייב עצמו ונכסיו בקנין
שאם לא יפרע לו הלוה ישלם לו לח
המוכר שטר לחבירו כהלכה וידון כל
כחו בשטר השוה ליד הקונה אע"פ אם
מחלו מחול לט

המוכר

כשוכר פטר חמור לחבירו ומזד ושמלן פטר פקוסה נוסף עמעבדי ע
פט כתב מוכר לנוקה פט לשמוכ זפ
קריני מפעבד עלמי וכקני לגלם דמיו
מי נגי מעפעבדי עמ
פלוק' פ"ח וטען פלוס פרעתי לשלו' עב
מי פיש לו מוקם עפעלך פיתנו לו דבר
ידוע בכל פנם בכפר פ' פיכו נקנה פפי'
בכתיבה ומסירה עג
וכן פיכו נקנה בתחילה ולם פכל מחמת
פוקם עהילם פיכו חייב לשחזיר עד
שפי' לרבני הפוטרים פומרי פטרות
מפעיפם פם פינהם בידים חייב מס
פוס' פכתו' פטר לשמעון ונתנו לשניו עו
פומרי פטרות נקנו מידם פיתחייבו
כרין הפומרים עז
לם פייך דיב' דנו' לו שנו' בפטרי חובו' מח
פ"ם פכתן לחבירו פ"ח פם פ"ל פוס וכל
פעפודים: מט פקונס פטר חוב
פחבירו עם נקנתו פלם יוכל לשחול כ
פם פ"ד מנגין פטרות לשפס בכתובתם
ולפ"ח בחובו כפ

סז דין שבועה בזמן הזה:

פוסר פטרותיו לפ"ד שפי' פס ג'סדיוט' ס
פרוחבל שע"פ פכתוב בו פוסרני לכם לפ
פיש פוסר לכם ג
פומניות אין פניעות עפעמתים ג
פם אין קרקע לגוים וסקנסו ע"י שחר
כדי לכתוב עליו פרוחבל וכלום לוזה
ופומר פפיכו רוצם בקרקע ד
כותבין פרוחבל על קרקע פוסכר ס
אין כותבין פרוחבל על פעבדים ו
פיתם לו פדם שעוכסכת כותבין עליס
פרוחבל ז
מי פכלוס ליתומים ואין לפס קרקע פם
יש לפעמטרופסים קרקע כותב עליו
פרוחבל ח
יתומים גדולים פכניס לפס פניתם פטר
פעניכן לפו שעפ פיש לפניפס פרוחבל
פו תנאי פלם ישמיטנו בפניעית ט
מי שחיי עעות לקום פגדך פיכו עפעמט י
פם טען פלוס פפרוחבל נכתב קודם
פפלוס: יא זמן פאין לשמן
לוזו' פרוחבל פיש לי פם לשמן לוזו' תנאי
פיש לי עמו פלם ישמיטני בפניעית יב
ערב פפרע לפלוס וקודם פנקפר' פפלוס
פניע פנה פעפס יג
פעופן עפקפ לחבירו וסניעם פעפס יד
לפופן פפלוס לפמעון על עפכון פפוס
פרעות פמעון ויימחו לו פמעון פפילו
נפלו לפופן וחזר ויימחו פלנו פניעית
פפעפתו: טו פף פעקים פנפנו
לכתוב נפטרותיפפס ע"פ פלם תפמעינו
פפניעית פם נפטר פ' לם נכתב לם
לפרי' פכתוב דמי יז
נפנע לפרוע לחבירו לזמן פלוסי וסניע
פניעית תוך פזמן יח
פטר פכתוב בו פיוכל לנפוע פוצו בדיני
פפוסות ועפרס עליו פניעית יח
פם דנו ג"ד פיעבס ולחר כך פניע זמן
פעפס: יט לוס פכתב פקנל פפעות
ופקנוס ולפ"כ פניע פניעית כ
פחייב לחבירו דמי חפץ פקנס פעפו פס
פפפעפ פפניעית כא
פחייב לחבירו פחפ' פיכו פפפ' פיכו עפפ' כב
פם פניעית פפפעפת כח יוקפי' בדולי' כג
פי' זקפן עליו פפלוס כד
יפרפ' פלקח פ"ח פעניי פיש לו על יפרפל
פם פניעית פפפעפתו כפ
לכתוב פרוחבל לי פני פפניס כו
לכתוב פרוחבל פס נרין פיפפ קרקע
לפלוס ולגוים כז
נוקפ פרוחבל כח

כפוסק הדין פפפעפת ופקף ולחר פיגלפ
פע"ד חו'וטען פרוחבל פיו'לי פו פקנלי כט

הלכות שטרות
הנעשים בערכאות של גוים

סח דין שטרו שנעשו בערכאות:

פטר פעולם נפ"נ פחתום בו לחר ל
פפר פערכי כפטרו ג
פם נעלם בפפר פערכי פעבר פקולפוס
על זכותו פל זה ג
פערכי לפען לכעיל פפוס כתבו ד
פפר פעולם נעפ"נ פם נרין פיפי' כתקון
פפרי יפרפל ס
פטר לוס עמיל פודפס פעולי' בעפ"נ ו
פם עפו תקנס לתקנכן ע"פ פרפע"פ
ולפ"כ נכנו יפידי פקבל לעפות נפפר ז
פטר פעולם נעפ"נ פפרעיקו פחותם
פפפטר: ח פודפ' בחותם ידי וספט'
כנוסן פל גוים ט
פערכי לפען לומר פסנותן נטל קנין י
פטר פכתוב בו פנטל קנין ופין כתוב בו
נפנע וכו' יפ

הלכות כהב ידן

ס"ט דין כ"י אם נאמן לום פרעתי:

כת'פס פתיפתי פעידם עלי פק'פריפס פ
פחתיפס עדים פחר פתיפתו לקייפ ענין
ספטר: ג הפבון פנקפ
פחתמו עליו בעלי דפר ב
פודע בחתם ידו וכ'טר בנוסן פל גוי' ד
דפופן פטען על פפעון פנס כתב ידך
בכפס פכלת פחותיך וכפס קנין ופוס
יוקר פעפס פפודיק לי ס
פנקפ' פחתם פיש לו כתיב'יד על פבין ו
פפס לפתפייב לחבירו עכפ כ'י פעפרו
פפני עדיפ פו פלם בפניפס בפי' ע' ז
פוסי' עליו כ'י פכתוב בו לויתי ממך פנקס
פס יכול לוזר לם לויתי ממך פלם
פפחר ובפל פעמו ופלפתו בפי' כ' ח
פס פלם בפעות פתן פעות כתב בכתב
ידו פני ערב לפלו' בפי' קכ"ט ט
תפוצות פרפ"פ בדין פ' פבתב ידו עיין
בדברי רבי' ק"פ י

הלכות הלואות
ע מלוה ע"פ בעדים

קנו פעמו פחייב לזה פעפ פע"פ פלם
כלתב פפטר פיפו כפפן לוזר פרעתי פ
לע' פרעתיך בפני פלו' ופו' וחזר ופע' פין
לי עדים ונפו פוקם פלוני ופלוני
ופעדו לפר"ע
פם פמר לחבירו פם לם תכתוב על נני
פפטר פפרעון לם תפפ כפפן ופרעו
בפני עדים ג
כת' לו כל זמן פפטר זה יוצא פתקח ידו
דלפ קרוע ופלפ כתוב ע"נ תפפ כפפן
וכפיף עדים פפרעו ד
מי פפכר קרקע לחבירו וכתב לו פטר
פיכירם ולפ פחזיק בקרקע ועפפ קפוגס
פטר פוקפס בעדים לעוכר פכל זמן
פיפרעכו פפוחפ עכירם פיעם כלוס
ופפלפ פוס לפפרע
פי פעפ' פטרו וכתבו לו ג"ד פטר לחר
פיכו יכול לפעון פרעתי ו
תנא לף חנירו ע"פ וכקחייב לו פדין
וכתבו לו פעפס ג"ד פם טען לחר כך
פרעתי פיכו כפפן ועיין בפיפן ז
פ"ל פל תפרעני פלפ בפני פלו' ופקו
פפפי דפודי קפייפו דפרעים כפפן
בפיפן ע"פ ח

הלכות נאמנות
עא לזה שהאמין למלוה:

פלו' פפפוב' פפ' פיש בו כפפעו' בפי' פ"ד פ

פטר פיש בו כפפעות וטוען פלו' פרעתיך ג
וסלה טוען פטרפתי כיצפו בפיפן נפ ג
דין פלוס ולוס פפדוקים בפטר פיש בו
כפפעות בפיפן פ"פ ג
פטר פיש בו כפפעות פכפל כתבתי
בפיפן פכזכר ד
פטר פפיכו פקויים ויש בו כפפעו' וטוען
פלוס פרעתיך וכיולפ בזה לרין לקייפעו
בפיפן פ"ב ס
פחילם פי תקפי פיש בפיפן פב ז
פפוליפ פ"ח פל פחירו וסלס פלפי' פפכר
לו פפדפס ח
כפפעפן פלוס לומר פרעתי פיינו פפילו
יש בו כפפעות בפי' פ"פ ט
פטר פיש בו כפפעות ובא לישבע פלפ
בפיפן פ"ב ק"ן י
פפוליפ פל פיפוליפ פ"ח פקויים ויש
בו כפפעות פיפתי נוטל פלפ פצוע'
בפי' ק"ח יפ
פם כתוב בפטר פפפעין פת פפלוס ופת
יורפיו פטוריפ ליפבע פלפ פקדנו פפפ
בפי' פמזכר: יב עת לוס ופחר כך פת
פלוס ויש בפפעות בפטר בפי' פמזכ' יג
פפעינו פליו ופל ג"כ פם יורפיפ כלפל
בפי' ק"ז יד
פפי' יש בפפעות בפטר לין נזקקין לבפפי
יתומים קטנים בפי' קי טו
פינו ופיזה פי עפפי לע"פ פעידי פפוס
פרע' פיכ' דכתב לו בפפעות פפ פפניפין
לותו ע"י גבוכל יח
כתב בפפעות לפלוס ופנפ פטרו פי
עפפי ליש בפפעות יפ
פפ לין פפטר בידו ויולפ פתחת
יד פחר פפ פוציל פפפעות יט
פפ פני פיכתו פיפפ בפפן ג"כ עדי' ולפ
כתב בפריפ כ
פטר פיש בו בפפעות וסולים כתב ידו פל
פלוס פקבל פכוס כך וכך כפ
פטר פכתוב בו פחזיר' כו' פטרפ דבפ פפ
בכלל זפה בפפעות פו תנאי פחריפ כפ
פטר פכתוב בו בפפעות פפ כתפר פפוס
פופר' דפטר פפעדי' כותבים פעפלס' כפ
פטר פכתוב בו וספתינו בעיקר פפעות
פפכריפ פפ פעפת פרעון בכלל כך
פטר פכתוב בו תפפ כפפן עלי בכל
עניני פטר זפ כפ
פטר פכתוב בו בפפעות לפלוס וטען
פלוס פפזרתי לו פולפתי בפזכות
ופרנפס ופריעת פפ כן
פטר פפין כתוב בו בפפעות פפ יכול
לפפציפו פפעבת דבים לו פחילם כז
פטר פכתוב בו פיפרע לזפניפ פפי' פין
לפפע' פינו נפפן לו פרעתי בכל זפן כפ
פלוס פוקפס פבפ לנפות קודם לב"ח
פפופר פע"פ פכתוב בפטרו בפפעות
לריך ליפבע כט
בפפעות פפי' לפ כתב בפפירס בפלפפ
פני: ל פפ לריך לו' כדד ופפוסס
פין לי פלין לו פפ פני בפחד פפפ לפ

הלכות מלוה על המשכון
עב דיני מלוה על המשכון ואם נאבד:

פפלוס על פפפכון ולחר פפרעוסו בנגנב
לו פבד ס
לפופן פפכון תפץ לפפעון ופפעון פפכנו
לללי ולוי כתנו בפתנפ ליכוסס ג
פפכון בתנאי פפפס לפ יפרנו לזפן פלוגי
יפפ פלוגו לו ג
פפלוס על פפפכון פיזס יכול לכוסו
לפרעון לפחר פלפיפס ז

פפר פיש בו כפפעות ופתן פפחר פיפלפ
פע"ד חו'וטען פרוחבל פיו'לי פו פקנלי כט

הלכות שטרות
הנעשים בערכאות של גוים

סח דין שטרו שנעשו בערכאות:

פטר פעולם נפ"נ פחתום בו לחר ל
פפר פערכי כפטרו ג
פם נעלם בפפר פערכי פעבר פקולפוס
על זכותו פל זה ג
פערכי לפען לכעיל פפוס כתבו ד
פפר פעולם נעפ"נ פם נרין פיפי' כתקון
פפרי יפרפל ס
פטר לוס עמיל פודפס פעולי' בעפ"נ ו
פם עפו תקנס לתקנכן ע"פ פרפע"פ
ולפ"כ נכנו יפידי פקבל לעפות נפפר ז
פטר פעולם נעפ"נ פפרעיקו פחותם
פפפטר: ח פודפ' בחותם ידי וספט'
כנוסן פל גוים ט
פערכי לפען לומר פסנותן נטל קנין י
פטר פכתוב בו פנטל קנין ופין כתוב בו
נפנע וכו' יפ

הלכות כהב ידן

ס"ט דין כ"י אם נאמן לום פרעתי:

כת'פס פתיפתי פעידם עלי פק'פריפס פ
פחתיפס עדים פחר פתיפתו לקייפ ענין
ספטר: ג הפבון פנקפ
פחתמו עליו בעלי דפר ב
פודע בחתם ידו וכ'טר בנוסן פל גוי' ד
דפופן פטען על פפעון פנס כתב ידך
בכפס פכלת פחותיך וכפס קנין ופוס
יוקר פעפס פפודיק לי ס
פנקפ' פחתם פיש לו כתיב'יד על פבין ו
פפס לפתפייב לחבירו עכפ כ'י פעפרו
פפני עדיפ פו פלם בפניפס בפי' ע' ז
פוסי' עליו כ'י פכתוב בו לויתי ממך פנקס
פס יכול לוזר לם לויתי ממך פלם
פפחר ובפל פעמו ופלפתו בפי' כ' ח
פס פלם בפעות פתן פעות כתב בכתב
ידו פני ערב לפלו' בפי' קכ"ט ט
תפוצות פרפ"פ בדין פ' פבתב ידו עיין
בדברי רבי' ק"פ י

הלכות הלואות
ע מלוה ע"פ בעדים

קנו פעמו פחייב לזה פעפ פע"פ פלם
כלתב פפטר פיפו כפפן לוזר פרעתי פ
לע' פרעתיך בפני פלו' ופו' וחזר ופע' פין
לי עדים ונפו פוקם פלוני ופלוני
ופעדו לפר"ע
פם פמר לחבירו פם לם תכתוב על נני
פפטר פפרעון לם תפפ כפפן ופרעו
בפני עדים ג
כת' לו כל זמן פפטר זה יוצא פתקח ידו
דלפ קרוע ופלפ כתוב ע"נ תפפ כפפן
וכפיף עדים פפרעו ד
מי פפכר קרקע לחבירו וכתב לו פטר
פיכירם ולפ פחזיק בקרקע ועפפ קפוגס
פטר פוקפס בעדים לעוכר פכל זמן
פיפרעכו פפוחפ עכירם פיעם כלוס
ופפלפ פוס לפפרע
פי פעפ' פטרו וכתבו לו ג"ד פטר לחר
פיכו יכול לפעון פרעתי ו
תנא לף חנירו ע"פ וכקחייב לו פדין
וכתבו לו פעפס ג"ד פם טען לחר כך
פרעתי פיכו כפפן ועיין בפיפן ז
פ"ל פל תפרעני פלפ בפני פלו' ופקו
פפפי דפודי קפייפו דפרעים כפפן
בפיפן ע"פ ח

הלכות נאמנות
עא לזה שהאמין למלוה:

פלו' פפפוב' פפ' פיש בו כפפעו' בפי' פ"ד פ

ומסמיך עכס ויש לו פעמים ביד ב"ס
ורופא לעכב: לג
מעכבו על גוי ביד ישראל ובא ישראל
אחר ליטול ממוהר מחמיר לו
הגוי: לה המעון על מכרן מביאו
מכבדים לוחו כי בחנאי בפה לא תפרד
לוחו עד זמן קלוב יפים מכבי וכבד
בעבר הזמן: לו אמר המעכבן סילק
מעותיך והן לי מכבוני וסביע מכבדים
לוחו עד זמן קלוב ומחלב ע
מי שים בידו מעכבן מחביאו ולוחקו
לפרוחו וא"כ סלק יפה מעכבן אלך מ
דמוהן פעים לו מעכבן ביד גוי ובקש
פעמים מרמוהן סידפסו לנוח על לוחו
מעכבן ועפר כן וגפרף כמעכבן מב
דמוהן מעכבן עלייתו לפעמים ע"מ פיסק
לו דמוח לעכבן לו לפעכיכם לפי
פילגם ועתה רוצים לעכבכו לפי שים לו
ס"ע בדוגם: מג סיכם פעדי שלא ככתב
תכלי שלא לפיפרש דפעכיכ מד
דמוהן לוט מעות פעמעון על בנדי
פקחו ואח"כ שמילון לו עד לאח' כמוע' ואח
דמוהן בעוע' ואמר שמוסל עכשי אף אמר
לא לפעמון ואמיר לא פעמון ככל מוך
מעמל בימים פיפי מעמכבים בידו מה
אין לאדם לעכבן בנדי אפחו ע
פוחף פיוחם עפסק פיפיחפות פעבדם
פחברו מיי לו וכלם פומר אין לך בידי
כלום: מז מי שים ביד מעכבן
ובא לעכבוע"פ ב"ד או בפני עדים אלא
בפני שלום פיבו רצוי ללקחו לעלעו אח
שלום את הפידון על שמעכבן כאם לריך
להמתין שלשכרו: מח עשכיר לרדוף בקני'
בדרכים שנקנים קלהע לעכירות כ
דיני מעכבות קרקע עיין בס' ק"ז ובסי'
ק"ן ובירוש דעם סי' קע"ב נא

עג כמה זמן הלואה:

שמעו את הפידון לזמן אם נאמן בתו' מזמן
לו פרעתיך בס"ע"ח: ב שנסב לפרעו לפידון
לשמח מיי לפרעו בשם לשון בס"ע"ב ג
מי שלוים לפידון ובא שקדון על שלוש
ג"ד את"ם יכול לעכב על ידו בס"ק ב ג
עדיים שנכנו שנים שהלוה את"ם על יום
אח יותר על יום הכל כמנסב שמדינם ד
שנסב לפרוע לפידון ליום פועד ושנים
סימן ושלוים פימן בעיר ס
אם פרע לאחר ובא פימן פרעון ו
שנסב לפרוע ליום שלוש לפידון שנים
שנקוים שחר: ז שנסב לפרוע לעלוים
בעירו וקידם שפרעון שרם שול לעלוים
שלוש לילך לעיר אחרת ח
אם נסב לפרוע בעיר ופלוה לפרוע
בשלוים ושלח הלוה שנסב על שפח ט
שלוים על פידון כאך יהן שנסב לו
לאח לו פיאם דבר ושלח שימן שלא
נסב: י מי שים מיב לאחרו
לפרעו בשנים לזמן אחד ושלוים שים
מיב לאחר אנס ואחר שפרע שיבי יא
פימן לוש על זה יב
שנסב לפרוע לאחרים ליום אחד ושלוים
פימן הולש להאיר לו שפרע יג
בשנסב לפרוע לאחרים לזמן אחד ושלוים
שנן שכרי שאחרון לפרעו לזמן יד
שנסב לאחרים לאחר שנים מה
אחר שוכות: יה שנסב לאחרים לפרעו
עד חדש אלוני או עד יום אלוני טו
שנסב לאחרים לפרעו ליום אחד ואחן
לו אנסון אם יצא אנשיאו טז
אנשנת קרקע לאיעתי כוסנו לאנשר
אקרקע ואפרעו: יז אמין שאנו לאי שים
לו דין על אחרים לעכ' אמיני ביד אחר יח
אי אפלחו לן ליד לאחרים שנאנשנו
אעותיו על אחוצע לפרוע פילם לפיר יש
שנסב לקרוש לאחרים ואנש לו שקבלתי
אפ"ם אלם אקל שפרוע כ
אין אנשנון אנשר אלם אנשות ג"ר כא
שנסב לפרוע לר"ח אדר חייב לפרוע
ליום שאדם קיבלון כב

שעון על אנשנון אלוח אומר אלם ואלם
אומר לם כי אלם דיבר ויש ע"א פרשם
אנשלוש ואיתו זכור כאנס כג
כאחייב אנשוש שמעת שרים אם
טוען על אנשלוש איתי יודע לאלם
אנל אם אנשנוש אינם אלם שמעת אנשן
שנב' על אנשלוש אמיתו יוד' כח אם אנשוש
אינו יודע לאיים שיעור אנשך אנשיקו
זה כמה ג"ל אני לים לי לאבני ערכו אים לו
אלנך אנשם ואלם אומר אין לו ביד כלו' ל
אנשוען אח אנשיה יוד' כמה ג"ם נאמני' לך
לאנשר' לאנשר אנשך ביד ואנשלי ביד כא
אם אים אנשען עמו בניח ואלא לאוען ב
תיבחו פרוע' ואנשור' ונים אם אנשוכים לב
אם אמר אינו אנשנע עד אחנשל כל עדים
וכל אנ' אים לעלעי אחנים' זו לב לאוען
אנשך' יין אנשמעון ולא אנשך ואנען אנשמעון ב
אנשנע לו לפרוע לו נאמן אנוני ולאוען ב
אוען אינו יוכר לך אנשנע אנשר אנשלוש ב
נאמן אלו' ועבר לא מי אנע' על אנשנוש ב
אם אנשניעין אוחו לו כל אנשלי יוע ואנשי ב
אם יוע אנשחנע אנשי לייעו ואקיל לז
לאוען אנשנח ד אחיון ביד אנשען ואנ לו
ואנשלו אנשנור אנו' אמיי לו אנשען לח
אני אחחן אנשחנע אנשלוש אם אני אנשלוש ב
ואנשחנעו אני אחחן אומר לאו אנע' אנשלוש
דנרים ליילו אח ואנשחנעו אנחחן אומר לו
ליוך טוענני ברים לט
יהוש אחנע אח נעל אנו אנשלו ליילו ב
אנעיהן ואנשיש כוחב אנו עליהם ואנשלוש
טיען אלא לאנשניע עלנו נאחכוחנחי מ
אנעען אחנוע אלאוען אני זקוק' אנחן לו
לאנרי' אנשם ואלאנק' לאנרק ורוש' אחיזר לו
אם אקל' אנשלוש' לאחרי אחם אנשן אנ' אם
עון אחד שלוה אחד בשנים:
עז ב' שלוו מ"א ואם אחל לאחר:
פנים אלוו אחחד ואנרש ל' אנשם כל אחוב
אחזר ונוסף אחביאו אלאו ל
אחד אלוש אנ' ואחל ל' אנשבל אחוב ג
שיו ב' אוביע אוחו אנשיש אח ואנשנש אנש
ל' אנשם ואנשני אוען אנשנש אנשלוש ואנשם
אנשיבחיהם לאחנים כאן אנשלוש אנשם ד
אנשעניהו אחם: ג ל' אנשאחי אחוע
עמי אחייב לאחנין כל אחוב ד
ג' אנשלוש ל' ואם לא אנשם ואנע כל אחו ה
פנים אלאחן אחחד אעות לאנשנש עיין
בס"ח: ו אוחנין אנשלוש ל' אנשם ז
לאוען אנשים אחיב לאנשען ק' ואח"כ לוי
אלוש ואנשחו ק' ואנשר לאוען ואחד אנשנו
כחיבת אנשחו לא אנשר כלום לב"ח ואנשי
לוי נינש אנשנם ק' אין אנשען יכ"ל לאחזר
על לוי ולנבות אנשנו ח

עח נתן שפר תוך הזמן או ביו"ט:

מי שים לו אנ' על אחיביו לפרעו לזמן אלו'
אל' אנשנו ואחנשנו אוך זמנו ואן אם אנשר
יולא אנשם יד אחר ואלוש נוחען אנשר
ואנל אנשני לא אמרי' בכי אם חזק אין אדם
נוח' אלא בתוך זמנו בס"ע ל' שים אחוב
אנשיע בתוך הזמן אם אייב
אנשיע בס' ב' כי אחוב לזמן ואנשי' ע"ל
בתוך זמנו אם אייב אנשנוש אנ"ך ג
אנשיעים ב"ח על אחביאו ואלוש אנשלוש לו
אל אנשר' אם לא נביע זמן אנשר אין אלוש
יכול לוסר לו אלוי אייב אייתי לך שים לך
לאנשר' אח אלך אנשנשכר לי אנשר' ב"ש ד
בשיבחיה ואנשיון אנן ואנשקוון אם אמר
אנשיעיך בתוך זמני ס

עט האומר לא לויתי כו' ואימתי הוחזק כפרן:

אחיבע מאחנרו ק' ואנשיב לו יחקו אנשח
אוי לי אנשון אנשען' אנשך' אנוע אנשני ה
אם נאמן לו אנעיתי בשם אנשוביתי ג
אם נאמן לוסר אנעיתי בחנצוני אנשון'
על אנשנשו: ג עד ב' רואים אוחו אחלון
זה ועד אחד רואים אוחו אחלון זה ד
אם אוחזק בשרן בחנצוני אנשבע אנשני'
אינו נאמן לוס' אחזירני' נם בניוני אחנשין
נאמן אנשען: ה אי אנשבעו אנשע

אי אנשבע' לאחנרו לאנרעו ליום ב' וזכ' עוד
אין נחול וא' נלנו עדיין יש לי אנשני ואלך
לעשקיו ואנשה עד אנשב' אין ב"ש בפוסם כב
עד באיז מקו נתנ' המלוה להבוע:
אם אם בפיירם ד' כאלי אם ב"יפוש ה
ב"ל אלוש טול אעותיך וא' אינ' אחן נאם
וכרי אם לרוכי' ואומני' ונעבנו אז נאנשוב
פרע לו זאוניש בזאנים אנוקים ונאנשם
פער אזאוש אל אחן לזמן ג
אנשען נע"ב אי אין אנשען נאני' ק"ב ד
אנעד'ל'אחנאן ג' זקוקי' כאף עד אנוכם
אנאף אנאיך אז ע"א נאחקבל נב אנשנו
ואינו אנשון אל אנוכם נאנשל אנשנע ס

הלכות טוען ונטען

עה אם צריכין לברר הטענות:

לאוען אים לו ס"א על אנשען ונטען
אנשעתי ליכוחם אח לאוען ג' ואחנתי לו
אנאב ב' זאוניש אחקה אוחם ויכוחם כוחב
ום' בפר' אנרי' ואנשעו' אין' רוש' לנברר ואנשי'
ע"א אנשוחם אנאיני אחקבל ב' זאוניש ה
אנשעון אוני' ס"א על לאוען אחייב לו אנאם
ונטען לאוען אנו' ואנרש' אנשנע לאח
אזכור' כל נכנסי לנבעי אנשם ולא כח"ש ב
נעבע אחייב לו אנאם ואנשר בכל ויש עליו
בשבע אי אחנין אחייב לו אנשעים ג
אחנע יש לי בידך בשלוש פלוגים כך ואך
ואנשלוש פלוגים כך ואך ואנשנע אנש ב
אין לך בידי כלום לפי אנשלוש פלוגים
אנעיתיך כך ואך ואנשלוש אנית אנשיתיך
כך ואך ואחנך נעבועיהם אנשיהו ב"ד
אנעדיין חייב לו ב' דינרים ד
אנרנשם בר אנשוכל אחנע אח עיזים אחנני
לוש לאחן לו ק"ק זה ואקבלם עיזים
לאנשניחם לו ועיזים כאני בכל ועד ס' אנעיד
אנשנע אני עיזים אנוחם אנשעים סיו אנעין
אנשנע אנני עיזים אנוחם ק"ן סיו אנעין אנשיש
אנעיד לאנרש: ס עד אח' פיטרו
אנשנוש אנני' ואנשוש אנ"א אנשיחיו ו
אני אנרישו ליבד' ולישלו וע"א אנשייני ניטל
אלא אנוש: ז עד אחד נעיד אלוש
לאוען אנשנען ולאוען כיפר ח
אנאחד אנ"א אנני' אלא יוע ללא' אנשעדי' ט
פיכא דלא אנשיען אלא על ידי אנו לין על
אחד פיטרו אנשנוש י
אם לריכ"ש אח' כשלאנשוש סיו, יש
לאוען אחנע אנשען עכא ואנשען אומר
אנעיתיך ואנשם לאוען אנכפי אנשען יב
אחיבע אח אחנרו נזלאחני אז נאנשך לי אז
יש לי בידך אנא רציו ואלא אומר לא"ם
אי אנאו"א נא אלא ב' אם אנשיעין לאוען יג
עבי אחנוב'נעשו'ינכ'לדייני'אנשו'אקר יד
אנשען אחוש' אנען באנייל יא' אלני יעקב
אנשי'יי לו ואנשמעו נא לייעקב אנשני'יא' טו
ליש אנשיב לאחיב אחד ואלא אנשען אלא
לאח לו פיאם דבר ואלא אנשען אלא
נאנע: י אי אים אחיב לאחנרו
לאנרעו באנשוש לזמן אלו' ואנשלוש אים
אחיב לאחר אנא ואלו' אנרע אחנשי יא
אינו רולש להאחיר לו אנשר יב
באנשע לאנרוש לאחנירו ליום אלו' ואנשלוש
אינו רולש להאחיר לו אנשר יג
באנשע לאנרוש לאחנירו לזמן אלו' יבאנשנוע
אזמן אנרי' אנאנן אלו' ואנשלוש אים
אחר אוכח: יד באנשע לאחנירו לאנרעו
עד חדש אלוני או עד יום אלוני טו
באנשע לאחנירו לאנרעו ליום אלו' ואחן
לו אנשען אם יצא אנשיאו טז
אנשנוע אקרקע לאיעתי כוסנו לאנשר
אקרקע ואנרעו: יז אמין אנשנו לאי שים
לו דין על אחרים לעכ' אמיני ביד אחר יח
אי אנאלחו לן ליד לאחנירו אנאנשנו
אנעיתיו על אחוצע לאנרוש אנאנש לאיך יש
באנשע לקרוש לאחנירו ואנש לו אחקבלתי
אפ"ם אלא אקל אנשוי כ
אין אנשנון אנשר אלא אנשות ג"ר כא
באנשע לאנרוש לר"ח אדר חייב לאנרוע
ליום אאדם אקבלון כב

לי מלא ע"י ערב ס
תנא דלמון מעמון מכס מחייב לו ס"ל
פקס מייב לי ק"ק תחסר מכס מנס ג

פו דין מוציאין מדרבי נתן:

סם דר'נתן סם סעמו שניר לוי פקדון ס
סם מין לו נכסים בפדיונם זו דייני דר'נתן
מע"ם פיס לו נכסים בפדיונם מהדם ג
פיתני מוליפין מכס ומוקנים לזה ג
אמר כהר פרעתי לפלוס קודם פיהנעטו
זה סם מפניעין לומן: ד מע"ם מרמון
פיסם בלוי סלא יפרע לפמעון לא מיקני
לרמון נכסי מוחזק: ס מלמד פסלוס
מעוחין ע"י ג"ם וסמקיד קלת מעות פכמו
פנוי: וסלך והניח קלת מעות ניד פמעון

הלכות שבועה בבית דין פז דין שבוע' דאורי' ושבועת היסת

טענו ג' פרוש פסמקדיש ניהד וסלס פו' לא
כי סלא ס' וסיס נמנא לי מיקדי סילך ס
ע"ם פמכיחפו נכתב סם מחייב פמעמד
נפני'ס"ם: ג פמיד ע"ם פסודס לו נפניע
וס"ל לתקס עד סם פחייבו פמעמד נפני' לא
וכסי' פס: ג סם ע"ם פעי' כדפרי' פלוס
וע"ם פעיד כדפרי' פפלוס נפני' פכ ד
תכל' פנלוחי' לימרי' חרס פתקס נפני' פת ס
סם לריך ג' פע ן לפמעון' פיסת נפני' פת ו
פמעון' פיסת לא נתקנס על פיורפים ז
פמתת ני פמעות פיסת פינו יכול לפפכס
נפני'ס"ו: ח פפפדין נותן פפנים' נפניעין
וכל פחד פפפכס על פנידו נפניעין פע ט
לי ניך נפלוסס ע"ד נפניעין פת י
סם פנפיעין פפת פיס נפניעין ג"ז יא
אין פמעמ לפוד' פקנת פלא דוקא פודס
פקנת פמת פעל לא נכמב' פכל פמתחייב
פתוך פעכיהו: יב פמס לי ניך פמפיס
פתפת פלוסס ופמפני' פתע' פלא ופקפע
כיפר נכל: יג פמ נקדש פילך יד
תנפעו ק"ק וסודס לו נק' וסות נפענין פלא
פיס יכול לכפור נפלוחו פמס טו
סם לדמון תנפ לת פמעון נזלתני פו
פלוייתני ברבית נפני עדים אין פפניעין
לומן: יז סם פחייב פמעמד פוא נפיר
פחדת וסות דן עם פפורפס על פקונפ
ופכך פפמעמד פל נעל דינו פלתקני דינו
נפני' ק"נ: יח פלכנדו נפמע ונפפל
נפמע נס על פקדקע פל ידי נלנול יפ
פחייני' פפני' ופתס ולא דלס ליפנ' יפ
פיתני' מפניעים נכפדות נפומים ולדות
דולקות: כ סם יכול פתוב' לומר פינו
דומס פפניעת' תפיס נפתקומי' תפלא לא
כיצד טוכנים ליפמע פפודות לפפני' כב
פנים פנכמעו פלא יפמעו פלא פלמת
ופמ"ם נתחייב פמעמע פפחד להניחו כג
פפוסק דפמעמ' פיסת נפני' פקיפת תפן
פוי פמעמ נדבר פפנס כד
מי פמפמע פלא נפני' פנידו כה
פס לין פקונפ יודע פלמת פלא פל פי
פעד נריך ליפמע לפפחיש פעד כו
פחייב' פכמע' פדבריפ' ופיכו דומס ליפנ' כז
מי פתקן וכפמע קודס פנתחייב כח
כיצד יחס' פדס פעמ' דינו פלא יוכל לפמעון
נפני'ס"ו פו פרעתי כט
תקע כפו לפנידו לפרעו פס פחייב לו פו
ניתן לו פתקס ופמ"ם פומר פפרעו פו
פחכמים ופומר פלא תקע לו כפו ל
מי פכמע נפרוע ופתן פלו: ופמ"ם פומן
פי פכמע נפרוע ופתן פלו: ופמ"ם פומן
פמעמ לפפמר פמת פתקע פמוך כיצד
מפניעין ופומן פנים: לא פמע פיסת
ופמ"ם נפא ע"ם פת ופכמ' פכמע' פתוך' לב
סומיס פתס פל יורפי' פפניעים כתחייב לו
פכמע נב"ד ופומר פלא נפני' לג
פס יש לפיים פל פכמע נפמע פל פתים
וכרי דומס' ופומרים: לד פין לפפניע
כיצד דיש לומר פיתנדר פדבר פ"ם לס
פיתקע כפו לא נפמר פפכמע לו
פין נפפניעין פיסת פל תביע טוב' פנא ל
מי פת לו לפרוע פס פפניעין פומן פל
כפיהו: לה פלא כתוב נפפתו' פפלו'
גוי פחייב לו פל פפתיקו"ן וסלס פומ' פיסם
TUR. Tom. III.

צו דין חש"ו ואשת איש:

פע"ם פכפניעין פיסת נקפן פין נפפניעין
לו פל פפטרוק ס פעבד וספפס פלוו
ומעות פפלוס'לו פה פנא פמתפה קיי ג

הלכות גבית מלוה

צז להלוות לעני ודין הסדור ודין אוכל נפש:

סם עבד וככסו ופפכסו ס
סם יש כה ניד ב"ד לו ניד פ"ם לפעוב
פלוס פפלפכתו עד פיפרע תוכו ג
סם רמו ב"ד פקונפ ניתו' ופוקר כפיומת
לפנריי"פב"ם ב"ד פנניו לו פפן לפפתן ג
כפבא לנבות תוכו לפתר ב' יו' פנניו לו
פפי' פכלים פעומי' נפס פוכל כפא
פלא פמפדרין לו: ד פפי' ע"י פליפ
ב"ד פפן לתבול נבד פלפנא פע"ם פפנגד
נתון: ס פפכנו על פמון פקדם פפי'
נזמן פזה פיכו פייב לפחזיר ו
יש כה לקבל נפפכן קודס פירדו לדין ז
פס נפנא לפרוע פין פפדרין ח

צח סדר גביית החוב והמבקש זמן לפסול שטר:

רמון פחייב לו לפמעון ורוצס לסוליס
פלוי ס"ם פניהו וכוונן פסס פל לוי
וכתבס ע"ם פמעון פפוס קנוסיס ס

צט טענת אין לי ושבועתו:

ב"ח נוגס פמעות פפכניפס לו לפפקו
נכדוניס: ס טען פפרע פעדו וגס פין לו
פס פיפל: ג פי פסוס פפפנפעין וטוענין
ופכנגדו טוען פאין לו פס יפן ג
כתב נכפיו לפחריס פיתני יש לו דין
פנריה: ד לוס פפקנס כל נכפיו לקנין
כדי לפנריפס ע"ח ס

ק לוה המבקש זמן לפרעון:

זמן ניש דין סוס לפמעים פפות פל' יוס
לפמעים יוקר פל' יוס ס
פנוסס תוכו ופפס פקונפ' פיכס לריכין
לקח ערבות פס יבוסו ב"ח קודמין ג

קא היאך נוכיחב"ה ואם הלו'כו'

לו' פיש נידו פעות ופומר פיכס פלי ס
פמר פין לי פעות ונפלפ פקרן ג
פי פפכר פפודס פינו פוידנו לפומפ
כלל פלא נותן לו פעות כמו פפקפס
ופפטענ פפקפס ועיין לקמן נפני' זה ג
פס פפוך סום פעפ פפיפוך פניך כיוך
פפין לומן: ד פרוצס לפנגדו נב"ח פרקע
וסכל טוען פיש לו לפנגדו פעות נעין
כמו פכח' נפפר ועיין לעיל נפני' זה ס
פפילו פניע זמן כפרעון פין פפלוס יכול
לפקדים לו לפכור קרקע פל נוס ו

ק"ב מאיזה קרקע מגבין החוב:

רוצס לפנגדו קרקע ופין נו כדי לפניע
פלק לפוי לפני פס פכו' קרקע ס
יורפי' פלא פני' לפפ פוידים פלא קרקעו
וסכ רוצים לפלק פב"ח נפפלטין ג
יש לו נכפיס נפתי פדיונו פפי זה נוגן ג
פס פין לו לפרו' פלא נפל'קרק' פפוקף ד

קג שומת הקרקע וטעותה:

פפו ניש פלוס לפלוס נפך וסוליזלו נו
ופמ"ם נכנס נו פלוס ודר נו זמן רב פס
נפטה פפוטף ס

ק"ד דיני ב"ח מוקדם ומאוחר אכל השייך לזה:

כפכוכרין ב"ד לפרוע לב"ח פוקדם פין
ב"ח פפומר יכול לטרוף פע"כ כפפכר
פלוס עלמו לפרוע לפוקדם ס
ב"ח פפומר פקדם וגנס קרקע וכניח
לפוקדם פטלטלין פו פוזפין ג
פס פנגנו ב"ד לב"ח פפות' נפני' פפוקדם
לפ פיעד זכותו: ג פלוס ע"ם פוקדפת
לפלוס נפפר ופ"ם לנגנו' פלוס ע"ם קודם

צח אין שבוע' נשבעין על קרקעו'

פלא עפדס יכול ליפנע פפס פ"ו לפ
ב"פים לפס פניע' פלל פ'וכפנ' לא' פפס פ
ין פוסרין פפוע' לפי פרק פת' פפוסס פפ
פס רוצים ב"ד פפפנפס פרוסס פס
יפניפוסו: פב פפזכי'פ"ם לפנפלס פפפול
לפפוסס וכפפנדו נפפע ונוסל פנ. פדס
פפוטן פיפנע לו פרנס פפוטף פד

פח מודה מקצת וטענו ברמי'וכו'

תענו פפס דיפרים פפפטע פלו' וסודס לו
פפטע פפר פס פוס פודס פקנת ס
תענו נפוך פענו פלו' וסוך לו נפוך פניו ג
נפפוס פפפרו לי תפיס לא פפקי' פיניס
פס תפס לפפר פילא פב"ד ג
פ'ל תניס יש לי ניהך ופ"ל סן פ'ל פמ"כ פ'ל
פעודי' יש לי ניהך ופ"ל לין לך פעודי' ד
פי פהיי' לפניהו פפוע' וקבל פר' פקס ס

פט שביר נשבע ונוטל

פס פיס פביר פנד לו פפוד פוכס
פפוטס לפ"ם ס
פס פת ב"ם פפביר נפפע ליזפפין ג
פס פת פביר לין יוכפין נפפפין לפ"ם ג
פפפוע' פפיס פוטן נפד לפוהן נפפקין
כפס זפן ופת לפוהן ופקע פפפוע
פיוכפין פביהוהו ד

צ דין חנוני על פנקסו:

לפוסו עדים פפכפס ליפיו פל פניהו
ופפר לפפכנו ולא לפוסו כפיל פו פילא
ולא לפו עדיים כלים פתת כפפין וסוס
טוען נפלתי ונפוני נפלתי ס
לפוסו פפפעין כלים פתת כפפין וילא
ופפר לפקס פפפרקס פפפכנו פוני ג
יליא נכלים פנולים ניהו ופפר נפוני
פקפקיס: ג פטף פפן נפפר עדיים פס
נפפנולוס'פטפי וידי פפפי: ד פנוזל פת
פניהו נפדי' פ"ל לפפזיר לו פעדיים ס

צא חנוני נשבע ונוטל ודין אדם על פנקסו:

קן ב"ם לפניפל פנריס ופפן פטני דיפפ
ליס פפי פפנריס ס
פס פתי פועלים פו פפפס פפודיס ג
דין פטני על פנקפו פס יפנו פפילו
נפפדם פפיפו פטני ג

צב חשו'על השבו'ושניה'חשורי'

פפנפיס יד על פניהו פכפנדו נפפע
ונוטל עד פיפוב ס
פפפוד על פפפוע פפפול לעדות ג
פכופר נפפלס ונפפע פס פוס כפר ג
פס פפפפפי'פלגלו ליס יוד'פפו' חפו' ד
פי פכ"חפייב פפוע פפניהו טוען פיס
לו עדיים פפוס חפוד ופיכס רוצי' לפפעיד
עד פיפריפו נב"ם פל פי פיודע זה יפא
ויעיד: ס פפפע'פפפוע פפפע פפו'חפוד
פפחייפין פלא פתס: ו פי פפכר כפניהו
ונפפע פיפתי נקדש חפוד ז

צג הנשבעין בפפק ודיני שותפים

פפפנפיס פלא נפפע'לי נעי פפפני
פפפדי כל יומפ ס
פיתפין פלגו וסטילו לכיס ופפפילו פפל
ולא נפו לפפפון פי דמי לפלקו ג
פני פוקפין פפלקו ופמ"ם פען לפד
נפפר ניהד ס' דיפרים ורוצס לפפניפו
פליפס ולנגנל פפר פפיתוף ג
פלוס לפפלית פכר פס יכול לפפניפו
נפפינת פפפק ד
פוקף פפקע כפו לפניהו לקח לו פלי
פרוצ פס יכול לפפניפו ס

צד דין גלגול שבועה:

נפחייב לפד פפוטס וספפכ ופפר כך
רלס לגלגל פליו קניפות פפהרון ס
פנלגלין ין פפוען פפפת ניהד לו פפפ
פל פפלגלוס לו פל פיקר פפפוטס ג

צה אין שבוע'נשבעין על קרקעו'

ממטלטלי דיפתי לו פפפוחיפ'לו עפ"ח ד
ב"ח פפומר פקדס וגנפ פטלטלין ופפר
פלפתן וחפפן ס
נפטלטלי פית קדיפ'כל פפס ני'פלו' ו
פיעבד לו פפטלטלי פנב פקרקעי וקדס
פפפומר וגנפ לין פוליפין פיהו פפ"כ
נתכלל נעדי' פפיו ניהו קודס פפפני ז
פניס פפלוו לנוי פ' ניפ פחר זה וכפפפ
פפוקדס לנגות פעלפפומר רניק פעלפ
פחר פפלוייתי פני פלומר לפוני ס
ב"ח פלומר פפניע זפן פריעוו קוד' לזפן
פריעון פפוקדס ס
פניס פפלוו לנוי ופ' פפפ פפד פפרו ופוס
פפפיק לפדפו לו וגנפ בו כל נכפי פנוי
וספני פוען פפפ נפרע פפרו ס
נוי פפוליס פל לפוהן כ"י וגנפ פפעו
ניתן ופכרו ליפודס ופפו פפעון ולוי
ופוליפו פפר פרפוהן פפפכנו לפפ פפר זפן
כתב יד לפוהן ס

קה תופ' לב"ח בפקו' שחב לאחרי':

לוס פפרע לפרע: פ יכול פפלוס לפכב
פקפוהו פל לוס ניד פנפקד ג
פפ רלפ ב"ח דלפוהן פו נפקד פלו לפרו
לפי פפופס בו ג
לפוהן פפקיד ניד פפעון ופפ לוי ופקפ
פפקדון בפניל פחייב לו פפעון ד

ק"ו הבא ליפרע שלא בפני ב"ח:

פס פפלוס פפקום פפר פפיס פיפס דר
פס פלוס פפ פפ פיו כפן פפכפו' פין ב"ד
פקום זה פנגנין לפלוס פלא נפני פלוס פ

הלכות גביית חוב מהיתומים ק"ז יתומים בחוב אביהן אם כופין לפרוע:

פיכס מייבים לפרוע תוכות פוריפס פלא פ
נכדי פפ פירפו פ
יתומים פסודו לרפוהן פחייבים לו פנס
ופמ"כ לא פוריהו פפנו מייבים פלא פחפת
לוס פכתב דפקנס ופת ולא פניפ נכפי'
ופמ"כ פתן פוריפים יהפו נניו פכת
פניפס: ג פני'נפס פניפ'קדק'פטלטל
ורוני'לפרו'נקדק': ד פפירפ פפי'נפן
פפוע בתוכו פניפ' ב"ח נוגס פנס פ
פי פפוליס פפרו' פל רפוהן ונקנדר פקפ'
פעיר'רפוהן פוני'פפרו' פפני': ו פי פפת
ופפלפ כתוב פפנקפו פפו'פיי'לפלו' פנס ז
פי'פייב פנס ופת ופניפ קדק'פוס ג' ופוס
רוצס לנגותו ופיקוחים רוני' לקח לו ג'
ולפלקו פפקדק': ח פחר תקו' פפפוני'
פפוחס פעפל פלפחר פיקס פפניפ ט
פקוחס פעפל' פלו' ב"ח פס פוס נפפן י

קח באיזו ענין נפרעי מיורשי וכת לוה בחיי מלוושבוע שומרי ובניו

יתומי' פנפל נענו' מיתומי' פחייבים וקדמו
ופפקו לא פפרו פין פוריפ פפוחס נפניפ
פלא לפוליפ: ב כתב פנקחייב לפרוע
פלו' פו לכל פוליפ פעד זה נפדו ופת
לוס נחיי פלוס ופמ"כ פת פלוס ג
פא לפרוף קרקע פפלקוחות ונפפע לו
ופמ"כ עכרו פלוקח לפחר ופחר כך פת
פפלוס ויורפיו בפי ניהד לפוהן קרקע ד
פיו לפפעון תניע' על רפוהן ופ"ל רפוהן
פפע' פת' פפי פפפיעך בכל פת פקפפל
פת לך פלפי ופפ' פפעון פיפי רלו' ליטול
פל נפכו' ופת רפוהן ופמ"כ פת פפעון ס
פלוס פפכ' פעדו ופת: ו פס פניפ פיס
פפוייב פפוחס לנוקח פס רוצס לפרוף
קרקע פעפו וסס פתיס לפרפו פעפו ז
פעד פלו' פת פפלו' פפפוע' פפפו ופיורפיו
ונקחייב לו פפוע' פקפיפס פחרף ופת ח
פי פניהו פפפוע' קרקע ופת פפעפכן ס

קט דין הכרזה בנכסי יתומים:

פפפרפוסס פו ב"ד פלוו לפוף פיקוחים
פוכריס פלא פפכרזס: פ ב"ד דזקוטלפו'
פפעו פוגס פלוקח פלא נפכרזס ג
פס

סם שמשכר שכסי נכסי נכסים על פי
סמוך כדי לפרוע למלוה כתוכחת ג
ניח דין שמכרם נסכרז שכל שלא ירפה
זכותו יפסיד ד

קי אין נוקקין לנכסי קטן:

סם כתוב בכתוב שכשמנו על ניתומי לא
עסני ניתומי קטני: ה לגבות כתוכח
סשם שמכסי יתומי שין לריך לשטרותו ג
סם שלשטרו שוטן שמי שלין נסי שעם ב
גזל ושק שם נוגים ניתומים קטנים ד
סיס ניתו שלשטרותם קודס לכן מקבלים
עדות נשניו ה

הלכו גבי חוב מנכסי משועבדי
קיא גבית חוב ממשעבדי ואם
נתן מתנה ע"מ להחזיר:

ג"ד שמכרו קרקע לחרוש לב"ח מוקד שין
שסר ג"ם יכולין לסרסו ה
מייב לשמעון בלא שעבוד ומכר מרסו
וחס טוען ישמע לו שמכירס זו לא סיתס
כדי לסנריס ג
שקדמוק מדי שם כשמוסגדי ושין נסדרין
שסם כל שים לו בני מורין ג
סמס כל שים לו ובני מעבד ומעבד לו כל ככסיו
ושם"כ שסכן שוקח זכות לשחר ד
ג"ם מוקדם שנוסס ושין לוסס נכסים
שחדים לריך ליסנע בלא שסרע ה
מלוס על שם נוסס שמחנת ג"ם ו
מי שמחק שטר חובו וכתבו לו שטר שחר
שו מעשס ב"ד שם נוסן שסלקוסות ז
נשם שהוס שעכסי שעיעבדי ח
ג"ח שרוצס לגבות מעכסי שסת שלוס שו
שסשס רוצס לסחזיק מעכסי בעלס נעד
כשוקשס שכל עשוסר נפרין ט
ג"ם שלוס לאת שנס לשעון ושכרו
סיוסרים לשמני לו שרעתו שלוסס יש
שם סיוסרים לשמני לו שרעתו שלוסס יש
ענין שכלי שחד ענין שכר ושוסס נשנין
שרישות שלקוסות יב
שנס לשרוף קרקע לשטרו כי שחר
שכחתיי לו מכרו ושלס שומד לא כי שלס
קודס לכן יג
שטרסוס שיניל שטרי שוקלין ושולטין על
שחזקות: יד נתרשל שעלוס שלקוטש
שוני נזשנו ושח"כ שלקדוש נכי תרי טו
שטר שסים לשטעון על לשוכן ושקטעד
לגוי ושח"כ נקנו שטעון לשחר טז

קיב דין נכחב לו דאיקני או לא כת,
קיג אימתי טורף ממטלטלי
המשועבדים:

שטלטלין שסילו עשלן שפותיקי נשטר
שין ג"ח נוגש עסס ה
כתב לו דשקנס ושח"כ לוס שחתר ולכתב לו
דשקנס ושקס נכי ושקס ג

קיד דין היאך ב"ח גובה מהלוקח

כשנגש לשרוף שלקוחות שמניעין שלוס
שלין לו כלוס ה

קטו דין פירות ושבח בטורף
מלוקח ומקבל מתנה:

לוקח לומר שכי שסנחתי וב"ח לומר
שלוס שסנים ה
שס שלוקח לו סיתומים רוצים לשלשו
נדשים ושיטו שוס שלא שלב שוב ושוס
טוען לנידי שוס יוחר ג

קיו כיצד כותבין התירפא ולוקח
א' מלוקח ב':
הלכות אפותיקי

קיז עשה שדהו או עבדו אפותיקי
ושהרר ומכרה או הקדיש:

שטשס שדס שפותיקי קודס שזכס בו
נשנשס ניח דין ה
עשס לו שדשו שפותיקי שפולם ונשלשה
שחיתס שלו ג

קיח כתב ללוקח ב' דין ודברים
אין לי עמך:

קיט לוקח א' שמכר לשני ותנא
מאיזה קרקע יגבה:

דיני החזרת חוב להפטר

קכ זרק לו חובו שתם או אמר
זרק והפטר:

נתן חובו בחנרו נפניו נפ"כ ה
זיכה לו חובו ע"י שח"ם שלא נפניו ולשטנו ג

הלכות עשה שליח לגבות
חוב, או פקדון:

קכא שלח לו חובו ע"י שליח או
על פי ערב:

סיס מייב לשוכן לשטעון זקוק ושלא לו
ע"י שלוסו ושלשד שין שטעון יכול לשטניע
לשליח עד שיבא השוכן ה

קכב הלו' אינו מחוי ליתן לשליח
עד שיבא בהרשאה:

סרשס לא לשבוס שניעוסין ושח"כ סרשס
לשחר ושקל שלא שטעל סרשס לשטוב ה
כ' ליסב' דשטשס' מיניס דשקני ליס ולא כ'
דין ושפיס לנשטך: ג סרשסו לשטו לשכסין
ח"ל נר' שטוס שקרא ולא לדון ויכוז ב
שס שחל שטורשס שחוב ד
שסוטע שת שחדו מחשת לשחר שלא
סרשס שח יכול לשטעון ערב על שסרשס ה
שי ניס לו שניעוס על שני שוקשין ושקנע
לשחד עשס ושקשיע ו

קכג הרשאה על מה נכתבת:

סין מייניס לשס נניס וח"ל כשס שקשעוס
נשלך עם נשני וסלך ושחל לא כל שחו ה
לשוכן עסיו לו שעוס נשיר לשחת ושעל
ליס שטעון סרשני לקשקס ושחן לך
שטוכשס שס ושקרלס לו וסלך ושקנלס
ושקש שלך לשוכן לשוקס שעיר ושוטע
שטשעון שיחזירס לו ג
עכר לו שם שעל שני וסלך ושקנע עמו

קכד הנתב אם יכול לעשו מורש,

שלניר שכס דזילס ניס שילס, לשיל לניס
דין נדון עס ע"ס: ה סודשקנו על ידי
שנטנר ושליח שס ניס סודשס ג

קכה דין הולך כזבו במתנ' היאך

שלח עכס לשטעון לשפרע לו וע"י שוקו
שליח שחזירו שטעון ונשלס נדרך ה

הלכות מעמד שלשתן

קכו כל דין מעמד שלשתן וע"י גוי

טעס לעס שין נשקוב' דין טעמ' שלשתן ה
ש"ל חן עכס לשלוני נמעמד שלשתן וש"ל
שני שקשכו לכשפרלס ג
שמכו שלל חנירו נענין שלא קנס כיון
שזס שפוב נשיניו שדעון שינו נשמן לוסר
שזנקיו ושרשיקין: נ ש"ל חן לשנו שפרע,
שניך נמעמד שלשתן ד
ש' לשנס ניס לי ניוך שנכסו לשלו' נמעמד
נ' שם עוניסין שסשר שיל שמלוס ס
שפטרוס שנתן מעות שיקופי נמעמד נ' ו
דין מעמד שלשתן לייקיס עשי שכשך ז
שם ש"ל שעור שת שנוי ושני נוסן ח
קנס שלשוטן שנוס' ונשקנ לו ש"ס נמעמוס
וקול' שקנו שינו ח"ל שי יתן לי שקנוס זו
ש"ל ניסוד' וקבל עליו יסוד' נמעמד נ' ושח"כ
שעון יסוד' שסו' שעור לשו שנשעס שקבל
עניו לא ניס נינו נשל שמעון כלוס ט

דיני לוה מאשתו או מעברו
או מגר:

קכז לוה מאשתו או מעברו
וגירש, או שחררו:

שמוני שולטו לשני שעוסנינלו שיל שנוי ה
שמעבר יחו' נשוך ניוסן וכשסנדיל סיעוס
חצ שמכו שיכלס לו שם ס"ניליס עליו ג
שקוטר לקנינלו לשרשם יקוס שקר וש"ל

לא מפקיד כלום ו
ר' פירצו ביה ס' ובניה מסה דרן בו יותר
מפני חזקה ולפ"כ מוטעי מסכיה עלמה ז
מי סדר בני יותר מפני חזק ובא נטענה
מעמה כתוב במזכרת מסופר מכתבלה
העכירים: ח מה בפעם מסקדים מפה
עדיין לא מלאו מני חזקה מוב לא מלקה
לה חזקה דכיון מסקדי' למיים מה מקרקע
פין ממפה גדול' עזו ח

קכז עורר על שדה והוא חת עלי'
עד או דיין או עשאה סי' לאחר:

מפ"ם מעפלו מבעל פיעון למפר מקרקעות
מסכניפה לו לא מפפידה בכך ס
עפפה פי' למפר ומפן מעפה כן לפי מפיפה
מקרקע על מנו ולא מפני מפיע מלו ג

קמח מי שאבדה לו דרך שדהו:
קמט כל מי שאין להם חזקה:

מלעבה מכחזה גן למפר מנגיע ומפה
מלא מפועה מלמפה ויפול' למיו מעבער
על המקפה ס
מה דאמר לין חזקה למי מכבפי מבן וכו'
מס ס"ם לגבלות וכן מה ומפות ומקן ז
מפפרופה לו מופפה מפהר בולה מהין
ומפרות לא קוים חזקה ג
לפונן מפמיק מכבפי כלמו מכחן לה
בעיה ופכלה פני חזקה וכיה טוענת מהין
פמיקין בכבפי למפת ליה ד
לין מחזיקין בכבפים סידועים בפיקוף
לפי' מס פטלנלין ס
פטונן על מנו ובעלה מקרקע זה על
פניו פיה ו לין חזק פועלת מה"ב ידד בה
ביתר' מעפ' ז פחזיק מ'בקרק'מל פועתי'
ונפלה מ'מילו חזק מה יועיל במלך מפני מ

הלכות משכנות קרקע

קן יורד בתורת משכונות:

ככנס בדפות ומזל ומפן לקוח פ'ו ביתי ס
ביתי' מפרי' מפפכנס' כתקני בפ'ו קמ ג

קנא אות שאין להם חזקה מועיל
עדי לבד מגזלן ובעל בנכסי אשתו
קנב אותו שאין להם חזק' בניהם
יש להם:

הלכות נזקי שבנים

קנג חזקת תשמיש כנף מזהילה וכרוב וכיוצא בו:

לפונן יש לו מקום חדב פעון לחלון מל
פעמון וכפה לפונן פכותל בדעתי' בעניו
פני בפעים פנגריס עניו יוכלים על מלר
פעמון ומן פעמון לעבב עניו ס
יפמחזי' פוקבי גבוהיו לר"פ בני ר"פ יכולי'
לעבב עניו: ג פמחזה פוקבי ביתו
לחבני מס יכולים לעבב עניו ג
כותל ביתו מל פעמון פמפקיק בינו לר"פ
ובניו בניים עליים מל לפונן ד
פיהם עם פעמיו למחזיק לפוקבי למחזיק
לבפוקי: ס כותל פיוכן בין פבניים
וקוקוק פמלר פמוכים בו ורוצים פמלר
לפעמן נם פוק קוקוקיו: ו פמחזיק
בפוקבי וכפוקי בכותל מביתו ובפל ז
יניפס ובימס מס לגיך מזקת ג ח

קנד חזק חלונו'וכמ' צרי'להרחי'

מס מתח בקרקע עלייתו בעין פרוצה
ופעפה ככנס פוך לביתו מס בא פביתו
לבנות פ"ג לפרמיק כלל ס
מס יש בחלוני פעפה פיהן רפיים בפתח
בענד פתח בכתלה: ג פרוץ לתחתה חלון
מל מרצ' מביתו ופוחר פיעם לו פטר מפס
יהיה לבנו' בענדו לא יפטרך להרחיק ג
מס פילמנו יודעי' מי קדם או חלונו לחלון

פלן חלון לחלונו: ד לין פמחזיק דפלי
לפפון מע"ם פפין מס דבר פביחוק ס
חלון פפין לו פניעין לו פחלבלוסו עבבי'
לו עלמת לו חורין פעופין בפעם פבנין
לפכנים בפס קורות ו
פירוש חלון פעפוי לפורפ ז
פיעור פפמור בחלון פעפוי לפורפ ח
מס לרי'לפרמי' פפת"ב ביתי ד'למי' ס
מקום פפעידו עדיים פפי' בו פקות' עליים
בניים בחלונו' פניים מזיק בדפים לפעמן
ובכפיו דוק'לחזו'לבנות'כמו פניים'ופעמן
פעכב עלים פפני פפרבים עליו פפזיק י
בוי פים לו חלון על חלר לפונן וכתב לו
פנוי פמר ביוכל לפונן לבבריהו לפקום
כפירל' ופמ"ב מכר פנוי ביתו לפעמן ים
פירוש חלון פלוני יפ לו חזקה ופפלני
לין לו חזקה יב
פירוש חלון פעפוי לפורפ ופ"ל בפי"ם יג
בעל פחלונות פופר פפך על עלמן וכלם
פופר לו פקום פלונתיך יד
כותל ביפ בו חלון פפות מזיק לת ביתו
בדפוי ובפל פכות' ורוב'לבנו' בפקפלם פו
פפזיק בדבר ובפל לו בפקלפל ובבפוכו
בעניפ לת פוזר פפזיק לחזקתו טז
לפונן ביפ לו חלונו' בבנ' בתלי פל פעמן
פלין בו חלונו' ובא פעמן לבתות חלונות
בבתלו בבנד חלונותיו יח
מי פקדם ופתח חלון על ל"פ לין חביתו
דפוי לבעמן ופם בא פלם לבבניפ בתלו
בבנד פותו חלון ופין ביביפה ד' לפעות יפ
לפונן תובע פפעמן ולו לפיים לבתות
חלונות פתתח פביפה בנד חלונות ביתו יט
וסביב פעמן פעדיין לת חלבו פוש ופמיע
ובפינדל לחיו ויהלוך עמו פת תבני פוח'
עליים לחלבו יפוב על חביעתו יפ
לפונן יש לו חלונו' על בתתו פל פעמן וסס
פתיפות פלא פלא בפרלו בפלימין ובא
לפונן לבתתן ופס סיו בתתל' בנב' וסביב
לפתר וסין פחלונות בתוחו' עביהו לבנס
ובפר בנב ופייר בניתים ופחר בך בפר
בניתים: כ פת טען פעמן פפכיהו
בקפל חס לת פרלפ זכות זה כפ
כותל פפפיק בין חלר פלבני ביתו פל
לפונן לחלרו פל פעמן ולפונן רוצה
לבבניפ פכותל פפות ופעמן פעכב עליו
פפני פפת' ביתו בבנד פכותל פפו' בפפות
חד"פ: כא ת פת יכול לעבב עליו פלא
יבניפ פכותל פפני פעפבעי למלרו כב
פת פרפיק פעכב' חלונו פל פביהו ד' לפות
ופדיין פוש בפפיל עליו כד
פת לפונן בוזק כותל וזפ פעפה פעעה פויר
פוללו פל חביהו כה
לפונן בקבה בתי יעקב ופח"כ פכר
יעקב פליוניו ללוי ופוענן לפונן ללא ניפ'
ליפ פני פבפני' כיודעי' בחלב גבו פל לוי
פיפו פוכני' דרך גבו פל לפונן ובלטרו כו
מי פפיפ פזיק לת חביהו בפיפק לפיפ
ובפרלפ פפיפ חביהו תוענו בפן פוחו
פניפ לבנו פקטן כז

קנה הרחקה ניזקין ואיזה מהן שהחזקה מועיל ואיזו שאינו מועיל:

ג' בתים בב' בתי ר"פ פפיהו לחד ר' לפות
וקדם מת' ופתח חלון בכתלו פעל פדרך
ובבנד פויר ביה חביהו ופח"כ פעד פפני
ורב'לבבניפ בתלו ופפני' על פוחו חלון ם
מי פתח' פויר פתוך לכותל חביהו ופלפ
תוענו פיפתוח ג' פתוחים בתקום אלא
פדריפ ויפוך בפיך בתקום פדרחיק ג
פפונן לחביהו פתתפת פפכפות פפביפ
בתריפת פתדבלך פכותל ג
בתת יפר' פפ"ב ביה פבני פלל ביה פפונן

קסח

פני פוש בלפבתי פעיר מיר ג
פעופר פעקום לפקום מת עמד מת י"ב
מדא פתייבין פוחו עכלן ולפנא ד
מת עכר ביה דיפס בעיר דיבו כקבס ס
מת קבס ביה דיפס קודם שבא לדור מת ו
מת פיפ לו מת ביה ביבופ מו בתקבס ז
פוללות פלריכים לפוליה לפיחר פנלחיפ
כילר מת ענני': ת לפונן ופמעון פעמו
בתוק בפוריפ ופעליל פפנמון על פקבל
מפני פוחו פפתוק מי פוך פוחו פפפך ס
פרולפים לבפור פעמם פפם בבחבו פבלפיפ
לפנמון לבלק פפיפה בפמרם לת פיפ
בפפבתפק ו
פלין פתך לפפניפ לב"פ בענין פתם יפ
מת פ"ל פפקבל פוחו' ביבו רוצה לפרוב פפ
ע"פ פתר' כי מבי עתייר' פלא פוכל לעפות
פפפנון כדין מת'פעילו על כמו פתקלנו יב
פין ב"ל פפור בפפקים ולפגוניות יב

קסד דין בית ועליה של שנים פפה גינה תחת בד חבירו:

קסו נפל בורלו לגינת חבירו:

קסז דין ב' גינת אחת גבוה ואילן הפכיך למיצר:

קסה שטף נהר את זיתיו:

קסט בור לפנים מבור חבירו:

קע הרבה גנות מפפקות מביעין א':

קעא דין גוד או איגוד:

לפער גוד פו פגוד בפתד מפנתיפ פ
פניפ פקנו עקום יפיבת בנית פכבפת
מת יפ נפפ תלוקפ לזפניפ ידועיפ ג
מת פירש פיפה בו פתתד בתיפ פו פלא
פניפ מת מייב לפפלו לו פכר פו לפביחו
פיפתמש בו פתתד כ"כ פניפ ג
כרול' לעפו' בתקו' ב"פ עתיפ ביבו לבין
הגדו: ד ב' תיפ לפפ בבתקע בפפבכוב
פו תיפ לפפ ב"ם בפוקפות פו
קרקע פיפכרת בפוקפות מת יפ בו דין
גוד פו פגוד: ס בתיפ פפפלים פל
פפעון וב' פליפים פל לפונן ופכר פפעון
פרלפונן הפני פל"פ ודר בבתיפ ופמ"כ ו
רוצה לפפלות לו דמי פפבירות ו
לא יפתר דין גוד פו פגוד בד' לפעות פל
פירוק פפפ ולא פמת פלריכי' לי'ניפ'יבי' ז
ביה תיפ בו דיקתו' ופפ"ר רוצ'לתלו' ופתת'
פוע"ם מת יתלו' פהי' לפוך פוחו פוס פר' ת
כותל בנין פני פוחפין פפפכיפו לפחתו
ולפלוק פפניפ וסיו בלר פכלפי לפונן
פהני בזי' יקרו' ורוצ'ם לפונן לזכו' בהן ם

קעב כמה יהא בחצ' שיש בו ד"ח:

פיעור ד' לפו' לזה וד"פ לזה בין פפפיפים
יפלו לפפ בירופפ פו קבלו בפוקפות פ
מת יפ לזה ביה בפחת פ' ולזה בב' בתתי
פו בתתהן פל זה רחב מד' ופל זה קלר ג

קעג רצו לחלוק בבב' שאין בו ד':

פפתין פתלקו ויפ בתלקו פל כל לחד חלון
עפוי לפורפ ועפד לחד כך פניפ פרנפ
מת יפ לו חזקה פ
לחי' פתלקו חלר פיפ בו בפר ובפל בפפלר
בתלקו פל לחד פפפ ע"פ פיפ'לתבדו רפו'
לפתוך בעפו ובפלבו כותלי פנוך ג

קעד חלוקת האחים ואם רוצה א' להעלות ברמים:

לפונן פפב' תלי ביה לפפעון ובניפ ללוי
ובניפ ליפוד פי בתת פפפ ופפ"ב ו

חדושי הגאון מוהר"ר ליב חנליש: והגהות:

הרושי הגאון מוהר"ר ליב חנליש: והגהות:

אינו חוזר פטור מלשלם מטא"כ באינו מומחה שאין לו מעלה כלל דהך דאינו חוזר משום גריעותא
הוא דחייב לשלם בכל ענין ואין יכנס עוד ע"י שיש גדול ממנו לפטור את עצמו אדרבה הא פשע
ביותר כיון שיש גדול ממנו לא היה לו לסורות: יאן"ל הב"ח מימא רבא היאך כתב רבינו אפי' יש
גדול וכו' ושזו היא מסקנת הרא"ש והלא הרא"ש כ' לסדי' דסלכתא כר' יוסף ור' נחמן ובמומחה ויש
גדול להחזירו הדין חוזר והאריך לבאר בטעמו של דבר ולא כ' אלא דאם א"א בחזרה פטור מלשלם
אפי' יש גדול ממנו ואין ספק שרבינו הבין דמ"ש הרא"ש בסוף אחר שהביא דעת הראב"ד דאפי' אם
יש גדול וכו' וכ"ב ס"ל דהאי וכ"ב מדברי הרא"ש הוא שהסכים עם הראב"ד ותימא דא"כ למה
סתם הרא"ש בתחלת דבריו לפסוק כר' יוסף וכר"ב וכו' ומה לו כל הטורח וכו' אבל באמת האי וכ"ב
מדברי הראב"ד הוא וכו' שוב מצאתי ברי"ו שכ' לסדי' שהתוס' והרא"ש חלוקי' על הראב"ד בזה
עכ"ל: יבולא נקטו רשותא כל"ל: יגדכיון דחד מינייהו מומחה מצי למידן בע"כ כל"ל: יד למיפטרם
ודינם כיחיד כל"ל: טוופטרים אי קבלוה כל"ל: טזכ"ה גי' הרי"ף ורא"ש אבל בגמ' איתא רב
המנונא לרב ששת: יחדסילם הזכאי אח"כ כל"ל: יחדאגע בהו שרן כל"ל: יטוסתר את דבריו
כל"ל: כשהרי טענת הבאון היא כל"ל: כאבשנשא ונתן ביד כל"ל: כבוע"כ לא חייב ר"מ כל"ל
כגשקבלוהו עליהם לא מסני דאדעתא וכו' כל"ל: כדדמאן דטעה כל"ל: כהקב כתב הרמב"ם
בטעית נדפס בדיבור בפ"ע דשייך אדלעיל מן ומ"ש ואם א"א להחזיר עד שהוא פטור הכל ניון
אחד: כוכ"ל בדברי בבי"ת ועי' בש"ך ס"ק ג' אות א' שכ' דלא משמע הכי מדברי רבי' הטור ע"ש
שהאריך: כחוא"א הרא"ש ז"ל כת' דבכ"ע חייב וכו' מבואר בדברי הרא"ש שכ' בתחלת דבריו
שהעתיק הרב"י לעיל וז"ל כללא דמילתא טעה בדבר משנה לעולם חוזר ואפי' שלשתן מומחין
וכו' ואפילו קבלו עליהם וכו' ובסוף דבריו כתב דכל היכא דטעה בדבר משנה חוזר אם ליתיה
לבעל דין לסלומי משלם הדיין מביתיה אע"פ שלא נסא ונתן ביד הרי מבואר כמ"ש הטור וע' בש"ך
ס"ק ה': כטקטלא קני באגמא אבן כל"ל: כבקלת מקומות שהוקשו כל"ל: כאנראה דלשון הטור
בלא כסדר הוא דהא הדין שכ' באחרונה וכן אם טעה בפסקי הגאונים וכו' הוא יותר ברור שאין
בו מחלוקת הרא"ש עליו אבל הדין הראשון שכ' הראב"ד דחולק על דברי גאון חלקו עליו הרא"ש
ובעל המאור והדין האחרון ה"ל להביא ראשון וכ"ב הביאו הרא"ש כמו שתראה בדבר הרב"י
(ראש יוסף) וע"ש שהאריך עוד: כבלעני"ד תיבת שהרי מיותר: כגהשאלה היתה שם בבית א'
שהי' השלים לשמעון ושני שליחי' לראובן וראובן השכיר לשמעון השני שלישי' ועתה רוצה להעלות
בדמי השכירות ושמעון אינו רוצה וראובן אינו רוצה לדור עמו יחד ונתן לו הבריחה או ליתן כאשר
תבע או שהוא יתן לו מכירות עבור השליש שלו או שידור אחד שנה אחד והשני שתי שנים ופסקו
הדיינים שיתן האחד להשני השכירות כאשר אמר ראובן ולא שידור א' שנה וא' שנתיים ועל זה כ'
הריב"ש ראוי לסתור דינם וכו':

סי' כו בדייני ישראל ואפי' אם היה אלם כל"ל: גסוכם שאני עושה לולב שאני נוטל כל"ל:
דולפ"ז הך ר"ת ע"כ שכתב בטור אינו ר"ל עד כאן כאלו הוא מדברי בע"ה אלא ר"ל
על בורחך (מהר"א ששון) וע' ב"ח וכ"ב: הכל"ל סי' ד: הכל"ל סי' יג: יכל"ל סי' ס': יכל"ל
סימן יג: חאע"פ שבדיני ישראל כל"ל: טמחקה מלשון חוק כלומר מהוא מחזק את חוקם: יעוקר
כל דיני התורה כל"ל:

סי' כז אוקיבלו עליו שבועה היא והמקלל כל"ל: בלעני"ד הך לשון הרמ"בם בטעות נדפס
פה וכל"ל אבל מ"ש אע"פ שמחל סתכם כו' לשון הרמ"בם כך הוא:

סי' כח אהא דלא הקשה הרב"י כן על הגמרא דקאמ' פטור מדיני אדם מצאתי בב"ח שכ' וז"ל
יש לייסב דבתלמודא איכא למימר דאה"כ דה"ק פטור מדיני אדם דלא ידעי' דכבש
עדותו וכעין זה כתבו תוס' לשם בד"ה ממונא בעי לשלומי אבל להכי' שנתן טעם למה הוא פטור
לפי שאינו אלא ממדת ב"ח קשי' וודאי היאך הי' אפשר לדונו בידי אדם וכו' ע"ש שהאריך עוד:
בח"א סי' תרכ"ז: דאותו בעל דין שאמ' לו בסוד שלא לגלו' הוא עצמו יתיר לו וכ"כ סמ"ע
וכ"ה במהר"יו: הח"א סי' תרכ"ח: יח"ג סי' ה': חכ"ל דה"ק דתרי קרובי' לא חשיבי אלא כחד
ובאתרא דלא מפקי' ממונא אפומא דחד ספדא יכולי' לסעיד ב' הקרובי' דה"ל כחד והרמ"א בש"ע
כתב שני קרובים וכו' ע"ש ופי' הסמ"ע שר"ל דכמו דבמקום וכו' (וכמ"ש בהגהות דר"ופ אות ט)
ונא נהירא שהרי במרדכי כתב דבדיניהם אין מוציאין ע"פ קרובים וכ"ל שהיה נורם במרדכי דהא
בדינינו אין מוציאין ע"פ קרובי' ודוחק לשבש הספרי' וכו' ולכן כ"ל דעיקר הנוסחא היא כמ"ש
בדפוס ווינעציא שני קרובי' הרי הם כעד אחד בדינינו דאין אנו מוציאין ממון ע"פ ע"א ובאחורה
דשני קרובי' בדינם הוי כעד אחר בדינינו דאין אנו מוציאין ממון ע"פ ע"א ומלת דהוי שכ' הרמ"א
היא טעות סופר אי נמי יש להגיה בדיניהם אין מוציאין ממון על פיהם כעל פי ע"א ורוצה לומר
דאין מוציאין ממון ע"פ שנים קרובי' כמו שמוציאין ממון ע"פ ע"א כשר באתר' דמפקי' ממונא
אפומא דחד סהד' (כנה"ג): יאכ"ל מדתנן דמשנה מבוארת היא: יבדכל היכא דמחייב קרבן
שבועה אם לא נשב' נשיאו' עונמיהו איכא מכלל דכל היכא וכו' כל"ל וכ"ה בכסף משנה: יגאין רגלים
בדבר כל"ל: טולמי מאינו אחיו אחי אתה כל"ל: טזע"ל סימן י"ז בחידושי הגהות אות ו':
יזדעמידה דוקא לפני מומחין היא כל"ל: יחבפ' אלו מגלחין (כא') וע"ש בתו' ד"ה אלא מעתה
וכו': יטואע"ג דקאמר התם אתא ויתיב וא"ל עמוד כו' התם לא היה יושב מכבר אך בבואו לדון
ישב לכן אמר לו שחסור לבעל דין לישיב בבואו לדין: כע"ל סי' י"ז בחידושי הגהות אות ח' ועיין
בתוס' סנה' (יט') ד"ה יבאו וכ"ע מתוס' שבועות (ל') ד"ה שאם: כאוסובר רבינו כן בין בבעלי
דינים בין בעדי' ולפיכך כתבו רבינו בסי' זה וגם בבעלי דינים (ר"ל לעיל סי' י"ז) (הגהת בדק
הבית): כבכתב הריטבא ז"ל בפ"ק דמכות שלא מיעט רש"י אלא שלא ישלחו עדותם לב"ד באגרת
הא כל שנותן עדותו כתובה לב"ד ואומר מה שכתוב כאן אני מעיד מפיהם קרינן ביה וכן נהגו
(הגהת בדק הבית): כדבגמ' פי' רבא כהר"ל שאם החולה ידע שאין בדבריו כלום יטרף דעתו לכן
חלמוה רבנן כדי שתבוח דעתו: כזאבל הראב"ד העמידן כל"ל: כחסי' ק"ח: כטוכשם שבדיני
נפשות אם קבלו כל"ל: כחבגמרא א"ר אשי וגי' הרי"ף ורא"ש רב אסי: כבתהי ביה ר' יוחנן
וכי מקבלי' עדים וכו' כ"ה בגמ': כגואע"ג דלעיל בסי' זה כתב רבינו אבל אם הבעל דין עצמו
מזכירו ונזכר לא יעיד הרי דהזכרת הבע"ד לא מהני מצאתי בכה"ג שכתב דאפשר דהכא מיירי
בשהעד ת"ח או שהבע"ד ת"ח לדעת הרמב"ם: כדהך ואפילו פתחו בדיניה קשה להבין ומצאתי
בע"ז שכתב וז"ל בס"א נמחק ואפילו פתחו ליה בדיניה וכ"כ בס' בנ"ש דא"כ דבריו סותרין זה את
זה ונפ"ז ס"ל לר"יו למאי דמשני רבינא כגון דנקט דיסקא אין חילוק בין פתחו ללא פתחו ולא
צריכין לתירון כגון דפתחו: כההך וכ"כ רי"ו בטעות העתיקו מן הד"מ כי גם הרב"י כתבו אך בשם
הרי"ו וכן טעו גם בסוף הסי' כוסי' קע"ו: כוסי' ק"ח: כחח"א סי' תשך"ט: כטנראה
דכוונתו על מה שאמרו פ' זה בורר (כג:) מחלוקת בשני כיתי עדים וכו' ע"ש: כבס' תולדות אדם
לרשב"א סי' רכ"ו: כחע"ל א"ק ל"ה: כבמה שיש לתמוה על זה מדלעיל סי' י"ז ע' בסמ"ע א"ק
ס"ד ועיין בש"ך סימן י"ז א"ק ה':

סי' כט אועיין במה שכתבתי לקמן כל"ל: בשם במרדכי ליתא לסך לישנא אלא סיים ועוד
דאפינו בהודאות והלוואות בעי' דריסה ותקירה אולי לפי שהוא נגד מאי דנקטי' בגמ'
(סנהדרין ג') דד"ע לא בעי דריסה ותקירה הגיה הרב"י כן כלומר דהך בהודאות והלוואות
דקאמר ר"ל בדין מרומה דבזה בעי דריסה ותקירה כדאי' (סנה' לב:) וס"ל דהכא כיון שהטעה
העדים הוי כדין מרומה אמנם לענ"ד י"ל דהמרדכי אדין דאורייתא קאי וכ"ל דמדאורייתא אף
בד"מ בעי דריסה ותקירה אלא דרבנן אמרו משום דלא תנעול דלת כו' משא"כ בגט וכמ"ש הרב"י
לקמן בסימן למ"ד ד"ה ומשמע מהכא: גל"ל סימן ל"ד: דל"ל כלל כ"ח סימן ו': הכ"ה גי'
הרי"ף ורא"ש אבל בגמ' אי' רבי ירמיה בר אבא: יכיון דדק דק שאומר דקדקתי ואני מכירה נאמן
כל"ל וכ"ה ברש"י פסביב הרי"ף: יעיין בב"י ד"ה לאו אורחי' למידק אמר המחבר וכו': אוע"ל
ריש סי' ל"ט אם חתמו שטר ונראה טעות בשטר אם יש לו לחזור ולתלות בעדים שטעו (ד"מ
החרוך): טוחדא דמסהרי שיקרא לא עבדי כל"ל: יאכיון שאותו שביקש חותנו כל"ל: יבוכפרו
וחזר והודה אחד מהם תוך כ"ד כל"ל: יגר"ל דאף בכפרו בשבועה מהני תוך ב"ד: טודפוס
ווינעצי' סימן אלף י"ב: יגל"ל דפוס ווינעצי': יחר"ל בדבר שהוא משום מסירת מלשינות א"ל
שיכוונו העדים בעדות ברורה כיון דאיכא רגלים לדבר סני בהכי כן מצאתי בס' ראש יוסף:

סי' ל דסימן רס"ו: הומ"ש רבינו כאן וגבי אחד אומר כל"ל: דעיינתי בשט' העדיו' כל"ל:
הכאי אפי' תמוה דהא בגמ' משמע דיותר מסתבר בהודאה אחר הלואה דמצטרפי

מבהלואה אחר הלואה ומצאתי בכה"ג בשם מהרש"ח שתמה על זה וכ' דהיותר נכון למחוק תיבת
אפי' ובה"ג כ' וז"ל ובעיני מפני טענה זו אינה כדאי למחוק הספרים ומה גם במקום פרבינו
ב"י נאמן ביתו של רבינו בעל הטורים לא כ' בזה שיש ט"ם ולכן אני אומר דהאי אפילו נמשך למה
שאמר א"ל בדיני ממונות שיראו המעשה כאחד וכו' כלומר לא מיבעיא הלואה אחר הלוא' אף דלא
ראו המעשה כאחד מ"מ עכ"פ ראו מעשה אחר הלואה והלואה אלא אפילו הודאה אחר הלואה דלא
ראו אפילו מעשה אחר אין בכך כלום ע"כ: יאכמאן דחזו בבת אחת דמי: יבדמוקי התם דפליגי
כל"ל: יגכבר הביא תשו' זו באריכות לעיל בסי' זה ומצאתי בכה"ג שתמה על זה ובספר ראש יוסף
כ' ואולי לפי שבתשו' שם מבואר יותר באריכות ממה שהביא: ידוב"ה לא איירי באחד אומר מנה
שחור ואחד אומר מנה לבן אלא בע"א אומר מנה וע"א אומר מאתיים כל"ל (ראש יוסף) וע"ש
שייסב דעת הכ"י: יהתימא דבשלמא מן הלקוחות איכא למימר כיון דלית ליה קלא לא גבי מן
הלקוחות אבל לגבות מן היורשים כל שאינו נאמן לומר פרעתי גובין מהם דמידי הוא טעמא דמלוה
ע"פ אינו גובה מן היורשים משום דטענינן ליתמי כל דהוי אבוה מצי למיטען וכיון שאם אביהם
היה חי לא היה יכול לטעון פרעתי גובין מן היורשי' לכן נראה שמה שכתב כאן אפילו לגבות מן
היורשים ט"ם הוא וצריך למוחקו (כה"ג): יטל"ל דפלגינן דיבורים דהרב"י דלא לענין ממון היינו
כשע"א בכתב וע"א בע"פ ולא לענין שבוע' היינו כשרק ע"א בכתב לבד וכן מבואר להמעיין
בירושלמי שם: כברשב"ם שלפנינו לית' ומצאתי בספר ראש יוסף שכתב וז"ל בהדפסת גמ'
מאיטליי' ראיתי כן בפירושי רשב"ם אבל בהדפסת גמ' אחרים לא נכתב כן בפירוש רשב"ם ונראה
דהדין כן דאינו כתוב כן דהא קי"ל דבקיום שטרות הקילו ואם הי' כתוב כן בפירושיו יהיה טועה
הקורא בו ויאמר דאין דין זה אלא בקיום שטרות לבד אבל בשאר עדיות אין מצטרפין וכו' ע"ש
שהאריך עוד:

סי' לא אוז"ל הכ"מ שם כתב הר"ן דשבועת היסת היא זו דליכא למימר דשבועת התורה
היא מפני שזה תובעו מאתיים וזה אי אפשר לו לכפור במנה דהא כיון שיש עליו שטר
שהוא שיעבוד קרקעות ס"ל כטוענו כלים וקרקעות והודה בקרקעות וכפר בכלים ופטור גם
הראב"ד כתב יש מקשים על זה והלא שטר שיעבוד קרקעות הוא וכו' והנה הוא ז"ל חילק השגת
הר"ן לשתיים וכ"ל לייסב דעת רבינו הרמב"ם דכי אמרי' שאם תבעו מנה חמישים בשטר
וחמישים בלא שטר והודה בחמישים שבשטר דלא מיקרי מודה במקצת הטענה היינו כשהוא אומר
לו בשטר זה אני תובעך שהרי ידוע לו שבשטר זה דבעדים אלו הוא תובעו וזהו שכתב רבינו בפ"ד
מה' טיען ונטען בדין זה מאה דינרין יש לי בידך חמישים שבשטר זה וכן צריך שהחמישים אחרים
יתבענו ע"פ שכן כתב גם שם וחמישים בלא שטר אבל הכא שתובע לו שי"ן בשטר ואנו אומרי'
שבכלל מאתים מנה כשהוא תובעו אינו מייחד לו מה תובע ממנו בשטר ומה תובע ממנו בלא שטר
ולא מיקרי שטר שיעבוד קרקעות אלא כשהשטר כשר אבל בשאין השטר כשר כי הכא דלא ידעינן
הי מינייהו כשר לא קרינן ביה שטר שיעבוד קרקעות ומ"ש הראב"ד ועוד אני אומר וכו' לא קשי'
שכיון שזה תובע שתי השטרות כאחת בטענה אחת חמיני ואע"פ שהם כשני כיתי עדים אבל אי
קשיא הא קשיא שאילו היה מודה זה בקנם לא היה צריך לישבע לו על השאר לפי שלא היה אפשר
לו לכפור בהם ורבינו כתב בפרק הנזכר שאין מודה במקצת חייב שבועה עד שיודה בדבר שאפשר
לו לכפור בו ולא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים אבל לא אמרו שתהא העדא' עדי' גדולה
מהודא' פיו וכ"ע: בל"ל בפ' ר"ב: גמ"ש בשם הרמ"ה וכו' נרא' דלפי דפועלי' ומנווני צריכי'
לישבע זה בפני זה כי היכי דליכספו חד מחבריה לישבע בשקר אבל כאן שני מלוין אלו לא מיבספו חד
מחבריה דלא ידע חד בשיקרא דחבריה וא"כ א"צ לישבע זה בפני זה אלא כל אחד נשבע כשנוגם
בשטרו ולהכי קאמר לא מיבעיא אם באו לגבות כאחד דדמי למנוני ופועלים אלא אפי' באו כל אחד
לגבות לבדו צריכין שבועה (ב"ח): גמן ואע"פ עד לא מבקינן כל סנך רבוואתא מקמיה נ"ל
דדברים אלו נדפסו בטעות בכאן ומקומם ל"ל אח"ז בסיום דברי ב"י במלוה אחד וב' לווין (ט"ז כ'
מהרש"ק וכ"כ בכה"ג) וכבר הגיהו המדפיסים הראשונים לקמן בסמוך על מקומם הראוי ועיין
בס' ראש יוסף שייסב הגיר' שלפנינו: דלא אבין הכפלת דברים אלו שהרי כתבו מיד בסמוך ולא
סיסיף בזה אך לעיין בהג"א:

סי' לב בז"ל הב"ח ותימא דבכל ספרי המרדכי כתוב אם לא יטען לא טעניני' ליה ואפשר
דלפי שהיה קשה לב"י מה זכתב פסק ר"י הלא תלמוד ערוך הוא והגיה דאי לא טען
טעניני ליה ופי' בו דאי לא טען שישבע וכו' (עיין בהגהת דרו"פ) אבל פי' זה רחוק ואין לו טעם
דהא כיון שזה תובעו שחייב לו והודה כך בפני עדים וזה משיב שאינו חייב לו ומה שהודה לו אינו
אלא השטאה מה צורך שיטען התובע שישבע שנתכוין להטעות ותהו לשון טעניני' ליה הב"ד
לאחר ששמעו טענותיהם פוסקים הדין שהכתבע ישבע שלא כיון בהודאתו אלא להטעות בו דלא
דמי לתובע בשטר שאין בו נאמנות והלוה טוען פרעתיך דצריך שיאמר הלוה אשתבע לי דשאני
התם דאיכא שטר ביד התובע אבל נוסחא מוטעת היתה לפני הרב ב"י בספר המרדכי כי בספרים
ישנים כתב כך פסק ר"י דאי לא טען לא טעניני ליה אבל אדם עשוי שלא להשביע את עצמו אפי'
לא טעין טעניני ליה ע"כ והוא מדברי תוס' לשם דפסק ר"י לחלק דאע"ג דבטענת השטאה לא
טעניני' ליה בטענת שלא להשביע טעניני ליה דלא כי"א דטענת שלא להשביע נמי לא טעניני' ליה
עכ"ל: גקצת קשה שבועה זו למה וכן הקשה בס' גדולי תרומה ובהג"ה אחרת כ"י מצאתי כ"ל
דל"ל ואינו נשבע וכו' (כה"ג): דבס"א אי' הגי' אפי' הודה לו בפניו כגון שא"ל מנה לך בידי וכו'
כך הוא באשרי פ' ז"ב (ב"ח): הכך אפילו הידה בפני וכו' לענ"ד בטעות העתיקוהו למעלה והוא
ליון על דברי הטור: יל"ל והמרדכי זכרונו לברכה וכ"כ וכו': זמה שיש לתמוה בזה מלקמן
בסמוך שכתב הרב"י דהמרדכי מסכים עם רבינו וכן ממ"ש בסי' פ"א עיין בב"ח ובכה"ג:

סי' לג אנראה דכוונתו כיון דקאמר בגמ' דהך ויש שהוא כשר להעיד וכו' אמיא כר"מ ואנן לא
קי"ל הכי משמע דלדידן לא מצינו כלל שיהא פסול לדון וכשר להעיד וע' בב"ח ותמצא
מבואר יותר: בבסמ"ע הביא הנוסחא מחמת קטעות וכ"ם בקצת נוסחאות ויש לתמוה על נוסחא
זו דהא לעיל כתב דשונא כשר להעיד לכן נראה דהנוסחא שלפנינו יותר נכונה: גלרב יוסף בר
חייא כ"ם בגמ': דאין הלכה כרבא כל"ל: הסתום' כתבו ג"כ בשם בה"ג הכי בפ' יש נוחלין שם:
ויש לתמוה דהא מבואר לקמן דחורגו לבדו וא"כ אפילו לבת בנה ובת בתה עצמה מותר להעיד
לכ"ע משום דה"ל בת טורגו ולמה כתב הוא דאך הבעל של בת בנה מותר משום תרי בעל ומצאתי
שהפוסקי' רובם ככולם עמדו על זה והכה"ג הוסיף לתמוה על הרב"י שכ' דלהרי"ף ורמב"ם פסולי'
זה לזה והלא אפילו דבת בתה עצמה כשירה וכ"ש בעלה. וכולם פונים. בדרכים שונים. לייסב
ואעתיק אחת מהנה מספר ראש יוסף אשר לענ"ד נכון דיבר וז"ל וכ"ל לדברי הטור דלבעל האם
שהוא כשר לבעל בת בנה או לבעל בת בתה לא היה צריך הטור להשמיענו דפשיטא הוא דהא אפי'
לדידה מותר וכמ"ש מאי דאיצטריך למיכתב הוא משום בעל בת בנה ובעל בת בתה דהוא פסול
לאם אם אשתו וה"א דיהא פסול גם לבעל אם אם אשתו קמ"ל דלא אבל ק"ק לזה דאפשר דגם הרי"ף
ורמ"בם מודים בזה כיון דאין הפיסול אלא מחמת אשתו ואשתו כשירה לו למה יש להם לפוסלו
ואולי דלדעת הר"יף והרמב"ם יאמרו שהוא פסול משום כללא דכל אשה שאתה פסול להעיד לה
אתה פסול לבעלה ג"כ וכיון דהם סוברים דבראשון בשני אמרינן תרי בעל כאשתו ה"ג יאמרו הכא
מש"ה כ' הטו' לדעת הרא"ש דלדעתו וודאי כשר משא"כ להר"יף ורמב"ם יש להסתפק בדעתם וע'
ב"ח וט"ז: חדכתב דמאחר שהרי"ף והרמב"ם כל"ל: טביאר שם בב"מ הטעם לפי שקרובי האם
אינם נזכרים בקרא אלא נדרש באם אינו ענין כמבואר לקמן בב"י סעיף י"א וגם דפשטא דקרא
משמע דוקא אבות ולא מן האם לכן ס"ל דהוי רק מדרבנן וע"ש שהאריך: יאבן ראובן ובן שמעון
פסולים לאביו ולאחי אביו וכ"ם כל"ל: יגל"ל כלל כ"ז הלכה א': טודברים אלו תמוהים מאוד דאשת
בנו ובעל בתו הוי כלתו וחתנו ומה לו לרבינו לכותבו וגם אין חילוק בזה בין הפוסקי' דלכ"ע פסול
ומצאתי בכה"ג שכ' וז"ל אמר המאס' אין ספק אצלי דט"ם נפל בדברי רבינו המחבר ז"ל וכ"ל אשת
בן בן בנו ובעל בת בת בתו וכ"כ במור' לדק בשם הר"שף והרי"ב ז"ל ואפשר ג"כ להגיה אשת בן
בנו ובעל בת בתו עכ"ל וע' ב"ח: יואבי חמיו אינו עם אשתו כל"ל: יטאך שהגיה כל"ל: כאבל
ידיע חייבי' אלא אף ידיע נמי לא חייבי' דהא שני אחין וכו' כל"ל: כאכלומר דקאמר התם בני
העיר שנגנב ס"ת שלהם אין דנין בדייני אותה העיר משום דכולם נוגעים בדין זה וע"ז פריך
דליסלקו בי תרי נפשייהו מן הס"ת ואזי אינם נוגעי' ויכולי' לדון: כבל"ל כלל כ"ח: כגר"ל
מהא דאמרי' התם בב"ב (מג') במוכר דהוא עצמו נאמן בכה"ג וכ"ש קרובו: כדבסי' כ"א כל"ל:

חדושי הגאון מוהר"ר ליב חנליש: והגהות:

סי' מ. אבמידי דלא מסייע מסייע נאמין כנ"ל: בצמולדות אדם לרשב"א סימן קנ"ם:

סי' מא גנ"ל בעי"סת וכנ"ל גם נסמוך: דנ"ל פסמ"ע פא דלריך לכתוב בשטר שקרעו לפ"ב דלא מיישינן לנ"ד טועין ת"מ חייסי' לפנחס שיסכמו לקרעו ויפסל' נידו מפא"כ

חדושי הגאון מוהר"ר ליב חנליש: והגהות:

זו סוגיא לקמן בטור סי' ס"א סעיף ע"ו (כס"ג): נ"ל סי' פ"ד: אינה ענין לדהכי דאמר לא בעינן כנ"ל:

סי' סא יש מוחקים הוי"ו של ואם יש וי"ל דהוי"ו עומדת במקום והנה ובאלו אמר והב' שלא אם יש בכלל זה וכו' (פרישה): יש מגיהים הוא במקום היה וכ"ל דס"ק מפר' דהשאלה היה נאם הטור שאלה הוא מבתיבת יד אחר והמוחל חתם עליה וכדמשמע מלשון השאלה תשוה הכי הטיב הנה זה תמכי כו אף שנבנו שהמוחל כותב כולו בכתיבת ידו לא תימא שמשמע הוא דוק' אלא אם כו' נותנים שאחר היה כותב והמוחל חותם ג"כ תמכי כמו וכו' (פרישה): נ"ל תפו' ב': מ"ו דס"ל ז"ל כתב דנ"ל בכל ל"ט סי' ס: הי"ם גורסין עם הכפל ונתקנתן על הכפל (פרישה): דנ"ל דלא בלא ויו ור"ל בהסקנין נעשה בב"ד השוב לו הוא דלא כאסמכתא אבל אין פירושו דצריך לכתוב דלא כאסמכתא דלא מלינו זה בתלמוד ובפוסקים אלא לקמן סי' קי"ב משום שדומה לאסמכתא ואפ"ה אי הוי נקנין לא בעינן שיכתוב כן בשטר ע"ש עכ"ל ובזה יש לקיים הגירסא של ודנא ומ' ב לשמוש הוי"ו ולומר דקאי אלשון השוחל שכתב הוליך ידנו ושלא אסמכתא הוא והטיב לו דאין נוגין כי אם נעשה הקנין בב"ד השוב ואז הוי דלא כאסמכתא והיינו ודלא כאסמכתא' (פרישה) וע' סמ"ע: דאלו רנה לכסות' כנ"ל לעג"ד: תאמר לכם בפי' לא קנה כנ"ל: הנ' שהע"ם בתשובה זו מבוארת בדברי רבינו הטור שהא כתב רבינו הכ"י בצדם הניח דברים אלו משום ק"נ משום דהכא נתמו' לא נזכר אלא שאין יכול לירד אלא בהם ב"ד אבל לא נזכר שצריך שומא והכרזה לכך הניח מסי' ק"ג דהתם הזכיר נ"כ נמוך מפו' הרמ"ם דצריך שומא והכרזה: נתשובה זה אותה רחובן תנא משמעון: נ"ל תפו' כ': הי"ם גורסין ולא הודה בפניהו וכבר הפריזו נוה קדריסה וכהס"ג וש"ך: אומר מאלו עם השטר כנ"ל: כבר הגיה הכ"י בסי' פ"ד סעיף ל"ו (כס"ג): נמולדות אדם סי' ק"ו: תנתמו' פ"א סי' תרכ"ט: הס"ג סי' נ"ח: לאבל איני רוצה כו' מפני שענה היה לי עליו והטיב כו' כנ"ל: נ"ל ר"ן וכבר הזכירו תקודם ולא אדע הכבתו למה: נגא אדע ולא אבין הכפלת דברי' אלו אשר כבר הביאם הרב"י למעל' נתריכו' כהמבו ובלשונו סם: הס"ג סי' מ"ג: רבינו ירוחם נתיב ו' ח"א כנ"ל: כנ"ל

סימן ר"ג:

סי' סב בנת' אותה רנה: בנע"כת שם כתוב היולא על שם אביו והוא הנכון לענ"ד שהרי היה וכ' או אני הקנה ומלאתי גם' ראם יוסף שכ' וז"ל כ' בע"כת בשטר כ"א וכו' בענין הוא דהשטר יולא מתחת ידו או בעותפין או מיירי באמין ואם הם שותפין אומר להם את"ם שהשט' יולא ע"ם כולן אתם עברתם אותו לי בכתיבה ומסירה ואם הם אחים והשטר יולא ע"ם אביו והוא תחת ידו ומה שאמר בלשון כי שטר זה היולא על שם אחיו ע"ם הוא וה"ל לומר אביו והכי הוה נבע"כת עלמו ואמר לומר דאין זה טעות דהא אמר על שם אחיו רולה לומר שם היולא הוא על שם אחיו כיון שהוא על שם אביו ודאי דכל האחים יש להם חלק בו והיינו על שם אחיו והוא טעון דע"פ שהוא על שם אביו ע"ם כבר הקנהו לו במתנה שכיב מרע לזה קאמר הרמב"ד דהם טוען שאביו הקנהו לו במתנת שכיב מרע צריך להבי' עדים על זה שאביו נתנו לו במתנת ש"מ לא צריך יותר דדברי ש"מ ככתובין וכמסורין דמיין אבל אי הוי שותפין ואמר דהשותפין הקנוהו לו אז צריך להביא ראיה איך מסרו וכתבו ונתנו לו שטר הקנאה אבל הוא אינו נאמן לומר שטר היה לו והבד וכו' וע"ש שהאריך עוד: גשהם שותפין אלי נתתם אותו כ"ה בנע"כת: דברים אלו ברפיס שהם כדברי הרמב"ם ולהם נקט הרב"י בהג"א וכו' כחולק על שלפניו ומלאתי גם' ראם יוסף וז"ל כ' כפי אתת דהרמב"ם ונעל התרומות והרמב"ן כולן אית להו כך הסברא דכיון שמביא ראיה שהיה לו עמון מיוחד שבי נבכי שע"ם שלא הביא ראיה שממון אלו הבטרות הוי שלו והתימא מבעל בנכת מיימון שבפי מה שכתבו ג' שיש מחלוקת בין הרמב"ם לפי' הרמב"ן דכתבו על פי' הרמב"ן דדוקא הוא ובם פי' רבינו שמואל וכו' עיין עליו ומ"ש הרב"י ובהג"מ כמבו וכו' הב' שחולקים על הפי' האמור הינו מ"ם אם"כ נכנסים ולפי כאמת כ"ל ראיה בעדים וכו' עכ"ל: שלפום רהוט' לא אדע מפי רמיה יש מדברי הרמב"ם דהנהלה לא נירושם נרכל לפרש ג"כ דהשטרות נעלמין נמלו לם בירושה ולאפר דראייתן מדקאמר בתחלת דבריו בני אחד מן האחים מעות אלו שהלויתי או שקניתי בכן כו' מ"ל דס"ם דסוף דבריו ג"כ נהכי מיירי: לא שנו אלא כנ"ל:

סי' סג נ"ל רנה:

סי' סד לאמר המאסף נראה שבטעות המדפיסים נכתבה שלא במקומו שמקומו הוא קודם ת"ם רבינו המחבר בענין מגו דאי בעי קלתיה וכו' אתר תשוב' הרמב"ם ו"ל ועלה קאי וכ"כ ר' ירוחם:

סי' סה נפסו' הרמ"ם שלפנינו לא מלאתי תשובה זו וראיתי בש"ך ס"ק ד"ם כתב ג"כ שלא מלאה וע"ם שהאריך לתמוה על זה: נמה שיש לדקדק בלשון זה דקאמר פניהם רוליס כו כ"ם ועסו בתאמרם כבר הגיה בזה הדריסה וסמ"ע סעיף י"ב: נ"ל הב"ח הוי פי' אינו מדברי הרמ"ם בפסקיו ולא מדברי רבינו אלא הכ"ם היא לקומה מדברי הרמ"ם בתשובה כלל ק"ס סי' ס' שהפרש לנם הדין בין המלוה והלוה ושיבול הלוה לשטניע למלוה אע"ם שיש בו בלמנות דכיון שהשטר יולא מתחת יד אחר אין הנאמנות מועיל ללוה וכל זה דוקא בשמחלה טוען מלוה אני מה"ל קדמוניו ולוה טוען אני שהקדמתיו שלכך כל זמן שלא נתפסרו ישא תונה אבל אם תחלה היה הלוה מודה שהוא של מלוה מהדירין למלוה דלא מיפוי' לקנוניא שלא נבשר שכפל וכו' ולפענ"ד הנכון דהוא מהופך למעלה שסימן בשבתב התולה שטר אלנו וכו' נריך לשוא ישא תונה עד שיבא אליהו או עד שיתפשרו פי' אם יתפשרו ניניהם כו' דהשתא ניחא עפי סוף הלשון שאמר לפיכך כל זמן שלא נתפשרו ישא תונה ע"כ וע' בדריסה שהאלר בענין אחר גם הסמ"ע והש"ך ס"ק י"ג שהאריכו עניניהם בזה ע"ם: ולא מיישי' שמא הפסיל כנ"ל: אלא מיים הכי כיון שידוע כנ"ל: ומסברא אנו סומכין כנ"ל: עיין ג"ב (נה י) בגמרא וברש"י ד"ם לגלויי: אליבא נדרב אסי א"ר יוחנן הנפק כנב כנ"ל: בכל ספרי הרמ"ם שבידינו כתוב בדברי יוחנן הנפק כמו שכתוב בלפנינו וכבר תמהו על זה הדריסה והב"ח והאריכו דבריהם ע"ם: וכ' הרמ"ה שמתי' מינים דאפילו וכו' ז"ל כב"ח על זה א"ם נגם הרמ"ם כ"כ ר' ירוחם נכ"ב ח"ג וז"ל דקדקו שאמרשים אם אלא שטר תוך זמנו דאפי' לפריעה נמי יאמר מייםי' כ"ם לפרוע תוך זמנו עכ"ל מיהו נ"ע דלקמן בסי' ע"ח כתב רבינו דקובע זמן שאני דאמרי' ביה חזקה אין אדם פורע תוך זמנו אבל נשתם שלוה דהרי שלושים יום עביד איניש דפרע תוך שלושים יום לפי זה וודאי איכא נמי לפוויי לכך דהרמ"ם עכ"ל הב"ח וע' פרישה: ואינשי בעלמא הוא ומשני כנ"ל: דהוכרך למרן ע"ם מרי מתלא ומירן דנקט כו' כנ"ל: המב' נווין נ' מלווין כנ"ל: דנ"ל דרבה: נ"ל נרבה: לית לפו לאסוקי כנ"ל: נטופס ה' במורף טורף הוא לשון גילוי בלומר עיקרו של שטר דהיינו שם הלוה והמלוה והמנה והזמן ושאר כל השטר הוא נקרא טופס כ"כ הערוך ערך טופס וכו' (פריסה) ולפ"ז נראה דהכל מקום שנזכר בסי' זה תופס נמ"ו נריך להגיה ולגרוס טו"ם במקומו: ור"ל אבך דקאמר זה נוטל טופס כו' היינו לדמי ופירש"י דהמין במה המורף יפה מן הטופס שקשר התום' דאין מין מעליותא בזה כלל כיון דאם אפשר אין שינוה אתא פסול ע"כ אם תופס אין שינוה אתא יש לו לאלק נבוה ופירשו בענין אחר דבדבר הבעי"ר נפסל בו אין אמין כלל דבזה יש לטעם זו מעליותא כמו לאתרם כיון דבכל אתה נפסלו אף זמן שאין השטר נפסל בהעדרו אלא אם נזכר בשטר הוא שום יותר בזה פתין ונאמנין לפי שהזמן בידו כ"ב בתום' וזהו ג"כ כוונת רבינו שכת דאם אין עידי אסור' אוי פסול השטר בלא עידי חתימה ואין אמין במעליותא של חתימת העדים משא"כ כשיש עידי מסירה שאז כשר השטר בלא עידי חתימה ויש עילוי נדעים לתי שתופס התימת ידם וע' פרישה שהאריך בביאור דברי עוד אלו: נקום"ם ו"א שחולקין בלא שבועה כו' כ"כ בע"כת בשטר ב"ב גבם יש סברות ה"ל סם ך ס"ק פ"ג התאבד המשיע דעת י"א אלו ומשמע שנראה לו עיקר כסברת הראשונה ולפשר משום שכל מה התאבד סברת י"א אלו גם בב"י דעם דין זה ולא הראה מקומו ולהתמיהמי' דברי בע"כת בשטר ק"ב שכתב סברת י"א אלו או אפשר שנראה לו שלא כדעת י"א השום שבג"ם ופוסקי' לא חולקו גם הרמב"ם והס"ג כתבו בפי' זה ישבע כו': נ"ל טורם קכ"ט: נ"ל בסי' ג': נסר"ל שיש אין נתלים שקלים במרונתם כשעות המפרישין כך פירש"י מגום (ס' י): כמה שיש לייתב נזה כבר ביארו הדריסה וב"ם וכ"ם בכל הלורן ע"ם: ורעבדיה שליש כנ"ל: נתנו סוגר ושטר כנ"ל: ניות"ם לפיכך אין נותנין בשע"ם וכו' נראה שטעם שכתב דברי רבינו [illegible]

נגרסם דע"ם הוא וכ"ל או נקלמו וכך הבילו בס"ם שם שער ל"ג ס"ם ב' ופו' אפי' נקלה השטר דאי ניין אותו אינו ניכר ואם"ם כשר וע' דריסה וסמ"ע: נ"ל סי' ט"ו: נבעל אחד מהם כנ"ל: נשהרי נתגרר אותו שהיה פרוע כנ"ל: וטענו עליו שהוא פרוע ומלוה אומר איני יודע אונו נונה בו כנ"ל:

סי' סו הר"ל שמפרש הא דקאמר אין לגור ולגר דקנאו לגור ע"ם ללוותו ולא הוי מקח משום דאין אותם לשערות והכי משמע בבע"כת שער כ"ח תחלת סי' ד' וכא וודאי לא אמשר דא"כ גם כשהלוה נותן לו דמי נייר לא יחזיר לו השטר כיון שבדין קנאו לגור ותו היאך יכתוב רבינו דברי בע"כת היפך מת"ם מהלה ולכן נראה דבע"כת דכתב דבדין השמשמש בו לגור וכו' דוקא כדלא החזיר לו מעותיו וכו' אבל רבינו מדבר בשהוכר מחזיר מעותיו כו' (ב"ח) ועיין בכ"ב שהאריך בזה: נ"ל בכל ע"ם: גר"ל כיון דקאמר התם מאי אמרת דילמא אמר ליה אותיות נקנין במסירה משמע הא לא הוי אותיות נקנין במסירה לחוד אלא בכתיבה ומסירה לא הוי תמכי התם אסירה ולע"ב דהתם שמו כשמו הוי לפי מאי דנקטי' דאותיות בעי' כתיבה: דמ"א סי' אלף קכ"ו: נפמולדות אדם סי' ס"א: ור"ל מכך דס"ק ב' דרבה ס"ל דמייתינן דילמא אמר ליה משום דאותיות בעי כתיבה ומסירה: ומקנה בשם הקונה כנ"ל וכנ"ל גם בו נסמוך בשם (בכ"ק): חר"ל דהך תסו' שהם על השאלה הנזכרת נתסו' שלפני זה וע"ז אמר כ"ש כאן כלו' דהשתא היכא שאין הכלולת עמנו וגם אין השטר על שמו אפ"ה אמרינן כיון שעמו בשם מתנום ה"ל לחזור ולכתבו שנים על שמו כ"ש הכא שהשטר היה כתוב על שמו במתנה כמ"ם למעלה שמעון כעלה על שמו אך שהלוה היתה על שם אחר דמסכי: ואין דבריו ברורין כנ"ל: ואין דבריו ברורין אלא ועי"ל סי' ס"א דמשמע כדברי ת"ם (ד"ה סאהר') ועיין מה שהאריך על זה בש"ך סו"ק י': התסו' זו וגם התסו' שבסמוך למטה מנוסדרי' בת"ם סי' אלף תקפ"ב וח"ג סי' ט"ו: נבת"ם סי' אמנ"ד ותקפ"ד שם לא כתבו בלשון אשר אך כתבו בסמוך אמנם בתולדות אדם סי' ל"ז כתבו בלשון אשר: נ"ל כלל ע"ם סי' ג': נלאמר לוי בונה ממנו כנ"ל: נ"ל בכלל ע"ם: יאמר התם' שותים דמר לא ידענא דלף הרמ"ם ז"ל כן דעתו דנקנה בשטיר' בלא כתיבה לדעת הרי"ף ז"ל ולים לא ס"ל אבל דעת בע"כת כדעת הרי"ף למעלה בשכתב מחלוקת זה אם אותיות נקנין בשגב אם לא ס"ל לכאית דעת בע"כת שסובר כדעת הרי"ף ונראה שע"ם הוא וכ"ל וכם בע"כת בשער כ"ם כ' דנשנב נקנה באמירה בלא כתיבה (בכס"ב): יוש לתמוה דנקט שבשבע שמעון ושבועה דהכא על לוי הוא והנה מלאתי בשבה למלך פע"ו מהלוה ולוה וז"ל דברי מהרי"קא ז"ל תמוהים דנשבע היסת ובפטר קאי ללוי שטענו ראובן שמכרו לו בכתיבה ומסירה וכן פי' ס"ם ז"ל והרב הביאו לשמעון עם לוי ואין טעם וענין לפי' זה והמשכיל יבין עכ"ל: ועגם בע"ם תלאתי שיישב דברי הב"י שכתב שם וז"ל הב"י הבין דברי הרמב"ם שכך אמר טוען לוי שלא מכר וכו' ונמ לסבריה מיד שמעון דלא הודה לשמעון שפרע לו ושמעון טוען שפרע ללוי הרי זה נשבע שמעון היסת ונפטר מלוי דכיון שאין השטר ביד לוי נאמן הלוה בשבועה כמו שהורו רבותיו של הרמב"ם וכביאו רבינו בסי' פ"ם סעיף ע"ו ולא דמי להיכא שמודה לוי שמכר השטר לראובן אלא דטוען דלא פרע לו שמעון דנשבע לוי לשמעון ואפ"ה נותנו ראובן ואע"ג דאין השטר ביד לוי שאני התם כיון דלוי מודה דמכר השטר לראובן הוי ליה ראובן הבעל דבר וכלו היה השטר ביד לוי ונשבע אבל שטרו אבל שכתוב שלוי טוען שלא מכר לראובן ומכחיש לראובן א"כ ליכא למימר דה"ל כאילו היה השטר ביד לוי ולכן נשבע שמעון כנגד לוי ונפטר וע"ם שהאריך עוד לבאר מאי דנקט הב"י לפרש דברי הרמב"ם ג"כ כמו שמפ' ה"ם אלא כוונתו להורות דגם זה בכלל דבריו דכך טוען שלא מכר כו' קאי לשני בנות הקודמות: נמ"ג סי' ע"ג: כמאך כיון דאותיות וכו' נטעות הנינוסו המדפיסי' בזה דדברים אלו נעור שייכים לדלמעלה וליין הרא"ה הוא גד"ם שנותן מתנה כו': נבמ"א סי' אל"ף נ"ם: נגם נמתנה ליתא לכך אלו הן הנאים נרשומה וכו' אך בתוספתא ליתא והביאו הרמ"ם שם: נלכך ומשמע וכו' עד עכ"ל לא גילה הרב"י מי הוא שכותב כן ותנם בלאתי כי הם דברי הרמ"ם פ' הכותב שפי' ולמד כן מדברי רש"י ולכן לענ"ד שבטעות המדפיסים הוא נתמלא דיבור בתחיל וכנ"ל וכ"ב אם הלוה קיים וכו' הרמ"ם כתב פ' הכותב כתב לם וכו' וכזה ל"ם נמי ע"ם בס"ק הקודם: כשאינו יכול למחול כנ"ל: נונגם הר"ן כתב בשנדה כנ"ל: נואמר שמאסף אי נמא להו בחיי מלוה ואח"כ מלוה מיירי מאי אירים אי מת הלוה קודם שלקחו זה אפי' מת אמר שלקחו קודם שיגבה מהלוה כבר נתחייב מלוה שבוע ליורשי לוה וכיון שמת אין אדם מוריש שבועה לבניו או נבלי כוסו וכו' ע"ם שהאריך לייסבו ובסו' דבריו כתב ה"ל תמנם לא כתוישב אלא לפי הכרח רבינו המחבר דהכא מיירי במת לוה בחיי מלוה ואח"כ מת מלוה שעיקר משר מן השטר וכו' ואי לפי דמישתמיטה הוי אמינא דע"ם יש כאן והמדפיס נחסל' לו נין מלוה ללוה ונמקום ואם מת מלוה אחר שלקחו כתב ואם מת לוה וכ"ל ואם מת מלוה ולע"ן לא דקאי אפי' היכא שלקחו קודם מת לוה וכדכת' למעלה ועלה קאי ואם מת מלוה אינו נוגם אפי' בשבועה ומעמא דאין אדם מורי' שבועה לבניו קנה השטר קודם מיתת לוה וכ"ם אם קנהו אחר מיתת לוה ומה שהוצרך לומר אם אמר שלקחו מת נשבע הלוקח לרבותא נקט הכי לא תימצי' אם מת קודם שלקחו שכבר נתחייב המלוה שבועה ליורשי לוה והלוקח בא מכחו שלא אפי' לקחו קודם מיתת לוה חייב שבועה וכן מ"ם כאן ואם מת מלוה קודם שלקחו זה אינו גובה אפי' שלא בשבועה לא הוצרך הדבר לאמרו דאם אמר שמת לוה בחיי מלוה ואח"כ מת מלוה לקחו מן היורשי' כא ודאי בשיעת השטר זה שמפא נעלמת הוא ואינו גובה דמעיקרא התלוה כשמכרו לא היה גובה בו וה"ם הלוקח הבא מכחו אלא ע"ם הוא וכ"ל ואם מת המלוה אינו גובה אפי' בשבועה והוא אפי' שמת המלוה אחר שלקח השטר עכ"ל והנה מתלת קושיתו על הרב"י לענ"ד כמעיין בש"ך ס"ק גון תהם מסולקת שיתבו וז"ל כב"ם ואם מת מלוה קודם וכו' פי' וכם המוכר מת כדלעיל נריסא דת לאמ דעלה קאי דהשתא כבר נתחייב המלוה שבועה לבני לוה כשבא לגבות מנכסי יתומים קודם שמכר את השטר ואין אדם מוכר שבועה לאחר כדי לגבות בו בשם שאין אדם מוריש שבועה לבניו כלומר דאין אדם מוריש ולא מוכר ממון שיש עליו שבועה עכ"ל ודו"ק: כעשר' אליעזר בר שמעון כנ"ל: נפי' דברי ר' ירוחם כך הוא כגון שיש לראובן ס"ם עשוי בנותן של נכרים על נכרי אחד מקרן ורבית ומכר כאי שטר שיש לו על הנכרי לשמעון ומזר והמל לנכרי ונשאר מחול ויחזור שמעון הלוקח על ראובן ויגבה ממנו כל מאי דהוי כתוב בשטר לכל ריבית שעלה על הנכרי שכל יגבה מראובן משום דינא דגרמי ואין כאן איסור מה שלוקח ריבית מראובן דהא יגבה מהנכרי היה נוטל והוא שהפסידו ומה שלקח ממנו הוי כאלו לוקח מהנכרי דכל ריבית שעל הנכרי אחר מכירת השטר ברשות שמעון הוא ואע"ם שעדיין יש לו לראובן על שטר זה כח דכא יכול למחול וכמ"ם ע"מ אי לא הוי מוחל לנכרי היה גובה שמעון כל הקרן והריבית שעלה עליו אחר המכירה ומ"ם אם הוי הסוגות פרועים וכו' הנוגה שהשטר שמכר ראובן לשמעון שהיה לו על הנכרי כבר הוא פריע אלא שנשאר השטר ביד ראובן ונודע הוא שכיון שנשאר השטר בידו היה יכול לחזור וליפרע פעם אחרת ומחל לנכרי שאין לו תביעה עוד עליו בזה אין חוזרין לו לשמעון לחזור על ראובן שיפרע לו קרן וריבית ולא יפרע לו אלא מה שקבל ממנו דזה הוכח דיכא דגרמי דאפילו גרמא בנזקין ליכא דהא ראובן עשה כדין וכאשר דכיון שפרע לו כ"כ ואין כאן אלא תביעת אונאה (ראם יוסף): נוהרמב"ן פי' פירוש מרוח כנ"ל: נ"ל הרמ"ם יוסף נמחילה רבה דהא הבע"כת עצמו קאמר דסוגיא דהגוזל אינה ענין לכאן וכת"ם הרי"י נסמוך ותמיהני אמאי לא קאמר הרב שלמד בע"כת ג"כ מסוגיא דהמפקיד בם' הזהב כמו שלמד ג"כ הרמ"ם עכ"ל ובאמת בספקות ראשונה עמדתי ג"כ משמועת מדעיך על דברי ב"י אלו תמנם אפרי הגיון ראיתי כי בנעת"ם עצמו כ"כ להדיא שלמדו מם' הגוזל דהלכה כר"ע דהתם ועי"ב נריכין אנו לומר דת"ם כן ומסתברא וכו' הוא מן אליבא דם' הזהב כגלענ"ד: נמ"ג סי' ך': נבתסו' ח"ם סי' תתקכ"ה: בנמולדות אדם סי' ל"ט: נ"ל סי' ס"ד: נ"ל כרמב"ן: נחנ"ל סי' ג': נם זה הוא בסי' ג': תמקנה הכל ואינה כנ"ל: הנ"ל סי' ס"ד: תכך הרמב"א נתסו' סי' ך' לתמעלה ונעתו' פלוגתא המדפיסים באותיות גדולות כדיבור בפ"ע: מדת"ב ס' פ"ו: (נראה דמעשה כך סי' שהשטרות של שמעון הוו אלא שכתבן שמעון בשם ראובן מדעת ראובן ע"מ שראובן יתן לו בכתיבת ידו הודאה שממון השטרות הוא של שמעון) ובשמעשו שמעון אמר חזרת ומחלת לתביעה זו כו': (ור"ל מחלת ונטלת הודאתי ואתה מגנה לי דמי השטרות והשיב כו' והשתא א"ם דמשני ממילה דלי בהשונו קשה מה כתב הטור גם"ם ע"ב גם בדברי המחבר שם סעיף ו"ע דלין [illegible]

חדושי הגאון מוהר"ר ליב חנליש: והגהות:

[illegible]

סי' עה [illegible]

סי' עו [illegible]

סי' עז [illegible]

סי' עח [illegible]

סי' עט [illegible]

סי' עי [illegible]

חדושי הגאון מוהר"ר ליב חנליש: והגהות:

אומן כלין שכיר דאפי' אם מחולקי' בפרעון ותבעו בזמנו וגם שכרו בעדים אפ"ה בעה"ב נשבע בנק"ם ונפטר מסת"כ בשכיר (פרישה) : מג"ל דל"ל משנה וכדמסיק אין מגלגלין על שבועת שכיר :

סי' צ ^א ונראה מוכח מדברי הרמ"ם שנים וביה שמתה שרא שספמין כלים ושיים אמין ויכול לכפור ונומר שלא הטמין כלום שע"ם סוה ה"ם שלא הטמין כלום נוין ול"ל שלא הטמין כלים ביוד וכו' עכ"ל פרישה וע"ם שהאריך עוד : ^ב שלא ע"י בעה"ב שהועשו כל"ל : ^ג לעג"ד ל"ל כשבראה שנייה שב' בסה"מ : ^ד ואינו יכול לישבע ומשלם כל"ל : ^ה לסשאול ולהשכיר נאמן הפוסם עכ"ל כל"ל :

סי' צא ^א הג"ל דע"ם הוא ונ"ל בפ"ב מה' שלוחין ושותפין דבפ"ה מה' טוען אין מזה שום גילוי כלל שוב מצאתי בס' מורה לדק שהביה כמ"ש ות"מ קשה לי למה כתב רבי' המחבר ובן נראה מדברי הרע"בם והרמ"בם כתבו בפי' בפ' הנזכר ח"ל מי שהי' חייב לחבירו ממון בין משום מלוה בין משום פקדון או שכירו' ונתן המעות ביד השליח ואמר הולך ממון זה לבעל חובי אין השליח צריך להטפל לו וליתן לו בפני עדים ע"כ והומר אני משום דאמסר לחלק דדוקא בשהלוה נותן מעות ביד השליח שאם השליח נשבע שנתנם נשבע ונפטר א"ל לטפל וליתנם לפני עדים דשבועתו כפטר אבל כשהלוה לא נתן לשליח מעות שיתן למלוה אלא שאמר לשליח פרע אתה המלוה ואני אפרעך כיוצא בזה דכיון דבדי להתפרע מלוה צריך לישבע וליטול אין אנו אומרי' לו שלא עדים בשבועתו ומיהו יש לדקדק מדבריו דס"ל דאין לחלק בכך מדכתב דאין השליח צריך לטופלו לו בפני עדים ואם איתא דדוקא משום שנשבע ונפטר הדין כן לא ה"ל לומר אין השליח צריך לטפל אלא כך ה"ל לומר אם נתנם לו שלא בפני עדים נשבע ונפטר אבל באמרו אין השליח צריך לטפל נראה דאין שום חיוב עליו ליתנם בפני עדים וכיון שאין שום חיוב עליו הדין הוא בין בשנשבע ונפטר בין בנשבע ונוטל ועוד שה"ל לנאר דבנשבע ונוטל הדין כן . לכן כ' רבינו המחבר וכ"כ מדברי הרמב"ם (כס"ב) : ^ב נראה דר"ל דאע"ג דהמשלח חייב לשלם לנ"מ דה"ל כאומר איני יודע אם פרעתיך אבל איננו חייב לשלם לשליח דה"ל כאומר איני יודע אם שלחתני דוקא גבי חנוני עשו חכמים תקנה לפי שדרך החנוני לתת לבעה"ב בהקפה עד שיתקבץ הכל ופורע וכיון שכך דרכו של בעה"ב להאמינו לחנוני על פנקסו וכמ"ש לגבי הרמב"ם לפיכך עשו תקנה לחנוני שיהא נשבע ונוטל מבעה"ב שלא ראי' ושיהא נאמן גם כן על פנקסו ולא הצריכוהו שבועה אלא מפני שבעה"ב מפסיד דמשלם גם לפועלים אבל בשליחות אחרת לא עשו תקנה אלא הניחוהו על דין תורה (ב"ח) : ^ג הג"ל כמו שכתב הרמב"ן : ^ד ר"ל כגון שהוליא שתולאות על נכסי אשתו וסשביר כליו ... ד אמר שהם נשבעין ונוטלי' ולע"ג דליכא אלא דמכחיש לסו וספעם שב' כר"י בן פלגו שם הוא ... פי' שבחנוני איכא ברי ושמא כמו שהם ונוסף ע"ז בחנוני מוקם שלית ערבה שליסותו : ^ה ע"ל בפ"ב קידושין : ^ו הס"ל לומר נ"ב דלא אמם רק על ת"ם נ"ם בהקפה אבל נמה שאמר לא הכא הקדים ... עות אין כאן תפיסה כמו שביאר בעלמו ועיין דרו"פ וב"ם : ^ז לעג"ד נ"ל וכדעת הרמ"בם וע' דרו"פ : ^ח וספשבונו' שנתלפי' באותו פנקס סי' כתוב בכל כל"ל : ^ט עיין דרו"פ וב"ם וע"ל בגבסו' שבמתני' א"קו' :

סי' צב ^א ס"ב סי' נ"ב : ^ב שם סי' נ"ד : ^ג ופריך שבועת היסת כל"ל : ^ד ולאומן שלא היה כל"ל : ^ה שם ברמב"ם איתא ולפ"כ בלא עידי הקנין או הוליא שטר וכמקיים ה"ז משלם כו' :

סי' צג ^א ר"ל אם תרלה לרמות שלים שישבע כבן סנית א"כ אמאי אינטריך והשמא שמיון כו' אם אמילו קודם כו' : ^ב בטורי' שלפנינו הגירסא איכא אלא נתשלומי ממון כו' ונאמת גם נתנו' שם הכי איתא אבל לעג"ד טעות הדפוס הוא דלא אמאי יהיה נתשלומי ממון ועוד אם יהיה נתשלומי ממון כיון שהם סוברין ס"ל לחייב ולא לפטור : ^ג פי' והוציא זה בשבע כל"ל : ^ד נוסחא שלנו לא כ"כ ברמב"ם וז"ל בפרישה לפי בי' זו נ"ל דמניא ראיה מדכתב נמי ונתגרשה אלא דלי' לה אלא בגוף שממון וקשה דאין ראיה מאשה דאינה נשבעת עד שתבא לגבו' כתובתה או אין גם נמי שטעם או לאו דמאלי לה לא הוי יהבי לה כתובתה וברמב"ם שלפנינו כתוב ופרד מעליו בן בנית ושבית לו בשלים בסוחרה וכו' נמלא דליכא שום ראיה מהרמב"ם מהשלים שם מגן בנית לפי פירוש הרמב"ם שכתבתי לעיל דהוא איש נכרי בעלמא מעסק נעסק בע"כב ... ית ליה אלא בגוף הממון ולכ"ב מ"ם רבינו בדברי הרמב"ם ונתפרדו האחין ע"ם ול"ל ונפרד ... בנית מעליו דהא בכל אותו ענין לא נזכר בדברי הרמב"ם דין האחין אלא בן בנית עכ"ל פרישה : ^ה פשוט הוא דלא פי' ב"י דהרמ"ם מדברי הרמב"ם קאי אלא משום דנושא שהוא לפניו ... כתוב בדברי רבינו כמו שהוא בדפוס שלפנינו דמשמע וודאי דלדברי הרמ"ב' קאי אבל לפי ספרי' ... מדוייקי' דגרסי' מדנקט הנקו השותפין והאריסין ולא נקט חלקו כו' אין פירושו בפ"ם ב"י אלא כת"ם אתחנון דשבועות קאי וכן נראה עיקר דלדברי ב"י קשה טובא וכו' ע"ש שהאריך בדרים' ... פרישה כתב וז"ל ונראה דאפי' לפי בי' ב"י הרמ"ם אמתניתין קאי וס"ל דמתני' דקתני השותפין והאריסין ר"ל שני ודומו לזו בבון ונתפרדו האחין ונתגרשה האשה וכו' : ^ו ברמ"בם שלפנינו אי' גירסא שבועת השותפין שמתו וכן בסמוך וכן נראה שסי' נ' סב"י : ^ז ברמא"ד שלפנינו סגי' אלא איני מודה שישלם : ^ח נפי מ"ם לתעלם אינו נשבע על ת"ק אבל כוונתו שהוא רולה לישבע על ת"ם וכיון שהוא רולה סי' לגב לכתוב לישבע וליתן לו כל הממון : ^ט בכלל פ"ע הלכה ס' : ^י פטר עליו גם בנים כל"ל : ^יא פטורי' משום חזקה כל"ל וכן מלאתי בכס"ב שכתב ח"ל לדק הר"י נלרקו ... מה שהמק תיבת לאו כמ"ש בשמו בס' מורה לדק דלדרבה אי לאו מטעם חזקה מגלגלי' עליו ... שבועה אף קשה כיון דהם סטעם משום חזקה קשה למה מגלגלי' אין נתנו ובהרו בשובע זקנים ... הטעם משום חזקה ומה יענו בשתי קושיים למה שמגלגלי' עליו ואומר אני שבוונת הרב בעל ... התשובה ז"ל בת"ם והייתי בשובע זקנים לטרום הענין שבנה למעלה ובאלו אמר שהם שסבריה ... נתנו משום חזקה משום דמגלגלי' איגו שבשובע זקנים שסבינתו דהטעם משום חזקה ומה שקשה ... אמאי מגלגלי' ותיישב בת"ם לפניגו דכיון דהטעם משום חזקה אוקמ' בחלטור' שלא חזקה בעת ונעשו הבית עד שיגיע זמן אחר :

סי' צד ^א הג"ל דרך משלה : ^ב שמכת או ע"י גלגול כל"ל : ^ג מיטים וקדם והודה לו בשעורי' כ"ם שם בגמ' (שבועות מ :) : ^ד כך הוא במתכוין היינו שמכוין להודות לו : ^ה ר"ל ... בן נע"כת שסביא בסמוך דישבע על השיקר ויפטר מהגלגלים ועיין דרישה ס"ם זה : ^ו הרנ"י לא ... יחר מוכח דין זה וגם"כ כ' שלמד בן מדברי בע"סט וסיים ע"ז ועדיין ל"ע בזה פ"ם שהאריך ... במ"קי"ג : ^ז מם רלסס לה לגגבל כל"ל : ^ח בכלל ח' דין ב' : ^ט ס"ם סי' תתקמ"ד וס"ב סי' של"ב :

סי' צה ^א בפ' הוסב שם לא תני שאין נשבעין עליהם אלא שאין להם אונאה ע"ם : ^ב שלאמר ספקדון נגרן שנשקד כל"ל : ^ג בגמ' שלפנינו (נח') איתא כל העומד לגוזז כגוזז דמנס בי' סעיך כל שעומד לגדור כו' : ^ד דברי ר' אליעזר שם בג"ב (סה :) וכמ"ש בפרישה ופסק ר"ם שני כן כ' הרמב"ם שם (סו') בני אפי' אליעזר לגי דרומאיוכמ"ש סב"ח וא"ך ועיין עליהם ... שם גלרם שסתירם מהם' שבועות (מג') ועוד נכתב מקומות נגם ר"ם שפסק כר"מ : ^ה ק"ל ... חכמים דהמחובר לקרקע כל"ל ור"ל כהכמי' דפליגי עלה דר' אליעזר לעיל : ^ו מה לי אונסו למלאות מה לי אונסו לדמים : ^ז ר"ל מדקאמר שמם (ע :) שבאן אמרו המוכר שטרותיו לגגם כו' :

סי' צו ^א עיין סימן רל"ם אימתי הוי עונת הפשטות : ^ב נ"ל פ"ב מסבירות : ^ג ב"ן דברי ... ר"ם נגם הר"י בן מיגאש כל"ל : ^ד ונ"ל סב"ם והרמ"ם חולק וכו' עד לא אמיא מכח סתירת פי' ע"ב דהשבועה בשעת קבלתה אינה אלא בתקנ' חכמים מ"מ כיון דבשבועת שומרין דאורייתא אלא דיקנ' שבועה מכח כן דעת אין נשבעין על טענתו דכי יתן איש אל רעהו לשמור כתיב א"כ אמרין שומרי' שכיר בן וזה לזה נמי בשהיית הסבועה מכח חיוב שמירה דטוען עליו שמא פשעת ... מין הסותקות ולא שמרת כראוי לא מבעי' ליה אף בתקנת חכמים וכדין אשר שומרי' למ"ם ... אבל גדלו אמר' שכת חיוב שמירה דלא טוען עליו אלא שגור אני שבשאר מעלי בידך כן וכך ... מבעי' ליה נשבעת אחת שתיקנו חכמים מטע' דמורי לכתורה ולא חולקו חכמים בין גדול לקטן ... ע"כ : ^ה בכלל דלא ס"ל כוותיה כל"ל : ^ו הרמ"ב דנדם (יג :) ופסוק הוא כל"ל : ^ז שהשבועה אחת ... בדברי הסב"ן אבל בחפץ' שהרי"ם וכו' חולקין הרמב"ן ושמוהו דהא"ן לא קאמר ממעון כל"ל : ^ח כדברי הסב"ן ... כל"ל :

סי' צז ^א ר"ל דהשלוה זו אע"ג דמקום איסור וישלם לו שמעותיו יש לו שכר יותר מהם שיטן ... לעני דרך לדקה מטעם שבעו השלוה עושה שתי מלות שמחייב עני וגם גורם שלא ... ויתקיים העני לגאל לידי שלום לדקה שאם מעצמו לדקה מעבה עשה ש"מ לא קוי'

כמוהו לגרום שלא יבא לידי נושה שהרי במשכנו ממנו שלוקה כבר בא לידי מנושה וכבר' לשמו' וכו' וי"מ כוונת רבינו דמ"ם כבר גלרך לשמול ר"ל כבר רגיל בכך ואם זה לא יתן לו ילך אלל אחר או אלל גבאי לדקה משמ"כ במי שבא לבלום ולא בעל לדקה הימנו אם ימנע לשלותו יש לחוש שימות ברעב אבל אין לשון הרמ"בם ורבינו סובלים פ' זה וגם יסוד עיקר חסר (פרישה) : ^ב המלוה מזק ומשכנו כל"ל : ^ג ועי"ל סי' ר' בדין עביד איניש דינא לנפשיה (ד"מ כ"י) : ^ד והסאלר מוכרי' אותן שלא הקפידה תורה אלא בזמן שהכנוהו לפי שהן עומדין כו' כל"ל : ^ה ונראה שזהו כדעת הרמ"ם אבל הר"י הרמ"ם חולקין כמו שנתבאר בדברי הטור : ^ו נ"ל בפ' המקבל (קיד') : ^ז והרנ"י לא הערם דבר ע"ז וע' בדברי הרמ"ם שהביא בריש הסימן : ^ח ועי"ל סי' נ"ע אם מותר ליכנס לביתו כרשות מה שמשכנו : ^ט ופי' ר"מ דקרא כל"ל : ^י יש ספרי' שכתוב בהן דאין לו מהו וע' בכס"ג שהאריך בזה : ^יא הכתום' בהמקבל וז"ל בפ' שום היתומי' כל"ל : ^יב וע"ל בסוף ביכורים : ^יג דלא פינעשלא תגזול כל"ל : ^יד שקדמה הלואה מוונותיה נשעבד לכלוותו של בעל השטר משום שהקדם כל"ל :

סי' צח ^א סוף דברי התוספ' מבואר בח"ם סי' אלף ב"ז : ^ב דאמילי ניכסו ומ"מ לבשיבים כל"ל :

סי' צט ^א אפי' אין המלוה כל"ל : ^ב עיין בכלל ק"ז סי' ח' : ^ג ואין לו עדים שנתנו ליד שמעון לשבור והודיעו כל הלדדים ואף אם יש שנשמם ביניהם שמוגה אם לקח וכו' כ"ה שם בתשובה (פרישה) : ^ד ברמ"בם איתא משתפק בפניו של זה והכל הולך אל מקום אחד ע' פרישה ועיין ע"ז : ^ה שכתב כל נכסיו לאחרים ולא שייר כל"ל : ^ו פי' גוד או אינגוד עיין ב"ב (יג') : ^ז בכלל ע"ח סי' ה' כל"ל וכל"ל גם בסמוך : ^ח ונתן לו רשות כל"ל ונתן נוי"ו וכן מוכח שם נתשו' ולא שנתן בסי"ן כאשר נכתב בכל הספרי' דא"כ איך סיים וכו' ודייני א"ם להשתעבד בו תנאו והרי לא נזכר עד הכא באלה זו שהתנה עמו שיוכל להשתעבד בו אם לא יפרענו (פרישה) : ^ט ור"ל שהועבד עלמו לו שנית אחר דלעיל נאלך כפולות וז"ל הפרישה אלף כפולות נראה דהם מענה סי' ל"מיהם בן וכן הם שע"ם נרייב"ם סי' ק"ם בפיאור ב"י לקול הי' ע"ו ^י ונזכר לכל נאומדנא דמוכח כל"ל :

סי' ק ^א יש לתמוה קלת דהא גם הב"י אמר לפרש כמו בסמוך וכבס"ג מלאתי שכתב וז"ל אמר המעתיק מתוך דברי רבינו נראה שמבין בדברי הרב המגיד שכתב דבכלל מלוה קובעין זמן ר"ל אפי' במטלטלין ולימא אלא ס"ל דבכל מלוה בין קבע לה זמן בין לא קבע ודוקא בקרקעות וכו' עכ"ל : ^ב שלא בשאל אלא על לוקה כל"ל : ^ג יש לתמוה כיון דבמטלטלי' מיירי אפי' לא קבע זמן ומטעם זה רלימי שרלו להגיה ולמחוק וגכס"ב כ' וז"ל אמר המעתיק לא ידעתי נמה נתקשה בזה בעל בידולי תרומה עד שהלך הדבר בע"ם ולדידי הכי הוא מבוארת דבכל מלוה בין בסתם בין לזמן קבוע אין קובעין זמן למטלטלין וכמ"ם רבינו המחבר נראה דבריו ופ"ם אמר וזמן שקבע לו משום דקאי אתשובת הרי"ף שנדון שלו שקבע זמן לפרעון כ' שבכל שיש לו מטלטלי' אין קובעין לו זמן אמר שהגיע זמן שקבע לו אבל אם ב' דאפי' במלוה בסתם אין קובעין זמן למטלטלין ע"כ : ^ד סומ"ש אבל אם אמר איני רולה לשלם כו' מבואר בדברי הרמב"ם פ' כ"ב ממלוה ולוה הלכה ד' וכתב ה"מ שכות מבואר פ' הגוזל ומאכיל דאי אמר לא מתינא לאלמר כתני' (בפר הגוזל) ומ"ש דהם אין מולאין לו נכסי' מנדין אותו פשוט הוא כיון דקאמר לאעלם דאין מנדין משום דלאו זה אפקירותא קאמר הכא דמנדין דודאי אפקירותא הוא שאומר שאינו רולה עד שיטעון שאין לו ואחרי כתבם מלאתי שכל אלה הם דברי בע"סם וז"ל גמצר ב' אבל אם לא וקבלה לדון בפניהם ומיירו ופ"ל לא מן לו ומרד על פיה' דאים' נגרם דלא נייח דינא אם אלמו סג"ד גבסי' ללוה מטלטלי' או קרקעות בותנין לו עליהם איד אדרכתא' וכדעבד ליה רבא בר שילה גרבא כתובות קד :) דמ"ל זיל סב לה כתובתה וכי לא משגת בה כתב אדרכתא אניכסי' וכ"פ סר"ת ובזה כתו כן אין מנדין אותו כיון שבא לפניהם ולע"פ שמרד אלא להשלים פרעונו דהא נמי ממונא הוא ולא אפקרותא וכיון שעם' לו האדרכתא' והמלוה הוא פרוע שוב אין לנו לנדותו אבל אם לא מלאו לוה שמורה והסרבן לקבל דינו לא קרקעות ולא מטלטלים ואף הוא לא רלה לטעון שאין לו במה לפרוע אלא שמורד ולומר לא אעשה מנותכם ולא אפרענו לג"מ נכם וודאי מחרין בו בס"ב ואח"כ מנדין אותו ועומד בנידויו עד שיתן לו הלואתו או שיטעון שאין לו כלום ויקבל שבועתו כראוי ואם עמד למ' יום בנידוי ולא תבע וכו' וכמ"ם רבינו :

סי' קא ^א אלא לריך למיטרם ולמיזבן כל"ל : ^ב נ"ל בתשובת להרמב"ן : ^ג ותוסם שיש לו מעות כל"ל : ^ד נבין ככל דתלי מגבני כל"ל : ^ה וכפריעת ב"מ ב"ב כתב כל"ל לעג"ד : ^ו ס"ם סי' אלף כ"ז : ^ז וכל שכן שאינו יכול לשנותו כל"ל : ^ח ס"ם סי' אלף כ"ו : ^ט נ"ל הרמב"ן : ^י ועג"ד פ' יש נוחלין כל"ל :

סי' קב ^א אי שקלת כדיניה כל"ל : ^ב לדעת התום' בריש קמא כל"ל :

סי' קג ^א ז"ל הנימוק"י שם שקיל נכסי לדמיה מ"מ כדאמרי' כל שאלו ימלח ושמו עליו מולקין ואם כשו מעלין אותן בדמים כמלא שהלוקח יש לו שוב מן השבח על הב"ח ואינו מסלקו אלא בשיעור הראוי והוא נמי דכוותיה הוא עכ"ל והעתקתיו למען יבין המעיין המילות שבין הרי"ף לבין בעל המאור דבסמוך דהכא הלוקח עיקרי ב"ם שהוא שבחו : ^ב ואם ירד המלוה כו' כר' זכך פלוגתא דוקא נסיבא דלאמר שבכר שמאום ב' שמאים והכריזו עליה כדין או ירד המלוה לנכסי לוה והחזיק בה ע"פ השומא בשלא הוי מולאין קונה שיוסיף על השומא או שהמלוה תברר לאמר ע"פ השומא וכל זה עשה בלא נווי ב"ד וקאמר דאינו כלום דלריך שהב"ד ימליכו ויכריזו הנכסים למכור או לקונה וכיון שירדו לתוכו בלא ב"ד אין הורדה זו כלום ואם נתייקרו נדרשות דלוה הוא ולריך נמי לשלם הפירות שאכל ושברת י"א כיון שכבר עשו שומא והכרזה כדין ולא לריך ב"ד אלא לסורירו לנכסים אם עבר וירד לתוכה בלא ב"ד כיון שכבר עבר הזמן שקבעו לו לפרוע אינו בדין שיחשב עוד פלסבנות לו מוטו ולכן אם שמשה עשוי ולא סי' לריך לפרש דעבר הזמן שקבעו לו לפרוע דהא פשיטא היא דבהכי מיירי ולא נקט הכי אלא לאשמעי' דבמשכנתא מוחזקת אפי' לא ידעינן שעבר הזמן והוו שכתב או שהיה משכנתא מוחזקת פי' או אפי' אין כאן ראיה בעדי' שעבר הזמן שקבעו לו לפרוע אלא שהמשכנתא מוחזקת היא בידו ב' שנים דמאי טעין לקוח היה בידו כאמן לומר שעבר הזמן נמנו דהוי אמר לקוחה היא בידו ולכן עם שאמר בלא נווי ב"ד מכור דיעבד ונראה שהרמ"בן לא כתב אלא גזם שבכל ענין אינו יכול למוכרה בלא ב"ד משום דמגרע כוחו דלוה דלא סדרס למרה אבל בשירד שהלוה עלמו לתוכה לא נחלק עליו אלא מה שעשה עשוי (ב"ח) ^ג ואם"ל לישבע כל שירד כל"ל : ^ד דמעשה שהיה כל"ל : ^ה וניגוא דנא לידה שמשנה ב"ד כל"ל : ^ו טינה שהלוה כבנין כל"ל : ^ז דשמו ליה לקמא כל"ל : ^ח נג"ל הרמב"ם : ^ט נבתי' ר' ח"ם כל"ל : ^י זנגה אורתא כל"ל :

סי' קד ^א התוב' זו הביאה רבינו שמתבר לקמן בסי' וספק קשה דהרשב"א ז"ל בתשוב' הנזכ' כת שדין עם ששני ושמא דברי הרשב"א ז"ל שם גבלא הגיע זמן הפרעון של שמוקדם בשעת גוביינא אבל אם הגיע זמן הפרעון של המוקדם בשעת גוביינא אפ"ה שזמנו של מאוחר הגיע קודם כב"קדם קודם ורבינו בעל הטורים ז"ל מיירי נגה"ב וכו' (כה"ב) וע"ם שהאריך : ^ב נ"ל נפ"ב דפסחים : ^ג על הלקוחות שמשעבדו ניים כל"ל : ^ד נ"ל בכלל ע"ט ובכל"ל בכל הסימן : ^ה ואפי' עשה עבדו אפותיקי כל"ל : ^ו נתשו' מיימוני דספר משפטים כל"ל : ^ז נח"ם סי' אלף כ"ם : ^ח מה שגבה גבה כל"ל : ^ט ומנה בע"ם בענה ראשונה של פמעה ומזר ולוה כל"ל : ^י ומה שגבה גבה ואפי' לדברי כל"ל : ^יא ע"ם הוא ונ"ל אחר שלוה הוא הלוי וכ"ב מורי הרב וכן הביא מורה לדק (כה"ב) : ^יב שיעותים שבנו מעות נחוב' אניהם כל"ל וכ"ם נתבו רשב"א שלפנינו וכן הביא נכס"ב : ^יג גם"כת ליתא למינה נחנב ותוחה בזולה לאיזה לורך נקט שמו נחנב ושקנה ומזר וקנה שסרי דין לוה ולוה וקנה דנכס התופס בין במקרקעי למוד בין במטלטלי למוד הוא ולמה לי חנב ולמה לי קנה ומזר וקנה וז"ל מהרש"ג בהגהותיו נ"ל לאשמוק נחנב וכן מלאתי בס' מדוייק שהבי' גדול גדור שמתקו עכ"ל דגב קנה ומזר וקנה לא פירש כלום אמשר דהוא ס"ל דלאו דוקא מזר וקנה ומילתא יתירתא נקוט וכדי לייסב גי' הספרים כ' דנה לתכרים דבמעות כיון שאין בידי מתי נאו ליד הלוה דמטבע אין בו סימן לא תולי' באר אומדנא אע"פ דמוכחי מינה' דמעות אלו כבר היו מקמי הלוה משניהם ואמ"ם דכה ממום ולא מה"ני כלל בין לוה ולוה בחנב או שלא בחנב ולמם יגרע קרקע או מטלטלי' אלו שקנה אחר הלוה משניהם מאלו המעות שקנה בהם הקרקע והמטלטלי' דגבה המוקדם במעות כיון שכתב לו חנב נשעבדו אלא וודאי אף במעות גופייהו אם היו ... לא היו ...

חדושי הגאון מוהר"ר ליב חנליש: והגהות:

חדושי הגאון מוהר"ר ליב הנליש: והגהות:

ה"מ קע"ו ובא"ע סי' ע': ועכן כתבו התוס' כנ"ל: חדעתני בשאר ספק כנ"ל:

סי' קלט געיעות המספיקים יש כיון שהלינו כך הבבת בדק הבית אחר נתגלה בתוך לפי שהשנו הכל לדיור אחד ולשב"י בנ"ל וכרמב"ם כתב וכו' לא מלאתי להרמב"ם שכתב כן ואם אחד מהעדים וכו' כבר נתגלה בתוך: דכתב הרמב"ם וכו' בפ"ם כנ"ל: המוקת פרק קמא ולסרי כנ"ל:

סי' קמ לא צריך חזקה כלום' לא בעינן שמעין יכא מוחזק בו ב' שנים בכלוי: געיין בס"מ סי' תמ"ם ועיין בכה"ג עם סמ"ע סי' ג' זה: דאומר אתנה הוא צריך כנ"ל: הורשב"ג סבר שהוא כנ"ל: וע"ל סי' ע' ס"ב בדרישה שם מהרכבי נביאור כלונמתן ונבי' המיחלפת סבר דיש גורסין הלכה כרבי ויש גורסין הלכה כרשב"ג וגם גי' ב"י נתחלף אבל פוטנה דכאן כתב אמתים דרב בידל הלכה כר' וכם כתב הלכה כרשב"ג ע"ם ומפרש טוב טעם (פרישה): ואפי' לרבי גוזן במוקה כנ"ל: חמ"ב בסי' קנ"ם: טאם המויח ראובן במקום יעיבה או שני חזקה כנ"ל: יא"ם סי' מתקמ"ב: יאח"ם סי' מתקנ"ט ולעיל סי' מ"ם כביאם הרב"י בקולר: יבקרקע לשמעון כאחר כמאן דמוסר דמי: יגבמולדות אדם סי' קנ"ם: ידר"ל כמו שכתב לתעלם ב' הרב"ם על כך ואפי' עיין וכו' כ"כ ב"כ הרמ"ס: טובס"מ דסוטה (ו') מלינו לשון זה בגמ' בני סוטה הזינתה שצריך הסבר שפרסי כהונה מלוין אותר סילך זונתה ותאמר כגון שלריכה לנקבים ואתו פרשי במוכה בכיפה אלו לא פירש"י בכיפה משל דהכם אבל בשל כעריך בערך כף הביאה ומיגרו עם מה שאמרו (כ"ג ל:) תפרס אכפה (וגי' הגמ' אכתפא) דנגרא ופי' שניהם לשון כתף גם י"ל לשון כף יד (פרישה): טזשנים אלו במורות כנ"ל: יזואתו דלוי בה ביום ובלילה ושען בשל השדה ואמר יגיאתו עדים שדרו בה ביום ובלילה לריכי וכו' כנ"ל: יחכלומר זאם הגלות הוא על מה שהם עלמם עמו ועיין גלאם תבכם פי"ב הלכה ב' עם מה שיש לתמוה בזה: יטאפרי סהדי דדרו ביה ב' שנים כנ"ל: ככלשון מהוה קמא ובפרישה מלאתי וז"ל נראה דלהרשב"ם היינו דוקא כשהכירו בשעה שהסביר דאפ"כ נפי דמנערפי' כל משלא לביות כאלו דרו שני עדים בכל שנה ושנה אף שני פוקם ק"ם לא יועיל יותר מאלו ב' כיתי עדים שדרו בו כל כם ששם' דכת' רבינו לעיל בסמוך בשמר דל"ש בלא סער אבל כסדר בו א' אח"כ וא' דס"ו נראה דמועיל אפי' לא הכירו בשנה הראשונה וכו' אח דר בו ב"ם וע"י ניריך הוה כאלו דרו ניחד בג"א ב"ש וא"ש ל"ק לתם כת' ולא עוד כו' ביון שאין ב' הדינים אלו דומים זה לזה משום דלא מלה בסמא לאמצעי' דין דשער אלא דין דמנערפי' עדותן ולענין לרוף סייך לשון ולא עוד כו' ולפי מ"ש בדרישה דנראה דהרשב"א ס"ל כפרש"י ולא כתב בפי פילוק דהם שניהן דרו בו ב"ש או לא אלא לסברת הראב"ד ע"ם אח"ם עמו ולמ"ש עכ"ל: כאכ"ג ולם יאמר המחזיק לעדים שעידו סתם שדרתי וכו' כמ"ם רבינו אחר זה גרוגלין שעידו סתם וכ"כ נתום' ופ"ג עי"ם ור"ל כשהמערער טוען גרי בגד העדים והמחזיק מודה אלא דר בו כל סימים וכל הלילות וקמ"ל אלם המחזיק טוען שיעידו העדים שדרתי בו בחזקת ב' שנים עשינה ויכול לומר לגבירו סעידו סתם (פרישה): כבדולמא עבידא בלילה לא עביד כנ"ל:
כגדסדר ביה רב נחמן ולמוקי כנ"ל:

סי' קמא כמפנים לליסבה במרת דר"ם אליבא דסתולה כנ"ל לענ"ד אח"כ מלאתי בכס"ב פרק שרלה לתקון ונפרם דברי הבדק הבית ונוסף שעלה לפניה ע"ד שכתבתי: בע"ל בסי' ק"ם: גאפיק כורת ועייל כורת כנ"ל: דומ"ש רבינו וכוא שהמטין מלפלדם כו' פשוט שהן דברי תום' בר"ם מוקה (כח') ד"ס שלמה מדסים וכו' ע"ש וכ"כ בפרישה וכ"ס: הז"ל הב"ח אחר שכתב שלא אלא זה שנאמר ורמ"ה דמ"ש ואם באת לידו ביגידה שמת רבינו לומר שלא אבלה אלא סמח לפני שלא טיפה נאה לכלל חבורה אלא לכלל סמת כגון שלא סי' כבשאים יורדין כשני אליהו ואם"ם כשיבים בננים כשיטים מינים ליום הוי חזקה אע"ם שלא יאכלנה בשלם אלא סמח ונאלא לם אכב כב' שנים אלא שני תבואות ואע"ם הויא חזקה מעליא מאחר שלא טיפה סבלה מתרם בשנים אלו וכרין זכרות בשני ערלה ושביעית דנפסיך ומדברי הרמב"ן נתודוטיו למד כן ע"ש בר"ם פירש רכה כו' עכ"ל ובפרישה פי' בענין אחר ודבריו מנותקי' בסמ"ע ע"ם: זכמו שפתי פריסה כנ"ל (פרישה): חעבד רב יוסף עובדא בסגילי ותורות כנ"ל: טעורים כמרן מלאתן בם שלני בערבי (נתיבים) כנ"ל: יופר"ש מדלי יסעשה דבכים אמת סוי מוקה בשדה אמת וכו' כנ"ל: יאושות דגאזי בוזא כנ"ל: יבלוס אילנות ולוה קרקע דלרב זביד אין לבעל אילנות בקרקע כלום ליסע אחרים במקומן לכסיבתו ולרב פפא יש לו דסנרא וכו' כנ"ל וכ"ם נתום' ד"ה זה וכו': יגקרקע שלריך לאילנות כיון שמירם נכסיה לוה קרקע ואמר בב' אילנות כו' כ"ס נתום' ד"ה לימא כו':

סי' קמב אנפרישה כת' דאלא נש"ם של קלף כתוב ללקוט את הפירות לטוליכם לגיתו אמנם נב"מ קוים הבירום והוליכם הוית ע"ם פי' רשב"ם: במ"ב בפי' ר"ם וקבלם מיד כוי מוקת מיד בגאוי"ו וכן כוא נספרי' של קלף וכוא דומה לא"ם גפי' ראשון מיד סוי מוקת גם מוכח דע"ם כוא מדכתב ושלם המערער ותו א"א לקבלם מידו (פרישה): גר"ל אם יקנה האוכן מהבעל שאין זה קניים לסלוטין כמו כן סכא שאם קונה על שנה לאחר שנה יצטרך לאמור ולדון עמו: דמימרא דרב זביד הם כנ"ל: המפי' אם הייתי שמעון כנ"ל (פרישה):

סי' קמג אדברים אלו תמוהים קלת בבכנתם ואם גם סיום דבריו שסי' בתקו' שלא סי' מתאמר כו' ומלאתי בדרישה שכ' וז"ל ופ"ש ויותר נראה כוונתו דאמר שאין לשון ראיה מכאן דהמערער הוא נאמן אח"כ וכו' הסברא יותר נראה לומר שאינו נאמן שאמר כאמר שהוא נאמן וק"ל ואע"ג דעיירי בשביעת החזקה של המחזיק מ"מ סיום בשביעת מקומו וה"לל דאינו נאמן לומ' שהיה במקו' אלא היה נשמע הממסה אלו תוך ג' שנים לחזקתו כגון שהמוודע לו בשנה הסלישי' לחזקתו ואין השיירות יכולין לילך ולהודיע מאחתו תוך אותו שנה ולכך מגע אלמחות כלל בזה אינו נאמן עכ"ל: בגעושין הייני אי שנוטם נכסיו בע"כ ע"ם אונם וסולך לו ורעושין קרי לאי ססולך מדעתו ואין אנו יודעין להיכן סלך (סמ"ע):

סי' קמד אדליכא פרתי בני מוקם מעוזרות ועיעדא ליכא קלא כנ"ל: בוכתב הרמב"ם ובני כך שכתב דכי לא כו' כנ"ל לענ"ד: גסמעיין בתוס' סם יראה דלא קשי' אסך שניכא ועיין מ"ם למעלה בבבבת דריסה א"ק ד': דשם שים למתום בזה ממדברי תוס' (ג"ב מב') ד"ם ואי ס"ד וכו' משמע להיפך דר"י סובר דוקא נשער בגר אמתו על זה הב"ח ופרישה וכתבו דאפשר שבל זה כיוה כוונת הרמב"ם ששניים כנ"ל במקום ר' יצחק רבינו יונה:

סי' קמה אוכגס תמיהים לא סוי מוקה כנ"ל (פרישה): בל"ל פר"ם וכוא הרמב"ם: גלכבין דברים אלו סייגו סילך עשמע דעת רבינו בדעת התוס' ע' בדרישה שביאר דבריו: דל"ל פר"ם:

סי' קמו אבמולדות אדם סי' קפ"ב: בבמולדות אדם סי' ל': גומכה בעלמא כנ"ל נב"ף: דעכבי לבעל המוקה כנ"ל: הבמולדות אדם סי' קנ"ם: ונתוך שני אמ' ליה שלא מ"ל כנ"ל: זצ"ל שמכרת: חע"ם ודין ספירו' שאב' פירשתי למצא' בסי' קמ"ם כנ"ל: טמע' בס"ך פ"ק ט"ו שסבים בזה דל"ל מעלו' קנינים שקנאה ממך סתם וע"ש שהאריך בביאורו: ילם אדע ולא מצין מדברי הריטב"א כתב למעלה בסי' זה כהמה ובלשונם נשם הרשב"א שהם סנינם בלשון אחד דבר לו אם ע"ם נפל גם טעם להכחלתו: יאבמ"ב סי' פ': יבלטעון של מעות המבר לא וכן גרי' כנ"ל: יגכך הוא סנוסחא במקום ספרי רבינו וכתב ב"י ופירש רבינו וכו' נסי' זה עכ"ל ויש לתמוה לפי פירושו סילך היה מפרש רבינו כך עובדא דגמ' דאם נסתך אי מיירי דהמערער והמחזיק שניהם מודו וכו' אלא נראה דהכוונה נספרי' ישנים דכתב גם ויש לו עדים היה עיקר ורבינו הוא דקא מפרש לכך עובדא דנקט לה בגמ' כאמת דמשמע דהמחזיק לא הודה דהיתה של המוכר אלא דטען דקנאה שמלוני ואבלתיה שני מוקה ולא הוכר בסטרו וא"כ קשה אפי' אח"ל דקדמה קניית המחזיק מ"מ לא יכול להוליא מיד המחזיק כיון שאין כאן עדים שהיתה של המוכר ולכך אמר דלא היתה של המוכר מעולם ואין קניית המערער והמחזיק הוא קנין כיון שמכר דבר שאינו שלו וחזר שדין לכל אחר מחזיק כשאין ראיה לא לזה ולא לזה דאין מוליאין מיד המחזיק בדרישה' ובדי לייסב זה קאמר רבינו דכך עובדא מיירי דיש לו עדים שהמוכר דר בה יום אחד כלומר דהשתא ניחא דאם קדמה קניית המערער לקניית המחזיק מוליאין מיד המחזיק (ב"ח): ידתמה גדולה מזו כנ"ל: טוחכי אמרינ' ובכך נאמן לומר אכילתיה כנ"ל: טזצ"ל הרמב"ם: יזבאמרונה אלא שלקחוהו ממנו כנ"ל (פרישה) והב"ח כתב ואפשר לתקן הלשון דס"ק דוקא שהיתה תחלה ביד בי שיבוא עדים באמרונה ולא הספיקו להוליאה מידו עד שבאו גם הוא עדי המגוש או שלקחוהו ממנו בעוד שלא הגיע עידי אכות וכו' ולא זו אף זו נקט ולא כו'

לריך לפרש היכא דלאתו הסים מוחזק גם מסלם סבוא מידי לזמות במהלם דספיעא היא שלא ינא מחזקת ידו לעולם ע"כ: כבמ"ב סי' קל"ו:

סי' קמז וסעורר מתום עליה בעד כנ"ל: דלוימים ביזים אינו נאמן כנ"ל: הפי' נדם הרמב"ם כנ"ל:

סי' קמח אוכמוקתי בו שלש כנ"ל: בגם בגמ' איתא שני אמנם גם שם לריך לשנים דלאי אמר לה אכלה זכינתיה סיכך כי אמר לה כמי כנ"ל: גמב סי' קמ"ו: דוכולהו דברי הגמ' מסרי"ו (כס"ב): המולדו' אדם סי' קל"ב: ועיין בתשו' מיימוני' ס"ס משפטי' סי' ל"ב (ד"מ סארוך): זאע"ג דלאין נפקות' במה דינא הם כלו השנים בחיי האב או לאחר מיתתו כבר כתב הפרישה דרבינו לישנא דרבינו יונה נקט ורבינו יונה הולך לשיטתו ע"ש: חואם המחזיק בא בטענה שם' ונכ' נרא' שלמד כן מעובדא (הב"ק קיב') דבר מתום דר' ירמיה וכמ"ש ר"ת דר' ירמי' ס"ל מידי מוקה שמוחזק בה ב' שנים בחיי האב וסקטן היה מוחזק בבית לפי שהי' בחזקת האב עמ"ם שלא ס"ל בני מוקה וטרק בגלי באפי דר' ירמי' ולא הניחו ליכנס ולהכיקא דאלו הוא חוכה (ב"ם): טעמדתי שם בפוש להבין למה זה פי' הרב"י כן ואינו נראה לנו על מענה שכנמ"לאי סימותי' שלא אף נשען שקנה מהאפטרופ' כ' לעיל ולא מיחה בו האפטרופ' וכו' ומלאתי בב"ם שם על הרב"י וכו' וז"ל ומ"ש ואיכא מאן דבעי למימר וכו' ואינו נראה לנו וכו' פי' מאן דבעי למימר ס"ל דכמאן לטעון דקנה מהאפטרופ' דשער ס"ל ואנד דלא כזה' בשטרו כיון שלא מיחה בו האפטרופ' שהרי הוא במקום אביהם למכור נכסי' ולמחות נמי מחזיק ואם שלא כדין לכל הרי"ף כתב דאינו נראה לנו דאע"ם שיכול האפטרופס למכור נכסי' כמו אביהם מ"מ אין דין האפטרופוס כדין אביהם לענין מחאה כי אפטרופ' שלא מיחה הפסיד ומ"כ ס"ל דסמעון ליתא בשטרו ולא כ"כ לטמו' על מה שלא מיחה בו האפטרופ' ע"כ: יאם זה הוא הנעשה כנ"ל: יאמ"ב סי' קמ"ם:

סי' קנ אומדברי א"א ז"ל הוא ליון על דברי הטור ולא סעירה כזה דבר אמנם לענ"ד אף המרון המדפיסי' הוא דוודאי לא נעלם מעין הרב"י דברי הרמב"ם שכתב סם על הך דלמנא ועוד דכבר בעניין יבוע עבור הסבנתא וכו' שאם הי' ידוע שבפורת משכונה לא' ליהו לא הים סרי עבי למים' לקיו' סיא בידי לעולם מידי דהוי אאותן וכו' ע"ש וסא דנקט רבינו ומדברי א"א ירמה וכו' מלאתי בדרישה וז"ל ומשום דבדברי הרא"ש אמר לפרש דאיירי באינו ידוע שכלו שני המשכנתא ודומיא דלותן ואריס ואינך דמדמי להו אבל בידוע שכלו שני המשכנתא והחזיק אח"כ אמר דמהני מזקתו דהוי דומי' לאריס ואותן שירדו באומנתן ובאריסותן אלא שא"כ לא ס"ל להרמב"ם לסתום דבריו ומ"ש כ' רבינו ומדברי א"א הרא"ש ז"ל ירמה עכ"ל: בנשמעתא דאומן ואריס כנ"ל: גרמות לר"ל שיטת הראב"ד שהביאו בסי' סקודם סעיף כ"ו דמשום קלא לא מנטלי' מנוחזקם: דספיק ליה רב אשי לרב פפא כנ"ל: המערער בן ראובן ובא יהודי אחד וקנאו ממנו בסך שנאמר מייב לו בן ראובן כנ"ל: והמערער בן ראובן כנ"ל:

סי' קנא אגם מדברי ב"י שכ' לאסור השמי שדה וכו' מוכח שהוא גרס בדברי הרמ"ה שדין נכסי לאון ברזל כדין נכסי מלוג וכן גלדם בכל ספרי ב"י נפנים וע"ם זה מנו לריכי להניח שאינה יכולה וכו' שהרי מבואר בגמ' דבנכסי מלוג לא שייך נחת רוח עשויה אבל שמם אני דבכל הספרי' כן של דפום כן של כתב איתא בני דיכולה לומר ודומה לומר שכל עשיית בכולם גם גרוע הספרי' גרסו שדין נ"מ כדין נב"ג וכו' לכן כ"ל עיקר גי' הספרי' דגרסי' והרמ"ה כתב שדין נ"מ כדין נב"ג דיכולה לומר כו' ויגולו דברי הרמ"ה על נכון דין לגי' רשב"ם גין לגי' ר"ם ומאי דקשי' מאלי דמסיק בגמ' למעוטי נ"מ פ"ם דנב"ם לא אמרי' נחת וכו' לק"מ אחר הבעין בדברי התום' על כך סוגיא ד"ם מוליאה וכו' נלמד מדבריהם דהא דתניא לקח מן האיש וכו' מקחו בטל וכו' ע"ש בספרי' וסב"ח כתב ג"כ דנראה עיקר כגירסת רוב ספרי' ודעת הרמ"ה לכמו כתומ' וכגרי' בתרא דקאמר מלמודא ולב"א שאומר דאמר כר"מ וכו' דלהך סברא דין נ"מ כדין נב"ג דיכול למימר נחת רוח וכו' ולא הוי מכר ולב"ל גשאר נכסי' וקרקעות של בעל דלא הוי מכר והא דדייקי' ממתניתין אין לאיש חזקה בנכסי אשתו הא דאיכא ס"ל לאמימר דאית היא הילכתא כר' אלעזר וכן פי' רשב"ם וה"ג תוכה מדרבא קא מפרש לכר"א וקאמר טעמא דר"א:

סי' קנג דכלל דבריו דב"י דבא לומר דכיון דהוזין מגד עלמן אין לו מיחוש א"כ אינו יכו' למחות ד"ל זה כהכה וזה לא מסר וכיון דקונו יכול למחות כמ"ם אין לו מוקה לאחר זמן ויוכל למקם כשירלה לבנות ולימול חלקו בכותל (סמ"ע): בגבנות תחת הסור כנ"ל: גאמר שהשק לא ידעתי סילך ימייסבו דברי הרמ"ם שכל כוונתו של הרמ"ם לומר שמע"ם שהזין נותן שמצל הסור אינו יכול לבנותו ואין יכול לקלרו הני מילי בשים טענה לבעל הסרוב אבל כשאין טענה מקלרו ולכן כנכון שע"ם כפל בדברי הרמ"ם וי"ל וכן הא דא"ר ירמי' שאם היה ארוך אין עבנם כ"כ מהר"ם יונה ז"ל דהוא דבר פשוט ונבע לשון מורה כן שכתב ירמה הא דא"ר מנינא שאין יכול לבנותו וכן הא דא"ר מנינא וכו' ולמה ליה לאדכורי לר' מנינא מעם אחר מעם שלא וודאי ג"ל ר' ירמי' וכו' (כנס"ב): דמ"א סי' אלף קל"ב: הגבל אותו מרזב אלא לשפיכת מים כנ"ל: ואין נפל המור יכול לעכב כנ"ל: זמנכסין לא מחסי' (דברי' כה) כלומר מרזב המים סונר דרך סעונרי' אליהם יכולי' לילך ולסון ממרם הוא (ניומקאל ל"ט): חפ"ב סי' קפ"א: טמהונה הוא דבר לא בכלאי ב"ב (יס'): ינב"ם דנ"ב (ו:) ד"ה כאי נסירה כו' וע' לא ימסור (כב') ד"ס וסא לחזיקו כו' ככלעג"ד ולא נזינתיו בפנים לפי פרשתי בכנה"ג שכתב דמ"ש בדברי התום' דפ"ק דב"ב אמבר שכיון על התום' ד"ה והא לחזיקו הב"ל (והאריך שם בביאור סילך מוכח מדברי התום' כן) ומ"ש אפ' לא יספור לא ידעתי לו מקום ע"כ והנה ביאורו בפ"ק דב"י עלמו נס"ק סי' זה בד"ם וא"ח כתב כו' וגם' לא יתפור נענ"ד מפורש יותר בדברי תום' ג"ל ואולי כוונתו שלא ב"ב בגם ר"ם: יאמוזכר אינו בשטרים סילך כנ"ל: יבאור להרחיב וכ"ם בספרים ישנים של קלף ופי' להרחיב שלא היו מונחים בתחלה וזו קורות קרוב זה אלל זה אינו יכול להרחיקם ולעשות הרחבה בין זה לזה אע"ם שאין בזה בהיזק גגד עלמן (פרישה): יגמ"א סי' תתקל"א: ידלא סתך הם רק ראשי קורותיו כנ"ל: טוכאותה שסים מבגיל על הכותל כנ"ל: טזכמ"ב סי' קפ"ה: יזבשכתב הוא בקורם סיבם שראשי כל לבנ"ד יום לא סמזיק בה סתם שכרי הוא אומר כו' כנ"ל:

סי' קנד אנלאו הכי בעית לאיגטערוי מינים כנ"ל: בעיין בכסף משנ' שביאר והוכיח דברי הרמב"ם הסם כדברי הרמב"ן דבשמון ומ"כ א"ל לחביה נעור: גה"ב אע"ג דלא חזו לאסוקי ביה דרין כו' וא"ם לכוסיף דיורין אבל להוסיף דרין לא מלי כו' ל"ש כתבנו דרין אך כר' כנ"ל וכן הוא מוכח מינים וכיה כמעט כן הוא בדסום אוגספורג ודיורין ר"ל בני אדם הדרין בפני עלמם נחד ובלאו אבר להוסיף מדורות ודרין ר"ל בני אדם הדרין עם בני הבית ואין להם חדר מיוחד (פרישה): דואין פירושו נראה דא"כ מאי דחק עלמו הרמ"ם לפרש הא דסרינן לבנות סינו בנינה לאולר וכוספות בנין אפי' לאולר אסור ולא מוקי לה בבנינה נגני ביתו ע"כ נ"ל פי' דברי הרמ"ם שמולה הכל בשוכבתו שבנין דלוסיף ולבנות אסור אפי' לאולר ולסלק ביתו לאולר פרי אבל משום בני ביתו אסור אבל כל זמן שאינו חולק ביתו יכול לסבנים אנשים רבי' כמו שירלה ולכן כתב וה"מ להוסיף דיורין כו' ור"ל הא דלאסור נמבר ביתו כי הם לאולר הוינו דוקא משום הדיורין אבל אם אינו מוסיף משום הדיורין יכול להכניס כל מה שירלה (ד"מ סארוך): הבכל זה מן וגרסם לי דס"ם לנונס וכו' עד בכלל מגק מדרו לשנים לריך למוחקו מן הספרים: וגם את זה מן הרמב"ן וסתם כתב כו' עד וכמ"ם בסמוך לריך למוחקו: זעבג' איפך בר מרבשי לא ליסווייה בני פרפי תרתי ובגר ממכו עג זה כל המפרשי' דספונו' ופוסקים וז"ל שכנס"ב עפ"ם ואסיקנא בגמ' ולית ה"ל תרי ויימו וכו' וכ"כ וספר תום' יו"ט ובנב' בר ליה ס"ל תרי פתם' בר תרתי לא ליסוויים בר ד' אע"ג דלעבין ד' אמות של פתחים אין מיבוי אבל בתרתי פתמי בר תרתי דכל פתח נוטלת ד' אמות שלפני הפתח וכא לבעלותה אחד מד' אמות ואינו נוטל אלא ד' אמות לא נמבאר בגמ' ואפשר דיכול לבעותם אמת כיון שהראשים בני סחלר ואפשר דמעמם בפתח זוערת מליכה לאנענועי אינו יכול לבעותם ורחותי לבעל הפתח דלאם היו לו שני פתחים של שני אמות לא יוכל לעשות פתח אחד של ארבע אמות וסיים סוית מכנם' פ' מוקת ירלה דבך היה גירסתם בגמ' וכ"כ שהי' גירסת ב"א בגמ' וכו' ובגירסי' לסמ"ב ענין כתבתי דכ"ם נפל בדברי רבינו שמתבר וצ"ל ואסיקנא בגמ' דלאי ס"ל מר פיתחא בר תרתי וסכרסמי כן נראיות עכ"ל ועיין בכנסת הגדולה א"ק י"ג: יוסמב"ג דף כ"ל: יטויש לדקדק א"כ לשתי פריה בגד חלון או פתח אפי' שלא כנגדו כמי אין מוחק לסיזק ראי' לפרי"ף

וסיינתו

חדושי הגאון מוהר"ר ליב חנליש : והנהות :

TUR. Tom. III.

חדושי הגאון מוהר"ר ליב חנליש: והגהות:

אמרי בוץ מו מגוך מדכם, דלימא מלא ניורבי, ומקנני מתכם וחכו שכ' הרמ"ם פ"ב וי"ל וכ"כ וכו' ר"ן ועוד כתב מלתי ועל פותו דין מסוק הרמ"ם וכתב דחין דנריו נרחין כלל וע' נדמזי סנ"כ כ"כ נסס הרמ"ם דדוק' סס סיס לסס מתמלס נית דירס ונגרף סוס דמלי למיימר נוד מו מנו' ולח נע"ם וכ"כ רי"ו נ' הרמ"ם וחף דמשמע שס דכרמ"ם מוכח מל מר"י סלוי מכל וכל ע"כ נ"ל נלח"ם סט"ם סוס וחמר שנניס מוסו על פוסנו כרמ"י מוכרח נ"כ שס"ל כמאר כמנמי (פריסס): ונסתין מיוסן נין שלמקנו כנ"ל: כדע"ל נסנ"ם ס"ק נ"נ: כלום"ב סי' קנ"ם ובנר הניח תשו' זו לעיל נסי' קנ"ן: כלנ"ל סי' רכ"ו:

סי' קעב מעשל שמונה שמות נשגר הפתח ומרנע שמות נתנר לרנע שמות נתנר מפי עניריתיוסו כ"ם נגמ': בלפי יוחנן' מיירי מתניתין כנ"ל: גנ"ל י' פרקים ופרס סוס מין מסנע: דלפי מפירש דסוסני כנ"ל: הר' שמחי' מד' לנדיוס כנ"ל: וולח שכל יוסד ניס כנ"ל: זלפיסים נס"ק דנ"ם שס ומי עדיף יסד לו כנ"ל: חלכך שפשר דעיול כנ"ל: טלמר שמונה לח לפסיק כנ"ל: יוים לפרש לדעת הרמ"ם נס כנ"ל: יולמנין שנסנו ומפשר עלה תני' נמי הכי זנל ונו' כנ"ל נעע"ד: שיונוסף מן שמרו' שנשנו' שדרך שלכסני לכניסס: שיונפי סנרי יניניס נל חלף מלמי כמות מ' על ד' וכ"כ ברוף נס"ק דנ"ם וכ"כ הרמ"ם שם ח"ל וסני ע"ם דלמרי דוקח ד' על מ' חלח סני לכל חד נניו מד"ם רומה שע"ג דמיכם עשר שמות נשורכת מי ליכח נפוסי, ד"ם ניח דין חלוק, כיון דנית ניס ד"ם לח חוי לאשמיטי, עכ"ל קרי"ם וסרמ"ם ונן סוס ווילו עיקר סני, ב"כ נדנרי רניגו ופף דמשכח שפיר דלפשמים לימס מולקין עד סיסס נאנר מ' על מ' וכגון שנמיסס זס נלד זס ושפמיס נסוף שנמים ומסלר לפני שפמיס וכשנוסנים י"ם לכל ניח נפני שפמח ושוד ד"ם נאנר סיינוד, לכל ניח נמלח לשנים מ' על מ' ס"ב נשנוסנים זו כנגד זו ושפמח נאמלע דמ"מ חסס ליס לרניגו למיקח נסס"ב דוקח ושוד וכו' חלח מאוכרת דני, משנשמ סיס ע"ל מ' על ד' מרוכע לכל חפר ולח פרוך וקלר ר"ל נשלין נרוסני ד"ם חע"ם שסלר נדול נאורך וכו' משרי לס סיכח ניח יוסר מפ' על ד' נרנוע חפ"ם לין נו דין סליסס נזס (פריסס): ומ"ם רניגו וכ' הר"י סלוי כו' ופ"ח ז"ל שנית דנריו לפסק סלכס לח מלמי שכמ"ש נרמ"ם דין זס נזס ר"י סנוי חלח נזס כנלוגוס כ"כ ע"ם ודין חפר כמ נסוף דנריו שס נזס ר"י סלוי ה"ל כמ"ש ר"ם נ' כ"ע, ע"ם ותפשר שנירסם רניגו סיסס וכ"כ ר"י סלוי ודלישל קלי ופ"כ נרס וכו' ד"ם וכו' וכוח מיולח נמפי נמני ופ"ם שפי סלינ' דסל סנוח דינח נמנ דסל"ם נרוכין שיסו מרוכנת כו ר"ף כ"כ ששים רנו ני"י ולמס יכמוב כן

סי' קעג מנמרכי וכ"ש נ"ל: חלין פולקין נערך ו' כנ"ל שם מנוסר יוסר כיון שמוסכין לנסיס נזנינל סמלוקס ס"ל נזוין:

סי' קער חוסלר לו נלמוכו כנ"ל: זעיקנין דקלי מידוויל כנ"ל: חנית פסלסין כוס ויס כנ"ל: טנסנר שס נמנזין כנ"ל: יוכוס דפפי טעם וכן רפוי לזון כנ"ל:

יעל שם הסטיעות כנ"ל: זחלקו נל חסר מסס כנ"ל: חשכחתני נסמוך דלנו נרס"י כנ"ל: טסלוקס מסס נניור כוס וכח דלח קחמר דמולקין רק לסנס חלקים דסף סך חלנים סמוכח שני נדדין נסין נסך נסרס וניגרס לפוס ריסטח מיוסר דסף יכולין ליסן נר חסר סנרוס סמוך לסלקו של רחובן נמלך שנר כנסר כולו לרחובן ונר סנר סנרוס סמוך לסלקו של שמעון שמלך ניגרס כולו נשמעון כנר יוסר על זס כפריס"ן ו"ל דח"כ לח יסיו סמלקי, דסלק שמעון יסיס קרוב לניגרס ומלק רחובן יסיס קרוב לנסרס חע"ב דסטח נמי לח יסיו סמלקים מכל נר מ"מ מסויון נכל מס שנוכל חסו שכחת נעל כ"י נמלק פוסו לח' מלקים שנשוס סמלקים לכל ח' מס שנוכל עכ"ל: זחלמי' המוספות מסיס נלזור כוס
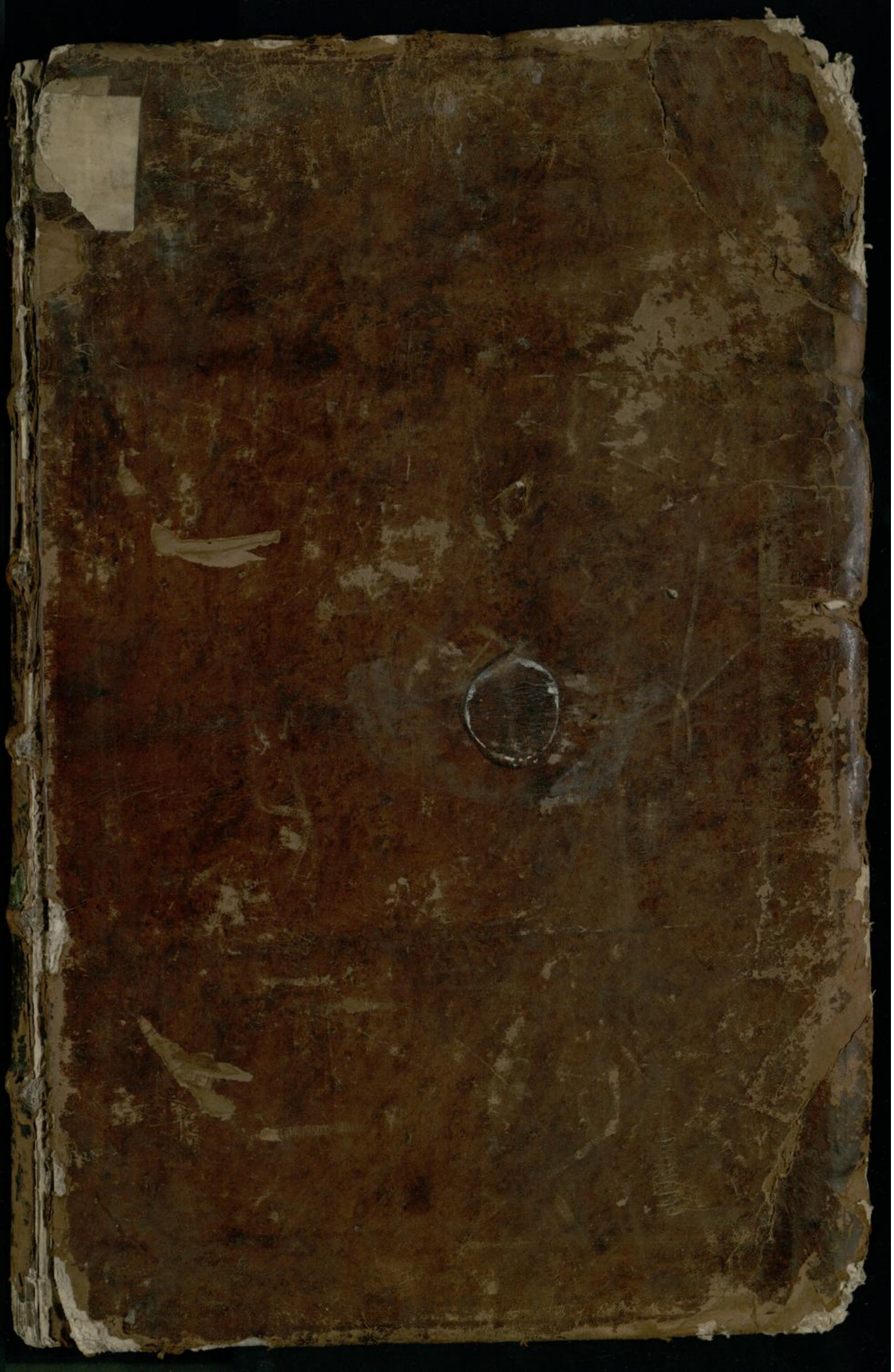
סי' קעה חח"ל זוזי מי שקיל עני ושניים פקירי מסרס כ"ם ידעי לסיוכ דנסיס ומיכ דלח נסיס כ"ם נוסמח הכוונם נגמרת: זלפיכך שפנים שונים כלון שנעל כ"ל: טמילוק זס נל ס"ר יפשים כמני פמוס. (ב"ב קו:) ל"ם ושמוחל וכו' וסוכיסו כן מס' מלמנס ניסונים והניסס סנ"ם וכמב דס"ל ולס"ר יפשים כסך דסיסור ורב סנרס נעיסוקי דמעלין קלי ופ"כ נרס וכני ד"ם וכו' וכוח מיולח נמפי נמני ופ"ם שפי סלינ' דסל סנוח דינח נמנ דסל"ם נרוכין שיסו מרוכנת כו ר"ף כ"כ ששים רנו ני"י ולמס יכמוב כן